NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
22 D
18 K
E. VI. II. 113
Digitized by Google

Digitized by Google

PETRI TATARETI PARISIENSIS,

Scotiſtæ Subtiliſſimi

IN VNIVERSAM PHILOSOPHIAM

Opera Omnia

IN TRES PARTES DISTRIBVTA.

IN QVARVM PRIMA, SVMMVLÆ PETRI HISPANI Commentarijs, & Expoſitionibus acutiſsimis exactè pertractantur.

Opus profectò omnibus ſapientiæ ſtudio deditis ad integram, & facilem totius Philoſophici curſus perfectionem aſſequendam, non vtile minus quàm neceſſarium.

Triplici Indice, Dubiorum, Sophiſmatum, & rerum memoria dignarum locupletiſſimo adornatum.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, M DC XIIII.

Apud Ioannem Guerilium.

Digitized by Google

12.22.D.18

Digitized by Google

ORNATISSIMO VIRO D. LVDOVICO DE PASSV

CANONICO LAVSANENSI PROTONOTARIO APOSTOLIÇO.

PETRVS TATARETVS Artium, & Theologiæ Profeſſor Bene agere.

CVM hiſce diebus (virorum præſtantiſſime) multorum efflagitatione prouocatus; expoſitionem meam in Summulas Petri Hiſpani ad incudem, vnde ornatior exiret, reuocarem: immo veriùs in fornacem, vbi penitus refunderetur: eamq. innouatam recogno ſcerem: non indigna mihi quidem, ac meis viſa eſt, quam dextimo tuo nomini nuncuparem. Tu ſi quidem meas in re literaria tenues vigilias haud paruifacere ſolebas: Noſq; cum plura debeamus: iampridem deſiderauimus vel aliqua re animi in te noſtri obſeruantiam ſingularem apertè ſignificare. Accipe igitur exporrecta fronte exiguũ hoc munuſculum: non quo oblecteris tuam præſtantiam; ſed quo demereare, deuinciaſq; tibi ſtudioſam iuuentutem. Hoc dictum volui. Vale decus, ac præſidium noſtrum. Calendis Octobris.

TYPOGRAPHVS
CANDIDO LECTORI
BENE ESSE.

IN eo ſemper totus fui, ab eo potiſſimum tempore, quo huic me bonos Authores euulgandi muneri addicere cœpi, vt quam emendati, & dolati, limatiuè publicam lucem aſpicerent; Infelicia certè hæc tēpora, quibus multorum incuria neſcio quam non paucis Scriptoribus labem prodolor aſperſit; quam noſter etiam hic Tataretus pati coactus, ad noſtram voluit auxiliarem dexteram conuolare; hunc comiter excipientes, voti compotem facere deſiderati ſummoperè nobis cordi fuit. Itaq; eum viro multis nominibus commendato, induſtrio, & diligenti limandum, perpurgandumq;, tum priſtino nitori integrè reſtituendum cōmendauimus; certa ſpe concepta, fore, vt pro eo, quo ſemper in rem litterariam fuit propenſo animi affectu, id fide integra eſſet præſtiturus: fidem datam ſolenni pollicitatione ex optatis liberauit, & alium tibi à primo Tataretum, planè nouum, & ex integro (vt aiunt) reſtitutum, tuis vnicè commodis ſubſeruire cupiens tibi dicatum voluit, & dedicatum. Vale, & conatus noſtros æqui boniq; conſule. Venetijs ex Chalcographia noſtra, Anno puerperij virginis Deiparæ, MDC XIV. ipſis Kalendis Ianuarij.

INDEX
DVBITATIONVM,
QVAESTIVNCVLARVMVE

Tum quidem ab Autore in textu, tum verò ab Expoſitore in commentarijs breuiter, & propoſitarum, & reſolutarum.

AN modus ſciē di ſit ſubiectū Summularū. pag. 1.f
An detur propoſitio realis. Pag. 10.f
An detur complexuum ſignificabilia, aduerſus Gregoriū de Arimino in in prolog.q.1. ibid.e
Ad equitādum requiritur equus Pariſijs,& Romæ venditur piper. Ego ſum Petrus. Nullū a, eſt prædicatum, quomodo cōuertuntur huiuſmodi propoſitiones 22
An omne adiectiuum faciat propoſitionem modalem 27.g
An propoſitiones de cōtingente ſpecialiter capto, eodem modo æquipolleant,& opponantur, ſicut propoſitiones de cōtingēti generaliter capto 32.b
An dentur res, ſiue naturæ communes 33.d
An termini dicantur vniuerſalia Ibidem.e
An locus ſit ſpecies quantitatis. 48.h
An ex puris negatiuis aliquid ſequatur. Sed ſolutionem vide in logica magna.1.Prior.quæſtio.3.dub 2. 63.f
An ſecundum regulas loci a contrarijs arguatur affirmatiuè, vel negatiuè 88.f
An ſit bona conſequentia Socrates fingit ſe eſſe ſophiſtam, ergo Socrates eſt ſophiſta 95.e
An mala conſequentia ſit conſequentia 96.e
An diffinitio conſequentiæ bonę ſit bona 97.f
An conſequentia rectè diuidatur in conſequentiam formalem, & materialem 100.f
An omnis conſequentia ſit bona. 102.g
An quicquid ſequitur ad conſequēs bonæ cōſequentiæ, ſequatur ad eius antecedens 105.d
An quicquid repugnat conſequenti, repugnet antecedenti 108.b
An ad impoſſibile ſequatur qđlibet ſimpliciter 109.g
An neceſſariū ſequatur ad quodlibet 111.h
An à diuerſis ad coniuncta valeat conſequentia 114.a
An ex poſſibili ſequatur impoſſibile 1 5.d
An ex vero ſequatur falſum. 117.d
An à p̄poſitione habente plures cauſas veritatis ad propoſitionē habētem pauciores, valeat

conſequentia. 118.f
An a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis, valeat conſequentia. 120.b
An iſta conſequentia valeat. Tu credis præciſe. quòd aliquis homo decipitur. ergo aliquis homo decipitur. 121.d
An iſta conſequentia valeat. Iſti non ſunt uidentes, ergo iſte eſt videns, & iſte non eſt videns, demonſtrato cæco, & uidente. 123.c
Iſte homo vel aſinus currit. huius propoſitionis ſubiectum quomodo ſupponit. 130.f
An in iſta propoſitione, hō non eſt aſinus; & Deus eſt: Deus diſtribuatur 134.c
An deceptio, facta ex diuerſa relatione fiat ſecundum æquiuocationem &c. 140.a
An ſimiliter reſtringantur termini in propoſitione affirmatiua, & negatiua. 152.b
An terminus connotet ſignificatū formale vel materiale. 154.f
An oīs, ſignificet aliquid. 156.g
An, omnis, exigat tria appellata. 157.d.
An negatio habeat vim diſtribuēdi, ſiue confundendi. 160.h
An detur diſtributio aptitudinis, & accommoda. 161.a
An omnis, poſſit diſtribuere terminum, cui additur pro generibus ſingulorum, id eſt, pro ſpeciebus indiuiduorū, &c 161.e
An omnis, in ſingulari numero poſſit teneri collectiue. ibid.h
An omnis, non poſſit addi termino niſi talis terminus actu habeat tria ſignificata. 162.a
An omnis, ſit pars ſubiecti vel prædicati. 162.b
Infinita eſt magnitudo. magnitudo quomodo ſupponit in hac propoſitione. 167.b
An propoſitiones exponibiles ſint categoricæ, vel hypotheticæ. 169.g
An vniuerſales æquiualeant formaliter vni hypotheticæ. ibi.f
Termini in propoſitione exceptiua quomodo ſupponunt. 178.f
An detur res durans per inſtans. 183.f
An omnis prædicatio eiuſdem de ſeipſo ſit vera. 193.d
An detur deſcēſus mixtus. 195.c
An iſta ſit vera vel falſa. Hæc eſt vera, demonſtrādo per ly hæc ſuam contradictoriam. 205.b
An iſta ſit vera. Hæc non eſt vera, demonſtrando ſeipſam. ibi.e

Digitized by Google

INDEX SOPHISMATVM.

OMNE cæcum eſt animal videns. Pagella 121.d

Plures ſunt videntes, quam non videntes 127.b

Secana eſt terminus diſcretus 129 d

Omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim 130.g

Cuiuslibet hominis aſinus currit 135.a

Omne animal videns omnem aſinum, eſt homo 136 f

Omne animal, quòd non eſt homo: eſt irrationale ibid.h

Pariſijs, & Romæ venditur piper 128.d

Aliquod enuntiabile eſt falſum, & idē neceſſario eſt verū 143.f

Omnis homo eſt animal, & riſibile eſt illud. 145.e

Aliquis homo eſt, & omnis homo eſt ille. ibid.f

Impoſſibile poteſt eſſe verū. 146.e

Homo eſt mortuus 148.d

Omne animal fuit in archa Noe. 151.f 161 h

Aliud à nigro erit nigrum 153 e

Socrates ē magnus clericus 155.h

Omnis hō eſt, & quodlibet differens ab illo eſt non homo 158.e

Omnis homo, & alius homo ſūt ibid.h

Omnis homo eſt omnis homo. 159 b

Nullus homo eſt omnis homo. ibid.f

Nihil videns eſt aliquid videns. ibid.g

Nullum caput habens eſt aliquod caput habens 160.b

Ab vtroq; iſtorum enunciatum eſt verum ibid.c.162.g

Neutrum oculum habens tu potes videre ibid.g

Nihil, & chimæra ſunt fratres. 162 d

Vterq; iſtorum eſt homo vel aſinus 163.a

Totus Socrates eſt minor Socrate ibid.c

Quodlibet qualelibet de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale quale ipſum eſt 164.c

Quotienſcunque fuiſti Pariſijs, totiēs fuiſti homo 164.f.166.d

Infinita ſunt finita 165 d

Quotlibet partes continui ſunt in continuo 167.d

Non homo prædicatur de omni homine 168.h

Quatuor ſunt prædicabilia, & non plura ibid.

Nullo homine currente & tu es aſinus 169.c

Vnicus homo currit 170.b

Tantum verum, & falſum opponuntur 1[illegible]4.b

Tantum Socrates vel Plato eſt albus ibid.

Solis tribus ſola duo ſunt pauciora ibid.e

Poſſibile eſt Socratem videre tā tum omnem hominem non videntem ſe ibid.f

In iſtis ſcholis incipiunt eſſe viginti ſcholares 185.a

Deus eſt ita bonus ſicut Diabolus 190 b

Socrates currit, vel Plato diſputata, deinde ponatur iſta, &c. 212.b

Socrate ſedente, ponatur iſta: Socrates currit, & nulla copulatiua eſt tibi poſita, &c. ibidem.f

Digitized by Google

MEMORABILIVM, NOTABILIORVMQVE RERVM,

Quæ in vniuerſo hoc opere enucleantur locupletiſſimus Elenchus.

A

A Quid ſignificat. 193.d
Et Ab præpoſitiones quomodo faciunt, ſupponere terminos, quibus apponuntur 135.h. 193.d
Ab eo, quod res eſt, vel non eſt: oratio dicitur vera vel falſa, quomodo 156.h
Abſolutio connotationis vbi melius fit 129.h
Abſtractum, & concretum conſtituunt idē pdicamētū. 50.c
Abſtracta vltimatè quæ 93. c.& quales termini. 125.d
Abſtractū ſi enūc. etiā de abſtracto, ita concretū de cōcreto ibid.a
Accentus quid, quotuplex, & quotupliciter 108.d.109 b
Accidens quid. quotuplex, & quotupliciter 39.f.g.40.c.113. b.114 a. 164.a
Accidens cui primò, cui ſecundò conuenit 40.h
Accidens quomodo ſuſcipit magis & minus 41.d
Accidentia cōmuniter quæ 86. g 87.c.119 e
Acidētia dictionis duplicia 104.e
Accidētia ſyllabæ quatuor 109.b
Accidentia concreta duas habēt habitudines 34.g
Accidētiū ſigna quomodo æquiualent alicui complexo, 166. b.167.g
Accidentium multiplicatio duplex 164 b
Accipere vt quid, & accipere vt modum quid 12.f
A conuertibilibus quando valet conſequentia 185.g
Actio, & paſſio quid, & eorum propria 55.h, & inde
Ad equitandū requiritur equus. quomodo conuertitur hæc ꝓpoſitio 22.f
Adiacere dupliciter dicitur 28.d
Adiectiua adiectiuè tenta, an ſint nomina 7 b
Adiectiuum quodlibet an faciat propoſitionem modalem 27.g
Adiectiua an ſupponāt 91 c.126.d
A diuiſis ad cōiuncta, & econtra quomō tenet cōſequētia. 112.h
Aduerbia multiplicia 27.b
Aduerbia an ſupponant 126.g
Aduerbium quomodo habet determinare verbum 153 c.171.c
Aduerbia ſimilitudinis quomodo faciunt ſupponere terminos 135.d
Aequalitas & inæqualitas quid. 50.b
Aequipollentia quid, quotuplex, &

& eius regulæ 26.a,b,c,& ide.
Aequiualentium idem eſt iudicium 169.f
Aequiuocatio quid, & quotuplex 100.e,f
Aequiuoca duplicia, & quomodo valent ad cognitionem Prędicamentorum 42 e f
Aequiuocatio an fiat in dictione. 99.g
Aequiuocè p̄dicari quid. 41.b,g
Aequiuocum priùs diſtinguendum, quàm definiendum 34 b
Album fuit Socrates & Socrates fuit albus, differunt. 155.e
Albũ dupliciter accipitur. 154.g
Aliud ab, quomodo ſe habet in propoſitionibus 186.c
Aliud eſt ſupponere, & aliud locutionem eſſe veram 131.d
Alter diuerſa ſignificat 162.e
Alter multipliciter ſumit 187 g
Alteratio quid 59.c
A magis amplo ad minus amplũ quõ tenet conſequentia. 148.h
Amor reſpectu cuius eſt 81.b
Amphibologia quid, quotuplex, & quotupliciter vnde dicta. 103.c,d.104.& vbi fit.99.g
Ampliatio quid, quotuplex, cuius, à quo, & reſpectu quorum 146.b & inde
Ampliatiuæ dictiones quæ 150.e
Angeli vox an vera vox 4.h
Animæ potentiæ, & paſſiones nõ ſunt in ſecunda ſpecie qualitatis 54.c
Anima nõ ẽ pars integralis 81.h
Antecedens dupliciter 108.b
Antecedens formaliter impoſſibile, formaliter contradictoria includens, infert ambo contradictoria 95.g
Antecedentis ad cõſequens quis locus topicus 87.f
Anteprædicamentum quid, & quotuplex 42.d
A propoſitione de Vterq; ad propoſitionem de Iſti valet conſequentia 162.e
A propoſitione de īfinito, &c. ad aliã de ſenſu compoſito, &c. non valet conſequentia 167.e
Appellatio quid, quotuplex, & quomodo differt à ſignificatione, & ſuppoſitione 154 b,e
A propoſitione categorica affirmatiua ad propoſitionẽ de prędicato excluſo valet conſequẽtia 170.e
Arguere a magis amplo ad min⁹ amplum, & econtra. A non diſtributo ad diſtributum, & ecõtra 63.c,b.66.f
Arguere à pluribus determinatis ad vnã determinatã quid. 83.a
Argumentum, & argumentatio quid, quotuplex, & quotupliciter 73.a. & b, & inde.
Argumentum, argumentatio, & mediũ quõ differunt 73.b,h
Argumentum dialecticum in quo fundatur 77 g
Argumentum ab inferiori ad ſuperius in quo genere eſt 119 d
Argumentationes à quo ſumũt denominationem 88.f
Ars quid, quotuplex, quotupliciter, cur, & quomodo differt à ſcientia 2.h 3.c
Aſſenſus, & deſcenſus quid, & quotupliciter 129.c.194.c,d
Aſſẽſus ex quib generatur 73.e
A ſuperiori ad inferius cũ diſtributione ſuperioris eſt bona cõſequentia 190.d
A termino non appellante ſuam rationem formalem ſub diſiunctione, non valet conſequentia 196.c,d
A termino ſupponente ſimpliciter nõ pt fieri deſcenſus 192.b
A tota conditionali quomodo arguitur 24 c.119.h

A tota diſiunctiua cũ negatione vnius partis ad poſitionem al terius,valet cõſequentia 94 g
A tota copulatiua ad quamlibet eius partem quis locus topicus 87.e
Auditus quid 3.g
Augmentatio quid 59.c
Authoritas quid. 91 f

B

Bis in quo prædicamento eſt. 164.h
Bis duo fuerunt quatuor, quæ propoſitio 166.d
Bonum,& malum faciunt tenere multos locos 84.f.86.a.87.a

C

Caliditatis ſubiectũ qđ 57.h
Caput an ſit relatiuum 52.h
Caſus, & coniugata quomodo differunt,cur dicti 92.g.93 d
Caſus inſolubilium quis 205.d
Categorematica,& ſyncategorematica vox tripliciter dicitur. 6.h
Categorica propoſitio duplex. 11 g
Cauſa quid, & quotuplex. 83.h 84.d,e
Cauſæ ſcientiæ quæ, & quot. 1.e
Cauſa, & effectus quomodo poſſunt verificari de eodem. 58.e
Cauſæ finali an ſequatur effectus 85.b,h
Cauſal, & non cauſa in ſyllogiſmo quæ 120 h
Cauſa veritatis propoſitionis quæ,& quotuplex 118 g
Certum nihil eſt ita, quin poſſit accipi ſub ratione incerti 74 b
Chimæra an ſit terminus communis 131.c
Chriſtus eſt hõ quæ propõ 19.e
Combinationes in vtiles quomodo peccant 113.h
Communes res, ſiue naturæ an dentur 33.d
Cõmuniter accidentia quæ 115.c
Cõparatiuum, & ſuperlatiuum quomodo ſe habẽt in propoſitionibus 187 h,& inde.88.e
Compoſitio, & diuiſio ſophiſtica quid 105.d. 107.d
Cõplexũ ſignificabile nõ datur, cõtra Greg.de Arimino 10.e
Complexum duplex 6.b
Complexio duplex 43.g,h
Conceptus vltimati an ſupponant 191.d
Conceptus vltimati quomodo ſignificant 5.f h
Conceptus duplex 10.c
Concluſio an ſit de eſſentia ſyllogiſmi 62.c
Concluſio directa, & prædicatio directa non idem 64 e
Cõcluſio quid,quotupliciter,& quomodo differt à propoſitione,quæſtione, & enunciatione 73.a.e.h.76.h
Concluſio omnis qũo ſit 133.c
Concretũ, & abſtractũ qũo differunt.93.a Et an faciant diuerſa prædicamenta 50.c
Condenſatio, & rarefactio quæ ſpecies motus 60.c
Cõfuſio oĩs vnde prouenit. 133.a
Coniugata quæ dicuntur 77.d
Coniugata & caſus qũo differũt & cur ita dicta 92 g.h
Coniunctio cuius eſt primo, & per ſe 107.d
Cõfictiones an ſupponãt 125.g
Cõſequentia quid, & quotuplex 66.c.95.c.99.b
Cõſequẽtiã formari ſm̃ diuerſos locos non inconuenit 87.g
Conſequentia mala an ſit conſequentia 96.e
Cõſeq̃tia q̃ dr̃ eſſe cõuerſio 21.d
Conſequentiæ bonæ definitio an bona 97.f.109 h
Conſequentia quæ vis bona an neceſſaria 99.a

Conſe-

Conſequentia neceſſaria vnde dicta ibid.d
Conſequentiæ diuiſio an ſit bona 100.b
Conſequentia neceſſaria ſimpliciter eſt bona cõſequẽtia.112.a
Conſequentia eiuſdem de eodẽ qualis eſt 117.g.118.c
Conſequentia præciſè tenẽs ꝑ locum dialecticum qualis. 66.d
Conſequens, conſequentia, & concluſio quomodo differũt.62 b
Conſequens dupliciter 119.f
Cõtingens, & poſſibile idem.30 c
Contrariarum, & contradictoriarum propoſitionũ conditiones & leges. 16.a d.19.g,h.20.f
Contrariæ propoſitiones quæ, & quotupliciter 20.b
Contrarietas vbi verè reperitur, & quotuplex dicitur.48.a.49.h
Contingens dupliciter. 32.g
Contraria duplicia, & quõ verificãtur de eodem. 56.f.58 a b f
Contradictoriè, & contrariè oppoſita quæ. 58.b,d
Contradictio quid 89.b
Conuerſio quotuplex, & quotupliciter. 21.b & inde 23.c
Conuerſio quomodo eſt enthymema. 76.g
Conuertentia, & conuertibilitas differunt. 52.c
Copula principalis quid. 14 h
Copulatio quid 125.h
Copulatum quis terminis. 12 d
Copulatiua propoſitio dupliciter. 24 g
Copulam abſolui à connotatione temporis quid 130.b
Copula in neceſſariis propoſitionibus quando abſoluitur à tẽpore. 129 h
Copulatiua affirmatiua, vt ſit vera vel falſa, poſſibilis, cõtigẽs, neceſſaria impoſſibilis & quomodo ab ea valeat conſequentia, quid requiritur 25.a,b c
Corpus quid, & quomodo ſpecies quantitatis 49 d.e
Corpus eſt infinitum quomodo intelligitur. 166.h
Corruptio quid 59.b.85 e
Crudum hodie comediſti, & hodie comediſti crudum differunt 155.f
Curſor, & pugillator dupliciter dicuntur 54.h
Currere dupliciter poteſt teneri. 101.f

D

Datiſi poteſt concludere directè, & indirectè 70.h
De, præpoſitio, duo poteſt dicere 100 h
Deceptio, & decipi quid, & quotuplex 98.f. 140.a 104.d
Definitio quid, & an poſſit dari per metaphoram. 78.b,c
Definitionis perfectæ conditiones 3.h
Definitiones ſecundarum intentionum quid includunt 9.f
Definitum debet eſſe aliquid vnum 11.a
Definitum poteſt ſumi dupliciter 4.a
Demonſtratio duplex 95.c
Denominatiua triplicia 43.f
Denominationi veræ quot requiruntur ibidem.
Denominatiuè prædicari quid. 41.c,g
Depoſitio quid 215.a
Deſcẽdere disiunctiuè qd 133.c
Deſcẽdere ſingillatim qd. 144.h
Deſcenſus quotuplex. 128.h.129 a.137.d.193.c.194 c
Deſcẽſus qualis debet eſſe. 74.g 135.d.136.g.194 c.196.c
Deſcriptio quid, & quotupliciter & quomodo dicitur dari per accidentalia 79.g 81.a.80.d
Deſiderium eſt rei abſentis. 81.b

Deſtrue-

Deſtruere propoñem quid. 120.a
Determinatio quotuplex 83.b
Determinatio cum quo magis conſtruitur 108.a
Determinõ, & ſuũ determinabile eodẽ mõ ſupponunt. 136.f
Determinatio, & modus quomodo differunt 27.f
Deus, Sol, Luna, & huius generis terminis non repugnat prædicari de pluribus 12.b
Deus eſt, in qua materia eſt huiuſmodi propoſitio 19 a
Deus nõ eſt in ꝑdicamento. 44.a
Deus eſt, quo maius intelligi nõ poteſt 65.e
Determinationes duę poſitæ ĩ eadẽ oratione quid faciũt. 174.c
Deus non eſt, ſi ipſe eſt omnipotens, falſa propoſitio 144.b
Dialectica qd, vnde dicta, & quotupliciter ſumitẽ 2.b,d, & quomodo ſola diſputat de principijs aliarum ſcientiarum 3.a,b
Dialectica diſputatio quomodo collectiua cõtradictionũ 96.h
Dici de omni, & regulari per dici de omni, non idem 64.g
Dici de ſubiecto, & eſſe in ſubiecto quid 44.f
Dici de omni, & dici de nullo quid, & quotuplex. 60.f.61.b
Dictio æquoca quomõ importat ſua ſignificata, & an plurib. cõceptib. ſubordinatur. 100.d,e
Dictiones excluſiuæ duæ, poſitę in eadẽ oratione, faciũt orationem illam multiplicẽ. 174.d
Dictiones reduplicatiuæ quæ, & quomodo, & quotupliciter 178 g 179.b
Differentia eſt ſpecies quomodo eſt concedenda 33.g
Differentia quid, & quotuplex, & quomodo dicta 37.c. & ĩde.
Differentia quomodo diſtinguitẽ ab eo, cuius eſt differẽtia. Ibid.
Differentia quomodo ſuſcipit magis, & minus 41.d
Differentia ſubſtantialis an ſit ſubſtantia 47 b
Differẽs quotupliciter dicitẽ 55.a
Differens, ab homine, & differẽs, a Socrate non idem 158.f
Differt, quomodo ſe habet in propoſitionibus 186.e
Differt, differens, diuerſum, & huiuſmodi quomodo faciunt ſupponere 135 h
Diffinitio quomodo poteſt includere oppoſita 40.e
Diminutio quid 59 e
Directè, & indirectè concludere quid 63.f
Diſcere dupliciter dicitur. 102 d
Diſiunctum ex terminis diſiunctis quis terminus eſt. 12.c
Diſiunctiua quotupliciter ſumitur, & quæ eius conditiones, 25.d & inde
Diſiunctiuè arguere, quis locus topicus. 87.g
Diſparata oppoſita quæ 90.b
Diſpoſitio ſubiecti duplex. 157.b
Diſpoſitio an ſit eiuſdem ſpeciei cum habitu. 53.e
Diſputatio quid, quotuplex, & quotupliciter 3.c.95.h.96 b
Diſtributio recti infert diſtributionem obliqui 65.h
Diſtriſtributio quid 156.b
Diſtributio quæ impedit conſequentiam 66.f
Diſtributio aptitudinis, & accomoda an detur 161.c
Diuerſũ quotupliciter dicatẽ, & quomõ differt à differens non idẽ, differt, aliud ab, & quod maius 35.a, & inde. 186.c
Diuiſio quotuplex, & quotupliciter 93.f,h 94.a
Diuidi logicaliter quid 4.b,c
Dominium, & magiſterium quę relationes, 51.d

Eſſe-

E

Effectus cauſæ finalis quis 85.h
Ego video meliorem hominem. quàm Plato, quomodo exponitur 189.a
Ego promitto tibi equum. ly equum quõ ſupponit 195.a
Elenchus quid 115.h, 116.f
Ens non poteſt eſſe genus 41.b, f
Enthymema qd, quotupliciter, & quõ pficitur 75.c, & inde
Entia rationis nullam notitiam gignunt 2.f
Enuntiatio, quæſtio, propoſitio & cõcluſio differũt 75.h, 76.h
Eſſe in quotupliciter. 44.c
Eſſe in ſubiecto dupliciter 47.e
Eſſentia quælibet, quot relationes poteſt fundare 50.f
Eſſentia diuina pdicatur de pluribꝰ realiter diſtĩctis 12.c, 13.g
Eſt, quando eſt verbum, & quando non 7.h
Eſt diuerſimodè ſumitur 202.h
Eſt non albus, ergo nõ eſt albus, nõ valet cõſequentia 203.b, & clariùs ĩ log. mag 2. Perih. q.1.
Et coniunctio poteſt cõiungere, & copulare inter duo 106.h
Exceptiuæ dictiones quæ, & cur dictæ 174.h, 175.c
Exemplum quid, quotupliciter, quæ conſequentia, & quomodo perficitur 75.h & inde
Expediẽs dupliciter dicit 100.h
Exponere propõnem quid 168.f
Ex puris particularibus, & ex puris negatiuis cur nihil ſequatur 63.a

F

FAllacia qd, quotuplex, quotupliciter, eius cãę, diuerſitates, & varię denoĩationes 98.b & inde per lõgum proceſſum.
Fallacio antecedentis an detur, cur dicta 119.h, 120.d
Fallacia ſecundum nõ effectum vt effectum, an detur 121.g
Fallacias omnes reduci ad ignorantiam elenchi quid 122.a
Fallacia extra dictioné vnde ſumit cauſam apparentiæ 123.h
Figurę quid 54.e, 110.a
Figura ſyllogiſtica quid, & quotuplex 62.d
Finis quid, & quomodo eum ſequitur effectus 85.b, d
Forma quid, & quotuplex 18.b 44.d. 85.c.f, 157.f
Forma & figura idem 54.e
Forma propoſitionum quæ tenet ex parte ſui 66.c
Forma dictionis, & orationis quæ 99.h

G

GEnera general. quot, & quare ſic dicta 35.c
Genera habent proprias paſſiones 14.e
Generandum fuit mortuum an ſit concedenda 148.a
Generatio quid 59.b, 85.d
Genus quid, & quotuplex, & quotupliciter 33.h, 34.c, d
Genus qũo cõtinet ſpecies 41.d
Genus eſt ſpecies, quomodo eſt concedenda 33.g
Gradus, propoſitionum particularium duo 13.a

H

HAbere multipliciter dicitur 59.d, 60.b
Habitudo neceſſaria antecedẽtis ad conſequens à quo eſt 96.f
Habitus intellectuales quot 2.f
Habitus quid, quotupliciter, & quomodo differt à diſpoſitione 53.b, c, 56.h, 57.b, c, 60.h
Habitus qũo eſt vnũ de decẽ prędicamẽtis, & vt tale, quid 59.d
Homo, & homo differunt à ſe inuicem, qũo exponitur 188.b
Homo & aſinus currit, quomodo, deſcenditur in hac propoſi-

positi one. 199.a
Honeſtū, & delectabile poſſunt coincidere 94 d
Humanitate quomodo dicimur quales. 55.g
Hypothetica propoſitio quæ, vnde dicta, quotuplex eſt & quo tupliciter dicitur 23.d,& inde
Hypothetica propoſitio de ſub iecto mixto & de copula mixta, non conuertuntur 21.d
Hypothetica propoſitio quō æquiualet categoricæ. 269.h

I

Idem quadrupliciter capitur. 34.h,143.f
Idem eſt notitia complexa, & diſtincta ſui ipſius. 205.d
Idem de eodem, quæ conſequentia 118.d
Ideutitas maior quæ. 35.e
Ignis,& aqua quomodo contrariantur 48.d
Ignorantia duplex, & dupliciter 117.a
Immortale dupliciter dicitur. g,102.f
Immutare vitaliter potentiam quid 127.a
Impoſitio quid, & quotuplex. 213.d
Impoſſibilitas propoſitionū vnde 202 d
In, præpoſitio, duo poteſt dicere 101.a
Incipit, & definit quas propoſitiones faciunt, quomodo exponuntur,& quomodo ab ipſis valet conſequentia 182.e, & inde. 85.b.f,186 b,c
Incorruptibile dupliciter dicitur 101.h
Indefinita quandoque eſt vera, nulla eius ſingulari exiſtente vera. 17.g
Indefinitæ poſſunt eſſe veræ, cō tradictoriæ. 13.e
Indiuiduū quid,& eius proprietates,& an ſit ſpecies. 36.g.37a
Inductio quid, quotupliciter,& quomodo reducitur ad ſyllogiſmum 74 c & inde 75.b
Infinitum quotupliciter dicitur 164.g,166.f,186.e
Infinitum pondus Socrates poteſt portare, quæ propoſitio. Ibidem h
Inopinabile quid, & quotuplex 97.b,e
Inſtans quadruplex 183.d
Interiectio an ſupponat 125 g
Intentio duplex. 6.f
Intentiones ſecundæ quomodo prædicantur de primis 34 f
Intellectus quomodo dicitur iuuare, vel ſupplere. 74.f,76.g
Interpretatio nominis quid, quotuplex & quotupliciter 79.h, 80 d,g,& an idem, quod definitio quid nominis
Interrogationi vnæ plures reſpōſiones dari poſſunt at pluribus non vna 123 g
Iſti, dupliciter ſumitur 62.f
Ita multipliciter dicitur. 189.g

L

Laborans, participiū dupliciter tenetur. 101.c
Lex propoſitionum quid. 20.a
Linea quid, & quomodo eſt ſine latitudine. 49.b e
Locus an ſit quantitas. 48.h
Locus topicus quid, quotuplex, vnde ſumit denominationem cur dictus, & quæ cuiusque condtiones. 76. h, & inde 81, c,85 a,120.d
Locus extrinſecus quid,& quotuplex 87 h
Loci multi ſubintelliguntur, qui ad hos reducuntur 78.h.80.d

Locus

Locus ſophiſticus duplex. 98.g
Logicæ ſubiectum quod 1.f
Logicus quid conſiderat de terminis. 126.a
Logicus in quantum logicus nõ eſt grammaticus, & conſimiles propoſitiones, an ſint bonæ 131 e.
Ly quid denotat 191.d

M

MAgiſterium & dominium quæ relationes. 51.d
Maior & minor extremitas qd. 61.f.& inde.
Maiori exiſtẽte particulari ĩ prima figura & in ſecunda cur nihil ſequitur 63.g.h.68.b.h
Maius dupliciter ſumitur. 90.f
Maius, & minus quid 90.c,50.a
Maius quid, & quotuplex, & quotupliciter 84.b.h
Materia propoſitionum quotuplex, quotupliciter & quæ vniuſcuiuſque propoſitiones 18.a.h,& inde 99.h
Maxima quid & eius proprietates, ac differentiæ 77.a.f
Medij colores cur dicũtur. 58.f
Medium quid. 73.a
Medium primæ figuræ quid exigit 62.h
Medium cur non ingreditur cõcluſionem 63.b
Medium, argumentum, & argumentatio differunt 73.b
Medius terminus quid 61.f,62.a
Mei, dupliciter ſumitur 14.b
Meta quid, & quotupliciter. 99 h.97.c 98.a
Metaphora an locũ habeat in definitionibus. 78.b
Minori exiſtente negatiua in ſecunda, tertia, & prima figura cur nihil ſequatur. 63.g
Modalis propoſitio quid, quotuplex cur dicta 27.d,28.a & inde.
Modus ſciendi quid, & quotuplex 1.h
Modus ſyllogiſtic9 quid, & quotupliciter. 62.c.h,27.b
Modi ſecundæ, & tertiæ figuræ ineuidentes, & imperfecti. 68.f.71.b
Modi directè, & indirectè concludentes 70.h
Modi quomodo, & quid ampliant 31.g
Mors quomodo contrariatur vitæ 48.d
Motus quid 49.d,& eius ſpecies 50.b
Multiplex tripiex 99.d
Multiplex phantaſticũ quid 1(0
Multum, & paucum quomodo contrariantur. 50 e
Mutari quid 48.b
Mutatio ſecundum locum quid & eius ſpecies 59.c

N

NAturalis potentia, & impotentia quid 54 b
Neceſſariũ, an ſequitur ad quotlibet 111.h
Neceſſitas propoſitionũ vnde. 202 a
Negatio infinitans non variat quantitatem propoſitionis. 13 d,168.g
Negatio extra genus dicitur, & de ente, & de non ente. 35.f
Negatio præſupponit affirmationem 94.c
Negatio negans non diſtribuit 161.b
Negatio in propoſitionibus relatiuis vbi ponenda 14 e
Negatio cuius naturæ 192.f
Negatio quotuplex & quomodo impeditur 134.b.c
Nemo, quod ſignum eſt 1(2 c
Neuter quid ſignificet, & quomodo

modo differt ab Vterque. 160.c,162 d
Nihil, & nemo mordent ſe in ſacco 15.b
Nihil quod ſignũ eſt, & quomodo differt à nullo 159.f.162.c
Niſi,dupliciter,dicitur 175 c
Niſi,quas propõnes facit 24 h
Nomen quid? & quotupliciter dicitur 6.b,g
Nomina compoſitæ figuræ ſecũ dum logicum 7.d.9.h
Nomina ſubſtantiua,& adiectiua, quid faciunt in propoſitionibus 124.d
Non ens eſt extremum contradictionis 94.d
Non ſi homo eſt animal,quæ ꝓpoſitio 117.e
Non homo currit:quæ propoſitio 168 g
Non promitto tibi equũ, & nullum equũ tibi promitto,non ſunt idem 137.e
Non promitto tibi equum,ly equum quõ ſupponit 195.d
Notitia duplex 10 c
Negatio quid 97.b
Nullum a,eſt prædicatum,quomodo conuertitur 22.g
Nullus,& nihil quomodo differunt 162.d
Nullus quid ſignificat 159.d
Numerus quid 48 f
Nũc:duo põt determinare 106.d
Nunquam,quod ſignũ eſt 161.g

O

Obligatio quid, & quot eius ſpecies & quõ ei reſpondendum. 2.6.b,209 g.208.c
Obligor, promitto, & requiro quomodo ſupponunt 137.d
Obliqua ſubſtantiuorum,vel adiectiuorum ſubſtantiuorum ſupponunt 126.e
Omnis eſſentia diuina eſt pater, omnis filius,&c.quomodo ſoluitur tale argumentum 64.h
Omnis quomodo differt a quilibet,& vnuſquiſque 161.e
Omnis quid ſignificat 62 a.156.f
Oĩs,dupliciter poteſt teneri 130.h,189.e,159.e
Omnis, quando non diſtribuit totum copulatum 163.c
Omnis nõ,& nullus idem 159.e
Omne ens eſt Deus,quæ propoſitio 201.g
Omne animal ſi eſt rudibile, eſt aſinus,quomodo deſcenditur ſub ſubiecto huius propoſitionis 199.e
Omne animal fuit ĩ arca Noe,an cõcedenda 151 f.161.h,167.e
Omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim, quomodo exponitur iſtiuſmodi propoſitio 189.e
Oppoſitæ propoſitiones quæ 16 a
Oppoſitio quadruplex 57.f.58.a 87.h
Oppoſitum idem,quod contradictorium 102 g
Oratio mentalis vocalis,& ſcripta quid 8.c.9.a
Oratio quomodo menſuratur 48 g.49.a
Oratio neque affirmatiua, neq; negatiua quæ 89.a
Orõ diuiſa,& cõpoſita quid, & quõ ſignificat votum' 105 e.h
Orationem ſignificare ad placitum,dupliciter 8.h
Orationis partes 8 b

P

Paenitere dupliciter 87.g
Paralogiſm⁹ iſdẽ diuerſimodẽ poteſt peccare 114 d.115.g
Paralogiſmi cur dicuntur peccare in materia 119.b

Para-

Paralogiſmi ſecũdum plures interrogationes 122.a
Pariſijs & Romæ vẽditur piper, quomodo conuertitur, & reſoluitur 22 f.137 f
Pars integralis, in quantitate, in modo, in loco, & in tempore quid 81 c.h.d.82.f.h
Partes compoſſibiles quomodo dicuntur 115. e
Participia an ſint nomina 7.b
Participia an ſupponant 126.g
Paſſio, & paſſibilis qualitas quid, & quomodo differunt 54 c.d
Paſſio quomodo eſt prædicamẽtum, & ſpecies qualitatis 56.g
Pater quid 52.f
Pater duo dicit 157.b
Pater erit Socrates, quando Socrates non erit pater 155.f
Pater manebit Ioannes, qñ Ioãnes non manebit pater ibid.
Patiens, & modus patientis differunt 139.f
Per ſe dupliciter 3.g
Pertinens quid, & quotuplex 206.g.207.f
Petri Hiſpani lapſus 3. e. 4. h. 23.b.27 h.28.b.61.h 191 b
Petitio principij q͂d, quotuplex & cur.117.g.118.c.119.b 215.d
Petitio quid, & quotupliciter. 56.h.57.b 212 b
Poſſibilitas propoñũ vnde 201.e
Poſſibile duplex 207. h
Poſſibile, & contingens idẽ 30.c
Poſſibilis propoſitio quid 32 d
Poſtprædicamentum quid 58.a
Poteſt, potens, & poſſibile quã vim habent 146 g
Potentia dupliciter 54.f
Prædicabile quid, quotupliciter, & quomodo diſtinguitur ab vniuerſali 32.h 33.a.f
Prædicamentorum libri ſubiectum, & quem artificem ipſa ſpectant 42.b.h
Index prima pars.
Prædicamẽtis quę reponuntur 43 h
Prædicaměta an diffiniant 53.g
Prædicamenta ſex vltima quid ſunt 56.b
Prædicari in quid, & per ſe primo modo: valet conſequentia, ſed non econuerſo 35.f
Prædicari in quid, & eſſe de q͂ditate, differunt ibid.
Prædicari accidentaliter dupliciter 39.d
Prædicata affirmatiua, ſimpliciter ſumpta, ſequuntur ex ſe ipſis. 90.a
Prædicati obſeruationes 11.f
Prædicatio eiuſdem de ſeipſo, qualis 45.d
Prædicatio directa, & concluſio directa, non idem 64.e
Prædicatio dupliciter ibid.
Prædicatum quid 11.e
Prælibanda in initio cuiuſque libri, quæ 1.b
Præmiſſam debiliorem ſequitur concluſio 63.b.69.h
Præpoſitio an ſupponat 126.g
Præter multipliciter ſumit 175 e & q̃uo differt à præterquam.
Præter quando commutatur in aliud ab 198.d
Præteritum fuit futurum, an cõcedenda 148 a
Primæ, & ſecundę perſonarũ ꝓpõnes q̃uo conuertuntur 22.f
Principia propria ſcientiæ duplicia 96.c
Prĩcipiũ gñationis duplex 34 b
Priuatio imperfecta [illegible] negat actum, & quomodo non redit ad actum 58. d
Priuatiuè oppoſita ibid.
Prius quando [illegible] ibid.f
Prius, & [illegible] quomodo fa[illegible] 149.d
Prolegomena [illegible] libri q̃ 1.b
Prom[illegible] qũo

ſuppo-

ſupponunt 137.d
Pronomina primitiuæ ſpeciei q̃ propoſitionē conſtituunt 13.f
Pronomina duplicia, & an ſupponant 126. e.191.e
Pronomina an ſint nomina 7.b
Proportio quid, & qūo differt à proportionabilitate 91.b.g
Propoſitio quid, quotuplex, & quotupliciter 9. h. 14.g.15.e. 60. e 61. a
Propoſitio realis non datur 10.d
Propōnes de ſecundo, & tertio adiacente q̄d.& cur dictę 10.h
Propoſitiones mixtæ quantitatis, & qualitatis 11.h.12.g.14. e.29. c.61.d.163. a
Propō vt ſic particularis, q̄d requirit, & eius gradus 13.a.b
Propoſitio categorica omnis eſt affirmatiua, vel negatiua, an ſit verum 15.d
Propoſitio negatiua, abſque hoc quod prædicatum negetur de ſubiecto, quæ 14. h
Propoſitio eiuſdem materiæ, vel mixtæ quæ 18.e.h
Propoſitio primæ vel ſecundæ perſonæ, qūo conuertiť 22. f
Propoſitio de aduerbio ſimilitudinis, vel tp̄is, vel loci vel q̄titatis, vel qualitatis, cuius generis eſt propoſitio 24.e. h
Propoſitio, in qua ponitur verbum de genere actionis ad propoſitionem, &c. 56. d
Propoſitio vniuerſalis, & de omni non idem 61.c
Propoſitio quid requirit ex parte formæ 66.c
Propoſitio, quęſtio, enunciatio, concluſio differunt 73.h.76.h
Propoſitio, vna & eadem poteſt eſſe ex ſigno, & icone 75. e
Propoſitio habens vnam cauſam veritatis, non ſequitur ad habentem plures.
Propoſitio affirmatiua de prædicato infinito, cur æquipollet. 89.f
Propoſitio affirmatiua de Fingit, quomodo exponitur 95.f
Propoſitio impoſſibilis dupliciter 109. g
Propō neceſſaria duplex 111.h
Propoſitio vera de p̄terito quomodo eſt neceſſaria 112. a
Propoſitio habens plures cauſas veritatis 118.d.g
Propoſitio vna, & propoſitio plures quid, & quotupliciter 121. b.122. h
Propoſitio quomodo poteſt dici terminus 124. f
Propōnes deſtrui quid 120.a
Propōnes repugnantes q̃ 102. h
Propoſitiones & ſingulares habentes modum & figuram vniuerſalis quæ 130.e
Propoſitio particularis, & indefinita quomodo habent eandem cauſam veritatis, & quomodo differunt 133.g
Propoſitio exponibilis cuius generis propoſitio 135. h
Propoſitio, in qua, vtrumq; ponitur prædicamentum, non poteſt eſſe vera. 173.a
Propō de ſubiecto ſimplici qūo eſt ſimplicis quãtitatis. ibid.d
Propō includēs hūc terminū, Infinitū, eſt diſtinguenda 167.b
Propoſitio exponibilis, quid, & cur dicta ibid. f
Propoſitio de ſubiecto infinito cuius quantitatis 168. g
Propō de præterito, & p̄poſitio de futuro, quomodo reducunť ad vnam de præſenti 149.a
Propoſitio ex terminis ampliatiuis qūo exponitur ibid.h
Propō cōditionalis ex antecedēte impoſſibili eſt vera 144. c
Propō ęqualēs dupliciter 169.h

Propo-

Propō falſificans ſeipſam cuius generis propoſitio ibid.
Propō excluſiua quid, & quotuplex & quomodo appellanda potius 170.a.171 b. & inde
Propoſitio exceptiua quid, & quotuplex & cuius quantitatis 175.b.g
Propoſitio, particularis exceptiua, non eſt exceptiua 178. f
Propoſitio preiacens quæ ibid.
Propoſitio vniuerſalis, & particularis quomodo debent eſſe eiuſdem ſubiecti 178.a
Propō aliqua cōceditur in philoſophia, & Theologia quę de rigore ſermonis nō ē vera 191.e
Propoſitio reduplicatiua quid, quomodo ſupponit, quomodo conuertitur quomodo exponitur & plura huiuſmodi 179.b.g. 181.f.182. c
Propō de Generat, de Differt, de Corrumpit, de Factum eſt, de Fiet, de Ita, & ſicut, & in qua ponitur ly Immediatè ibid. & 185 g. 186. a 189. g
Propoſitio de differt quid 187.g
Propoſitio deſcendens, & deſcenſa quid 194. a
Propō vocalis, vel ſcripta vnde habet veritatē vel falſitatē, neceſſitatem, poſſibilitatē, & impoſſib. & ſignificare ad placitum 200. e.& inde 201. d. e.f
Propō falſificans ſe ipſam, & propō hñs reflexionem ſupra ſe qd, & quotuplex 202 f.203. b
Propoſitio duplicem habet ſignificationem 204. e.f
Propō impoſſibilis, & neceſſaria qd, quotuplex, cur, & quotupliciter 109.g.202. e.207. h.208.d
Propoſitio ſimpliciter prima, quæ, & cur 7. e
Propōnis affirmatiuæ ſubiectū, & prædicatū quomodo debēt ſupponere pro eodem 8.d
Propō modalis, & de ī eſſe qd, & cur dictæ. 27. d. earū qualitas penes quid attenditur 28.c.h
Propōnes vniuerſales ex parte dicti, & particulares ex parte modi an opponantur 32. g
Propriè dupliciter 3.f
Propriū quid, quotuplex, & quotupliciter 38.g.39.d.c.41.e
Propriū cui primo cōuenit 40.h
Puer fuit ſenex: an concedenda 148. a
Punctum quid, vbi ſubiectiuè, & quomodo cadit indefinitio ne lineæ 44.c f.57. g

Q

Quærere vnde locus, & quærere maximam, quid 77.g
Quæſitiuum propoſitionis duplex 14.d. h
Quæſtio propō, enunciatio, & cōcluſio differunt 73.h.76.h
Qō quid, & quotupliciter 73.a
Quale dupliciter 55.g
Quale quid quandoq; interpretatur hoc aliquid 111.a
Qualitas propōnum quid 14.d
Qualitas ſenſibiles cuius ſpeciei 54. d
Qualitates quę contrariant 55.e
Qualitatis ſpecies, modi potius dicendæ 53.d
Qualis non dici denominatiuè dupliciter euenit 55.d
Qualelibet multipliciter capitur 166. a
Qualelibet, quantūlibet quid faciunt in propoſitionib. 187.f
Qualitas propoſitionum modaliū penes quid attenditur 28.c
Quandocumque in quo prædicamento eſt 164.h
Quādo quid, quotuplex, & eius proprietates 56.b.e
Quantitas propoſitionū modaliū penes quid attenditur 29. b

Quantitas poteſt habere contrarium 49.b
Quantitatis quæſitiua quæ 50 d
Quantitates diuerſorum generũ proportionãtur ad inuicẽ.91.g
Quantumcunq; & quantumlibet quæ ſigna 166.b
Quatuor ſunt prædicabilia, & non plura, quomodo 168 h
Quies eſt priuatio impfecta 58.d
Quicquid ſequitur ad conſequẽs, ſequitur ad eius añs 67.b
Quicquid remouetur a ſubiecto maioris, remouetur a quolibet &c. 65.b
Quantoſcunque quid dicitur 10.h
Quilibet hominis aſinus currit, quomodo deſcenditur in hac propoſitione 197.f
Quoniã vniuerſaliter quid 157.f
Quotienſcunq. quid, & quotupliciter 111.e,166.c
Quotlibet quod ſignum 166.f
Quotlibet entia ſunt finita, quomodo exponitur ibid.

R

Rarefactio, & condenſatio, quæ ſpecies motus. 60.c
Ratio multipliciter dicitur 72. f
Ratio in ſe impoſſibilis, & ratio in ſe falſa differunt 19.e
Reciprocum quid 139.f
Redargutio quid 97.a
Reduci vnam argumẽtationem ad aliam, quid 68.f.75.b
Reductio ſyllogiſmorum triplex. 67.b,68.f,g.69.b,71.f
Reduplicatiua quæ 178.g
Regulari immediatè per dici de nullo quid 65.b
Regulari per dici de omni, & dici de omni, non ſunt idẽ 64.g
Relatio quid, & quotuplex.51.a, 52.d,143.b
Relationes in abſtracto an referantur 51.d
Relationi an ſit motus 52.c
Relatiua multiplicia: quõ ſuſcipiũt magis, & minus, quõ dñr ad conuertentiam, & aliæ huiuſmodi conſiderationes.50.g & inde per longũ.139.b, & inde
Relatiua dupliciter ſumi poſſunt 88.h
Relatiua quomodo ſupponunt. 145.b, & inde 144.e,f
Repugnare idem ſibi ipſi non inconuenit 102.h
Requiro, promitto, & obligor quomodo ſupponunt 137.d
Res quotuplex.156.h.182.a, quomodo ponitur in prædicamẽto. 44 b, quõ cauſa veritatis & falſitatis orationis 59 a
Res cognitæ quomodo dicuntur vniuerſalia 33.e
Res de re an prædicetur 8.a
Reſtr ct o quid, & quotuplex. 145.b,150.b,153.a
Ridere dupliciter 101.e
Riſibilitas quid 54 f

S

Sãctus in cęlo erit peccator.155.f
Sanum æquiuocè dicitur 101.b
Sciẽtia quid quotupliciter, quot eius cauſæ, & quomodo differt ab arte 1 d,g,2.f,3.c
Secare dupliciter poteſt accipi. 87.g
Secundæ intentiones in ſuis definitionibus quid includunt 9.f
Secundæ intentiones nihil virtualiter continent. 2.f
Secundæ intentiones quomodo ſunt voces, & quomodo ſignificant. 5.f,6.e
Secundæ intentiones quomodo prædicantur de primis 34.f
Secũdæ figuræ ſyll. regulæ.66.b
Secundum, præpoſitio duo poteſt dicere 101.b
Semper duo poteſt determinare 106.a
Sẽſus diuiſus, & ſenſus compoſitus

tur. 29.2.97.g.105.d
Si tripliciter ſumitur 24.b
Sicut ſingulare de ſingulari, & plurale de plurali 65.d
Signa accidentium quomodo potius dicenda 166.b
Signa collectiua & diſtribuentia multiplicia 189.d.161.d
Signa excluſiua quæ 68.b,170.a
Signa particularia quæ 12.b.13.b
Signa non variantia quantitatem propoſitionis, quæ 13.d.
Signa quid ſunt 5.g
Signa vniuerſalia multipl. 156.e
Significare, verum, vel falſum, quid. 10.d
Significare adiectiuè, vel ſubſtantiuè, quid 124.d
Significare naturaliter, vel ad placitum quid 5.e
Significatio quid, quotuplex, & quõ differt à ſuppõne. ibid. b, & 125.h,154. b, & an ſit cauſa bonitatis conſequentiæ 100.c
Significatio propoſitionis duplex. 104.e,f,105.b.128.b
Signum confuſiuum, & non confuſiuum quid 133.e
Signum diſtributiuum qualitatis quod 164.b
Signum diſtributiuum non põt addi termino ſingulari 161. b
Signum vniuerſale cur inuentum ibidem,e
Signum diſtribuens pro ſpeciebus generum quod ibid.
Signum vniuerſale vel particulare exiſtens pars ſubiecti, vel prædicati, virtus eius ad quid terminatur 162.b
Signum, vt ſit negatiuum quid requirit ibid. d
Silentiũ quomodo auditur.4.d,e
Similes quomodo dicimur 55.g
Similitudo, & diſſimilitudo quid ibid.f,90 d,h
Simpliciter, & ſcdm qd ſophiſticè qd, & quotupliciter 114.d,h
Simul tripliciter dicitur 59.a
Singulares propoſitiones quõ opponuntur 16.g,17.d,31.b
Solœciſmus quid 97.b
Solum quid. 106.e,110.f,& quotupliciter 170.a
Solutio argumentorum duplex. 102.a
Sonus quid, & quotuplex 3.e,4.f
Sophiſtica ſcientia, & ſophiſtica, dupliciter. 95.d.f
Sophiſtica diſputatio an ſit diſputatio 96.h
Socrates iuuenis fuit diſputaturus. 153 h
Socrates & Plato currunt, quõ ſupponit hæc propõ 199.c.
Socrates, vel chimæra currit, quomodo ſupponit ibid.e,131.c
Species quid, & quotuplex, & an ſit correlatiuum 35.g.36.b
Species ſpecialiſſima, & ſpẽs ſubalterna quẽ conceptũ dñt.ibi.
Species ſola propriè diffinit.38.a
Species duæ an poſſint conſtituere aliam tertiam 40.g.41.h
Species natura prior eſt proprio 40.g
Species quomodo continet genus 41.d
Specie numeri, dupliciter diſtribuit 166.f
Subalternarum, & ſubcontrariarum propoſitionum conditiones, 13.a.19.g
Subalternãs, & ſubalterna, & ſubalternata quõ differunt. ibi.d
Subalternæ propoſitiones propriè non opponuntur 17.h
Subiectum duo dicit 157.b
Subiectum, & prædicatum quid, & quotuplex 1.h.11.c.& inde
Subiectum eſt prædicatum, an ſit vera 12.e
Subiectum diſiunctum quomodo ſupponit 199.d

Subiectum quomodo cauſa eſt ſcientiæ. 1.f
Subiectum logicæ quod ibid.
Subſtantia prior accidentibus, & cur prima, & ſecunda dicitur. 45.f.g
Summulæ quid, cur, & quotupliciter. 1.b.c.d
Superficies quid, & quomodo ſuſcipit contraria 49.c.d
Superius quomodo eſt prius ſuo inferiori 59.g
Superiori deſtructo, deſtruitur quotlibet inferius 161.b
Supponere confuſè, & diſtributiuè, quæ dicantur 135.e,f
Suppoſibilitas, quomodo conuertitur cum termino 125.f
Suppoſitio quid, quotuplex, quō differt à ſignificatione, & cur inuenta. 125.h, & inde. 154.b. 146 b, 191.b
Suppoſitio ab vſu, & per tranſitionem verbi an detur 152.h
Sui, ſibi, ſe, cur caret nominatiuo 139.g
Suus, a, um. quomodo ſupponit. 145.a
Syllogiſmus quid, quotuplex, quotupliciter, & eius conditiones. 60.h, & inde per longum proceſſum 94.f. 120.d, h
Syllogiſmus expoſitorius quis, quotuplex, & qualis 71.b
Syllogiſmi dialectici principia. 73 d
Syllogiſmi ſophiſtici diuerſitates, paſſiones, cauſæ, & proprietates 94.g, & inde.
Syncategorema non eſt prædicamentum 56.f
Syncategorema mixtum pro quibus diſtribuit 161.g
Syncategoremata, an ſupponāt. 191.c

T

Talis, tantus, tot, totiens, totidē, poſſunt dici relatiua, & demōſtratiua 142.b
Tantum, pōt determinare duo. 106.f, & dupliciter ſumit. 170 a
Tempus quid 49.d
Terminus quid 60, f. 124.b, quotupliciter, & quotuplex. ibid.
Terminus communis, ſingularis, & diſcretus quid 12.b 13.g
Terminus cōmunis quotupliciter, & quot ſignāt 531.b, 103.b
Terminus finitus quāto pro pluribus ſupponit, tanto &c. 23.a
Terminus quilibet pro quo ſupponit 34.e
Terminus ſecundæ intentionis, quid ſignificāt, & quomodo prædicatur de termino primæ intentionis 8.g. 41.g
Terminus primæ ſubſtantiæ, & terminus ſecundæ ſubſtantiæ non ſignificāt adæquatè 47. d
Termini contrarii qua contrarietate ſunt contrarii 49.h, 50.e
Termini quomodo faciunt diuerſa prædicamenta ibid.c.
Termini ſignificantes actus potentiarum animæ, vbi reperiuntur 56.e
Terminus ſyncategorematicè tentus non eſt terminus 81.d
Terminus inferens, & terminus illatus quid 77.h
Terminus, vt ſupponat: quid requirit 126.d. & inde
Terminus vocalis, & ſcriptus quō ſignificat ad placitū 128.d
Terminus quando dicitur accipi diſcrete 130. c
Terminus ſingularis an admittat ſignum vniuerſale ibid.f
Terminus infinitus, & terminus infinitatus differunt 134.e
Terminus infinitus pro quo ſupponit 168.h
Termin⁹ ampliatiuus multiplex, & quis dicitur, & quomodo 146.d

46.d.& inde. 150. e
minus ſubiectus in propoſi-
ione de Definit, quomodo
ipponit 149. h
minus communis duplicem
ormam habet 152. f
minus connotatiuus duplex
54. h. f
minus abſolutus qui 154. h
minus quotupliciter appel-
at ſuam rationem 155. f
rminus ſingularis non diſtri-
uitur 156. d
rminus ſupponens diſtribu-
iuè diſtributione incomple
a qui 137. d
rmini ſupponētes qui, & quo
nodo 190. g. & inde
rmini quomodo dicuntur v-
niuerſalia 33. e
rtiæ figuræ ſyllogiſticæ regu
æ, & modi 69. d. & inde
ulus libri quid 1. b
tum multiplex 80. b & inde
tum in quātitate duplex 132.
. & quid 174 h
tus, quod ſignum 163. d. &
quotupliciter 162. f. 1187. e
inſumptio quotuplex & quo
upliciter. 91. d. 92. b. & quid
01. e. 103. d

V

VBi quid, quotuplex, & quo-
tupliciter 56. g. 57. a. b
ique, dupliciter tenetur 101. d
icumque, quod ſignum eſt 161. g
l, poteſt coniungere inter
luo 107. a
rba an, ſupponant 126. f
rba exemptæ actionis, & im-
perſonalia paſſiuæ vocis an
ius propoſitiones 10. g
Verba quid efficiunt 124. d
Verba importantia actus, ſen-
ſuum exteriorum quomodo
ampliant 149. d
Verba quomodo reſtringuntur
151. e
Verbum quid, quotuplex, & quo
tupliciter 7. f & inde
Veritas, & falſitas in tribus eſt.
Veritas, & falſitas propoſitionū
vnde 201. a. 202. f
Verum vel falſum an ſint pro-
poſitiones 10. e. 28. e
Viſus quid 3. g
Virgo fuit meretrix. Viuū fuit
mortuū, an concedendę 148.
Vltimatè abſtracta quæ 93. e
Viſus quid dicit 170. b
Vnitas quomodo cadit in defini
tione numeri 57 g
Vniuerſale quid quotuplex, quo
modo diſtinguuntur a prædi
cabili, a quo eſt, & quō con-
ſideratur à logico 33. a. & inde
Vniuerſale in actu quid requi-
rit, & an res vel termini dicā
tur vniuerſalia ibid. h
Vniuoca duplicia. 43. d. & quo-
modo habent eandem ratio-
nem 140. a. f
Vniuocè prædicari quid 41. a. f
Vniocum omnibus generibus
non datur 34. d
Vnius vnica definitio, quomo-
do 36. f
Vox quid, quotuplex, & quomo
do formatur 4. f. & inde
Vſirati vnius poſſunt eſſe plures
vſus 87. b
Vſus quid 86. f
Vterque, & neuter quomodo
differunt 160. c. 162. d
Vtrumque animal eſt aſinus: v-
terq; &c. quō ſoluitur 65. a

F I N I S.

ELENCHVS
contentorum.

SVmmulæ Petri Hiſpani, in tredecim tractatus diuiſæ. 1
Tractatus primus de Propoſitione, & eius partibus, ac paſsionibus. 2
Tractatus ſecundus de quinque Prædicabilibus. 32
Tractatus tertius de decem Prædicamentis. 42
Tractatus quartus de Syllogiſmo. 60
Tractatus quintus de Locis Topicis. 72
Tractatus ſextus de Fallacijs. 94
Tractatus ſeptimus de ſuppoſitionibus. 124
Tractatus octauus de Relatiuis. 139
Tractatus nonus de Ampliationibus. 146
Tractatus decimus de Reſtrictionibus. 150
Tractatus vndecimus de Appellationibus. 154
Tractatus duodecimus de Diſtributionibus. 156
Tractatus tertiuſdecimus, & vltimus de Exponibilibus. 167
Adhæc tractatus vnus de Deſcenſu. 193
Item alter de Inſolubilibus. 200
Magiſtri Martini tandem Molenfelt ex Liuonia tractatus Obligatoriorum. 206

A PETRI TATARETI C

SCOTISTARVM

Longè præcipui, in Summulas (vt vocant) PETRI HISPANI de articulata, ſiue per capita expoſitio admodum luculenta.

TITVLVS SVMMVLARVM.

Incipiunt Summulæ de modo ſciendi, ad diſcernendum notum ab ignoto, & verum à falſo.

l. 1. PRo cuius declaratione ſupponitur primo, quòd commu-
B niter circa principium cuiuſlibet libri quærenda ſunt tria. Primo, quid ſit titulus. Secundo, quot ſunt cauſæ. Tertio, quid ſit ſubiectum. Secundo ſupponitur pro primo puncto, quòd titulus huius libri, ſiue huius ſcientiæ eſt iſte.

ue in iusti t li- i ini o pra bãda

Incipiunt Summulæ de mõ ſciendi, ad diſcernendũ notũ ab ignoto, & verũ a falſo. Vnde titulus eſt denominatio libri, vel ſcientiæ ſm̃ oẽs, vel aliquæ, vel aliq̃ ſuarum cauſarum: Vt in præſenti titulo exprimitur cauſa finalis, cum dicitur, ad diſcernendum notum ab ignoto, verum a falſo: & efficiens partialis & quaſi materialis cum dicitur, de modo ſciendi. Tertio ſupponitur, quòd ſummulę dupliciter accipiuntur. ſ. propriè, & impropriè. Vnde ſummulæ propriè captæ, ſunt notitiæ iudicatiuę ſiue adhæſiuæ, quibus D
adhæremus firmiter ſine dubitatione concluſionib. demõſtratis in hac ſcientia. Sed ſummulæ impropriè captæ, ſunt concluſiones vocales, vel ſcriptæ, vel earum ſignificata, de quib. habentur tales notitiæ adhæſiuæ, ſeu iudicatiuæ. Ex hoc ſequitur, ꝙ ſummulæ impropriè dicuntur parui tractatus, vel concluſiones vocales, vel ſcriptæ demonſtratæ in hoc libro. Quarto ſupponitur, ꝙ dicũtur ſũmmulæ per quandam comparationem ad logicam Ariſtotelis: in qua magis ample tractãtur de iſtis concluſionibus.

De notitijs , i. Sco. n 1. qõ rolo. ost 1. arg. contra philoſoph.

SECVNDO ſciendũ, ꝙ alicuius ſcientiæ propriè ſunt tantũ duæ cauſæ. ſ. efficiens, & finalis. (Quia ſcientia eſt qualitas animæ, & accidens ſpirituale: ſed nullum accidens habet materiam, aut formam.) Efficiens

Art. 2. Cuiuſque ſciẽtia duæ tãtum cauſa.

E non eſt niſi ipſe intellectus. & ſubiectum illius ſciẽtiæ: & hoc maxime in ſcĩa reali, vel intellectus, & aliquid loco obiecti, puta ſpecies intelligibilis ipſius fundamenti: non enim videtur, quòd ſcientia, cum non ſit niſi notitia, cauſetur ab aliquo alio, quam ab obiecto, vel aliquid loco obiecti, & potentiæ. Si quis ergo quærat, quot ſunt cauſæ huius ſciẽtiæ? Rñdetur duæ. ſ. efficiẽs, & finalis. Vnde efficiens eſt ipſe intellectus cũ ſubiecto. Cauſa vero finalis eſt duplex, ſcilicet intrinſeca, & extrinſeca, vel mediata & immediata. immediata, vel intrinſeca (qđ idem eſt) non eſt aliud q̃ cognitio ſubiecti illius ſciẽtiæ: vt cognitio modi ſciendi, vel ſyllogiſmi eſt cauſa finalis immediata huius ſcientiæ. Sed cauſa finalis mediata vel extrinſeca (quod idem eſt) eſt illud, ad qđ ordinatꝰ perfecta cognitio ſubiecti talis ſcientiæ: vt cauſa finalis mediata unius ſcientię eſt, vt cognito modo ſciẽdi, vt ſyllogiſmo, deueniamus ad cognitionem aliorum: vt puta, quod ſciamus diſcernere notum ab ignoto, & verũ a falſo. Quod aũt cõiter dr̃, ꝙ ſubiectum alicuius ſcientiæ eſt materia illiꝰ ſcientiæ: & diuiſio ſcientiæ eſt cauſa formalis; hoc eſt multũ impropriè locutum: nam ſubiectum ſcientiæ habet magis rõnẽ cauſę efficiẽtis, q̃ materialis.

Sc. in 1. d. 3. q. 9 in propria reſolutione.

F

Scot. q. 3. prolo. in ſo. 2. ar. pri.

Art. 3. Subiectũ huius ſciẽtiæ.

Tertio ſciendũ, ꝙ ſubiectũ huius ſcĩæ vr̃ eſſe modus ſciendi; quia illud eſt ſubiectum in hac ſciẽtia, quod primo & principaliter conſideratur in hac ſcientia, vel ſaltem ad quod cõſiderata in hac ſcientia reducũtur: ſed modus ſciendi eſt huiuſmodi: igitur. Et ſi quis dicat, argumentatio, vel ſyllogiſmus principaliter conſideratur ĩ hac ſcientia, cum totalis proceſſus videatur eſſe de ſyllogiſmo. G

Reſpondetur, quòd aliquid poteſt dupliciter conſiderari in aliqua ſcientia. Vno modo tanquam ſubiectum adæquatum illius ſcientiæ: & ſic ibi conſideratur modus ſciendi, ſaltem in ſuis ſpeciebus. Alio modo tanquam de principali contento ſub adæquato ſubiecto illius ſcientiæ: & ſic bene conſideratur principaliter de ſyllogiſmo tamẽ de principali contento ſub mõ ſciendi. Aduerte, ꝙ triplex eſt modus ſciendi ſ. diffinitio, diuiſio, & argumẽtatio: vt videbit in logica q. 3. prol. dub. 1. Aduerte ſcđo, ꝙ modus ſciendi poteſt ſic deſcribi: Eſt q facit venire de notitia noti ad notitiã ignoti: cuius propria paſſio eſt, diſcernere notũ ab ignoto. Aduerte tertio, ꝙ ſubiectũ eſt duplex, ſ. ſcientiæ realis, & ſcientiæ rationalis. Subiectum ſcientiæ realis eſt, quod primo virtualiter continet omnes veritates neceſſarias illius ſciẽtię, cuius eſt ſubiectum: Sed ſubiectũ ſcientiæ rationalis eſt, quod principaliter primo conſideratꝰ in illa ſcientia, ad quod omnia principaliter conſiderata habẽt attributionem, non continens virtualiter veritates illius ſciẽtiæ, cuius eſt ſubiectum.

Scot. in prol. q. 4. ſol. primi arg. ante oppoſit.

H

Modus ſciendi triplex.

Scot. in prol. q. 1. in reſponſione ad primã q̃onem.

Argvitvr ſic primo: Nullus modus ſciẽdi eſt ſubiectũ ĩ hac ſcientia: ergo modus ſciendi non eſt ſubiectũ in hac ſcientia. Tenet conſequentia a ſubalternante ad ſubalternatam.

Secundo

C

Secundo ſic: Anima eſt ſubiectum huius ſcientiæ: ergo non modus ſciendi. Antecedens patet: quia omnis ſciã recipitur in anima: igitur. Tertiò ſic: Cõcluſio demonſtrata illa videlicet, modus ſciendi eſt faciens ſcire verum à falſo, eſt ſubiectum huius ſcientiæ, ergo non ſolum modus ſciendi. Antecedens patet: quia omnis ſcientia eſt habitus concluſionis, & habetur de aliqua concluſione: vt patet per eius diffinitionem. Conſequentia probatur: quia ſi totum eſſet ſubiectum adæquatum, pars illius totius non erit ſubiectum adęquatum. Ad primum dicitur, negando conſequentiam: quia committitur fallacia figurę dictionis, arguendo à ſuppoſitione perſonali ad ſimplicem. Ad ſecundum dicitur, quòd anima eſt ſubiectum inhæſionis ſcientiæ: non tamen attributionis. Ad tertium dicitur, quòd omnis ſcientia eſt cõcluſionis, tanquam ſcibilis propinqui, non tamen tanquam ſcibilis remoti.

S V M M V L A R V M

P E T R I H I S P A N I

B · D

Tractatus Primus

Vniuerſum Ariſtotelis de interpretatione librum mira breuitate complectens.

[Dia]le[cti]ca [q]uid.

Dialectica eſt ars artium, ſcientia ſcientiarum, ad omnium methodorum principia viam habens. Sola enim dialectica probabiliter diſputat de principijs omnium aliarum ſcientiarum. Et ideo in acquiſitione omnium aliarum ſcientiarum dialectica dicitur eſſe prior. Dicitur enim dialectica a dia, quod eſt duo, & logos, quod eſt ſermo, vel lexis, quod eſt ratio: quaſi duorum ſermo, vel ratio ſ. opponentis, & reſpondentis in diſputando. Sed quia diſputatio non poteſt haberi niſi mediante ſermone, nec ſermo niſi mediante voce: nec vox niſi mediante ſono, ideo a ſono tamquam a communiori inchoandum eſt

διάλεγος, λέξις.

SVpponitur primo, quòd dialectica capitur dupliciter. Vno modo ſubſtantiue, alio modo adiectiue. Vnde dialectica ſubſtantiue capta, capitur dupliciter. Vno modo ꝓprie: & ſic

Art. 1. Dialectica dupliciter capitur.

E eſt habitus inclinans ad ſpeculationẽ ſyllogiſmi dialectici, & oĩum incluſorũ in ſyllogiſmo dialectico: & ſic non capit hic: quia tunc non eſt niſi vna pars, ſeu vnus habitus partialis in logica. Alio modo capitur large, vt idem eſt ꝙ logica: & ſic eſt habitus inclinans ad ſpeculationem modi ſciendi, & omnium complexorum incluſorum in eo: cuiuſmodi ſunt ſyllogiſm⁹ demonſtratiuus dialecticus, & ſophiſticus: & ſic capitur ibi: ita ꝙ eſt ſenſus: dialectica eſt ars .i. habitus vel ſcientia, inclinans ad ſpeculationem modi ſciendi. Aduerte tñ ꝙ modus ſciendi nõ continet ſyllogiſmũ, nec ſyllogiſmũ demõſtratiuũ, nec dialecticũ nec ſophiſticum

F virtualiter, q͂a eſt ens rationis, ꝙ nullam notitiam poteſt producere: igitur nec virtualiter continere: quia ſecundæ intentiones nihil virtualiter continent. Alio modo capitur dialectica adiectiuè: & tunc eſt habẽs aliquem iſtorum habituũ. Et ſic non capitur hic: quia falſum eſt dicere, ꝙ habens dialecticam, ſeu talem habitum, ſit ars: quia tunc Petrus, vel mulier eſſet ars, cum aliquis iſtorũ poteſt habere talem habitum.

Scot. in prol. q. 1. & in 4. d. 1. q. 1.

SECVNDO ſciendũ eſt ꝙ ars, & ſcientia capiũtur dupliciter. Vno modo large pro aggregatione multorum documentorum, ad vnũ finem tendentiũ, i. pro aggregatione multarũ notitiarum ſiue habituum de illis documẽtis, quæ ordinantur ad inuicem ad vnum finem cognoſcendum. Et ſic ars eſt quoddã commune ad quinque habitus intellectuales: qui ſunt ſapiẽtia, ſciã, itellect⁹, ars, & prudẽtia, circa quos nõ contingit dicere falſum: Etiam ad omnes artes liberales: quæ ſunt ſeptem, ſ. logica, rhetorica, grammatica, arithmetica, muſica, geometria, & aſtrologia. Quarum tres dicuntur triuiales, quaſi ad vnũ terminum ſecundum diuerſos modos tenentes, ſ. dialectica, rhetorica, & grammatica, quæ verſantur circa ſermonem. Aliæ quatuor dicuntur quadriuiales, quaſi ad vnum terminũ ſecundum diuerſos modos tendentes, ſ. circa quantitatem: nã arithmetica eſt circa numerũ. muſica eſt circa numerũ ſonorũ: geometria circa quantitatẽ continuam: & aſtrologia circa magnitudinem mobilẽ. Et ſic

Art. 2. Ars dupliciter poteſt capi.

Habit⁹ intellectuales quinq.

G

Artes liberales ſeptem.

H capit ars in textu: & cõceditur tũc, ꝙ dialectica eſt ars, capiendo ẽt dialecticã ꝓ aggregatione habituũ, ſeu notitiarũ ordinatarum ad cognitionem ſubiecti logicæ: & non capiẽdo dialecticam pro vno habitu ſimplici vnius concluſionis: quia tunc non eſt aggregatio multarum notitiarum. Alio modo capitur ars propriè, vt diſtinguitur cõtra alios habitus intellectuales: & ſic eſt recta ratio rerum a nobis factibiliũ. i. habit⁹ intellectualis, inclinans, & docens nos rectè operari circa factibilia: id eſt circa materias exiſtentes extra intellectũ, & voluntatem: & continet ſub ſe ſeptem artes mechanicas, quæ in iſtis verſibus cõtinentur: Lana, nemus, miles, nauigatio, rus, medicina. His ars fabrilis connumerari poteſt. Et dicuntur mechanicę: quia faciunt intellectum mechari, ſeu alienari a

Ariſt. 6 ethic.

Artes mœchanicæ quæ.

A propria eius operatione. Dicũtur etiam ſeruiles, quia ſubſeruiunt ad vſum, ſeu commoditatem corporis. Et iſto modo dialectica non eſt ars: quia tunc ars diſtinguitur contra ſcientiam.

Art. 3. Dialectica quo methodus ſciētiarũ aliarum.

TERTIO ſciendũ, ꝙ dialecticam habere methodũ ad principia omnium ſcientiarum, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ ipſa probet principia cuiuslibet ſcientiæ: & ſic non eſt intelligendum. Alio modo, ꝙ doceat formare argumentationes ex pricipijs, & terminis cuiuſcumque ſciētiæ; & ſic eſt intelligendum. Ex quo patet, quòd methodus non capit hic proprie, pro breui via, ſed capit pro ipſa ſciētia. Aduerte, quòd ſola dialectica probabiliter diſputat de principijs omnium

B ſciētiarum. i. ſola dialectica docet formare argumentationes dialecticas generatiuas opinionis. Ex quo patet, quòd iſta particula: ad oium methodorum principia, &c. ſolum conuenit dialecticæ proprie captæ, quæ eſt vna pars logicæ. Et ſic patet quòd aliter capitur dialectica dicendo, dialectica eſt ars, & dicendo, ſola dialectica probabiliter diſputat: quia primo capit pro logica. & ſecundo, vt eſt vna pars logicę. Aduerte ſecundo, quòd ex diffinitione dialecticę ſequitur vnũ corollariũ. ſ. quòd dialectica in acquiſitione oĩum ſcĩarum dr̃ eſſe prior. i. in acquiſitione completa, & pfecta aliarum ſcientiarum dialectica debet prius acquiri, cũ oĩs ſcĩa acquiratur per logicã: quia oĩs ſcientia per demonſtrationem acquiritur: ſed logica

Corollarium

C docet modũ arguendi & cõponendi demõſtrationem: igitur. Aduerte, quòd qñ dr̃, quòd diſputatio non poteſt haberi niſi per ſonum: intelligitur de diſputatione vocali, & non de mentali, & ſcripta, quæ bene poſſunt fieri ſine ſono. Vnde triplex eſt diſputatio. ſ. vocalis, quæ componitur ex propoſitionibus vocalibus: ſcripta, quæ componit ex propoſitionibus ſcriptis: & mentalis, quæ componitur ex propoſitionibus mentalibus.

Diſputatio triplex

ARGVITVR primo. Ars & ſcientia ſunt habitus ab inuicē diſtincti: igitur nihil idem eſt ars, & ſcientia. & per conſequēs dialectica non eſt ars, & ſcientia. Secundo ſic: Metaphyſica, & gñaliter oĩs ſcĩa realis ē nobilior logica: igit̃ male dr̃, quòd dialectica eſt ſcĩa ſcientiarum: cum genitiuus reflexus ſupra

D ſuum noĩatiuum ſingularum, dicat excellentiam. Tertio: Diffinitio dialecticæ eſt nugatoria: ergo non eſt bona. Antecedens probatur: quia ſciētia in illa diffinitione, vel capitur ſpecialiter, vel generaliter. Si ſpecialiter, tunc eſt nugatio: cum inferius, vel minus commune additur magis communi ſine copula. Vel generaliter: & tũc eſt etiam nugatio, cum tunc ars, & ſciētia ſint penitus ſynonyma.

Ad primũ dicitur: quòd ſi ars, & ſcientia capiantur ſpecialiter, tunc ars, & ſcientia ſunt bene habitus ab inuicem diſtincti: non tamen ſi ars, & ſcientia capiantur generaliter. Ad ſecũdam dr̃, quòd ille genitiuus, ſcientiarum non dicit excellentiam ſimpliciter logicæ reſpectu omnium ſcientiarũ in per-

E feſtione ſed in applicatione, ſeu communitate applicationis. Ad tertiam conceditur, quòd illa diffinitio proprie eſt nugatoria: nec eſt ibi aliqua figura quæ ipſam excuſet. Vnde quandocunque ſuperius additur immediate inferiori, vel inferius ſuperiori, ibi eſt nugatio: ut dicendo: animal homo, homo animal. Ex quo videtur Petrum Hiſpanum in prima ſui propoſitione defeciſſe: niſi dicatur quòd poſuerit, ſcientia ſcientiarum ad maiorẽ expreſſionem.

Petri Hiſp. Error.

Sonus quid.

Sonus eſt, quicquid ab auditu proprie, & per ſe percipitur. Dico autem proprie: quia licet homo, vel campana audiatur: hoc non eſt per F *ſe, ſed per ſonum ſuum. Sonorum alius vox, alius non vox.*

Art 1.

PRIMO ſciendum pro declaratione textus, quòd ſonus eſt quicquid proprie, & per ſe ab auditu percipitur. Quæ diffinitio debet ſic intelligi: Sonus eſt aliquod ſenſibile, quod proprie & per ſe ab auditu percipitur. Ex quo ſequitur, quòd ibi ly quicquid non capitur vniuerſaliter, ſed particulariter vel indefinite: vt tantum valet, ſicut aliquod ens, vel aliquod ſenſibile. Aduerte vlterius, ꝙ proprie, capit dupliciter. Vno modo, vt idẽ eſt quòd formaliter: & ſic non capitur hic: cum hoc non ſit de ratione formali ſua & percipiatur. Alio modo vt idem eſt ꝙ adæquate, & præciſè: & ſic capit hic. ita, quòd eſt ſenſus: ſonꝰ eſt aliquod ſenſibile, quòd proprie, i. præciſe ab auditu percipitur.

Ly proprie dupliciter

Aduerte etiam, quòd per ſe, G capitur dupliciter. Vno modo vt idem eſt, quòd non per accidens, & ſic capitur hic. Alio modo, vt idem eſt ꝙ non per alterũ & ſic non capitur hic: quia ſonus percipitur per alterum, puta ꝑ ſuam ſpeciem. Aduerte tertio, quòd auditus eſt vna potentia ſenſitiua, quæ cognoſcit ſonos, ſicut viſus eſt potentia quæ cognoſcit colores. Aduerte quarto quòd, percipitur, in diffinitione ſoni eſt idem quod cognoſcitur: ita, quòd eſt ſenſus: ꝑcipitur ab auditu i. cognoſcitur. Aduerte quinto ꝙ in diffinitionibus, vt plurimum primus terminus, qui ponitur poſt copulã, ponitur loco generis: & reſiduum ponitur loco differentiæ. Vnde, proprie, ponitur ad differentiam ſenſibilium commu- H nium, quæ pluribus ſenſibus percipiuntur. Per ſe ponitur ad differentiam per accidens: cuiuſmodi ſunt ſubſtantiæ. Ab auditu, ponitur ad differentiam aliorum ſenſuum propriorum quæ ab aliis potentiis percipiuntur, ut videbitur in libris de anima.

Ly per ſe dupliciter.

Sco. in 1. d. 3. q. 7

Art. 2.

SECVNDO ſciendum, quòd diffinitio ſoni eſt bene poſita, quia ſibi conueniunt conditiones bonæ diffinitionis quæ ſunt tres. Prima, quòd diffinitio conueniat cuilibet contento ſub diffinito. Secunda ꝙ diffinitio conueniat ſoli diffinito. i. quòd diffinitio perſonaliter sũpta, non prædicetur de aliquo, quin diffinitum de illo prædicetur. Tertio quòd diffinitio manifeſtet diffinitum. Et ſi quis quærat, quid eſt ibi diffinitũ. dicendo, Sonus eſt, quicquid, vtrum ſit ille terminus, ſonus, vel res ſigni-

Conditiones diffinitionis tres.

A ſignificata per ſonum? Reſpon *Okan. 1 d:ſt. 2. q. 4.* detur, quod diffinitum capitur dupliciter, vno modo pro illo quòd manifeſtatur per diffinitionem: & ſic res ſignificata per illum terminum ſonus, diffinitur. Alio modo capitur diffinitum pro illo, de quo prædicatur, vel prædicari poteſt diffinitio, & ſic dico quòd ille terminus ſonus, diffinitur. Et ſi dicis diffinitio debet prædicari de illo, quod per ipſum manifeſtatur. Dicitur quod non oportet, ſed ſufficit quòd prædicetur de termino ſupponente *Sc. in 1. d. 8. q. 3.* pro illa re. Et ſi quæras, non ne res poteſt prædicari de alia re. Dico, quod hoc poteſt intelligi dupliciter. Vno modo quòd ex vna re cum alia re fiat vna propoſitio, in qua res ſit ſubiectū, & prædicatum, & ſic dico quòd B non. Alio modo poteſt intelligi quòd vna res concipiatur in ordine ad aliam rem, & ſic dico, quod vna res bene prædicatur de alia, id eſt concipitur de alia ſeu in ordine ad aliam.

Art. 2. TERTIO ſciendum, quòd diuiſio ſoni in qua dicitur: Sonorū alius vox, alius non vox, eſt ſufficiens; & debet ſic intelligi: de numero ſonorum alius eſt ſonus vox, alius ſonus non vox. Vnde tres conditiones requirū- *Conditiones bonæ diuiſionis* tur ad bonam diuiſionem. Prima, quòd membra diuidentia ſint oppoſita i. quod non poſſint de ſe inuicem prædicari mediante iſto ſyncategoremate formaliter, quamuis aliquando poſſunt de ſe inuicem prædicari realiter vt intellectus eſt voluntas realiter, non autem formaliter & tamen potentia intellectiua diuiditur in intellectum, & voluntatem. Secunda, quòd membra diuiſionis non excedant diuiſū, C id eſt, quòd membra diuiſionis diſiunctim ſumpta, non prædicentur de aliquo de quo nō prædicetur diuiſum. Tertia, quòd diuiſum non excedat membra diuiſionis, i. quòd, diuiſum non prædicetur de aliquo de quo non prædicetur diſiunctum, ex membris diuidentibus conſtitutum. Vnde diuiſio eſt quidam modus ſciendi, ut ſuperius viſum eſt: ita quòd aliquid diuidi (logicaliter loquendo) non eſt aliud, quàm a poſteriori manifeſtari quò ad eius communitatē, ſeu ſignificationem: Vel quando dicitur, quòd animal diuiditur per rationale, & irrationale id eſt a poſteriori manifeſtatur eius communitas per rationale, & irrationale: & non eſt intel- D ligendum quòd diuidatur per partes integrales, ſicut lignum per fruſta.

ARGVITVR primo ſic: Omnis bona diffinitio debet vere & affirmatiue prædicari de diffinito; ſed diffinitio ſoni vere, & affirmatiue non prædicatur de ſono: quia ſonus non eſt omne ens ſignificatur non eſt quicquid: igitur diffinitio ſoni non eſt bona. Secundo ſic: Diffinitio ſoni conuenit aliis a diffinitio: igitur non eſt bona. Antecedens patet: quia conuenit ſilentio, quod non eſt ſonus: igitur. Tertio ſic: Diffinitio ſoni non conuenit cuilibet contento ſub diffinito: igitur non eſt bona. Antecedens patet: quia non conuenit iſti ſono particulari: quia talis ſonus præciſe non percipitur ab auditu, cum multi alii ſoni ab illo percipiantur ab auditu. Ad primum dicitur, quod

E in diſſinitione ſoni ly quicquid non capitur vniuerſaliter, vt tantum valeat, ſicut omne ens: ſed capitur particulariter, vel indefinite, vt tantũ valeat ſicut aliquod ens, vel aliquod ſenſibile: ita quòd eſt ſenſus: ſonus eſt quicquid, id eſt aliquod ſenſibile. Ad ſecundum dicitur, quod ſilentium percipitur ab auditu priuatiuè tanquam carentia ſoni, & non poſitiuè. Ad tertium dicitur, ꝙ ly, præciſè põt determinare ly ſenſibile: ita quòd ſit ſenſus: iſte ſonus percipitur ab auditu & non alius: & ſic eſt falſa. Alio modo vt determinat ly auditu, ita quòd ſit ſenſus: iſte ſonus percipitur ab auditu, & non ab aliqua alia potentia ſenſitiua: & ſic eſt vera.

Vox quid.

Sonus vox eſt idem, quòd ipſa vox. Vnde vox eſt ſonus, ab ore animalis prolatus, F *naturalibus inſtrumentis formatus. Naturalia inſtrumenta, quibus vox formatur ſunt nouem. guttur, lingua, palatum, quatuor dentes, & duo labia. verſus. Inſtrumenta nouem ſunt, guttur, lingua, palatum. Quatuor & dentes, & duo labra ſimul. Sonus non vox, eſt, qui generatur ex colliſione duarum corporum inanimatorum: ut fragor arborum, ſtrepitus pedum. Vocum alia ſignificatiua alia non ſignificatiua. Vox ſignificatiua eſt illa, qua auditui noſtro aliquid repræſentat: vt homo hominem. Vox nõ ſignificatiua eſt illa, qua auditui noſtro nihil repræſentat: ut buf. baf.* G *Vocum ſignificatiuarum alia ſignificat naturaliter alia ad placitum. Vox ſignificatiua naturaliter eſt illa, qua apud omnes idem repræſentat: ut gemitus infirmorum, latratus canum. Vox ſignificatiua ad placitum eſt illa, qua ad uoluntatem primi inſtituentis aliquid ſignificat: vt homo hominem, equus equum.*

Inſtrumenta naturalia vocis quæ.

Diuiſio vocis.

Art.

PRO declaratione text. ſupponitur primo, quòd ſonus vox, & vox ſunt idem. Pro cuius declaratione ſupponitur. Primò quòd diffinitio ſoni vocis, data a Petro Hiſpano, eſt inſufficiens: quia non conuenit omni uoci: puta voci factæ ab angelo in aliquo corpore, quæ tamen eſt vera vox, etiam ſignificatiuæ: quia omnẽ operationẽ, quam habet angelus per corpus aſſumptum quantum ad cognitiones, puta, videndo, audiendo, ſunt tantum cognitiones intellectiuæ, quas intellectiones poteſt exprimere, formando verba, & mouendo linguam localiter corporis aſſumpti, & tamen non fit ab ore animalis, cum angelus non ſit animal, neque corpus, quod aſſumit. Sed poſſet dici, ꝙ vox eſt ſonus cauſatus ab ore animalis vel ab aliquo æquiualente mediantibus naturalibus inſtrumentis, vel æquiualentibus.

H

Defectus autoris ſummularũ Sc. in 2. d. 8. q. 1. in 3. dicto.

Secundo ſupponitur, quod inſtru-

A inſtrumenta,ſupple,principalia, & propinqua quibus complete, & perfecte regulariter vox formatur,ſunt nouem.ſ.guttur, lingua, & ſic de aliis. Et dicitur notanter, principalia propter pulmonem.& arteriam vocalē, quæ requiruntur ad formationem vocis. Dicitur etiam notanter,propinqua, propter ſonos fiſtularum: qui licet fiant ab inſtrumentis naturalibus: non tamen tanquam ab inſtrumentis propinquis, ſed remotis: quia inſtrumenta propinqua illorū ſonorum ſunt fiſtula, & illa foramina,& etiam digiti. Dicitur notanter, complete, & perfecte,propter voces,quæ fiunt ab hominibus carētibus dentibus, quorum voces non ſunt completæ,& perfectæ.

Tertio ſupponitur quòd diffinitio ſoni non vocis eſt ſic intelligenda: Sonus nō uox eſt ſonus, cauſatus ex colliſione duo-B rum corporum inanimatorum, vel animatorum ſe habentium ad modum inanimatorum, vel vnius ſupplentis vicem duorū, cuiuſmodi eſt ſonus factus cum zona. Ex quo ſequitur primo, ꝙ nullus ſonus tubæ,vel fiſtulæ,vel organorum, dicitur propriè vox. Secūdo ſequitur quòd ſonus echo non videtur eſſe ſonus vox: quia non fit immediate ab ore animalis, ſed ab aliquo alio: & de hoc magis videbitur in 2. de anima cap. 6. dubita 2.

Art.2. Secvndo ſciendum, quòd diuiſio uocis eſt talis ſ. vocum alia ſignificatiua, alia non ſignificatiua; quæ debet ſic intelligi: de numero uocum alia eſt vox ſignificatiua,alia eſt vox non ſignificatiua: & eſt talis diuiſio C ſubiecti in accidentia: quia eſſe ſignificatiuum dicit relationem rationis ſigni ad ſignatum: eſſe vero non ſignificatiuum dicit carentiam illius relationis. *Sc in 4 d.1.q.2. art. 1. per totum.* Vnde vox ſignificatiua eſt,quæ nata eſt repreſentare aliqd aliud a ſe, vel ſibi ſimili vel ſuo prolatore vel aliqua vel aliqualiter: niſi fuerit impoſita ad ſignificandum ſuum prolatorem. Ex quo ſequuntur multa corollaria. Primum, quòd vox non dr ſignificatiua, quia actu aliquid repræſentat: ſed ſufficit,ꝙ nata ſit repræſentare. Secundo ſequitur, quòd ſigna ſicut omnis,nullus ſunt voces ſignificatiuæ:& tamen nihil repræſentant: ſed bene aliqualiter: etiam nomina collectiua non ſignificant proprie aliquid, ſed aliqua, vel vt dicunt aliqui, ſignificant collectionem multorum. Tertio ſequitur, quòd ad hoc, ꝙ vox ſit D ſignificatiua, requiritur, ꝙ ſignificet aliquid aliud a ſe: quia ſi non:tunc omnis vox eſſet ſignificatiua cum omnis vox ſignificet ſe. Requiritur etiam,quod ſignificet aliud a prolatore: quia non ſic ſignificat ſuum prolatorem, niſi ſupple illa vox eſſet impoſita ad ſignificandum ſuū prolatorem. Requiritur etiam quod ſignificet aliud a ſibi ſimili, vel aliqua vel aliqualiter. Sequitur ex hoc diffinitio vocis non ſignificatiuæ: puta,quod vox non ſignificatiua eſt, quæ non eſt nata ſignificare aliquid aliud a ſe:vel ſibi ſimili, vel ſuo prolatore, vel aliqua, vel aliqualiter.

Tertio ſciendum ꝙ vocū ſignificatiuarum: alia eſt ſignifi- *Art.3.* catiua

E catiua naturaliter, alia ad placitum. Pro cuius declaratione ſupponitur ꝙ duplex eſt ſignificare ſcilicet naturaliter & ad placitũ. Vnde ſignificare ad placitum, eſt, ex impoſitione vel vſu voluntario repræſentare ſuum ſignificatum. Sed ſignificare naturaliter eſt ex conditione vel proprietate ſuæ naturæ aliquid vel aliqua, vel aliqualiter repſentare. Et iſtud eſt triplex ſ. ſignificare naturaliter proprie, communiter & ex inſtinctu naturæ. Significare naturaliter proprie, eſt ſeipſo formaliter aliquid, vel aliqua vel aliqualiter repræſenſentare: cuiuſmodi ſunt conceptus vltimati qui non ſunt niſi notitiæ actuales rerum. Ex quo ſequitur, quòd conceptus vltimatus non ſignificat per alium conceptum, ſed ſeipſo ſignificat.

Scot. in quot. q. 15. et in 4. d. 1. q. 1.

F Sed ſignificare naturaliter communiter, eſt mouere intellectũ ad formandum conceptum de ſeipſo Ex quo ſequitur ꝙ omnis res mundi ſignificat naturaliter communiter. Secundo ſequitur, quòd ſecundæ intentiones non ſignificant naturalirer communiter, cum non poſſint mouere intellectum. Sed vox dicitur ſignificare naturaliter ex inſtinctu naturæ, quæ ex natura ſua, & non ex impoſitione nata eſt idem repreſentare apud omnes: vt gemitus infirmorum, latratus canum: qui apud omnes repræſentant dolorem, vel gaudium.

Argvitvr primo ſic: Subiectum cuiuslibet propoſitionis aliquid ſignificat: ſed. buf. baf, poſſunt eſſe ſubiectum propoſitionis: ergo aliquid ſignificant.

Secundo ſic: Omnis vox repræſentat ſeipſam: ergo omnis vox eſt ſignificatiua. G Tertio ſic: Soli conceptus ſignificant naturaliter, ergo nulla vox ſignificat naturaliter. Antecedens probatur: quia ſolum illud ſignificat naturaliter, quod eſt ſimilitudo rei naturalis: cuiuſmodi ſunt conceptus: igitur. Dicitur ad primum, quòd non oportet ꝙ omne illud, quod eſt ſubiectum alicuius propoſitionis, ſit vox ſignificatiua: niſi capiendo ſignificare large vt ſe extendit ad ſignificare naturaliter communiter. Ad ſecundum dicitur: ꝙ bene probat quòd omnis vox ſignificat naturaliter communiter, quod non negamus: ſed non probat, ꝙ omnis vox ſignificet ad placitum. & illud negamus.

Sc. in 1. d. 3. q. 6.

H Ad tertium dicitur, quòd bene probat, quòd ſoli conceptus ſignificent naturaliter proprie: ſed non probat, quòd ſoli conceptus ſignificent naturaliter communiter, vel ex inſtinctu naturæ. Aduerte tamẽ ꝙ conceptus non vltimati, ſicut ſunt noticiæ actuales vocum vel ſcripturarum ſignificatiuarum ſignificãt naturaliter ad placitum: Nam ſignificant voces vel ſcripturas naturaliter proprie, & ſignificãt res repræſentatas per voces vel ſcripturas ad placitum.

Vocum ſignificatiuarum ad placitum alia complexa, alia incomplexa: complexa, ut oratio: incomplexa, vt nomen, vel verbum.

Pro cuius declaratione ſupponitur. Primo quod vox cõplexa eſt illa, cui correſpondet conceptus complexus in anima: ſiue

Art. 1. Okam. 1. d. 3. q. 3.

A ſiue quæ ſubordinatur conceptui complexo, qui ab aliquibus dicitur complexus: non quod realiter & formaliter ſit compoſitus ex pluribus conceptibus, ſeu notitiis: ſed ſolum extrinſece: quia eſt de obiecto complexo: vel quia æquiualet pluribus vocibus in ſignificando. Ex quo ſequitur, quod alicui ſimplici voci poteſt correſpondere cõceptus complexus in mente: vt patet de iſta litera a, quæ ſi imponeretur ad ſignificandum, hominem currere: tunc a eſſet vox complexa: licet non componeretur ex pluribus vocibus: quia hoc non requiritur: ſed ſufficit, quod ſibi correſpondeat conceptus cõplexus: i. quod ſubordinetur conceptui complexo: quod nihil aliud eſt, quam ſignificare ſuum ſignificatum mediante conceptu B complexo.

Differẽtia inter logicũ & grãmaticũ de complexo.

Secũdo ſupponitur, quod ad hoc quod aliqua vox dicatur complexa ſecundum grammaticũ: oportet quod ſit compoſita ex pluribus vocibus: ſed hoc non requiritur ſecũdum logicum: ſed ſufficit quòd ſubordinetur conceptui complexo.

Tertio ſupponitur, quod vox incomplexa eſt cui correſpondet conceptus incomplexus, ſiue quæ ſubordinatur conceptui incomplexo: vt iſta vox, homo.

Complexum duplex.

Quarto ſupponitur, quòd duplex eſt complexum: ſ. diſtans, & indiſtans. Diſtans eſt complexum propoſitionale, vel cuius extrema vniuntur ad inuicem per copulam verbalem. Indiſtãs eſt complexum non propoſitionale, vel cuius extrema ſe habent ſicut determinatio, & determinabile, ſine tamen copula C verbali.

Nomen quid.

NOmen eſt vox ſignificatiua ad placitum, ſine tẽpore, cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, finita, & recta. Vox, in iſta diffinitione ponitur loco generis. Significatiua, ponitur ad differentiam vocis non ſignificatiuæ. Ad placitum, ponitur ad differentiam vocis ſignificantis naturaliter. Sine tempore ponitur ad differentiam verbi, quod ſignificat cum tempore. Cuius nulla pars ſeparata ſignificat aliquid: ponitur ad differentiam orationis, cuius D partes ſeparatæ aliquid ſignificant. Finita ponitur ad differentiam nominis infiniti: quod non eſt nomen ſecundũ logicum, ſed nomen infinitũ: vt non homo: non equus. Recta, ponitur ad differentiam nominum obliquorum: vt Catonis Catoni, quæ non ſunt nomina ſecundum logicum, ſed nomina obliqua, vel caſus nominum: unde ſolus rectus ſecundum logicum dicitur eſſe nomen.

Nomen poteſt capi dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato, ſeu ſecũde intentionaliter, *Arti. 1.* & ſic eſt intentio ſecunda attributa voci ſignificatiuæ ad placitum,

E citum. & ſic capitur hic: nam quicquid principaliter diffinit logicus eſt ſecunda intentio.

Scot. in proto. q 3 argu contra Egid.

Et ſi quis dicat: nulla ſecunda intentio eſt vox. Reſpondetur, quod verum eſt, quòd nulla ſecunda intentio eſt vox ſm̃ prædicationem formalem: tamen bene eſt vox ſm̃ prædicationem fundamentalem, ſeu accidentalem vnde cum dicitur. Nomen eſt vox: ſenſus eſt. nomen eſt vna ſecũda intentio fundata, ſeu attributa voci ſignificatiuæ ad placitum: & ita ſecunda intentio po eſt prædicari de ente reali, & econtra. Ex quo ſequitur q ibi proprie non diffinitur nomen vocale, neque ſcriptum, neque mentale: ſed nomẽ ſecundè intentionaliter captũ, quod non eſt niſi ſecunda intẽtio attributa alicui illorum. Et ſi quis dicat: omne nomen, vel eſt nomen vocale, vel ſcriptũ, vel mentale: ergo aliquod illorum ibi diffinitur. Dicitur quod verũ eſt, ꝙ omne nomẽ eſt mẽtale, vocale, vel ſcriptũ: capiendo nomen primè intentionaliter, ſeu pro denominato, ſed nõ capiendo nomen ſecundè intẽtionaliter, ſeu pro per ſe ſignificato. Alio modo ergo accipitur nomen primè intentionaliter. & ſic non eſt niſi nomen mentale, vocale vel ſcriptum.

Se in 4 d. 3. q. 1.

F

Arti 2.

SECVNDO ſciendum, ꝙ pro maiori declaratione ſupponitur. Primo quòd duplex eſt intentio. ſ. prima & ſecunda. Vnde intentio prima eſt res cognita, vel cognoſcibilis, non cauſata per actum comparatiuum noſtri intellectus, comparata ad aliud. Sed ſecunda intentio eſt reſpectu rationis cauſatus per actum comparatiuũ noſtri intellectus, vel per actum alterius potentiæ collatiuæ.

Sc. in 1. d. 23. q. 1.

G Secũdo ſupponitur, quòd nomen capitur tripliciter. Vno modo large, pro omni illo, qđ poteſt reddere ſuppoſitum verbo, ſiue ſumatur materialiter ſiue perſonaliter, & ſic communis vox poteſt dici nomen. Secundo propriè, pro omni illo, quod ſignificatiue ſumptũ poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti: & ſic nomen infinitum eſt nomen. Tertio modo capitur nomen propriiſſime, pro voce finita, & recta: cuius partes ſeparatæ nihil ſignificant, & quæ non ſubordinãtur conceptui complexo. (Vide latius in 1. Periherm. cap. de nomine in fine 2 no.) quæ ſignificatiue ſumpta, poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti.

Nomen tripliciter capitur.

H Tertio ſupponitur, quòd in diffinitione nominis debet intelligi vox categorematica, ita ꝙ eſt ſenſus. Nomen eſt vox categorematica, & per hoc remouent adiectiua adiectiue tenta.

Vnde aliqua vox dicitur categorematica tripliciter. Primo modo ratione officii tantum, quæ ſignificatiue ſumpta, poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti.

Categorematica vox triplex.

Secundo modo ratione ſignificationis tantum, quæ eſt impoſita ad ſignificandum aliquid, vel aliqua, ſiue reddat ſuppoſitum verbo perſonali, ſiue non. Tertio modo ratione officii, & ſignificationis ſimul, quę eſt impoſita ad ſignificandum aliqd, vel aliqua: & cum hoc poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali,

A ſonali Et per oppoſitum aliqua vox dicitur ſyncategorematica tribus modis,ſcilicet ratione ſignificationis tantum, ratione officii tantum,& ratione officii & ſignificationis ſimul.

Arguitur primo ſic: Adiectiuis adiectiuè tentis cõuenit diffinitio nominis; & tamen non ſunt nomina. cum non poſſint reddere ſuppoſitum verbo per ſonali modi finiti, & ſimiliter poteſt argui de participijs adiectiue tentis.

Secundo ſic: Pronomina ſunt nomina ſm̃ logicum: & tamen ipſis non conuenit diffinitio nominis, cum ſint pura ſyncategoremata: ergo diffinitio nominis non eſt bona. Tertio ſic: Nomina infinita, nomina obliqua poſ B ſunt reddere ſuppoſitum verbo & eſſe ſubiectum in propoſitionibus:ergo ſunt nomina ſm̃ logicum. Ad primum dicitur, ꝙ nomina adiectiua adiectiuè tenta non ſunt nomina ſm̃ logicũ: q̃a ſunt ſyncategoremata ratione officii,cum non poſſint reddere ſuppoſitum verbis: & ſimiliter dicatur de participiis: ideò illa eſt incongrua, pater filii eſt eſſentia, prout ly pater accipitur adiectiue, participia tamen & adiectiua ſubſtantiue ſumpta ſunt bene nomina ſecundũ logicum. Et ſi quis dicat,quòd participia ſignificant cum tempore. Reſpõdetur, quòd ſignificãt cum tempore indeterminato, & non determinato:quod aliter exprimitur,participia ſignificãt cum tempore limitabiliter, ſed non illimitabiliter.

ic. d. 5. / 1. li. 1. / n ſolu. / rg Pra / oſitiui

Obiect.

Ad ſecundum dicitur, quòd pronomina poſſunt capi dupliciter. Vno modo pure pronominabiliter: & ſic non ſunt nomina ſecundum logicum, quia ſunt pura ſyncategoremata. Alio modo accipiuntur pro ſuis relatis, vel demonſtratis, & ſic ſunt bene nõia ſm̃ logicum, & hoc capiẽdo nomen large, cum vt ſic ſubordinentur conceptui complexo Ad tertium dr,quod nomen infinitum bene eſt nomen,capiendo nomẽ large: ſed non capiendo nomen propriiſſime. De nominibus obliquis dicitur,quòd bene p ſſunt reddere ſuppoſitum verbo imperſonali modi infiniti. De nominibus compoſitæ figuræ dicit, quòd non ſunt nomina,capiendo nomen propriiſſime,cũ ſubordinentur conceptui complexo:ſunt tamen bene nomina capien do nomen large. C

D *Verbum eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore,cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, finita, & recta. Cum tempore, ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat ſine tempore. Finita, ponitur ad differentiam verbi infiniti, vt non currit, non laborat, quæ non ſunt verba ſecundum dialecticum, ſed verba infinita. Recta, ponitur ad differentiam verborum obliquorum, vt currebam, cucurri, cucurrit, currebat, quæ non ſunt verba ſecundum dialecticum, ſed verba obliqua: vnde ſolum verbum præſentis temporis indicatiui modi*

Verbũ quid.

Digitized by Google

E *di ſecundum dialecticum dicitur eſſe verbum. Reliqua vero verba eiuſdem modi, & aliorum modorum dicuntur verba obliqua. Aliæ vero particulæ ponuntur hic eadem ratione, qua ponebantur in diffinitione nominis. Et ſciendum eſt, quòd dialecticus ponit tantum duas partes orationis, ſcilicet nomen, & verbum, alias autem appellat ſyncategorematicas, id eſt, cum alijs ſignificatiuas.*

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quòd verbum accipitur dupliciter eodẽ modo ſicut nomen, primè intentionaliter, & ſecundè intentionaliter. Vnde verbum vltra triF pliciter accipitur. Vno modo communiter, pro voce: quę poteſt eſſe appoſitum in oratione reſpectu nominis ſubſtantiui. Alio modo propriè, pro voce q̃ ſignificatiue ſumpta, poteſt eſſe appoſitum in oratione reſpectu noĩs nominatiui caſus. Alio modo propriiſſimè, & ſic eſt vox ſimplex, quæ ſignificatiue ſumpta, poteſt eſſe appoſitum reſpectu nominis nominatiui caſus in propoſitione ſimpliciter prima. Vnde propoſitio ſimpliciter prima eſt, quæ componitur ex nomine propriiſſimè ſumpto, & verbo præſentis tẽporis indicatiui modi, vt Socrat. currit: & dicitur ſimpliciter prima pro tanto, quòd aliæ de præterito, & futuro reducuntur ad eã, & nõ ecõtra, ad hoc, quòd fiant veræ: & ſic verbum propriiſſimè captum diffinitur a Petro Hiſpano, quæ diffinitio debet ſic intelligi: Verbum eſt vnum intentionale, quod attribuitur voci categorematicæ, ex officio ſignificatiuæ ad placitum cum tempore determinato, cuius nulla pars ſeparata ſignificat. i. cui in mente non correſpõdet conceptus complexus, finitum. i. ſine negatione infinitãte, & rectum. i. præſentis temporis indicatiui modi. G

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, quòd hoc verbum eſt, quãdo eſt præciſè copula, eſt purum ſyncategorema. i. illud verbum eſt tertium adiacens eſt purum ſyncategorema, nihil ſignificans: ſed tantum denotans vnionem prædicati cum ſubiecto, ſiue ita ſit in re, ſiue non. Sed ipſum verbum, eſt, ſecundum adiacens, eſt quãdo non ponitur aliud prædicatum materiale ab ipſo verbo eſt vel a ſuo participio, & tunc eſt partim categorema, & H partim ſyncategorema: quia tunc æquiualet copulæ, & participio. Ex quo ſequitur vnũ ſatis probabile, quòd ly eſt, ſecundum adiacens, non eſt verbum, capiẽdo verbum propriiſſime: quia eſt vox complexa, cũ ſubordinetur conceptui complexo de prædicato, & copula. Sequitur ſecundò, quod ſolum, eſt, tertium adiacens, eſt verbũ, capiendo verbum propriiſſime, cum tale ſolum ſit vox incomplexa. Sequitur tertio, quòd illud, quod eſt verbum propriiſſime ſumptũ, eſt purum ſyncategorema. Et ſi quis dicat: ergo nullum verbum adiectiuũ eſt verbum ſecundum logicũ cuiuſmodi eſt currit. Dico, quod verum eſt, capiẽdo verbũ propriiſſi-

A priſſime, cum nullum tale ſit vox incomplexa: ſed complexa quæ correſpondet conceptui complexo æquiualenti participio, & copulæ.

Arti. 3. Tertio ſciendum, quòd pro maiori declaratione ſupponitur primo quòd duo requiruntur ad hoc, quòd aliquod verbum dicatur rectum. Primo, ꝙ tale verbum ſit indicatiuī modi. Secundo, quòd ſit præſentis temporis. Ex quo patet, ꝙ verbum dicitur obliquum tripliciter. Vno modo: quia non eſt indicatiui modi, licet ſit præſentis tēporis, vt amare. Alio modo: q̄a non eſt præſentis temporis: licet ſit indicatiui modi: vt amabam. Alio modo, quia non eſt præſentis temporis neque indicatiui modi: vt amaſſe. Secundo B ſupponitur, quòd verbum infinitum eſt, quod eſt compoſitū ex verbo finito & negatione cadente ſupra illud verbum ratione participii: vt nō currit: quod tantum valet ſicut eſt non currens. Tertio ſupponitur, quod verbum, quod eſt pura copula, non poteſt infinitari cum ſit purum ſyncategorema.

Quid ſit verbum rectum.

Ex iſtis patet quòd tantum ſunt duæ partes orationis ſecūdum logicum, ſcilicet nomen, & verbum: quia illæ duæ ſufficiunt ad conſtitutionem propoſitionis categoricæ: etiam ſolū iſtæ duæ ſunt categorematicę ratione officij: aliæ ſunt ſyncategorematicæ ratione officij: quia ſignificatiue ſumptæ, non poſſunt eſſe ſuppoſitum verbi perſonalis modi finiti, neque appoſitum reſpectu nominis nominatiui caſus.

Argvitvr primo ſic. Nullū nomē ſignificat cum tempore: C ſed verbū eſt nomen: igitur non ſignificat cum tempore. Minor probatur: quia verbum poteſt eſſe ſuppoſitum in oratione. vt dicendo verbum eſt pars orationis: ergo eſt nomen.

Secundo ſic: Eſt, tertium adiacens, eſt verbum ſecūdum logicum: & tamen non eſt vox ſignificatiua ad placitum, cum ſit purum ſyncategorema: igitur. Tertio ſic: In qualibet propoſitione affirmatiua ſubiectum & prædicatum debent pro eodem ſupponere: ſed in iſta propoſitione: verbum eſt vox, ly verbum, & ly vox, non ſupponunt pro eodem: nam ly verbum, videtur ſupponere pro vna ſecunda intentione, quæ non eſt vox. Ad primum diſtinguitur minor. vel capiendo verbum materialiter: & ſic eſt verum, quòd D verbum eſt nomen: vel capiendo verbum perſonaliter, & ſignificatiue, & ſic eſt falsū, quòd verbum ſit nomen.

Ad ſecundum dicitur, quod eſt, tertium adiacens ſignificat aliqualiter: ꝙ ſufficit ad hoc, q̄d ſit vox ſignificatiua.

Ad tertiū poteſt dici pro nūc negando illam maiorem. Vel ꝙ illa regula eſt vera in prædicatione formali & quidditatiua, ſed non in prædicatione fundamentali. cuiuſmodi eſt iſta, verbum eſt vox. Vel poteſt dici, & forte melius (logicaliter loquendo) ꝙ ly verbum, ſupponit pro verbo vocali, connotando vnam ſecundā intentionem ſibi attribui: & illud p̄t elici ex prologo.

Scot in quotli. q 5. & q 3. arguendo contra Aegid.

Oratio eſt vox ſignificatiua ad placitum, cuius partes

Oratio, quid.

E *tes ſeparatæ aliquid ſignificant. hoc totum ponitur ad differentiam nominis, & verbi, quorum partes ſeparatæ nihil ſignificant. Aliæ verò particulæ ponuntur hic eadem ratione, qua in diffinitione nominis, & verbi ponebantur.*

Orõnis diuiſio. *Orationum alia perfecta alia imperfecta. Perfecta eſt illa, quæ perfectum ſenſum generat in animo auditoris: vt homo currit. Imperfecta eſt illa, quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris: vt, homo albus. Orationum perfectarum alia indicatiua: vt homo currit. Alia imperatiua: vt, Petre fac ignẽ. Alia optatiua: vt, vtinam eſſem bonus clericus. Alia coniunctiua, vt, ſi veneris ad me, dabo tibi equum. Alia deprecatiua, vt, miſerere mei Deus. Harum autem orationum ſola indicatiua dicitur eſſe propoſitio.*

F

Arti. 1. Supponitur primo, ꝙ oratio ſicut alii termini ſecundæ intentionis, capitur dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato, ſeu pro illo, quod primo, & per ſe ſignificat: & ſic capitur pro intentione ſecunda attributa orationi vocali, ſeu voci cõplexæ ſignificatiuæ ad placitũ: & ſic volunt aliqui, quod ſic ibi accipitur, & quòd ſit prædicatio fundamentalis, ſeu accidentalis, ſicut diceretur, nomen eſt vox. Alio modo accipitur pro denominato, ſeu pro ſignificato materiali: & ſic accipitur pro oratione mentali, vocali, vel ſcripta: ita quod ſicut iſte terminus: albus de per ſe ſignificato ſignificat albedinem: & de ſignificato materiali, & ſecundario ſignificat omnem rem, habentem albedinem: ita quilibet terminus ſecundæ intentionis concretiue deſignatus, ſeu in concreto de per ſe ſignificato ſignificat ſecundam intentionem: & de ſignificato materiali, ſeu ſecundario ſignificat illud, cui attribuitur, ſeu de quo denominatum prædicatur. G

Dicunt tamen aliqui & multum probabiliter, ꝙ quando dicitur: oratio eſt vox, ibi iſte terminus, oratio, diffinitur ſupponẽs pro oratione vocali. Aduerte vlterius, quod orationem ſignificare ad placitum, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ratione ſuarum partium, & non ex impoſitione ſui, cuiuſmodi eſt oratio vocalis, compoſita ex pluribus vocibus ſignificatiuis, cuiuſmodi eſt iſta oratio, homo eſt animal: quæ ſecundum ſe totam nunquam fuit impoſita ad ſignificandum: ſed ſolum ratione ſuarum partium. *Sc. in mlis in 4 diſ. 3. q. 1 de nõie Sacramentum.* H *Sc. 1. d. 4. q. 1. in ſol. arg. vltimi. Sc. in 4 d. 1. q. 2.*

Alio mõ ex impoſitione ſui, ſicut patet de oratione vocali, non cõpoſita ex pluribus vocib. ſignificatiuis, cuiuſmodi eſſet iſta litera a, ſi eſſet impoſita ad ſignificandum tantum, quãtũ ſignificat iſta oratio, homo eſt animal: Ex quo ſequitur, quòd oratio dicitur ſignificatiua ad placitum dupliciter: primo ex impo-

A impoſitione ſub ſecundo ſua ru partium.

Art. 2. Oratio triplex. SECVNDO ſciendum, ꝙ oratio primæ intentionaliter capta eſt triplex.ſ. mentalis, vocalis, & ſcripta. Vnde oratio mentalis non eſt aliud, quàm conceptus complexus: ſiue talis cõceptus dicatur complexus: quia in ſignificando æquiualet pluribus vocibus ſignificatiuis, ſiue componatur ex plurib. conceptib. Sed oratio vocalis eſt, quæ ſubordinatur orationi mentali. Et ſimiliter ſcripta, quæ ſubordinatur mentali: ſiue componatur ex pluribus vocibus, ſiue non. Et ſic patet, quòd iſta particula.ſ. cuius partes ſeparatę aliquid ſignificãt, ſic debet intelligi, quæ ſubordinatur cõceptui cõplexo. Ex quo ſequitur, ꝙ nomina quæ ſunt compoſitæ figuræ ſecundum grammaticum, B ſunt orationes ſecundum logicum.

Sequitur vlterius, quòd in diffinitione orationis non ponitur cum tempore: quia multæ ſũt orationes, in quibus nulla pars ſignificat cum tempore, vt homo albus: neque ponitur ſine tempore, cum multæ ſunt orationes, in quibus partes ſignificant cum tempore, & ſic ſi diceretur cum tempore, vel ſine tempore, diffinitio orationis nõ conueniret omni orationi.

Art. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ orationum alia perfecta alia imperfecta, quæ diuiſio ſic intelligitur, de numero orationũ, alia perfecta, alia imperfecta. Oratio perfecta eſt, quæ perfectum ſẽſum generat in animo auditoris, i. perfectum conceptum, ſeu orationẽ mentalem vltimatã non interrogatiuam, in qua nominatiuus reddit ſuppoſitum verbo C perſonali modi finiti. Sed oratio imperfecta eſt, quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris, id eſt orationẽ mentalem vltimatam interrogatiuã, vel in qua nominatiuus non reddit ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti. Et ſic patet, quòd per ſenſum nos nõ intelligimus aliud, quàm propoſitionem mentalem. Supponitur vlterius, quòd de numero orationum perfectarum. Alia eſt indicatiua, in qua ponitur verbum indicatiui modi, vt Petrus currit. Alia imperatiua, in qua ponitur verbum imperatiui modi, vt Petre fac ignem. Alia optatiua, in qua ponitur verbum optatiui modi, vt vtinam eſſem bonus clericus. Alia coniunctiua, in qua ponitur verbum coniunctiui modi, vt cum D veneris ad me, dabo tibi equũ. Alia eſt deprecatiua, quę importat deprecationem, quæ ꝓpriè fit per verbum imperatiui modi, ideo non differt ab imperatiua, niſi ratione deprecationis. Et ſubdit textus, ꝙ ſola indicatiua, ſupple categorica, dicitur propriè propoſitio, quòd aliæ non ſignificant verum, vel falſum, niſi reducantur ad indicatiuam. Et dicitur notanter, categorica, quia multæ ſunt hypotethicæ determinate veræ, quę non ſunt indicatiui modi, vt ſi aſinus volaret, aſinus haberet alas, & ſic de alijs.

ARGVITVR ſic primo. Si diffinitio orõnis eẽt bona, ſequeretur, quòd ibi diffiniretur oratio pro per ſe ſignificato, vel pro denominato, ſed nullum illorũ eſt dicendum, igitur. Primo nõ

E catiua naturaliter, alia ad placitum. Pro cuius declaratione ſupponitur ꝙ duplex eſt ſignificare ſcilicet naturaliter & ad placitū. Vnde ſignificare ad placitum, eſt, ex impoſitione vel vſu voluntario repræſentare ſuum ſignificatum. Sed ſignificare naturaliter eſt ex conditione vel proprietate ſuæ naturæ aliquid vel aliqua, vel aliqualiter repſentare. Et iſtud eſt triplex ſ. ſignificare naturaliter proprie, communiter & ex inſtinctu naturæ. Significare naturaliter proprie, eſt ſeipſo formaliter aliquid, vel aliqua vel aliqualiter repræſentare: cuiuſmodi ſunt conceptus vltimati qui non ſunt niſi notitiæ actuales rerum. Ex quo ſequitur, quòd conceptus vltimatus non ſignificat per alium conceptum, ſed ſeipſo ſignificat.

Scot. in quot. q 15. et in 4. d. 1. q. 1.

F Sed ſignificare naturaliter communiter, eſt mouere intellectū ad formandum conceptum de ſeipſo Ex quo ſequitur ꝙ omnis res mundi ſignificat naturaliter communiter. Secundo ſequitur, quòd ſecundæ intentiones non ſignificant naturaliter communiter, cum non poſſint mouere intellectum. Sed vox dicitur ſignificare naturaliter ex inſtinctu naturæ, quæ ex natura ſua, & non ex impoſitione nata eſt idem repreſentare apud omnes: vt gemitus infirmorum, latratus canum: qui apud omnes repræſentant dolorem, vel gaudium.

Argvitvr primo ſic: Subiectum cuiuslibet propoſitionis aliquid ſignificat: ſed. buf. baf. poſſunt eſſe ſubiectum propoſitionis: ergo aliquid ſignificant.

Secundo ſic: Omnis vox repræſentat ſeipſam: ergo omnis vox eſt ſignificatiua. Tertio, ſic: Soli conceptus ſignificant naturaliter, ergo nulla vox ſignificat naturaliter. Antecedens probatur: quia ſolum illud ſignificat naturaliter, quod eſt ſimilitudo rei naturalis: cuiuſmodi ſunt conceptus: igitur. Dicitur ad primum, quòd non oportet ꝙ omne illud, quod eſt ſubiectum alicuius propoſitionis, ſit vox ſignificatiua: niſi capiendo ſignificare large vt ſe extendit ad ſignificare naturaliter communiter. Ad ſecundum dicitur: ꝙ bene probat quòd omnis vox ſignificat naturaliter communiter, quod non negamus: ſed non probat, ꝙ omnis vox ſignificet ad placitum & illud negamus. G

Sc. in 1. d. 3. q. 6.

H Ad tertium dicitur, quòd bene probat, quòd ſoli conceptus ſignificent naturaliter proprie: ſed non probat, quòd ſoli conceptus ſignificent naturaliter communiter, vel ex inſtinctu naturæ. Aduerte tamē ꝙ conceptus non vltimati, ſicut ſunt noticiæ actuales vocum, vel ſcripturarum ſignificatiuarum ſignificāt naturaliter ad placitum: Nam ſignificant voces vel ſcripturas naturaliter proprie, & ſignificāt res repræſentatas per voces vel ſcripturas ad placitum.

Vocum ſignificatiuarum ad placitum alia complexa, alia incomplexa: complexa, vt oratio: incomplexa, vt nomen, vel verbum.

Pro cuius declaratione ſupponitur. Primo quod vox cōplexa eſt illa, cui correſpondet conceptus complexus in anima: ſiue

Art. 1. Okan. 1. d. 3. q. 3.

A ſiue quæ ſubordinatur conceptui complexo, qui ab aliquibus dicitur complexus: non ꝙ realiter & formaliter ſit compoſitus ex pluribus conceptibus, ſeu notitiis: ſed ſolum extrinſece: quia eſt de obiecto complexo: vel quia æquiualet pluribus vocibus in ſignificando. Ex quo ſequitur, ꝙ alicui ſimplici voci poteſt correſpondere cõceptus complexus in mente: vt patet de iſta litera a, quæ ſi imponeretur ad ſignificandum, hominem currere: tunc a eſſet vox complexa: licet non componeretur ex pluribus vocibus: quia hoc non requiritur: ſed ſufficit, ꝙ ſibi correſpondeat conceptus cõplexus: i. ꝙ ſubordinetur conceptui complexo: quod nihil aliud eſt, quam ſignificare ſuum ſignificatum mediante conceptu complexo.

B *Differētia inter logicū. & grāmaticū de complexo.* Secũdo ſupponitur, ꝙ ad hoc quod aliqua vox dicatur complexa ſecundum grammaticũ: oportet ꝙ ſit compoſita ex pluribus vocibus: ſed hoc non requiritur ſecũdum logicum: ſed ſufficit quòd ſubordinetur conceptui complexo.

Tertio ſuppoñitur, quod vox incomplexa eſt cui correſpondet conceptus incomplexus, ſiue quæ ſubordinatur conceptui incomplexo: vt iſta vox, homo.

Complexum duplex. Quarto ſupponitur, quòd duplex eſt complexum; ſ. diſtans, & indiſtans. Diſtans eſt complexum propoſitionale, vel cuius extrema vniuntur ad inuicem per copulam verbalem. Indiſtãs eſt complexum non propoſitionale, vel cuius extrema ſe habent ſicut determinatio, & determinabile, ſine tamen copula verbali. C

Nomen quid. *NOmen eſt vox ſignificatiua ad placitum, ſine tẽpore, cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, finita, & recta. Vox, in iſta diffinitione ponitur loco generis. Significatiua, ponitur ad differentiam vocis non ſignificatiuæ. Ad placitum, ponitur ad differentiam vocis ſignificantis naturaliter Sine tempore ponitur ad differentiam verbi, quod ſignificat cum tempore. Cuius nulla pars ſeparata ſignificat aliquid: ponitur ad differentiam orationis, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant. Finita ponitur ad differentiam nominis infiniti: quod non eſt nomen ſecundũ logicum, ſed nomen infinitũ: vt non homo: non equus. Recta, ponitur ad differentiam nominum obliquorum: vt Catonis Catoni, quæ non ſunt nomina ſecundum logicum, ſed nomina obliqua, vel caſus nominum: vnde ſolus rectus ſecundum logicum dicitur eſſe nomen.* D

Arti. 1. NOMEN poteſt capi dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato, ſeu ſecũde intentionaliter, & ſic eſt intentio ſecunda attributa voci ſignificatiuæ ad placitum,

E citum, & ſic capitur hic: nam quicquid principaliter diffinit logicus eſt ſecunda intentio.

Scot. in proto. q 3 argu contra Egid.

Et ſi quis dicat: nulla ſecunda intentio eſt vox. Reſpondetur, quòd verum eſt, quòd nulla ſecunda intentio eſt vox ſm̃ prædicationem formalem: tamen bene eſt vox ſm̃ prædicationem fundamentalem, ſeu accidentalem vnde cum dicitur. Nomen eſt vox: ſenſus eſt. nomen eſt vna ſecũda intentio fundata, ſeu attributa voci ſignificatiuæ ad placitum: & ita ſecunda intentio poteſt prædicari de ente reali, & econtra. Ex quo ſequitur q̃ ibi propriè non diffinitur nomen vocale, neque ſcriptum, neque mentale: ſed nomẽ ſecundè intentionaliter captũ, quod non eſt niſi ſecunda intẽtio attributa alicui illorum. Et ſi quis dicat: omne nomen, vel eſt nomen vocale, vel ſcriptũ, F vel mentale: ergo aliquod illorum ibi diffinitur. Dicitur quod verũ eſt, ꝙ omne nomẽ eſt mẽtale, vocale, vel ſcriptũ: capiendo nomen primè intentionaliter, ſeu pro denominato, ſed nõ capiendo nomen ſecundè intẽtionaliter, ſeu pro per ſe ſignificato. Alio modo ergo accipitur nomen primè intentionaliter. & ſic non eſt niſi nomen mentale, vocale vel ſcriptum.

Se in 4 d. 3. q. 1.

Arti 2.

SECVNDO ſciendum, ꝙ pro maiori declaratione ſupponitur. Primo quòd duplex eſt intentio. ſ. prima & ſecunda. Vnde intentio prima eſt res cognita, vel cognoſcibilis, non cauſata per actum comparatiuum noſtri intellectus, comparata ad aliud. Sed ſecunda intentio eſt reſpectu rationis cauſatus per actum comparatiuũ noſtri intellectus, vel per actum alterius potentiæ collatiuæ.

Sc. in 1. d. 23. q. 1.

G

Nomen tripliciter capitur.

Secũdo ſupponitur, quòd nomen capitur tripliciter. Vno modo large, pro omni illo, qđ poteſt reddere ſuppoſitum verbo, ſiue ſumatur materialiter ſiue perſonaliter, & ſic communis vox poteſt dici nomen. Secundo propriè, pro omni illo, quod ſignificatiue ſumptũ poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti: & ſic nomen infinitum eſt nomen. Tertio modo capitur nomen propriiſſime, pro voce finita, & recta: cuius partes ſeparatæ nihil ſignificant. i. quæ non ſubordinãtur conceptui complexo. (Vide latius in 1. Periherm. cap. de nomine in fine 2 no.) quæ ſignificatiue ſumpta, poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti.

H

Tertio ſupponitur, quòd in diffinitione nominis debet intelligi vox categorematica, ita ꝙ eſt ſenſus. Nomen eſt vox categorematica, & per hoc remouent adiectiua adiectiue tenta.

Categorematica vox triplex.

Vnde aliqua vox dicitur categorematica tripliciter. Primo modo ratione officii tantum, quæ ſignificatiue ſumpta, poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti.

Secundo modo ratione ſignificationis tantum, quæ eſt impoſita ad ſignificandum aliquid, vel aliqua, ſiue reddat ſuppoſitum verbo perſonali, ſiue non. Tertio modo ratione officii, & ſignificationis ſimul, quæ eſt impoſita ad ſignificandum aliqd, vel aliqua: & cum hoc poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali,

Digitized by Google

A ſonali Et per oppoſitum aliqua vox dicitur ſyncategorematica tribus modis,ſcilicet ratione ſignificationis tantum, ratione officii tantum,& ratione officii & ſignificationis ſimul.

Arguitur primo ſic: Adiectiuis adiectiue tentis cōuenit diffinitio nominis; & tamen non ſunt nomina, cum non poſſint reddere ſuppoſitum verbo per ſonali modi finiti, & ſimiliter poteſt argui de participijs adiectiue tentis.

Secundo ſic: Pronomina ſunt nomina ſm̄ logicum: & tamen ipſis non conuenit diffinitio nominis, cum ſint pura ſyncategoremata: ergo diffinitio nominis non eſt bona. Tertio ſic: Nomina infinita, nomina obliqua poſ B ſunt reddere ſuppoſitum verbo & eſſe ſubiectum in propoſitionibus:ergo ſunt nomina ſm̄ logicum. Ad primum dicitur, quod nomina adiectiua adiectiuè tenta non ſunt nomina ſm̄ logicū: quia ſunt ſyncategoremata ratione officii, cum non poſſint reddere ſuppoſitum verbis: & ſimi liter dicatur de participiis: ideò illa eſt incongrua, pater filii eſt eſſentia, prout ly pater accipitur adiectiue, participia tamen & adiectiua ſubſtantiue ſumpta ſunt bene nomina ſecundū logicum. Et ſi quis dicat, quòd participia ſignificant cum tempore. Reſpōdetur, quòd ſignificāt cum tempore indeterminato, & non determinato: quod aliter exprimitur, participia ſignificāt cum tempore limitabiliter, ſed non illimitabiliter.

Sc. d. 5. q. 1. li. 1. in ſolu. arg. Præpoſitiui

Obiect.

Ad ſecundum dicitur, quòd pronomina poſſunt capi dupliciter. Vno modo pure pronominabiliter: & ſic non ſunt nomina ſecundum logicum, quia ſunt pura ſyncategoremata. Alio modo accipiuntur pro ſuis relatis vel demonſtratis, & ſic ſunt bene noīa sm̄ logicum, & hoc capiēdo nomen large, cum vt ſic ſubordinentur conceptui complexo Ad tertium dr, quod nomen infinitum bene eſt nomen, capiendo nomē large: ſed non capiendo nomen propriiſſime. De nominibus obliquis dicitur, quòd bene ꝑ ſſunt reddere ſuppoſitum verbo imperſonali modi infiniti. De nominibus compoſitæ figuræ dicit, quòd non ſunt nomina, capiendo nomen propriiſſime, cū ſubordinentur conceptui complexo: ſunt tamen bene nomina capien do nomen large. C

D *Verbum eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, finita, & recta. Cum tempore, ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat ſine tempore. Finita, ponitur ad differentiam verbi infiniti, vt non currit, non laborat, quæ non ſunt verba ſecundum dialecticum, ſed verba infinita. Recta, ponitur ad differentiam verborum obliquorum, vt currebam, cucurri, cucurrit, currebat, quæ non ſunt verba ſecundum dialecticum, ſed verba obliqua: vnde ſolum verbum præſentis temporis indicatiui modi*

Verbū quid.

di

E *di ſecundum dialecticum dicitur eſſe verbum. Reliqua vero verba eiuſdem modi, & aliorum modorum dicuntur verba obliqua. Aliæ vero particulæ ponuntur hic eadem ratione, qua ponebantur in diffinitione nominis. Et ſciendum eſt, quòd dialecticus ponit tantum duas partes orationis, ſcilicet nomen, & verbum, alias autem appellat ſyncategorematicas, id eſt, cum alijs ſignificatiuas.*

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quòd verbum accipitur dupliciter eodē modo ſicut nomen, primè intētionaliter, & ſecundè intentionaliter. Vnde verbum vltra F tripliciter accipitur. Vno modo communiter, pro voce: quę poteſt eſſe appoſitum in oratione reſpectu nominis ſubſtantiui. Alio modo propriè, pro voce q̃ ſignificatiue ſumpta, poteſt eſſe appoſitum in oratione reſpectu nōis nominatiui caſus. Alio modo propriiſſime, & ſic eſt vox ſimplex, quæ ſignificatiue ſumpta, poteſt eſſe appoſitum reſpectu nominis nominatiui caſus in propoſitione ſimpliciter prima. Vnde propoſitio ſimpliciter prima eſt, quæ componitur ex nomine propriiſſime ſumpto, & verbo præſentis tēporis indicatiui modi, vt Socrates currit: & dicitur ſimpliciter prima pro tanto, quòd aliæ de præterito & futuro reducuntur ad eā, & nō ecōtra, ad hoc, quòd ſiant veræ: & ſic verbum propriiſſime captum diffinitur a Petro Hiſpano, quæ diffinitio debet G ſic intelligi: Verbum eſt vnum intentionale, quod attribuitur voci categorematicæ, ex officio ſignificatiuæ ad placitum cum tempore determinato, cuius nulla pars ſeparata ſignificat. i. cui in mente non correſpōdet cōceptus complexus, finitæ. i. ſine negatione infinitāte, & rectæ. i. præſentis temporis indicatiui modi.

SECVNDO ſciendum, quòd hoc verbum eſt, quā eſt præciſe copula, eſt purum ſyncategorema. i. illud verbum eſt tertium adiacens eſt purum ſyncategorema, nihil ſignificans: ſed tantum denotans vnionem prædicati cum ſubiecto, ſiue ita ſit in re, ſiue non. Sed ipſum verbum, eſt, ſecundum adiacens, eſt quādo non ponitur aliud prædica- H tum materiale ab ipſo verbo eſt vel a ſuo participio, & tunc eſt partim categorema, & partim ſyncategorema: quia tunc æquiualet copulæ, & participio. Ex quo ſequitur vnū ſatis probabile, quòd ly eſt, ſecundum adiacens, non eſt verbum, capiēdo verbum propriiſſime: quia eſt vox complexa, cū ſubordinetur conceptui complexo de prædicato, & copula. Sequitur ſecundò, quod ſolum, eſt, tertium adiacens, eſt verbū, capiendo verbum propriiſſime, cum tale ſolum ſit vox incomplexa. Sequitur tertio, quòd illud, quod eſt verbum propriiſſime ſumptū, eſt purum ſyncategorema. Et ſi quis dicat: ergo nullum verbum adiectiuū eſt verbum ſecundum logicū: cuiuſmodi eſt currit. Dico, quod verum eſt, capiēdo verbū pro-

priiſſi-

A priſſime, cum nullum tale ſit vox incomplexa:ſed complexa quæ correſpondet conceptui complexo æquiualenti participio,& copulæ.

Arti. 3. Tertio ſciendum, quòd pro maiori declaratione ſupponitur primo quòd duo requiruntur ad hoc, quòd aliquod verbum dicatur rectum. Primo, ꝙ tale verbum ſit indicatiui modi. Secundo, quòd ſit præſentis temporis. Ex quo patet, ꝙ verbum dicitur obliquum tripliciter. Vno modo:quia non eſt indicatiui modi, licet ſit præſentis tẽporis, vt amare. Alio modo: qa non eſt præſentis temporis: licet ſit indicatiui modi: vt amabam. Alio modo, quia non eſt præſentis temporis neque indicatiui modi: vt amaſſe. Secundo B ſupponitur, quòd verbum infinitum eſt, quod eſt compoſitũ ex verbo finito & negatione cadente ſupra illud verbum ratione participii:vt nõ currit: quod tantum valet ſicut eſt non currens. Tertio ſupponitur, quod verbum, quod eſt pura copula, non poteſt infinitari cum ſit purum ſyncategorema.

Quid ſit verbum rectum.

Ex iſtis patet quòd tantum ſunt duæ partes orationis ſecũdum logicum, ſcilicet nomen, & verbum: quia illæ duæ ſufficiunt ad conſtitutionem propoſitionis categoricæ: etiam ſolũ iſtæ duæ ſunt categorematicę ratione officij: aliæ ſunt ſyncategorematicæ ratione officij: quia ſignificatiue ſumptæ, non poſſunt eſſe ſuppoſitum verbi perſonalis modi finiti, neque appoſitum reſpectu nominis nominatiui caſus.

Argvitvr primo ſic. Nullũ nomẽ ſignificat cum tempore: C ſed verbũ eſt nomen:igitur non ſignificat cum tempore. Minor probatur: quia verbum poteſt eſſe ſuppoſitum in oratione. vt dicendo verbum eſt pars orationis:ergo eſt nomen.

Secundo ſic: Eſt, tertium adiacens, eſt verbum ſecũdum logicum:& tamen non eſt vox ſignificatiua ad placitum, cum ſit purum ſyncategorema: igitur. Tertio ſic: In qualibet propoſitione affirmatiua ſubiectum & prædicatum debent pro eodem ſupponere: ſed in iſta propoſitione: verbum eſt vox, ly verbum,& ly vox, non ſupponunt pro eodem:nam ly verbum, videtur ſupponere pro vna ſecunda intentione, quæ non eſt vox. Ad primum diſtinguitur minor vel capiendo verbum materialiter:& ſic eſt verum, quòd D verbum eſt nomen: vel capiendo verbum perſonaliter, & ſignificatiue,& ſic eſt falſũ, quòd verbum ſit nomen.

Ad ſecundum dicitur, quod eſt, tertium adiacens ſignificat aliqualiter: ꝙ ſufficit ad hoc, ꝙ ſit vox ſignificatiua.

Ad tertiũ poteſt dici pro nũc negando illam maiorem. Vel ꝙ illa regula eſt vera in prædicatione formali & quidditatiua, ſed non in prædicatione fundamentali, cuiuſmodi eſt iſta, verbum eſt vox. Vel poteſt dici,& forte melius(logicaliter loquendo) ꝙ ly verbum, ſupponit pro verbo vocali, connotando vnam ſecundã intentionem ſibi attribui:& illud pt elici ex prologo.

Scot in quolib. q. 5. & q. 3. arguendo contra Aegid.

Oratio eſt vox ſignificatiua ad placitum, cuius partes *Oratio, quid.*

E *tes ſeparatæ aliquid ſignificant, hoc totum ponitur ad differentiam nominis, & verbi, quorum partes ſeparatæ nihil ſignificant. Aliæ verò particulæ ponuntur hic eadem ratione, qua in diffinitione nominis, & verbi ponebantur.*

Orõnis diuiſio. *Orationum alia perfecta alia imperfecta. Perfecta eſt illa, quæ perfectum ſenſum generat in animo auditoris: vt homo currit. Imperfecta eſt illa, quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris: vt, homo albus. Orationum perfectarum alia indicatiua: vt homo currit.* F *Alia imperatiua: vt, Petre fac ignẽ. Alia optatiua: vt, vtinam eſſem bonus clericus. Alia coniunctiua, vt, ſi veneris ad me, dabo tibi equum. Alia deprecatiua, vt, miſerere mei Deus. Harum autem orationum ſola indicatiua dicitur eſſe propoſitio.*

Arti. 1. Supponitur primo, ꝙ oratio ſicut alii termini ſecundæ intentionis, capitur dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato, ſeu pro illo, quod primo, & per ſe ſignificat: & ſic capitur pro intentione ſecunda attributa orationi vocali, ſeu voci cõplexæ ſignificatiuæ ad placitũ: & ſic volunt aliqui, quod ſic ibi accipitur, & quòd ſit prædicatio fundamentalis, ſeu accidentalis, ſicut diceretur, nomen eſt vox. G Alio modo accipitur pro denominato, ſeu pro ſignificato materiali: & ſic accipitur pro oratione mentali, vocali, vel ſcripta: ita quod ſicut iſte terminus: albus de per ſe ſignificato ſignificat albedinem; & de ſignificato materiali, & ſecundario ſignificat omnem rem, habentem albedinem: ita quilibet terminus ſecundæ intentionis concretiue deſignatus, ſeu in concreto de per ſe ſignificato ſignificat ſecundam intentionem: & de ſignificato materiali, ſeu ſecundario ſignificat illud, cui attribuitur, ſeu de quo denominatum prædicatur.

Sc. in mili in 4 diſ. 3. q. 1 de noĩe Sacramentum.

Dicunt tamen aliqui & multum probabiliter, ꝙ quando dicitur: oratio eſt vox, ibi iſte terminus, oratio, diffinitur ſupponẽs pro oratione vocali. H Aduerte vlterius, quod orationem ſignificare ad placitum, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ratione ſuarum partium, & non ex impoſitione ſui, cuiuſmodi eſt oratio vocalis, compoſita ex pluribus vocibus ſignificatiuis, cuiuſmodi eſt iſta oratio, homo eſt animal: quæ ſecundum ſe totam nunquam fuit impoſita ad ſignificandum: ſed ſolum ratione ſuarum partium.

Sc. 1. d. 4. q 1. in ſol. arg. vltimi. Sc. in 4. d. 1. q. 2.

Alio mõ ex impoſitione ſui, ſicut patet de oratione vocali, non cõpoſita ex pluribus vocib. ſignificatiuis, cuiuſmodi eſſet iſta litera a, ſi eſſet impoſita ad ſignificandum tantum, quantũ ſignificat iſta oratio, homo eſt animal: Ex quo ſequitur, quòd oratio dicitur ſignificatiua ad placitum dupliciter: primo ex

impo-

Digitized by Google

A impoſitione ſui, ſecundo ſuaru partium.

Art. 2. Oratio triplex.

SECVNDO ſciendum, ꝙ oro primæ intentionaliter capta eſt triplex. ſ. mentalis, vocalis, & ſcripta. Vnde oratio mentalis non eſt aliud, quàm conceptus complexus: ſiue talis cõceptus dicatur complexus: quia in ſignificando æquiualet pluribus vocibus ſignificatiuis, ſiue componatur ex plurib. conceptib. Sed oratio vocalis eſt, quæ ſubordinat orationi mentali. Et ſimiliter ſcripta, quæ ſubordinat mentali: ſiue componatur ex pluribus vocibus, ſiue non. Et ſic patet, quòd iſta particula. ſ. cuius partes ſeparatę aliquid ſignificãt, ſic debet intelligi, quæ ſubordinatur cõceptui cõplexo. Ex quo ſequitur, ꝙ nomina quæ ſunt compoſitæ figuræ ſe-

B cundum grammaticum, ſunt orationes ſecundum logicum.

Sequitur vlterius, quòd in diffinitione orationis non ponitur cum tempore: quia multæ sũt orationes, in quibus nulla pars ſignificat cum tempore, vt homo albus: neque ponitur ſine tempore, cum multæ ſunt orationes, in quibus partes ſignificant cum tempore, & ſic ſi diceretur cum tempore, vel ſine tempore, diffinitio orationis nõ conueniret omni orationi.

Art. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ orationum alia perfecta alia imperfecta, quæ diuiſio ſic intelligitur, de numero orationũ, alia perfecta, alia imperfecta. Oratio perfecta eſt, quæ perfectum ſẽſum generat in animo auditoris, i. perfectum conceptum, ſeu orationẽ mentalem vltimatã non interrogatiuam, in qua nominatiuus reddit ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti. C Sed oratio imperfecta eſt, quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris, id eſt orationẽ mentalem vltimatam interrogatiuã, vel in qua nominatiuus non reddit ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti. Et ſic patet, quòd per ſenſum nos nõ intelligimus aliud, quàm propoſitionem mentalem. Supponitur vlterius, quòd de numero orationum perfectarum. Alia eſt indicatiua, in qua ponitur verbum indicatiui modi, vt Petrus currit. Alia imperatiua, in qua ponitur verbum imperatiui modi, vt Petre fac ignem. Alia optatiua, in qua ponitur verbum optatiui modi, vt vtinam eſſem bonus clericus. Alia coniunctiua, in qua ponitur verbum coniunctiui modi, vt cum D veneris ad me, dabo tibi equũ. Alia eſt deprecatiua, quę ĩportat deprecationem, quæ ꝓprie fit per verbum imperatiui modi, ideo non differt ab imperatiua, niſi ratione deprecationis. Et ſubdit textus, ꝙ ſola indicatiua, ſupple categorica, dicitur proprie propoſitio, quòd aliæ non ſignificant verum, vel falſum, niſi reducantur ad indicatiuam. Et dicitur notanter, categorica, quia multæ ſunt hypotethicæ determinate veræ, quę non ſunt indicatiui modi, vt ſi aſinus volaret, aſinus haberet alas, & ſic de alijs.

ARGVITVR ſic primo. Si diffinitio orõnis eẽt bona, ſequeretur, quòd ibi diffiniretur oratio pro per ſe ſignificato, vel pro denominato, ſed nullum illorũ eſt dicendum, igitur. Primo nõ

pro denominato; quia eſt quid complexum, cum non ſit niſi oratio mẽtalis, vocalis, vel ſcripta. Neque pro per ſe ſignificato: Nam ibi illud diffinitur, de quo vox ſignificatiua ad placitũ, & cetera, quod eſt diffinitio orationis eſſentialiter, prædicatur; ſed non prædicatur de oratione ſecundè intentionaliter capta, ſed magis de oratione primè intentionaliter capta: igit. Secundo ſic: Multæ ſunt orationes, quarum partes ſeparatę nihil ſignificant; igitur diffinitio orationis non eſt bona. Antecedens patet, nam ſi iſta litera a, imponeretur ad ſignificandum tantum, quantum ſignificat iſta oratio, hõ eſt animal; tunc a eſſet oratio: & tamẽ eius partes ſeparatę nihil ſignificant. Tertio ſic: Illa propoſitio, vellem eſſe bonus clericus, eſt vera: & tamen non eſt indicatiui modi ſed optatui: igitur male dicitur, quòd ſola indicatiua dicitur determinate vera.

Ad primum poteſt dici, q̃ ibi diffinitur oratio pro p ſe ſignificato. Et ad improbationem dr̃, quòd diffinitio orationis dr̃ eſſentialiter de oratione. Nam in diffinitionibus ſecundarum intentionum, vt in plurimum intelligitur aliquis actus ſignat[9]; vt in iſta, oratio eſt vox, intelligitur, oratio eſt vna ſecunda intentio, quæ attribuitur voci ſignificatiuæ; modo iſta diffinitio ſic intellecta prædicatur de oratione pro denominato accidentaliter. Ad ſecundum, cum dicitur, quòd partes orationis ſeparatę aliquid ſignificant, debet intelligi, q̃ ſubordinentur conceptui complexo. Ad tertiũ dicitur; quòd iſta oratio, vellẽ eſſe bonus clericus, poteſt capi proprie, vt ſignificat deſideriũ: & ſic proprie non eſt vera neq; falſa. Alio modo poteſt capi loco iſtius, ego volo eſſe bonus clericus: vel loco iſtius, voluntas mea eſt eſſe bonus clericus: & ſic iſta bene eſt vera, vel falſa.

Propoſitio eſt oratio verũ, vel falſum ſignificans indicando: vt homo currit. Propoſitionum autem alia categorica, alia hypothetica. Categorica eſt illa, quæ habet ſubiectum, & prædicatum, & copulam, tanquam principales partes ſui: vt homo currit. In hac enim propoſitione, homo eſt ſubiectum, currit vero prædicatum: & quod coniungit vnum cum alio eſt copula: vt patet reſoluẽdo. homo currit, id eſt homo eſt currens: homo eſt ſubiectum, currens prædicatum: & illud verbum, eſt, copulat vnum cum altero. Et dicitur categorica a catagorizo, zas: quod idem eſt, quod prædico, prædicas: vnde categorica: id eſt prædicatiua. *Propoſitio, & quotuplex.* *Propoſitio categorica vnde dicta.*

Pro declaratione text[9] ſupponitur. Primo, quòd propoſitio capitur dupliciter. Vno modo proprie, vt idem eſt quòd pro alio poſitio: & ſic non capitur hic; quia ſolum ſic oratio dicitur propoſitio, quæ ponitur in *Art. 1.*

ſil-

A ſillogiſmo ad inferendum concluſionem. Alio modo capitur large, vt conuertitur cum enuntiatione: & ſic capitur hic: ita q propoſitio, & enunciatio idem ſunt: Secundo ſupponitur, q propoſitio capitur adhuc dupliciter. Vno modo ſecundæ intentionaliter, vt eſt vna ſecunda intentio attributa per denominationem orationi mentali, vocali, & ſcriptæ. Alio modo accipitur primæ intentionaliter & ſic non eſt aliud quam propoſitio mentalis, vocalis, & ſcripta.

Propoſitio dupliciter ſumitur.

Tertio ſupponitur, quòd propoſitio primæ intentionaliter capta eſt triplex. ſ. mentalis vocal s, & ſcripta. Vnde propoſitio mentalis eſt conceptus complexus quo cognoſcitur aliquod complexum complexe; ſiue talis conceptus dicatur cõplexus ſolum æquiualenter, vt dicunt aliqui. ſ. quòd idem conceptus, quo mediante intelligo hominem eſſe animal, ſit vnus actus intelligendi ſimplex: & dicitur ideo complexus: quia æquiualet duobus conceptibus, puta conceptui hominis, & cõceptui animalis, cum vno actu ſyncategorematico, puta ipſius copulæ: ſiue talis cõceptus ſit formaliter compoſitus ex pluribus conceptibus, & vno actu, ſeu termino mentali ſyncategorematico, qui dicitur actus, & non conceptus: quia non ſignificat aliquid, neque aliqua; vt conceptus quo cognoſcitur Petrum currere. dicitur propoſitio mentalis. Et per conceptum in propoſito intelligimus proprie actum intellect⁹, ſignificantem naturaliter rem, vel res; vt homo, homines: & eſt duplex, ſcilicet vltimata, & non vltimata: ſicut eſt duplex terminus mentalis, ſcilicet vltimatus, & non vltimatus.

De hac materia, vide latius li. 1. peri. ca. vlt. dub. 1.

B

Supponitur quartò, quòd notitia, ſeu conceptus complexus eſt duplex. ſ. apprehenſiua, & adhæſiua. Apprehenſiua eſt qua ſimpliciter apprehenditur aliquod complexum: & talis proprie dicitur propoſitio mentalis Sed adhæſiua, ſeu iudicatiua dicitur, qua iudicatur ita eſſe, vel non eſſe: & talis proprie non dicitur propoſitio mẽtalis

C

Notitia complexa duplex

Secundo ſciendum, quòd pro maiori declaratione ſupponitur. Primo quòd mediante propoſitione res mentales concipiuntur in ordine adinuicem; non tamen, quòd ex ipſis fiat aliqua propoſitio, quæ dicatur propoſitio realis, quam aliqui ponunt: quia nulla talis eſt ponenda. Et ſi dicatur, res ſubijciuntur, & prædicantur: igitur ex ipſis fiet propoſitio. Dicitur, quòd non ſubijciuntur neque prædicantur niſi ad iſtum ſenſum. i. concipiuntur adinuicem mediante propoſitione mẽtali.

Art. 2

D

Non datur propoſito realiter.

Secundo ſupponitur, quòd ſignificare verum, eſt de ſignificatione totali, & propoſitionali ſignificare eſſe, quod eſt: vel fore quod erit: vel fuiſſe quod fuit: & hoc in affirmatiuis. Sed in negatiuis eſt ſignificare, non eſſe quod non eſt: vel fore quod non erit: vel non fuiſſe quod nõ fuit. Significare falſum, eſt de ſignificatione totali, & propoſitionali ſignificare eſſe q̃d non eſt: vel fore quod non erit: vel fuiſſe quod non fuit, per contrarium dicatur in negatiuis. Ex

Digitized by Google

E citum, & ſic capitur hic: nam quicquid principaliter diffinit logicus eſt ſecunda intentio.

Scot. in prolo. q. 3. argu contra Egid.

Et ſi quis dicat: nulla ſecunda intentio eſt vox. Reſpondetur, quòd verum eſt, quòd nulla ſecunda intentio eſt vox ſm̄ prædicationem formalem: tamen bene eſt vox ſm̄ prædicationem fundamentalem, ſeu accidentalem vnde cum dicitur. Nomen eſt vox: ſenſus eſt. nomen eſt vna ſecūda intentio fundata, ſeu attributa voci ſignificatiuæ ad placitum: & ita ſecunda intentio poteſt prædicari de ente reali, & econtra. Ex quo ſequitur q̄ ibi propriè non diffinitur nomen vocale, neque ſcriptum, neque mentale: ſed nomē ſecundè intentionaliter captū, quod non eſt niſi ſecunda intētio attributa alicui illorum. Et ſi quis dicat: omne nomen, vel

Sc. in 4. d. 3. q. 1.

F eſt nomen vocale, vel ſcriptū, vel mentale: ergo aliquod illorum ibi diffinitur. Dicitur quod verū eſt, q̄ omne nomē eſt mētale, vocale, vel ſcriptū: capiendo nomen primè intentionaliter, ſeu pro denominato, ſed nō capiendo nomen ſecundè intētionaliter, ſeu pro per ſe ſignificato. Alio modo ergo accipitur nomen primè intentionaliter. & ſic non eſt niſi nomen mentale, vocale vel ſcriptum.

Arti 2.

SECVNDO ſciendum, q̄ pro maiori declaratione ſupponitur. Primo quòd duplex eſt intentio. ſ. prima & ſecunda. Vnde intentio prima eſt res cognita, vel cognoſcibilis, non cauſata per actum comparatiuum noſtri intellectus, comparata ad aliud. Sed ſecunda intentio eſt reſpectu rationis cauſatus per actum comparatiuū noſtri intellectus, vel per actum alterius potentiæ collatiuæ. G

Sc. in 1. d. 23. q. 1.

Secūdo ſupponitur, quòd nomen capitur tripliciter. Vno modo large, pro omni illo, q̄d poteſt reddere ſuppoſitum verbo, ſiue ſumatur materialiter ſiue perſonaliter, & ſic communis vox poteſt dici nomen. Secundo propriè, pro omni illo, quod ſignificatiue ſumptū poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti: & ſic nomen infinitum eſt nomen. Tertio modo capitur nomen propriiſſime, pro voce finita, & recta: cuius partes ſeparatæ nihil ſignificant. i. quæ non ſubordinātur conceptui complexo. (Vide latius in 1. Periherm. cap. de nomine in fine 2. no.) quæ ſignificatiue ſumpta, poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti.

Nomen tripliciter capitur.

H Tertio ſupponitur, quòd in diffinitione nominis debet intelligi vox categorematica, ita q̄ eſt ſenſus. Nomen eſt vox categorematica, & per hoc remouent adiectiua adiectiue tenta.

Vnde aliqua vox dicitur categorematica tripliciter. Primo modo ratione officii tantum, quæ ſignificatiue ſumpta, poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti.

Categorematica vox triplex.

Secundo modo ratione ſignificationis tantum, quæ eſt impoſita ad ſignificandum aliquid, vel aliqua, ſiue reddat ſuppoſitum verbo perſonali, ſiue non. Tertio modo ratione officii & ſignificationis ſimul, quę eſt impoſita ad ſignificandum aliq̄d, vel aliqua: & cum hoc poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali,

A ſonali Et per oppoſitum aliqua vox dicitur ſyncategorematica tribus modis, ſcilicet ratione ſignificationis tantum, ratione officii tantum, & ratione officii & ſignificationis ſimul.

Arguitur primo ſic: Adiectiuis adiectiue tentis cōuenit diffinitio nominis; & tamen non ſunt nomina, cum non poſſint reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti, & ſimiliter poteſt argui de participijs adiectiue tentis.

Secundo ſic: Pronomina ſunt nomina sm̃ logicum: & tamen ipſis non conuenit diffinitio nominis, cum ſint pura ſyncategoremata: ergo diffinitio nominis non eſt bona. Tertio ſic: Nomina infinita, nomina obliqua poſſunt reddere ſuppoſitum verbo B & eſſe ſubiectum in propoſitionibus: ergo ſunt nomina sm̃ logicum. Ad primum dicitur, q̃ nomina adiectiua adiectiuè tenta non ſunt nomina sm̃ logicū: qa ſunt ſyncategoremata ratione officii, cum non poſſint reddere ſuppoſitum verbis: & ſimiliter dicatur de participiis: ideò illa eſt incongrua, pater filii eſt eſſentia, prout ly pater accipitur adiectiue, participia tamen & adiectiua ſubſtantiue ſumpta ſunt bene nomina ſecundū logicum. Et ſi quis dicat, quòd participia ſignificant cum tempore. Reſpōdetur, quòd ſignificāt cum tempore indeterminato, & non determinato: quod aliter exprimitur, participia ſignificāt cum tempore limitabiliter, ſed non illimitabiliter.

Sc. d. 5. q. 1. li. 1. in ſolu. arg. Præpoſitiui

Obiect.

Ad ſecundum dicitur, quòd pronomina poſſunt capi dupliciter. Vno modo pure pronominabiliter: & ſic non ſunt nomina ſecundum logicum, quia ſunt pura ſyncategoremata. C Alio modo accipiuntur pro ſuis relatis vel demonſtratis, & ſic ſunt bene noīa sm̃ logicum, & hoc capiēdo nomen large, cum vt ſic ſubordinentur conceptui complexo. Ad tertium dr, quod nomen infinitum bene eſt nomen, capiendo nomē large: ſed non capiendo nomen propriiſſime. De nominibus obliquis dicitur, quòd bene p̄ſſunt reddere ſuppoſitum verbo imperſonali modi infiniti. De nominibus compoſitæ figuræ dicit, quòd non ſunt nomina, capiendo nomen propriiſſime, cū ſubordinentur conceptui complexo: ſunt tamen bene nomina capiendo nomen large.

D *Verbū quid.*

Verbum eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, finita, & recta. Cum tempore, ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat ſine tempore. Finita, ponitur ad differentiam verbi infiniti, vt non currit, non laborat, quæ non ſunt verba ſecundum dialecticum, ſed verba infinita. Recta, ponitur ad differentiam verborum obliquorum, vt currebam, cucurri, cucurrit, currebat, quæ non ſunt verba ſecundum dialecticum, ſed verba obliqua: vnde ſolum verbum præſentis temporis indicatiui modi

E *di ſecundum dialecticum dicitur eſſe verbum. Reliqua vero verba eiuſdem modi, & aliorum modorum dicuntur verba obliqua. Alia vero particula ponuntur hic eadem ratione, qua ponebantur in diffinitione nominis. Et ſciendum eſt, quod dialecticus ponit tantum duas partes orationis, ſcilicet nomen, & verbum, alias autem appellat ſyncategorematicas, id eſt, cum alijs ſignificatiuas.*

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quòd verbum accipitur dupliciter eodẽ modo ſicut nomen, primę intẽtionaliter, & ſecundę intentionaliter. F Vnde verbum vltra triplicitet accipitur. Vno modo communiter, pro voce quę poteſt eſſe appoſitum in oratione reſpectu nominis ſubſtantiui. Alio modo proprie pro voce quę ſignificatiue ſumpta, poteſt eſſe appoſitum in oratione reſpectu nois nominatiui caſus. Alio modo propriiſſime, & ſic eſt vox ſimplex, quæ ſignificatiue ſumpta, poteſt eſſe appoſitum reſpectu nominis nominatiui caſus in propoſitione ſimpliciter prima. Vnde propoſitio ſimpliciter prima eſt, quæ componitur ex nomine propriiſſime ſumpto, & verbo præſentis tẽporis indicatiui modi, vt Socrates currit: & dicitur ſimpliciter prima pro tanto, quòd aliæ de præterito, & futuro reducuntur ad eã, & nõ ecõtra, ad hoc, quòd fiant veræ: & ſic verbum propriiſſime captum diffinitur à Petro Hiſpano, quæ diffinitio debet ſic intelligi: Verbum eſt vnum intentionale, quod attribuitur voci categorematicæ, ex officio ſignificatiuæ ad placitum cum tempore determinato, cuius nulla pars ſeparata ſignificat. i. cui in mente non correſpõdet conceptus complexus, finitæ. i. ſine negatione infinitãte, & rectæ. i. præſentis temporis indicatiui modi. G

SECVNDO ſciendum, quòd hoc verbum eſt, quando eſt præciſe copula, eſt purum ſyncategorema. i. illud verbum eſt tertium adiacens eſt purum ſyncategorema, nihil ſignificans: ſed tantum denotans vnionem prædicati cum ſubiecto, ſiue ita ſit in re, ſiue non. Sed ipſum verbum, eſt, ſecundum adiacens, eſt quãdo non ponitur aliud prædicatum materiale ab ipſo verbo eſt vel à ſuo participio, & tunc eſt partim categorema, & partim ſyncategorema: quia tunc æquiualet copulæ, & participio. Ex quo ſequitur vnũ ſatis probabile, quòd ly eſt ſecundum adiacens, non eſt verbum, capiẽdo verbum propriiſſime: quia eſt vox complexa, cũ ſubordinetur conceptui complexo de prædicato, & copula. Sequitur ſecundò, quod ſolum, eſt, tertium adiacens, eſt verbũ, capiendo verbum propriiſſime, cum tale ſolum ſit vox incomplexa. Sequitur tertio, quòd illud, quod eſt verbum propriiſſime ſumptũ, eſt purum ſyncategorema. Et ſi quis dicat: ergo nullum verbum adiectiuũ eſt verbum ſecundum logicũ cuiuſmodi eſt currit. Dico, quod verum eſt, capiẽdo verbũ propriiſſi- Arti. 2. H

Digitized by Google

A priſſime, cum nullum tale ſit vox incompléxa:ſed complexa quæ correſpondet conceptui complexo æquiualenti participio,& copulæ.

Arti. 3. TERTIO ſciendum, quòd pro maiori declaratione ſupponitur primo quòd duo requiruntur ad hoc, quòd aliquod verbum dicatur rectum. Primo, ꝙ tale verbum ſit indicatiui modi. Secundo, quòd ſit præſentis temporis. Ex quo patet, ꝙ verbum dicitur obliquum tripliciter. Vno modo: quia non eſt indicatiui modi, licet ſit præſentis tẽporis, vt amare. Alio modo: qa non eſt præſentis temporis: licet ſit indicatiui modi: vt amabam. Alio modo, quia non eſt præſentis temporis neque indicatiui modi: vt amaſſe. Secundo

Quid ſit verbum rectum.

B ſupponitur, quòd verbum infinitum eſt, quod eſt compoſitũ ex verbo finito & negatione cadente ſupra illud verbum ratione participii: vt nõ currir; quod tantum valet ſicut eſt non currens. Tertio ſupponitur, quod verbum, quod eſt pura copula, non poteſt infinitari cum ſit purum ſyncategorema.

Ex iſtis patet quòd tantum ſunt duæ partes orationis ſecũdum logicum, ſcilicet nomen, & verbum: quia ille duæ ſufficiunt ad conſtitutionem propoſitionis categoricæ: etiam ſolũ iſtæ duæ ſunt categorematicę ratione officij: aliæ ſunt ſyncategorematicæ ratione officii: quia ſignificatiue ſumptæ, non poſſunt eſſe ſuppoſitum verbi perſonalis modi finiti, neque appoſitum reſpectu nominis nominatiui caſus.

ARGVITVR primo ſic. Nullũ nomẽ ſignificat cum tempore: C ſed verbũ eſt nomen: igitur non ſignificat cum tempore. Minor probatur: quia verbum poteſt eſſe ſuppoſitum in oratione, vt dicendo verbum eſt pars orationis: ergo eſt nomen.

Secundo ſic: Eſt, tertium adiacens, eſt verbum ſecũdum logicum: & tamen non eſt vox ſignificatiua ad placitum, cum ſit purum ſyncategorema: igitur. Tertio ſic: In qualibet propoſitione affirmatiua ſubiectum & prædicatum debent pro eodem ſupponere: ſed in iſta propoſitione: verbum eſt vox, ly verbum, & ly vox, non ſupponunt pro eodem: nam ly verbum, videtur ſupponere pro vna ſecunda intentione, quæ non eſt vox.

Ad primum diſtinguitur minor vel capiendo verbum materialiter: & ſic eſt verum, quòd D verbum eſt nomen: vel capiendo verbum perſonaliter, & ſignificatiue, & ſic eſt falſũ, quòd verbum ſit nomen.

Ad ſecundum dicitur, quod eſt, tertium adiacens ſignificat aliqualiter: ꝙ ſufficit ad hoc, qđ ſit vox ſignificatiua.

Ad tertiũ poteſt dici pro nũc negando illam maiorem. Vel ꝙ illa regula eſt vera in prædicatione formali & quidditatiua, ſed non in prædicatione fundamentali, cuiuſmodi eſt iſta, verbum eſt vox. Vel poteſt dici, & forte melius (logicaliter loquendo) ꝙ ly verbum, ſupponit pro verbo vocali, connotando vnam ſecundã intentionem ſibi attribui: & illud p̃t elici ex prologo.

Scot in quotli. q 5. & q 3. arguendo contra Aegid.

Oratio eſt vox ſignificatiua ad placitum, cuius partes

Oratio, quid.

E tes ſeparatæ aliquid ſignificant. hoc totum ponitur ad differentiam nominis, & verbi, quorum partes ſeparatæ nihil ſignificant. Alia verò particulæ ponuntur hic eadem ratione, qua in diffinitione nominis, & verbi ponebantur.

Orõnis diuiſio.

Orationum alia perfecta alia imperfecta. Perfecta eſt illa, quæ perfectum ſenſum generat in animo auditoris: vt homo currit. Imperfecta eſt illa, quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris: vt, homo albus. Orationum perfectarum alia indicatiua: vt homo currit. Alia imperatiua: vt, Petre fac ignẽ. Alia optatiua: vt, vtinam eſſem bonus clericus. Alia coniunctiua, vt, ſi veneris ad me, dabo tibi equum. Alia deprecatiua, vt, miſerere mei Deus. Harum autem orationum ſola indicatiua dicitur eſſe propoſitio.

F

Arti. 1.

Supponitur primo, ꝙ oratio ſicut alii termini ſecundæ intentionis, capitur dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato, ſeu pro illo, quod primo, & per ſe ſignificat: & ſic capitur pro intentione ſecunda attributa orationi vocali, ſeu voci cõplexæ ſignificatiuæ ad placitũ: & ſic volunt aliqui, quod ſic ibi accipitur, & quòd ſit prædicatio fundamentalis, ſeu accidentalis, ſicut diceretur, nomen eſt vox. Alio modo accipitur pro denominato, ſeu pro ſignificato materiali: & ſic accipitur pro oratione mentali, vocali, vel ſcripta: ita quod ſicut iſte terminus: albus de per ſe ſignificato ſignificat albedinem; & de ſignificato materiali, & ſecundario ſignificat omnem rem, habentem albedinem: ita quilibet terminus ſecundæ intentionis concretiue deſignatus, ſeu in concreto de per ſe ſignificato ſignificat ſecundam intentionem: & de ſignificato materiali, ſeu ſecundario ſignificat illud, cui attribuitur, ſeu de quo denominatum prædicatur.

G

Dicunt tamen aliqui & multum probabiliter, ꝙ quando dicitur: oratio eſt vox, ibi iſte terminus, oratio, diffinitur ſupponẽs pro oratione vocali. Aduerte vlterius, quod orationem ſignificare ad placitum, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ratione ſuarum partium, & non ex impoſitione ſui, cuiuſmodi eſt oratio vocalis, compoſita ex pluribus vocibus ſignificatiuis, cuiuſmodi eſt iſta oratio, homo eſt animal: quæ ſecundum ſe totam nunquam fuit impoſita ad ſignificandum: ſed ſolum ratione ſuarum partium.

Sc. in ſimili in 4 diſ. 3. q. 1 de nõie Sacramentum.

H

Sc. 1. d. 4. q. 1. in ſol. arg. vltimi.

Sc. in 4 d. 1. q. 2.

Alio mõ ex impoſitione ſui, ſicut patet de oratione vocali, non cõpoſita ex pluribus vocib. ſignificatiuis, cuiuſmodi eſſet iſta litera a, ſi eſſet impoſita ad ſignificandum tantum, quantũ ſignificat iſta oratio, homo eſt animal: Ex quo ſequitur, quòd oratio dicitur ſignificatiua ad placitum dupliciter: primo ex impo-

A impoſitione ſub ſecundo ſuaru partium.

Art. 2. Oratio triplex. SECVNDO ſciendum, ꝙ orō primæ intentionaliter capta eſt triplex. ſ. mentalis, vocalis, & ſcripta. Vnde oratio mentalis non eſt aliud, quàm conceptus complexus: ſiue talis cõceptus dicatur complexus; quia in ſignificando æquiualet pluribus vocibus ſignificatiuis, ſiue componatur ex plurib. conceptib. Sed oratio vocalis eſt, quæ ſubordinatur orationi mentali. Et ſimiliter ſcripta, quæ ſubordinatur mentali: ſiue componatur ex pluribus vocibus, ſiue non. Et ſic patet, quòd iſta particula. ſ. cuius partes ſeparatę aliquid ſignificãt, ſic debet intelligi, quæ ſubordinatur cõceptui cõplexo. Ex quo ſequitur, ꝙ nomina quæ ſunt compoſitæ figuræ ſecundum grammaticum, ſunt orationes ſecundum logicum.

B Sequitur vlterius, quòd in diffinitione orationis non ponitur cum tempore: quia multæ sũt orationes, in quibus nulla pars ſignificat cum tempore, vt homo albus: neque ponitur ſine tempore, cum multæ ſunt orationes, in quibus partes ſignificant cum tempore, & ſic ſi diceretur cum tempore, vel ſine tempore, diffinitio orationis nõ conueniret omni orationi.

Art. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ orationum alia perfecta alia imperfecta, quæ diuiſio ſic intelligitur, de numero orationũ, alia perfecta, alia imperfecta. Oratio perfecta eſt, quæ perfectum ſẽſum generat in animo auditoris, i. perfectum conceptum, ſeu orationẽ mentalem vltimatã non interrogatiuam, in qua nominatiuus reddit ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti. C Sed oratio imperfecta eſt, quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris, id eſt orationẽ mentalem vltimatam interrogatiuã, vel in qua nominatiuus non reddit ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti. Et ſic patet, quòd per ſenſum nos nõ intelligimus aliud, quàm propoſitionem mentalem. Supponitur vlterius, quòd de numero orationum perfectarum. Alia eſt indicatiua, in qua ponitur verbum indicatiui modi, vt Petrus currit. Alia imperatiua, in qua ponitur verbum imperatiui modi, vt Petre fac ignem. Alia optatiua, in qua ponitur verbum optatiui modi, vt vtinam eſſem bonus clericus. Alia coniunctiua, in qua ponitur verbum coniunctiui modi, vt cum D veneris ad me, dabo tibi equũ. Alia eſt deprecatiua, quę importat deprecationem, quæ ꝓprie fit per verbum imperatiui modi, ideo non differt ab imperatiua, niſi ratione deprecationis. Et ſubdit textus, ꝙ ſola indicatiua, ſupple categorica, dicitur proprie propoſitio, quòd aliæ non ſignificant verum, vel falſum, niſi reducantur ad indicatiuam. Et dicitur notanter, categorica, quia multæ ſunt hypotethicæ determinate veræ, q̃ non ſunt indicatiui modi, vt ſi aſinus volaret, aſinus haberet alas, & ſic de alijs.

ARGVITVR ſic primo. Si diffinitio orōnis eēt bona, ſequeretur, quòd ibi diffiniretur oratio pro per ſe ſignificato, vel pro denominato, ſed nullum illorũ eſt dicendum, igitur. Primo nõ

pro denominato; quia eſt quid complexum, cum non ſit niſi oratio mētalis, vocalis, vel ſcripta. Neque pro per ſe ſignificato: Nam ibi illud diffinitur, de quo vox ſignificatiua ad placitū, & cetera, quod eſt diffinitio orationis eſſentialiter, prædicatur; ſed non prædicatur de oratione ſecundè intentionaliter capta, ſed magis de oratione primè intentionaliter capta: igitur. **E**

Secundo ſic: Multæ ſunt orationes, quarum partes ſeparatę nihil ſignificant; igitur diffinitio orationis non eſt bona. Antecedens patet, nam ſi iſta litera a, imponeretur ad ſignificandum tantum, quantum ſignificat iſta oratio, hō eſt animal; tunc a eſſet oratio: & tamen eius partes ſeparatę nihil ſignificant. Tertio ſic: Illa propoſitio, vellem eſſe bonus clericus, eſt vera: & tamen non eſt indicatiui modi ſed optatiui: igitur male dicitur, quòd ſola indicatiua dicitur determinate vera. **F**

Ad primum poteſt dici, quòd ibi diffinitur oratio pro per ſe ſignificato. Et ad improbationem dr, quòd diffinitio orationis dr eſſentialiter de oratione. Nam in diffinitionibus ſecundarum intentionum, vt in plurimum intelligitur aliquis actus ſignatus: vt in iſta, oratio eſt vox, intelligitur, oratio eſt vna ſecunda intentio, quæ attribuitur voci ſignificatiuæ; modo iſta diffinitio ſic intellecta prædicatur de oratione pro denominato accidentaliter. Ad ſecundum, cum dicitur, quòd partes orationis ſeparatę aliquid ſignificant, debet intelligi, quòd ſubordinentur conceptui complexo. Ad tertiū dicitur; quòd iſta oratio, vellē eſſe bonus clericus, poteſt capi proprie, vt ſignificat deſideriū: & ſic proprie non eſt vera neq; falſa. Alio modo poteſt capi loco iſtius, ego volo eſſe bonus clericus: vel loco iſtius, voluntas mea eſt eſſe bonus clericus: & ſic iſta bene eſt vera, vel falſa. **G**

Propoſitio eſt oratio verū, vel falſum ſignificans indicando: vt homo currit. Propoſitionum autem alia categorica, alia hypothetica. Categorica eſt illa, quæ habet ſubiectum, & prædicatum, & copulam, tanquam principales partes ſui: vt homo currit. In hac enim propoſitione, homo eſt ſubiectum, currit vero prædicatum: & quod coniungit vnum cum alio eſt copula: vt patet reſoluēdo, homo currit, id eſt homo eſt currens: homo eſt ſubiectum, currens prædicatum: & illud verbum, eſt, copulat vnum cum altero. *Propoſitio, & quotuplex.* **H**

Et dicitur categorica à cathegorizo, zas: quod idem eſt, quod prædico, prædicas: vnde categorica: id eſt prædicatiua. *Propoſitio categorica vnde dicta.*

Pro declaratione textus ſupponitur. Primo, quòd propoſitio capitur dupliciter. Vno modo proprie, vt idem eſt quòd pro alio poſitio: & ſic non capitur hic: quia ſolum ſic oratio dicitur propoſitio, quæ ponitur in ſil- *Art. I.*

A ſillogiſmo ad inferendum conclusionem. Alio modo capitur large, vt conuertitur cum enunciatione: & ſic capitur hic: ita quod propoſitio, & enunciatio idem ſunt; Secundo ſupponitur, quod propoſitio capitur adhuc dupliciter. Vno modo ſecundæ intentionaliter, vt eſt vna ſecunda intentio attributa per denominationem orationi mentali, vocali, & ſcriptæ. Alio modo accipitur primæ intentionaliter & ſic non eſt aliud quàm propoſitio mentalis, vocalis, & ſcripta.

Propoſitio dupliciter ſumitur.

Tertio ſupponitur, quòd propoſitio primæ intentionaliter capta eſt triplex. ſ. mentalis vocalis, & ſcripta. Vnde propoſitio mentalis eſt conceptus complexus quo cognoſcitur aliquod complexum complexe; ſiue talis conceptus dicatur cōplexus ſolum æquiualenter, vt dicunt aliqui. ſ. quòd idem conceptus, quo mediante intelligo hominem eſſe animal, ſit vnus actus intelligendi ſimplex: & dicitur ideo complexus: quia æquiualet duobus conceptibus, puta conceptui hominis, & cōceptui animalis, cum vno actu ſyncategorematico, puta ipſius copulæ: ſiue talis cōceptus ſit formaliter compoſitus ex pluribus conceptibus, & vno actu, ſeu termino mentali ſyncategorematico, qui dicitur actus, & non conceptus: quia non ſignificat aliquid, neque aliqua: vt conceptus quo cognoſcitur Petrum currere, dicitur propoſitio mentalis. Et per conceptum in propoſito intelligimus proprie actum intellect⁹, ſignificantem naturaliter rem, vel res; vt homo, homines: &

De hac materia, vide latius li. 1. peri ca. vlt. dub. 1

B

C eſt duplex, ſcilicet vltimata. & non vltimata; ſicut eſt duplex terminus mentalis, ſcilicet vltimatus, & non vltimatus.

Supponitur quartò, quòd notitia, ſeu conceptus complexus eſt duplex. ſ. apprehenſiua, & adhæſiua. Apprehenſiua eſt qua ſimpliciter apprehenditur aliquod complexum: & talis proprie dicitur propoſitio mentalis. Sed adhæſiua, ſeu iudicatiua dicitur, qua iudicatur ita eſſe, vel non eſſe: & talis proprie non dicitur propoſitio mētalis.

Notitia complexa. duplex

SECVNDO ſciendum, quòd pro maiori declaratione ſupponitur. Primo quòd mediante propoſitione res mentales concipiuntur in ordine adinuicem: non tamen, quòd ex ipſis fiat aliqua propoſitio, quæ dicatur propoſitio realis, quam aliqui ponunt: quia nulla talis eſt ponenda. Et ſi dicatur, res ſubijciuntur, & prædicantur: igitur ex ipſis fiet propoſitio. Dicitur, quòd non ſubijciuntur neque prædicantur niſi ad iſtum ſenſum. i. concipiuntur adinuicem mediante propoſitione mētali.

Art. 2

D

Non datur propoſitio realiter.

Secundo ſupponitur, quòd ſignificare verum, eſt de ſignificatione totali. & propoſitionali ſignificare eſſe, quod eſt: vel fore quod erit: vel fuiſſe quod fuit: & hoc in affirmatiuis. Sed in negatiuis eſt ſignificare, non eſſe quod non eſt: vel fore quod non erit: vel non fuiſſe quod nō fuit. Significare falſum, eſt de ſignificatione totali, & propoſitionali ſignificare eſſe qđ non eſt: vel fore quod non erit: vel fuiſſe quod non fuit, per contrarium dicatur in negatiuis. Ex

Digitized by Google

E quo ſequuntur aliqua. Primo, quòd licet iſti termini: verũ, & falſum, ſignificent verum, vel falſum: non tamen ſunt propoſitiones: quia non ſignificant ſignificatione propoſitionali. i. non ſignificant ſicut vna propoſitio: ſicut iſta, homo eſt animal: ſed tantum vt aliqui termini ad formaliter ſignificandum veritatem aut falſitatem.

Gregorius de Ari. in prol. q. 1. aliter ſentit.

Sequitur ſecundo, quòd licet aliquid ſignificetur per propoſitionem; illud tamen proprie non dicitur verum, & falſum. Et quando dicitur: propoſitio ſignificat verum: ergo ſignificatum propoſitionis ſeu complexe ſignificabile dicitur verum, vel falſum. Reſpondetur, negãdo conſequentiam: quia non dicitur ſignificare verũ, eo ꝙ ſignificatũ ſit verũ: ſed q̃a ſignificat vere, vel falſe: vel ita eſſe
F ſicut eſt: vel nõ eſſe, ſicut ñ eſt.

Arti. 2.

Tertiò ſciendum quòd propoſitio prima ſui diuiſione diuiditur in propoſitionem categoricam, & hypotheticam. Vnde propoſitio categorica eſt illa, quæ explicite, vel implicite, formaliter, vel æquiualenter habet ſubiectum, & prædicatum, & copulam tanquàm principales partes ſui. Et ponitur explicite, vel implicite; propter propoſitiones de verbis adiectiuis in quibus includitur copula, & etiam propter aliquas propoſitiones de eſt, ſecundo adiacẽte, in quibus includitur prædicatũ materiale: vt dicendo, Petrus eſt: ergo Petrus eſt ens, capiendo ens participialiter, & ponitur formaliter, vel æquiualenter propter verba exemptæ actionis: vt pluit, tonat: etiam
G propter verba impetſonalia paſſiuę vocis, vt legitur quæ omnia ſunt propoſitiones: quia æquiualent propoſitionibus, cũ ſubordinentur conceptibus cõplexis: etiamſi a imponeretur ad ſignificandum tantum, quantum, animal currit; tunc a, eſſet propoſitio: quia licet in omnibus iſtis non ponatur ſubiectũ, copula, & prædicatum formaliter; tamen bene æquiualenter.

Supponitur vlterius, quòd propoſitio categorica eſt duplex, ſ. de eſt, ſecundo adiacente, & de eſt, tertio adiacente. Vnde propoſitio de eſt ſecundo adiacente eſt illa, in qua non ponitur aliud prædicatum materiale a ſuo participio, vt Petrus eſt, id eſt Petrus eſt ens, & non dicitur de ſecundo adiacente eo, ꝙ iſtud verbum eſt, ponatur in ſecundo loco: ſed quia præter ipſum non ponitur aliud prædicatũ materiale a ſuo participio. H
Sed propoſitio de eſt tertio adiacente, eſt illa, in qua præter illud verbum eſt, ponitur aliquod prædicatum materiale, aliud a ſuo participio; ſiue ponatur ante copulam: ſicut in propoſitionibus de modo loquendi inconſueto: vt homo animal eſt. Et dicitur de eſt tertio adiacente: eo quòd præter iſtud verbum, eſt, & ſuũ participium ponitur aliquod prædicatũ materiale.

Scot. in 1. diſ. 2. q̃õ 2. in fine ſolutiõis proprie.

Argvitvr primo ſic: Quodlibet diffinitum debet eſſe aliquid vnum: ſed propoſitio non eſt aliquid vnum per ſe, cum ſit aggregatum ex terminis. Nec valet dicere, quòd propoſitio pro per ſe ſignificato eſt aliquid vnum: quia illa intentio ſecunda non eſt aliquid vnum: cuius

ſun-

A fundamentum non eſt aliquid vnum: ſed fundamentum propoſitionis non eſt aliquid vnum, cum ſit tota propoſitio vocalis, mentalis, vel ſcripta. Secundo ſic: Iſta oratio homo qui eſt animal, eſt propoſitio, cum includat propoſitionem. ſcilicet homo eſt animal: & tamen non ſignificat verum neque falſum: imo magis generat imperfectum ſenſum in animo auditoris. Tertio ſic: Omnis propoſitio ſignificat verum vel falſum: ſed non omnis ſignificat verum: ergo omnis ſignificat falſum. Conſequentia probatur: quia arguendo a tota diſiunctiua cum deſtructione vnius partis ad poſitionem alterius, eſt ſemper bona conſequentia. Ad primum dicitur, quòd verum eſt de reſpectu reali ſed nō B de reſpectu rationis: quia relatio rationis poteſt fundari in quantumcunque diſtinctis in re: ut relatio baptiſmi quæ eſt rationis fundatur in ablutione paſſiua & in verbis prolatis: ſic & in propoſito ſecunda intentio fundatur in ſubiecto, prædicato, & copula: cuiuſmodi ſunt ſecundæ intentiones. Ad ſecundum dicitur: quòd non eſt propriè propoſitio, cum ſecundum ſe totam non ſignificet verum neque falſum, licet bene includat propoſitionem. Ad tertium dicitur: quòd iſta propoſitio, omnis propoſitio ſignificat verum, vel falſum: poteſt eſſe diſiunctiua vel de diſiuncto extremo: Si ſit diſiunctiua, eſt falſa, & tunc conſequentia eſt bona: ſed ſicut antecedens eſt falſum: ita & conſequens. Sed ſi ipſa ſit de diſiuncto extremo: tunc ipſa eſt vera: ſed tunc non valet conſequentia. C

Sc. in 4. d. 3 q. 1 in princip.

Subiectum eſt illud, de quo aliud dicitur: ſcilicet prædicatum. Prædicatum eſt quod dicitur de alio. ſ. de ſubiecto. Propoſitionum categoricarum alia vniuerſalis: alia particularis: alia indefinita: & alia ſingularis. Propoſitio vniuerſalis eſt, illa in qua ſubijcitur terminus communis ſigno vniuerſali determinatus: vt omnis homo currit. Terminus communis eſt, qui aptus natus eſt prædicari de pluribus: ut homo de Socrate, & Platone. Signa vniuerſalia ſunt hæc omnis, nullus, quilibet, neuter, & ſimilia. D

Subiectum et prædicatum propoſitionis quid

Propoſitionis categoricæ diuiſio.

Signa vniuerſalia quæ.

SCIENDVM eſt primo, quòd pro declaratione textus ſupponitur primo, quòd diffinitio ſubiecti ſic eſt intelligenda Subiectum eſt de quo explicite, vel implicite mediante copula affirmata, vel negata dicitur prædicatū. Sed diffinitio prædicati ſic eſt intelligenda. Prædicatum eſt, quod explicite, vel implicite mediante copula affirmata, vel negata dicitur de alio: & iſta intelligenda ſunt de propoſitionibus de ſimplici copula.

Secundo ſupponitur, quòd duplex eſt ſubiectum. ſ. diſtributionis, & enunciationis. Vnde ſubiectum diſtributionis eſt terminus communis diſtributus poſitus a parte ſubiecti: ut cuiuſlibet hominis oculus eſt de-

Subiect. duplex.

E xter: ibi ly hominis. eſt ſubiectum diſtributionis. Sed ſubiectum enũciationis eſt illud, de quo principaliter dicitur prædicatum, ſ. oculus. Tertio ſupponitur, quòd de ſubiecto propoſitionis ponuntur aliquæ regulæ. Prima eſt, q̃ñ in aliqua propoſitione a parte ſubiecti ponit aggregatum ex recto, & obliquo, ſiue rectus præcedat, ſiue non, tunc totum aggregatũ ex recto, & obliquo eſt ſubiectũ, vt aſinus hominis currit, ibi totum hoc, aſinus hominis, eſt ſubiectum: quemadmodum ibi de quolibet ente cuiuslibet cõtradictionis altera pars eſt vera, & altera falſa: vbi ĩ ſubiecto ẽ duplex diſtributio & ſub qua libet diſtributione licet deſcendere, in quã etiam propoſitione hoc totum, de quolibet ente cuiuslibet cõtradictionis eſt ſubiectum.

Regula de ſubiecto propoſitionis.

Scot. in prol. q. 1 reſpõdendo ad tertiã rationem philoſophorũ.

F Secunda regula eſt, quando a parte ſubiecti ponitur ſubſtantiuum & adiectiuum, tunc aggregatum ex illis eſt ſubiectum, vt homo albus currit, ibi totum hoc, homo albus eſt ſubiectũ. Tertia regula eſt, quando a parte ſubiecti ponit, qui, vel quæ, vel quod, tunc totum præcedens verbum eſt ſubiectum, vt Socr. qui eſt bonus ſtudet: totum hoc Socr. qui eſt bonus, eſt ſubiectum. Quarta regula eſt, quando a parte ſubiecti ponitur ſolus obliquus, vt hic in fornace eſt panis: tunc ille ſolus obliquus non eſt ſubiectum, ſed debet intelligi aliquis rectus, ſ. ens. Quarto ſupponit, quòd pro prędicato ponitur talis regula, quando poſt copulã ponitur ſolus obliquus, tũc nõ eſt prædicatum, ſed intelligitur ens, vt lapis eſt in mari. i. lapis eſt ens in mari, & ſic de alijs.

Regula pro prædicato propoſitionis.

G

SECVNDO ſciendum, quòd pro declaratione textus ſupponitur. Primo, quòd propoſitio categorica de ſimplici ſubiecto diuiditur in vniuerſalem, particularem, indefinitam, & ſingularem, & eſt talis diuiſio penes quantitatem capiendo quantitatem metaphorice, pro proprietate propoſitionis, per quam denotatur ſubiectum ſic, vel ſic accipi. Secundo ſupponitur, quòd duplex eſt propoſitio categorica, quædam eſt de ſimplici ſubiecto, vt homo currit, alia de ſubiecto compoſito, ſeu mixto, vt cuiuslibet hominis oculus eſt dexter. Vnde ibi diuiditur propoſitio categorica de ſubiecto ſimplici, & non compoſito, nam aliter eſſent multæ propoſitione, quæ non eſſent alicuius quantitatis, ſicut iſta cuiuslibet hominis oculus eſt dexter, quæ neque eſt vniuerſalis, neque particularis, ſed eſt mixtæ quantitatis, ſcilicet vniuerſalis, & indefinita. H Tertio ſupponitur, quòd diffinito propoſitionis vniuerſalis ſic eſt intelligenda: in qua explicite, vel implicite, formaliter, vel æquiualenter ſubijcitur terminus communis ſigno vniuerſali non impedito determinatus, vel ab aliquo ſupplente. Et ponitur implicite. propter tales propoſitiones, nihil eſt in ponto, quilibet currit, in quibus explicite non ſubijcitur terminus communis, ſed ſolum implicite. Dicitur æquiualenter, nam ſi a, imponeretur ad ſignificandum tantum quantum omnis homo currit

Art 2. Propoſitio categorica multiplex.

tunc

A ſunt a, eſſet propoſitio vniuerſalis, & tamen formaliter non haberet terminum communem determinatum ſigno vniuerſali, ſed ſolum æquiualenter. Dicitur notanter non impedito, propter iſtas propoſitiones, non omnis homo currit, non nullus homo currit quæ ſunt particulares, quia ibi ſignum impeditur. Dicitur notanter ab aliquo ſupplente, vel æquivalente, propter iſtas propoſitiones, non homo currit, non quidam homo currit, quæ ſunt vniuerſales, quamuis non ponatur ſignum vniuerſale. quia ponitur aliquod æquiualens.

Arti. TERTIO ſciendum, quod diffinitio termini communis ſic eſt intelligenda, eſt qui ex modo ſuæ impoſitionis, vel ſignificationis naturalis natus B eſt prædicari directe de pluribus, eſſentialiter diſtinctis vere, affirmatiue, vniuoce, & diuiſim mediante copula non ampliata. Et dicitur notanter ex modo ſuæ impoſitionis propter iſtos terminos Deus, Sol, Luna, quibus non repugnat ex modo ſuæ impoſitionis prædicari de pluribus. Dicitur notanter, vel ſignificationis naturalis, propter terminos communes mentales qui ſeipſis ſignificant res naturaliter proprie. Dicitur notanter natus propter terminos ſcriptos in libris, qui actu non prædicantur de pluribus. Dicitur notanter, eſſentialiter diſtinctis, propter iſtum terminum, hæc eſſentia diuina, qui prædicatur de pluribus realiter diſtinctis, & tamen non eſt

Sc. in 1. d. 1. q. 1 in prin reſpon ad quæſtio.

terminus communis ſed ſingularis: quia cuilibet naturæ C correſpondet vnum ſingulare, ut deitati hic Deus aut hæc eſſentia diuina. Dicitur notanter, vere, affirmatiue vniuoce, & diuiſim, propter terminos ſingulares, qui poſſunt prædicari de pluribus falsè negatiue æquiuoce, & coniunctim. Ex iſto ſequitur, quod omne diſiunctum ex aliquibus terminis diſiunctis eſt terminus communis, ſicut iſtud diſiunctum Petrus, vel Ioannes, aſinus vel homo, quia quodlibet tale poteſt prædicari vere de pluribus. Ex quo ſequitur, quod differentia eſt inter diſiunctum, & copulatum. Nam diſiunctum eſt terminus communis, & co- D pulatum ſaltem ex terminis ſingularibus eſt terminus ſingularis: ut iſtud copulatum, Petrus, & Ioannes. Dicitur notanter, mediante copula non ampliata, quia termini ſingulares mediante tali copula poſſunt prædicari de pluribus, ut Socrates imaginatur eſſe Plato & Petrus imaginatur eſſe Plato.

ARGVITVR Primo ſic. Prædicatum nunquam dicitur de ſubiecto ſaltem vere: quia illa nunquam eſt vera, ſubiectum eſt prædicatum, ergo diffinitio non eſt bona.

SECVNDO ſic, Illa propoſitio Petrus, vel homo currit eſt categorica, & tamen non eſt vniuerſalis neque particularis, neque indefinita, neque ſingularis, ergo illa diuiſio non eſt bona.

E Tertio ſic: Si terminus communis prædicaretur de pluribus: vel hoc eſſet i vna propõne, vel in pluribus: non in vna cum in una ſit tantũ vnũ ſubiectũ: nec in pluribus: quia quod ſemel dictum eſt. amplius reſumi non poteſt. Ad primum dicitur, ꝙ ſubiectum & prædicatum poſſunt capi dupliciter. Vno modo ſecundæ intentionaliter: & ſic non prædicantur de ſeinuicem: quia hæc eſt falſa, ſecunda intentio ſubiecti eſt ſecunda intentio prædicati: niſi forte in actu ſignato: & ut unum accipitur, vt quid, & unum, ut modus, & tunc illa conceditur, ſubiectum eſt prædicatum, capiendo ſubiectum, vt quid, & prædicatum vt modus. De hoc vide in prologo prædicabilium in 3. nota, in ſol. quinti arg. & tunc ſenſus illius propoſitionis: ſu-

Sc. in 1. d.2.q.3. in reſpõ ad argumenta Varronis. idẽ ſuper uniuerſalibus, q.8.

F biectum eſt prædicatum, eſt iſte, terminus ſubiectum in iſta propoſitione, homo eſt ſubiectum habet habitudinem dicentis de altero. ſ. ꝙ ſit prædicatum; & ſic prædicatum dicit modum illius termini ſubiecti: & ita cõmuniter eſt in intentionibus logicalibus. Pro quo eſt notandum, aliquid accipere vt modum, eſt illud accipere, vt habitudinem alicuius, aut ut modum ſignificandi alicuius. Sed accipere aliquid vt quid, eſt accipere aliquid, vt aliquod obiectum cognitum in ſe. & per illam diſtinctionem clareſcit veritas illarum propoſitionum, plurale eſt ſingulare: genus eſt ſpecies: ſingulare eſt vniuerſale. Alio modo capiuntur primę intentionaliter & ſic vnum bene prædicatur de alio: ut dicendo Petrus eſt homo. Ad ſecũdum dicitur, ꝙ talis propoſitio eſt propriè indefinita: quia totũ ſubiectum eſt terminus communis ſumptus ſine ſigno. Dicunt tamen aliqui, ꝙ eſt mixtæ quantitatis, puta, ſimul ſingularis, & indefinita: & ꝙ ibi diuiditur propoſitio categorica de ſubiecto ſimplici, & non mixto. Ad tertium dicitur, quòd terminus communis prædicatur de pluribus in pluribus propoſitionibus: & licet vnus terminus in ſe reſumi non poſſit, tamen bene in ſuo ſynonymo.

Propoſitio particularis eſt illa, in qua ſubijcitur terminus communis ſigno particulari determinatus: ut quidem homo currit. Signa particularia ſunt hæc: quidam, alter, aliquis, & ſimilia. H *Propoſitio indefinita eſt illa, in qua ſubijcitur terminus communis ſine ſigno: ut homo currit. Propoſitio ſingularis eſt illa, in qua ſubijcitur terminus diſcretus, vel terminus communis cum pronomine demonſtratiuo: ut Socrates currit, ille homo currit. Terminus ſingularis, vel diſcretus eſt, qui aptus natus eſt prædicari de vno ſolo: ut Socrates de ſe ipſo.*

Signa particularia quæ.

PRO declaratione text. ſupponitur primo, quòd diffinitio propoſitionis particularis ſic eſt intelligenda: eſt in qua explicite, vel implicite formaliter, vel æquiualenter ſubijcitur

Art. 1.

A citur terminus cõis communiter tentus, ſigno particulari particulariter tento non impedito determinatus, vel aliquo ſupplete. Vnde iſtæ particulæ ſatis poſſunt patere ex dictis in propoſitione vniuerſali. Secundo ſupponitur, ꝙ duo ſunt gradus propoſitionum particularium. Primus eſt, in quo ponuntur propoſitiones in quib. ſubiecta ſupponunt determinate: ut quidam homo currit: ſecundus eſt, in quibus ſubiectum ſupponit confuſe tantum: vt a homo currit, poſito ꝙ ly a. ſit ſignum confuſiuum tantum. Tertio ſupponitur, quòd ſignum particulare eſt, quod denotat terminum, cui additur, accipi pro omnibus ſuis ſuppoſitis disiunctiuè. Et ſunt duplicia: quædam ſunt pure ſyncategorematica: vt

Gradus propoſitionum duo.

Signũ particulare quid.

B quidam, aliquis: alia ſunt partim categorematica, & partim ſyncategorematica: vt aliquid, aliquotiens, aliquando. Quarto ſupponitur, quòd ad hoc, quòd aliqua propoſitio dicatur particularis, aliquæ conditiones requiruntur. Prima, quòd terminus communis ponatur à parte ſubiecti: ideo illa non eſt particularis. Socrates eſt aliquis homo. Secunda, quòd tale ſignum teneatur particulariter, ideo illa non eſt particularis, quidam eſt ſignum particulare. Tertia, quòd tale ſignum non ponatur inter partes ſubiecti, ſed præponatur toti ſubiecto, ideo illa non eſt particularis: aſinus alicuius hominis currit.

Art. 2. SECVNDO ſciendum eſt, quòd diffinitio propoſitionis indefinitæ, ſic eſt intelligenda: eſt propoſitio categorica in

C qua explicite, vel implicite, formaliter, vel æquiualenter, ſubijcitur terminus communis communiter tentus, vel ſingularis communiter tentus ſine ſigno quantitatiuo, & negatione negante non præcedente. Dicitur notanter explicite vel implicite, propter illa verba pluit, tonat: quæ faciunt propoſitionem indefinitam, cum ſubordinentur propoſitionibus mentalibus indefinitis, vt iſta pluit ſubordinatur iſti propoſitioni mentali: natura pluit. Dicitur notanter formaliter vel æquiualẽter, propter illam literam a. impoſitam ad ſignificandum tantum quantum homo currit quæ eſſet propoſitio indefinita. Dicitur etiam terminus ſingularis

D communiter tentus: propter iſtas propoſitiones: Socrates eſt dictio biſyllaba: Socrates eſt nomen vocale: in quibus licet ponatur terminus ſingularis: ſunt tñ indefinitæ: quia talis terminus tenetur communiter. Vnde terminus ſingularis dicitur teneri communiter, quando ſibi, vt ſic tento non repugnat ſupponere pro pluribus vniuoce, & diuiſim. Dicitur notanter ſine ſigno quantitatiuo, propter iſtas propoſitiones: ſolus homo currit: tantum homo currit: quæ ſunt indefinitæ: quia talia ſigna non ſunt quantitatiua, i. non variant quantitatem propoſitionis. Dicitur notanter, nulla negatione negante præcedente: quia ſi poneretur negatio, eſſet vniuerſalis: ut iſta non hõ currit. Et dicitur notanter negante, quia negatio infinitans non variat quantitatem propoſitionis: vt iſta

Digitized by Google

E vt iſta eſt indefinita, non homo currit: ſi ly non, ſit negatio finitans. Sequitur ex iſtis, quod illæ ſunt indefinitæ, homo eſt ſpecies: animal eſt genus, cũ ſubiectis earum non repugnet addi ſignum vniuerſale: vt dicendo, omnis homo eſt ſpecies: omne animal eſt genus, licet non maneant propoſitiones veræ, quod tamẽ repugnet ſubiectis propoſitionum ſingularium. Sequitur ex hoc approbabiliter, ꝙ duæ indefinitæ poſſunt eſſe vere contradictoriæ, vt animal eſt genus, animal non eſt genus, ſunt contradictoriæ, ſicut illę duæ indefinitæ, Deus genuit alium Deũ, quæ eſt falſa, & Deus non genuit alium Deum, quæ eſt vera, & ſua contradictoria.

Sco. in 4. d. 4. q. 1

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd diffinitio propoſitionis ſingularis ſic eſt intelligenda, eſt illa, in F qua explicite vel implicite: formaliter, vel æquiualenter ſubijcitur terminus ſingularis ſingulariter tentus, vel terminus cõmunis cum pronomine primitiuæ ſpeciei determinante totum ſubiectum. Dicitur notanter ſingulariter tentus, ꝑp iſtas propoſitiones, Socrat. eſt dictio triſylla ba, quæ eſt indefinita Vnde terminus ſingularis dicitur teneri ſingulariter quando ſibi ut ſic accepto repugnat ſupponere ꝓ pluribus vniuoce, & diuiſim. Dicitur notanter, cum pronomine primitiuæ ſpeciei, quia ſi eſſet deriuatiuæ, tunc eſſet indefinita, ut meus equus currit: noſter homo venit. Dicitur notanter determinante totum ſubiectum, quia ſi præciſè determinaret vnam partem, tunc non eſſet ſingularis; vt iſtius hominis oculus eſt dexter. Vnde G pro maiori declaratione ſupponitur, quod terminus ſingularis eſt, cui ex modo ſuæ impoſitionis repugnat prædicari de pluribus eſſentialiter diſtinctis, diuiſim uere affirmatiue, & vniuoce, directe, mediante copula non ampliatiua. Dicitur notanter ex modo ſuæ impoſitionis, propter illos terminos: mundus, Sol, Luna, quibus non repugnat prædicari de pluribus. Dicitur notanter, eſſentialiter diſtinctis, propter illum terminum, hæc eſſentia, qui prædicatur de pluribus realiter diſtinctis. Dicitur notanter, diuiſim, propter illũ terminum, iſti homines, qui prædicatur de pluribus copulatim. Dicitur notanter vere, & affirmatiuè uniuoce: nam ille H terminus Socrates bene prædicatur de pluribus falſe, negatiue, & æquiuoce.

ARGVITVR ſic primo. In iſta propoſitione, homo videns quendam aſinum currit, ſubiicitur terminus communis ſigno particulari determinatus, & tamen non eſt particularis ſed indefinita, ergo diffinitio propoſitionis particularis non eſt bona. Secundo ſic. In iſta propoſitione, homo eſt ſpecies, ſubiicitur terminus communis ſine ſigno quantitatiuo: & tamen non eſt indefinita, ergo diffinitio propoſitionis indefinitæ non eſt bona. Quod non ſit indefinita, patet, quia tunc duæ contradictoriæ eſſent ſimul veræ, nam illa propoſitio nullus homo eſt ſpecies, quæ eſſet eius contradictoria, eſt vera, & etiam illa, homo eſt ſpecies,

igitur.

A igitur. Tertio ſic: 'n illa propoſitione, mei aſini intereſt currere, ſubiicitur terminus communis mediante pronomine primitiuæ ſpeciei, & tamen nõ eſt ſingularis, quia ſubiectum eius prædicatur de pluribus, puta de quolibet meo aſino, reſoluẽdo obliquum in rectum. Ad primũ dicitur, quòd oportet, quòd tale ſignum particulare ponatur in principio ſubiecti, & quod determinet totum ſubiectum. Ad ſecundum dicitur, quòd illa propoſitio, homo eſt ſpecies eſt indefinita, cum ſubiecto eius non repugnet addi ſignum vniuerſale. Et ad improbationem dicitur, quòd illa propoſitio, nullus homo eſt ſpecies, non eſt ſua contradictoria, cum termini eodem genere ſuppoſitionis non ſupponant, ſed eius contradictoria erit magis illa ho-

B mo non eſt ſpecies, neque eſt inconueniens duas indefinitas, quarum ſubiecta ſupponunt ſimpliciter eſſe contradictorias. Ad tertiũ dicitur, quòd ly mei capitur dupliciter, ſ. primitiue & deriuatiue. Si deriuatiue tũc ipſa eſt indefinita vel particularis, & eſt ſenſus, alicuius entis, quod eſt meus aſinus, intereſt currere. Si uero capiatur primitiue hoc eſt dupliciter, nam ly mei poteſt eſſe adiectiuum ad ly aſini & tunc eſt ſenſus: mei qui ſum aſinus, intereſt currere, id eſt ego qui ſum aſinus currã, & tunc eſt ſingularis vel ly mei regitur a genitiuo aſini ex ui poſſeſſionis, & tunc eſt ſenſus, aſini mei intereſt currere, & tũc eſt indefinita, ſicut illa, aſinus mei currit, aſinus hominis currit.

C *Item oppoſitionum categoricarum, alia eſt affirmatiua, alia negatiua. Affirmatiua eſt illa, in qua prædicatum affirmatur de ſubiecto: ut homo currit. Negatiua eſt illa, in qua prædicatum negatur de ſubiecto: ut homo non currit. Diuiſa propoſitione tripliciter, ſciendum eſt, quod triplex eſt quæſitiuum, per quod quærimus de ipſa propoſitione, ſcilicet, quæ, qualis, & quanta. Quæ, quærit de ſubſtãtia propoſitionis: ideo ad quæſtionẽ factam per quæ, reſpondendum eſt categorica, uel hypothetica. Qualis, quærit de qualitate propoſitionis: ideo ad quæſtionẽ factam per qua-*

D *lis, reſpondendum eſt affirmatiua uel negatiua. Quãta, quærit de quãtitate, ideo ad interrogationem factam per quanta, reſpõdendũ eſt uniuerſalis, vel particularis, uel indefinita, uel ſĩgularis: unde uerſus. Quæ ca. vel hyp. qualis ne. uel af. v. quanta par. in fin.*

Propoſitionis categor. ſubdiuiſio.

Art. 2.

PRo declaratione textus ſupponitur primo, ꝙ tertia diuiſio propoſitionis quæ eſt penes qualitatem propoſitionis, eſt in affirmatiuam, & negatiuam; quæ qualitas propoſitionis non eſt aliud quàm affirmatio, & negatio propoſitionis. Et aduerte ꝙ ibi eſt diuiſio propoſitionis categoricæ, de ſimplici copula, ſicut iſta, homo

eſt

E eſt animal, & non de copula mixta, ſicut iſta: chymera eſt, vel non eſt. Vnde ſupponitur ſecundo, quod ſicut ſunt aliquæ propoſitiones mixtę quantitatis, quæ ſimul ſunt vniuerſales, & particulares: ita ſunt aliquæ propoſitiones, quæ ſunt mixtæ qualitatis, & affirmatiue, & negatiue: vt iſta, chymæra eſt vel, non eſt: & hoc tenendo quòd ly vel coniugat inter terminos, ſicut de rigore logices facit. Ex quo ſequuntur aliqua corollaria. Primum, quæ non oportet omnes contrarias eſſe diuerſæ qualitatis, ſupple in genere, id eſt vnam affirmatiuam, & aliam negatiuam: Secundo ſequitur, quod multæ ſunt propoſitiones categoricæ, quia nõ ſunt affirmatiuę, neq; negatiuę, ſed ſimul affirmatiuę, & negatiuę: F cuiuſmodi eſt iſta: quodlibet eſt, vel non eſt: quia qua raione eſt affirmatiua eadem ratione eſt, & negatiua. Sequitur tertio, ꝙ ſicut ſunt aliquæ propoſitiones quæ ſunt de ſubiecto, vel prædicato diſiuncto, vel copulato puta in quibus partes ſubiecti vel prædicati coniunguntur per coniunctionem diſtinctiuã, vel copulatiuam: ita ſunt aliquæ propoſitiones de copula diſiuncta, vel copulata: vt chymæra eſt, vel non eſt.

Arti. 2 SECVNDO ſciendum, ꝙ propoſitio affirmatiua eſt, in qua explicite, vel implicite enunciatur prædicatum de ſubiecto mediãte copula principali, vel principaliori parte affirmata: vt homo eſt animal. Et dicitur notanter explicite, propter iſtas propoſitiones: Petrus currit, Petrus dormit: in quibus explicite ponitur copula, & prædicatum. G Dicitur etiam notanter implicite propter iſtam literam a, quæ ſi imponeretur ad ſignificandũ tantùm quantum homo currit, ſolum implicite & æquiualenter hſet copulam, & prædicatũ. Dr̃ mediante copula principali: propter propoſitiones, in quib. ponitur implicatio: in quibus ponitur copula principalis, & copula minus principalis: vt Socrates, qui non currit, diſputat: quæ ſimpliciter eſt affirmatiua, cum principalis copula incluſa in ly diſputat, non negetur. Dicitur notanter, vel principaliori parte, propter propoſitiones modales, in quibus multotiens ſolum principalis pars copulæ negatur: vt Socratem poſſibile eſt non currere. Vnde copula principalis eſt, ſecundum cuius exiſtentiam extrema ordinãtur H ad inuicem. Sed propoſitio negatiua eſt, in qua explicite, vel implicite enunciatur prædicatũ de ſubiecto mediante copula principali, vel principaliori parte negata. Ex quo ſequitur, ꝙ multæ ſunt propoſitiones negatiuæ, in quib. prædicatum non negatur de ſubiecto, vt in propoſitionibus de modo loquendi inconſueto, vt homo aſinus non eſt: ibi aſinus eſt prædicatum: tamẽ non negatur de ſubiecto, ſed bene negatiue enunciatur de ſubiecto: quod ſufficit ad propoſitionem negatiuam.

TERTIO ſciendum, quòd quęſitiuum propoſitionis eſt duplex, ſcilicet principale, quod non eſt niſi res quærens aliquod de aliquo, vt anima. Aliud eſt inſtrumentale, & minus principale: quod non eſt aliud quàm *Quæſitiuũ propoſitionis duplex.*

ter.

A terminus, per quem quæritur de aliqua re:& de iſto eſt hic ad propoſitum. Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd ibi nō determinatur de omnibus quæſitiuis propoſitionis, ſed ſolum de his, quæ proportionabiliter ſe habent ad triplicem diuiſionem propoſitionis categoricæ: ita quòd ſicut triplex eſt diuiſio propoſitionis categoricæ: ita ſunt tria quæſitiua, ſcilicet; Quæ, quod quærit de ſubſtantia propoſitionis, puta vtrum ſit categorica, vel hypothetica. Qualis, de qualitate: puta vtrum ſit affirmatiua, vel negatiua. Quāta de quantitate: puta, vtrum ſit vniuerſalis, particularis, indefinita, vel ſingularis. Ex quo ſequitur, quòd plura ſunt quæſitiua propoſitionis, per quæ poteſt quæri de ipſa B propoſitione: ſcilicet an, ne, vtrum. Secundo ſequitur, ꝙ tantum ſufficiunt tria quæſitiua ſecundum numerum trium diuiſionum propoſitionis prius poſitarum:& illa tria ſolum enumerauit Petrus Hiſpanus. Tertio ſupponitur, ꝙ illa tria directè,& per ſe,& vnitate quærunt de propoſitione categorica: licet ſecundario poſſint quærere de propoſitione hypothetica.

ARGVITVR primo ſic. Iſta propoſitio, nihil & nemo mordent in ſacco ſe, eſt categorica & tamen non eſt affirmatiua, neque negatiua: igitur diuiſio non eſt bona. Quod non ſit affirmatiua, patet, quia ibi ponitur negatio in ly nihil. Et quòd non ſit negatiua, patet: quia ibi ponuntur duæ negationes.

Secundo ſic: Iſta propoſitio, quodlibet eſt vel non eſt, eſt ca- C tegorica, & tamen non eſt affirmatiua, neque negatiua, quia qua ratione diceretur affirmatiua, eadem ratione diceretur negatiua: cum ad partem principalem copulæ ponatur negatio. Tertio ſic. Iſta propoſitio, homo, qui non currit, mouetur: eſt affirmatiua: & tamen prædicatum negatur de ſubiecto: igitur.

Ad primum dicitur: ꝙ ſi negatio incluſa in ly nihil teneatur neganter, & ſecunda incluſa in ly nemo infinitanter: tunc eſt negatiua, & vniuerſalis, & tantum valet, ſicut nullum exiſtens non homo mordet ſe in ſacco. Vel negatio incluſa in ly nihil, poteſt teneri infinitanter, & ſecunda incluſa in ly nemo negāter: & tunc eſt affirmatiua, & indefinita, & æquiualet iſti exiſtens D nō homo, & nullus homo mordent ſe in ſacco, & eodem modo poſſet dici de iſta: nihil & chymæra ſunt fratres.

Ad ſecundum dicitur: ꝙ talis propoſitio non eſt affirmatiua, neque negatiua ſed eſt affirmatiua, & negatiua ſimul. Et quādo dicitur, quòd omnis propoſitio categorica eſt affirmatiua, vel negatiua: debet intelligi de propoſitione categorica ſimplicis copulæ, & non mixtæ copulæ. Ad tertium dicitur: quòd licet prædicatum minus principale negetur de ſubiecto, non tamen prædicatum principale. Dico etiam quod ad propoſitionem negatiuam non requiritur, quod prædicatum negetur de ſubiecto: ſed ſufficit quòd enuncietur de ſubiecto mediante copula principali, vel principaliori parte negata.

Item

E *Item propoſitionum categoricarum, quædam participant vtroque termino: vt homo eſt animal, homo non eſt animal: aliæ participant vno tantum: vt homo currit, homo diſputat.*

Propoſitionis catego ſubdiuiſio alia.

Item propoſitionum participantium vtroque termino aliæ participant ſecundum eundem ordinem: vt homo currit, homo non currit: aliæ vero ordine econuerſo: vt homo eſt animal, animal eſt homo. Item propoſitionum vtroque termino participantium ſecundum eundem ordinem: F *aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ contradictoriæ, aliæ ſubalternæ. Contrariæ ſunt vniuerſalis affirmatiua, & vniuerſalis negatiua eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati: vt omnis homo currit, nullus homo currit. Contradictoriæ ſunt vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua, vel vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua, eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, vt omnis homo currit, quidam homo nõ currit: nullus homo currit: quidam homo currit.*

Arti. 1. VIDENDVM eſt conſequenter de oppoſitionibus, & legibus propoſitionum. Pro cuius declaratione ſupponitur primo, ꝙ tres ſunt diuiſiones ad habendũ perfectam cognitionẽ de oppoſitionibus propoſitionum. G Prima eſt propoſitionum categoricarum quædam participant vtroque termino, quæ ſ. conſtituuntur ex ſimilibus terminis, vel ſibi ſynonymis, vt homo eſt animal. Quædam altero tantũ, quæ ſic ſe habent, quòd aliquis terminus vnius eſt ſimilis alicui termino alterius, vel ſibi ſynonymus: vt homo eſt animal, homo eſt aſinus. Quædam vero nullo: quæ ſic ſe habent, ꝙ nullus terminus vnius eſt conſimilis termino alterius, vt homo eſt animal; aſinus eſt bipes. Secũdo ſupponitur, ꝙ ſecunda diuiſio eſt iſta. Propoſitionum categoricarum vtroq; termino participantium, quadã participant ordine eodẽ: puta illæ quæ ſic ſe habent, ꝙ ſubiectum, & prædicatum vnius ſunt conſimilia ſubiecto, & prædicato alterius: vt homo currit, homo non currit. H Quædam vero ordine econuerſo: quę ſic ſe habent, quòd ſubiectum vnius eſt conſimile prædicato alterius, & econtra. vt homo eſt animal, animal eſt homo. Tertio ſupponitur, quòd tertia diuiſio eſt iſta: Propoſitionũ categoricarum vtroq; termino participãtium ordine eodem, quædam contradictoriè, quædã ſubalterne, & quædam ſunt cõtrariè. Quarto ſupponitur; ꝙ ibi nõ loquitur de oppoſitione terminorum, ſed ſolum præciſe propoſitionum vtroque termino participantium ordine eodem.

Et aduerte, quòd propriè propoſitiones dicuntur oppoſitæ, quæ non habent propriè eſſe in

eodem

A eodem ſimul quoad aſſenſum, & diſſenſum: licet bene quo ad apprehenſionem.

Oppoſitionis contrariæ codditiones

SECVNDO ſciendum, quod prima ſpecies oppoſitionis propoſitionum eſt oppoſitio contraria. Pro cuius declaratione, eſt aduertendum ad hoc, quòd aliquæ propoſitiones opponantur contrariè, aliquæ conditiones requiruntur. Prima, quod tales propoſitiones participent vtroque termino ordine eodem, & talis conditio eſt communis ad omnes oppoſitiones: ſic quòd nunquam aliquæ propoſitiones opponuntur, niſi participent vtroque termino ordine eo dem. Secunda conditio, quòd ſint diuerſæ qualitatis, ſaltem in propoſitionibus, quæ non ſunt de copulamixta: quia in illis poſſunt eſ B ſe eiuſdem qualitatis in genere, vt omnis homo eſt, vel non eſt animal, omnis homo non eſt, vel eſt animal.

Tertia conditio, quòd termini talium propoſitionum ſupponant eodem genere ſuppoſitionis, & iſta eſt communis ad omnes oppoſitiones, defectu cuius iſtæ non ſunt contrariæ, modus ſciendi eſt ſubiectum in logica, nullus modus ſciendi eſt ſubiectum in logica Quarta cõditio, Quòd termini teneantur vniuocè, ideo iſtæ non contrariantur: omnis canis currit, nullus canis currit. Quinta conditio eſt, quòd termini teneantur æquè ample, & æquè ſtrictè in vna, ſicut in alia, ideo iſtæ non contrariantur, omnis homo currit: nullus homo currit: cum homo in prima teneatur pro viris, & mulieribus: & in ſecunda pro viris tantum.

Sexta conditio, quòd termini eodem modo appellent: ideo iſtæ duæ non contrariantur omnis homo venientem cognoſcit, & nullus homo cognoſcit venientem. C

Septima conditio eſt, quòd ſi in propoſitione affirmatiua ponatur particularitas, i. terminus ſupponens determinate vel confuſe tantum, in negatiua nõ debet poni particularitas, ideo iſtę non cõtrariantur: omnis homo eſt animal, omnis homo animal non eſt. Octaua conditio eſt: quod particularitas in vna ſit vniuerſalitas in alia, defectu cuius iſtæ nõ cõtrariantur, cuiuslibet hominis aſin⁹ currit, cuiuslibet hominis aſinus non currit. Nona conditio eſt, quod ſi in talibus propoſitionibus ponatur disiunctum copulatum, vel conditionatum, ipſum totum debet diſtribui in vtraque, vel ſi ſolum vna pars diſtribuatur in una, in alia negatio debet ferri ad coniunctionem, ideo iſtæ non contrariantur, omnis homo, vel aſinus currit, omnis homo, vel aſinus non currit, cum poſſint ſimul eſſe ueræ. De iſtis & aliis conditionibus latius tractatur in 1. lib. Peri. in 2 tract. q. 1. D

Arti. 3.

TERTIO ſciendum, quòd ad contradictorias multæ conditiones requiruntur.

Oppoſitionis cõtradictoriæ codditiones

Prima eſt, quod terminus diſtributus in una nõ debet deſtribui in alia, vel econtra, terminus nõ diſtributus in una', debet diſtribui in alia, niſi accipiatur unica acceptione cum ſuo determinabili, quia tunc termini uniformiter ſe habent, vt Socra. videns omnem hominem currit, Socra. uidens omnem hominem

E nem non currit. Secunda conditio eſt: quòd ſi aliquis terminus in vna contradictoriarum ſupponat confuſe, & diſtributiuè reſpectu termini ſupponentis confuſe tantum: tunc talis terminus debet ſupponere in alia determinatè.

Tertia conditio eſt: ꝙ terminus ſupponens confuſè, & diſtributiuè reſpectu termini ſupponentis determinate, debet in ſua contradictoria ſupponere confuſè tantum: vt caput habet omnis homo, nullum caput habet omnis homo.

Quarta conditio eſt, ꝙ terminus ſupponens confuſè tantum reſpectu proprii ſigni confuſiui, in ſua contradictoria debet ſupponere confuſè, & diſtributiue diſtributione incompleta, & imperfecta: vt promitto tibi equũ: F ego non promitto tibi equum. Et cum hoc multæ aliæ conditiones requiruntur, quæ videbuntur in logica. q. 1 tracta. primi Perihermenias.

Argvitvr primo. Iſte non opponuntur contrariè, cuiuslibet hominis aſinus currit, & cuiuslibet hominis aſinus non currit, cum poſſint ſimul eſſe veræ: & tamen vna eſt vniuerſalis affirmatiua, & alia vniuerſalis negatiua: igitur non bene diffiniuntur contrariè. Secũdo ſic. Iſtæ ſunt vniuerſalis affirmatiua, & vniuerſalis negatiua: oĩs hõ, vel aſinus currit: omnis hõ, vel aſinus non currit: & tamen non ſunt contrarię, cum poſſint ſimul eſſe verę. Tertio. Iſte ſunt contradictoriæ: Socr. currit Socrates non currit, & tñ nõ ſunt vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua.

Ad primum dicitur: quòd G plus requiritur. ſ. quòd terminus, qui ſtat determinate, vel cõfuſè in affirmatiua, ſtet confuſè, & diſtributiue in negatiua: ideo ſua contraria eſt iſta: cuiuslibet hominis nullus aſinus currit, & ſic de aliis.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſi in aliqua propoſitione ponatur diſiunctum copulatum, vel conditionatum, & ſecunda pars nõ diſtribuatur; tunc negatio debet ferri ad coniunctionem: ideo cõtraria iſtius: omnis homo, vel aſinus currit, eſt iſta: oĩs hõ non, vel aſinus currit. Ad tertium dicitur: quòd ſolum ibi diffiniuntur contradictoriæ de ſubiecto communi; & non de ſubiecto ſingulari; cuiuſmodi ſunt iſtæ Socr. currit, Socrat. non currit.

H *Subcontrariæ ſunt particularis affirmatiua, & particularis negatiua: eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati: vt quidam homo currit, & quidam homo non currit. Subalternæ ſunt vniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, vel vniuerſalis negatiua, & particularis negatiua, eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati. Vt omnis homo currit. Nullus homo currit, quidam homo non currit.*

Arti. 1. Propoſitionum ſub contrariarum cõditiones.

Primo ſciendum, quòd aliquæ conditiones requiruntur ad ſubcontrarias.

Prima, ꝙ participent vtroq; termino ordine eodem, i. quòd

ſint

A ſint de terminis ſynonymis, ſubiectum, & prædicatum vnius ſint con ſimilia ſubiecto, & prędicato alterius: ſecunda, quòd ſint diuerſarum qualitatũ. tertia, quòd termini vtrarumque teneantur vniuoce æquè ample, & eodem modo appellantes: defectũ primæ, iſtæ nõ ſunt ſubcontrariæ, canis eſt aĩal latrabile, canis non eſt animal latrabile, defectu ſecundæ, iſtæ non ſubcontrariantur: homo eſt albus, homo non fuit albus: vel iſte homo eſt albus, quidã homo nõ eſt albus, defectu tertiæ, iſtæ non ſubcontrariantur: homo cognoſcit venientem, hõ venientem non cognoſcit. quarta conditio eſt: quòd quælibet vniuerſalitas in vna, ſit particularitas in alia: defectu cuius nõ

B ſunt ſubcontrariæ, homo omne animal eſt, homo non eſt animal. quinta, quòd ſi in affirmatiua ponatur vniuerſalitas, nulla vniuerſalitas debet poni in negatiua: defectu cuius iſtæ non ſunt ſubcontrariæ, aliquo tempore riſibile eſt omnis homo, aliquo tempore nullum reſibile eſt omnis homo, quia ſunt ſimul falſæ.

Art. 2. Subalternarũ propoſitionũ conditiones.

Secundo ſciendum, quòd aliquæ conditiones requirũtur ad hoc, quòd propoſitiones opponantur ſubalternè. Prima, q̃ participent vtreque termino ordine eodem, i. q̃ ſint de terminis ſynonymis, & ſubiectũ, & prædicatum vnius ſint conſimilia ſubiecto, & prædicato alterius. Secunda, quòd ſint eiuſdem qualitatis. Tertia, quòd termini teneantur vniuoce, eq̃ ample, & eodem modo appellantes, vt faciliter poteſt dari exemplum. Quarta, quòd vna

C habeat plus de vniuerſalitate quàm alia: ratione cuius inferat aliam in bona conſequẽtia, defectu cuius iſte non ſunt ſubalternæ, omni tempore riſibile eſt omnis homo, & in aliquo tempore riſibile eſt omnis homo: quia licet prima habeat plus de vniuerſalitate quàm ſecunda, non tamen infert ſecundam in bona conſequentia: cum poſſit eſſe vera, & ſecunda falſa.

Art. 3.

Tertio ſciendum, quòd quando contradictoriæ diffiniũtur, tunc diffiniuntur contradictoriæ de ſubiecto cõi, & non ſingulari, ideo licet iſtæ, Socr. currit, Socr. non currit, nõ ſint vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua, tamen ſunt veræ contradictoriæ: nam ſingularis affirmatiua & ſingula-

D ris negatiua ſemper contradictoriè opponuntur. Aduerte vlterius, quòd propriè eſt differẽtia inter propoſitionem ſubalternantem, ſubalternatam, & ſubalternam. Propoſitio ſubalternans eſt propoſitio vniuerſalis, ſeu plus habens de vniuerſalitate, quæ infert aliam in bona cõſequentia. Sed propoſitio ſubalternata eſt propoſitio particularis, vel indefinita, vel minus habens de vniuerſalitate, quæ nata eſt inferri a ſubalternante. Sed propoſitio ſubalterna dicitur tam propoſitio ſubalternans quàm ſubalternata. Ex quo ſequitur, quòd omnis propoſitio ſubalternata eſt ſubalterna, ſed non econtra: quia ſubalternans bene eſt ſubalterna, ſed non eſt ſubalternata.

Propoſitio ſubalternans, ſubalterna; & ſubalternata differunt.

Arguitur primo ſic: Duæ ſubcõtrariæ nullo modo

E repugnant: ergo malè dicitur, ꝙ ſũt aliquæ propoſitiones oppoſitæ ſubcontrariæ. Antecedens patet: quia ſi repugnarent, hoc eſſet in veritate, vel falſitate: non in veritate, cum poſſint ſimul eſſe veræ: nec in falſitate, cum poſſint ſimul eſſe falſæ: vt illæ duæ, quidam homo omne animal eſt: & quidã homo nullum animal eſt. Secũdo ſic: Iſtæ ſunt ſubcontrariæ in materia naturali. ſ. homo eſt cõicabilis, homo non eſt communicabilis: & ſunt ſimul veræ. De ſecũda patet: quia omnes eius ſingulares ſunt veræ: igitur illa indefinita erit vera. Secundo ſic: Subalternæ inferunt ſe in bona conſequentia: ergo non repugnant ad inuicem, & per conſequens nulla erit oppoſitio ſubalterna. F Ad primum dr̃, quòd ſubcontrariæ non poſſunt ſimul eſſe falſæ. Et ad probationẽ dr̃, ꝙ illæ non ſunt ſubcontrariæ: quia qñ in affirmatiua ẽ G vniuerſalitas, nulla debet eſſe in negatiua: ideo ſubcõtraria iſti⁹: quidã hõ oẽ animal eſt, nõ eſt illa, quidã hõ nullũ aĩal eſt: ſed ẽ illa, quidã hõ animal non eſt. Ad ſm̃ dr̃, ꝙ illæ duæ. ſ. homo eſt cõicabilis, hõ nõ eſt cõicabilis, non ſunt propriè ſubcõtrariæ: ſed magis contradictoriæ: ſicut viſũ eſt in condõnib. de oppõnibus de iſtis, hõ eſt ſpecies, hõ nõ eſt ſpẽs. Dr̃ vltra, ꝙ tales indefinitæ nõ requirũt ad earũ veritatẽ aliquarũ ſingularium, vel alicuius ſingularis. Ex quo ſequit̃, ꝙ aliqñ indefinita eſt vera, vbi nulla eius ſingularis eſt vera. vt hõ eſt digniſſima creaturarum. Ad tertium dr̃, ꝙ ſubalternæ propriè non opponũtur, niſi capiendo oppoſitionem large, pro repugnantia propõnũ aliquarum in quantitate: ideo H Philoſophus de ipſis nullam fecit mentionẽ ĩ lib. Perihermin.

1. Perihermi. tract. 2. q. 1. a. 1.

Quilibet homo currit — Nullus homo currit.

Quidam homo currit — Quidam homo non currit.

Propoſitionũ categoricarũ triplex eſt materia. ſ. naturalis, cõtingens, & remota. Naturalis eſt illa, in qua pdicatum

A *catũ eſt de eſſentia ſubiecti, vel proprium eius: vt homo eſt animal, vel homo eſt riſibilis.*

Materia propõnis capitur dupliciter.

PRIMO ſciẽdum eſt, ꝙ materia ꝓpõnis põt capi dupliciter. Vno mõ põt capi materialiter: & ſic per materiã ꝓpõnis nõ intelligit̃ aliud q̃ ſubiectũ, & ꝑdicatũ ꝓpõnis. Alio mõ capitur formaliter: & ſic non eſt aliud q̃ habitudo extremorũ ad inuicẽ: vt materia huius ꝓpõnis, hõ eſt aĩal: non eſt aliud, q̃ habitudo hõis, & aĩal inter ſe. Pro cuius declaratiõe ſupponit̃ primo, ꝙ ſicut eſt aliqua materia ꝓpõnis: ita et eſt aliqua forma. & eſt duplex ſ. eſſẽtialis, & accidẽtalis. Eſſẽtialis eſt copula. Accidentalis, nõ eſt aliud q̃ q̃titas, & qualitas ꝓpõnis. Ex qua ſeq̃tur, ꝙ oĩs ꝓpõ categorica ſaltẽ de ineſſe, eſt de eadẽ forma eſ-

Forma propoſitionis duplex

B ſentiali: q̃a eſt de eadẽ copula: ſed non q̃libet ꝓpõ categorica eſt de eadẽ forma accidentali: q̃a vna eſt affirmatiua & alia negatiua: alia vniuerſalis, alia particularis. Supponit̃ ſcḋo ꝙ ꝓpõ ꝓpriẽ non eſt in materia: non iſta eſt falſa, ꝓpõ eſt in materia: ſed dẽt dici, ꝙ ꝓpõ eſt de materia, ita ꝙ capit̃ ibi in, ꝓ de. Vñ q̃rere aliq̃ ꝓpõnẽ eſſe in materia, nõ eſt aliud q̃ q̃rere, de qua habitudine extremorum eſt talis propoſitio, ſeu de quibus terminis eſt talis propoſitio.

Art. 3.

Materia propoſitionũ triplex.

SECVNDO ſciendũ ꝙ materia ꝓpoſitionum eſt triplex: vel melius, triplex eſt materia propoſitionis: quia in prima materia ſtat determinate: modo nulla determinata materia propoſitionum eſt triplex. ſ. naturalis, contingens, & remota. Nam cuiuslibet propoſitionis extrema ſic ſe habent, ꝙ vnũ non poteſt verè, & affirmatiue cõpetere alteri: & ſic ẽ materia remota, vel vnum cõpetere poteſt alteri: & hoc dupliciter: quia vnũ cõpetit alteri per ſe, & ſic ẽ materia naturalis: vel accidentaliter, & ſic eſt materia cõtingẽs. C

Vnde ex iſtis ſupradictis ſequũtur aliquæ propoſitiones. Prima eſt, ꝙ propoſitio de prædicatione directa & indirecta ſibi correſpondens ſunt de eadẽ materia: & propoſitio negatiua, & affirmatiua vniuerſalis, particularis indefinita, & ſingularis de conſimilibus terminis ſunt de eadem materia, ex quo ſequitur, quòd omnes propoſitiones oppoſitæ adinuicẽ, ſunt in eadem materia; cum oẽs tales componantur ex conſimilibus terminis. Secundo ſequit̃, ꝙ multæ ſunt propoſitiones ĩ materia naturali, q̃ ſunt impoſſibiles: vt iſta, omne animal eſt homo, nullus homo ẽ animal. D

Quæ propoſitiones ſint de eadem materia.

Secunda propoſitio: in quacũq; materia eſt propoſitio categorica de ineſſe de præſenti, in eadem materia eſt propoſitio de præterito, & futuro, & propõ modalis diuiſiua de quocunq; modo: quia oẽs tales conſtituũtur ex conſimilibus terminis.

Art. 3.

Materia naturalis propoſitionũ quid.

TERTIO ſciendum, ꝙ materia naturalis eſt, in qua ꝑdicatũ eſt de eſſẽtia ſubiecti, vel ꝓpriũ eius, q̃ eſt ſic intelligenda: Materia naturalis ẽ habitudo extremorũ ſic ſe habẽtiũ, ꝙ ꝑdicatũ dr̃ de ſubiecto vere, & affirmatiuẽ, ꝑ ſe primo, vel ſcḋo mõ. Pro cuiꝰ declaratione ſupponit̃ ꝙ ſolũ hic diffinit̃ materia naturalis, de ꝑdicatione di-

E recta: ſed ſi debeat diffiniri, vt comprehendat oēs propoſitiones, quæ in hac materia reponuntur, debet ſic diffiniri: eſt habitudo extremorum, quorum vnum natum eſt verificari de alio vere, & affirmatiue per ſe primo, vel ſecundo modo. Ex quo ſequitur falſitas dicentiũ, quòd ſolum in hac materia reponuntur propoſitiones neceſſariæ, quia iſta homo non eſt animal, eſt in iſta materia, & tñ eſt impoſſibilis. Et pro maiori declaratione ponuntur aliquæ regulæ. Prima: omnis propoſitio, in qua prædicatur diffinitio đ diffinito, vel pars diffinitionis de diffinito, vel de inferiori aut ſuperiori ad diffinitum eſt in iſta materia. Secunda regula: quando ſuperius prędicatur de ſuo inferiori aut econtra, eſt in iſta materia: vt homo eſt aĩal,

Defectus nō nullorum.

Quæ propoſitiones ſint in materia naturali.

F animal eſt homo. Tertia regula, quando differentia, vel propria paſſio prædicatur de eo, cuius eſt differentia, vel propria paſſio, vel de inferiori, vel ſuperiori, aut econtra, eſt in iſta materia. Exemplum de differentia vt homo eſt rationalis, Petrus eſt rationalis, animal eſt rationale. Exemplum de propria paſſione vt homo eſt riſibilis, Socrates eſt riſibilis, animal eſt riſibile. Quarta, quando idem prædicatur de eodē, vel ſynonymum de ſynonymo, vel conuertibile de cōuertibili, ſunt in iſta materia: vt homo eſt homo, lapis eſt petra, Marcus eſt Tullius.

Argvitvr primo ſic: Sicut propoſitio habet materiam, ſ. ſubiectum, & prædicatum, ita etiam habet formam, ſ. copulã, ergo ita debet quæri in qua forma eſt aliqua propoſitio, ſicut in qua materia. Secundo ſic: G Iſta propoſitio, Socrates eſt homo, vel aſinus eſt propoſitio categorica, & tamen non eſt in aliqua iſtarum materiarum: igitur: Tertio ſic: Iſta propoſitio eſt in materia naturali, animal eſt homo, & tamen prædicatũ non eſt de eſſentia ſubiecti, nec proprium eius: igitur.

Ad primum dicitur, quòd etiam ita poteſt quæri in qua forma eſt aliqua propoſitio, ſicut in qua materia: licet tamen hoc non ſit ita vſitatum. Ad ſecundum dicitur, quòd ſicut ſunt aliquæ propoſitiones mixtæ quantitatis aut qualitatis, ita etiam aliquæ ſunt propoſitiones mixtæ materiæ. i. de duplici materia: vnde regula eſt, quod propoſitio đ ſubiecto, vel H de prædicato mixto eſt in illa materia ſicut propoſitio de extremis ſimplicibus. Ad tertiũ dicitur: quòd talis non eſt in materia naturali, capiendo materiam naturalem ſtricte, quemadmodum cepit Petrus Hiſpanus, ſed bene capiendo materiã naturalem large, vel poteſt dici, quòd eſt in materia naturali indirecte, licet non directe.

Contingens, eſt illa, in qua prædicatum poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto præter ſubiecti corruptionem, vt homo eſt albus, homo non eſt albus.

Remota eſt illa, in qua prædicatum non poteſt conuenire cum ſubiecto, vt homo eſt aſinus.

Pri-

A PRIMO ſciendum, quòd diffinitio materiæ contingentis ſic eſt intelligenda. Materia contingens eſt habitudo extremorum quorum alteri non repugnat verè, & affirmatiuè accidentaliter prædicari de alio. Ex quo ſequitur, quòd iſta materia differt à materia naturali per hoc, quòd eſt contingenter, & tranſmutabiliter prædicari, alia vero eſſentialiter. Pro cuius declaratione ponuntur aliquæ regulæ. Prima omnis propoſitio, in qua prædicatur eſt, ſecundum adiacens, eſt in iſta materia: niſi iſta Deus eſt, quæ eſt in materia naturali. ſecunda regula: omnis illa propoſitio eſt in materia contingenti in quâ prædicatur verbum de aliquo ſubiecto ſupponēte pro re creata: vt homo comedit, homo bibit, homo ridet.

Scot in 1 d. 2 q. 2. ā pro. pria reſolutione.

B SECVNDO ſciendum, quòd pro maiori declaratione ponūtur adhuc aliquæ regulæ. Prima, omnis illa propoſitio eſt in materia contingenti, in qua prędicatur ratio contingens de aliquo vel aliquid de ipſa: cuiuſmodi ſunt iſtæ propoſitiones, homo albus eſt homo, homo eſt homo albus, vnde iſta propoſitio, homo albus eſt homo albus, poteſt eſſe falſa, poſito, quod nullus homo eſſet albus, tunc iſta eſſet falſa: homo albus eſt homo albus: cum ſubiectū pro nullo ſupponeret. Et ſi quis dicat: illa propoſitio eſt infalſificabilis, in qua oppoſitum prędicati infert oppoſitum ſubiecti: iſta eſt huiuſmodi: igitur. Reſpondetur, quòd illa regula non eſt vniuerſaliter vera, puta quando alterum extremū importat in ſe rationem falſam, vel rationē in ſe impoſſibilem, vel rationem in ſe contingentem. Secunda regula: omnis illa propoſitio eſt in materia cōtingenti, in qua prædicatur terminus ſecundæ intentionis de termino primæ intentionis: vt homo eſt ſpecies: animal eſt genus ſed dubium eſt, vtrum tales poſſint falſificari. Tertia regula: omnis illa propoſitio eſt in materia contingenti, in qua prædicatur concretum accidēns de ſubiecto, vt homo eſt albus, homo eſt quantus.

Quæ Propoſitiones ſint in materia contingēti

vid. Sc. in 4. d. 8 q. 1.

C

TERTIO ſciendum, quod diffinitio materiæ remotæ ſic eſt intelligenda, eſt habitudo duorum extremorum, ſic ſe habentium, quòd vnum non poteſt ſine noua impoſitione vere, & affirmatiuè prædicari de alio mediante copula non ampliata, neque ampliatiua. Et dicitur notanter, non ampliata: quia iſta eſt in materia remota: album eſt nigrum, & tamen vnum poteſt verificari de alio mediante copula ampliata: vt dicendo, album poteſt eſſe nigrum. Ex quo ſequitur falſitas aliquorum dicentium omnem propoſitionem affirmatiuam in materia remota eſſe falſam. Vnde de iſta materia ponuntur aliquæ regulæ. Prima: omnis propoſitio eſt in materia remota, in qua termini ſunt diſparati, vt homo eſt aſinus. Secunda regula: omnis propoſitio eſt in iſta materia, cuius termini ſunt ſicut concretum, & abſtractum, vt homo eſt humanitas, album eſt albedo, vel abſtractum de abſtracto, vt albedo eſt nigredo. Tertia regu-

Art. 3.

D

Quæ propoſitiones ſint in materia remota.

Vi Sco. in 1. di. 5 q. 1. ante ſolutiones arg. in op.

la. omnis propoſitio eſt in iſta materia, vbi pdicatur, vel ſubijcitur ratio in ſe impoſſibilis: vt chimera eſt Deus, aſinus eſt Deus, homo irrationalis eſt homo. Vnde ratio in ſe impoſſibilis eſt, q̃ implicat in ſe contradictionē. Ex quo ſequitur, quòd magna dr̃ia eſt inter rōnē in ſe impoſſibilē, & rōnē in ſe falsā: nam propoſitio, in qua pdicat ratio in ſe falſa, pōt eſſe in materia contingenti: vt Christus ē homo: quæ in triduo importabat in ſe rationem falſam, cum humanitas fuiſſet corrupta.

E

Sco. 3 diſt. 21 contra magiſtrū in princ.

Argvitvr primo ſic, In iſta propoſitione, Socrates eſt hō, pdicatum poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto, & tamen non eſt in materia contingenti, igitur. Antecedens patet: quia pdicatum pt proferri ſine ſubiecto, & ecōtra. Secundo ſic, Iſta propō eſt ī materia remota, chymera eſt chymera, & tñ prædicatum pt vere dici de ſubiecto; cū nulla ſit verior pdicatio illa, in qua idem pdicatur de ſeipſo. Tertio ſic. Iſta propō eſt in materia remota, homo eſt albedo, & tñ pdicatum poteſt vere affirmari de ſubiecto, cum albedo poſſit vere ineſſe homini. Ad primum dr, φ prædicatū poteſt bñ adeſſe ſubiecto capiendo ly adeſſe, & abeſſe primè intentionaliter, ſed non capiendo ſecundè intentionaliter. Ad ſm dr φ iſta eſt falſa, chymera ē chymera. Et ad pbationē dr, φ illa regula debet intelligi quando alterum extremum importat in ſe rationem impoſſibilem aut falſam, de quo magis alias videbitur. Ad tertium dicitur, quòd licet albedo poſſit ineſſe homini, iſta

F

tamen eſt impoſſibilis, homo eſt albedo, & hoc propter repugnantiam modorum ſignificandi, & prædicandi.

G

Lex, ſiue natura contrariarum talis eſt: quòd ſi vna eſt vera, reliqua erit falſa, & nō e conuerſo. Poſſunt enim ambæ ſimul eſſe falſæ in materia contingenti: vt omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus. In naturali vero materia, & remota ſemper vna eſt vera, reliqua falſa: vt omnis homo eſt animal, nullus homo eſt animal: omnis homo eſt aſinus, nullus homo eſt aſinus.

Contrariarum propoſitionum conditiones.

Lex, ſiue natura ſubcontrariarū talis eſt: quòd ſi vna eſt falſa, reliqua eſt vera, & non econuerſo. Poſſunt enim ambæ ſimul eſſe vera in contingenti materia: vt quidam homo eſt albus, quidam homo non eſt albus. Vnde lex ſubcontrariarum contrario modo ſe habet legi contrariarum.

Subcontrariarū propoſitionum leges.

H

Lex, ſiue natura contradictoriarum talis eſt, φ ſi vna eſt vera, reliqua eſt falſa, & econuerſo. In nulla n. materia poſſunt ſimul eſſe vera, aut ſimul falſa: vt omnis homo eſt animal, quidā homo non eſt animal.

Contradictoriarum propōnū natura.

Lex, ſiue natura ſubalternarum talis eſt, quòd ſi vniuerſalis eſt vera, particularis erit vera, & non econ-

Subalternarū propōnum conditiones.

A *econuerſo: poteſt enim particularis eſſe vera, ſua vniuerſali exiſtente falſa: vt omnis homo eſt albus. Sed ſi particularis ſit falſa, vniuerſalis eius erit falſa: & non econuerſo.*

Art. 1.

PRIMO ſciendum, quòd lex ſecundum quod hic capitur nõ eſt aliud quam regula, per quã cognoſcimus qualiter propoſitiones oppoſitæ, dicunt ſe habere in veritate & falſitate: Pro cuius declaratione ſupponitur. Primo, quod lex contrariarũ talis eſt, quod impoſſibile eſt duas contrarias eſſe ſimul veras in quacunque materia Secundo ſupponitur, quòd aliquæ propoſitiones dicuntur contrariæ dupliciter. Vno modo de lege: alio modo de mõ enunciandi quantitatiuo & qualitatiuo. Vnde ad hoc, quòd aliquæ propoſitiones ſint contrariæ de lege, tria ſufficiunt. Primo, quòd ſint categoricæ de ineſſe Secundo, quòd ſint vtroque termino participãtes ordine eodem. Tertio, quod formaliter repugnent in veritate. Ex quo ſequitur, quòd omnes propoſitiones hypotheticæ propriè, non habent legem contrariarum, nec propoſitiones mixtæ quantitatis, vel qualitatis neque propoſitiones modales. Secundo ſequitur: quòd duæ ſingulares diuerſæ qualitatis habent legem contrariarum. & ſimiliter vna vniuerſalis: & alia ſingularis. Primum patet de iſtis: omnem equum videt Socrates: nullum equum videt Socrates. Exemplum ſecundi: omnis aſinus eſt albus; iſte aſinus non eſt albus. Tertio ſupponitur, quòd duæ contrariæ ſimpliciter de ineſſe, nunquam poſſunt ſimul eſſe veræ: quia tunc duæ contradictoriæ eſſẽt ſimul veræ: quod eſt impoſſibile. poſſunt tamen eſſe ſimul falſæ in materia contingenti: & in materia naturali: quando eſt prædicatio indirecta: & etiam quando prædicatio eſt directa: quando tales ſunt exponibiles: ut iſtæ ſunt falſæ: omnis homo præter Socratem eſt animal: nullus homo præter Socratem eſt animal. Quarto ſupponitur: quòd duplex eſt lex contrariarium, ſcilicet formalis, & materialis. Formalis, quòd ſi vna eſt vera: reliqua eſt falſa: ut bene ſequitur, iſtæ ſunt contrariæ: & vna eſt vera: ergo altera eſt falſa. Sed lex materialis eſt, quòd ſi vna eſt falſa reliqua eſt vera: & dicitur materialis: quia non quælibet talis conſequentia eſt bona.

Lex propoſitionũ quid

C

Lex contrariarum duplex.

D

SECVNDO ſciendum, quòd lex ſub contrariarum talis eſt. quòd nunquam duæ ſubcontrariæ poſſunt ſimul eſſe falſæ: quia tunc duæ contradictoriæ eſſent ſimul falſæ. Vnde aliquæ propoſitiones dicuntur eſſe ſubcontrariæ dupliciter. Vno modo de lege: alio modo de modo quantitatiuo, & qualitatiuo. Vnde illę dicuntur ſubcõtrariæ de lege, quæ participant vtroq; termino ordine eodem: & impoſſibile eſt, illas ſimul eſſe falſas. Sed illæ opponuntur ſubcontrariæ de modo, quę participant vtroque termino ordine eodem & ambæ ſunt indefinitæ, vel particulares,

Art. 2.

Lex ſub contrariarum quæ.

E affirmatiuæ vel negatiuæ. Ex
quo ſequitur, quòd iſta conſe-
quentia eſt bona. iſtæ ſunt ſub
contrariæ, & vna eſt falſa, ergo
altera eſt vera, & eſt conſequen-
tia formalis. Et aduerte, quod
in materia contingenti duæ ſub
contrariæ poſſunt ſimul eſſe ve
ræ, vt quidã homo currit, qui-
dam homo non currit, ſed nõ in
materia naturali, vel remota:
ſaltem de prædicatione directa
Et ꝙ non poſſint eſſe ſimul ve-
ræ in materia naturali de prædi
catione directa, patet: quia tunc
duæ cōtradictoriæ eſſent ſimul
vere. Nam ſi particularis in ma-
teria naturali ſit vera ita, & vni-
uerſalis ſua, ſi formetur, cum ta
les æquiualeant in veritate, &
falſitate. Et intelligitur iſta lex
F in propoſitionibus categoricis
ſimpliciter de ſubiecto ſimpli-
ci, & non de quantitate, & qua-
litate mixta.

Art. 3. Tertio ſciendum, quòd lex
contradictoriarum talis eſt,
quòd non poſſunt ſimul eſſe ve-
ræ, neque falſæ: & nõ poteſt iſta
lex probari, cum fundetur in
primo principio. Et ſunt dupli-
ces contradictoriæ. ſ. de lege &
de modo quantitatiuo, & quali-
tatiuo. De lege ſunt duæ pro-
poſitiones vtroque termino par
ticipantes ordine eodem: quas
impoſſibile eſt eſſe ſimul veras,
vel falſas ex quo ſequitur, quòd
duæ indefinitæ poſſunt eſſe con
tradictoriæ, de lege. Sed contra
dictoriæ de modo, ſunt vniuer-
ſalis affirmatiua, & particularis
negatiua, & econtra vel vniuer-
ſalis negatiua & particularis af
firmatiua, vel econtra, utroque
termino participantes ordine
eodem. Ex iſtis patet, ꝙ iſta con
ſequentia eſt bona: iſtæ ſunt duæ G
contradictoriæ, & vna eſt vera
ergo reliqua eſt falſa. Etiam be
ne ſequitur: iſtæ ſunt contradi-
ctoriæ & vna eſt falſa, ergo re-
liqua erit vera Sed lex ſubalter
narum talis eſt quòd poſſunt ſi-
mul eſſe veræ, & etiam ſimul
falſæ quia ſi particularis eſt fal
ſa, vniuerſalis erit falſa, ſi forme
tur: etiam ſi uniuerſalis ſit vera
particularis erit uera & hoc, ſi
formetur. Vnde de iſta dantur
duæ regulæ quarum prima eſt,
bene ſequitur vniuerſalis eſt ve-
ra: ergo particularis eſt vera ſi
formetur ſecunda ſi particula-
ris eſt falſa, vniuerſalis eſt falſa,
& hoc, ſi formetur: ut ſi iſta ſit
falſa quidam homo currit, iſta
erit falſa omnis homo currit.

Arguitur primò ſic.
Iſte ſunt contrariæ, omnis ho H
mo animal eſt: omnis homo
animal non eſt, & ſunt in ma-
teria naturali de prædicatione
directa & tamen ſunt ſimul ve-
ræ, igitur male dicitur, quòd
duæ contrariæ in materia natu-
rali non poſſunt ſimul eſſe ve-
ræ. Secundo ſic. Iſtæ ſunt con-
dictoriæ, promitto tibi equum:
non promitto tibi equum, & ta-
men ſunt ſimul veræ: quia iſta
eſt vera, nõ promitto tibi equũ:
quia æquiualet iſti, nullũ equũ
tibi promitto, quæ eſt vera. Ter
tio ſic: Iſta eſt vera: omne ani-
mal, quod non eſt irrationale,
eſt homo: & tamen ſua particu-
laris non eſt vera, & hoc deſcen
dẽdo ſub ly, irrationale, nã iſta
eſt falſa, omne animal, quod nõ
eſt hoc irrationale, eſt homo.
Ad primum dicitur, quòd illæ
propoſitiones non ſunt contra-
riæ, ſed contraria iſtius, omnis

homo

A homo animal eſt,eſt iſta omnis homo nullum animal eſt. Ad ſecundum dr, ꝙ iſta propoſitio, non promitto tibi equum, nou æquiualet iſti, nullum equũ tibi promitto:quia ly equu, non ſupponit eodẽ mõ in ambabus: quia in prima ſupponit confuse, & diſtributiue diſtributione perfecta, ſed in alia ſupponit diſtributione imperfecta. Ad tertium dicitur quòd non oportet ſic deſcendere, ſed ſic, omne animal, quod non eſt hoc, vel hoc irrationale,eſt homo

Item propoſitionum categoricarum vtroque termino participantium ordinem econuerſo,triplex eſt conuerſio. ſ. ſimplex, per accidens, & per B *contrapoſitionem. Conuerſio ſimplex eſt, quando fit de ſubiecto prædicatum, & de prædicato ſubiectum, manente eadem qualitate, & quãtitate: & hoc modo conuertitur uniuerſalis negatiua in ſeipſam, & particularis affirmatiuã ſeipſam: ut nullus homo eſt lapis, nullus lapis eſt homo: quidã homo eſt animal, quod dam animal eſt homo.*

Conuerſio propoſitionum triplex.

PRimo ſciendum, quòd iſte terminus conuerſio, poteſt capi dupliciter. Vno modo primæ intentioualiter, & hoc modo capitur, cum dicitur: quod malum conuertitur in bonum. Alio modo ſecundæ intentionaliter, & hoc dupliciter. Vno modo, vt eſt paſſio termini, & ſic tantum valet ſicut uniuerſaliter verificari,quemadmodum dicitur,quòd iſti termini,homo & riſibile conuertuntur, id eſt, vniuerſaliter de ſe inuicem prædicantur,vel verificantur. Alio modo accipitur, ut eſt paſſio propoſitionum,& eſt duplex, ſ. in oppoſitam qualitatem, quæ fit in propoſitionibus de contingenti ad utrumlibet, de quibus aliàs videbitur in primo priorum, tractatu 4. Alia eſt in terminis propoſitionis, quæ ſolet ſic diffiniri. eſt mutatio prædicati in ſubiectum & econtra, quæ ſic debet intelligi. C Conuerſio eſt duarum propoſitionum categoricarum, vtroque termino participantium ordine econuerſo,vnius ad alteram formalis conſequentia, ex qua diffinitione ſequuntur aliqua corellaria. Primum, quòd conuerſio eſt paſſio propoſitionum,vel propoſitionis in ordine ad aliã. D Secundo ſequitur, quòd hypotethicæ non conuertuntur, ſed categoricæ de ſimplici copula, & de ſimplici ſubiecto,quia propoſitiones de ſubiecto mixto, vel copula mixta, non proprie conuertuntur. Tertio ſequitur, quòd conſequentia materialis non eſt conuerſio, ſed ſola conſequẽtia formalis,quæ eſt conſequentia bona, quæ ſic eſt bona, quòd quælibet ſibi ſimilis in forma etiam eſt bona.

Arti 1. Conuerſio dupliciter capitur idẽ primo priorum tractatu primo.

SECVNDO ſciendum, quòd triplex eſt conuerſio,ut patet in textu. Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd diffinitio conuerſionis ſimplicis ſic eſt intelligenda. Conuerſio ſimplex eſt duarum propoſitionum categoricarum ſimilium qualitatum, & quantitatum, utroque termino participantium ordine econ *Art. 2.*

uerſo

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

E uerſo vnius ad aliam formalis conſequentia : & ponitur, formalis conſequentia, loco generis, & totum reſiduum ponitur ad differentiam conuerſionis per accidens,& per cõtrapoſitionẽ.

Conuerſio ſimplex cur ſic dicta.

Supponitur ſecundo, quòd conuerſio ſimplex dicitur ideo ſimplex, eo quòd fit per ſolam tranſpoſitionem terminorum, remanente eadem qualitate & quãtitate.& non quia non fiat ex propoſitionibus. Tertio ſupponit, ꝙ duplex eſt conuerſio, ſcilicet ꝓpria & impropria, ſeu directa, & reductiua. Propria eſt, quãdo de ſubiecto cõuerſæ fit prædicatum conuertentis & de prædicato cõuerſæ fit ſubiectũ cõuertentis nihil addendo,& nihil remouendo: vt homo eſt animal : ergo aĩal eſt hõ. Sed impropria eſt qñ aliquid additur, vel remo-

Conuerſio duplex.

F uetur a parte ſubiecti, vel ꝓdicati: ut nullus hõ eſt mulier. ergo nulla mulier eſt aliquis homo.

Arti.3.

Tertio ſciendum, quòd ſecundum cõuerſionem ſimplicem conuertuntur duo genera propoſitionum ſ. vniuerſalis negatiua,& particularis affirmatiua. Et debet intelligi de vniuerſali negatiua de modo loquẽdi conſueto : quia vniuerſalis negatiua de modo loquendi inconſueto, non conuertitur ſimpliciter: vt non ſequitur, omnis ſol planeta non eſt:ergo omnis planeta ſol non eſt. cum añs poſſit eſſe verum, & conſequens falſum. Debet ẽt intelligi de prædicato cõi, quia propoſitiones de prædicato ſingulari non ſic conuertuntur: vt nullum homo eſt brunellus, q̃ ſic conuertitur: ergo brunellus non eſt hõ. Debet ẽt intelligi, qñ ex parte ꝓdicati non ponitur aliquod ſyncategorema: quia tunc in conuertente

G oportet aliq d addere, vel remouere: ut nullus hõ eſt oẽ aĩal: ergo nihil, quod eſt oẽ aĩal, eſt homo. Dẽt ẽt intelligi de terminis rectis: quia de terminis obliquis aliqñ oportet aliqd addi, vt nullus panis eſt in furno, ergo nullũ ens in furno, eſt panis. Et aduerte, ꝙ aliquæ conditiones requiruntur ad bene conuertendum propõnes. Prima, ꝙ termini teneantur æque ample: lõ iſta, q̃dam mulier fuit meretrix, nõ dẽt cõuerti: ergo meretrix fuit mulier: ſed ſic. ergo quod fuit meretrix, eſt vel fuit mulier. Secunda, ꝙ termini ſupponant ſecundũ idẽ genus ſuppoſitionis Tertia, ꝙ termini aliquãdo debẽt reſolui, antequã cõuertantur, vt hõ currit. debet reſolui, currẽs eſt hõ.

Conditiones propoſitionum ſimpliciter conuertendarum.

Argvitvr Primo: Nõ ſequitur, nullus hõ eſt falsè

H aĩal : ergo nullũ animal falsè eſt homo: cũ añs ſit verum,& conſequens falſum: ergo vniuerſalis negatiua non conuertitur ſimpliciter. Secundo ſic: Non ſequitur, domus fit: ergo quod fit, eſt domus: quia antecedens eſt verum,& conſequẽs falſum: ergo indefinita affirmatiua non conuertitur ſimpliciter. Tertio ſic: Non ſequitur, mortuũ eſt hõ. ergo hõ eſt mortuus : q̃a argĩ à magis amplo ad minus amplũ : igitur. Ad primum reſpondet, ꝙ non debet ſic cõuerti: ſed ſic debet conuerti : ergo nihil, quod eſt falsè aĩal, eſt homo. Ad ſecundum dicitur, ꝙ non dẽt ſic conuerti. ſed ſic. ergo qđ fit, eſt, vel erit, vel poteſt eſſe domus. Ad tertiũ dicitur, ꝙ duobus modis valemus arguere a minꝰ am

plo

Digitized by Google

A plo ad magis amplũ. Vno mõ ſine diſtributione magis ampli. & ſic eſt bona cõſequentia. Alio mõ cũ diſtributione magis ampli. & ſic non valet cõſequentia: vt nõ ſequit, nullum mortuũ eſt hõ: ergo nullus homo eſt mortuus.

Conuerſio per accidẽs quid.

Cõuerſio per accidens eſt facere de ſubiecto prædicatũ, & de prædicato ſubiectũ, manẽte eadẽ qualitate, ſed mutata quãtitate, & hoc mõ conuertitur vniuerſalis affirmatiua in particularẽ affirmatiuã: & vniuerſalis negatiua ĩ particularẽ negatiuã, vt oĩs hõ ẽ aĩal: ergo quoddã aĩal eſt hõ: nullus hõ eſt lapis: ergo quidã lapis non eſt hõ. Conuerſio per cõtrapoſitionẽ eſt facere de ſubiecto prædicatũ, & de prædicato ſubiectũ, manẽte eadem qualitate & quantitate, ſed mutatis terĩs finis in terĩos infinitos: & hoc mõ conuertitur vniuerſalis affirmatiua ĩ vniuerſalẽ affirmatiuã, et particularis negatiua in ſeipſam: vt oĩs hõ eſt aĩal: ergo oẽ non aĩal eſt non hõ: quidã hõ non eſt lapis: ergo quidam non lapis non eſt non homo verſus. B

Conuerſio per contrapoſitionem.

Simpliciter feci, conuertitur eua per acci.

Aſto per contra, ſic ſit conuerſio tota.

Aſſerit A: negat E: ſed vniuerſaliter amba.

Aſſerit I: negat O: ſed particulariter amba. C

Et ſciẽdũ eſt, q ſignũ poſitũ ĩ ſubiecto ꝓpõnis, q̃ dẽt conuerti, dẽt poni ſupra totũ p̃dicatũ, & totũ reduci ad ſubiectũ in cõuertente. Præterea eadẽ eſt cõuerſio ꝓpõnis particularis, indefinitæ, et ſingularis.

PRIMO ſciendũ, q diffõ conuerſionis ꝑ accñs ſic eſt intelligẽda. Eſt duarũ ꝓpõnũ categoricarũ eiuſdẽ qualitatis, & diuerſæ quãtitatis, vtroq; tertio participantiũ, ordine ecõuerſo vnius ad alterã formalis conſequẽtia: & dĩ conuerſio ꝑ accñs eo q ibi mutatur q̃titas. Et sm hãc cõuerſionẽ cõuertunt duo gña ꝓpõnũ. ſ. vniuerſalis affirmatiua, & vniuerſalis negat. Et ẽ aduertẽdũ, q iſta duo gña nõ ſp cõuertunt ꝑ accñs ĩ particularẽ vel indefinitã cõuerſione ꝓpria vel directa: ſed aliqñ opꝫ aliqd addere, vel remouere a parte ſubiecti, vel p̃dicati: vt oĩs meretrix erit virgo: ſic cõuertit: ergo qd erit virgo, eſt vel erit meretrix. Similiter de iſta, nullus hõ eſt oẽ aĩal, q̃ dẽt ſic cõuerti, ergo quoddã ens, q eſt oẽ aĩal: nõ eſt hõ. Vñ ꝓ maiori declaratione ponunt aliquę regulę. Prima oẽs propõnes de verbis impersonalib. ſiue actiuę vocis, ſiue paſſiuę vocis, debẽt reſolui in ꝓpoſitiones de verbis pſonalib. & obliqui dẽnt reſolui in rectos, vt Tedet aĩam meã, vitæ meę, dẽt reſolui ita: aĩa mea hẽt tediũ de vita mea, & hẽt ſic cõuerti; ergo quod hẽt tedium de vita mea, eſt aĩa mea. Similiter cãpana pul

Arti. 1.

Conuerſio per accidẽs cur ſic dicta. D

Regula pro propoſitionib. conuertendis per accidẽs

ſatur,

Digitized by Google

E ſatur, debet ſic reſolui campana pulſatur ab aliquo, & debet ſic conuerti, ergo quod pulſatur ab aliquo, eſt campana. Secunda regula propoſitiones de obliquis, & verbis perſonalibus conuertuntur per eaſdem regulas, ſicut propoſitiones de verbis rectis, ut cuiuslibet hominis. aſinus currit, ſic conuertitur, ergo currēs eſt aſinus hominis. Tertia regula propoſitiones de verbis primæ, & ſecundæ perſonarum & de verbis exemptæ actionis, ſi ponantur ſine ſuppoſito expreſſo, antequam conuertantur debet oſtendi ſuppoſitū vt pluit, debet reſolui dicendo, natura eſt pluens, & poſtea conuerti.

Art, 2. Dubitationes conuerſionum. SECVNDO ſciendum, φ circa conuerſiones incidūt aliquæ difficultates. Prima qualiter conuertitur iſta propoſitio ad equitandum requiritur equus.

F Reſpondetur, quòd non conuertitur in iſtam, equus requiritur ad equitandum, cum antecedens ſit verum, & conſequens falsū, ſed ſic conuertitur, equus poſſibiliter habetur ad equitandum. Secunda eſt de conuerſione huius propoſitionis Pariſijs, & Romæ venditur piper. Dicitur primo, quòd reſoluitur in iſtā, utroque iſtorum locorū venditur piper, & poſtea ſic conuertitur, ergo quod venditur altero iſtorum locorū, eſt piper. Tertia eſt de conuerſione propoſitionum de propoſitionibus primæ, & ſecundę perſonarum, puta de iſta: ergo ſum Petrus. Reſpondetur pro nunc probabiliter, quòd conuertuntur a quocunque eodem modo ſicut aliæ, & hoc ſupponēdo, φ antecedens & conſequens alicuius bonæ conſequentiæ ſiant ab eodem. Quarta de conuerſione G iſtius propoſitionis nullum a, eſt prędicatum poſito caſu φ a, in nulla propoſitione prædicetur, non poteſt dici, φ conuertatur in iſtam, nullum prædicatum eſt a qua ibi, a, eſt prædicatum, & ſic conſequens eſſe falſum, & antecedens verum Reſpondetur, quod conſequens non eſt falſum, quia non eſt. Et ſi quis dicat, quòd conſequens eſt illud, nullum prædicatum eſt a. Dicitur, quòd non eſt concedendum. tale conſequens poni, quia eſt regula obligatoria, quòd illud, quod repugnat caſui, non eſt admittendum.

TERTIO ſciendum, quòd diffinitio conuerſionis per contrapoſitionem ſic eſt intelligēda. Eſt duarum propoſitionum categoricarum, manente eadem qualitate, & quantitate, ſed mutatis terminis finitis in terminos infinitos, vnius ad aliā cōſequentia, ſecundum quam cōuertuntur duo genera propoſitionum. ſ. vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua, ut omnis homo eſt animal: ergo omne non animal eſt nō homo. Et aduerte, quòd talis conuerſio non eſt conſequentia formalis, quia non ſequitur, omnis homo eſt exiſtens ergo omne non exiſtens eſt non homo, cum antecedens ſit verum, & conſequens falſum, quia Antichriſtus eſt non exiſtens, & tamen non eſt non homo. Vnde in illa propoſitione, omnis homo eſt exiſtēs, ſubiectum puta, homo, ſupponit tantum pro hominibus exiſtentibus, quia taliter ſupponunt

Sc. in 1. 1. q. 2. in ſol pe. argu. H

Sc in 1. d 21. q. unica i ſol. ult. arg.

A ponunt ſubiecta, qualem ſuppoſitionem permittunt ſua prædicata. Et aduerte pro regula, ꝙ quāto terminus finitus pro pluribus ſupponit, tanto terminus infinitus pro paucioribus ſupponit, & quanto terminus finitus pro paucioribus ſupponit, tanto terminus infinitus pro pluribus ſupponit. Finaliter aduerte, ꝙ Petrus Hiſpanus ponit duo notabilia. Primum quod ſignum ſubiecti propoſitioni conuerſæ cōuerſionis ſimplicis debet addi, vel æquiualens ſubiecto conuertentis, ſecundum exigentiam congruitatis. Secundū eſt, in quo videtur defeciſſe, q̄d eadem eſt conuerſio particularis, indefinitæ & ſingularis: quia de rigore ſermonis eſt falſum: quia ly eadem, diceret identitatem numeralem, & non ſpecificam, & ſic eſt falſa, cum ſingularis negatiua conuertatur ſimpliciter, & non particularis, vel indefinita. negatiua. *Defect. Petri Hiſp.*

B

Argvitvr primo ſic. Iſta, neuter iſtorum eſt albus, eſt vniuerſalis negatiua, & tamen non conuertitur per accidens: quia tunc conuerteretur in iſta, quoddam album non eſt aliquis iſtorum quod eſt falſum, cum de ſubiecto non fiat prædicatum.

Secundo ſic: Iſta eſt vniuerſalis negatiua: nullus homo eſt mulier: & tñ non conuertitur per accidens, quia conuerteretur in iſtam, quædā mulier non eſt homo: quæ eſt falſa. Tertio ſic. Iſta eſt particularis negatiua: quædam chymæra non eſt homo: & tñ non conuertitur ꝑ contrapoſitionem, quia conuerteretur in illam, quoddam non homo non eſt non chymæra: q̄d eſt falſum, cum antecedens ſit verum, & conſequens falſum: cum n. chymæra pro nullo ſupponat, non chymæra ſupponit pro omnibus. Ad primum dicitur, ꝙ debet ſic conuerti, ergo quoddam album non eſt homo de numero iſtorum. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſic debet cōuerti: ergo quædam mulier non eſt aliquis homo. Ad tertium dicitur, ꝙ bene probat, ꝙ conuerſio per contrapoſitionem nō eſt conſequentia formalis, & hoc maxime, quando prædicatum eſt tranſcendens, ſecundo quando ſubiectum pro nullo ſupponitur, vel quando importat rationem impoſſibilem, cuiuſmodi chymæra: etiam vniuerſalis negatiua non formaliter conuertitur in particularem negatiuam de terminis tranſpoſitis, licet bene inferat eam. C *Se li. 1. d. 21. in ſol. vlt. argu.*

D

Sequitur de propoſitione hypothetica. Propoſitio hypothetica eſt illa, quæ habet duas categoricas propoſitiones, tanquam principales partes ſui, vt ſi homo currit, homo mouetur. Et dicitur hypothetica ab hypos, quod eſt ſub, & theſis, quod eſt poſitio: quaſi ſuppoſitio, ſiue ſuppoſitiua locutio, quia vna pars ei9 ſupponitur alteri. Propoſitionum hypotheticarum alia cōditionalis, alia copulatiua, alia diſiunctiua. Cōditionalis eſt illa, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctio *Propoſitio hypothetica quid.* *ὑπόχω τίθημι* *Propoſitionum hypoth. diuiſio*

E *iunctionem, ſi, vt ſi Socr. currit, Socrat. mouetur: & illa categorica, cui immediate præponitur illa coniunctio, ſi, dicitur antecedens: reliqua verò conſequens. Ad veritatem cõditionalis exigitur, ꝙ antecedens non poſſit eſſe verum ſine conſequente, vt ſi homo eſt, animal eſt: vnde omnis conditionalis vera eſt neceſſaria: & omnis falſa eſt impoſſibilis. Ad falſitatem cõditionalis ſufficit, quòd antecedens poſſit eſſe verum, conſequente exiſtente falſo: vt ſi homo eſt, album eſt.*

Art. 1. F PRIMO ſciendum, quòd poſtquam determinatum eſt de propoſitione categorica: conſequenter determinandum eſt de propoſitione hypothetica. Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd propoſitio hypothetica poteſt capi dupliciter.

Hypothetica propoſitio dupliciter capitur

Vno modo ſtrictè, & ſic diffinit: propoſitio hypothetica eſt, quæ explicite, vel implicite, ſiue mentaliter habet duas propoſitiones categoricas tanquam partes principales ſui, coniunctas per aliquam coniunctionẽ, vel per aliquod ſibi æquiualens: & ſic cæpit Pet. Hiſp. Alio modo accipitur large, quæ diffinitur ſic: Propoſitio hypothetica eſt quæ explicite vel implicite, ſiue mentaliter habet duas propoſitiones, vel plures: vel duo complexa proportionabilia duabus propoſitionibus coniuncta per aliquam cõiunctionem, vel per aliquod ſibi æquiualens. G Dr̃ notanter, implicite; quia iſta propoſitio: magiſtro legẽte, pueri proficiunt, eſt hypothetica & tamen explicite non habet plures propoſitiones, & talis reſoluitur in vnam conditionalem tẽporalem, vel cauſalem. Dicitur notanter, duas propoſitiones, non addendo categoricas: quia multæ ſunt propoſitiones hypotheticæ, in quibus non coniunguntur duæ categoricæ: ſupple, tanquam principales partes ſui: ſed aliquando categorica, & hypothetica, vt ſi homo currit aĩal currit, & Deus eſt. Dr̃ notanter, vel duo cõplexa, quia aliqua eſt hypothetica, quæ nec explicite nec implicite cõponit̃ ex duab. propõnib. vt iſta: ſi aſinus volaret, aſinus hẽt alas, cuius partes nõ ſunt propõnes: cũ non ſint veræ, neq; falſæ. Dr̃ notanter, tanq̃ principales partes ſui, ad drĩam propõnis categoricæ, in qua non coniunguntur duæ propoſitiones, tanquã principales partes ſui. H

SECVNDO ſciendum, ꝙ propoſitionis hypotheticæ cõiter aſſignantur tres ſpẽs. ſ. conditionalis, copulatiua, & diſiũctiua: nõ negãdo tamen, quin ſint plures, ſiue reducantur ad iſtas, ſiue non: ſicut rationalis, cãlis, & expletiua. Pro cuius declaratione ſupponitur, ꝙ ſicut hypothetica poteſt capi dupliciter. ſ. ſtricte, & large: ita, & conditionalis; vnde cõditionalis ſtricte capta, ſic diffinitur: eſt q̃ explicite, vel implicite habet duas propoſitiones categoricas, coniunctas per iſtam coniunctionem, ſi, vel per aliquod ſibi æquiualens, tanquam partes principales ſui: & *Art. 2.*

de

Digitized by Google

A de iſta loquitur Petrus Hiſpa. Sed conditionalis large ſumpta eſt, in qua explicite, vel implicite coniunguntur duæ propoſitiones, vel duo complexa proportionabilia duabus propoſitionibus per iſtam coniunctionem, ſi, vel per aliquod ſibi æquiualens. Supponitur ſecundo, quod conditionalis vera eſt bona conſequentia: ideo habet antecedens: & conſequens: ita ꝙ illa propoſitio cui additur, ſi, vocatur antecedens: & alia conſequens: capiendo tñ aĩs nominaliter, & non participialiter.

Tertio ſupponitur, ꝙ ad veritatẽ conditionalis ſtrictè ſumptæ, & affirmatiuæ de qua loquitur Petrus Hiſpa. requiritur, ꝙ antecedens non poſſit eſſe verũ ſine conſequente: & hoc, ſi cõſequens formet. Ex quo ſequitur,

B ꝙ condõnalis non eſt ideo vera: ꝙ antecedẽs, & conſequens ſint vera: quia ſtat condõnalem eſſe verã, cuius tam antecedens, q̃ conſequens ſunt impoſſibilia: vt ſi hõ eſt aſinus, homo eſt rudibilis. Secundo, ꝙ conditionalis nõ dr̃ eo falſa, quia antecedens ſit falſum, vel conſequens: ſed quia

Arti. 2.

antecedens poteſt eſſe verũ, cõſequente exiſtente falſo.

Si, tripliciter capitur

Tertio ſciendum, ꝙ iſta coniunctio, ſi, põt capi tripliciter. Vno modo pure condõnaliter, vt ſi haberem libros libenter ſtuderem. Alio modo promiſſiue, vt ſi veneris ad me: dabo tibi equum. Et iſtis duobus modis iſta coniunctio, ſi, non facit condõnalem, propriè dictã, ſed tñ large captã. Tertio modo capit illatiue, & tunc denotat, conſequẽs ſeq ex antecedẽte, vt ſi aſinus volaret, aſinus hr̃et alas. Et aduerte, ꝙ quattuor modis ſolet fieri argumentatio in conditionali.

C

Quattuor modis arguitur in cõdõnali.

Primo modo, a tota cõditionali, a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis: & tunc eſt bona conſequentia, vt ſi homo currit: animal currit; ſed homo currit: ergo animal currit. Vnde ponere antecedens, non eſt aliud, quam ipſum accipi in minore, ſicut in maiore. Secundo modo a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedẽtis, vt ſi hõ currit, aĩal currit: ſed nullum aĩal currit; ergo nullus homo currit. Vnde deſtruere conſequens, eſt accipere ſuũ contradictoriũ: & ẽt iſto mõ eſt bona conſequentia. Tertio mõ, a deſtructione añtis ad deſtructionẽ cõſequentis, vt ſi hõ currit, aĩal currit: ſed nullus hõ currit. ergo nullũ

D

aĩal currit. Quarto mõ, a poſitione conſeqñtis ad põnẽ añtis: vt ſi hõ currit, aĩal currit: ſed aĩal currit: ergo hõ currit: Et iſtis duobus modis nõ eſt bona conſequentia ſaltẽ formalis: licet aliqñ poſſit eſſe materialis, vt in terminis conuertibilibus.

Argvitvr primo ſic: Iſta propõ eſt hypothetica: Socrates eſt albus, ſicut plato: & tñ non videtur, cuius ſpeciei hypotheticæ ſit. Secundo ſic: Iſta propoſitio, ſi homo currit, aĩal currit. & ſi hõ eſt aſinus hõ eſt rudibilis, eſt hypothetica, & tñ non habet duas propoſitiones categoricas, tanq̃ partes principales: igitur diffinitio propoſitionis hypotheticæ non eſt bona.

Tertio ſic. Iſta propoſitio eſt conditionalis: ſi aſinus volaret, aſinus haberet alas. & tñ ibi nõ coniunguntur duæ propõnes,

cum

E cum nullum illorum ſignificet verum, vel falſum. Ad primum dicitur, ꝙ reducitur ad copulatiuam: ſicut omnes propoſitiones de aduerbio ſimilitudinis, tpis, loci, quantitatis, & qualitatis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ bene probat, ꝙ non eſt propoſitio hypothetica, ſpecialiter capta: tamen eſt bene propoſitio hypothetica large capta. Ad tertium dicitur concedēdo, quòd non eſt conditionalis, ſtrictè capta, de qua loquitur Petrus Hiſpan. tamen bene eſt conditionalis large capta, vt viſum eſt in notabilibus.

Propoſitio copulatiua, & quæ eius cōdōnes

*Copulatiua eſt illa, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionem, &: vt Socrates currit, & Plato diſputat. Diſiunctiua eſt il*F*la, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionem, vel, vt Socrates currit, vel Plato diſputat. Ad veritatem copulatiuæ exigitur, vtraque partem eſſe veram, vt homo eſt animal, & Deus eſt. Ad falſitatem eius ſufficit alteram partem eſſe falſam, vt homo eſt animal, & equus eſt lapis. Ad veritatem diſiunctiuæ ſufficit, alteram partem eſſe veram, vt homo eſt animal, vel equus eſt lapis. Tamen permittitur, quòd vtraque ſit vera: ſed non ita propriè, vt homo eſt animal, vel equus eſt hinnibilis. Ad falſitatem eius exigitur vtrãque partem eſſe falſam: vt homo eſt aſinus vel equus eſt lapis.* G

Art. 1. Propoſitio copulatiua dupliciter.

PRIMO ſciendū, ꝙ propoſitio copulatiua pōt capi dupliciter. Vno modo large, & ſic diffinitur. Propoſitio copulatiua eſt, quæ explicite vel implicite, hēt duas propoſitiones, vel plures, vel duo cōplexa proportionabilia duab. propoſitionib. coniunctis per iſtam coniunctionē, &, vel per aliquod ſibi æquiualens. Alio modo capitur ſtricte, & ſic diffinitur. Eſt quæ explicite, vel implicite, hēt duas propoſitiones categoricas, coniunctas per iſtam coniunctionem, &, vel per aliquod ſibi æquiualens: & iſto modo capit Petrus Hiſpa. Et aduerte, ꝙ ad copulatiuam H reducitur tpalis, cuius copula principalis eſt aduerbium temporis, vt Petrus currit, quando Ioannes diſputat & localis, cuius copula principalis eſt aduerbium loci vt Petrus currit, vbi Ioannes legit: & ad earum veritatem requiritur, ꝙ partes copulatiuæ, ad q̄ reducuntur, ſint ſimul veræ. Vnde ſenſus huius Petrus cūrrit, qñ Ioannes diſputat, eſt iſte: Petrus currit in aliquo tpe, & in illo tpe Ioannes diſputat. Aduerte etiam: quòd multæ aliæ propoſitiones reducuntur ad copulatiua: puta iſta Socrates eſt talis, qualis eſt Plato, Soc. eſt tātus, quātus eſt Plato: Socrates currit, ſicut Plato diſputat: Et propōnes de, niſi, dummodo capiatur exceptiue: quia ſi tenetur illatiue, vt includit iſtam coniunctionē, ſi, & negatio-

A gationem, tunc eſſet conditionalis: vt nemo legit Pariſijs, niſi ſit magiſter, & eſt ſenſus. ſi nullus ſit magiſter, nullus legit Pariſijs. Aduerte vlterius, ꝙ ad veritatem copulatiuæ ſpecialiter captæ, & affirmatiuæ requirit, quòd vtraque pars principalis eius ſit vera. Dicitur notanter, ſpecialiter captæ, quia hoc forte non requiritur ad copulatiuam, large captam. Dicitur ētiam affirmatiuæ, quia hoc forte nō requiritur ad veritatem copulatiuæ negatiuæ. Dicitur etiā, pars principalis, quia minus principalis poteſt eſſe falſa, vbi tota copulatiua erit vera: vt iſta, Socrates eſt aſinus, vel Socrates eſt homo, & Deus eſt.

Art. 2. B SECVNDO ſciendū, quòd ad falſitatem copulatiuæ, ſpecialiter captæ, & affirmatiuæ, requiritur, quod vna pars eius principalis ſit falſa. Dicitur notanter affirmatiuæ, quia ad falſitatem negatiuæ hoc non requiritur, ſed magis, quòd vna pars eius ſit vera. De qua negatiua ē magna difficultas vtrum æquiualeat diſiunctiuæ affirmatiuę de partib. contradicentib. vel vtrū ſit negatiua ſimpliciter. Ad poſſibilitatem copulatiuæ affirmatiuæ requiritur, vtramque partem principalē eſſe poſſibilē, & compoſſibilem alteri, & iō non ſufficit ꝙ partes ſint poſſibiles: Et ad eius contingentiam ſufficit, alteram partem principalē eius eſſe cōtingentem, eo quòd non repugnet alteri parti: quia tunc eſſet impoſſibilis. Sed ad eius neceſſitatē requirit, vtrāq; partem eius principalem eſſe neceſſariam: Et ad eius impoſſibilitatem ſufficit, eius partes principales eſſe incompoſſibiles adinuicē. Et aduerte quòd quatuor ſunt regulæ arguēdo a copulatiua. Prima, ꝙ a tota copulatiua ad quamlibet eius partem principalem eſt bona conſequentia: vt bene ſequitur, Socrat. currit, & plato diſputat: ergo Socr. currit. Secunda regula eſt: a parte copulatiuæ affirmatiuæ ad totam copulatiuā non valet conſequentia: vt non ſequitur, Socrates currit. ergo Socrates currit, & Plato diſputat. Tertia regula a veritate copulatiuæ affirmatiuæ ad veritatem cuiuslibet partis eius principalis eſt bona conſequentia: vt bene ſequitur iſta eſt vera: Petrus currit, & Plato diſputat: ergo iſta eſt vera, Plato diſputat. Quarta regula: a veritate vnius partis copulatiuæ affirmatiuæ ad veritatem totius copulatiuæ affirmatiuæ nō valet conſequentia: vt non ſequitur iſta eſt vera, Petrus currit, ergo iſta eſt vera, Petrus currit & Plato diſputat.

2. d. q. 9. et a. 43 3.

C *Regula arguendi a copulatiua.*

D

Art. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ propoſitio diſiunctiua poteſt capi dupliciter. Vno modo large, & ſic eſt propoſitio, in qua explicite, vel implicite coniungūtur duæ ꝓpoſitiones, vel duo complexa proportionabilia duabus ꝓpoſitionib. ꝑ iſtā cōiunctionē (vel) vel ꝑ aliqđ ſibi ęquiualēs, tanq̄ partes principales ſui. Alio mō capit ſtrictē. & ſic ē ꝓpoſitio, in qua explicitē, vel implicite coniunguntur duæ categoricæ per iſtā coniunctionem (vel) tanq̄ ꝑtes principales ſui. Et aduertē, ꝙ ad veritatē diſiūctiuę, ſtrictē captæ, & affirmatiuę, requirit, ꝙ vna pars ei⁹ prin

Diſiunctiua dupliciter capitur.

E cipalis ſit vera. Et ad eius poſſibilitaté requiritur, ꝙ vna eius pars principalis ſit poſſibilis. Et ad eius neceſſitatem requirit, ꝙ vna pars eius principalis ſit neceſſaria: vel ꝙ componatur ex partibus contradicentib. ſibi adinuicem. Sed ad eius impoſſibilitatem requiritur, vtramque partem eius principalem eſſe impoſſibilem: Et ad eius cótingentiam requiritur vtramque eius partem eſſe contingenté, ñ contradicentes ſibi inuicé. Sed ad falſitatem eius requiritur, vtramq; partem eius principalem eſſe falſam. Et aduerte. ꝙ de ipſa diſiunctiua ponútur duę regulæ. Prima eſt, quòd a quolibet parte principali diſiuncti- uæ ad totam diſiunctiuam eſt bona conſequentia: vt benè ſequitur, Socrates currit, ergo Socrates currit, vel plato diſputat. Secunda regula: a tota diſiũctiua cum deſtructione vnius partis principalis ad poſitioné alterius eſt bona conſequentia: vt bene ſequitur, Socr. eſt hõ, vel Socr. eſt aſinus: ſed Socrat. non eſt aſinus: ergo Socr eſt hõ. Pót poni alia regula, ꝙ a veritate vnius partis principalis diſiũctiuæ ad veritatem totius diſiũctiuæ eſt bona conſequentia: ſequitur, iſta eſt vera: Petrus currit, ergo iſta eſt vera, Petrus currit, vel Deus eſt Diabolus: & finaliter propoſitio debet deſtrui per ſuam contradictoriam.

Regula propoſi diſiũct.

F

ARGVITVR primò ſic: Iſta eſt copulatiua: Petrus currit, quia diſputat: & ibi non coniunguntur duæ propoſitiones per iſtam coniunctionem, & igitur. Sc̃do ſic. Iſta propoſitio eſt copulatiua: Sociat. currit, & Plato diſputat, vel aſinus currit: & tamen ibi non cõiunguntur duæ categoricæ per iſtam coniunctionem, & igitur. Tertiò ſic: Iſta propoſitio eſt diſiunctiua, Petre fac ignem, vel Petre lege: & tñ in ea non coniungunt duæ propoſitiones: cum nullũ illorum ſit verum, vel falſum: igitur. Ad primum dr̃. ꝙ quando iſtud relatiuum, qui, quæ, ꝙ ponitur inter duas copulas verbales, & refert ſubiectũ, vel prędicatum, vel aliquid ſe tenens ex parte ſubiecti vel prædicati, tunc exponit per &, & ille, & tunc facit copulatiuam: ſed qñ ponitur inter partes ſubiecti, vel prædicati tunc non exponitur ꝑ &, & ille, neq; facit copulatiua. vt Socr. qui currit, diſputat. Ad ſm̃ dr̃ quòd illa coniunctio, &, poteſt eſſe copula principalis, & tunc eſt copulatiua: vel minus principalis, & tunc eſt diſiunctiua. Et ſimiliter dicitur de omnibus, in quib. ponitur duplex cõiunctio, vel duplex æquiualens. Ad tertium dicit, quòd benè probat, quòd non eſt diſiunctiua, ſtrictè capta: tñ bñ eſt diſiunctiua, largè capta, vt in patet in 3. notabili.

G

H

Sequitur de æquipolletijs: de quib tales dantur regulæ. Prima eſt, ꝙ ſi alicui ſigno vniuerſali, vel particulari præponatur negatio: æquipollet ſuo contradictorio: vt iſtæ æquipollent: nõ cĩs homo currit, quidam homo non currit. Secunda regula eſt, ꝙ ſi alicui ſigno vniuerſali poſtponatur negatio, æquipollet ſuo cõtrario:

Regulæ æquipollẽtiarũ

A *rio: vt iſta dua æquipollet, oīs homo nō currit, nullus homo currit. Tertia regula eſt, q ſi alicui ſigno vniuerſali, vel particulari pponatur, & poſtponatur negatio: æquipollet ſuo ſubalterno: vt iſta dua æquipollent, non oīs hō non currit, quidā hō currit: vel nonnullus hō non currit, quidam hō non currit. Et dicta regula in his verſibus continentur:*

Pra contra di: poſt cōtra, præpoſtq ſubalter.

Non omnis quidam non: omnis non, quaſi nullus.

Nonnullus, quidam: ſed
B *nullus non, valet omnis.*

Non aliquis nullus: non quidam non, valet omnis.

Non alter neuter: neuter non, præſtat vterq.

Ex iſtis regulis infertur regula q̄ ē talis: Si duo ſigna vniuerſalia negatiua ponātur ī eadē locutione, ita q vnū ſit in ſubiecto, & reliquū in prædicato: primū æquipollet ſuo contrario per ſecundam regulam, et ſecundū ſuo contradictorio per primam regulam: vt nihil eſt nihil, æquipollet huic, quodlibet eſt aliquid: quia per ſecundam regulam: nihil non, & quodlibet æquipollent: ſicut omnis nō, & nullus: & per primam regulam non nihil, & aliquid, æquipollent: ſicut nonnullus, & quidam: & ſic dua prima ſunt æquipollentes. C

SCIENDVM eſt primò q æquipollentia ſic diffinitur. Aequipollentia eſt duarū propoſitionum, vtroq; termino participātium ſm eundem ordinem, vnius ad aliam formalis conſequentia propter negationem præpoſitam tantum, vel poſtpoſitā tm, vel ppoſitā, & poſtpoſitā ſimul. Pro cuius declaratione ſupponit q duplex eſt æquipollentia: ſeu æquipollentia capitur dupliciter. Vno mō primò intentionaliter, vt cōuenit reb. quemadmodum dicimus, quòd vinū æquipollet blado. Alio mō capit, vt eſt paſſio propoſitionū. Pro cui⁹ declaratione eſt aduertēdū, q aliquæ ppoſitiones dīr æquipollere dupliciter. Vno mō in ſignificādo: quia ſub ordinantur vni ppōnimētali, vel plurib. ſynonymis. & ſic propoſitiones ſynonymæ dīr æquipollere: vt Marcus currit, Tullius currit. Secūdo mō in inferendo & hoc dupliciter. Vno modo quia inferunt ſe inuicem in conſequentia materiali, & ſic iſtæ dicuntur æquipollere: omnis homo eſt riſibilis: oē riſibile eſt homo. Secundo modo quia inferunt ſe inuicē ī cōſequentia formali, & pp aduentu negōnis: quemadmodū eſt hic ad propoſitū. Et aduerte quod quatuor ſunt regulæ æquipollentiarum: Quarum prima eſt quòd ſi alicui ſigno vniuerſali, vel particulari præponatur negatio, æquipollet ſuo contradictorio i. quod totum aggregatum ex ppōne, cui additur

Art 1. Aequipollētia quid.

Aequipollentia duplex.

D

Vi. Sco in 1 di. 8. q 4.

Regula æquipollētiarū

E ditur negatio. & negatione æquipollet illi, cui propoſitio ſine illi negatione contradicebat. vt non quilibet homo currit, æquipollet illi, quidam homo non currit.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd ſecũda regula æquipollentiarũ talis ẽ, ꝙ ſi alicui ſigno vniuerſali poſtponatur negõ, æquipollet ſuo contrario. i. datis duab. ꝓpoſitionib. cõtrarijs, ſi vni earũ poſtponatur negõ immediate poſt totũ diſtributum a parte ſubiecti, facit totũ aggregatũ ex illa negõne, & propõne ęquipollere illi, cui propoſitio p̃cedens ſine tali negatione cõtrariebat: vt quilibet hõ nõ currit, ęquipollet iſti, null[9] hõ currit. Dr̃ notanť, immediate poſtpoſita poſt totũ diſtributũ, qa ſi nõ poneretur immediate non faceret æquipollere. defectu cuius iſtę non æquipollent: cuiuslibet hoĩs oculus eſt dexter: & nulli[9] hoĩs oculus eſt dexter: ſed oportet ſic dicer̃ cuiuslibet hoĩs nõ oculus eſt dexter. F Tertia regula æquipollentiarũ eſt talis, ꝙ ſi alicui ſigno vniuerſali, vel particulari p̃ponaťnegõ, & poſtponať, ęq̃pollet ſuo ſubalterno. i. datis duabus ꝓpõnib. ſubalternis, ſi vni earũ p̃ponatur negõ toti ꝓpoſitioni, & ẽt poſtponať toti ſubiecto, cadens ſupra totũ ſequens, facit totũ aggregatũ ex illis duab. negationib. & illa propoſitione æquipollere illi ꝓpõni, cui talis ꝓpõ, cui adduntur negões, ſubalternabať: vt iſtæ ꝓpões ſunt ſubalternę: qlibet hõ currit, qdã hõ currit: ideo ſi in vna earum p̃ponatur negõ. & poſtponatur toti ſubiecto, facit totũ aggregatũ ex illis negationibus, & illa propoſitione æquipollere illi propoſitioni, cui propoſitio illa ſine negationibus ſubalternabatur. G

Art. 3. TERTIO ſciendũ, ꝙ ex prędictis regulis quarta regula ſequitur, ꝙ ſi in aliqua propoſitione ponantur duo ſigna negatiua, negantem capta, vnũ a parte ſubiecti, & aliud a parte prædicati: poſita tñ ante copulã: primum æquipollet ſuo contrario: ſm̃ verò ſuo contradictorio i. quòd tunc illa propõ, in qua ponunť ſic illa duo ſigna: æquipollet vni alteri propõni, in qua cũ ſubiecto poniť ſignũ, contrariũ ſigno vniuerſali negatiuo, & cũ p̃dicato ſignũ contradictorium ſigno vniuerſali negatiuo: vt iſtæ æquipollẽt, nihil nihil eſt. & quodlibet eſt aliquid. Aduerte, quòd notanť dr̃, añ copulã, quia iſtæ ñ æquipollerent: nihil ẽ nihil, & quodlibet eſt aliquid: H quia prima eſt negatiua, & ſecũda affirmatiua: licet tñ videať, ꝙ Petrus Hiſpa. dicat illas eſſe æquipollentes. Et iſtæ regulæ pñt eẽ ſatis manifeſtę in quibuſdam verſibus, poſitis in textu. *Contra auctorẽ Sũmu.*

ARGVITVR primo ſic: Si plures propoſitiones æquipollerent, tunc plures propoſitiones vni, & eidem contradicerent, ſed hoc eſt falſum. quia vni ẽ tãtũ vnum contrarium. Scdo ſic: *1. Perihermi. Cap. 4.* Si prima regula eſſe vera, ſeq̃retur, quòd vna propoſitio æquipolleret ſuo cõtradictorio, ſed hoc eſt falſum: igitur. Tertio ſic: Iſtæ non æquipollent, omnis hõ eſt aĩal, nullus nõ hõ eſt animal, cum ſit vna vera, & alia falſa ergo ſecunda regula eſt falſa. Ad primum dicitur, ꝙ plures propoſitiones nõ æqui-

pol-

A pollentes non contradicunt vni propoſitioni: ſ̄ꝫ plures ꝓpõ͂nes æquipollentes p̄nt vni contradicere. Ad ſ̄m dr̄, quòd ſolutio patet in notabilib. nam non eſt intelligendū, quòd contradictorium æquipolleat contradictorio, ſed quòd aggregatū ex negatione, & propoſitione æquiualeat illi, cui propoſitio ſine negatione contradicebat. Ad tertium dr̄, quòd nō ſuſficit, quòd negatio ponatur īmediate poſt ſignū, ſed oportet, ꝙ ponat̄ poſt totū ſubiectum diſtributū, cadens ſupra copulā ſequentem.

Modus propoſitionis quid.

Modus eſt adiacens rei determinatio: & hēt fieri per adiectiuum. Sed duplex eſt adiectiuum: quoddã eſt adiectiuum nominis: vt al- B *bus, niger, & ſimilia. Aliud eſt adiectiuum verbi: vt aduerbia. Secundum enim Priſcianum, aduerbium eſt vi verbi adiectiuum. Et ideo, duplex eſt modus: vnus nominalis, qui fit per adiectiuum nominis: aliàs aduerbialis, qui fit per aduerbium: vt homo currit velociter. Item aduerbiorum quædam determinant verbi gratia compoſitionis: vt iſta ſex: neceſſario, contingenter, poſſibiliter & impoſſibiliter, vero, & falſo. Alia determinant verbum gratia rei verbi: vt fortiter agit, velociter currit. Alia determinant gratia temporis: vt hodie, cras: & alia aduerbia temporalia. Alia aduerbia determinant ratione modi, vt aduerbia optandi, hortandi: & ſic ſumitur multipliciter modus per aduerbia. Sed omiſſis omnibus alijs, ſolum nũc de illis dicendum eſt, qui compoſitionem determinãt, vt ſunt neceſſario, contingenter, &c. Cum enim dicitur, homo neceſſario ſedet, ſignificatur, quòd compoſitio ſeſſionis cũ homine ſit neceſſaria: ſed cum dicitur, homo currit bene, vel velociter: ſignificatur, quòd curſus hominis ſit velox, vel bonus: & in iſta determinatur res verbi: in prima vero compoſitio. Vnde ſolum illi modi, qui compoſitionem determinant: faciunt propoſitionem modalem: ideo de talibus ſolummodo hic intendimus. Et ſumuntur quandoque prædicti modi nominaliter: vt poſſibile, impoſſibile, contingens: neceſſarium, verum, & falſum: quandoque aduerbialiter: vt poſſibiliter, impoſſibiliter, neceſſario, contingenter, vero, & falſo. Propoſitio modalis eſt illa, quæ determinatur aliquo iſtorum ſex modorum, poſſibile, impoſſibile, contingens, neceſſarium, verum, & falſum: vt Socratē currere eſt poſſibile, & ſic* C

Modus propoſitionis duplex

Propoſitio modalis quid.

E *de aljs. Et in iſtis modalibus verbum debet ſubijci, modus autem prædicari: omnes autē aliæ propoſitiones, quæ non determinantur per illos ſex modos, dicuntur de ineſſe Sed adhuc illæ propoſitiones, quæ modificantur his modis. vero & falſo: ad præſens relinquũtur: quia ſimilis eodem modo ſumuntur oppoſitio, & æquipollē tia, ſicut in illis de ineſſe. In illis autem de his quatuor modis poſſibile, impoſſibile, contingens, & neceſſarium: alio modo ſumitur oppoſitio & æquipollentia: ut poſtea patebit.*

F *Art 1.* PRIMO ſciendum eſt, ꝙ diffinitio modi ſic eſt intelligenda. Modus eſt determinatio ſignificans aliquid vel aliqualiter per modum adiacentis rei ad eſt ſuo determinabili. Vnde per hoc quòd dicitur, adiacens remouetur determinatio ſubſtantialis, quæ propriè nō adiacet. Ex quo ſequitur, quod determinatio in plus ſe habet, quàm modus, quia ſubſtantiuum poteſt dici determinatio, & tñ non eſt modus. Sequitur ſecundo, quòd modus, & adiectiuū idem ſunt, & quod duplex eſt adiectiuum, ſcilicet nominis & verbi: & ideo duplex eſt modus ſcilicet nominalis, & aduerbialis. Ex quo ſequitur tertio, ꝙ omne adiectiuū dicitur modus, ſiue ponatur a parte ſubiecti ſiue a parte prædicati: ſiue ſit nomen ſiue pronomen. ſiue participiū. Et quia

Adiectiuum duplex.

Dubitatio.

aliquis dubitaret poſtquā omne G adiectiuum eſt modus, vtrum omne adiectiuum faciat propoſitionem modalem. Reſpõdetur, ponendo aliquas propoſitiones. Prima. Solum adiectiuum verbi, id eſt aduerbium, determinās compoſitionem prædicati ad ſubiectum dicitur facere propoſitionem modalem, ſcilicet poſſibiliter, impoſſibiliter neceſſario, & contingenter.

Secūda propoſitio: Sola adiectiua iſtorum aduerbiorum dicuntur facere propoſitionē modalem ſcilicet poſſibile. impoſſibile, contingens & neceſſe.

Tertia propoſitio. Licet ſint plures modi facientes propoſitionem modalem, quā iſti quatuor: tamen ſolum enumerantur iſti quatuor: quia ſunt magis vſitati. Etiam faciunt propoſitiones modales æquipollere H per aduentum negationis: non autem alii modi cuiuſmodi ſūt creditū, opinatū, verū, & falſū.

SECVNDO ſciendum, ꝙ iſti mo- *Art. 2.* di, poſsibile, impoſſibile. contingens & neceſſe poſſunt capi dupliciter. Vno modo primè intentionaliter, & hoc dupliciter. Vno modo categorematice: & ſic ſūt differentiæ entis: & tunc poſſibile valet tantum ſicut res poſſibilis, & neceſſe ſicut res neceſſaria. Secundo modo ſyncategorematicè. & ſic ſunt quædam ſyncategoremata determinantia copulam ratiōne cōpoſitionis, & tunc dicuntur facere propoſitionem modalē diuiſam. Alio modo capiuntur ſecundo intentionaliter, & ſic ſunt differentiæ propoſitionum: & dicuntur facere propoſitionem modalem compoſitam.

Modi capiuntur dupliciter

Ex

A *Propoſitio modalis duplex.* Ex quo ſequitur, ꝙ duplex eſt propoſitio modalis ſcilicet cōpoſita, & diuiſa. Compoſita eſt, in qua modus ſubijcitur, vel prædicatur: vt poſſibile eſt, Socratem currere, & iſtæ non ſunt propriè modales, ſed de ineſſe: ſed vocantur modales ſolum propter ſimilitudinem, quam habent cum modalibus diuiſis. Sed modalis diuiſa eſt propoſitio categorica, in qua modus ſe tenet ex parte copulæ, tanquam determinatio eius: vt, homo poſſibiliter eſt currens. Et aduerte, quòd in propoſitionibus modalibus compoſitis illud verbum eſt, ſine determinatione dicitur copula: ſed in diuiſis ſemper ſu-
B mitur cum determinatione: vt quando modus tenetur aduerbialiter: tunc, eſt, dicitur eſſe copula totalis, & modus determinatio, & non eſt pars copulæ: vt Socrat. poſſibiliter currit. Sed quando modus tenetur nominaliter, tunc aggregatum ex iſto verbo, eſt, & iſto infinitiuo eſſe, explicitè vel implicitè dicitur eſſe copula totalis. Sic quòd, eſt, eſt pars minus principalis & eſſe, eſt pars principalis: vt Socratem poſſibile eſt eſſe album: aggregatum ex [illegible] eſt, & eſſe, dicitur eſſe copula totalis.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd propoſitio modalis ſic diffinitur à Pet. Hiſp ſcilicet eſt, quæ modificatur aliquo iſtorū quatuor modorum poſſibile, impoſſibile contingens, & neceſſe. Vnde aduerte, quòd ipſe ſolum diffinit propoſitionem modalem cōpoſitam quæ non eſt modalis: *Error autoris* ideo inſufficienter diffinit: & ꝙ ſolum diffiniat, patet in eius exemplis. Non eſt etiam dicen- C dum, quòd ipſe diffiniat propoſitionem modalem diuiſam, quæ propriè eſt modalis: quia ipſe exemplificat de vero & falſo, quæ non faciunt propoſitionem modalem diuiſam, ſed ſolum compoſitam: ideo inſufficienter determinat de modalibus: quicquid dicant expoſitores. Sed ſi diceres, quid ergo erit modalis diuiſa, quæ ſolum eſt modalis? Dico, quòd poteſt ſic diffiniri, ſiue deſcribi: Eſt cuius copula modificata eſt aliquo modo, determinante compoſitionem prædicati cum ſubiecto. *Quare Sc. in 1. d. 21. & in 2 q. 2 d 9* Ex quo ſequitur, quòd quando dicit Petr. Hiſpan. quòd verbum debet ſubijci modus autem prædicari: ſolum loquitur de modali compo- D ſita. Sequitur ſecundo, quòd propoſitio non dicitur ideo modalis, quia in ipſa ponitur modus ſimpliciter, ſed quia in ipſa ponitur modus, determinans compoſitionem prædicati cum ſubiecto.

ARGVITVR primò ſic: Albedo adiacet rei: & tamen non eſt modus: ergo diffinitio modi nō eſt bona. Secundò ſic. Nullum ſubiectum, vel prædicatum eſt determinatio copulæ: ſed modus eſt ſubiectum, vel prædicatum: igitur. Tertiò ſic: Nullum purum categorema poteſt eſſe determinatio copulæ, ſed poſſibile, & impoſſibile, ſunt pura categoremata: ergo non poſſunt determinare copulā. Ad primū dicitur quòd adiacere poteſt capi dupliciter. Vno modo primè intētionaliter: vt idem eſt, quòd inhærere, & ſic bene albedo adiacet rei. Alio modo capitur ſecundò intentionaliter, vt tantū

 valet,

E valet, ſicut ſignificate per modum adiacentis, & ſic ſolũ adiectiuum adiacet. Ad ſecundũ dicitur, ꝙ poſſibile, & impoſſibile, capta ſecundò intentionaliter, ſunt ſubiectum, vel prædicatũ propoſitionis, & ſic faciunt propoſitionem modalem compoſitam ſed ipſa capta primò intentionaliter, & ſyncategorematicè faciunt propoſitionem modalem diuiſam: & ſic non ſubijciuntur, nec ꝑdicantur. Solutio tertij patet in ſecũdo notabili.

Sciendum autem, quòd quilibet iſtorum quatuor modorũ quatuor facit propoſitiones modales: ideo cum modi ſint quatuor, quater quatuor erũt propoſitiones: & ſic erunt ſexdecim F *Verbi gratia: iſte modus, poſsibile, ſi ſumatur ſine negatione facit vnam propoſitionem modalem: vt Socratem currere eſt poſsibile. Si autem ſumatur cum negatione, lata ad verbum, facit ſecundam, vt Socratem non currere, eſt poſsibile Si vero cum negatione, poſita ad modum facit tertiam: vt, Socratem currere. nõ eſt poſsibile: ſed cum negatione poſita ad verbum, & ad modum facit aliam: vt Socratem non currere, non eſt poſsibile. Et hoc modo ſecundum vnumquemque aliorum modorum ſumuntur quatuor propoſitiones modales.*

Art. 1. De qua SCIENDVM eſt primo, ꝙ qualitas in modalibus diuiſis attẽdit eodẽ modo, ſicut in categoricis de ineſſe. ſ. ex parte copulæ totalis vel principalis partis: ita ꝙ illa dicitur proprie affirmatiua; in qua nulla negatio, negãter capta, ponitur: vel cuius copula principalis, vel principalior pars copulæ nõ negatur. Sed propõ dr̃ negatiua, in qua totalis copula, vel principalior pars copulæ negatur. Et dr̃, principalior pars, ꝓpter tales ꝓpoſitiones: Socratem poſſibile eſt nõ eſſe: Socratẽ poſſibile eſt nõ currere: in quib. totalis copula nõ negatur: tñ principalior pars copulæ negat. ſ. infinitiuus, q eſt principalior pars: quia rõne eius extrema vniunt ad inuicem. G *litate modalium.* Ex quo ſequitur, ꝙ modus non eſt pars copulæ, ſed ſolũ determinatio copulæ: licet multi dicant oppoſitum: & debẽt iſta intelligi de propoſitione *Error aliquorum.* H modali diuiſa, & non cõpoſita quæ eſt mera de ineſſe Et ſi qs quærat, qd eſt ꝓpõ modalis cõpoſita? Dr̃ ꝙ eſt, in qua ponitur modus a parte ſubiecti, vel ꝑdicati verificabilis de tota propõne mediante copula non modificata. Et dicit̃ notanter, de tota ꝓpoſitione, ꝓp iſtas propõnes: Deũ diligere, eſt bonũ: Deũ odire, eſt malũ: in quibus ponit̃ modus a parte prædicati, non tamẽ ſunt modales compoſitæ? quia talis modus non poteſt verificari de tota propoſitione. *Propoſitio modalis cõpoſita quid.*

SECVNDO ſciendum, quòd omnes propoſitiones, in quibus ponũtur iſti modi, poſſibile &c. ſoleat omnes diſtingui ſecundum ſenſum compoſitum & ſecundum ſenſum diuiſum: licet tamen de rigore ſermonis nõ debeant diſtingui: nam ſi modus ponat a parte ſubiecti, vel prædi *Art. 2.*

cati

Digitized by Google

A cati ſunt compoſitæ: ſi vero a parte copulæ ſunt diuiſæ. Vnde ſenſus compoſitus fit, faciendo modum prædicari de tota propoſitione, correſpondente dicto, vel econtra: vt ſenſus cõpoſitus iſtius propoſitionis, album poſſibile eſt eſſe nigrũ, eſt iſte, hæc propoſitio, album eſt nigrũ eſt poſſibilis. Sed ad dandum ſenſũ diuiſum, oportet mutare ſubiectum in illud pronomen hoc, ſupponens pro illo pro quo ſupponebat ſubiectum: & hoc maxime, quando ſubiectum eſt cõcretum connotatiuum: vt, ſenſus diuiſus iſtius propoſitionis, album poſſibile eſt eſſe nigrũ, eſt iſte: hoc poſsibile eſt eſſe nigrũ vel poteſt dari per vnã copulatiuã: vt. hoc eſt album, & hoc poteſt

Sc. in 2 d. 2. q. 9.

Sc. in 1.

B eſſe nigrum.

Arti. 3. TERTIO ſciendum, quòd quãtitas ĩ modalibus diuiſis tripliciter attenditur. Primo ex parte ſubiecti dicti: & ſic idẽ eſt iudicium, ſicut de q̃titate propoſitionum de ineſſe. Alio modo ex parte modi: & ſic dico, quòd iſti duo modi, neceſſe, & impoſsibile, ſe habent circa copulam ſicut, omnis, nullus, circa ſubiectum: nam, neceſſe, diſtribuit copulam pro quolibet tempore, importato per ipſam: & etiam impoſſibile: ſed cum hoc, impoſsibile includit negationem: ſed, poſſibile, & contingens, faciunt copulam ſtare determinate pro tempore, importato per ipſa. Ex quo ſequitur, quòd ſenſus huius propoſitionis, hominem neceſſe eſt eſſe animal, eſt talis: hominem pro quolibet tempore neceſſe eſt eſſe animal, & ſenſus iſtius, hominẽ poſsibile eſt, eſſe animal: eſt iſte: hominem pro aliquo tempore poſſibile eſt eſſe animal. Tertio attenditur ex parte ſubiecti, & modi ſimul. Ex quo ſequitur quòd aliqua pro poſitio poteſt dici ſimul vniuerſalis & particularis: vt omnem hominem poſsibile eſt currere: aliquando particularis, & vniuerſalis ſimul: vt ſubſtantiam neceſſe eſt eſſe animal. Sed quid de quantitate propoſitionum modalium compoſitarũ? Reſpondetur ꝙ ad hoc, ꝙ aliquod ſignũ faciat ſpecialiter ad quantitatẽ modalium cõpoſitarũ, oportet quòd capiat in neutro genere: hæc propoſitio, omnẽ hominem eſſe animal, eſt poſſibile: non eſt vniuerſalis: quia ſenſus eius eſt, talis propoſitio: omnis homo eſt animal, eſt poſſibilis: modo talis eſt indefinita, nam dictum ſupponit materialiter pro pluribus propoſitionib. indefinitis: ſed ſi debeat fieri vniuerſalis, oportet addere ſignum vniuerſale in neutro genere cum iſta particula ly, omne, ut omnem hominem eſſe animal eſt poſſibile: & eſt ſenſus, omnis talis propoſitio: omnis homo eſt animal, eſt poſſibilis, & ſimiliter dicatur de aliis.

C

Dubita 10.

D

ARGVITVR Primo ſic: In iſta propoſitione: Socrates eſt poſſibilis, ponitur aliquis iſtorum modorum & tamen non eſt modalis. igitur. Secundo ſic: Iſta propoſitio: Socratem poſſibile eſt currere, eſt modalis: & tamen non modificatur aliquo iſtorum modorũ, igitur. Tertio ſic: In iſta propoſitione: omnem hominem currere, eſt poſsibile. ſubijcitur terminus communis, ſigno vniuerſali de-

E li determinatus: ergo eſt vniuerſalis: cuius oppoſitum dictum eſt: ideo non eſt modalis. Ad primum dicitur, ꝙ ille modus non determinat compoſitionē prædicati cum ſubiecto, ideo non eſt modalis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ illa diffinitio propoſitionis modalis datur ſolum de compoſita quæ non eſt propriè modalis, ſed de meſſe. Ad tertiū dicitur, ꝙ licet ibi ſubijciatur terminus communis materialiter tētus, ſigno vniuerſali materialiter tēto, determinatus, non tñ perſonaliter tento. Vel poteſt dici breuiter, ꝙ tale ſignum nō determinat totum ſubiectum, ſed ſolum partem ſubiecti.

Regula pro æquipollentia propoſitionum modalium.

F *Harum aūt ꝓpōnum modalium æquipollētia quatuor regulis cognoſcuntur: quarum prima eſt: Cuicunq; dicto affirmato attribuitur poſſibile, eidē attribuitur contingēs: & ab eodē dicto remouetur impoſſibile: & ab eius contradictorio oppoſito remouetur neceſſe: vt Socratem currere eſt poſſibile: Socratē currere eſt cōtingens: Socratem currere non eſt impoſſibile: Socratem non currere non eſt neceſſe. Secunda regula: Cuicunq; dicto negato attribuitur poſſibile, eidem attribuitur contingēs: & ab eodem remouetur impoſſibile, & ab eius contradictorio oppoſito remouetur neceſſe: vt Socratem non currere eſt poſſibile: Socratē nō currere eſt contingens: Socratem non currere non eſt impoſſibile: Socratem currere non eſt neceſſe. Tertia regula eſt: A quocūq; dicto affirmato remouetur poſſibile: ab eodē remouetur contingens. & eidē attribuitur impoſſibile: & eius contradictorio oppoſito attribuitur neceſſe: vt Socratē currere non eſt poſſibile: Socratē currere nō eſt cōtingēs: Socratē currere eſt impoſſibile: Socratē non currere eſt neceſſe.* G *Quarta regula eſt: A quocūq; dicto negato remouetur poſſibile, ab eodē remouetur contingēs: & eidē attribuitur impoſſibile: & eius cōtradictorio oppoſito attribuitur neceſſe: vt Socratem non currere, non eſt poſſibile: Socratem non currere, nō eſt contingēs: Socratē nō currere eſt īpoſſibile: Socratē currere eſt neceſſe. Iſtarū autē regularum exēpla diſponūtur in quatuor lineis, ſiue ordinib. figuræ ſequentis, qui poſſunt per hos verſus denotari.* H

Primus amabimus: edentuli que ſecundus.

Tertius iliace: purpurea reliquus.

Deſtruit, v totum: ſed, a, cōfirmat vtrumque.

Deſtruit, e, dictū: deſtruit, i, q; modum.

Omne neceſſariat, impoſſibile quaſi nullus.

poſſi-

Poſsibile, quidam, quidã non, poſsibile non.

E, dictum negatiui, q modum: nihil, a, ſed, v, totum. Omnes autem propoſitiones, quæ ſunt in prima linea, æqui pollent per primam regulam, & conuertuntur inter ſe: quæ verò in ſecunda per ſcdam. q in tertia per tertiam: quæ in quarta per quartam. Item æquipollentia, vel conſequentia modalium poſſunt haberi per hanc regulam. Omnes propoſitiones de poſsibili & impoſsibili æquipollent verbo ſimiliter ſe habente, & modo diſsimiliter: vt Socratẽ currere eſt
B *poſsibile Socra. currere non eſt impoſsibile. & oẽs de impoſsibili & neceſſario æquipollent, verbo diſsimiliter ſe habente & modo ſimiliter: vt Socra. currere non eſt impoſsibile, & Socratem non currere, non eſt neceſſe, ſed omnes propoſitiones de poſsibili, & neceſſario æquipollent verbo, & modo diſsimiliter ſe habentibus. Et intelligitur modus ſimiliter, aut diſsimiliter ſe habere, quantum ad affirmationem, & negationẽ, vt dicatur modus ſimiliter ſe habere, cũ affirmatur in vtraque, vel in* C *vtraque negatur. Diſsimiliter autem quãdo affirmatur in vna: & negatur in alia: & eodem modo intelligendũ eſt de verbo, ſicut dictum eſt de modo. Et ſciendum eſt, ꝙ in prædicta regula non facimus mentionem de contingenti, eo quòd conuertitur cum poſsibili: vnde idẽ eſt iudiciũ de propoſitionibus vtriuſque. Exempla aũt huius quærãtur in figura diſpoſita per quatuor ordines: quia iſta regula generalis eſt ad omnes.* *Contingens, & poſſibile idem.*

Sciendum eſt primò, ꝙ quatuor ſunt dictiones ad cognoſcendum æquipollentias propoſitionum modalium, ſcilicet, Amabimus. Edentuli. Iliace, & Purpurea. Et ſunt quatuor literæ, quæ dant intelligere iſtas dictiones, ſcilicet a, e, i & u. Vnde per a intelligitur propoſitio de aliquo modo, in qua explicitè nulla negatio ponitur: Per, e, intelligitur propoſitio, in qua negatio ponitur poſt modum, ſcilicet vel ad infinitiuum quando modus tenetur nominaliter: vel ad eſſe, quando modus tenetur aduerbialiter. Per, i, intelligitur propoſitio, in qua negatio ponitur ad modũ. Per, u, intelligitur propoſitio, in qua negatio ponitur poſt modum, & ad modum. D

E Purpurea	Illiace G
Socra.non poſsibile eſt currere	cratem nõ poſsibile eſt currere
Socr.nõ cõtingẽs eſt nõ currere	Socr. nõ contingens eſt currere
Socr.impoſſibile eſt nõ currere	Socrat. impoſsibile eſt currere
Socratem neceſſe currere So	Socrat. neceſſe eſt non currere.

F	H
Socr. poſsibile eſt currere Socr.	Socr. poſſibile eſt nõ currere So
contingens eſt currere Socrat.	crat. contingens eſt non currere
non impoſsibile eſt currere So-	Socr.nõ ĩpoſsibile eſt nõ currere
crat. nõ neceſſe eſt non currere	Socrat.non neceſſe eſt currere.

Amabimus. Edentuli.

ADVERTE vlterius, ꝙ in qualibet prædictarũ dictionũ ponuntur quatuor vocales. Vnde per primam intelligitur propoſitio de poſsibili. per ſecundã propoſitio de contingenti: per tertiam, propoſitio de impoſsibili: per quartam, propoſitio de neceſſario: Non ꝙ oporteat, ꝙ illæ propoſitiones ſint ſemper de poſsibili, vel contingenti, vel impoſsibili, vel neceſſario: ſed ꝙ in ipſis ponatur modus, poſsibile, contingens, impoſsibile, vel neceſſe. Et debent ſignari illæ dictiones per digitos: & facere vnam figuram quadrangularem. Vnde per primam ſyllabam huius dictionis, Amabimus, intelligitur, quód propoſitio, in qua ponitur iſte modus poſsibile, debet eſſe ſine negatione. Per ſecundam: ꝙ propoſitio, in qua ponitur, contingens nullam debet habere negationem. Per tertiam: ꝙ in propoſitione in qua ponitur, impoſsibile, debet poni negatio ad modum. Per quartam, quód in propoſitione, in qua ponitur, neceſſe, debet poni negatio ad modum, & poſt modum. Et ſimiliter poſſet practicari in aliis dictionib. Aduerte tamen, ꝙ omnes iſtæ æquipollentiæ dantur de modali diuiſa, attendendo æquipollentiam ex parte modi tantum, licet multi attribuant modalibus compoſitis, quod tamen non eſt verum.

Nõnullorũ error.

A SECVNDO ſciendum, ꝙ æqui
Arti 2. pollentiæ, quæ communiter dã
tur in modalibus attenduntur
penes quantitatem modi. licet
tamen poſſint attendi penes
quantitatem ſubiecti. & etiam
penes quantitatem modi, & ſu
biecti ſimul. Et aduerte, quod
ad hoc, quod aliquæ propoſitio
nes æquipolleant, oportet ꝙ ſu
biecta & prædicata eodem mo-
do accipiantur, ſiue vniformi-
ter. Ex quo ſequitur quòd iſtæ
nõ æquipollẽt: oẽ ens poſſibile
eſt eſſe animal, aliquod ens poſ-
ſibile eſt eſſe animal: cum vna
ſit vera, & reliqua falſa. Aduer-
te vlterius quod omnes propo-
ſitiones modales diuiſæ de eadẽ
linea æquipollẽt, dummodo ſu
biecta & prædicata eodem mo-
do accipiantur. & hoc attenden
B do æquipollẽtiam ex parte mo
di. ſed ſi accipiantur ex parte ſu
biecti tantum, eodem modo ac
cipitur æquipollentia hic, ſicut
in illis de ineſſe, dummodo mo
dus teneatur vniformiter. vt
iſtæ æquipollent, non quilibet
homo poſſibiliter eſt currens:
quidam homo non poſſibiliter
eſt currens. Sed pro æquipol-
lentia modalium ex parte mo-
di, & ſubiecti ſimul ponuntur
aliqua regulæ.

Prima: Si in aliqua propoſitio
Regula aliqua. ne præponatur negatio ſigno &
modo, tunc æquipollet vni de
ſigno contradictorio, & modo
contradictorio. vt iſtæ æquipol
lent: non quilibet homo poſſibi
liter eſt albus, quidam homo in
poſſibiliter eſt albus.

Secunda regula: Si in aliqua
propoſitione ponatur negatio
poſt ſignum & modum, æqui-
pollet vni de ſigno contrario, &
modo contrario, vel ſubalter- C
no: vt quilibet homo neceſſario
non currit, æquipollet iſti: nul-
lus homo impoſſibilitates cur-
rit. De ſubalternis poteſt poni
alia regula, quæ ſatis facilis eſt,
ſicut in illis de ineſſe.

TERTIO ſciendum, quòd pro *Arti. 3.*
poſitiones modales compoſitæ
in eadem linea, non æquipol-
lent: quia propoſitiones æqui-
pollentes debent eſſe eiuſdem
ſubiecti & prædicati: ſed moda-
les compoſitæ in eadem linea
non ſunt eiuſdem ſubiecti & prę
dicati: vt patet de iſtis duabus
Socratem currere eſt poſſibile:
Socratem non currere non eſt
neceſſe. Nam ſubiectum in
prima eſt hoc dictum affirma-
tum, Socratem currere, & præ-
dicatum eſt ly, poſſibile. ſed ſub
iectum ſecundæ eſt hoc dictum D
negatum, Socratem non curre *Inſtantia.*
re, & prędicatum eſt ly, neceſſe.
Et ſi quis dicat in iſtis modali-
bus compoſitis vna ſequitur ad
aliam: vt bene ſequitur Socratẽ
currere eſt poſſibile, ergo Socra
tem currere non eſt impoſſibi-
le, & hoc non fit, niſi per æqui-
pollentias. Reſpondetur, ꝙ tales
conſequentiæ fundantur in ali-
quibus regulis, quarum Prima
eſt talis: Si aliqua propoſitio *Regulæ quadã.*
eſt poſſibilis, ipſa non eſt im-
poſſibilis: & econtra. ſecunda
eſt: Si aliqua propoſitio eſt poſ-
ſibilis, ſua contradictoria nõ eſt
neceſſaria. tertia: Si aliqua pro-
poſitio eſt neceſſaria, ſua contra
dictoria eſt impoſſibilis. Quarta
eſt: Si aliqua propoſitio impoſ-
ſibilis ſua contradictoria eſt ne-
ceſſaria.

ARGVITVR primo ſic:
Iſtæ duæ propoſitiones ſunt in
eadem

E eadem linea,hoīem non poſſibile eſt currere,oēm hoīem impoſſibile eſt currere: & tñ nõ æquipollent:igit.Secundo ſic Iſtę non æquipollent,nõ oīs hõ poſſibiliter currit: quidã hõ impoſſibiliter currit: & tñ ſunt in eadẽ linea: igit. Tertio ſic:In iſtis propõnibus, oīs hõ poſſibiliter non currit. nullus hõ poſſibiliter currit,ſeruantur oēs conditiones,ſiue ea,quæ debent obſeruari in æquipollentis:& tñ non æquipollent:igitur. Ad primũ dicitur,quòd eſt defectus: quia ſubiecta non tenentur vniformiter. Ad ſecundum dicitur,ꝙ illæ benè æquipollent,attendendo æquipollentiã ex parte ſubiecti,& non ex parte modi. Ad tertium dicitur: quòd modus non tenetur vniformiter: ideo F non æquipollent.

Diuiſio propoſitionum modalium. *Item propoſitionum modalium alia ſunt contraria, alia ſubcontraria alia contradictoria, alia ſubalterna. Vnde quartus ordo, & tertius cõtrariantur: ſiue propoſitiones poſita in tertia & quarta lineis. Primus ordo & ſecundus ſubcontrariantur: primus ordo et tertius contradicunt: & ſimiliter ſecundus & quartus: ſed primus ordo ſubalternatur quarto: & ſimiliter ſecundus tertio. Vnde verſus.*

Tertius eſt quarto ſemper contrarius ordo

Sit tibi linea ſubcontraria prima ſecunda.

Tertius eſt primo contradictorius ordo. G

Pugnat cum quarto, cõtradicendo ſecundus,

Prima ſubeſt quartæ vice particularis habens ſe.

Hanc habet ad ſeriem, ſe lege ſecunda ſequentem.

PRIMO ſciendum, ꝙ pro declaratione propoſitionum modaliũ ſupponitur. ꝙ iſti modi,poſſibile,& impoſſibile,contingẽs,& neceſſe, æqualiter ampliant terminos præcedentes & ſequentes pro illo,qđ eſt,vel poteſt eſſe:aliter propõnes de diuerſis modis nunquam opponerentur: cum termini deberent teneri vniformiter. Scdò ſupponitur,ꝙ de oppoſitionibus propoſitionum modalium diuiſarum ponuntur aliquæ regulæ: quarum prima eſt. Propoſitiones modales diuiſæ de ſubiectis ſingularibus, & modis contrariis opponuntur contrariè ſecũdum formam:ſeruatis conditionibus requiſitis ad contrarias: vt Socratem neceſſe eſt eſſe animal, Socratem impoſſibile eſt eſſe animal:& de modis contradictorijs opponuntur contradictoriè: de modis ſubcontrariis, ſubcontrariè: & de modis ſubalternis,ſubalternè,ſeruatis cõditionib. requiſitis ad tales oppoſitiones:Et ſi quis dicat, duæ ſingulares nõ pñt opponi cõtrariè:ergo malè dictũ eſt, ꝙ duæ ſingulares de ſubiectis & modis contrariis opponuntur contrariè.R ñdetur,ꝙ duæ ſingulares de ſubiectis ſingularib non ſunt vniuerſales, tñ de modis bene poſſunt opponi cõtrariè:& hoc ſecun-

Arti.1. *Præcepta pro H oppoſitioe modalium diuiſarum.* *Inſtantia.*

Digitized by Google

A ſecundum formam: quia non poſſunt ſimul eſſe veræ: & ſimi liter dicatur de alijs.

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, q̄ propoſitiones modales diuiſæ de ſubiectis communib. & de modis contrariis opponuntur contrarię: ſeruatis conditionibus requiſitis ad contrarias, vt omnē hoīem neceſſe eſt eſſe animal, omnem hominem impoſſibile eſt eſſe animal: & de modis cōtradictoriis opponuntur contradictorię: & de modis ſubcontrariis, ſubcontrarię: & de modis ſubalternis, ſubalternę: ſeruatis conditionib. requiſitis ad tales oppoſitiones. Vnde propoſitiones modales diuiſæ de tertia, & quarta lineis, opponuntur contrarię: & de prima & ſecunda lineis, opponuntur ſubcontrarię: & de prima & tertia B lineis, opponuntur contradictorię: & etiam de quarta & ſecūda: Sed propoſitiones modales diuiſæ de prima, & quarta. & etiam de ſecunda & tertia lineis opponuntur ſubalternę: ſeruatis conditionibus requiſitis ad tales propoſitiones de quibus ſatis viſum eſt.

Super. cart. 7. b c. Sed reſtat vna parua difficultas: vtrum propoſitiones de cōtingenti, ſpecialiter capto, eodem modo æquipolleant, & opponantur, ſicut propoſitiones de contingenti, generaliter capto? Reſpondetur, quòd non: quia contrariæ de contingenti ſpecialiter capto, & ſubcontrariæ ſolum opponuntur ſecun- Inſtantia. dum modum enunciandi, & non ſecundum formam: quia aliquando ſunt ſimul falſæ, & aliquando ſimul veræ: vt aliàs videbitur in logica. dubit. 3. tractat. ſecundo, Periherm. 2.

C Arti 3. Modales cōpoſitæ quō opponūtur. TERTIO ſciendum, quòd in modalibus compoſitis eodem modo ſumuntur oppoſitiones, ſicut in illis [illegible] ſ. ita quod ſingularis [illegible] tiua contradicit ſi[illegible] negatiuæ, obſeruatis conditionibus requiſitis ad contradictionem, vt iſtæ duæ contradicunt: hoc ly, hominem currere eſt poſſibile, hoc ly, hominem currere non eſt poſſibile. ſimiliter vniuerſalis & particularis contradicunt obſeruatis conditionibus, vt omne ly hominem currere eſt poſſibile, quoddam ly hominem currere non eſt poſſibile. Et particularis affirmatiua, & negatiua opponuntur ſubcontrariè, vt quoddam ly hominem currere eſt poſſibile, quoddam D ly hominem currere non eſt poſſibile. & ſimiliter dicatur de aliis oppoſitionibus, puta de contrariis, & ſubalternis, ſcilicet, quod vniuerſalis affirmatiua, & vniuerſalis negatiua opponuntur contrariè: & vniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua opponūtur ſubalternè ſeruatis conditionibus requiſitis ad tales oppoſitiones, vt omne ly hominem currere eſt poſſibile, nullum ly hominem currere eſt poſſibile. Et ſi quis dicat: quis eſt ſenſus huius propoſitionis: omne ly hominem currere eſt poſſibile. Obiect. Dicitur, q̄ talis eſt ſenſus: omnis talis propoſitio, homo currit, eſt poſſibilis. Et ſi quis dicat qd eſt propoſitio poſſibilis. Dīr quòd Propoſitio poſſibilis quid. eſt illa, quæ ſignificatione totali & propoſitionali ſignificat, ita eſſe, ſicut poſſibile eſt eſſe.

Argui-

E ARGVITVR primo ſic: Iſtæ propoſitiones, poſsibile eſt eſſe Deum: ens impoſſibile eſt eſſe Deum, ſunt in prima & tertia lineis: & tamen non opponuntur contradictoriè, cum poſsint ſimul eſſe vera: igitur.

Secundò ſic: Iſtæ duæ, omnẽ hominem poſsibile eſt currere, omnem hominem poſsibile eſt non currere, opponuntur contrariè: cum vna ſit vniuerſalis affirmatiua, & alia vniuerſalis negatiua, & tñ non ſunt de tertia, & quarta lineis. Tertiò ſic: Iſtæ duæ, Socratem contingit eſſe animal, Socratem non contingit eſſe animal, ſunt in prima, & ſecunda lineis: & tamen non opponuntur ſubcontrariè cum ſint ſimul falſæ. Ad primum dicitur: quòd non obſeruantur cõ-

F ditiones requiſitæ ad contradictoria: ideo non opponuntur contradictoriè. Ad ſecundum G dicitur: quòd propoſitiones vniuerſales ex parte dicti, & particulares ex parte modi, non ſeruant aliquam legem oppoſitionis, neque econtra. cuiuſmodi ſunt illæ, de quib. fit inſtantia. Et cum arguitur: iſta eſt vniuerſalis affirmatiua, & alia vniuerſalis negatiua. Reſpondetur, ꝙ verum eſt ex parte dicti, ſed nõ ex parte modi. Ad tertium dicitur: ꝙ ſi contingens capiatur generaliter, vt conuertitur cũ poſſibili: tunc illæ duæ opponũtur ſubcontrariè ſecundum formã, & non ſunt ſimul falſæ. Sed ſi contingens accipiatur ſpecialiter pro illo, quod poteſt eſſe, & nõ eſſe: tunc illæ duæ nõ ſunt in prima & ſecunda lineis: quia lineæ nõ ſunt ex contingenti, cã-
pto ſpecialiter, ſed ex contingenti capto generaliter. H

SVMMVLARVM

PETRI HISPANI

Tractatus Secundus,

Porphyrianas quinque voces, ſeu (vt vocant) Prædicabilia ſummatim comprehendens.

Prædicabile, & vniuerſale quid.

PRædicabile quãdoque ſumitur propriè, quandoque cõmuniter: & ſic dicitur prædicabile, quod de pluribus vniuoce prædicatur, vt homo de Socrate, & Platone, &c. Quandoq; ſumitur communiter: & ſic dicitur prædicabile, quod de vno ſolo, ſiue de pluribus prædicatur vniuoce,

vel

A *vel æquiuocè: vt homo de Socrate, vel de Platone. Vnde prædicabile propriè ſumptū, & vniuerſale idem ſunt ſecundū rem, tamen differunt ſecundum rationē: quia vniuerſale diffinitur per eſſe in, prædicabile vero per dici de. Eſt autem prædicabile, quod aptum natum eſt dici de pluribus. Vniuerſale autē, quod aptum natum eſt eſſe in pluribus. Prædicabile autem propriè ſumptum, ſiue vniuerſale diuiditur per genus, ſpeciē, differentiam, proprium, & accidens. Et ſolum de his hic* B *intendimus.*

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd poſtquam determinatum eſt de propoſitionibus, & earum paſſionibus, cōſequenter determinandum eſt de prædicabilibus & vniuerſalibus. Pro cuius declaratione ſupponitur primo, quòd duplex eſt vniuerſale. ſ. in cauſando vt Deus: & in prædicando, vt homo: de quo ſolum eſt hic ad propoſitum.

Vniuerſale duplex.

Scot. in 1. d. 23. & i reportan. dis. 25. q. 2.

Secundò ſupponitur, quòd vniuerſale in prædicando poteſt capi dupliciter. Vno modo primè intentionaliter: alio modo ſecundè intentionaliter, ſeu pro per ſe ſignificato. Vnde vniuerſale primò intentionaliter captum, non eſt aliud quā aliquid cognitum, vel cognoſcibile, vt vnum in multis, & de multis, cui ex natura rei non repugnat ſic eſſe: cuiuſmodi ſunt ſignificata adæquata terminorum cōmunium. Sed vniuerſale ſecundè intentionaliter captum, non eſt aliud quam quidam reſpectus rationis cauſatus per actū comparatiuum intellectus, cōparantis aliquid in ordine ad ſua inferiora, vt vnum in multis, & de multis: & ſic diffinitur in textu: vt quando intellectus cognoſcit ſignificatum adæquatum iſtius termini, homo, in ordine ad ſua inferiora: puta ad Petrum, Socratem, ex tali cognitione cauſatur vnus reſpectus rationis, qui vocatur vniuerſale. Ex quo ſequitur, quòd vniuerſalia non ſunt niſi per intellectum: qualitercūq; capiantur ſiue primò intentionaliter, ſiue ſecundò intentionaliter: & hoc capiendo vniuerſale pro conceptibus obiectiualibus. C

Scot. 1 2 d. 3. q. 1 et 2. metha. q. 1.

SECVNDO ſciendum, quòd logicus principaliter conſiderat de vniuerſali, ſecundè intentionaliter capto, quod eſt ſubiectum in hac ſcientia, & de eius ſpeciebus ſubiectiuis, quæ ſunt quinq; vniuerſalia. ſ. genus, ſpecies, differentia, propriū, & accidens, & minus principaliter de vniuerſali, primè intentionaliter capto. Sed reſtant aliquæ paruæ difficultates. Prima: vtrū ſint aliquæ naturæ, ſeu res cōmunes, ſicut dicunt aliqui. Dicitur, quòd aliquid eſſe commune poteſt intelligi dupliciter. Vno modo per realem exiſtentiam. ſic. ſ. quod ſit aliqua res, quæ realiter ſit in pluribus, & nulla eſt talis, ſupple creata. Alio modo per indifferentiam, quia, ſcilicet quantum eſt de ſe ſibi non repugnat eſſe in multis, licet nunquam ſit & ſic bene ex natura rei ſunt tales res cōmunes. Secunda difficultas: D

Arti. 2 Sco. q. 4 prolog. Inſtan. 1. a.

An dētur res cōes.

Sco. q. 1. prolog. in 2. d. 3. q. 1.

Digitized by Google

E. nonne termini dñr vniuerſalia in prædicando, cum ſoli illi ponantur in propoſitionibus? Reſpondetur, quòd termini poſſunt dici vniuerſalia in ſignificando, ſupponendo, & prædicando. Et tale eſt triplex, ſecundū, quòd triplex eſt terminus, ſcilicet mentalis, vocalis, & ſcriptus; vt eſt iſte terminus, homo, tam mentalis, vocalis, quàm ſcriptus: ſed res cognitæ ſignificatę adequate per tales terminos, dicuntur vniuerſalia in eſſe concepto, ſeu in eſſe obiectiuali.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd ſi vniuerſale, & prædicabile accipiantur ſecūde intentionaliter, ſe habent, ſicut ſubiectū, & propria paſſio: ſic, quòd vniuerſale ſubiectum eſt: & prædicabile propria paſſio: quæ ſemper eſt eadem cum ſubiecto. Et aduerte, quòd ſicut in primis intentionibus, & rebus inueniuntur propriæ paſſiones, ſpecies, differentiæ, & genera; ita in ſecūndis intentionibus inueniuntur propriæ paſſiones differentiæ, ſpecies, & genera, ſicut etiam in priuationibus, quæ non ſunt entia realia, inuenitur genus, & ſpecies. Sed ſi accipiantur primę intentionaliter; tunc eſt idem conceptus obiectiualis, vel eadē res cognita, quæ dicitur vniuerſalis, & prædicabilis. Aduerte vlterius, quòd vniuerſale, ſecūdę intentionaliter captum, eſt genus ad quinque vniuerſalia: ita quòd illa quinque ſunt ſpecies vniuerſalis. Ex quo ſequitur, quòd iſtæ ſunt concedēdæ: genus eſt ſpecies, differentia eſt ſpecies: immo etiam iſta eſt cōcedenda: ſpecies eſt ſpecies, ſecundum prædicationem denominatiuam: & hoc non eſt incō- G

F Scot in 1 d. 28. q. 1.

ueniens. puta, quando vnum accipitur, vt quid, & aliud vt modus. de quo vide Prophyrium parte proœmiali in fine not. 2.

Sc. 6. q. quoti in fine primi arg.

ARGVITVR primò ſic. Ex natura rei in re inuenitur natura, quæ eſt apta nata eſſe in pluribus: ergo ex natura rei inueniūtur vniuerſalia. Secundò ſic: Si vniuerſale, primę intentionaliter captum, eſſet res cognita, vt vna in multis, & de multis: ſequeretur, quòd res ſubijcerētur, & prædicarentur; quod eſt falſum; Tertiò ſic: Termini dñr de pluribus prædicari; ergo termini dñr vniuerſalia, & non ipſe res cognitæ. Ad primum dicitur, quòd ad hoc, quòd aliquid dicatur actu vniuerſale, duæ conditiones requiruntur. Prima, quòd illud ſit cōicabile pluribus. Secunda, quòd ſit in potentia propinqua, vt dicatur de pluribus: quæ conditio ſibi ſolum conuenit per intellectu. Ad ſecundam dr, quòd res non ſubijciuntur, neq; prædicātur, ſic, quòd ex ipſis fiant propoſitiones: tamē poſſunt dici, ſubijci, vel prædicari: capiendo ſubijci, & prædicari, vt idē eſt, quòd concipi. Ad tertium dr, ꝙ termini tam mentales, quàm vocales quàm ſcripti dicuntur benè vniuerſalia in ſignificando, ſupponendo & prædicando: ſed non in eſſendo.

Sco 11. d. 2. q. 3

Sco in d. ... q. 1 H

Genus dicitur tripliciter. Primo modo dicitur genus 1 vt eſt collectio multorum 2 quodammodo ſe habentium adinuicē, & ad vnum principium: vt collectio eorum, ... qui

Generis triplex acceptio.

B *qui ſunt de eadem parentela: & deſcendũt ab vno auo: vt Romani a Romulo. Secundo modo dicitur genus principium vniuſcuiuſque generationis: vt pater, vel patria. Tertio modo dicitur genus, cui ſupponitur ſpecies: & hoc vltimo modo ſumitur hic, & diffinitur ſic: Genus eſt, quod prædicatur de pluribus, differentibus ſpecie in eo quod quid: vt animal prædicatur de homine, & de equo, qui ſpecie differunt.*

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd omne æquiuocum prius eſt diſtinguendum, quàm diffiniendum. B Et quia genus eſt æquiuocum: ideo prius eſt diſtinguendum, quàm diffiniendum. Cæl. txt. cõ. 10. Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd genus tripliciter accipitur. Primo modo accipitur pro collectione multorum, quodã modo ſe habentium adinuicem: & ad vnum principium: vt collectio Romanorum dicitur genus. ſecundo modo dicitur genus principium illius collectionis: vt Romulus dicitur genus Romanorum. Et illud principium eſt duplex, ſcil. producendo, vt pater: & conſeruando, vt locus. Tertio modo dicitur, cui ſupponitur ſpecies: & de iſto eſt hic ad propoſitum. Supponitur tertio, quòd hic non determinatur de omnibus acceptionibus generum, ſed ſolum de illis, ad quarum ſimilitudinem ſumitur genus logicum. Vnde genus logicum habet ſimilitudinem cum genere primo modo dicto: quia ſicut genus primo modo dictũ, continet multa; ita genus logicum continet multas ſpecies. C Conuenit etiã cum genere ſecundo modo dicto: quia ſicut genus ſecundo modo dictum, eſt principium multorum: ita genus logicum eſt principium multarum ſpecierum: & hoc quidditatiuum.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd genus ſic diffinitur: Eſt, quod prædicatur de pluribus ſpecie differentibus in quid. In qua diffinitione per illud relatiuum, quod, intelligitur vniuerſale, quod eſt genus ad quinque vniuerſalia: & totum reſiduum ponitur ad differentiam illorum vniuerſalium. Vnde primò ponitur, de pluribus, quod capitur poſitiuè, ſcilicet de multis D ad differẽtiam indiuidui, quod non prædicatur de multis: Secundo ponitur, differentibus ſpecie, ad differentiam ſpeciei: quæ non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie. Tertiò ponitur, in quid, ad differentiam differentiæ, proprij, & accidentis: quæ prædicantur in quale. Aduerte, quòd ibi diffinitur genus ſecundè intentionaliter captum, & non primè intentionaliter captum, cum nihil ſit vnum & vniuocum, quam genus ad omnia genera, primè intentionaliter capta. Sc. in 1. d. 8 q. 5 aliàs 2. Vlterius aduerte, quòd licet genus ſecundè intentionaliter captum, ſit ſpecies vniuerſalis: tamen in actu ſignato, qui fit per iſta verba, dicitur, prædicatur de pluribus differentibus ſpecie.

F Art. 1. TERTIO ſciendum, quòd genus, quod hic diffinitur, capitur ſecundò intentionaliter: de quo diffinitio eius quidditatiuè prędicatur. Ex quo ſequitur falſitas aliquorum dicentium: q̃ genus ſecundò intentionaliter captum, diffinitur pro genere primò intentionaliter capto. *Error multorum.* Et ſi quis dicat: ibi diffinitur illud, pro quo genus ſupponit: vt dicendo: genus eſt quod &c. ſed genus ſupponit pro prima intentione: quia omnis terminus concretiuè acceptus, ſupponitur pro ſignificato materiali: ſed genus eſt terminus cõcretiuus. Reſpondetur, quòd quilibet terminus de bonitate intellectus poteſt ſupponere p̃ ſuo ſignificato: licet aliquando de vſu pro alio ſupponat. *Sc. in 1. d. 23*

F Et aduerte, quòd ſicut iſta eſt denominatiua, & accidentalis, animal eſt genus: ita & iſta, animal prædicatur de pluribus: nam ſicut diffinitum prædicatur de aliquo, & eius diffinitio: quia nulla ſecunda intentio prædicatur quidditatiuè de primis, ſed tantum denominatiuè. *Sc. in 1. d. 4 & in 3. r. 7. q. 3.* *Scot in 1. di. 23.*

ARGVITVR primo ſic. Genus eſt ſpecies vniuerſalis, ergo non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie: cum ſpecies ſolum prædicetur de pluribus, differentibus numero. igitur. Secundò ſic: Si diffinitio generis eſſet bona: ſequeretur, quòd iſtæ eſſent concedendæ: homo eſt genus, equus eſt genus, cum differant ſpecie: igitur. Tertio ſic: Genus prædicatur in quale: ergo male dicitur, quòd prædicatur in quid. Antecedens patet: quia coloratum eſt genus, & prædicatur in quale: vt patet dicendo, paries eſt coloratus. Ad primum dicitur, quòd genus prædicari de pluribus differentibus ſpecie, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo in actu exercito: vt dicendo, homo eſt genus, & ſic non eſt intelligendum. Alio modo in actu ſignato, qui fit per iſta verba, dicitur, prædicatur, & ſic intelligitur hic. & per hoc patet ſolutio ad ſecundam rationem. Ad tertium dicitur, quòd concreta accidentium poſſunt ad duo comparari. Vno modo ad ſua inferiora: & ſic prædicantur in quid: alio modo ad ſua ſubiecta, & ſic prædicantur in quale. G

Ad cognoſcendum hoc mẽbrum, de differentib ſpecie, oportet ſcire, quot modis dicitur differens, vnde tot modis dicitur differens, quot modis dicitur idem: Idem aũt dicitur tripliciter. ſ. idem genere, idem ſpecie, idem numero. Eadem genere ſunt, quęcumque ſub eodem genere continentur: vt homo, & aſinus ſub animali. Eadẽ ſpecie ſũt, quæcunq; ſub eadem ſpecie continentur: vt Sorat. et Plato ſub homine. Idem numerò dicitur quadrupliciter. ſ. idẽ nomine, idem diffinitione, idem proprio: & idem accidente. Eadem nõie ſunt: quorũ res ẽ vna, nõia vero plura: H

vt

A *vt Marcus. Tullius. Eadẽ diffinitione ſunt, quorum vnũ eſt diffinitio alterius: vt animal rationale, mortale: eſt diffinitio hominis. Eadẽ proprio ſũt, quorum vnum eſt propriũ alterius, vt homo, & riſibile. Eadẽ accidente ſunt: quorum vnum eſt accidens alterius: vt Socrates, & albedo, quæ eſt in ipſo. Similiter differens dicitur tripliciter, ſcilicet genere ſpecie, & numero. Differẽtia genere ſũt, quæ ſub diuerſis generibus continentur, vt homo ſub animali, & arbor ſub planta. Differentia ſpecie ſunt, quæcun-*
B *que ſub diuerſis ſpeciebus continentur: vt Socrates ſub homine: & brunellus ſub aſino. Differentia numero ſunt, quæ faciunt diuerſum numerum: vt Socrates, & Plato. Illud vero dicitur prædicari in q d, per quod conuenienter reſpondetur ad interrogationem factam per quid: vt ſi quæratur: quid eſt homo? conuenienter reſpondetur animal: & ideo animal prædicatur in quid de homine. Aliter autem diffinitur ſic genus: Genus eſt, cui ſupponitur ſpecies. Item genus diuiditur in genus generaliſſimũ, & genus ſubalternum. Genus generaliſſimũ eſt, ſupra quod non eſt aliud genus ſuperueniens: vel genus generaliſſi-*
mum eſt, quod cum ſit genus, non poteſt eſſe ſpecies. Et diuiditur in decem genera generaliſſima, quæ ſunt decem prædicamenta, ſcilicet ſubſtantia, quantitas, qualitas, relatio, actio, paſſio, ſitus, habitus, vbi, & quando. Hæc autem decem dicuntur genera generaliſſima: quia nullum genus habent ſupra ſe. Et licet ens ſit ſupra ipſa: tamen non dicitur de ipſis vniuoce ſed æquiuoce, ideo non eſt genus. De his autem nihil ad præſens dicetur, ſed in prædicamentis. Genus ſubalternum eſt, quod cum ſit genus, bene poteſt eſſe ſpecies: vt D
animal eſt genus hominis, & equi, & ſpecies corporis animati. C

Art. 1. PRIMO ſciẽdum, ꝙ ad cognoſcendum illam particulam, differentibus ſpecie, videndum eſt, quot modis dicitur idẽ: quia opoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt. Vnde idem, dicitur tribus modis, ſcilicet genere, ſpecie, & numero. Vnde eadem genere ſunt, quæ immediate & directè continentur ſub eodem genere, vt homo & equus, & per oppoſitum de differentibus genere dicatur. Eadem ſpecie, ſunt, quæ directè continentur ſub eadem ſpecie ſpecialiſſima: vt Socrates & Plato ſub homine. & oppoſitum dicatur de differentibus ſpecie. Idem nu. 4.
Sed idem numero dicitur dupli-

F Tertio ſciendum, quòd genus, quod hic diffinitur, capitur ſecundò intentionaliter: de quo diffinitio eius quidditatiuè prædicatur. Ex quo ſequitur falſitas aliquorum dicentium: quod genus ſecundò intentionaliter captum, diffinitur pro genere primò intentionaliter capto. Et ſi quis dicat: ibi diffinitur illud, pro quo genus ſupponit: vt dicendo: genus eſt quod &c. ſed genus ſupponit pro prima intentione: quia omnis terminus concretiuè acceptus, ſupponitur pro ſignificato materiali: ſed genus eſt terminus cōcretiuus. Reſpondetur, quòd quilibet terminus de bonitate intellectus poteſt ſupponere pro ſuo ſignificato: licet aliquando de vſu pro alio ſupponat.

Art. 1.

Error multorum.

Sc. in 1. d. 23

F Et aduerte, quòd ſicut iſta eſt denominatiua, & accidentalis, animal eſt genus: ita & iſta, animal prædicatur de pluribus: nam ſicut diffinitum prædicatur de aliquo, & eius diffinitio: quia nulla ſecunda intentio prædicatur quidditatiuè de primis, ſed tantum denominatiuè.

Sc. in 1. d. 4 & in 3. l. 7. q. 3.

Scot in 1. di. 23.

Argvitvr primo ſic. Genus eſt ſpecies vniuerſalis, ergo non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie: cum ſpecies ſolum prædicetur de pluribus, differentibus numero. igitur: Secundò ſic: Si diffinitio generis eſſet bona: ſequeretur, quòd iſtæ eſſent concedendæ: homo eſt genus, equus eſt genus, cum differant ſpecie: igitur. Tertio ſic: Genus prædicatur in quale: ergo male dicitur, quòd prædicatur in quid. Antecedens patet: quia coloratum eſt genus, & prædicatur in quale: vt patet dicendo, paries eſt coloratus. Ad primum dicitur, quòd genus prædicari de pluribus differentibus ſpecie, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo in actu exercito: vt dicendo, homo eſt genus, & ſic non eſt intelligendum. Alio modo in actu ſignato, qui fit per iſta verba, dicitur, prædicatur, & ſic intelligitur hic. & per hoc patet ſolutio ad ſecundam rationem. Ad tertium dicitur, quòd concreta accidentium poſſunt ad duo comparari. Vno modo ad ſua inferiora: & ſic prædicantur in quid: alio modo ad ſua ſubiecta, & ſic prædicantur in quale. G

H *Ad cognoſcendum hoc mēbrum, de differentib ſpecie, oportet ſcire, quot modis dicitur differens. vnde tot modis dicitur differens, quot modis dicitur idem: Idem aūt dicitur tripliciter. ſ. idem genere, idem ſpecie, idem numero. Eadem genere ſunt, quæcumque ſub eodem genere continentur: vt homo, & aſinus ſub animali. Eadē ſpecie ſūt, quæcunq; ſub eadem ſpecie continentur: vt Sotrat. et Plato ſub homine. Idem numerō dicitur quadrupliciter. ſ. idē nomine, idem diffinitione, idem proprio: & idem accidente Eadem nōīe ſunt: quorū res ē vna, nōīa vero plura:*

vt

A vt Marcus. Tullius Eadē diffinitione ſunt, quorum vnū eſt diffinitio alterius: vt animal rationale, mortale: eſt diffinitio hominis. Eadē proprio ſūt, quorum vnum eſt propriū alterius, vt homo, & riſibile. Eadē accidente ſunt: quorum vnum eſt accidens alterius: vt Socrates, & albedo, quæ eſt in ipſo. Similiter differens dicitur tripliciter, ſcilicet genere ſpecie, & numero. Differētia generi ſūt, quæ ſub diuerſis generibus continentur, vt homo ſub animali & arbor ſub planta. Differentia ſpecie ſunt, quæcunque ſub diuerſis ſpeciebus continentur: vt Socrates ſub homine: & brunellus ſub aſino. Differentia numero ſunt, quæ faciunt diuerſum numerum: vt Socrates, & Plato. Illud vero dicitur prædicari in q̄d, per quod conuenienter reſpondetur ad interrogationem factam per quid: vt ſi quæratur: quid eſt homo? conuenienter reſpondetur, animal: & ideo animal prædicatur in quid de homine. Aliter autem diffinitur ſic genus: Genus eſt, cui ſupponitur ſpecies. Item genus diuiditur in genus generaliſſimū, & genus ſubalternum. Genus generaliſſimū eſt ſupra quod non eſt aliud genus ſuperueniens: vel genus generaliſſimum eſt, quod cum ſit genus, C non poteſt eſſe ſpecies. Et diuiditur in decem genera generaliſſima, quæ ſunt decem prædicamenta, ſcilicet ſubſtantia, quantitas, qualitas, relatio, actio, paſſio, ſitus, habitus, vbi, & quando. Hæc autem decem dicuntur genera generaliſſima: quia nullum genus habent ſupra ſe. Et licet ens ſit ſupra ipſa: tamen non dicitur de ipſis vniuoce ſed æquiuoce. ideo: non eſt genus. De his autem nihil ad præſens dicetur, ſed in prædicamentis. Genus ſubalternum eſt, quod cum ſit genus, bene poteſt eſſe ſpecies: vt animal eſt genus hominis, & D equi, & ſpecies corporis animati.

PRIMO ſciēdum, ꝙ ad cognoſcendum illam particulam, differentibus ſpecie, videndum eſt, quot modis dicitur idē: quia opoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt. Vnde idem, dicitur tribus modis, ſcilicet genere, ſpecie, & numero. Vnde eadem genere ſunt, quæ immediate & directè continentur ſub eodem genere, vt homo & equus, & per oppoſitum de differentibus genere dicatur. Eadem ſpecie, ſunt, quæ directè continentur ſub eadem ſpecie ſuppl. ſpecialiſſima: vt Socrates & Plato ſub homine. & oppoſitum dicatur de differentibus ſpecie. Sed idem numero dicitur qua- Art. 1. Idem nu. 4.

E ARGVITVR primo ſic: Iſtæ propoſitiones, poſsibile eſt eſſe Deum: eus impoſſibile eſt eſſe Deum, ſunt in prima & tertia li neis: & tamen non opponuntur contradictoriè, cum poſsint ſi mul eſſe veræ: igitur.

Secundò ſic: Iſtæ duæ, omnẽ hominem poſsibile eſt currere, omnem hominem poſsibile eſt non currere, opponuntur contrariè: cum vna ſit vniuerſalis affirmatiua, & alia vniuerſalis ne gatiua, & tñ non ſunt de tertia, & quarta lineis. Tertio ſic: Iſtæ duæ, Socratem contingit eſſe a nimal, Socratem non contingit eſſe animal, ſunt in prima, & ſe cunda lineis: & tamen non op ponuntur ſubcontrariè cum ſint ſimul falſæ. Ad primum di citur: quòd non obſeruantur cõ F ditiones requiſitæ ad contra dictoria: ideo non opponuntur contradictoriè. Ad ſecundum G dicitur: quòd propoſitiones vni uerſales ex parte dicti, & parti culares ex parte modi, non ſer uant aliquam legem oppoſitio nis, neque econtra. cuiuſmodi ſunt illæ, de quib. fit inſtantia. Et cum arguitur: iſta eſt vniuer ſalis affirmatiua, & alia vniuer ſalis negatiua. Reſpondetur, ꝙ verum eſt ex parte dicti, ſed nõ ex parte modi. Ad tertium dici tur: ꝙ ſi, contingens, capiatur ge neraliter, vt conuertitur cũ poſ ſibili: tunc illæ duæ opponũtur ſubcontrariè ſecundum formã, & non ſunt ſimul falſæ. Sed ſi contingens accipiatur ſpeciali ter pro illo, quod poteſt eſſe, & nõ eſſe: tunc illæ duæ nõ ſunt in prima & ſecunda lineis: quia li neæ nõ ſunt ex contingenti, cã pro ſpecialiter. ſed ex contingen H ti capto generaliter.

SVMMVLARVM

PETRI HISPANI

Tractatus Secundus,

Porphyrianas quinque voces, ſeu (vt vocant) Prædicabilia ſummatim comprehendens.

Prædicabile, & vniuerſale quid.

PRædicabile quã doque ſumitur propriè, quando que cõmuniter: & ſic dicitur prædicabile, quod de pluribus vniuocè prædicatur, vt homo de Socrate, & Platone, &c. Quandoq; ſumitur communiter: & ſic dicitur prædicabile, quod de vno ſolo, ſiue de pluribus prædicatur vbiuocè,

A *vel aequiuoce: vt homo de Socrate, vel de Platone. Vnde prædicabile propriè ſumptũ, & vniuerſale idem ſunt ſecundũ rem, tamen differunt ſecundum rationẽ: quia vniuerſale diffinitur per eſſe in, prædicabile vero per dici de. Eſt autem prædicabile, quod aptum natum eſt dici de pluribus. Vniuerſale autẽ, quod aptum natum eſt eſſe in pluribus. Prædicabile autem propriè ſumptum, ſiue vniuerſale diuiditur per genus, ſpeciẽ, differentiam, proprium, & accidens. Et ſolum de his hic* B *intendimus.*

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd poſtquam determinatum eſt de propoſitionibus, & earum paſſionibus, cõſequenter determinandum eſt de prædicabilibus & vniuerſalibus. Pro cuius declaratione ſupponitur primo, quòd duplex eſt vniuerſale. ſ. in cauſando vt Deus: & in prædicando, vt homo: de quo ſolum eſt hic ad propoſitum. Secundò ſupponitur, quòd vniuerſale in prædicando poteſt capi dupliciter. Vno modo primè intentionaliter: alio modo ſecundè intentionaliter, ſeu per ſe ſignificato. Vnde vniuerſale primò intentionaliter captum, non eſt aliud quã aliquid cognitum, vel cognoſcibile, vt vnum in multis, & de multis, cui ex natura rei non repugnat ſic eſſe: cuiuſmodi ſunt ſignificata adæquata terminorum cõmunium. Sed vniuerſale ſecundè intentionaliter captum, non eſt aliud quam quidam reſpectus rationis cauſatus per actũ comparatiuum intellectus cõparantis aliquid in ordine ad ſua inferiora, vt vnum in multis, & de multis: & ſic diffinitur in textu: vt quando intellectus cognoſcit ſignificatum adæquatum iſtius termini, homo, in ordine ad ſua inferiora: puta ad Petrum, Socratem, ex tali cognitione cauſatur vnus reſpectus rationis, qui vocatur vniuerſale. Ex quo ſequitur, quòd vniuerſalia non ſunt niſi per intellectum; qualitercũq; capiantur ſiue primò intentionaliter, ſiue ſecundò intentionaliter: & hoc capiendo vniuerſale pro conceptibus obiectiualibus. C

Vniuerſale duplex.

Scot. in 1. d. 23. & ĩ reportantis. diſ. 25. q. 2.

Scot. ĩ 2. d. 3. q. 1. et 2. metra. q. 1.

SECVNDO ſciendum, quòd logicus principaliter conſiderat de vniuerſali, ſecundè intentionaliter capto, quod eſt ſubiectum in hac ſcientia, & de eius ſpeciebus ſubiectiuis, quæ ſunt quinq; vniuerſalia. ſ. genus, ſpecies, differentia, propriũ, & accidens, & minus principaliter de vniuerſali, primè intentionaliter capto. Sed reſtant aliquæ paruæ difficultates. Prima: vtrũ ſint aliquæ naturæ, ſeu res cõmunes, ſicut dicunt aliqui. Dicitur, quòd aliquid eſſe commune poteſt intelligi dupliciter. Vno modo per realem exiſtentiam ſic. ſ. quod ſit aliqua res, quæ realiter ſit in pluribus, & nulla eſt talis, ſupple creata. Alio modo per indifferentiam, quia, ſcilicet quantum eſt de ſe ſibi non repugnat eſſe in multis, licet nunquam ſit & ſic bene ex natura rei ſunt tales res cõmunes. Secunda difficultas: D

Arti. 2. Sco. q. 4. prolog. Inſtan. 2. a.

An dentur res cões.

Sco. q. 1. prolog. in 2. d. 3. q. 1.

E nonne termini dicūtur vniuerſalia in prædicando, cum ſoli illi ponantur in propoſitionibus? Reſpondetur, quòd termini poſſunt dici vniuerſalia in ſignificando, ſupponendo, & prædicando. Et tale eſt triplex, ſecundū quòd triplex eſt terminus, ſcilicet mentalis, vocalis, & ſcriptꝰ; vt eſt iſte terminus homo, tam mentalis, vocalis, quàm ſcriptus: ſed res cognitæ ſignificatę adequate per tales terminos, dicuntur vniuerſalia in eſſe concepto, ſeu in eſſe obiectiuali.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd ſi vniuerſale, & prædicabile accipiantur ſecūde intentionaliter, ſe habent, ſicut ſubiectū, & propria paſſio: ſic, quòd vniuerſale ſubiectum eſt: & prædicabile ꝓpria paſſio; quæ ſemper eſt eadem cum ſubiecto. Et aduerte, quòd ſicut in primis intentionibus, & rebus inueniuntur proprię paſſiones, species, differentiæ, & genera; ita in ſecundis intentionibus inueniuntur ꝓpriæ paſſiones differentiæ, ſpecies, & genera. ſicut etiam in priuationibus, quæ non ſunt entia realia, inuenitur genus, & ſpecies. Sed ſi accipiantur primæ intentionaliter, tunc eſt idem conceptus obiectiualis, vel eadē res cognita, quæ dicitur vniuerſalis, & prædicabilis. Aduerte vlterius, quòd vniuerſale, ſecundè intentionaliter captum, eſt genus ad quinque vniuerſalia: ita quòd illa quinque ſunt ſpecies vniuerſalis. Ex quo ſequitur, quòd iſtæ ſunt concedendæ: genus eſt ſpecies, differentia eſt ſpecies: immo etiam iſta eſt cōcedenda: ſpecies eſt ſpecies, ſecundum prædicationem denominatiuam: & hoc non eſt incōueniens. puta, quando vnum accipitur, vt quid, & aliud vt modus. de quo vide Prophyrium parte proœmiali in fine. not. 2.

F Scot in 1 d. 28. q. 1.

G Sc. 6. q. quot. in fine primi arg.

ARGVITVR primò ſic. Ex natura rei in re inuenitur natura, quæ eſt apta nata eſſe in pluribus: ergo ex natura rei inueniūtur vniuerſalia. Secundò ſic: Si vniuerſale, primę intentionaliter captum, eſſet res cognita, vt vna in multis, & de multis: ſequeretur, quòd res ſubijcerētur, & prædicarentur: quod eſt falſum: Tertiò ſic: Termini dicūtur de pluribus prædicari; ergo termini dicūtur vniuerſalia, & non ipſe res cognitæ. Ad primum dicitur, quòd ad hoc, quòd aliquid dicatur actu vniuerſale, duæ conditiones requiruntur. Prima, quòd illud ſit cōicabile pluribus. Secunda, quòd ſit in potentia propinqua, vt dicatur de pluribus: quæ conditio ſibi ſolum conuenit per intellectu. Ad ſecundum dr̄, quòd res non ſubijciuntur, neq; prædicātur, ſic, quòd ex ipſis fiant propoſitiones: tamē poſſunt dici, ſubijci, vel prædicari: capiendo ſubijci, & prædicari, vt idē eſt, quòd concipi. Ad tertium dr̄, ꝙ termini tam mentales, quàm vocales quàm ſcripti dicuntur benè vniuerſalia in ſignificando, ſupponendo & prædicando: ſed non in eſſendo.

Sco. i 1. d. 2. q. 3

Sco. i 2. d. . q. 1

H

Generis triplex acceptio.

Genus dicitur tripliciter. Primo modo dicitur genus, vt eſt collectio multorum, quodammodo ſe habentium adinuicē, & ad vnum principium: vt collectio eorum,

quę

A *qui ſunt de eadem parentela: & deſcendũt ab vno auo: vt Romani a Romulo. Secundo modo dicitur genus principium vniuſcuiuſque generationis: vt pater, vel patria. Tertio modo dicitur genus, cui ſupponitur ſpecies: & hoc vltimo modo ſumitur hic, & diffinitur ſic: Genus eſt, quod prædicatur de pluribus, differentibus ſpecie in eo quod quid: vt animal prædicatur de homine, & de equo, quæ ſpecie differunt.*

Art. 1. B PRIMO ſciendum, quòd omne æquiuocum prius eſt diſtinguendum, quàm diffiniendum. 1. Cœl. text. cõ. 110. Et quia genus eſt æquiuocum: ideo prius eſt diſtinguendum, quàm diffiniendum. Pro cuius declaratione ſupponitur: quòd genus tripliciter accipitur. Primo modo accipitur pro collectione multorum, quodã modo ſe habentium adinuicem: & ad vnum principium: vt collectio Romanorum dicitur genus. ſecundo modo dicitur genus principium illius collectionis: vt Romulus dicitur genus Romanorum. Et illud principium eſt duplex, ſcilicet producendo, vt pater: & conſeruando, vt locus. Tertio modo dicitur, cui ſupponitur ſpecies: & de iſto eſt hic ad propoſitum. Supponitur tertio, quòd hic non determinatur de omnibus acceptionibus generum, ſed ſolum de illis, ad quarum ſimilitudinem ſumitur genus logicum. Vnde genus logicum habet ſimilitudinem cum genere primo modo dicto: quia ſicut genus primo modo dictũ, continet multa: ita genus logicum continet multas ſpecies. C Conuenit etiã cum genere ſecundo modo dicto: quia ſicut genus ſecundo modo dictum, eſt principium multorum: ita genus logicum eſt principium multarum ſpecierum: & hoc quidditatiuum.

SECVNDO ſciendum, quòd genus ſic diffinitur: Eſt, quod prædicatur de pluribus ſpecie differentibus in quid. Art. 2. In qua diffinitione per illud relatiuum, quod, intelligitur vniuerſale, quod eſt genus ad quinque vniuerſalia: & totum reſiduum ponitur ad differentiam illorum vniuerſalium. Vnde primò ponitur, de pluribus, quod capitur poſitiuè, ſcilicet de multis D ad differẽtiam indiuidui, quod non prædicatur de multis: Secundo ponitur, differentibus ſpecie, ad differentiam ſpeciei: quæ non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie. Tertiò ponitur, in quid, ad differentiam differentiæ, proprij, & accidentis: quæ prædicantur in quale. Aduerte, quòd ibi diffinitur genus ſecundè intentionaliter captum, & non primè intentionaliter captum, cum nihil ſit vnum & vniuocum ita, Sc. in 1. q. 8 9 ſ aliàs. 2 quam genus ad omnia genera, primè intentionaliter capta. Vlterius aduerte, quòd licet genus ſecundè intentionaliter captum, ſit ſpecies vniuerſalis: tamen in actu ſignato, qui fit per iſta verba, dicitur, prædicatur de pluribus differentibus ſpecie.

F *Art. 2.* *Error multorum.*

Tertio ſciendum, quòd genus, quod hic diffinitur, capitur ſecundò intentionaliter: de quo diffinitio eius quidditatiuè prędicatur. Ex quo ſequitur falſitas aliquorum dicentium: ꝙ genus ſecundò intentionaliter captum, diffinitur pro genere primò intentionaliter capto. Et ſi quis dicat: ibi diffinitur illud, pro quo genus ſupponit: vt dicendo: genus eſt quod &c. ſed genus ſupponit pro prima intentione: quia omnis terminus concretiuè acceptus, ſupponitur pro ſignificato materiali: ſed genus eſt terminus cõcretiuus. Reſpondetur, quòd quilibet terminus de bonitate intellectus poteſt ſupponere ꝓ ſuo ſignificato: licet aliquando de vſu pro alio ſupponat.

Sc. in 1. d. 23.

F Et aduerte, quòd ſicut iſta eſt denominatiua, & accidentalis, animal eſt genus: ita & iſta, animal prædicatur de pluribus: nam ſicut diffinitum prædicatur de aliquo, & eius diffinitio: quia nulla ſecunda intentio prædicatur quidditatiuè de primis, ſed tantum denominatiuè.

Sc. in 1. d. 4 & in 3. d. 7. q. 3. *Scot in 1. di. 23.*

Argvitvr primo ſic. Genus eſt ſpecies vniuerſalis, ergo non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie: cum ſpecies ſolum prædicetur de pluribus, differentibus numero. igitur: Secundò ſic: Si diffinitio generis eſſet bona: ſequeretur, quòd iſtæ eſſent concedendæ: homo eſt genus, equus eſt genus, cum differant ſpecie: igitur. Tertio ſic: Genus prædicatur in quale: ergo male dicitur, quòd prædicatur in quid. Antecedens patet: quia coloratum eſt G genus, & prædicatur in quale: vt patet dicendo, paries eſt coloratus. Ad primum dicitur, quòd genus prædicari de pluribus differentibus ſpecie, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo in actu exercito: vt dicendo, homo eſt genus, & ſic non eſt intelligendum. Alio modo in actu ſignato, qui fit per iſta verba, dicitur, prædicatur, & ſic intelligitur hic. & per hoc patet ſolutio ad ſecundam rationem. Ad tertium dicitur, quòd concreta accidentium poſſunt ad duo comparari. Vno modo ad ſua inferiora: & ſic prædicantur in quid: alio modo ad ſua ſubiecta, & ſic prædicantur in quale.

H *Ad cognoſcendum hoc mẽbrum, de diferentib ſpecie, oportet ſcire, quot modis dicitur diferens. vnde tot modis dicitur diferens, quot modis dicitur idem: Idem aũt dicitur tripliciter. ſ. idem genere, idem ſpecie, idem numero. Eadem genere ſunt, quæcumque ſub eodem genere continentur: vt homo, & aſinus ſub animali. Eadẽ ſpecie ſũt, quæcunq; ſub eadem ſpecie continentur: vt Socrat. et Plato ſub homine. Idem numerõ dicitur quadrupliciter, ſ. idẽ nomine, idem diffinitione, idem proprio: & idem accidente. Eadem nõie ſunt: quorũ res ẽ vna, nõia vero plura:*

vt

A *vt Marcus Tullius. Eadē diffinitione ſunt, quorum vnū eſt diffinitio alterius: vt animal rationale, mortale: eſt diffinitio hominis. Eadē proprio sūt, quorum vnum eſt propriū alterius, vt homo, & riſibile. Eadē accidente ſunt: quorum vnum eſt accidens alterius: vt Socrates, & albedo, quæ eſt in ipſo. Similiter differens dicitur tripliciter, ſcilicet genere ſpecie, & numero. Differētia genere sūt, quæ ſub diuerſis generibus continentur, vt homo ſub animale & arbor ſub planta. Differentia ſpecie ſunt, quæcun-*
B *que ſub diuerſis ſpeciebus continentur: ut Socrates ſub homine: & brunellus ſub aſino. Differentia numero ſunt, quæ faciunt diuerſum numerum: vt Socrates, & Plato. Illud vero dicitur prædicari in q̄d, per quod conuenienter reſpondetur ad interrogationem factam per quid: vt ſi quæratur: quid eſt homo? conuenienter reſpondetur, animal: & ideo animal prædicatur in quid de homine. Aliter autem diffinitur ſic genus: Genus eſt, cui ſupponitur ſpecies. Item genus diuiditur in genus generaliſſimū, & genus ſubalternum. Genus generaliſſimū eſt ſupra quod non eſt aliud genus ſuperueniens: vel genus generaliſſimum eſt, quod cum ſit genus,* C
non poteſt eſſe ſpecies. Et diuiditur in decem genera generaliſſima, quæ ſunt decem prædicamenta, ſcilicet ſubſtantia, quantitas, qualitas, relatio, actio, paſſio, ſitus, habitus, vbi, & quando. Hæc autem decem dicuntur genera generaliſſima: quia nullum genus habent ſupra ſe. Et licet ens ſit ſupra ipſa, tamen non dicitur de ipſis vniuoce ſed æquiuoce, ideo non eſt genus. De his autem nihil ad præſens dicetur, ſed in prædicamentis. Genus ſubalternum eſt, quod cum ſit genus, bene poteſt eſſe ſpecies: vt D
animal eſt genus hominis, & equi, & ſpecies corporis animati.

PRIMO ſciēdum, ꝙ ad cognoſcendum illam particulam, differentibus ſpecie, videndum eſt, quot modis dicitur idē: quia opoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt. Vnde idem, dicitur tribus modis, ſcilicet genere, ſpecie, & numero. Vnde eadem genere ſunt, quæ immediate & directè continentur ſub eodem genere, vt homo & equus, & per oppoſitum de differentibus genere dicatur. Eadem ſpecie, ſunt, quæ directè continentur ſub eadem ſpecie ſupple ſpecialiſſima: vt Socrates & Plato ſub homine. & oppoſitum dicatur de differentibus ſpecie. Sed idem numero dicitur qua- *Art. 1.* *Idem nu. 4.*

 drupli-

F druplicitor, ſcilicet nomine, diffinitione, propoſitione, & accidente: quorum diffinitiones ſatis patent in textu. Vnde inter iſtas identitates, maior identitas eſt identitas numeralis, quę vt in pluribus infert alias identitates: ſed maior diuerſitas eſt diuerſitas generica. Et aduerte, ꝙ eſt dña inter iſta: diuerſū, differens, & non idem. Nā illa ſunt diuerſa, quæ in conceptu quidditatiuo non conueniūt, vt vltimæ differentiæ: ſed differentia ſemper in cōceptu quidditatiuo conueniunt: vt Socrates, & Plato: & iſta ſolum dicū tur de ente: ſed non idem dicitur tam de ente, quàm de non ente, vt chymæra eſt non idem homini: & tamen non differt ab homine: quia negatio extra genus, ſicut non homo, nō idem. dicitur tam de ente, quàm de non ente.

Scot. in 1. d. 3 q. 3 & d. 8. q. 4. & in 2. d. 3. q. 6.

Sc in 1. diſt. 28. q. 1.

F

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd illud dicitur prædicari in quid, per quod conuenienter reſpondetur ad q̄onem factā per quid: vt ſi quæratur: quid eſt homo? reſpondetur, animal. ideo animal prædicatur in quid de homine: Vnde aduerte, ꝙ quicqd prædicatur in quid, prædicatur per ſe primo modo: ſed non e contra: quia differentiæ prædicantur per ſe primo modo de ſpeciebus: & non prædicantur in quid, ſed in quale. Aduerte etiā quòd prædicari in quid, & eſſe de quidditate, non ſunt idem, quia differentiæ ſunt de quidditate ſpecierum: & tamē non prædicantur de ſpeciebus in quid, ſed in quale. Aduerte vlterius quòd omne ſuperius prædicatur in quid de ſuis inferioribus, ſiue ſit in terminis primæ intentionis, ſiue ſecundæ intentionis.

Prædicare in quid, et eſſe de quidditate diſferunt.

G

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd ſecunda diffinitio generis eſt iſta: Genus eſt, cui ſupponitur ſpecies, quæ debet ſic intelligi. Genus eſt vniuerſale, ſub quo directè, & immediatè ponitur ſpecies. Et dicitur notanter, directè, propter differentias, quæ ponuntur a latere Dr etiam notanter, immediate, propter indiuidua, quæ ſolum mediāte ſpecie ponuntur ſub genere. Ex quo ſequitur, quòd ſpecies eſt proprium correlatiuum, & nō indiuiduum Et aduerte, ꝙ genus diuiditur in genus generaliſſimū, & ſubalternum. Vnde genus generaliſſimū eſt, quod cum ſit genus, non p̄t eſſe ſpecies: quia ſpēs hēt genus ſupra ſe: igitur, ſed generaliſſimū non habet genus ſupra ſe, igitur. Ex quo ſequitur alia diffinitio generis generaliſſimi, eſt, quod nō habet aliud genus ſuperueniēs. Et diuiditur in decem prædicamenta ſ. in ſubſtantiam, quantitatem, & qualitatem, & ſic de alijs: ſic ſ. quòd decem ſunt generaliſſima, ex ponendo generaliſſimum negatiuè. Sed gen⁹ ſubalternum eſt, quod cum ſit genus, benè poteſt eſſe ſpecies ſubalterna, vt animal reſpectu corporis eſt ſpecies, & reſpectu hominis eſt genus.

H

Sc. in 1. d 8. q. 3 aliàs 2.

ARGVITVR primo ſic: Animal, & ſubſtantia ſunt idem genere: & tamen non continetur ſub eodem genere, igitur.

Secūdò ſic. Genus & ſpecies ſunt duæ ſpecies: ergo vnū non continetur ſub alio.

Tertiò ſic: Generaliſſimum

eſt

Digitized by Google

A eſt ſpecies generis: ergo malè dicitur, quòd generaliſſimum non pōt eſſe ſpecies. Ad primùm dicitur: ꝙ licet nō contineantur ſub eodem genere: tñ vnū continetur ſub alio. quod ſufficit. Ad ſecundum dicitur: ꝙ vnum non ponitur ſub alio in actu exercito; tamen benè in actu ſignato. Ad tertium dicitur: quòd committitur fallacia figuræ dictionis arguendo à ſuppoſitione ſimplici ad perſonalem.

Species quid.

SPecies eſt, quæ prædicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid. In hac enim diffinitione hoc verbũ, prædicatur, dicit aptitudinẽ, & non actum. Similiter & in

B *alijs: vt homo prædicatur de Socrate, & Platone, & de alijs particularibus hominibus: qui differunt numero, vt prius patuit. Diffinitur etiam ſic ſpecies: Species eſt, quæ ponitur ſub aſsignato genere: & de qua genus in eo quod dicitur prædicatur. Et diuiditur in ſpeciem ſpecialiſsimã & ſubalternam. Species ſpecialiſsima eſt, quæ cum ſit ſpecies, nõ põt eſſe genus: vt homo, equus, & ſimilia. Vel eſt illa, ſub qua non eſt alia inferior ſpecies ſub ſe. Species ſubalterna eſt: quæ cum ſit ſpecies, benè poteſt eſſe genus. Vnde quæcunque ſunt inter genus generaliſsimum, & ſpeciem ſpecialiſsimam poſſunt eſſe genera, &* C *ſpecies: ad aliud tamen, & ad aliud ſumpta: ſunt enim genera reſpectu inferiorum: ſpecies verò reſpectu ſuperiorum: ſicut patet in arbore. Vt hoc autem fiat magis planum, ſumatur exemplum in vnoquoque prædicamento: ut ſubſtantia eſt genus primum, & ſub hoc ponitur corpus: & ſub corpore, corpus animatum: ſub corpore animato, animal: ſub animali animal rationale: & ſub rationali, homo: & ſub homine ſunt indiuidua: ut Socrates, & Plato. Indiuiduũ eſt, quod de uno ſolo prædicatur: ut Socrates de ſeipſo.* *Indiuiduum quid.*

D

PRIMO ſciendum, ꝙ conſequẽter dicendum eſt de ſecũdo prædicabili, ſcilicet ſpecie. Vnde ſpecies dicitur duobus modis. Vno modo vt eſt pulcritudo, ſ. vt forma rei. & ſic non capitur hic. Alio modo pro eo, quod ponitur ſub aſſignato genere: & ſic capitur adhuc dupliciter. Vno modo primè intentionaliter: & ſic non eſt aliud, quàm ſignificatum adæquatũ alicuius termini communis, vt indifferens eſt ad multa differentia numero. Alio modo ſecundè intentionaliter: & ſic eſt reſpectus rationis, cauſatus per actum comparatiuum noſtri intellectus comparantis tale ſignificatum adæquatũ in ordine ad ſua inferiora: & ſic capitur hic. Et eius ſunt tres diffinitiones. Prima ſpecies eſt, quæ *Art 1.* *Sc. in 1. d. 8 q. 3. aliàs 2.*

E prædicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid: & debet intelligi quòd in illis pluribus plurificetur ſpecies ſecundum naturam Et debet intelligi in tali diffinitione, ſolum, ad differentiam generis, quod prædicatur de pluribus differentib us ſpecie. Secunda diffinitio: ſpecies eſt, quæ ponitur ſub aſſignato genere, ſupple immediate, & directè. Et ponitur notanter, ſub aſſignato genere . i. ſub determinato: quia non ponitur ſub quocunq. genere. Tertia diffinitio: Species eſt de qua genus in eo quodquid prædicatur. Et debent intelligi iſtæ diffinitiones in actu ſignato, qui exercentur in primis. Et auuerte quòd licet vnius rei vel termini non ſint plures diffinitiones quidditatiuæ, tamen poſſunt eſſe plu F res per additamentum.

Art. 2. SECVNDO ſciendum ꝙ ſicut genus diuiditur in genus generaliſſimum & genus ſubalternum, ita ſpecies diuiditur in ſpeciem ſpecialiſsimam, & ſpeciē ſubalternam. ſunt tales diuiſiones totius in modo in ſuas partes. ſic ꝙ ſpecies ſpecialiſsima, & ſpecies ſubalterna non addūt ſupra ſpeciem, niſi differentias accidentales. Ex quo ſequitur, ꝙ ſpecies ſpecialiſsima, & ſpecies ſubalterna, non dicunt aliquem per ſe vnum conceptum, ſed ſolum per accidens: quia eſſe fundamentum in natura, non habente aliam communem inferiorem, eſt accidentale ſecundæ intentioni ſpeciei, igitur iſtæ ſunt contingentes, ſpecies ſpecialiſſima eſt ſpecies: Vnde ipſius ſpeciei ſpecialiſſimæ ſunt duæ diffinitiones. Prima eſt quòd cū ſit ſpecies, non poteſt eſſe genus: G ſecunda quòd cùm ſit ſpecies, non habet aliam ſpeciem inferiorem: & diuiditur ſolum per differentias indiuiduales. Sed ſpecies ſubalterna eſt, ꝙ cum ſit ſpecies, poteſt eſſe genus. quia diuiditur per differentias formales, conſtituentes ſpecies: vt animal per rationale, & irrationale.

TERTIO ſciendum, quòd Art. 3. Petrus Hiſpanus incidentaliter determinat de indiuiduo, dicens: Indiuiduum eſt, quod de vno ſolo prædicatur: ut Socrates de ſeipſo: & dicitur de vno ſolo, ad differentiam prædicabilis, quod prædicatur de pluribus. Et aduerte, quòd ibi diffinitur indiuiduum ſecundè intentionaliter captum Et ſi quis dicat: indiuiduum ſecundè intentionaliter H captū, prædicatur de pluribus: Obiect. puta de hoc indiuiduo, & de illo, ergo malè dicitur, quòd de vno ſolo prædicatur. Reſpondetur, quòd indiuiduum ſecundè intentionaliter captum, eſt ſpecies: ideo prædicatione exercita prædicatur de pluribus differentibus numero, puta de hoc indiuiduo, & de iſto: Sed prædicatione ſignata & eſſentialiter. ſolum prædicatur de vno ſolo. Aduerte quòd in diffinitione indiuidui debent intelligi illæ particulæ, quæ ponebatur in diffinitione termini diſcreti. Aduerte finaliter quòd ſeptem ſunt proprietates indiuiduis: quibus indiuiduū cognoſcitur, & diſtinguitur ſaltem extrinſece ab aliis. quæ continentur in iſtis verſibus.

Superi⁹ in 1. tra ctatu, de propoſitione ſingulari.

Forma, figura, locus, ſtirps, nomen, patria, tempus.

Hæc ſeptem propriè continet omnis homo.

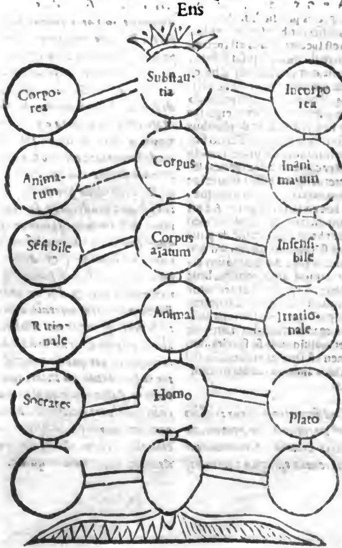
ARGVI-

Digitized by Google

A ARGVITVR Primo ſic: Species prædicatur de pluribus differentibus ſpecie. vt homo eſt ſpecies aſinus eſt ſpecies: ergo malè dicitur, quòd ſolum, prædicatur de pluribus differentibus numero. Secundo ſic: Illa, de quibus prædicatur ſpecies, ſolum differunt numero: ergo ſpecies non prædicatur de pluribus differẽtibus numero. Tertiò ſic: Si indiuiduum, ſecundè intentionaliter captum, eſſet ſpecies, ſequeretur, quòd eſſent plures ſpecies vniuerſalis, quam quinque, ſed hoc eſt falſum: igitur. Ad primum dicitur: ꝙ ſpecies accidentaliter bene prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, ſed non quidditatiuè. Ad ſecundum dicitur quòd argumentum bene B probat, ſi ly pluribus teneatur comparatiuè: ſed non ſi teneatur compoſitiuè. Ad tertium dicitur, negando conſequẽtiam: quia licet indiuiduum ſit ſpecies, non tamen eſt ſpecies vniuerſalis, ſed alicuius alterius, nobis innominati.

Differẽtia quid & quo ſuplex.

Differentia dicitur tribliciter: cõmuniter, propriè, & magis propriè. Communiter differentia eſt, quæ vnum differt ab altero ſeparabili accidente: vt Socrates ſedens differt à Platone currente. Propria differentia eſt, quæ vnum differt ab altero inſeparabili accidente: vt Socrates ſimus differt à Platone aquilo. Differentia magis propria eſt: quæ vnum differt ab altero ſpecifica differentia: vt homo per rationale differt ab equo, & aſino. Et diffinitur ſic: Differentia eſt, quæ prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quale: vt rationale prædicatur de homine, & de his, quæ differunt ſpecie: ſumus. n. rationales nos, & dij, vt vult Porphyrius: ſed mortale additum nobis, ſeparat nos ab illis. Illud autem dicitur prædicari in quale. per quod conueniẽter reſpondetur ad interrogationem, factam per quale: vt cum quæritur: qualis eſt homo: conuenienter reſpondetur rationalis: & ideo rationale prædicatur de homine in quale. C D

Aliter ſic diffinitur: Differentia eſt, quæ abundat ſpecies a genere: vt homo abundat ab animali his differẽtijs, rationale, mortale. Et ſciendum eſt, quòd eadem differentia eſt diuiſiua, & conſtitutiua, ſcilicet diuiſiua generis, et conſti-

A *conſtitutiua ſpeciei: vt ratio-nale diuidit animal cũ diffe-rentia ſibi oppoſita. Dicimus enim: animalium aliud ratio-nale, & aliud irrationale: & iſta dua differẽtia conſtituunt diuerſas ſpecies ſub animali. Oĩs enim differentia aduenies generi, conſtituit ſpeciem: & ideo cõſtitutiua, vel diuiſiua nominatur: mortale.n. additũ ſuper hoc genus, animal conſti-tuit ſpeciẽ. Et dicit Boetius, φ ſola ſpecies diffinitur diffini-tio enim cõſiſtit ex genere & differentia ſed ſola ſpecies ha-bet genus & differentias: & omne illud quod habet genus & differentias, diffinitur.*

Imo Ariſt. 7 Metaph.

B *Arti 1.* PRIMO ſciendum, quòd poſt quam determinatum eſt de ſe-cundo prædicabili, ſcilicet de ſpecie, cõſequenter determinan dum eſt de tertio, ſcilicet de dif ferentia, dicendo φ differentia capitur tripliciter, ſcilicet com muniter, proprie, & magis pro-prie. Vnde differentia cõmunis eſt, qua alterum differt ab altero ſeparabili accidẽte, vt Socrates albus differt a Platone nigro: & differentia dicitur cõis non per prædicationem ſed ſecundũ vsũ cõiter loquentium. Differentia propria eſt, qua alterum differt ab altero inſeparabili accidente: vt Socrates ſimus differt a Plato ne aquilo: Et dicitur propria: q̃a eſt in vſu propriè loquentium. Differentia magis propria eſt, qua alterũ differt ab altero ſpeci fica dña: vt rationale, & irratio-nale. Et dicitur magis propria: quia eſt in vſu propriiſſimè lo-queutium. i ſapientium; & de iſta ſecundè intentionaliter ca-pta, eſt hic ad propoſitum; & diffinitur ſic: Eſt, quæ prædica-tur de pluribus differentibus ſpecie in eo, quod quale eſſen-tiale: & dicitur, eſſentiale, ad differentiam accidentis, & pro-prij quæ prædicantur in qua-le accidentale. Vnde illud dici-tur prædicati in quale per quod conuenienter reſpondetur ad in-terrogationem factam per qua-le: ut ſi quæratur, qualis eſt ho mo: conuenienter reſpondetur, rationalis. C

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd Petrus Hiſpanus ſolum diffinit differentiam genericam: quæ nõ facit tertium p̃dicabile, ſed dif-ferentia, q̃ eſt cõis ad differẽtiã genericam, & ſpecificã, cõſtituit tertiũ p̃dicabile, & diffinit ſic, vt eſt tertiũ p̃dicabile: Eſt, q̃d p̃di-cat̃ de plurib. in quale eſſentiale. Vñ duplex eſt differentia magis propria. ſ. generica, & ſpecifica. Generica eſt q̃ cõuertitur cum gñe & facit ipſum differre ab oĩ alio: vt ſenſibile conuertitur cũ animali: & facit ipſum differ-re ab omni alio. Sed differentia ſpecifica eſt quæ conuertitur cũ ſpecie, & facit eam differre ab oĩ alio vt rationale & talis ſic diffi nitur. Eſt, quæ p̃dicatur de pluri bus differentibus numero in qua le eſſentiale. Et aduerte, φ diffe-rentia ſiue generica, ſiue ſpecifi-ca eſt eadem res cum illo, cuius eſt differentia: licet tamen diſtin guatur formaliter; vt rationale eſt idem cum homine: tamen di-ſtinguitur formaliter.

Differẽtia multiplex. D

Sc. in 1. d. 8. q. 3. in 2. d. 3 q. 6.

Art. 3. TERTIO ſciendum, φ ali-ter

E ter diffinitur, differentia eſt, qua ſpecies abundat a genere i. qua ſpecies actu, & eſſentialiter plura cõtinet, quam genus, vt per rationale homo plus continet actu, & eſſentialiter, quam animal, quia differentia, quæ diuidit genus, non continetur in genere actu, ſed ſolum in potentia. i. ſicut in magis communi. Et aduerte, ꝙ iſta diffinitio conuenit tam differentiæ genericę, quam ſpecificæ. Aduerte vltra, ꝙ eadem differentia eſt diuiſiua generis, & conſtitutiua ſpeciei. i. ꝙ illa differentia, quæ cũ ſua oppoſita diuidit genus: illa eadem conſtituit ſpeciem, vt rationale cum irrationali diuidit animal, & conſtituit hominem.

Se. in 1. d. 8. q. 3.

F ARGVITVR primo ſic: Diffinitio differentiæ non cõuenit differentiæ ſpecificæ, ſicut rationali: ergo non eſt bona. Secundo ſic Differentia, & illud cuius eſt differentia: ſunt idem vt homo, & rationale: ſed illud, cui eſt idem, nõ prædicatur in quale: ergo neque differentia.

Tertio ſic. Quicquid cõtinet ſpecies, continet & genus, cum hoc plus: ergo male dicitur, ꝙ differentia eſt, qua abundat ſpecies a genere. Ad primum dicitur, ꝙ differentia ſpecifica non continetur ſub differentia generica, quæ ibi diffinitur, ideo non oportet, quod diffinitio ſibi conueniat. Ad ſecundum negatur conſequentia, quia licet ſint idẽ realiter diſtinguuntur tamẽ formaliter, quod ſufficit.

Ad tertium dicitur, quòd genus in potentia bene plura continet, quam ſpecies, ſed non in actu.

G *PRoprium dicitur quadrupliciter. Vno modo dicitur propriũ: quod conuenit ſoli, ſed non omni, vt eſſe grammaticum. Secundo modo dicitur proprium, quod conuenit omni, ſed non ſoli, vt eſſe bipedem. Tertio modo dicitur proprium, quod conuenit omni, & ſoli ſed non ſemper: vt caneſcere in ſenectute.*

Propriũ qd, & quo implex.

Quarto modo dicitur proprium, quod conuenit omni, et ſoli, & ſemper, vt riſibile ineſt omni homini, & ſoli ſpeciei hominis, & ſemper: non enim dicitur homo riſibilis eo, quod ſemper actu rideat: ſed quia H *aptus natus eſt ad ridendum: & proprium, hoc modo ſumptum: eſt vnum de quinq prædicabilibus: & diffinitur ſic ab Ariſtotele: Proprium eſt, quod conuenit omni, & ſoli, & ſemper, & conuerſim prædicatur de re: & non indicat quid eſt eſſe rei, vt riſibile ineſt homini. Non indicat quid eſt eſſe rei, proprium in diffinitione proprij, ad differentiã diffinitionis, quæ conuerſim prædicatur de re, & indicat, quid eſt eſſe rei: ſubſtantia animata ſenſibilis conuertitur cum animali, & indicat eius eſſe: quia omnis diffinitio datur per ſubſtantialia: omne enim ſuperius eſt de eſſẽtia ſui inſe-*

inferioris. Diffinitio enim diffinitur ſic ab Ariſtotele. Diffinitio eſt oratio, quid eſt eſſe rei ſignificans: proprium aũt non indicat quid eſt eſſe rei. 1. Top. c. 4

Arti. 1. PRIMO ſciendum, ꝙ poſtquã determinatum eſt de tertio prę dicabili: conſequenter determinandum eſt de quarto, ſcilicet de proprio. Vnde proprium dicitur quadrupliciter. Primo, ꝙ ineſt ſoli, ſupplé, ſpeciei, & non omni, ſupple, indiuiduo illius ſpeciei: vt eſſe grammaticũ conuenit ſoli homini, & non omni: & hoc accipiendo grammaticum pro illo, qui habet grammaticam acquiſitam per laborem & exercitium. Secũdo modo dicitur proprium: quod ineſt omni, ſupple indiuiduo, ſed non ſoli ſpeciei; vt eſſe bipedem, conuenit omni homini, ſupple perfecto: ſed non conuenit ſoli homini, quia conuenit auibus: tertio modo dicitur proprium, quod ineſt omni, ſoli, ſed non ſemper: vt caneſcere, quod ineſt omni, ſoli, ſed nõ ſemper: & conuenit omni homini ſupple, viuenti ſecundum communem curſum naturæ, & ſoli. Et licet multa alia animalia dicantur griſeſcere, non tamen caneſcere. Quarto modo dicitur proprium quod ineſt omni, ſoli, & ſemper, vt riſibile conuenit omni homini & ſoli, & ſemper: q̃a ſiue Socrates ſit, ſiue nõ ſit, ſemper eſt riſibilis: & de iſto eſt hic ad propoſitum: & non de aliis. B

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, ꝙ iſte terminus, proprium, poteſt eſſe terminus primæ intentionis, & ſecundæ intentionis. Quando eſt terminus primæ intentionis: & ſic tantum ſignificat, quãtum hoc complexum, res, quæ non poteſt communicari: & ſic opponitur communi. Sed quando eſt terminus ſecundæ intentionis, ſignificat reſpectum rationis, qui attribuitur, quòad denominationem alicui cognito, ſeu ſignificato adæquato termini propriæ paſsionis, vt riſibile, ſenſibile: & ſic eſt hic ad propoſitum. C Scot. in quotlibe. q. 4.

Arti. 3. TERTIO ſciendum, quod proprium ſecundo intentionaliter captum, poteſt dupliciter diffiniri. Vno modo, vt proprium; & ſic diffinitur in textu, eſt q̃d accidit omni, ſoli, & ſemper, & conuerſim. i. conuertibiliter prędicatur de re. i. de ſubiecto. vt riſibile conuertibiliter prædicatur de homine. D

Alio modo, vt eſt quartũ prædicabile: ab aliis diſtinctum & ſic diffinitur: eſt quod prædicatur de pluribus accidentaliter intranſmutabiliter in eo, quod quale. vnde per hoc quod dicitur intrãſmutabiliter differt ab accidente: per hoc quod dicitur in quale, differt a ſpeciei, & genere. Et aduerte, quòd prædicari accidentaliter poteſt capi dupliciter: Vno modo, vt diſtinguitur contra prædicari eſſentialiter, & ſic ibi capitur. Alio modo, vt diſtinguitur contra prædicari neceſſario: & ſic ibi proprie non accipitur.

ARGVITVR primo: Omne vniuerſale debet immediate prædicari, de pluribus: ſed proprium immediate non prædicatur de pluribus, vt patet de riſibili, quod prædicatur de pluribus, mediante ſpecie, igitur. Se-

cundo

E Secundo ſic: Omne vniuerſale debet habere aliquem proprium modum prædicandi: ſed proprium non habet: quia hoc eſſet prædicari de pluribus differentibus numero, vel ſpecie.

Tertio ſic: Ridere eſt propriũ hominis: & tamen nõ facit iſtud quartum prædicabile: igitur. Ad primum dicitur, quòd non oportet vniuerſale prædicari de plurib. immediatè, licet bene oporteat ipſũ prędicari de plurib. Ad ſecundum dr, q prædicari de plurib. in quale accidentaliter, & intranſmutabiliter, eſt proprius modus prædicandi proprii. Ad tertium dicitur, q licet riſibile ſit proprium hominis, non tamen ridere: ſed eſt eius accidens.

F *Acci dẽs qd* *Accidens eſt, quod adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionem, vt album, nigrum: hæc enim poſſunt adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti corruptionem. Aliter diffinitur ſic: accidens eſt, quod nec eſt genus, nec ſpecies, nec differentia, nec proprium; ineſt autẽ rei. Vel ſic: Accidens eſt, quod contingit eidem ineſſe, & non ineſſe, vt album, nigrum, ſedere, & huiuſmodi. Et de his duabus diffinitionibus vltimis dicit Ariſt. quòd ſecunda melior eſt, quàm prima: quia ad cognoſcendum primam oportet ſcire, quid ſit genus, quid ſpecies, quid differentia, quid proprium ſecũda autem per ſe finita eſt ad cognoſcendum, quid per eam dicitur.* *Negatio cognoſcitur per affirmationẽ perihe. in fine. et 4. Metaph. 2. & 16.*

G *Accidentium aliud ſeparabile, aliud inſeparabile. Separabile eſt illud, quod poteſt ſeparari à ſubiecto, vt album, nigrum, ſedere, & huiuſmodi. Inſeparabile eſt, quod non poteſt ſeparari à ſubiecto, vt nigredo in coruo, & albedo in cygno. Non tamen eſt contra diffinitionem, qua dicitur, quòd accidens eſt, quòd adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionem: quia vt vult Porphyrius: coruus poteſt intelligi albus: & æthiops nitens candore, præter ſubiecti corruptionem.* *Accidẽs duplex.* *Accidentium aliud commune, aliud proprium: cõmune, vt album, nigrum: proprium: vt albedo Socratis, ſimitas Platonis.* *Cap de accidẽte.* H

POSTQVAM determinatũ eſt, de quarto prædicabili: conſequenter determinandum eſt de quinto, & vltimo, ſcilicet de accidente. Vnde accidens dupliciter accipitur, ſcilicet, primè intentionaliter, & ſecundè intentionaliter: primè intẽtionaliter capitur dupliciter. Vno modo pro denominato: & ſic eſt forma quę poteſt adeſſe, & abeſſe i. inhærere, & non inhærere ſubiecto, vt albedo, nigredo. Alio modo formaliter: & ſic eſt reſpectus formæ inhærẽtis ad ſubiectum, cui inhæret, & tunc dicitur denominatiuè de nouem *Arti. 1.* *Accidens capitur dupliciter.*

prædi-

A prædicamentis, vt albedo eſt accidens. Alio modo accipitur ſecundò intentionaliter: & ſic eſt reſpectus rationis, qui attribuitur alicui cognito, quod poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto: & debet ibi capi adeſſe, & adeſſe, ſecundè intentionaliter, quemadmodò viſum eſt in materia contingenti. Vnde illa ſecunda intentio non habet ſolum accidens reale pro fundamento; ſed poteſt etiam fundari in natura humana Chriſti.

Car. 9. b.

Sc. in 1. d. 13. et in 3. d. 7. q. 1. Art. 2.

SECVNDO ſciendum, ꝙ accidentis, ſecundè intentionaliter capti, tres ſunt diffinitiones. Prima eſt, ꝙ poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto præter ſubiecti corruptionem: quæ poteſt exponi dupliciter. Vno modo realiter: & ſic eſt ſenſus: accidens eſt forma, quæ poteſt adeſſe, & abeſſe, i. inhærere, & non inhærere ſubiecto, præter ſubiecti corruptionem, id eſt præter hoc, quod propoſitio exprimens fiat impoſſibilis. Alio modo exponitur logicaliter: & tunc eſt ſenſus: accidens eſt vnum vniuerſale, quod poteſt affirmatiuè, & negatiuè enunciari de ſubiecto, præter hoc, quod propoſitio fiat impoſſibilis: ſecunda diffinitio: Accidens eſt vniuerſale, quod ſupple reſpectu ſui ſubiecti non eſt genus, neque ſpecies, neque proprium, &c. B

Tertia diffinitio: Accidēs eſt, quod contingit eidem ineſſe, & non ineſſe: & eſt eadem in ſententia cum prima: & poteſt exponi ſicut prima. Vnde in omnibus iſtis poteſt diffiniri accidens in ratione prædicabilis, & ſic diffinitur; Accidens eſt vniuerſale, quod poteſt prædicari de pluribus accidentaliter & trāſmutabiliter in eo quod quale. C

TERTIO ſciendum, ꝙ ipſius accidentis duæ ſunt diuiſiones: Prima accidentium aliud ſeparabile, aliud īſeparabile. Separabile eſt, quod poteſt per naturā faciliter ſeparari a ſubiecto, vt albedo, & nigredo. Inſeparabile eſt, quod per naturam, & faciliter non poteſt ſeparari a ſubiecto, vt nigredo corui, ſimitas naſi: Secunda diuiſio: accidentium aliud cōe, aliud proprium, i. ſingulare. Cōe eſt, quod poteſt prædicari de plurib. vt album, nigrum. Proprium eſt, quod non poteſt prædicari de pluribus, vt hoc album, & hoc nigrum: Ex quo ſequitur, quod ibi capitur commune, vt diſtinguitur contra ſingulare.

Arti. 2.

ARGVITVR primo. Combuſtio eſt accidens domus: & tamē non poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto, præter ſubiecti corruptionem; igitur. Secundò ſic: Accidens eſt ſpecies vniuerſalis: ergo male dicitur, quod accidens eſt quod non eſt genus, neque ſpecies. Tertiò ſic: In tertia diffinitione accidentis ponuntur oppoſita, ſcilicet ineſſe & non ineſſe: igitur non eſt bona. D

Ad primum dicitur, ꝙ combuſtio non poteſt adeſſe, & ineſſe capiendo ly, adeſſe, & abeſſe, primè intentionaliter, ſed bene capiendo ſecundè intentionaliter.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ accidens ſecundè intentionaliter captum, eſt bene ſpecies vniuerſalis, tū bene reſpectu ſui denominati non eſt genus, neque ſpecies.

Ad tertium dicitur, in aliqua diffi-

E prædicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid: & debet intelligi quòd in illis pluribus plurificetur ſpecies ſecundum naturam. Et debet intelligi in tali diffinitione, ſolum, ad differentiam generis, quod prædicatur de pluribus differentib⁹ ſpecie. Secunda diffinitio: ſpecies eſt, quæ ponitur ſub aſſignato genere, ſupple immediatè, & directè. Et ponitur notanter, ſub aſſignato genere. i. ſub determinato: quia non ponitur ſub quocunq. genere. Tertia diffinitio: Species eſt de qua genus in eo quod quid prædicatur. Et debent intelligi iſtæ diffinitiones in actu ſignato, qui exercetur in primis. Et aduerte quòd licet vnius rei vel termini non ſint plures diffinitiones quidditatiuæ, tamen poſſunt eſſe F plures per additamentum.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, ꝙ ſicut genus diuiditur in genus generaliſſimum & genus ſubalternum, ita ſpecies diuiditur in ſpeciem ſpecialiſsimam, & ſpeciē ſubalternam. ſunt tales diuiſiones totius in modo in ſuas partes. ſic ꝙ ſpecies ſpecialiſsima, & ſpecies ſubalterna non addūt ſupra ſpeciem, niſi differentias accidentales. Ex quo ſequitur, ꝙ ſpecies ſpecialiſsima, & ſpecies ſubalterna, non dicunt aliquem per ſe vnum conceptum, ſed ſolum per accidens: quia eſſe fundamentum in natura, non habente aliam communem inferiorem, eſt accidentale ſecundæ intentioni ſpeciei: igitur iſtæ ſunt contingentes. ſpecies ſpecialiſſima eſt ſpecies: Vnde ipſius ſpeciei ſpecialiſſimæ ſunt duæ diffinitiones. Prima eſt quòd cū ſit ſpecies, non poteſt eſſe genus: G ſecunda quòd cum ſit ſpecies, non habet aliam ſpeciem inferiorem: & diuiditur ſolum per differentias indiuiduales. Sed ſpecies ſubalterna eſt, ꝙ cum ſit ſpecies, poteſt eſſe genus. quia diuiditur per differentias formales, conſtituentes ſpecies: vt animal per rationale, & irrationale.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd Petrus Hiſpanus incidentaliter determinat de indiuiduo, dicens: Indiuiduum eſt, quod de vno ſolo prædicatur: ut Socrates de ſeipſo: & dicitur de vno ſolo, ad differentiam prædicabilis, quod prædicatur de pluribus. Et aduerte, quòd ibi diffinitur indiuiduum ſecundè intentionaliter captum. Et ſi quis dicat: indiuiduum ſecundè intentionaliter H captū, prædicatur de pluribus: *Obiect.* puta, de hoc indiuiduo, & de illo: ergo malè dicitur, quòd de vno ſolo prædicatur. Reſpondetur, quòd indiuiduum ſecundè intentionaliter captum, eſt ſpecies: ideo prædicatione exercita prædicatur de pluribus differentibus numero, puta de hoc indiuiduo, & de iſto: Sed prædicatione ſignata & eſſentialiter, ſolum prædicatur de vno ſolo. Aduerte quòd in diffinitione indiuidui debent intelligi illæ particulæ, quæ ponebatur in diffinitione termini diſcreti. Aduerte finaliter quòd ſeptem ſunt proprietates indiuiduis: quibus indiuiduū cognoſcitur, & diſtinguitur ſaltem extrinſece ab aliis, quæ continentur in iſtis verſibus. *Superi⁹ in 1. tractatu, de propoſitione ſingulari.*

Forma, figura, locus, ſtirps, nomen, patria, tempus.

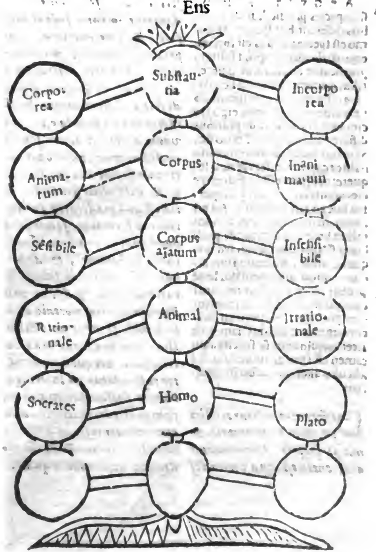
Hæc ſeptem propriè continet omnis homo.

A ARGVITVR Primo ſic: Species prædicatur de pluribus differentibus ſpecie. vt homo eſt ſpecies aſinus eſt ſpecies: ergo malè dicitur, quòd ſolum, prædicatur de pluribus differentibus numero. Secundo ſic: Illa, de quibus prædicatur ſpecies, ſolum differunt numero: ergo ſpecies non prædicatur de pluribus differẽtibus numero. Tertiò ſic: Si indiuiduum, ſecundè intentionaliter captum, eſſet ſpecies, ſequeretur, quòd eſſent plures ſpecies vniuerſalis, quam quinque, ſed hoc eſt falſum: igitur. Ad primum dicitur: ꝙ ſpecies accidentaliter bene prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, ſed non quidditatiuè. Ad ſecundum dicitur, quòd argumentum bene
B probat, ſi ly pluribus teneatur comparatiuè: ſed non ſi teneatur compoſitiuè. Ad tertium dicitur, negando conſequẽtiam: quia licet indiuiduum ſit ſpecies, non tamen eſt ſpecies vniuerſalis, ſed alicuius alterius, nobis innominati.

Differẽtia quid & quo ſuplex.

DIfferentia dicitur tripliciter: cõmuniter, propriè, & magis propriè. Communiter differentia eſt, quæ vnum differt ab altero ſeparabili accidente: vt Socrates ſedens differt a Platone currente. Propria differentia eſt, quæ vnum differt ab altero inſeparabili accidente: vt Socrates ſimus differt a Platone aquilo. Differentia magis propria eſt: quæ vnum differt ab altero ſpecifica differentia: vt homo per rationale differt ab equo, & aſino. Et diffinitur ſic: Differentia eſt, quæ prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quale: vt rationale prædicatur de homine, & de his, quæ differunt ſpecie: ſumus. n. rationales nos, & dij, vt vult C

D *Porphyrius: ſed mortale additum nobis, ſeparat nos ab illis. Illud autem dicitur prædicari in quale, per quod conueniẽter reſpondetur ad interrogationem, factam per quale: vt cum quæritur: qualis eſt homo: conuenienter reſpondetur rationalis: & ideo rationale prædicatur de homine in quale.*

Aliter ſic diffinitur: Differentia eſt, quæ abundat ſpecies a genere: vt homo abundat ab animali his differẽtijs, rationale, mortale. Et ſciendum eſt, quòd eadem differentia eſt diuiſiua, & conſtitutiua, ſcilicet diuiſiua generis, et conſti-

A *conſtitutiua ſpeciei: vt rationale diuidit animal cũ differentia ſibi oppoſita. Dicimus enim: animalium aliud rationale & aliud irrationale: & iſta duæ differẽtiæ conſtituunt diuerſas ſpecies ſub animali. Oĩs enim differentia, adueniẽs generi, conſtituit ſpeciem: & ideo cõſtitutiua, vel diuiſiua nominatur: mortale.n. additũ ſuper hoc genus, animal conſtituit ſpeciẽ. Et dicit Boetius,* Imo Ariſt. 7 Metaph. *ꝙ ſola ſpecies diffinitur: diffinitio enim cõſiſtit ex genere & differentia ſed ſola ſpecies habet genus & differentias: & omne illud quod habet genus & differentias, diffinitur.*

B Primo ſciendum, quòd poſtquam determinatum eſt de ſecundo prædicabili, ſcilicet de ſpecie, cõſequenter determinandum eſt de tertio, ſcilicet de differentia, dicendo ꝙ differentia capitur tripliciter, ſcilicet communiter, proprie, & magis proprie. Vnde differentia cõmunis eſt, qua alterum differt ab altero ſeparabili accidẽte, vt Socrates albus differt a Platone nigro: & differentia dicitur cõis non per prædicationem ſed ſecundũ vſũ cõiter loquentium. Differentia propria eſt, qua alterum differt ab altero inſeparabili accidente: vt Socrates ſimus differt a Platone aquilo: Et dicitur propria: q̃a eſt in vſu propriè loquentium. Differentia magis propria eſt, qua alterũ differt ab altero ſpecifica dñã: vt rationale, & irrationale. Et dicitur magis propria: quia eſt in vſu propriiſſimè loquentium, ſ. ſapientium, & de iſta ſecundè intentionaliter capta, eſt hic ad propoſitum: & diffinitur ſic: Eſt, quæ prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo, quod quale eſſentiale: & dicitur, eſſentiale, ad differentiam accidentis, & proprij, quæ prædicantur in quale accidentale. Vnde illud dicitur prædicari in quale per quod conuenienter reſpondetur ad interrogationem factam per quale: ut ſi quæratur, qualis eſt homo: conuenienter reſpondetur, rationalis. C

Art. 1.

Secundo ſciendum, quòd Petrus Hiſpanus ſolum diffinit differentiam genericam: quæ nõ facit tertium ꝑdicabile, ſed differentia, q̃ eſt cõis ad differẽtiã genericam, & ſpecificã, cõſtituit tertiũ ꝑdicabile, & diffinit ſic, vt eſt tertiũ ꝑdicabile: Eſt, q̃ ꝑdicatũ de plurib. in quale eſſentiale. Vñ duplex eſt differentia magis propria. ſ. generica, & ſpecifica. Generica eſt q̃ cõuertitur cum gñe, & facit ipſum differre ab oĩ alio: vt ſenſibile conuertitur cũ animali: & facit ipſum differre ab omni alio. Sed differentia ſpecifica eſt quæ conuertitur cũ ſpecie, & facit eam differre ab oĩ alio vt rationale & talis ſic diffinitur. Eſt, quæ ꝑdicatur de pluribus differentibus numero in quale eſſentiale. Et aduerte, ꝙ differentia ſiue generica, ſiue ſpecifica eſt eadem res cum illo, cuius eſt differentia: licet tamen diſtinguatur formaliter; vt rationale eſt idem cum homine: tamen diſtinguitur formaliter. Art. 2. Differẽtia multiplex. D Sc. in 1. d. 8. q. 3. in 2. d. 3. q. 6.

Tertio ſciendum, ꝙ aliter Art. 3.

E Se. in 1. d. 8. q. 3. ter diffinitur, differentia eſt, qua ſpecies abundat a genere i. qua ſpecies actu, & eſſentialiter plura cõtinet, quam genus, vt per rationale homo plus continet actu, & eſſentialiter, quam animal, quia differentia, quæ diuidit genus, non continetur in genere actu, ſed ſolum in potentia. i. ſicut in magis communi. Et aduerte, ꝙ iſta diffinitio conuenit tam differentiæ genericę, quam ſpecificæ. Aduerte vltra, ꝙ eadem differentia eſt diuiſiua generis, & conſtitutiua ſpeciei. i. ꝙ illa differentia, quæ cũ ſua oppoſita diuidit genus: illa eadem conſtituit ſpeciem, vt rationale cum irrationali diuidit animal, & conſtituit hominem.

F ARGVITVR primo ſic: Diffinitio differentiæ non cõuenit differentiæ ſpecificæ, ſicut rationali: ergo non eſt bona. Secundo ſic Differentia, & illud cuius eſt differentia: ſunt idem vt homo, & rationale: ſed illud, cui eſt idem, nõ prædicatur in quale: ergo neque differentia.

Tertio ſic. Quicquid cõtinet ſpecies, continet & genus, cum hoc plus: ergo male dicitur, ꝙ differentia eſt, qua abundat ſpecies a genere. Ad primum dicitur, ꝙ differentia ſpecifica non continetur ſub differentia generica, quæ ibi diffinitur, ideo non oportet, quod diffinitio ſibi conueniat. Ad ſecundum negatur conſequentia, quia licet ſint idẽ realiter diſtinguuntur tamẽ formaliter, quod ſufficit.

Ad tertium dicitur, quòd genus in potentia bene plura continet, quam ſpecies, ſed non in actu.

PRoprium dicitur quadrupliciter. Vno modo dicitur propriũ: quod conuenit ſoli, ſed non omni, vt eſſe grammaticum. Secundo modo dicitur proprium, quod conuenit omni, ſed non ſoli, vt eſſe bipedem. Tertio modo dicitur proprium, quod conuenit omni, & ſoli ſed non ſemper: vt caneſcere in ſenectute. G Proprium qd, & quotuplex.

Quarto modo dicitur proprium, quod conuenit omni, et ſoli, & ſemper, vt riſibile ineſt omni homini, & ſoli ſpeciei hominis, & ſemper: non enim dicitur homo riſibilis eo, quod ſemper actu rideat: ſed quia H *aptus natus eſt ad ridendum: & proprium, hoc modo ſumptum: eſt vnum de quinq; prædicabilibus: & diffinitur ſic ab Ariſtotele: Proprium eſt, quod conuenit omni, & ſoli, & ſemper, & conuerſim prædicatur de re: & non indicat quid eſt eſſe rei, vt riſibile ineſt homini. Non indicat quid eſt eſſe rei, proprium in diffinitione proprij, ad differentiã diffinitionis, quæ conuerſim prædicatur de re, & indicat, quid eſt eſſe rei: ſubſtantia animata ſenſibilis conuertitur cum animali, & indicat eius eſſe: quia omnis diffinitio datur per ſubſtantialia: omne enim ſuperius eſt de eſſẽtia ſui inſe-*

inferioris. Diſſinitio enim diſ-
finitur ſic ab Ariſtotele. Diſſi-
1. Top. c. 4 *nitio eſt oratio, quid eſt eſſe*
rei ſignificans: proprium aũt
non indicat quid eſt eſſe rei.

Arti. 1. PRIMO ſciendum, ꝙ poſtquã
determinatum eſt de tertio prę-
dicabili: conſequenter determi-
nandum eſt de quarto, ſcilicet
de proprio. Vnde proprium di-
citur quadrupliciter. Primo, ꝙ
ineſt ſoli, ſupple, ſpeciei, & non
omni, ſupple, indiuiduo illius
ſpeciei: vt eſſe grammaticũ con-
uenit ſoli homini, & non om-
ni: & hoc accipiendo grammati-
cum pro illo, qui habet gram-
maticam acquiſitam per labo-
rem & exercitium. Secũdo mo-
do dicitur proprium: quod in-
B eſt omni, ſupple indiuiduo, ſed
non ſoli ſpeciei; vt eſſe bipedem,
conuenit omni homini, ſup-
ple perfecto: ſed non conuenit
ſoli homini, quia conuenit aui-
bus: tertio modo dicitur pro-
prium, quod ineſt omni, ſoli, ſed
non ſemper: vt caneſcere, quod
ineſt omni, ſoli, ſed nõ ſemper:
& conuenit omni homini ſup-
ple, viuenti ſecundum commu-
nem curſum naturæ, & ſoli. Et
licet multa alia animalia dican-
tur griſeſcere, non tamen cane-
ſcere. Quarto modo dicitur pro-
prium quod ineſt omni, ſoli, &
ſemper, vt riſibile conuenit om-
ni homini & ſoli, & ſemper: qa
ſiue Socrates ſit, ſiue nõ ſit, ſem-
per eſt riſibilis: & de iſto eſt hic
ad propoſitum: & non de aliis.

SECVNDO ſciendum, ꝙ iſte
terminus, proprium, poteſt eſſe
Arti. 2. terminus primæ intentionis, &
ſecundæ intentionis. Quando
eſt terminus primæ intentio- C
nis: & ſic tantum ſignificat, quã-
tum hoc complexum res, quæ
non poteſt communicari: & ſic Scot. in
opponitur communi. Sed quan- quotli-
do eſt terminus ſecundæ inten- be. q. 4.
tionis, ſignificat reſpectum ra-
tionis, qui attribuitur, quòd ad
denominationem alicui cogni-
to, ſeu ſignificato adæquato ter-
mini propriæ paſsionis, vt riſi-
bile, ſenſibile: & ſic eſt hic ad
propoſitum.

TERTIO ſciendum, quod pro-
prium ſecundo intentionaliter Arti. 3.
captum, poteſt dupliciter diffi-
niri. Vno modo, vt proprium;
& ſic diffinitur in textu, eſt qđ
accidit omni, ſoli, & ſemper, &
conuerſim. i. conuertibiliter prę-
dicatur de re. i. de ſubiecto. vt
riſibile conuertibiliter prædica-
tur de homine. D

Alio modo, vt eſt quartũ præ-
dicabile: ab aliis diſtinctum &
ſic diffinitur; eſt quod prædica-
tur de pluribus accidentaliter
intranſmutabiliter in eo, quod
quale. vnde per hoc quod dici-
tur intrãſmutabiliter differt ab
accidente: per hoc quod dicitur
in quale, differt a ſpeciei, & ge-
nere. Et aduerte, quòd prædica-
ri accidentaliter poteſt capi du-
pliciter: Vno modo, vt diſtingui-
tur contra prædicari eſſentiali-
ter, & ſic ibi capitur. Alio mo-
do, vt diſtinguitur contra præ-
dicari neceſſario: & ſic ibi pro-
prie non accipitur.

ARGVITVR primo: Omne v-
niuerſale debet immediate præ-
dicari, de pluribus: ſed pro-
prium immediate non prædica-
tur de pluribus, vt patet de riſi-
bili, quod prædicatur de pluri-
bus, mediante ſpecie, igitur. Se-
cundo

Digitized by Google

Secundo ſic: Omne vniuerſale debet habere aliquem proprium modum prædicandi: ſed proprium non habet: quia hoc eſſet prædicari de pluribus differentibus numero, vel ſpecie.

Tertio ſic: Ridere eſt propriũ hominis: & tamen nõ facit iſtud quartum prædicabile: igitur. Ad primum dicitur, quòd non oportet vniuerſale prædicari de plurib. immediatè, licet bene oporteat ipſũ prędicari de plurib. Ad ſecundum dr̃, q̃ prædicari de plurib. in quale accidentaliter, & intranſmutabiliter, eſt proprius modus prædicandi proprii. Ad tertium dicitur, q̃ licet riſibile ſit proprium hominis, non tamen ridere: ſed eſt eius accidens.

F *Accidens eſt, quod adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionem, vt album, nigrum: hæc enim poſſunt adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti corruptionem. Aliter diffinitur ſic: accidens eſt, quod nec eſt genus, nec ſpecies, nec differentia, nec proprium; ineſt autẽ rei. Vel ſic: Accidens eſt, quod contingit eidem ineſſe, & non ineſſe, vt album, nigrum, ſedere, & huiuſmodi. Et de his duabus diffinitionibus vltimis dicit Ariſt. quòd ſecunda melior eſt, quàm prima: quia ad cognoſcendum primam oportet ſcire, quid ſit genus, quid ſpecies, quid differentia, quid proprium: ſecunda autem per ſe finita eſt ad cognoſcendum, quid per eam dicitur.* G *Accidentium aliud ſeparabile, aliud inſeparabile. Separabile eſt illud, quod poteſt ſeparari à ſubiecto, vt album, nigrum, ſedere, & huiuſmodi. Inſeparabile eſt, quod non poteſt ſeparari à ſubiecto, vt nigredo in coruo, & albedo in cygno. Non tamen eſt contra diffinitionem, qua dicitur, quòd accidens eſt, quod adeſt, & adeſt præter ſubiecti corruptionem: quia vt vult Porphyrius: coruus poteſt intelligi albus: & æthiops nitens candore, præter ſubiecti corruptionem. Accidentium aliud commune, aliud proprium: commune, vt album, nigrum: proprium, vt albedo Socratis, ſimitas Platonis.*

Acci dẽs q̃d | *Negatio cognoſcitur per affirmationẽ perihe. in fine. & 4. Metaph. 2. & 16.* | *Accidẽs duplex.* | *Cap. de accidẽte.* H

POSTQVAM determinatũ eſt de quarto prædicabili: conſequenter determinandum eſt de quinto, & vltimo, ſcilicet de accidente. Vnde accidens dupliciter accipitur, ſcilicet primè intentionaliter, & ſecundè intentionaliter: primè intẽtionaliter capitur dupliciter. Vno modo, ꝑ denominato: & ſic eſt forma quę poteſt adeſſe, & abeſſe, inhærere, & non inhærere ſubiecto, vt albedo, nigredo. Alio modo formaliter: & ſic eſt reſpectus formæ inhærẽtis ad ſubiectum cui inhæret, & tunc dicitur, denominatiue de nomine prædi-

Arti. 1. | *Accidens capitur dupliciter.*

A prædicamentis, vt albedo eſt accidens. Alio modo accipitur ſecundò intentionaliter: & ſic eſt reſpectus rationis, qui attribuitur alicui cognito, quod poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto: & debet ibi capi adeſſe, & adeſſe, ſecundè intentionaliter, quemadmodũ viſum eſt in materia contingenti. Vnde illa ſecunda intentio non habet ſolum accidens reale pro ſundamento; ſed poteſt etiam fundari in natura humana Chriſti.

Car. 9. b.

Sc. in 1. d. 13. et in 3. d. 7. q. 1. Art. 2.

SECVNDO ſciendum, ꝙ accidentis, ſecundè intentionaliter capti, tres ſunt diffinitiones. Prima eſt, ꝙ poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto præter ſubiecti corruptionem: quæ poteſt exponi dupliciter. Vno modo realiter: & ſic eſt ſenſus: accidens eſt forma, quæ poteſt adeſſe, & abeſſe, i. inhærere, & non inhærere ſubie-B cto, præter ſubiecti corruptionem, id eſt præter hoc, quod propoſitio exprimens fiat impoſſibilis. Alio modo exponitur logicaliter: & tunc eſt ſenſus: accidens eſt vnum vniuerſale, quod poteſt affirmatiuè, & negatiuè enunciari de ſubiecto, præter hoc, quod propoſitio fiat impoſſibilis: ſecunda diffinitio: Accidens eſt vniuerſale, quod ſuppleat reſpectu ſui ſubiecti non eſt genus, neque ſpecies, neque proprium, &c.

Tertia diffinitio: Accidẽs eſt, quod contingit eidem ineſſe, & non ineſſe: & eſt eadem in ſententia cum prima: & poteſt exponi ſicut prima. Vnde in omnibus iſtis poteſt diffiniri accidens in ratione prædicabilis, & ſic diffinitur: Accidens eſt vniuerſale, quod poteſt prædicari de plurib. accidentaliter & trãſmutabiliter in eo quod quale. C

Arti. 2.

TERTIO ſciendum, ꝙ ipſius, accidentis duæ ſunt diuiſiones: Prima accidentium aliud ſeparabile, aliud ĩſeparabile. Separabile eſt, quod poteſt per naturã faciliter ſeparari a ſubiecto, vt albedo, & nigredo. Inſeparabile eſt, quod per naturam, & faciliter non poteſt ſeparari a ſubiecto, vt nigredo corui, ſimitas naſi: Secunda diuiſio: accidentium aliud cõe, aliud proprium. i. ſingulare. Cõe eſt, quod poteſt prædicari de plurib. vt album, nigrum. Proprium eſt, quod non poteſt prædicari de pluribus, vt hoc album, hoc nigrum. Ex quo ſequitur, quòd ibi capitur, commune, vt diſtinguitur contra ſingulare.

ARGVITVR primo. Combuſtio eſt accidens domus: & tamẽ D non poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto, præter ſubiecti corruptionem; igitur. Secundò ſic: Accidens eſt ſpecies vniuerſalis: ergo male dicitur, quod accidens eſt, quod non eſt genus, neque ſpecies. Tertiò ſic: In tertia diffinitione accidentis ponuntur oppoſita, ſcilicet ineſſe, & non ineſſe: igitur non eſt bona.

Ad primum dicitur, ꝙ combuſtio non poteſt adeſſe, & ineſſe capiendo ly adeſſe, & abeſſe, primè intentionaliter, ſed bene capiendo ſecundè intentionaliter.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ accidens ſecundè intentionaliter captum, eſt bene ſpecies vniuerſalis, tñ bene reſpectu ſui denominati non eſt genus, neque ſpecies.

Ad tertium dicitur, in aliqua

diffi-

E diffinitione ſine aliquo inconuenienti trib. modis poſſunt poni oppoſita. Primo diſiunctim, vt propoſitio eſt oratio, verum vel falſum ſignificans. Secundo modo copulatim, vt contradictio eſt affirmatio & negatio eiuſdem de eodem. Tertio modo mediante aliqua dictione, ſub qua non repugnat ipſis conuenire alicui ſunt iſtæ dictiones, poteſt, & contingit.

Cōitates, & diuerſitate: q̄ n quepradicabilium

Commune eſt autem omnibus quinque prædicabilibus de pluribus prædicari. Differunt autem genus, & ſpecies: quoniam genus de plurib prædicatur, quàm ſpecies, & quæ alia prædicabilia: & per hoc F *differt ab alijs. Differentia autem differt a genere, quoniam genus prædicatur in quid: differentia vero in quale. Item differentia differt a ſpecie, eo q prædicatur de pluribus ſpeciebus: ſpecies vero non. Similiter differt ab accidēte: quia accidentia ſuſcipiunt magis, & minus, intenſionē et remiſſionem: differentia vero nō ſuſcipit magis, neq minus. Differt autem ſpecies a genere: quia genus continet ſpecies, et non continetur ab eis. Species autem differt a differentia: quia ex pluribus differentijs bene conſtituitur vna ſpecies, vt iſta differentia, rationale, mortale coniungūtur ad cō[iu]nctionem huius ſpēi, homo: ſpe-* G *cies vero non coniungitur ſpeciei, vt gignat aliā ſpēm: quadam n. particularis equa cuidam particulari aſino permiſcetur ad muli generationem: ſed non equa & aſinus in cōi. Species aūt differt a proprio: quia ſpecies natura prior eſt proprio, proprium vero poſterius eſt ſpecie. Præterea quorū termini, & diffinitiones ſunt differentes, ipſa ſunt differentia: ergo ſpecies, & proprium ſunt differentia. Species aūt differt ab accidente, quia ſpecies prædicatur in quid: accidens vero in quale, vel quō ſe hēt: ſpecies ēt natura prior eſt* H *accidente, omne n. accidēs natura poſterius eſt ſuo ſubiecto. Proprium autem differt ab accidente: quia proprium de vna ſola ſpecie prædicatur cuius eſt proprium, accidēs vero de pluribus ſpeciebus: & accidens primo ineſt indiuiduis, & per poſterius generibus, & ſpeciebus: non enim dicitur homo, aut animal currit: niſi quia Socrat. vel Plato currat: proprium autem prima cōuenit ſpeciei, & per ſpeciem conuenit indiuiduis. Itē genus, differentia, ſpecies, propriū, æqualiter participantur ab omnibus, de quibus prædicātur accidens vero non: ſed*

ſuſci-

A ſuſcibit intenſionem, et remiſſionem. Item genus, differentia, proprium vniuoce prædicantur: accidens autem non ꝑdicatur vniuocè, ſed denotatiue. Prædicari autem vniuocè eſt prædicari ſecundum vnum nomen, et rationem unã, ſecundum illud nomen ſumptam: vt homo ſecundũ vnũ nomen prædicatur de Socrate & Platone: vt Socrates eſt homo, Plato eſt homo, & ratio eius, ſecundum illud nomen eſt eadem: vt aĩal rationale, mortale: Et ob hoc ens non poteſt eſſe genus: quia licet ſecundum vnum nomen prædicetur de plurib. non tamen ſecundum vnam rationem. Ratio enim

Prædicare vniuoce, æquiuoce, & denominatiuè quid.

B entis, ſecundum ꝙ dicitur de ſubſtantia, eſt ens per ſe: ſecundum autem, quòd dicitur de alijs nomen prædicamentis: eſt ens in alio: & ſic prædicatur ſecundum diuerſas rationes: & ideo non prædicatur vniuoce, ſed potius æquiuoce, aut multiplicitèr. Prædicari autẽ æquiuoce, eſt prædicari vno nomine, & rationibus diuerſis, ſecundum illud nomen ſumptis: vt canis vno nomine prædicatur de cane latrabili, ſidere celeſti, & piſce marino: non autem ſecũdum illud nomen ratio eſt eadem omnibus, ſed alia, & alia. Denominatiua dicuntur, quæcunq; ab C aliquo ſolo caſu ſunt differentia, & ſecundũ illud nomen habent appellationẽ: vt a grãmatica grammaticus, a fortitudine fortis: vnde grammaticus, & fortis prædicantur denominatiuè: ergo et accidẽs denominatiuè dicitur prædicari.

PRIMO ſciendum, quòd poſtquàm determinatum eſt de vniuerſalib. ſñi ſe: conſequenter determinandũ eſt de ipſis cõparatiuè, ponẽdo aliquas conueniẽtias, & dfias eorum. Vnde cõueniunt oĩa prędicabilia in hoc, ꝙ eſt de plurib. i. de multis prædicari. Sed differunt primo: quia genus prædicatur de plurib. ꝙ alia. Deinde ponit dfias ipſius differentię ab alijs, quę ſatis patent in textu. Et quando dr̃ ꝙ accidens ſuſcipit magis, & minus, & differentia non, debet intelligi, ꝙ differentia nõ ſuſcipit magis, & minus reſpectu illius, cuius eſt dfia, licet benè poſſit ſuſcipere magis, & minus reſpectu alicuius alterius: vt differentia accidentis ſuſcipit magis, & minus reſpectu ſubiecti, ſicut accidens, cuius eſt differentia, cum ſint idem. Deinde ponitur differentia ſpeciei ab alijs quę ſatis patent in textu. Et qñ dr̃, ꝙ genus continet ſpeciẽ, & non econtra, debet intelligi eadem continentia, quia genus cõtinet ſpeciem in potentia, & ſpecies continet genus in actu. *Art. 1.* D

Accidens quo ſuſcipit magis, & minus.

SECVNDO ſciendum, quòd conſequenter ponit differentias proprij ab alijs, dicẽs, quòd *Art. 2.*

E proprium differt ab accidente: quia accidens prędicatur de pluribus differentibus ſpecie, vt album de homine, & boue: proprium vero de vna ſola ſpecie: vt riſibile de ſolo homine: & debet intelligi de proprio ſpeciei, quia propriũ generis bene prædicatur de pluribus differentib. ſpecie. vnde ſicut ſpecies habẽt ſuas proprias paſſiones: ita & genera. Deinde ponit differentiam accidentis ab alijs, dicens, quòd accidens bene poteſt prædicari de ſuis ſubijcibilibus, reſpectu quorum eſt accidens ſecundum magis, & minus, alia vero non, vt animal non prędicatur de homine, boue, & leone ſecundum magis, & minus.

Art. 3. Tertio ſciendum, quòd prędicari vniuocè eſt prædicari per ſe, vno nomine, & vna ratione, F id eſt vno conceptu obiectiuali, ſumpto ſecundum illud nomẽ. ita quòd illud dicitur prædicari vniuoce de aliquibus, quod importat aliquod per ſe communicabile illis, vt homo prædicatur vniuoce de Socrate, & Platone, quia importat aliquid ipſis per ſe communicabile, puta humanitatem. Ex quo ſequitur quòd ens dicitur vniuocè de decem prædicamentis, licet non habeat rationem, i. diffinitionẽ, habet tamen conceptum communem ipſis, qui non eſt aliud, quam ipſa entitas cognita, vel cognoſcibilis. Sed prædicari æquiuoce eſt prædicari vno nomine, & rationibus, i. conceptibus diuerſis, ita quòd illud dicitur prædicari æquiuocè, quod non importat aliquid communicabile ſecundũ illud nomen illis de quibus prædicatur, vt canis non importat aliquid communicabile ſecundum illud nomen cani latrabili, ſideri cęleſti, & piſci marino. Sed prædicari denominatiuè, eſt prædicari vno nomine, & vna ratione accidentali cuiuſmodi ſunt omnia accidentia reſpectu ſuorũ ſubiectorum, & omnes termini ſecundæ intentionis reſpectu terminorum primæ intentionis.

Scot. in 1. d. 3. q. 1. & d. 8. q. 3. alias 2

G

Scot. in 1. d. 25.

Argvitvr primò ſic. Prædicabilia ſunt ſecundæ intentiones ſed ſecundæ intentiones nõ prędicantur de pluribus, cum ſolũ termini de pluribus prędicentur. igitur. Secundo ſic. Senſibile eſt proprium & tamen prędicatur de pluribus differentibus ſpecie, igitur, &c. Tertiò ſic. Aſinus, & equa ſunt duę diſtinctæ ſpecies: ex quibus generatur tertia. ſ. mulus, ergo ex duab. ſpeciebus poteſt fieri vna tertia. H

Ad primum dicitur, quòd viſum eſt alias quid ſit dicẽdum.

Ad ſecundum dicitur, quòd proprium ſpeciei de vna ſola ſpecie prædicatur, tamen proprium generis; cuiuſmodi eſt ſenſibile, de pluribus ſpeciebus prędicatur. Ad tertium dicitur, quòd ex duabus ſpeciebus extrinſecè, & effectiuè poteſt conſtitui tertia, non tamen intrinſecè, & formaliter.

Supra cap. 33. H. & i Log. magna ſupra ſ reconi. Porph. q. 1. art. 1.

A # SVMMVLARVM PETRI HISPANI

Tractatus Tertius.

Decem Ariſtotelis Categorijs concinnè reſpondens.

AD cognoſcendum prædicamenta, quædam ſunt neceſſariò præmittenda: ſine quorum cognitione nequaquã poteſt haberi cognitio prædicamentorum. Eorum ergo, q̃ dicuntur: quædam ſunt vniuoca, q̃dã æquiuoca: & quædam denominatiua.

Aequiuoca quid. B *Aequiuoca dicuntur, quorum nomen ſolum eſt cõe: & rõ ſubſtãtiæ ſcd̃m illud nomen, eſt diuerſa: vt animal ſignificat aĩal viuũ, & aĩal pictũ: et nomen eius ſolum eſt cõe. & ſcd̃m illud nomen rõ ſubſtantiæ eſt diuerſa. Dicimus.n. de leone pictõ ĩ pariete: ecce terribile aĩal: & de leone viuo idem dicimus æquiuoce. Et de ſtatuis regũ dicimus: iſti ſunt tales reges: & de his, qui adhuc regnant, idem dicimus; ſumendo nomen regis æquiuoce.*

Art. 1. SCIENDVM eſt primò, quòd poſtq̃ in ſcd̃o tractatu determinatum eſt de vniuerſalib. conſequenter in hoc tertio tractatu determinandum eſt de prędicamentis, cuius ſubiectũ aſſignatur prędicamentum ſub rõne ordinabilitatis, de quo alias magis videbitur in logica notabili. 2. qõ. proœmialis. Et anteq̃ determinetur de prędicamentis, primò determinandũ eſt de Ante prędicamentis quæ valent ad notitiam prędicamentorum habendam. Vnde antepredicamentũ eſt quoddam documentum, valens immediatè, & à priori ad notitiam prędicamentorum habendam. Et dicitur notanter, immediatè, propter vniuerſalia, quę mediatè valent ad cognitionem prædicamentorum habendam. Dicitur etiam notanter, a priori, propter poſt prędicamenta, quæ ualent ad cognitionem prędicamentorum a poſteriori. Et aduerte, q̧ in generali tria ſunt antepręDicamenta, ſcilicet diffinitio, q̃ valet ad cognitionem, ſiue ad cognoſcẽdũ modum prędicandi ipſorũ prædicamentorum de ſuis inferioribus, vel de prima ſubſtantia. Secundum eſt diuiſio, quę valet ad cognoſcendum cõditionem eorum, quę reponuntur in prędicamento, quia omnia talia de- D

E bent eſſe incomplexa. Tertium
eſt regula quæ valet ad cogno
ſcendum ordinem eorum, quę
reponuntur in prędicamentis.
Sed in ſpeciali ſunt ſeptẽ, ſ. tres
diffinitiones, duæ diuiſiones, &
duæ regulæ.

SECVNDO ſciendum, quòd
primum anteprædicamentum
in ſpeciali eſt diffinitio æquiuo
corum: de qua ſolum per acci-
dens ibi determinat: cum ſolum
per accñs valeat ad cognitionẽ
p̄dicamentorum. Vñ ęquiuoca
ſic diffiniunt. Aequiuoca dñr. i.
ſunt conceptibilia, quorum no
men, i. vox, eſt cõe, & ſñ illud
nomen ratio, i. conceptus obie-
ctiualis, vel formalis, eſt diuer-
ſa: ita q̄ illa ſunt æquiuoca, quę
non conueniunt in aliquo cõce
ptu obiectiuali, importato per
F illud nomen, i. per illam vocẽ,
per q̄ ſignificantur: vt canis la-
trabilis, piſcis marinus, ſidus cæ
G leſte dñt æquiuoca reſpectu il-
lius vocis, canis; quia non con-
ueniunt in aliquo conceptu, im
portato per illam vocẽ, canis,
ſed pñt conuenire in conceptu,
Scot. in 1 d. 3. q. 3. importato per aliud nomen, vt
puta, per ſubſtantiam, vel cor-
pus. Ex iſtis patet, q̄ ibi accipit
nomen largè pro voce, & non
vt eſt pars orationis ab alijs di-
ſtincta: et ibi non accipitur rõ
pro diffinitione ſed p̄ cõceptu.

TERTIO ſciendum, quòd æ-
Art. 3. quiuoca ſũt duplicia, ſ. æquiuo
ca æquiuocata, & æquiuoca æ-
quiuocantia. Vñ ęquiuoca ęqui
Aequiuoca duplicia. uocata poſſũt capi dupliciter. ſ.
primò intentionaliter, & ſic ſũt
res ſignificatæ per idem nomẽ
diuerſis conceptib. i. quæ nõ cõ
ueniunt in aliquo conceptu, im
portato p̄ nomen, per q̄d ſignan
tur: vt canis latrabilis, piſcis ma A
rinus, & ſidus celeſte reſpectu
huius vocis, canis. Alio modo
ſecundò intentionaliter, & ſic
ſunt reſpectus rationis ipſarum
rerum cognitarum ad vocem,
per quam ſignificantur. Etiam
æquiuoca æquiuocantia pñt
capi dupliciter. ſ. primò intẽtio
naliter: & ſic ſunt termini, ſigni
ficantes plura diuerſis concepti
bus. i. qui non ſignificant aliquẽ
conceptum communicabilem
illis, quæ ſignificant: vt canis.
Alio modo capiuntur ſecundò
intentionaliter, & ſic ſunt reſpe
ctus rationis ipſorum termino-
rum ad res ſignatas per ipſas.
Aduerte vltra, quòd duplex eſt
æquiuocum æquiuocans, ſcili-
cet a caſu, & a conſilio: A caſu
eſt terminus plura æque pri-
mò ſignificans diuerſis conce-
ptibus: vt canis. Sed a conſilio H
eſt terminus, plura ſignificans
diuerſis conceptibus, vnum per
prius, & reliquum per poſte-
rius: vt homo ſignificat hominẽ
viuum & hominem pictum: ho
minem viuum per prius. & hò
minem pictum per poſterius. &
ſimiliter poſſet dici de quolibet
termino vocali, ſignificante ſub
ſtantiam.

ARGVITVR primo ſic: Præ-
dicamenta ſunt entia realia, er-
go de ipſis non eſt hic determi
nandum. Secundò ſic. Aequiuo
ca non diffiniuntur: ergo malè
ponitur diffinitio eorum. Ter-
tiò ſic: Si iſte terminus, homo,
eſſet æquiuocum a conſilio, ſe
queretur, quòd iſta eſſet diſtin
guenda, homo currit, cum om
nis propoſitio, in qua ponitur
terminus æquiuocus, ſit diſtin-
guenda. Ad primum dicitur, q̄

præ-

A prædicamenta pñt. capi dupliciter. Vno modo primè intentionaliter, & ſic ſunt res cognitæ, ſeu conceptus cõicabiles, ſicut ſubſtantia, q̃titas, & de ipſis hic per ſe non determinat. Alio mõ ſecundè intentionaliter, vt ſunt reſpectus rationis, qui attribuũtur talib. rebus cognitis, & ſic de ipſis hic determinatur. Ad ſecundũ dr̃. ꝙ æquiuoca æquiuocantia, primè intentionaliter capta non diffiniuntur, tñ benè æquiuoca æquiuocata, ſecũdè intentionaliter capta. Ad tertium dr̃. ꝙ qñ in aliqua propoſitione ponitur terminus æquiuocus a conſilio reſpectu prædicati conuenientis ſignificato principalior, tunc illa non eſt diſtinguenda per illam regulam. Oẽ analogum, per ſe poſitũ, ſtat pro ſuo famoſiori ſignato, ſed qñ ponit reſpectu prædicati, conuenientis ſignificato minus principali, tunc illa eſt diſtinguẽda, & hoc propter vſum logicorum.

B *Colligitur ex 7. Metaph. tex. cõ. 15.*

Vniuoca quæ. *Vniuoca dicuntur, quorum nomen eſt commune, & ratio ſubſtantiæ ſecundum illud nomen eſt eadem: vt hoc nomen, animal, eſt commune homini, boui, & leoni: & ſimiliter ratio ſubſtantiæ ſecũdum illud nomen eſt eadem: vt homo eſt animal, bos eſt animal: & homo ſubſtantia animata ſenſibilis: bos eſt ſubſtantia animata ſenſibilis: & ſic nomen eſt commune eis, & ratio ſecundum illud nomen eſt eadem; nihil enim aliud eſt homo, ſecundum ꝙ eſt animal, q̃ ſubſtantia aĩata ſenſibilis, & ſimiliter bos. Denominatiua dicuntur, quæcunq; ab aliquo ſolo caſu ſunt differentia, & ſecundũ illud nomen habent appellationẽ: vt a grammatica grammaticus, & a fortitudine fortis, differunt ſolo caſu. i. ſola cadentia. q̃ eſt a parte rei: & ſecundum illud nomẽ habent appellationẽ. Nomẽ. n. denominatiuũ debet cõicare cũ nomine vniuoco in principio, & differre in fine: vt a grammatica grãmaticus, ab albedine albus: Eorum, quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione: vt homo currit, quædam ſine complexione, vt homo, vel currit.*

C *Denominatiua.*

D

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd vniuoca ſic diffiniuntur. Vniuoca dñr. i. ſunt concepibilia, quorũ nomen. i. vox eſt commune, & ratio. i. conceptus ſecundum illud nomẽ eſt eadẽ. vt hõ, bos, re. ſpectu animalis ſunt vniuoca, quia conueniunt in aliquo conceptu ipſis cõicabili, importato per illud nomen per quod ſecũdario, & adæquate ſignificatur. Et ſunt duplicia, ſcilicet vniuoca vniuocata, & vniuoca vniuocantia. Vnde vniuoca vniuocata poſſunt capi dupliciter, ſcilicet pro denominato, & pro per ſe ſignificato. Pro denominato ſunt res, ſecundariò ſignificatæ per nomen commune vno conceptu. Sed pro per

Vniuoca duplicia.

E ſe ſignato ſunt reſpectus ratio-nis illarum rerũ ad tale nomẽ. Sed vniuoca vniuocantia ſunt termini ad placitum ſecundario ſignificantes ſecundum vnũ conceptum; vt homo reſpectu Petri, & Guillermi. Tquod ille terminus eſt vniuocus vniuocans, qui ſignificat aliquid pluribus communicabile.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd denominatiua ſic diffiniuntur. Denominatiua dicuntur quæcunque ſunt ab aliquo idest à ſuis denominantibus ſolo caſu, id eſt ſolis finalibus terminationibus differũt, & habent appellationẽ. i. denominationem ſecundum illud nomen, id eſt ſecundum nomina abſtractorum: vt grammaticus a grammatica, album ab albedine. Ex quo patet, quòd quæcunque, ibi capi-

F tur particulariter, & numerus ſingularis pro numero plurali reſpectu huius, ab aliquo ſolo caſu. Et ſunt triplicia denominatiua ſ voce tãtum, ſignificatione tm̃, voce & ſignificatione ſimul. Voce tm̃ ſunt quæ conueniunt in principio dictionis cũ ſuis abſtractis & differunt in fine: ſed non important eandem formam: vt ſtudioſus a ſtudio. Sed denominatiua ſignificatione tantum ſunt, quæ non conueniunt in principio dictionis cum ſuis abſtractis, tamen bene in re ſignificata: vt ſtudioſus a virtute. Sed d̃noĩatiua voce & ſignificatione ſimul ſunt, q̃ conueniũt in principio dictionis cũ ſuis abſtractis, & differunt in fine: & importãt eandẽ formã accidentalem denominato: & talia diffiniuntur in textu. Vnde in qualibet denominatione, pro-

Denoĩatiua triplicia.

G prie dicta, tria reperiuntur, ſcilicet denominans, quod non eſt aliud, quàm abſtractum: denominatiuum, quod eſt ipſum concretum; & denominatũ, quod eſt ſubiectum, vt Petrus eſt albus; albedo eſt denominans, albus denominatiuum, & Petrus eſt denominatum.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd prima diuiſio anteprædicamentalis eſt iſta: Eorum, quæ dicuntur, id eſt quæ per vocem exprimuntur, vel ſignificantur; quædam dicuntur cum complexione, vt homo currit; quædam ſine complexione, vt homo. Vnde illa dicuntur cum complexione, quæ mediante conceptu complexo exprimuntur: & illa ſine complexione, quæ mediante conceptu incomplexo, exprimuntur, & eſt duplex complexio, ſcilicet diſtans, & indiſtans: de quibus alias viſum eſt. Et aduerte, quòd iſta diuiſio valet ad cognoſcendum ea, quæ ſunt in prædicamento ab illis, quæ non ſunt in prædicamento. Nã ſola entia incomplexa finita, & limitata ponuntur in prædicamento: vnde per hoc quod dicitur, entia, remouentur non entia: vt chymera. per hoc quod dicitur, incomplexa, remouentur complexa, quæ non ſunt in prædicamento. Et ſi quis dicat: corpus animatum eſt quid cõplexum, & tamen eſt in prædicamento, igitur. Reſpondetur, quòd corpus animatum poteſt capi dupliciter. Vno modo, vt repræſentat aliquod complexũ; & ſic non eſt in prędicamento. Alio modo, vt circumloquitur nobis aliquod incomplexum, & ſic bene eſt in prædicamento.

H

Supra c. 5. B.

Scot. in 1. d. 8. q. 3. & in quotli. q. 5.

Inſtantia.

A to. Et per hoc, quod dicitur, illimitatum, remouentur transcendentia: per hoc, quod dicitur, finita, remouetur Deus: quia Deus non eſt in prædicamento.

Argvitvr primo ſic: Bos & homo vniuocantur in animali, & tamen ratio animalis non eſt eadem: quia ratio animalis ſecũdum vnumquodque animal eſt altera, & altera. Secundo ſic: Album, & nigrum ſunt denominatiua: & tamen a nullo denominante ſolo caſu differunt: igitur: Tertio ſic: Si prima diuiſio eſſet bona: ſequeretur, quod res reponerentur in prædicamento: quia illa, quæ dicuntur ſine cõplexione: ſunt res, & ſola talia reponuntur in prædicamento.

Ad primum dicitur, quod rationẽ animalis ſecundum vnumquodque animal eſſe alteram & alte-
B ram, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſecundum quod per nomen animalis importatur: & ſic negatur, aut ſecũdum quod per nomina ſpecialia animaliũ importatur: & ſic conceditur.

Ad ſecundum dicitur, quòd in illa diffinitione numerus ſingularis debet accipi pro numero plurali. Ad tertium dicitur quod res poni in prædicamento poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſic, quòd ſubiiciantur & prædicentur, ſic quòd ex ipſis fiant propoſitiones: & ſic non reponuntur in prædicamento. Alio modo, quòd concipiantur in ratione ſuperioris, & inferioris: & ſic bene ponuntur in prædicamento.

Sed priuſquam alterum mẽbrum diuiſionis huius ſubdiuidatur, diſtinguendi ſunt modi eſſendi in: quia neceſſarij ſunt ad ſequentem diuiſionem cognoſcendam, & ad ea, quæ poſtea dicentur. Primus igitur modus eſſendi in, eſt, quando aliquid dicitur eſſe in aliquo, ſicut pars integralis in ſuo toto: vt digitus in manu, & paries in domo. Secundus modus eſſendi in eſt, ſicut totum integrale in ſuis partibus ſimul ſumptis: vt domus in pariete, tecto, & fundamento. Tertius modus eſt, ſicut ſpecies in ſuo genere: vt homo in animali, vel vnũquodque inferius in ſuo ſuperiori. Quartus modus eſt, ſicut genus in ſpecie: vt animal D *in homine, vel ſimiliter quodlibet ſuperius in ſuo inferiori. Quintus modus eſſendi in dicitur ſicut forma in materia. & iſte quintus modus ſubdiuiditur: quia quædam eſt forma ſubſtantialis: vt anima eſt forma ſubſtantialis hominis: quædam eſt forma accidẽtalis vt albedo hominis. Et prima harum dicitur propriè eſſe in: ſicut forma in materia. vt anima in corpore. Alia autem dicitur eſſe in alio, ſicut accidens in ſubiecto: vt albedo in pariete. Sextus modus eſſendi in eſt, ſicut aliquid eſt in ſua cauſa efficiente: vt regnum in regente.*

Octo modi eſſendi in.

E *Septimus modus eſſendi in ē, ſicut aliquid eſt ī ſuo fine: ut virtus ī beatitudine. Octauus modus eſſēdi in dicitur, ſicut aliquid eſt in ſuo cōtinēte: ut vinū in vaſe, & locatū in loco. Hos aūt octo modos eſſendi in, diſtinguit Ariſ. 4. Phyſic. tex. cōm 23 Boetius aūt aſſignat nonū: & a ſubdiuidit quintū ut dictū eſt unde: verſus.*

In prædicam. cap de ſubſtantia.

Inſunt pars, totum, ſpecies, genus. & calor igni.

Rex in regno, res in fine, locoque locatum.

Diuiſio rerum. *Eorū q̃ ſunt, quædā dicuntur de ſubiecto, in ſubiecto vero nullo ſunt, ut genera, ſpēs ſubſtātiæ, & differētiæ earū: q̃ oēs dicūtur ſubſtātiæ uniuerſales extēſone oēs ſubſtātiæ: ut homo animal rōnale. Dici de ſubiecto, prout hic ſumitur, eſt ſuperius dici de inferiori: ut animal dicitur de homine, & hō de Socrate, & color de albedine: & eſſe in ſubiecto ſumitur, ſecundum q accidens eſt in ſubiecto. Alia vero neq de ſubiecto dicūtur, neq in ſubiecto ſunt: ut indiuidua ſubſtātiæ. Alia dicūtur de ſubiecto, & ſunt in ſubiecto, ut genera & ſpecies aliorū nouem prædicamētorum dicuntur de inferioribus, & ſunt in ſubiecto, ſicut accidens in ſubiecto: ut color dicitur de albedine, ut de inferiori, & eſt in corpore, ut in ſubiecto. Alia uero in ſubiecto ſunt, & de ſubiecto nullo dicuntur: ut hæc ſciētia eſt in anima, ut accidens in ſubiecto: ſed non dicitur de aliquo inferiori, ut iſte color eſt in corpore, ut in ſubiecto: & non dicitur de ſubiecto: omnis. n. color in corpore eſt.*

F

Dici de ſubiecto, & eſſe in ſubiecto quid.

G

Regula *Quādo alterum de altero prædicatur, ut de ſubiecto: quæcunque de eo, quod prædicatur, dicuntur: oīa de ſubiecto dicuntur, ut Socrates eſt homo: homo eſt animal: ergo Socrates eſt animal. Diuerſorum generū, & non ſubalternatim poſitorū diuerſa, ſunt ſpecies & differentiæ: ut animalis & sciētiæ: q̃ ſunt diuerſa genera. Differentiæ. n. animalis ſunt rationale irrationale: diuiditur. n. p has differentias, ut animaliū aliud rationale, aliud irrationale. Differentiæ aūt ſcientiæ ſunt naturale, morale: & ſermocinale: diuidimus enim sciētiam per has differentias, ut, ſcientiarum alia naturalis, alia moralis, alia ſermocinalis*

H

Art. 1. Primo ſciendum, quòd ad perfecte cognoſcendum ſecundam diuiſionem antepradicamentalem ponuntur octo modi eſſendi in: qui ſatis patent in textu, ſo ponitur ſecunda diuiſio: Eorū, quæ ſunt: quædam dicuntur de ſubiecto, & in ſubiecto nullo ſunt:

A ſunt: vt genera, & ſpés prædicaméti ſubſtãtiæ. Vnde dicit de ſubiecto eſt ſuperius prædicari de ſuo inferiori. Sed eſſe in ſubiecto eſt eſſe in alio ſicut accidés in ſubiecto: vel denominatiuè prædicari de ſubiecto, ſicut ſũt genera & ſpecies prædicaméto rũ accñtis Alia ſunt, q̃ non ſunt in ſubiecto, quia non ſunt accidentia, neq; dñr de ſubiecto: qa nõ ſunt ſuperiora, ſicut indiuidua p̃dicaméti ſubſtantiæ: vt Petrus, Ioannes. Alia ſunt, quæ ſũt in ſubiecto, & de ſubiecto dñr: vt genera, & ſpecies accidentiũ. Quædam ſunt inſubiecto, & de ſubiecto nullo dicuntur: vt indiuidua accidentium vt, hæc albedo, hæc nigredo: & valet iſta diuiſio ad cognoſcendum differétiam eorũ, quæ ponũtur in p̃di B camento ſubſtãtiæ ab his, quæ ponũtur ĩ p̃dicamẽto accidẽtis.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, ꝙ prima regula antepædicamentalis eſt iſta: Quando alterum de altero dicitur &c quæ debet ſic intelligi: quando aliquod ſuperius prædicatur de ſuo per ſe inferiori: quicquid eſſentialiter, vel per ſe prædicatur de illo ſuperiori, etiã prædicabitur de inferiori, vt. ſi animal p̃dicatur de hoĩe, quicquid prædicatur eſſentialiter, vel per ſe de animali, ét prædicabitur de homine. Et dicitur notanter, eſſentialiter quia non oportet, quòd quicquid accidẽtaliter prædicatur de ſuperiori, prædicetur de inferiori; nam genus benè prædicatur de animali, & tamen non prædicatur de homine. Et valet iſta regula ad cognoſcendum ordinem eorũ, quæ ponuntur in vno prædicamento & in alio.

C Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd ſecunda regula antep̃dicamentalis eſt iſta: Diuerſorum generum &c quæ ſic eſt intelligenda: quandocunque ſunt diuerſa genera, quorum vnum non continetur ſub alio, nec ambo ſub vno tertio: tunc illorum generum ſunt diuerſæ ſpecies, & differentiæ: animal & ſcientia ſunt duo genera; quorum vnũ non cõtinetur ſub alio, nec ambo ſub vno tertio: ideo habent diuerſas ſpecies & differentias. Et dicitur notanter, quorum vnum non continetur ſub alio, nec ambo ſub vno tertio; quia tunc eorum poſſent eſſe eædẽ ſpecies & differentiæ: quia tunc talia genera eſſent ſubalternatim poſita. Et valet iſta regula ad cognoſcendum ordinem eorum, quæ ponuntur in diſtinctis prædicamentis, diuerſa. n. D prædicamenta habent diuerſas ſpecies & differentias.

ARGVITVR primo ſic: Socrates eſſentialiter prædicatur de ſeipſo: ergo malè dicitur, quòd non dicitur de ſubiecto. Secundò ſic: Non ſequitur, homo eſt animal, animal diuiditur per rationale & irrationale: ergo homo diuiditur per rationale & irrationale: ergo prima regula non eſt bona. Tertio ſic: Animal & ſcientia ſunt genera non ſubalternatim poſita: & tamen eorum eſt eadem differentia, ſcilicet rationale: ergo ſecunda regula non eſt bona. Ad primum dicitur, quòd Socrates benè prædicatur de ſeipſo ſed non tanquam de per ſe inferiori: ideo non dicitur de ſubiecto. Ad ſecundum dicitur, quòd variatur genus ſuppoſi-

tionis

E tionis in tali argumentatione. Ad tertium dicitur quod rationale non eſt differentia animalis & ſcientiæ: niſi capiendo rationale æquiuoce.

EOrum, quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur: ſingulum aut ſignificat ſubſtantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut ad aliquid, aut agere, aut pati, aut vbi, aut quando, aut ſitum eſſe, aut habere. Eſt enim ſubſtantia, vt exemplariter dicatur vt homo, equus: quantitas, vt bicubitum, tricubitum: ad aliquid, ut duplum, triplum: qualitas, vt albedo, nigredo: vbi, vt in loco eſſe: quando,
F vt heri fuiſſe, cras fore: ſitus, ut iacere, ſedere: habere, vt armatum eſſe, calciatum eſſe: agere: vt ſecare, vrere: pati, vt ſecari, vri.

His habitis dicendum eſt de vno quoque prædicamentorum: & primo de ſubſtantia, cum ſit prior alijs prædicamentis.

7. Metaph. 4.

Subſtantia autem diuiditur per primam & ſecundã. Prima ſubſtantia eſt, quæ propriè principaliter, & maximè ſubſtare dicitur. Vel prima ſubſtantia eſt: quæ neque in ſubiecto eſt: neque de ſubiecto dicitur: vt aliquis homo: aliquis equus. Secũdæ ſubſtantiæ ſunt ſpecies, in quibus ſunt primæ ſubſtãtiæ: & harũ ſpecierũ genera, vt homo, & animal. Eſt.n. aliquis homo in homine: qui eſt ſpecies: & homo in aĩali, quod eſt genus. Indiuiduæ ſubſtãtiæ dicũtur primæ ſubſtantiæ: quia primò ſubſtant alijs. Genera vero & ſpecies earum dicuntur ſecundæ ſubſtantiæ: quia ſecundò ſubſtant alijs: vt aliquis homo dicitur grãmaticus: & currẽs: & animal, & ſubſtãtia: ergo homo dicitur grãmaticus, currens, animal, & ſubſtãtia. Item ea, quæ dicuntur de ſubiecto: omnia prædicantur nomine et ratione: vt homo prædicatur de Socrate & Platone. Eorum vero, quæ ſunt in ſubiecto: ĩ pluribꝰ quidẽ neq; nomẽ, neq; ratio prædicatur de ſubiecto: vt hæc albedo: vel hoc albũ. In aliquibꝰ aũt nomẽ nihil prohibet prædicari de ſubiecto rationẽ verò prædicari de ſubiecto, eſt impoſſibile: vt albũ prædicatur de ſubiecto: ratio vero albi nunquam de ſubiecto ꝓdicatur. Item ſecundarũ ſubſtantiarũ ſpecies eſt magis ſubſtantia, ꝙ genus: quia ſpẽs eſt propinquior primæ ſubſtantiæ, quã genus: & ẽt quia pluribus ſubſtat. Quibuſcunq; .n. ſubſtat genus, eiſdem ſubſtat ſpecies, & cum hoc ſpẽs ſub-

Subſtãtia qd, & quotuplex.

G

H

Quæ magis ſubſtantia.

A *ſubſtat ipſi generi. Sed ſpecies ſpecialiſſima æqualiter ſubſtant, & æqualiter ſunt ſubſtantia; vt homo, equus, & ſimilia.*

Arti.1. PRIMO ſciendum, ꝙ poſtquã determinatum eſt de ante prædicamentis: conſequenter determinandũ eſt de prædicamentis, ponendo talem diuiſionem. Eorum, quæ ſecundum nullã complexionem dĩr. ſingulum aut ſignificat ſubſtantiam, aut quantitatem, &c. ita ꝙ propriè accipitur ibi actus ſignatus pro exercito: ſicut in multis locutionibus: & hoc tenẽdo, ꝙ res ſunt in prædicato. ita ꝙ eſt ſenſus. ſingulum aut ſignificat ſubſtantiam. i. eſt ſubſtantia. Ex quo ſequitur, ꝙ diuiſum iſtius diuiſio
B nis, eſt dicibile incomplexum, finitum & limitatum. Et ſi quis
Inſtantia. dicat, ibi diuiditur illud, quod ſignificat ſubſtantiam: ſed ſolus terminus eſt huiuſmodi: igitur. Reſpondetur negando, ꝙ ibi diuidatur illud, quod ſignificat ſubſtantiam. ſed illud, quod eſt ſubſtantia, aut quantitas: quia ibi accipitur actus ſignatus pro actu exercito.

Arti.2. SECVNDO ſciendum, ꝙ ſubſtantia diuiditur in primam, & ſecundam: quia omnis ſubſtantia finita, aut eſt vniuerſalis, & ſic eſt ſecunda ſubſtantia: vel particularis. i. ſingularis: & ſic eſt prima, vt aliquis homo. i. iſte homo. Vnde prima ſubſtantia eſt, quæ propriè, principaliter, & maximè ſubſtare dicitur. Et dicitur propriè, ad differẽtiam accidentium, quæ propriè non ſubſtant, & dicitur, principaliter, ad dĩam ſecundarũ ſubſtã C
tiarũ, q̃ principaliter non ſubſtant: & dĩ. maximè. i. pluribus modis ſubſtandi, ad dĩam ſcdarum ſubſtantiarum. Vel põt ſic diffiniri: eſt, quæ nec eſt in ſubiecto, nec de ſubiecto dĩ: & dẽ ibi intelligi ſubſtantia. ita ꝙ eſt ſenſus. Prima ſubſtantia eſt ſubſtantia, quæ nec eſt in ſubiecto, &c. Sed ſecundæ ſubſtãtiæ ſunt genera, & ſpecies: in quibus ſunt primæ: vt aliquis hõ: iſte hõ in hoĩe, ſicut ſupple inferius in ſuo ſuperiori. Vnde dici de ſubiecto, eſt prædicari nomine, & ratione. i. affirmatiuè & eſſentialiter. Vnde illa, quæ ſunt in ſubiecto, ſicut accidentia: & prędicantur neque nomine, neque ratione. i. eſſentialiter.

TERTIO ſciendũ, ꝙ ſecundæ *Art. 3.* ſubſtantiæ differunt ad inuicẽ: quia ſpẽs eſt magis ſubſtantia q̃ genus: quia ſpecies eſt propin- D
quior primis ſubſtantiis: quia immediatè dĩ de ipſis. Secundò, quia plurib. ſubſtat ſpecies, quã genus. i. plurib. modis ſubſtandi ſubſtat, q̃ genus: quia ſubſtat accidentib. & cum hoc ſubſtat generi: ſed ſpecies ſpecialiſſimæ ęqualiter ſunt propinquę primis, & æqualiter ſubſtant æqualib. modis ſubſtandi. Ex quo patet, ꝙ vna ſubſtantia non dicitur magis ſubſtare, eo ꝙ ſit ſubiectum plurium accidentium: q̃a tunc homo eſſet magis ſubſtantia: ſed quia pluribus modis ſubſtandi ſubſtat. Ex quo ſequitur ſecundo, quod inter primas ſubſtantias vna non eſt magis ſubſtantia, quam alia.

ARGVITVR primo ſic: Chymera non eſt in ſubiecto, neque de ſubiecto dĩ: & tñ non

eſt

E eſt prima ſubſtantia: igitur diffinitio primæ ſubſtantiæ nō eſt bona Secundo ſic: Subſtantia non ſuſcipit magis, & minus: ergo ſpecies non eſt magis ſubſtantia quam genus. Tertio ſic: homo ſubſtat pluribus accidentibus, quàm equus: ergo ſpecies ſpecialiſsimæ nō æqualiter ſubſtant. Ad primum dicitur, ꝙ talis diffinitio non datur ſimpliciter per negationem, ſed intelligitur poſitiuum, id eſt ſubſtantia. Ad ſecundum dicitur, ꝙ patet quid ſit dicendum: quia vna ſubſtantia non dicitur magis ſubſtantia, quam alia: eo quod ſuſcipiat magis & minus: ſed quia pluribus modis ſubſtandi ſubſtat. Et ſimiliter dicatur ad tertium. ſ. ꝙ nō dicitur magis ſubſtantia, eo quòd ſubſtet plurib. F accidentibus: ſed quia pluribus modis ſubſtandi ſubſtat.

Subſtãtiæ proprietates quæ & quot

His viſis, dicendum eſt de cōmunitatibus & proprietatibus ſubſtantiæ. Cōe eſt oī ſubſtantiæ in ſubiecto nō eſſe: quia eſſe in ſubiecto competit ſolū accidēti. Hoc patet in primis ſubſtantijs per diffinitionem primæ ſubſtantiæ. In ſecundis aūt patet inductione, & ſyllogiſmo. Inductione ſic: homo nō eſt in ſubiecto. equus non eſt in ſubiecto, neque animal: & ſic de ſingulis: ergo nulla ſecūda ſubſtantia eſt in ſubiecto. Syllogiſmo ſic: nihil eorum, quæ ſūt in ſubiecto, prædicatur nomine, & ratione de ſubiecto: ſed omnis ſecunda ſubſtantia prædicatur nomine, et ratione de E *ſubiecto, ergo nulla ſecunda ſubſtantia eſt in ſubiecto. Hoc aūt non eſt propriū ſubſtãtiæ: ſed ēt differētiæ competit: & hoc intelligitur de differentijs ſubſtãtiæ. Nec eſt inſtãtia de partibus ſubſtantiæ, quæ ſunt in ſuo toto: & iō videntur eſſe in ſubiecto: quia alius eſt modus eſſendi in, vt accidens in ſubiecto, & alius ſicut pars eſt in ſuo toto, vt prius patuit. Item oīb. ſecūdis ſubſtãtijs, & differentijs earū conuenit vniuoce prædicari de primis. Hæc. n. oīa prædicantur* F *de primis ſubſtantijs nomine, & ratione: quare vniuoce prædicantur. Itē oīs prima ſubſtãtia ſignificat hoc aliquid. i. indiuiduū, & vnū numero: ſed ſecūda ſubſtãtia videtur ſignificare hoc aliquid ſub appellationis figura: eo ꝙ eſt ī prima ſub a, vel et de eſſentia eius: nō tñ ſig. at hoc aliquid. ſed potius quale qd, ſiue quid cōe: nō. n. illud, qđ ſignificatur ꝑ ſecundā ſubſtantiã, eſt vnū numero: ſicut illud, quod ſignificatur per primã ſubſtantiã.*

PRIMO ſciendum, quòd conſequenter determinandū eſt de proprietatibus ſubſtantiæ. Vnde ſex ſunt proprietates ſubſtantiæ. Prima: commune eſt omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe ſecū hoc *Arti. 1.*

ſciendum

A ſolum conueniat accidentibus. de primis ſubſtantiis patet, quia prima ſubſtantia eſt ſubſtantia, q̄ nec eſt in ſubiecto, nec de ſubiecto dr̄. De ſecundis patet inductione, & ſyllogiſmo. Inductione ſic: equus nō eſt in ſubiecto: hō non eſt in ſubiecto: & ſic de aliis: ergo nulla ſecunda ſubſtantia eſt in ſubiecto. Syllogiſmo ſic: quia nihil, quod eſt in ſubiecto prædicatur nomine, & ratione. i. eſſentialiter, de illo ſubiecto: ſed ſecundæ ſubſtantiæ p̄dicantur eſſentialiter de primis ſubſtantiis: igit̃ nulla ſcd̃a ſubſtantia eſt in ſubiecto. Et aduerte, ꝙ in illa propōne intelligit̃, ..ſe. ita ꝙ eſt ſenſus: cōe eſt oī ſubſtantiæ eſſe & nō eſſe in ſubiecto. Et ſi quis dicat, iſta ꝓprietas cōuenit drĩis ſubſtantiæ videlicet, rōnali: ergo non conuenit ſoli ſubſtantiæ, quia drīę nō ſunt ſubſtantiæ: ergo non eſt bona. Rñdetur, ꝙ drīæ non ſunt ſubſtantiæ capiendo ſubſtantiā ſtricte, pro omni illo, quod eſt directe in prædicamēto ſubſtantiæ, ſed bene capiendo ſubſtantiā large, pro oī illo, quod eſt in prædicamēto ſubſtantiæ, ſiue directe ſiue indirecte. & partes integrales non ſunt in toto, ſicut in ſubiecto, ſed ſecundum alium modum eſſendi.

Dubitatio. B

Art. 2. SECVNDO ſciendum, ꝙ ſecunda proprietas ſubſtantiæ eſt iſta. Oībus ſecundis ſubſtantiis; & earum differentiis conuenit vniuoce prædicari de primis, patet, quia ſecundæ ſubſtantiæ p̄dicantur de primis vno nomine & vna ratione. i. eſſentialiter, ideo licet differentiæ non habeāt rationem. i. diffinitionem, tamen eſſentialiter prædicantur. Et ſi quis dicat, accidentia prædicantur vno nomine, & vna ratione de ſuis ſubiectis: quia de quocunque prædicatur diffinitum, & diffinitio: ſed accidens prædicatur de ſubiecto ergo eius diffinitio. Reſpondetur, negando conſequentiam, quia ibi non accipitur prædicari ratione. i. diffinitione: ſed vt idem eſt, ꝙ eſſentialiter prædicari.

C *Dubitatio.*

Art. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ tertia proprietas ſubſtantiæ eſt iſta: Omnis prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid, id eſt terminus primæ ſubſtantiæ ſignificat hoc aliquid. i. rem, quæ eſt vna numero, vel ſic. omnis prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid, id eſt hoc aliquid, capiendo actū ſignatum pro actu exercito. Et ſi quis dicat, terminus ſecundæ ſubſtantiæ ſignificat hoc aliquid, ſicut prima ſubſtantia, igitur. Reſpondetur, quod non ſignificat hoc aliquid, licet videatur ſignificare hoc aliquid, propter figuram appellationis. i. ꝓpter hoc, quod vocamus ſecundas ſubſtantias ſub nominibus primarum ſubſtantiarum, ſed ſignificat quale quid, i. aliquid communicabile Ex quo ſequitur, quod terminus primæ ſubſtantiæ, & ſecundæ ſubſtantiæ non ſignificant adæquatè idem.

D

ARGVITVR primo ſic. Iſte terminus. hō. eſt ſubſtantia, & tamen eſt in ſubiecto, igit̃ prima proprietas ſubſtantiæ nō eſt bona. Secundo ſic. Iſta eſt falſa: Petrus eſt prima ſubſtātia, ergo non conuenit ſecundis ſubſtantiis vniuoce p̄dicari de primis.

Tertio ſic. Prima ſubſtantia non eſt terminus, ergo nō ſignĩt hoc

hoc

E hoc aliquid. Conſequentia tenet: quia ſolus terminus ſignificat. Ad primum dicitur, quod iſte terminus, homo, non eſt ſubſtantia, ſed eſt terminus ſubſtantiæ. Dico etiam, quod aliquid eſſe in ſubiecto poteſt capi dupliciter. Vno modo primo intentionaliter: & ſic quilibet terminus eſt in ſubiecto. Alio modo ſecundo intentionaliter: vt idem eſt, quod denominatiuè prædicari: & ſic non quilibet terminus eſt in ſubiecto. Ad ſecundum dicitur, quod ſecunda ſubſtantia capitur dupliciter. Vno modo ſecundo intentionaliter: & ſic non poteſt prædicari de primis: niſi in actu ſignato. Alio modo primo intentionaliter, & ſic bene prædicatur de primis. Dicitur ad tertium, quod in iſta proprietate ſubſtantiæ capitur, ſubſtantia, pro termino ſubſtantiæ, vel actus ſignatus pro actu exercito.

Eſſe in ſubiecto dupliciter

F *Itē ſubſtantiæ, nihil eſt contrariū: ſed hoc non eſt propriū ſubſtantiæ: quia non conuenit ſoli ſubſtātiæ: ſed ēt quantitati, et quibuſdā alijs. Itē ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minus: nō enim dico, quod vna ſubſtantia nō magis ſubſtat, quā alia: ſed dico, quod vnaquæq; ſubſtantia ſecūdum ſuum eſſe nō intenditur, neque remittitur: vt album quandoque eſt magis album, quandoque minus album: Socra. verò nō eſt magis homo vno tempore, quam in alio tempore: nec magis homo, quā Plato. Item propriè proprium eſt ſubſtantiæ, cum ſit vna, & eadem numero ſecundum ſui mutationem eſſe ſuſceptibilem contrariorū, vt idem homo aliquando eſt albus, aliquando niger: aliquando calidus, aliquando frigidus: aliquādo prauus, aliquādo ſtudioſus. Neq; eſt inſtantia de oratione, quia licet hæc eadem oratio: Socrates ſedet, aliquando ſit vera, aliquando falſa: tamen hoc non eſt ſecundum ſui mutationē: ſed ſecundum mutationē rei, vt quia Socrat. ſedet, vel currit. Et G*

ideo nota, quod verum & falſum ſunt in reb. vt in ſubiecto: & ſunt in oratione, vt in ſigno: vnde æquiuocatur modus, eſſendi in, cum dicitur verum, vel falſum eſſe in reb. & in oratione. Similiter æquiuocatur. ſuſceptibile, cum dicitur, res eſt ſuſceptibilis veri, et falſi: & oratio eſt ſuſceptibilis veri & falſi: ſicut æquiuocatur ſuſceptibile, cum dicitur: vrina eſt ſuſceptibilis ſanitatis, & animal eſt ſuſceptibile ſanitatis: hoc. n. ſuſcipit ſanitatem: quia ſignificat eam: illud vero quia eſt ſubiectum eius: & ita hoc proprium non conuenit orationi, ſed ſoli ſubſtantiæ. H

Primo ſciendum, quod quarta proprietas ſubſtantiæ eſt iſta: Subſtantia *Art. 2*

A tiæ nihil eſt contrariũ: quia contrarietas eſt ſolũ inter quatuor qualitates primas: quæ ſunt caliditas, frigiditas, humiditas: & ſiccitas: ſed ſubſtantiæ nõ ſunt huiuſmodi: igitur. (1. Phyſi. 50.) Et ſi quis dicat, in quolibet gñe eſt vna prima cõtrarietas: ſubſtantia eſt genus: igitur. R̃ndetur, quod cõtrarietas capit̃ tripliciter. Vno mõ large, vt ſe extendit ad priuatiuè oppoſita. Alio mõ cõiter, vt eſt repugnãtia duarũ differentiarũ diuidentiũ aliquod genus: & iſto mõ põt inueniri in quolibet gñe. Alio mõ propriè, & ſic eſt inter quatuor qualitates primas.

Art. 2. SECVNDO ſciendũ, quod quinta proprietas ſubſtãtię eſt iſta. Quod ſubſtãtia nõ ſuſcipit magis, neq; minus: quæ põt exponi dupliciter. Vno mõ primo intẽtionaliter: Alio mõ ſcdo intentionaliter. Primò intẽtionaliter ſic exponitur, ſubſtãtia nõ ſuſcipit magis .i. nõ ſuſcipit ſimiles partes pfectiõales ĩ eodẽ loco, & ſitu, neq; B minus .i. nõ depdit ptes pfectiõnales in eodẽ loco, & ſitu: Sed ſcdo intentionaliter ſic intelligit: ſubſtãtia nõ ſuſcipit magis, & minus: i. non prædicat̃ verè, & affirmatiue mediantib. iſtis aduerbiis, magis, & minus.

Art. 3. TERTIO ſciendũ, quod ſexta proprietas ſubſtãtiæ talis eſt: Maximè propriũ eſt ſubſtãtiæ, cũ ſit vna, & eadẽ numero manẽs eſſe ſuſceptiuã contrariorũ, i. ſubſtantia nata eſt ſuſcipere contraria, ſupple, ſucceſſiue, ſcdm ſui mutationẽ: vt Socr. manens idẽ numero, ſcdm ſui mutationem, ſuſcipit caliditatẽ, frigiditatẽ, ſupple, ſucceſſiue. Vnde aliquid mutari, eſt aliquid aliter ſe hr̃e nũc quam prius. Et ſi quis dicat: oratio manens vna, & eadẽ numero ſuſcipit cõtraria: quia vna C & eadẽ numero dr̃ vera, & falſa ſucceſſiue. R̃ndetur, quod hoc non eſt propter ſui mutationẽ, ſed ſcdm mutationem rei: Ab eo enim quod res eſt vel non eſt, oratio dicitur vera vel falſa.

ARGVITVR primo ſic: Ignis contrariatur aquæ, & mors vitæ: ergo ſubſtantiæ eſt aliquid contrarium. Secundò ſic. Species eſt magis ſubſtantia, quam genus: ergo ſubſtantia ſuſcipit magis, & minus. Tertiò ſic. Superficies ſecundum ſui mutationem ſuſcipit contraria: & tamen non eſt ſubſtantia: igitur. Ad primum dicitur, quod ignis & aqua bene contrariantur ſecundum ſuas qualitates; ſed nõ ſecundum ſuam ſubſtantiam. Dicitur vltra, quod mors bene contrariatur vitæ priuatiuè, sed non poſitiuè. D Ad ſecundum dicitur, quod ſolutum eſt in notabilibus, vbi viſum eſt, qualiter ſpecies eſt magis ſubſtantia, quam genus. Ad ſecundum dicitur, quod ſuperficies bene ſuſcipit contraria, tanquam ſubiectum immediatum, ſed non tanquam ſubiectum vltimatum & principale.

Quantitatis aliud continuum, aliud diſcretũ. Quantitas continua eſt, cuius partes copulantur ad eundem terminum communem, vt partes lineæ copulantur ad punctum. Eſt autem diſcreta quantitas numerus, & oratio. Vnde duæ ſunt ſpecies eius: non enim eſt in numero aliquis terminus (*Quantitas quid & quotuplex.*)

com-

Digitized by Google

E *cōmunis, ad quem partes eius copulantur, vt in decem quinque & quinque, aut tria, & ſeptem, ad nullum terminū copulantur: ſed ſemper diſcreta ſunt. Eſt autem numerus multitudo, ex vnitatibus aggregata: ſimiliter in oratione ſyllabæ non copulantur ad aliquem terminum communem: ſed vnaquaque ſeparata eſt ab alia. Quantitatis autē continuæ, alia linea, alia ſuperficies alia corpus, alia tempus, alia locus: vnde quinque ſunt ſpecies eius.*

Arti. 1. PRIMO ſciendum, ꝙ poſtquā determinatum eſt de prædicamento ſubſtantię: conſequenter
F determinandum eſt de prædicamēto q̄titatis. Cuius diuiſio talis eſt: q̄titatis aliud cōtinuū, aliud diſcretū: in qua diuiſione intelligit. generū ſubalternorū, ita ꝙ eſt ſenſus: generum ſubalternorum quantitatis, aliud cōtinuum aliud diſcretum. Vnde quantitas diſcreta eſt, cuius partes non copulantur ad aliquem terminum continuatiuum illarum partium, ſed partes remanent diuiſæ. & ſeparatæ, ab inuicem: & eſt duplex .ſ. numerus & oratio. Vnde numerus eſt
Numerus qd. qui componitur ex plurib. vnitatib. diuiſis. & ſeparatis ab inuicem: ita ꝙ iſte numerus non inuenitur niſi in reb. continuis diuiſis, & ſeparatis ab inuicem: nam in qualibet re continua, & ſeparata ab alia inuenitur vnū accidens, quod vocatur vnitas accidentalis: & ex talibus cōponitur numerus prædicamenti, G quantitatis: qui menſurat tales res continuas.

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, ꝙ oratio, quæ eſt ſpecies quantitatis diſcretæ, eſt, quæ componitur ex menſuris menſurantib. ſyllabas alicuius dictionis, vel vocis: ita ꝙ in qualibet ſyllaba vocis inuenitur vna menſura, ex qua cum alia, vel alia componitur vna quātitas diſcreta: quæ vocatur oratio. Ex quo patet, quod nō capitur hic oratio ꝓ oratione mētali, vocali, vel ſcripta: ideo aduerte, ꝙ licet ſyllaba vocis extrinſece menſuretur per tempus: tamen intrinſece menſuratur per propriam eius menſuram, quæ ſibi ineſt, ſicut accidens ſubiecto.

Arti. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ quantitas continua eſt, cuius partes copulantur ad aliquē terminū, H qui eſt principium continuatiuum partium ad inuicē. Et eius ſunt quinq; ſpecies: quarū tres ſunt permanentes .ſ. linea, ſuperficies & corpus: & duæ ſucceſſiuę .ſ. tp̄s. & motus: qui intelligitur per tempus. Et ſi quis dicat locus eſt ſpecies quātitatis, vt patet in textu. Reſpondetur, ꝙ locus non eſt aliud a ſuſperficie concaua alicuius rei, continentis aliquam rem, vt ſuperficies poti continentis vinum. Et ad Ariſt. qui ponebat locum eſſe ſpeciem quantitatis, dicitur, ꝙ loquebatur ſecundum mentem antiquorum. *In præſenti c. de quātitate.*

ARGVITVR primo ſic. In diuiſione quantitatis ponitur incongruitas: dicendo, quantitatis aliud continuum, aliud diſcretum; ergo non eſt bona.

Secun-

Digitized by Google

Secundo ſic: Si numerus cõponeretur ex multis vnitatib. A ſequeretur quòd idem accidens numero eſſet in diuerſis ſubiectis: quod eſt falſum.

Tertio ſic: Oratio eſt ſpecies qualitatis: ergo non eſt quãtitas diſcreta. Ad primum dicitur, quòd ly aliud non refert ly quantitatis: ſed refert genus ſubalternum. Ad ſecundum dicitur, quòd nõ eſt inconueniẽs accidens diſcretum, cuiuſmodi eſt numerus: eſſe I diuerſis ſubiectis ſecundum ſuas partes. Ad tertium dicitur, quòd oratio, vt eſt ſpecies quantitatis diſcretæ: non eſt qualitas: quia non eſt ipſa vox, nec conceptus, nec ſcriptura: ſed eſt menſura, qua intrinſecè menſurantur literæ, & ſyllabæ.

B

Quod autem linea ſit quãtitas continua, patet: quia partes eius copulantur ad aliquem terminum communem, puta ad punctum. Et partes ſuperficiei ad lineam: partes corporis ad ſuperficiẽ: partes autem temporis ad nunc, vt præteritum, & futurum ad præſens: partes autẽ loci ad eundem terminum copulantur, ad quem corporis particula.

Arti. 1. *Quid ſit linea.* PRIMO ſciendum, quòd linea eſt longitudo ſine latitudine, & profunditate, cuius extremitates ſunt duo puncta: ita quòd licet linea non ſit ſine latitudine: tamen in eius ratione nõ includit latitudinem, ſupple po- *Sco. 1. 2. d. 2. q. 9*
ſitiuè. Vnde puncta ſunt quædam indiuiſibilia: per quæ continuantur partes lineæ ad inuicem, ſic quòd punctum principiat & terminat lineã: ita quòd principium, & terminus lineæ eſt punctus.

SECVNDO ſciendum, quòd ſuperficies eſt longitudo cum latitudine, & ſine profunditate: cuius extremitates ſunt duæ lineæ: ita quòd ſicut punctum continuat partes lineæ adinuicem: ita linea continuat partes ſuperficiei ad inuicem & etiam eſt principium, & finis ſuperficiei: ſic videlicet, quòd partes ſuperficiei copulantur ad lineam, ſicut ad terminum: & eſt continuatiua partiũ ſupficiei ad inuicem. Sed corpus eſt longitudo cum latitudine, & profunditate: cuius extremitates ſunt duę ſuperficies: ita quòd ſuperficies ſe habet ad corpus, ſicut linea ad ſuperficiem: & etiam ſuperficies eſt continuatiua partium corporis adinuicem: & eſt principium, & finis corporis. *Art. 2.* *Superficies quid.* *Sco. vbi ſup.* *Corpus quid.* D

TERTIO ſciendum, quòd locus non eſt ſpecies eſſentialiter diſtincta a ſuperficie, vt iam viſum eſt: reſtat videre de tempore, & motu. Vnde tempus eſt menſura motus ſecundũ prius, & poſterius. i. menſura motus, ſecundum partem priorem, & poſteriorem. Sed motus eſt actus mobilis, inquantum mobile, i. eſt forma accidentalis, per quam aliquid formaliter dicitur moueri, & eſt ſubiectiuè in principio mobili: & omnes iſtæ quantitates menſurant intrinſecè illa, in quibus ſunt ſubiectiuè: licet aliquę poſſint aliqua alia menſurare extrinſecè. *Art. 2. Sco. l 2. d. 2. q 5.* *Quid ſit tempus, & motus.* *4. vbi 101. 3. phy 6.*

E

ARGVITVR primo ſic: Linea non eſt ſine latitudine: ergo male dicitur, quod eſt longitudo ſine latitudine. Secundo ſic: Corpus eſt ſpecies ſubſtantiæ: ergo non eſt ſpecies quantitatis. Tertio ſic. Si punctum eſſet aliquid indiuiſibile, non videtur in quo eſſet ſubiectiuè igitur.

Ad primum dicitur, ꝙ licet linea realiter non ſit ſine latitudine, tamen in eius ratione poſitiuè non includitur latitudo.

Ad ſecundum dicitur, quod corpus capitur tripliciter. Vno modo, vt eſt pars eſſentialis. Alio modo, vt eſt prædicatum ſuperius ad animal, & iſtis duobus modis eſt in prædicamento ſubſtantiæ. Tertio modo capitur corpus pro trina dimenſione, ſcilicet pro longitudine, latitudine, & profunditate, & ſic eſt

F

ſpecies quantitatis.

Ad tertium patet ſolutio. Dicendum tamen quod illa indiuiſibilia, quæ ſunt termini aliorum accidentium, non ſunt in ſubiecto adæquato, ſed ſunt in illo ſubiecto, vbi eſt linea, quia eſt accidens.

His viſis eſt dicendum de communitatibus quantitatis. Prima communitas eſt: quantitati nihil eſt contrarium: vt bicubito tricubito, vel ſuperficiei nihil eſt contrariū: quia contrarietas primo ineſt qualitatibus, non omnibus, ſed quibuſdam: quantitas autem non eſt qualitas: quare ſequitur, quod contrarietas non eſt in quantitate. Item quantitas non ſuſcipit magis neque minus. Non enim vna linea eſt magis linea, quam alia: nec numerus ternarius eſt magis numerus, quam binarius: & ſic de alijs. Item proprium eſt quantitati, ſecūdum eam æquale vel inæquale dici: vt vnus numerus eſt æqualis, vel inæqualis alteri numero: & vnum corpus eſt æquale, vel inæquale alteri & vna linea eſt æqualis, vel inæqualis alteri lineæ.

Proprietatis quantitatis.

G

PRIMO ſciendum, quod prima proprietas quantitatis eſt iſta: Quantitati nihil eſt contrarium, & hoc capiendo contrarietatem propriè.

Cuius ratio eſt, quia contrarietas, propriè dicta, ſolum eſt inter quatuor qualitates primas, vel inter terminos ſignificantes, vel connotantes tales qualitates, ſed quantitas non eſt talis qualitas igitur.

Et dicitur notanter, contrarietas propriè dicta, quia contrarietas, quæ eſt de imperfecto ad perfectum, vel quæ eſt inter duas differentias, vel inter habitum & priuationem poteſt bene conuenire quantitati. Et ſi quis dicat, nonne termini ſunt etiam contrarii. Dico quod ſic contrarietate logicali: videlicet illi termini, qui ſignificant vel connotant formas contrarias, vt iſti termini calidum, & frigidum. Vnde communiter ita eſt, quod illud, quod conuenit ſignato, attribui-

Obiect.

Sc. in ſi mili in 4. diſ. 1. q. 3.

buitur ſigno, vt ſit ſenſus propoſitionis, album & nigrum ſunt termini contrarij, i. ſigna formarum contrariarũ. Vnde termini contrarij ſunt, qui vere & affirmatiuè poſſunt verificari de aliquo ſingulari, ſingulariter tento, & vniuocè, & hoc ſucceſſiue connotando vel ſignificando qualitates contrarias.

Art. 2.

Secvndo ſciendum, ꝙ ſecunda proprietas quantitatis eſt ꝙ quantitas non ſuſcipit magis, neque minus, quæ proprietas poteſt dupliciter exponi, ſicut patuit in prædicamento ſubſtantiæ. Aduerte tamen, ꝙ differentia eſt inter ſuſcipere maius, & minus & ſuſcipere magis & minus, quia ſuſcipere maius aut minus, eſt ſuſcipere maiorem, vel minorem extẽſionem: & ſic quantitas bene poteſt ſuſcipere maius & minus. Sed ſuſcipere magis & minus eſt ſuſcipere maiorem vel minorem intenſionem. Aduerte vltra, ꝙ tertia proprietas quantitatis eſt iſta. Proprium eſt quantitati, ſecundum eam æquale, vel inæquale dici. i. æqualitas vel inæqualitas, quæ ſunt relationes, nunquam fundantur niſi in quantitate: & hoc capiendo æqualitatem ſtrictè, aliàs non. Ex quo ſequitur, ꝙ ly ſũ, non dicit habitudinẽ cauſæ formalis, ſed fundamenti.

B

Sc. in 1 d. 20. et 6 quæſ. quot.

Scot. in quotli. q̃ 6. in prin. q̃onis.

Vnde æqualitas eſt rerum differentium eadem quantitas, ſcilicet in ſpecie, & non in numero: & ideo eſt in rebus creatis, & de quantitate accidentali nõ, aliàs eſt falſum.

Aequalitas et inæqualitas q̃d

Sed inæqualitas eſt rerum differentium diuerſa quantitas ſecundum maiorem, vel minorem extenſionem.

C

Art. 3.

Tertio ſciendũ, ꝙ quantitas eſt abſtractum, q̃d prędicatur de omnibus abſtractis prædicamẽti quantitatis, & quantum, categorematicè captum, prædicatur de omnibus concretis: non quod concretum & abſtractum faciant duo prædicamenta, ſed tãtum vnum. Et ſi quis arguat: concretum, & abſtractum habent diuerſos modos prædicãdi, ergo faciunt diuerſa prædicamenta. Reſpondetur, ꝙ licet cõcretum & abſtractum habeant diuerſos modos prædicandi accidentales, non tamen eſſentiales & formales. Vel poteſt dici, quòd termini dicuntur facere diuerſa prædicamenta, quia habent diuerſa ſignificata formalia. Scotus tenet, ꝙ probabiliter prædicamenta diſtinguãtur per rationes formales, & non neceſſario realiter.

Inſtantia.

D

Sc. in 2. d. 1 q 5. ſol argu. ante oppoſ.

Et aduerte, ꝙ huius prædicamenti ſunt quinque quæſitiua ſcilicet quantum ſyncategorematicè ſumptũ, ad quod reſpondetur, bipedale, tripedale: ſecundum eſt quantè, ad quod reſpõdetur, bipedaliter, tripedaliter, tertium quot, ad quod reſpondetur quatuor, quinque, ſex, decem, &c. quartum eſt quotiens, ad quod r̃ndetur bis, vel quater. quintum eſt quãdiu, ad q̃d reſpondetur duob. annis, vel tribus annis, & ſic de alijs.

Argvitvr primo contra primam proprietatem. Multum, & paucum ſunt contraria, tamen ſunt in prædicamẽto quantitatis, igitur quantitati eſt aliquid contrarium.

Secundo ſic. Vna quantitas eſt maior, quam alia, ergo quantitas ſuſcipit magis & minus.

E Tertio ſic: ſecundum virtutem dicimur æquales vel inæquales; ergo non eſt proprium quantitati, ſecũdum eam æquale, vel inæquale dici. Ad primum dicitur, quòd benè probat, ꝙ ſunt contraria contrarietate communiter capta; ſed nõ propriè capta: quia tales termini, ſcilicet multum, & paucũ, non ſignificant, neque connotãt formas contrarias. Vel poteſt ad rigorem reſponderi, negando aſſumptum: quia ſupponit, quòd termini propriè contrariantur: quod non eſt verum, niſi ex conſequenti: quia ſignificant, vel connotant formas contrarias.

Ad ſecundum dicitur, quòd benè probat, quòd quantitas ſuF ſcipit maius, & minus. Ad tertium dicitur, quòd ſecundum virtutem non dicimur æquales, vel inæquales: niſi capiendo æqualitatem, vel inæqualitatẽ largè: quia propriè ſecundum virtutem dicimur ſimiles: tamẽ ſecundum Scot. quælibet eſſentia poteſt conſiderari, vt quid, vt quale, & vt quantum: & ſic omnes tres relationes, pura, idẽtitatem, ſimilitudinem, & æqualitatem, fundare, vel earum oppoſita poteſt.

In quol lib q. 6. & i 4. d. 6 q õ. 10.

Relatiua quæ, & quo tuplicia.

Ad aliquid verò talia dicuntur, quæcunque hoc ipsũ, quod ſunt, aliorum dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud: vt duplum dimidij duplum, & dimidium dupli dimidium: pater filij pater: filius patris filius: & maius minore maius: & minus maiore minus: vel ſub habitudine alterius caſus: vt ſimilis ſimili ſimilis: vicinus vicino vicinus. Relatiuorum tres ſunt ſpecies: quædam dicuntur ſecundum æquiparantiam: vt quæcũque eodem nomine dicuntur: vt ſimilis ſimili ſimilis: & æqualis æquali æqualis: & vicinus vicino vicinus. G

Alia ſecundum ſuperpoſitionem dicuntur, vt duplum, triplum: quia ipſa ſuperponuntur alijs: ſicut dominus ſeruo ſuperponitur. Alia verò ſecundum ſuppoſitionem: vt ſeruus domino ſupponitur, & filius patri, & dimidium duplo. H

POSTQVAM determinatum eſt de ſecundo prædicamento, conſequenter determinat auctor noſter de tertio, ſcilicet de prædicamento relationis, ſeu ad aliquid dicẽs: Ad aliquid vero talia dicuntur, quæcumque hoc ipſum, quòd ſunt, aliorum dicuntur: vel quomodolibet aliter ad aliud: quæ diffinitio ſic eſt intelligenda. Ad aliquid vero talia dicuntur, i. relatiua ſunt, quæcumq;, id eſt quæ hoc ipſum, ꝙ ſunt, id eſt ſecundum eorum eſſe, aliorum dicuntur. i. ad aliud referuntur ſub habitudine genitiui caſus, vel cuiuſcumque alterius caſus: vt pater filij pater: vel referuntur ſecundum aliud eſſe: vt ſcientia ſcibilis ſcientia. Ex quo ſequitur, ꝙ ibi diffiniũtur *Art. 1.*

Sc. quol li. queſ. 3. & in

A tur relatiuatam ſecundum eſ-
1. d. 6 q ſe, quàm ſecundum dici. Vnde
10. & d relatiua ſecundum eſſe ſunt, q̃
14 q. 1 de principaliori ſignificato im-
portant relationem: vt pater,
& filius. Sed relatiua ſecun-
dum dici, ſunt, quæ de ſignifi-
Sc. q. 2 cato minus principali importãt
quolq. relationem ſibi annexam: vt
ſcientia, & virtus. Aduerte quòd
ly, ad aliquid, accipitur ut eſt
vna dictio ſimplex indeclina-
bilis.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd
Sc. in 3. duplex eſt relatio, ſcilicet ratio
d. 17. nis: & eſt, quæ fit per actum cõ-
paratiuum intellectus: vt ſunt
ſecundæ intentiones. ſed relatio
in 4. realis eſt duplex, ſcilicet aptitu-
d. 3 q 1 dinalis, & actualis. Aptitudi-
& d. 16 nalis eſt, quæ non requirit ter-
q. 16. minum actu exiſtere, ſed ſo-
lum in aptitudine cuiuſmodi
B ſunt omnes propriæ paſſiones,
omnes aptitudines, & omnes
inclinationes, & tales ſunt in
illo prædicamento reductiuè,
in quo ſunt illa, quorum ſunt
Vide propriæ paſſiones. Sed relatio
Magi actualis eſt duplex, ſcilicet in-
ſtrũ for trinſecus aduenlens, & extrin-
malita ſecus aduenlens. Intrinſecus
tum c. 1 adueniens eſt quæ neceſſario
ponitur, poſitis extremis, in
quacunque etiam diſtantia po
nantur: ut ſimilitudo, paterni-
tas, æqualitas. Extrinſecus
adueniens eſt, quæ neceſſario
non ponitur, poſitis extremis,
ſed requiritur debita approxi-
matio extremorum: cuiuſmodi
ſunt ſex vltima prædicamenta,
ſcilicet actio, paſſio, vbi, ſitus, &
habitus.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd
triplicia ſunt relatiua, ſcilicet
æquiparantiæ, ſupra poſitionis,
& ſuppoſitionis. Relatiua æ- C
quiparantiæ ſunt, quorum fun- *Scot. in*
damentum, & terminus ſunt *quotlib.*
eiuſdem rationis, ſupple fun- *q 6. &*
dandi: vt ſimile, diſſimile, æ- *in 1. d.*
quale, inæquale. Sed relati- *2 in ſol.*
ua ſupra poſitionis ſunt, quo *prin. ar*
rum fundamentum habet do *gu. ante*
minium ſupra fundamentum *oppo. &*
ſui correlatiui: ut pater, & *d. 28.*
dominus. Relatiua ſuppoſi-
tionis ſunt, quorum funda-
mentum habet inferioritatem
ſupra fundamentum ſui corre-
latiui in dominio: ut filius:
quòd ita relatio fundatur in *Sc. in 1.*
aliquo, quod habet inferiori- *d 30. q.*
tatem in dominio reſpectu fun- *1.*
damenti ſui correlatiui, ſcili-
cet patris. Vnde relatiuum
àd aliud refertur, & ad aliud
terminatur: terminatur enim
ad fundamentum ſui correlati- D
ui, ſed refertur ad ſuum correla
tiuum: ut pater refertur ad fi-
lium, & terminatur ad fundamẽ
tum filiationis.

ARGVITVR primo ſic: Ad aliquid eſt quid complexum: ergo non eſt tertium prædicamentum. Secundo ſic: Paternitas eſt relatio: & tamen non refertur ad aliud: igitur. Tertio ſic: Dominus, & magiſter ſunt relatiua; quorum fundamentum habet dominium ſupra fundamentum ſui correlatiui: & tamen non ſunt relatiua ſupra poſitionis: igitur. Ad primum dicitur, quòd ſolutio patet in textu: nam ad aliquid, vt eſt quid complexum, non eſt prædicamentum. Ad ſecundũ dicitur, quòd relationes in abſtracto propriè non referuntur, ſed ſunt rationes referẽdi.

E Art. 1. Ad tertium dr̃, ꝙ dominium, & magiſterium propriè ſunt relationes rationis, factæ per actũ comparatiuũ voluntatis, de quibus non eſt hic ad propoſitum.

Proprietates relatiuorum. *Poſt hæc ſequuntur communitates relationis. Prima eſt: quod contrarietas ineſt relationi, vt virtus eſt contraria vitio: cum vtrumque eorum ſit ad aliquid: hoc autem non conuenit omni relationi: duplo enim nihil eſt contrarium, neque triplo. Item relatiua ſuſcipiunt magis, & minus: vt ſimile dicitur magis, & minus ſimile: & ſimiliter inæquale: ſed hoc non cõuenit omnibus relatiuis:* F *duplum enim non dicitur magis, & minus duplum: neque triplum, neque pater. Item relatiua dicuntur ad conuertentiam: vt pater filij pater, filius patris filius. Item relatiua ſunt ſimul natura: ſimul enim ſunt duplum & dimidium: pater & filius. Item relatiuo poſita ſe ponunt, & perempta ſe perimunt: vt ſi duplum eſt, dimidium eſt: & econtra: & ſi duplum non eſt, dimidium non eſt, & econtra.*

Primo ſciendum, ꝙ prima proprietas relatiuorum eſt, ꝙ ad aliquid eſt cõtrarium: vt virtus contrariatur vitio: & nõ eſt propria in aliquo modo ꝓprij: G quia non conuenit oĩbus relatiuis: vt duplo nihil eſt contrariũ: ſed ſolum conuẽnit relatiuis ſecundum dici: ẽt non conuenit ſolis relatiuis: quia cõuenit qualitati. Vnde nulla relatiua ſecundum eſſe habẽt contrarium, cũ non ſint qualitates primæ: ſed ſolum relatiua ſecundum dici; & hoc ſecundum eſſe abſolutũ, & ſignificatum principale eorum, & non ſecundum eſſe reſpectiuum & connotatiuum.

Arti. 2. Secundo ſciendum, ꝙ ſecunda proprietas relatiuorum eſt iſta. Relatiua ſuſcipiunt magis, & minus: vt ſimile dicitur magis & minus ſimile: ſed hoc non eſt ſibi proprium in aliquo modo proprij: quia non conuenit omnibus: vt duplum non dicitur magis & minus duplũ, neq; ſoli conuenit: q̃a conuenit qualitati. H Et poteſt exponi talis ꝓprietas dupliciter, ſcilicet primo intentionaliter, & ſecundo intentionaliter, vt viſum eſt in prædicamento ſubſtantiæ.

Vlterius aduerte ꝙ relatiua non ſuſcipiunt magis, & minus: niſi ratione ſuorum fundamentorum quibus attribuuntur: ita quòd ſi fundamenta non ſuſcipiunt magis & minus, nec ipſa relatiua.

Arti. 3. Tertio ſciendum, ꝙ tertia proprietas relatiuorum eſt: ꝙ relatiua dicuntur ad conuertentiam, i. referũtur ad inuicem ſecundum mutuam depẽdentiã: ſic ꝙ vnũ prædicatur de ſeipſo, mediante obliquo ſui correlatiui: vt pater filij pater: & intelligitur iſta proprietas de relatiuis primi, & ſecundi modi: quę fundantur ſuper vnum, & potentiã actiuam, & paſſiuam, & non intelli-

A intelligitur modus, qui fundatur ſuper menſuram & menſuratum: tales non referũtur mutuo, & hoc realiter loquendo. Illud latius declarabitur notab. 2 ſuper cap. 1. de aliquid. Sed quarta proprietas eſt, quod relatiua ſunt ſimul natura id eſt ſimul actualiter exiſtentia, id eſt ſi vnum eſt, reliquum eſt: ita ꝙ impoſſibile eſt patrem eſſe ſine filio: & hoc capiendo patrem & filium formaliter, & non pro denominato. Illa expoſitio eſt Scot. dicentis, vnam relationem diſquiparentiæ eſſe priorem altera natura, & hoc perfectionis: ſed ſimul quo ad exiſtentiam: Sed quod communiter dicitur, quod ſint ſimul naturali intelligentia, non videtur eſſe verum: quia ſecundum Scotum relatio poteſt diffiniri per fundamentum, & terminum, & accidit, quod terminus iterum referatur: igitur, &c.

Sc in 1 d 30. et quotli. q. 13.

In 2°. diſt. 1.

B

In 30. d. 1. & 5. met. q. 11. 12. 13. 14.

ARGVITVR primo. Contraria ſunt formæ abſolutæ, id eſt qualitates primæ: ſed relatiua non ſunt huiuſmodi: igitur.

Secundo ſic: Ad illud, quod ſuſcipit magis & minus, poteſt eſſe per ſe motus: ſed ad relationem non eſt per ſe motus igitur. Tertio ſic: Homo & riſibile dicuntur ad conuertentiam: & tamen non ſunt relatiua, igitur Ad primum dicitur, quod licet relatiua ſecundum eſſe nõ ſint formæ abſolutæ: tamen bene relatiua ſecundum dici, quo ad ſignificatum principale. Ad ſecundum dicitur, quod ſicut relatiua ſuſcipiunt magis & minus, ratione ſuorum fundamentorum: ita ad ipſa poteſt eſſe motus, ratione ſuorum fundamentorum, & ſecundario.

Sco ĩ 4 d. 6 qo 10. et d 13. q. 1

C

Ad tertium dicitur, ꝙ homo & riſibile conuertuntur ad inuicem: ideo habent conuertibilitatem: ſed propriè non habent conuertentiam: quia homo non prædicatur de ſeipſo mediante obliquo ipſius riſibilis.

Sc in 1. d. 3 ... in 4. d. 3 q. 1.

Item alia diffinitio relatiuorum talis eſt. Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliud quodam modo ſe habere: & hæc diffinitio eſt propria relatiuorum. Item proprium eſt relatiuorum, quod ſi quis diffinite nouerit vnũ relatiuorum, diffinite noſcet & reliquum, vt ſi diffinite nouerit, quid ſit duplum, diffinite noſcet id, cuius eſt duplum. Neceſſe eſt enim in vtrorumq; rationibus vtriuſque vti.

Relatiuorũ ſecũda diffinitio.

D

PRIMO ſciendum, ꝙ ſecunda diffinitio relatiuorũ eſt iſta. Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe ꝙ ſunt, aliorum dicuntur quodammodo ſe habere, id eſt illa ſunt relatiua, quæ ſecundũ proprium eſſe eorum reſpectiuè ſe habent ad aliud ſub habitudine alicuius obliqui: vt pater filij pater: nihil enim eſt relatio, quam habitudo alicuius ad alium: & qui intelligit patrem, non cointelligendo filium: habet oppoſita contradictoria in intellectu. Ex quo ſequitur, quod ibi ſolum diffiniuntur relatiua ſecundum eſſe: quæ ſunt relatiua ſpeciali-

Art. 1.

Scot in quotli. q. 3.

E tor capta & non relatiua ſecundum dici, quæ ſecundum ſuum proprium eſſe non reſpectiuè ſe habent ad aliud: vt ſcientia & virtus.

Art. 2 SECVNDO ſciendum, quòd ex iſta diffinitione ſequitur alia proprietas relatiuorũ, quòd ſi quis diffinitiuè cognouerit vnum relatiuorum, diffinitè cognoſcet & reliquum: non ꝙ vnum ponatur in diffinitione alterius: ſed quia vnum diffinitur per ſuum fundamentum, & per terminum, ſeu per fundamentum ſui correlatiui. *Sc. in 1. p. 30 & in 3. d 8* vt pater eſt animal, quod genuit aliud animal, ſibi ſimile in natura: & filius eſt animal genitum ab alio animali, ſibi ſimili in natura. Ex quo ſequitur, quòd relatiuum habet F duplicem dependentiam, ſcilicet ad ſuum terminum, & ad ſuum fundamentum: & ideo nõ poteſt eſſe ſine eis. Sequitur ſecundo, quòd iſta diffinitio, quæ communiter datur, quòd pater eſt res habens filium; non eſt bona.

Art. 3 *Quare rationes reponuntur in hoc prædicamẽto.* TERTIO ſciendum quòd in iſto prædicamento ſolum reponuntur relationes reales actuales intrinſecus aduenientes, & aptitudines huius prædicamenti. Vnde ad relationem realem ſufficit, quòd extrema ſint relatiua realiter diſtincta, & quòd proueniant ex natura extremorum: vt pater, & filius. *Sc. quot lib. q. 6. et alibi.* Et dicitur notanter, quòd ſufficiunt illa tria: quia non neceſſariò requiruntur: nam aliquæ ſunt relationes reales, quæ compatiuntur ſe in eadem natura numero: vt mouentis ad motum. Et ſi quis quærat, quod eſt G proprium quæſitiuum huius prædicamenti. Dicitur, quòd ſuppletur per hoc cõplexum, quo modo ſe habet hoc ad aliud, & *Sc. in d. 1. 7.* illa ſunt in iſto prædicamento, per quæ reſpondemus ad tale quæſitiuum: cuiuſmodi ſunt pater, & filius.

ARGVITVR primo: Pars ſecundum ſuum totum eſt ſe eſt ad aliud, ſcilicet ad totũ: & tamen non eſt relatiuum: quia aliquando eſt ſubſtãtia: igitur.

Secundò ſic: Caput ſe habet relatiuè ad aliud, & tamen nõ eſt relatiuum, ſed ſubſtantia: igitur. Tertio ſic: Aliquis poteſt habere diffinitionem vnius relatiui, non habendo diffinitionem ſui correlatiui: ergo malè dicitur, quòd ſi quis diffinitè cognouerit vnum relatiuorum, diffinitè cognoſcet reliquum. H Ad primum dicitur, quòd totum, & pars poſſunt capi dupliciter. Vno modo formaliter, & pro per ſe ſignificato. & ſic ſunt relatiua. Alio modo pro denominato: & ſic dico, quòd partes aliquando ſunt benè ſubſtantiæ.

Ad ſecundum dicitur, quòd caput non dicitur propriè ad aliud: ſed magis dicitur alicuius, puta animalis: vel poteſt dici, ꝙ caput eſt relatiuum ſecundum dici, & non ſecundum eſſe. Dicitur ad tertium, quòd ibi proprietas non vult habere ꝙ ſi quis definitè cognouerit vnum relatiuorum, immediatè cognoſcat aliud, ſed quod faciliter aliud poteſt cognoſci.

Qualitas eſt, ſecundum quam quales eſſe dicimur: ut ſe.

A *ſecundum albedinẽ dicimur albi: & ſecundum iuſtitiam iuſti. Qualitatis quatuor ſũt ſpecies. Prima eſt habitus & diſpoſitio. Differt autem habitus à diſpoſitione: quia habitus permanentior eſt & diuturnior: vt ſunt virtutes & ſcientia. Scientia enim difficilimè eſt mobilis, niſi fortè grãdis peomutatio fiat, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiuſmodi circa ſcientem. Similiter de virtute: iuſtitia. n. vel caſtitas non cito de facili permutantur: Diſpoſitiones verò dicuntur: quæ de facili permutãtur, vt calor, frigiditas,* B *ægritudo, ſanitas Vnde habitus poſſunt dici diſpoſitiones, & non econuerſo. Illi enim, qui habitum habent, quodammodo ſunt diſpoſiti, vel melius, vel peius ad ea, quæ habent: diſpoſitiones autem non ſunt habitus: vnde habitus poteſt ſic diffiniri: Habitus eſt qualitas, difficillimè mobilis.*

Quali tas quid & eius ſpecies.

Arti. 1. PRIMO ſciẽdum, quòd, poſtquam determinatum eſt de prædicamento ad aliquid: conſequenter determinandum eſt de prædicamento qualitatis, diffiniendo ipſam qualitatem. Qualitas eſt, ſecundum quam quales eſſe dicimur: quæ exponendo primò intentionaliter, ſic intelligitur, qualitas eſt forma accidentalis, ſecundum quã aliquid dicitur eſſe quale, ſuppl quali accidentali. & ſpecialiter capto, vt diſtinguitur C contra prædicari in quantum, & in quotum, & contra prædicari aliorum prædicamentorum. Ex quo ſequitur, quòd ibi iſta propoſitio, ſecundum, dicit circumſtantiam cauſæ formalis, ſic quòd nos ſumus quales formaliter qualitate: ſicut formaliter ſumus albi albedine.

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, ꝙ ipſius qualitatis ſunt quatuor ſpecies, ſeu modi, ſcilicet habitus & diſpoſitio, naturalis potentia, vel impotentia, paſſio, & paſſibilis qualitas, forma, & circa hoc aliquid conſtans figura. Et aduerte, quòd ibi capitur ſpecies, large. vt ſe extendit ad modum: ita quòd quã D do dicitur, ſunt quatuor ſpecies qualitatis, intelligitur, id eſt quatuor ſunt modi ipſius qualitatis: quia magis ſunt modi, quam ſpecies: cum idem poſſit poni in diuerſis illis modis. ſicut probat Scotus 4. ſentent. diſtinct. 6. q. 10. de charactere. de hoc vide latius maiorem logicam in ſine notabil. 2. cap. de qualitate. Ex quo ſequitur, quòd ibi non eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies: ſed alicuius communis in ſuos modos: ita quòd illa quatuor ſunt quatuor modi accidentales qualitatis, ſumpti ex diuerſis habitudinibus ad ſubiectum, vel ad aliquid aliud: & non ſunt ſpecies: quia impoſsibile eſt duas ſpecies vnius generis in abſtracto prædicari de aliquo: ſed ſic eſt, ꝙ habitus & diſpoſitio, natura-lis

Species qualitatis modi potiꝰ dicẽda.

E

Argvitvr primo ſic: Linea non eſt ſine latitudine: ergo male dicitur, quod eſt longitudo ſine latitudine. Secundo ſic: Corpus eſt ſpecies ſubſtantiæ: ergo non eſt ſpecies quantitatis. Tertio ſic. Si punctum eſſet aliquid indiuiſibile, non videtur in quo eſſet ſubiectiuè igitur.

Ad primum dicitur, ꝙ licet linea realiter non ſit ſine latitudine, tamen in eius ratione poſitiuè non includitur latitudo.

Ad ſecundum dicitur, quod corpus capitur tripliciter. Vno modo, vt eſt pars eſſentialis. Alio modo, vt eſt prædicatum ſuperius ad animal, & iſtis duobus modis eſt in prædicamento ſubſtantiæ. Tertio modo capitur corpus pro trina dimenſione, ſcilicet pro longitudine, latitudine, & profunditate: & ſic eſt ſpecies quantitatis.

F

Ad tertium patet ſolutio. Dicendum tamen quod illa indiuiſibilia, quæ ſunt termini aliorum accidentium, non ſunt in ſubiecto adæquato, ſed ſunt in illo ſubiecto, vbi eſt linea, quia eſt accidens.

His viſis eſt dicendum de communitatibus quantitatis. Prima communitas eſt: quantitati nihil eſt contrarium: vt bicubito tricubito, vel ſuperficiei nihil eſt contrariũ: quia contrarietas primo ineſt qualitatibus, non omnibus, ſed quibuſdam: quantitas autem non eſt qualitas: quare ſequitur, quod contrarietas non eſt in quantitate. Item quantitas non ſuſcipit magis neque minus. Non enim vna linea eſt magis linea, quam alia: nec numerus ternarius eſt magis numerus, quam binarius: & ſic de aliis. Item proprium eſt quantitati, ſecũdum eam æquale vel inæquale dici: vt vnus numerus eſt æqualis, vel inæqualis alteri numero: & vnum corpus eſt æquale, vel inæquale alteri & vna linea eſt æqualis, vel inæqualis alteri lineæ.

Proprietatis, q̃titatis.

G

Primo ſciendum, quod prima proprietas quantitatis eſt iſta: Quantitati nihil eſt contrarium, & hoc capiendo contrarietatem propriè.

Cuius ratio eſt, quia contrarietas, propriè dicta, ſolum eſt inter quatuor qualitates primas, vel inter terminos ſignificantes, vel connotantes tales qualitates, ſed quantitas non eſt talis qualitas igitur.

Et dicitur notanter, contrarietas propriè dicta, quia contrarietas, quæ eſt de imperfecto ad perfectum, vel quæ eſt inter duas differentias, vel inter habitum & priuationem poteſt bene conuenire quantitati. Et ſi quis dicat, nonne termini ſunt etiam contrarii? Dico quod ſic contrarietate logicali: videlicet illi termini, qui ſignificant vel connotant formas contrarias, vt iſti termini calidum, & frigidum. Vnde communiter ita eſt, quod illud, quod conuenit ſignato, attribui-

Obiect.

Sc. in ſimili in 4. diſ. 1. q. 3.

Digitized by Google

buitur ſigno, vt ſit ſenſus propoſitionis, album & nigrum ſunt termini contrarij.i.ſigna formarum contrariarū. Vnde termini contrarij ſunt, qui vere & affirmatiuè poſſunt verificari de aliquo ſingulari, ſingulariter ſento, & vniuocè, & hoc ſucceſſiue connotando vel ſignificando qualitates contrarias.

Art. 2.

SECVNDO ſciendum, ꝙ ſecunda proprietas quantitatis eſt ꝙ quantitas non ſuſcipit magis, neque minus, quæ proprietas poteſt dupliciter exponi, ſicut patuit in prædicamento ſubſtantiæ. Aduerte tamen, ꝙ differentia eſt inter ſuſcipere maius, & minus & ſuſcipere magis & minus, quia ſuſcipere maius aut minus, eſt ſuſcipere maiorem, B vel minorem extēſionem: & ſic quantitas bene poteſt ſuſcipere maius & minus. Sed ſuſcipere magis & minus eſt ſuſcipere maiorem vel minorem intenſionem. Aduerte vltra, ꝙ tertia proprietas quantitatis eſt iſta. Proprium eſt quantitati, ſecundum eam æquale, vel inæquale dici.i. æqualitas vel inæqualitas, quæ ſunt relationes, nunquam fundantur niſi in quantitate: & hoc capiendo æqualitatem ſtrictè, aliàs non. Ex quo ſequitur, ꝙ ly ſm̄ non dicit habitudinē cauſæ formalis, ſed fundamenti.

Sc. in 1 d. 20. et 6 queſ. quot.

Scot. in quotli. qō 6. in prin. qōnis.

Vnde æqualitas eſt rerum differentium eadem quantitas, ſcilicet in ſpecie, & non in numero: & ideo eſt in rebus creatis, & de quantitate accidentali nō, aliàs eſt falſum.

Aequalitas et inæqualitas qd.

Sed inæqualitas eſt rerum differentium diuerſa quantitas ſecundum maiorem, vel minorem extenſionem.

C *Art. 3.*

TERTIO ſciendū, ꝙ quantitas eſt abſtractum, qđ prędicatur de omnibus abſtractis prædicamēti quantitatis, & quantum, categorematicè captum, prædicatur de omnibus concretis: non quod concretum & abſtractum faciant duo prædicamenta, ſed tātum vnum. Et ſi quis arguat: concretum, & abſtractum habent diuerſos modos prædicādi, ergo faciunt diuerſa prædicamenta. Reſpondetur, ꝙ licet cōcretum & abſtractum habeant diuerſos modos prædicandi accidentales, non tamen eſſentiales & formales. Vel poteſt dici, quòd termini dicuntur facere diuerſa prædicamenta, quia habent diuerſa ſignificata formalia. Scotus tenet, ꝙ probabiliter prædicamenta diſtinguātur per rationes formales, & non neceſſario realiter.

Inſtantia.

D *Sc. in 2. d. 1 q. 5. ſol ar gu. ante oppoſ.*

Et aduerte, ꝙ huius prædicamenti ſunt quinque quæſitiua ſcilicet quantum ſyncategorematicè ſumptū, ad quod reſpondetur, bipedale, tripedale: ſecundum eſt quantè, ad quod reſpōdetur, bipedaliter, tripedaliter, tertium quot, ad quod reſpondetur quatuor, quinque, ſex, decem, &c. quartum eſt quotiens, ad quod rn̄detur bis, vel quater. quintum eſt quādiu, ad qđ reſpondetur duob. annis, vel tribus annis, & ſic de alijs.

ARGVITVR primo contra primam proprietatem. Multum, & paucum ſunt contraria, tamen ſunt in prædicamēto quantitatis, igitur quantitati eſt aliquid contrarium.

Secundo ſic. Vna quantitas eſt maior, quam alia, ergo quantitas ſuſcipit magis & minus.

Digitized by Google

E Tertio ſic: ſecundum virtutem dicimur æquales vel inæquales; ergo non eſt proprium quantitati, ſecũdum eam æquale, vel inæquale dici. Ad primum dicitur, quòd benè probat, ꝙ ſunt contraria contrarietate communiter capta; ſed nõ propriè capta: quia tales termini, ſcilicet multum, & paucũ, non ſignificant, neque connotãt formas contrarias. Vel poteſt ad rigorem reſponderi, negando aſſumptum: quia ſupponit, quòd termini propriè contrariantur: quod non eſt verum, niſi ex conſequenti: quia ſignificant, vel connotant formas contrarias.

Ad ſecundum dicitur, quòd benè probat, quòd quantitas ſu-F ſcipit maius, & minus. Ad tertium dicitur, quòd ſecundum virtutem non dicimur æquales, vel inæquales: niſi capiendo æqualitatem, vel inæqualitatẽ largè: quia propriè ſecundum virtutem dicimur ſimiles: tamẽ ſecundum Scot. quælibet eſſentia poteſt conſiderari, vt quid, vt quale, & vt quantum: & ſic omnes tres relationes, puta, idẽtitatem, ſimilitudinem, & æqualitatem, fundare, vel earum oppoſita poteſt.

In quotlib. q. 6. & i 4. d. 6 qõ. 10.

Relatiua quæ, & quotuplicia.

Ad aliquid verò talia dicuntur, quæcunque hoc ipsũ, quod ſunt, aliorum dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud: vt duplum dimidij duplum, & dimidium dupli dimidium: pater filij pater: filius patris filius: & maius minore maius: & minus maiore minus: vel ſub habitudine alterius caſus: vt ſimilis ſimili ſimilis: vicinus vicino vicinus. Relatiuorum tres ſunt ſpecies: quædam dicuntur ſecundum æquiparantiam: vt quæcũque eodem nomine dicuntur: vt ſimilis ſimili ſimilis: & æqualis æquali æqualis: & vicinus vicino vicinus. Alia ſecundum ſuperpoſitionem dicuntur, vt duplum, triplum: quia ipſa ſuperponuntur alijs: ſicut dominus ſeruo ſuperponitur. Alia verò ſecundum ſuppoſitionem: vt ſeruus domino ſupponitur, & filius patri, & dimidium duplo. G H

POSTQVAM determinatum eſt de ſecundo prædicamento, conſequenter determinat auctor noſter de tertio, ſcilicet de prædicamento relationis, ſeu ad aliquid dicẽs: Ad aliquid vero talia dicuntur, quæcumque hoc ipſum, quòd ſunt, aliorum dicuntur: vel quomodolibet aliter ad aliud: quæ diffinitio ſic eſt intelligenda. Ad aliquid vero talia dicuntur, i. relatiua ſunt, quæcumq;, id eſt quæ hoc ipſum, ꝙ ſunt, id eſt ſecundum eorum eſſe, aliorum dicuntur. i. ad aliud referuntur ſub habitudine genitiui caſus, vel cuiuſcumque alterius caſus: vt pater filij pater: vel referuntur ſecundum aliud eſſe: vt ſcientia ſcibilis ſcientia. Ex quo ſequitur, ꝙ ibi diffiniũtur *Art. 1.*

Sc. quotli. q. 3. & in

A tur relatiuatam ſecundum eſ- *d.4.6 q 10.& d 14.q.1* ſe, quàm ſecundum dici. Vnde relatiua ſecundum eſſe ſunt, q̃ de principaliori ſignificato important relationem: vt pater, & filius. Sed relatiua ſecundum dici, ſunt, quæ de ſignificato minus principali importãt *Sc.q. 2 quolıq.* relationem ſibi annexam: vt ſcientia, & virtus. Aduerte quòd ly, ad aliquid, accipitur ut eſt vna dictio ſimplex indeclinabilis.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd *Sc. in 3. d. 17.* duplex eſt relatio, ſcilicet rationis: & eſt, quæ fit per actum cõparatiuum intellectus: vt ſunt ſecundæ intentiones. ſed relatio realis eſt duplex ſcilicet aptitu- *d.39 1 & d.16 q.16.* dinalis, & actualis. Aptitudinalis eſt, quæ non requirit terminum actu exiſtere, ſed ſolum in aptitudine cuiuſmodi B ſunt omnes propriæ paſſiones, omnes aptitudines, & omnes inclinationes, & tales ſunt in illo prædicamento reductiuè, in quo ſunt illa, quorum ſunt *Vide Magiſtrũ formalitatum c.1* propriæ paſſiones. Sed relatio actualis eſt duplex, ſcilicet intrinſecus aduenìens, & extrinſecus aduenìens. Intrinſecus aduenìens eſt quæ neceſſario ponitur, poſitis extremis, in quacunquè etiam diſtantia ponantur: ut ſimilitudo, paternitas, æqualitas. Extrinſecus aduenìens eſt, quæ neceſſario non ponitur, poſitis extremis, ſed requiritur debita approximatio extremorum: cuiuſmodi ſunt ſex vltima prædicamenta, ſcilicet actio, paſſio, vbi, ſitus, & habitus.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd triplicia ſunt relatiua, ſcilicet æquiparantiæ, ſupra poſitionis, & ſuppoſitionis. Relatiua æquiparantiæ ſunt, quorum fundamentum, & terminus ſunt eiuſdem rationis, ſupple fundandi: vt ſimile, diſſimile, æquale, inæquale. Sed relatiua ſuprapoſitionis ſunt, quorum fundamentum habet dominium ſupra fundamentum ſui correlatiui: ut pater, & dominus. Relatiua ſuppoſitionis ſunt, quorum fundamentum habet inferioritatem ſupra fundamentum ſui correlatiui in dominio: ut filius: quòd ita relatio fundatur in aliquo, quod habet inferioritatem in dominio reſpectu fundamenti ſui correlatiui, ſcilicet patris. Vnde relatiuum ad aliud refertur, & ad aliud terminatur: terminatur enim ad fundamentum ſui correlatiui, ſed refertur ad ſuum correlatiuum: ut pater refertur ad filium, & terminatur ad fundamẽtum filiationis.

C — Scot. in quotlib. q 6. & in 1. d. 2 in ſol. prin. argu. ante oppo. & d.28.

Sc. in 1. d 30.q. 1.

D

ARGVITVR primo ſic: Ad aliquid eſt quid complexum: ergo non eſt tertium prædicamentum. Secundo ſic: Paternitas eſt relatio: & tamen non refertur ad aliud: igitur. Tertio ſic: Dominus, & magiſter ſunt relatiua; quorum fundamentum habet dominium ſupra fundamentum ſui correlatiui: & tamen non ſunt relatiua ſuprapoſitionis: igitur. Ad primum dicitur, quòd ſolutio patet in textu: nam ad aliquid, vt eſt quid complexum, non eſt prædicamentum. Ad ſecundũ dicitur, quòd relationes in abſtracto propriè non referuntur, ſed ſunt rationes referẽdi,

E Ad tertium dr. ꝙ dominium, & magiſterium proprie ſunt relationes rationis, factæ per actū comparatiuū voluntatis, de quibus non eſt hic ad propoſitum. *Art. 1*

Proprietates relatiuorum. *Poſt hæc ſequuntur communitates relationis. Prima eſt: quod contrarietas ineſt relationi, vt virtus eſt contraria vitio: cum vtrumque eorum ſit ad aliquid: hoc autem non conuenit omni relationi: duplo enim nihil eſt contrarium, neque triplo. Item relatiua ſuſcipiunt magis, & minus: vt ſimile dicitur magis, & minus ſimile: & ſimiliter inæquale: ſed hoc non conuenit omnibus relatiuis: duplum enim non dicitur magis, & minus duplum: neque triplum, neque pater. Item relatiua dicuntur ad conuertentiam: vt pater filij pater, filius patris filius. Item relatiua ſunt ſimul natura: ſimul enim ſunt duplum & dimidium: pater & filius. Item relatiuo poſita ſe ponunt, & perempta ſe perimunt: vt ſi duplum eſt, dimidium eſt: & econtra: & ſi duplum non eſt, dimidium non eſt, & econtra.* F

PRIMO ſciendum, ꝙ prima proprietas relatiuorum eſt, ꝙ ad aliquid eſt cōtrarium: vt virtus contrariatur vitio: & nō eſt propria in aliquo modo ꝓprij: quia non conuenit oībus relatiuis: vt duplo nihil eſt contrariū: ſed ſolum conuenit relatiuis ſecundum dici: & non conuenit ſolis relatiuis: quia cōuenit qualitati. Vnde nulla relatiua ſecundum eſſe habēt contrarium, cū non ſint qualitates primæ: ſed ſolum relatiua ſecundum dici: & hoc ſecundum eſſe abſolutū, & ſignificatum principale eorum, & non ſecundum eſſe reſpectiuum & connotatiuum. G

SECVNDO ſciendum, ꝙ ſecunda proprietas relatiuorum eſt iſta. Relatiua ſuſcipiunt magis, & minus: vt ſimile dicitur magis & minus ſimile: ſed hoc non eſt ſibi proprium in aliquo modo proprii: quia non conuenit omnibus: vt duplum non dicitur magis & minus duplū: neq; ſoli conuenit: q͞a conuenit qualitati. Et poteſt exponi talis ꝓprietas dupliciter, ſcilicet primo intentionaliter, & ſecundo intentionaliter, vt viſum eſt in prædicamento ſubſtantiæ. *Arti. 2.* H

Vlterius aduerte ꝙ relatiua non ſuſcipiunt magis, & minus: niſi ratione ſuorum fundamentorum quibus attribuuntur: ita quòd ſi fundamenta non ſuſcipiunt magis & minus, nec ipſa relatiua.

TERTIO ſciendum, ꝙ tertia proprietas relatiuorum eſt: ꝙ relatiua dicuntur ad conuertentiam, i. referūtur ad inuicem ſecundum mutuam depēdentiā: ſic ꝙ vnū prædicatur de ſeipſo, mediante obliquo ſui correlatiui: vt pater filij pater: & intelligitur iſta proprietas de relatiuis primi, & ſecundi modi: quę fundantur ſuper vnum, & potentiā actiuam, & paſſiuam, & non intelli- *Arti. 3.*

Digitized by Google

A intelligitur modus, qui fundatur ſuper menſuram & menſuratum: tales non referũtur mutuo. & hoc realiter loquendo. Illud latius declarabitur notab. 2 ſuper cap. t. de aliquid. Sed quarta proprietas eſt, quod relatiua ſunt ſimul natura id eſt ſimul actualiter exiſtentia, id eſt ſi vnum eſt, reliquum eſt: ita ꝙ impoſſibile eſt patrem eſſe ſine filio: & hoc capiendo patrem & filium formaliter, & non pro denominato. Illa expoſitio eſt Scot. dicentis, vnam relationem diſquiparentiæ eſſe priorem altera natura, & hoc perfectionis: ſed ſimul quo ad exiſtentiam: Sed quod communiter dicitur, quod ſint ſimul naturali intelligentia, non videtur eſſe verum: quia ſecundum Scotum

Sc in 1 d 30. et quotls. q. 13.

In 2°. diſt. 1.

B relatio poteſt diffiniri per fundamentum, & terminum, & accidit, quod terminus iterum referatur: igitur, &c.

In 30. d. 1. & 5. met. q. 11. 12. 13. 14.

Argvitvr primo. Contraria ſunt formæ abſolutæ, id eſt qualitates primæ: ſed relatiua non ſunt huiuſmodi: igitur.

Secundo ſic: Ad illud, quod ſuſcipit magis & minus, poteſt eſſe per ſe motus: ſed ad relationem non eſt per ſe motus igitur. Tertio ſic: Homo & riſibile dicuntur ad conuertentiam: & tamen non ſunt relatiua, igitur. Ad primum dicitur, quod licet relatiua ſecundum eſſe nõ ſint formæ abſolutæ: tamen bene relatiua ſecundum dici, quo ad ſignificatum principale. Ad ſecundum dicitur, quòd ſicut relatiua ſuſcipiunt magis & minus, ratione ſuorum fundamentorum: ita ad ipſa poteſt eſſe motus, ratione ſuorum fundamentorum, & ſecundario.

Sco ĩ 4 d. 6 qo 10. et d 13. q. 1

C Ad tertium dicitur, ꝙ homo & riſibile conuertuntur ad inuicem: ideo habent conuertibilitatem: ſed propriè non habent conuertentiam: quia homo non prædicatur de ſeipſo mediante obliquo ipſius riſibilis.

Sc in 1. d. 3 q. in 4. d. 3 q. 1.

Item alia diffinitio relatiuorum talis eſt. Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliud quodam modo ſe habere: & hæc diffinitio eſt propria relatiuorum. Item proprium eſt relatiuorum, quod ſi quis diffinite nouerit vnũ relatiuorum, diffinite noſcet & reliquum, vt ſi diffinite nouerit, quid ſit duplum, diffinite noſcet id, cuius eſt duplum. Neceſſe eſt enim in vtrorumq rationibus vtriuſque vti.

Relatiuorũ ſecũda diffinitio.

D

Primo ſciendum, ꝙ ſecunda diffinitio relatiuorũ eſt iſta. Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe ꝙ ſunt, aliorum dicuntur quodammodo ſe habere, id eſt illa ſunt relatiua, quæ ſecundũ proprium eſſe eorum reſpectiuè ſe habent ad aliud ſub habitudine alicuius obliqui: vt pater filij pater: nihil enim eſt relatio, quam habitudo alicuius ad alium: & qui intelligit patrem, non cointelligendo filium: habet oppoſita contradictoria in intellectu. Ex quo ſequitur, quod ibi ſolum diffiniuntur relatiua ſecundum eſſe: quæ ſunt relatiua ſpeciali-

Art. 1.

Scot in quotli. q. 3.

E Ad tertium dr̃, ꝙ dominium, & magiſterium propriè ſunt relationes rationis, factæ per actũ comparatiuũ voluntatis, de quibus non eſt hic ad propoſitum.

Art. 1.

Proprietates relatiuorum.

Poſt hæc ſequuntur communitates relationis. Prima eſt: quod contrarietas ineſt relationi, vt virtus eſt contraria vitio: cum vtrumque eorum ſit ad aliquid: hoc autem non conuenit omni relationi: duplo enim nihil eſt contrarium, neque triplo. Item relatiua ſuſcipiunt magis, & minus: vt ſimile dicitur magis, & minus ſimile: & ſimiliter inæquale: ſed hoc non cõuenit omnibus relatiuis: F *duplum enim non dicitur magis, & minus duplum: neque triplum, neque pater. Item relatiua dicuntur ad conuertentiam: vt pater filij pater, filius patris filius. Item relatiua ſunt ſimul natura: ſimul enim ſunt duplum & dimidium: pater & filius. Item relatiuo poſita ſe ponunt, & perempta ſe perimunt: vt ſi duplum eſt, dimidium eſt: & econtra: & ſi duplum non eſt, dimidium non eſt, & econtra.*

Primo ſciendum, ꝙ prima proprietas relatiuorum eſt, ꝙ ad aliquid eſt cõtrarium: vt virtus contrariatur vitio: & nõ eſt propria in aliquo modo ꝓprij: quia non conuenit oĩbus relatiuis: vt duplo nihil eſt contrariũ: G ſed ſolum conuẽnit relatiuis ſecundum dici: & non conuenit ſolis relatiuis: quia cõuenit qualitati. Vnde nulla relatiua ſecundum eſſe habẽt contrarium, cũ non ſint qualitates primæ: ſed ſolum relatiua ſecundum dici; & hoc ſecundum eſſe abſolutũ, & ſignificatum principale eorum, & non ſecundum eſſe reſpectiuum & connotatiuum.

Secvndo ſciendum, ꝙ ſecunda proprietas relatiuorum eſt iſta. *Arti. 2.* Relatiua ſuſcipiunt magis, & minus: vt ſimile dicitur magis & minus ſimile: ſed hoc non eſt ſibi proprium in aliquo modo proprij: quia non conuenit omnibus: vt duplum non dicitur magis & minus duplũ: neq; ſoli conuenit: quia conuenit qualitati. H Et poteſt exponi talis ꝓprietas dupliciter, ſcilicet primo intentionaliter, & ſecundo intentionaliter, vt viſum eſt in prædicamento ſubſtantiæ.

Vlterius aduerte ꝙ relatiua non ſuſcipiunt magis, & minus: niſi ratione ſuorum fundamentorum quibus attribuuntur: ita quòd ſi fundamenta non ſuſcipiunt magis & minus, nec ipſa relatiua.

Tertio ſciendum, ꝙ tertia *Arti. 3.* proprietas relatiuorum eſt: ꝙ relatiua dicuntur ad conuertentiam, i. referũtur ad inuicem ſecundum mutuam depẽdentiã: ſic ꝙ vnũ prædicatur de ſeipſo, mediante obliquo ſui correlatiui: vt pater filij pater: & intelligitur iſta proprietas de relatiuis primi, & ſecundi modi: quę fundantur ſuper vnum, & potentiã actiuam, & paſſiuam, & non intelli-

Digitized by Google

A intelligitur modus, qui fundatur ſuper menſuram & menſuratum: tales non referũtur mutuo, & hoc realiter loquendo. Illud latius declarabitur notab. 2 ſuper cap. de aliquid. Sed quarta proprietas eſt, quod relatiua ſunt ſimul natura id eſt ſimul actualiter exiſtentia, id eſt ſi vnum eſt, reliquum eſt: ita ꝙ impoſſibile eſt patrem eſſe ſine filio: & hoc capiendo patrem. & filium formaliter, & non pro denominato. Illa expoſitio eſt Scot. dicentis, vnam relationem diſquiparentiæ eſſe priorem altera natura, & hoc perfectionis: ſed ſimul quo ad exiſtentiam: Sed quod communiter dicitur, quod ſint ſimul naturali intelligentia, non videtur eſſe verum: quia ſecundum Scotum relatio poteſt diffiniri per fundamentum, & terminum & accidit, quod terminus iterum referatur: igitur, &c.

Sc in 1 d 30. et quotli. q. 13.

In 2°. diſt. 1.

B

In 30. d. 1. & 5. met. q. 11. 12. 13. 14.

Arguitur primo. Contraria ſunt formæ abſolutæ, id eſt qualitates primæ: ſed relatiua non ſunt huiuſmodi: igitur.

Secundo ſic: Ad illud, quod ſuſcipit magis & minus, poteſt eſſe per ſe motus: ſed ad relationem non eſt per ſe motus igitur. Tertio ſic: Homo & riſibile dicuntur ad conuertentiam: & tamen non ſunt relatiua, igitur. Ad primum dicitur, quod licet relatiua ſecundum eſſe nõ ſint formæ abſolutæ: tamen bene relatiua ſecundum dici, quo ad ſignificatum principale. Ad ſecundum dicitur, quod ſicut relatiua ſuſcipiunt magis & minus, ratione ſuorum fundamentorum: ita ad ipſa poteſt eſſe motus, ratione ſuorum fundamentorum, & ſecundario.

Sco ĩ 4 d. 6 qo 10. et d 13. q. 1

C

Ad tertium dicitur, ꝙ homo & riſibile conuertuntur ad inuicem: ideo habent conuertibilitatem: ſed propriè non habent conuertentiam: quia homo non prædicatur de ſeipſo mediante obliquo ipſius riſibilis.

Sc in 1. d. 3 & in 4. d. 3 q. 1.

Relatiuorũ ſecũda deffinitio.

Item alia diffinitio relatiuorum talis eſt. Ad aliquid ſunt quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliud quodam modo ſe habere: & hæc diffinitio eſt propria relatiuorum. Item proprium eſt relatiuorum, quod ſi quis diffinite nouerit vnũ relatiuorum, diffinite noſcet & reliquum, vt ſi diffinite nouerit, quid ſit duplum, diffinite noſcet id, cuius eſt duplum. Neceſſe eſt enim in vtrorumq rationibus vtriuſque vti.

D

Art. 1.

Primo ſciendum, ꝙ ſecunda diffinitio relatiuorũ eſt iſta. Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe ꝙ ſunt, aliorum dicuntur quodammodo ſe habere, id eſt illa ſunt relatiua, quæ ſecundũ proprium eſſe eorum reſpectiuè ſe habent ad aliud ſub habitudine alicuius obliqui: vt pater filij pater: nihil enim eſt relatio, quam habitudo alicuius ad alium: & qui intelligit patrem, non cointelligendo filium: habet oppoſita contradictoria in intellectu. Ex quo ſequitur, quod ibi ſolum diffiniuntur relatiua ſecundum eſſe: quæ ſunt relatiua ſpeciali-

Sent in quotli. q. 3.

E tur capta & non relatiua ſecundum dici, quæ ſecundum ſuum proprium eſſe non reſpectiuè ſe habent ad aliud: vt ſcientia & virtus.

Art. 2 SECVNDO ſciendum, quòd ex iſta diffinitione ſequitur alia proprietas relatiuorũ, quòd ſi quis diffinitiuè cognouerit vnum relatiuorum, diffinitè cognoſcet & reliquum: non ꝙ vnum ponatur in diffinitione alterius: ſed quia vnum diffinitur per ſuum fundamentum, & per terminum, ſeu per fundamentum ſui correlatiui. vt pater eſt animal, quod genuit aliud animal, ſibi ſimile in natura: & filius eſt animal genitum ab alio animali, ſibi ſimili in natura. Ex quo ſequitur, quòd relatiuum habet duplicem dependentiam, ſcilicet ad ſuum terminum, & ad ſuum fundamentum: & ideo nõ poteſt eſſe ſine eis. Sequitur ſecundo, quòd iſta diffinitio, quæ communiter datur, quòd pater eſt res habens filium; non eſt bona.

Sc. in 1. p. 30 & in 3. d 8

F

Art. 3 Quare relationes reponuntur in hoc prædicamẽto. TERTIO ſciendum quòd in iſto prædicamento ſolum reponuntur relationes reales actuales intrinſecus aduenientes, & aptitudines huius prædicamenti. Vnde ad relationem realem ſufficit, quòd extrema ſint relatiua realiter diſtincta, & quòd proueniant ex natura extremorum: vt pater, & filius. Et dicitur notanter, quòd ſufficiunt illa tria: quia non neceſſariò requiruntur: nam aliquæ ſunt relationes reales, quæ compatiuntur ſe in eadem natura numero: vt mouentis, ad motum. Et ſi quis quærat, quod eſt proprium quæſitiuum huius prædicamenti. Dicitur, quòd ſuppletur per hoc cõplexum, quo modo ſe habet hoc ad aliud, & illa ſunt in iſto prædicamento, per quæ reſpondemus ad tale quæſitiuum: cuiuſmodi ſunt pater, & filius.

Sc. quot lib. q 6. et alibi.

G

Sc. in d. 1. 7.

ARGVITVR primo: Pars ſecundum ſuum totum eſt ſe eſt ad aliud, ſcilicet ad totũ: & tamen non eſt relatiuum: qa aliquando eſt ſubſtãtia: igitur. Secundò ſic: Caput ſe habet relatiuè ad aliud, & tamen nõ eſt relatiuum, ſed ſubſtantia: igitur. Tertio ſic: Aliquis poteſt habere diffinitionem vnius relatiui, non habendo diffinitionem ſui correlatiui: ergo malè dicitur, quòd ſi quis diffinitè cognouerit vnum relatiuorum, diffinitè cognoſcet reliquum. Ad primum dicitur, quòd totum, & pars poſſunt capi dupliciter. Vno modo formaliter, & pro per ſe ſignificato. & ſic ſunt relatiua. Alio modo pro denominato: & ſic dico, quòd partes aliquando ſunt benè ſubſtantiæ.

H

Ad ſecundum dicitur, quòd caput non dicitur propriè ad aliud: ſed magis dicitur alicuius, puta animalis: vel poteſt dici, ꝙ caput eſt relatiuum ſecundum dici, & non ſecundum eſſe. Dicitur ad tertium, quòd ibi proprietas non vult habere ꝙ ſi quis definitè cognouerit vnum relatiuorum, immediate cognoſcat aliud, ſed quòd faciliter aliud poteſt cognoſci.

Qualitas eſt, ſecundum quam quales eſſe dicimur: ut ſe.

A *ſecundum albedinẽ dicimur albi: & ſecundum iuſtitiam iuſti. Qualitatis quatuor sũt ſpecies. Prima eſt habitus & diſpoſitio. Differt autem habitus à diſpoſitione: quia habitus permanentior eſt & diuturnior: vt ſunt virtutes & ſcientiæ. Scientia enim difficilimè eſt mobilis, niſi fortè grã dis permutatio fiat, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiuſmodi circa ſcientem. Similiter de virtute: iuſtitia. n. vel caſtitas non cito de facili permutantur: Diſpoſitiones verò dicuntur: quæ de facili permutãtur, vt calor, frigiditas,* B *ægritudo, ſanitas. Vnde habitus poſſunt dici diſpoſitiones, & non econuerſo. Illi enim, qui habitum habent, quodam modo ſunt diſpoſiti, vel melius, vel peius ad ea, quæ habent: diſpoſitiones autem non ſunt habitus: vnde habitus poteſt ſic diffiniri: Habitus eſt qualitas, difficillimè mobilis.*

Qualitas quid & eius ſpecies.

Arti. 1. P R I M O ſciẽdum, quòd, poſtquam determinatum eſt de prædicamento ad aliquid: conſequenter determinandum eſt de prædicamento qualitatis, diffiniendo ipſam qualitatem. Qualitas eſt, ſecundum quam quales eſſe dicimur, quæ exponendo primò intentionaliter, ſic intelligitur, qualitas eſt forma accidentalis, ſecundum quã aliquid dicitur eſſe quale, ſupple quali accidentali. & ſpecialiter capto, vt diſtinguitur C contra prædicari in quantum, & in quorum, & contra prædicari aliorum prædicamentorum. Ex quo ſequitur, quòd ibi iſta propoſitio, ſecundum, dicit circumſtantiam cauſæ formalis, ſic quòd nos ſumus quales formaliter qualitate: ſicut formaliter ſumus albi albedine.

S E C V N D O ſciendum, quòd ipſius qualitatis ſunt quatuor *Arti. 2.* ſpecies, ſeu modi, ſcilicet habitus & diſpoſitio, naturalis potentia, vel impotentia, paſſio, & paſſibilis qualitas, forma, & circa hoc aliquid conſtans figura. Et aduertè, quòd ibi capitur ſpecies, large, vt ſe extendit ad modum: ita quòd quã D do dicitur, ſunt quatuor ſpecies qualitatis. intelligitur, id eſt quatuor ſunt modi ipſius qualitatis: quia magis ſunt modi, quam ſpecies: cum idem poſſit poni in diuerſis illis modis. ſicut probat Scotus 4. ſentent. diſtinct. 6. q. 10. de charactere. de hoc vide latius maiorem logicam in fine notabil. 2. cap. de qualitate. Ex quo ſequitur, quòd ibi non eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies: ſed alicuius communis in ſuos modos: ita quòd illa quatuor ſunt quatuor modi accidentales qualitatis, ſumpti ex diuerſis habitudinibus ad ſubiectum, vel ad aliquid aliud: & non ſunt ſpecies: quia impoſsibile eſt duas ſpecies vnius generis in abſtracto prædicari de aliquo: ſed ſic eſt, quòd habitus & diſpoſitio, natura lis

Species qualitatis modi poti° dicẽda.

Digitized by Google

E lis potentia & impotentia, paſſio & paſſibilis qualitas prædicantur de eodem, puta de colore, vel ſanitate, ergo.

Art. 3. Tertio ſciendum, ꝙ prima ſpecies, ſeu modus qualitatis eſt habitus & diſpoſitio: quæ dupliciter ad inuicem differunt: primo: quia habitus eſt qualitas de difficili mobilis a ſubiecto, & diſpoſitio de facili mobilis: ſecundo quia habitus diſponit ſubiectum ad perfecte operandum, ſed diſpoſitio ad imperfectè operandum. *Sco. ubi ſupra.* Et ſi quis dicat: diſpoſitio eſt ſuperius ad habitum: ergo non facit vnam ſpeciem, vel modum cum habitu. *Dubiũ* Reſpondetur, ꝙ diſpoſitio poteſt capi dupliciter. Vno modo large, pro omni qualitate quæ diſponit ſubiectum ad aliquid operandum, ſiue perfectè ſiue imperfectè: & ſic bene eſt ſuperius ad habitum. F Alio modo capitur ſtrictè, pro qualitate diſponente ſubiectum ad imperfectè operandum: & ſic facit vnã ſpeciem, vel modum cum habitu. *Sc. in 1. d. 17. q. 2.* Vnde omnis qualitas, quæ diſponit ſubiectum ad aliquid operandum ſiue perfectè, ſiue imperfectè, ſiue a natura ſiue non, eſt in iſta ſpecie qualitatis, ſeu in hoc modo qualitatis. Ex quo ſequitur quod omnes ſcientiæ, omnes artes, omnes virtutes, & omnes actus potentiarũ, & omnes ſpecies tam intelligibiles, q̃ ſenſibiles ſunt ĩ iſta ſpecie: quia ipſis conuenit iſte modus, qui eſt diſponere ſubiectum ad aliquid operandum. *Sc. in 1. d. 3. q. 6.*

Argvitvr primo ſic: Prædicamentum non diffinitur, cum non habeat genus, & differentiam: ergo male ibi diffinitur qualitas. G Secundo ſic: ſecũdum rationale dicimur quales, & tamen rationale non eſt qualitas: igitur. Tertio ſic: ſecundum quodlibet accidẽs dicimur quales: & tamen quodlibet accidẽs non eſt qualitas: igitur.

Ad primum dicitur. ꝙ prædicamenta nõ diffiniuntur propriè diffinitione quidditatiua: cum non habeant differentias conſtitutiuas: licet bene diffiniãtur diffinitionibus deſcriptiuis. *Sc in 1. d. 3. q. 3 & in d. 8. q. 3.* Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſecundũ rationale dicimur quales eſſentialiter, non tamen accidentaliter.

Ad tertium dicitur, ꝙ licet ſecundum quodlibet accidẽs dicamur quales, capiendo, quale, large; non tamen capiẽdo, quale, propriè, vt dicitur a qualitate, vel vt hẽt proprium modũ prędicandi, diſtinctum ab alijs. H

Secunda ſpecies qualitatis eſt naturalis potentia, vel impotentia aliquid facile faciẽdi, vel patiendi, vt ſanatiuus dicitur, qui habet naturalem potentiam, vt nihil ab aliquibus accidentibus, ægritudinẽ inferentibus, patiatur: in ægrotatiuus dicitur, qui habet naturalem impotẽtiam aliquid patiendi, durum autem dicitur habere naturalem potentiam reſiſtendi ſectioni: & molle naturalem impotentiam, quia cito ſecatur. Curſores enim, & pugillatores dicuntur ſimul de iſta ſpecie: nõ quia

A *quia exerceant actus ſuos: ſed quia habent naturalem potentiam hoc faciendi. Tertia ſpecies qualitatis eſt paſſio, & paſſibilis qualitas, vt illa qualitates, quæ efficiunt in ſenſibus paſſiones, vt in guſtu dulcedo, amaritudo, & ſimilia. Et etiam illa qualitates ſunt in hac ſpecie, quæ ab aliquibus paſſionibus generantur, vel facile, vel difficile mobilibus, & permanentibus: ſiue enim nigredo ab aliqua paſſione naturali generetur, ſiue ab ægritudine, vel ab æſtu, qualitas paſſibilis dicitur. Quarta*
B *spēs qualitatis eſt forma, & circa hoc aliquid conſtãs figura. vt diſpõ corporis, vt triãgulatio: quadrangulatio, rotunditas, curuitas, rectitudo.*

Art. 1.

PRIMO ſciendum, ꝙ ſecunda ſpecies ſeu modus qualitatis eſt naturalis potentia vel impotentia. Vnde naturalis potentia nõ eſt, niſi quædam habilitas, ſeu qualitas inexiſtens rei a natura, per quam ipſa potens eſt ad exercendum ſuas operationes & ad reſiſtendum ſuis contrarijs. Sed naturalis impotentia eſt inexiſtens rei a natura, per quam ipſa impotens eſt ad exercendũ ſuas operationes: ita quod omnis qualitas, per quam aliquid naturaliter eſt potens, vel impotens ad exercendum ſuas operationes: habet iſtum modũ qualitatis: ſicut eſt habilitas, & inhabilitas. Ex quo ſequitur, C quod neque propriæ paſſiones, neque potentię animæ, neque interiores, neque exteriores ſunt propriè in iſta ſpecie qualitatis.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quod tertia ſpecies qualitatis, ſeu modus eſt paſſio, & paſſibilis qualitas: & differunt dupliciter adinuicem.

Primo, quia paſſio importat qualitatem citò tranſeuntem: vt rubedo proueniens ex verecundia. Sed paſſibilis qualitas importat qualitatem ſub eſſe permanenti, vt rubedo proueniens a natura.

Secundo differunt: quia paſſio non denominat ſubiectum ſimpliciter .i. vniuerſaliter, ſed ſolum pro aliquo tempore: ſed paſſibilis qualitas denominat ſubiectum ſimpliciter, id eſt vniuerſaliter. Vnde paſſio, vt hic ſumitur, eſt qualitas citò tranſiens, inferens paſſionem, vel illata a paſſione; vt rubedo proueniens ex verecundia.

Sed paſſibilis qualitas eſt qualitas, inferens paſſionem, vel illata a paſſione, habens eſſe permanens. Vnde omnis qualitas, quæ infert paſſionem ſubiecto, vel quæ illata eſt a paſſione; habet modum huius ſpeciei. Vnde in iſta ſpecie reponuntur omnes qualitates ſenſibiles, vt omnis color, omnis ſonus, omnis ſapor, omnis odor, caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd quarta ſpecies qualitatis eſt forma, & figura, non capiendo formam pro altera parte compoſiti, ſicut eſt anima: ſed capiendo

E piendo formam pro figura: quia idem eſt forma, & figura, vt hic ſumitur forma. Figura tamen poteſt capi dupliciter.

Vno modo pro quantitate terminata: & tunc diffinitur: figura eſt, quæ termino, vel terminis clauditur.

Alio modo accipitur pro diſpoſitione, vel clauſione qualitatis: quæ certè non eſt aliud, quàm ordo partium ad totum locum, vel ad partes loci: quia vt dicit Scot. domus extra aut nihil eſt vltra ens naturale, aut multò eſt imperfectior, quam domus in mente: & paulò poſt dicit, quod domus non mouet intellectum ad cognitionē ſui, ſed à re naturali ad cognoſcendum ordinem partium: qui dicit artificiale, ſeu figuram vltra ens naturale.

In 4.d 1.q.1.

F Et aduerte, quod ſub iſto modo qualitatis ponuntur omnes figuræ tam naturales, quam artificiales. Vnde illud dicitur habere iſtum modum qualitatis, quod eſt diſpoſitio partium totius ad partes loci.

Argvitvr primo ſic. Riſibilitas eſt naturalis potentia, & non eſt qualitas, igitur.

Secundò ſic. Potentia reſpectiuè ſe habet ad actum; ergo eſt in prędicamento ad aliquid, & non in iſto prædicamento.

Tertio ſic. Figura eſt quantitas: ergo malè dicitur, quod eſt qualitas.

Ad primum dicitur, quod riſibilitas non eſt potentia, ſed eſt quidam reſpectus aptitudinalis ad riſum.

Ad ſecundum dicitur, quod potētia capitur dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato: & & ſic eſt reſpectus ſeu ordo ad aliquem actum, & tunc eſt in prædicamento ad aliquid.

G Alio modo capitur pro denominato: & tunc eſt in prædicamento ſubſtantiæ propriè: poteſt etiam capi pro habilitate, vel facilitate, quæ ineſt rei à natura, per quam aliquid eſt potens ad exercendum ſuas operationes, & tunc eſt in ſecunda ſpecie qualitatis.

Hanc di. cla. re hēt. Scot. in 1.d.17.

Ad tertium dicitur, quod figura non eſt quantitas, ſed eſt ordo partium ad partes loci.

Qualia vero dicuntur, quæ ſecundum hæc denominatiuè dicuntur, vel quomodolibet aliter ab his: vt à grammatica grammaticus: à iuſtitia iuſtus.

Qualia quæ & qu tuplicia.

H

Vel quæcunque dicuntur ab aliqua qualitate non denominatiuè: eo quod nomen non eſt impoſitum ipſi qualitati: vt curſor, & pugillator. Et nota, quod curſor, & pugillator dicuntur dupliciter. Vno modo dicuntur curſor, & pugillator ab arte currendi, & pugillandi. & ſic ſunt in prima ſpecie qualitatis: quia iſtæ artes ſunt habitus. Alio modo dicitur curſor, non quod habeat artem currendi: ſed quia habet naturalem potentiam ad actum currendi & pugillator, non quod habeat artem pugillandi: ſed quia

A *quia habeat naturalem potentiam ad actum pugnandi. Et iſto modo dicuntur qualia ab iſtis naturalibus potentijs, ſed non denominatiuè, eo quòd nomina non ſunt impoſita iſtis naturalibus potentijs, a quibus dicuntur qualia. Et ſic curſor, & pugillator ſunt in ſecunda ſpecie qualitatis.*

Alia autem dicuntur qualia non denominatiuè: quando nomen eſt impoſitum qualitati, ſecundum quam dicitur quale: ſed eam non participant ſecundum illud nomen: vt ſtudioſus a virtute: & ſic ſunt tres modi ſumendi quale a qualitate. B *Eſt autem contrarietas in qualitate, vt albedo contrariatur nigredini: iuſtitia iniuſtitiæ: hoc autem non eſt proprium qualitati: quia non conuenit omni qualitati: figura enim non habet aliquod contrarium, neque aliquis medius color: vt rubedo, albedo. Et ſciendum, quòd ſi unum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale: vt iuſtitia: eſt qualitas: ergo iniuſtitia: iuſtum eſt quale. ergo iniuſtum. Item qualitas ſuſcipit magis & minus. Dicitur enim iuſtus magis, & minus iuſtus: & albus, & grammaticus: ſed hoc non eſt proprium qualitati: quia quadratum non ſuſcipit magis neque minùs, neque circulus, neque quadrangulatio, neque circulatio. Item proprium eſt qualitati, ſecundum eam ſimile, vel diſſimile dici: vt albus albo ſimilis dicitur: & iuſtus iuſto: albus nigro diſſimilis dicitur.* C

Qualitatis proprietates.

Arti. 1.

PRIMO ſciendum, quod diffinitio qualium ſic eſt intelligenda. Qualia dicuntur, id eſt ſunt, ſecundum quæ hæc, id eſt, ſecũdum qualitatem, vel abſtracta denominatiue dicuntur, vt album ab albedine, nigrum à nigredine.

D Et aduerte, quod duobus modis contingit, qualia non dici denominatiue, ſupple propriè dicta, quæ eſt ſecundum vocem, & ſignificationẽ ſimul.

Primo quando illi qualitati non eſt nomen impoſitum, vt curſor & pugillator, quando ſunt in ſecunda ſpecie qualitatis. Secundo modo, quando concretum & abſtractum non conueniunt in principio vocis, vt ſtudioſus a virtute.

Art. 2.

SECVNDO ſciẽdum, quod prima proprietas qualitatis eſt iſta: Qualitati eſt aliquid contrarium, vt iuſtitiæ contrariatur iniuſtitia, & caliditati frigiditas; ſed non eſt propria quarto modo; quia non conuenit omnibus qualitatibus, vt qualitatibus quartæ ſpeciei, quia triangulo nihil eſt contrarium, neque qualitatibus ſecũdæ ſpeciei: nec pri

mæ

E mæ, niſi capiatur contrarietas large. Ex quo ſequitur, ꝙ ſolæ qualitates tertiæ ſpeciei contrariantur: capiendo contrarietatem propriè: quæ eſt ſolum inter quatuor qualitates primas. Vide latius declaratū in maiori logica cap. de qualitate nota.4. ex quo ſequitur vlterius, quod ſi vnum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale.i. ſi vnum fuerit in prædicamento qualitatis, etiam reliquum.

Arti.3. Tertio ſciendum, ꝙ ſecunda proprietas qualitatis eſt iſta. Qualitas ſuſcipit magis & minus: vt aliquid dicitur magis, vel minus album: & poteſt exponi dupliciter.ſ. primò intentionaliter & ſecundò, vt viſum eſt ſupra in quinta proprietate ſubſtantiæ. Sed tertia proprietas F qualitatis eſt: proprium eſt qualitati ſecundum eam ſimile, vel diſſimile dici, vt ſecundum albedinem aliquid dicitur ſimile: & debet capi ly, ſecundum, vt dicit circumſtantiam, vel habitudinem fundamenti: ita quod eſt ſenſus: quod quidquid dicitur ſimile vel diſſimile, dicitur tale ſecundum qualitatem ſupple fundamentaliter: & debent accipi ſimile & diſſimile, vt dicūt aptitudinem, & non actum. Vnde ſimilitudo eſt rerum differentium eadem qualitas, ſupple in ſpecie, & etiā poteſt intelligi in numero: accipiendo qualitatem communiter. Sed diſſimilitudo eſt rerum differētium diuerſa qualitas, ſupple in ſpecie ſpecialiſſima.

Scot. in. quot. q. 6. ipſi gēnis,

Arguitur primo ſic. Quale eſt primum quæſitum huius prædicamenti: ergo non eſt prædicamentum. Secundo ſic: Secūdum humanitatem dicimur ſimiles, & tamen non eſt qualitas: igitur. G Tertio ſic. Secundū ſimilitudinem dicimur ſimiles: ergo non ſecundum qualitates. Ad primum dicitur, ꝙ quale capitur dupliciter. Vno modo ſyncategorematice: & ſic eſt bene quæſitiuū. Alio modo categorematice: ſic eſt prædicamentum: Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet ſecūdum humanitatem dicamur ſimiles: capiendo ſimilitudinem large, non tū propriè. Ad tertium dicitur, quod licet ſecundum ſimilitudinem formaliter dicamur ſimiles; tamē ſecundum qualitatem fundamentaliter dicimur ſimiles.

De propoſitionibus theologicis, vide Scot. in 4. d. 11. q. 13 ſolu. 1. arg.

Actio quid & eius proprietates. H

Actio eſt, ſecundum quam in id, quod ſubijcitur, agere dicimur: vt ſecans aliquis dicitur agere in eo, quod ſecat: vnde ſectio eſt actio, & ſecundum ſectionem agit ſecans in eo, quod ſecat: & percuſſio eſt actio. Proprium actionis eſt, ex ſe inferre paſſionem. Recipiunt autem agere, & pati contrarietatem, calefacere.n. eſt contrarium ei, quod eſt frigidum facere: & delectari eſt contrarium ei, quod eſt triſtari. Recipiunt agere, & pati magis & minus: calefacere enim magis & minus dicitur: & calefieri dicitur magis, & minus: & ſimiliter delectari, & triſtari.

Paſſio quid et

Paſſio eſt effectus illatioq; actio-

Digitized by Google

A *actionis: vt calefieri infertur ex calefacere. & efficitur. Proprium autem paſsionis eſt primo inferri ex actione. Item paſsio non eſt in agente, ſed in patiente. De reliquis verò quæ priusdicta ſunt: mõ ſufficiãt.*

eius propria.

QVAE SEQVVNTVR de alijs quatuor prædicamentis, non ſunt data a Petro Hiſpano.

Quãdo quid, quotuplex, et eius propria.

QVando eſt, quod ex adiacentia tẽpis in re tẽpali derelinquitur: vt hodie eſſe, cras fore. Item duplex eſt quãdo ſ ſimplex, & compoſitum: ſicut duplex eſt tẽps. Item tres ſunt proprietates Quãdo Prima eſt, ꝙ quando non ſuſcipit magis neque minus. Secunda eſt, ꝙ quando nihil eſt contrarium Tertia eſt ꝙ quãdo, eſt in omni illo, quod in ipſo eſſe in tempore.

B

Art. 1. PRIMO ſciendum, ꝙ poſtquã determinatum eſt de quatuor primis prædicamentis: conſequenter determinandum eſt de ſex vltimis: quæ non ſunt, niſi reſpectus extrinſecus aduenientes. Vnde diffinitio actionis ſic eſt intelligenda: Actio eſt reſpectus ipſius agentis ad paſsũ, quo agens dr̃ formaliter agens. Et dicitur notanter, formaliter quia effectiuè agens dicitur bene agere aliquo alio modo: vt ignis effectiuè dicitur agere ca-

Sc in 4 d 13. q 1.

C lore: ſed formaliter dicitur agere actione.

Sed diffinitio paſſionis eſt ſic intelligẽda: Paſſio eſt reſpectus extrinſecus ipſius patientis ad agens: vt calefieri, vri. Ex quo ſequitur, quod termini ſignificantes actus potentiarum aĩæ, non ſunt in iſtis prædicamẽtis, quia non important reſpectus, ſed qualitates: ſub modo tamẽ grammaticali actionis, vel paſſionis: vt videre, &c. *Sc. in 1. d 3 q. 3. et q. 13. quot.*

SECVNDO ſciendum, ꝙ prima proprieta actionis eſt: quod ꝓprium eſt actioni ex ſe, id eſt. ipſa mediante inferre paſſionem: & hoc exponendo primò intentionaliter: ſed logicaliter exponitur ſic: quod a propoſitione, in qua ponitur verbum de genere actionis ad propoſitionẽ, in qua ponitur verbum de genere paſſionis, eſt bona conſequentia, vt bene ſequitur, ignis calefacit aquam: ergo aqua calefit ab igne. *Arti 2.* *Regula* D

Secunda proprietas: agere & pati ſuſcipiunt contrarietatem: vt calefacere contrariatur huic, quod eſt frigefacere: & calefieri huic, quod eſt frigefieri.

Tertia proprietas, actio ſuſcipit magis, & minus: calefacere dr̃ magis, & minus calefacere: & debent intelligi iſtæ proprietates non primo, ſed ſolum me diante qualitate, quã connotãt. Sed ipſius paſſionis ſunt duæ ꝓprietates. Prima, proprium eſt paſſioni inferri ex actione: vt calefieri mediante calefacere. Secunda proprietas: paſſio non eſt eſt in agente, ſed in patiente.

TERTIO ſciendum, quod diffinitio de, quando, ſic eſt intelligenda; Quando eſt reſpectus *Arti. 3.*

extrin-

E extrinſecus rei temporalis ad tempus, vel ad aliquid temporis. Ex quo ſequitur, ꝙ ibi non diffinitur, quando prædicamétum, ſed quãdo paſſiuum: quod eſt ſpecies eius. Vnde. Quãdo eſt duplex, ſc. actiuum, & paſſiuum. Quando actiuum, eſt reſpectus rei témporalis ad tps: & nullum iſtorũ eſt prædicamentum: ſed quãdo cõmune ad iſta duo, ſorte quãdo non habet aliquas ſpecies: & ipſius quãdo ſunt duæ proprietates. Prima, ꝙ non habet contrarium: vt hodie nihil eſt contrarium. Secunda eſt, ꝙ quãdo non ſuſcipit magis & minus, vt hodie non dicitur magis quando quàm cras: & ſic de alijs. Et eius genera ſupplentur per iſta: eſſe, fore, fuiſſe: ſed ſpecies ſupplen-

Sc. in 1. d. 8. q. 3

F tur per iſta: in hora, in die, in anno: & indiuidua per iſta: in hac hora, in hac die: & omnia illa ſunt in iſto prædicaméto, per quæ conuenienter reſpondetur ad interrogationem factam per quando, vt cras, hodie.

Argvitvr primo: Contraria non poſſunt ſimul verificari de eodem, ſed calefacere, & frigefacere verificantur de eodem, puta de aqua tepida: igitur. Secundò ſic. Paſſio eſt ſpecies qualitatis, ergo non eſt vnum prædicamentum Tertio ſic. Nullum ſyncategorema eſt prædicamentum, ſed quando eſt ſyncategorema, igitur.

Ad primum dicitur, ꝙ contraria quantum ad gradus intẽſos non poſſunt de eodem verificari: tamen bene quantum ad gradus remiſſos.

Ad ſecundum dicitur, quod paſſio æquiuoce eſt prædicamẽtum, & ſpecies qualitatis. Ad tertium dicitur: ꝙ licet quãdo, vt eſt vnum quæſitiuum, ſit ſyncategorema: non tamen vt eſt vnum prædicamentum G

Vbi eſt circumſcriptio corporis locati, a loci circumſcriptione procedens: vt in eccleſia eſſe, in foro eſſe. Et diuiditur vbi: quia quoddã eſt vbi ſimplex: & eſt illud, quod a ſimplici loco procedit, vt eſt locus punctorum. Et quoddam eſt vbi compoſitum: & eſt illud, quod a loco compoſito procedit. Proprietates vbi ſunt duæ. Prima eſt, quod vbi nihil eſt contrarium. Secunda eſt, quod vbi non ſuſcipit magis neque minus: hoc eſt vbi non recipit intenſionem, & remiſsionem. H

Vbi quid, quomodo, & eius proprietates

Poſitio eſt quidam partiũ ſitus, & generationis ordinatio: vt ſeſsio, ſtatio, & ſic de alijs. Item tres ſunt proprietates poſitionis. Prima eſt, quod poſitio non habet contrarium. Secunda eſt, quod poſitio non ſuſcipit magis, neque minus. Tertia eſt, proprium eſt poſitioni, ſubſtantia proximè aſsiſtere.

Poſitio quid, et eius proprietates.

Habitus eſt corporum, & eorum, quæ circa corpus ſunt, adiacentia: vt tunicatum eſſe, loricatum eſſe. Et ſunt tres proprietates eius. Prima eſt, quòd habitus ſuſcipit magis & mi-

Habitus quid, & eius propria

Digitized by Google

A *& minus: vt eques eſt armatior pedite. Secunda eſt, quòd habitus non habet contrariũ. Tertia eſt, quòd habitus ſemper eſt in pluribus ſ. in habente, & in habito.*

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quòd diffinitio vbi eſt ſic intelligenda: Vbi, ſupple paſſiuum eſt reſpectus extrinſecus ipſius rei locatæ ad locum .i. ad ſuperficiẽ corporis cõtinentis ipſum. Ex quo ſequitur, ꝙ ibi non diffinitur vbi, quod eſt ꝑdicamentum: ſed vbi paſſiuum. Ex quo ſequitur, ꝙ duplex eſt vbi. ſ. actiuum, & paſſiuum. Vbi actiuũ eſt reſpectus ipſius loci ad rem locatã: ſed vbi paſſiuum eſt reſpectus rei locatæ ad locum: & nullum iſtorum eſt prædicamentũ vbi, ſed vbi commune ad vtrumq.

Scot. in quotli. q 11. & in 4 d. 10. q 2.

B Et aduerte, quòd eius proprietates ſunt benè poſitæ in textu: nam vbi ſuſcipit magis, & minus, & non habet contrarium. Vnde genera ſubalterna eius ſunt, ſurſum deorſum: ſpecies ſunt in domo, in camera: indiuidua ſunt, in hac domo, ĩ hac camera: & quæſitiuum huius ꝑdicamenti eſt vbi, ſyncategorematicè captum.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd diffinitio ſitus, vel poſitionis ſic eſt intelligenda. Situs eſt reſpectus partium totius ad partes loci: & eius ſunt duæ proprietates. Primo ſitus non habet contrarium; quia hoc maximè eſſet ſedere, & ſtare; ſed hoc non: quia eadem ratione moueri contrariaretur ad ly, ſtare, quod eſt impoſſibile: quia tantum vni vnum eſt contrarium. Secunda proprietas, C Situs non ſuſcipit magis, neque minus: vt aliquis non dicitur magis, vel minus iacere: & eius genera ſubalterna ſunt poſitio innata & poſitio acquiſita: ſituari ſurſum, ſituari deorſum, & eius ſpecies ſunt, ſtare, ſedere, & indiuidua ſunt ſtare Socratis, & ſedere Platonis, & eius quæſitiuum eſt, quomodo eſt hoc ſituatum?

TERTIO ſciendum, quòd diffinitio habitus eſt ſic intelligenda. *Art. 3.* Habitus eſt reſpectus extrinſecus eorum, quæ ſunt circa corpus, ad ipſum corpus, ita ꝙ tunicæ applicatæ corpori ad ipſum corpus eſt reſpectus extrinſecus, qui vocatur Habitus prædicamentũ & eius ſunt duę proprietates. Prima, habitus ſuſcipit magis, & minus, vt aliquis dicitur magis, & minus armatus. D Secũda proprietas, quòd habitus non habet contrarium, capiendo propriè contrarietatem, & eius genera ſubalterna ſunt habitus partis, & habitus totius & armatum eſſe, veſtitum eſſe ſunt ſpecies ſpecialiſſimæ, & indiuidua ſunt armatio Socratis, armatio Platonis, & eius quæſitiuum eſt, quomodo eſt hoc habituatum?

ARGVITVR primo ſic, Vbi eſt vnum ſyncategorema quæſitiuum prædicamenti vbi, ergo non eſt vnum prædicamentum. Secundo ſic, Poſitio eſt differentia quantitatis, ergo nõ eſt prædicamentum, diſtinctũ ab alijs. Tertiò ſic, Habitus eſt ſpecies qualitatis, ergo non eſt vnum prædicamentum, diſtinctum ab alijs. Ad primum dicitur, quòd vbi poteſt capi du-

E dupliciter: vno modo ſyncategorematicè: & ſic eſt vnū quæſitiuum prædicamenti vbi. Alio modo capitur categorematicè, & ſic eſt vnum prædicamentū.

Ad ſecundum dr̄, ꝙ poſitio poteſt capi dupliciter: vno modo pro ordine, ſeu reſpectu partium totius ad ipſum totum: & ſic eſt differentia accidentalis quantitatis. Alio modo poteſt capi pro reſpectu partium totius ad partes loci: & ſic eſt prædicamentum. Ad tertium dicitur, quòd habitus capitur dupliciter. vno modo pro qualitate, de difficili mobili a ſubiecto: & ſic eſt ſpecies qualitatis. Alio modo pro reſpectu eorum, quę ſunt circa corpus ad ipſum corpus: & ſic eſt vltimum prædicamentum.

Sc in 4. d. 10. q. 1

F

Oppoſitio quotupl. & quæ.

Dicitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter. Oppoſitorum enim quædam ſunt relatiua: vt pater, & filius, duplum & dimidium. Quædam ſunt priuatiuè oppoſita: vt priuatio, & habitus, viſus, & cæcitas, auditus, & ſurditas. Alia ſunt contrariè oppoſita: vt album, & nigrū. Alia ſunt contradictoriè oppoſita: vt ſedere, non ſedere. Quæ autem ſunt relatiuè oppoſita, dictum eſt in capitulo de relatione. Contraria ſunt, quæcūq; ſub eodem genere poſita, maximè a ſe inuicem diſtant, mutuo ſe expellunt: & eidē ſuſceptibili vi ſſim inſunt: à quo mutuò ſe expellūt: niſi alterum inſit à natura, vt albedo in cygno: & nigredo in coruo, & æthiope: caliditas aūt non eſt in igne, vt accidēs in ſubiecto, immò vt ſubſtātiale in eo, cuius eſt ſubſtātiale, ſicut ſunt quædā, quæ cadunt in diffinitione alicuius non ſecundū prædicationē: ſed potius vt principiū: vt punctus in diffinitione lineæ, vnitas in diffinitione numeri: & iſte modus eſſendi in, cōtinetur ſub quarto modo. ſecundum quē vnaquæq; pars diffinitionis eſt in ſuo diffinito: & ſic ignis non eſt ſubiectum caliditatis, ſed materia ignis eſt ſubiectum eius: hæc.n. ſuſceptibilis eſt caliditatis, & frigiditatis. Vnde caliditas eſt in materia ignis vt in ſubiecto: in igne vero non vt in ſubiecto: ſed vt ſubſtātiale in eo, cuius eſt ſubſtātiale. Priuatiuè oppoſita ſunt, quæ habēt fieri circa idem ſubiectū ordine irregreſſibili, & tēpore determinato a natura. Ordine irregreſſibili dico, quia ab habitu in priuationē deuenire poſſibile eſt: ſed non econuerſo: impoſſibile.n. eſt a priuatione in habitū regreſſū fieri, vt viſus, & cæcitas habent fieri circa oculum: a viſu aūt deuenire in cæcitatē poſſibile eſt: ſed non econuerſo.

G

H

Digitized by Google

PRIMO ſciendum, q̃ poſtquã determinatum eſt de prædicamentis: hic conſequenter determinandum eſt de poſtprædicamentis. Vnde poſt prædicamentum eſt quoddam documentũ, valens ad habendam a poſteriori prædicamentorum cognitionem, & ſunt quinque, ſ. oppoſitio, prius, ſimul, motus, & habere. Et prius determinandum eſt de oppoſitione, non quidem complexa, ſed incomplexa: & eius ſunt quatuor ſpecies, ſ. relatiua, contraria, priuatiua, & con- *ſi-* tradictoria. *la* Vnde oppoſitio relatiua eſt repugnantia relatiui ad correlatiuum: quæ de eodẽ, & reſpectu eiuſdem verificari non poſſunt: vt pater, & filius, B licet bene reſpectu diuerſorum. Ex quo ſequitur, quòd non om- 91. ne relatiuum, & correlatiuum 99 opponũtur relatiuè, ſed ſolùm quæ de eodem reſpectu eiuſdẽ verificari non poſſunt.

l. 2 SECVNDO ſciendum, quòd diffinitio contrariorum eſt ſic intelligenda: Contraria ſunt, quæ ſub eodem genere poſita ſunt, & maximè differunt, & nata ſunt ſucceſſiuè ineſſe eidem ſubiecto, niſi alterum illorum inſit a natura, a quo nata ſunt ſe mutuò expellere. Et dicitur notanter, niſi alterum illorum in- *in 4.* ſit a natura, quia ſi alterum in- *q.1.* ſit a natura, non oportet, quòd naturaliter poſſint ſe expellere, licet tamen ſint ſemper nata ſe expellere, ideo non eſt magna neceſſitas ponere illam particulam, niſi alterum inſit à natura. Et ſunt duplicia, ſ. mediata, & *ntra* immediata. Mediata, inter quæ *ia au-* mediat aliquid eiuſdem gene- *lucta* ris cum extremis, vt album, nigrum, inter quæ mediat rubeũ, C & multi alij colores. Sed immediata ſunt, inter quæ non mediat aliquid eiuſdem generis. vt inter ſanum, & ægrum non mediat aliquid eiuſdem generis cum extremis, & neceſſe eſt ſupple alterum iſtorum naturaliter ineſſe ſuo ſuſceptibili, licet non mediata, vt non eſt neceſſe hominem eſſe album, vel nigrum.

TERTIO ſciendum, quòd priuatiuè oppoſita ſunt, quæ ha- *Art. 3.* bent fieri circa idem ſubiectum ordine irregreſſibili, & tempore determinato a natura, vt viſus, & cæcitas. Et dicitur notanter, circa idem ſubiectum; *Sc in 4.* ideo viſus, & ſurditas non ſunt *diſt. 43.* priuatiuè oppoſita: quia non habẽt fieri circa idem ſubiectum. D Et dicitur notanter, ordine irregreſſibili, propter priuationẽ imperfectam, quæ ſolum negat actum, & non diſpoſitionem ad actum, vt quies reſpectu motus, & a tali benè poteſt fieri regreſſus, ſed non a perfecta priuatione, quæ negat actum, & diſpoſitionem ad actum. vt cæcitas. Dicitur notanter, tempo- *Sc. in 1.* re determinato a natura, quia *d. 2 q. 4.* catulus ante nonum diem non dicitur neque cæcus, neque videns, quia non habet tempus determinatum. Sed contradictoria ſunt, quæ opponuntur ſecũdum affirmationem, & negationem, vt homo, non homo, & ipſa abſolute ſumpta, nõ poſſunt verificari de aliquo, ſupple copulatiuè, quia diſiunctiuæ de quolibet conceptibili poſſunt verificari.

ARGVITVR primo ſic: Cauſa, & effectus ſunt relatiuè op-

E poſita, & tamen reſpectu eiuſdē poſſunt verificari de eodem. Secundo ſic, Rubedo verificatur de aliquo, ergo & contraria, Conſequentia patet, quia medij colores componuntur ex extremis coloribus, ergo vbi erit medius color, & extrema etiam. Tertio ſic, Album, & non album ſunt contradictoria, & tamen diſiunctum ex ipſis non verificatur de quolibet, quia illa non eſt vera, homo per ſe eſt albus, vel non albus. Ad primum dicitur, quòd licet cauſa, & effectus ſecundum diuerſa genera cauſarum poſſint de aliquo verificari reſpectu eiuſdem, non tamen ſecundum idē genus cauſæ. Ad ſecundum dicitur, quòd medij colores non dicuntur ideo medij, eo quòd

Scot. in 1. d 15

F componantur ex extremis coloribus, ſed quia habent maiorem conuenientiam cum extremis, quàm extrema inter ſe. Ad tertium dicitur, quòd licet contradictoria abſolutè capta, non poſſint verificari, neque falſificari de eodem; tamen benè ſumpta cum aliqua determinatione, vt cum iſta determinatione, per ſe, vel neceſſario.

Scot. in 1. d. 2 q 4 & d. 4 q. 1.

Prius quotuplicter dicatur

Prius dicitur quadrupliciter: primo modo, & propriè aliquid dicitur prius altero ſecundum tempus: prout aliquis dicitur ſenior, & antiquior altero: ſicut homo habens triginta annos dicitur prior homine, habente viginti annos. Secundo modo aliquid dicitur prius, à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequētia: vt vnum eſt prius duobus. Duobus enim exiſtentibus mox conſequens eſt vnum eſſe: vt ſi duo ſunt, vnum eſt: & non econuerſo. Tertio modo dicitur prius ſecundum ordinem quendam: vt in diſciplinis principia priora ſunt cō cluſionibus: & in grammatica literæ ſunt priores ſyllabis: & in oratione proœmium eſt prius narratione. Quarto modo prius dicitur, quod melius eſt, & honorabilius. Conſueuerunt enim plurimi homines honorabiliores, & magis dilectos apud ſe, dicere priores. G *Præter hos quatuor modos, iam dictos, eſt vnus alter modus prioris. Eorum, ſcilicet, quæ conuertuntur ſecundum eſſendi conſequentiam, & alterum eſt quodammodo cauſa alterius: & hoc modo aliquid dicitur prius altero natura: vt res eſt cauſa veritatis orationis, de ſe factæ: vt hominem currere conuertitur cum hac oratione, homo currit. Et ſi hominem currere ſit verum, hæc eſt vera, homo currit, & econuerſo. Res autem eſt cauſa veritatis orationis, de ſe factæ, & non econtra. Ab eo enim, quòd res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera, vel falſa:* H

ergo

Digitized by Google

A ergo hac res, hominem currere prior eſt hac oratione, homo currit. Simul dicitur tribus modis. Primo modo dicuntur ſimul, quorum generatio eſt in eodem tempore: & neutrum eſt prius, neque poſterius: & hac dicuntur ſimul tempore. Secundo modo dicuntur ſimul, quacumque conuertuntur, & neutrum eſt cauſa alterius: ſicut qualibet relatiua: vt duplum, & dimidium: pater & filius: & ſic de alijs. Tertio modo dicuntur ſimul, qua aqualiter

Simul tripliciter dicitur.

B condiuidunt aliquod genus, vt homo, equus, leo, & ſic de alijs. qua condiuidunt hoc genus animal, & ſimiliter differentia diuidentes aliquod genus, dicuntur ſimul, vt rationale, irrationale, & ſic de alijs. Iſti autem duo vltimi modi dicuntur ſimul natura, primus autem modus dicitur ſimul tempore. Motus ſex ſunt ſpecies, ſcilicet generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio, & ſecundum locum mutatio. Generatio eſt progreſſio de non eſſe ad eſſe. Corruptio eſt progreſſio ab eſſe ad non eſſe. Augmentatio eſt praexiſtentis quanti-

Motus ſpecies, & quid vna quaque earum.

C tatis maioramentum. Diminutio eſt praexiſtentis quantitatis minoramentum. Alteratio eſt mutatio de contraria qualitate in contrariam qualitatem, vel in mediam: vt cum aliquid permutatur ab albedine in nigredinem, vel in medios colores. Motus ſecundum locum eſt mutatio de vno loco in alterum. Motus autem ſecundum locum ſex ſunt ſpecies, ſiue differentia: ſcilicet ante, retro, ſurſum, deorſum, dextrum, & ſiniſtrum. Ad omnes autem has partes fit motus.

D Habere dicitur multis modis: Primo modo dicitur habere aliquam qualitatem, vt diſciplinam, aut virtutem. Secundo modo dicitur habere quantitatem, vti magnitudinem: vt bicubitum: tricubitum. Tertio modo dicitur habere ea, qua circa corpus ſunt adiacentia: vt veſtimentum, & tunicam: Aut circa membrum, vt in manu annulum. Et habitus iſto tertio modo ſumptus, eſt vnum de decem pradicamentis: & diffinitur ſic: Habitus eſt corporum, & eorum, qua circa corpus ſunt, adiacentia: vt eſt armatio, vel calligatio, & ſimiliter ſingantur

Habere quot modis dicitur

E *nomina in alijs ſecundum ad iacentiã illam: hæc enim dicũtur habere: illa vero haberi.*

Quarto modo dicitur habere ſicut continens contentum: vt lagena vinum: aut modius grana tritici. Sexto modo dicitur habere poſſeſsionem: vt domum, aut agrum. Septimo modo dicitur habere vxorem: & de hoc modo dicit Ariſtoteles, quòd iſte modus eſt alienisſimus in eo, quod eſt habere, propter hoc, quòd vir habẽs vxorem, etiam habetur ab ea: vinculum enim matrimonij indiſſolubiliter ligat vtrumque. In poſt præd.

F *Et dicit, quod fortè alij modi apparebunt in eo, quod eſt habere: ſed qui conſueuerunt dici penè omnes enumerati ſunt.*

PRIMO ſciendum, quòd ſecundum poſtprædicamentum eſt, Prius, & valet ad cognoſcendum qualiter genus, ſpecies, & indiuiduum ſe habent ſecundũ prius, & poſterius. Et eius ſunt quinque modi. Primus modus eſt prius tempore, cùm duratio vnius præcedit durationem alterius. Secundus modus eſt prius natura, à quo non conuertitur ſubſiſtendi cõſequentia. i. a cuius antecedẽte deeſt ſecundo adiacente, ad conſequens de eſt ſecundo adiacente non valet conſequentia, vt non ſequitur animal eſt, ergo homo eſt, ideo animal eſt prius natura homine, & quodlibet ſuperius ſuo inferiori. Tertius modus eſt prius ordine, a quo ſecundum debitum ordinem fit inceptio, ſecundum quem modum partes præcedunt totum, & literæ ſyllabas. Quartus modus eſt prius honore, qui præfertur alteri in honore. Quintus modus eſt prius natura, vel cauſa, à quo conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, vt vnum eſt cauſa alterius, & illud, quod eſt cauſa alterius, eſt prius natura, vt ita eſſe in re, & propoſitio vera, conuertuntur: & vnum eſt cauſa alterius, ſcilicet ita eſſe in re. Et aduerte, quòd per Prius intelligitur Poſterius, cum ſint oppoſita. & dicitur tot modis ſicut prius. Vide Sc. in 2. d. 1. q. 2 G S. in 4. d. 13. q. 1 aliàs legitur d. 12 q. 1. in ſol. 2 argu. princ.

H SECVNDO ſciendum, quòd tertium poſtprædicamentum eſt Simul, quod valet ad cognoſcendum vnam proprietatem ad aliquid. Et dicitur tripliciter, ſcilicet generatione, quorum duratio vnius non præcedit, neque præceſſit durationem alterius. Secundo modo natura, a quo conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, & vnum nõ eſt cauſa alterius, vt relatiua, & ſua correlatiua. Tertio modo natura diuiſionis, quæ oppoſito modo diuidit aliquod totum, vt duæ differentiæ diuidentes aliquod genus, vt rationale, & irrationale. Sed quartum poſtprædicamentum eſt, Motus, qui valet ad cognoſcendum ſextam proprietatem ſubſtantiæ, & eius ſunt ſex ſpecies, & hoc capiendo motum large, pro omni mutatione, ſiue ſucceſſiua, ſiue inſtantanea, & iſtæ ſpecies patent in textu. Scot in quoll. q. 4. & in 1. d. 28 q. 3. & d 7. q vnica, & d. 21. q. vnica.

Tertio

A TERTIO ſciendum, quod quintum poſtprædicamentum eſt, Habere, quod valet ad cognoſcendum qualiter habitus eſt ſpecies qualitatis: & qualiter eſt prædicamentum vltimum, & qualiter eſt poſtprædicamentum. Et dicitur ſeptem modis. Primo modo dicitur habere affectum.i. qualitatem. Secundo modo dicitur, habere quãtum, id eſt quãtitaté. Tertio modo dicitur habere veſtimentum.i.tunicam, vel pileum. Quarto modo dicitur habere membrum, vt caput, vel pedem. Quinto modo dicitur habere contentum, vt lagena habet vinũ. Sexto modo dicitur habere poſſeſſionem, vt agrum, vel pratum. Septimo modo dicitur habere vxorem, & iſte modus eſt alieniſſimus, B quia ſicut vir habet vxorem, ita vxor habet virum. Et aduerte, quòd iſti modi reductiuè ſunt in illo prædicamento, in quo ſunt habita, etiam ibi non reponuntur omnes modi habere, ſed ſolum illi, qui valent ad cognitionem prædicamentorum habendam.

ARGVITVR ſic, Non ſequitur ita eſt in re: ergo propoſitio eſt vera: quia poteſt ita eſſe in re: & tamen nulla erit propoſitio. C Secundò ſic: condenſatio, rarefactio ſunt motus, ergo erunt plures ſpecies, quàm ſex. Tertio ſic: Habitus eſt prædicamentum: ergo non eſt poſtprædicamentum. Ad primum dicitur, quòd licet non ſequatur, ita eſt in re: ergo propoſitio formaliter eſt vera: tamen bene ſequitur, ita eſt in re: ergo propoſitio formaliter, vel obiectiue eſt vera. i. cauſa, quare propoſitio poteſt eſſe vera.

Ad ſecundum dicitur quod condenſatio, & rarefactio intelligũtur per augmentationem, & diminutioné. Vel dico, quod ſunt motus locales: ergo nõ diſtinguuntur cõtra loci mutationem, immo ſunt motus locales. D Ad tertium dicitur, quod habitus capitur dupliciter, vno modo generaliter, vt comprehendit ſub ſe omnes modos habitus: & ſic eſt poſtprædicamentum. Alio modo ſpecialiter pro uno modo habendi, & ſic bene eſt prædicamentum vltimum, vel etiam ſpecies qualitatis. Sc. in 4. diſt. 11. q. 4.

Digitized by Google

Art. 1 E

SVMMVLARVM G

PETRI HISPANI

Tractatus Quartus,

Reſolutorios priores Ariſtotelis optimè reſolens.

Propoſitio quid — *PRopoſitio eſt oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo.* *Terminus qd.* — *Terminus eſt, in quē reſoluitur propoſitio, ut in ſubiectum, & in prædicatū.* F *Dici de omni, et dici de nullo quid.* — *Dici de omni eſt, quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo nō dicatur prædicatū, ut omnis homo currit hic curſus prædicatur de homine, & nihil eſt ſumere ſub homine, de quo non dicatur curſus. Dici de nullo eſt, quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur prædicatum, ut nullus homo currit. hic curſus remouetur ab omni homine, & nihil eſt ſumere ſub homine, à quo non remoueatur curſus.*

Art. 1. ISTE eſt tractatus quartus, in quo videndum eſt de formatione ſyllogiſmorum categoricorum: cuius ſubiectum dicitur eſſe ſyllogiſmus ſimpliciter dictus, id eſt non contractus ad aliquam materiam, id eſt ad neceſſitatem, cuiuſmodi eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus: vel ad probabilitatem, cuiuſmodi eſt ſyllogiſmus dialecticus: & eius paſſio eſt, concludere vniuerſaliter, & particulariter affirmatiuè, vel negatiuè. *Subiectū huius libri.* H Et ſi quis dicat: ſyllogiſmus ſimpliciter eſt quid complexum: ergo non eſt ſubiectum huius ſcientiæ. *Inſtantia.* Reſpondetur, quòd ſyllogiſmus poteſt capi dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato, ſeu ſecundò intentionaliter, & ſic eſt quid incomplexū: quia eſt vnum intentionale, quod attribuitur ſyllogiſmo categorico mentali, vocali, vel ſcripto. Alio modo poteſt capi pro denominato, ſeu primò intentionaliter: & ſic non eſt aliud, quàm ſyllogiſmus mentalis, vocalis, vel ſcriptus. & ſic eſt benè quid complexum: & ſic non eſt ſubiectum in hac ſcientia.

Art. 1. SECVNDO ſciendum, quòd

A quòd diffinitio propoſitionis ſic eſt intelligenda: Propoſitio ſimple, categorica ſimplicis qualitatis, eſt oratio, in qua formaliter, vel æquiualenter vnitur prædicatum materiale cum ſubiecto mediante copula verbali affirmatiua, vel negatiua. Ex qua diffinitione ſequitur quædam diuiſio propoſitionis categoricæ ſimplicis qualitatis. ſcilicet quòd propoſitionum categoricarũ ſimplicis qualitatis quædam eſt affirmatiua, & quædam negatiua: vt viſum eſt in primo tractatu. *car. 14.* Et dicitur notanter, categorica: ad remouendum hypotheticam: de qua non eſt hic ad propoſitum, cum non poſſit eſſe pars ſyllogiſmi categorici, de quo eſt hic ad propoſitum. & dicitur qualitatis ſimplicis ad remouendum propoſitionem mixtæ qualitatis. B Sed diffinitio termini eſt ſic intelligenda: Terminus eſt, in quem propoſitio categorica nata eſt reſolui, tanquam in ſubiectum, & prædicatum. Et capitur ibi terminus, pro omni illo, quod ſignificatiué ſumptum poteſt eſſe ſubiectum vel prædicatum propoſitionis, ſiue ſit complexum, vel incomplexum: & non capitur hic largé pro omni illo, quod non eſt propoſitio: quia tunc copula eſſet terminus.

Art. 3. Duplex dici de omni.

TERTIO ſciendum, quòd duplex eſt dici de omni, ſcilicet dici de omni prioriſticum, & poſterioriſticum. Vnde dici de omni prioriſticum eſt, quando nihil eſt ſumere ſub ſuo ſubiecto, de quo non denotetur dici prædicatum, ſiue verè, ſiue falsè. vt omnis homo eſt albus. C Sed dici de omni poſterioriſticum eſt, quãdo nihil eſt ſumere ſub ſubiecto de quo verè non dicatur prędicatum pro qualibet differentia temporis: vt homo eſt animal. Vnde aduerte ad hoc, quòd aliqua propoſitio ſit de omni prioriſtico requiritur, quòd ſub ſubiecto fiat diſtributio tam in termino, quàm extra terminũ. Ex quo ſequitur, quòd propoſitio vniuerſalis in plus ſe habet, quam propoſitio de omni. *Propoſitio vniuerſalis, & de omni nõ idẽ.* Aduerte etiam, quòd ſicut duplex eſt dici de omni: ita etiam duplex eſt dici de nullo. ſ. prioriſticum & poſterioriſticum. Aduerte etiam, quod ad hoc, quod ſit bonus ſyllogiſmus categoricus de medio cõmuni, requiritur, quod altera præmiſſarum ſit de omni, vel de nullo: D & non ſufficit, quòd ſit vniuerſalis. Et per hoc ſoluuntur multi paralogiſmi.

Vide 1. Prior c. 2. dub. 2.

ARGVITVR primo. Iſta propoſitio, Socrates eſt, vel non eſt aſinus eſt propoſitio: & tamen diffinitio propoſitionis ſibi non conuenit: igitur. Secundo ſic. Si diffinitio termini eſſet bona ſequeretur, quod nullus eſſet terminus ſyncategorematicus, cũ in nullum talem reſolueretur propoſ. ſed hoc eſt falſum. Tertio ſic: Si hoc eſſet verum, ſequeretur, quod propoſitio ſolum cõponeretur ex ſubiecto, & prædicato, cum propoſitio componatur ſolum ex illis, in quæ reſoluitur. Ad primum dicitur, quod talis propoſitio eſt de duplici qualitate, de qua non datur diffinitio. Ad ſecundum dicitur: quod nullus terminus, ſyncategorematice tentus, eſt terminus; niſi

E niſi capiendo terminum large pro omni illo, quod non eſt propoſitio. Ad tertium dicitur: ꝙ propoſitio bene reſoluitur in copulam ſed non tanquam in ſubiectum, & prædicatum.

Syllogiſmus quid.

*Syllogiſmus eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis & conceſſis, neceſſe eſt aliud accidere per ea, quæ poſita ſunt, & conceſſa: ut omne animal eſt ſubſtãtia. omnis homo eſt animal. ergo omnis homo eſt ſubſtantia: hoc totũ eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis ſ. duabus præmiſſis, neceſſe eſt aliud accidere, ſcilicet concluſionem. Omnis aũt ſyllogiſmus conſtat ex tri*F *bus terminis, & duabus propoſitionibus: quarum propoſitionũ prima vocatur maior, ſecũda minor. Ex tribus aũt terminis nõ poſſunt fieri duæ propoſitiones niſi alter illorũ terminorum ſumatur bis: & tũc ille terminus bis ſumptus, aut ſubijcitur in vna, & prædicatur in alia, & ſic eſt prima figura: aut prædicatur in vtraque, & ſic eſt ſecũda figura, aut ſubijcitur in vtraq;, & ſic ẽ tertia figura. Horũ ãt terminorũ alter vocatur mediũ, alter maior extremitas, alter vero minor extremitas. Mediũ eſt terminus bis ſumptus ante concluſionem. Maior extremitas eſt terminus ſumptus in maiori propoſitione cum medio. Minor extremitas eſt terminus,* G *ſumptus in minori propoſitione cum medio.*

Ex quot & quibus terminis conſtatur ſyllogiſmus.

Art. 1 PRIMO ſciendum ꝙ diffinitio ſyllogiſmi ſic eſt intelligenda: Syllogiſmus eſt oratio, ſupple hypothetica, rationalis vel conditionalis &c. vt ſi omne animal eſt ſubſtantia: & homo eſt aĩal, homo eſt ſubſtantia. In qua quibuſdã poſitis i. duabus præmiſſis diſpoſitis in modo, & figura. Et ponitur, neceſſe eſt aliud accidere. i. aliud ſequi. ſ. concluſionẽ quia concluſio in bona cõſequẽtia eſt neceſſaria per ea, quę poſita ſunt. i. propter præmiſſas ſic diſpoſitas Ex quo ſequitur, ꝙ in iſta diffinitione ly neceſſe, capitur ſecundò intentionaliter, & tantum valet ſicut conſequẽtia bona & neceſſaria, & non ca H pitur primò intentionaliter, & ſyncategorematice: quia concluſio contingenter ſequitur ad p̄miſſas, cũ poſſit poni & non poni. Sequitur etiam. ꝙ in diffinitione ſyllogiſmi non debet poni conceſſis, quia ſiue præmiſſæ ſint veræ, ſiue falſæ nihil faciunt ad ſyllogiſmum ſimpliciter dictum, qui ibi diffinitur.

Concluſio ſequitur ex præmiſſis.

Arti. 2. SECVNDO ſciendũ, quòd in diffinitione ſyllogiſmi ponitur oratio loco generis Et ponitur, in qua quibuſdam poſitis, ad differentiam omnium conſequentiarum in quibus non ponuntur duæ præmiſſæ, diſpoſitę in modo & figura Ponitur etiã ad differentiam fallaciarum, in quibus præmiſſæ non benè diſponuntur. Et aduerte, ꝙ ſyllogiſmus categoricus, de quo eſt hic ad propoſitum: poteſt fieri dupliciter, ſcilicet per coniun-

ctionem

A ctionem rōnalem: & tunc ſyllogiſmus dr̄ propoſitio rationalis, vt omnis homo currit: Petrus eſt homo, ergo Petrus currit, vel fit per iſtam coniunctionem, ſi, vt ſi omne aīal currit & Petrus eſt aīal, Petrus currit, & tunc dr̄ propoſitio conditionalis: cum ibi coniungantur duę vel plures propoſitiones per iſtā coniunctionem, ſi, tanquam per copulam principalem, illatiue tentam, non negatam.

Art 3 Tertio ſciendum, in quolibet ſyllogiſmo ſunt tres termini, & tres propōnes, termini sūt maior extremitas, & minor extremitas, & medium. Medium eſt terminus bis ſumptus ante concluſionem: ita ꝙ medium nunquam debet poni in cōcluſione, aliter non erit bonus ſyl- B logiſmus. Sed maior extremitas eſt terminus, ſumptus in maiore propoſitione cū medio. Sed minor extremitas eſt terminus, ſumptus in minori propoſitione cum medio. Sed tres propoſitiones ſunt maior, minor, & concluſio: maior eſt prima propoſitio: minor ſecunda, tertia eſt concluſio, q̄ ponit poſt notam illationis. Ex quo ſequitur, ꝙ proprie conſequēs in plus ſe habet q̄ cōcluſio: quia omnis propoſitio, quæ ponitur poſt notā illationis, dr̄ conſequens, ſed illa, q̄ ponitur poſt notam illationis in ſyllogiſmo: dr̄ proprie cōcluſio. Sequit̄ ſecūdo, ꝙ eſt dr̄a inter conſequens, & conſequentiam, quia conſequentia eſt habitudo conſecutionis antecedētis ad conſequens: ſed conſequens eſt propoſitio, poſita poſt notam illationis.

Differt conſequens à conſequētia.

Argvitvr primo. Diffinitio ſyllogiſmi conuenit Inductioni, q̄a Inductio eſt oīo, in qua q̄buſdam poſitis, aliud de neceſſitate accidit, ergo nō eſt bona. Secundo ſic. Cōcluſio cōtingēter ſequit̄ ex p̄miſſis, quia formato antecedente, pōt formari, vel nō formari cōcluſio. Tertio ſic. Syllogiſmus, q̄ eſt ex terminis ſynonymis, ē bonus ſyllogiſmus: & tñ concluſio nō eſt alia a pręmiſſis: igitur. Ad primū dr̄ ꝙ talia, q̄ ponunt̄ in Inductione, non ſunt diſpoſita, ſicut ſunt illa, q̄ ponunt̄ in ſyllogiſmo. Ad sm̄ dr̄ ꝙ ly, neceſſe, in definitione ſyllogiſmi non capit̄ primo intentionaliter, & ſyncategorematice, ſed capit̄ ſecundo intentionaliter: vt id eſt, ꝙ conſequentia bona & neceſſaria Ad tertiū dr̄, ꝙ licet in ſyllogiſmo ex ſynonymis cōcluſio non ſit alia a qualibet præmiſſarum: tamen eſt alia ab antecedente, & hoc ſignificatione totali. D

Ad ſyllogiſmū aūt exigitur modus & figura. Figura eſt ordinatio triū terminorū ſcđm ſubiectionem, & prædicationem. Hæc autem ordinatio fit trib. modis: vt dictū eſt prius. & ſecundum hoc tres ſunt figuræ. Prima figura eſt, quando medium ſubijcitur in vna propoſitione, & prædicatur in alia: vt omne animal eſt ſubſtantia, oīs homo eſt aīal, ergo, oīs homo eſt ſubſtantia. Secūda figura eſt, quādo mediū prædicatur in vtraque vt omnis homo eſt animal, nullus lapis

Figura ſyllogiſtica quid.

C

E *pis eſt animal ergo nullus lapis eſt homo Tertia figura eſt, qu inao medium ſubycitur in vtraque: vt omn:s homo eſt animal, omnis homo eſt ſubſtantia, ergo quedam ſubſtantia eſt animal. Verſus,*

Sub. præ. prima, ſecunda præ bis, tertia bis ſub.

Modus ſyllogiſmorum quid.

Modus eſt ordinatio duarũ propoſitionum in debita qualitate, & quantitate. Debita qualitas eſt, ꝙ ſi vna ſit negatiua, reliqua erit affirmatiua Debita quantitas eſt, ꝙ ſi vna eſt particularis, reliqua erit vniuerſalis. Vnde tales dantur regulæ vniuerſales ad quã

F

Regulæ generales

libet figuram. Ex puris particularibus, indefinitis, & ſingularibus nihil ſequitur. Vnde oportet alteram præmiſſarum eſſe vniuerſalẽ. Item ex puris negatiuis nihil ſequitur. Vnde oportet alteram præmiſſarum eſſe affirmatiuã. Item ſi aliqua præmiſſarũ fuerit particularis, concluſio erit particularis & non econtra. Item ſi aliqua præmiſſarum fuerit negatiua, concluſio erit negatiua. Item medium nunquam debet poni in concluſione.

Art. 1. Primo ſciendum, ꝙ duo ſũt principia formalia ſyllogiſmi, ſcilicet modus, & figura. Et aduerte, ꝙ in diffinitione figuræ ponitur, ordinatio, loco generis: & ponitur, trium terminorũ, ad differentiam modi, qui eſt ordinatio duarum propoſitionũ. Vnde communiter ponuntur tres figuræ: quæ differunt inter ſe ſecundum diuerſam ordinationem trium terminorum, ſcilicet medij, & extremitatum. Nam in prima figura termini ſic ordinantur, quod medium ſubijcitur in maiori & prædicatur in minori, ſed in ſecunda figura medium prædicatur tam in maiori quã in minori: & in tertia medium ſubijcitur tam in maiori, quã in minori Vtrũ autem ſit ponenda: quarta figura, aliàs videbitur. Aduerte tamen, ad hoc quod aliquid ſit medium primæ figuræ non oportet, quod ſit ſubiectum, nec pars ſubiecti maioris propoſitionis: ſed ſufficit, quod ponatur in maiori propoſitione a parte ſubiecti: oportet tamen quod ſit prædicatum in minori propoſitione: ut omnem hominem videt Socrates: Plato eſt homo: ergo Platonem videt Socrates. ibi ly, hominem, eſt medium: & tamen non eſt ſubiectum; ſed eſt pars prædicati maioris, licet tamen ponatur a parte ſubiecti maioris.

G

In logi. magna ſuper prima priorũ tractatu 4.

H

Arti. 2. Modus dupliciter capitur.

Secundo ſciendum, quod modus capitur dupliciter. Vno modo pro ordinatione duarum propoſitionum in debita qualitate, & quantitate: & ſic diffinitur in textu. Et tunc Barbara. & Baralipton non ſunt modi diſtincti. Alio modo capitur pro ordinatione duarum propoſitionum, & concluſionis in debita qualitate, & quantitate: & ſic Barbara, & Baralipton differunt.

Vnde

A Vnde debita quantitas eſt, quòd vna præmiſſarum ſit vniuerſalis: & debita qualitas eſt, quod vna præmiſſarum ſit affirmatiua. Ex quo ſequitur quod ſunt quinque regulæ generales ad omnes figuras.

Prima, quod ex puris particularibus, indefinitis, & ſingularibus non valet ſyllogiſmus de medio communi, cuius ratio eſt, quia ex vero ſequeretur falſum, ſic arguendo: quoddam animal eſt equus. homo eſt equus: in aliquibus tamen caſibus poteſt valere: de quibus alias videbitur.

In logica magna 1 Prior. Trac. 2 dub. 2.

Secunda regula: ex puris negatiuis nihil ſequitur propter eandem cauſam: vel quia ibi ſunt dabiles termini, in quibus omni, & in quibus nulli: de quibus videbitur in logica.

Ibid.

B Tertia regula quòd ſi aliqua præmiſſarum ſit particularis, concluſio debet eſſe particularis: alias arguitur a non diſtributo ad diſtributum ex parte minoris extremitatis: niſi forte ſubiectum concluſionis in antecedente diſtribueretur: quia tunc poſſet valere conſequentia: vt bene ſequitur: homo eſt Socrates, nullus homo eſt aſinus: ergo nullus aſinus eſt Socrat. Quarta regula, quòd ſi aliqua præmiſſarum fuerit negatiua, concluſio debet eſſe negatiua: niſi illa ſit de contingenti, non neceſſario: ex qua bene ſequitur affirmatiua.

Quinta regula eſt, quod medium habens officium medij, non debet intrare concluſionem: nam officium medij eſt, quòd vniatur cum extremitatibus in præmiſſis: ſed hoc non potest fieri in concluſione: igitur

C *Ad bonũ ſyllogiſmũque requirantur*

Tertio ſciendum, quod multæ aliæ conditiones requiruntur ad hoc, quod fiat bonus ſyllogiſmus.

Prima quod non ponitur aliquis terminus æquiuocus: vt nõ ſequitur omnis canis currit: ſydus celeſte eſt canis: ergo ſydus celeſte currit.

Secunda quod non arguatur a magis amplo ad minus amplum: exemplum non ſequitur nullum mortuum eſt viuens, aliquis homo eſt mortuus: ergo aliquis homo non eſt viuens. Tertia eſt, quod non arguatur a minus amplo ad magis amplum: exẽplum, vt nõ ſequitur: nihil quod eſt viuens, eſt mortuum: Plato eſt viuens: ergo Plato nõ eſt mortuus. Quarta, quod non arguatur a non diſtributo ad diſtributũ: ideo non ſequitur, omnis homo animal non eſt, Petrus eſt homo; ergo Petrus non eſt animal. D

Quinta eſt, quod non varietur genus ſuppoſitionis, vt non ſequitur, nullus ſyllogiſmus eſt ſubiectum in hac ſcientia: ſyllogiſmus ſimpliciter eſt ſyllogiſmus: ergo ſyllogiſmus ſimpliciter non eſt ſubiectum in hac ſcientia.

Sexta eſt, quod prædicatum minoris non ſit in plus, quam ſubiectum diſtributionis maioris: defectu cuius non ſequitur: cuiuslibet contradictionis altera pars eſt falſa, propoſitio vera eſt altera pars contradictionis, ergo propoſitio vera eſt falſa. Septima conditio: eſt cauendum ne in minore, vel in concluſione ponatur aliqua

detur

E determinatio: niſi fuerit poſita in maiore:& hoc ſi ſe teneat ex parte prædicati: ideo non ſequitur: omnis homo eſt albus: Socrates eſt per ſe homo:ergo Socrates eſt per ſe albus .

ARGVITVR primo ſic: Iſte ſyllogiſmus eſt bonus: omnis homo eſt animal, nullum animal eſt lapis; ergo nullus lapis eſt homo: & tamen non eſt in aliqua trium figurarum: ergo ſunt plures figuræ, quam tres. Secundo ſic: Ex negatiuis de contingenti fit bonus ſyllogiſmus: ergo male dicitur, ꝙ ex puris negatiuis nihil ſequitur.

Tertio ſic: Minore negatiua de contingenti, ſequitur affirmatiua: ergo non oportet ꝙ ſi altera præmiſſarum fuerit ne-

F gatiua, ꝙ concluſio ſit negatiua Ad primum dicitur, ꝙ ſyllogiſmus eſt in quarta figura: de qua magis videbitur in logica. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ex puris negatiuis bene ſequitur concluſio in aliquibus caſibus. Ad tertium patet ſolutio in ſecundo notabili .

1 Prior tracta tu 2. Cap 4 dub 1

Prima figura nouem habet modos. Primi quatuor modi concludunt directe: reliqui verò quinque concludunt indirectè. Directè concludere eſt maiorem extremitatē prædicari de minori in concluſione. Indirecte concludere eſt minorem extremitatem prædicari de maiore in concluſione, Nota duas regulas quarum prima tantum conuenit primæ figuræ, quo ad quatuor primos modos, & ſecundæ, quo ad omnes. Secunda etiam conuenit tantum primæ figuræ, quo ad eius quatuor primos modos; & tertiæ figuræ quo ad omnes. Prima regula eſt: maiore exiſtente particulari, nihil ſequitur. Secunda regula talis eſt: minore exiſtente negatiua, nihil ſequitur.

Directè, & indirectè concludere quid

E

PRIMO ſciendum ꝙ hic determinandum eſt de qualibet figura in ſpeciali. Et primo determinandum eſt de prima, & de eius modis: de qua ponuntur duæ regulæ. Prima eſt, ꝙ minore exiſtente negatiua in prima figura, nihil ſequitur: quia argueretur a non diſtributo ad diſtributum ex parte maioris extremitatis: quia in maiore non diſtribueretur: quia oportet maiorem eſſe affirmatiuam: & tamen in concluſione diſtribuetur: quia tunc concluſio eſſet negatiua: quia ſi aliqua præmiſſarum fuerit negatiua concluſio erit negatiua Secunda regula, maiore exiſtente particulari in prima figura, nihil ſequitur: quia cuiuslibet boni ſyllogiſmi, ſupple de medio communi, medium debet diſtribui: quod tamen non faceret: quia vel hoc eſſet in maiori, vel in minori, non in maiori, cum maior ſit particularis: nec in minori, quia eſſet prædicatum propoſitionis affirmatiuæ, cū minor per primam regulam non poſſit eſſe negatiua. Et debent intelligi tales regulæ, ꝙ nihil ſequitur, ſupple gratia formæ, quia gratia F

mate-

nateriæ,id eſt gratia habitudi-
is terminorum aliquid bene
ioteſt ſequi.

SECVNDO ſciendum, ꝙ ci-
iendo modpm pro ordinatio
e præmiſſarum, & concluſio-
is ſimul: nouem ſunt modi pri
næ figuræ,ſ.barbara, celarent,
larii,&c. qui diſtinguntur pe-
ies diuerſam diſpōnem præmiſ
arum,& concluſionis: penes v-
niuerſale, vel particulare affir-
natiuum, vel negatiuum. Et
aduerte ꝙ quatuor iſtorū mo-
lorum,ſ. barbara, celarent, da-
ii,& ferio dicuntur conclude-
e directe,& alij indirecte. Vnde
liffinitio de directe concludere
ic eſt intelligenda: eſt quando
naior extremitas, vel pars ma-
oris extremitatis eſt prædica-
um, vel pars prædicati: vel ſe te
iet ex parte prædicati: & minor
extremitas, vel pars minoris ex
remitatis eſt ſubiectum, vel ſe
enet ex parte ſubiecti in cōclu-
ione. Exēplum de vltima par-
icula: vt cuiuslibet hominis aſi-
ius currit: Socrates eſt homo,
rgo Socratis aſinus currit: ibi
otum hoc aſinus currit, ſeu a-
inus currēs, eſt maior extremi
as,& tamen non prædicatur in
oncluſione, nec totum hoc ſe
enet a parte prædicati: ſed ſo-
um vna pars, ſcilicet currit, vel
urrens, ſimiliter iſte genitiuus,
ocratis: qui eſt minor extremi
as, ſe tenet a parte ſubiecti in
oncluſione: & tamen non eſt
ubiectum.

TERTIO ſciendum, ꝙ diffini-
o huius, quod eſt conclude-
indirecte, eſt ſic intelligenda.
Quando minor extremitas eſt
rædicatum, vel ſe tenet a par-
prædicati: & maior extremi-
tas, vel pars eius ſe tenet a par- C
te ſubiecti. Exemplum, vbi mi-
nor extremitas ſe tenet a parte
prædicati, & cum hoc eſt prædi
catum, vt omne animal eſt ſub-
ſtantia: omnis homo eſt animal:
ergo quædam ſubſtantia eſt ho-
mo: ibi homo, qui eſt minor ex
tremitas, ſe tenet a parte præ-
dicati, & cum hoc eſt prædica-
tum: Exemplum, vbi minor ex-
tremitas ſe tenet a parte prædi-
cati: tamen non eſt prædicatū,
ſed eſt pars prædicati, vt om-
nem hominem videt Plato, So-
crates eſt homo, ergo Plato vi-
det Socratem. Exemplum, vbi
ſolum pars minoris extremita-
tis ſe tenet a parte prædicati: vt
omnis albedo eſt color: Socra-
tes habet albedinem: ergo colo
rem habet Socrates. D

ARGVITVR primo ſic: Barba-
ra & Baralipton habent eandem
diſpoſitionem præmiſſarum: er
go non ſunt modi diſtincti ab
inuicem. Secundo ſic. Aliquan-
do maior extremitas eſt ſolum
pars prædicati, vel ſe tenet a par
te prædicati: ergo male diffinie
batur. Tertio ſic. Omnis homo
eſt animal: ſubſtantia eſt homo:
ergo ſubſtantia eſt animal: ma-
ior extremitas prædicatur de
minori extremitate, & tamen
non concluditur directe cum
ſit prædicatio indirecta: igitur.
Ad primum: patet ſolutio in ſe
cundo notabili.

Ad ſecundum dicitur, ꝙ præ
dicatio capitur dupliciter. Vno
modo vt idem eſt, q. prædicatū:
& ſic non capitur hic. Alio mo
do, vt idem eſt, ꝙ ſe tenere a
parte prædicati, ſiue ſit prædi-
catum, ſiue non, & ſic acci-
pitur hic. Ad tertium dicitur
quod

E quod aliter concluſio dr̃ dire-
cta.& aliter prædicatio, quia cõ
cluſio dr̃ directa, eo ꝙ maior
extremitas, vel pars maioris ex
tremitas prędicať, vel ſe tenet a
parte prædicari .ſ. prædicatio di
citur directa eo ꝙ ſuperius prę
dicatur de inferiori.

Modi prima figura

*Barbara, primus modus,
conſtat ex duabus vniuerſali
bus affirmatiuis, vniuerſalẽ
affirmatiuam directe conclu
dentibus: vt omne animal eſt
ſubſtantia: omnis homo eſt a-
nimal: ergo omnis homo eſt
ſubſtantia. Celarent, ſecun-
dus modus conſtat ex maiore
vniuerſali negatiua, & mino
re vniuerſali affirmatiua, v-
niuerſalem negatiuam dire-*
F *cte concludennibus, vt nullũ
animal eſt lapis: omnis homo
eſt animal: ergo nullus homo
eſt lapis.*

Primo ſciendum, ꝙ primus
modus primæ figuræ eſt Barba
Arti. 1. ra, qui conſtat ex maiore vniuer
ſali affirmatiua, & minore vni-
uerſali affirmatiua, vniuerſa-
lem affirmatiuam directe con-
cludentibus, vt omne animal
eſt ſubſtantia: omnis homo eſt
animal, ergo omnis homo eſt
ſubſtantia: & eſt bonus ſyllo-
giſmus, quia immediate regula
tur per dici de omni. Vnde ali-
quẽ ſyllogiſmũ immediate re-
gulari per dici de omni, non eſt
aliud, quã de ipſo verificari iſtã
maximam, ſeu iſtud principiũ.
Quicquid dicitur de ſubiecto di
ſtributo in maiori, dicitur quo-
libet contento ſub ipſo in con- G
cluſione, vel ſaltem denotatur
dici de eo.

Ex quo patet, ꝙ nõ eſt idem
dici de omni, & ſyllogiſmũ re-
gulari per dici de omni. Et ad-
uerte ꝙ iſte terminus, Barbara,
importat vnam ſecundã inten-
tionem, quæ attribuitur argu-
mentationi mentali, vocali, vel
ſcriptæ cuius præmiſſæ ſunt v-
niuerſales affirmatiuæ, vniuerſa
lem affirmatiuam directe cõclu
dẽtes. & de ſignificato materiali,
& ſecundario importat talẽ ar-
gumentationẽ eſſe ſic diſpoſitã:
ita ꝙ omnes argumentationes
ſic diſpoſitæ ſunt in Barbara.
Vnde aliquam argumentatio-
nem eſſe in Barbara, non eſt a-
liud, quam ipſam eſſe diſpoſi-
tam, ſecundum ꝙ ille modus
Barbara requirit.

Secundo ſciendum, quod ad
hoc, quod Barbara ſit bonus ſyl H
logiſmus, requiritur, quod præ *Art. 2.*
miſſæ ſint de omni: ſic videli-
cet, quod ſub ſubiectis earũ fiat
diſtributio completa, & perfe-
cta: quæ fit tam in termino, quã
extra terminum; tam in nume-
ro quam extra numerũ. Et per
hoc ſoluitur iſtud argumentũ,
omnis eſſentia diuina eſt pa-
ter: omnis filius in diuinis eſt
eſſentia, ergo omnis filius in
diuinis eſt pater. Vnde ſi ma-
ior ſit de omni, & ſi ſubiectum
diſtribuatur diſtributione com
pleta, & perfecta, eſt bonus ſyl-
logiſmus, ſcilicet, quia ſicut cõ-
cluſio eſt falſa, ita & maior. ſi
autem non ſit de omni, non eſt
bonus ſyllogiſmus. Et per idẽ
ſoluitur iſtud argumentum: v-
trumque animal eſt aſinus: vter

que

A que homo eſt aĩal, ergo vterque homo eſt aſinus. Rñdetur, ꝙ non eſt in barbara, cum ſubiectum maioris non diſtribuat diſtributione cũpleta, & perfecta. Et per idem poteſt ſolui tale argumẽtum, oĩs propoſitio vera, vel falſa eſt falſa, ſed omnis propoſitio eſt vera, vel falſa, ergo omnis propoſitio eſt falſa, vnde ſic ſolent ſolui, nam maior poteſt eſſe vna diſiunctiua, & ſic eſt falſa, & ſic non fit in Barbara, vel poteſt eſſe vna categorica de diſiuncto ſubiecto & hoc dupliciter, quia vel totum diſiunctũ diſtribuitur, & tunc eſt bonus ſyllogiſmus, vel ſolum prima pars diſtribuitur, & tunc nõ eſt bonus ſyllogiſmus, cum prędicatũ minoris in plus ſe habeat, quàm terminus diſtributionis B maioris.

Arti. 3. Tertio ſciendum, ꝙ ſecundus modus primæ figuræ eſt Celarent, qui cõſtat ex maiore vniuerſali negatiua, & minore vniuerſali affirmatiua, vniuerſalem negatiuam directè concludentibus, vt, nullum animal eſt lapis, omnis homo eſt animal, ergo nullus homo eſt lapis. & ꝙ talis modus ſit bonus, patet, quia immediate regulatur per dici de nullo. ergo eſt bonus ſyllogiſmus. Vnde ſyllogiſmum immediate regulari per dici de nullo, non eſt aliud, quam ipsũ manifeſtari per illud principiũ, vel maximam, quicquid remouetur a ſubiecto maioris, denotatur remoueri a quolibet contento ſub eo in concluſione, & de alijs particulis dicatur ſicut in Barbara. Et ſi quis dicat, *Obiectio.* non ſequitur, nullum dextrum eſt ſiniſtrũ, cuiuslibet hominis oculus eſt dexter: ergo nullius C hominis oculus eſt ſiniſter: præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio eſt falſa: igitur celarent non eſt bonus modus. Item non ſequitur, nullus turonus valet ſolidum, oĩs ducatus valet turonũ, *Genus monetæ Gallicæ* ergo nullus ducatus valet ſolidum. Ad primum dicitur, quòd arguitur a non diſtributo ad diſtributum: quia oculus in minori non diſtribuitur: & tamen diſtribuitur in concluſione. Ad ſecundum dicitur, quòd prædicatum minoris in plus ſe habet, quàm ſubiectum diſtributionis maioris, quia ſubiectum maioris eſt præcisè turonus: & prædicatum minoris eſt totũ hoc, valens turonum.

Argvitvr primo ſic: Omnia animalia ſunt rationalia, vel irrationalia: ſed omnis homo, D & equus ſunt animalia: ergo oĩs homo, & equus ſunt rationalia, vel irrationalia: cõcluſio eſt falſa, & præmiſſæ ſunt veræ: quia iſta eſt vera, oẽ animal eſt rationale, vel irrationale: ergo & iſta, oĩa animalia ſunt rationalia, vel irrationalia: quia ſicut ſingulare de ſingulari, & plurale de plurali. Secundo ſic. Non ſequitur; omnis propoſitio ſi eſt vera eſt vera: ſed omnis propoſitio vniuerſalis eſt propõ ſi eſt vera, ergo omnis propoſitio vniuerſalis eſt vera, & tñ arguitur in Barbara, igitur. Tertio ſic, Non ſequitur in Celarent, nullũ aĩal dum dormit, vigilat: omnis hõ eſt animal, dum dormit, ergo nullus homo vigilat. Ad primum dicitur, ꝙ ſicut concluſio eſt falſa, ita & altera præmiſſarum, ſ. maior. Et ad probationẽ dr̃, quòd non eſt vniuerſaliter

St. in 1. d. 2 q. 3 in ſolu. 2 argu. princ. & ſolut. 2. probationis.

E vera: immo in multis deficit. Nam non ſequitur, Deus eſt, quo maius intelligi non poteſt: ergo dij ſunt, quibus maiora in telligi non pōt: quia plurale includit rationem in ſe impoſſibilem, in qua nihil dicitur poſſibiliter. Ad ſecundum dicitur, ꝙ maior pōt eſſe hypothetica, & ſic non eſt in Barbara: vel poteſt eſſe de conditionato ſubiecto: & hoc dupliciter: quia vel ſolum ly, propoſitio, diſtribuitur, & non ly, vera, & tunc non bene arguitur, cum prædicatum minoris in plus ſe habeat, quàm ſubiectum diſtributionis maioris: vel totum diſtribuitur: & tunc maior eſt falſa: quia tunc eſt ſenſus: de quocūque verum eſt dicere, quòd eſt propoſitio, ſi eſt vera, de illo verum eſt dicere, quòd eſt vera: & illud eſt
F falſum. igitur. Ad tertium dicitur, vel quòd diſtinguitur maior, quia vel eſt hypothetica temporalis: & ſic non bene arguitur: vel poteſt eſſe vna categorica de ſubiecto temporali: & ſic maior eſt falſa: & eſt ſenſus: de nullo, de quo verum eſt dicere, quòd eſt homo, dum dormit, verum eſt dicere, quòd vigilat.

Darij tertius modus conſtat ex maiore vniuerſali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua: particularem affirmatiuam directe concludentibus: vt omne animal eſt ſubſtantia: quidam homo eſt animal: ergo quidam homo eſt ſubſtantia. Ferio quartus modus conſtat ex maiore vniuerſali negatiua, & minore particulari affirmatiua, G *particularem negatiuam directe concludentibus: vt nullum animal eſt lapis, quidā homo eſt animal: ergo quidam homo non eſt lapis:*

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quod duo ſunt modi particulares primæ figuræ, directe concludentes, ſcilicet Darij, & Ferio. Vnde Darij eſt modus conſtans ex maiore vniuerſali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam directe concludentibus: vt omne animal eſt ſubſtātia: quidam homo eſt animal: ergo quidam homo eſt ſubſtantia: & eſt bonus modus, & euidens: quia immediate regulatur per dici de omni, ſicut Barbara. *Dubitatio.* Et ſi quis
H dicat: non ſequitur, omnes modi primæ figuræ ſunt nouē: darij, & ferio ſunt modi primæ figuræ: ergo darij, & ferio: ſunt nouem. Item non ſequitur: omne indiuiduum alicuius ſpeciei eſt aſinus: Socrates eſt indiuiduum alicuius ſpeciei: ergo Socrates eſt aſinus. Ad primum dicitur, ꝙ ſi ly, omnes, capiatur diſtributiue maior eſt falſa: & tunc eſt bonus ſyllogiſmus. ſed ſi capiatur collectiue, maior eſt vera & non eſt bonus ſyllogiſmus: cum ibi arguatur ex puris particularibus. Ad aliud dr̄, ꝙ de ipſa eſt duplex modus dicendi: quidam dn̄t, ꝙ maior eſt falſa: quia ſenſus eius eſt, ꝙ omne indiuiduū cuiuslibet ſpēi eſt aſinus: & ſunt illi, qui dn̄t, ꝙ ad diſtributionem recti ſequitur diſtributio obliqui. Alij dn̄t, ꝙ obliquus non diſtribuitur: ideo

ma.

A maior eſt vera, ſed nõ fit bonus ſyllogiſmus: quia prædicatum minoris in plus ſe habet, q̃ ſubiectum diſtributionis maioris.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, ꝙ Ferio eſt modus conſtans ex maiore vniuerſali negatiua, & particulari affirmatiua minore, particularem negatiuam directe concludentibus: vt nullum animal eſt lapis: quidam homo eſt animal: ergo quidam homo non eſt lapis: & eſt bonus modus, & euidens: quia immediate regulatur per dici de nullo, ſicut Celarent. Et ſi quis dicat, non ſequitur, nullus ſyllogiſmus eſt ſubiectum in hac ſcientia: ſed ſyllogiſmus ſimpliciter eſt ſyllogiſmus: ergo ſyllogiſmus ſimpliciter non eſt ſubiectum in hac ſcientia. Item non

Obiectio.

B ſequitur omnis propoſitio vera non eſt: iſta propoſitio, homo eſt animal, eſt propoſitio: ergo iſta propoſitio, homo eſt animal, non eſt vera. Ad primum dr̃ quòd ibi eſt variatio generis ſuppoſitionis: nam ly, ſyllogiſmus ſimpliciter in minori ſupponit perſonaliter: tamen in cõcluſione ſupponit ſimpliciter. Ad aliud dicitur, quòd non ſequitur, quia ibi arguitur, a non diſtributo ad diſtributum: quia ly, vera, in maiori non diſtribuitur, & tamen in concluſione diſtribuitur, quia ſequit̃ negõnẽ.

Art. 3 TERTIO ſciendum, quòd quatuor primi modi ſunt conſequentiæ formales. Pro cuius declaratione eſt aduertendum, ꝙ conſequentia formalis eſt cõſequentia bona, quæ ſic eſt bona, ꝙ quælibet ſimilis in forma, eſt bona. Sed conſequentia materialis eſt, quæ ſic eſt bona, ꝙ

Conſequẽtia formalis, &

non quælibet ſibi ſimilis in forma eſt bona. Et ad cognoſcendum quæ conſequentiæ ſunt eiuſdem formæ: aduerte ꝙ ſex ſunt, quæ ſe tenent ex parte formæ propoſitionis, ſ. qualitas, q̃titas, copula, numerus terminorũ, ſitus, ordo, & numerus ſyncategorematum, & ẽt ampliatio, propter primum propoſitio affirmatiua, & negatiua nõ ſunt eiuſdem formæ, propter ſecundum, propoſitio vniuerſalis, & particularis non ſunt eiuſdem formæ, propter tertium iſtæ non ſunt eiuſdem formæ. homo eſt albus, & homo fuit albus, propter quartũ conſequentiæ de celarent, & de ceſare, nõ ſunt eiuſdem formæ, propter quintum iſtæ non ſunt eiuſdem formæ, hominem impoſſibile eſt currere, & hominem neceſſe eſt currere. & propter ſextum iſtæ non ſunt eiuſdem formæ, homo eſt albus, homo eſt generandus, & omnia iſta faciunt ad variationem formæ conſequentiæ. Et quo ſequitur, quòd nulla conſequentia præciſe tenens per locum dialecticum, eſt formalis conſequentia, addunt tamen aliqui modum perferendi communitatem, & ſingularitatem terminorum.

C *materialis quid.*

D

ARGVITVR primo; ſic: Quæcũque concluſio, quæ poteſt concludi in Darij, poteſt etiam concludi in Barbara, ergo fruſtra ponitur Darij. Secundo ſic, Non ſequitur, oĩs propoſitio ſi eſt neceſſaria, eſt vera, iſta propoſitio, homo eſt aſinus, eſt propoſitio ſi eſt neceſſaria, ergo eſt vera. Tertio ſic. In Ferio arguitur a diſtributo ad nõ diſtributum, ergo ĩ Ferio nõ eſt bona

Digitized by Google

E conſequentia. Antecedens patet, quia medium in maiori ſupponit confuſe, & diſtributiuè, & in minori ſupponit determinate. Ad primum dicitur, quòd conſequentia non valet, quia aliàs probaret quòd non eſſent ponendæ ſecunda, nec tertia figuræ, cum illa, quæ concluduntur in ſecunda, & tertia figuris, poſſint concludi in prima. Ad ſecundum dicitur, ſicut dictum eſt in primo notabili. Ad tertium dicitur, quòd non omnis argumentatio a diſtributo ad non diſtributum impedit bonitatem conſequentiæ, ſed ſolum diſtributio, quæ ſe tenet ex parte extremitatum, ſed non ex parte medij.

Baralipton, quintus modus conſtat ex duabus vniuerſali
F *bus affirmatiuis, particularẽ affirmatiuam indirectè concludentibus: vt omne animal eſt ſubſtantia, omnis homo eſt animal: ergo quædam ſubſtantia eſt homo. Et reducitur ad primum modum primæ figuræ per conuerſionem concluſionis per accidens. Celantes, ſextus modus conſtat ex maiore vniuerſali negatiua, & minore vniuerſali affirmatiua, vniuerſalem negatiuam indirectè concludentibus, vt nullũ animal eſt lapis: omnis homo eſt animal: ergo nullus lapis eſt hõ. Et reducitur ad ſecundum modum primæ figuræ cõſequẽtia conuerſa ſimpliciter. Dabitis, ſeptimus modus conſtat ex maiore vniuerſali af*G *firmatiua, & minore particulari affirmatiua, particularẽ affirmatiuam indirectè concludentibus: vt omne animal eſt ſubſtantia: quidam homo eſt animal, ergo quædam ſubſtantia eſt homo. Et reducitur ad tertium modũ primæ figuræ concluſione conuerſa ſimpliciter. Fapeſmo octauus modus conſtat ex maiore vniuerſali affirmatiua, & minore vniuerſali negatiua, particularẽm negatiuam indirectè concludentibus: vt omne animal eſt ſubſtantia: nullus lapis eſt animal, ergo quadã ſubſtantia non eſt lapis. Et re-*H *ducitur ad quartum modum primæ figuræ, maiore conuerſa per accidens, & minore ſimpliciter, & per tranſpoſitionẽ præmiſſarum. Friſeſomorum nonus modus conſtat ex maiore particulari affirmatiua, & minore vniuerſali negatiua, particularem negatiuam indirectè concludentibus: vt quædam animal eſt ſubſtantia: nullus lapis eſt animal, ergo quædam ſubſtantia non eſt lapis: & reducitur iſte modus ad quartum modum primæ figuræ, maiore, & minore conuerſis ſimpliciter: & per tranſpoſitionem præmiſſarum.*

A *Art. 1.* PRIMO ſciendum, quod primus modus indirectè concludens eſt Baralipton: conſtãs ex duabus vniuerſalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam indirectè concludentibus, & reducitur ad barbara cum ſit modus imperfectus, & inueniẽs quia immediatè non regulatur per dici de omni, quia illud, quod dicitur de medio in maiori, non dicitur de minori extremitate in concluſione ideo reducitur ad barbara hoc modo, quia ad pręmiſſas de Baralipton ſequuntur præmiſſæ de barbara, cum ſint eædem, & ad concluſionẽ de barbara ſequitur per conuerſionem per accidens particularis affirmatiua, ergo ad præmiſſas de Baralipton ſequitur particularis affirmatiua, B *Regula* quia quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ, ſequitur ad eius antecedens. *Error quorũdam.* Ex quo ſequitur falſitas illorum, qui dicebant quòd Baralipton reducebatur ad barbara, concluſione de Baralipton conuerſa per accidens.

Triplex mod⁹ reducẽdi ſyllogiſmos. Aduerte, quòd triplex eſt modus reducendi ſyllogiſmos imperfectos ad perfectos, ſcilicet per conuerſionem, per tranſpoſitionem præmiſſarum, & per impoſſibile. & ſunt quatuor literæ iſta denotantes, ſcilicet, s, per quam oſtenditur, quòd modus reducitur per conuerſionem ſimplicem alicuius præmiſſæ, vel concluſionis, per, p, oſtenditur, quòd modus reducitur per conuerſionem per accidens alicuius pręmiſſæ, vel concluſionis, per, m, quòd fiat tranſpoſitio præmiſſarum, per c, poſitum alibi, quàm in principio, oſtenditur, quòd fiat reductio per impoſſibile. C

SECVNDO ſciendum, quòd celantes eſt modus, conſtans ex vniuerſali negatiua maiore, vniuerſali affirmatiua minore, vniuerſalem negatiuam indirectè concludentibus, & reducitur ad celarent, per conuerſionem ſimplicem concluſionis de Celarent, non quòd de Celantes fiat Celarent, quia eodem modo de Celarent fieret Celantes. ſed eſt probare Celantes efficere formalem conſequentiam per Celarent, & hoc per conuerſionẽ ſimplicem concluſionis de Celarent & fit hoc modo, Nam ad præmiſſas de Celantes ſequuntur pręmiſſæ de Celarent, D & ad præmiſſas de Celarent ſequitur concluſio de Celarent, & ad concluſionem de Celarẽt, ſequitur concluſio de Celantes per conuerſionem ſimplicem, ergo talis concluſio etiam ſequitur ad præmiſſas de celantes, quia quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ, ſequitur ad eius antecedẽs. *Regula* *Art. 2.*

Sed Dabitis eſt modus conſtãs ex maiore vniuerſali affirmatiua, minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam indirectè concludentibus, & reducitur ad Darij per conuerſionem concluſionis de darij ſimpliciter, nam ad præmiſſas de dabitis formaliter ſequuntur præmiſſæ de darij, quia ſunt eædem præmiſſæ, & ad concluſionem de darij formaliter ſequitur concluſio de dabitis, ergo de primo ad

Digitized by Google

E vltimum ad præmiſſas de dubitis ſequitur cõcluſio de dubitis.

Art. 5. Tertio ſciendum, quòd ſapeſmo reducitur ad ferio per conuerſionem maioris de fapeſino per accidens, & minoris ſimpliciter, & per tranſpoſitionem præmiſſarum, nam ad præmiſſas de Fapeſmo formaliter ſequuntur præmiſſæ de Ferio: quia ad maiorem de Fapeſmo per conuerſionem per accidens ſequitur minor de ferio: & ad minorem de Fapeſmo per conuerſionem ſimplicem ſequitur maior: & ad præmiſſas de ferio ſequitur concluſio de Fapeſmo: quæ eſt eadem ſicut illa de ferio: ergo de primo ad vltimum ad præmiſſas de Fapeſmo ſequitur concluſio de Fapeſmo. Sed friſeſmorum F vltimus modus reducitur ad ferio per conuerſionem ſimplicẽ ambarum præmiſſarum de friſeſmorum, & per tranſpoſitionem earum: nam ad præmiſſas de friſeſmorum formaliter ſequuntur præmiſſæ de ferio: & ad maiorem de friſeſmorum ſequitur minor de ferio per conuerſionem ſimplicem: & ad minorem ſequitur maior de ferio, etiam per conuerſionem ſimplicem. & ad præmiſſas de ferio ſequitur concluſio de friſeſmorum, cum ſit eadem cũ concluſione de ferio: ergo de primo ad vltimum ad præmiſſas de friſeſmorum ſequitur concluſio de friſeſmorum.

Argvitvr primo: Nõ ſequitur, omne animal ſubſtantia non eſt: omnis homo eſt animal: ergo nulla ſubſtantia eſt homo: & tamen arguitur in celantes; igitur. Secundo ſic: Non ſequitur, omne currens G eſt aſinus: omnis homo eſt currens: ergo quidam aſinus eſt homo: cum concluſio ſit impoſſibilis, & præmiſſæ ſunt poſſibiles. & tamen arguitur in baralipton. Tertio ſic: Non ſequitur, omne natum eſt. Adã eſt natus: ergo Adam eſt. Ad primum dicitur, quod ibi arguitur a non diſtributo ad diſtributum; ideo non eſt in celantes. Ad ſecundum dicitur, quod ſyllogiſmus eſt bonus: & quando dicitur ꝙ concluſio eſt impoſſibilis, conceditur, & etiã dico, ꝙ totum antecedens, quod eſt vna copulatiua, cõpoſita ex maiore & minore eſt poſſibile: cum hoc tamen ſtat, quòd tam maior quam minor ſunt propoſitiones poſſibiles. Ad tertium dicitur, ꝙ nõ ſequitur, quia am H bæ præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio eſt falſa, & defectus eſt: quia, natum, in maiori ſtat reſtricte pro natis, qui ſunt: & in minori indifferenter, pro natis, qui ſunt, & fuerunt: & etiam ibi arguitur à magis amplo ad minus amplum, nam, Adam, in minori ſtat pro præſentibus, & præteritis, & in concluſione ſolum ſtat pro præſentibus.

Secũda figura, & eius regulæ.

Sequitur ſecunda figura, cuius tales dantur regulæ. In ſecunda figura maiore exiſtente particulari, nihil ſequitur. Item in ſecunda figura ex puris affirmatiuis nihil ſequitur. In ſecunda figura ſemper concluditur negatiuè. Secunda figura quatuor habet modos. Caſare primus

A *mus modus conſtat ex maiori uniuerſali negatiua, & mino re vniuerſali affirmatiua vniuerſalem negatiuam directè concludentibus: vt nullus lapis eſt animal: omnis homo eſt animal: ergo nullus homo eſt lapis. Et reducitur iſte modus ad ſecundum modum primæ figuræ, maiore conuerſa ſimpliciter.*

Arti. 1. PRIMO ſciendum eſt, quòd poſtquam determinatum eſt de prima figura, & eius modis: conſequenter determinandum eſt de ſecunda figura in qua medium prædicatur in vtraque ſcilicet in maiore, & in minore: & de ipſa dantur tres regulæ. B Prima: maiore exiſtente particulari in ſecunda figura, nihil ſequitur: quia tunc argueretur à non diſtributo ad diſtributum ex parte maioris extremitatis: quia in maiori non diſtribueretur, & tamen in concluſione diſtribueretur cum eſſet prædicatum propoſitionis negatiuæ: etiam eſſent dabiles termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Et debet intelligi iſta regula, dummodo concluſio non ſit de modo loquendi inconſueto: & dummodo concludatur directè: quia ſi concluderetur indirectè, tunc benè ſequitur, ut patet de Friſeſmorum, qui poteſt fieri in ſecunda figura: vnde ſi concludatur concluſio de modo loquendi inconſueto, bene ſequitur: quia tunc non arguitur à non diſtributo ad diſtributum. Debet etiam intelligi, dummodo medium nõ ſingularizetur, vel diſtribuatur, C vel in minori nõ ſumatur cum relatiuo identitatis: quia tunc illis modis bene ſequitur, maiore exiſtente particulari: & hoc, quandó argueretur ex puris affirmatiuis vt videbuntur exempla immediatè in ſequenti notabili de illis tribus particularis.

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, quòd ſecunda regula talis eſt: quòd ex puris affirmatiuis in ſecunda figura nihil ſequitur: quia tunc medium in nulla præmiſſarum diſtribueretur, cum eſſet prædicatum propoſitionis affirmatiuæ. Et debet intelligi iſta regula, dummodo medium non diſtribuatur: quia ſi diſtribueretur, tunc bene ſequeretur: vt ſic arguendo: omnis homo eſt omne animal: omne riſibile eſt D animal: ergo omne riſibile eſt homo. Et debet intelligi dummodo medium non ſingularizetur: quia tunc bene ſequeretur, cum eſſet ſyllogiſmus expoſitorius: vt ſic arguendo, animal eſt Socrates: omnis homo eſt Socrates: ergo omnis homo eſt animal. Debet etiam intelligi, dummodo medium non ſumatur cum relatiuo identitatis in minori: quia tunc bene ſequeretur, vt ſic arguendo: omnis homo eſt animal: omnis aſinus eſt idem animal: ergo omnis aſinus eſt homo. Tertia regula eſt, in ſecunda figura ſemper concluditur negatiuè: quia in ſecunda figura ſemper altera præmiſſarum debet eſſe negatiua: quia in ea ex puris affirmatiuis nihil ſequitur: modo ſi aliqua præmiſſarum fuerit negatiua, concluſio debet eſſe negatiua. Et debet ſic in

E telligi iſta regula, dũmodo medium nõ diſtribuatur, vel ſingularizetur, vel ſumatur in minori cum relatiuo identitatis: quia tunc in ſecunda figura bene ſequitur concluſio affirmatiua ex puris affirmatiuis.

Art. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ quatuor ſunt modi ſecundæ figuræ directè concludentes: quorum Cæſare eſt primus, conſtãs ex maiore vniuerſali negatiua, & minore vniuerſali affirmatiua, vniuerſalem negatiuam directè concludentibus: & reducitur ad celarent maiore de Ceſare conuerſa ſimpliciter: Nam ad præmiſſas de Cæſare per conuerſionem maioris ſimpliciter ſequuntur præmiſſæ de celarẽt. & ad præmiſſas de celarent ſequitur concluſio de celarent: & F ad concluſionem de celarent ſequitur concluſio de Cæſare: ergo de primo ad vltimum ad præmiſſas de Cæſare ſequitur concluſio de Cæſare. Et *Modi 2. figuræ imperfecti.* aduerte, quòd modi ſecundæ figuræ ſunt imperfecti, & ineuidentes: eo quòd nullus regulatur per dici de omni vel per dici de nullo: cum illud, quod prædicatur in maiori, non prædicetur in concluſione: ideo reducuntur ad modos primæ figuræ, tanquam ad modos euidentes. Vnde aliquem modum reduci ad alium non eſt de vno facere alium: ſed eſt conſequentiam, vel ineuidentiam vnius oſtendere per conſequentiam, vel euidentiam alterius: reducitur ad Ferio per impoſſibile, accipiendo contradictorium concluſionis pro minore, & maiorem pro maiore, inferendo oppoſitum alterius præmiſſæ.

Ex quo ſequitur: quòd aliquem modum reduci per impoſſibile non eſt aliud quam ex oppoſito contrario, vel contradictorio concluſionis cum altera præmiſſarum inferre oppoſitum alterius præmiſſæ: & eſt vtilis ad oſtendendum bonitatẽ conſequentiæ: ſed non euidentiam. Ex quo ſequitur, quòd omnes modi trium figurarum poſſunt reduci iſto modo per impoſſibile. G

ARGVITVR primo ſic: Bene ſequitur: quoddam animal non eſt aſinus: omne rudibile eſt aſinus: ergo quoddam animal non eſt rudibile, & tamen arguitur maiore exiſtente particulari igitur. Secundo ſic. Non ſequitur, nulla propoſitio eſt vera, quando eſt falſa: omnis propoſitio impoſſibilis eſt H falſa: ergo nulla propoſitio impoſſibilis eſt propoſitio: & tamen arguitur in Cæſare: igitur. Tertio ſic: Non ſequitur, nulla propoſitio affirmatiua eſt negatiua: cuiuslibet contradictionis altera pars eſt negatiua, ergo nullius contradictionis altera pars eſt affirmatiua, &c. Ad primum dicitur, quòd maiore exiſtente particulari in ſecunda figura bene ſequitur, ſi indirectè concludatur. Ad ſecundum dicitur, ꝙ non benè arguitur in Cæſare: cum medium in plus ſe habeat in maiore quàm in minore. Ad tertium dicitur, ꝙ ibi arguitur a non diſtributo ad diſtributum, ideo deberet ſic cõcludi: ergo cuiuslibet contradictionis altera pars non eſt affirmatiua.

Ca-

A Cameſtres, ſecundus mo-
dus, conſtat ex maiore vniuer
ſali affirmatiua, & minore
vniuerſali negatiua, vniuer-
ſalem negatiuam directe con
cludentibus. vt omnis homo eſt
animal: nullus lapis eſt ani-
mal: ergo nullus lapis eſt hō:
& reducitur iſte modus ad ſe
cundum modū primæ figuræ,
minore, & concluſione conuer-
ſis ſimpliciter. & per tranſpo-
ſitionem præmiſſarum. Feſti-
no, tertius modus, conſtat ex
maiore vniuerſali negatiua,
et minore particulari affirma
tiua, particularem negatiuā
directè concludentibus: vt nul
B lus lapis eſt animal: quidam
homo eſt animal: ergo quidam
homo non eſt lapis: & reduci-
tur iſte modus ad quartum
modum primæ figuræ, maiore
conuerſa ſimpliciter. Baroco,
quartus modus, conſtat ex ma
iore vniuerſali affirmatiua,
& minore particulari negati-
ua, particularem negatiuam
directè concludentibus: vt om-
nis homo eſt animal: quidam
lapis non eſt animal. ergo qui-
dam lapis non eſt homo: &
reducitur ad primum modum
primæ figuræ per impoſſibile.
Reducere autem per impoſſi-
bile, eſt ex oppoſito concluſio-
nis cum altera præmiſſarum
inferre oppoſitum alterius præ
miſſæ. Sumatur enim oppoſi- C
tum concluſionis, ſcilicet iſta
propoſitio, omnis lapis eſt ho-
mo, cum maiore huius quar-
ti ſcilicet cum iſta, omnis ho-
mo eſt animal, ſic arguetur:
omnis homo eſt animal: omnis
lapis eſt homo: ergo omnis la-
pis eſt animal. Sequitur de
tertia figura, cuius tales dan-
tur regulæ. In tertia figura,
minore exiſtente negatiua,
nihil ſequitur. Item in tertia
figura concluſio debet eſſe par
ticularis. Tertia figura ſex
habet modos. Darapti, primus
modus, conſtat ex vniuerſali
affirmatiua maiore, & vni-
uerſali affirmatiua minore, D
particularem affirmatiuam
concludentibus directè: vt, om-
nis homo eſt ſubſtantia: omnis
homo eſt animal: ergo quod-
dam animal eſt ſubſtantia:
& reducitur ad tertium mo-
dum primæ figuræ, minore cō-
uerſa per accidens. Felapton,
ſecundus modus, conſtat ex
vniuerſali negatiua maiore,
& uniuerſali affirmatiua mi
nore, particularem negatiuā
directè concludentibus, vt, nul
lus homo eſt lapis: omnis homo
eſt animal: ergo quoddam ani
mal non eſt lapis: & reduci-
tur ad quartum modum pri-
mæ figuræ, minore conuerſa
per accidens.

Regula, & modi tertiæ figuræ.

PRI-

E *Arti.* 1. PRIMO ſciẽdum, quòd, Cameſtres, qui conſtat ex maiore vniuerſali affirmatiua & minore vniuerſali negatiua, vniuerſalem negatiuã directe concludentibus reducitur ad Celarent per conuerſionem ſimplicem minoris de Cameſtres & tranſpoſitionẽ præmiſſarum, & per conuerſionem ſimplicem concluſionis de Celarent: nam ad præmiſſas de cameſtres ſequuntur præmiſſæ de celarent, conuertendo minorem de cameſtres per cõuerſionẽ ſimplicem, & tranſponendo præmiſſas: & ad præmiſſas de celarent, ſequitur concluſio de celarent: & ad concluſionem de celarent per conuerſionem ſimplicem, ſequitur concluſio de cameſtres: ergo de primo ad vltimũ ad præmiſſas de cameſtres ſequitur concluſio de cameſtres: debet etiam reduci ad Darij per impoſſibile capiendo contradictorium concluſionis pro minore, & maiorem pro maiore, inferendo oppoſitum alterius præmiſſæ. Sed feſtino, qui conſtat ex vniuerſali negatiua maiore, & minore particulari affirmatiua, particularem negatiuam directe concludentibus, reducitur ad ferio, minore conuerſa ſimpliciter: cuius practica eſt ſicut in alijs; ſed per impoſſibile reducitur ad celarent, practicando etiam ſicut in alijs. Sed Baroco, qui conſtat ex vniuerſali affirmatiua maiore, & minore particulari negatiua, particularem negatiuam directè concludentibus, ſolum reducitur per impoſſibile ad Barbara, quæ reductio per impoſſibile eſt ſicut in alijs: ad oſtendendum bonitatem alicuius conſequentiæ. G

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, quòd poſtquam determinatum eſt de ſecunda figura, hic conſequenter determinandum eſt de tertia figura, in qua medium ſubijcitur in vtraque. Et eius dantur duæ regulæ ſpeciales. Prima: minore exiſtente negatiua in tertia figura nihil ſequitur: quia tunc argueretur a non diſtributo ad diſtributum ex parte maioris extremitatis, quæ non diſtribuitur in maiori: cum oporteret maiorem eſſe affirmatiuam: quia ex puris negatiuis nihil ſequitur: & tamen in concluſione bene diſtribueretur; cum eſſet prædicatum propoſitionis negatiuæ, nam oportet concluſionem eſſe negatiuam, per vnam regulam generalem, ſi aliqua præmiſſarũ fuerit negatiua, concluſio debet eſſe negatiua. Etiam eſſent dabiles termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Et debet intelligi iſta regula, dummodo caueatur, quòd non arguatur a non diſtributo ad diſtributum, quia tunc bene ſequeretur, concludendo concluſionem de modo loquendi inconſueto. Secunda regula in tertia figura ſemper concluditur particulariter, quia aliàs argueretur a non diſtributo ad diſtributum ex parte minoris extremitatis, quæ in minori præmiſſa non diſtribuitur, quia eſt prædicatum propoſitionis affirmatiuæ per primam regulam, & tamen in concluſione bene diſtribueretur; cum eſſet ſubiectum H

pro-

A propoſitionis vniuerſalis. Et debet intelligi iſta regula, dūmodo minor extremitas non diſtribuatur in minori.

Art. 3. TERTIO ſciendum, q tertiæ figuræ ſex ſunt modi, ſ. Darapti, felapton, diſamis, datiſi, brocardo & feriſon. Vnde Darapti eſt modus conſtans ex ambabus vniuerſalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuā directe concludentibus: cuius exemplum patet ſatis in textu: & reducitur ad Darii, minore conuerſa per accidens: nam ad præmiſſas de Darapti ſequuntur præmiſſæ de Darii, minore conuerſa per accidens: & ad pręmiſſas de Darii, ſequitur concluſio de Darii, quæ eſt eadem cū cōcluſione de Darapti: ergo
B de primo ad vltimum ad præmiſſas de Darapti ſequitur concluſio de Darapti: ſed per impoſſibile reducitur ad celarent, capiendo contradictorium concluſionis pro maiore, & minorem pro minore, inferendo oppoſitum alterius præmiſſæ. Et aduerte, quod ad bene arguendum in Darapti, oportet cauere, quod præciſe ſubiectum diſtributionis maioris ſit totum ſubiectum minoris, & nihil aliud: ideo non ſequitur cuiuslibet hominis oculus eſt dexter: cuiuslibet hominis oculus eſt ſiniſter: ergo ſiniſtrum eſt dextrum. Sed Felapton reducitur ad ferio, minore conuerſa per accidens, faciendo ſicut in aliis, ſed per impoſſibile reducitur ad barbara eodem modo, ſicut Darapti.

ARGVITVR primo ſic. Non ſequitur, nulla albedo eſt nigredo: omnis homo natus eſt ſuſcipere nigredinem: ergo nullus homo natus eſt ſuſcipere albedinem. C Secundo ſic. In cameſtres arguitur a non diſtributo ad diſtributum, cum medium in maiore non diſtribuatur. & tamen diſtribuitur in minore: igitur. Tertio ſic. Non ſequitur in Darapti, cuiuslibet hominis eſt aſinus. cuiuslibet hominis eſt equus: ergo equus eſt aſinus: cum præmiſſæ in aliquo caſu ſint veræ, & concluſio impoſſibilis. Ad primum dicitur, quòd non arguitur in ceſare, quia variatur habitudo abſtracti in habitudinem concreti: etiam in plus ſe habet prædicatum minoris, quam medium.

Ad ſecundum dicitur, quòd in cameſtres nō eſt incōueniens arguere a non diſtributo ad di- D ſtributum in præmiſſis ex parte medii, licet bene in concluſione ex parte extremitatum: ideo non valet argumentum.

Ad tertium dicitur, quod nō bene arguitur in Darapti, eo quòd illud, quod eſt ſubiectum diſtributionis in maiori, non eſt totale ſubiectum minoris: ſed ſic deberemus arguere cuiuslibet hominis eſt aſinus, omnis homo eſt equus, ergo alicuius equi eſt aſinus.

Diſamis, tertius modus, conſtat ex particulari affirmatiua maiore, & vniuerſali affirmatiua minore, particulorem affirmatiuam directè concludentibus: vt quidam homo eſt ſubſtantia: omnis homo eſt animal: er-

E *go quoddam animal eſt ſub-*
ſtãtia: & reducitur ad tertiũ
modũ primæ figuræ, maiore, et
concluſione conuerſis ſimplici
ter, & per tranſpoſitionẽ præ-
miſſarum. Datiſi, *quartus mo*
dus, conſtat ex uniuerſali af-
firmatiua maiore, & particu
lari affirmatiua minore, par
ticularẽ affirmatiuã directè
concludentib. ut oĩs hõ eſt ſub
ſtantia: quidam homo eſt ani
mal: ergo quoddam ani
mal eſt ſubſtantia: & reduci-
tur iſte modus ad tertium mo
dum primæ figuræ minore con
uerſa ſimpliciter. Frocardo,
quintus modus, conſtat ex ma
F *iore particulari negatiua, &*
minore uniuerſali affirmati-
ua, particularẽ negatiuã dire
cte concludentib. ut quidam
hõ non eſt lapis, oĩs hõ eſt aĩal:
ergo quoddam aĩal non eſt la
pis: & reducitur ad primum
modũ primæ figuræ per impoſ-
ſibile: Sumatur n. oppoſitũ con
tradictorium concluſionis cũ
altera præmiſſarum: & infe-
ratur oppoſitum alterius præ-
miſſæ: ut oẽ aĩal eſt lapis: om-
nis hõ eſt animal: ergo oĩs ho-
mo eſt lapis: Hæc enim conclu-
ſio, facta per impoſſibile in pri
mo modo primæ figuræ, contra
dicit maiori quinti, ſ. tertiæ fi
guræ. Feriſon ſextus modus,
conſtat ex maiore uniuerſali G
negatiua, & minore particu-
lari affirmatiua, particula-
rẽ negatiuã directe cõcluden-
tib. ut nullus hõ eſt lapis: qui-
dã hõ eſt aĩal: ergo quoddam
aĩal nõ eſt lapis. Et reducitur
ad quartũ modũ primæ figu
ræ, minore cõuerſa ſimpliciter.

Primo ſciendum, quod Diſa
mis tertius modus, reducitur Art. 1.
ad Darii, maiore & concluſio-
ne conuerſis ſimpliciter, & per
tranſpoſitionem præmiſſarum
cuius practica eſt ſatis clara: ſed
per impoſſibile reducitur ad ce
larent, capiendo oppoſitum cõ
tradictorium concluſionis pro
maiore & minorem pro mino-
re, inferendo oppoſitum alte- H
rius præmiſſæ ſcilicet maioris:
Et aduerte, quod ad hoc, quod
fiat bonus ſyllogiſmus in Diſa-
mis, requiritur quòd præciſe, ſu
biectum diſtributionis mino-
ris ſit totum, ſubiectum enun-
ciationis maioris: ideo non
ſequitur: alicuius propoſitio-
nis ſubiectum, cuiuslibet pro-
poſitionis eſt prædicatum: er-
go prædicatum eſt ſubſtan-
tia.

Sed Datiſi reducitur ad Da-
rii, minore conuerſa ſimplici-
ter: cuius practica ſatis patet. Et
aduerte, quòd Datiſi poteſt con
cludere indirecte, ſicut directe:
quia omnis modus, cuius con- Regula
cluſio poteſt conuerti ſimplici-
ter, poteſt concludere tam dire
cte quam indirecte. ſed per im-
poſſibile reducitur ad ferio eodẽ
modo, ſicut alij tertiæ figuræ.

Sed

A Sed Bocardo ſolum per impoſſibile reducitur ab barbara, faciendo ſicut in alijs modis tertiæ figuræ.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd Feriſon reducitur ad Ferio, minore conuerſa ſimpliciter: cuius practica patet, ſicut de alijs: ſed per impoſſibile reducitur ad Darij, accipiẽdo oppoſitum contradictorium concluſionis pro maiore, & minorem pro minore, inferendo oppoſitũ minoris quemadmodum fit in omnibus modis tertiæ figuræ. Et eſt aduertendum, ꝙ iſti ſyllogiſmi tertiæ figuræ poſſunt etiã probari per ſyllogiſmum expoſitorium. Vnde ſyllogiſmus expoſitorius eſt, cuius medium eſt ſingulare, ſingulariter & vniuocè tentum. vt Socrates eſt homo: Socrates eſt animal: ergo animal eſt homo. Et poteſt ſic practicari: nam ad præmiſſas de Darapti ſequuntur præmiſſæ ſyllogiſmi expoſitorij, vt ad iſtã omnis homo eſt animal: ſequitur iſta, iſte homo eſt animal; & ad iſtam omnis homo eſt ſubſtantia, ſequitur iſta, iſte homo eſt ſubſtantia, ad quas ſequitur iſta, ſubſtantia eſt animal: quæ eſt concluſio de Darapti: & faciliter poſſet practicari in aliis modis, vt videbitur in logica. primo Priorum tractatu ſecũdo, cap. 4 quæſtione prima, articulo 4.

Syllog expoſitorius quis et quotuplex.

B

Art. 3 TERTIO ſciendum, quod ſyllogiſmus expoſitorius eſt duplex, ſcilicet affirmatiuus, & negatiuus. Affirmatiuus eſt, cuius ambæ præmiſſæ ſunt affirmatiuæ: Negatiuus eſt cuius altera præmiſſarum eſt negatiua, & ẽt concluſio. Et licet aliquis ſyllogiſmus ſit negatiuus: tamen C quilibet ſyllogiſmus eſt propoſitio hypothetica affirmatiua, niſi copula principalis negetur ſcilicet, ergo. Aduerte, quod ad hoc, quod ſit bonus ſyllogiſmus expoſitorius, ſiue affirmatiuus, ſiue negatiuus: tres conditiones requiruntur.

Conta dões ſyllog. Expoſ.

Prima eſt, quod medium ſit terminus ſingularis ſingulariter & vniuocè tentus: defectus cuius ibi non eſt bonus ſyllogiſmus expoſitorius; iſte homo vel aſinus eſt aſinus, iſte homo vel aſinus eſt homo: ergo homo eſt aſinus: quia ſolum pars diiuncti ſingularizatur: ſed ſi totum ſingularizaretur, & vniuocè caperetur, tunc bene ſequeretur: ſed ſicut cõcluſio eſt falſa, ita aliqua præmiſſarum. Secunda conditio eſt, ꝙ medium in altera præmiſſarum ſit totale extremum, defectu cuius non ſequitur: iſtius hominis eſt oculus dexter: iſtius hominis oculus eſt ſiniſter: ergo ſiniſtr ũeſt dextrum. D

Tertia tandem cõditio, quod a præmiſſa affirmatiua, in qua ponitur terminus ſingularis, ſequatur vna de omni, & a præmiſſa negatiua ſequatur vna de nullo; defectu cuius non ſequitur, iſta eſſentia diuina eſt pater: iſta eſſentia diuina eſt filius: ergo filius eſt pater.

ARGVITVR primo ſic: Non ſequitur, quendam hominem animal non videt: omnem hominem videt equus: ergo equus non eſt animal. Secundo ſic: Nulla propoſitio, quia eſt falſa, eſt propoſitio: quædam propoſitio eſt propoſitio, quia eſt falſa:

E falſa, ergo quædam propoſitio falſa non eſt propoſitio. Tertio ſic: non ſequitur, Socrates eſt animal, Socrates non eſt aſinus, ergo aſinus nõ eſt aĩal, & tñ eſt ſyllogiſmus expoſitorius, igit. Ad primum dr, ꝙ arguitur a non diſtributo ad diſtributũ ex parte maioris extremitatis. Ad sñdr, ꝙ põt concedi totũ, nam ſi concluſio ſit falſa, altera præmiſſarũ erit falſa, & hoc ſi ly, quia, cõiungat inter terminos. Ad tertiũ dr, ꝙ nõ bene arguit expoſitorie, quia arguit a non diſtributo ad diſtributũ ex parte maioris extremitatis, qđ ẽt dẽt fugi, ſicut in aliis ſyllogiſmus.

Regula pro reductione ſyllogiſmorum.

Syllogiſmorum concludentiũ particularẽ negatiuã indirectè. tales dantur regulæ. F *Nullus ſyllogiſmus, cõcludẽs particularẽ negatiuã indirecte, põtẽt concludere directè: & concludens directè, põt concludere indirecte. Item prima figura concludit oĩa genera propõnum, ſ. vniuerſalẽ, particularem, affirmatiuã, & negatiuã. Scd'a figura concludit particularẽ negatiuã, & vniuerſalẽ negatiuã. Tertia concludit particularẽ affirmatiuam & negatiuam. verſus.*

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipton.

Celantes, Dabitis, Fapeſmo, Friſeſomorum.

Ceſare, cameſtres, Feſtino, Baroco, Darapti.

Felapton, Diſamis, Datiſi G *Brocardo, Feriſon*

In his quatuor verſib. prædictis ſunt decẽ & nouem dictiones, decem & nouẽ modis deſeruientes. Ita, ꝙ per primã dictionem intelligitur primus modus primæ figuræ: & per ſecundã ſecundus modus, &c. Vnde primi duo verſus deſeruiunt omnib. modis primæ figuræ. Tertius vero verſus præter vltimam eius dictionem, deſeruit modis ſecundæ figuræ: ita ꝙ prima dictio deſeruit primo modo, & ſecunda ſecũdo modo: & ſic de alijs. Vltima vero dictio tertij verſus cum alijs dictionib quarti verſus, deſeruit modis tertiæ figuræ. Sciendum: ꝙ per vocales, ſ. a, e, i, & o, intelliguntur quatuor genera propoſitionũ: ita, quod per hanc vocalem, a, intelligitur vniuerſalis affirmatiua: & per, e, vniuerſalis negatiua: & per, i, particularis affirmatiua: & per, o, particularis negatiua. H

Et in qualibet dictione ſũt tres ſyllabæ: & aliud reſiduum eſt ſuperfluum: niſi m: vt poſtea patebit. Et per primã illarũ ſyllabarũ intelligitur maior propoſitio: & per ſecundã minor: & per tertiã cõcluſio. Verbi gratia: prima dictio,

A ctio. ſ. barbara: hēt tres ſyllabas: in quarū qualibet ponitur a, & p̄ alter poſitū, ſignificatur ꝙ primus modus primæ figuræ conſtat ex duab. propoſitionib. vniuerſalib. affirmatiuis: vniuerſalem affirmatiuā cōcludentib. Et ita intelligitur de alijs dictionib. ſcd̄m vocales ibi poſitas. Et ſciendū eſt, ꝙ quattuor dictiones primi verſus incipiunt ab his conſonantib. b. c. d. & f & oēs aliæ dictiones ſequentes: & per hic intelligendum eſt, ꝙ oēs, quæ incipiūt per dictionem inchoatam per b: debent reduci ad primum modum primæ figuræ: &
B oēs, quæ incipiunt per dictionem inchoatam per c: ad ſcd̄m: & per d: ad tertium: & per f: ad quartum. Item vbicunque ponitur s: in illa dictione ſignificatur, ꝙ propoſitio intellecta per vocalem immediatè præcedentē, dēt conuerti ſimpliciter: & propoſitio intellecta per vocalē immediatè præcedentem iſtam litteram p, debet conuerti per accidens: & vbicunq; ponitur, m, debet fieri traſpoſitio in præmiſsis. Eſt n. tranſpoſitio in præmiſsis facere de maiore minorem, & econuerſo: & vbicunque ponitur, c, ſignificatur, ꝙ modus intellectus per illam dictionem, in qua poni- C
tur debet reduci per impoſsibile Vnde verſus.

Simpliciter vult. s. verti, p. vero per acci.

M vult tranſponi: c, per impoſsibile duci.

Seruat maiorem, variatq; ſecunda minorem.

Tertia maiorem variat, ſeruatq; minorem.

Sed quia Ariſt. in priorib. Li. i. c. 3 et inde
oſtendit coniugationes, in quibus non ſequitur concluſio ex præmiſsis eſſe inutiles per intentionē terminorū, in quibus non tenet huiuſmodi coniugatio: ideo vtilis eſt inuentio talium terminorū: vbicūq; ēt fiat D
inutilis coniugatio, contra regulas ſyllogiſmorū prius aſsignatas: accipiendi igitur ſunt duo termini diuerſi, ſ. duæ ſpecies ſub vno genere, differētia, vel proprio, vel accidente: vt hō, aſinus, aīal, vel duo termini: quorum alter de altero prædicetur, ſiue conuertibiliter ſiue nō, cū extraneo vtriuſq;, vt hō, riſibile, lapis: vel hō, aīal, lapis: vel accipiendi ſunt duo termini, quorū alter de altero prædicetur ſiue conuertibiliter, ſiue non, cū ſuperiore ad vtrumq; vt homo, riſibile, ſubſtantia: vel homo, animal, ſubſtantia: per hanc enim regu-

lam

E lam diſiunctiuam, cuicunque generi applicetur, ſiue ſubſtantiæ, ſiue quãtitati, ſiue alicui aliorum, ſemper inueniuntur termini, per quos inutilis coniugatio demonſtrabitur nõ tenere: & tales terminos appellat Ariſt. in priorib. terminos, in quib. non. Et nota, φ inuenire terminos, in quibus non, eſt acceptis tribus terminis, facere coniugationem, in qua præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa: manente eadem qualitate, & quantitate propoſitionum: verbi gratia hic eſt inutilis coniugatio: nullus homo eſt aſinus: nullus lapis eſt homo: ergo nullus lapis eſt aſinus: & iſti ſunt termini, in quibus ſic. Contra hanc inutilem coniugationem accipiuntur terminis, in quibus non, per ſecundum membrum regulæ, homo, riſibile, aſinus: arguitur ſic: nullus aſinus eſt homo: nullum riſibile eſt aſinus: ergo nullum riſibile eſt homo: ecce præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio eſt falſa, manente eadem qualitate, & quantitate propoſitionum in vtraque coniugatione, & vtrobique manente eadem figura. G

Vẽi ſupra, & c. 17. et li. 2. c. 2

F H

SVMMVLARVM PETRI HISPANI

Tractatus Quintus,

Ariſtotelis Topicen ad amuſſim attingens.

Rõ quotupliciter ſumitur.

RAtio dicitur multis modis. Primo modo ratio idem eſt, φ diffinitio vel deſcriptio: vt hic, Vniuoca dicuntur, quorum nomen eſt cõmune, & ratio ſubſtantiæ ſecundum illud nomen eſt eadem. Secundo modo eſt quædam virtus animæ. Tertio modo idem eſt, quod oratio oſtendens aliquid, ſicut ſunt propoſitiones vel rationes diſputantium. Alio modo idem eſt, quod forma materialis: vt in cultello ferrum eſt materia, diſpoſitio vero induſta in ferro, eſt forma. Alio modo idem eſt, quod eſſentia com-

A *munis, prædicabilis de plurib. vt eſſentia generis, vel ſpeciei, vel differentia. Alio modo idem eſt, quod medium, inferens concluſionem: & hoc modo ſumitur ratio in diffinitione argumenti, quæ talis eſt.*

Argu. quid.

Argumentum eſt ratio, rei dubiæ faciens fidem: id eſt medium probans concluſionem: concluſio enim debet confirmari per argumentum. Eſt autem concluſio, argumento vel argumentis probata propoſitio: ſed antequam probetur, tunc eſt dubitabilis: & eſt quæſtio.

Conclu ſio qd.

Quæſtio ſic diffinitur: Quæſtio eſt dubitabilis propoſitio.

Quæſtio quid.

B *Medium eſt, quod habet duo extrema.*

Mediū quid.

Argumentatio eſt argumenti per orationem explicatio, i. oratio explicans argumentum.

Argumentatio quid

Differt autem argumentum a medio, & ab argumentatione: quia medium dicitur eo, quòd habet duo extrema. Argumentum autem addit ſupra medium virtutem probandi concluſionem: vnde ad hoc, quòd ſit argumentum; exigitur quòd ſit medium, & habeat virtutem probandi concluſionē. Argumentatio autem dicitur totalis oratio compoſita ex præmiſsis, & concluſione: & in illa manifeſtatur virtus argumenti: aliquando n. tota oratio poteſt inferre vniuerſalem affirmatiuam: aliquando non niſi particularē affirmatiuam: aliquando vniuerſalem negatiuam: aliquando particularem negatiuam: & ſic manifeſtatur tota virtus argumenti, cum oſtendit ſupra quam concluſionem poteſt ipſum argumentum: & ſupra quam non poteſt; quod quidem fit in argumentatione, vt prius patuit. C

INcipit quintus tractatus, in quo determinatur de locis dialecticis, non quòd locus dialecticus ſit ſubiectum huius tractatus, ſed eſt ſyllogiſmus dialecticus, cuius paſſio ſuppletur p hoc complexum, generatiuum opinionis Et eius ſunt duplicia principia ſ. materialia, & regulatiua Materialia ſunt propoſitiones dialecticę, & earum termini. Sed regulatiua ſunt loci dialectici. id eſt maximæ dialecticæ: ſed quia argumentum diffinitur per rationem, dicendo argumentum eſt ratio, rei dubiæ faciens fidem: ideo videndum eſt de æquiuocatione huius termini, ratio, qui ſex modis accipitur, vt patet in textu: ſed ſexto modo accipitur pro diffinitione argumenti. puta quia tantum valet, ſicut medium, vel antecedens alicuius conſequentiæ, vel alicuius proceſſus argumentatiui. Ex quo ſequitur, quòd diffinitio argumenti ſic intelligitur. Argumentum eſt ratio, id eſt medium ſiu

Art. 1.

Subiectū huius libri quod. D

E ſiue antecedens alicuius conſequentiæ faciens fidem de re dubia. i. de cuius notitia generatur fides. i. verus aſſenſus de concluſione, quæ prius erat dubia: ex cuius notitia, & notitia adheſiua bonitatis conſequentiæ generatur verus aſſenſus. Ex quo patet, ꝙ non capitur hic fides pro notitia firma alicuius propoſitionis, generata ex ſola auctoritate dicentis: ſed capitur ibi fides pro aſſenſu concluſionis, ſiue ſit generatus per rationem, ſiue per auctoritatem.

Art. 2. *Concluſio capitur dupliciter* SECVNDO ſciendum, quod cõcluſio capitur dupliciter. Vno modo large, pro omni propoſitione, illata ex antecedente in bona conſequentia, ſiue illata ſit vera, ſiue falſa, & ſic capitur, cum dicitur; in omni ſyllogiſmo eſt concluſio, & ſic non capitur hic. F Alio modo capitur ꝓ omni propoſitione vel oratione illata, ex aliqua præmiſſa, vel aliquibus præmiſſis, ipſam probante vel probantibus: & ſic capitur hic, & debet ſic intelligi diffinitio. Concluſio eſt oratio, illata ex aliqua præmiſſa, vel aliquibus præmiſſis: ipſam probante vel probantibus. Similiter qõ capitur dupliciter.

Qõ dupliciter capitur Vno modo large, pro omni ꝓpõne, ſumpta cũ ſigno interrogatiuo, ſiue illa propoſitio ſit vera ſiue falſa, ſiue probabilis, ſiue non, quemadmodum eſt ibi q̃ſtio vtrũ quodlibet eſt, vel non eſt: & ſic non capitur hic. Alio modo capitur pro propoſitione dubia, ſumpta cum ſigno dubiecatis, ſiue quæſitiuo: quæ per argumentationem poteſt fieri euidens, & manifeſta, & ſic capitur hic, & debet ſic intelligi eius diffinitio. Quæſtio eſt dubitabilis propoſitio cum ſigno dubitationis, & quæſitiuo proportionato: nata fieri euidens per aliquem proceſſum. G

Art. 3. *Argumentatio accipitur tripliciter.* TERTIO ſciendum, quòd argumentatio tripliciter accipiť. Vno modo large, pro omni propoſitione formata ad modum conſequentiæ: ſiue talis conſequentia ſit bona, ſiue non. Alio modo capitur ſtrictè, pro omni oratione, formata ad modũ cõſequentiæ bonæ, ſiue in tali conſequentia añs ſit probatiuũ conſequentis, ſiue non. Alio modo capitur ſtrictiſſimè, pro oĩ oratione formata ad modum conſequentiæ bonæ, cuius añs eſt probatiuum conſequentis. Aduerte vltra, ꝙ dña eſt inter argumentum, medium, & argumentationẽ: vnde capiendo medium pro totale antecedente medium in plus ſe habet, quam argumentum, quia dicitur tam de argumento probatiuo, quam de non probatiuo: ſed argumẽtum ſolum dicitur de antecedente probatiuo: & ſic omne argumẽtum eſt medium, ſed non eſt contra, ſed argumentum differt ab argumentatione, ſicut pars a toto, quia argumentatio eſt oratio compoſita ex antecedente, & conſequente: ſed argumẽtum eſt ſolum antecedens. *Argumentum, medium, H et argumentatio differunt.* Aduerte etiam, quòd quæſtio, propoſitio, enunciatio, & concluſio differunt, nam oratio dicitur enunciatio, eo quòd eſt vera, vel falſa, ſed dicitur quæſtio, quia eſt dubia ſumpta cum ſigno quæſitiuo ſed dicitur cõcluſio, ꝓut eſt illata ex aliqua pręmiſſa, vel præmiſſis, ipſam probante, vel probantibus, ſed dicitur propoſitio: *Qõ propoſitio, enunciatio, & concluſio differunt.*

A ſitio: quia ponitur in præmiſſis ad probandum, vel inferendum concluſionem aliquam.

Quæſi pro alio poſitio.

ARGVITVR primo ſic: diffinitio argumenti non conuenit cũ contento ſub diffinito, cũ non conueniat argumento ſophiſtico: Si argumentũ põt fieri de re certa, puta de iſta, Deus eſt, ergo nõ facit fidem de re dubia. Secundo. Diffinitio cõcluſionis nõ conuenit iſti ſyllogiſmo, oĩs lapis eſt equus, omnis homo eſt lapis, ergo omnis homo eſt equus, quia non probatur argumento, vel argumentis. Tertio ſic. Ibi eſt quæſtio, vtrum homo currit. & tamen non eſt propoſitio, cum non ſignificet verum neque falſum, igitur. Ad primũ dr̃. quòd argumentum ſophiſticum, vel argumentum procedens ex falſis, non continetur ſub argumẽto, quòd ibi diffinitur. Ad aliam partem dr̃, ꝙ non eſt aliquid ita certum, quin poſſit accipi ſub ratione incerti, & tunc poteſt fieri argumentum. Ad ſecundum dicitur, ꝙ cõcluſio illius ſyllogiſmi non eſt concluſio, niſi capiendo concluſionem large, & non ſtricte, quemadmodum capitur hic. Ad tertium dr̃, ꝙ quæſtio capitur dupliciter. Vno modo pro aggregato ex propoſitione, & ſigno quæſitiuo, & ſic non eſt propoſitio, nec ſignificat verum, neq; falſum. Alio modo capitur pro propoſitione, cui additur ſignũ quæſitiuum, & ſic bene eſt propoſitio, vel proportionabile propoſitioni.

Sc. 1 primo d. 2. q. 2. — B — *Quæſt. dupliciter capitur.*

Argumentationis quatuor ſunt ſpecies, ſcilicet ſyllogiſmus, inductio, enthymema, & exemplum. Diffinitio autem ſyllogiſmi dicta eſt prius. C

Argumentationis ſpes.

Inductio eſt a ſingularib. ſufficienter enumeratis, ad vniuerſale progreſſio: vt, Socrates currit, Plato currit, & ſic de alijs: ergo omnis homo currit.

Inductio qd.

PRIMO ſciendum, quòd argumentationis quatuor ſunt ſpecies, ſcilicet, ſyllogiſmus, inductio, enthymema, & exemplũ. Et ſi quis dicat, hic eſt aliqua ſpecies argumentationis, omnis homo eſt lapis, ergo quidam lapis eſt homo, & tamen non eſt aliqua iſtarum ſpecierum, cum antecedens non ſit probatiuum conſequentis, igitur. Reſpondet, quòd argumentatio poteſt capi dupliciter. Vno modo ſtricte, pro omni bona conſequentia, cuius antecedens eſt probatiuũ concluſionis, & ſic dico, quòd iſta quatuor, prout antecedentia ſunt probatiua concluſionis, ſunt ſpecies argumentationis, immo tunc nulla conſequẽtia eſt ſpecies argumentationis, niſi antecedens ſit probatiuum concluſionis. Alio modo capitur large, pro omni bona conſequentia, ſiue eius antecedens ſit probatiuum concluſionis, ſiue non, & ſic ſpecies eius ſunt iſta quatuor, ſiue antecedentia ſint probatiua concluſionis, ſiue non. Et ſimiliter poteſt diſtingui quælibet illarum ſpecierum, vt inductio poteſt capi dupliciter. Vno modo, vt eſt bona conſequentia, & eius antecedẽs eſt probatiuum concluſionis. & continetur ſub argumenta-

Art. 1. — D — *Argumentatio dupliciter capitur* — *Inductio dupliciter*

E tione, ſtricte ſumpta. Alio modo capitur large, pro bona conſequentia, ſiue antecedens ſit probatiuũ concluſionis conſequentis, ſiue non, & ſic eſt ſpecies argumentationis, large captæ, & non ſpecialiter: & ſimiliter dicetur de alijs.

Art. 2. Secundo ſciendum, quòd poſtquàm ſyllogiſmus fuit ſufficienter diffinitus: ideo nunc diffinitur inductio, ſic dicendo: Inductio eſt progreſſio, id eſt progreſſus a ſingularibus, id eſt ab inferioribus ad vniuerſale, id eſt, ad ſuperius. Et poteſt capi dupliciter, ſcilicet large, & ſtricte. Large, eſt conſequentia illatiua vniuerſalis ex ſua ſingulari, vel ſuis ſingularibus cum iſta additione, & ſic de alijs, vel non ſunt plura. Sed ſtricte, eſt argumentatio probatiua propoſitionis vniuerſalis: ex ſua ſingulari, vel ſuis ſingularibus, mediante iuuamine intellectus. F Vnde intellectus dicitur iuuare, vel ſupplere, quando in nullo ſingulari percipit inſtantiam: nec habet rationem, quare in aliquo ſingulari ſit inſtantia: & tamen ex hoc, quod intellectus cognoſcit, quòd aliquæ ſingulares ſunt veræ, cõcedit vniuerſalem: (*Scot. in 1. d. 3. q. 4. ar. 2*) ex eo quòd intellectus cognoſcit, quòd iſte ignis eſt calidus, & ille eſt calidus, & non videt inſtantiam: concedit iſtam: omnis ignis eſt calidus. Et aduerte, quòd inductio poteſt formari dupliciter. Vno modo inferendo vniuerſalem ex ſingularibus ſine explicatione iſtius particulæ, & ſic de alijs: vel alicuius alterius æquiualentis. & de tali dico, quòd nulla talis ſub ratione inductionis eſt bona cõſequentia: ſed ſi ſit bona, hoc eſt ratione alicuius alterius. G Alio modo poteſt fieri inductio, inferendo vniuerſalem ex ſua ſingulari, vel ſuis ſingularibus cum additione illius particulæ, & ſic de alijs, vel non ſunt plura, & ſic eſt bona conſequentia, quia tunc nulla reperitur inſtantia.

Art. 3. Tertio ſciendum, quòd inductio fit oppoſito modo ad deſcenſum: nam deſcenſus eſt ab vniuerſali ad ſingularia: vt omnis homo currit: ergo Petrus currit, Ioannes currit, & ſic de alijs. (*Inductio contrariatur deſcẽſui.*) Aduerte, quòd Iductio poteſt fieri dupliciter. Vno modo a ſingularibus in ſupponendo, & ſignificando ſimul. vt Petrus currit, Ioannes currit, & ſic de alijs: ergo omnis homo currit: & ſic inductio non eſt conſequentia formalis: quia in forma eſt dabilis inſtantia: H vt non ſequitur, Petrus currit, Ioannes currit, & ſic de alijs: ergo omnis aſinus currit: & tamen ſeruatur ſimilis forma, cum non fiat niſi variatio terminorum ſuperioris, & inferioris, qui non ſe tenent ex parte formæ conſequentiæ. Alio modo fit a ſingularibus in ſupponendo tantum, & non in ſignificando: vt iſte homo currit, & ſic de alijs: ergo omnis homo currit: & ſic eſt bona conſequentia formalis: quia in tali forma non eſt dabilis inſtantia. Et ſi dicatur: ibi ſeruatur talis forma, (*Obiectio.*) iſte homo currit, iſte homo currit, & ſic de alijs: ergo omnis aſinus currit. Reſpondetur, quòd non ſunt eiuſdem formę: quia fit variatio numeri termi-

norum

A norum, qui numerus terminorum ſe tenet ex parte formæ, uam in prima conſequẽtia ſunt tantum duo termini computan do terminos ſynonymos pro vno & eodem, & in ſecunda ſunt tres termini non ſynonymi.

ARGVITVR primo ſic: Enthymema reducitur ad ſyllogiſmum. ergo non eſt ſpecies diſtincta a ſyllogiſmo.

Secundo ſic. Inductio poteſt reduci ad ſyllogiſmum, ergo non videtur differre a ſyllogiſmo. Tertio ſic. Ibi arguitur a ſingularibus ad vniuerſale dicendo, iſte homo, vel aſinus eſt rudibilis, iſte homo, vel aſinus eſt rudibilis: & ſic de aliis, ergo omnis homo, vel aſinus eſt rudibilis: & tamen non eſt inductio, cum antecedens ſit verum, B & conſequens falſum. igitur.

Ad primum dicitur, negando conſequentiam. quia vnam argumentationem reduci ad aliã, non eſt ipſam fieri aliam, ſed eſt ipſam probari per aliam argumentationem perfectiorem. Ad ſecundum dicitur eodem modo.

Aduerte tamen, quòd inductio reducitur ad ſyllogiſmum, accipiendo ſingularia pro medio, & prædicatum concluſionis pro maiore extremitate, & ſubiectum pro minori extremitate, vt, Socrates currit, Plato currit, & ſic de aliis; ergo omnis homo currit, ſic reducitur, omne quod eſt Socrates, vel Plato currit, omnis homo eſt Socrates vel Plato ergo omnis homo currit. Ad tertium dicitur, quod non debet ſic argui, ſed ſic, ille, qui eſt homo, vel aſinus, eſt rudibilis, demonſtrando Socratẽ, ille qui C eſt homo, vel aſinus, eſt rudibilis, demonſtrando Platonem, & ſic de aliis. Vel poteſt dici, quòd non arguitur a ſingularibus, quia totale ſubiectum illarum ſingularium non ſingularizatur, ſed ſi ſingularizetur & teneatur vniuoce, tunc ſicut conſequens eſt falſum, ita & antecedens.

Enthymema eſt ſyllogiſmus imperfectus, id eſt oratio, in qua non omnibus præmiſſis poſitis infertur feſtinata concluſio: ut omne animal currit. ergo omnis homo currit. In hac enim argumentatione includitur hæc propoſitio: omnis homo eſt animal: quæ ſi poneretur, perfectus eſſet ſyllogiſmus. Ariſtoteles ſic diffinit enthymema. Enthymema eſt ex icotibus, & ſignis: icos idem eſt quod propoſitio probabilis. Signum, ut hic ſumitur, idem eſt quod demonſtratiua, ſeu neceſſaria propoſitio, vel probabilis: & hoc in inferendo. Signum, vt hic ſumitur, dicit neceſſitatem illationis: icos autem dicit probabilitatem ipſius propoſitionis in ſe. ſecundum quam probabilitatem propoſitio dicitur eſſe vera. vnde licet in enthymemate eſt tantum vna propoſitio inferens, & Enthymema quid. D 2 Prior in fine.

Digitized by Google

E alia illata: tamen ſecundũ q̃ protõ inferens apparet oib. eſſe vera, vel pluribus, ſic dicitur icos: quia ſic iam eſſet probabilis: vt quilibet diligit diligentem ſe: ſecundum aũt q̃ ipſa infert concluſionem de neceſſitate, ſic eſt ſignum: & ſic eadem propoſitio eſt icos, & ſignum: ſecundum aliud, & aliud. Si quis obijciat, q̃ enthymema debeat ſic diffiniri: Enthymema eſt ex icote, & ſigno: cum tãtum ſit vna propoſitio inferens, quæ eſt icos, & ſignum ſecundum diuerſa: Ad hoc ſic dicendum eſt, F q̃ licet ſit vna propõ inferens actu: tamen habet in ſe virtutem duarum propoſitionum: quia habet in ſe virtutem propriam, & illius, quæ ſub intelligitur: & ſic eſt vna ſecũdũ ſubſtantiam, & duæ ſecũdum virtutem: & ideo dicitur in plurali numero ex icotibus, & ſignis, & nõ ex icote, & ſigno.

Inſtantia.

Enthymema quõ reducitur ad completum ſyllogiſmum.

Sciendum eſt, q̃ omne enthymema debet reduci ad ſyllogiſmum. In enthymemate enim ſunt tres termini, ſicut in ſyllogiſmo: & duo illorum ſunt in concluſione; & ſunt maior extremitas, & minor extremitas: alius autem non ponitur in concluſione, & eſt medium. Illarum autem extremitatum altera ſumitur bis, & altera ſemel. Et extremitate ergo tantum ſemel ſumpta, & ex medio fiat vna propoſitio ſecundum exigentiam modi, & figuræ: & ſic habetur ſyllogiſmus. verbi gratia in hoc enthymemate: omne animal currit, ergo omnis homo currit: homo, & currit ſunt duæ extremitates, & animal eſt medium: ſed illa extremitas, ſcilicet, homo, ſumpta eſt tantum ſemel: ex ipſa ergo, et ex medio fiet vna propoſitio: ſcilicet omnis homo eſt animal: & tunc erit perfectus ſyllogiſmus ſic: omne animal currit: omnis homo eſt animal: ergo omnis homo currit. G H

Exemplum quid.

Exemplum eſt, quando vnum particulare probatur per aliud propter aliquod ſimile, repertum in ipſis: vt Pariſienſes pugnare contra Rhotomagenſes, malum eſt: ergo Turonenſes pugnare contra Pictauienſes, malum eſt: quia vtrobique eſt pugnare affines contra affines.

Art. 1.

Enthymema capitur tripliciter.

PRIMO ſciendum pro declaratione enthymematis, quòd enthymema capitur tripliciter. Vno modo large, p̃ oĩ argumentatione, in qua ex vna propoſitione, vel plurib. nõ ſyllogiſticè ordinatis, infertur conſequens, & ſic capitur, cum dr̃, quòd omnis argumentatio eſt ſyllogiſtica, vel enthymematica. Alio modo capitur ſtrictè, p̃ omni

A omni argumentatione non ſyllogiſtica, nec inductiua, nec exemplari, in qua ex vna propoſitione, vel pluribus non ſyllogiſticè ordinatis, infertur conſequens: & ſic capitur cum dicitur quòd omnis argumentatio eſt ſyllogiſmus, inductio, enthymema, vel exemplum: & hoc modo conuerſiones, & argumentationes, quæ fiunt in hypotheticis: dicuntur enthymemata. Alio modo capitur ſtrictiſsimè, pro argumentatione, in qua ex vna ſola propoſitione categorica, in antecedenti expreſſa, infertur concluſio: cui propoſitioni ſi aliqua præmiſſa addatur, erit bonus ſyllogiſmus: & ſic capit Petrus Hiſpanus: cuius deſcriptio B debet exponi illo modo prædicto: & illo modo capiendo enthymema, conuerſiones, & argumentationes in hypotheticis non ſunt enthymemata: cum non reducantur ad ſyllogiſmum, addendo vnam præmiſſam.

Art. 2. SECVNDO ſciendũ, quòd enthymema reducitur ad ſyllogiſmum, ſicut imperfectum ad perfectum. Pro cuius declaratione eſt aduertendum quod enthymemata, quæ ex pluribus propoſitionibus inferunt conſequens, non reducuntur ad ſyllogiſmum: ſed bene illa, quæ ex vna ſola propoſitione expreſſa inferunt concluſionem. Vnde enthymema reduci ad ſyllogiſmum, non eſt aliud, quàm antecedenti enthymematis addere aliquã propoſitionem, virtute cuius antecedens de neceſſitate infert conſequens, quod de neceſſitate non ſemper ſequitur ad antecedens enthymematis. Et ad C cognoſcendum, quæ præmiſſa deficiat aduerte, quòd ſi ille terminus, qui eſt prædicatum in concluſione, ponatur in antecedente, deficit minor: ſed ſi ille terminus, qui eſt ſubiectum conſequentis, ponatur in antecedente, deficit maior, exemplum primi: hõ eſt riſibilis: ergo animal rationale eſt riſibile, exemplum ſecundi: homo eſt riſibilis: ergo homo eſt animal rationale: deficit in prima minor: hoc animal rationale eſt homo: in ſecunda illa maior, omne riſibile eſt animal rationale. Sed ad cognoſcendum, ad quam figuram redecatur: videndum eſt, ſi illud, quod prædicatur in concluſione: ponatur a parte ſubiecti in D antecedente, & ſic, tunc reducitur ad ſecundam figuram. Sed ſi prædicatum concluſionis ponatur, in antecedente a parte prædicati, tunc ſi medium non prædicetur in propoſitione, quæ additur, debet reduci ad primam figuram: ſi ſubijciatur, ad tertiã figuram.

Arti. 3. *Exemplũ capitur dupliciter* TERTIO ſciendum, quòd exemplum poteſt capi dupliciter. Vno modo large: & ſic poteſt deſcribi. Eſt argumentatio, in qua infertur cõcluſio propter ſimilitudinem, repertam inter res ſignificatas per terminos antecedentis, & conſequentis: ſiue antecedens ſiue conſequens ſint propoſitiones vniuerſales, vel particulares: ut omnes Scoti ſunt boni homines armorum: ergo & Anglici: quia vtrique ſunt bene exercitati. Alio modo capitur ſtrictè: & ſic eſt argumentatio, probatiua

concluſionis particularis ex alia propoſitione particulari, vel ex aliis propoſitionibus particularibus propter aliquā ſimilitudinem repertam inter res ſignificatas per terminos antecedentis, & conſequentis, & ſic capitur large, particulare, vt ſe extendit ad particularem, indefinitam & ſingularem. Et aduerte, quòd exemplum non eſt bona conſequētia, nec probatiua, niſi in antecedente, & conſequente exprimatur terminus ſimilitudinis: vt, hic non eſt bonum exēplum. Rothomagenſes ſunt diuites, ergo Burgenſes ſunt diuites, quia non exprimitur terminus ſimilitudinis. quare antecedens eſt verum, puta, propter portum maris. Et reducitur ad ſyllogiſmum, accipiendo terminum importantem ſimilitudinem pro medio: & prædicatum

F concluſionis pro maiori extremitate: & ſubiectum pro minori extremitate, & tunc infertur concluſio exempli: vt, Burgenſes ſunt diuites, ergo & Rothomagenſes, quia vtrique habent portum maris, & reducitur ſic, omnes habentes portum maris, ſunt diuites: Burgenſes habent portum maris: ergo Burgenſes ſunt diuites.

ARGVITVR primo ſic: Conuerſio eſt enthymema, & tamen non eſt ſyllogiſmus imperfectus, igitur. Secudo ſic. Ibi eſt exemplum, Socrates eſt riſibilis, ergo Plato eſt riſibilis, qa vterq; eſt homo, & tñ ibi nō arguitur ab vno particulari ad aliud, igitur. Tertio ſic. Ad probationem concluſionis non ſolum requiritur notitia antecedētis, ſed etiam requiritur notitia bonitatis conſequentiæ: ſed in exemplo nō eſt bona conſequētia, ergo per exemplum nihil poteſt probari. G

Ad primum dicitur, quòd conuerſio eſt bene enthymema largè & ſtrictè: ſed nō capiendo enthymema ſtrictiſſime & propriiſsime. Ad ſecundum dicitur, ꝙ bene arguitur a particulari, capiendo large. Dicitur vlterius, ꝙ licet exemplum non ſit conſequentia neceſſaria, tamen bene eſt conſequentia ꝓbatiua, & hoc ſufficit. Ad tertiū dicitur, quòd licet in exemplo non ſit bona conſequentia quantum eſt de ſe, tamen bene virtute intellectus ſupplentis vicem bonitatis conſequentiæ.

Quia autem argumentum per locum confirmatur: ideo danda eſt diffinitio loci: prout locus hic ſumitur. Locus eſt ſedes argumenti, vel id, a quo ad propoſitam quæſtionē conueniens trahitur argumentū. H *Locus dialecticus] quid.*

Quid autem ſit quæſtio, dictū eſt. Et ſciendum ꝙ propoſitio, quæſtio, concluſio, & enunciatio ſecundum ſubſtātiam idē ſunt. Differūt aūt ſecundum orationes: diuerſas enim habēt rationes ſiue diffinitiones, ut prius patuit: ſecundum enim quòd dubitabilis eſt, eſt quæſtio: prout uero iam probata eſt per argumentum: eſt concluſio: prout vero ponitur pro alio in præmiſsis, eſt propoſitio quia propoſitio dicitur ſecundum, *Propoſitio, quæſtio, concluſio quo differunt.*

A

dũ, ꝙ eſt in pręmiſsis ad probandum conclusionem. Enunciatio aũt eſt, ſecundum ꝙ ſignificat eſſe, vel non eſſe, ut, Socrates currit, Socrates nõ currit: Habito de diffinitione loci ſequitur diuiſio ipſius loci. Locus autem diuiditur in locum maxima, & in locum differentiam maxime.

Locorũ dialecticorum diuiſio Locus maxima.

Locus maxima idem eſt, quod ipſa maxima. Maxima eſt propoſitio, quę nõ eſt altera prior, neque notior, vt, omne totũ maius eſt ſua parte. Item de quocunque prędicatur diffinitio, & diffinitum: Et de quocunque prędicatur ſpecies, de eodem prędicatur genus.

Locus differẽtia maxime.

Locus differentia maxime, eſt illud, quo una maxima differt ab alia, vt iſta maxima: de quocunque prędicatur ſpẽs, & genus: & de quocunque prędicatur diffinitio & diffinitum. differũt per terminos ex quibus cõponuntur. Vna.n. componitur ex genere, & ſpecie. Altera ex diffinitione, & diffinito vnde iſti termini ſimplices dicuntur differentia maxime. Eſt ſciendũ, ꝙ tam locus maxima, quã locus differentia maxime dicitur locus: quia uterque cõfert firmitatẽ, & robur argumento. Vnde proportionabiliter ſumitur hic locus ad locum in rebus naturalibus: quia ſicut

B

ille ſeruat res omnes in eſſe: ſic ſimiliter hic locus confirmat argumentum. Item locus differentia maxime diuiditur per locum intrinſecum, extrinſecum, & medium.

C

Locus intrinſecus.

Locus intrinſecus eſt, quando ſumitur argumentum ab his, quę ſunt de ſubſtantia rei, ut in diffinitione, vt ſi dicatur: animal rationale mortale currit: ergo hõ currit.

Locus extrinſecus.

Locus extrinſecus eſt, quando ſumitur argumentũ ab his, q̃ omnino ſeparata sũt a ſubſtantia rei, vt ab oppoſitis, vt ſi quęratur: vtrũ Socrates eſt albus, & probetur: Socrates non eſt niger, ergo Socrates eſt albus.

D

Locus medius

Locus medius eſt, quando ſumitur argumentũ ab his, quę partim conueniunt cũ terminis, in quęſtione poſitis: & partim differunt ab eis: ſicut uniuoca & denominatiua: q̃ dicũtur coniugata: ut ſi quęratur, vtrum iuſtitia ſit bona? & probetur ſic. iuſtũ eſt bonum: ergo iuſtitia eſt bona.

Arti. 1.

P R I M O ſciendum eſt: quòd diffinitio loci data in textu, ſic eſt intelligenda. Locus eſt ſedes argumenti, id eſt oratio confirmatiua argumenti dialectici, vel eſt habitudo terminorum, ratione cuius talis oratio habet veritatem. Vnde per hoc, quod dicitur oratio confirmatiua, tangitur locus maxima, per hoc, quod dicitur, vel habitudo terminorũ, tangi-

Digitized by Google

E tangitur locus differentia maxime. Ex quo ſequitur, quòd capitur hic locus, & ſedes ſecundò intentionaliter, pro loco, & ſede logicali, & non primò intentionaliter. Et eſt duplex locus. ſ. locus maxima, & locus differẽtia maxime. Vnde maxima, eſt propoſitio per ſe nota, qua non eſt altera prior neque notior, ſupple conſtituta ex conſimilibus terminis vel eiſdem: ut omne totum eſt maius ſua parte. Sed locus maxima eſt regula, ſiue propoſitio per ſe nota, confirmatiua conſequentiæ dialecticæ: vt iſta propoſitio: de quocunque prædicatur diffinitio, & diffinitum, eſt confirmatiua huius conſequentiæ dialecticæ: Petrus eſt animal rationale: ergo Petrus
F eſt homo. Et dicitur notanter, confirmatiua conſequentiæ dialecticæ, propter aliàs maximas: quæ non ſunt confirmatiuæ dialecticæ: ut iſta: omne totum eſt maius ſua parte: quæ bene dicitur maxima, ſed non dicitur locus maxima.

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, quòd locus differentia maxime eſt illud, per quod vna maxima dialectica differt ab alia. ſ. locus differentia maxime eſt terminus, vel habitudo terminorum, ex quibus componitur maxima, ſeu locus maxima. Ex quo ſequitur, quòd vna maxima differt ab alia per ſuos terminos, vt iſta maxima: de quocunque, prædicatur diffinitio, prædicatur diffinitum: differt ab illa, de quocunque prædicatur ſpecies, & genus: per ſuos terminos, vel per habitudinem ſuorum terminorum. Ex quo patet, qualem differentiam habeant inter ſe locus maxima, & G locus differentia maxime. Patet etiam, quid eſt quærere vnde locus: Nam quærere vnde locus: non eſt aliud quærere, quàm quærere quæ habitudo eſt termini inferentis ad terminum illatum. Et ſolet reſponderi per terminos ſecundæ intentionis, verificabiles de termino inferente, & de termino illato: puta a diffinito ad diffinitionem: a ſpecie ad genus. Et quærere maximã, non eſt aliud quærere, quàm quærere propoſitionem regulatiuam conſequentiæ dialecticę. Ex quo patet quòd argumentum dialecticum implicite fundatur in loco differentia maxime, ſed explicite fundatur in loco maxima.

Arti 3. H TERTIO ſciendum, quòd locus differentia maxime, diuiditur per locum intrinſecum, extrinſecum, & medium. Vnde diffinitio loci intrinſeci ſic intelligenda eſt, quando terminus inferens, & terminus illatus idẽ important conuertabiliter, vel non conuertibiliter, & vnum eſt in alio ſecundum aliquem modum eſſendi in. Vnde in quolibet loco eſt terminus inferens, & terminus illatus. Vnde terminus inferens eſt terminus poſitus in antecedente, & non in conſequente: ſed terminus illatus eſt terminus poſitus in conſequente, & non in antecedente. Sed locus extrinſecus eſt, quando terminus inferens, & terminus illatus non idem important conuertibiliter, vel non conuertibiliter: neque unum eſt in alio ſecundum aliquem modum eſſendi in. Sed locus medius eſt quando terminus inferens, & terminus illatus partim conue-

niunt,

A niunt, & partim differunt: vel ſe habent ſicut membra diuidẽtia. Et de omnibus iſtis patebit in ſuis locis.

ARGVITVR Primo ſic: Nulla bona diffinitio debet dari per metaphoram: ſed diffinitio loci datur per metaphoram, ſcilicet per ſedem quæ metaphorice accipitur: igitur non eſt bona diffinitio. Secundo ſic: Si diffinitio loci eſſet bona, ſequeretur, quòd iſti duo termini, homo, & animal eſſent loci: cum ab illis trahatur conueniens argumentum, ſcilicet ab inferiori ad ſuperius: ſed hoc eſt falſum: nam vel eſſent locus maxima, vel differentia maxime, non maxima, quia ex ipſis non conſtituitur maxima: nec locus differentia maxime: cum per ipſos

B vna maxima non differat ab alia. Tertio ſic: Omnis locus differentia maximę eſt habitudo: ſed habitudo non eſt terminus, igitur male dicitur, quod locus differentia maxime, eſt termini, per quos vna maxima differt ab alia. Ad primum dicitur, quòd licet diffinitio data ꝑ metaphoram, non reducta ad propriam locutionem non ſit bona: tamen ſi reducatur ad propriam locutionem, erit bona.

Ad ſecundum dicitur: quòd licet ab illis ſumatur argumentum, tanquam ab illis, ex quib. conſtituitur argumentum, non tamen ſumitur argumẽtum ab illis, tanquam a terminis verificabilibus, de termino inferente, & a termino illato: ex quibus conſtituitur maxima. Ad tertiũ dicitur, ꝙ loci ſunt habitudines formaliter: ſed fundamentaliter, vel originaliter sũt ipſi termini.

C *Item locus intrinſecus diuiditur per locum a ſubſtantia, & per locum a concomitantibus ſubſtantiam. Locus a ſubſtantia eſt, quando ſumitur argumentum ab his, quæ ſunt de ſubſtantia terminorum, in quæſtione poſiterum. Et ille locus diuiditur per locum a diffinitione, à deſcriptione, & a nominis interpretatione. Diffinitio eſt oratio, indicãs quid eſt eſſe rei per eſſentialia. Locus a diffinitione eſt habitudo diffinitionis ad diffinitum: & continet quatuor argumenta. & quatuor maximas.* — *Locus a ſubſtantia.* — *Diffinitio quid*

D *Primo ſubijciendo diffinitionem affirmatiuè: ut animal rationale currit: ergo homo currit, Maxima: quicquid prædicatur de diffinitione: & de diffinito. Secundo prædicando diffinitionem affirmatiuè: vt Socrates eſt animal rationale mortale: ergo Socrates eſt homo. Maxima: de quocunque prædicatur diffinitio: & diffinitum. Tertio ſubijciendo diffinitionem negatiuè: vt animal rationale mortale non currit: ergo homo non currit. Maxima: quicquid remouetur a diffinitione, etiam remouetur à diffinito. Quarto prædicando diffinitionem negatiue: vt lapis non eſt ani-* — *Locus a diffinitione.*

mal

A *mal rationale mortale: ergo lapis non eſt homo. Maxima: a quocunque remouetur diffinitio, & diffinitum.*

Locus a diffinito. *Locus a diffinito, eſt habitudo ipſius ad ſuam diffinitionem. Et continet quatuor argumenta, quatuor maximas, ſicut locus a diffinitione. Primo ſubijciendo diffinitũ affirmatiue, vt homo currit: ergo animal rationale mortale currit. Maxima: quicquid prædicatur de diffinito, & etiam de diffinitione.*

Secundo prædicando diffinitum affirmatiue: vt Socrates B *eſt homo: ergo Socrates eſt animal rationale, mortale. Maxima: de quocunque prædicatur diffinitum, & diffinitio.*

Tertio ſubijciendo diffinitum negatiue, vt, homo non currit. ergo animal rationale mortale non currit. Maxima: quicquid remouetur a diffinito, et etiam a diffinitione. Quarto prædicando diffinitum negatiue vt, lapis non eſt homo: ergo lapis non eſt animal rationale, mortale. Maxima: a quocunque remouetur diffinitum, etiam diffinitio. Eſt ſciendum, quod locus ſemper debet denominari a termino inferente, & non ab C *illato, vt quando diffinitio eſt inferens, eſt locus a diffinitione. Quando vero diffinitum eſt inferens, eſt locus a diffinito.*

Primo ſciendum eſt, quod locus intrinſecus diuiditur per *Arti. 2.* locum a ſubſtantia, & a concomitantibus ſubſtantiam. Vnde Vnde locus a ſubſtantia eſt quã do terminus inferens, & terminus illatus idem important cõuertibiliter. Sed locus a concomitantibus ſubſtantiam eſt, quã do terminus inferens, & termĩnus illatus idem important, ſed non conuertibiliter, vel vnum denotatur eſſe in alio, ſecundũ aliquem modum eſſendi in. Et aduerte, quod ſicut locus differentia maximè diuiditur, ita debet diuidi locus maxima. Sed quia eius diuiſio ſatis intelligitur per diuiſionem loci differentia maxime: ideo non ponitur eius diuiſio. Vnde locus a ſubſtantia diuiditur per locum a diffinitione, a deſcriptione, & a nominis interpretatione.

Et aduerte, quod per locum a diffinitione intelligitur locus a diffinito: & ad eum reducitur locus a ſynonymis: & locus a differentia ad ſpeciem, & econtra: & per locum a deſcriptione intelligitur locus a deſcripto, ad quem reducitur locus a propria paſſione ad ſubiectum, & econtra: & per locum a nominis interpretatione intelligitur locus ab interpretato, & ad eum reducitur locus ab exponen-

nen-

Digitized by Google

A nentibus ad expoſitam, & ſimiliter ab expoſita ad exponentes: non quòd prædicantur conuertibiliter de ſe inuicē: ſed quia idē ſignificant, quantum ad veritatem & falſitatem.

Art 2. SECVNDO ſciendum, quod locus non ſolum denominatur a termino inferente, ſed etiam a termino illato: aliter tamē & aliter. nam denominatur a termino inferente, tanquam a termino a quo: & a termino illato tanquam a termino ad quem. *A quo, denom. & nem. locus.*

Obiect. Et ſi quis dicat: ſi hoc eſſet verum, ſequeretur, quod faciendo iſtud argumentum, homo currit: ergo animal currit: deberemus dicere, quod eſt locus ab homine ad animal: ſed hoc eſt falſum: igitur locus non denominatur a termino inferente, & a termino illato. Dico quod licet non denominetur a B termino inferente & a termino illato: tamen bene denominatur per terminum, qui manifeſtat habitudinem termini inferentis ad terminum illatum, & econtra. qui terminus eſt verificabilis de termino inferente, vt dicēdo, a ſpecie ad genus. Et ſi quis iterum dicat: ſi hoc eſſet verū, ſequeretur, ꝙ quilibet locus eſſet locus a relatiuis cum termini, per quos denominantur argumenta dialectica, ſint relatiue oppoſita: ſicut diffinitum & diffinitio, ſpecies & genus. Reſpondetur negando conſequentiam: quia licet illa formaliter, & pro per ſe ſignificato capto, ſint relatiue oppoſita: non tamē pro denominato capta.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quod diffinitio ibi capitur ſtricte, pro diffinitione quidditatiua: quæ eſt oratio, explicans quid eſt eſſe rei per eſſentialia, vt animal rationale eſt diffinitio hominis, C manifeſtans entitatem hominis. Vnde locus a diffinitione eſt habitudo diffinitionis ad diffinitum. cuiuſmodi eſt locus ſumptus ab habitudine ipſius diffinitionis ad diffinitum, ratione cuius tenet illa conſequentia: & habet quatuor argumenta, & quatuor maximas.

Primum eſt, quod diffinitio prædicetur affirmatiue. Secundum eſt, quod diffinitio prædicetur negatiue. Tertium eſt, ꝙ ſubiiciatur affirmatiuē. Quartū quod ſubiiciatur negatiuē. Prima maxima eſt iſta: de quocunque prædicatur diffinitio, & diffinitum. Secunda, a quocunque remouetur diffinitio, & diffinitum. Tertia quicquid prædicatur de diffinitione, & de diffinito. Quarta, quicquid remouetur a diffinitione, & diffinito. D Exempla illorum ſatis patent in text.

Ex quo ſequitur, quod ille locus tenet tam conſtructiue, quā deſtructiue, id eſt affirmatiue, & negatiuē. duabus tamen conditionibus obſeruatis Prima eſt, quod tam diffinitio, quam diffinitum teneantur perſonaliter, ideo non ſequitur: animal rationale eſt diffinitio. ergo homo eſt diffinitio. Secunda conditio eſt, quod diffinitio, & diffinitum nō accipiantur cum dictione, importante actum interiorem animæ, ideo nō ſequitur: ego ignoro, Platonem eſſe animal rationale. ergo ignoro Platonem eſſe hominem. Et ſimiliter dicatur ſub modo de loco a diffinito ad diffinitionem, puta ponen-

do

E do quatuor argumenta, & quatuor maximas.

ARGVITVR primo ſic. Locus a diffinitione eſt termini, per quos vna maxima differt ab alia: ergo male dicitur, quod eſt habitudo diffinitionis ad diffinitum.

Secundo ſic: Non ſequitur, animal rationale eſt quid complexum: ergo homo eſt quid cõplexum: & tamẽ arguitur a diffinitione ad diffinitum: igitur.

Tertio ſic: Maximę locorũ a diffinito ad diffinitionem nõ differunt a maximis locorum a diffinitione ad diffinitum, quia componuntur ex eiſdem, vel conſimilibus terminis: ergo neque argumenta conſequentiæ earum.

Ad primum dicitur, ꝙ licet locus materialiter ſit termini, F per quos vna maxima differt ab alia: tamen formaliter eſt habitudo illorum terminorum, ſc. termini inferentis ad terminũ illatum. Vel poteſt dici, quod locus non eſt habitudo termini inferentis ad terminum illatum: ſed eſt ſumptus ab habitudine tali, ratione cuius tenet illa conſequentia.

Ad ſcd̃m dr̃, ꝙ non bene arguitur, vt viſum eſt in 3. notab.

Ad tertium dicitur: ꝙ illæ maximæ differunt inter ſe. nã in omnibus talibus debet intelligi inferente, & illata: vt ſit ſenſus: quicquid prędicatur de diffinitione inferente, prædicatur de diffinito illato.

Deſcriptio qd.

Deſcriptio eſt oratio, ſignificans eſſe rei per accidentalia: vt animal riſibile, eſt deſcriptio hoĩs, vel ſic: Deſcriptio eſt oratio conſtans ex genere, & proprio: vt aĩal riſibile. G *Locus a deſcriptione.* *Locus a deſcriptione, eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptum. Et continet quatuor argumenta, & quatuor maximas, ſicut locus a diffinitione: & formantur hic eodem modo argumenta, & maximæ, ſicut ibi: niſi ꝙ ibi ponatur diffinitio, & diffinitum, hic vero deſcriptio, & deſcriptũ.* *Interpretatio duplex.* *Interpretatio eſt duplex: quædam eſt. n. quæ non cõuertitur cum interpretato ſuo: vt lædens pedem, eſt interpretatio huius nõis, lapis. Alia eſt, quæ conuertitur cum interpretato ſuo: vt amator ſapientiæ, eſt interpretatio huius nominis, philoſophus.* H *Et hoc modo ſumitur hic, & diffinitur ſic: Interpretatio eſt expoſitio vnius nõis minus noti, per aliud nomen magis notum, vel per integram orationem.* *Loc⁹ ab etymologia.* *Locus a nominis interpretatione eſt habitudo interpretationis ad interpretatum: Et continet tot argumenta, & tot maximas, ſicut locus a diffinitiõe. Primo ſubijciendo interpretationem affirmatiue, vt amator ſapientiæ currit: ergo philoſophus currit. Maxima: quicquid prædicatur de interpretatione:*

A *tione: & de interpretato. Vel ſit a parte prædicati: vt Socr. eſt amator ſapientiæ, ergo eſt philoſophus. Maxima: de quocunq; prædicatur interpretatio: & interpretatũ. Negatiue ſic a parte ſubiecti: vt amator ſapientiæ non currit: ergo philoſophus non currit. Maxima: quicquid remouetur ab interpretatione, & ẽt ab interpretato. A parte prædicati: ſic Socra. nõ eſt amator ſapiẽtiæ: ergo nõ eſt philoſophus. Maxima: a quocunq remouetur interpretatio, & ẽt interpretatũ. Et eodẽ modo intelli tur de interpretato, ſicut de*

B *diffinitione Seqtur de locis a concomitãtib ſubſtantiã, quæ ſunt, quando ſumitur argumentũ ab his, quæ conſequuntur terminos in q̃one poſitos. Et diuiditur: quia aliud eſt locus a toto, alius a parte, alius a cauſa, alius ab effectu, alius a generatione, alius a corruptione, alius ab vſib. alius a cõiter accidẽtib.*

Locus a comitã tib ſub ſtantiã

Locus a toto.

Locus a toto diuiditur, ſicut ipſum totum. Eſt.n. quoddam totũ vniuerſale, aliud totum integrale aliud totum in quantitate, aliud totum in modo, aliud totum in loco, aliud totũ in tpe. Et ſcd̃m hoc multiplex eſt locus a toto: quia alius eſt

Totum multiplex.

C *locus a toto vniuerſali, alius a toto integrali, & ſic de alijs. Et ſimiliter diuiditur locus a tpe. Totum vniuerſale, vt hic ſumitur, eſt quodlibet ſuperius ſubſtantiale, ſumptũ ad ſuum inferius in linea prædicamentali: vt aĩal ad hoĩem: & homo ad Socrat. Pars ſubiectiua dicitur quodlibet inferius, ſub toto vniuerſali ſumptũ. Locus a toto vniuerſali, ſiue a genere, eſt habitudo ipſius totius vniuerſalis ad ſuã partem ſubiectiuam, ſiue ad ſuam ſpeciem: & eſt ſemper deſtructum prædicando totũ: vt lapis non eſt animal: ergo lapis non eſt homo. Maxima,* D *a quocunque remouetur genus, ſiue totum vniuerſale, ab eodem remouetur ſpecies, ſiue pars ſubiectiua.*

Locus a totã vniuerſali.

Primo ſciendum, quod deſcriptio eſt oratio, conſtans ex genere, & proprio: vt animal riſibile. Ideo dicitur communiter, quod datur per accidentalia. non quidem per accidentalia indiuidui, ſed per accidentalia ſpeciei, quæ ſunt propriæ paſſiones: ideo dicuntur accidentalia: quia non ſunt de quidditate ſpeciei. Vnde locus a deſcriptione eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptum, ad ſenſum prius datum. Sed locus a deſcripto, eſt habitudo deſcripti ad deſcriptionem.

Art. 1.

Sc. in 1 met. q. 1. & q. 3. prol. & ĩ 4. d. 49 q. 2.

Et

E Et ipſorum ſunt quatuor argumenta & quatuor maximę, ſicut in loco a diffinitione, & loco a diffinito: & debent ſeruari illæ duæ conditiones, quæ in loco a diffinitione requiruntur. Et ad iſtos locos reducitur locus a ſpecie ad ſuã propriam paſſionem: per quem etiam intelligitur locus ab indiuiduis ad paſſionem, vt Petrus currit: ergo riſibile currit.

Arti. 2. Interpretatio dupliciter ſumitur. SECVNDO ſciendum, ꝙ interpretatio poteſt capi dupliciter. Vno modo improprie, & large: pro deriuatione alicuius dictionis ab alia dictione, vel ofone ſecũ conueniente in litera, vel ſyllaba. Et triplex eſt, ſ. literalis ſyllabalis, & dictionalis. Literalis, qñ literæ exponũtur per dictiones: vt Deus interpretatur, dans æternam vitam ſuis. F Syllabalis, qñ ſyllabæ exponũtur per dictiones, vt lapis interpretatur, lędens pedem. Dictionalis, quando dictio exponitur per dictionem: & de illa non eſt hic ad propoſitum. Alio modo capitur proprie: & ſic interpretatio eſt oratio explicans conuertibiliter, & ſynonyme, quomodo, & qualiter quid per nomen ſignificatur implicite. & illo modo, philoſophus interpretatur amator ſapientiæ, & de illa eſt hic ad propoſitum: & ſecũdum eam ſumitur locus ab interpretatione ad interpretatũ; & continet quatuor argumẽta, & quatuor maximas: ſicut locus a diffinitione ad diffinitum: & per ipſum intelligitur locus ab interpretato, & etiam ab exponente ad expoſitam, & econtra: de quibus videbitur in expo nibilib. Ex aduerte, ꝙ interpretatio, proprie dicta, non videtur differre a diffinitione, quid nominis.

φίλος τῆς σοφίας.

Infra. Tract.

G

Arti. 3. TERTIO ſciendum, quod diffinitio loci a concomitantibus ſubſtantiam, ſic eſt intelligenda: videlicet quando terminus inferens, & terminus illatus idem important non conuertibiliter, & vnum eſt verificabile de alio ſecundum aliquem modum eſſendi in. Et illorum locorum alius eſt locus a toto, alius a parte, alius a cauſa, alius ab effectu, alius a generatione, alius a corruptione, alius ab vſibus, & alius a communiter accidentibus.

Sed locus a toto diuiditur, ſicut totum. Vnde totum diuiditur in totum vniuerſale, totum integrale, totum in quantitate, totum in modo, totum in loco H & totum in tempore. Vnde totum vniuerſale eſt ſuperius eſſentiale reſpectu ſui inferioris; vt homo reſpectu Petri: animal reſpectu hominis: ſic de aliis. Vnde locus a toto vniuerſali ad ſuam partem eſt habitudo ipſius vniuerſalis ad ſuam parte. Et tenet negatiue, ponendo pro prie ipſum totum vniuerſale in prædicato, vt lapis non eſt animal: ergo lapis non eſt homo. Maxima: a quocunque remouetur totũ vniuerſale, ab eodẽ & pars eius, ita ꝙ in tali loco totũ ſemper debet diſtribui: ideo nõ ſequitur: animal non currit, ergo homo non currit. Dicunt etiam aliqui, quod poteſt tenere affirmatiue, dum tamen totum diſtribuatur, & ponatur conſtantia partis: vt, omne animal currit, & homo eſt: ergo homo currit.

S. li. 2. diſt. 3. q. 1.

Ar-

A ARGVITVR primo ſic, Deſcripto non habet deſcriptionē, ergo non diffinitur, quia aliàs eſſet proceſſus in infinitum. Secundo ſic. Non ſequitur iuſtus eſt amator ſapientiæ, ergo iuſtus eſt philoſophus; ergo locus ab interpretatione non eſt bonus. Tertio ſic. Bene ſequitur, ens eſt, ergo Deus eſt, ergo locus a ſuperiori ad inferius tenet affirmatiuè. Ad primum dicitur quòd deſcriptio capitur dupliciter. Vno modo primę intentionaliter, & ſic non diffinitur, cum ſit quid complexū. Alio modo ſecundæ intentionaliter, ſic bene diffinitur. Ad ſecūdum dicitur, quòd iuſtus ideo non eſt philoſophus, quia non amat ſapientiam, ſed bene deſiderat eam. Nam amor eſt reſpectu habiti, & deſiderium eſt reſpectu abſentis. ideo ſicut antecedens eſt falſum, ita & conſequens. Ad tertium dicitur, quòd bene ſequitur, non ratione habitudinis ſuperioris ad inferius, ſed magis ratione habitudinis effectus ad cauſam. Similiter dicatur de iſto, numerus eſt, ergo numerus binarius eſt, qui non tenet ratione habitudinis ſuperioris, & inferioris, ſed ratione totius integralis ad ſuam partem.

B

Locus a ſpecie, ſiue a parte ſubiectiua eſt habitudo ipſius ad genus, ſiue ad ſuum totum vniuerſale: & eſt ſemper conſtructiuus: & tenet duo argumenta, & duas maximas. Primo ſubijciendo ſpeciem affirmatiuè: vt homo currit: ergo animal currit. Maxima: quicquid prædicatur de ſpecie, ſiue parte ſubiectiua, hoc etiam prædicatur de genere, ſiue de toto vniuerſali. Secundo prædicando ſpeciem affirmatiuè: vt Socrates eſt homo: ergo Socrates eſt animal. Maxima de quocunque prædicatur ſpecies, ſiue pars ſubiectiua, de eodem prædicatur genus, ſiue totum vniuerſale. Totum integrale eſt quod eſt compoſitum ex partibus, habentibus quantitatem: & pars eius dicitur pars integralis. Pars integralis eſt, quæ cum alijs partibus conſtituit totum. Locus a toto integrali, eſt habitudo totius integralis ad ſuam partem: & eſt conſtructiuus ſemper: vt domus eſt: ergo paries eſt. Maxima: poſito toto integrali, ponitur, & qualibet eius pars. Locus a parte integrali eſt habitudo ipſius ad ſuum totum: & eſt ſemper deſtructiuus: vt paries non eſt: ergo domus non eſt. Maxima: deſtructa parte integrali, deſtruitur & ſuum totum. Totum in quantitate eſt vniuerſale, ſumptum vniuerſaliter: vt omnis homo, nullus homo. Pars in quantitate eſt quod-

Locus a ſpecie ſubiectiua.

C

D

Locus a toto integrali.

Locus a parte integrali.

E *libet inferius, contentum ſub illo toto vniuerſali, vniuerſaliter ſumpto. Locus à toto in quantitate eſt habitudo ipſius ad ſuam partem: & eſt cõſtructiuus & deſtructiuus. Conſtructiuus ſic: omnis homo currit: ergo Socrates currit. Maxima: quicquid predicatur de toto in quantitate, & etiam de qualibet eius parte. Vel ſic: ſi vniuerſalis eſt vera, qualibet eius particularis erit vera. Deſtructiuè ſic: nullus homo currit, ergo Socrates non currit. Maxima: quicquid remouetur à toto in quantitate, & à qualibet eius* F *parte. Vel ſic: ſi vniuerſalis eſt falſa, qualibet eius particularis erit falſa*

Locus à toto in quantitate.

Art. 1. P R I M O ſciendum, quod locus à parte ſubiectiua ad ſuũ totum, ſeu ab inferiori ad ſuperius, quod idem eſt, ſic diffinitur: eſt habitudo partis ſubiectiuæ ad ſum totum, vt Socrates currit: ergo homo currit. Et tenet affirmatiuè, dummodo totum non diſtribuatur: ideo non ſequitur, homo differt ab aſino: ergo differt ab animali: Etiam non ſequitur, Socrates incipit eſſe albus: ergo incipit eſſe coloratus: quia in iſtis totum vniuerſale diſtribuitur propter negationem, incluſam in ly, differt, & in ly, incipit, & propter proprietates illorum terminorum. Sed peteret aliquis, vtrum iſte locus teneat

Dubitatio.

deſtructiuè, id eſt negatiuè. Reſpondetur quòd ſic, duabus conditionibus obſeruatis. Prima eſt, quòd ponatur conſtantia partis. Secunda eſt, quòd totum non diſtribuatur: propter primam non ſequitur, Adam non currit: ergo homo non currit: quia antecedens poteſt eſſe verum, conſequente exiſtente falſo: propter ſecundam non ſequitur, Socrates non eſt aſinus: ergo Socrates non eſt animal: quia ibi animal, quod eſt totum vniuerſale diſtribuitur. Et debent dari maximę ſecundum exigentiam argumentorum: vt quicquid affirmatur de inferiori, & de ſuperiori: vel quicquid verè negatur ab inferiori, & à ſuperiori. G

Vid. Sc. in 2. di. 1. q. 3.

Art. 2. H S E C V N D O ſciendum, quòd totum integrale communiter ſic diffinitur: Eſt, quod conſtat ex partibus, quantitatem habentibus. Ex qua diffinitione ſequitur, quòd partes non habentes quantitatem, non ſunt partes integrales, ſicut anima. Aliter tamen poteſt diffiniri. Eſt, quod conſtat, id eſt conſtituitur ex ſuis partibus: nam numerus eſt totum integrale: & tamen eius partes non habent quantitatem. Vnde locus à toto integrali eſt habitudo totius integralis ad ſuam partem, & tenet ſolum conſtructiuè, reſpectu huius verbi, eſt, ſecundum adiacens: & reſpectu partis principalis: vt bene ſequitur: domus eſt, ergo paries eſt, ſed non ſequitur, domus eſt, ergo feneſtra eſt: quia feneſtra non eſt pars principalis domus. Tenet etiam reſpectu prædicatorum

Digitized by Google

A rum neceſſario conſequẽtium, eſt, ſecundum adiacens: vt bene ſequitur domus eſt aliquid: ergo paries eſt aliquid. Et maxima eſt talis. Poſito toto integrali, ponitur eius pars principalis. Sed locus a parte integrali eſt habitudo partis integralis ad ſuum totum integrale: & tenet deſtructiue, vt paries non eſt, ergo domus non eſt & hoc dummodo capiatur pars principalis.

Art. 3. Tertio ſciendum, quòd totum in quantitate eſt terminus communis, diſtributus per ſignum vniuerſale. Sed pars in quantitate eſt terminus communis, ſumptus ſine ſigno vniuerſali, vel inferius ad illum terminum: vt omnis homo: ly, B homo eſt totum in quantitate: quia ſibi additur ſignum vniuerſale, & ipſe ſumptus ſine ſigno, dicitur pars in quantitate, vel eius īferius: vt Socrates, Petrus, & ſic de alijs. Vnde locus a toto in quantitate tenet affirmatiue; & negatiuè, affirmatiuè, vt omnis homo currit, ergo Petrus currit, Ioannes currit, & ſic de alijs. Et dicunt aliqui, qđ debet poni conſtantia partis: vt ſic arguendo, omnis homo currit, & Socrates eſt, ergo Socrates currit. Sed hoc non videtur eſſe multum neceſſe, cum non debeat inferri, niſi pro quato tum in quantitate ſupponit. Ex *Corollarium* iſtis videtur ſequi, quòd locus a toto in quantitate, & a toto vniuerſali non differunt: quia in loco a toto vniuerſali totum vniuerſale debet diſtribui: ſicut in loco a toto in quantitate, licet bene locus a parte in quantitate, & a parte ſubiectiua differant. Et dico, quòd auctores non faciunt mentionem de iſtis duobus locis, eo quòd ſint diſtincti, ſed quia loci a partibus illorum differunt. C

Argvitvr primo ſic, Non ſequitur, ignis calefacit hominem, ergo ignis facit hominem, & tamen arguitur ab inferiori ad ſuperius affirmatiuè igitur.

Secundo ſic, Locus debet denominari a termino inferẽte ſecundum habitudinem, quam habet ad terminum illatum, ſed arguendo ſic, domus eſt, ergo paries eſt, ibi ille terminus, domus, eſt terminus inferens, & non eſt totum integrale reſpectu termini illati, igitur.

Tertio ſic, Non ſequitur omnis homo eſt vnus homo, Catharina eſt homo, ergo Catharina eſt vnus homo, cum antecedẽs ſit verum, & conſequens falsũ. D Ad primum dicitur, quòd non arguitur debite, nam in antecedente hominem, includit iſtam præpoſitionem in, & non includit ipſam in conſequente. Vnde ſenſus antecedẽtis eſt, quòd ignis producit caliditatem in homine, ſimiliter diceretur de illo, Socrates exiſtens Pariſijs, eſt videns Pariſijs ergo eſt agẽs Pariſijs. Ad ſecundum dicitur, quòd licet terminus inferens non ſit totum integrale termini illati, tamen illud, pro quo ſupponit, eſt totum integrale reſpectu illius, pro quo ſupponit terminus illatus. Ad tertium dicitur, quòd bene ſequitur, ſed ſicut conſequens eſt falſum, ita & antecedens.

E *Locus a partibus in quanti tate, eſt habitudo omnium partium in quantitate, ſimul ſumptarum, ad ſuum totum: & tenet conſtructiuè, & deſtructiuè. Conſtructiuè ſic: Socrates currit, Plato currit, & ſic de aliis, ergo oīs homo currit. Maxima: quicquid prædicatur de partib. in quãtitate, ſimul ſumptis, & de ſuo toto. Deſtructiuè ſic: Socrates non currit, Plato non currit, & ſic de aliis, ergo nullus homo currit. Maxima: quicquid remouetur a partibus in quantitate ſimul ſumptis, & ab eius toto: vel ſi qualibet ſingularis* F *non eſt vera, ſua vniuerſalis non erit vera. Totum in modo eſt vniuerſale ſumptum ſine determinatione: vt homo. Pars in modo eſt vniuerſale ſumptum cum determinatione, non diminuente: vt homo eſt albus. Et eodem modo ſumitur argumentum in hoc loco, ſicut in loco a genere ad ſpeciem. Totum in loco, eſt dictio, comprehendens omnem locum aduerbialiter: vt vbique, nuſquam. Pars in loco eſt, dictio comprehendens aliquem locum aduerbialiter: vt ibi, hic. Locus a toto in loco eſt habitudo ipſius ad ſuam partem: & tenet conſtructiuè, & deſtructiuè. Conſtructiuè ſic: Deus eſt vbiq: ergo Deus eſt hic. Maxima: cuicumque competit totum in loco, & qualibet eius pars. Deſtructiuè ſic: Cæſar eſt nuſquam: ergo non eſt hic. Maxima: quicquid remouetur a toto in loco, & a qualibet eius parte.* G

Locus a partib. in quã titate.

Locus a parte in loco, eſt habitudo ipſius ad ſuum totum: & eſt ſemper deſtructiuus: vt Cæſar non eſt hic: ergo non eſt vbique. Maxima: cuicumque non competit pars in loco, nec eius totum. Totum in tempore eſt, dictio, comprehendens omne tempus aduerbialiter: vt ſemper, nũquam. Pars in tempore, eſt dictio, comprehendens aliquod tempus aduerbialiter, vt nunc, heri, cras, exempla autem ſumantur hic, ſicut a toto in loco.

Locus a toto in loco. Locus a parte in loco.

H

PRIMO ſciendum, quòd locus a partibus totius in quantitate, eſt habitudo ipſarum partium in quantitate ad ſuum totum, & tenet tam conſtructiuè quam deſtructiuè, duabus conditionibus obſeruatis. Prima conditio eſt, quòd partes ſufficienter enumerentur cum illa particula, & ſic de aliis, vel non ſunt plura. Secunda conditio eſt, quòd non arguatur à pluribus determinatis ad vnam determinatam, *Art.* I.

A natam; vt non ſequitur, caput habet Socrates, caput habet Plato, & ſic de alijs, ergo caput habet omnis homo. Vnde arguere a pluribus determinatis ad vnam determinatam, eſt arguere ab antecedente, in quo terminus communis ſupponit determinatè reſpectu partium in quantitate ad conſequens, in quo terminus communis ſupponit determinatè reſpectu totius in quantitate, ſed oportet tunc ponere relatiuum identitatis in antecedente vt caput habet Plato, idem caput habet Socrates, & ſic de alijs, ergo caput habet omnis homo, ſed ſicut cōſequens eſt falſum, ita & antecedens. Et tenet per illam maximam, quicquid dicitur de partibus totius in quantitate, & de toto; tenet etiam deſtructiue illis duabus conditionibus obſeruatis, tenet per iſtam maximā, quicquid negatur de partibus totius in quantitate, & de toto in quantitate. B

Quādo tenet locus a partib. totius in quantitate.

Art. 2 SECVNDO ſciendum, quòd totum in modo eſt terminus communis ſumptus ſine determinatione, vel ſumptus cum paucioribus determinationib. Et pars in modo, eſt terminus communis, ſumptus cum determinatione, vel ampliori determinatione, vt homo albus, reſpectu de ly homo. Vnde quintuplex eſt determinatio, ſcilicet diſtrahens, quæ facit terminum ſtare pro ſignificato minus principali, vt pictus reſpectu de ly homo. Alio eſt alienans, quæ facit, quòd terminus pro nullo ſuorum ſignificatorum ſupponit, vt irrationale reſpectu de ly homo. Alia eſt determinatio diminuens, quæ facit terminum ſtare ſecundum partem minorem, vt ſecundum dentes. Alia eſt amplians, quæ facit terminum ſtare vltra exigentiam copulæ de præſenti, & reſpectu iſtarum non tenent iſti loci. Alia eſt determinatio reſtringens, quæ facit terminum ſtare pro paucioribus, quàm ſi ſibi non adderetur, vt albus, niger, & ſolum reſpectu iſtius tenent iſti loci. Vnde locus a toto in modo ad ſuam partem tenet conſtructiuè, & deſtructiuè, poſita conſtantia partis, & dummodo totum diſtribuatur, vt nullus homo currit, ergo nullus homo albus currit. Sed locus a parte in modo tenet conſtructiuè, dummodo totum in modo non diſtribuatur, vt bene ſequitur, homo albus currit, ergo homo currit. Etiam tenet deſtructiuè, dummodo ponatur conſtantia partis, & quòd totum non diſtribuatur, vt bene ſequitur, homo albus eſt, & homo albus non currit, ergo homo non currit. Et ibi videtur ſequi, quòd iſti loci non differunt a loco a toto vniuerſali ad ſuā partem, & a parte ſubiectiua ad ſuum totum. C D

Determinatio quintuplex eſt.

TERTIO ſciendum, quòd totum in loco eſt terminus, cōprehendens omnem locum, vt vbique, nuſquam, ſed pars in loco eſt terminus comprehēdens vnum locum, vt alicubi, & proportionabiliter dicatur de toto in tempore, & eius par- *Art. 3*

 te.

E te. Vnde locus à toto in loco eſt habitudo ipſius ad ſuam partem. & tenet tam deſtructiuè, quàm conſtructiuè. Conſtructiuè tenet tribus conditionibus obſeruatis. Prima eſt, quòd totum in loco diſtribuatur: defectu cuius non ſequitur, Socrates eſt alicubi: ergo Socrates eſt hic. Secunda conditio eſt: quòd ponatur conſtantia partis in loco: ideo non ſequitur: Socrates eſt vbique: ergo Socrates eſt Pariſijs: cum antecedens poſſit eſſe verum ſine conſequente, ſi Pariſijs deſtruerentur. Tertia conditio eſt, quòd non arguatur cum his verbis, incipit, & deſinit, ideo non ſequitur: Socrates incipit eſſe vbique: ergo incipit eſſe hic. Et proportionabiliter dicatur de loco a toto in tempore: ſed negatiuè tenet, prima cõ

Locus a toto ì loco quã do tenet.

F ditione obſeruata, ſcilicet, quòd arguatur cum diſtributione totius in loco. Sed locus a parte totius in loco tenet deſtructiuè duabus conditionibus obſeruatis. Prima, quòd arguatur cum diſtributione, ideo bene ſequitur, Petrus non eſt hic: ergo non eſt alicubi. Secunda, quòd arguatur cum conſtantia partis: & ſimiliter dicatur de loco a parte in tempore.

Locus a parte totius ì loco quõ tenet.

Argvitvr primo ſic: Non ſequitur, Socrates eſt Socrates, Plato eſt Plato, & ſic de alijs: ergo omnis homo eſt omnis homo. Secundo ſic. Non ſequitur, Plato eſt vbique: ergo Plato eſt Pariſijs. & tamen arguitur a toto in loco: igitur. Tertio ſic. Non ſequitur, imago eſt homo pictus: ergo imago eſt

G homo: & tamen arguitur per locum à parte in modo: igitur. Ad primum dicitur, quòd non bene arguitur: quia oporteret cetera manere paria: ideo deberet ſic argui, Socrates eſt omnis homo, Plato eſt omnis homo: & ſic de alijs: ergo omnis homo eſt omnis homo. Pro quo ponitur talis regula: quòd quando in aliqua propoſitione ponuntur duo termini, ſupponentes diſtributiuè diſtributione ſigillata: tunc prius debet fieri inductio ad omnia ſuppoſita primi termini: & ſecundus debet manere idem: & poſtea cum vno ſuppoſito primi termini diſtributi debet fieri inductio ad omnia ſuppoſita ſecundi termini diſtributi: vt Socrates eſt omnis homo, Plato eſt omnis homo, & ſic de alijs: ergo iſte homo eſt iſte homo, & iſte idem homo eſt iſte homo, & ille idem homo, & ſic de alijs: ergo omnis homo eſt omnis homo. Ad ſecundum dicitur, quòd non arguitur debitè, quia deberet poni conſtantia partis in loco, Vel poteſt dici, ſicut dictum eſt in loco a toto in quantitate. Ad tertium dicitur, quòd malè arguitur, quia arguitur cum determinatione diſtrahente.

Regula H

Sr. p. ca. 82. B.

Cauſa eſt, ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundum naturam. Et diuiditur in cauſam materialem, formalẽ, efficientẽ, & finalem. Cauſa efficiẽs eſt,

Cauſa quid et quotuplex.

A *eſt, à qua primo fit motus ad hoc, ꝙ fiat aliquid: vt domificator eſt primus mouens, & operans vt fiat domus: & faber, vt fiat cultellꝰ.*

Locus à cauſa efficiente.

Locus à cauſa efficiente eſt habitudo ipſius cauſæ efficientis ad ſuũ effectum: & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus. Conſtructiuè ſic: domificator eſt bonus: ergo domus eſt bona. Maxima: ſi cauſa efficiẽs eſt bona, ipſum, quod fit, bonum eſt. Deſtructiuè ſic: domificator non eſt bonus, ergo domus non eſt bona. Maxima: cuius cauſa efficiens non eſt bona, ipſum quod fit, nõ eſt bonum: & econuerſo: tenet locus ab effectu ad cauſam efficientem.

B Materia quid.

Materia eſt, ex qua cum alio aliquid fit. Et eſt duplex: quædam enim eſt permanens, & quædam tranſiens. Permanens: vt in cultello ferrum. Tranſiens: vt in pane farina, & aqua, & diffinitur etſic materia: Materia eſt, quæ tantum eſt in potentia.

Locus à cauſa materiali.

Locus à cauſa materiali, eſt habitudo ipſius ad ſuum effectum: & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus. Conſtructiuè ſic: ferrum eſt: ergo arma ferrea poſſunt eſſe. Maxima: poſita cauſa materiali, poſſibile eſt eius effectus poni. Deſtructiuè ſic: ferrum non eſt: ergo arma ferrea non poſſunt eſſe. Maxima: remota cauſa materiali permanente, remouetur & eius effectus.

C Locus ab effectu cauſæ materialis.

Locus ab effectu cauſæ materialis tenet conſtructiuè, ſic: arma ferrea ſunt, ergo ferrũ eſt. Maxima: poſito effectu cauſæ materialis tranſeuntis tenet conſtructiuè: ſi eſt vitrum, vel panis eſt: ergo filix, vel farina fuit. Materia enim tranſiens non manet ſed transfertur in aliam materiam. Maxima: poſito effectu materiæ tranſeuntis, neceſſe eſt ipſam materiam præfuiſſe.

Genus herba.

Arist.

PRIMÒ ſciendum quod conſequenter determinandum eſt de locis a cauſa ad effectum, & econtra. Vnde cauſa eſt, ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundum naturam. Et non capitur hic, ſequitur, pro conſecutione logicali ſed pro conſecutione, quæ eſt ſecundum naturã: ſic videlicet quòd illud ſequitur ad aliud hoc modo ſecundum naturam: quia ſecundum naturam eſt poſterius. Et debet in iſta diffinitione intelligi, vel ad eius intẽtionem, propter cauſam finalem, quæ non habet eſſe reale, ſed ſolum habet eſſe ſecundum intentionem: ideo diffinitio ſic eſt intelligenda: Cauſa eſt, ad cuius eſſe, vel intentionem eius ſequitur aliud, id eſt effectus. Et quatuor ſunt cauſæ: duæ intrinſecæ, ſcilicet materialis, & formalis: quæ non ſunt niſi materia, & forma rei: & ſunt duæ extrinſecæ ſcilicet efficiens, & finalis. Vnde cau-

D

E ſa efficiens eſt, a qua primo fit motus in eſſe, ſupple, reali. Eſt enim duplex, ſcilicet poſitiua, & priuatiua. Poſitiua eſt, a qua dependet aliquis effectus in eſſe, fieri, vel conſeruari. Priuatiua eſt, quæ poſitiuè nihil influit ad effectum: ſed ipſa remota non ſequitur effectus. Et poſitiua eſt duplex, ſcilicet in potentia, & in actu: vt domificator dicitur cauſa domus in potentia: quia habet artem ad faciendum domum: & in actu ut domificans, qui iam actu facit domum.

Arti 2. SECVNDO ſciendũ, quòd locus a cauſa efficiente ad ſuum effectum & econtra, tenet reſpectu iſtorum prædicatorum eſt, fit, vel erit bonum: vel F malum, & hoc ſecundum exigentiam vel habitudinem cauſæ ad effectum: nam ſi ſit cauſa in potentia, arguitur reſpectu huius verbi poteſt, poſiti in conſequente: ſi verò ſit cauſa in actu arguitur reſpectu huius verbi, fit, vel, erit. exemplum, vt domificator eſt, ergo domus poteſt eſſe: domificans eſt, ergo domus fit, vel erit: domificator eſt bonus: ergo domus poteſt eſſe bona. Negatiuè, vt domificans non eſt, ergo domus non fit: ſed non ſequitur domificator non eſt, ergo domus non eſt, vel non poteſt eſſe: & proportionabiliter dicatur de loco ab effectu ad cauſam efficientem. Aduerte tamen, quòd quando arguitur reſpectu iſtorum prædicatorum, bonum, & malum, requiruntur aliquæ conditiones. Prima quòd bonum, & malum in antecedente G dicant bonitatem cauſæ efficientis, & in conſequente bonitatem effectus, & non bonitatem moralem. Secunda conditio, quod domificator operetur ſecũdum artem meliori modo quo poterit. Tertia conditio, quòd non ſit malitia ex parte materiæ. Quarta conditio, quod cauſa non habeat aliquod impedimentum.

Arti 3. TERTIO ſciendum, quod materia ſic diffinitur: Materia eſt, ex qua cum alio aliquid fit, id eſt totum compoſitum. Pro cuius declaratione eſt aduertendum, quod materia capitur dupliciter. Vno modo large, pro omni illo, ex quo aliquid fit, ſiue illud ſit pars illius, ſiue non, & ſic dicimus, quòd ferrum eſt materia H cultelli, & lapides domus, & ſic capitur materia in iſtis locis. Alio modo capitur materia ſtrictè, pro omni illo, ex quo cum aliquo, i. cum forma ſubſtantiali, fit aliquid, ſcilicet totum compoſitum. Et iterum duplex eſt materia, ſcilicet permanẽs, & trãſiens. Trãſiẽs eſt quæ Tranſiens. poſtquam res eſt facta, non amplius manet nomen eius, vt farina dicitur materia tranſiens panis, quia poſtquam panis eſt factus, non poteſt eſſe farina, & illa non eſt proprie materia. Sed permanens eſt, quæ poſtquã ex ea aliquid factũ eſt, retinet nomen & manet, vt ferrum dicitur materia cultelli, quia poſtquã cultellus eſt factus, adhuc remanet ferrum. Et aduerte, quòd locus a materia ad effectum, ſeu a nomine materiæ ad nomen effectus, debet fieri

ſecun-

A ſecundum exigentiam, & habitudinem ipſius materiæ ad effectum. Nam in materia tranſeunte fit reſpectu iſtius verbi; fuit, vel poteſt, exemplum: vt farina non fuit: ergo panis non eſt, vel ſic farina eſt: ergo panis poteſt eſſe. Sed in materia permanente fit reſpectu huius verbi poteſt, vel fuit, exemplum: vt ferrum eſt: ergo cultellus poteſt eſſe. Et proportionabiliter dicatur de loco ab effectu ad cauſam.

ARGVITVR primo ſic: Finis eſt cauſa, & tamen ad eius eſſe non ſequitur aliud: igitur.

Secundo ſic: Locus debet denominari a termino inferente ſecundum habitudinem, quam habet ad terminum illatum: ſed B dicendo, domus eſt bona: ergo domificator eſt, vel fuit bonus: terminus inferens non eſt cauſa termini illati: igitur.

Sc. in 1. d. 41. in reſol. quæſt. Tertio ſic: Si diffinitio materiæ eſſet bona: ſequeretur, quòd ligna, ex quibus fit ignis, eſſent materia ignis: ſed hoc eſt falſum igitur. Ad primum dicitur, quòd licet ad eſſe finis non ſequatur effectus, tamen bene ad eius intentionem, ſeu cognitionem, & amorem. Ad ſecundum dicitur, quod licet in tali loco terminus inferens non ſit cauſa termini illati: tamen illud pro quo ſupponit terminus inferens eſt cauſa illius, pro quo ſupponit terminus illatus, & hoc ſufficit. Vel poteſt dici, quod tales loci poſſunt denominari a nomine cauſæ ad nomen effectus.

Ad tertium dicitur, quod ligna ſunt materia ignis, capiendo materiam large, ſed non capiendo materiam propriè, & C ſtrictè.

Forma eſt, quæ dat eſſe rei, & conſeruat rem in eſſe. Locus a cauſa formali eſt habitudo ipſius cauſæ formalis ad ſuum effectum: & tenet conſtructiuè, & deſtructiuè: Conſtructiuè ſic: albedo eſt, ergo album eſt. Maxima: poſita cauſa formali, ponitur & eius effectus. Deſtructiuè ſic albedo non eſt, ergo album non eſt. Maxima: remota cauſa formali, remouetur & eius effectus: Econtra vero eſt de effectu cauſæ formalis. Locus a cauſa formali

D *Finis eſt, gratia cuius aliquid fit. Locus a cauſa finali eſt habitudo ipſius ad ſuum effectum: & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus. Conſtructiuè ſic: beatitudo eſt bona: ergo virtus eſt bona: Maxima: cuius finis bonus eſt, ipſum quoque bonum eſt: Deſtructiuè ſic: pœna non eſt bona: ergo peccatum non eſt bonum. Maxima: cuius cauſa eſt mala, ipſum quoque malum eſt. E conuerſo autem eſt de loco ab effectu cauſæ finalis. Generatio eſt progreſsio a non eſſe ad eſſe. Locus a generatione eſt habitudo ipſius generationis ad ſuum generatũ: & eſt conſtructiuus, & de-* Locus a cauſa finali. Locus a generatione.

E *ſtructiuus. Conſtructiuè tenet ſic: generatio domus eſt bona: ergo domus eſt bona Maxima cuius generatio eſt bona, ipſū quoque bonum eſt Deſtructiuè ſic: generatio latronum eſt mala: ergo latro eſt malus. Maxima: cuius generatio eſt mala ipſum quoque generatū malum eſt: Econuerſo autem de loco a generato.*

Corruptio q̄d. & eius locus. *Corruptio eſt progreſſio ab eſſe ad non eſſe. Locus a corruptione eſt habitudo corruptionis ad corruptum: & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus. Conſtructiuè ſic: corruptio antichriſti eſt bona: ergo Antichri*F*ſtus eſt malus. Maxima: cuius corruptio eſt bona, ipſum corruptum malum eſt. Deſtructiuè ſic: corruptio domus eſt mala: ergo domus eſt bona. Maxima: cuius corruptio mala eſt, ipſum quoque bonum eſt, & econuerſo eſt de loco a corrupto.*

Art. 1. PRIMO ſciendum eſt: quòd forma eſt, quæ dat eſſe rei, & ipſam conſeruat in eſſe: & debet ſic intelligi. Forma eſt, quæ dat eſſe rei, ſupple formaliter, & intrinſecè, & per hoc differt a cauſa materiali, quæ dat eſſe materialiter, & ipſam conſeruat in eſſe. Et differt a cauſa efficiente & finali, ſupple particulari quæ non conſeruant rem in eſſe. Et eſt duplex. ſ. ſubſtantialis, & accidentalis. Subſtantialis eſt, quæ dat eſſe ſubſtantiale ſeu ſimpliciter: ut anima. G Accidentalis eſt, quæ dat eſſe accidentale, ſeu ſecundum quid: vt albedo, nigredo: & propriè ſecundum illam ſumitur locus a cauſa formali, qui fit propriè inter abſtractum, & concretum: puta abſtractum dicitur cauſa formalis, ſaltem in denominando. Vnde locus a cauſa formali, ſeu a nomine cauſæ formalis tenet affirmatiuè, & negatiuè. Affirmatiuè duabus conditionibus obſeruatis: prima eſt, quòd circa cauſam formalem non ſit factum miraculum: ſecunda, quòd ſit ſufficiens denominare ſubiectum: vt ſic arguendo: albedo, circa quam non eſt factum miraculū ſufficiens denominare ſubiectum eſt: ergo album eſt. Negatiue ſic: ut al- H bedo non eſt: ergo album non eſt. Sed locus ab effectu cauſæ formalis, ſeu a nomine effectus cauſæ formalis, tenet etiam dupliciter. Videlicet affirmatiuè: vt album eſt: ergo albedo eſt. Et negatiuè tenet duabus conditionibus obſeruatis. Prima eſt, ꝙ non ſit factum miraculū. Secunda, quòd cauſa formalis ſit ſufficiens denominare ſubiectū: vt bene ſequitur, album nō eſt, ergo albedo, circa quam non eſt factum miraculum, & eſt ſufficiens denominare ſubiectū, non eſt: & ſolum tenent iſti loci reſpectu verbi, eſt, ſecundi adiacentis.

SECVNDO ſciendum, ꝙ finis eſt gratia cuius fit aliq̄d *Art. 2.* finis enim in intentione mouet efficiens, ut producat aliquid: ſed effectus cauſæ finalis eſt medium ordinatum ad huiuſmodi

finem:

A finem: vt felicitas dicitur finis hominis:& media ordinata ad felicitatem dicuntur effectus, vt virtutes ,& bonæ operationes. Vnde locus a cauſa finali ad ſuum effectum, & econtra ſolum tenet reſpectu iſtorũ prædicatorum, bonum , & malũ, & tenet affirmatiuè, & negatiuè. Affirmatiuè : vt felicitas eſt bona : ergo virtus eſt bona : & hoc quando non poteſt haberi ſine illo effectu : quia ſi poſſet eſſe non ſequeretur : vt non ſequitur,creator eſt bonus: ergo homo eſt bonus.

Maxima cuius finis bonus eſt,ipſum quoq; bonum eſt.Negatiuè ſic:damnatio non eſt bona,ergo peccatum non eſt bonum. Maxima:cuius finis non eſt bonus , ipſum quoque non eſt bonum

B Sed ab effectu ad cauſam finalem tenet affirmatiuè,& negatiuè.Affirmatiuè:vt virtus eſt bona:ergo felicitas eſt bona:& hoc quando effectus non poteſt eſſe ſine cauſa:vt creatura eſt bona, ergo creator eſt bonus.Negatiue ſic: peccatum non eſt bonũ, ergo damnatio non eſt bona: & hoc debet intelligi propriè:dũmodo arguatur ab effectu per ſe. i. ſine quo talis finis non poteſt acquiri: quia ſi arguatur ab effectu per accidens , ſine quo talis finis poteſt acquiri:non valeret,vt non ſequitur inebriatio non eſt bona : ergo ſanitas non eſt bona .

Arti.3. Tertio ſciendum,quod generatio eſt progreſſio. i. mutatio de non eſſe a d eſſe: & corruptio eſt progreſſio.i.mutatio de eſſe ad non eſſe. Et ſic patet , ꝙ non capitur hic progreſſio, pro motu locali : ſed metaphoricè pro mutatione:patet etiam ꝙ capitur hic generatio large,pro acquiſitione rei, ſiue illa res ſit ſubſtantialis, ſiue accidentalis. Et aduerte quod locus a generatione ad genitum & econtra, tenet reſpectu illorum prædicatorum, bonum,& malum;& tenet tam affirmatiuè, quã negatiuè: vt generatio domus eſt bona: ergo domus eſt, vel erit bona . C

Maxima: cuius generatio eſt bona,ipſum quoque bonum eſt. Negatiue ſic : vt generatio vitii non eſt bona:ergo vitium nõ eſt bonũ. Et probabiliter dicatur de loco a genito ad generationem: vt domus eſt bona:ergo generatio eſt,vel fui bona.

Similiter dicatur de loco a corruptione ad corruptum,cõmutando bonum,& malum:exemplum, vt mors Chriſti fuit mala ergo Chrs fuit bonꝰ.Maxima cuius corruptio eſt mala,ipſum quoque bonum eſt.Negatiue ſic . mors Chriſti non fuit bona,ergo Chriſtus non fuit malus & ſimiliter dicatur de loco a corrupto ad corruptionem. D

Et aduerte,ꝙ bonum & malũ, non capiuntur pro bono,& malo naturæ , ſeu modi generationis,vel corruptionis,ſed capiuntur pro bono, & malo finis, ſic ꝙ generatio illius eſt bona,qui conſequitur finem,ad quem generatio ordinatur.

Argvitvr primo ſic. Non ſequitur albedo eſt. ergo paries eſt, & tamen arguitur per locum a cauſa formali ad ſuum effectum. quia albedo eſt forma,qua paries dicitur albus . Secundo ſic.Non ſequitur

tur

Digitized by Google

E tur medicina laxatiua eſt bona: ergo ſanitas eſt bona: cum antecedens poſſit eſſe verum ſine cõſequente,& tamen arguitur per locum a cauſa finali ad effectũ. Tertio ſic: Non ſequitur mors Chriſti fuit bona, quia per eam redempti ſumus: ergo Chriſtus fuit malus:& tñ arguitur per locum a corruptione, igitur. Ad primũ dicitur, ꝙ indebite arguitur: quia talis locus ſolum fit inter concretum. & abſtratum.

Ad ſecundum dicitur, quòd in tali loco debet argui ſecundum exigẽtiam finis ad effectũ & econtra, vt ſi finis non ſit ſimul cum efficiente, debet argui reſpectu futuri, ſic, medicina eſt bona, ergo ſanitas eſt, vel erit bona Ad tertium dicitur, ꝙ licet mors Chriſti fuerit bona, quo ad

F nos: tñ fuit mala, quo ad ipſum; G qa fuit deſtructiua ipſi⁹ Chriſti.

Vſus quid. *Vſus, vt hic ſumitur, eſt operatio rei ſiue exercitium ipſius: vt equitare eſt operatio equi: & ſecare ſecuris.*

Locus ab vſu. *Locus ab vſibus eſt habitudo ipſius operationis ad id, cuius eſt operatio, ſiue vſus. Et eſt cõſtructiuus & deſtructiuus. Conſtructiuè ſic: equitare eſt bonũ: ergo equus eſt bonus. Maxima: cuius vſus bonus eſt. ipſũ quoque bonũ eſt. Deſtructiuè ſic: occidere hoĩem malũ eſt: ergo occiſor eſt malus. Maxima: cuius vſus malus eſt, ipſum quoque. Vſitatum malum eſt: econtra eſt de loco ab vſitato.*

Communiter accidentia ſunt duplicia: quædam enim ſunt quæ aliquando ſe conſequuntur. & aliquando non: vt comes & aduiter: & ab his non ſumitur locus dialecticus. ſed ſophiſticus. Alia ſunt, quorum vnum ſemper ſequitur ad aliud: vt pœnitere ſequitur ad deliquiſſe: & ab his ſumitur locus dialecticus, & tenet conſtructiuè & deſtructiuè. Conſtructiuè ſic: iſtum pœnitet: ergo deliquit, Maxima: ſi communiter accidentium poſterius ineſt, & primum infuit. Deſtructiuè ſic: iſte non deliquit: ergo non pœnitet. *Accidentia in duplici ſunt* [illegible]

H *Maxima: ſi communiter accidentium prius non ineſt, & poſterius non inerit.*

Art. 1. Primo ſciendum, quòd vſus (vt hic capitur) eſt operatio, ad quam res aliqua per ſe ordinatur, vt equitare dicitur operatio equi. ſecare enim dicitur operatio ſecuris, & illud, quod ordinatur per ſe ad talem operationem, vocatur vſitatum, vt equus dicitur vſitatum de equitare & ſecuris de ſecare. Et ſi quis dicat, ſecare eſt ita bene & melius ab homine ſecante, ſicut a ſecuri, ergo homo dicitur ita bene vſitatũ ſicut ſecuris. Reſpõdetur negando conſequentiã: quia homo non per ſe ordinatur ad talem operationẽ, ſicut ſecuris: ideo nõ dicitur ita bene vſitatum non enim eſt de ratione hominis, ꝙ diuidat ligna ſed per accidens ad hoc ordinatur, *Inſtantia.*

tur, ſed ſecuris de ſua ratione,
A & natura ad ligni diuiſionem
eſt ordinata, quia propter hoc
eſt adinuenta: ergo dicitur per
ſe ad hoc ordinata, non autẽ ho
mo. Vnde locus ab vſibus eſt
habitudo ipſius vſus ad vſita-
tum, & tenet affirmatiue, & ne-
gatiue, reſpectu iſtorum præ-
dicatorum, bonum & malum,
vt equitare eſt bonum; ergo e-
quus eſt bonus.

Maxima: cuius vſus eſt bo-
nus, ipſum quoque bonum eſt.
Negatiuè, vt equitare non eſt
bonum; ergo equus non eſt bo-
nus. Maxima: cuius vſus nõ eſt
bonus, ipſum quoque nõ eſt bo
num. Et ſimiliter tenet locus
ab vſitato ad vſum: ſcilicet af-
firmatiue & negatiue. Et aduer
te quod ille locus dicitur ab v-
ſibus in numero plurali, eo ꝙ
B vnius vſitati poſſunt eſſe plures
vſus, & non ꝙ terminus inferẽs
ſit pluralis numeri. Exemplum,
vt equus ordinatur ad ambulan
dum, & per ambulandum vias
faciliter ẽt ordinatur ad domi-
nũ liberandũ in bello, vbi dicta
ret ratio, eſſe fugiẽdũ ex hoſtiũ
manibus, tunc n. interdum ſine
equo fugere non poſſet. Item
ad melius bellandum, & deuin
cẽdum hoſtes, & ſicut iſti vſus
ſunt boni, ita vſitatum eſt bonũ
in ordine ad iſtum vſum, non
autem in ordine ad aliũ vſum
malum vt aliqui vtũtur equis
ad vanam gloriam, vel ad ra
piendum bona aliorum, tunc
enim ſicut vſus eſt malus, ita &
equus in ordine ad illum vſum
poteſt dici malus, itaquod ta-
lis non eſt vſus per ſe vſitati, ſed
per ſe eius vſus eſt ad equitan-
dum ordinare, & illud in ſe eſt
bonum, licet ex voluntate equi- C
tantis aliquando ſit malum.

Secvndo ſciendum, quod *Art. 2.*
duplicia ſunt communiter acci *Accidẽs*
dẽtia, quædam ſunt, quę ſolum *cõẽdup.*
aliquando, & non ſemper, nec
vt plurimum ſe conſequuntur:
vt magnum eſſe, fortem eſſe
& in iſtis ſumitur locus ſophi-
ſticus. Alia ſunt, quæ ſemper,
& vt plurimum ſe conſequun-
tur, vt pœnitere, & peccare, &
in iſtis ſumitur locus dialecti-
cus. Et adhuc duplicia ſunt,
quia quædam ſunt quæ ſe con-
ſequuntur pro eodem tempo-
re, vt interpoſitio terræ dia-
metraliter inter ſolem, & lu-
nam eſt ecclipſi lunæ, & in iſtis
arguitur reſpectu eiuſdem co-
pulæ. Aliæ ſunt, quæ ſe conſe-
quuntur pro diuerſis tempori-
bus, vt pœnitere, & peccare, &
in iſtis non arguitur reſpectu
eiuſdem copulæ. Vnde locus a D
communiter accidentibus eſt
habitudo vnius communiter
accidentium ad reliquum, & te
net affirmatiue, & negatiue.
Affirmatiuè, vt Petrum pœni-
tet, ergo peccauit. Negatiuè, vt
Petrus non peccauit, ergo non
pœnitet. Et aduerte, quod
quando arguitur affirmatiue,
debet accipi poſterius pro ter-
mino inferente, vt illũ pœnitet
ergo peccauit, igitur ly, pœni-
tet, eſt poſterius, & tñ eſt termi
nus inferens, & qñ arguitur ne-
gatiue, debet accipi prius pro
termino inferẽte, vt peccare eſt
prius, q̃ pœnitere, ſic arguendo
ille non peccauit, ergo ille
non pœnitet, & non dolet de
peccato facto, quia non eſt
poſſibile, quod pœniteat, ſi
non peccauerit. Sicut non
poteſt

Digitized by Google

E poteſt quis gaudere, ſe nō ceci-diſſe ī peccatū carnis, ſi cecidit.

Arti 3. Sc. in 4. d. 1. q. 0.

TERTIO ſciēdum, quod multi loci ad iſtos locos reducuntur, vt dicunt aliqui logici. Dicunt enim, quod conſequentia, qua arguitur a tota copulatiua ad quālibet eius partem ſeorsū, intelligitur per locum a toto in quantitate, & ad ipſum reducitur. Et conſequentia, qua arguitur a parte diſiunctiue ad totā diſiunctiuam reducitur ad locū a parte ſubiectiua ad totum vniuerſale: ſed hoc non videtur eſſe verum.

Primo, quia tales loci non ſunt conſequētiæ formales: illæ autē conſequentiæ ſunt formales conſequentiæ. Item in talib. locis terminus inferens nunquā ponitur in conſequente, quod tū fit in illis conſequentiis: ſed

F conſequentia, quæ fit toto collectiuo ad ſuam partē, reducitur,

G ſeu intelligitur per locum à toto integrali ad ſuam partem: & tenet eodem modo, ſ. reſpectu illius verbi, eſt, ſecundi adiacentis, & reſpectu partis principalis: vt bene ſequitur exercitus eſt: ergo homo eſt: ſed non ſequitur exercitus eſt: ergo equus eſt. Et ſi quis dicat de locis, qui ſūt ab ancedēte ad conſequēs.

Obiect. Reſpondetur, quod non diſtinguuntur ab aliis locis.

ARGVITVR primo: Secare eſt finis ſecuris; ergo ſic arguendo ſecare eſt bonum: ergo ſecuris eſt bona: erit locus a cauſa finali ad ſuum effectum. Secundo ſic: Non ſequitur, Deū pœnituit: ergo Deus peccauit. Tertio ſic: Plures ſunt loci a cōcomitantibus ſubſtantiam, quā enumerati ſunt: ergo illa diuiſio non eſt bona. Ad primum dicitur, quod ſecare poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo, vt eſt in intentione agentis, & ſic poteſt dici finis: Alio modo, vt eſt operatio actualis ipſius ſecuris: & ſic dicitur vſus. Dico etiam, quod non habeo pro inconueniens aliquam conſequentiā formari ſecundum diuerſos locos. Ad ſecundum dicitur, quod pœnitere poteſt capi dupliciter. Vno modo large, vt idem eſt, quod diſplicentitiam habere vel ſe habere per modum diſplicentiæ: & ſic dicitur, Deum pœnituit. Alio modo ſtrictè: vt eſt habere diſplicentiam propter peccatū: & ſic Deum non pœnituit. Ad tertium dicitur, quod ſi ſint alii loci, reducuntur ad illos, vel per illos intelliguntur.

Sc. in 4. d. 4. q. 5 art. 5.

H

Sequitur de locis extrinſecis: quid aūt ſit locus extrinſecus, dictum eſt prius. Locorū autem extrinſecorum alius eſt ab oppoſitis, alius a maiori, alius a minori, alius a ſimili, alius a proportione, alius a tranſumptione, alius ab auctoritate. Item oppoſitorum quatuor ſunt ſpecies, ſcilicet relatio, contrarietas, priuatio, & contradictio. Relatiuè oppoſita ſunt, quorum alterum ſine altero non poteſt eſſe. Locus a relatiuis eſt habitudo vnius relatiuorum ad aliud. Et eſt conſtructiuus & deſtructiuus. Conſtructiuus ſic: pater eſt: ergo filius eſt: & filius eſt: ergo

Sup car te 77. c

Loci extrinſeci qui, & quot.

Spēs oppoſitionis 4

Locus a relatiuis.

pater

A *pater eſt. Maxima: poſito vno relatiuorum, neceſſario ponitur & reliquum. Deſtructiuè ſic: pater non eſt: ergo filius nō eſt, & econuerſo. Maxima. Remoto vno relatiuorum, remouetur & reliquum. Locus vero a relatiuè oppoſitis tenet ſolum deſtructiuè ſic. Socrates eſt pater Platonis; ergo non eſt filius eius. Contrarietas eſt contrariorum oppoſitio: vt albi & nigri. Contrariorum quadam ſunt mediata: vt album & nigrum, inter quæ ſunt medij colores. Quadam vero immediata: vt ſanum & egrū circa animal.*

Locus a relatiuè oppoſitis.

B *Locus a contrarijs eſt habitudo vnius contrariorum ad reliquum: & tenet conſtructiuè, & deſtructiuè. Conſtructiuè ſic: hoc animal eſt ſanum: ergo non eſt ægrum. Maxima: poſito vno contrariorum, remouetur reliquum. Deſtructiuè tenet tantum in contrarijs immediatis cum conſtātia ſubiecti: vt hoc aīal non eſt ſanum: ergo eſt ægrum. Maxima: Remoto vno contrariorum ponitur reliquum, ſubiecto manente: quæ aūt ſunt priuatiuè oppoſita, dictum eſt prius.*

Locus a contrarie oppoſitis.

Supra car. 57.

Arti 1. PRIMO ſciendum, quod conſequenter determinandum eſt de locis extrinſecis. Vnde locus extrinſecus eſt quādo terminus inferens, & illatus idem important, nec vnum denotatur eſſe in alio ſecundum aliquem modum eſſendi. & ſunt ſeptem, ſcilicet ab oppoſitis, a maiori, a minori, a ſimili, a proportione, a tranſumptione, & ab auctoritate. Vnde locus ab oppoſitis diuiditur ſecundum, q̄ ſunt oppoſita ſcilicet relatiua, contraria, priuatiua, & cōtradictoria: inter quæ primo dicendum eſt de loco a relatiue oppoſitis. Vn̄ relatiua ſunt, quorū totū eſſe eſt ad aliud. i. hn̄t habitudinē ad aliud vt pr̄: & filius. Vnde locus a relatiuis, eſt habitudo vnius relatiui ad reliquū: & tenet affirmatiuè, & negatiuè reſpectu iſtius verbi, eſt, ſecundi adiacentis vel tertij adiacentis: & reſpectu alicuius trāſcēdentis: vt ſi pater eſt, filius eſt, ſi pater non eſt, filius non eſt. C D

Maxima, poſito vno relatiuorum, ponitur, & reliquum: vel deſtructo vno relatiuorum, deſtruitur, & reliquum: vnde pro loco a relatiue oppoſitis ponitur talis regula: ſi vnum relatiue oppoſitorum verè affirmetur de aliquo ſingulari, ſingulariter, & vniuocè tento; tunc alterum debet verè negari ab eodem: vt Petrus eſt pater Platonis: ergo non eſt filius eius.

Sc. in 1. d. 3. q. 7

Art 2.

SECVNDO ſciendum, quod contraria ſunt duplicia. ſ. mediata, & immediata. Immediata ſunt, quorum neceſſe eſt alterū ineſſe ſuo proprio ſuſceptibili: vt ſanum & ægrum reſpectu animalis. Sed mediata ſunt, quorum non eſt neceſſe alterum ineſſe ſuo proprio ſuſceptibili: vt album & nigrum. Vnde pro

loco

E loco a contrarijs ponuntur aliquæ regulæ.

Prima eſt, quòd ab affirmatione vnius contrariorum de aliquo ſubiecto ad negationem alterius de eodem ſubiecto valet conſequentia: dummodo addatur iſta particula, in qualibet parte temporis præſentis, ſi ſit copula præſentis: ſi præteriti, præteriti: ſi futuri, futuri: vt Socrat. in qualibet temporis præſentis parte eſt albus: ergo non eſt niger, & quod debeat poni iſta particula, patet, quia non ſequitur, Socrates fuit albus; ergo non niger: dato quod heri fuerit albus, & pridie fuit niger.

Secunda regula: a negatione vnius contrariorum immediatorum ab aliquo ſubiecto ad affirmationem alterius de eodem ſubiecto, eſt bona conſequentia:
F ponendo conſtantiam ſubiecti: vt bene ſequitur, Socrates eſt, & non eſt ſanus: ergo eſt æger. Notanter dicitur contrariorum immediatorum, quia in contrariis mediatis non valet; vt non ſequitur, Socrates eſt & non eſt niger; ergo eſt albus: & ſecundum illas regulas ſumitur locus a contrariis tam mediatis, quam immediatis.

Art. 3. Tertio ſciendum, quod dubium eſt an ſecundum illas regulas arguitur affirmatiuè, vel negatiuè, ſi arguendo: Socrates eſt albus: ergo non eſt niger. Reſpondetur probabiliter, ꝙ magis videtur arguere negatiuè, quam affirmatiuè: quia argumentationes videntur accipere denominationem a conſequente. Et aduerte, quod locus a contrariis poteſt fieri adhuc vno alio modo, quam prius fuerit dictum, ponendo plura contraria G tam in antecedente, quam in cõſequente. Pro quo ponitur talis regula: ſi vnum extremum vnius contrarietatis ſit verificabile de extremo alterius cõtrarietatis, & reliquũ de reliquo; vt iuſtitia eſt virtus; ergo iniuſtitia eſt vitium, & tenet tribus conditionibus obſeruatis: Prima eſt, quod arguatur in prædicatis per ſe, iõ non ſequitur, album eſt dulce: ergo nigrum eſt amarum. Secunda, quod ambo extrema vnius contrarietatis non contineantur ſub vno extremo alterius contrarietatis: defectu cuius non ſequitur, liberalitas eſt vitium: ergo prodigalitas eſt virtus. Tertia, ꝙ vbique ſit idem genus oppoſitionis, ſcilicet extremi ad extremum, medij ad medium: defectu cuius non ſequitur: illiberalitas eſt defectus, ergo liberalitas eſt ſuperabundantia. Et alii addunt H alium conditionem, puta, ꝙ ponatur conſtantia ſubiecti, ſed hoc non eſt neceſſe, cum arguitur in prædicatis per ſe.

Argvitvr primo. Secundũ iſta relatiua, pater & filius ſumitur locus a relatiuis. ergo non ſumitur locus a relatiuè oppoſitis. Secundo ſic. Non ſequitur: omnis homo eſt viuus, ergo nullus homo eſt mortuus: & tamen arguitur ab affirmatione vnius contrarii ad negationem alterius, igitur. Tertio ſic. Non ſequitur, hæc oratio, homo albus, non eſt negatiua, ergo eſt affirmatiua, cũ antecedens ſit verum, & cõſequẽs falſum. Ad primum dicitur, ꝙ relatiua poſſunt capi dupliciter. Vno modo ſecundum conuenien-

A uenientiam, quam habent adinuicem. & ſic non ſumitur locus à relatiuis. Alio modo pro repugnantia, quam habent de eodem reſpectu eiuſdem, & ſic ſumitur locus a relatiuè oppoſitis. Nam relatiuè oppoſita ſũt, quæ non poſſunt verificari de eodem reſpectu eiuſdem. Ad ſecundum dicitur, ꝙ indebitè arguitur quia arguitur a min⁹ amplo ad magis amplum. Ad tertium dicitur, quòd non benè arguitur, quia non arguitur reſpectu proprij ſuſceptibilis. quia talis oratio, hõ albus, non eſt nata eſſe affirmatiua, nec negatiua.

Quæ autem ſunt priuatiuè oppoſita, dictum eſt prius. Locus a priuatiuè oppoſitis eſt habitudo priuationis ad habitum. vel habitus ad priuationem, & tenet conſtructiuè, vt iſte eſt uidens, ergo non eſt cæcus, vel eſt cæcus, ergo non eſt videns. Maxima, poſito vno priuatiuè oppoſitorũ circa aliquod ſubiectum, ab eodem remouetur reliquũ. Deſtructiuè non tenet, niſi cum conſtantia ſubiecti, & cum tẽpore determinato a natura: catulus enim non dicitur videns, neq; cæcus ante nonum diem. Et puer non dicitur edentulus ante tempus determinatum a natura. Contradictio eſt oppoſitio, cuius ſecundum ſe non eſt dare medium. Locus a contradictoriè oppoſitis eſt habitudo vnius contradictoriè oppoſitorum ad reliquum, vt Socratem ſedere, eſt verum, ergo Socratem nõ ſedere eſt falſum. Maxima: ſi vnum contradictoriorũ eſt verum, reliquũ erit falſum. C

Locus à priuatiuè oppoſitis. B

Locus a cõtradictoriè oppoſitis.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd pro loco a priuatiuè oppoſitis ponuntur aliquæ regulæ. Prima eſt, ab affirmatione vnius priuatiuè oppoſitorum de aliquo ſubiecto ad negationẽ alterius de eodem ſubiecto hoc addito in qualibet parte temporis, valet conſequentia, vt Socrates in qualibet parte temporis præſentis eſt videns, ergo Socrates nõ eſt cæcus in qualibet parte tẽporis pñtis, & ſimiliter fiat in alijs copulis. Eſt tñ aduertendũ ꝙ ſi arguamus per iſtum locum, & ꝑ locum a cõtrarijs ex ꝓpõnibus modalibus, debem⁹ cauere, ne modus negetur: ideo non ſequit, Socrates poſſibiliter eſt videns, ergo Socrates nõ poſſibiliter eſt cæcus, ſed ſic, ergo Socrates poſſibiliter non eſt cæcus. Secunda regula, negõe vni⁹ priuatiuè oppoſitorum ad affirmationẽ alterius poſita conſtãtia ſubiecti ſuſceptibilis, & tempore determinato a natura, valet cõſequentia, ut bene ſequit, Socrates nõ eſt videns, & natus eſt videre & habet tp̃s determinatum, ergo eſt cæcus, & hoc maxime in numero ſingulari, quia in numero plurali non ſequitur, non enim ſequitur, iſti non ſunt videntes, & nati ſunt videre & habent tempus determinatum, ergo ſunt cæci, quia antecedens poteſt eſſe verum D

E ſine conſequente poſito, quòd vnus ſit cæcus & alius videns.

Art. 2. Sc. li 1. d. 28 q. 3 i ſol. arg. 1

SECVNDO ſciendum, quòd pro loco a contradictorijs ponuntur aliquæ regulæ. Prima ꝙ a negatione vnius contradictoriorũ de aliquo ſubiecto ad affirmationẽ alterius eſt bona conſequentia. vt Socrates nõ eſt non homo: ergo Socrates eſt homo. Et ſi quis dicat, non ſequitur, chymæra non eſt homo: ergo chymæra eſt nõ homo: quia antecedens eſt verum, & conſequens falſum: cum ſubiectum conſequentis pro nullo ſupponat ĩ propoſitione affirmatiua: & arguitur a propoſitione habente plures cauſas veritatis ad propoſitionem habentem tantũ vnam cauſam veritatis: ideo nõ bene arguitur. Pro omnib. iſtis dicitur, quod propoſitio affirmatiua de prædicato infinito eodem modo dicitur vera, ſicut propoſitio negatiua de prædicato finito, & habet tot cauſas veritatis: ideo ab vna ad aliã etiam valet conſequentia. Cauendum eſt tamen, quòd quando arguitur ab affirmatiua ad negatiuam, quòd arguatur in propoſitionibus de ineſſe, & ꝙ totum prædicatum infinitetur, & quòd copulæ in antecedente addatur iſta particula, in qualibet parte temporis præſentis præteriti vel futuri, & hoc ſecũdum exigentiam copulæ.

Sc. in 1. d. 2 q. 2 in. ſol. arg. 3

Regula 1.

Art. 3.

TERTIO ſciendum, quòd qñ arguitur a negatiua ad affirmatiuã, ſubiecto manente eodem, & prædicato variato penes finitum, & infinitum: valet conſequentia: dummõ totale prædicatum infinitetur: & quòd ſubiectum, vel prædicatum antecedentis, non ſupponat confuſe tantum: vt bene ſequitur, omnis homo non eſt iuſtus: ergo omnis homo eſt non iuſtus. Dr̃ notanter, dummodo totale prędicatum infinitetur, ideo non ſequitur, homo non eſt lignum album. ergo homo eſt lignum non album. Dicitur dummodo non ponatur aliquis terminus ſupponens cõfuſe tantum, ideo non ſequitur: cuiuslibet hominis aſinus non eſt aſinus: ergo cuiuslibet hominis aſinus eſt non aſinus: cum antecedens ſit verum, & conſequens falſum: & ꝙ antecedens ſit verum, patet: quia iſta eſt vera, cuiuslibet hominis omnis aſinus, aſinus non eſt: ergo illa cuiuslibet hominis aſinus non eſt aſinus: cum ſint eiuſdem qualitatis, ex conſimilibus terminis, eodem modo ſupponentibus.

G

Sco. li. 1 d. 4. q. 1 & i d. 18. q. 2. in ſolu. ar. 1.

Scot in 3 d 3 q. 1 quaſi in fine. ãte ſol. de apertione ianua.

H

ARGVITVR primò ſic: Non ſequitur: anima intellectiua Socratis mouetur: ergo anima intellectiua Socratis non quieſcit, & tamen arguitur per locum a priuatiuè oppoſitis: igitur. Antecedens probatur: quia poſito, ꝙ manus Socratis moueat, & pes eius quieſcat. tunc antecedens eſt verum. & conſequens falsũ.

Secundo ſic: Non ſequitur, iſti duo non ſunt videntes, demonſtrando cæcum, & videntem: ergo iſti duo ſunt cæci, & tamẽ arguitur per locum a priuatiuè oppoſitis: igitur. Tertio ſic. Non ſequitur, a homo non eſt homo: ergo a homo eſt non homo: cum antecedẽs ſit verũ, & conſequens falſum: & tamen arguitur per locum a contradictorijs: igitur. Ad primum dr̃, ꝙ non ſequitur: anima Socratis

quie-

A quieſcit in pede:ergo aĩa Socratis quieſcit:bene tñ ſequitur ſecundũ Sc.quieſcit hic:ergo quieſcit:mouetur hic, ergo mouetꝛ: non tñ ſequitur, quieſcit:ergo ñ mouetur: ſed eſt ignorantia elẽchi.vnde poníta Sc.talis regula, ꝙ prædicata affirmatiua ſimpliciter ſumpta, ſequuntꝛ ex ſeipſis cũ determinatione nõ diminuẽte. Ad ſm̃ dr̃,ꝙ talis locus non tenet in numero plurali,vt viſũ eſt in textu. Ad tertium dr̃,ꝙ non bene arguitur, cũ ſubiectũ ſupponat confuſe tm̃: modo dictum eſt ꝙ cauendum eſt,ꝙ qñ arguitur a negatiua ad affirmatiuam, variato prædicato penes finitum & infinitum,ne ſubiectum ſupponat confuſe tm̃.

In 2. d. 2. q 7 ĩ ſolut. 4 arg.

Sũt autem aliꝫ oppoſitꝫ, B quæ dicuntur diſparata: quæ non ſunt oppoſita ſecundum aliquod genus prædicta oppoſitionis:ſed ſũt diuerſa:vt homo,& aſinus. Et a talib ſumitur ſic argumẽtũ:Socrates eſt homo,ergo nõ eſt aſinus. Maxima:de quocumq; dicitur vnũ diſparatorũ abſtractiuè, ab illo eodẽ remouetur,& reliquũ. Dicitur notanter, abſtractiuè, quia ſi concretiuè ſumerentur,tunc non ſequeretur: quia non ſequitur,hoc eſt album: ergo non eſt quantum: ſed bene ſequitur, hoc eſt albedo: ergo non eſt quantitas. Maius:vt hic ſumitur,eſt quod ſuprapo nitur alicui in potẽtia,& virtute. Minus eſt,quod ei ſupponitur. Locus a maiori eſt habitudo ipſius maioris ad minus: & eſt ſemper deſtructiuus: vt rex non poteſt expugnare caſtrũ:ergo nec miles. Maxima: ſi id, quod magis videtur ineſſe,non ineſt: nec id,quod minus videtur ineſſe,inerit. Locus a minori eſt habitudo minoris ad maius. & eſt ſemper conſtructiuus, vt miles poteſt expugnare caſtrum: ergo & rex. Maxima: ſi id, qđ minus videtur ineſſe, ineſt: & id qđ magis videtur ineſſe,inerit:

Diſparate oppoſita.

C *Locus a maiori.*

Locus a minori

Similitudo eſt rerũ differẽtium eadem qualitas. Locus a D ſimili eſt habitudo vnius ſimilium ad reliquũ: & tenet conſtructiuè,& deſtructiuè. Conſtructiuè ſic: ſicut riſibile ineſt homini: ita hinnibile ĩeſt equo:ſed riſibile ineſt homini, vt proprium:ergo hinnibile ineſt equo, vt proprium. Maxima: de ſimilib. idem eſt iudicium. Deſtructiue ſic: ſicut riſibile ineſt homini: ita hinnibile ineſt equo: ſed riſibile non ineſt homini, vt genus: ergo nec hinnibile ineſt equo, vt genus. Maxima: de ſimilibus idem eſt iudicium.

Locus a ſimili.

Primo ſciendum,quòd diſparata,quæ intelliguntur per oppoſita ſic diffiniuntur: ſunt quæ non poſſunt verificari de ſe inuicem,vt homo,& aſinus. Vñ

Art. 1.

E pro loco a diſparatis ponitur talis regula. Ab affirmatione vni⁹ diſparatorum de aliquo ſubiecto ad negationem alterius, eſt bona conſequentia: vt bene ſequitur: Socrates eſt homo, ergo Socr. non eſt aſinus, & debet intelligi iſta regula in abſtractis, & concretis prædicamenti ſubſtãtiæ, quia in concretis accidẽtium non oportet ꝙ valeat, vt non ſequitur, lac eſt album, ergo non eſt dulce, cum antecedens poſſet eſſe verum ſine conſequente; ſed bene ſequitur in abſtractis, vt albedo eſt dulcedo, ergo nõ eſt nigredo. Ex quo ſequitur, quod faciendo iſtum locum a diſparatis, oportet ponere diſparata a parte prædicati, & non a parte ſubiecti, ideo non ſequitur, albedo eſt quali-
F tas, ergo nigredo non eſt qualitas, & hoc quando prædicatum non ſingularizatur, quia tũc bene ſequeretur: vt albedo eſt hæc qualitas, ergo dulcedo non eſt hæc qualitas.

Art. 2. *Maius capitur dupliciter.*

SECVNDO ſciendum, ꝙ maius capitur dupliciter. Vno modo pro fortiori, & minus pro debiliori, & ſic non capiuntur hic. Alio modo capitur maius pro illo, quod habet maiorem apparentiã ineſſendi alicui ſubiecto, & minus pro illo, ꝙ habet minorem apparentiã ineſſendi ſubiecto, vt debellare caſtrum habet maiorem apparentiã eſſendi, quam debellare ciuitatem, ceteris paribus, & debellare ꝓuinciam habet minorem apparentiam eſſendi, quam debellare caſtrum. Vnde locus a maiori tenet deſtructiuè tripliciter. Primo modo comparando vnũ prædicatum duob. ſubiectis,

G vt rex non põt debellare caſtrũ: ergo neq; miles. Sc̃do modo cõparando duo prædicata vni ſubiecto, vt rex non põt debellare caſtrum: ergo neque prouinciã. Tertio comparando plura prædicata pluribus ſubiectis, vt rex non poteſt debellare caſtrum, ergo miles non poteſt debellare totam prouinciam. Sed locus a minori tenet affirmatiuè tripliciter. Vno modo comparando vnum prædicatum ad duo ſubiecta, vt miles poteſt debellare caſtrum, ergo & rex. Secundo cõparando duo prędicata vni ſubiecto, vt rex poteſt debellare ciuitatem, ergo & caſtrum. Tertio comparando plura prædicata pluribus ſubiectis, vt miles poteſt debellare prouinciam, ergo rex poteſt debellare caſtrũ, & maximè omnium iſtorum ſa- H
tis patent in textu.

Art. 3. Sc. q. 6. quot. 11 in 4. d. 6. a. 10. in 3. ratione cõtra Thomam.

TERTIO ſciendum, quòd ſimilitudo poteſt capi dupliciter. Vno modo pro cõuenientia alicuius rei cũ alia re in qualitate, & ſic dr̃, ꝙ ſimilitudo eſt rerum differentium eadem qualitas. Alio modo capitur pro totali apperentia verificationis alicuius prædicati de aliquo ſubiecto: & ſic capitur hic ſimilitudo. Vnde locus a ſimili tenet affirmatiuè, & negatiuè: & hoc tripliciter. Primo modo comparãdo vnum prædicatum pluribus ſubiectis, vt bene ſequitur, ſicut Socrati ineſt riſibile, ita Platoni ineſt riſibile, ſed Socrati ineſt vt proprium, ergo Platoni ineſt vt proprium. Secundo comparando duo prædicata vni ſubiecto, vt ſicut homini in eſt riſibile, ita & flebile, ſed riſibile ĩ eſt homini, vt propriũ, ergo & flebile.

Digitized by Google

A bile. Tertio comparando duo prædicata duobus ſubiectis, vt ſicut riſibile ineſt homini, ita hinnibile ineſt equo, ſed riſibile ineſt homini, vt proprium, ergo hinnible ineſt equo, vt propriu, & tot modis tenet negatiuè, cuius exempla ſatis patent per alia, ſed maxima omniũ iſtorũ eſt iſta, de ſimilibus ſimile eſt iudicium.

ARGVITVR primo ſic: Non ſequitur Socrates eſt homo, ergo Socrates non eſt ſciens, & tñ arguitur ꝑ locum a diſparatis, igitur. Secũdo ſic arguitur. Nõ ſequitur, rex non poteſt portare pondus centum librarum, ergo neque miles, & tamen arguitur per locum a maiori igitur. Tertio ſic, Sicut ſe habet negatiua ad negatiuam, ita affirmatiua ad affirmatiuam.

B Sed vniuerſalis negatiua infert vniuerſalẽ negatiuam in conuerſione ſimplici, ergo vniuerſalis affirmatiua infert vniuerſalem affirmatiuam in conuerſione ſimplici, & tamen arguitur per locum a ſimili, igitur. Ad primum dicitur quòd non bene arguitur per cõcretum accidentis.

Ad ſecundum dicitur, quòd magis arguitur per locum a minori, quàm a maiori, ideo non bene ſequitur. Ad tertium dr̃, ꝙ non bene arguitur, quia non arguitur ea parte, qua ſunt ſimilia, ſed ea parte, qua ſunt diſſimilia, qđ ſumme caueri debet.

Proportio & loc⁹ ab ea ſumpt⁹ *Proportio eſt rerum differẽtium eadem habitudo. Locus a proportione eſt habitudo vnius proportionabilium ad reliquũ: vt ſicut ſe habet rector*

C *nauis ad nauẽ: ita ſe habet rector ſcholariũ ad ſcholas: ſed in naui regenda eligendus eſt rector non Socrate, ſed arte: ergo in ſcholis regendis eligẽdus eſt rector non Socrate, ſed arte. Maxima: de proportionalibus idem eſt iudiciũ. Differt autem iſte locus a loco a ſimili, quia in loco a ſimili ſumitur comparatio ſecundum ſimilitudine inherẽtia: vt ſicut riſibile ineſt homini: ita hinnibile in eſt equo. In loco aũt a proportione non attenditur ſimilitudo inherentiæ, ſed comparatio habitudinis: vt ſicut ſe habet rector nauis ad nauem, ita ſe habet rector ſcholarium ad ſcholas.* D

Tranſſumptio quid. *Tranſſumptio eſt duplex: q̃dam. n. eſt, quãdo dictio, vel oratio vnũ ſignificans tranſſumitur ad ſignificandũ aliud ꝑ ſimilitudinem aliq̃, in eis repertam: vt hac dictio, ridere, tranſſumitur ad ſignificandũ florere, cum dicitur pratũ ridet. Similiter oratio tranſſumitur cum dicitur littus aratur. i. opera perditur, ſicut ſolet dici, cum quis in vanum laborat: & hæc tranſſumptio pertinet ad ſophiſticum. Alia eſt, quando nomen magis notum ſumitur pro nomine minus noto, vt ſi debeat proba-*

 bari,

E *bari, quòd philoſophus nõ inuidet: & ſit tranſſumptio ad hoc nomen ſapiens: et iſta trãſſumptio pertinet ad dialecticum.*

Locus à tranſũptione.

Locus a tranſſumptione eſt habitudo tranſſumptionis ad tranſſumptum: vt, ſapiens non inuidet. ergo philoſophus non inuidet. Maxima: quicquid alicui conuenit ſub nomine magis noto, eidem conuenit ſub nomine minus noto.

*Differt aũt iſte locus a loco a nominis interpretatione: qa in loco a nominis interpretatione accipitur diffinitio, ſiue expoſitio nominis: vt ſi expo*F*natur hoc nomẽ, philoſophus, per hoc, quod eſt amator ſapiẽtia. In loco autem a tranſſumptione non accipitur expoſitio, ſiue deſcriptio nominis: ſed pro vno nomine minus noto accipitur aliud nomen magis notum, per quod faciliter poteſt probari propoſitum. Auctoritas, vt hic ſumitur, eſt iudicium ſapientis in ſua ſciẽtia. vnde iſte locus ſolet denominari à rei iudicio.*

Locus ab autoritate.

Locus ab auctoritate eſt habitudo auctoritatis ad illud, quod per eam probatur: & tenet cõſtructiuè ſolum, ut aſtronomus dicit, cœlum eſſe volubile, ergo cœlum eſt volubile. Maxima, vnicuique experto in ſua ſciẽtia credendum eſt.

Primo ſciendum, quod G differentia eſt inter proportionem, & proportionabilitatem, quia proportio eſt habitudo vnius quantitatis ad aliam, exiſtentis eiuſdem generis; ut habitudo unius ad duo. Et dicitur notanter, exiſtentis eiuſdem generis, quia quantitates diuerſorum generum non proportionantur ad inuicem: vt linea, & numerus. Sed proportionabilitas eſt habitudo, vel ſimilitudo vnius proportionis ad aliam: quæ vocatur ab aliquibus proportio proportionis, ut nautæ ad nauem eſt proportio, & doctoris ad ſcholas regendas: ſed habitudo, vel ſimilitudo illarum proportionum vocatur proportionabilitas. Ex quo ſequitur, quòd iſte locus propriè debet dici H a proportionabilitate: & tenet affirmatiuè, & negatiuè, dummodo arguatur, quò ad illa, in quibus eſt ſimilitudo, & proportio, ut ſicut ſe habet nauta ad nauem regendam: ita doctor ad ſcholas regendas: ſed ad nauem regendam debet eligi natura expertus in arte: ergo ad ſcholas regendas debet eligi doctor expertus in arte. Et dicitur notanter, dummodo arguatur, quo ad illa, in quibus eſt proportio, quia aliter non ſequeretur: ut non ſequitur, ſicut ſe habet nauta ad nauem regendam, ita doctor ad ſcholas regendas, ſed nauta ad nauem regendam indiget remis: ergo doctor ad ſcholas regendas indiget remis, & ſimiliter poſſet argui negatiuè. Et aduerte, quòd iſte locus

Art. 1.

Scot. in quotl. q 6. & in 4. d. 6 q. 10.

A cus ſe habet ad locum a ſimili, ſicut inferius ad ſuum ſuperius, ſic quòd omnis locus a proportione eſt locus a ſimili, ſed non econtra.

Art. 2. Vide Sc. li. 1. d. 36. in ſol ar. 2

SECVNDO ſciendum, quòd per locum ſupra dictum intelligitur alius locus qui vocatur locus a tranſmutata proportione, qui fit a comparatione primi ad tertium, & ſecundi ad quartum propter comparationem primi ad ſecundum, & tertij ad quartum in proportionabilitate, vt, ſicut ſe habet vnum ad duo, ita quatuor ad octo: quia vtrobique eſt proportio dupla: ergo tranſmutando proportionem, ſicut ſe habet vnum ad quatuor, ita duo ad octo quia vtrobique eſt proportio quadrupla. Et aduerte, quòd iſte locus propriè tenet in proportionibus B quantitatis tam numerorum, quam magnitudinum. Etiam videtur ſecundum aliquos, quòd teneat in proportionabilibus oppoſitionum, vel proportionum: & de hoc magis videbitur in logica, ſed in aliis modis non tenet. vt, non ſequitur, ſicut ſe habet corpus ad hoc corpus, ita locus ad hunc locum, ergo tranſmutando proportionem, ſicut ſe habet corpus ad locum: ita hoc corpus ad hunc locum: ſed corpus non poteſt eſſe ſine loco: ergo hoc corpus non poteſt eſſe ſine hoc loco.

Sc in 4. d 43 q. 3.

Vide 2. perih. i fine.

Arti 3.

TERTIO ſciendum, quòd tranſſumptio poteſt capi dupliciter. Vno modo, vt eſt acceptio nominis, vel orationis, habentis ſignificatum principale pro ſignificato minus principali propter aliquam ſimilitudinem, inter illa repertam: vt ſi florere acciperetur pro ridere: & ſic non eſt hic ad propoſitum. C Alio modo capitur, vt eſt acceptio nominis magis noti pro nomine minus noto ipſis ſupponentibus pro eodem: vt, capiendo ly, ſapiens, loco huius nominis philoſophus, & ſic ſumitur hic. Vnde locus a tranſſumptione eſt habitudo nominis magis noti ad nomen minus notũ: & tenet affirmatiuè & negatiuè, eodem modo ſicut locus ab interpretatione: vt, ſapiens currit, ergo philoſophus currit. negatiuè, vt ſapiens non currit: ergo philoſophus non currit. Maxima: quicquid dicitur de nomine magis noto, etiam de nomine minus noto: etiam quicquid remouetur a nomine magis noto & a nomine minus noto. D Et aduerte, quòd iſte locus non eſt extrinſecus, cum terminus inferens, & terminus illatus ſupponunt pro eodem. Sed pro loco ab auctoritate eſt aduertendum, quòd auctoritas non eſt aliud, quàm iudicium ſapientis experti in aliqua ſcientia: & de pertinentibus ad ſuam ſcientiam: & tenet tantum affirmatiuè. Exemplum, ut Ariſt. dicit eſſe decem prædicamenta: ergo decem ſunt prædicamenta. Maxima: cuicunque experto in ſua ſcientia credendum eſt: & ad iſtum locum reducitur locus a communi fama: ut, communis fama dicit hoc: ergo ſic eſt. Et aduerte vltra, quòd iſte locus non eſt propriè efficax, niſi auctoritas ſit ab illo, qui non poteſt mentiri ſicut Deus.

E ARGVITVR primo ſic: Non ſequitur: ſicut ſe habet illa propoſitio nullus homo eſt animal: ad iſtam, nullum animal eſt homo: ſic ſe habet illa, aliquod animal non eſt homo: ad iſtam aliquis homo non eſt animal: ſed prima infert ſecundam per conuerſionem: ergo tertia infert quartam per conuerſionem. Secundo ſic: Locus a tranſumptione, eſt locus intrinſecus, cum terminus inferens, & terminus illatus ſupponant pro eodem: ergo male dicitur, quòd eſt locus extrinſecus. Tertio ſic: Quælibet creatura poteſt dicere falſum: ergo poteſt mentiri & deficere in auctoritatibus: & per conſequens locus ab auctoritate non tenet ab auctoritate, dicta a creatura. Ad F primum dicitur, quòd ibi non arguitur ea parte qua tales propoſitiones habent proportioné ad inuicem, ſed ea parte, qua non conueniunt: etiam locus á proportione ſolum tenet in proportione quantitatiua, ſcilicet magnitudinis, & numerorum: & non in proportione propoſitionum, ſaltem in conuertendo vel opponendo.

Sc. vbi ſupra. Ad ſecundum dicitur, quòd locus a tranſſumptione eſt locus intrinſecus: & intelligitur per locum ab interpretatione: & de ipſo male determinauit Petrus Hiſpanus ponendo ipſos inter locos extrinſecos. *Error Pet. Hiſpani.* Ad tertium dicitur, quòd argumenta, quæ fiunt ab auctoritate creaturæ, non ſunt multum efficacia virtute illius auctoritatis, ſunt tamen aliqualiter probabilia, quod ſufficit.

Quid autẽ ſit locus medius, dictum eſt prius. Locorum mediorum alius a coniugatis, alius a caſibus, & alius a diuiſione. Coniugata, & caſus differunt ſic: quia vniuocũ ſiue principale, ſiue abſtractum, quod idem eſt, dicitur coniugatum cũ ſuo denominatiuo: vt iuſtitia, & iuſtum, albedo & album. Caſus autem dicũtur ea, quæ cadunt a principalibus: vt iuſtũ, & iuſtè a iuſtitia. Et differẽtiam hanc aſſignat Ariſt. in ſecundo topicorum. G *Loci medij quot ſunt.* *Caſus qui dicantur.*

Locus a coniugatis, eſt habitudo vnius coniugatorum ad reliquum: vt iuſtitia eſt bona: ergo iuſtum eſt bonũ. Maxima: H *quod conuenit vni coniugatorum, conuenit & reliquo: & ſi vnum coniugatorum ineſt, ineſt & reliquum. Locus a caſibus eſt habitudo vnius caſuũ ad reliquum: vt iuſtum eſt bonum: ergo quod iuſtè fit, benè fit. Maxima: quod vnicuique caſui conuenit, conuenit & reliquo: & econuerſo: ſumitur argumentum a caſibus, & a coniugatis.* *Locus à coniug atis.* *Locus à caſibus*

PRIMO ſciendum, quòd conſequenter determinandũ eſt de locis mediis, qui ſunt tres, ſcilicet a coniugatis a caſibus & a diuiſione. Vnde coniugata ſunt concretũ, & eius abſtractũ: vt albedo & album. Et dicũtur coniugata: quia de per ſe ſignificato idẽ importantur *Art. 1.*

A tant:aliter tamen & aliter: quia concretum importat formam ſub actuali inhærentia ad ſubiectum,ſed abſtractum ſic nõ importat formam,ſiquidem abſolutam denotat: quia concretũ, & abſtractũ idem ſignificant: differunt tamen in modo ſignificandi. Vnde locus a coniugatis eſt habitudo vnius coniugatorum ad reliquum, & tenet tam conſtructiuè, quam deſtructiuè virtute illius regulæ. Si abſtractũ enuncietur de abſtracto:ita cõcretum de concreto & econtra: & hoc in prædicationibus eſſentialibus:quia non ſequitur,albũ eſt dulce:ergo albedo eſt dulcedo. Et aduerte, quòd iſte locus nunquam debet fieri reſpectu vnius prædicati,ſed reſpectu plurium:ideo non ſequitur, album

Sc.in 1. d.5.q. 1

B eſt coloratum: ergo albedo eſt colorata:Et ſi quis dicat contra: quia bene ſequitur, iuſtum eſt bonum, ergo iuſtitia eſt bona, & tamen arguitur reſpectu vnius prædicati.Dicitur, ꝙ bona accipitur loco abſtracti ſ. bonitatis. Et aduerte etiam, quòd debet intelligi: dummodo non ſit factum miraculum circa formam abſtracti:& quòd ſit ſufficiens denominare ſubiectum; quia tunc non oportet illum locum valere: quia concretum importat formam ſub actuali inhærentia ad ſubiectum: ideo concretum nunquam debet poni, niſi forma per ipſum importata actualiter inhæreat ſubiecto.

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, quod quando arguitur per iſtũ locum affirmatiuè, cauendum eſt,quòd non arguatur in vltimate abſtractis, ideo non ſequitur,homo eſt animal, ergo humanitas eſt animalitas.Vnde vltimate abſtractum eſt,quod abſtrahit a ſuppoſito proprio, vt humanitas,& animalitas, & ſic de aliis, & illa vltimate abſtracta nunquã poſſunt de aliquo verificari,niſi forte de ſeipſis.Cauendum eſt etiam,ꝙ quando arguitur negatiuè per illũ locũ, puta, a negatione abſtracti de abſtracto, ꝙ arguatur in abſtractis per ſe: ideo non ſequitur, albedo non eſt dulcedo:ergo album non eſt dulce. Sed quando arguitur à negatione concreti de concreto, ad negationem abſtracti de abſtracto, tenet in omnibus cõcretis,ſiue talia concreta ſint per ſe ſiue non,vt bene ſequitur, album non eſt dulce,ergo albedo non eſt dulcedo.

C Sc.in 1. d.5.q.1 in ſol. illius quæ.

D Arti. 3. TERTIO ſciendum, quòd caſus dicuntur nomen adiectiuum & ſuum aduerbium, vt iuſtum. & iuſtè. & dicuntur caſus, quia ambo cadunt ab abſtracto. Vnde locus a caſibus eſt habitudo vnius caſus ad reliquum, & tenet affirmatiuè,& negatiuè. Affirmatiuè, vt iuſtũ eſt bonum,ergo quod iuſtè ſit, bene ſit,& ſolum tenet in prædicationibus eſſentialibus, ideo non ſequitur, album eſt dulce, ergo quod albe ſit, dulciter ſit. Negatiuè ut iuſtum non eſt vitioſum ergo quod iuſtè ſit,non vitioſè ſit: Et aduerte.ꝙ quando ſit negatiuè, debet fieri inter illa quæ nunquam de ſe inuicẽ verificari poſſunt, & dicitur ille locus a caſibus in numero plurali,quia in antecedente ponuntur plures caſus.

ARGVITVR primo ſic Non ſequitur,album eſt coloratum,

E tum:ergo albedo eſt colorata:& tamẽ arguitur per locum a coniugatis:igitur. Secundo ſic: Non ſequitur, albedo eſt color : ergo album eſt coloratum: poſito ꝙ albedo ſit ſeparata a ſubiecto: quia tunc antecedens eſt verum, & cõſequens falſum. Tertio ſic: Non ſequitur, iuſtus eſt liberalis:ergo quod iuſtè fit, liberaliter fit quia pater poteſt extrahere pecunias iuſtè a filio:& tamẽ hoc non fit liberaliter. Ad primũ dicitur quòd non bene arguitur : quia arguit̃ reſpectu vnius prædicati : & tamen deberet argui reſpectu diuerſorum Ad ſecundum dicitur quòd talis locus intelligitur, dummodo circa formam abſtracti non ſit factum miraculum : & quòd ipſa ſit ſufficiens dominare ſubiectũ: ideo quando arguitur in antecedente, debent propriè addi tales conditiones. Ad tertium dicitur, quòd nõ bene arguitur per locum a caſibus, quia talis locus ſolum tenet in concretis, & aduerbiis per ſe.

Diuiſio multipliciter

Diuiſionum alia fit per negationem, vt Socrates eſt hõ, aut non homo: ſed non eſt non homo: ergo eſt homo. Maxima: ſi aliqua duo condiuidãt aliquod tertium, poſito vno, remouetur alterum. Alia autẽ fit nõ per negationẽ: & hæc fit ſex modis: tribus per ſe, & tribus per accidens. Prima diuiſio per ſe eſt generis in ſpecies: vt animalium aliud hõ, aliud brutum. Secunda eſt totius integralis in ſuas partes: G *vt domus alia pars eſt paries alia tectũ, alia fundamentũ. Tertia vero eſt vocis in ſignificata: vt canis alius latrabilis, alius piſcis marinus, alius cæleſte. Diuiſionũ vero ꝑ accidens prima eſt ſubiecti in accidentia: vt animaliũ aliud ſanũ, aliud ægrum. Secunda diuiſio eſt accidẽtis in ſubiecta: vt ſanorũ aliud brutũ, aliud homo. Tertia eſt antecedẽtis in antecedẽtia: vt ſanorũ aliud calidũ, aliud frigidũ: locus a diuiſione eſt habitudo vnius cõdiuidẽtiũ ad reliquũ: vt, ſi Socrates eſt animal, aut eſt animal rationale, aut irra* H *tionale: ſed non eſt irrationale: ergo rationale. Maxima: poſito vno membrorum diuidentium in aliquo ſubiecto: remouetur reliquum: & ſimiliter in qualibet alia diuiſione.*

PRIMO ſciendũ, ꝙ diuiſio põt capi dupliciter. Vno modo pro reali ſeparatione partis a parte: quemadmodum lignũ diuidit̃; & ſic propriè non capitur hic. Alio modo accipitur pro acceptione aliquorum quæ adæquate & a poſteriori manifeſtant aliud, quo ad eius poteſtatem ſeu cõmunitatẽ: & ſic capitur hic. Et eſt duplex: q̃dã eſt, q̃ dat̃ per negationẽ: ut animaliũ aliud homo, aliud non homo : & illa eſt ſemper bimembris, & datur per immediata Alia eſt diuiſio, quæ dat̃ ꝑ affirmationẽ: vt animaliũ

Art. 1. Diuiſio dupliciter capitur.

aliud

Digitized by Google

A aliud homo, aliud brutum: & illam non oportet eſſe bimem brem ſemper: nec dari per oppoſita, nec per immediata. Et diuiditur in diuiſionem per ſe, & per accidens. Per ſe eſt triplex: quædam eſt generis in ſuas ſpecies, vt animaliũ aliud homo, aliud brutum. & ad iſtam reducitur diuiſio generis in ſuas differentias: & diuiſio ſpeciei in indiuidua. Alia eſt totius integralis in ſuas partes: vt domus diuiditur in parietem, tectum, &c. Et ad iſtam reducitur diuiſio totius eſſentialis in ſuas partes, vt homo diuiditur per corpus, & animam. Alia eſt diuiſio vocis ĩ ſua ſignificata: vt canum alius latrabilis, alius piſcis marinus, alius ſydus cæleſte: & illa dicitur diuiſio æquiuoci in ſua æ

Sco. ĩ 2. d 3 q. 6 in ſolu. arg 1.

B quiuocata. Sed diuiſio per accidens eſt triplex, ſcilicet ſubiecti in ſua accidentia, vt animalium aliud album, aliud nigrum. Alia eſt diuiſio accidentis in ſubiecta, vt alborum aliud bos, aliud equus. Alia eſt diuiſio accidentis in accidentia, vt alborum aliud dulce, aliud amarum.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd locus a diuiſione eſt habitudo vnius diuidentium ad reliquũ, & tenet conſtructiuè, & deſtructiuè: Pro cuius declaratione ponuntur aliquæ regulæ. Prima, ab affirmatione diuiſi de aliquo ſubiecto cum negatione alterius membri de eodem ſub iecto, vel omnium, dẽpto vno, ad affirmationẽ alterius eſt bona conſequentia, vt Socrates eſt animal, & non eſt irrationalis: ergo eſt rationalis. Et dicitur notanter, vel omnium dempto v-

Regulæ

C no, quia quando diuiſum habet plura membra, quam duo: tunc non ſequitur ab affirmatione diuiſi, & negatione vnius membri ad affirmationem alterius, vt non ſequitur, ſol eſt cauſa caloris, & non eſt cauſa formalis, ergo eſt cauſa materialis. Maxima, ſi diuiſum affirmetur de aliquo ſubiecto, & vnum vel omnia, dempto vno, negentur de eodem; tunc aliud affirmatur de eodem.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd ſecunda regula eſt iſta, ab affirmatione alicuius membri de eodem ſubiecto, ad negationem alterius membri, vel aliquorum membrorum, eſt bona cõſequentia: dummodo membra diuidentia non coincidant ad inuicem, vt Socrates eſt, & eſt ra

D tionalis. ergo non eſt irrationalis. Et dicitur notanter, dummodo membra diuidentia non coincidant, quia tunc non ſequeretur, vt non ſequitur, felicitas humana eſt bona, & eſt delectabilis. ergo non eſt honeſta, nam illa membra, honeſtum, & delectabile, quæ diuidunt bonum, poſſunt coincidere ad inuicem.

ARGVITVR primo ſic: Ens non diuiditur per non ens, ergo nulla diuiſio datur per negationem, quia in tali alterum extremum eſt non ens, cum ſit extremum contradictionis. Secundo ſic. Nulla conſequentia formalis tenet per aliquem locum dialecticum, ſed illa eſt formalis, omne animal eſt rationale, vel irrationale, ſed Socrates eſt animal, & non eſt irrationalis, ergo eſt rationalis. Tertiò ſic:

Non

E Non ſequitur, Socrates eſt coloratus & non eſt niger: ergo eſt albus.

Ad primum dicitur, quod talis negatio, quæ eſt alterum membrum, dicitur negatio præſupponens affirmationem, vt cum dicitur, animalium aliud homo, aliud non homo, ſenſus eſt, animalium aliud animal, quod eſt homo aliud animal, quod eſt non homo.

Ad ſecundum reſpondetur, quod locus a diuiſione eſt locus a dialecticus, & dico quòd G illa conſequentia eſt formalis, & non fundata in loco a diuiſione, ſed in illa regula a tota diſiunctiua cum negatione vnius partis ad poſitionem alterius, eſt bona conſequentia.

Ad tertium dicitur, quod illa diuiſio non eſt bona, quia oportet negare omnia membra dempto vno, ſi diuiſum habeat plura membra diuidentia.

SVMMVLARVM

PETRI HISPANI

Tractatus Sextus,

F H

Ariſtotelis Libellum de ſophiſticis redargutionibus breuiter perſtringens.

Syllogiſmorum numerus, & definitio.

SYllogiſmus alius eſt demonſtratiuus, alius dialecticus, alius ſophiſticus, ſiue litigioſus. Syllogiſmus demonſtratiuus eſt, qui ex primis, veris, & immediatis eſt ſyllogizatus: aut ex talibus, per quæ aliqua prima, & vera principium ſuæ cognitionis ſumpſerunt. Dialecticus ex probabilibus eſt ſyllogizatus. Sophiſticus (vt diffinitur ab Ariſtot. in elenchis) eſt, qui apparet eſſe ſyllogiſmus, & nõ eſt: aut qui eſt ſyllogiſmus: ſed non eſt conueniens rei.

Libr. 1. Cap 1.

PRIMO ſciendum, quod poſt *Arti 1.* quam determinatum eſt de ſyllogiſmo dialectico, & locis dialecticis, hic conſequenter in iſto ſexto tractatu determinandum eſt de ſyllogiſmo ſophiſtico, qui eſt ſubiectum huius ſciẽtiæ, & eius propria paſſio, eſt generatiuum aſſenſus falſi, vel erronei. Et ſi quis dicat, fallaciæ ſunt ſubiectum huius ſcientiæ, cum talis ſcientia denominetur a falſa.

E Reſpõdetur, ꝗ non ſequitur, vnde fallacia non eſt ſubiectum, ſed eſt bene confirmatiua ſyllogiſmi ſophiſtici, ſicut locus eſt confirmatiuus argumenti dialectici: & vtilitas huius ſcientiæ eſt, cognoſcere defectus ſyllogiſmorum ſophiſticorum. Vnde ſyllogiſmus ſophiſticus eſt, qui eſt apparens, & non exiſtens, apparens, ſupple, bonus, vel probatiuus: & non exiſtens, ſupple talis, qualis apparet. Et aduerte, quod in quolibet ſyllogiſmo ſophiſtico, ſiue elencho duæ ſunt cauſæ, ſcilicet, cauſa apparentiæ & cauſa defectus. Cauſa apparentiæ eſt obſeruatio alicuius conditionis, vel aliquarum conditionum, requiſitæ, vel requiſitarum ad verum elenchum.

Inſtantia.

Ad q d vtilis trac. de ſyllog. elech.

F Sed cauſa defectus eſt nõ obſeruatio omnium conditionũ, requiſitarum ad verum elenchũ. Et eſt triplex ſyllogiſmus ſophiſticus ſ. peccans in materia tantũ: peccans in forma tantum: & peccans in materia, & in forma ſimul. Peccans in forma tantum eſt, qui non diſponitur in modo, & figura. Sed peccans in materia tantum eſt, cuius altera præmiſſarum eſt falſa, vel cuius antecedens non eſt probatiuum conſequentis. Sed peccans in materia, & forma ſimul eſt, qui non diſponitur in modo, & figura: & cum hoc altera præmiſſarum eſt falſa, vel cuius antecedens non eſt probatiuum conſequentis, dũmodo in talib. ſit apparentia, ſiue ſimilitudo veri elenchi.

Art. 2. Secvndo ſciendũ, quod præter ſyllogiſmum dialecticum ac ſophiſticum, qui ſunt ſyllogiſmi contracti: eſt vnus alius contractus, qui dicitur ſyllogiſmus demonſtratiuus: & eſt qui ex primis, veris, & immediatis eſt ſyllogizatus: aut ex talibus, quæ per aliqua prima vera principium ſuæ cognitionis ſumpſerunt. Et in illa diffinitione datur intelligi duplex demonſtratio. ſ. propter quid, & potiſſima: & eſt illa, quæ procedit ex primis, veris, & immediatis. i. cuius præmiſſæ ſunt veræ, & immediatæ. De hac materia vide latius in 1. Poſter. cap. 1. nota 2. q. 1. Alia eſt demonſtratio non potiſſima: cuius præmiſſæ poſſunt oſtendi per præmiſſas veras, & immediatas. Exemplum primi: vt omne animal rationale eſt riſibile, omnis homo eſt animal rationale: ergo omnis homo eſt riſibilis. Exemplum ſecundi: vt omnis homo eſt riſibilis, Petrus eſt homo: ergo Petrus eſt riſibilis. H

G

Demonſtratio duplex

Arti. 3. Tertio ſciendum, quod ſciẽtia, quæ habetur in iſto tractatu vocatur ſcientia ſophiſtica. Et ſi quis dicat: ergo non eſt vera ſcientia.

Sciã ſophiſtic duobus modis conſideratur.

Reſpondetur, ꝗ ſcientia ſophiſtica poteſt capi dupliciter. Vno modo pro habitu concluſionis, acquiſito per vſum argumẽtationis ſophiſticę: cuiuſmodi eſſet habitus huius concluſionis, oẽ ſanum eſt aĩal, vrina eſt ſana, ergo vrina eſt animal. & ſic non eſt vera ſcientia. Alio modo capitur pro habitu concluſionis, per demonſtrationem acquiſito: in qua concluſione demonſtratur paſſio ſyllogiſmi ſophiſtici de ſyllogiſmo ſophiſtico: & talis eſt vera ſcientia: & docet formare argumẽtationes ſophi-

E ſophiſticas & eas debite ſoluere. Circa hoc quæritur: vtrũ bene ſequatur. Socrates fingit ſe eſſe ſophiſtã: ergo Socrates eſt ſophiſta. Et videtur quod ſic: qa bene ſequitur, Socrates fingit ſe eſſe ſophiſtam, ergo oſtendit ſe eſſe talem, qualis non eſt; ergo eſt ſophiſta: quia ſophiſta eſt vir copioſus in ſapientia apparente, & non exiſtente. Pro ſolutione ſupponitur primo, qa ſit conſequentia.

Dubitatio.

Conſequẽtia quid.

Vnde conſequentia eſt habitudo conſecutionis antecedentis ad conſequens. Et notanter dicitur, habitudo conſecutionis, ad differẽtiam habitudinis, quæ eſt ex natura rei. & habitudo talis conſecutionis eſt, quando eſt impoſſibile ita eſſe, ſicut per antecedẽs ſignificatur: quin F ita ſit, ſicut per conſequens ſignificatur. Supponitur vlterius, quòd ſophiſta poteſt capi dupliciter. Vno modo pro illo, qui habet artem ſophiſticam, & ſic nõ ſequitur. Alio modo idem eſt, ꝙ apparens, & non exiſtens, & tunc dico, ꝙ illa propoſitio, Socrates fingit ſe eſſe ſophiſtam cõicando cum ſoph.ſtis implicat contradictionẽ, puta ꝙ ſit ſophiſta, & ꝙ non ſit ſophiſta: nã propoſitiones affirmatiuæ de fingit exponuntur per vnam ꝓpoſitionẽ affirmatiuam de apparet, & per vnam propoſitionem negatiuam: vt Socrates fingit, ſe eſſe ſophiſtam, id eſt apparet eſſe ſophiſta. & non eſt ſophiſta. Et tunc dico, quòd conſequentia eſt bona, quia ex antecedente, formaliter impoſſibile, includente formaliter duo contradictoria, ſequuntur formaliter per conſequentiam intrinſecam ambo extrema contradictionis. G

Sophiſtica dupliciter capta

Sc. in 1. d. 8. q̃õ. vlt.

Argvitvr primo ſic: Syllogiſmus ſophiſticus non eſt ſyllogiſmus: ergo non eſt apparẽs ſyllogiſmus, conſequentia patet per locum aperte in modo ad ſuum totum.

Secundo ſic: Syllogiſmus ſophiſticus eſt generatiuus deceptionis: ergo de ipſo non eſt ſciẽtia: & per conſequens non eſt ſubiectum huius ſcientiæ. Tertio ſic: Scientia ſophiſtica non eſt vera ſcientia, ſed ſolum apparens, ergo fruſtra hic determinatur de ea. Ad primum dicitur, ꝙ male arguitur, quia arguitur cũ determinatione diminuente. Ad ſecundum dr̃, ꝙ licet generatiuum deceptionis ſit paſſio ſyllogiſmi ſophiſtici, non tñ propter hoc ſequitur, quin de ipſo poſſit haberi ſcientia, tanquã de ſcibili remoto. Ad tertium patet ſolutio in tertio notabili. H

Diſputatio eſt actus ſyllogiſticus vnius ad alterũ; ad aliquod propoſitũ oſtendendum. Diſputationis quatuor ſunt ſpecies, ſ. doctrinalis, dialectica, tentatiua, & ſophiſtica. Diſputatio doctrinalis eſt, quæ ſyllogizat ex proprijs principijs vniuſcuiuſque diſciplinæ, & non ex his, quæ videntur reſpondenti. Et huius diſputationis inſtrumentum eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus. Diſputatio dialectica eſt, quæ ex probabilibus ſyllogizat: & eſt collectiua contradictio-

Diſputat. q. & quotuplex.

A *dictionum: & eius inſtrumẽtum eſt ſyllogiſmus dialecticus. Tentatiua vero diſputatio eſt, quæ ſyllogizat ex his, quæ videntur reſpondenti: & neceſſe eſt .. n ſcire, qui ſe ſimulat habere ſcientiam. Huius autem diſputationis inſtrumentum eſt ſyllogiſmus tentatiuus. Syllogiſmus tentatiuus eſt, qui procedit ex his, quæ videntur reſpondenti. Diſputatio ſophiſtica eſt, quæ procedit ex his, q̃ videntur probabilia, & non ſunt. Huius autẽ diſputationis inſtrumentum eſt ſyllogiſmus ſophiſticus.*

B

Art. 1. PRIMO ſciendum, quod diſputatio eſt actus ſyllogiſticus vnius ad alterum formaliter, vel æquiualenter ad aliquod propoſitum. i. ad aliquem finem oſtendendũ. Et p̄t capi dupliciter. Vno modo large, & ſic tunc diffinitur. Eſt actus argumentatiuus, & probatiuus vel apparẽter probatiuus vnius ad alterũ, ad aliquem finem oſtendẽdum: & ſic diſputatio ſophiſtica bene eſt diſputatio. Alio modo capitur ſtrictè & tunc eſt actus argumẽtatiuus, & probatiuus vnius ad alterum, ad aliquem finem oſtendendum, & ſic habet tantum tres ſpecies, ſcilicet doctrinalem, dialecticam, tentatiuam: ſed ſpecies primo modo ſunt quatuor, ſcilicet doctrinalis, dialectica, tentatiua, & ſophiſtica, ſiue litigioſa quia ſunt tot diſputationes, quot ſunt fines intenti ab opponente, ſed ſolũ ſunt quatuor fines, quia vel opponens intendit generare ſcĩam in rñdente: & ſic eſt doctrinalis, vel opinionẽ, & ſic eſt dialectica, vel habere experimentum de ſcientia reſpondentis, & ſic eſt tentatiua, vel vanam gloriam in hoc, ꝙ ducat reſpondentem ad metam, & ſic eſt ſophiſtica.

Diſputatio dupliciter capitur

C

Art. 2. SECVNDO ſciendum, ꝙ pro declaratione diſputationis doctrinalis, in qua dicitur, quod procedit ex propriis principiis alicuius ſcientiæ.

Quæ ſunt propria principia alicuius ſciẽtiæ.

Aduerte quod propria principia alicuius ſcientiæ ſunt duplicia, ſ. complexa. vt præmiſſę, & incomplexa. & ſunt tria, ſcilicet ſubiectum attributionis illius ſcientiæ diffinitio, & propria paſſio eius, ex quibus componuntur præmiſſæ, quæ dicuntur principia cõplexa, ideo principia incomplexa huius ſcientiæ ſunt ſyllogiſmus ſophiſticus, diffinitio, & propria paſſio eius, ſed præmiſſæ compoſitæ ex illis ſunt principia complexa. Vnde finis diſputationis doctrinalis eſt, generare ſcientiã, & finis dialecticæ eſt generare opinionẽ. Et dicitur collectiua contradictionum, quia per ipſam poteſt concludi vtraque pars contradictionis, niſi ſit impoſſibilis, ſed finis tentatiuæ eſt habere experientiam de ſcientia reſpondentis, ideo ipſa procedit ex illis, quæ videntur eſſe probabilia reſpondenti. Et aduerte, quod non eſt inconueniens, quod aliqua diſputatio dicatur doctrinalis & tentatiua, ſecundum tamen

D

diuer-

A diuerſos fines. Ex quo patet, ꝙ diſputationes dicuntur differre per ſuos fines.

Art. 3.

An mala cõſequẽtia ſit cõſequẽtia.

TERTIO ſciendum, ꝙ conſequenter mouetur talis difficultas: an mala conſequentia ſit cõſequentia. Et arguitur ꝙ ſic: mala conſequentia habet antecedens & conſequens, & notam illationis: ergo eſt conſequentia. Item omnis argumentatio eſt conſequentia: mala conſequentia eſt argumentatio: ergo mala conſequentia, eſt conſequentia.

In oppoſitum arguitur quia mala argumentatio non eſt argumentatio: ergo neque mala conſequentia eſt conſequentia. Antecedens probatur: quia mala argumentatio non habet neceſſariam illationem conſequentis ex antecedente. Pro declaratione ponuntur aliquæ ꝓ-

B poſitiones. Prima: conſequentia dicitur de bona conſequentia, & mala: ſicut homo dicitur de homine viuo, & homine picto, ſcilicet æquiuocè æquiuocatione a cõſilio: ideo iſta eſt vera de rigore ſermonis, omnis conſequia eſt bona, quia conſequentia in ſubiecto ſtat pro conſequentiis bonis.

Secunda propoſitio: ſicut illa non eſt concedenda: homo pictus eſt homo: ita iſta non eſt concedenda conſequentia mala eſt conſequentia. Tertia propoſitio: habitudo neceſſaria illationis antecedentis ad conſequens, quæ formaliter eſt conſequentia, non fit ab intellectu inferente vnum ab alio: ſed prouenit ex eo, ꝙ impoſſibile eſt ita eſſe, ſicut per antecedens ſignificatur, quin ita ſit, ſicut per conſequens ſignificatur. Ad rationes: C ad primam dico, ꝙ conſequentia malà habet antecedens, & conſequẽs, & notam illationis: ſed non habet conſequens illius antecedentis, quod requiritur ad conſequentiam. Ad ſecundã dicitur, ꝙ [illegible]a conſequentia propriè non eſt argumentatio & ſicut non eſt argumentio, ſic non eſt conſequentia.

ARGVITVR primo ſic. Multæ ſunt diſputationes, quæ non ſunt actus ſyllogiſtici, ſicut ſunt diſputationes enthymematicè. Secundo ſic: Diſputatio ſophiſtica non eſt diſputatio, cum non ſit actus probatiuus: igitur. Tertio: nulla diſputatio infert contradictorià: ergo male dicitur, quod diſputatio dialectica eſt collectiua contradictionum. Ad primum D dicitur, quod ibi capitur actus ſyllogiſticus large, pro actu argumentatiuo. Ad ſecundum dicitur, quod diſputatio ſophiſtica non eſt diſputatio, capiendo diſputationem ſtrictè, & propriè: ſed bene capiendo diſputationem large. Ad tertium dicitur: quod diſputatio dialectica non dicitur, ideo collectiua contradictionum, eo ꝙ inferat contradictoria, vel quia generet opinionem de duob. contradictòriis: ſed quia duo contradictoria ſaltẽ poſſibilia poſſunt dialectice probari.

Syllogiſmus ſophiſticus ordinatur ad quinque metas: quæ ſunt redargutio. falſum, inopinabile, ſolæciſmus, & nugatio. Eſt autem meta inconueniẽs quoddam, ad quod *Syllog. ſophiſticus ad quinq; metas ordinatur.*

oppoſi-

Digitized by Google

A *opponēs ſophiſta nititur videri ducere reſpondentē. Redargutio eſt prænegati conceſſio, vel præconceſſi negatio in eadē diſputatione, vel argumētatione facta: unde niſi vi argumētationis hoc quis faciat, non propter hoc erit redargutus: ſimiliter nec ī diuerſis diſputationibus. Falſum (vt hic ſumitur) eſt manifeſte falsū: nā ſi ſophiſta ducat reſpondētem ad falſum occultum, non propter hoc aſſequitur finem ſuum. Inopinabile eſt, quod eſt cōtra opinionem omnium, vel plurium, vel maximè ſapientum, vt matrem non diligere* B *filium. Solœciſmus eſt vitium in cōtextu partium orationis, contra regulas artis grammaticæ factū: vt vir mea. Nugatio eſt unius, & eiuſdē ex eadem parte īutilis repetitio: vt homo hō currit. Dico autē ex eadem parte: quia ſi in diuerſis partib. idem repetatur, non eſſet nugatio: vt homo eſt homo, riſibile eſt riſibile. Dico autem inutilis repetitio: quia ſi idem repetatur ad maiorem expreſſionem laudis, affectionis, vel uituperij, non eſſet nugatio: ut Deus Deus meus: latro latro, quò uadis. Iſti autē quinq; fines ulterius ordinantur ad unum finem principalem: qui eſt apparens ſapiētia,* C *& non exiſtens. Sophiſta autē non ducit ad iſtos fines ſuum reſpondentem, niſi per eos deueniat ad vltimū finē principalem, qui eſt apparens ſapientia. Et cum quilibet dēt præmeditari ſuum finē: ideo determinatio finiū dēt præcedere determinationē fallaciarū.*

Art. 1.

Meta dupliciter.

PRIMO ſciendum, quòd meta poteſt capi dupliciter. Vno modo propriè, & ſic non eſt aliud, quàm finis vel terminus alicuius ſpacij: & ſic non capitur hic. Alio modo capitur tranſſumptiuè: & ſic non eſt aliud, quàm inconueniens, ad quod opponens ſophiſta nititur D videri ducere ſuum reſpondentem, dato ꝙ non ducat, quia opponens ſophiſta vult magis videri, quàm eſſe. Et ſunt quinque metæ, ſ. meta redargutionis, meta falſi, meta inopinabilis, meta nugationis, & meta ſolœciſmi. Vnde meta redargutionis eſt præconceſſi negatio, vel prænegati conceſſio vi argumentationis, & in eadem diſputatione. Dicitur notanter, vi argumentationis, quia ſi concederet idem, & negaret non vi argumentationis, non diceretur eſſe in meta. Dicitur etiam notanter, in eadem diſputatione, quia ſi hoc eſſet in diuerſis, tūc non duceretur ad metam. Sed meta falſi eſt conceſſio alicuius manifeſtè falſi, vt concedere, ꝙ ignis non eſt calidus. Et dr̄ notāter, manifeſte falſi, qa ſi eſſet talſi occulti, nō eſſet in meta falſi.

E *Art. 2.* SECVNDO ſciendum, ꝙ meta inopinabilis, eſt conceſſio alicuius, qđ eſt cõtra opinionẽ ſapientum, vel famoſorũ vel aliquorũ in aliqua ſcientia expertorũ, vel vulgarium, vel illorum, de quorũ ſecta eſt reſpõdens. Ex quo ſequitur, ꝙ quadruplex eſt inopinabile: quoddã eſt cõtra opinionẽ ſapientũ: vt dicere, quod Deo non eſt exhibenda reuerentia: aliud contra opinionem expertorum in ſcientia: vt dicere, conſequentiam malam eſſe bonam. aliud eſt contra opinionem vulgarium: vt dicere regem non eſſe felicem. aliud eſt, quod eſt contra opinionem illius, quem inſequitur reſpondens. Sed meta nugationis eſt alicuius orationis ſuperfluæ conceſſio vi argumentationis, & in eadem diſputatione. Sed meta ſollecismi eſt conceſſio orationis, diſſonæ regulis grammaticalibus vi argumentationis, &c.

Inopinabile quadruplex.

F

Arti 3. *Quæſt.* TERTIO ſciendum, quod conſequenter mouetur talis difficultas. Vtrum diffinitio conſequentiæ bonæ ſit bona: in qua dicitur cõſequẽtia bona eſt, cuius impoſſibile eſt ita eſſe, ſicut per añs ſignificatur, quin ita ſit, ſicut per cõſequens ſignificatur. Et videtur quòd non, quia ibi eſt conſequentia bona, Socrates currit: ergo, hõ currit, & tamen poſſibile eſt ita eſſe, ſicut per antecedens ſignificatur, dum non eſt ita ſicut ꝑ conſequens ſignificatur, poſito caſu, ꝙ nullus hõ currat. In oppoſitũ arguitur per oẽs logicos, ſic diffinientes conſequentiã bonã. Pro ſolutione ponunt aliquæ propoſitiones. Prima, conſequentia bona eſt ĩ qua qualitercumq; per antecedens ſignificatur, quin ita ſit, ſicut per conſequẽs ſignificatur, impoſſibile eſt eſſe, patet, quia demonſtrata quacũq; conſequẽtia bona, hæc eſt ĩpoſſibilis. hoc eſt, & illud non eſt, demonſtrando per ly, hoc, ſignificatum antecedentis, & per illud, ſignificatum conſequentis; & per hoc ſoluit ratio ante oppoſitũ. Ita, qñ dr̃, poſſibile eſt ita eſſe, ſicut per añs ſignificatur, dum nõ eſt ita, ſicut per conſequens ſignificatur: poteſt capi talis propoſitio in ſenſu cõpoſito, vel in ſenſu diuiſo. Senſus diuiſus eſt, in aliquo tempore non eſt ita, ſicut ſignificatur per cõſequẽs, in quo tempore poſſibile eſt ita eſſe, ſicut ſignificatur per antecedens: & ſic eſt. Sed ſenſus cõpoſitus eſt ille, hæc eſt impoſſibilis, hoc eſt, & illud non eſt: demõſtrãdo ꝑ ly, hoc, ſignificatũ antecedentis, & per illud ſignificatum conſequentis, & ſic minor eſt falſa. Secunda propoſitio, diffinitio bonæ conſequentiæ debet capi in ſenſu compoſito, & non in ſenſu diuiſo, quia alias non eſſet bona.

G

De his ſenſib. Sc in 1. d. 1. in ſolut. 1. arg.

H

ARGVITVR primo ſic, Si diffinitio metæ eſſet bona, vel diffiniretur meta redargutionis, vel falſi, vel aliqua meta alia, ſed nullum illorum eſt dicendum, igitur, quia tunc non conueniret, niſi metæ redargutionis. Secundo ſic, Meta non loqui, eſt meta, ergo videtur, ꝙ ſint plures, quàm prædictæ. Tertio ſic, Meta apparens eſt meta, ergo erunt plures metæ. Ad primum dicitur, quòd hic diffinitur meta, quæ eſt cõmunis, ſeu ſuperius ad alias

quin-

A quinque metas: & non diſſimitur adæquate aliqua illarum. Ad ſecundum dicitur, quòd meta non loqui, eſt meta: ſed non eſt diſtincta ab alijs: unde qui nõ loquitur, dicitur duci ad illam metam, ad quam duceretur ſi loqueretur. Ad tertium dicitur ponendo aliquas propoſitiones. Prima meta apparens eſt, quando aliquis videtur duci ad aliquam quinque metarum, licet tamen non ducatur. Secunda propoſitio: meta apparens, & non exiſtens non eſt meta: ergo reſpõdens non poteſt ad talem duci, cum non ſit in eius poteſtate facere, quòd aſſiſtẽtes non crederent.

Fallacia quid & quot ſupl. *Fallacia eſt idoneitas decipiendi, faciens credere de ente q ſit non ens: & de nõ ente q ſit ens, mediãte phãtaſtica viſione. Fallaciæ ſũt xiij. quarũ ſex ſunt in dictione, & vij. extra dictionem. In dictione ſunt æquiuocatio, amphibologia, cõpoſitio, diuiſio, accẽtus, & figura dictionis. Et vij. extra dictionẽ ſunt accidens, ſecundum quid ad ſimpliciter, ignorantia elẽchi, petitio principij, conſequens, non cauſa, ut cauſa, ſecundum plures interrogationes, ut unam. Quod autẽ ſint ſex in dictione, probat Ariſtot. inductione & ſyllogiſmo Inductiue: Aequiuocatio fit aliquo iſtorum ſex modorum: amphibologia fit aliquo* B

In lib. Elẽch.

iſtorum ſex modorum, & ſic de alijs: ergo oĩs fallacia in dictione fit aliquo iſtorũ ſex modorũ. Syllogiſmo ſic: oĩs deceptio facta ex eo, q eiſdem dictionibus, vel orationibus non idem ſignificamus, fit aliquo iſtorum ſex modorum: ſed oĩs fallacia in dictione fit ex eo, q eiſdem dictionibus, vel orationibus non idem ſignificamus: ergo oĩs fallacia ĩ dictione fit aliquo iſtorum ſex modorum. Iſte ſyllogiſmus eſt in primo mõ primæ figuræ. Probatio maioris. oĩs multiplicitas dictionis fit aliquo iſtorum ſex modorũ: ſed oĩs deceptio facta ex eo, q eiſdem dictionib. vel orationib. non idẽ ſignificamus, fit ex multiplicitate dictionis, vel orationis: ergo oĩs deceptio facta ex eo, q eiſdẽ dictionib. vel orationib. nõ idem ſignificamus, fit aliquo iſtorũ ſex modorũ: et hæc fuit maior. Probõ minoris: omnis multiplicitas dictionis fit ex eo, q eiſdem dictionib. vel orationibus non idem ſignificamus: ſed oĩs fallacia in dictione fit ex multiplicitate dictionis, vel orationis: ergo omnis fallacia in dictione fit ex eo, q eiſdem dictionibus, vel orationib. non idem ſignificamus: et hæc fuit minor. & iſti duo ſyl- C D

E *logiſmi ſunt in primo modo prima figura.*

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd fallacia capitur dupliciter. Vno modo actiuè, & ſic cõmuniter diffinitur, quòd eſt idoneitas decipiendi, faciens credere de nõ ente, ꝙ ſit ens, & de ente ꝙ ſit nõ ens, mediante phantaſtica viſione. Et debet ſic intelligi. Fallacia eſt idoneitas. i. habilitas, ſeu promptitudo. per quam opponens eſt promptus ad faciendũ, quòd videatur reſpondenti de ſyllogiſmo apparenti, quòd ſit bonus ſyllogiſmus, mediante phantaſtica viſione, id eſt apprehenſione alicuius apparentis, & non exiſtentis. Alio modo capitur paſſiuè, & ſic diffinitur: Fallacia eſt deceptio imperiti in arte ſophiſtica per artem ſophiſticam.

Fallacia dupliciter capitur

F Pro cuius declaratione eſt aduertendum, ꝙ deceptio eſt aſſenſus falſi, & diſſenſus veri. Ex quo patet, quòd aliquid dicitur decipi dupliciter ſ. aſſentiendo falſo, & diſſentiendo vero. Et aduerte ſecundo, quòd fallacia quandoque eſt aſſenſus huius. ſ quando hæ præmiſſæ probãt concluſionem: & etiam eſt aſſenſus concluſionis falſæ, & quandoque duo aſſenſus, ſcilicet, quando præmiſſæ apparenter probant concluſionem, & etiam aſſenſus concluſionis falſæ, vt ſi aliqua concluſio alicuius paralogiſmi eſt falſa, & præmiſſæ apparenter probant concluſionem illam, tunc homo deciperetur aſſentiendo, quòd illæ præmiſſæ probarent concluſionem, & etiam aſſentiendo tali concluſioni.

G SECVNDO ſciendum, quòd ſicut conſequentiæ dialecticæ firmantur per duos locos. ſ. per locum maxima, & per locũ differentia maximè: ita conſequentiæ ſophiſticę. Ex quo ſequitur. ꝙ duplex eſt locus ſophiſtic⁹ ſ. maxima, & differentia maximè. *Art. 2.*

Locus maxima, eſt ꝓpoſitio falſa, qua probantur conſequentię ſophiſticę: vt dictio actualiter vna habet tñ vnum ſignificatum. Sed locus dfia maximè eſt illud, quo vna maxima ſophiſtica differt ab alia: ſicut ſunt termini, vel habitudo terminorũ: vt ſunt iſti termini, dictio actualiter vna, & ſignificatum actualiter vnum. Et iſte locus differẽtia maximè poteſt nominari ꝑ ipſaſmet fallacias, puta per fallaciam æquiuocationis, & amphibologiæ, & ſic de alijs.

Locus ſophiſticus duplex.

H Et aduerte, quòd fallacia vltra acceptiones poſitas in primo notabili accipiť adhuc vno modo. ſ. ꝑ ipſamet argumentatione ſophiſtica, ita ꝙ quando dicitur, nego conſequentiam, quia cõmittit fallaciam. i. argumentationem ſ ſophiſticam peccantem ſecundum talem fallaciam.

Fallacia aliter ſumitur.

TERTIO ſciendum, quòd fallacia diuidiť ꝑ fallaciã in dictione, & extra dictionem. Vñ fallacia ĩ dictiõe ẽ, ꝗ ſumit cãm apparẽtiæ ex parte dictionis, vel orationis: & ſic ſunt ſex. ſ. fallacia æquiuocationis, amphibologiæ, compoſitionis, diuiſionis, accentus, & figurę dictionis. Sed fallacia extra dictionem eſt, quę ſumit cauſam apparẽtiæ ex parte rei ſignificatæ, & ſunt ſeptem vt patet in textu. *Art. 3.*

Circa hoc quęritur, vtrum omnis conſequentia *Quæſt.*

A tia bona ſit neceſſaria. Et vi quod non, quia nulla conſequentia eſt neceſſaria, & aliqua eſt bona, ergo non omnis conſequentia bona eſt neceſſaria. Maior probatur, quia nullam conſequentiam impoſsibile eſt non eſſe, ergo nulla conſequentia eſt neceſſaria. Pro ſolutione eſt aduertendum, quòd aliqui ponunt duplicem conſequentiam ſcilicet, conſequentiã ſimplicẽ, & conſequentiã bonã, vt nunc, & eſt illa, cuius impoſsibile eſt ita eſſe, ſicut per antecedẽs ſignificatur, quin ita ſit, ſicut per conſequens ſignificatur, rebus ſtãtibus ut nunc ſed talis non videt eſſe conſequentia. Iden ponitur alia diuiſio, quod conſequentiarum quædam eſt conditionalis, alia rationalis, & alia cauſalis. Vnde conditionalis eſt, quæ præcisè aſſumit

Conſequẽtia multiplex.

B ſequelam conſequentis ex antecedente ſecundum ſignificationem totalẽ, ſed rationalis præter ſequelam cõſequentis ex antecedẽte aſſumit ita eſſe ſicut ſignificatur tam per antecedẽs, quam per conſequens. Ex quo ſequitur quod rationalis poteſt eſſe bona conſequentia, & falſa propoſitio, ut aſinus volat, ergo aſinus habet alas. Sed cauſalis præter omnia illa aſſumit, quòd ita eſſe ſicut ſignificatur per antecedens, ſit cauſa eſſendi, ſicut ſignificatur per conſequens, ideo aliqua cauſalis poteſt eſſe bona conſequentia, & falſa propoſitio. Aduerte vltra, quod conſequentia non dicitur neceſſaria eo, quòd neceſſario ſit, ſed quia conſequens neceſſario ſequitur ad antecedens, capiendo ly, neceſſario, ſecundò intentionaliter] ita quòd ſit ſenſus, conſequens ſequitur ad antecedens in

Conſequẽtia neceſſaria cur ſic dicta.

C conſequentia bona, & neceſſaria. Vel poteſt dici neceſſaria, quia impoſſibile eſt ita eſſe, ſicut per antecedens ſignificatur, quin ita ſit, ſicut per conſequens ſignificatur.

ARGVITVR primo ſic. Fallacia non eſt niſi argumẽtatio ſophiſtica, ergo male dicitur, quòd eſt idoneitas decipiendi. Secundo ſic Impoſſibile eſt non ens eſſe ens, ergo impoſſibile eſt credere de non ente, quòd ſit ens. Tertio ſic: Omnis fallacia ſit per dictiones, vel orationes: ergo nulla eſt fallacia extra dictionem. Ad primum dicitur, quòd fallacia præter idoneitatẽ & deceptionẽ accipitur pro argumentatione ſophiſtica. Ad ſecundum dicitur, quod non capitur ibi non ens ſimpliciter, ſed capi-

D tur non ens pro ſyllogiſmo apparenti: ita quòd fallacia eſt, per quam credimus de malo ſyllogiſmo, quod ſit bonus ſyllogiſmus. Ad tertium dicitur, quòd fallaciæ non dicuntur extra dictionem, eo quòd fiant ſine dictionibus, ſed quia ſumunt causam apparentiæ non ex parte dictionis, ſed ex parte rei.

Sciendum autem quod (vt vult Alexander in commento ſupra librum elenchorum) triplex eſt multiplex. Aliud eſt enim multiplex actuale, aliud potentiale, & aliud phantaſticum. Multiplex actuale eſt, quando dictio, vel oratio eadem ſecundum ſubſtantiam,

Multiplex tribus modis dicitur.

E *& ſecundum modũ proferendi diuerſa ſignificat: dictio, vt in æquiuocatione, vt canis: oratio, vt in amphibologia: vt liber Ariſtotelis: Multiplex potentiale, eſt quãdo dictio, vel oratio eadem ſecundũ ſubſtãtiam: diuerſa tamen ſecundũ modum proferendi, diuerſa ſignificat: dictio, vt in accentu, vt populus: enim prima ſyllaba põt eſſe breuis, vel longa: & ſecundũ hoc diuerſa ſignificat: oratio, vt ĩ compoſitione, vel diuiſione: vt quicquid viuit, ſemper eſt. Alium habet enim modũ proferendi prout eſt diuiſa: & prout eſt compo-*

F *ſita: vt poſtea patebit. De multiplici phantaſtico videbitur in fallacia figuræ dictionis. Et quia multiplex actuale veriori modo eſt multiplex, quã potentiale: & potentiale, quã phantaſticum: ideo primo dicendum eſt de fallacijs facientibus multiplex actuale, quã de alijs: & poſtea de potentiali, & vltimo de phantaſtico. Vnde primo dicendum eſt de æquiuocatione, & amphibologia, q̃ de alijs fallacijs in dictione: quia in æquiuocatione, & amphibologia ẽ multiplex actuale: & per conſequẽs eadẽ dictio, vel oratio ſecundũ ſubſtãtiã, & ſecũdũ modũ proferendi: in alijs autẽ non. In iſtis*

Popu lus gẽs. Popul' arbor.

G *enim plus eſt de identitate, q̃ de alijs. Itẽ adhuc prius dicendũ eſt de æquiuocatione, q̃ de amphibologia: quia æquiuocatio fit in dictione: amphibologia vero in oratione: dictio autẽ prior eſt oratione. Sciendũ eſt, q fallacia dupliciter ſumitur: quãdoq; n. fallacia idẽ eſt, q cauſa decipiẽdi, & quãdoq; idem eſt, q deceptio facta ex illa cauſa, & hoc primo modo ſumitur hic fallacia.*

Fallacia dupliciter accipitur.

Primo ſciendũ, q oĩs fallacia ſaltem in dictione fit ſecundũ aliquod multiplex: ideo eſt aduertendum, q triplex eſt multiplex, ſ. actuale, potẽtiale, & phãtaſticũ: Vnde multiplex actuale eſt dictio, vel oratio eadem in materia, & forma, habens diuerſas ſignificationes, vel diuerſos ſenſus. Exemplum de dictione, vt canis: de oratione, vt, inimicos vellem me accipere, Vnde materia dictionis non eſt aliud, quàm literæ & ſyllabæ, & orationis ſunt dictiones: ſed forma earum non eſt niſi modus proferendi, ſcribendi, vel ordinãdi, maximè in oratione. Sed multiplex potẽtiale eſt dictio, vel oratio eadem in materia, & diuerſa in forma: habens diuerſos ſenſus, & ſignificationes. Exemplũ de dictione, vt pendere: nã quando media eſt breuis, ſignificat dare pœnam; ſed quando eſt lõga, ſignificat pœnam pati. Exemplum de oratione: vt quicquid viuit, ſemp eſt: quæ habet diuer-

Art. I.

H

ſos

A ſos modos proferendi & pauſa di: ideo habet diuerſos ſenſus: q̄a poteſt fieri pauſa poſt ly, viuit, vt dicendo, quicquid viuit, ſemper eſt: & poteſt fieri pauſa poſt ly ſemper, vt docendo, quicquid viuit, ſemper eſt.

Art. 2. SECVNDO ſciendum quod multiplex phantaſticum eſt dictio vel oratio, tantum vnum ſignificans; cui tamen ex phantaſia conſiderantis attribuitur ſibi alia ſignificatio, ſeu alius ſenſus propter ſimilitudinem, quam habet cum alia dictione: vt, Papa habet tantum vnam ſignificationem; ſed propter ſimilitudinem, quam habet cum muſa, ſibi attribuitur alia ſignificatio. Ex quo ſequitur, quod omnis fallacia, ſaltem in dictio- B ne habet fieri ſecundū aliquod multiplex: quia quælibet talis habet fieri mediantibus dictionibus, ad placitum ſignificantibus, & non mediantibus conceptibus vltimatis; & tota cauſa eſt: quia in conceptibus vltimatis nō eſt aliquod multiplex, ſeu dictio, vel oratio plura ſignificans.

Art. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ circa prædicta mouetur talis difficultas: vtrum conſequentia bona bene diuidatur in conſequentiam materialem, & formalem. *Quæſitum.* Et videtur quòd non: quia nulla eſt conſequentia formalis, igitur. Antecedens patet: quia nulla conſequentia tenet in omnibus terminis conſimili forma arguendi, quia in nulla conſequentia mundi ponuntur omnes termini, ergo nulla tamen in omnibus terminis. Item omnis cōſequentia fit ratione ſignificationis, igitur omnis cōſequentia eſt materialis. C Antecedēs probatur: quia in qualibet conſequentia bona requiritur, ꝙ impoſſibile ſit, ita eſſe, ſicut per an̄s ſignificatur, quin ita ſit, ſicut per conſequens ſignificatur: igitur omnis conſequentia fit ratione ſignificationis. Pro ſolutione eſt aduertendum, ꝙ (vt alias viſum eſt) diffinitio conſequentiæ formalis, vt communiter diffinitur, de rigore ſermo[illegible] non eſt bona conſequentia: [illegible] aliter debet diffiniri, ut viſum eſt: viſum eſt etiam quæ ſe tenent ex parte formæ conſequentiæ: & per hoc ſoluitur prima ratio. Ad aliam dr̄, ꝙ ſignificatio nullo modo eſt cauſa bonitatis conſequentiæ formalis, cum fiat in omnibus termi- D nis, quandocunque ſignificationem illi termini habeant: immò ſi tales conſequentiæ poſſent eſſe ſine modo ſignificationis, non minus eſſent bonæ. *Sup. c. 66. c.*

ARGVITVR primo ſic: dictio debet ſubordinari cōceptui mentali: ſed nullus eſt conceptus mētalis ſaltem vltimatus: qui ſit multiplex: cū quilibet talis ſit naturalis ſimilitudo vnius rei. Secūdo ſic: Nulla dictio plura ſignificat, igitur. Antecedens, patet, quia, vel ſignificaret illa copulatiuè, vel diſiunctiuè: ſed hoc eſt falſum: quia tunc nulla oratio, in qua poneretur talis dictio, eſſet diſtinguenda, cum ipſa eſſet ſimpliciter vera vel falſa. Tertiò ſic: Vnius ſigni eſt tm̄ vnum ſignatum, igitur vna dictio tm̄ vnum ſignificat. Ad primū dr̄ ꝙ non quælibet dictio ſubordinatur vni cōceptui ſed pluribus, cuiuſmodi eſt dictio æquiuoca. Ad ſecundū dr̄ ꝙ dictio æquiuo-

E ca importat ſua ſignificata diſiunctim, & nõ copulatiuè, vel diſiunctiuæ, ſic valet ꝙ oratio, in qua ponitur, non ſubordinatur mẽtali copulatiuæ vel diſiunctiuæ, ſed pluribus mentalibus, cathegoricis, diſiunctim captis. Ad tertiũ dicitur, ꝙ vnius ſigni formaliter capti, eſt tantum vnum ſignificatum, ſed non oportet, ꝙ vnius ſigni materialiter capti, ſit tantum vnum ſignificatum, vel fundamentaliter.

Aequiuocatio quid. *Aequiuocatio eſt multiplicitas dictionis eiuſdem ſecundum ſubſtantiam, & modum proferendi, ut in hoc nomine, canis. Sciendũ eſt, ꝙ in qualibet fallacia eſt duplex cauſa,* F *ſcilicet cauſa apparẽtia, & cã defectus. Cauſa apparentia in qualibet fallacia eſt, quæ mouet ad credendum id, quod non eſt credendum. Cauſa defectus eſt, quæ oſtẽdit creditũ eſſe falsũ. Cauſa apparentia in æquiuocatione ẽ vnitas dictionis eiuſdẽ ſecundũ ſubſtantiã & ſecundũ modũ proferendi, diuerſa ſignificãtis. Cauſa defectus ſiue falſitatis eſt diuerſitas ſignificatorũ: vnitas.n. ꝑdicta in æquiuocatione mouet ad credendũ, quod nõ eſt. ſ. vnitatẽ ſignificãdi: diuerſitas aũt oſtẽdit creditũ eſſe falsũ. Aequiuocationis tres ſunt modi: ſed primo videndum eſt, quid ſit fallacia æquiuocationis. Vnde fallacia æquiuocationis eſt deceptio proueniens* G *ex eo, quòd aliqua dictio manens vna ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum modũ proferendi, diuerſa ſignificat.* *Fallacia æquiuocationis quid.* *Primus autem modus prouenit ex ſignificatione, vel conſignificatione dictionis. Ex ſignificatione ſic paralogizatur: omnis canis currit: ſydus cœleſte eſt canis: ergo ſydus cœleſte currit. Solutio: vtraque præmiſſarum eſt duplex, quia hoc nomen, canis, eſt multiplex, æquiuocè ſignificans animal latrabile, ſydus cœleſte, & piſ ẽ marinũ: & ſic maior vno modo eſt vera, & alio modo falſa: & ſimiliter minor. Vel ſic: omne expediens eſt bonũ: malum eſt expediens: ergo malum eſt bonum. Solutio: expediens dicitur æquiuocè, Vno modo idem eſt, quod bonũ. Alio modo idẽ eſt, quòd neceſſariũ, quod accidit in minus malum, quod oportet fieri ad euitandũ maius malum. Vnde vtraque præmiſſarum eſt duplex: quia vno m͂o eſt vera: alio modo eſt falſa. Ex conſignificatione paralogizatur ſic: iſte pannus eſt de Anglia: Anglia eſt terra: ergo iſte pannus eſt de terra: nõ ſequitur: quia prima eſt duplex ex eo, ꝙ hæc propoſitio, de, poteſt dicere circunſtantiam cauſæ materialis: & ſic eſt falſa:* H

Digitized by Google

A *ſa: vel poteſt dicere locum, & originem, & ſic eſt vera. Vel ſic: in quocunq; eſt ægritudo, ipſum eſt animal: ſed in humorum inadæquatione eſt ægritudo: ergo humorum inadæquatio eſt animal. Prima eſt duplex: quia hæc propoſitio, in, poteſt dicere cauſam efficientē eſſe, & ſic eſt falſa: vel cauſā formalē, ſiue ſubiectum, in quo eſt: & ſic eſt vera: ſimiliter dicendum eſt de minori. Vel ſic: proprium eſt quantitati, ſecundum eam ſimile, vel diſſimile dici: ſed ſecundū ſimilitudinem dicitur aliquis ſimilis, vel diſſimilis: ergo ſimilitudo,* B *vel diſſimilitudo ſunt qualitates: qđ falſum eſt, immo ſunt relationes. Prima eſt duplex, eo ꝙ hæc propoſitio, ſecundū, poteſt dicere circūſtantiā cauſæ efficientis: et ſic eſt vera: quia duæ qualitates eiuſdem ſpeciei faciūt vnā ſimilitudinē: & ſic qualitas eſt cauſa efficiens ſimilitudinis: ſi aūt dicat circūſtantiā cauſæ formalis, ſic eſt falſa: quia qualitas non eſt cauſa formalis ſimilitudinis: & ecōuerſo dicēdū eſt de minori. Similiter, omne ſanū eſt animal: vrina eſt ſana: ergo vrina eſt animal: vtraq; præmiſſarū eſt duplex: quia ſanum dicitur de animali, vt de ſubiecto: & de vrina, vt de ſignante, vel indicāte: de cibo,* C *vt de efficiēte: de dieta, vt de cōſeruāte: & ſic alio, & alio modo ſanitas ad hæc cōparatur. Et ſecundū hoc habet diuerſas ſignificationes. Ex cōſignificatione ſic paralogizatur: quicūq; ſanabatur ſanus eſt: laborās ſanabatur: ergo laborās ſanꝰ eſt: minor eſt duplex, eo ꝙ hoc participiū laborās poteſt dicere præſens tēpus, & ſic eſt vera, & tunc eſt ſenſus, laborans nunc ſanabatur, ſi aūt dicat præteritum, ſic eſt falſa, & ſic eſt ſenſus, laborās tūc ſanabatur, & econuerſo dicendum eſt de concluſione, laborans: n. æquiuocū eſt ad laborā-* D *tem nunc, & ad laborantem tunc. Et eodē modo eſt hic. quicunque ſurgebat, ſtat, ſedens ſurgebat, ergo ſedēs ſtat, & eodē modo reſpondendū eſt, ſicut fuit reſpōſū ad alium paralogiſmum. Alio modo poteſt fieri econuerſo, quando dictio poteſt teneri materialiter, vel cōſignificatiuè, ſicut hic, Deus eſt ubique, ubique eſt aduerbium ergo Deus eſt aduerbiū. Dicendum eſt, ꝙ prima eſt duplex, eo ꝙ hæc dictio, ubique, poteſt teneri materialiter, vel conſignificatiuè, ſi materialiter, ſic eſt falſa, ſi cōſignificatiuè, ſic eſt uera, ſed non ſequitur concluſio. Secundus*

modus

E *modus æquiuocationis prouenit ex tranſſumptione dictionis. Vnde tranſſumptio (ut hic ſumitur) eſt acceptio dictionis, ſignificantis unũ ex impoſitione ad ſignificandum aliud per ſimilitudinẽ. Et ſecundũ iſtum modum ſic formatur paralogiſmus: quicquid ridet, habet os: pratum ridet: ergo pratum habet os. Prima eſt duplex, eo quòd hoc verbum, ridet, poteſt teneri propriè, & ex impoſitione vel tranſſumptiuè: ſi propriè, ſic eſt vera, & non ſequitur concluſio: ſi trãſſumptiuè, ſic eſt falſa, & ſic ſequitur concluſio.*

Tranſſumpti quid.

F *Hoc. n. verbum, ridere eſt æquiuocum ad ridere, & ad florere: quia ridere ſignificat ex prima impoſitione riſum ab ore emittere: florere enim ſignificat per quandam tranſſumptionem: florere enim, & ridere quandam ſimilitudinem habent, quia vtrobiq; denotatur gaudium: & ideo ridere tranſſumitur ad florere: ut vult Ariſtot. ideo ſumentes aliquã ſimilitudinẽ trãsferunt: Quicquid currit, habet pedes. Secana currit: ergo Secana habet pedes: vtraque præmiſſarũ eſt duplex: quia hoc verbũ, currit, vel tenetur propriè, vel tranſſumptiuè: currere. n. & labi aſſignãtur in velocitate motus:*

Lib 1. Elēch. Fluui⁹.

G *ſecundũ quòd, currit, ſumitur propriè, ſic maior eſt vera, & minor falſa: ſi trãſſumptiuè, tũc eſt è conuerſo. Tertius modus prouenit, ex eo, quòd aliqua dictio plura ſignificat cõpoſita: ſeparata vero unum ſolum: ut hæc dictio, immortale, uno modo dicitur, quaſi non potẽs mori: alio modo dicitur, quaſi potens non mori. Et ſecundum hoc ſic formatur paralogiſmus: omne immortale eſt perpetuum: ſed omne potens non mori, eſt immortale: ergo omne potens non mori eſt perpetuum: utraque præmiſſarum eſt duplex, cum hoc nomẽ immortale ſit æquiuocum: ut dictum eſt.*

H *Item omne incorruptibile eſt perpetuum: ſed omne potens non corrumpi eſt incorruptibile: ergo omne potens non corrumpi eſt perpetuum: utraque præmiſſarũ eſt duplex: eo quòd incorruptibile, uno modo idem eſt, q; non potens corrumpi: & ſic incorruptibile eſt perpetuum, & ſic maior eſt uera, & minor falſa: alio modo idẽ eſt, quòd potens non corrumpi, ut primus homo potuit non corrumpi: & in hoc ſenſu maior eſt falſa, & minor uera. Et ſic ſoluendi ſunt paralogiſmi æquiuocationis per diſtinctionem paralogiſmorum ſecundum æquiuoca.*

Digitized by Google

A *uocationem, vt prius patuit; Recta ſolutio eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi, & propter quid eſt falſus: & hoc contingit dupliciter, ſcilicet diſtinguendo, vel aliquam præmiſſarum interimendo: Secundo modo reſpondendum eſt ad omnes peccantes in materia; Et ad omnes orationes in vtroque peccantes, reſpondendum eſt vtroque modo, ſcilicet diſtinguendo, & aliquam præmiſſarum interimendo, non ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſa.*

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quòd
B æquiuocatio eſt multiplicitas dictionis eiuſdem, ſecũdum ſubſtantiam & modum proferendi diuerſa ſignificantis id eſt, quando dictio vna plura ſignificat æquiuocè: vt illa dictio canis: vel poteſt dici quòd æquiuocatio non eſt niſi acceptio termini æquiuoci pro diuerſis ſignificatis, mediantibus diuerſis conceptibus totalibus, & non ſynonymis: & eſt duplex, ſcilicet a caſu, & a conſilio, vt aliàs viſũ eſt in antepræ dicamentis. Vnde fallacia æquiuocationis eſt idoneitas, id eſt promptitudo, vel habilitas decipiendi proueniens ex identitate dictionis, diuerſa ſignificantis: vel eſt deceptio proueniens ex identitate dictionis, diuerſa ſignificantis: ita quod cauſa apparentiæ eius eſt identitas dictionis, diuerſa ſignificantis: nam credimus, quod ſicut dictio eſt vna, quòd ſignificatum eius ſit tantum vnum, ſed cauſa defectus eſt pluralitas ſignificatorum: & ex parte eius ſic diffinitur; eſt deceptio proueniens ex pluralitate ſignificatorum vnius dictionis. Et aduerte, quòd ſi iſta fallacia debeat diffiniri, oportet quod diffiniatur tam ex parte cauſæ apparentiæ, quàm ex parte cauſæ defectus, vt fallacia æquiuocationis eſt deceptio, proueniens ex identitate dictionis, diuerſa ſignificantis: vel ex pluralitate ſignificatorum eiuſdem dictionis, & eius ſunt tres modi, vt conſequenter videbitur. C

Sup. tar. 42 G.

SECVNDO ſciendũ, quòd primus modus huius fallaciæ eſt, quando dictio principaliter plura ſignificat, ſic quòd in vna præmiſſa accipitur pro vno ſignificato, & in alia, vel in concluſione pro alio: ut omnis equus eſt irrationalis: iudex eſt æquus; ergo iudex eſt irrationalis. Similiter quicunque diſcunt ſunt ignari: ſcientes diſcũt: ergo ſcientes ſunt ignari. Soluuntur iſti paralogiſmi, negando conſequentiam: quia dictio æquiuocè accipitur in ipſis. Nam in maiore primi argumenti ly equus, accipitur pro animali, & in minori pro iuſto, & recto: ſimiliter, diſcunt in maiori accipitur, vt idem eſt, quòd recipere doctrinam: & in minori, vt idem eſt, quòd dare doctrinam. Et aduerte, quòd etiam dictiones minus principales ſunt æquiuocæ: ſicut propoſitiones ſecundum, quòd denotant aliam, & aliam habitudinem: ut, quicquid eſt de Anglia, eſt de terra: ille pannus eſt de Anglia. ergo ille Arti. 2. D

Sc. in 1. d. 5. q. 2 de ly, de, habet.

E ille pannus eſt de terra: ſimiliter quicquid eſt in hoc corpore eſt aqua: ſed color eſt in hoc corpore: ergo color eſt aqua. Soluuntur, negando conſequentiã: quia illæ præpoſitiones accipiuntur in maiori, & in minori ſecundum aliam, & aliam habitudinem. Sed ſecundus modus prouenit ex eo, ꝙ dictio ſignificat vnum principaliter, & aliud tranſſumptiuè, ſeu minus principaliter: vt ſanum principaliter ſignificat animal habens ſanitatem, & minus principaliter ſignificat ſignum ſanitatis: & ideo ſic paralogizatur: omne ſanum eſt animal: vrina eſt ſana: ergo vrina eſt animal. Soluitur, negãdo conſequentiam: nam ſanum aliter accipitur in maiori, & minori.

Scot. in quol. q 6 i ſol artic 4 Tho. contra 2 arti. prin

Sc. in 4. d. 8. q 2 per longum.

G Tertio ſciendum, quod F tertius modus huius fallaciæ eſt: quando dictio per ſe ſumpta vnum ſignificat, & ſumpta cum alia plura ſignificat: vt, mortale ſignificat potens mori: ſed quando ponitur cum, in, dicendo immortale, tunc duo ſignificat, nam vel ly, in, negat actum tantum: & tunc valet tantum, ſicut potens non mori: vel negat actum & potentiam ſimul: & ſic valet tantum, ſicut nõ potens mori: & ſecundum hoc ſic paralogizatur: omne immortale eſt perpetuum. potens non mori eſt immortale: ergo potẽs non mori eſt perpetuum. Soluitur, diſtinguendo maiorem eo ꝙ ly, in, in maiori poteſt negare actum, & potentiã: & ſic maior eſt vera, & minor falſa: vel poteſt negare actum tantum, & tunc maior eſt falſa, & minor vera: vel poteſt ſolui negando conſequentiam: quia, immortale, æquiuoce accipitur in maiori, & in minori. Circa hoc quæritur: vtrum omnis conſequentia ſit bona: cuius ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitũ antecedentis. Et arguitur, quòd non: quia ibi eſt bona conſequentia, chymæra eſt, ergo nulla chymæra eſt: & tamen ex oppoſito conſequentis non infertur oppoſitum antecedentis, cum ſit idem cum antecedente. Pro ſolutione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima eſt, quòd per oppoſitũ intelligitur contradictorium. Secunda propoſitio eſt: non ex cuiuslibet bonæ conſequentiæ cõtradictorio conſequentis infertur oppoſitum antecedentis: quia multæ ſunt bonæ conſequẽtiæ, quarum contradictoria conſequentia non ſunt. Tertia propoſitio: H nulla conſequentia eſt bona, niſi cõſequentia, qua arguitur ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis, ſit bona. Quarta propoſitio: ex cuiuslibet bonæ conſequentiæ contradictorio conſequentis poteſt inferri oppoſitum antecedentis. Quinta propoſitio: cuiuslibet bonæ conſequentiæ contradictorium conſequentis repugnat antecedenti. Vnde propoſitiones dicuntur repugnare, q ſic ſe habent, quod impoſſibile eſt ita eſſe, ſicut per vnam adæquate ſignificatur, quin ita ſit, ſicut per aliam adæquate ſignificatur. Ex quo ſequitur, quòd non eſt inconueniens idem repugnare ſibi ipſi. Sexta propoſitio eſt: ex cuiuslibet boni ſyllogiſmi contradictorio concluſionis, cum altera præmiſſarum infer-

Arti 3.

Sc. in 1. d. 28. q. 2 in ſolut. 1 Et in 2. d. 19. q. vnica.

Queſtium.

Digitized by Google

A

inſertur oppoſitum alterius p̄miſſæ. Septima propoſitio: q̄cquid ſequitur ad conſequēs bonæ conſequentiæ, ſequit̄ ad eius añs. Octaua propoſitio: quicquid antecedit ad antecedens, antecedit ad conſequens.

Argvitvr primo ſic. Iſta vox, homo, plura ſignificat: ergo eſt dictio æquiuoca. Secundo ſic. Iſta propoſitio, omnis canis currit, eſt ſimpliciter neganda, cum ly, canis, diſtribuatur pro omni ſuppoſito: ergo non eſt diſtinguenda. Tertio ſic. Iſte paralogiſmus fit ſecundum æquiuocationem: quicunque ſanabatur, ſanus eſt: laborans ſanabatur. ergo laborans ſanus eſt: & tamen non fit ſecundum aliquem trium modorum: igitur. Ad primum dicitur, ꝙ ille terminus, homo, & quilibet ter-

B

minus communis duo ſignificat, vnum de ſignificato primario, & adæquato, puta humanitatem, & aliud de ſignificato ſecundario, & inadæquato, puta Socratem Petrum, ſed non ſignificat illa æquiuocè. Ad ſecūdum dicitur ꝙ ly canis, bene diſtribuitur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed non diſtribuitur vna diſtributione, ſed pluribus. Ad tertium dicitur, ꝙ de hoc eſt difficultas: dicunt aliqui, ꝙ fit ſecundum primum modum æquiuocationis, & ꝙ primus modus fit etiam, quando arguitur a magis amplo ad minus amplum. Alii dicunt, ꝙ non eſt paralogiſmus in dictione, quia poteſt habere cauſam apparentiæ extra dictionē, puta in mente, & dicunt, quod eſt paralogiſmus accidentis.

C

Amphibologia eſt multiplicitas orōnis eiuſdē, ſcd̄m ſubſtantiam & ſcd̄m modū proferendi diuerſa ſignificantis. Fallacia autē amphibologiæ eſt deceptio proueniens ex idētitate orōnis eiuſdem ſcd̄m ſubſtantiam & ſcd̄m modum proferendi diuerſa ſignificantis. Cauſa apparentiæ eſt idētitas orōnis eiuſdem ſcd̄m ſubſtantiam, & ſecundum modum proferendi. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas ſignificatorum. Et dr̄ amphibologia ab amphi, qd̄ eſt dubium, & bole ſnīa, quaſi dubia ſententia. Amphibologiæ tres ſūt modi.

Amphibologia quid, & quæ eſt fallacia.

D

Primus modus prouenit ex eo, ꝙ aliqua orō principaliter plura ſignificat, vt liber Ariſtotelis. Hæc. n. orō eſt duplex. Vno modo idem eſt, ꝙ liber editus ab Ariſt. Alio modo idē eſt, quod liber poſſeſſus ab Ariſt. Et formatur ſic paralogiſmus, quicquid eſt Ariſt. poſſidetur ab Ariſt. iſte liber eſt Ariſt. ergo poſſidetur ab Ariſt. utraq; præmiſſarum eſt duplex, ut dictum eſt. Secundus modus amphibologiæ prouenit ex tranſſumptione orationis. Tranſſumptio autē orationis eſt, quando oratio proprie ſignificans unū tranſſumitur ad ſignificādū aliud pro-

Amphibologiæ tres modi.

Tranſſūptio, quid.

Digitized by Google

E *propter aliq̃ ſimilitudinẽ te-*
pertã in ipſis littus, ut aratur,
trã ſumitur ad operã ꝑdi. Et
formatur paralogiſmus: quic-
quid aratur, aratro ſcinditur:
littus aratur, quãdo indocilis
docetur: ergo quã do indocilis
docet, littus aratro ſcinditur.
Minor eſt duplex: quia littus
arari ſignificat proprie terrã
ſcindi: tranſumitur aũt ad o-
perã perdi: & eſt ſimilitudo
in hoc, ꝙ qui littus arat, ope-
rã perdit, & fruſtra laborat.
Tertius modus amphibologie
ꝓuenit ex eo, ꝙ aliqua orõ cõ
poſita plura ſignificat: ſepara
ta vero vnũ ſolũ: vt ſaculum
F *ſcit: hec.n. oratio eſt duplex: ſi*
gnificat.n. ꝙ aliquis ſciat ſa-
culum, vel ꝙ ſaculum habeat
ſcientiã de aliquo: & ideo iſta
oratio eſt duplex ex eo, ꝙ ver-
bum, ſcit, poteſt ordinari cum
hoc, quod eſt ſaculum, a parte
ante, & ſic eſt vera, & ſic nõ
ſequitur concluſio: vel a par-
te poſt, & ſic eſt falſa: et ſic ſe
quitur concluſio. Similiter,
quicquid ſcit, hoc ſcit: quia
hec dictio, hoc, ſupponere põt
huic verbo, ſcit, vel apponere.
Similiter hic: quoſcunque vel
lem me accipere, vellem, ꝙ ac
ciperent me: pugnantes vellẽ
me accipere: ergo vellem, ꝙ
pugnantes acciperent me: ma-
ior eſt duplex, quia hec dictio, G
me põt ordinari cũ iſto verbo
accipere a parte ante, & ſic
eſt vera, & non ſequitur cõclu
ſio, vel a parte poſt, & ſic eſt
falſa, & ſequitur cõcluſio. Si
muteri iſta dictio, pugnantes,
põt ſupponere, vel apponere. Si
militer hic, quicquid videt a-
liquis, hoc videt: colũnam ali
quis videt: ergo colũna videt:
maior eſt duplex, vt dictũ eſt
in alijs. Similiter hic: quicunq.
ſunt epiſcopi, ſunt ſacerdotes:
aſini ſunt epiſcopi: ergo aſini
ſunt ſacerdotes: Vtraq. ꝓmiſ-
ſarum eſt duplex, ex eo ꝙ hec
dictio, epiſcopi, põt eſſe nomi-
natiui caſus, vel genitiui. Q̃ð H
aũt deceptio facta ex diuerſi
tate caſus, faciat amphibolo-
giam, patet, quia caſus datus
eſt dictioni ad hoc, vt ordine-
tur cũ alia dictione. Sed ordi
natio dictionis cũ dictione fa-
cit amphibologiã, & nõ aequi-
uocationẽ: hoc.n. patet ab Ari In l
ſtotele formante paralogiſmos Elen
amphibologiæ ſcd̃m diuerſita
tem caſus, & non a quiuoca-
tionis. Sciendum eſt, ꝙ Ariſto
teles ponit tres modos cões a-
quiuocationis, & amphibologiæ.
Primus modus eſt, quando di
ctio vel oratio plura principa-
liter ſignificat: dictio, vt ca-
nis: oratio, vt liber Ariſtote-
lis

Digitized by Google

A lis, ſecūdus modus eſt, quādo ſic ſoliti ſumus dicere ſcd'm trāſſumptionē. Tranſſumptio in dictione: ut ridere: in orōne, ut littus aratur. Tertius modus eſt, quādo cōpoſitum plura ſignificat, ſeparatim vero unum ſolum. Exemplū in æquiuocatione: ut in his dictionibus immortale incorruptibile. Exemplū in amphibologia: ut in iſta oratione, ſæculum ſit. In omnib. n. iſtis cōpoſitum plura ſignificat: ſeparatim vero unum ſolum. Quæritur de diſtinctione iſtorum trium modorum: rñdetur: quorū primus eſt, qui pertinet ad

B æquiuocationē, quādo unū nomen principaliter plura ſignificat. Secundus prouenit ex tranſſumptione. Tertius eſt, quando unum nomen compoſitum plura ſignificat, ſimplex uero unum ſolum: ut, immortale, incorruptibile: & hoc totum uerum. Sed tūc obijcitur:

Obiect. deceptio proueniens ex conſignificatione dictionis non continetur ſub aliquo iſtorū triū modorum in æquiuocatione: verbi gratia, ſicut in hoc ſyllogiſmo: quicunq; ſanabatur ſanus eſt: laborās ſanabatur: ergo laborans ſanus eſt: & hæc nō continetur ſub tertio modo: quia laborans non eſt dictio cōpoſita: nec ſub ſecūdo: quia hæc dictio laborans nō tenetur tranſſumptiuè: nec ſub primo: quia primus prouenit ex principali ſignificatione: ſed hæc dictio, laborans, non ſignificat principaliter tps: ſed ex conſequenti per accidens: ergo illa deceptio facta in conſignificatione, nō eſt ſub aliquo iſtorū triū modorū. Solutio: deceptio facta ex cōſignificatione dictionis, continetur ſub primo mō æquiuocationis. Ad hoc, q obijcitur, q primus modus prouenit ex principali ſignificatione, dicendū eſt, q principalis ſignificat o appellatur hic,

D quicquid ex eadē impōne importatur p dictionē: ſed ex eadē impōne ſignificat qlibet dictio ſignificationē, & ſua accidentia. Ille .n. qui impoſuit hoc nomē lapis, ad ſignificādū lapidē, ſub tali genere, ſub tali numero impoſuit: & ſic eadē impōne impoſuit impoſitor: q hæc dictio, laborās, importat ſuū ſignificatū, & cōſignificatū. & ſic de alijs. Vel dicendū eſt, q principalis ſignificatio ponitur in primo mō æquiuocationis, & amphibologia, ad remouendū trāſſumptionē in eis: quia tranſſumptio ſignificatur p dictionē nō principaliter: ut ridere nō principaliter ſignifi-

cat

E *cat flores, ſed tranſſumptiuè, per quandam ſimilitudinē: & hæc dictio, laborans, ſignificat præſens tempus, & præteritum imperfectum.*

Quæſt. *Itē quæritur, quare deceptio facta ex quibuſdam accidentibus, facit æquiuocationem, & ex quibuſdam amphibologiam. Solutio: dico ꝙ quædam ſunt accidentia, quæ conſequuntur dictionem non abſolutè, ſed prout eſt ordinabils cum alia dictione: ſicut caſus numerus ordinantur per dictiones adinuicem per talia accidentia. Male. n. diceretur, hoīes currit: quia ibi non eſt debitus numerus, nec debitus caſus:*

F *& deceptio ex talibus accidentibus eſt deceptio in orōne, et ſic eſt amphibologia, & non in æquiuocatione. Sed ſunt alia accidentia abſoluta, quæ conſequūtur dictionem per ſe, vt tempus, & genus, & per talia accidentia non ordinantur dictiones adinuicem: quia ſicut bene dī, homo currit: ita bene dī, homo currebat. Vnde licet tempus varietur, manet tamen eadem conſtructio, & ideo non conſtruuntur mediante tempore, & ſic deceptio ex talib. accidentib. fit in dictione, & ita in æquiuocatione, & non in amphibologia.*

G Art. 1. *Amphibologia dupliciter.*

Primo ſciendum eſt, ꝙ amphibologia capitē dupliciter. Vno modo large, pro omni orōne hñte ſenſum dubium, Alio modo capitur ſtricte pro omni orōne hñte ſenſum dubiū, proueniens ex multiplicitate actuali orōnis multiplicis & non dictionis æquiuocę: & ſic capitur hic. & pōt ſic diffiniri: Amphibologia eſt multiplicitas orationis amphibologicæ eadem in materia & forma, habens diuerſos ſenſus, vel diuerſa ſignificata, non prouenientes ex multiplicitate dictionis æquiuocæ. Vnde fallacia amphibologię eſt idoneitas decipiēdi, proueniens ex identitate orōnis, diuerſa, vel diuerſos ſenſus habētis. Paſſiuè ēt pōt diffiniri, ſicut fallacia æquiuocationis. Vnde cauſa apparentiæ eius eſt identitas actualis

H orationis multiplicis: ſed cauſa defectus eſt multiplicitas ſenſū, illi orōni corrñdentiū, non ex parte dictionis æquiuocę: ſed ex parte orationis multiplicis.

Art. 2.

Secvndo ſciendum, ꝙ ipſius fallaciæ amphibologiæ ſunt tres modi, ſicut ipſius fallaciæ æquiuocationis Primus prouenit ex eo, ꝙ aliqua oratio ęque primò plures ſenſus habet, ſic, vt in vna pręmiſſarū accipiatur pro vno, & in alia, vel in cōcluſione pro alio. & ſcd̄m iſtū modum ſic paralogizatur: quoſcū que vellē me accipere, vellē ꝙ acciperent me ſed inimicos me vellē accipere: ergo vellē ꝙ inimici acciperēt me. Vnde dictus paralogiſmus ſoluitur per hoc ꝙ ly, me. in vtraq; præmiſſarū conſtruitur ante, vel poſt: vel in vna a parte ante, & in alia

a par-

ed by Google

A a parte poſt: vnde q̃n conſtruiť a parte ante, ſenſus eſt, de quibuſcunq; vellem me accipere, vellem ꝙ acciperent me: & ſic maior eſt falſa: ſi a parte poſt: tunc minor eſt falſa: & eſt ſenſus, inimicos vellem me accipere, i. de inimicis vellem, ꝙ acciperent me: & tunc iſtis duobus modis conſequẽtia eſt bona: ſed ſi ter ſum, puta ꝙ in vna conſtruatur a parte ante, & in alia a parte poſt, non valet conſequẽtia ſed cõmittitur fallacia amphibologiæ. Secundus modus prouenit ex eo, ꝙ aliqua oratio ſignificat plura, vel habet plures ſenſus, vnum primo, & principaliter, & alium minus principaliter, ſiue attributiuè, & in vna præmiſſarum capitur pro ſignificato principali, & in alia, ſeu in concluſione pro ſignifica B to minus principali: & ſecundum iſtum modum ſic paralogizatur. Quicunq; haurit aquas cribro, eſt iuxta aquas: ſed ſcholaris ſine libro haurit aquas cribro: ergo ſcholaris ſine libro eſt iuxta aquas. Modus ſoluendi eſt, diſtinguendo iſtam, haurit aquas cribro, quia vel capitur in minore, & in maiore eodem modo, & ſic bene ſequitur, ſed ſicut concluſio eſt falſa, ita aliqua præmiſſarum, vel non capiendo eodem modo in vtraque. ſ. in maiori, & minori, & tunc non ſequitur, ſed committitur iſta fallacia.

Art. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ tertius modus huius fallaciæ prouenit ex eo, ꝙ aliqua oratio, per ſe ſumpta, vnũ ſignificat: ſed iuncta cum alia, hẽt diuerſas ſignificationes; vt hæc oratio, hoc videt, hẽt tñi vnam ſignificatio- C nem, ſ. hæc res videt, ſed iuncta iſti, quicquid aliquis videt, hoc videt, habet diuerſas ſignificationes. Vnde ly, hoc, põt teneri dupliciter. Vno modo in nominatiuo caſu, & ſic eſt ſenſus, q̃cq; quid aliquis videt, hoc videt in quancunque rem aliquis videt, illa res videt: vel poteſt teneri in accuſatiuo caſu, & ſic eſt ſenſus, quamcunq; rem aliquis videt, illam rem videt. Et ſecundũ hoc ſic paralogizatur: Quicquid aliquis videt, hoc videt: parieté aliquis videt, ergo paries videt. Modus ſoluendi eſt, diſtinguendo illam, hoc videt, q̃a ly hoc. poteſt teneri in nominatiuo caſu, vel accuſatiuo, vt viſum eſt.

Circa hoc quæritur, vtrum illa regula, in quo dr̃: ꝙ quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ ſequitur ad eius antecedens: ſit bona. Et arguitur ꝙ non, quia non ſequitur, ad omnem propoſitionem eſſe veram, ſequitur aliquam propoſitionem eſſe veram, & ad aliquam propoſitionem eſſe ueram, ſequitur hominem eſſe aſinum, quia ad illam eſſe veram, tu es aſinus, ſequitur te eſſe aſinum, ergo ad oẽm propoſitionem eſſe verã, ſequitur te eſſe aſinum. R̃ndetur, ꝙ regula eſt bona, & ad rationem dicitur, ꝙ maior eſt uera tam in ſenſu cõpoſito, q̃ in ſenſu diuiſo, & minor in ſenſu compoſito eſt falſa, ſed in ſẽſu diuiſo eſt uera. ſed tunc nõ ſequitur cõcluſio. Vnde ſenſus cõpoſitus minoris eſt ille: ad talẽ propoſitionẽ, aliqua propoſitio eſt uera, ſequitur te

Queſitum. D

Reſponſio.

E eſſe aſinum, ſed ſenſum diuiſus eſt, ad aliquam propoſitionem, puta ad iſtam, tu es aſinus, ſequitur te eſſe aſinum.

ARGVITVR primo ſic: In multis fallaciis eſt dubia ſententia: ergo fallacia amphibologiæ non eſt diſtincta ab alijs. Secundo ſic. Secundum multiplicitatem huius orationis epī ſunt aſini, fit fallacia amphibologiæ, ſic paralogizando, quicunque ſunt epī, ſunt hoīes, aſini ſunt epī: ergo aſini ſunt hoīes: & tñ prouenit ex parte dictionis. ſ. de ly, epī. Tertio ſic. Oīs oratio tñ vnum ſignificat. ſ. compoſitionē prædicati cū ſubiecto, ergo ſm nullam fit fallacia amphibologiæ. Ad primum dr̄, ꝙ amphilogia pōt capi dupliciter. Vno modo large. Alio modo ſtri F ctè, vt viſum eſt in primo notab. Ad ſm̄ dr̄, ꝙ talis multiplicitas non prouenit ex parte de ly, epiſcopi ſecundum ſe, ſed ex parte illius termini, epiſcopi, in ordine ad alios terminos. Ad tertiū dicitur, ꝙ oratio non ſignificat compoſitionem prædicati cum ſubiecto, ſed bene verum eſt, quod talis compoſitio denotatur per illud verbum, eſt.

Fallacia facientes multiplex potētiale.

SEquitur de fallacijs, faciētib. multiplex potētiale. ſ. de compoſitione, diuiſione, & accentu: & prius de cōpoſitione, q̄ de alijs: quia paralogiſmi fiunt efficaciores ſcd̄m cōpoſitionem ad finem ſophiſticum: qui eſt apparens ſapientia, & non exiſtens: & ideo prius dicendum eſt de compoſitione, q̄ de alijs. Compoſitio eſt eorum, quæ debent diuidi, falſa vnio. Diuiſio vero eſt eorum, quæ debēt componi, falſa diuiſio. G *Fallacia compoſitionis eſt idoneitas decipiendi, proueniens ex identitate orōnis vnius, & eiuſdem ſecūdum materiam, & ſcd̄m ſitū magis debitum partib. in oratione poſitis. Cauſa apparentia huius fallaciæ eſt oratio diuiſa, habens identitatē in materia cū orōne compoſita. Cauſa falſitatis, ſiue defectus eſt diuerſitas ſenſus compoſiti a diuiſo. Notandū, ꝙ quando oratio eſt vera in ſenſu diuiſo, & falſa in ſenſu cōpoſito,* H *tunc eſt fallacia compoſitionis. Dicitur tamen oratio compoſita, quando determinatio determinat illud determinabile, quod magis apta nata eſt determinare: & ſimiliter dicitur orō compoſita, quando dictiones ordinantur ſcd̄m ſitum magis debitum. Et dicitur oratio diuiſa, quando determinans determinat illud determinabile, quod non eſt magis apta nata determinare: vel quando dictiones ordinantur ſecundum ſitum minimè debitum. Vnde ſumitur hæc oratio gratia exempli: quicquid viuit, ſemper eſt: in*

Fallacia cōpoſitionis.

iſta

Digitized by Google

A iſta orõne ſunt duo determinata ſ. hoc verbum, viuit, & hoc verbũ, eſt, & eſt vna determinatio ſ. ſꝫ, ſi ergo hac determinatio ſ. ſꝫ, determinat hoc verbũ eſt, ꝙ ponitur a parte prædicati, ſic dicitur oratio cõpoſita, quia tunc determinatio determinat determinabile, qđ magis apta nata eſt determinare: quia illud verbũ, eſt, ponitur in ſitu determinato ſ. in prædicato. Si aũt determinat hoc verbum, viuit, ſic dicitur diuiſa: quia determinat illud determinabile, ꝙ eſt minus apta nata determinare: quia illud verbũ, B viuit, non ponitur in ſitu determinat. ipſius verbi: & tũc dictiones ordinantur ſcđm ſitum minus debitũ. Iſtius fallaciæ duo ſunt modi. Primus modus prouenit ex eo, ꝙ aliqđ dictum põt ſupponere pro ſe toto, vel pro parte ſui. Et ſcđm iſtum modum paralogizatur ſic: quemcumque poſſibile eſt ambulare, poſſibile eſt, ꝙ ipſe ambulet: ſedentẽ poſſibile eſt ambulare: ergo poſſibile eſt, ꝙ ſedens ambulet. Ad hoc dicẽdum eſt, ꝙ minor eſt duplex: quia ſi hoc dictum, ſedentem ambulare, ſupponat pro ſe toto huic prædicato, eſt poſſibile, i. ſedens ſedendo põt ambulare: & tũc hæc compoſita eſt C falſa, ſicut ẽt eſt impoſſibile dicere ꝙ ſedẽs ambulet. Si autẽ illud dictũ ſupponat ꝓ parte ſui: tũc eſt diuiſa, et vera, & nõ ſequitur cõcluſio: & eſt ſenſus: ſedentẽ poſſibile eſt ambulare i. ſedens nunc, hẽt potentiã, vt poſtea ambulet. Et ſimiliter, quẽcũq; poſſibile eſt ſcribere, poſſibile ẽ, ꝙ ipſe ſcribat: nõ ſcribentem ſcribere eſt poſſibile: ergo poſſibile, ẽ, ꝙ nõ ſcribẽs ſcribat. Dicendum eſt ad iſtũ paralogiſmũ, ſicut ad primũ. Scđs modus prouenit ex eo, ꝙ aliqua determinatio põt referre diuerſa: & penes D iſtũ modũ paralogizatur ſic: quicunq; literas ſcit nũc, didicit eas: ſed iſte antiquꝰ grãmaticus ſcit literas: ergo nũc dicidit eas. Dicendũ, ꝙ maior eſt duplex: quia hæc determinatio, nunc, põt determinare hoc verbũ didicit: & ſic eſt cõpoſita, & falſa, & ſequitur concluſio: vel poteſt determinare hoc verbum, ſcit: & ſic eſt diuiſa, & vera, & tunc ſequitur concluſio. Similiter hic, quod vnum ſolum poteſt ferre, plura poteſt ferre: ſed quod poteſt non plura ferre, poteſt vnum ferre: ergo quod poteſt non plura ferre, poteſt plura ferre. Dicendum, quod

Digitized by Google

E *maior eſt duplex: quia hac determinatio, ſolum, poteſt determinare hoc verbum pōt, & ſic maior eſt falſa, & cōpoſita: & eſt ſenſus, ꝙ illud, quod pōt ferre vnum cum alio pōt ferre plura: vel pōt determinare hoc verbū, ferre, & eſt ſenſus verus, & ꝓpoſitio diuiſa vera, ſub hoc ſenſu, quod p̄t iā ferre vnū ſolū, & ferre nō plura, p̄t plura ferre. Similiter: tu ſcis, tātum tres hoīes currere, poſito caſu, ꝙ ſex currāt, & neſcias de trib. hac eſt duplex, quia hac dictio, tātū, p̄t deteriare hoc verbū ſcis, vel currere: ſi deteriat hoc ver*
F *bū currere, ſic eſt cōpoſita, & falſa: ſi ſcis, tūc eſt diuiſa, et vera: & paralogizatur ſic: tu ſcis, tātum tres hoīs currere: poſito caſu ꝙ ſex currāt: ſed quicquid ſcitur, eſt verū: ergo tātum tres hoīes currere, verū eſt: maior eſt duplex, vt iā dictū eſt. De fallacia diuiſionis. Quid ſit diuiſio, dictū eſt prius. Fallacia diuiſionis eſt idoneitas decipiēdi, proueniens ex eo, ꝙ orō aliqua cōpoſita eſt vera, & diuiſa falſa: vna, & eadē manens ſecūdum materiā, differens ſcd̄m formā diuerſa ſignificat: quæ creditur eſſe vera in ſenſu diuiſo: eo qđ veritatē hēt in ſenſu compoſito. Cā apparētia huius fallaciæ eſt oratio compoſita, habens idētitatem in materia cū oratione diuiſa; vel cā apparentiæ eſt identitas ordnis einſdem ſcd̄m ſubſtantiā & ſcd̄m ſitum, minus debitum. Cā defectus eſt diuerſitas ſenſus diuiſi a ſenſu cōpoſito. Iſtius fallaciæ duo ſūt modi. Primus modus ꝓuenit ex eo, quòd aliqua coniunctio p̄t copulare inter terīos, vel inter propōnes: & ſcd̄m iſtum modū paralogizatur ſic. Quæcunque ſunt duo & tria, ſunt duo, & ſunt tria: quinq ſunt duo, & tria: ergo quinq; ſunt duo: & quinq ſunt tria. Ad*
H *hoc dicendū eſt, qđ minor eſt duplex, quia hæc cōiunctio, et, p̄t coniungere, & copulare inter terīos vel inter propōnes: ſi inter terīos, ſic eſt vera compoſita: & eſt ſenſus, duo et tria, ſimul iuncta, faciunt quinq: ſi inter propoſitiones, ſic eſt falſa, & diuiſa: & eſt ſenſus, qđ duo ſunt quinque perſonæ, & qđ tria ſunt quinque perſonæ, quod eſt falſum. Similiter eſt hic, quæcunq ſunt duo & tria, ſūt paria & imparia: quinque ſunt duo & tria: ergo quinque ſunt paria, & imparia. Dicendum eſt, qđ minor eſt duplex: quia ibi poteſt*

Fallacia diuiſionis.

eſſe

A *eſſe copulatio inter terminos: & ſic eſt vera, & cõpoſita: & eſt ſenſus: quinq; ſunt duo & tria, in ſimul coniuncta: vel ibi eſt copulatio inter propoſitiones: & ſic eſt falſa, & diuiſa: & eſt ſenſus, quinq ſunt duo: & quinq ſunt tria: q eſt falſum. Similiter hic: oẽ aĩal eſt rõnale, vel irrationale: ſed non oẽ aĩal eſt rationale: ergo omne aĩal eſt irrationale. Dicendum, q maior eſt duplex eo, q iſta coniunctio vel, põt coniungere inter terminos: & ſic eſt vera, & compoſita, vel inter propoſitiones, & ſic eſt falſa, et diuiſa. Similiter hic:*
B *omne aĩal vel eſt ſanum, vel eſt ægrum: vel ſic, oĩs ſubſtantia eſt corporea vel incorporea: vel ſic: oĩs linea eſt recta, vel curua: vnde oẽs iſta ſunt vera, quando coniunctio coniungit inter terminos, & ſunt cõpoſitæ: ſed ſunt falſæ quãdo cõiunctio coniungit inter orõnes, & propoſitiones, et diuiſæ: quia coniunctio per ſe, & primo eſt coniunctiua partium orõnis: ex cõſequenti ipſa coniungit orõnem cum orõne. Secundus modus huius fallaciæ diuiſionis prouenit ex eo, q aliqua determinatio põt referri ad diuerſa: vt hic: quo vidiſti hunc percuſſum, percuſſus eſt: ſed oculo vidiſti hunc* C *percuſſum: ergo oculo percuſſus eſt. Dicendum eſt, q minor eſt duplex: quia iſte ablatiuus, oculo, poteſt determinare hoc participiũ percuſſũ: & ſic eſt diuiſa & falſa: & eſt ſenſus, tu vidiſti hũc pcuſſum oculo: & ſic ſequitur cõcluſio: vel põt determinare hoc verbũ, vidiſti, & ſic eſt cõpoſita & vera: & tũc eſt ſenſus: tu vidiſti cũ oculo hunc percuſſum, ſed tũc non ſequitur concluſio.*

Primo ſciendum eſt, q poſt quã determinatũ eſt de fallaciis, quæ fiũt ſcd̃m multiplex actuale: conſequenter determinandũ eſt de fallaciis, quæ fiunt ſecundum multiplex potentiale. Et D prima de fallacia compõnis, & diuiſionis. Vnde compoſitio, ſecundum q̃ fit fallacia compoſitionis, eſt diuidendorum acceptio ſcd̃m vnionem eorum ad inuicem, ſecundum q faciunt ſenſum falſum, quæ ſi acciperẽtur ſecundum eorum diuiſionem, facerent ſenſum verũ. Sed diuiſio eſt componendorũ ſeparatio: hoc eſt, quòd ibi eſt diuiſio, qñ termini accipiuntur sm̃ ſeparationẽ, quam habẽt ad inuicẽ, sm̃ quam faciunt ſenſum falſum, qui ſi acciperẽt sm̃ eorum vnionem, facerent ſenſum verũ. Vñ fallacia compõnis eſt idoneitas decipiendi, proueniẽs ex identitate orationis compoſitæ falſæ, & diuiſæ veræ, id eſt fallacia compoſitionis fit, quan- *Arti. 1.*

do arguitur a ſenſu diuiſo vero ad compoſitum falſum.

Cauſa apparentiæ eſt idoneitas orationis compoſitæ cum diuiſa, ſed cauſa defectus eſt diuerſitas ſenſuum orationis cōpoſitæ cum diuiſa.

Sed fallacia diuiſionis eſt idoneitas decipiendi, proueniens ex identitate orationis diuiſę falſę, ſæ, & compoſitæ veræ hoc eſt fallacia diuiſionis cōmittitur, quando arguitur a ſenſu compoſito vero, ad ſenſum diuiſum falſum.

Cauſa apparentiæ eſt identitas orationis diuiſæ cum cōpoſita, ſed cauſa defectus eſt diuerſitas ſenſuum illarum orationum, ſ. compoſitæ & diuiſæ.

Art 2. SECVNDO ſciendum, quòd ipſius fallaciæ compoſitionis, & F diuiſionis poſſunt aſſignari tres modi. Primus modus fit penes orationem compoſitam, & diuiſam, in quibus ponuntur modi verificabiles de tota propoſitione, vt ſunt poſſibile, impoſſibile, &c.

Vide Sco. in 1. d. 21. et d. 39 & 4 et alibi ſæpe.

Vnde quando tales modi ſe tenent ex parte ſubiecti, vel prædicati, faciunt compoſitam; ſed quando ſe tenent ex parte copulæ, faciunt diuiſam, vt ſedentē poſſibile eſt ambulare.

Et tunc eſt fallacia compoſitionis, quando arguitur a diuiſa vera ad compoſitam falſam, & diuiſionis, quando arguitur a compoſita vera ad diuiſam. Exemplum primi, vt ſic arguendo, quemcunq; poſſibile eſt ambulare, poſſibile eſt, vt ambulet, ſedentem poſſibile eſt ambulare, ergo poſſibile eſt, quòd ſedens ambulet, ibi arguitur a diuiſa vera ad compoſitam falſam. Et ad faciendum fallaciā G diuiſionis ponatur impoſſibile loco de poſſibile, vt quemcunque impoſſibile eſt ambulare, impoſſibile eſt, quòd ambulet, ſed impoſſibile eſt ſedentē ambulare, ergo ſedentem impoſſibile eſt eſſe ambulantem.

Modus ſoluendi eſt, negando conſequentiam, quia cōmittitur fallacia diuiſionis, arguendo a ſenſu compoſito vero ad ſenſum diuiſum falſum. Vel poteſt ſolui, diſtinguendo præmiſſas, in quibus ponitur modus penes ſenſum cōpoſitum, & diuiſum.

Secundus modus fit penes orationem compoſitam, vel diuiſam, ī qua ponitur coniūctio, vel aduerbiū, potens facere propoſitionem categoricam, vel H hypotheticam.

Vnde ſi faciant categoricam, eſt compoſita, ſi hypotheticā, eſt diuiſa, vt quęcunq; ſunt duo & tria, ſunt paria, & imparia, ſed quinque ſunt duo & tria, ergo quinque ſunt paria & imparia, poteſt ſolui diſtinguendo præmiſſam, in qua ponitur coniunctio.

Vnde eſt regula generalis, quod quandocunque aliqua cōiunctio, vel æquiualens (ſicut aduerbium) ponitur inter terminos, tunc illa poteſt diſtingui ſecundum iſtum modum: quia vel poteſt coniungere inter terminos, & tunc eſt categorica; vel inter propoſitiones, & ſic eſt hypothetica, & hoc fit propter aſſiſtentes, ne videatur duci reſpondens ad illam fallaciam. *Regul.*

TERTIO ſciendum, q̄ tertius modus fit penes orationem cōpoſitam, vel diuiſam, in qua ponitur *Art 3.*

Google

A nitur dictio, quę poteſt conſtrui cum multis conſtructibilibus: cum hoc tamen magis conuenienter cum vno quam cum alio. Vnde ſi conſtruatur cum illo, cum quo magis conuenienter debet conſtrui, facit ſenſum compoſitum: ſed ſi cum illo, cũ quo minus conuenienter debet conſtrui, facit ſenſum diuiſum. Vnde determinatio magis conuenienter conſtruitur cum determinabili præcedente, q̃ ſequente. & cum propinquiori, q̃ cum lõgiori: vt, quicquid viuit ſemper eſt ſi ly ſemper, cõſtruatur cum ly viuit, facit ſenſum compoſitum: ſed ſi cum ly eſt, facit ſenſũ diuiſum. Ex quo ſequitur, ꝙ ille modus debet ſolui per diſtinctionem illius præmiſſæ, in qua ponitur talis dictio, quæ poteſt conſtrui cum multis conſtructibilibus. Circa

B hoc quæritur: vtrum illa regula generalis: in qua dicitur, quod quicquid repugnat conſequenti, repugnat antecedenti ſit vera. Et videtur ꝙ non, quia animal eſt conſequens ad hominẽ: & tamen ſibi repugnat eſſe ſpeciem ſpecialiſſimam & tamen non repugnat homini: igitur. Reſpondetur, ꝙ regula eſt vera.

An q̃ quia repugnat conſequenti, repugnat antecedenti.

Et pro ſolutione eſt aduertendum, ꝙ antecedens capitur dupliciter. Vno modo pro termino inferente & conſequens pro termino illato, & ſic non capitur in illa regula. Alio modo capitur ꝓ propoſitione, q̃ antecedit, & conſequens pro propoſitione, quæ ſequitur, & ſic capitur in regula.

Argvitvr primo ſic: Iſtæ fallaciæ non fiunt ſecundum aliquod multiplex: ergo non ſunt in dictione. Antecedens patet, quia fiunt penes orationem compoſitam, & diuiſam, ſed tales non habent diuerſos ſenſus, quia compoſita non habent, niſi ſenſum compoſitum, & diuiſa diuiſum. Secundo ſic: Iſtæ fallaciæ non ſunt in dictione; quia non ſumunt cauſam apparentiæ ex parte dictionis, ſed orationis Tertio ſic: Iſtæ fallaciæ habent eandẽ cauſam apparentiæ cũ identitate orõnis; ergo non diſtinguuntur. Ad primum dr̃, ꝙ compoſita habent tantũ vnum ſenſum, & ẽt diuiſa: ideo de rigore ſermonis nulla talis eſt diſtinguenda, dicuntur tamen multiplices, quia capiuntur in ſenſu compoſito & diuiſo, ne quis videatur redargui ab aſſiſtentibus. Ad ſecundum di- D citur, ꝙ quando dicitur fallacia in dictione. ly, dictione, capitur largè, vt ſe extendit ad orationem. Ad tertium dicitur, ꝙ nõ eſt eadem cauſa apparentiæ: nã cauſa apparentiæ fallaciæ compoſitionis eſt identitas orationis compoſitæ cum diuiſa, ſed cauſa apparentiæ fallaciæ diuiſionis eſt identitas orationis diuiſæ cum compoſita.

Sequitur de fallacia accentus. Accentus eſt certa lex, vel regula ad eleuandũ, vel deprimendum ſyllabam vniuſcuiuſque dictionis: & iſte accentus diuiditur in accentum grauem, acutum, & circumflexum. *Fallacia accẽtus.*

E Grauis eſt qui deprimitur in fine. Acutus accentus eſt, qui in fine eleuatur, vel acuitur. Circumflexus eſt, qui acuitur, & deprimitur ſimul: vel circumflexus eſt, qui procedit ab imo, & procedit in altũ, & finaliter tendit in imũ: vt Hieruſalē. Fallacia accentus eſt idoneitas decipiẽdi, procedẽs ex multiplicitate dictionis eiuſdẽ ſecundũ ſubſtantiã, diuerſe ſecundũ modũ proferendi diuerſa ſignificantiũ. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt vnitas dictionis ſecundũ materiã, vel ſubſtantiã ſolũ. Cauſa defectus eſt diuerſitas ſignificatorũ.

F Iſtius fallaciæ duo ſunt modi. Primus modus prouenit ex eo, ꝙ aliqua dictio pōt proferri diuerſis accentib. vt hic oĩs populus eſt arbor: gẽs eſt populus: ergo gens eſt arbor: Dicẽdum eſt, ꝙ maior eſt duplex: quia prima ſyllaba huius dictionis populus pōt proferri lõga: & ſic eſt vera, & non ſequitur concluſio: vel pōt eſſe breuis, & ſic eſt falſa, & ſequitur cõcluſio. Similiter hic: oĩs ara eſt in tẽplo: ſtabulum porcorũ eſt ara: ergo ſtabulum porcorum eſt in tẽplo. Dicendum hic ſicut prius. Similiter hic, quicquid amatur, hamo capitur: mulier amatur: ergo mulier hamo capitur. Dicẽdũ G eſt ꝙ maior eſt duplex: eo ꝙ hæc dictio, amatur, pōt proferri cũ aſpiratione, vel ſine aſpiratione: ſi primo modo, ſic eſt vera, & nõ ſequitur cõcluſio: ſi ſcđo modo, ſic eſt falſa, & ſequitur cõcluſio: vel ſic: quoſcunq; viros iuſtum eſt pendere, dignum eſt pœnã pati: ſed iuſtos viros iuſtũ eſt pendere: ergo iuſtos viros dignũ eſt pœnã pati: vnde vtraque pmiſſarum eſt duplex, eo ꝙ hæc dictio, pendere, pōt proferri media longa, vel media breui. Secūdus modus prouenit ex eo, ꝙ aliqua vox pōt eſſe dictio, vel orõ: vt hic, tu es, qui es: H ſed quies eſt requies: ergo tu es requies. Dicendũ eſt, ꝙ maior eſt duplex, eo ꝙ quies, pōt eſſe dictio, vel oratio: ſi ſit dictio, tũc eſt falſa & ſequitur concluſio: ſi ſit orõ ſic eſt vera, & nõ ſequitur cõcluſio. Similiter hic: quicquid fecit Deus inuite, fecit Deus coacte: ſed Deus fecit vinũ in vite: ergo Deus fecit vinũ coacte. Dicendũ eſt, ꝙ maior eſt duplex eo ꝙ, inuite, pōt eſſe oratio, vel dictio: ſi dictio, ſic eſt vera, & nõ ſequitur cõcluſio: vel pōt eſſe orõ: & ſic eſt falſa, & ſequitur cõcluſio. Similiter hic: quicunq; hẽt dile

ctionem

Digitized by Google

ctionē ſupernā, hēt dilectionē Dei: vſurarius hēt dilectionē ſupernā: ergo vſurarius hēt dilectionē Dei. Dicendum, q̄ hæc dictio, ſupernam, põt capi dupliciter. Vno modo, vt eſt dictio: & ſic minor eſt falſa, & ſequitur cõcluſio. Alio modo põt eſſe oratio: & ſic eſt vera, & non ſequitur concluſio. Similiter hic: metuo longæuas praeunte nocte Lidia dormis: vnde hæc dictio, metuo, poteſt eſſe dictio, vel oratio.

Art. 1. Quatuor accidētia syllabæ B

PRIMO ſciendum, quòd quatuor ſunt accidentia ſyllabæ. ſ. tẽps, aſpiratio, numerus literarũ, & accẽtus: & penes tria. ſ. tẽps, aſpirationem, & accẽtum poteſt fieri fallacia. Aduerte tamen quod accentus poteſt capi dupliciter: Vno modo ſtrictè: & ſic eſt modulatio vocis penes eleuationem, vel depreſſionem in diuerſis eius partibus. Alio modo capitur largè vt nõ diſtinguitur contra alia tria accidentia: & ſic eſt modus ſignificatiuus proferendi, vel ſcribendi dictionem incomplexam. Dicitur notanter, ſignificatiuus, propter eleuationē, vel depreſſionem dictionum in cantu, vel melodia: nam talis non dicitur accentus. Dicitur notanter, dictionem incomplexam, propter compoſitionem & diuiſionem. Vnde fallacia accentus eſt idoneitas decipiendi, proueniēs ex identitate materiali dictionis diuerſæ ſecundum modum proferēdi, diuerſa ſignificantis. Cauſa apparentiæ eſt identitas dictionis in materia: ſed cauſa defectus eſt poſſibilitas ſignificatorum. C

Art. 2.

SECVNDO ſciendũ, quòd iſtius fallaciæ communiter aſſignantur duo modi.

Primus prouenit ex eo, quod aliqua dictio poteſt regi ſecundum diuerſos accentus: vt omnis populus eſt arbor: gens eſt populus: ergo gens eſt arbor. Similiter quemcunque dignum eſt pendere, dignum eſt pœnam pati: ſed iuſtum dignum eſt pendere: ergo iuſtum dignum eſt penã pati. Similiter omne malum eſt pomum: prauũ eſt malum: ergo prauum eſt pomum. Modus ſoluendi eſt, primò ad primum diſtinguendo de ly, populus, nam prima de populus, poteſt eſſe breuis, vel longa in vtraque præmiſſarũ, vel in concluſione: & ſic non committitur fallacia aliqua: vel in vna poteſt eſſe breuis, & in alia longa: & ſic committitur hæc fallacia. Similiter dicatur de media de pendere, nam ſi ſit breuis, ſignificat dare pœnam; ſi longa, ſignificat ſuſtinere pœnam. Similiter dicatur de prima, de malum, nam quando eſt longa, idem eſt, quod pomum: & quãdo eſt breuis, idem eſt quod prauum. Et ad illum modum reducitur modus proueniens ex variatione aſpirationis: vt quicquid amatur, hamo capitur: Petrus amatur: ergo Petrus hamo capitur. Soluitur per diſtinctionem præmiſſarum: nã, vel ly, amatur, in vtraque ſcribitur cum aſpiratione, vel ſine aſpiratione: & ſic non committitur fallacia, vel in vna cum aſpiratione, D

E tione. & in alia ſine aſpiratione: & ſic communiter hæc fallacia. Vnde hamare ſcriptum cū aſpiratione, ſignificat capere piſces cum hamo, i. cum tali inſtrumento: ſed ſine aſpiratione idem eſt, quòd diligo.

Tertio ſciendum, ꝙ ſecundus modus huius fallaciæ prouenit ex eo, ꝙ aliqua vox materialiter poteſt eſſe dictio, vel oratio: vt quies, ſupernam, inuitè. Vnde quies, poteſt eſſe nomen vel oratio compoſita ex illo relatiuo, qui, & illo verbo, es: ſimiliter inuitè poteſt eſſe aduerbium ſignificans idē, quod coactè: vel poteſt eſſe oratio cōpoſita ex illa præpoſitione, in, & ablatiuo, vite, quæ ſignificat rātum ſicut in vinea: etiam ſupernam, poteſt eſſe oratio compoſita ex præpoſitione, ſuper, & il-
F lo accuſatiuo, nam, & tunc valet tm̄, ſicut ſuper pecuniā: vel pōt eſſe dictio, & tunc valet tātum, ſicut cæleſtem: & ſecundū hoc pōt ſic paralogizari: Quicquid Deus facit inuitè, facit coactè: ſed Deus facit racemos inuitè: ergo racemos facit coactè. Modus ſoluendi eſt, diſtinguendo de ly, inuite, quia vel in vtraque præmiſſarum accipitur, vt vna dictio, vel vt vna oratio: & ſic non eſt fallacia: vel in vna vt dictio, & in alia vt oratio: & ſic cōmittitur hæc fallacia: ſimiliter dicatur de alijs. Aduerte etiam, quod fallacia poteſt fieri ex diuerſa accentuatione dictionis penes eleuationem, vel depreſſionem, vt ſi dominus ironicè dicit ſeruo ſuo, ò quam bonus famulus es tu: & ſi ſeruus inferat; ergo debeo bene præmiari: tunc cōmittitur hæc fallacia. Ex quo ſequitur, quòd poſſunt aſſignari tres G
modi huius fallaciæ.

An ad impoſſibile ſequatur quodlibet ſimpliciter.

Circa hoc quæritur: vtrum ad impoſſibile ſequatur quodlibet ſimpliciter.

Et videtur quòd non: quia non ſequitur: Deus non eſt. ergo Deus eſt: quia in qualibet bona conſequentia debet eſſe habitudo rerum ſignificatarum per antecedens & conſequens: ſed nulla eſt talis habitudo. igitur. Pro reſponſione eſt aduertendum, quòd aliqua propoſitio dicitur eſſe impoſſibilis dupliciter, ſcilicet formaliter, ſicut copulatiua compoſita ex partibus contradicentibus: vt Socrates currit, & Socrates nō currit: alia eſt impoſſibilis materialiter, id eſt, ratione habitudinis terminorum: vt homo eſt aſinus.

Tūc ponitur propoſitio: omnis conſequentia, cuius antecedens eſt propoſitio impoſſibilis, ſiue formaliter ſiue materialiter, eſt bona. H

Et ad rationē dicitur, ꝙ non oportet ad bonam conſequentiam ꝙ ſit habitudo rerū ſignificatarum: ſed ſufficit, ꝙ ſit habitudo antecedētis ad conſequēs; ſic videlicet, ꝙ impoſſibile eſt ita eſſe, ſicut per antecedēs ſignificatur, quin ita ſit, ſicut per cōſequens ſignificatur; hoc eſt q̄ dicit Scot. ꝙ per conſequentiā extrinſecam poſſunt ſequi contradictoria, & quodlibet; vt hic per diffinitionem conſequētiæ: quia talis eſt habitudo, ꝙ impoſſibile eſt, hoc eſſe verum, ſine illo conſequente.

In 1 d. 11.q 2.

Argvitvr primo ſic. Non eſt aliqua fallacia penes accidē

tia

Digitized by Google

A tia literæ: ergo non debet fieri penes accidentia ſyllabæ. Secũdo ſic. Si eſſet fallacia accentus maximè eſſet ſic arguendo: omne malum eſt pomu: peccatũ eſt malum: ergo peccatum eſt pomum: ſed hoc non, quia ibi eſt fallacia æquiuocationis: igitur. Tertio ſic Superna aliter ſcribitur, qñ eſt dictio, & quando eſt oratio: igitur non eſt eadem dictio ſm materiam. Ad primum dr negando conſequẽtiam: quia non eſt ſimile de accidentib. ſyllabæ & literæ. Ad ſm dr. ꝙ malum non põt facere fallaciam æquiuocationis, quia nõ ſignificat diuerſe ſm materiam, formam, & modum proferẽdi. Ad tertium dr ꝙ bene probat, quod, ſuperna, non facit fallaciam accentus in ſcripto: ſed non probat quod non facit fallaciam accentus in voce. B

Fallacia figuræ dictionis. *Sequitur de fallacia figuræ dictionis. Fallacia figuræ dictionis vltimo ponitur inter fallacias in dictione: quia facit multiplex phantaſticũ. Figura n. eſt, quæ termino, vel terminis, clauditur: termino: vt circulus: terminis: vt triangulus, quadrangulus. Et ſimilitudinarie fallacia figuræ dictionis eſt ſimilitudo dictionis cum dictione penes finalẽ terminationem in parte, non idem ſignificante: & facit multiplex phantaſticum. Eſt aũt multiplex phantaſticum, quando aliqua dictio ſignificat vnũ, & videtur ſignificare aliud pp ſimilitudinem, quã hẽt in parte cum alia dictione: vt videre ſignificat paſſionẽ, & videtur ſignificare actionem, pp hoc, ꝙ eſt ſimile huic verbo, agere. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt ſimilitudo dictionis in parte cũ alia dictione non idem ſignificante. Cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas eorum, quæ videntur eſſe ſimilia.* C

Iſta aũt ſimilitudo fit tribus modis ſ. voce, ſignificatione, & ſuppoſitione: & ſcd'um hoc tres ſunt modi huius fallaciæ. Primus modus prouenit ex ſimili terminatione dictionis cũ alia dictione: vt qualiſcunque eſt muſa, talis eſt poeta: ſed muſa eſt fœminini generis: ergo poeta eſt fœminini generis. Dicendũ, ꝙ non ſequitur, ꝙ ſi aliqua ſint eiuſdẽ terminationis, qđ ſint propterea eiuſdem generis. Similiter hic: omnis aqua eſt humida: fluuius eſt aqua: ergo fluuius eſt humida: dicendum, ꝙ non oportet, ꝙ ſi fluuius ſit aqua, ꝙ ergo quicquid dicatur de aqua, ꝙ hoc etiam dicatur de fluuio ſub eadem terminatione: vel ſic, omnis homo eſt albus: mulier eſt homo: ergo mulier eſt albus: Vnde in omnibus prædictis paralogiſmis D

E giſmis maſculinũ interpreta
tur femininũ: aut ſi forme-
tur ſic paralogiſmus: muſa et
poeta ſimiliter terminantur:
ſed muſa eſt feminini gene-
ris: ergo & poeta: tunc non eſt
ibi fallacia figuræ dictionis:
ſed fallacia cõſequentis a cõi
ter accidentib. vt poſtea pate
bit. Sc̃dus modus prouenit ex
mutatione vnius prædicamẽ
ti in aliud: vel quãdo vna ſpe
cies vnius prædicamẽti muta
tur in aliã ſpẽm: vt hic: quic-
quid heri emiſti, hodie come-
diſti: carnes crudas heri emi-
ſti: ergo carnes crudas hodie
comediſti. Dicendũ, ꝙ non ſe-
F quitur: quia, quicquid, dicit
rẽ de prædicamẽto ſubſtantiæ:
crudũ dicit rẽ de prædicamẽ-
to qualitatis: et ſic proceditur
de vno ꝑdicamẽto in alio. Si-
militer hic: ꝗcq̃d heri vidiſti,
hodie vides: ſed vidiſti heri
albũ: ergo albũ hodie vides. Di
cendũ, ꝙ nõ ſeꝗtur, q᷑a album
ſignificat ꝑ modũ qualitatis:
ꝗcquid vero dicit rẽ d̃ ꝑdica
mẽto ſubſtãtiæ. Similiter: do ti
bi ſolũ denariũ, ſed ſolũ dena
riũ nõ hẽo: ergo do tibi, ꝙ nõ ha
beo. Dicendũ, ꝙ hæc dictio, ſo-
lũ, dicit relationẽ, quia vt hꝫ
in ſc̃do Elenchorũ, ſolũ dici-
tur, quaſi nõ cũ alio: & hæc di
ctio, q̃d, dicit ſubſtãtiã, & ſic
procedit a relatione ad ſubſtã G
tiã. Similiter eſt hic: aliq̃s dat
cito equũ: ſed nõ hẽt cito equũ:
ergo aliquis dat cito, quod nõ
hẽt. Dicendum, ꝙ nõ ſequitur:
quia, cito, dicit modũ actus, ſi
ue qualitatẽ, & ꝙ dicit ſubſtã
tiã, & ſic ꝓceditur a qualita
te ad ſubſtãtiã. Similiter hic
ſic ꝓceditur ab vna ſpẽ vni⁹
ꝑdicamẽti ad aliã: vt quan-
toſcũq; digitos heri habuiſti,
hodie habes: decẽ digitos heri
habuiſti: ergo decẽ digitos ho
die hẽs, poſito, ꝙ vnũ amiſe-
ris. Dicendum, ꝙ nõ ſequitur:
quia hæc dictio, quãtoſcunq;,
dicit quantitatẽ continuã: et
hæc dictio decẽ, dicit quanti- H
tatẽ diſcretã. Tertius modus
prouenit ex diuerſa ſuppoſitio
ne termini: vt, hõ eſt ſpẽs: ergo
aliquis hõ eſt ſpẽs. Et hic: hõ
eſt digniſſima creaturarũ: er
go aliquis hõ eſt digniſſima
creaturarũ: hic eſt proceſſus a
ſimplici ſuppoſitione ad perſo
nalem. Similiter hic: oĩs homo
eſt aĩal: ergo oĩs hõ eſt hoc ani
mal: Similiter hic: aĩal eſt So-
crates, aĩal eſt Plato, & ſic de
aliis, ergo animal eſt oĩs hõ,
hic fit proceſſus a pluribus de-
terminatis ad vnã determi-
natam, & iſte modus ſolet ap
pellari vniuocus, quia ille ter
minus, animal, vniuoce, &

æqua-

A *æqualiter ſic ſe habet ad omnia ſuppoſita: unde in qualibet præmiſſarũ ſupponit ꝑ vno, in concluſione vero ꝑ plurib. & ſic variatur eius ſuppoſitio. Et intelligendum est, q̃d in prædictis quale quid interpretatur hoc aliquid, id est cõe vel vniuerſale interpretatur ſingulare: ſi.n. aĩal est hoc aliquid, tunc ſic arguitur, animal e: t Socr. aĩal est Plato, & ſic de alijs, ergo aĩal est oĩs hõ, est bonum argumentum, ſicut hic Socr. currit, Plato currit, & ſic de alijs: ergo oĩs homo currit. Similiter hic non ſequitur, quãdo fit proceſſus ab*
B *immobili ſuppoſitione ad mobilem, vt, oĩs homo est aĩal, ergo oĩs homo est hoc aĩal, et ſic de alijs. Hos tres modos ponit*
In lib Elenc. *Arist. dicens, q̃d figura dictionis fit, quando interpretatur nõ idẽ, uel diuerſum, ut maſculinũ, femininum, uel neutrum, uel econuerſo. & rurſus quid interpretatur quale, uel quantum, iterum quando cõmune interpretatur ſingulare uel hoc aliquid.*

Arti. I. PRIMO ſciendum, quod finaliter determinandum eſt de fallacia figuræ dictionis inter fallacias in dictione. Et aduerte, ꝙ hic non capitur, dictio, ſtrictè: ſed large pro omni ſigno ad placitum inſtituto, ſiue ſit dictio ſimplex, ſiue oratio. Aduerte C vltra, ꝙ fallacia figuræ dictionis non eſt aliud, q̃ ſimilitudo vnius dictionis cũ alia, ipſis differentib. in materia, capiendo ſemper large dictionem. Aduerte vltra, ꝙ fallacia figuræ dictionis eſt idoneitas decipiendi, proueniens ex ſimilitudine dictionis cum dictione in parte, non idem ſignificante. Cauſa apparentiæ eſt ſimilitudo dictionis cum dictione, propter q̃ creditur. ꝙ illę dictiones conueniãt in ſignificato, vel in modo ſignificandi, vel aliqua proprietate. Cauſa defectus eſt diſſimilitudo ſignificatorum, vel conſignificationum illarum dictionum: & eius cõiter aſſignantur tres modi. Primus eſt credendo, ꝙ dictiones, vel propoſitiones ſimiles in voce, vel in ſcripto, habeãt D ſimiles ſignificationes, vel modos ſignificandi, vel proprietates: exemplum de dictione, vt, muſa eſt feminini generis: ergo & Papa, verberare eſt agere: ergo ſentire eſt agere. Exemplũ de oratione, vt cuiuslibet contradictionis altera pars eſt vera, ergo altera pars cuiuslibet contradictionis eſt vera. Modus reſpondendi ad omnes paralogiſmos eſt, negando conſequentiam, quia nõ debet propter ſimilitudine dictionũ, vel propoſitionum in voce, vel ſcripto inferre ſimilitudinem in ſignificatione, vel modo ſignificandi, vel proprietate.

SECVNDO ſciendum, ꝙ ſecundus modus huius fallaciæ eſt, q̃n ſub termino diſtributiuo vnius prędicamenti ſubſumitur terminus alterius præ Art. 2.

dica-

E dicamenti: vt, quicquid heri emiſti, hodie comediſti: ſed crudū heri emiſti: ergo crudum hodie comediſti: ſimiliter: quotieſcunque fuiſti Pariſijs, fuiſti homo: ſed bis fuiſti Pariſijs: ergo bis fuiſti homo. Primus ſoluitur, negando conſequentiam: quia ſub termino diſtributiuo ſubſtantię ſubſumitur terminus pdicamēti qualitatis: ſed ſecūdus ſoluitur, negando cōſequentiā: qa ſub termino pdicamēti, qn̄, ſumitur terminus pdicamenti q̄titatis. Vnde ly, quotieſcūq;, aliqn̄ eſt diſtributiuū pdicamēti qn̄, valens tm̄, ſicut qn̄cunq;: aliqn̄ eſt diſtributiuum q̄titatis diſcretæ, denotans interruptionem tpis: & tunc non eſſet aliqua fallacia: ſed maior eſſet falſa. Fit etiam ille modus, qn̄

F ſub termino diſtributiuo vnius prædicamenti, vnius ſpeciei, ſubſumitur terminus eiuſdem prædicamenti, licet alterius ſpeciei: vt quantoſcunque digitos heri habuiſti, hodie habes: decem digitos heri habuiſti: ergo decem digitos hodie habes: poſito caſu, quod perdideris vnum ſoluitur negando conſequentiam: quia ſub termino quantitatis cōtinuæ ſubſumitur terminus quantitatis diſcretæ.

Art.3. TERTIO ſciendum, qꝫ cōſequēter ponitur tertius modus huius fallaciæ, qui prouenit ex varia mutatione ſuppoſitionis: & hoc contingit tripliciter: Primo qn̄ variatur genus ſuppoſitionis: puta qn̄ arguitur a ſimplici ad perſonalē, vel econtra, vel a materiali ad perſonalem, vel econtra: vt, nullus homo eſt ſpecies: homo eſt homo: ergo homo non eſt ſpecies. Secundo contingit, qn̄ arguitur a ſuppoſitione confuſa tātum ad terminatam, vel diſcretam, manente eodem ſigno confuſiuo: vt, omnis homo eſt animal: ergo animal eſt omnis homo. Tertio prouenit arguendo a pluribus determinatis ad vnam determinatam: vt caput habet Socrates, caput habet Plato & ſic de alijs: ergo caput habet omnis homo: Quid aūt ſit arguere a plurib. determinatis ad vnam determinatam, viſum eſt in locis. Et oēs iſti paralogiſmi ſoluuntur negando conſequentiā, quia variatur ſuppoſitio vel arguitur a plurib. determinatis ad vnam determinatam. Et aduerte, qꝫ ille modus poſſet intelligi per primum: licet forte non ita manifeſte. Vnde dicitur in textu, qꝫ hæc fallacia fit, quotieſcūque interpretatur, quale quid, eſſe hoc aliquid: de quo vide Scot. Circa hoc quæritur, vtrū neceſſarium ſequitur ad quodlibet. Et arguitur, qꝫ non: quia non ſequitur, Petrus currit: ergo Petrus non fuit Romæ, dato qꝫ non fuerit: & tamen conſequens eſt propoſitio neceſſaria, cum ſit propoſitio de præterito vera.

G — *Supra car 83.* — H — *In q. quoli. q 5. in ſi. primi ar.* — *Quæſt.*

Reſpondetur ponendo aliquas propoſitiones.

Prima: duplex eſt propoſitio neceſſaria. ſ. ſecundum materiā & formam. Secundum formam eſt diſiunctiua cōpoſita ex partib. contradicentibus: vt Socrat. currit, vel Socrat. non currit. Secundum materiam eſt neceſſaria ratione habitudinis terminorum: vt homo eſt aīal. Et talis eſt duplex, ſ. neceſſaria ſimpliciter: vt homo eſt animal, & neceſ-

A neceſſaria ſm̄ quid, vt ſunt propoſitiones de præterito veræ: & tales nō oportet ſequi ad quod libet. Secunda propoſitio, omnis conſequentia cuius conſequens eſt propoſitio neceſſaria ſecundum formam vel ſecundū materiam, quæ eſt neceſſaria ſimpliciter, eſt bona conſequentia.

ARGVITVR primo ſic: Nulla eſt fallacia figuræ orationis, ergo nulla eſt fallacia figuræ dictionis, cum non videatur maior ratio de vna, quam de alia, cum orationes habeant ita bene ſimilitudinem, ſicut dictiones. Secundo ſic. Fallacia figuræ dictionis ſumit cauſā defectus ex parte ſignificatorum. ergo non eſt fallacia in dictione. Tertio ſic. Fallacia figuræ dictionis non eſt in dictione. ergo male B aſſignatur.

Antecedens patet, quia non fit ſecundū aliquod multiplex, quia hoc eſſet ſecundum multiplex phantaſticum, quod non eſt verum multiplex, ſed apparens.

Ad primū dicitur quod quando dicitur fallacia figuræ dictionis, ibi capitur dictio largè pro omni ſigno ad placitum ſignificante. Ad ſcdm, negatur conſequentia, quia fallaciæ non capiunt ſuas denominationes, vel diſtinctiones ex parte cauſæ defectus, ſed ex parte cauſæ apparentiæ. Ad tertium dicitur, ꝙ fallacia figuræ dictionis eſt in dictione, & fit ſecundum multiplex phantaſticū, quia licet non ſit verum multiplex: eſt tamen multiplex apparens, quod ſufficit. Vnde quando dicitur, quòd triplex eſt multiplex, ibi capitur, multiplex, largè, ſiue ſit verum, ſiue apparens. C

SEquitur de fallacijs extra dictionem: quæ ſunt ſeptē: ſ. accidens, ſecundum quid ad ſimpliciter, ignorantia elenchi, petitio principij, conſequens, non cauſa vt cauſa, ſecundum plures interrogationes vt vnā. Differunt iſtæ fallaciæ a fallacijs in dictione: quia fallaciæ in dictione habent cauſam apparētiæ ex parte vocis: ſed fallaciæ extra dictionē habent cauſam apparētiæ, et defectus ex parte rei, & non ex parte vocis: & propter hoc dicuntur extra dictionē. **Fallacia extra dictionē.**

Inter has primo dicendū eſt de fallacia accidentis. Vnde accidens (prout hic ſumitur) idē eſt, quod extraneum in parte idē, & in parte diuerſum: vt hic. hō eſt ſpēs: Socrates eſt hō: ergo Socr. eſt ſpēs: hō, n. eſt in parte idem cum ſpecie, ſ. quando accipitur pro re vniuerſali: & in parte eſt diuerſum a ſpeciē, ſ. quando ſumitur pro ſuppoſitis. D **Fallacia accidētis**

Notandum, quod in fallacia accidentis ſunt iſta tria: ſ. accidens, res ſubiecta, & attributum. Exemplum: vt homo eſt ſpecies: Socr. eſt homo, ergo Socr. eſt ſpecies, hoc medium, homo, eſt accidens, & minor

Digitized by Google

E minor extremitas eſt res ſub-
iecta, & maior extremitas eſt
attributũ. Cã apparentiæ eſt
conuenientia aliquorum duo-
rum ĩ aliquo tertio, ſcd̃m par
tem; ſiue eſt partialis identi-
tas aliquorum duorum. Cã
defectus eſt diuerſitas eorun
dem. Huius fallaciæ tres ſunt
modi. Primus modus prouenit
ex eo, qđ aliquid verè p̃dicat
de aliquo ſubiecto, & pp hoc
creditur dici de accidẽte ei⁹,
a quo eſt diuerſum, uel quan
do aliquid primo attribuitur
rei ſubiectæ in p̃miſſis, & po-
ſtea attribuitur eius accidẽti
in cõcluſione, ut hic, hõ eſt ſpe
F cies, Socr. eſt hõ: ergo Socr. eſt
ſpẽs. Dicendum, q nõ valet,
quia ille terĩus ſpẽs, quæ eſt at
tributũ, aſſignatur ineſſe So-
crati, qui eſt res ſubiecta eo, q
dĩ de hoĩe, qđ eſt p accidens.
Similiter hic, aĩal eſt genus,
hõ eſt aĩal, ergo hõ eſt genus.
Similiter hic, omne es eſt na-
turale, ſtatua eſt es, ergo ſta-
tua eſt naturalis, nõ ſequitur
quia naturale uere p̃dicatur
de ere. & pp hoc attribuetur
in concluſione ſtatua, quod
non eſt uerum. Similiter hic,
cognoſco Coriſcũ, Coriſcus
eſt ueniens, ergo cognoſco ue-
nientẽ. Dicẽdum, q non opor-
tet q ſi cognoſcas Coriſcum
G ſcd̃m ſe, q pp hoc cognoſcas
ſub illo accidẽte, qđ eſt ueniẽs.
Scd̃s modus p̃uenit ex parti-
culari identitate aliquorum
duorum in aliquo tertio, uel
quando aliquod cõe p̃dicatur
de aliquib. duob. cum quibus
eſt in parte idem, & in parte
diuerſum, & pp hoc illa duo
creduntur eſſe eadem inter ſe,
ut hic, Socr. eſt homo, Plato eſt
homo, ergo Socr. eſt Plato. Si-
militer hic, homo eſt animal,
equus eſt aĩal. ergo equus eſt
homo. Dicendum eſt, quod nõ
oportet, qđ ſi aliqua duo con
ueniãt in aliquo tertio, quod
pp hoc conueniant inter ſe.
Tertius modus prouenit, quã- H
do ex duob. aliquib. diuiſim
ſumptis male infertur aliqđ
coniunctum ſcd̃m accidens,
ut iſte eſt albus, & eſt mona
chus, ergo eſt albus mona-
chus. Similiter hic, iſte canis
eſt pater, & eſt tuus, ergo eſt
pater tuus, non ſequitur, quia
licet illa conueniant in aliqui
bus ſcd̃m partẽ, tamen ſcd̃m
partem aliam differunt. &
ſciendum, quod non licet in-
ferre ex diuiſis coniunctũ (ut
habetur ĩ ſecundo periherme Cap. 3
nias) quando prædicantur di-
uerſa accidentia, ſibiinuicem
per accidens conuenientia, ſi-
cut album eſſe monachum. Si-
militer

A militer quando duo prædicantur, quorũ ſecundũ intelligitur in primo, vt vniuerſale in ſuo ſpecialiori: vt, iſte eſt hõ, eſt aĩal: ergo eſt hõ animal: quia aĩal intelligitur in hõie, ſicut albũ in hoĩe albo. Sed in oĩbus alijs licet ex diuiſis inferre cõiunctum. Vnde notandum eſt, ꝙ quando aliqua duo accidentia prædicantur de aliquo, quorum primum in ſubiecto eſt per alterum, & non per ſe: ex talibus, diuiſim captis, non licet inferre coniunctũ: vel econtra: vt iſte eſt albus, & eſt monachus: ergo eſt albus monachus: nam albedo non eſt in ſubiecto ſecun

B dum habitum. Similiter ex coniunctis non licet inferre diuiſũ, quãdo illa, quæ coniunguntur, diminuunt de rõne alterius: ut iſte homo eſt mortuus: ergo eſt hõ & eſt mortuus. In oĩbus aũt alijs licet ex coniunctis inferre diuiſum: ſed illud vltimũ argumentum facit fallaciã ſecũdũ q d ad ſimpliciter. Accidẽs

1. Top. & 1. elench. ſic diffinitur ab Ariſt. Accidẽs eſt, quod eſt extraneũ in parte idem, & in parte diuerſum. Secundũ accidens vero fiunt paralogiſmi, quãdo idẽ ſimiliter fuerit aſſignatũ ineſſe rei ſubiectæ, & accidenti: vt hõ eſt ſpecies: Socrates eſt hõ: ergo Socrates eſt ſpecies: homo.n. ſecundũ ꝙ ſibi cõuenit eſſe ſpeciẽ: aliter C capitur a mõ per quẽ conuenit Socrati, & Platoni: quia conuenit ei eſſe ſpeciẽ, vt eſſentia quædã oĩs prædicabilis de pluribꝰ: & prout eſt in pluribus ſic eſt ĩ Socrate et Platone: & ſic Socr. eſt res ſubiecta: homo vero accidens: & ſpecies ſignificatur utriſq ineſſe. Vnde accidens nõ ſumitur hic, vt diffinitur à Porphyrio, ſed vt dictum eſt.

POSTQVAM determinatum eſt de fallacijs in dictione, Art. 1. quæ ſumunt cauſam apparẽtiæ ex parte dictionis: cõſequenter determinandum eſt de fallacijs D extra dictionem, quæ ſumunt cauſam apparentiæ ex parte rei ſignificatæ, vel quæ poſſunt fieri per conceptus vltimatos naturaliter ſignificantes: & ſunt ſeptem: ſicut patet in textu. Primo videndum eſt de fallacia accidentis. Pro cuius declaratione eſt aduertendũ, ꝙ in fallacia accidentis non capitur accidẽs, vt diſtinguitur contra ſubſtantiam, nec prout eſt vnum prædicabile, ſed capitur pro medio: ita, quòd in fallacia accidentis ſunt tria, ſcilicet medium, quòd dicitur accidens ex eo, quòd aliquando in ſyllogiſmo dicitur accidere. i. prædicari de aliqua extremitatum: ſecũdum eſt res ſubiecta, quæ eſt minor extremitas: tertium eſt attributum, quod eſt maior extremitas: quæ dicitur attributum, eo quòd attribuitur extremitati: de qua

E in concluſione prædicatur. Vnde fallacia accidentis eſt identitas decipiendi, proueniẽs ex eo, quòd propter coniunctionẽ extremitatum cum medio in præmiſſis creditur illas extremitates coniungi inter ſe in cõcluſione. Et ideo dicit Sc. quòd quã
In 1. d. 2. q. 7. do infertur maior identitas extremitatum inter ſe in concluſione, quam fuerat in præmiſſis cum medio, tunc committitur fallacia accidẽtis: Vel proueniẽs ex eo, quòd propter diuiſionem extremitatũ, vel alicuius extremitatis cum medio, creditur illas extremitates diuidi inter ſe in concluſione. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ in paralogiſmis affirmatiuis eſt vnio extremitatum cum medio in præmiſſis, indebitè ordinatis, ſed cauſa defectus eſt ſeparatio illarum ex
F tremitatum inter ſe Sed in paralogiſmis negatiuis cauſa apparẽtiæ eſt ſeparatio extremitatum cũ medio in præmiſſis indebitè ordinatis, ſed cauſa defectus eſt vnio illarum extremitatũ inter ſe, vel cũ aliquo alio tertio.

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, quòd tres ſunt modi generales huius fallaciæ. Primus prouenit ex eo, quòd credimus, quòd ſicut extremitates coniunguntur cum medio, quòd coniunguntur inter ſe in concluſione, & ſecundum iſtum modum peccant omnes paralogiſmi, qui concludunt concluſionem affirmatiuam: vt animal eſt homo: aſinus eſt animal: ergo aſinus eſt homo. Soluitur negando conſequentiam: quia arguitur ex puris particularibus affirmatiuis. Etiam omnis homo eſt animal: omnis aſinus eſt animal: ergo omnis aſinus eſt homo, G ſoluitur negando conſequentiam: quia arguitur ex puris affirmatiuis in ſecunda figura: & ſimiliter dicatur de alijs paralogiſmis. Secundus modus fit credendo, quòd propter diuiſionem extremitatum cum medio in præmiſſis etiam debeant diuidi in concluſione: ita quòd iſte modus ſe extendit ad paralogiſmos negatiuos: ita quòd omnis paralogiſmus negatiuus, qui eſt indebitè diſpoſitus: fit ſecundum iſtam fallaciam: & ſecundum iſtum modum: vt arguendo ex puris negatiuis, etiam minore negatiua in prima, & tertia figuris: vt nullus homo eſt color: nulla albedo eſt homo: ergo nulla albedo eſt color: ſoluitur negando conſequentiam: quia arguitur ex puris negatiuis: ideo omnes paralogiſmi, H qui vocantur combinationes inutiles, in quibus concluditur concluſio negatiua, peccant ſecundum iſtum modum, & in quibus concluditur concluſio affirmatiua ſecundum primum modum.

TERTIO ſciendum, quòd Arti. 3. tertius modus huius fallaciæ committitur ex eo, quòd aliqua extrema diuiſim coniunguntur cum aliquo medio in præmiſſis, propter, quòd creditur, quòd ipſa de eodem tertio coniunctim prædicentur in concluſione, vt Socrates eſt albus, & eſt monachus, ergo eſt albus monachus: ita quòd quando arguitur à diuiſis ad coniuncta indebitè, vel a coniunctis ad diuiſa etiam indebitè, fit ille tertius modus. Circa hoc quæritur: vtrum conſequen-

A

An valeat cõſequentia a diuiſis ad coniuncta.

ſequentia, quæ arguitur à diuiſis ad coniuncta valeat. Reſpondetur, quòd eſt bona, tribus conditionibus obſeruatis. Prima eſt, quòd diuiſa ſe habeant ſicut determinatio, & determinabile: ideo non ſequitur: Socrates eſt ambulans, & eſt muſicus: ergo eſt ambulans muſicus. Secunda, quòd determinatio non capiatur æquiuocè, ſeu, quòd non varietur appellatio: ideo non ſequitur: ille canis eſt pater, & eſt tuus: ergo eſt pater tuus. Tertia eſt, quòd non fiat nugatio: ideo non ſequitur, Socrates eſt homo, & eſt bipes: ergo eſt homo bipes. Etiam requiruntur aliqua ad arguendum à coniunctis ad diuiſa. Prima, quòd non ſit repugnantia in adiecto, id eſt, quòd non ſit determinatio alie-

B

nans: vt non ſequitur: Adam eſt homo mortuus: ergo eſt homo, & eſt mortuus. Secunda, quòd talis determinatio non ſit ampliatiua: ideo non ſequitur: chimera eſt ens imaginabile: ergo eſt ens, & eſt imaginabile. Tertia, quòd non varietur appellatio, ſeu, quòd determinatio non capiatur æquiuocè: ideo non ſequitur, Socrates eſt bonus faber: ergo eſt bonus, & faber. Quarta, quòd nullus terminus ſit æquiuocus: ideo non ſequitur, homo eſt canis latrabilis, ergo homo eſt canis, & latrabilis.

ARGVITVR primo ſic: Nulla eſt fallacia ſubſtantiæ: ergo nulla eſt fallacia accidentis. Secundo ſic: Iſta fallacia fit per paralogiſmos, in quibus ponuntur termini ad placitum ſignificatiui: ergo non eſt extra dictionem. Tertio ſic. Iſta conſequentia; iſte eſt albus, & eſt monachus: ergo eſt albus monachus: peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis: eo, quòd habet ſimilitudinem in voce, & in ſcripto: ergo non peccat ſecundum iſtam fallaciam. Ad primum dicitur, negando conſequentiam: quia non capitur ibi, accidens, vt diſtinguitur contra ſubiectũ.

C

Ad ſecundum dicitur negando conſequentiam: quia non dicuntur fallaciæ extra dictionem eo, quòd non fiant per dictiones, ſed quia non ſumunt cauſam apparentiæ ex parte dictionis: ſed ex parte rei ſignificatę.

Ad tertium dicitur, negando conſequentiam: quia non eſt inconueniens, eundem paralogiſmum peccare ſecundum plures fallacias; immo peccare ſecundum fallaciam in dictione, & extra dictionem.

D

Fallacia ſecũdum quid ad ſimpliciter.

Sequitur de fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter. Dictum ſecundum quid appellatur hic determinatio diminuens de ratione, vel de eſſe, cui adiungitur: vt cum dico; homo mortuus: mortuus. n. diminuit de ratione hominis. Dictum ſimpliciter appellatur aliquid non diminutum: vt homo. Fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter eſt idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti conuenientia dicti ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia huius dicti, quod eſt ſecundum quid ad illud, quod eſt ſimpliciter

E & econuerſo. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas ſignificatorum. Fit autem hæc fallacia tot modis, quot modis contingit addere alicui determinationem diminuentem. Primo modo ſecundum partem in modo: vt ille eſt homo mortuus: ergo eſt homo: non ſequitur, quia mortuum diminuit de ratione hominis: Et hic: chimæra eſt ens opinabile: ergo chimæra eſt ens: non ſequitur, quia opinabile diminuit de ratione huius, quod eſt eſſe. Secundo modo ſecundum partem integralem: vt æthiops eſt albus ſecundum dentes: ergo eſt albus. Tertio modo
F in his, quæ ſiunt ad aliquid: vt, diuitiæ non ſunt bonæ malè vtenti: ergo diuitiæ non ſunt bonæ, non ſequitur; licet enim diuitiæ comparatæ ad aliquid non ſint bonæ: tamen in ſe ſunt bonæ. Quarto modo in his, quæ ſecundum locum ſunt: vt bonum eſt mactare patrem in triballis: ergo bonum eſt mactare patrem ſuum: vel ſic, bonum eſt vti diæta in locis ægrotatiuis: ergo bonum eſt vti diæta. Quinto modo in his, quæ ſunt ſecundum tempus: vt, bonum eſt ieiunare in quadrageſima: ergo bonum eſt ieiunare. Vel ſic; expedit alicui mederi, quando ægrotat: ergo expedit alicui mederi: non ſequitur: quia licet expediat mederi ſecundum quid: non tamen ſimpliciter. Sciendum eſt autem, quod in iſtis incipiendum eſt ad contradictionem: vt, ſi aliquis reſpondens dicat, quod non expedit mederi: & opponens aſſumat, quod expedit, quando ægrotat, non contradicit ei: ſed ſtat in fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter. Et ſciendum, quod eadem eſt fallacia, ſi ex eo, quòd eſt ſecundum quid, inferatur ſimpliciter, & econuerſo. & intelligendum eſt, quod iſta fallacia, quando fit abeſſe ſecundum quid, vt in pluribus fit H affirmatiuè: ſed quando fit a dicto ſimpliciter, vt in pluribus arguitur negatiuè.

G

Art. 1. Secund. quid & ſimpl. PRIMO ſciendum, quòd dictum ſecundum quid, poteſt capi dupliciter. Vno modo largè, & ſic eſt terminus, ſumptus cum aliquo addito, vel maiori addito reſpectu ſuipſius ſumpti ſine addito, vel pauciori addito: vt, ly homo albus reſpectu de ly homo, Sed dictum ſimpliciter largè captum, eſt terminus ſumptus ſine addito, vel minori addito: vt ly homo reſpectu de ly homo albus: & ſic non eſt ad propoſitum. Alio modo capitur dictum ſecundum quid ſtrictè, de quo eſt hic ad propoſitum: & ſic eſt terminus ſumptus cum determinatione diſtrahente, diminuente,
vel

A vel alienante, vel pro maiori addito reſpectu ſuiipſius ſumpti ſine tali determinatione, vel minori determinatione, vt, homo pictus reſpectu de ly, homo, & de iſtis determinationibus viſum eſt in loco a toto in modo: ſed dictum ſimpliciter ſtrictè captum, eſt terminus ſumptus ſine determinatione, vel pauciori determinatione reſpectu ſuipſius ſumpti cum determinatione diſtrahente, ampliante, diminuente, vel alienante. Vnde fallacia a ſecundum quid ad ſimpliciter eſt idoneitas decipiendi, proueniens ex apparenti incluſione dicti ſimpliciter in dicto ſecundum quid: ſed cauſa apparentiæ eſt apparens incluſio dicti ſimpliciter in dicto ſecundum quid, propter quam credimus, quòd dictum ſimpliciter ſequitur ad dictum ſecundũ quid: ſed cauſa defectus eſt non ſufficiens incluſio illorum dictorum inter ſe.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd ipſius fallaciæ ſunt duo modi. Primus eſt, arguendo a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter, & fit multis modis. Primo, arguendo a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter cum determinatione ampliante, vt chymæra eſt ens imaginabile: ergo eſt ens. Secundo arguendo cum determinatione diſtrahente, vt, imago eſt homo pictus: ergo imago eſt homo. Tertio arguendo cum determinatione diminuente, nõ determinante maiorem partem, vel non determinante ſibi certam partem, quia non eſſet determinatio diminuens. Exemplum: vt, Socrates eſt albus ſecundum dentes: ergo Socrates eſt albus, vellem eſſe in luto cum centum ſcutis: ergo vellem eſſe in luto. Fit eſt, quando arguitur cum determinatione, potente plura determinare diuiſim, vt, iſte eſt bonus faber: ergo eſt bonus. Et modus ſoluendi paralogiſmos eſt negare conſequentiam, dicẽdo, quòd arguitur a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Secundus modus eſt, arguendo a dicto ſimpliciter ad dictum ſecundũ quid: vt Socrates nõ eſt homo: ergo non eſt homo pictus, & debet ſolum fieri iſte modus negatiuè, & hic magis propriè, ſicut locus a toto in modo ad ſuam partem, vt, imago non eſt homo: ergo non eſt homo pictus, & poteſt fieri modus iſte, ſicut primus modus, exempla ſatis parere poſſunt ex ſupradictis in alio modo.

Art. 3. An ex poſſibili ſequatur impoſſibile.

TERTIO ſciendum, quòd circa hoc quæritur, vtrum ex poſſibili poſſit ſequi impoſſibile in bona conſequentia. Et videtur quòd ſit: ſic arguendo: omne currens eſt aſinus, omnis homo eſt currens: ergo omnis homo eſt aſinus: antecedens eſt poſſibile, conſequens impoſſibile: igitur. Et quòd antecedens ſit poſſibile, patet: quia totum non eſt aliud, quam ſuæ partes: hoc etiam videtur ſufficere ad poſſibilitatem copulatiuæ. Pro huius ſolutione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima propoſitio: quæſtio quærit de impoſſibili ſimpliciter, & non ſecundum quid; quia ad poſſibile bene poteſt ſequi impoſſibile ſecundum quid, vt, tu fuiſti heri Romæ: ergo tunc non fuiſti Pariſijs; poſito quod tu

E tu non fueris Romę, & quod tu fueris Pariſijs: antecedēs eſt poſſibile, & cōſequens impoſſibile ſecundum quid. Secunda propoſitio: ad poſſibile nunquam ſequitur impoſſibile ſimpliciter. Et ad ratione dicitur; quod antecedens eſt impoſſibile, quia eſt vna tota copulatiua, cuius partes ſūt incōpoſſibiles adinuicem: ideo ipſa eſt impoſſibilis, & cum dicitur, ad poſſibilitatem copulatiuæ ſufficit partes eſſe poſſibiles: negatur, ſed requiritur partes eſſe compoſſibiles: Vnde partes dicuntur eſſe compoſſibiles, quę ſic ſe habent, quòd dum ita eſt, ſicut ſignificatur per vnam eſſe, poſſibile eſt ita eſſe, ſicut ſignificatur per aliam, & hoc in ſenſu compoſito, vt hæc eſt poſſibilis, hoc eſt, & iſtud eſt: demonſtrando per ly hoc ſignificatum vnius propoſitionis, & ly iſtud ſignificatum alterius propoſitionis, & dicuntur compoſſibiles, quia de ipſis exiſtentibus verificatur poſſibile.

Scot. in 2. d. 2. q. 9.

F ARGVITVR primo ſic: Non eſt aliqua fallacia a ſimpliciter ad ſecundum quid: ergo non eſt aliqua fallacia a ſecundū quid ad ſimpliciter. Secundo ſic: Paralogiſmi fallaciæ ſecundum quid ad ſimpliciter non diſtinguuntur contra paralogiſmos fallaciæ figuræ dictionis: nam ſic arguendo, homo eſt homo pictus: ergo homo eſt homo: committitur fallacia figuræ dictionis, credendo illam conſequētiam eſſe bonam propter ſimilitudinem, quam habet cum iſta: homo eſt homo albus: ergo homo eſt homo. Tertio ſic: Bene ſequitur; Socrates eſt ſimus ſecundū naſum: ergo eſt ſimus, & tamen arguitur a dicto ſecundum quid ad dictū ſimpliciter: igitur. Ad primum dicitur, quòd ſicut eſt fallacia a ſecundū quid ad ſimpliciter: ita etiam a dicto ſimpliciter ad dictum ſecundū quid, quæ ſufficienter intelligitur per primā: ideo non fuit neceſſe eam enumerare. Ad ſecundum dicitur, quod non eſt incōueniēs aliquos paralogiſmos fieri ſecundū fallaciā figuræ dictionis, & ſcd͂m fallaciā a ſecūdum quid ad ſimpliciter, ꝓpter diuerſas cauſas apparentiæ. Ad tertiū dicitur, quod bene arguitur à dicto ſecūdum quid ad ſimpliter, capiendo, ſecundum quid, largè, & non propriè. G

Elenchus quid.

Elenchus eſt ſyllogiſmus cōtradictorius vnius et eiuſdem, non nominis tantum, nec etiā rei tantum, ſed nominis, & rei ſimul: non ſynonymi, ſed eiuſdem, & ex his, quæ data ſunt de neceſſitate, non connumerato eo, quod erat in principio, ad idem ſecundum idem ſimiliter, & in eodem tempore. H *Elenchus eſt ſyllogiſmus contradictorius, ideſt ſyllogiſmus concludens contradictoriam propoſitionis, datæ à reſpondente. In diffinitione Elenchi quadam ponuntur ratione ſyllogiſmi: vt, ex his, quæ data ſunt, ex neceſſitate accidere, per quod remouetur fallacia accidentis, & ponitur, non connumerato eo, quod erat*

A *erat in principio, per qđ remoueatur petitio principij: vt poſtea patebit. Aliæ ponuntur ratione contradictionis: vt, vnius, & eiuſdē. i. vnius ſubiecti, et vnius prædicati. Vnde niſi eſſet idem ſubiectum, & idē prædicatū, nō eſſet contradictio: vt æthiops nō eſt niger: æthiops eſt niger ſecundum dentes: ex quo non eſt idem prædicatum ideo non eſt contradictio: & ſimiliter hic, nullus homo mortuus currit: & quidā homo currit: non eſt contradictio: quia non eſt ibi idē ſubiectum. Itē, ſecundum idē, ad idem, ſimiliter, & in eodē tēpore, ponunt ratiōne contradi-*

B *ctionis. Et contra iſtas quatuor partes peccat hæc fallacia, quæ dicitur ignorantia elenchi, ſecundum quid eſt vna de tredecim fallaciis. Alio modo accipitur generaliter, & tunc ſic diffinitur. Ignorantia elenchi eſt vnus defectus generalis, ad quem reducuntur omnes aliæ fallaciæ, oſtendendo quō peccāt contra iſtas particulas: vt poſtea patebit. Iſtæ. n. particulæ, non nōis tātū, nec rei tātū. ſed nōis & rei ſimul, nō ſynonymi. & ſic de alijs, ponūtur rōne ſyllogiſmi, & rōne cōtradictionis: quia iſtæ exigunt, ꝙ nomen ſit vnū, & res vna, & ꝙ nō ſit nomē ſynonymū. Vnde non eſt ibi*

C *contradictio: Marcus currit, et Tullius nō currit: nec eſt ibi ſyllogiſmus: oīs gladius ſcindit, quoddā inſtrūm eſt enſis: ergo quoddā inſtrūm ſcidit. Fallacia ignorātiæ elenchi eſt idoneitas decipiēdi, proueniēs ex apparēti obſeruatione particularū diffinitionis elenchi, quæ cōueniūt rōne contradictionis tātū, ſ. ad idē, ſecundū idē, ſimiliter, in eodē tpe. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ, eſt conuenientia dictorū ſcdm quid, ad dicta ſimpliciter. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas eorūdē. Vnde huius fallaciæ quatuor ſunt modi. Primus modus eſt contra*

D *hanc particulā, ad idē. vt duo ſunt duplū vnius, & non ſunt duplū triū, ergo ſunt duplū, & non duplum, & in vtraque præmiſſarū non ſumitur duplum ad idem: & ideo non ſequitur. Secūdus modus peccat contra illam particulam, ſecundum idem, vt hoc eſt duplum illi ſecundum latitudinem: & non eſt duplum ſecundum longitudinem: ergo eſt duplum, & non duplum: non ſequitur: quia duplum non ſumitur ſecundum idem, licet ſumatur reſpectu eiuſdem. Tertius modus peccat contra illam particulam, ſimiliter, vt homo eſt ſpecies: nullus homo eſt ſpecies,*

Fallacia ignorantia elenchi.

Digitized by Google

E *ergo idẽ eſt ſpecies, & nõ ſpẽs: non ſequitur quia ibi non eſt cõtradictio in præmiſsis: quia ille terminus homo, non ſupponit ſimiliter: quia in una ſumitur pro ſuis inferioribus, in alia vero non, ſed pro ſe toto, vel pro ſua forma. Quartus modus peccat cõtra hanc particulã in eodẽ tpe: ut manus mea eſt clauſa in hoc inſtanti, & non eſt clauſa in hoc inſtanti: ergo eſt clauſa, & nõ clauſa: non ſequitur: quia non eſt in eodẽ tempore. Differt aũt hæc fallacia a fallacia ſecundũ quid ad ſimpliciter: quia in illa eſt proceſſus ab vno, ſecundũ quid ſum*F*pto, ad vnum ſumptum ſimpliciter: vt hoc eſt duplum ſecundum longitudinem: ergo eſt duplũ: in iſta vero eſt proceſſus à duobus, ſecundũ quid ſumptis, ad duo ſumpta ſimpliciter, vt hoc eſt duplum illi ſecundum longitudinẽ, & non ſecundum latitudinem: ergo eſt duplum & non duplum.*

Arti.1. PRIMO ſciendum, quòd elenchus eſt argumentatio probatiua concluſionis contradictoriæ, vel contrariæ poſitioni reſpondentis. Ex quo ſequitur, quòd ad elenchum tres conditiones requiruntur. *Condĩones Elench.* Prima quòd ſit argumentatio, ideo mala conſequentia non eſt elenchus. Secunda, ꝙ ſit probatiua; ideo ſyllogiſmi, & conſequentiæ procedentes per præmiſſas falſas, vel ex minus notis non ſunt elenchi. Tertia conditio, quòd ſit probatiua concluſionis contrariæ, vel contradictoriæ poſitioni reſpondentis. Ex quo ſequitur, ꝙ ad verum elenchum requiruntur omnes conditiones requiſitæ ad veram argumentationem; G quæ ſunt, quòd ſit vnius, & eiuſdem, non nominis tantum, nec rei tantum, ſed nominis, & rei ſimul; & eiuſdem ex his, quæ dicta ſunt de neceſſitate accidere, & per primas conditiones remouentur omnes fallaciæ in dictione quæ non ſunt reſpectu eiuſdem nominis, & rei ſimul. Similiter ad verum elẽchum requiruntur omnes conditiones requiſitæ ad argumentationem probatiuam, non connumerando illa, quæ ſunt in principio. i. H in antecedente, ſeu, quòd nõ arguatur in ſynonymis, neque ex falſis, neq; ex minus notis. Similiter requirũtur conditiones requiſitæ ad veram contradictionem; quæ ſunt quatuor, ſcilicet ad idem, ſecũdum idẽ, ſimiliter & in eodem tempore; & omnes illæ conditiones exprimuntur in diffinitione, quæ ſolet poni de elencho. Elenchus eſt ſyllogiſmus probatiuus contradictionis vnius, & eiuſdem, non nominis tantum, nec rei tantum, ſed nominis, & rei ſimul, non ſynonymi, ſed ex his, q̃ dicta ſunt; de neceſſitate accidere, non connumerando quod erat in principio, ad idem, ſecundum idem, ſimiliter, & in eodem tempore. *Sc. in 4. diſt. 10. q. 4.*

Arti.2. SECVNDO ſciendum, quòd ignorantia elenchi poteſt capi dupliciter, Vno modo largè pro om-

Digitized by Google

A omni omiſſione alicuius conditionis, requiſitæ ad verum ſyllogiſmum probatiuum, & ad verã contradictionem. Alio modo capitur ſtrictè, pro omiſſione alicuius particulæ, ſeu conditionis requiſitæ ad veram contradictionem. Et ſimiliter fallacia ignorantiæ elenchi poteſt capi dupliciter. Vno modo largè, & ſic eſt idoneitas decipiendi, proueniens ex apparenti obſeruatione omnium conditionum, requiſitarum ad verum elenchũ .ſ. ad argumentationem probatiuam, & contradictionem; & ſic non eſt fallacia diſtincta ab alijs, ſed eſt omnes aliæ fallaciæ, & ſic non capitur hic. Alio modo capitur ſtrictè: & ſic eſt idoneitas decipiendi, proueniens ex apparenti obſeruatione quatuor particularum, ſeu conditio-

B num, requiſitarum ad veram cõtradictionem: propter quam apparentiam credimus, quòd diſcurſus ſit bonus, & probatiuus, & non eſt. Cauſa apparentiæ eſt apparens obſeruatio illarũ quatuor conditionum, ſed cauſa defectus eſt omiſſio illarum conditionum, vel vnius illarum conditionum, & ſic eſt fallacia diſtincta ab alijs, & ſecundum illas quatuor particulas, ſeu conditiones ſunt eius quatuor modi. Primus fit ex eo, quòd non arguitur ad idem, vt aer eſt ſupra terram, & non eſt ſupra cælum: ergo eſt ſupra, & non ſupra. Secundus fit ex eo, quòd non arguitur ſecundum idem, vt Socrates videt ſecundum oculum, & non videt ſecundum aures; ergo videt, & non videt.

Arti.3. Tertio ſciendum, quòd tertius modus fit ex eo, ꝙ non arguitur ſimiliter; vt iſte homo eſt indiuiduum; & homo non eſt indiuiduum: ergo homo eſt indiuiduum, & non eſt indiuiduum. Quartus modus fit ex eo, ꝙ non arguitur pro eodem tempore, vt Socrates currit pro media parte vnius horæ, & non in alia dimidia parte: ergo currit, & non currit. Modus ſoluendi omnes iſtos paralogiſmos eſt, negando conſequentiam; quia ſit fallacia ignorantiæ elenchi; omittendo aliquam conditionem requiſitam ad verã contradictionem. Circa hoc quæritur; vtrum ex vero ſequitur falſum in bona conſequentia. Et videtur, quòd ſic: nam illa cõſequentia eſt bona, nõ ſi homo eſt animal, homo eſt aſinus: & tamen antecedens eſt verum, & conſequens falſum; igitur. Et ꝙ ſit bona conſequentia patet: quia ſua contradictoria eſt mala conſequentia; igitur ipſa eſt bona conſequentia. Pro reſponſione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima: ex vero poteſt ſequi falſum: quia ex eo, quod eſt, vel poteſt eſſe verum, poteſt ſequi falſum. Secunda propoſitio: ex vero nõ ſequitur falſum, niſi concedatur, ꝙ vna, & eadẽ propoſitio vocalis poteſt eſſe ſimul vera, & falſa: ſicut diceretur de iſta: non Deus eſt. Nam ſi ly, non, ſit negatio negans, eſt falſa: ſi autem negatio infinitans, eſt vera, & tunc poſſet concedi, ex vero ſequi falſum, hoc tenendo, cum idem ſequatur ad idem; & tunc conceditur ex vero multiplici: non tamen in ſenſu, in quo eſt verum, ſequitur falſum. Ad rationem dicitur, quòd antecedens nõ eſt verum

An ex vero ſequatur falſum

C D

cum

E cum ſit negatiua æquiualens illi, nullus homo eſt animal: Vel poteſt dici, ſicut dicunt aliqui, quòd negatio nõ cadit ſupra totum ſequens, & tunc dicunt, quòd conditionalis vera negatiua nõ eſt bona conſequentia: ſed ſolum ſignificat, quòd ſua oppoſita eſt bona conſequentia.

ARGVITVR primo ſic: Fallacia ignorantiæ elenchi eſt cõmunis omnibus fallacijs, igitur non eſt diſtincta ab alijs.

Secundo ſic: Nulla eſt fallacia ignorantiæ ſyllogiſmi: ergo nulla debet eſſe fallacia ignorantiæ elenchi, cũ non videatur maior rõ de vno, quàm de alio: cum ita bene contingat omittere cõditiones ſyllogiſmi, ſicut conditiones contradictionis. Tertio, ſic: Ille, qui ignorat elenchum, non decipitur circa elenchum: F ergo nulla eſt fallacia elenchi.

Ad primum patet ſolutio in ſecundo notabili. Ad ſecundum dr̃, quòd multæ ſunt fallaciæ ignorantiæ ſyllogiſmi: quæ licet non nominantur tali nomine: tamen nominantur alio nomine, ſaltem vna, quæ vocatur fallacia accidentis: quæ peccat cõtra cõditiones boni ſyllogiſmi. Ad tertiũ dicitur, quòd duplex eſt ignorantia, ſcilicet negationis. & ſecundum talẽ nulla eſt fallacia: alia eſt prauæ diſpõnis: & eſt aſſenſus propoſitionis falſę præſupponens aliquam notitiam: & ſecundum talem committitur iſta fallacia.

Petitio principij.

PEtere id, quod eſt in principio: eſt quando concluſio, quæ debet probari: ſumitur in præmiſſis, cum ergo idem ſub eodem nomine, non poteſt ſeipſum probare. vt homo currit: ergo homo currit: in talibus. n. non eſt petitio principij: ſed talis argumentatio eſt ridiculoſa: nec cadit ſub arte, nec eſt petitio huius, quod eſt in principio. Aliud eſt enim petere prĩcipium, & petere illud, quod erat in principio. Quia petere principium eſt, quando petitur, idem ſub eodem nomine: vt homo currit. Et iſto modo nulla eſt fallacia: quia non continetur ſub aliqua ſpecie argumentationis, nec ſecundum veritatem: nec ſecũdum apparentiã: ſed talis petitio principij peccat contra ſyllogiſmũ, ſimpliciter dictum. Sed petere illud, quod eſt in principio, eſt quando idem petitur ſub diuerſo nomine, vt animal rationale currit: ergo homo currit. vel ſic: Petere illud quod eſt in principio: eſt quando minus notum ſumitur ad probationem magis noti. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ, eſt diuerſitas concluſionis cũ præmiſſis. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas eorundẽ. Petitur aũt illud, quod eſt in principio quinque modis: vt patet per octauum topicorum. Primo modo, quando diffinitum petitur in diffinitione, & econtra: vt ſi du- G H

bitate.

Digitized by Google

A *bitaretur, verũ homo currat, vel non currat, fiat argumentum: aĩal rationale currit: ergo homo currit: nulla eſt ibi probatio: q̃a quando alterum dubitatur, neceſſe eſt alterũ dubitari, & ita ſi ſumatur vnũ ad probandum aliud, peccatũ eſt. Secundus modus eſt, quando particulare petit in vniuerſali: vt nullus hõ currit: ergo Socr. nõ currit: vel, ſi aliquis debeat probare, ꝙ omniũ contrariorũ eſt eadẽ diſciplina, & aſſumat, omniũ oppoſitorũ eſt eadem diſciplina: hic petitur concluſio in præmiſsis. Tertius modus eſt, quando vniuerſale petitur*
B *in particularibus: vt, ſi aliquis debeat probare, ꝙ omnium oppoſitorũ eſt eadem diſciplina, & ſumat iſtam: omniũ contradictoriorũ, contrariorum, et ſic de alijs, eſt eadem diſciplina: ergo omniũ oppoſitorum eſt eadem diſciplina: vel ſic: Socrates currit, Plato currit, & ſic de alijs: ergo omnis homo currit. Quartus modus eſt, quando coniunctum petitur in diuiſis, vel econtra, vt ſi aliquis debeat probare, quòd medicina eſt diſciplina ſani & ægri, & dicatur ſic, medicina eſt diſciplina ſani, & medicina eſt diſciplina ægri: ergo medicina eſt diſciplina ſani, & ægri. Quintus modus eſt, quando vnum relatiuorum petitur* C
in alio, vt, ſi quis debeat probare, quòd Socrates ſit pater Platonis, probet ſic: Plato eſt filius Socratis: ergo Socrates eſt pater Platonis: non ſequitur: quia hoc aſſumitur, quod eſt probandum. Sciendum eſt, quòd hæc fallacia non impedit ſyllogiſmum inferentem, ſed probantem, & ita fallacia compoſitionis peccat contra ſyllogiſmum dialecticum, inquãtum dialecticus eſt.

PRIMO ſciendum, ꝙ petitio principij eſt duplex, ſcilicet *Art. 1.*
D ſtatim, & non ſtatim. Statim eſt acceptio alicuius propoſitionis ad probãdam ſeipſam, vt Petrus currit: ergo Petrus currit, & ſecundũ talem nulla ſumitur fallacia: quia nulla eſt apparentia, ꝙ idem probet ſeipſum: nihil n. euidẽtius infert aliud, quã idem ſeipſum: ideo talis conſequentia eſt euidentiſſima. Sed petitio principij nõ ſtatim eſt acceptio alicuius propoſitionis ad probãdum aliam propoſitionẽ, æquè notam, vel magis notam, vt, omne animal rationale currit: ergo Petrus currit. Vnde fallacia petitionis principij eſt idoneitas decipiendi, proueniens ex apparenti probabilitate conſequentis ex antecedente. Sed cauſa apparentiæ eſt apparens probabilitas conſequentis ex antecedente, propter quam credimus, quòd antecedens ſit notius conſequente.

Digitized by Google

E ſequente. Cauſa vero defectus eſt; præmiſſas, vel antecedens nõn eſſe notius, vel notiores conſequente.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quod ipſius fallaciæ propriè ſunt tres modi. Primus prouenit ex eo, quòd maior non eſt notior conſequente, vt, omne habens materiam, eſt corruptibile: aſinus eſt habens materiam: ergo aſinus eſt corruptibilis; maior ibi non eſt notior conſequente, cum multi dicant, cęlum habere materiam, & eſſe incorruptibile. Secundus modus prouenit ex eo, quòd minor non eſt notior cõcluſiõe, vt, quicquid multiplicat ſuas ſpecies, eſt viſibile; ſed lux multiplicat ſuas ſpecies: ergo lux eſt viſibilis. Tertius modus prouenit ex eo, quod an-
F tecedens, ſeu nulla pręmiſſarum eſt notior conſequente: vt, illud animal, quod inter alia animalia habet nobiliſſimam figuram eſt nobilius, homo eſt huiuſmodi: ergo homo eſt animal nobilius. Modus ſoluendi omnes iſtos paralogiſmos eſt, dicendo quòd petitur principium: quia concluſio non probatur per pręmiſſas, & non negando conſequentiam.

Art. 3. *Quæſt.* TERTIO ſciendum, quòd circa hoc quæritur: vtrum conſequentia ſit bona, in qua arguitur à propoſitione habente plures cauſas veritatis ad propoſitionem habentẽ pauciores cauſas veritatis. Et videtur quod ſic: nam bene ſequitur, nõ Socrates currit, & Plato diſputat: ergo Plato diſputat, vel Socrates currit, & tamen arguitur a propoſitione habente plures cauſas veritatis: nam negatiua habet plures cauſas veritatis, quã affirmatiua. G Pro reſponſione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima; cauſa veritatis alicuius propoſitionis (vt ad propoſitũ ſufficit) eſt illud, ad quod ſequitur ita eſſe, ſicut ſignificatur per illã propoſitionem ſignificatione totali. Ex quo ſequitur, quod propoſitio habet tot cauſas veritatis, quot habet propoſitiones, ad quas poteſt debite ſequi: Ex quo ſequitur, quòd propoſitio indefinita de termino communi nõ diſtributo habet plures cauſas veritatis, quam propoſitio de termino communi diſtributo; vt, illa homo currit, habet tot cauſas veritatis, quot ſunt ſuppoſita hominis; ſed iſta omnis homo currit, habet tantum vnam cauſam veritatis, ſcilicet, ꝙ omnes ſingulares eius ſunt verę. H Secunda propoſitio, propoſitio negatiua habet duas cauſas veritatis, ſcilicet quòd ſubiectum ꝑ nullo ſupponit, & quòd ſubiectum & prædicatum non ſupponit pro eodem. Tertia propoſitio: omnes propoſitiones inferentes ſe ad inuicem, habent æquales cauſas veritatis. Ex quo ſequitur, quod affirmatiua aliquando habet tot cauſas veritatis, ſicut negatiua, & maximè in hypotheticis & in propoſitionibus de prædicatis infinitis, & ꝑ hoc ſoluitur ratio. Addo quartam propoſitionem, ꝙ ex propoſitione habente plures cauſas veritatis, non ſequitur formaliter alia habens pauciores cauſas veritatis: quia tunc poſſet ex vero ſequi falſum, ſecludendo ab antecedente vnam rationem veritatis, ſicut tunc antecedens habuit duas, & conſequens vnã cauſam

Corollarium.

Scot. in 1. d. 2. q. 2.

A cauſam veritatis ſequeretur ex vero falſũ; ſicut dicit Sco: quòd ex falſo non ſequitur falſius, nec ex impoſſibili impoſſibilius; & hoc extenſiuè loquendo; ita hic dicitur eodem modo.

1.d. q.4.

ARGVITVR primo ſic: Non eſt aliqua fallacia petitionis finis; ergo non eſt aliqua fallacia petitionis principij. Secundo; Vbi non eſt cauſa apparentiæ, ibi non eſt fallacia: ſed in petitione principij non eſt cauſa apparentiæ: quia nõ apparet, quòd idẽ poſſit probare ſeipſum. Tertio ſic: Paralogiſmi, in quibus eſt petitio principij non peccant in materia, neque in forma: igitur. Quod non peccent in forma, notum eſt, & quòd non in materia, patet: quia præmiſſæ non ſunt falſæ. Ad primum dicitur,

B quòd, principium, ibi capitur largè, pro conſequente, quod intendit probare opponens: & dicitur, principium, quia principaliter intenditur ab opponente: & illud etiam dicitur finis: quia eſt primò intentum ab opponente: ideo iſta fallacia poteſt dici fallacia finis. Ad ſecũdum dicitur, quod bene probat, quod ſecundum petitionem principij ſtatim non ſumitur fallacia, ſed non probat de petitione principij non ſtatim. Ad tertium dicitur, quòd paralogiſmi non dicuntur ſolum peccare in materia, eo quod altera præmiſſarum vel ambæ præmiſſæ ſint falſæ: ſed etiam quia antecedens non probat conſequentiam.

Sc. in 1. d 8. qu. vltim.

Fallacia cõſequẽtis.

De fallacia cõſequẽtis dicẽdũ ẽ. Secũdũ cõſequẽs fiunt paralogiſmi, eo, ꝙ credimus cõſequẽtiã cõuerti, quã nõ cõuertitur. Fallacia conſequentis eſt idoneitas decipiendi proueniẽs ex apparẽtia cõſequẽtis cõuerſæ, quæ nõ cõuertitur. Cauſa apparẽtiæ huius fallaciæ eſt conuenientia unius cõſequẽtiæ ueræ ad aliã nõ verã. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas earũdẽ. Et ſciẽdũ, ꝙ bene tenet argumẽtũ à poſitione antecedentis ad poſitionẽ conſequentis. Huius fallaciæ tres ſunt modi. Primus modus eſt, quando arguitur à deſtructione antecedentis ad deſtructionẽ conſequẽtis: vt ſi hõ eſt, animal eſt: ergo ſi hõ nõ eſt, animal nõ eſt: vel à poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis: vt ſi mel eſt, rubeũ eſt: ergo ſi rubeum eſt, mel eſt. Ad iſtum enim modum reducuntur omnes praua argumentationes ab inferiori ad ſuperius deſtructiuè. Vnde quotieſcunque fit proceſſus ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperioris: vt, omnis homo currit: ergo omne animal currit: ibi committitur iſta fallacia: vel nullus homo currit: ergo nullum animal currit. Secundus modus ſolet poni ab inſufficienti inductione ſingularium: vt, Socrates eſt animal, & econuerſo: Plato eſt animal, & econuerſo: ergo omnis homo eſt animal, & econuerſo: hic enume-

C

D

E *enumerãtur oẽs ſĩgulares illiꝰ, oĩs hõ ẽ aĩal. & nõ huius, omne aĩal ẽ hõ, qui ſignificãtur per cõpoſitionẽ huius, q́ eſt ecõuerſo ad hãc: oĩs hõ ẽ aĩal. Tertius modus prouenit a communiter accidentibus. Et dicuntur cõmuniter accidentia, quæ ſe aliquando conſequuntur, & aliquãdo non: vt ille eſt comptus: ergo eſt adulter. Similiter hic: muſa, & poeta ſimiliter terminantur: ſed muſa eſt fœminini generis: ergo & poeta: non ſequitur: quia identitas generis, & terminationis aliquando ſe conſequuntur, & aliquãdo non: eo, quòd non eſt in om-*

F *nibus, ſed in aliquibus. Si aliquis dicat, quòd in hoc vltimo tertio modo non tenet econuerſo, vnde ibi non eſt conſequentia. Dicendum eſt ergo, quòd ſecundum quoſdam ſumitur conſequentia communiter ad conſequentiam neceſſariam, & probabilem, & in iſtis non ſumitur conſequentia neceſſaria, ſed probabilis: taliter autem ordinantur iſti modi ab Ariſtotele iſto modo ordinato.*

Obiectio.

In 1. Elẽc. c. 3.

PRIMO ſciendum, quòd conſequens poteſt capi dupliciter. Vno modo largè: & ſic conſeq̃ẽs eſt propoſitio, quæ denotatur ſequi ex alia mediante nota illationis, ſiue debitè ſequatur, ſiue non. Alio modo capitur

Art. 1. Conſequens dupliciter.

G proprie, & ſic eſt propoſitio, quæ debitè ſequitur ex alia mediante nota illationis: Vnde ad fallaciã conſequentis ſemper ſunt duæ conſequentiæ; quarum prima eſt bona, & ſecunda mala: creditur tamen conuerti cum prima, propter quod creditur eſſe bona, ſicut prima. Vnde fallacia conſequentis eſt idoneitas decipiendi, proueniens ex apparenti conuertibilitate ſecundæ conſequentiæ cũ prima, propter quod creditur ſecunda conſequentia eſſe bona. Ex quo ſequitur, quòd cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt apparens conuertibilitas ſecundæ conſequentiæ cum prima: ſed cauſa defectus eſt non cõuertibilitas illarum ad inuicem. Et aduerte, quod illa fallacia dicitur melius fallacia conſequen-

H tis, quam antecedentis: quia paralogiſmus cauſans fallaciam, eſt deceptorius: modo deceptio nõ latet ita in antecedente, ſicut in conſequẽte. Ex quo patet, quod non debet poni aliqua fallacia antecedentis.

SECVNDO ſciendum, quod a tota cõditionali quatuor modis poſſumus arguere, vt aliàs viſũ eſt. Primo a poſitione antecedẽtis ad põnẽ cõſequentis: vt ſi hõ currit, animal currit: ſed hõ currit; ergo aĩal currit, & tunc debitè argr̃. Secundo a deſtructione añtis ad deſtructionem cõſequẽtis: vt ſi hõ currit, aĩal currit: ſed nullus hõ currit: ergo nullũ animal currit, & ſic indebitè arguitur, & cõmittitur primus modus huius fallaciæ. Tertio a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis: vt ſi homo currit, animal currit: ſed nullum animal currit: ergo nullus

Art. 2.

Su. cat. 84. C.

homo

A homo currit? & tunc debitè arguitur. Quarto a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis, vt ſi homo currit, animal currit; ſed animal currit: ergo homo currit: & tunc indebitè arguitur, & committitur ſecundus modus huius fallaciæ. Et quo ſequitur, quòd duo ſunt modi generales huius fallaciæ, & tamen plures. Et aduerte, quòd deſtruere aliquam propoſitionem non eſt aliud, quàm contradictorium illius aſſumere, ſed ponere aliquam propoſitionem non eſt aliud, quàm ipſam reſumere ſine aliqua variatione. Et modus ſoluendi illos paralogiſmos eſt, negando conſequentiam: quia committitur fallacia conſequentis.

Sc. in 1. d. 21. & 30. ſol. rönis primæ opi.

Arti 3.

B TERTIO ſciendum, quòd circa hoc quæritur, vtrum conſequentia, quia arguitur à poſitione antecedentis ad poſitionē conſequentis: ſit bona conſequentia. Et videtur, quòd non: quia non ſequitur, non ſi homo currit, aſinus currit; ſed homo currit: ergo aſinus currit: & tamen arguitur à poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis: igitur. Pro ſolutione eſt aduertendum, quòd illa conſequētia, qua arguitur à poſitione antecedentis ad poſitionē conſequentis in cōditionali, intelligitur in affirmatiua cōditionali: & non in negatiua. De negatiua tamen eſt diuerſitas: nam dicunt aliqui, quòd negatio in tali negatiua ſolum negat coniunctionem principalem: ita, quòd quando dicitur, non ſi homo currit, aſinus currit: ſenſus eſt, non ſequitur, quòd ſi homo currit, aſinus currit: & tamen eſt

An à poſitione cōſequētis ad poſitionē antecedentis valeat cōſeq̄n.

alia opinio, quæ tenet, quòd negatio negat omnes copulas ſequentes, & iſta eſt rationabilior: ita, quòd quando dicitur: non ſi homo currit, aſinus currit: ſenſus eſt: ſi nullus homo currit, nullus aſinus currit. C

ARGVITVR primo ſic: Non eſt ponēda aliqua fallacia antecedentis: ergo neque conſequentis. Secundo ſic: Fallacia debet denominari a termino inferente, ſicut locus dialecticus: ergo magis debet dici fallacia antecedentis, quā conſequentis. Tertio ſic: Omnis fallacia eſt fallacia conſequentis: ergo non eſt diſtincta ab alijs. Antecedens probatur: quia fallacia conſequentis non eſt niſi deceptio, ſed deceptio habetur a conſequente: igitur. Ad primum patet ſolutio in primo notabili. D Ad ſecundum dicitur, quòd nō eſt ſimile de argumentis dialecticis, & ſophyſticis: nam ſophiſtica denominantur a termino illato, vbi dialectica denominantur à termino inferente. Ad tertium dicitur, quòd talis fallacia non dicitur præciſè fallacia conſequentis: eo, quòd deceptio cauſetur ex conſequente, ſed quia creditur ſecunda cōſequentia conuerti cum prima, quæ tamen non conuertitur.

Sequitur de fallacia ſecundum non cauſam, vt cauſam. ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd duplex eſt ſyllogiſmus, ſcilicet oſtenſiuus, & ad impoſſibile. Oſtenſiuus eſt, qui habet vnam ſolam concluſionē. Syllogiſmus vero ad impoſſibile eſt, quando aliquid ſyllogiſticè ducitur ad impoſſibile:

Nō cau ſa vt cauſa.

Syllogiſmus du plex.

&

E *& propter hoc interimitur aliqua premiſſarũ, que erit cauſa illius impoſſibilis. Vnde iſte ſyllogiſmus ſemper hẽt duas concluſiones, vt cũ dicitur, eſt ne hõ aſinus: hoc conceſſo: Cõtra, nullus aſinus eſt animal rõnale mortale. homo eſt aſinus: ergo homo non eſt animal rõnale mortale: ſed hoc eſt ĩpoſſibile: ergo & ita, homo eſt aſinus; & ille ſyllogiſmus eſt in quarto modo primæ figuræ. Sciendũ eſt enim, ꝙ nõ cauſa ſemper fit in ſyllogiſmis ad impoſſibile.* *Fallacia autem ſecundum non cauſam, vt cauſam fit, quando nõ cauſa ponitur, vt cauſa:*

F *& propter hoc apparet ſequi impoſſibile: et illud, quod apparet eſſe cauſa, interimitur: vt ſi quæratur, eſt ne Brunellus hõ: quo conceſſo: Contra, nullus aſinus eſt animal rationale mortale, ſed homo eſt aſinus, & Brunellus eſt homo: ergo homo non eſt animal rationale mortale: hoc aũt eſt impoſſibile: ergo Brunellus non eſt homo. In hac enim dicta argumentatione eſt nõ cauſe, vt cauſa: quia interimitur id, quod apparet eſſe cauſa, & nõ eſt ſ. Brunellus eſt homo: cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt cõuenientia huius, quod apparet eſſe cauſa, et non eſt cum eo, quod eſt cauſa*

G *Cauſa falſitatis, eſt diuerſitas eorũdem: tale .n. exemplum poſuit Ariſtot. huius fallaciæ: ſunt ne anima, & vita idem? quo cõceſſo: Cõtra, mors & vita ſunt contraria, ſed mors eſt corruptio; ergo vita eſt generatio, et per conſequens viuere eſt generari: ſed hoc eſt impoſſibile, quia quicquid viuit, non generatur, ſed generatum eſt: ergo anima & vita non ſunt idem.* In 1. Elench. c. 3.

Hæc concluſio peccat ſecundũ non cauſam, vt cauſam: ex hoc .n. ꝙ anima & vita ſunt idem, non ſequitur impoſſibile: & ita non debet interimi: mors & vita ſunt contraria:

H *quia in omnibus his id, quod non eſt cauſa, apparet eſſe cauſa: quia communicat in terminis cum aliquibus propoſitionibus, ex quibus ſequitur impoſſibile. Ex iſtis patet, quòd iſta fallacia n. n fit in ſyllogiſmo oſtenſiuo: vt omnis homo currit, Socrates eſt homo, & ſol eſt in cancro: ergo Socrates currit.* Corollariũ. *Hæc non eſt fallacia non cauſæ vt cauſa: quia hæc propoſitio: Sol eſt in cancro, non eſt cauſa, neque apparet eſſe cauſa, ſicut apparet in ſyllogiſmo ad impoſſibile.*

PRIMO ſciendum, quòd cauſa in ſyllogiſmo dicitur eſſe præmiſſa, faciens aliquid ad illatio- *Art. 1*

A lationem concluſionis; qua remota, non ſequitur concluſio. Sed non cauſa, eſt præmiſſa nihil faciens ad concluſionem: qua remota non minus ſequitur concluſio, apparens tamen aliquid facere: vt omnis aſinus eſt rudibilis: omne animal eſt aſinus: omnis homo eſt animal: ergo homo eſt aſinus. Præmiſſa cauſa eſt, omne animal eſt aſinus, ſed præmiſſa non cauſa eſt, omnis aſinus eſt rudibilis: qua ipſa remota, nō minus ſequitur concluſio. Vnde fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam, eſt idoneitas decipiendi proueniēs ex eo, quòd præmiſſa non cauſa apparet facere ad illationem cōcluſionis: propter quod creditur, quòd ſicut concluſio eſt falſa: ita & illa præmiſſa non
B cauſa. Cauſa apparentiæ, eſt apparens illatiuitas illius non cauſæ ad concluſionem: propter quod creditur, ꝙ ſicut cōcluſio eſt falſa, ita & illa non cauſa. Cauſa defectus eſt, non illatiuitas illius ad concluſionem.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd ad faciendum paralogiſmos huius fallaciæ, oportet facere duos proceſſus. Primus eſt ſyllogiſticus, vel apparenter, vel verè. Secundus, qui fit inferendo falſitatem non cauſæ ex falſitate concluſionis: ideo ferè fiunt ſicut ſyllogiſmi ad impoſſibile. Vnde huius fallaciæ tres ſunt modi; ſecundum quòd præmiſſa non cauſa poteſt tripliciter conuenire cum concluſione. Primus fit, quando præmiſſa non cauſa conuenit in ſubiecto cum concluſione: vt omnis aſinus eſt rudibilis, omne animal eſt equus, omnis aſinus eſt animal: ergo omnis aſinus eſt
C equus: concluſio eſt falſa: ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta, omnis aſinus eſt rudibilis. Secundus modus prouenit ex eo, quòd præmiſſa non cauſa conuenit cū concluſione in prædicato, ut omne animal rationale eſt homo, aliquis aſinus eſt rationalis, aliquod rationale eſt homo: ergo aliquis aſinus eſt homo: concluſio eſt falſa: ergo altera præmiſſarum, & nō niſi illa, aliquod rationale eſt homo. Tertius modus prouenit ex eo, quòd præmiſſa non cauſa conuenit cum concluſione in ſubiecto, & prædicato, vt nullum inſenſitiuū eſt animal, aliquis homo eſt inſenſitiuus, & aliquod animal non eſt homo: ergo aliquis homo non eſt animal, concluſio eſt falſa: ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta, vt apparet, aliquod animal non eſt homo. D
Etiam iſta fallacia fit, quando quis infert aliquam concluſionem falſam ex vna ſola propoſitione tanquam cauſa concluſionis: quæ tamen non eſt cauſa: vt Sco. habet ſic arguendo: actus virtualis ſtat cū potentia formali: ergo ſol poteſt calefacere ſe: dicitur, quòd ibi eſt fallacia non cauſa, vt cauſa, &c. *In 1. d. 3. q. 7.* Modus ſoluendi eſt, dicendo quòd committitur iſta fallacia: quia interimitur præmiſſa non cauſa loco præmiſſæ cauſæ.

TERTIO ſciendum, quòd circa hoc quæritur: vtrum iſta conſequentia ſit bona: tu credis præciſè, quod aliquis homo decipitur: ergo aliquis homo decipitur. *Art. 3. Quæſt.* Quod non probatur: quia aliquo caſu poſſibili ante-

E cedens poteſt eſſe verum ſine conſequente; ergo poſito, quòd nullus alius à te decipiatur, tūc añs eſt verum, & conſequens falſum: quia contradictorium eius eſt verum. ſ. ꝙ nullus homo decipitur; quia nullus alius à te decipitur, & tu non deciperis; quia tu credis præciſè, ſicut eſt in re. In oppoſitum arguitur; quia oppoſitum conſequentis non ſtat cum antecedēte; igitur. Ad rationem reſpondetur, quòd caſus non eſt admittendus, quo ad ſecundam partem. ſ. quòd tu credis præciſè, quòd aliquis homo decipitur; quia credendo quòd aliquis homo decipitur, credis, quòd aliquis homo credit aliquid vel aliqualiter; ſed credendo quòd aliquis homo credat aliquid, vel aliqualiter, tu non credis præciſè, quòd F aliquis homo decipiatur; ergo de primo ad vltimum; ſi tu credis præciſè, quod aliquis decipitur, tu credis præciſè, quòd homo non decipiatur.

Argvitvr primo ſic. Non eſt aliqua fallacia ſecundum non effectum, vt effectum, ergo nulla eſt fallacia ſecundum nō cauſam, vt cauſam. Secūdo ſic; Omnis fallacia eſt fallacia ſecūdum non cauſam, vt cauſam: ergo nō eſt diſtincta ab alijs. Antecedēs probatur; quia in omni fallacia antecedens apparet inferre, ſeu probare concluſionem, & tamē non probat: igitur. Tertio ſic: Paralogiſmi qui fiunt ſecundum illam fallaciam, non peccant; igitur. Antecedens probatur; quia tales ſunt ſyllogizati. Ad primum dicitur, quòd poteſt eſſe aliqua fallacia ſecundum non effectum, vt effectum, licet non nominetur tali nomine; tamen quælibet poteſt illo G nomine nominari. ex eo, quòd aliquis credit, quòd concluſio ſit effectus præmiſſarum, & tamen non eſt. Ad ſecundum dicitur; quòd capiendo nō cauſam largè, pro quocunque antecedente, ꝙ apparet eſſe cauſa illatiua vel probatiua concluſionis, & tamē non probat: tunc quælibet fallacia poſſet dici fallacia ſecūdum non cauſam, vt cauſam; ſed non capiendo nō cauſam ſtrictè. Ad tertiū poteſt dici; quòd ſunt ſyllogizati quantum ad formā. non tamen quantum ad materiā. Vel poteſt dici, quòd tales paralogiſmi completiuè quantū ad ſuum proceſſum ſunt ſyllogizati.

Propõ plures quid.

PRopoſitio plures, eſt illa in qua plura prædicantur de pluribus. Vt Socrates, & Plato currunt, & diſputāt. Vel plura de vno. vt Socrates currit, & diſputat. Vel vnum de pluribus. vt eſt ne hic, & hic homo. demōſtrato Socrate, & Brunello: Propoſitio autem vna eſt H

Propoſitio vna quid.

in qua vnum prædicatur de vno: & hoc quadrupliciter: ſiue vnum numero, vt homo eſt riſibilis: ſiue vnum ſpecie, vt Socrates eſt homo: ſiue vnum genere, vt Socrates eſt animal: ſiue vnum ſecundum prius, & poſterius: vt homo eſt ens, animal eſt ſanum: ſiue prædicantur plura, ex quibus fit vnum: vt homo eſt animal rationale mortale. Secundum plu-

res

A rés interrogationes ſiunt paralogiſmi: quando ad interrogationem plures datur vna reſpõſio. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt vnitas interrogationis complexæ. Cauſa falſitatis, eſt pluralitas ipſius. Duo ſunt modi huius fallaciæ. Primus modus eſt, quando plura in ſingulari numero ſubijciuntur vel prædicantur: vt hic, eſt ne hic, & hic homo, demonſtrato Socrate, & Brunello? ſi dicatur ſic: ergo Brunellus eſt homo: ſi non, ergo Socrates non eſt homo: non bene enim reſpondit, qui facit reſponſionem vnam ad interrogationem plures: ſed B debet reſpondere: verum eſt, pro vno, & falſum pro reliquo. Secundus modus eſt, quando plura in plurali numero ſubijciuntur vel prædicantur: vt ſũt ne iſta bona vel non bona, demonſtratis bono, & non bono? ſi dicit bona, ergo bonum eſt malum: ſi non bona, ergo bonum non eſt bonum: debuiſſet enim reſpondere: bonum eſt bonum, & malum eſt malum. Si autem concedat aliquis homo dari diffinitiones ſimili modo in ſingulari, & in plurali: vt cæcum eſt aptum natum videre, & nõ videt, & cæca ſunt apta nata videre, & non vident: nõ effugiet redargutionem, demonſtrato vni cæco, & altero C vidẽte: & dicatur ſic: ſunt ne illa cæca vel nõ cæca: ſi cæca: ergo illud eſt cæcum, demõſtrato vno vidente: non enim dicebat illum eſſe cæcũ, & illũ eſſe vidẽtem: ſed dabat vnam reſponſionem, eo, quòd conceſſit, quod ſimilis daretur diffinitio in ſingulari numero, & in plurali.

Quõ reducantur omnes fallaciæ ad ignorantiã Elẽchi.

Poſt hæc autẽ reducẽda ſũt oẽs fallaciæ ad ignorãtiam elẽchi. Reducere autem omnes ad ignorãtiã elenchi eſt oſtendere, qualiter qualibet fallaciæ peccat contra aliquam particulã, in diffinitione elẽchi poſitam: aut ratione ſyllogiſmi, aut contradictionis: ſicut enim differentia adueniens generi D conſtituit ſpeciem, ita ratio contradictionis, adueniens ſyllogiſmo, conſtituit elenchum. Vnde quicquid eſt in elencho, aut eſt in eo ratione contradictionis, aut ratione ſyllogiſmi. Dicit enim Ariſtoteles, quòd diuidendum eſt omnes ſyllogiſmos eẽ, & apparẽtes, & elenchos: aut omnes reducendum eſt, ad ignorantiam elenchi. (1. Elench. c. 6.) Aequiuocatio, & amphibologia, & figura dictionis reducuntur ad ignorantiã elenchi, eo quòd duplex eſſe impedit ſyllogiſmum, & contradictionem. Compoſitio di-

E uiſio, accētus, reducūt ad ignorātiā elēchi: in eo quòd non eſt oratio eadē: vel idē nomē, ſed differēs, oportet autē hoc .ſ. nomē, & rationē eſſe eadē, quemadmodū & rē: ſi debeat eſſe Elēchus. Qui vero ſecundū accidēs fiūt, manifeſti ſūt diffinito ſyllogiſmo: quia fiūt cōtra particulārē diffinitione elēchi poſitā .ſ. neceſſe eſt aliud accidere per ea, q̄ poſita ſūt, & cōceſſa. Et ſecūdū hāc fallaciā: q̄ ē ſecūdū accidēs: artifices, & ſciētes ſæpe ab inſcijs redarguūtur, faciētib. ſyllogiſmos cōtra ſapiētes: nam ſecūdū accidēs faciunt ſyllogiſmos apparentes. Qui vero fiunt ſecūdum quid

F ad ſimpliciter, reducuntur ad ignorantiam elenchi: quoniam de eodem non eſt affirmatio, & negatio: vt æthiops eſt albus ſecundum dentes: ergo eſt albus. Manifeſti ſunt autem ſyllogiſmi, qui prius dicti ſunt, & quales nuncupatur. Qui vero fiunt ſecundum id, quod petitur in principio, & non cauſam vt cauſam, peccant manifeſte contra diffinitionem ſyllogiſmi: quia in ſyllogiſmo oportet ſequi aliud de neceſſitate, quod non erat in principio, & ſic oportet, quòd præmiſſæ ſint cauſæ concluſionis ſyllogiſmi. Qui vero ſecūdum

cōſequēs, reducūtur ſicut & illi, qui fiūt ſecūdū accidēs. G Qui vero ſecūdū plures īterrogationes vt vnā, reducūtur eo, quod peccant contra vnitatem propoſitionis: ibi enim non ſumitur propoſitio vna. & per cōſequēs nec propoſitio: nam eadem eſt diffinitio vnius rei, & rei: vt hominis, & vnius hominis: ſimile autē eſt in alijs. Vnde propoſitio vna, vnum de vno affirmat: ſed non eſt ita in propoſitione plures: in qua prædicantur plura de vno, vel vnum de pluribus, & propter hoc peccāt contra vnitatem propoſitionis. Item omnes fallaciæ in dictione, & ſecundum quid, ad ſimpliciter, reducuntur ad igno- H rantiam elenchi, eo quòd peccant contra contradictionem. Omnes autem fallaciæ extra dictionem reducuntur in hoc, quòd peccant contra diffinitionem ſyllogiſmi.

Art. 1.

Propoſitio vna dupliciter dicitur.

PRIMO ſciendum, quòd ſicut propoſitio diuiditur in propoſitionem vnam, & propoſitionem plures: ita, & interrogatio. Vnde propoſitio dicitur vna dupliciter. Vno modo propriè ſiue ſtrictè, in qua enunciatur vnus terminus ſimplex, ſingularis numeri, vniuocè tentus de termino ſimplici, ſingularis numeri, vniuocè tenti: vt Socrates ē Socrates. Alio modo largè, pro propoſitione, in qua p̄dicantur plura de vno, vel vnū de plu-

A de pluribus, vel plura de pluribus explicite vel implicite, & hoc coniunctim per iſtam particulam. Et, vel per æquiualentem. Etiam propoſitio dicitur plures dupliciter. Vno modo proprie, & eſt in qua prædicat vnum de pluribus, vel plura de vno, vel plura de pluribus explicitè vel implicitè. Et hoc incõiunctim. Alio modo capitur large, pro propoſitione, in qua prædicatur vnum de pluribus, vel plura de vno, vel plura de pluribus, ſiue coniunctim ſiue incõiunctim: & hoc mõ habet quinque modos: Primus: quando in ea prędicatur vnũ de pluribus, vel plura de vno, vel plura de pluribus implicitè, & inconiunctim, vt canis currit. Secundus,
B eſt quando in ea prædicatur vnum de pluribus, vel plura de vno, vel plura de pluribus explicitè, & inconiunctim, vt Socrates eſt albus, niger, & ſecundum illos duos modos propriè non fit illa fallacia, neque debet dari vna reſponſio, ſed magis debet diſtingui. Tertius fit, quando plura prædicantur de vno, vel vnum de pluribus incõiunctim per modum determinationis & determinabilis, vt Socrates eſt homo albus. Quartus fit, quando plura prædicãtur de vno, vel vnum de pluribus, & hoc coniunctim, vt Socrates eſt homo albus & iuſtus. Quintus modus fit, quando prędicatur terminus numeri pluralis, vel ſubijcitur. Et ad iſtos tres modos poteſt dari vna reſponſio: quia ſunt propoſitio vna, vel propter aſſiſtentes poteſt dari duplex reſponſio: vt demõſtrato vno cęco & vno vidente: ſi quæratur, vtrum iſti ſint cæci, vel videntes? Reſpondetur: quod ille eſt cęcus, demõſtrato cęco, & ille eſt videns, demoſtrato vidente. C

Art. 2. Secundo ſciendum, quod iſta fallacia eſt idoneitas decipiendi prouenĩẽs ex ſimilitudine interrogationis plures, cum interrogatione vna. Cauſa apparentiæ, eſt ſimilitudo interrogationis plures cum interrogatione vna, propter quam creditur, quod ſicut ad interrogationem vnam datur vna reſponſio: ita ad interrogationem plures. Cauſa defectus eſt diſſimilitudo earundem, & eius poſſunt eſſe tres modi. Primus, quando in interrogatione ſubijciũtur plura, vel prædicantur plura coniunctim, & in ſingulari, vt eſt ne Socrates, vel Brunellus hõ? ſi detur vna reſponſio affirmatiua, dicendo quod ſic, tunc verè infertur: ergo Brunellus eſt homo: ſi dicat quod non, apparenter infertur: ergo Socrates non eſt homo. Secundo modus prouenit, quando in interrogatione ſubijciuntur plura, vel prædicãtur plura in plurali numero, & coniunctim, vt ſi demonſtretur vnus cæcus & vnus videns, & quæratur, ſunt ne iſti cæci, aut videntes? ſi dicatur, ſunt videntes, tunc infertur: ergo cæcus eſt videns, ſi dicatur, quòd ſunt cæci, tunc infertur: ergo videns eſt cęcus: ſi dicatur quod non, tunc apparenter infertur: ergo videntes non ſunt videntes. Modus ſoluendi, eſt reſpondendo duabus reſponſionibus. D

Tertio ſciendum, quòd tertius modus huius fallaciæ fit penes diffinitionem, vt iſta diffinitio eſt bona, cęcum eſt animal

E mal non videns tunc taliter, qualiter natum eſt videre, ſi credatur, quod tunc cæca bene diffiniantur, dicendo, cęca ſunt animalia non videntia tunc taliter, qualiter nata ſunt videre, committitur iſte modus: ſed debet dici, cęca ſunt animalia, quorum neutrum videt tunc taliter, qualiter natum eſt videre. Circa hoc quæritur, vtrum valeat iſta conſequentia, iſti non ſunt videntes: ergo iſte non eſt videns, & iſte non eſt videns, demonſtrato cęco, & vidente. Et videtur quod ſic: quia propoſitio de iſti æqualet copulatiuæ, ſaltem ſi capitur diuiſiuè. In oppoſitum arguitur: nam antecedens eſt verum, & conſequens falſum: quia videns non eſt non videns. Vnde demonſtrato cęco, & vidente,

Quæſt.

Vide Scot. in 1. diſ. 4. q. 2. & d. 28. q. 2. pro huiuſmodi conſequētijs.

F verū eſt dicere, quod illi duo non ſunt videntes: quia ſunt videntes, vel non videntes, ſed nō ſunt videntes: ergo ſunt non videntes, & vltra ſunt non videntes: ergo non ſunt videntes: ab affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam de prædicato finito: Tunc dico, quod illa propoſitio, iſti non ſunt videntes, æquiualet diſiunctiuæ & negatiuæ, cum ſua contradictoria æquiualeat copulatiuæ, & affirmatiuæ.

ARGVITVR primo ſic: Non eſt aliqua fallacia ſecundū plures reſponſiones: ergo neque ſecundum plures interrogationes. Secundo ſic: Talis fallacia fit per dictiones ad placitum ſignificantes: ergo non eſt extra dictionem. Tertio ſic: Iſta fallacia, & etiam iſtæ fallaciæ extra dictionem ſumunt cauſam apparentiæ ex parte diſtinctionū: ergo ſunt in dictione. Ad primum dicitur, quod non eſt ſimile: nam poſſunt bene dari plures reſponſiones vni interrogationi propter maiorem euidentiam, & tamen non contingit dare vnam reponſionem ad interrogationes plures. Ad ſecundum negatur conſequentia, ſed oportet addere: fit per dictiones, & non poteſt fieri, niſi per dictiones ad placitum ſignificātes: ergo in dictione. Ad tertiū dicitur, quod fallaciæ extra dictionem ſumunt cauſam apparentiæ ex parte rei ſignificatæ, vel intentionis, ſeu conceptus, ſic videlicet, quod ſi videatur ſumi ex parte vocis, hoc non eſt, niſi mediante re ſignificata, vel intentione ſeu conceptu, ideo tales fallaciæ poſſunt bene fieri ſine dictionibus, quemadmodū non poſſunt fieri fallaciæ in dictione: quia nunquam poſſunt fieri, niſi in dictionibus, neque ſumunt ſuam cauſam apparentiæ, niſi mediantibus dictionibus, vel in ipſis dictionibus. H

SVM-

A # SVMMVLARVM C

PETRI HISPANI

Tractatus Septimus,

Qui de ſuppoſitionibus inſcribitur.

Diuiſio eorum, quæ ſũt. *EOrum, quæ dicuntur, quædam dicũtur cum complexione: vt homo currit, quædam vero ſine complexione, vt homo: quia eſt terminus incomplexus. Terminus (vt hic ſumitur) eſt vox ſignificans*
B *vniuerſale, vel particulare, vt homo, vel Socrates. Terminorum autem incomplexorum vnuſquiſque aut ſignificat ſubſtantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut ad aliquid, aut agere, aut pati, aut vbi, aut quando, aut ſitum, aut habitum.*
Significatio quid & quotuplex. *Significatio (vt hic ſumitur) eſt rei per vocem ſecundum placitum repræſentatio, quare cum omnis res, aut ſit vniuerſalis, aut particularis, oportet dictiones non ſignificantes vniuerſale, vel particulare, non ſignificare aliquid, & ſic non eſſent termini, (vt hic ſumitur terminus) vt ſigna vniuerſalia, vel particularia. Significationum alia eſt rei ſubſtantiua, & hæc fit per nomen ſubſtantiuum, vt homo. Alia eſt rei adiectiua: & hæc fit per nomen adiectiuum, vel per verbum, vt currit, vel albus: quæ non eſt propriè ſignificatio ſubſtantiua, vel adiectiua, ſed ſignificat aliquid ſubſtantiuè, vel adiectiuè. Et ſignificare aliquid adiectiuè, vel ſubſtantiuè, ſunt modi vocum: quia adiectiuatio, & ſubſtantiuatio ſunt comportes modi, & differentiæ rerum, quæ ſignificantur Nomina vero* D
ſubſtantiua dicuntur ſupponere, ſed nomina adiectiua, vel verba dicuntur copulare.

ISte eſt tractatus paruorum logicalium: in quo determinandum eſt de paſſionibus terminorum: & communiter aſſignantur quinque ſcilicet ſuppoſitibilitas, ampliabilitas, reſtringibilitas, appellabilitas, diſtribuibilitas, & exponibilitas. Et dicuntur paſſiones termini, quia ſoli termino conueniunt: ideo ſubiectum iſtius tractatus eſt terminus: Nam illud eſt ſubiectum alicuius ſcientiæ, cui conueniunt adæquatè paſſiones, quæ in illa ſcientia tractantur: ſed terminus eſt huiuſmodi: igitur, & hoc capiendo terminum ſe-

Paſſiones terminorũ ſex.

E cundò intentionaliter, vt diffinie batur in quarto tractatu, in quo dicitur. Terminus eſt, in quẽ reſoluitur propoſitio, vt in ſubiectum, & prædicatum. Poſſet tamẽ aliquis dicere, quod illæ paſſiones non conueniunt omni termino: ideo eſt aduertendum, quod terminus poteſt capi tripliciter.

Terminus tripliciter capitur

Vnomodo pro omni illo, quod poteſt eſſe copula: vel extremum propoſitionis categoricæ, vel determinatio extremi, vel copulæ. Et iſto modo vna propoſitio poteſt dici terminus: quia poteſt eſſe extremum propoſitionis: vt, hæc eſt vera, homo currit, eſt propoſitio: ibi totum hoc homo currit, eſt ſubiectum. Alio modo accipitur pro omni illo, quod non eſt complexum orationale, ſiue ſit categorema, ſiue ſit ſyncategorema, & iſto modo ſigna, & negationes poſſunt dici terminus, & iſtis duobus modis non capitur hic. Alio modo capitur ſtrictè, pro omni illo, quod ſignificatiuè ſumptum ex ſua ſignificatione, quam actu habet, poteſt eſſe ſubiectum, vel prædicatum propoſitionis, & ſic ibi propriè capitur terminus: quando dicitur, quod eſt ſubiectum huius tractatus: quia tali conueniunt paſſiones ſupradictæ. Et licet iſte tractatus dicatur tractatus ſuppoſitionum, ampliationum &c. non eſt intelligendum, quod ſuppoſitio, vel ampliatio ſunt ſubiectum, ſed magis ſunt proprietates accidentales ſubiecti huius tractatus ſcilicet ipſius termini.

Termini tripli ces.

Secundo ſciendum, quòd triplices ſunt termini, ſcilicet mentales, vocales, & ſcripti. Vocales ſunt qui ab auditu corporali percipi poſſunt, & ex iſtis fiunt propoſitiones vocales, & tales ſignificant ad placitũ & ſubordinantur in ſignificando terminis mẽtalibus, propriè dictis: ita quod illa, quæ naturaliter primo ſignificantur per terminos mentales, propriè dictos, ſignificantur ſecundario ad placitum per huiuſmodi terminos vocales. Termini ſcripti ſunt termini ad placitum inſtituti, quos oculo corporali videre poſſumus: & ex iſtis fiunt propoſitiones ſcriptæ: & eodem modo ſe habent ad terminos mentales vltimatos, ſicut termini vocales. Termini mentales ſunt duplices, ſcilicet propriè dicti, ſeu vltimati qui naturaliter ſignificant res, quas termini vocales, vel ſcripti ad placitum ſignificant; & tales propriè non ſunt niſi notitiæ actuales rerum: vt notitia actualis lapidis diceretur huiuſmodi conceptus. Alii ſunt impropriè dicti, ſeu non vltimati, qui naturaliter ſignificant terminos vocales, vel ſcriptos; & cum hoc ſignificant ad placitum illa, quæ termini vocales, vel ſcripti ad placitum ſignificant: vt notitia huius vocis ſignificatiuæ, homo, ſignificat naturaliter illam vocem, homo, & ad placitum illam, quę ſignificat iſte terminus, homo, ad placitum: & de iſtis ſatis viſum eſt in primo tractatu, & etiam de propoſitione mentali. Item terminorum quidam ſunt ſecundæ intentionis, & quidam primæ intentionis. Terminus primæ intentionis eſt, qui ſignificat rem, non cauſatam per actum comparatiuum noſtri

Vide Sc. in 4. d. 1. q. 4. H in I ſol. argu. S. Tho.

Car. Is. & ide.

Sc. in 2. d3. q. 1.

A ſtri intellectus. Sed terminus ſecundę intentionis eſt, qui ſignificat ſecundam intentionem, qui non eſt, niſi reſpectus rationis, cauſatus per actum comparatiuum noſtri intellectus: cuiuſmodi ſunt omnes termini logicales, & grammaticales. Item terminorum ad placitum ſignificantium, quidam eſt abſolutus, & alius eſt connotatiuus. Vnde terminus abſolutus eſt terminus, qui nihil connotat: vt, ſunt termini prædicamenti ſubſtantiæ, vt bos, homo. Sed connotatiuus, eſt, qui vltra illud, pro quo ſupponit: aliquid importat ſub habitudine eſſentiali, vel accidentali: vt album, nigrum, & habet duplex ſignificatum, ſcilicet formale, & mate-B riale. Materiale eſt illud, pro quo ſupponit. Formale eſt illud, quod connotat talis terminus: vt album ſupponit pro re alba, & connotat albedinem, ſeu connotat ipſam rem habere albedinem.

Arti. 3. *Termini ad placitũ triplices.* Tertio ſciendum, quod adhuc terminorum ad placitum ſignificantium quidam ſunt categorematici, quidam ſyncategorematici, & quidam partim ſyncategorematici, & partim categorematici, qui dicuntur mixti. Categorematici ſunt duplices .ſ. ratione ſignificationis, qui ſignificant aliquid, vel aliqua ex inſtitutione. Alij ſunt categorematici ratione officij, qui ſignificatiuè ſumpti, poſſunt eſſe ſubiectum, vel prædicatum, vel pars ſubiecti, vel prædicati, vel copula, vel pars copulæ, vt homo, animal. Etiam ſyncategorematici ſunt duplices ſcilicet ratione ſignificationis, qui impoſiti ſunt ad ſignificandum nõ C aliquid, vel aliqua, ſed aliqualiter idest, modum accipiendi terminum in propoſitione; vt omnis, nullus. Alij ſunt ratione officij, qui ſignificatiuè ſumpti poſſunt eſſe ſubiectum, copula, vel prædicatum: nec pars ſubiecti, prædicati, vel copulæ. Et dicitur notanter, ſignificatiuè ſumpti, quia ſi ſumerentur materialiter, poſſent eſſe ſubiectum, vel prædicatum. Sed terminus mixtus eſt, qui impoſitus eſt ad ſignificandum aliquid, vel aliqua, & aliqualiter: vel cui in mente correſpondet aggregatum ex categorematico, & ſyncategorematico: vt nihil. Et aduerte quod vl- D timate abſtracta dicuntur termini partim categorematici, & partim ſyncategorematici, quẽadmodum humanitas, animalitas: nam humanitas, includit illud ſyncategorema per ſe primo modo, vel neceſſario, quando enim dicitur, humanitas currit ſenſus eſt, humanitas per ſe primo modo currit, quod eſt falſum: nam curſus per ſe primo modo non conuenit humanitati. Et ſit patet, quod de talibus abſtractis nihil poteſt prædicari niſi quod conuenit ipſis in primo modo dicendi per ſe. Circa iſtud quæritur de hoc ſophiſmate: omne cæcum eſt animal videns: poſito caſu, quòd ſint duo cæca, & non plura: quorum vnum videat Socrates, & reliquum Plato, & nullus ſit, quin videat illa duo; Tunc probatur ſic ſophiſma: illud cæcum eſt animal videns, & illud cæcum eſt animal videns, & non ſunt plura cæ-

Sc. in 1. *d.* 1. *q.* 5. *poſt ar. Ioachĩ & in* 1. *d.* 5. *q.* 1. *in cõis logicis poſt rõnes magiſtri.*

Sophiſma.

E cæca: ergo omne cæcum eſt animal videns. In oppoſitum arguitur: omne cæcum eſt animal videns: ergo omnis res cæca eſt animal videns. Patet conſequentia: quia ly, cæcum, ſupponit pro re, cum ſit adiectiuum. Reſpondetur, quòd ly, cæcum, poteſt eſſe nominatiui caſus, vel accuſatiui caſus: ſi ſit nominatiui caſus, ſophiſma eſt falſū: ſi ſit accuſatiui, ſophiſma eſt verum: & eſt ſenſus: quod omnem rem cæcam eſt animal videns: & ibi animal ſupponit confusè tantum.

ARGVITVR primò ſic: Supponibilitas non conuertitur cum termino, cum multi ſint termini, qui non poſſunt ſupponere: ergo terminus non eſt ſubiectū huius tractatus. Secundo ſic: Si eſſet aliquis terminus ſyncate-
F gorematicus, ſequeretur quod aliquis terminus eſſet ſignificatiuus, qui nihil ſignificaret: ſed hoc eſt falſum: igitur. Tertio ſic. Idem terminus poteſt dici categorematicus, & ſyncategorematicus: ergo illa diuiſio termini non eſt bona. Antecedens probatur: quia ſi adiectiuum teneatur purè adiectiuè, eſt terminus ſyncategorematicus & ſubſtantiuè, eſt categorematicus. Ad primum dicitur; quod ſupponibilitas conuertitur cum termino, propriè capto: puta cum termino, qui ſignificatiuè ſumptus; poteſt eſſe ſubiectum, vel prædicatum propoſitionis. Ad ſecundum dicitur, concedendo totum argumentum: quia ad terminum eſſe ſignificatiuum non requiritur, quod ſignificet ali-quid: ſed ſufficit quod ſignificet G
aliqualiter. Ad tertium dicitur, quod non eſt inconueniens eundem terminum eſſe categorematicum & ſyncategorematicum ſecundum diuerſas acceptiones.

Suppoſitio quid, & quo differt a ſignificatione.

Suppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui pro aliquo. Differunt autem ſuppoſitio, & ſignificatio: quia ſignificatio fit per impoſitionem vocis ad ſignificandum rem: ſuppoſitio eſt acceptio termini, iam ſignificantis rem, pro aliquo: vt cum dicitur, homo currit: iſte terminus, homo tenetur ſtare pro Socrate, Platone, & ſic de alijs. Vnde ſignificatio prior eſt ſuppoſitione, & in hoc differunt: H
quia ſignificatio eſt vocis: ſuppoſitio verò eſt termini, iam compoſiti ex voce, & ſignificatione: ergo ſupponere, & ſignificare non ſunt idem, ſed differunt per locum a coniugatis. Item ſignificatio eſt ſigni ad ſignatum: ſuppoſitio verò eſt ſupponentis ad ſuppoſitum: ergo ſuppoſitio non eſt ſignificatio. Copulatio eſt acceptio termini adiectiui pro aliquo.

Art. 1.

PRIMO ſciendum, quòd ſuppoſitio ſic diffinitur: Suppoſitio eſt acceptio termini in pro-

pro-

Digitized by Google

A propoſitione, nati accipi pro aliquo, vel aliquibus, de quo, vel de quibus talis terminus natus eſt verificari, mediante copula talis propoſitionis. Vnde in hac diffinitione ponitur ſuppoſitio, pro diffinito, & ponitur, acceptio loco generis, non quòd ſit verum genus, ſed magis cauſa: nam ſuppoſitio cauſatur mediante acceptione termini pro aliquo, vel aliquibus. Dicitur notanter in propoſitione, quia termini extra propoſitionem, non ſupponunt; logicus enim conſiderat proprietates, & habitudines, quæ præciſè conueniunt terminis in ordine ad aliud, & aliud prædicatũ. Si autem accipiatur ſuppoſitio pro ſignificatione, terminus pro quo ſignificato natus eſt accipi: conceditur, quod poſſit ſupponere extra propoſitionẽ, ſed illud non eſt proprietas logicalis, nec propriè loqui de ſuppoſitione. Dicitur notanter, nati accipi, quia ad hoc quòd termini ſupponant, non oportet quod actu pro aliquo accipiantur: ſed ſufficit, quòd ſint nati accipi. i. quod ſint in potentia propinqua, vt accipiantur, pro aliquo, vel aliquibus. Et ſic patet: quod termini, in libris ſcriptis, circa quos nullus aduertit, qui ſunt partes propoſitionis ſcriptæ, ſupponunt. Dicitur notanter, pro aliquo, ꝓpter terminos ſingulares: vel aliquibus, propter terminos communes, vel terminos collectiuos, qui ſupponũt pro pluribus. Dicitur notanter, de quo, vel de quibus, ideſt de cuius ſignificati pronomine, vel quorum ſignificatorum ꝓnominibus, vel nomine adæquatè ſignificante

Scot. in 1. d 21. in fi. q.

B

rem, pro qua ſupponit, quod debet ſic intelligi: ad hoc quod terminus ſupponat pro aliquo non requiritur, quod verificetur de illo, pro quo ſupponit: quia terminus non verificatur de re: ſed ſufficit quod verificetur de pronomine demonſtrante illam rẽ, vel pronominibus demonſtrantibus illas res, vel de nomine ſignificante adæquate illud, pro quo ſupponit; vt, ens, quod non eſt demonſtratum, currit, ſubiectum ſupponit pro aliqua re nõ demonſtrata, & volo quod ſit lapis, tunc illud ſubiectum non poteſt verificari de lapide, neq; de pronomine, demonſtrante lapidem, quia tunc falſificaret propoſitionem, vt dicendo, hoc eſt ens, quod non eſt demonſtratũ, ſed debet ſic dici, lapis eſt ens, quod eſt demonſtratum. Dicitur notanter, mediante copula, D quod debet ſic intelligi, mediante copula talis propoſitionis, vel mediante copula, reſpectu cuius termini teneantur æquè amplè, & æquè ſtrictè, vt creans neceſſario eſt Deus, ſic debet oſtendi, hoc poſſibiliter eſt creans, non ſic, hoc neceſſario eſt creans: quia tunc propoſitio eſſet falſa.

SECVNDO ſciendum, quòd terminus, qui debet ſupponere ſaltem perſonaliter, vel ſimpliciter, debet ſignificare aliquid: vel aliqua. Ex quo ſequitur, quod terminus ſignificans præciſè aliqualiter, non poteſt ſupponere perſonaliter. Vnde ſi terminus ſit nomen, opponet, quòd ſignificet aliquid, vel aliqua ſubſtantiuè, Ex quo ſequitur, quod adiectiua, adiectiuè tenta, non ſupponunt: nomi- *Art. 2.*

na

E na tamen obliqua ſubſtantiuorum vel adiectiuorum ſubſtantiuorum ſupponunt, & verificantur de illis, pro quibus ſupponunt mediante recto: & ſi careant recto, ſupplendus eſt talis rectus. Sed quæreret aliquis: quid dicendum eſt de pronominibus? Dicitur, quod pronomina ſunt duplicia, quædam ſunt primitiuæ ſpeciei, & quædam deriuatiuæ. De primitiuis dicitur, quod ſi ponãtur ſine relatis, vel demonſtratis, ſupponunt: vt ego curro, ly ego ſupponit, & ſic verificatur, hoc eſt ego, ille diſputat, ly ille ſupponit, & ſic verificatur, hoc eſt ille, & ſimiliter de alijs. Sed quando ſumitur cum relatis, vel demonſtratis,

Dubitatio.

F non ſupponunt: quia tunc ſunt pura ſyncategoremata, vt ego Petrus curro, ly ego non ſupponit: Petrus diſputat, & ille Petrus legit, ly ille non ſupponit, & ſic de alijs dicatur. Sed de deriuatiuis dicitur, quod ſemper ſupponunt, ſiue ſumantur cum relatis, vel demonſtratis, ſiue non; aliter tamen & aliter: nam quando ſumuntur ſine relatis vel demonſtratis, ſupponunt pro re poſſeſſa, vt hoc eſt meum, hoc eſt tuum: tam ly meum, quàm ly tuum, ſupponunt pro re poſſeſſa, ſed quando ſumuntur cum relatis vel demonſtratis, tunc ſupponunt pro poſſeſſore, vel ſaltẽ referunt, vel demonſtrant poſſeſſorem, vt meus aſinus currit; ly meus ſupponit pro poſſeſſore, ſcilicet pro me, & debet verificari per ſuum primitiuum, ſiue in recto, ſiue in obliquo, vt aſinus mei currit. De verbis dicitur, quòd ſupponunt, vt ego curro, legere eſt agere. Similiter participia, ſumpta ſine ſubſtantiuis: ſupponunt, vt ſum legens. Sed de aduerbijs dicitur,

G quod aduerbia purè categoremata, habentia ſignificata, de eorum pronominibus verificabilia, ſupponunt, vt hodie, heri, illic, & talia debent verificari ſecundum nomina ſubſtantiua, vt hodie ſecundum iſtud complexum, hodierna dies. Sed de coniunctionibus dicitur, quod nulla coniunctio coniunctionaliter capta, ſupponit. Sed de præpoſitione dicitur, quod aliquæ præpoſitiones ſupponunt, & aliquę non, vt ante, ſine caſuali ſupponit, & debet verificari per tẽpus. Sed de interiectionibus dicitur, q̃ interiectio, interiectionaliter capta, bene ſupponit, vt dicendo, væ tibi, ly væ ſupponit, & ſimiliter de multis alijs. H

Tertio ſciendum, quòd termini extra propoſitionem non ſupponunt: quia ſuppoſitio eſt inuenta ad inquirendum veritatem vel falſitatem propoſitionum, modo talis inquiſitio non poteſt fieri, niſi in propoſitione. Sed ſi quis dicat, aliquis terminus ſupponit extra illam propoſitionem, Petrus currit; ergo extra propoſitionem. Negatur conſequentia: quia ly extra facit terminum ſequentem ſupponere confuſe, & diſtributiue, vt ego ſum extra domum. Et ſi quis dicat, nonne illa eſt vera, terminus poteſt ſupponere extra propoſitionem? dicitur quòd poteſt capi dupliciter. Vno modo in ſenſu compoſito, & ſic eſt falſa, & eſt ſenſus, hæc eſt poſſibilis, terminus extra propoſitionem ſupponit. Alio mõ in ſenſu diuiſo, & ſic eſt vera:

Art. 3.

Suppoſitio ad quid inuenta.

Inſtantia.

& eſt

A & eſt ſenſus, terminus extra propoſitionem poſitus poteſt ſupponere, & hoc ſi ponatur in propoſitione. Ex quo ſequitur, quod differentia eſt inter ſignificationem, & ſuppoſitionem: nam ſignificatio conuenit termino tã in propoſitione, quàm extra propoſitionem; ſed non ſuppoſitio. Vnde ſignificatio non eſt niſi reſpectus rationis ſigni ad ſignatum. Sed ſignare eſt inſtrumentaliter repræſentare aliquid, vel aliqua, vel aliqualiter potentiæ cognitiuæ eam vitaliter immutando. Vnde vitaliter immutare potentiam, eſt eam perceptiuè immutare. Supponere eſt accipere pro aliquo in ordine ad aliud.

Corollariũ.

Sc. 14. d. 1. q. 4.

Sophiſma.

Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate, plures ſunt non videntes quàm videtes: poſito caſu, quòd ſint decem: quorum nouem ſint videntes, & alter cæcus. Quod ſit B verum, probatur: quia iſti decem non ſunt videntes: ergo ſunt nõ videntes: & vltra ſunt non videtes; ergo plura ſunt non videntes, quam videntes. In oppoſitum arguitur: quia nouem ſunt videntes, & tamen vnus cæcus, ergo plures ſunt videntes, quàm non videntes. Reſpondetur ad ſophiſma, quòd eſt verum: puta quòd plures ſunt non videntes, quam videntes. Et ad improbationem dicitur, quòd malè concluditur; ſed deberet ſic concludi: ergo plures ſunt videntes, quàm cæci.

Argvitvr primo: In illa propoſitione, homo non eſt aſinus: homo ſupponit pro homine, & tamen non poteſt verificari de pronomine, demonſtrante hominem mediante copula talis propoſitionis: quia non ſequitur, hoc non eſt homo, demonſtrando hominem. C Secundo ſic; In illa propoſitione, homo eſt pictus: ibi, homo, ſupponit pro imagine, & tamen non poteſt verificari de pronomine, demonſtrante imaginem. Tertio ſic: In iſta propoſitione, creans neceſſario eſt Deus; ibi ly creans ſupponit pro Deo: & tamen non poteſt verificari de pronomine, demõſtrante Deũ. Ad primum dicitur; quod terminus ſemper debet verificari mediante copula affirmata, & non negata. Ad ſecundum dicitur: quod in tali propoſitione ly homo ſupponit tam pro ſignificato principali, quàm minus principali: ideo eſt diſtinguenda, vt aliàs viſum eſt, dicunt tamen aliqui, & quod præciſe ſupponit pro imagine, & tunc debet ſic verificari, hoc eſt homo pictus addendo illi termino homo, vt D vniformiter teneatur. Ad tertium dicitur: quòd patet ſolutio in primo notabili.

Supr. car. 41. A. B.

Suppoſitionis diuiſio.

Svppoſitionum alia communis, alia diſcreta. Suppoſitio communis eſt, quæ fit per terminum communem: vt homo, animal. Diſcreta eſt, quæ fit per terminum diſcretum, vt Socrates: vel per terminum communem cum pronomine demonſtratiuo: vt iſte homo, qui eſt terminus diſcretus. Item ſuppoſitionum communium alia naturalis, alia accidentalis. Suppoſitio naturalis eſt acceptio termini

com-

E cõmunis ꝓ omnib. his, pro quib. aptũ natũ ẽ participari: vt iſte terminus, homo: per ſe ſũptus, ſupponit pro omnib. hominib. q̃ ſunt, qui erunt, & qui fuerũt. Accidentalis ſuppoſitio, eſt acceptio termini cõmunis pro omnib. his ꝓ quib. exigit ſuũ adiũctum: vt homo currit: hic iſte terminus homo ſupponit ꝓ omnib. hominib. præſentib. cum dicitur, homo fuit, vel homo cucurrit, ſupponit pro præteritis: & cum dicitur, homo erit, vel homo curret: ſupponit pro futuris: & ſic habet diuerſas ſuppoſitiones ſecundum diuerſitatẽ eorum, quæ ei adiunguntur.

F Accidentalium ſuppoſitionum alia ſimplex, alia perſonalis. Suppoſitio accidentalis ſimplex, eſt acceptio termini communis pro re uniuerſali, ſignificatà per ipſum terminum: vt cum dicitur, homo eſt ſpecies, animal eſt genus: ibi iſte terminus, homo, ſupponit pro homine in communi, & non pro aliquo inferiori, & iſte terminus animal, ſupponit pro animali in communi, & non pro aliquo inferiori, & ſimiliter dicendum eſt de quolibet termino communi; vt riſibile, eſt proprium, rationale eſt differentia, album eſt accidens. Item ſuppoſitionum ſimplicium

G alia eſt termini cõis ĩ ſubiecto poſiti: vt homo ẽ ſpecies: ibi iſte terminus, hõ, habet ſimplicem ſuppoſitionẽ: quia ſolũ ſupponit pro natura ſpeciei. Alia eſt termini cõis in p̃dicato propoſitionis affirmatiuæ: vt omnis hõ ẽ animal: ibi ille terminus, aĩal in p̃dicato poſitus, ſimplicem habet ſuppoſitionẽ: q̃a ſolũ ſupponitur ꝓ natura generis. Alia ẽ termini cõis poſiti poſt dictionẽ exceptiuã: vt omne aĩal præter hominẽ eſt irrationale: ibi iſte terminus, hominem, ſimplicẽ habet ſuppoſitionẽ: quia non licet fieri deſcenſum ſub ipſo:

H vnde non ſequitur: omne aĩal præter hominẽ eſt irrationale, ergo omne aĩal præter hunc hominẽ eſt irrationale: ex quo ibi eſt fallacia figuræ dictionis, ꝓcedẽdo à ſuppoſitione ſimplici ad perſonalẽ: ſimiliter, hic homo eſt ſpecies: ergo aliquis homo eſt ſpecies, & ſimiliter hic, omnis homo eſt animal; ergo omnis homo eſt hoc animal. In omnibus enim iſtis fit proceſſus à ſimplici ſuppoſitione ad perſonalem. Quod autem terminus in prædicato poſitus, ſimplicem habeat ſuppoſitionem, patet: quia cum dicitur, omnium oppoſitorum eadẽ eſt diſciplina: niſi ille terminus, diſciplina, ſimplicem haberet

A *beret ſuppoſitionem, ſic fieret deſcenſus ſub ipſo, & eſſet falſa. Nulla.n.particularis diſciplina eſt omnium contrariorū: medicina enim non eſt omniū contrariorum, ſed ſolum ſani, & ægri: grammatica non eſt omniū contrariorum; ſed ſolū congrui, & incongrui: logica ueri, & falſi, & ſic de alijs.*

Arti.1. PRIMO ſciendum, quòd poſt quàm determinatum eſt de ſuppoſitione diffinitiuè, nunc conſequentur determinandum eſt de ea diuiſiuè. Vnde ſuppoſitionum alia eſt mixta, alia non mixta. Suppoſitio mixta, eſt acceptio termini communis complexi; cuius vna pars ſupponit alio genere ſuppoſitionis, quam alia: vt dicendo, iſte terminus, B homo, eſt dictio biſyllaba: ibi, terminus, ſupponit perſonaliter & homo, materialiter. Poteſt tamen aliquando fieri ſuppoſitio mixta, quando quælibet pars termini complexi ſupponit eodem genere ſuppoſitionis, & tunc ſic diffinitur. Eſt acceptio termini complexi, qui vltra acceptionem ſuarum partium non accipitur vnica acceptione, vt cuiuslibet hominis aſinus currit. Ex quo ſequitur, ꝙ aliquis terminus non dicitur iſto modo ſupponere mixtim: quia partes ſupponunt alio, & alio genere ſuppoſitionis, ſed quia terminus complexus vltra acceptionem partium non accipitur vnica acceptione. *[T]ermi[nus] mix[ti]m ſup[po]nens [dicitu]r di[...]us.* Vnde regula eſt, ꝙ quandocunque determinatio præcedit determinabile: ſi ſignum præcedens non ſit eiuſdem caſus cum C determinabili, tunc talis terminus ſupponit mixtim, vt patet in exemplo prius dicto. Sed ſuppoſitio non mixta, eſt acceptio termini incomplexi ſiue cōplexi: cuius vna pars non accipitur aliter, quā alia, vt homo currit. Et eſt triplex. ſ. materialis, ſimplex, & perſonalis. *Suppoſitio non mixta triplex* Vnde ſuppoſitio materialis eſt acceptio termini pro ſuo ſignificato non vltimato, vel ſuis ſignificatis non vltimatis ſecūdū conceptū, ſecūdū quem nō accipitur vltimate. Pro quo eſt aduertendum, quòd duplex eſt ſignificatū. ſ. vltimatū, & nō vltimatū. Vnde ſignificatū vltimatū, eſt illud, qđ vltimate ſignificatur per terminū ſignificātē ad placitum vltimate, vel naturali et proprie. Sed ſignificatū non vltimatū eſt ipſemet terminus, vel alius ſibi ſimilis in voce, vel in ſcripto, vel æqui- D ualens in mēte. Ex quo ſequitur ꝙ terminus vocalis vel ſcriptus dicitur ſignificare ad placitū dupliciter. Vno mō vltimate: alio mō nō vltimate. Vltimate ſignificat illud, ad qđ eſt impoſitū ad ſignificādū, ſed terminꝰ vocalis dr̄ ſignificare ad placitū, nō vltimate ſcriptū, ſibi ſynonymū, & ſcriptus dicit̄ ſignificare nō vltimate vocē ſibi ſynonymā. Pōt etiā dici ſignificare nō vltimate cōceptū vltimatū, mediāte quo terminus vocalis, vel ſcriptus ſignificat ſuum ſignificatum.

SECVNDO ſciendū, ꝙ ſuppoſitio materialis eſt duplex. ſ. *Arti.2.* diſcreta, & cōis. Diſcreta eſt acceptio termini in ꝓpōne, materialiter ſupponētis, ſumpti cū ꝓnoīe demonſtratiuo primitiuæ ſpēi, vt hoc ly hō eſt dictio diſ-

ſyllaba:

E ſyllaba: ibi ly hō ſupponit materialiter, & diſcrete. Sed cōis eſt acceptio termini in propoſitione, materialiter ſupponētis, ſine ſigno ſingularizante ſumpti. Et eſt duplex, ſ. determinata, & cōfuſa. Determinata ē acceptio termini in propoſitione materialiter, & communiter; ſub quo gratia formæ poteſt fieri deſcenſus ſubiectiuus, vt Socrates eſt dictio diſſyllaba. Sed confuſa eſt duplex, ſcilicet confuſa tantum, & confuſa, & diſtributiua. Confuſa tantum eſt acceptio termini in propoſitione, materialiter, & communiter ſupponētis, ſub quo gratia formæ poteſt fieri deſcenſus copulatus, vel disiūctus; vt omne nomen eſt ly homo: ibi ly homo ſupponit materialiter confuſè tantum. Sed confuſa, & diſtributiua eſt acceptio ter-
F mini in propoſitione, materialiter, & communiter ſupponentis, ſub quo gratia formæ poteſt fieri deſcenſus copulatiuus, vt omne ly homo eſt nomen: ibi, homo, ſupponit cōfuſè, & diſtributiuè materialiter. Sed ſuppoſitio ſimplex eſt acceptio termini in propoſitione pro ſuo ſignificato primario, & adæquato reſpectu prædicati vel ſubiecti ponentis differentiam inter ſuperius, & inferius; vt homo eſt ſpecies, homo conuertitur cum riſibili; ibi, homo, ſupponit ſimpliciter; & eſt duplex. ſ. communis, & diſcreta. Communis, eſt acceptio termini communis in propoſitione pro ſuo ſignificato primario vel adæquato; vt homo eſt ſpecies. Diſcreta, eſt acceptio termini diſcreti pro ſuo ſignificato reſpectu prædicati, ponentis differentiam inter ipsū, & ſuperius; vt Socrates eſt indiuiduum. G

Sc. li. 1. d. 4. q. 2.

Ex quo ſequitur falſitas illorū, qui dicunt, quòd ſubiecta iſtarum propoſitionū: homo eſt digniſſima creaturarum; bos eſt vtiliſſimus aratro, ſupponunt ſimpliciter; quòd falſum eſt; ſed ſupponunt perſonaliter, & de rigore ſermonis ſunt falſæ. Et de iſta propoſitione ponuntur aliquæ regulæ.

Error multorum.

Prima; nullus terminus ſuppoſitionis ſimpliciter, poteſt inferre ſuum ſuperius, neque ſuum inferius; vt, non ſequitur; homo conuertitur cum riſibili; ergo Socrates conuertitur cum riſibili; ſed committitur fallacia figuræ dictionis. Secunda regula: nullus terminus communis, ſumptus in numero plurali, vel cum ſigno vniuerſali, vel particulari, vel ſingularizante ſupponit ſimpliciter; ideo ſubiecta iſtarum propoſitionum non ſupponunt ſimpliciter; homines ſunt ſpecies; nullus homo eſt ſpecies; omnis homo eſt ſpecies; aliquis homo eſt ſpecies: nullus modus ſciendi eſt ſubiectum in logica; ſed ſupponunt perſonaliter. H

Regulæ.

Tertio ſciendum, quòd pro declaratione ſuppoſitionis eſt aduertendum, quod duplex eſt deſcenſus. ſ. diuiſiuus, & arguitiuus; Diuiſiuus, qui fit per diuiſionem, vt dicendo, animalium, aliud rationale, aliud irrationale. Sed deſcenſus arguitiuus eſt conſequentia formalis, in qua arguitur ab aliquo termino, cōmuniter ſumpto ad eius inferiora virtute ſuppoſitionis; ceteris tamen terminis tam categorematicis, quàm ſyncategorematicis manentibus; & debet fieri talis deſcenſus per inferio-

Art. 3.

Deſcenſus duplex.

ra

Digitized by Google

A ta in ſupponendo: de quibus alias viſum eſt in quinto tractatu. Et iſte deſcenſus arguitiuus eſt quadruplex. ſ. copulatiuus, copulatus, diſiunctiuus, & diſiunctus. Copulatiuus eſt, quando in deſcendendo infertur una copulatiua, compoſita ex ſingularibus termini, ſub quo fit deſcenſus; vt omnis homo currit; ergo iſte homo currit, & iſte hõ currit, & ſic de alijs. Sed deſcenſus copulatus eſt, quo in deſcendendo infertur vna categorica de extremo copulato, compoſita ex omnibus ſingularibus termini, ſub quo fit deſcenſus, vt nullum caput habet omnis homo; ergo nullum caput habet iſte homo, & iſte homo, & ſic de alijs. Sed deſcenſus diſiunctiuus eſt, quo in deſcendendo

...ſcen ...argu ...tiuus ...adru ...ex.

B infertur vna diſiunctiua, compoſita ex omnibus ſingularibus termini, ſub quo fit deſcenſus, vt homo currit; ergo iſte homo currit, vel iſte homo currit, & ſic de alijs, pro hoc deſcenſu vide Scot. q̃. 1. prolog. Deſcenſus diſiunctus eſt, quo in deſcendendo infertur vna categorica de extremo diſiuncto, compoſita ex omnibus ſingularibus termini, ſub quo fit deſcenſus, vt omnis homo eſt animal; ergo omnis homo eſt hoc, vel hoc, vel hoc animal, & ſic de alijs. Et eſt duplex deſcenſus. ſ. ſufficiens, & inſufficiens. Vnde ad deſcenſum ſufficientem tres conditiones requirũtur. Prima, ꝙ enumerentur omnia ſingularia, ſecunda quòd fiat taliter, qualiter debet fieri; Vnde ſic debet fieri, ſub termino, ſupponente confuſè, & diſtributiuè fit deſcẽſus copulatiuus, & ſub termino

...ſcen ...du... ...x.

C ſupponente confuſè tantum ratione ſigni confuſiui generalis fit deſcenſus diſiunctus, vel copulatus, ſed ſub termino ſupponente determinate fit deſcenſus diſiunctiuus. Tertia conditio q̃d econtrario valeat aſcenſus, deſcenſu cuius ibi non eſt bonus deſcenſus, omnis homo currit; ergo iſte homo currit, vel iſte homo currit, quia aſcenſus non infert vniuerſalem, non enim ſequitur; iſte homo currit, vel iſte homo currit, & ſic de alijs; ergo omnis homo currit. Vnde aſcenſus eſt conſequentia, qua arguitur ab inferioribus in ſupponendo ad ſuperius. Sed deſcenſus inſufficiens eſt, qui caret vna illarum conditionum, & debet ſeruari in deſcenſu, quòd ponatur conſtantia ſubiecti, maximè in cõtingentibus.

Aſcenſus q̃d.

D Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate; Sequana eſt termin⁹ diſcretus. Probatur; quia Sequana eſt nomen proprium: ergo eſt terminus diſcretus. Improbatur ſic, nulla aqua eſt terminus diſcretus, Sequana eſt aqua: ergo Sequana nõ eſt terminus diſcretus. Item nullus terminus communis eſt diſcretus, ſed Sequana eſt terminus cõis; ergo non eſt terminus diſcretus. Minor probatur: quia ſophiſma eſt vna propoſitio indefinita: ergo ſubiectum eſt terminus communis. Ad ſophiſma reſpõdetur, quòd ipſum eſt verum. Ad primam improbationem negatur conſequentia; committitur enim fallacia figuræ dictionis variando ſuppoſitionẽ. Ad ſecundam dicitur, quod Sequana eſt terminus cõmunis, ſi materialiter accipiatur, & diſcretus, ſi perſonaliter & ſi-

ſophiſma.

Digitized by Google

E gnificatiuè accipiatur.

ARGVITVR primo ſic: Subiectum huius propoſitionis: Petrus currit eſt propoſitio, ſupponit materialiter: & tñ non eſt acceptio termini: igitur. Secũdo ſic: Subiectum huius propõnis, ens, eſt dictio monoſyllaba, ſupponit materialiter: & tñ accipitur pro inferioribus ad ens: quia iſte terminus ens, eſt inferius ad ens. Tertio ſic; Subiectũ huius propõnis, homo eſt digniſſima creaturarũ, ſupponit ſimpliciter: & tñ non accipitur reſpectu prædicati, ponẽtis differentiam inter ſuperius, & inferius: igitur. Ad primũ dr̃ quòd ibi eſt acceptio termini, capiendo terminũ largè, ut ſe extendit ad oẽ illud, qđ põt eſſe extremum propoſitionis: Ad ſecundum dr̃, quòd licet

F ens accipiatur pro ſuis inferioribus: non tamen ſecundum cõceptum vltimatũ, ſed ſecũdum conceptum non vltimatum. Dr̃ ad tertium, negando, quòd ſubiectum illius propoſitionis ſupponat ſimpliciter, ſed ſupponit perſonaliter, & eſt falſa.

Perſonalis aũt ſuppoſitio eſt acceptio termini cõis pro ſuis inferioribus. vt cum dicitur, homo currit, iſte terminus, homo ſupponit pro ſuis inferioribus.

Ar. 1. PRIMO ſciendum, quòd ſuppoſitio perſonalis eſt acceptio termini in propoſitione pro ſuo ſignificato primario, vel ſignificatis ſuis ſecundarijs, vel ꝓ ſuo ſignificato materiali, reſpectu prædicati non ponentis differentiam inter ſuperius, & inferius. Et dr̃ notanter, pro ſuo ſignificato primario: na quilibet terminus cõis vniuocus hẽt duplex ſignificatum. ſ. primarium, & ſecundarium: vnde iſte terminus

G homo, de ſignificato primario ſignificat humanitatem: & de ſignificato ſecundario ſignificat Socratẽ, Petrũ, & ſic de alijs. Et eſt talis ſuppoſitio duplex. ſ. cõmunis, & diſcreta. Cõis eſt acceptio termini cõis, cõiter tenti in propoſitione pro ſignificato primario, vel ſignificatis ſecundarijs: vt homo currit: homo eſt animal. Sed diſcreta eſt acceptio termini diſcreti, vel communis, diſcretè tenti in propoſitione pro ſuo ſignificato, reſpectu prædicati non ponentis differentiã inter ipſum, & ſuum ſuperius: vt Socrates currit: Socrates eſt hõ. Et aduerte, ꝙ aliqui præter illas ſuppoſitiones ponunt ſuppoſitionem naturalem, propter propoſitiones neceſſarias, ſed pro-

H pter hoc non eſt ponenda: nam veritas talium propoſitionum neceſſarium æquè poteſt ſaluari per ſuppoſitionem perſonalem, ſicut per naturalem. Vnde eſt aduertendũ, quòd copula in propoſitionibus neceſſarijs abſoluitur à tempore: ideo tã ſubiectum, quàm prædicatum in ipſis ſtant indifferenter, pro præſentibus, præteritis, & futuris, ut homo eſt animal. Adam eſt aĩal: tã ſubiectum, quã prædicatum ſupponunt indifferenter ꝓ præſentibus, præteritis, & futuris. Et ſi quis petat, quare magis fit talis abſolutio cõnotationis in propõnibus neceſſarijs, q̃ contingentib. Dicitur, quòd hoc eſt propter neceſſariam habitudinem extremorum adinuicem: habent enim termini propoſitionum neceſſariarum talem habitudinem conuenientiæ: vnde ad

Sciẽt. d. 4. ... in ſi.

Suppoſitio perſonalis duplex.

Suppoſitio naturalis ... denda

A ad cōpoſitionem extremorum talium propoſitionum neceſſario ſequitur conformitas, ſeu veritas talis propoſitionis ad terminos: ideo quandocūq; extrema talium propōnum componuntur ad inuicem, propoſitiones conſtitutæ ex ipſis, ſunt ſp veræ, & hoc eſt, ꝙ dicitur, ꝙ ad veritatē talium propoſitionum neceſſariarum non requiritur, ꝙ extrema ſupponant pro aliquo exiſtēte; ſed ſufficit, quod ſupponant pro aliquo cognito: ideo quandocunq; intellectus cōponit iſtam propoſitionem, hō eſt animal: Adā eſt hō: ſemper talis propoſitio eſt vera. Et aduerte, quod copulā abſolui à cōnotatione tēporis, nihil aliud eſt, quam ipſum abſolui a ſuo effectu, qui eſt facere ſtare terminum pro pſentibus: &
B talem abſolutionem connotationis poteſt habere copula in ſuppoſitione perſonali: ideo non eſt neceſſe ponere ſuppoſitionem naturalem.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quod pro declaratione ſuppoſitionis perſonalis diſcretè ponitur talis regula: Omnis terminus ſuppo-
Regula 1. nens, ſiue materialiter, ſiue ſimpliciter, ſiue perſonaliter diſcretè tentus, ſupponit diſcretè: quia ſi terminus non teneretur diſcretè, licet eſſet ſingularis, tunc nō ſupponeret diſcretè: vt dicendo: Socrates eſt terminus diſcretus, ibi ille terminus, Socrates, licet ſit ſingularis, non tamen ſupponit diſcretè. Vnde terminus dicitur accipi diſcretè, qui accipitur taliter, quòd ratione talis acceptionis ſibi repugnat ſupponere pro pluribus diuiſim, & vniuocè, vel pro aliquo communica-
...rmi bili pluribus. Vnde multis mo-

dis poteſt terminus teneri diſcretè. Primo, quando eſt nomen proprium, ſignificatiuè ſūptum: vt Socrates currit. Secundo, quando eſt terminus communis ſumptus cum pronomine demonſtratiuo primitiuæ ſpeciei: vt, iſte homo currit. Et dicitur notanter, primitiuæ ſpeciei, quia ſi eſſet deriuatiuæ, non ſupponeret diſcretè: vt meus aſinus currit. Tertio, quando terminus communis reſtringitur per nomen proprium, vel per aliquod ſupplens vicem eius: vt ens, quòd eſt Socrates, currit. Quarto, quando ſunt plures termini ſingulares, ſingulariter tenti: vt Socrates, Plato, Cicero currunt: totum hoc ſupponit diſcretè. Quinto modo: quando talis terminus eſt pronomen primitiuæ ſpeciei, ſumptum ſine ſubſtantiuo: vt ego curro. Ex illis patet, quòd D
C Nº multipliciter tenetur diſcretè.

ſubiectum huius propoſitionis, ens, quòd eſt Socrates; currit: ſupponit diſcretè: quia illi ſubiecto repugnat ex modo ſuæ ſignificationis ſupponere pro pluribus, ratione illius termini, Socrates, qui ſignificatiuè ſumptus non poteſt ſupponere pro pluribus. Et ſi quis arguat: Iſte terminus, ens, qui eſt principalior pars illius complexi, Inſtantia.
eſt terminus communis, & poteſt ſupponere pro pluribus: ergo tale ſubiectum non ſupponit diſcretè. Reſpondetur, negando conſequentiam: non enim ſequitur: principalis pars ſubiecti eſt terminus communis: ergo totum ſubiectum ſupponit communiter. Et ſi quis iterum Obiectio.
dicat: iſtæ ſunt vniuerſales: omne ens, quod eſt Socrates, currit:

E nullum ens, quod eſt Socrates, currit: ergo ſubiecta ſunt termini communes, & per conſequẽs non repugnat eis ſupponere pro pluribus. Reſpondetur negãdo, quòd tales ſunt vniuerſales, ſed ſunt ſimpliciter ſingulares: licet tamen habeant modum, & figuram propoſitionis vniuerſalis.

Inſtantia. Et ſi quis iterum replicet: quia termino ſingulari, ſingulariter capto, non poteſt congrue addi ſignũ vniuerſale: ergo iſtæ non erunt congruæ: omne ens, quòd eſt Socrates, currit, & nullũ ens, quod eſt Socrates currit. Reſpõdetur, quod termino ſingulari in complexo, & ſingulariter tenio, non poteſt congruè addi ſignũ vniuerſale: tamen bene termino ſingulari complexo, cuius vna *F* pars eſt terminus communis.

Art. 3. Tertio ſciendum, quòd de ſuppoſitione huius ſubiecti: *Quæſtium.* iſte homo, vel aſinus currit: eſt difficultas: tamen breuiter reſpõdetur, quod vel illud pronomen, iſte, demonſtrat totũ ſubiectum, & ſic ſupponit diſcretè, & tunc talis propoſitio eſt ſingularis: & eſt ſenſus, iſte exiſtens homo, vel aſinus, currit: vel demonſtrat ſolam primam partem ſubiecti: & tunc dicitur, quod totum ſubiectum ſupponit communiter: & tunc eſt propoſitio merè indefinita, non obſtante, quod prima pars ſupponat diſcretè: nam ſubiectum iſtius propoſitionis: Socrates, vel Plato currit ſupponit cõiter: & tñ quælibet ps ſupponit diſcretè.

Obiectio. Et ſi quis dicat, quare ſubiectũ primæ nõ ſupponit ſuppoſitione mixta cũ vna pars ſupponat diſcretè, & alia cõiter? Reſpõdetur, ꝙ ratio eſt; quia totũ ſubiectũ poteſt capi vnica acceptione alia à ſuis *G* partibus: ideo dicitur facere vnã ſuppoſitionem: ſed ſubiectum huius: Socrates, & Plato currũt, ſupponit diſcretè: quia ex modo ſuæ acceptionis repugnat ſibi ſupponere, pro pluribus.

Sophiſma. Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate: omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim. Et quod ſit verum, probatur: qa maximus numerus Apoſtolorum eſt numerus duodenarius: ergo omnes Apoſtoli Dei sũt duodecim. Improbatur, quia contradictorium huius eſt iſtud: non omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim: ſed illa eſt vera, quia æquiualet iſti: aliq Apoſtoli Dei non ſunt duodecim. Reſpondetur, quod ly omnes poteſt teneri dupliciter. Vno modo diſtributiuè: & tunc denotat prædicatum propoſitionis verificari de *H* quolibet, de quo ſubiectum eſt verificabile ĩ numero plurali: & tunc ſingulares eius ſunt iſtę: iſti Apoſtoli Dei, puta Petrus, & Paulus ſunt duodecim. Alio modo tenetur collectiuè: & tunc denotat, quod prædicatum conuenit omnibus ſimul ſumptis, & nulli ſeorſum, & tunc talis propoſitio eſt vera, & eſt indefinita: & toti ſubiecto non repugnat prædicari de pluribus: nam ſi cras adhuc eſſent tres Apoſtoli, iſta eſſet vera, quindecim Apoſtoli ſunt Apoſtoli Dei. Et aduerte, quod quando ly omnes tenetur collectiuè, facit terminũ ſequentem ſupponere confusè tantum, ſub quo debet fieri deſcenſus copulatus, vt ſub iſto ſubiecto, Apoſtoli Dei, debet ſic deſcendi: ergo iſti Apoſtoli Dei, & iſti Apoſtoli Dei, & ſic de alijs, ſunt duodecim. Dicitur ergo

Digitized by Google

A go ad ſophiſma, ꝙ ſi ly oēs teneatur collectiuè, ſophiſma eſt verum: ſi diſtributiuè, ſophiſma eſt falſum Et ad ratione dicitur, quòd illi bene æquippollent, ſi omnes, capiatur diſtributiuè, & ambæ ſunt falſæ: ſed ſi teneatur collectiuè, non æquippollent.

Arguitur primo ſic: In iſta propoſitione, homo currit: ibi, homo, ſupponit diſcretè, & tamen non eſt acceptio termini diſcreti: igitur. Antecedens patet: quia ſibi repugnat ex modo ſuç ſignificationis ſupponere pro pluribus: quia ſibi repugnat ſupponere pro duobus lapidibus. Secundo ſic: Dicendo, chymæra currit, ibi eſt acceptio termini cōis, communiter tenti, & tamen non ſupponit cōiter: igitur. B Tertio ſic: Subiectum huius propoſitionis, homo rudibilis currit, tenetur diſcretè, cū ſibi repugnet ſupponere pro pluribus ratione talis acceptionis, tñ non ſupponit diſcretè: igitur. Ad primum dicitur, qđ iſte terminus repugnat, facit terminū ſequentem rectū ab eo ſupponere cōfuſe, & diſtributiuè: ideo non ſequitur, repugnat ſupponere pro duobus: ergo pro pluribus: quia tunc arguitur ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperioris. Ad ſecundum dicitur, quod aliquis terminus dicitur communis dupliciter. Vno modo in ſignificādo: quia iſte terminus eſt ſignificatiuus plurium vniuocè, & diuiſim, & ſic chymæra eſt bene terminus communis: quia ex modo ſuæ impoſitionis ſibi non repugnat, ſignificare impoſſibilia plura. Alio modo in ſupponēdo: quia ſibi ex modo ſuæ ſignificationis nō repugnat ſupponere pro pluribus, & ſic non eſt terminus communis. Ad tertium dicitur, C quod tali ſubiecto ex modo ſuæ ſignificationis repugnat ſupponere pro pluribus: quia ſignificat rem taliter eſſe, qualiter impoſſibile eſt eſſe.

Item perſonalium ſuppoſitionum alia eſt determinata, alia confuſa. Determinata ſuppoſitio eſt acceptio termini cōis indefinitè ſumpti, vel cum ſigno particulari determinati, vt hō currit, vel aliquis homo currit. Et dicitur vtraq; illarum determinata: quia licet in vtraq; iſtarū iſte terminus, homo, ſupponat pro hōie, tā currente, quam non currente: tamen pro vno ſolo hōie currente vera dicitur. Et quia aliud eſt ſupponere, & aliud eſt locutionē eſſe ueram pro aliquo, vel falſam: igitur in prædictis, (vt dictū eſt) iſte terminus, hō, ſupponit pro omni homine, tā currente, ꝗ̄ non currente: licet reddat locutionem veram pro currente ſolo. Quod autem in vtraque iſtarum ſit determinata ſuppoſitio, patet: quia cum dicitur: animal eſt Socrates, vel aīal eſt Plato, & ſic de alijs: ergo animal eſt omnis homo, ibi eſt fallacia figuræ dictionis, a pluribus determinatis ad vnam determitatam. Subdiuiſio ſuppoſitionum D

E Et ideo iſte terminus, animal,
indefinitè poſitus, habet deter
minatã ſuppoſitionem: & ſi-
militer cum ſigno particulari.
Confuſa ſuppõ eſt acceptio ter
mini cõis pro plurib. mediante
ſigno vniuerſali: vt cum dici-
tur: oĩs hõ eſt aĩal: ibi iſte termi
nus, hõ, ſupponit pro pluribus, me
diãte ſigno vniuerſali: & ſup
ponit pro quolibet ſuo ſuppoſito.
Itẽ ſuppõnum confuſarũ alia
eſt cõfuſa neceſſitate ſigni, vel
modi, & alia neceſſitate rei:
vt cum dicitur, oĩs hõ eſt aĩal:
ibi iſte terminus, homo, mediã
te ſigno vniuerſali confundit,
ſiue diſtribuitur ꝓ quolibet ſup
poſito. & iſte terminus aĩal, à
F parte predicati poſitus, confun
ditur neceſſitate rei. Et cum
vnuſquiſq; homo ſuã habeat
eſſentiã: ideo hoc verbum, eſt,
neceſſitate rei tenetur pro tot
eſſentijs, pro quot hominibus te
netur iſte terminus hõ, & cum
vnicuiq; homini inſit ſua aĩa-
litas: ideo iſte terminus, aĩal,
neceſſitate rei tenetur pro tot
animalibus, pro quot hoĩb iſte
terminus, hõ, & pro quot eſſen
tijs hoc verbũ, eſt, vnde iſte ter
minus, hõ, debet ſupponere cõ
fusè, mobiliter, & diſtributiuè:
ſed confusè, & diſtributiuè te-
netur, quia tenetur pro omi ho-
mine: mobiliter vero, quia li-

cet fieri deſcenſum ſub eo pro G
quolibet ſuo ſuppoſito: vt cĩs
homo eſt animal: ergo Socrates
eſt animal: ſed iſte terminus
aĩal, debet confundi immobi-
liter, quia non licet fieri deſcen
ſum ſub eo: vt cĩs hõ eſt aĩal:
ibi enim fit proceſſus à ſimplici
ſuppoſitione ad perſonalem, ſi-
cut hic, homo eſt digniſſima
creaturarum: ergo hic homo,
vel aliquis homo: vel roſa eſt
pulcerrimus florũ: ergo aliqua
roſa. Sed differunt in hoc: quia
in iſtis eſt ſimplex ſuppoſitio
ex parte ſubiecti, in illa vero
ex parte prædicati: licet videa
tur oppoſitum eſſe, ꝙ ſuperius
dictum eſt, qđ in hac propõne, H
omnis homo eſt animal: iſte ter
minus, animal, in prædicato po
ſitus, ſimplicem habet ſuppo-
ſitionem, cũ prius dicitur, qđ
habet confuſam. Ad hoc dicen
dum eſt ſecũdum quoſdam, ꝙ
quia genus prædicatur de plu-
ribus differentibus ſpecie, iſte
terminus, animal, quando te-
netur pro ipſo in cõmuni, quod
eſt genus, ſic habet ſimplicem
ſuppoſitionem. Secundum au-
tem, quòd ipſa natura cõis ip-
ſius generis multiplicatur per
ſuppoſita hominis: ſic dicitur
habere confuſam ſuppoſitionẽ.
non mobiliter, ſed immobiliter.
Suppoſitio autem confuſa im-
mobiliter

A mobiliter poteſt ſtare cum ſimplici, non ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſa, ut dictum eſt. Vnde ſecundum hoc dicendum eſt, quod ſuppoſitio confuſa mobiliter, non poteſt ſimul eſſe cum ſimplici: nec ſecundum idem, nec ſecundum diuerſa, vt dictum eſt. Sed ego credo impoſſibile eſſe, terminum communem in prædicato poſitum, habere ſimplicem ſuppoſitionem, & confundi mobiliter, vel immobiliter: ſigno uniuerſali exiſtente in ſubiecto affirmatiuo: vt omnis homo eſt animal, & ſic de alijs cõſimilibus: quia vt vult Porphyrius: omne quod *Cap. de ſpecie.* B prædicatur de aliquo, aut eſt maius eo, aut eſt æquale ei, de quo prædicatur: & intendit de prædicatione per ſe: ſed in hac propoſitione, omnis homo eſt animal, eſt prædicatio per ſe, & non prædicatur æquale: ergo maius non accidentale: ergo ſubſtantiale, vel eſſentiale: ergo genus vel differentia: non differentia: ergo genus: ſed natura generis multiplicata mobiliter, vel immobiliter, non eſt genus: ergo cum dicitur: omnis homo eſt animal, cum ibi prædicetur genus, non eſſe: poſſibile, terminum communem multiplicari mobiliter vel immobiliter: quia ſignificat naturam generis, quæ iam actu non eſſet genus: ſicut ſi homo cõfunderetur mobiliter vel immobiliter, iam non eſſet ſpecies. C Item hoc idem videtur per Ariſtotelem in primo topicorum dicentem: *Cap. 2.* quod omne, quod de alio prædicatur, aut prædicatur conuerſim de eo aut non: ſi conuerſim eſt diffinitio, vel proprium. Si autem non conuerſim prædicatur de re, aut cadit in diffinitionem rei aut non? ſi non, tunc eſt accidens, ſi cadit in diffinitionem rei: aut eſt genus: aut differentia: non differentia: ergo genus. Et intendit Ariſtoteles quod ibi ſit recta prædicatio, & ſpecies ſubijciatur ſecundum ſe, vel multiplicetur, D ſed in hac propoſitione, homo eſt animal, eſt recta prædicatio, & ſubijcitur homo, & non æquale prædicatur, neque accidens: ergo genus. Quare non eſt poſſibile, terminum communem in prædicato poſitum, confundi mobiliter, vel immobiliter. Item totum uniuerſale: quod eſt genus, & totum in quantitate ex oppoſito ſe habent: Sed totum in quantitate eſt duplex: quoddam eſt totum in quantitate completum: vt vbicunque confunditur terminus communis mobiliter: vt omnis homo eſt

Digitized by Google

E animal: Aliud eſt totum in quantitate incompletum & diminutum: vt vbicunque confunditur terminus communis immobiliter, & multiplicatur terminus communis ſimpliciter: ergo ſi impoſſibile eſt, totum in quantitate eſſe genus, inquantum huiuſmodi, non erit impoſſibile terminum communem in prædicato poſitum, confundi mobiliter, vel immobiliter ut dicebatur. Item comparatio illa, ſecundum quam inferiora reducuntur ad ſuperiora, oppoſita eſt comparationi, ſecun-
F dum quam ſuperiora reducuntur ad ſua inferiora: ſed ſecundum primam ſumitur commune in ratione communis: ſed ſecundum ſecundam ſumitur commune multiplicatum, ſiue confuſum. Cum ergo terminus communis vt ſic ſit in ratione generis, non eſt poſſibile ipſum multiplicari, inquantum huiuſmodi. Et hæc quatuor argumenta ſunt concedenda. Cauſa autem, propter quam mouebantur: facilis eſt ad ſoluendum, quæ tamen eſt vna: quia cum dicitur: omnis homo eſt animal; cum vnicuique homini reſpondeat ſua animalitas, ſiue ſua eſſentia, cum G
non poſſit eſſe homo, quin ſit animal: ideo dixerunt, quod iſte terminus, animal, tenetur pro tot animalibus, pro quot hominibus homo. Quod autem in illo argumento nulla ſit apparentia; patet. quia cum dicitur: omnis homo eſt albus, neceſſe eſt, quod tot animalitates intelligantur in ſubiecto; quot ſunt homines, in quibus tenetur homo: Vnde nihil eſt dicere, quod habet illas animalitates à prædicato, cum ibi prædicetur album. Vnde dicendum, quod homo (logicè loquendo non H
naturaliter) ex animali & rationali componitur: ideo de ſe habet illarum animalitatum multiplicationem. Vnde cum dico ſic: omnis homo eſt albus nullo modo habet illas animalitates a prædicato, cum ibi prædicetur albus: ut dictum eſt: ſic autem eſt in propoſito: cum ibi prædicetur genus de ſpecie: vt omnis homo eſt animal. In hac enim propoſitione ſubiicitur homo, in quo intelligitur multitudo illarum animalitatum: & prædicatur hoc genus animal, quod nullo modo confunditur mobiliter vel immobiliter: ſed ſtat ibi pro natura, ſiue pro eſſentia

A *ſentia ipſius generis communis de pluribus prædicabilis: Vnde animal prædicatur, & animal intelligitur in ſubiecto, ſicut hic: omne animal rationale eſt animal. Similiter dico, quod hoc verbum, eſt, non confunditur mobiliter uel immobiliter: quia quod animal eſſet, vel exiſteret in hoc homine, hoc habet ſubiectum de ſe, antequam in propoſitione ſubijciatur prædicato eſſentiali vel accidentali. Et propter hoc deſtruimus quandam diuiſionem factam: ſcilicet confuſarum ſuppoſitionum, alia eſt*

B *confuſa neceſſitate rei alia eſt confuſa neceſſitate modi ſiue ſigni: dicimus enim, quod omnis confuſio fit neceſſitate ſigni vel modi: vt cum dicitur, omne animal rationale eſt animal: iſte terminus, animal, in ſubiecto poſitus, tenetur neceſſitate ſigni pro omni animali, quod eſt homo. Similiter hic, omnis homo eſt animal: iſte terminus, homo, tenetur pro omni homine, & non ſolum pro homine, ſed etiam pro omni animali, quod eſt homo: & ideo tot intelliguntur animalitates, quot humanitates, naturaliter loquendo: quia eadem eſt humanitas in quolibet indiuiduo hominis ſecundum viam logicorum: & non ſecundum uiam* C *naturæ: ſic homo in communi idem eſt. Vnde quod ſit hæc animalitas, vel illa, hoc eſt ratione materiæ. In via enim naturæ humanitas mea differt ab humanitate tua per ſe: & anima mea, per quam cauſatur humanitas mea in in me: alia eſt ab anima tua, per quam cauſatur anima tua in te. Et propter hoc ſignum confundit hominem: non tamen confundit animal in communi, ſed animal contractum ad hominem per ſuas differentias. Vnde ſequitur, quod omnis concluſio ſit neceſſitate ſigni, vel modi.* D

Art. I.

1 PRIMO ſciendum, quod ſuppōſitio determinata eſt acceptio termini in propōne pro ſuo ſignificato vel ſuis ſignificatis ſecundarijs, ſeu inferioribus diſiunctiuè, i. ſub quo pōt fieri deſcenſus per propōnem diſiunctiuã. Vñ deſcendere diſiũctiuè ſub aliquo termino, non eſt aliud, quàm ex propōne, in qua ponitur terminus, ſupponens determinate, inferre propōnem diſiunctiuam, in qua ponuntur ſingularia contenta ſub termino ſupponente determinatè. Vnde pro declaratione iſtius ſuppōnis ponuntur aliquæ regulæ.

Regula

Prima oīs terminus cõis, cõiter tentus, ſupra quem non cadit ſignum confuſiuum: non impeditum ſupponit determinate: vt homo currit: quidam homo currit. Dr notanter, cõiter tentus, quia

E quia ſi teneretur diſcrete, nõ ſupponeret determinate: vt iſte homo currit. Dr̃ ẽt notanter ſupra quem non cadit ſignum confuſiuum, quia tunc talis terminus nõ ſupponeret determinatè Vnde ſignum confuſiuum eſt ſignum faciens terminum ſequentem, cui additur: ſupponere confuſe tm̃, vel cõfuſe, & diſtributiue, vt ſunt iſta ſigna: oĩs, nullus, non tñ. pręter: ſed illud dr̃ ſignum non confuſiuum, quod non facit terminũ ſequentem ſupponere confuſe tm̃ vel confuſe, & diſtributiue: vt aliquis, alter, quidã, reliquus. Secunda regula: ſubiectum propõnis indefinitæ, cui non præponitur aliquod ſyncategorema ſi ſupponat, ſupponit determinatè, reductiuè, & non propriè. Et dr̃ notanter, ſi ſupponat: propter tales propoſitiones chimęra currit, hircoceruus diſputat: quæ ſunt indefinitæ, & tñ ſubiecta

Se. in 1. d. 21.

F non ſupponunt determinate. Dicitur notanter, cui non præponitur aliquod ſyncategorema, propter tales propoſitiones, omnem equum videt homo, & tantum homo currit: quæ ſunt indefinitæ: & tamen ſubiecta earum non ſupponunt determinatè, ſed confuſè tantum. Dicitur notanter reductiuè, & non propriè: quia terminus communis importat ſua ſignificata ſecundaria ſeu inferiora indiſiunctim: ergo ſi debeat accipi copulatiuè vel diſiunctiuè, hoc eſt per aliquod ſignum, limitans intellectum ad ſic accipiendum terminum, & nullum ponitur ſignum in propoſitione indefinita, cuius ſubiectum ſupponit determinatè, igitur. Sed ſubiectum propoſitionis particularis ſupponit determinate propriè; & quia eadem eſt cauſa veritatis propoſitionis particularis, & indefinitæ: quia eidem propoſitioni opponuntur: & hoc maxime ratione ſuppoſitionis terminorum: G ideo ſuppoſitio ſubiecti indefinitæ reducitur ad ſuppoſitionem ſubiecti particularis. Ex iſto ſequitur differentia inter propoſitionem indefinitam, & particularem. Nam ſubiectum particularis ſupponit determinatè propriè: ſubiectum indefinitæ, cui non præſupponitur aliquod ſyncategorema, ſupponit determinatè reductiue.

Corollarium.

Ar. 2.

SECVNDO ſciendum, quod ſuppoſitio confuſa diuiditur in confuſam diſtributiuam, & cõfuſam tm̃. Vnde ſuppõ perſonalis confuſa & diſtributiua, eſt acceptio termini cõis, cõiter tenti pro oĩbus ſuis ſignificatis ſecundarijs vel inferioribus copulatiuè; vt oĩs homo currit: ibi iſte terminus, hõ, ſupponit cõfuſe & diſtributiuè. Pro cuius declaratione H ponuntur aliquæ regulæ. Prima: oĩs terminus cõis, cõiter tentus, ſupponens materialiter, vel perſonaliter, cui immediate additur ſignum vniuerſale affirmatiuũ, non impeditum, & ſyncategorematicè ſumptum; ſupponit confuſe & diſtributiuè: vt omnis homo currit. Dicitur notanter, cui immediatè additur ſignum, quia ſi adderetur ſolum mediate; tũc talis non ſupponeret confuſe & diſtributiue, ſed magis confuſe tantum: vt cuiuslibet hominis aſinus currit ly aſinus ſupponit confuſe tantum. Dicitur notanter, non impeditum: quia ſi impediretur per negationem, vel per aliquod æquiualens; tunc

Regula

talis

A talis terminus non ſupponeret confuſè & diſtributiuè, vt non omnis homo currit: ibi, homo, non ſupponit confuſè, & diſtributiuè, ſed determinatè. Dicitur notanter, ſyncategorematicè captum, & quia ſi non teneretur ſyncategorematicè, ſed materialiter; tunc talis terminus non ſupponeret confuſè & diſtributiuè: vt omnis homo eſt totum in quantitate, ibi ille terminus, homo, non ſupponit confuſè & diſtributiuè. Secunda regula; quilibet terminus ſupponens communiter, ſequens negationem, negantem, vel ſignum negatiuum, poſitum ſupra ipſum dummodo non impediatur, & ſignificatiuè accipiatur, ſupponit confuſè & diſtributiuè. Dicitur notanter, poſitum ſupra terminum, quia ſi negatio non feratur ſupra terminum; tunc talis B terminus non ſupponeret confuſè & diſtributiuè; vt homo, qui non currit, eſt animal, ibi ly animal non diſtribuitur: quia negatio non cadit ſupra ipſum. Dicitur notanter, dummodo non impediatur, quia ſi impediretur, non faceret terminum ſtare confuſè & diſtributiuè: Et aduerte, quòd negatio poteſt impediri multis modis. Primo per aliam negationem: vt non homo non eſt animal; ſecundo per ſignum diſtributiuum, vel per aliquod æquiualens, vt nullus homo eſt omne animal, etiam per terminos includentes negationem; ſicut ſunt comparatiui & ſuperlatiui; etiam impeditur per ſignum ſpeciale confuſiuum, vt non promitto tibi equum; ly equum non ſupponit diſtributiuè, diſtributione completa; licet bene incompleta. Et aduerte, quod duplex eſt negatio ſcilicet negatio negans, & infinitans. Negans eſt, quæ negat copulam, & denotat diuiſionem prędicati a ſubiecto, & diſtribuit omnem terminum ſequentem, ſiue mediatum, ſiue immediatum. Sed negatio infinitans ſolum fertur ſupra ſubiectum vel prædicatum, & ſolum diſtribuit terminum, cui immediate additur, & eſt ſemper pars ſubiecti, cui additur. Et ſi quis quęrat, an in iſta propoſitio, homo non eſt aſinus, & Deus eſt Deus diſtribuatur. Pro ſolutione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima: negatio nominalis. poſita in principio propoſitionis hypotheticæ, ſolum negat copulam primæ categoricæ, & non negat ſecundam categoricam: vt nullus homo currit, & Deus eſt, ly nullus ſolum cadit ſupra primam copulam, & ſuper extrema, pertinentia ad illam copulam. Secunda propoſitio: negatio negans aduerbialis poſita in principio propoſitionis hypotheticæ, negat omnes copulas ſequentes, & diſtribuit terminos pertinentes ad illas copulas: vt non homo currit, & Deus eſt: ibi Deus ſupponit diſtributiuè: quia equialet iſti nullus Deus eſt. Tertia propoſitio: negatio negans aduerbialiter, non poſita in principio propoſitionis hypotheticæ, ſed immediatè ante copulam; ſolū negat illam copulam, & extrema illius copulæ, vnde in iſta propoſitione, homo non eſt aſinus, & Deus eſt: ly non, nō cadit,

Negatio impeditur multipliciter

Negatio duplex.

Dubitatio.

C

D

E dit, niſi ſupra primam copulam: ideo Deus non diſtribuitur.

Arti. 3. TERTIO ſciendum, quòd pro maiori declaratione ponuntur aliquæ regulæ. *Regula* Prima: terminus infinitatus communiter tentus, ſupponit confuſè, & diſtributiuè: vt non homo currit: ibi ly homo ſupponit confuſè, & diſtributiuè. Vnde differentia eſt inter terminũ infinitum, & terminum infinitatum, *Infinitum, & infinitatũ differunt.* nam terminus infinitus eſt aggregatum ex termino finito, & negatione infinitante: vt non homo, ſed terminus infinitatus eſt terminus, cui additur negatio infinitans: vt non homo: ibi, homo, dicitur terminus infinitatus: & talis communiter tentus, ſupponit confuſe, & diſtributiuè, niſi impedia- F tur: quia ſi impediretur, non ſupponeret confuſè, & diſtributiuè; vt dicendo: nihil quod eſt non homo, currit: ibi, homo non ſupponit diſtributiuè: *Obiect.* quia non licet fieri deſcenſum copulatiuum ſub eo. Et ſi quis dicat: dicendo, non homo currit, ibi, homo, infinitatur: & tamen non ſupponit confuſè, & diſtributiuè: quia ſub eo nõ poteſt fieri deſcenſus copulatiuus: quia hic non eſt bonus deſcenſus, non homo currit: ergo non iſte homo currit, & non iſte homo currit: quia deſcenſus debet eſſe ſuperioris ad inferiora: hic autem arguitur ab inferiori ad ſuperiora: quia ly non iſte homo eſt ſuperius ad ly non homo, cum de pluribus prædicetur. Reſpondetur ꝙ ly homo ſupponit confuſè, & diſtributiuè: & ꝙ ſub eo poteſt fieri deſcenſus, & quando arguitur, ibi arguitur ab inferiori ad ſuperius: dicitur, ꝙ comparando, nõ homo, ad totum hoc non iſte homo, arguitur ab inferiori ad ſuperius: ſed comparando, homo, ad ly iſte homo, arguitur a ſuperiori ad inferius. Secunda regula: quilibet terminus ſupponens communiter materialiter, vel perſonaliter, ſequens comparatiuum comparatiuè tentum, rectus ab eo ex vi comparationis: & etiã terminus ſequens ſuperlatiuum ſuperlatiuè tentum, rectus ab eo ex vi comparationis dummodo non impediatur: ſupponit confuſè, & diſtributiuè: vt Socrates eſt fortior homine: Socrates eſt fortiſſimus hominum: tam ly homine quàm ly hominum ſupponit confuſè, & diſtributiuè. Dicitur notanter, ſe- H quens, quia ſi talis terminus nõ ſequeretur comparatiuum, vel ſuperlatiuum, tunc non ſupponeret confuſè, & diſtributiuè: vt aſinus eſt homine fortior: ibi, homine non ſupponit confuſè, & diſtributiuè. Dicitur notanter, rectus a comparatiuo, vel ſuperlatiuo ex vi comparationis, quia ſi non regeretur ex vi comparationis, non ſupponeret confuſè, & diſtributiuè, vt Socrates eſt fortior manu leone: ibi ly manu non ſupponit confuſè, & diſtributiuè. Dicitur notanter, dummodo non impediatur, quia ſi impediretur, non ſupponeret confuſè, & diſtributiuè: vt muſca eſt fortior omni animali: ibi ly animali non ſupponit confuſè, & diſtributiuè: ideo iſta eſt vera, muſca eſt fortior omni aĩali: vbi iſta eſt falſa muſca eſt fortior animali. Circa

A ca hoc quæritur de hoc ſophiſmate: cuiuslibet hominis aſinus currit, poſito caſu, quòd quilibet homo habeat duos aſinos: vnum currentem, & alium quieſcentem. Quod ſit verum, probatur: quia iſtius hominis aſinus currit, & iſtius hominis aſinus currit, & ſic de alijs: ergo cuiuslibet hominis aſinus currit. Improbatur ſic: Alicuius hominis aſinus non currit: ergo ſophiſma eſt falſum. Conſequentia tenet per legem contradictoriarum: Secundo ſic: cuiuslibet hominis aſinus non currit: ergo ſophiſma eſt falſum. Antecedens patet inductiuè: & tenet conſequentia per legem contrariarum. Tertio ſic. Iſta eſt vera: nullius hominis aſinus currit: ergo iſta eſt falſa, cuiuslibet hominis aſinus currit. Antecedens patet inductiuè: & conſequentia probatur per legem contrariarum. Reſpondetur ad ſophiſma quod eſt verum. Ad primam improbationem dicitur, quòd iſtæ non ſunt contradictoriæ; quia ille terminus, aſinus, remanet indiſtributus in vtraque: modo regula eſt, quòd omnis terminus diſtribuibilis in vna contradictoriarum non diſtributus, debet diſtribui in alia: dummodo talis terminus non ſit acceptus vnica acceptione cum ſua determinatione, vt viſum eſt in capitulo de contradictorijs. Ad ſecundam dicitur, ꝙ non ſunt contrariæ, ſed ſic oportet dare: cuiuslibet hominis nullus aſinus currit. Ad tertiam dicitur, quòd iſta eſt falſa, nullius hominis aſinus currit: quia ibi ly aſinus diſtribuitur: & debet ſic induci: ergo iſtius hominis iſte aſinus] non currit: & iſtiuſmet hominis iſte aſinus non currit.

Sophiſma. — B — *Regula* — *Su. car. 16.D.*

C ARGVITVR primo ſic. In iſta propoſitione, Omni tempore animal omnis homo eſt: ly, tempore ſequitur immediatè ſignum vniuerſale, & tamen nō ſupponit confuſe & diſtributiuè: quia ſub eo non poteſt fieri deſcenſus copulatiua: quia illa eſt falſa: iſto tempore animal omnis homo eſt. Secundo ſic in iſta: omnis ſol lucet: ly ſol, ſequitur immediatè ſignum vniuerſale affirmatiuum non impeditum: & tamen non ſupponit confuſè, & diſtributiuè: quia ſub eo non licet fieri deſcenſus copulatiuus, cum non habeat ſuppoſita. Tertio ſic: In iſta propoſitione: nullum caput habet omnis homo: non videtur qualiter ſupponat prædicatum. Primo non ſupponit confuſè & diſtributiuè: quia ſupra ipſum cadunt duo ſigna diſtribuentia: nec confuſè tantū, nec determinatè, cum ſub eo non liceat fieri deſcenſus diſiunctiuus, neque diſiunctus. D Ad primū dicitur, quòd ad hoc, quòd ſub tali termino, tempore, fiat deſcenſus, debet primo reſolui in iſtam: omni tempore omnis homo eſt animal: nam in deſcenſu cauendum eſt, quòd termini in deſcendentibus, ſub quibus non ſit deſcenſus, teneantur vniformiter, ſicut in deſcenſa. Ad ſecundum dicitur, quòd licet non fiat deſcenſus ſub ly ſol, hoc tamen ſibi non repugnat ratione ſuæ ſignificationis, quod ſufficit. Ad tertium dicitur, quòd tale prædicatum ſupponit confuſè tantum, & ſub eo de-

bet

E bet fieri deſcenſus copulatus: vnde non oportet quòd ſemper ſub termino ſupponente confuſe tãtum fiat deſcenſus diſiunctiuus, ſed poteſt fieri copulatus.

Sequitur de ſuppoſitione perſonali.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd pro maiori declaratione ſuppoſitionis perſonalis, confuſæ, & diſtributiuæ ponuntur aliquæ regulę; quarum prima eſt: quòd omnis terminus communis communiter ſentus, ſupponens materialiter vel perſonaliter, ſequens terminum includentem negationem explicitè, vel implicitè, dũmodo ille terminus, non impediatur, & cum eo conſtruatur, ſupponit confuſe, & diſtributiuè; *Regula.* F vt iſte caret viſu: ibi iſte ablatiuus, viſu, ſupponit confuſe, & diſtributiuè ratione illius dictionis, caret: ſimiliter, rudibilitas repugnat homini: ibi, homini, ſupponit confuſe, & diſtributiue: ſimiliter iſti termini: priuatus, ſpoliatus, cęcus, ignoro, neſcio, nego, vel eorum ſimiles faciunt terminum ſequentem, cum eis conſtructum, ſupponere confuſe, & diſtributiue, dummodo non impediatur per aliquod ſignum.

Secunda regula, quòd terminus ſequens iſtam dictionem, extra, vel iſtam dictionem, ſine, immediate per modum caſualis illius propoſitionis, dummodo non impediatur: ſupponit confuſe, & diſtributiue: vt iſte eſt extra domum: ibi ly domum ſupponit confuſe, & diſtributiue. Tertia regula: terminus communis exiſtens prędicatum propoſitionis excluſiuæ ſupponit confuſe, & diſtributiue: dummodo nõ impediatur: G vt tantum animal eſt homo: ibi ly homo ſupponit confuſe, & diſtributiue: & ſubiectum ſupponit confuſe tantum, puta ly animal. Ex quo ſequitur, quod illud ſignum tantum agit in ſubiectum, & prædicatum, ſaltem inſtrumentaliter: alia tamen, & alia ratione. Et ſi quis dicat: ly animal in exponentibus non ſupponit confuſe tantum: ergo neque in ipſa exponibili. *Inſtantia.* Negatur conſequentia: & cum probatur, quia termini in propoſitionibus æquiualentibus debent ſupponere eodem modo: dicitur, quòd verum eſt in æquiualentibus in ſignificando, ſed nõ in propoſitionibus equiualentibus in inferendo: cuiuſmodi ſunt propoſitio exponibilis, & H ſuæ exponentes. Ex quo ſequitur, quod propoſitiones exponibiles non ſunt hypotheticæ, ſed categoricæ. Quarta regula: aduerbia ſimilitudinis: vt, ita, ſi., ſicut, & ſic de alijs faciunt terminos ſequentes ſupponibiles, & diſtribuibiles ſupponere confuſe, & diſtributiue: & hoc ſi talis terminus ſequatur immediate, & regatur a tali aduerbio in ratione comparationis: vt, Socrates eſt ita albus, ſicut aſinus: ibi ly aſinus ſupponit confuſe, & diſtributiue.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quod iſtæ dictiones differt, differens, & diuerſũ, & cõſimules, includẽtes in ſe negationem, faciunt ablatiuos ſequentes rectos ab eis mediante iſta præpoſitione, a, vel, ab, diſtribuibiles, ſupponentes, non impeditos, ſuppo-

ne-

A ere confusè, & diſtributiuè: vt Socrſes differt ab aſino: ly aſino ibi ſupponit confusè, & diſtributiuè. Et notanter ponuntur iſte particulæ, puta quòd ponatur poſt, & quod regatur ab eis mediante præpoſitione, a vel ab, ſupponentes diſtribuibiles: quia ſi non ſeruarentur, talis regula non eſſet vera. Secunda regula; aggregatum ex recto, & obliquo, ſequens immediatè ſignum vniuerſale non præcedente obliquo, ſupponit confusè, & diſtributiuè; vt quilibet aſinus hominis currit. Vnde omnes logici conueniunt in hoc, ꝙ totum aggregatum ſupponit confusè, & diſtributiuè: ſed de ly hominis diſconueniūt nam dicunt aliqui, quòd ly hominis ſupponit confusè, & diſtri-
B butiuè: alij dicūtur, quòd ſupponit confusè, & diſtributiuè: & adhuc iſti duo diuerſificātur quia dicunt aliqui, ꝙ ſupponit diſtributiuè ſimpliciter: ita, quòd talis propoſitio, quilibet aſinus hoīs currit; æquiualēt iſti: q̄libet aſinus cu uslibet hoīs currit. Alij dn̄t, ꝙ ſupponit diſtributiuè ſecūdū quid: quia ibi ly aſinus reſtringitur per ly hominis, & etiā ly hominis reſtringitur per ly aſinus ad ſtandum præciſe: pro hominibus habentibus aſinos. Et ex iſta regula ſequitur alia regula, ꝙ determinatio, & ſuum determinabile eodē modo ſupponunt: vt omnis homo albus currit: ibi totum hoc, homo albus, ſupponit confusè, & diſtributiuè. Tertia regula: terminus, ſupra quem cadit dictio exceptiua ſupponibilis, & diſtribuibilis; ſupponit confuſe, & diſtributiuè: dummodo virtus dictionis exceptiuæ non impediatur C per aliquam negationem: vt omne animal præter homine eſt irrationale: ibi ly homine, ſupponit cōfusè, & diſtributiuè. Quarta regula; terminus, ſupra quem cadit dictio reduplicatiua, ſupponibilis, & diſtribuibilis, ſupponit confusè, & diſtributiuè, dū modo virtus dictionis reduplicatiuæ non impediatur; vt omnis homo inquantum animal rationale eſt riſibilis: ibi ly animal rationale ſupponit confusè & diſtributiuè.

Tertio ſciendum, quòd ſuppoſitio, confuſa tantum, eſt acceptio termini communis in propoſitione pro omnibus ſuis ſuppoſitis diſiunctim vel copulatim: Et dicit notanter diſiunctim vel copulatim: quia ſub termino ſupponente confusè tā- *Arti. 2.*
D tum, aliquando fit deſcenſus diſiunctus: vt omnis homo eſt animal; ſub ly animal fit deſcenſus diſiunctus, & aliquando deſcenſus copulatus: vt nullum caput habet omnis homo: ſub ly homo fit deſcenſus copulatus: & aliquando nullus fit deſcenſus propter appellationem: vt cognoſco venientem: ly venientem ſupponit confusè tantum; & ſub eo proprie non fit deſcenſus. Et aduerte quòd de ea ponuntur aliquæ regulæ. *Sco. 14. 1. prio.* Prima; cuiuslibet propoſitionis vniuerſalis affirmatiuæ, ſi prædicatum ſupponat: ſupponit confuse tantum, niſi impediatur; vt omnis homo eſt animal. Secunda regula: ſubiectum propoſitionis excluſiuæ affirmatiuæ, communiter captum, & non impeditum, ſupponit confusè tantum; vt tantū *Regulæ.*

homo

E homo eſt animal: homo ſupponit confusè tantum. Et aduerte, ꝙ dicunt aliqui, ꝙ iſta regula intelligitur, dummodo talis propoſitio exponatur gratia alietatis: quia ſi exponeretur gratia pluralitatis, tunc ſupponeret determinate tantum: vt tantum quinque ſunt prædicabilia: ibi ly quinque, ſupponit determinatè. Tertia regula: omnis terminus ſupponens communiter, ſequens mediate ſignum vniuerſale affirmatiuum, non impeditum cadens ſupra copulam propoſitionis, ſupponit confusè tantum: vt omni tempore homo currit; ibi, homo, ſupponit confusè tantum: & hoc debet intelligi, vt dicunt aliqui: niſi talis terminus ſit determinatio poſita in eodem extremo cum termino diſtributo: quia

F tunc ſupponeret confusè diſtributiuè: vt quilibet aſinus hominis currit, ſed de hoc iam ſatis viſum eſt. Et dicitur notanter, cadens ſupra eandem copulam; quia ſi non caderet, non ſupponeret cõfusè tantum, vt Sortes videns omnem equum, eſt currens: ibi ly currens, non ſupponit confusè tantum, ſed determinate. Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate; omne animal videns omnem aſinum eſt homo; poſito caſu, quòd ſolum ſint tres aſini in mundo, quos quilibet homo videat, & ſolum homo videat illos tres aſinos, & quilibet aſinus videat ſeipſum; tunc probatur, quòd ſit verum: quia ſua contradictoria eſt falſa; igitur eſt verum. *Sophiſma.* Improbatur ſic: quia ſi eſſet verum, ſequeretur, quòd ſub illo termino, aſinũ, qui ſupponit cõfusè, & diſtributiuè: poſſet fieri deſcenſus copulatiuus, ſed hoc eſt falſum. igitur. Minor probatur: quia tunc deſcendentes eſſent falſæ, vbi deſcenſa eſſet vera: quia deſcendentes ſunt iſtæ, omne animal videns hunc aſinum eſt homo: & omne animal videns hunc aſinum eſt homo, ſed omnes iſtæ ſunt falſæ: quia aſinus eſt videns hunc aſinum, & tamen non eſt homo. G

Reſpondetur, ꝙ ſophiſma erit verum: & dicitur, quòd male deſcenditur. Vnde notandum eſt, quandocunque fit deſcenſus, debemus cauere, quòd termini, ſub quibus non deſcenditur; accipiãtur pro tot in deſcendẽtibus, ſicut in deſcẽſa. ideo dico, quòd debet ſic deſcẽdi, omne animal videns omnem aſinum, & hunc aſinum eſt homo, & omne animal videns omnem aſinum, & hunc aſinum eſt homo, & ſic de alijs: & per hoc etiam ſoluitur ſimile ſophiſma; omne animal, quod non eſt homo, eſt irrationale: ſed debet ſic deſcendi ſub ly homo, omne animal, quod non eſt homo, & iſte homo, eſt irrationale; ſimiliter debet deſcendi ſub ly ente in iſta propõne, omne differens ab ente, non eſt: ſic etiam debet deſcendi ſub termino, poſito poſt dictionem exceptiuã, & dictionem reduplicatiuam; vt omne animal præter hominem eſt irrationale, ſub ly hominem debet ſic deſcendi: etiam dicendo, omnis homo inquantum rationalis, eſt riſibilis; ſub ly rationalis debet ſic deſcendi. H *Sophiſma.*

ARGVITVR primo ſic; In iſta propoſitione, homo non eſt animal: animal ſupponit cõfusè

fusè

A fuſè,& diſtributiuè,& tamẽ ſub eo non licet fieri deſcenſus copulatiuus:quia deſcendentes eſſent veræ,& deſcenſa falſa. Secundo ſic; Iſta eſt vniuerſalis, omnis homo, vel aſinus currit, & tamen ſubiectum eius non ſupponit confuſe,& diſtributiue igitur. Tertio ſic. In iſta propoſitione:Socrates qui non eſt aſinus, eſt currens: ly currens ſequitur negationem, & tamen non ſupponit confuſe, & diſtributiuè: igitur. Ad primum dicitur,quòd ſic debet deſcendi: ergo homo, & idem homo nõ eſt hoc animal, & ſic de alijs, & ſic vna deſcendentium erit falſa.

Ad ſecundum dicitur,ꝙ multoties patuit ſolutio. Ad tertium dicitur,ꝙ illa regula debet intelligi, dummodo illi termini pertineant ad eãdem copulam, ſupra quem cadit negatio. *Hoc eo de tra.*

B *De ſuppoſitione confuſa tantũ.*

Arti. I. PRIMO ſciendum,quòd pro maiori declaratione ſuppoſitionis confuſæ tantum ponuntur adhuc aliquæ regulæ. Prima: terminus cõmunis ſumptus cõmuniter, ſequens dictionem importantem actum animæ interiorem, rectus a tali dictione, in quem tranſit actus importatus per talem dictionem,ſupponit confuſe tantum, dummodo in tali dictione non includatur negatio, vt cognoſco,deſidero; appeto,intelligo,ſcio,cõtemno: etiam eorum participia. Et dicitur notanter,ſequens,quia ſi pręcederet, non oportet, quòd ſupponat confuſe tantum,vt hominem cognoſco: ly hominem nõ ſupponit confuſe tantum. *Regula*

Dicit notanter,dictionem importantẽ actum interiorem animæ, quia dictiones importãtes actum ſenſus exterioris,non faciunt terminum ſequentẽ ſupponere confuſe tantũ. vt video lapidem: ibi,lapidem,non ſupponit confuſe tãtum,ſed determinate. Dicitur notanter, rectus à tali dictione, in quam tranſit actus,quia ſi non regeretur à tali dictione,tunc non ſupponeret confuſè tantum, vt cognoſco hominem intellectu: ibi,intellectu,non ſupponit confuſe tantum, ſed determinatè: quia ſupra eũ non tranſit actus huius verbi,ſcio. Dicitur notanter, dummodo talis dictio non includat negationem: quia tunc non ſupponeret confuſe tantum, ſed confuſè, & diſtributiuè propter negationem incluſam in tali dictione, vt ignoro lectionem. Aduerte etiam, quòd iſta tria verba (promitto, obligor, & requiro,faciunt terminos ſequentes communiter ſumptos, rectos ab ipſis, ſupponere confuſè tantum,vt promitto tibi equum: ad equitandum requiritur equus: ibi equum,& equus ſupponunt confuſè tantum. C D *Promitto Obligor, & Requiro.*

Aduerte vltra, ꝙ tales caſus recti à talibus dictionibus,& etiam prioribus importantibus actum interiorem animæ, in ſuis contradictorijs ſupponunt confuſe, & diſtributiue. diſtributione incompleta. Vnde ille: terminus dicitur ſupponere diſtributiue diſtributione incompleta, qui ſic ſe habet, quòd remoto ſigno diſtributiuo, ſupponit confuſe tantum ratione ſigni ſpecialis confuſiui, & ſub tali poteſt recte fieri deſcenſus mixtus: Vnde deſcenſus mixtus eſt, qui *Deſcenſus mixtus.*

E ſit partim copulatiuè, & partim diſiunctiuè: vt bis non bibi vinum: ergo non bis bibi hoc vinum, vel hoc vinum, vel hoc vinum. Ex quo ſequitur, quòd non eſt idem dicere: ergo non promitto tibi equum. & nullum equum tibi promitto: quia vna eſt vera, & alia falſa: neque termini ſupponunt vniformiter: nam in iſta: nullum equum tibi promitto: ly equum ſupponit confuſè, & diſtributiuè diſtributione completa, & eſt vera: nam ſi ſignum diſtributiuum remoueatur, ly equum ſupponit determinatè ſed in iſta: ergo non promitto tibi equum: ly equum ſupponit diſtributiuè diſtributione incompleta: quia ſi ſignum diſtributiuum remoueatur, F puta ly non, ſupponit confuſè tantum ratione ſigni ſpecialis confuſiui, quod impedit, ne negatio diſtribuat diſtributione completa.

Corollarium

Arti 2 SECVNDO ſciendum, quòd ſecunda regula talis eſt: terminus ſupponens communiter, ſequens copulatum ex terminis de prædicamento vbi, & prædicamento quando, ſupponit confuſè tantum: niſi impediatur, & hoc, ſi in tali copulato illa coniunctio, etiam, teneatur diuiſiuè, & non complexiuè. Et ratio huius regulæ eſt: quia tunc talis propoſitio eſt reſolubilis in copulatiuam, vt Pariſijs, & Romæ venditur piper: reſoluitur in iſtam. Pariſijs venditur piper, & Romæ venditur piper. Aduerte etiam, quòd non ſolum copulatum iſtorum prædicamentorum, facit terminum ſe-

G quentem ſupponere confuſè tantum, ſed etiam copulatum ex terminis cuiuſcunque prædicamenti, vt homo currit, & aſinus eſt animal: ibi animal ſupponit confuſe tantum: dummodo ly. &, capiatur diuiſiuè: nam ſi ſtaret complexiuè, tunc non ſupponeret confuſè tantum, ſed magis determinatè, & eſſet falſa. Tertia regula: terminus communis communiter tentus ſupponens, ſequens nomen adiectiuum numerale, vel aduerbium numerale in eadem propoſitione, rectus à verbo à parte poſt, determinato per tale aduerbium vel nomen numerale ex vi tranſitionis, dummodo coniunctio incluſa in iſtis numeralibus capiatur diuiſiuè, ſupponit confuſè tantum: vt bis H cantaui miſſam ter bibi aquam: triplex eſt materia propoſitionum, duplex eſt ſuppoſitio: omnes iſti termini ſupponunt confuſè tantum: puta tam ly miſſam, quàm ly aquam, quàm ly materia, & ſuppoſitio. Et dicitur notanter, ſequens, quia ſi præcederet, non ſupponeret confuſè tantum. Dicitur etiam, rectus, quia ſi non regeretur à tali verbo mediante tali aduerbio, vel adiectiuo nõ ſupponeret confuſè tantum, vt Socrates, qui bis bibit vinum, eſt animal: ibi ly animal non ſupponit confuſe tantum ſed determinate. Dicitur notanter ex vi tranſitionis: quia ſi non regeretur ex vi tranſitionis, tunc non ſupponeret confuſè tantum, vt bis cantaui miſſam gratia Dei: ibi ly gratia non ſupponit confuſè tantum, ſed determinatè: Dici-

Digitized by Google

A Dicitur notanter dummodo, talis dictio includat coniunctionem. quæ teneatur diuiſiuè, & non complexiuè: quia ſi teneretur complexiuè, non oporteret, quod ſupponeret etiam confusè tantum. Et ratio huius regulæ eſt: quia tales propoſitiones æquiualent vni hypotheticæ copulatiuæ, compoſitæ ex duabus categoricis: qui non poſſunt verificari pro vna, & eadem re. Quarta regula: omnis terminus æquiualens orationi compoſitæ ex ſigno vniuerſali affirmatiuo, & termino communi, facit terminum ſequentem ſupponere confusè tantum, vt vbique, ſemper, infinitum, æternum, vt ſemper fuit homo: ibi, homo, ſupponit B confusè tantum; ab æterno fuit mundus, ibi, mundus, ſupponit confusè tantum.

Art. 3. Tertio ſciendum, quòd quinta regula talis eſt: terminus communis communiter tentus, ſequens, obligor, vel eius participium rectus ab ipſo, ſupponit confusè tantum, vt ego ſum obligatus in aliqua hora dicere miſſam: ibi, hora, ſupponit confusè tantum. Sexta regula: quando paria ſigna diſtributiua feruntur ſuper eundem terminum communiter tẽtum, quorum quodlibet ipſum diſtribueret, remoto reliquo. i. depoſito reliquo, talis ſupponit confusè tantum, vel determinatè. Et dicitur notanter, quando ſigna ſunt paria: quia ſi eſſent imparia, tunc non oporteret. vt nonnullus homo non eſt animal; ibi, animal, diſtribuitur: dicitur notanter, diſtributiua, quia de aliis non oporteret. Dicitur notanter, dummodo C ferantur ſuper eundem terminum: quia ſi non ferantur, tunc non oportet, vt omnis homo eſt omne animal, ibi animal diſtribuitur. Dicitur notãter communiter contentũ & ſupponentem. quia ſi non teneatur cõmuniter, & non ſupponeret, tunc non oporteret. Et aduertè, quòd ſi talia ſigna ſint in propoſitione particulari indefinita, vel ſingulari, tunc in plurimum terminus, ſupra quem feruntur illa duo ſigna: ſupponit determinate, vt Socrates non eſt omnis homo: ly homo ſupponit determinate, ſed ſi ſunt in propoſitione vniuerſali, tunc ſupponit confusè tantum: vt nullus homo eſt omne animal, ibi ly animal ſupponit confusè tantum: Debet etiam regu- D la intelligi, dummodo alterum ſignorum non ſit ſignum reſtrictionis, & diſtributionis: quia aliàs non oportet vt nullum animal videns omnem hominem currit: ly hominem diſtribuitur: quia ly omnem eſt ſignum diſtributionis, & reſtrictionis ſimul. Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate Pariſijs, & Romæ venditur piper. Probatur; quia ex- Sophiſma. ponentes eius ſunt veræ, ſcilicet iſtæ, Pariſijs venditur piper, & Romæ venditur piper: ergo ſophiſma eſt verum. In oppoſitum arguitur: quia iſta eſt vera: nullum piper venditur Pariſijs, & Romæ: ergo ſophiſma falſum: patet conſequentia per legem contradictoriarum. Item conuertens ſophiſmatis eſt falſa: ergo, & ipſum ſophiſma. Antecedens patet: quia conuertens eſt ipſa: piper venditur Pariſijs, & Ro-

F mæ. Reſpondetur, quòd ſophiſma eſt verum, & ly piper ſupponit confuſè tantum, vt viſum eſt in regulis ſuppoſitionum. Ad rationes. Ad primam dicitur, quòd illa non eſt ſua contradictoria, ſed iſta Pariſijs, & Romæ non venditur piper. Et dicunt aliqui, quòd ly piper, non diſtribuitur: quia negatio impeditur per illud copulatum, & vniformiter dicunt de omnibus terminis reſpectu ſignorum ſpecialium confuſiuorum, ſed iſti deſtruunt duas regulas logicales. Prima: quòd terminus diſtribuibilis, ſequens negationem, diſtribuitur: nec videtur impediri per illud F copulatum, neque per alia ſigna confuſiua, cum talia non habeant vim diſtribuendi. Secunda regula, quam deſtruunt, quòd terminus diſtribuibilis non diſtributus in vna contradictoriarum debet diſtribui in alia niſi ſit determinatio vnica acceptione accepta. Ideo aliter dicitur, quòd ly piper diſtribuitur diſtributione incompleta, de qua inferius videbitur Tractatu de Deſcenſus. Ad ſecundam dicitur, quòd illa non eſt ſua conuertens ſed iſta, piper venditur Pariſijs vel Romæ; quia terminus importans multitudinem copulatiuè in conuerſa propoſitione, debet in conuertente dicere illam multitudinem disiunctiuè.

Pauo ſuperi⁹ c. 3. E

Regula

Itē paulo ſuperius. ca. 157. D

Regula

ARGVITVR primo ſic: Subiectum huius propoſitionis: Socrates vel chymæra currit, ſupponit; & tamen non videtur, quomodo ſupponat: non diſcrete, quia ſubiectum tenetur communiter: nec communiter, quia ſubiectum ſupponit pro vno ſolo ſcilicet pro G Socrate. Secundo ſic: Subiectum propoſitionis indefinitæ, debet ſupponere determinatè, ſed excluſiua affirmatiua de termino communi, commeniter tento, eſt indefinita: igitur. Tertio ſic. Iſta eſt incongrua, homo, & aſinus eſt animal: ergo animal nonſupponit confuſè tantum. Antecedens patet: quia duo ſingularia, coniuncta per coniunctionem copulatiuam, æquiualent vni plurali. Ad primum dicitur, ponendo talem regulam: Omne diſiunctum, cuius partes præcisè non accipiuntur pro eodem ſingulari, ſupponit communiter, vt Socrates, vel Petrus currit: Socrates, vel chymæra cantat, &c. H Et dicitur notanter, cuius partes non accipiuntur pro eodem ſingulari, quia tunc non ſupponeret communiter ſed diſcretè, vt Socrates, vel hoc album currit, demonſtrando ipſemmet, Socratem, ſed copulatum ex terminis ſingularibus, ſemper ſupponit diſcretè, vt Socrates, & Plato currunt, ſed copulatum ex termino ſingulari, & termino communi, ſupponit communiter, vt Socrates, & homo currunt: ibi ſupponit communiter pro Socrate, & Platone: & etiam pro Socrate, & Cicerone, &c. Et per hoc patet ſolutio ad rationem, cum arguebatur, ſubiectum ſupponit pro vno ſolo: dicitur, quòd verum eſt: ergo ſupponit diſcretè; negatur conſequentia: quia ex modo ſuæ impoſitionis, vel modi ſignificandi non repugnat ſibi ſupponere pro pluribus. Ad ſecundum dicitur, quòd iſta eſt falſa, omne ſubiectum pro-

Regula

Digitized by Google

A propoſitionis indefinitę ſupponit determinatè: nam iſta eſt indefinita, omnem equum videt hō, & tamen ſubiectum non ſupponit determinatè, ſed confuſè tantū. etiam excluſiua affirmatiua eſt indefinita: & tamen ſubiectum non ſupponit determinatè, ſed confuſe tantum, vt viſum eſt.

D citur ad tertium negando, ꝙ dicta locutio ſit incongrua, & hoc capiendo ly, Et, diuiſiue: & ad dictum commune quòd duo ſingularia, coniuncta per iſtam coniunctionem, &, æquiualent plurali, verum eſt ſi ly & capiatur complexè, & non ſi capiatur diuiſiuè.

S V M M V L A R V M

P E T R I   H I S P A N I

Tractatus octauus.

Qui de Relatiuis inſcribitur.

Relatiuumduplicitee

B *RElatiuum eſt duplex: vno mō relatiuum eſt, cuius eſſe eſt ad aliud quodāmodo ſe habere: & ſic relatiuum eſt vnum de decem Prædicamentis. Aliud eſt relatiuū, quod eſt ante latæ rei recordatiuum: quia vt vult Priſcianus in maiori ſuo volumine: Relatio eſt ante latæ rei recordatio, vt Socrates currit, q mouetur: ibi hoc relatiuū, qui, facit recordationem, ſiue relatione n de Socrate, qui eſt res ante lata. Omiſsis aūt relatiuis ſecundum primum modū, de relatiuis ſecundo modo hic intendimus. Relatiuorum aūt quædam ſunt relatiua ſubſtātia, vt qui, ille, & ſimilia.*

Cap. de Relatiuis.

Quædā vero ſunt relatiua accidentis: vt talis, qualis tātus quātus. Relatiuū aūt ſubſtantiæ eſt, qđ refert eādē rē in numero cū ſuo antecedēte: vt qui ille Itē relatiuorum ſubſtātia quædā ſunt relatiua diuerſitatis: vt alius. Et eſt illud, quod refert eandē rē in numero, & ſupponit pro alio: vt Socrates currit, et alius diſputat: quædā vero identitatis: vt ꝗ. ille idē. Relatiuum. aūt ſubſtātia identitatis eſt, quod refert, et ſupponit pro eodem in numero, pro quo ſupponit ſuum antecedens: vt Socrates currit, qui diſputat: ibi hoc relatiuū, qui, refert Socratē, & ſupponit pro Socr. Relatiuorū ſubſtantiæ idētitatis quædā ſunt nōīa: vt qui. quidā, quædā ſunt pronomina D

Relatiuorum diuiſio

E vt ille, idẽ. Item relatiuorũ pronomium identitatis quadã ſunt reciproca: vt ſui, ſibi. ſe cũ ſuo poſſeſsiuo: vt ſuus ſua, ſuum: alia non reciproca, vt ille, idẽ.

Relatiuum reciprocũ cur dictum. Relatiuũ autem reciprocum dicitur, non ꝙ ſit patiẽs: ſed quia ponit modum patientis ſupra ſubſtantiam agentem: quia aliud eſt patiẽs, & aliud eſt modus patientis: quod patet per hoc, ꝙ nominatiuus põt eſſe patiens: vt Socrates percutitur: ſed non põt habere modũ patiẽtis: vnde modus patientis ſemper eſt in obliquis. & ſic patet, ꝙ aliud eſt patiens, & aliud modus patientis. Si quæratur,

F quid addatur ſupra patiens ꝑ relatiuũ reciprocũ? Dicẽdũ eſt, ꝙ addit identitatẽ ſubſtantia, & ponit eã ſub mõ patiẽtis: vt Socrates iubet ſe: ibi ſubſtantia, quæ prius erat agens, ponitur ſub modo patientis: vt in hoc pronõie, ſe, vnde reciprocum poteſt ſic diffiniri. Reciprocum eſt, quod ſignificat ſubſtantiã agentem ſub modo patientis: vel ſic, Reciprocum eſt idem

reciprocũ quid quod ſuiipſius paſsiuum: & iõ hoc relatiuũ, ſui ſignificat per modũ patientis, in quẽ dicitur tranſire actus verbi: nominatiuus aũt ſignificat per modũ agentis. Item ſi quæratur, quare

Quæſitum. hoc pronomen, ſui ſibi, ſe, careat nominatiuo? Dicendũ eſt, ꝙ

G ſolutio patet ex præmiſsis: quia agens non põt ſignificare patiens, ſiue ſub mõ patientis, niſi in obliquis: ſed nominatiuus dicit modum agentis: & ideo natura nominatiui repugnat naturæ huius pronominis, ſui, & ideo non poteſt habere nominatiuum. Ex prædictis patet, ꝙ relatiua identitatis referunt eandẽ rem ſub eodẽ antecedente, & ſemper ſupponunt pro eadẽ re in numero. Et ex hoc patet, ꝙ

Corollaria. maior eſt certitudo ꝑ relatiuũ identitatis, ꝙ̃ per ſuum antecedens loco relatiui poſitum: vt homo currit, homo diſputat: quia dubiũ eſt vtrum de eodẽ

H homine dicatur: Sed cum dicitur: homo currit, ꝯ idem diſputat: certum eſt, ꝙ de eodẽ homine dicatur: hoc. n. patet per Priſcianum dicentem in maiori ſuo volumine, ꝙ cũ dicitur: Aiax venit ad Troiã: & Aiax fortiter pugnauit: dubium eſt, an de eodẽ Aiace dicatur, an de diuerſis. Sed cum dicitur Aiax venit ad Troiã, & idẽ fortiter pugnauit, de eodẽ Aiace in numero ſtatim intelligitur: Et ſic patet: ꝙ maior eſt certitudo per relatiuum identitatis, quam per ſuum antecedens, loco talis relatiui poſitũ.

Dubitatio. Solet autem dubitari circa relatiua identitatis: vtrum deceptio, facta ex diuerſa relatione,

ne,

A ne, ſiat ſecũdum æquiuocationem, vel ſecundum amphibologiam, vel ſecũdum aliquã aliam fallaciam, ut dicendo homo videt aſinum, qui eſt rationalis: ibi hoc relatiuũ, qui, poteſt referri ad hunc termi- qui eſt, homo, vel ad terminũ, qui eſt, aſinus, & ſic ſunt ibi diuerſæ relationes: & ergo ſecundum aliquos ſolet ibi conuenienter aſsignari æquiuocatio. Sed contrarium arguitur: hoc nomen, qui, ſecundum, quod eſt relatiuũ, ſignificat rem unã, æqualiter ſe habentem ad illud, quod ſignificatur per modum ſubſtãtiæ, vt color, qui eſt B in corpore, locus, qui continet rem locatam: & ſic de alijs: ergo deceptio facta ex diuerſa relatione, non facit æquiuocationẽ. Item hoc nomen, qui, ſecundum, quod eſt nomen, ſignificat ſubſtantiam infinitã: ſed iſta ſubſtantia infinita, apta eſt finitari tam per vnum antecedens, quã per aliud: ergo cum illa ſubſtãtia infinitè ſumpta, in ſe ſit vna, & poteſt referre quodlibet antecedens: ergo ſignificatio huius relatiui erit vna: quare ſequitur, quod ibi non erit æquiuocatio. Item ratio cuiuslibet relatiui, ſecundum quod relatiuum, eſt tantum vna: hæc ſ. res antelata, vel rei ante latæ recordatiuum: ergo omne C relatiuum, ſecundum quod relatiuum, participat vnum nomẽ & vnam rationem: ergo relatiuum eſt vniuocum, inquantũ eſt antelatæ rei recordatiuum: ergo particularia relatiua, vt qui, ille, & alius, inquantum ſunt relatiua ſuorum antecedentium non ſunt æquiuoca. Si aliquis obijciat, quod hoc relatiuum, qui, alterius eſt rationis, ſecundum quòd tenetur in hoc antecedente, homo, & alterius, ſecundum quod tenetur in hoc antecedente, aſinus, vt in prædicta oratione: ergo eſt com- D mune, & habet rationes diuerſas: ergo eſt æquiuocum. Dicendum, quòd hoc argumentũ non valet. Nam ſimiliter poſſet probari, quod quodlibet vniuocum eſſet æquiuocum: vt animal eſſet æquiuocum, ſecũdum quòd eſt homo, vel ſecundum quòd eſt in homine: & aliam habet rationem, ſecundum quòd eſt equus, vel ſecundum quod eſt in equo, et ſic hoc nomen animal, aliam habet rationem hic, & ibi: & eſt commune, non tamẽ æquiuocum, ſed vniuocum. Soluendum eſt breuiter, quòd ſicut vniuoca dicuntur habere eandem rationem: non ſecundum ſe, ſed in vniuóco vniuocãte, vt hõ, bos, equus, et ſimilia

Obiect.

E ritur ſuppoſitio, quia talia non ſupponunt, cum ſint pura ſyncategoremata. Aliquando ſunt partim categoremata, & ſyncategoremata: quibus in mente correſpondet aggregatum ex actu referendi, & conceptu: & hoc eſt quando in referendo ponuntur ſiue ſuis relatis: vt Socrates currit, ille diſputat: ibi ille, tenetur partim categorematice & partim ſyncategorematice, & tunc dicitur relatiuum referens, & relatum ſimiliter: & de talibus quæritur qualiter ſupponant. Et dicitur referens, & relatum, eo quòd ſupplet vicem relatiui referentis, & relati. Vnde relatiuum relatũ propriè eſt antecedens, iunctu immediatè ſuo
F relatiuo ut Socrates currit, & ille Socrates diſputat: ibi, ille, eſt relatiuum referens, & Socrates relatiuum relatum: & totum ſimul dicitur relatiuum referens, & relatum ſimul. & quia quando relatiuum ponitur ſine tali antecedente, ſupplet vicem illorũ duorum: ideo dicitur relatiuũ referens, & relatum ſimul.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd relatiuorum grammaticalium quædam ſunt ſubſtantiæ, & quędam accidentis. Relatiuum ſubſtantiæ eſt, quod in referendo ſuum antecedens, non connotat aliquam diſpoſitionem accidentalem adiacere rei, pro qua ſupponit ſuum antecedens, neque alicui rei comparatæ rei antecedentis: vt ſuus, ſui, ille, ipſe. Ex quo ſequitur, quòd non dicitur ſubſtantiæ, eo quòd referat ſubſtantiam: quia indifferenter põt referre ſubſtantiam, & accidens, ſed dicitur ſubſtantiæ, quia non connotat aliquam diſpoſitionem adiacere rei, pro qua ſupponit G ſuum antecedens, neque rei comparatæ rei antecedentis. Sed relatiuum antecedentis eſt, quod in referendo ſuum antecedens, connotat aliquam diſpoſitionem adiacere rei, pro qua ſupponit ſuum antecedens, vel rei comparatæ rei antecedentis, vt dicendo Socrates eſt albus, & talis eſt Plato: ibi ly talis, eſt relatiuum accidentis, & refert ly Socratem: & connotat aliquam diſpoſitionem accidẽtalem adiacere Socrati & Platoni, qui comparatur Socrati. Et ideo dicitur accidentis: quia connotat aliquã diſpoſitionem tali vel tali rei adiacere. Item relatiuorum ſubſtãtiæ aliud eſt identitatis, vt idem, ſui: aliud diuerſitatis: vt alterum, aliud, reliquum. Vnde relatiuum ſubſtantiæ identitatis eſt, H
quod refert antecedens præciſe pro illo, vel illis; pro quo, vel quibus tale antecedens capitur. Sed relatiuum diuerſitatis eſt, quod importat aliam, vel alias res, quam ſuum antecedens importet: vt Socrates currit, & reliquus diſputat: ibi reliquus importat aliam rem, quam Socrates. Item relatiuorum identitatis, quædam ſunt reciproca: vt idem, ſui: & quædam non reciproca. Vnde relatiuum reciprocum eſt, quod in referẽdo ſuum antecedens, exiſtens totale ſubiectum propoſitionis, vel pars principalis: denotat actum importatum per verbum, tranſire immediatè in rem, pro qua ſupponit ſuum antecedens, & tunc ponitur in eadem categorica cũ ſuo antecedente: vt Socrates diligit ſe: ibi denotatur ꝙ actus importatus ꝑ ly diligit, ineſt ipſi Socrati.

A ti. Sed relatiua non reciproca referunt ſuum antecedens exiſtens totale ſubiectū, vel pars principalis ſubiecti, non denotans actum importatū per verbū, immediatè tranſire in rem, pro qua ſupponit ſuū antecedens, & non ponūtur in eadem categorica cum ſuo antecedente. Et talia quandoque tenentur demõſtratiuè quãdoque relatiuè & quandoque indefinitè: demonſtratiuè, quando nõ præcedit aliquis terminus, ad quem referuntur, vt ille Socrates currit: relatiuè, quando præcedit aliquis terminus, ad quem referantur, vt dicendo, Socrates currit, & ille mouetur: indefinitè, quando nullam rem certã important, vt dicendo, qui fuerit audax, expugnet caſtrum.

Arti. 3. TERTIO ſciendum, quòd de ſuppoſitione relatiui ſubſtantiæ identitatis non reciproci B ponuntur aliquæ regulæ. *Regula* Prima: relatiuum identitatis ſubſtantiæ non reciprocum, referens relatione perſonali, ſupponens in propoſitione hypothetica copulatiua, ſupponit ſolum pro illo vel illis, pro quo vel quibus verificatur propoſitio ſui antecedentis. Et dicitur notanter, referens relatione perſonali, quia ſi referret relatione ſimplici, non oportet, vt femina clauſit portam, quæ reſerauit: ibi ly, quæ, non ſupponit pro illo, pro quo verificatur propoſitio ſui antecedentis: nam femina in antecedente ſupponit pro Eua: & ly quæ pro qualibet alia muliere. Vnde relatio perſonalis eſt quando relatiuū identitatis ſubſtantiæ ſupponit pro eadem re in numero cum ſuo antecedente, ſed relatio ſimplex eſt, quando non C ſupponit pro eadem in numero cum ſuo antecedente, ſed ſolum in ſpecie, vt in prædicto exemplo. Et aduerte, quòd in iſta regula non eſt controuerſia inter Doctores, vt dicendo aſinus eſt animal, & illud eſt homo: ibi iſtud relatiuum illud, ſupponit ſolum pro illo vel illis, de quibus verificatur pro animali, quod eſt aſinus: ideo iſtà copulatiua eſt falſa, & eſt ſenſus, aſinus eſt animal, & illud animal quod eſt aſinus, eſt homo, & illud eſt falſum; & tamen ſi ſupponeret pro illo, pro quo ſupponit ſuum antecedens, ſic ſcilicet, quòd loco eius liceret ponere ſuum antecedens, eſſet vera: quia ſenſus eſſet: aſinus eſt animal, & animal eſt homo, & ſic illa copulatiua eſſet vera, quæ eſt contra modum concipiendi hominum, D ſecundum quem debent fieri iſtæ proprietatea logicales. Ex iſtis ſequitur, quòd relatiuum ſubſtantiæ identitatis non reciprocum ſupponit, vbi ſuum antecedens non ſupponit, vt antichriſtus non eſt, & ipſe erit: ibi ly ipſe ſupponit pro antichriſto, & tamen iſte terminus, antichriſtus, in antecedente non ſupponit. *Corollaria.* Sequitur ſecundo, quòd in propoſitione merè categorica de præſenti, in qua nullum ponitur ampliatiuum: ſupponit pro illo, quod non eſt, ſed fuit, vel erit: vt hic antichriſtus erit, & ille non eſt: ibi, ille, ſupponit pro antichriſto, qui erit: quia pro eo verificatur propoſitio ſui antecedentis. Et aduerte etiam, quòd relatiuum non ſupponit in

Digitized by Google

E *eſt ibi propter naturam affir-
mationis. nec propter dependē-
tiam ſubiecti, inquantum eſt
ſubiectū: ſed propter dependen
tiam eius, quod eſt ſubiectum:
quia aliud eſt ſubiectū inquan
tum ſubiectum: & id quod eſt
ſubiecti, & aliud eſt prædica
tum, & illud quod eſt prædica
ti, & ſic quicquid affirmatur
in propoſitione inchoata à rela
tiuo, negatur in ſua cōtradicto
ria: quia contradictoria iſtius,
ille diſputat, eſt iſta: nō ille di
ſputat, negatione præpoſita re-*
Regula *latiuo. De relatiuo identitatis
non reciproco talis datur regu*
F *la: Oē relatiuū identitatis non
reciprocum, habet eandem ſup
poſitionē, quam habet ſuū an
tecedens, vt cum dicitur, oīs hō
currit, & ille eſt Socrates: hoc re
latiuum, ille, ſupponit pro oī ho
mine. quia ſenſus eſt, omnis hō
currit, & ille eſt Socrates i. oīs
hō eſt Socrates. Dico aūt nō re-
ciprocū: quia cū dicitur, oīs hō
videt ſe, non eſt ſenſus, omnis
hō videt oēm hominem: vnde
loco huius relatiui, ſe. non licet
ponere ſuum antecedens: loco
autem alterius licet ponere.
Habito de relatiuo ſubſtantiæ
dicendum eſt de relatiuo acci
dentis. Relatiuum autem acci
dentis eſt, quod refert eandem
rem per modum denominatio
nis; vt tale, quale, &c. vnde
hæc eſt differētia relatiui ſub* G
*ſtantiæ ad relatiuum acciden-
tis, quia relatiuum ſubſtan-
tiæ refert rem vniuocam per
modum, quod quid eſt, vt al-
bedo, quæ eſt in pariete, color,
qui eſt in corpore: Relatiuum
autem accidentis eſt, quod re-
fert rē ſuam per modum deno
minationis: vt Socrates eſt al-
bus, & talis eſt Plato. Alia au
tem differētia datur eorundē:
quia relatiuum ſubſtantiæ re-
fert idē in numero: relatiuum
vero accidentis refert idem in
ſpecie: vt Socrates eſt albus, &
talis eſt Plato: quia idem nu-
mero non poteſt eſſe in diuerſis
ſubiectis, ſed bene idem ſpecie.* H
*Relatiuorum autem acciden-
tis aliud eſt relatiuum identi-
tatis, vt talis, aliud vero di-
uerſitatis, vt alter. Relatiuum
accidentis idētitatis eſt, quod
refert eandem qualitatem in
ſpecie, & ſupponit pro eadem
in ſpecie: vt Socrates eſt albus,
& talis eſt Plato. Relatiuum
autem accidentis diuerſitatis
eſt, quod refert eandem quali-
tatem in ſpecie, ſed ſupponit
pro alia diuerſa in ſpecie, vt
Socrates eſt albus, & alterius
modi eſt Plato. Differt autem
relatiuum ſubſtantiæ identita
tis a relatiuis accidentiū iden
titatis: quia relatiuum iden-
titatis ſubſtantiæ refert eandē*

ſub-

Digitized by Google

A *ſubſtantiam in numero: relatiuum autem identitatis accidentis non refert idem accidens in numero, ſed ſolum idẽ accidẽs in ſpecie. Relatiuorum identitatis accidẽtis aliud eſt relatiuum quantitatis continuæ, vt tantus, aliud vero quantitatis diſcretæ: vt, tot, quot. Item relatiuorum numerorum, quædam ſunt nomina: vt totidẽ, quædam ſunt aduerbia: vt totiens. Sciendũ ꝙ talis, tantus, tot, totiens, totidem poſſunt dici relatiua, & demonſtratiua: relatiua vt ſi ad præſentes referantur: demonſtratiua, vt cum dicimus demon-* B *ſtrando mare tale eſt rubeũ: demonſtrando Herculem, talis fuit Plato. Si autem non referantur ad præſentes, ſiue per demonſtrationem rerum præſentium: tunc ſunt reditiua: quia redeunt interrogatione præcedente: vt qualis eſt Plato, talis eſt Socrates: relatiua quando ſine interrogatione proferuntur, vt talis eſt Socrates, qualis eſt Plato, & quando ad nomina adiectiua dicũtur ſpecialium accidentium: vt æthiops eſt niger, & talis eſt coruus: & Socrates fuit albus, & talis fuit Plato.*

PRIMO ſciendum, quòd relatiuum eſt duplex, ſcilicet grãmaticale, & logicale: de logi- C cali viſum eſt in prædicamentis: & de iſtis, cuiuſmodi ſunt pater, & filius: ſimile, æquale, non eſt ad propoſitum: quia talia relatiua habent talem ſuppoſitionem, ſicut alij termini abſoluti: ideo ſolum videndum eſt de relatiuis grammaticalib. Vnde relatiuum grammaticale, poteſt capi dupliciter. Vno modo primè intentionaliter: alio modo, ſecundè intentionaliter. Primò intentionaliter eſt terminus mentalis, vocalis, vel ſcriptus ſecundario notificans rem, prius notificatam per ſuum antecedens: & hoc eſt ꝙ dicitur, quòd relatiuum eſt rei ante latæ recordatiuũ: vt Socrates currit, & ille mouetur: ibi, ille, eſt relatiuum grammaticale: quia ſecundario notificat rem, ſcilicet Socratem prius notificatam. D Sed ſecundò intentionaliter eſt reſpectus rationis, qui attribuitur termino mentali, vocali, vel ſcripto: qui ſecundario notificat rem, prius notificatam per ſuum antecedens.

Et aduerte, quòd in iſto tractatu nihil aliud volumus videre, niſi qualiter talia relatiua grammaticalia ſupponant. Pro cuius declaratione eſt aduertendum, quòd talia relatiua grammaticalia aliquando in oratione ſunt pura ſyncategoremata, limitantia terminum, vel conceptum, ſupra quem cadunt ad ſtandum relatiuè: & tunc talibus in mente non correſpondet, niſi actus referendi, qui fit quando in referendo ponuntur cum ſuis relatis: vt Socrates currit, & ille Socrates diſputat: & tunc dicuntur relatiua referentia tantum: & de talibus non quæ-

ritur

Digitized by Google

E ritur ſuppoſitio, quia talia non ſupponunt, cum ſint pura ſyncategoremata. Aliquando ſunt partim categoremata, & ſyncategoremata: quibus in mente correſpondet aggregatum ex actu referendi, & conceptu: & hoc eſt quando in referendo ponuntur ſiue ſuis relatis: vt Socrates currit, ille diſputat: ibi ille, tenetur partim categorematicè, & partim ſyncategorematice, & tunc dicitur relatiuum referens, & relatum ſimiliter: & de talibus quæritur qualiter ſupponant. Et dicitur referens, & relatum, eo quòd ſupplet vicem relatiui referentis, & relati. Vnde relatiuum relatũ propriè eſt antecedens, iunctũ immediatè ſuo

F relatiuo ut Socrates currit, & ille Socrates diſputat: ibi, ille, eſt relatiuum referens, & Socrates relatiuum relatum: & totum ſimul dicitur relatiuum referens, & relatum ſimul, & quia quando relatiuum ponitur ſine tali antecedente, ſupplet vicem illorũ duorum: ideo dicitur relatiuũ referens, & relatum ſimul.

nu. 2. SECVNDO ſciendum, quòd relatiuorum grammaticalium quædam ſunt ſubſtantiæ, & quędam accidentis. Relatiuum ſubſtantiæ eſt, quod in referendo ſuum antecedens, non connotat aliquam diſpoſitionem accidentalem adiacere rei, pro qua ſupponit ſuum antecedens, neque alicui rei comparatæ rei antecedentis: vt ſuus, ſui, ille, ipſe. Ex quo ſequitur, quòd non dicitur ſubſtantiæ, eo quòd referat ſubſtantiam: quia indifferenter põt referre ſubſtantiam, & accidens, ſed dicitur ſubſtantiæ, quia non connotat aliquam diſpoſitionem adiacere rei, pro qua ſupponit G ſuum antecedens, neque rei comparatæ rei antecedentis. Sed relatiuum antecedentis eſt, quod in referendo ſuum antecedens, connotat aliquam diſpoſitionem adiacere rei, pro qua ſupponit ſuum antecedens, vel rei comparatæ rei antecedentis, vt dicendo Socrates eſt albus, & talis eſt Plato: ibi ly talis, eſt relatiuum accidentis, & refert ly Socratem: & connotat aliquam diſpoſitionem accidẽtalem adiacere Socrati & Platoni, qui comparatur Socrati. Et ideo dicitur accidentis: quia connotat aliquã diſpoſitionem. tali vel tali rei adiacere. Item relatiuorum ſubſtãtiæ aliud eſt identitatis, vt idem, ſui: aliud diuerſitatis: vt alterum, aliud, reliquum. Vnde relatiuum ſubſtantiæ identitatis eſt, H quod refert antecedens præciſe pro illo, vel illis; pro quo, vel quibus tale antecedens capitur. Sed relatiuum diuerſitatis eſt, quod importat aliam, vel alias res, quam ſuum antecedens importet: vt Socrates currit, & reliquus diſputat: ibi reliquus importat aliam rem, quam Socrates. Item relatiuorum identitatis, quædam ſunt reciproca: vt idem, ſui: & quædam non reciproca. Vnde relatiuum reciprocum eſt, quod in referẽdo ſuum antecedens, exiſtens totale ſubiectum propoſitionis, vel pars principalis: denotat actum importatum per verbum, tranſire immediatè in rem, pro qua ſupponit ſuum antecedens, & tunc ponitur in eadem categorica cũ ſuo antecedente: vt Socrates diligit ſe: ibi denotatur quòd actus importatus p ly diligit, ineſt ipſi Socrati.

A ti. Sed relatiua non reciproca referunt ſuum antecedens exiſtens totale ſubiectũ, vel pars principalis ſubiecti, non denotans actum importatũ per verbũ, immediatè tranſire in rem, pro qua ſupponit ſuũ antecedens, & non ponũtur in eadem categorica cum ſuo antecedente. Et talia quandoque tenentur demõſtratiuè quãdoque relatiuè & quandoque indefinitè: demonſtratiuè, quando nõ præcedit aliquis terminus, ad quem referuntur, vt ille Socrates currit: relatiuè, quando præcedit aliquis terminus, ad quem referantur, vt dicendo, Socrates currit, & ille mouetur: indefinitè, quando nullam rem certã important, vt dicendo, qui fuerit audax, expugnet caſtrum.

Arti. 3. TERTIO ſciendum, quòd de ſuppoſitione relatiui ſubſtantiæ identitatis non reciproci ponuntur aliquæ regulæ. Pri-

B

Regula ma: relatiuum identitatis ſubſtantiæ non reciprocum, referens relatione perſonali, ſupponens in propoſitione hypothetica copulatiua, ſupponit ſolum pro illo vel illis, pro quo vel quibus verificatur propoſitio ſui antecedentis. Et dicitur notanter, referens relatione perſonali, quia ſi referret relatione ſimplici, non oportet, vt femina clauſit portam, quæ reſerauit: ibi ly, quæ, non ſupponit pro illo, pro quo verificatur propoſitio ſui antecedentis: nam femina in antecedente ſupponit pro Eua: & ly quæ pro qualibet alia muliere. Vnde relatio perſonalis eſt quando relatiuũ identitatis ſubſtantiæ ſupponit pro eadem re in numero cum ſuo antecedente, ſed relatio ſimplex eſt, quando non C ſupponit pro eadem in numero cum ſuo antecedente, ſed ſolum in ſpecie, vt in prædicto exemplo. Et aduerte, quòd in iſta regula non eſt controuerſia inter Doctores, vt dicendo aſinus eſt animal, & illud eſt homo: ibi iſtud relatiuum illud, ſupponit ſolum pro illo vel illis, de quibus verificatur pro animali, quod eſt aſinus: ideo iſtà copulatiua eſt falſa, & eſt ſenſus, aſinus eſt animal, & illud animal quod eſt aſinus, eſt homo, & illud eſt falſum; & tamen ſi ſupponeret pro illo, pro quo ſupponit ſuum antecedens, ſic ſcilicet, quòd loco eius liceret ponere ſuum antecedens, eſſet vera: quia ſenſus eſſet: aſinus eſt animal, & animal eſt homo, & ſic illa copulatiua eſſet vera, quæ eſt contra modum concipiendi hominum, ſecundum quem debent fieri iſtæ D proprietatea logicales. Ex iſtis ſequitur, quòd relatiuum ſubſtantiæ identitatis non reciprocum ſupponit, vbi ſuum antecedens non ſupponit, vt antichriſtus non eſt, & ipſe erit: ibi ly ipſe ſupponit pro antichriſto, & tamen iſte terminus, antichriſtus, in antecedente non ſupponit. Sequitur ſecundo, quòd in propoſitione merè categorica de præſenti, in qua nullum ponitur ampliatiuum: ſupponit pro illo, quod non eſt, ſed fuit, vel erit: vt hic antichriſtus erit, & ille non eſt: ibi, ille, ſupponit pro antichriſto, qui erit: quia pro eo verificatur propoſitio ſui antecedentis. Et aduerte etiam, quòd relatiuum non ſupponit *Corollaria.*

in

Digitized by Google

E in propoſitione copulatiua duobus modis antecedente ſupponente. Primo quando relatiuum reſtringitur per aliquid: ita, quòd pro nullo poteſt capi, licet propoſitio ſui antecedentis pro aliquo verificetur, vt, Socrates eſt homo, & ipſe exiſtens aſinus currit: ibi ly, ipſe, non ſupponit propter illam reſtrictionem, exiſtens aſinus. Secundo quando propoſitio ſui antecedentis eſt falſa, vt homo eſt aſinus, & ille eſt rationalis: ibi, ille, pro nullo ſupponit: quia ſi ſupponeret, ſupponeret pro illo, pro quo verificatur propoſitio ſui antecedentis, ſed talis pro nullo verificatur: igitur. Et ſi quis dicat: vnde venit, quòd relatiuum aliter refert antecedens in propoſitione copulatiua: quia reſtrictè ipſum refert, & aliter F in propoſitione diſiunctiua, vel conditionali, vbi non refert reſtrictè? Reſpõdetur, quòd prouenit ex modo concipiendi hominum, qui inclinantur naturali inclinatione ad aſſentiendum vero, & diſſentiendum falſo.

Obiectio.

Sophiſma.

Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate aliquod enunciabile eſt falſum, & idem neceſſario eſt verum. Probatur: quia eſt vna copulatiua, cuius ambæ partes ſunt veræ: igitur: de prima notum eſt: de ſecunda probatur: quia aliquod idem neceſſario eſt verum, vt patet per æquiualentiam propoſitionum.

Improbatur, quia impoſſibile eſt idem enunciabile ſimul eſſe verum, & falſum. Reſpondetur, quòd idem poteſt capi dupliciter. Vno modo relatiue, & ſic ſophiſma eſt falſum: quia ſecunda pars eſt falſa: & eſt ſenſus, idem enunciabile, quod eſt falſum, eſt verum: vel poteſt teneri indefinite, & ly neceſſario G nominaliter eſt datiui caſus: & ſic verum eſt. & eſt ſenſus aliquod enunciabile, quod eſt idem cum neceſſario, eſt verum.

ARGVITVR primo ſic: Si relatiuum ſecundario faceret notitiam rei, ſequeretur, quòd ſibi correſponderet conceptus antecedentis, ſed hoc eſt falſum: quia dicendo, Socrates currit, & ille Socrates diſputat: illi relatiuo, ille, non correſpondet, niſi actus referendi: cum ſit purum ſyncategorema. Secundo ſic: tale relatiuum eſt purum ſyncategorema: ergo non ſupponit: Nec valet dicere, quod, vt eſt relatiuum pure referens non ſupponit, ſed vt ſupplet vicem relatiui referentis, & relati ſimul. H Contra: quia ſic æquiualet aggregato ex ſyncategoremate & categoremate: ergo non ſupponit. Tertio ſic: Nihil eſt in mente, quod ſupplet vicem relatiui inferentis, & relati ſimul: ergo nullum erit relatiuum mentale. Antecedens probatur: quia in mente omnia exprimuntur. Ad primum dicitur, quòd relatiuo referenti tantum, correſpondet actus referendi, ſed tale proprie non eſt relatiuum, ſed relatiuo, quod ſupplet vicem aggregati ex relatiuo referente, & relato ſimul, bene correſpondet conceptus antecedentis: ita quòd: quando dicitur, quòd relatiuum facit ſecundario notitiam, id eſt, excitat potentiam ad formandum conceptum de antecedente: & per hoc

Digitized by Google

A hoc ſoluitur tertia ratio. Ad ſecundum dicitur ponendo aliquas propoſitiones. Prima: relatiuum identitatis pure referens, non ſupponit, quia eſt purum ſyncategorema. Secunda: relatiuum diuerſitatis; ſubſtantiæ non reciprocum, ſupplens vicem relatiui referentis, & relati ſimul; ſupponit. Et ad rationem dicitur, quòd verum eſt; quando a tali ſyncategoremate propoſitio capit ſuam quantitatem, ſed quando non capit, tunc tale aggregatum ex vno ſyncategoremate, & categoremate poteſt ſupponere, & tunc illud ſyncategorema poteſt eſſe pars ſubiecti. Ad tertiam patet ſolutio in ſolutione primi argumenti.

Sequuntur aliquæ regulæ de relatiuis

B

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quòd ſecunda regula eſt talis: non oportet, quòd relatiuum ſubſtantiæ identitatis, non reciprocum, ſupponens, poſitum in propoſitione hypothetica conditionali, præciſe ſupponat pro illo vel illis, pro quo vel quibus verificatur propoſitio, in qua ponitur ſuum antecedens: quia iſta propoſitio communiter negatur. Deus non eſt, ſi ipſe eſt omnipotens, & tamen ſi illud relatiuum, ipſe, ſolum ſupponeret pro illo vel illis, pro quo vel quibus propoſitio antecedentis verificatur; ipſa eſſet vera, cum ſenſus eius eſſet, Deus non eſt, ſi ipſe Deus, qui non eſt, eſt omnipotens: modo ille ſenſus eſt verus, cum ſit bona conſequentia: quia antecedens eſt propoſitio impoſſibilis: modo omnis conditionalis, cuius antecedens eſt impoſſibile, eſt vera: ſimiliter diceretur de iſta? Socrates eſt aſinus, ſi ipſe eſt rationalis: quia ſenſus eſt, Socrates eſt aſinus, ſi ipſe Socrates qui eſt aſinus, eſt rationalis. Tertia regula: relatiuum ſubſtantiæ identitatis; non reciprocum, ſupponens in propoſitione hypothetica diſiunctiua: non ſolum ſupponit pro illo vel illis, pro quo, vel quibus verificatur propoſitio ſui antecedentis: ſed pro omni illo, pro quo ſupponit ſuum antecedens: iſta communiter conceditur: Socrates currit, vel ipſe quieſcit, tamẽ ſi illud relatiuum, ipſe, ſupponeret præciſè pro illo pro quo propoſitio antecedentis verificatur, illa eſſet falſa ſuppoſitio, q Socrates nõ curreret: quia eſſet vna diſiunctiua: cuius vtraq; pars eſſet falſa, cum ſenſus eſſet talis, Socrates currit vel ipſe Socrates, qui currit: requieſcit: modo hoc eſt falſum: ſimiliter iſta communiter conceditur, Socrates eſt aſinus, vel ipſe eſt homo, & tamen ſi illud relatiuum ipſe, ſupponeret præciſè pro illo, pro quo propoſitio antecedentis verificatur, tunc ipſa eſt falſa, cum ſenſus eius eſſet talis: Socrates eſt aſinus, vel ipſe Socrates, qui eſt aſinus, eſt homo; ille ſenſus eſt falſus, & ſimiliter diceretur de multis alijs. Ex iſtis ſequitur, primo, quòd in copulatiua affirmatiua loco relatiui non licet ponere antecedens: quia propoſitio de antecedente, loco relatiui poſita, eſſet vera, quæ eſſet falſa: ſi relatiuum poneretur, vt iſta eſt falſa: aſinus eſt animal, & Socrates eſt illud, & tamen illa eſt vera, aſinus eſt *Corollarium.*

C D

Digitized by Google

E eſt animal, & Socrates eſt animal. Sequitur ſecondo, quòd in diſiunctiua & conditionali loco relatiui licet ponere antecedens, vt homo currit, vel ipſe quieſcit. Similiter idem eſt dicere, Socrates eſt homo, ſi ipſe eſt aſinus & dicere Socrates eſt homo, ſi Socrates eſt aſinus.

Arti. 2. SECVNDO ſciendum, quòd ad videndum: qua ſuppoſitione ſupponat relatiuum, ponuntur aliquæ regulæ.

Regula Prima: relatiuum ſubſtantiæ identitatis, habens pro antecedente terminum diſcrete tẽtum, dummodo illud relatiuum ſit primitiuæ ſpeciei: ſupponit diſcretè: vt Socrates currit, & ille mouetur: ibi illud relatiuum, ille, ſupponit diſcretè, & loco talis relatiui licet ponere antecedens.

Secunda regula: relatiuum F ſubſtantiæ identitatis non reciprocum, ſupponens cõmuniter, ſupponit illa ſuppoſitione, qua ſupponeret terminus abſolutus, communiter tentus, in tali loco poſitus, vt homo currit, vel ipſe mouetur: ibi illud relatiuum, ipſe, ſupponit perſonaliter, & determinate; quia ſi loco eius poneretur ſuum antecedens tale antecedens ſupponeret determinatè: ſimiliter cum dicitur, homo currit, & omnis ille mouetur: ibi ly ille ſupponit confuſè, & diſtributiue: quia ſi loco illius poneretur ſuũ antecedentes; tale ſupponeret confuſe, & diſtributiue. Ex quo patet, quòd relatiuum ſubſtantiæ identitatis non reciprocum, variat ſuam ſuppoſitionem per additionem vel remotionem ſignorum diſtributiuorum, ſicut & alij termini. *Corollarium* Et ſiquis dicat, quòd hoc eſt contra regulam communem omnium logicorum, dicentium; quod relatiuũ ſubſtantiæ identitatis non reciprocum ſupponit eodem modo, ſicut ſuum antecedens. G *Obiectio* Reſpondetur, quòd illa regula eſt vera, quando antecedens & relatiuum accipiuntur ſine ſigno confuſiuo, & ꝙ non ſit aliquid impediens. Tertia regula: relatiuum ſubſtantiæ identitatis reciprocum primitiuæ ſpeciei, ſupponit eadẽ ſpecie ſuppoſitionis, ſicut ſuum antecedens, & etiam pro illo, vel illis, pro quo vel quibus ſuum antecedens ſupponit: tamen eſt differentia: quia H ſub relatiuo ſubſtãtiæ identitatis reciproco, ſupponente confuſe, & diſtributiue, fit ſolum deſcenſus ſigillatim; ideo loco relatiui ſubſtantiæ identitatis reciproci non licet ponere ſuum antecedens; vt loco iſtius relatiui, ſe, in iſta propoſitione, omnis homo videt ſe, non licet ponere antecedens eius cum tali ſpecie ſuppoſitionis, ſic dicendo, omnis homo videt omnem hominem, quia prima poteſt eſſe vera, ſecunda exiſtente falſa. Vnde deſcendere ſigillatim, eſt, quando ſub termino ſupponente cõmuniter pro pluribus, poſito a parte prædicati, non fit deſcenſus, quin etiam fiat ſub ſubiecto: ſic quòd ſingulare, quod ſumitur ſub prædicato, debet correſpondere ſingulari ſumpto ſub ſubiecto, vt omnis homo videt ſe, ſic debet deſcendi: ergo Socrates videt ſe, & Plato videt ſe, &c. vel ſic: Socrſes videt Socratem, Plato Platonem. Sed de ſuppoſitione relatiui ſuus, eſt aduertendũ, quòd iſtud relatiuum

A ſuum, ſuus, ponitur in propoſitione cum termino ſignificante rem poſſeſſam, vel ſine tali termino. Si cum tali termino, hoc eſt dupliciter: quia vel ponitur in eadem categorica, & tunc ſupponit ſicut ſuum antecedẽs; puta pro poſſeſſore, vt Socrates equitat ſuum equum: ibi ly ſuũ, ſupponit diſcretè pro ipſo Socrate. ſi in alia categorica: tunc ſupponit ſicut ſupponeret terminus abſolutus, communiter tẽtus loco eius poſitus, vt Socrates currit, & ſuus equus equitat: ly ſuus, ſupponit determinatè pro poſſeſſore. Si vero ponatur ſine termino, ſignificante rem poſſeſſam, ſupponit ſicut ſupponeret terminus abſolutus loco eius poſitus pro re poſſeſſa, vt omnis homo habet B ſuum: ibi ſuum, ſupponit confusè tantum pro re poſſeſſa.

Arti. 3. TERTIO ſciendum, quòd relatiuum ſubſtantiæ diuerſitatis nunquam ſupponit pro illo, pro quo verificatur propoſitio ſui antecedentis, vt Socrates currit & reliquus diſputat: ibi ly reliquus non ſupponit pro illo pro quo verificatur propoſitio ſui antecedentis. Et aduerte, quòd tale relatiuum diuerſitatis. ſi ſupponat, ſupponit ſicut terminus abſolutus communiter tentus ſupponeret, ſi loco eius poneretur, & variatur eius ſuppoſitio ſecundum aliam & aliam additionem ſigni, vt homo currit, & alius diſputat: vbi ly alius, ſupponit determinatè; Socrates currit, & iſte alius diſputat: ibi alius ſupponit diſcretè. Aduerte tamen, quòd tale relatiuum diuerſitatis ſtat in duobus caſibus non ſupponeret C primo quã do antecedens eius non ſupponit, vt antichriſtus currit, & alius ſcribit: ibi, alius, non ſupponit: quia de nullo ente verum eſt dicere, quòd ſit alius ab antichriſto: quia tunc ſequeretur antichriſtum eſſe, vt patet exponendo. Secundo quando antecedens ſupponit pro quolibet ente mundi, vt omne ens eſt, & aliud currit: ibi aliud non ſupponit: quia nullum eſt ens mundi, quod ſit ab omni ente mundi aliud. Relatiuum accidentis eſt duplex, ſcilicet identitatis, & diuerſitatis. Identitatis eſt, quod natum eſt ſupponere pro re ſimili, vel æquali illi rei, pro qua verificatur propoſitio ſui antecedentis, vt Socrates eſt albus, & talis eſt Plato. Sed diuerſitatis eſt, quod natum eſt ſupponere pro re D diſſimili, vel inæquali, pro qua verificatur propoſitio ſui antecedentis, vt Socrates eſt albus, & alterius modi eſt Plato: Et quodlibet tale poteſt eſſe duplex, ſcilicet reciprocũ, & non reciprocum: reciproca ſupplentur per iſta complexa, ſe taliter qualificatum, vel ſe aliter qualificatũ, vt Socrates videt ſe taliter qualificatum ſicut Plato, Socrates videt ſe aliter qualificatum, quàm ſit Plato. Vnde pro ſuppoſitione omnium iſtorum ponuntur duæ regulæ. Prima: nunquam relatiuum accidentis ſupponit pro illo vel illis, pro quo, vel quibus verificatur propoſitio ſui antecedentis, ſed pro re ſimili, vel æquali, vel diſſimili, vel inæquali pro qua verificatur *Regũla*

Digitized by Google

propoſitio ſui antecedentis.

E Secunda regula: ſuppoſitio relatiui accidentis variatur ſecundum aliam, & aliam additionem ſigni: nam ſi addatur ſignum vniuerſale, ſupponet confuſe & diſtributiue, vt Socrates eſt albus & talis eſt Plato: ibi talis ſupponit determinate. Socrates eſt albus, & omnis talis eſt homo: ibi talis ſupponit confuſè & diſtributiuè. Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate: omnis homo eſt animal, & riſibile eſt illud. Probatur: nam eſt vna copulatiua, cuius vtraq; pars eſt vera, de prima notum eſt de ſecunda patet: nam hoc relatiuum illud, ſupponit determinate: ergo eſt vera: nam ad eius veritatem ſufficit verificatio vnius ſingularis. Improbatur ſic: riſibile ſupponit de-

Sophiſma.

F terminate, ſignetur ergo aliquod ſuppoſitum eius, & ſit Socrates: tunc hæc eſt falſa, omnis homo eſt animal, & Socrates eſt ille: ergo ſophiſma eſt falſum. Reſpondetur, quòd ipſum eſt verum, & negatur quòd iſta ſit falſa: omnis homo eſt animal, & Socrates eſt ille, & ſi arguatur: quia non ſequitur, omnis homo eſt animal, & Socrates eſt ille: ergo Plato eſt animal, & Socrates eſt ille: reſpondetur, quòd conſequentia non valet; quia arguitur à termino ſupponente determinate, ad ipſum ſupponentem diſcrete. Et per idem poteſt ſolui iſtud: aliquis homo eſt, & omnis homo eſt ille, & eſt verum, & ly ille ſupponit confuſè tantum; nec ſequitur: aliquis homo eſt, & omnis homo eſt ille: ergo iſte homo eſt, & quilibet homo eſt ille, vel iſte homo eſt, & quilibet homo eſt ille: quia arguitur à termino ſupponente confuſè tantum, ad ipſum ſupponentem diſcrete tantum. G

ARGVITVR primo ſic: In iſta propoſitione; Socrates eſt currens, & illud eſt homo: ibi illud eſt relatiuum ſubſtantiæ identitatis: & tamen non ſupponit pro illo, pro quo verificatur propoſitio ſui antecedentis: quia tunc ſupponeret determinate, quod falſum eſt. Secundo ſic. In iſta propoſitione: Socrates eſt dictio prolata a Ioanne; & illud eſt dyſſyllabū: ibi illud, eſt relatiuum ſubſtantiæ identitatis, & tamen non ſupponit pro illo, pro quo verificatur propoſitio ſui antecedentis: quia tunc ſupponeret materialiter, quod eſt falſum: quia ibi tenetur relatiuè.

H Tertio ſic: In iſta: antichriſtus non eſt, & ille erit: ibi ille, eſt relatiuum identitatis; & tamen non ſupponit pro illo, pro quo verificatur propoſitio ſui antecedentis: quia ampliatur, vbi antecedens non ampliatur.

Ad primum reſpondetur quòd ſupponit diſcretè: quia ſenſus eius eſt Socrates eſt currens, & illud currens, quod eſt Socrates, eſt homo. Ad ſecundum dicitur, quòd ſupponit materialiter relatiuè: quia includit in ſe relatiuum referens ſignificatiue: & cum hoc includit relatiuum relatum, materialiter acceptum: dicunt tamen aliqui, quòd ſupponit perſonaliter. Ad tertium dicitur, quod relatiuum ſubſtantiæ identitatis non debet ampliari, neque reſtringi ad ſupponendum

pro

A pro aliquibus, niſi pro illis, pro quibus uerificatur propoſitio ſui antecedentis vel denotatur verificari, poteſt tamen bene ſupponere pro illis amplia. antecedente non ampliato, uno antecedente non ſupponente. C

SVMMVLARVM PETRI HISPANI

Tractatus Nonus.

Cui titulus eſt. De Ampliationibus.

Perſonalis ſuppoſitio ẽ acceptio termini cõis pro ſuis inferiorib. cuius alia eſt determinata: alia cõfuſa, ut prius patuit. Item perſonalium ſuppoſitionũ, alia eſt reſtrictiua, alia ampliatiua: & ita ampliatio, & reſtrictio habent fieri circa ſuppoſitionem perſonalem. Reſtrictio eſt coarctatio termini cõis a maiori ſuppoſitione ad minorem: vt cum dicitur, homo albus currit: hoc adiectiuum, albus, reſtringit hominem ad ſupponendum tãtum pro albis. Ampliatio eſt extenſio termini communis à minori ſuppoſitione ad maiorem: vt cum dicitur, homo poteſt eſſe antichriſtus: iſte terminus homo, non ſupponit ſolum pro his, qui ſunt, ſed etiã pro his, qui erunt: vnde ampliatur ad futuros. Dico aũt, termini communis, quia terminus ſingularis: vt Socrates, non ampliatur, neque reſtringitur. Ampliationum alia fit per verbum, vt per hoc verbum, poteſt, vt homo poteſt eſſe antichriſtus: alia fit per nomen, vt hominem eſſe antichriſtum eſt poſſibile: alia fit per participium, vt homo potens eſt eſſe animal: alia per aduerbium, vt homo neceſſario eſt animal: homo enim non ſolum ampliatur pro præſenti tempore: ſed etiam pro futuro: & ideo ſequitur alia diuiſio ampliationis, ſcilicet, quòd ampliationũ alia fit reſpectu ſuppoſitorum: vt homo põt eſſe antichriſtus: alia fit reſpectu temporum: vt homo neceſſario eſt animal, ut dictum eſt. Circa prædicta quæritur: utrum hæc ſophiſma, impoſſibile poteſt eſſe verum, ſit

B — Sup. c. 131.D. — Reſtrictio & Ampliatio quid — D — Ampliationũ genera — Quæſt.

E *verum vel falſum. Quod ſit verum, probant: quia illud, quod eſt, vel erit impoſsibile, põt eſſe verũ: ſed antichriſtũ non fuiſſe poſt tẽpus ſuum, eſt impoſsibile, & modo poteſt eſſe poſsibile: & verum; ergo impoſſibile põt eſſe uerum. Contra: quicquid poteſt eſſe verum, eſt poſsibile: ſed impoſsibile poteſt eſſe verum: ergo impoſsibile eſt poſsibile: in tertio modo primæ figuræ, ſed concluſio eſt falſa: ergo aliqua præmiſſarum: non maior: ergo minor: ſed hæc eſt prima: ergo prima*

F *eſt falſa.* Solutio, *prima ſimpliciter eſt falſa: hæc. ſ. impoſsibile poteſt eſſe verum: & ſophiſma peccat contra fallaciam accidentis: quia cum dico id, quod eſt, vel erit impoſsibile, duo dico. ſ. ſubiectũ illius impoſsibilitatis, & illã impoſſibilitatẽ, ſiue ipſum poſsibile: ſed illud, qđ eſt, vel erit, eſt res ſubiecta, & impoſsibile accidit ei: & poſſe eſſe verum aſsignatur ineſſe vtriq;, ſicut hæc: antichriſtũ non fuiſſe, erit poſsibile: ſed antichriſtũ non fuiſſe põt eſſe verum: ergo impoſsibile poteſt eſſe verum, non valet: quia antichriſtum non fuiſſe, eſt res ſubiecta: & impoſsibile eſt accidens, & poſſe eſſe verum, aſsignatur ineſſe vtrique. De ampliatione, quæ fit ratione ſuppoſitorum talis*

G

Regula

datur regula: Terminus communis ſupponens verbo, habenti vim ampliandi a ſe, vel, ab alio, ampliatur ad ea, quæ poſſunt eſſe ſub forma termini ſupponentis: vt homo poteſt eſſe animal: hic iſte terminus, homo, non ſolum ſupponit pro præſentibus: ſed etiam ampliatur ad omnes, qui erunt: dico autem de ſe, quia verbũ, poteſt, de ſe habet vim ampliandi: dico autem ab alio: quia hoc participium, potens, & hoc nomen poſsibile, dant virtutem ampliandi verbo, cui adiunguntur: vt homo eſt

H

potens eſſe animal: vel animal poſsibile eſt eſſe album, & ſic de alijs. De ampliatione autem, quæ fit ratione temporis talis datur regula: Terminus communis ſupponens, vel apponens verbo, habente vim ampliandi quo ad tempus, ſupponit pro his, qui ſunt, qui erunt, vel qui fuerunt: vt homo neceſſario eſt aïal: ibi tam homo, quàm animal tenẽtur pro his, qui ſunt, & qui erunt.

Regula

Ar. 1.

PRIMO ſciendum, quòd ampliatio eſt acceptio termini in propoſitione pro ſuo ſignificato, vel ſuis ſignificatis reſpectu ſigni, vel æquiualentis, importantis diuerſas differentias temporis diſiunctim, in ordine ad

A ad terminum ſupponentem, reſpectu plurium differentiarum temporis diuiſim. Vnde in iſta diffinitione ponitur, acceptio, ſicut in diffinitione ſuppoſitionis, & hoc loco generis. Dicitur notanter, in propoſitione, quia termini extra propoſitionem non ampliantur, vnde ad hoc, ꝙ terminus amplietur, oportet ꝙ ſupponat; ideo termini non ſupponentes proprie non ampliantur. Dicitur notanter, pro ſuo ſignificato, propter terminos ſingulares. vt dicendo, Petrus curret: ibi ille terminus Petrus ampliatur, & tamen non ſupponit pro pluribus ſignificatis. Et talis ampliatio vocatur ampliatio temporum, & nõ ſignificatorum. Vnde ampliatio temporum eſt, quando terminus

Ampliatio temporũ quæ.

B accipitur pro pluribus differentijs temporum, quàm acciperetur, ſi non ampliaretur, reſpectu quarum ſeorſum verificatur. Sed ampliatio ſuppoſitorum eſt quando terminus accipitur pro pluribus ſuppoſitis, quàm acciperetur, ſi non ampliaretur, & tali ampliatione ampliantur termini communes, vt homo fuit. Dicitur notanter, reſpectu ſigni importantis, &c. ad denotandum illud, per quod fit ampliatio. Nam ampliatio inſtrumentaliter fit per terminos, & principaliter per intellectum. Vnde illud ſignum dicitur importare diuerſas differentias temporum, quod eſt tale, quod ratione ipſius intellectus accipit terminum in ordine ad diuerſas differentias temporum. Vnde tres ſunt differentiæ temporum. ſ. præſens, præteritum, & futurũ, & poſſunt poni adhuc duæ. ſ. poſſibile, & imaginabile. Vnde terminorũ ampliatiuorum quidam ampliant terminos à parte ante poſitos, vt verba præteriti, & futuri temporis, & eorum participia; quidam ampliant terminos, poſt ſe poſitos, vt ſunt verba ſignificantia actum interiorem animæ, vt intelligo, cognoſco: quidam ampliant tam à parte ante, quã a parte poſt, vt poſſibile, impoſſibile. Ex quo ſequitur, ꝙ aliqui termini dicuntur ampliare ratione tempore, vt illi termini, qui importat aliquam differẽtiam temporis aliam à præſenti, & tales termini ampliant à parte ante terminos, & non à parte poſt, cuius ratio eſt intellectus, qui vult quòd virtus eorum feratur ante, & non à parte poſt: alij termini ampliant ratione ſignificationis, quorum ſignificatio poteſt conuenire tam rebus exiſtentibus quàm non exiſtentibus, vt ſunt termini importantes actum interiorem animæ.

Ampliatio unde.

C

Corollaria.

D

Et dicitur notanter, diſiunctim. Vnde ille terminus dicitur importare diuerſas differentias temporum diſiunctim, qui importat tales differentias, ac ſi loco eius poneretur vnum diſiunctum, importans illas differentias. Dicitur notanter, in ordine ad terminum ſupponentem reſpectu plurium differentiarum temporis diuiſim, nam ſi terminus non poſſit accipi reſpectu illarum differentiarum temporis diuiſim, tunc proprie non ampliatur; ideo ibi non eſt ampliatio, antichriſtus erit: quia non poteſt accipi reſpectu differentiæ temporis præſentis, & futuri ſeorſum. Ex quo ſequitur, quòd non quilibet

Digitized by Google

E terminus, qui accipitur reſpe-ctu verbi futuri temporis, vel præteriti ampliatur: licet bene accipiatur reſpectu diuerſarum differentiarum temporum diſiunctim.

Arti 2. SECVNDO ſciendum, quòd ad hoc, quòd aliquis terminus à parte ſubiecti amplietur, reſpectu copulæ de præterito, vel con ſimilis, duo requiruntur. Primo, quòd talis terminus habeat ſuppoſitum, vel ſuppoſita, ſibi correſpondens, vel correſpondentia, tam in ordine ad copulā de præſenti, quàm ad copulam de præterito: propter cuius defectū dicendo: Adam fuit, ibi, Adam nō ampliatur. Secundo, quòd talis terminus à parte ſubiecti non reſtringatur, propter cuius defectum dicendo, quod eſt homo, fuit animal, ibi homo, non am-

F pliatur quia reſtringitur per illā implicationem, quod. Et aduerte, quòd terminus non dicitur ampliari in propoſitione eo, q̄ plura ſignificet, quam ſi non ampliaretur: quia terminus vbicū que ponatur, ſemper æque multa ſignificat: quia vbicunque ponatur, ſiue in propoſitione, ſiue extra, ſiue cum ampliatione, ſiue non, ſemper ſubordinatur eidem conceptui mentali, ſed talis conceptus ſemper æqualiter ſignificat, quia ſignificat naturaliter. Aduerte etiam quòd terminus dicitur ampliari ratione ſignificati, vel ſignificatorum, & etiam ratione ſuppoſitionis, ideſt, quòd terminus non ampliatur, niſi habeat ſignificatum vel ſignificata, & quòd ſupponat. Ex iſtis ſequitur, quòd am-

Corollaria. pliatio ſe tenet ex parte materiæ propoſitionis, quia ſe tenet ex parte terminorum ſignificantium, & etiam ſe tenet ex parte formæ propoſitionis, quia terminus non ampliatur in propoſitionē, niſi accipiatur in ordine ad diuerſas copulas importantes diuerſas differentias temporis, & tunc ponuntur aliquę regulæ. Prima eſt, quilibet terminus ſupponens, poſitus à parte ſubiecti, reſpectu copulæ principalis, vel verbi includentis copulam principalem præteriti temporis, vel reſpectu participij præteriti temporis, quod eſt prædicatum, vel adiectiuum principalis prædicati, habens ſignificatum, vel ſignificata ſibi correſpondentia in ordine ad tempus præſens, & præteritum, ampliatur ad ſupponendum pro ſignificato, vel ſignificatis, quod eſt, vel fuit.

G

Regula

H Dicitur notanter, ſupponens, quia terminus non ſupponens non ampliatur. Et dicitur notanter, poſitus à parte ſubiecti, quia ſi poneretur à parte prædicati, non ſic ampliaretur. Dicitur notanter, reſpectu copulæ principalis, vel verbi includentis copulam principalem, quia non oportet, quod amplietur reſpectu copulæ minus principalis, vt dicendo, homo, qui fuit, eſt, ibi ille terminus, homo, non ampliatur. Dicitur notanter, reſpectu participij, &c. quia ſi tale participium non eſſet prædicatum, vel adiectiuum principalis prædicati, non ampliaretur, vt dicendo, homo videt aſinum genitum, ibi, homo, non ampliatur, quia genitum non eſt prædicatum, neque adiectiuum principalis prædicati, quia vi-

dens

dês eſt principale prædicatum.
A Ex omnibus iſtis ſequitur, quòd iſtæ propoſitiones ſunt concedendæ: virgo fuit meretrix: nam ſe ſus eſt, quod eſt virgo, vel quod fuit virgo, fuit meretrix: puer fuit ſenex: viuum fuit mortuum: præteritum fuit futurum generandum fuit mortuum, & ſic de alijs.

Arti 3. Tertio ſciendum, quòd ſecunda regula eſt talis, quilibet terminus ſupponens, poſitus à parte ſubiecti reſpectu verbi futuri temporis, quod eſt copula principalis, vel includens copulam principalem, vel reſpectu participij futuri temporis, quod eſt prædicatum vel adiectiuum principalis prædicati, habens ſignificatum vel ſignificata; ſibi correſpondentia pro tempore præſenti, & fu-B turo ampliatur ad ſupponendum pro ſignificato, quod eſt, vel erit: niſi reſtringatur ad vnam differentiam temporis, & omnes iſtæ particulæ declarantur, ſicut in regula præcedenti. Ex iſta regula patet, quòd omnes iſtæ ſunt concedendæ: album erit nigrum, cum ſenſus eius ſit, quòd album, quod eſt, vel quod erit, erit nigrum, ſimiliter meretrix erit virgo: ſimiliter mortuum eſt generandum & ſic de ſimilibus.

Tertia regula: quilibet terminus ſupponens, captus reſpectu huius verbi, poteſt, vel reſpectu iſtorum modorum, ſcilicet poſſibile, contingens, impoſſibile, & neceſſe. primè intentionaliter, & ſyncategorematice captorum, ſupponit pro eo, quod eſt, fuit, vel erit, vel poteſt eſſe; dummodo habeat

ſignificatum vel ſignificata. correſpondens, vel correſpondentia pluribus differentijs temporum. Et dicitur notanter in litterá, primò intentionaliter & ſyncategorematice captorum, quia ſi ta es modica petentur ſecundè intentionaliter, prout faciunt propoſitiones modales, compoſitas non ampliarent. Quarta regula: quilibet terminus poſitus à parte ſubiecti reſpectu prædicati, quod eſt nomen, verbale terminatum in bile, vel in tiuum, importans aptitudinem: ampliatur pro eo; quod eſt, vel poteſt eſſe; dummodo non reſtringatur ad vnam differentiam temporis; vt homo eſt amabilis; Homo eſt amatiuus: ly homo ampliatur pro eo, quod eſt, vel poteſt eſſe. Dicitur notanter, importans aptitudinem: quia ſi D non importaret, tunc non haberet vim ampliandi, vt ſunt iſti termini, cubile, ſedile, & ſic de alij. Quinta regula, quilibet terminus rectus ab iſtis verbis, ſignificatur, ampliatur, verificatur, mediante iſta propoſitione, pro, ampliatur ad ſupponendum ad quinque differentias temporum, vt dicendo homo ſupponit pro homine, propoſitio verificatur pro homine, ibi ly homo ſupponit pro homine, qui eſt, qui fuit, erit, poteſt eſſe, vel imaginatur eſſe. Et dicitur notanter, rectus mediante iſta præpoſitione pro, quia aliter non ampliaretur, at dicendo, propoſitio verificatur pro homine, ibi propoſitio non ampliatur. Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate, homo eſt *ma*- Sophiſ.

Digitized by Google

E mortuus. Probatur; quia, quòd eſt, vel fuit homo, eſt mortuum: ergo homo eſt mortuus. Improbatur: nullus homo qui eſt, eſt mortuus: omnis homo eſt homo, qui eſt: ergo nullus homo eſt mortuus. Item omnis homo eſt viuus: ergo nullus homo eſt mortuus: tenet conſequentia a contrarijs. Ad ſophiſma reſpondetur quod ipſum eſt verum. Et ad primam rationem dicitur, negando conſequentiam: quia arguitur a minus amplo ad magis amplum cum diſtributione magis ampli. Pro cuius declaratione ponuntur aliquæ regulæ. Prima: arguendo a magis amplo ad minus amplum cum diſtributione magis ampli, & poſita conſtantia minus ampli, eſt bona conſequentia, vt bene ſequitur: omnis homo fuit albus, & homo eſt: ergo homo, qui eſt, fuit albus. Secunda regula: arguendo à magis amplo ad minus amplum ſine diſtributione magis ampli, non valet conſequentia, vt non ſequitur homo fuit albus: ergo homo qui eſt, fuit albus. Tertia regula; arguendo a minus amplo ad magis amplum ſine diſtributione magis ampli, eſt bona conſequentia, vt bene ſequitur, homo, qui eſt, fuit albus: ergo homo fuit albus. Quarta regula: arguendo a minus amplo ad magis amplum cum diſtributione magis ampli, non valet conſequentia, vt non ſequitur, omnis homo: qui eſt, fuit albus; ergo omnis homo fuit albus. Ad ſecundam rationem negatur conſequentia, ad probationem dicitur, quòd non debite arguitur a contrarijs: quia termini non tenentur æque ample.

Regula F

G

ARGVITVR primo ſic; Vnus terminus non dicitur agere in alium terminum, igitur vnus terminus non dicitur ampliare alium terminum. Secundò ſic; Copula præteriti & copula futuri, ſunt ſimplices copulæ; ergo non habent vim ampliandi magis, quàm copula præſentis temporis. Tertio ſic; Si regulæ ſupradictæ eſſent bonæ, ſequeretur quòd iſta eſſet vera: iuſtus damnabitur: cum ſenſus eius ſit, qui eſt, vel erit iuſtus, damnabitur, ſed conſequens eſt falſum: quia propoſitio vera de futuro, debet habere, vel ſaltem poteſt habere aliquam de præſenti veram, ſed nunquam iſta erit vera: iuſtus damnatur. Ad primum dicitur, quòd vnus terminus non dicitur ampliare alium eo, quòd agat in alium terminum, ſed quia intellectus mediante tali termino accipit alium terminum ample pro ſuis ſignificatis. Ad ſecundum dicitur, quòd talis copula eſt ſimplex, & quantum eſt de ſe non habet virtutem ampliandi ſubiectum, ſed ampliatur ex bonitate modi intelligendi, & communis modi concipiendi ipſius intellectus, ſic accipientis ſubiectum in ordine ad diuerſas differentias temporum. H

Ad tertium dicitur, quòd non debet ſic reduci ad vnam de præſenti, ſed ſic, hoc damnatur, demonſtrando per ly hoc illud, pro quo ſupponebat ly iuſtus. Vnde ad ſciendum, qualiter propoſitiones de præterito,

A teríto, & futuro debeant reduci ad vnam de præſenti: ponuntur aliquæ regulæ. Prima ſi in propoſitione de præterito, vel de futuro ponatur aliqua determinatio præteritionis, vel futuritionis, tales determinationes debent dimitti, reducendo eas ad vnam de præſenti, vt ego fui heri, ſic reducitur: ego ſum: ego bibam cras: ſic reducitur: ego bibo. Secunda regula: ſi tales propoſitiones ſint de copulato extremo: hoc eſt ſi inter partes ſubiecti ponitur coniunctio copulatiua, reducuntur per plures propoſitiones incomunctim ſumptas, vt Adam, & Noe fuerunt: ſic reducitur Adam eſt. Noe eſt. Tertia regula: ſi in talibus propoſitionibus ponatur terminus numeralis, debet reduci per plures propoſitiones, ſecundum e-

Regula

B xigentiam numeri, vt Helena pe perit decem filios: ſic reducitur: Helena parit iſtum filium: Helena parit iſtum filium, & ſic de alijs. Quarta regula: ſi tales propoſitiones conſtituantur ex terminis contratijs vel repugnantibus, ſi tales propoſitiones ſint particulares, vel indefinitæ, loco ſubiecti debet poni pronomen demonſtratiuum, demonſtrans illud, pro quo ſupponebat ſubiectum: vt album erit nigrum: ſic reducitur hoc eſt nigrum, ſed ſi tales ſint vniuerſales, debent reduci per plures ſingulares, ſucceſſiuè poſſibiles, vt hæc eſt vera: omnis homo morietur, quando vnus ſolus homo morietur.

Sequuntur adhuc aliqua regulæ.

C Primo ſciendum, quod quinta regula talis eſt: ablatiuus præciſe exprimens ſignificatum termini ampliatiui, rectus à parte poſt a tali termino ampliatiuo, ampliatur ad tot differentias temporum, ad quot talis dictio poteſt ampliari: dummodo non reſtringatur, vt homo eſt amabilis amore, ibi amore, ampliatur pro amore, qui eſt, vel qui poteſt eſſe. Sexta regula, terminus poſitus reſpectu dictionum importantium actum interiorem animæ, rectus à parte poſt à tali dictione, dummodo in illum terminum tranſeat actus talis dictionis, ampliatur ad ſupponendum pro eo, quod eſt, fuit, erit, poteſt eſſe & imaginatur eſſe. Dicunt etiam aliqui ſimiliter de verbis importantibus actus ſenſus exterioris, quòd ampliant

Arti. 1.

D terminum pro tempore præſenti, & ad modicum tempus præteritum, vt audio ſonum, ibi ampliatur ad ſonum, qui eſt, & qui ſtatim ante fuit. Septima regula, terminus ſupponens poſitus à parte ante reſpectu iſtius termini, prius, importantis prioritatem temporis, ampliatur pro eo, quod eſt, vel fuit: niſi impediatur, vt homo eſt prior aſino ibi ille terminus, homo, ampliatur pro eo, quod eſt, vel fuit. Et dicitur notanter, importantem prioritatem temporis, quia ſi importaret aliam prioritatem, puta naturæ, vel ordinis, vel honoris non ampliaret, ſed terminus poſitus a parte poſt, rectus ab eo; ampliatur pro eo, quod eſt, vel erit, & per oppoſitum dicatur de poſterius. Nam terminus poſitus a parte

a parte ante. ampliatur pro eo,
E quòd eſt, vel erit, dummodo denotetur præcedere, & terminus ſequens pro illo, quod eſt, vel fuit, dummodo denotetur ſequi, & quòd poſterius importet poſterioritatem temporis: vt homo eſt poſterius aſino, homo ampliatur pro eo, quod eſt, vel erit, & aſino, pro eo quod eſt, vel fuit. Secunda regula: terminus ſupponens, captus reſpectu verbi importantis mutationem acquiſitiuam, ampliatur pro eo, quod eſt, & immediate poſt hoc erit; dummodo ſignificatum illius termini denotetur acquiri, vt aſinus generatur; ibi ly aſinus ſupponit pro eo quod eſt, & immediate poſt hoc erit: ſed ter-
G minus captus reſpectu verbi importantis mutationem deperditiuam: ampliatur ad ſupponendum pro eo quod eſt, vel immediate antea fuit: vt aſinus corrũpitur. ibi aſinus ſupponit pro eo, quod eſt, vel pro eo, quod immediate ante hoc fuit. Nona regula: terminus, qui eſt ſubiectum huius verbi, incipit, ampliatur ad ſupponendum pro eo, quod eſt & immediate poſt hoc erit: vt homo incipit eſſe: ibi homo

ampliatur ad ſupponendum pro F
homine qui eſt, & immediate poſtea erit: hoc tamen non eſt ſemper neceſſarium: Nam ſecũdum Sco. res aliqua poteſt durare per
ſolum inſtans, & tunc tantum In met.
ſupponit pro illo, quod nunc eſt q 12.
& antea non fuit. Sed terminus, qui eſt ſubiectum illius verbi, deſinit, ampliatur ad ſupponẽdum pro eo, quod eſt, vel immediate ante fuit, vt homo deſinit eſſe: ibi homo, ampliatur ad ſupponẽdum pro homine, qui eſt, vel qui immediate ante hoc fuit., & debẽt iſtę duæ regulæ intelligi in rebus durantibus pluſquam per inſtans. Sed aduerte, quod terminus ampliatus importat illa, ad quæ ampliatur ſecundum exigentiam ſuppoſitionis, vt ſi ſupponit determinate, importat il-
la diſiunctiue, ſi confuſe, & di- H
ſtributiue, importat illa copulatiue, & ſic de alijs. Aduerte tamen, quòd propoſitiones in quibus ponuntur termini ampliatiui, debent exponi diſiunctim, hoc eſt per propoſitionem categoricam de diſiũcto extremo: in qua differentiæ temporales diſiunctim accipiuntur.

Digitized by Google

A SVMMVLARVM G
PETRI HISPANI
Tractatus Decimus.

Cuius præſcriptio eſt. De Reſtrictionibus.

ſtri-
ro qd
quo
plex.

R Eſtrictio eſt co-
artatio termi-
ni cōis a maio
re ſuppoſitione
ad minorem:
vt dictum eſt prius. Reſtrictio-
num autem alia fit per nomẽ:
vt homo albus: iſte terminus,
homo, non ſupponit pro nigris,
B neque pro medio colore colora-
tis, ſed reſtringitur ad albos:
alia fit per verbum: vt homo
currit: iſte terminus, homo,
ſupponit pro præſentibus tan-
tum. Alia fit per participiũ:
vt cum dicitur: homo currens
diſputat: ille terminus, homo:
ſupponit pro præſentibus. Alia
fit per implicationem: vt cum
dicitur, homo, qui eſt albus,
currit: hæc implicatio, qui eſt
albus, reſtringit hominem ad
albos. Item reſtrictionum fa-
ctarum per nomen: alia fit
per inferius, ſuperiori appoſi-
tum: vt animal homo currit:
ille terminus, animal, tantum
ſupponit pro animalibus, quæ
ſunt homines. Alia fit per dif
ferentiam aduenientem gene-
ri, quæ eſt eſſentialis: cum ſit
conſtitutiua rei: vt cum dici-
tur animal rationale: hic ani-
mal ſupponit pro rationalibus
animalibus. Alia fit per adie-
ctiuum accidentis, ut cum di-
tur: homo albus: iſte terminus,
homo, ſupponit tantum pro al-
bis hominibus. De reſtrictione H
facta per nomen communiter
ſumptum tales dantur regu- Regula
læ. Omne nomen, non dimi-
nuens, nec habens vim ampliã
di, adiunctum ex eadem par-
te termino magis communi, re-
ſtringit ipſum ad ſupponendũ
pro his, ad quæ exigit ſua ſigni
ficatio: vt patet in exemplis
prædictis, vt homo per ſuam
ſignificationem reſtringit ani
mal ad animalia, quæ ſunt
homines: vt cum dicitur, ani-
mal homo: & albus reſtringit
hominem per ſuam ſignifica-
tionem ad homines albos, vt
cum dicitur, homo albus. Di-
co autem non diminuens, ad
remouendũ nomina diminuen

tia

E etiā rationem adiuncti, vt mortuus, vel corruptus, & ſimilia quæ non reſtringunt, ſed potius deſtruunt adiunctū. Dico aūt non habentia vim ampliandi, ad remouendū dictiones ampliatiuas, vt, potēs, poteſt, poſsibile: quæ non reſtringunt, ſed potius ampliant. Et ſciendum, quòd minus commune ſemper reſtringit magis commune: vt cum dicitur: homo albus currit: quia homo reperitur in albis hominibus, & nigris, & medio colore coloratis: albus autē non. Vnde quoad hoc, quòd homo eſt magis commune, &
F albus minus commune, & ſic albus reſtringit hominem: ſed ſecundum ꝙ albus reperitur in hominibus, lignis, lapidibus, & brutis: homo autem non: vt ſic albus eſt magis commune, & homo minus commune: & ſic homo coartat album ad albedinem exiſtentem in hoībus cū dicitur homo albus currit: & ſic vtrumq; coartat alterum ſecundum diuerſa. Itē de termino reſtricto talis da-
Regula tur regula. Si ſignum vniuerſale aduenat termino reſtricto, non diſtribuit ipſum, niſi pro his, ad quæ reſtringitur: cum enim dico: omnis homo albus currit: ibi homo reſtringitur ad albos, & non poteſt diſtribui, niſi pro albis. Item de reſtrictione datur regula talis. G
Reg Nihil poſitum a parte prædicati pōt reſtringere terminum cōmunem, poſitū a parte ſubiecti, quò ad principalem eius ſignificationē: vt homo eſt albus: iſte terminus albus, in prædicato poſitus: non poteſt reſtringere hominem in ſubiecto, poſitum ad albos: quia ſi reſtringitur ad albos: ergo per regulam precedentem, ſcilicet, ſi ſignū vniuerſale aduenerit termino reſtricto, ſolum diſtribuit ipſum pro his, ad quæ reſtringitur: vt in propoſito, hō, diſtribueretur ſolum pro albis hominibus: & ſic iſtius propoſitionis, omnis H
homo eſt albus, ſenſus eſſet, oīs homo albus eſt albus: ergo ſi vna erit vera, reliqua erit vera: & ſi vna eſt falſa, reliqua erit falſa: quod tamen eſt falſū: ergo cū dicitur: oīs hō eſt albus: iſte terminus, homo, non reſtringitur: & ſic patet illa regula. Dico autem quo ad principalem eius ſignificationem: quia prædicatum reſtringit ſubiectum quo ad ſignificationem, quæ eſt genus, vt cum dicitur, cygnus eſt albus: iſte terminus, cygnus, reſtringitur ad mares & non ad mulieres: & ſic albus reſtringit ipſum quo ad conſignificationem, quæ eſt genus, & non quo ad ſuam ſignificationem. Item de reſtri

ctio-

A *ctione facta per implicationẽ talis datur regula. Omnis implicatio immediate coniuncta termino communi, reſtringit ipſum, ſicut ſuum adiectiuũ: vt cum dicitur: homo, qui eſt albus, currit: iſte terminus, homo reſtringitur ad albos per hanc implicationem, ſcilicet qui eſt albus. Item de eadẽ reſtrictione talis datur regula: Quotieſcunque ſignum vniuerſale, & implicatio ponuntur in eadem locutione, duplex eſt oratio, ex eo quòd ſignum poteſt præcedere implicationem: & ſic diſtribuit terminum communem pro quolibet ſuppoſito: cum dicitur, om*B *nis homo currit, qui eſt albus. Item implicatio poteſt prius aduenire, & reſtringere terminum communem: & tunc ſignum poſtea adueniens, non diſtribuit ipſum, niſi pro his, ad quæ reſtringitur: vt omnis homo, qui eſt albus, currit: & tunc æquiualet huic, omnis homo albus currit. Sequitur de reſtrictione facta per verbum, de qua plures dantur regulæ: quarum prima talis eſt; terminus communis ſupponens, vel apponens verbo præſentis temporis, ſimpliciter ſumpto, non habente vim ampliandi, neque ex ſe, neque ex alio, reſtringitur ad ſupponẽdum pro his, qui ſunt ſub forma termini communis ſupponentis. Dico autem termini communis: quia terminus diſcretus neque reſtringitur, neque ampliatur. Dico autem verbum præſentis temporis, ad remouendum alia verba aliorum temporum: quia terminus communis aliam habet ſuppoſitionem cum eis. Dico autem ſimpliciter ſumpto, ad remouendum verba ſumpta cum particulis diminuentibus: ut eſt opinabile, & inopinabile. Dico autem non habente vim ampliandi, ad remouendum verba ampliatiua: vt, poteſt. Dico autem, neque ex ſe, neque ex alio, ad remo-* D *uendum verba, habentia vim ampliandi ex alio: ut puta ex coniuncto, ſicut hoc verbum, eſt, cum dicitur, eſt poteſt eſſe. Dico autem ſub forma termini ſupponentis: quia homo ſupponit pro his, qui ſunt ſub humanitate: & animal, quæ ſunt ſub animalitate: vt, cum dicitur, homo eſt animal. Item alia datur regula. Terminus communis ſupponens, vel apponens verbo de præterito ſimpliciter ſumpto, non habente vim ampliandi, nec ex ſe, nec ex alio, reſtringitur ad ſupponendum pro his, quæ ſunt, vel*

fuerunt

E fuerũt, ſub forma termini ſupponentis: vt cum dicitur, homo fuit animal: iſte terminus, homo, ſupponit pro his, qui ſũt vel fuerũt homines: & animal pro his, qui ſunt, vel fuerunt animalia. Item alia datur regula: Terminus cōis ſupponens, vel apponẽs verbo de futuro, ẽt ſupponit pro his, qui ſunt, vel erunt ſub forma termini ſupponentis, ſcilicet pro eis, qui ſunt, vel erũt in futuro, vt homo erit animal. Ex prædictis patet, quòd verbũ reſtringitur quo ad ſignificationẽ, quæ eſt tempus: & non quo ad ſignifi-

F cationem principalem. Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate, oẽ animal fuit in arca Noe. Probatur: homo fuit in arca Noe, equus fuit in arca Noe, &c. ergo oẽ animal fuit in arca Noe. Contra: omne animal fuit in arca Noe: ſed Cæſar fuit aĩal: ergo Cæſar fuit ĩ arca Noe, quod eſt falsũ: ergo ulique præmiſſarũ eſt falſa: nõ minor, ergo maior. Quòd aũt prima ſit falſa, patet per quandã regulã, quæ dicit: ꝙ terminus cōis ſupponens, vel apponens verbo de præterito, ſimpliciter ſumpto, reſtringitur ad ſupponendum pro his, qui ſunt, vel fuerunt ſub forma termini ſupponentis. Item alia eſt regula: ꝙ ſi ſignũ vniuerſale

Sophiſma.

Regula

G aduenıat termino reſtricto, diſtribuit ipſum pro oĩbus illis, ad quæ reſtringebatur: ergo cũ dicitur, oẽ animal fuit in arca Noe: iſte terminus, aĩal, ſupponit pro oĩ animali, quod fuit in arca Noe: quæ non fuerunt omnia in arca Noe: ergo prima eſt falſa. Item ad idem in hac propoſitione, oẽ animal, quod tunc fuit, fuit in arca Noe: iſte terminus, aĩal, reſtringitur magis, quàm in iſta oratione, oẽ animal fuit in arca Noe: cum in prima plura ſupponantur, ſed iſte terminus, aĩal, reſtrin-

H gitur ad ea, quæ fuerunt tunc in illo tpe, propter implicationem ibi poſitã: ergo ſi ſolũ illa, quæ fuerũt in præterito, fuerũt in arca Noe, & non plura: oportet ꝙ hæc ſit falſa, oẽ animal fuit in arca Noe, cũ in ea plura animalia ſupponuntur: Solutio quidam dicunt, ꝙ hæc oẽ animal fuit in arca Noe, eſt duplex: eo ꝙ poteſt fieri diſtributio pro ſingulis generum, vel pro generibus ſingulorum: Primo modo eſt falſa: ſecũdo modo eſt vera: quia quando fit diſtributio pro ſingulis generũ, tunc eſt diſtributio pro ſingulis indiuiduis, quæ ſub eodem genere, & ſub eadem ſpecie continentur: tunc oportet, ꝙ oĩa indiuidua contenta ſub animali, fuiſſent in arca Noe, quod

eſt

A eſt falſum. Sed cum ſit diſtributio pro generibus ſingulorũ, tunc ſolum eſt diſtributio pro generibus, vel ſpeciebus, ſed non fuit aliqua ſpecies animalis, quæ non fuit in arca Noe: & illo modo eſt vera. Sed huic ſolutioni non acquieſco. quia ſpecies animalis non fuit per ſe in arca Noe: ſed tantum indiuiduum. vnde illo tempore non habuit veritatem, niſi pro ſingulis generum, i. pro indiuiduis, & non pro generibus ſingulorũ. vnde dico ꝙ propoſitio eſt falſa, & concedo omnes rationes adductas ad hoc: & probatio peccat ſecundũ cõſequẽs

B ab inſufficienti inductione: quia non accepit oẽs partes diſtributionis, quæ ſunt ſub ſubiecto iſtius propoſitionis, omne animal fuit in arca Noe.

Quæſt. Solet ẽt quæri, vtrum ſimiliter reſtringuntur termini in propoſitione affirmatiua, & negatiua? Dicunt aliqui. ꝙ non: quia eſſe reſtringit ad exiſtens: & non eſſe ad nõ exiſtens: ergo non pro eodem fit reſtrictio in affirmatiua, & negatiua. Itẽ videtur, ꝙ omnis negatiua, in qua eſſe negatur ſimpliciter eſt falſa, ſi ſimiliter reſtringantur termini in propoſitione negatiua, & affirmatiua: quia in hac propõne, roſa eſt: iſte terminus. roſa, reſtringitur ad exiſtens: & ſi in hac, roſa non eſt, ſimiliter reſtringatur ad exiſtens: tunc eſt ſenſus. ꝙ roſa, quæ nõ eſt, eſt: & hæc eſt falſa: ergo eſt roſa & nõ eſt: & ſic qualibet negatiua, in qua eſſe negatur, eſſet ſimpliciter falſa: qđ falſum eſt, ergo videtur, ꝙ non ſimiliter reſtringũtur termini ĩ propõne affirmatiua, & negatiua. Sed probatur, ꝙ ſimiliter reſtringãtur: quia ſi in hac propõne, hõ eſt: iſte terminus, hõ, reſtringitur ad exiſtẽs: & in hac nullus hõ eſt, ad nõ exiſtens: ergo vtraq; eſt vera: quia de exiſtentib. verè prædicatur eſſe, et de non exiſtentibus remouetur

D eſſe: ergo contradictoriæ ſunt ſimul vera, quod eſt impoſſibile: ergo illud etiam, ex quo ſequitur impoſſibile, ſ. ꝙ non ſimiliter reſtringantur termini in affirmatiua, & negatiua.

Regula. Itẽ regula eſt: quòd omne verbum ſimpliciter ſumptum, non habens vim ampliandi nec a ſe, nec ab alio, reſtringit terminũ ſupponentem quo ad conſignificationem, quæ eſt tempus, & non quo ad ſignificationem: ergo tempus eſt cauſa reſtrictionis illius. Sed idem tempus eſt affirmatiua, & negatiua ſibi oppoſita: vt roſa eſt, nulla roſa eſt: ergo eadem eſt cauſa reſtrictionis in vtraque: ergo pro eodem fit reſtrictio in vtraque;

&

E *que: & hæc argumenta concedimus. Ad illud, quod primo obijcitur, eſt dicendũ ꝙ eſſe non reſtringit ad exiſtẽs. & non eſſe reſtringit ad non exiſtens: ſicut nec hoc verbũ, curro, ad currẽs: quia nullũ verbum reſtringit ſibi terminum ſupponentẽ quo ad ſignificationem, ſed quo ad conſignificationem, quæ eſt tempus. Vnde non reſtringit ſuppoſita exiſtentia, ſed præſentia: ſuppoſita. n. præſentia poſſunt eſſe in aliquibus terminis tam exiſtentia quàm non exiſtentia: vt cum dico, enũciabile eſt: enunciabile ſupponit*

F *tam pro exiſtentibus, quàm nõ exiſtentibus. Omnia autem enunciabilia, quæ ſunt falſa in præſenti, ſunt in præſentia, ſed nõ exiſtentia: quia nullũ falsũ eſt: & ſic eſſe non reſtringit ad exiſtentia, ſed ad præſentia: cũ idem tempus ſit vtrobique, quod eſt cauſa reſtrictionis. Ad aliam dicendum eſt: ꝙ duplex eſt forma termini communis. Quædam eſt, quæ ſaluatur rebus exiſtentibus tantũ: ſic humanitas, quæ eſt forma hõis: & animalitas quæ eſt forma animalis: & in talibus omnia ſuppoſita præſentia ſunt exiſtentia. Alia eſt forma termini cõmunis: quæ ſaluatur tam in rebus exiſtentibus, quam non exiſtentibus: vt enunciabilitas quæ eſt forma enunciabilis:* G *quia quædam ſunt enunciabilia exiſtentia: vt Deum eſſe, & omnia vera: & alia ſunt non exiſtentia: vt hominem eſſe aſinum, & omnia falſa: & in talibus non reſtringitur terminus cõis ad exiſtentia. ſed reſtringitur tã ad exiſtẽtia, quã ad non exiſtentia. Vnde iſtius propoſitionis. roſa non eſt. nõ eſt ſenſus. roſa, quæ eſt, nõ eſt, ſed eſt ſenſus: roſa aliter ſumpta, quam in præſenti. nõ eſt. Solet autẽ poni, ꝙ quædam reſtrictio fit ab vſu, vt cũ dicitur, nihil eſt in arca, quãuis ſit plena aere: quia iſte terminus. nihil. ſupponit ab vſu, pro rebus ſolidis ſiue firmis: & rex pro rege patriæ, & magiſter legit pro magiſtro proprio. Solet ẽt poni, ꝙ quædã reſtrictio fit per tranſitionẽ verbi: vt cũ dicitur. Socrates paſcit hõiem: iſte terminus, hõ. ſupponit pro alio a Socrate, virtute trãſitionis verbi: quia dãs, & recipiens debent eſſe diuerſa: & ĩdõ ſi aliquando ſint eadẽ hoc tamen eſt per accidens: per hoc quòd idem ſubiectũ eſt vtriuſque ſicut idẽ eſt dux, & comes ſecundum accidens. Vnde dicunt, ꝙ non ſequitur, Socrates paſcit ſeipsũ, & ipſe eſt homo: ergo paſcit hominem: quia eſt fallacia accidentis: quia hoc pronomen,*

H

Solet ... restrictio alia genera.

ſe.

A *ſe, non poteſt ſupponere pro diuerſis a Socrate, ſed homo bene poteſt.*

Arti.1. PRIMO ſciendum, quòd reſtrictio eſt acceptio termini in propoſitione pro paucioribus ſignificatis, vel paucioribus differentijs temporũ, quàm in propoſitione: in qua ſi non reſtringeretur, acciperetur, vt homo albus currit; ibi, homo, accipitur ſolum pro hominibus albis. Et eſt duplex reſtrictio, ſcilicet aliena, & non aliena. *Reſtrictio duplex.* Aliena eſt, quæ fit reſpectu copulæ; ratione cuius terminus accipitur pro aliquibus ſuis ſignificatis, pro quibus poteſt ſupponere, & non pro omnibus, vt homo eſt albus: per illam copulam eſt, homo reſtringitur ad ſtandum ſolum pro præſentibus, id eſt B pro hominibus, qui ſunt. Sed reſtrictio non aliena eſt, quæ fit reſpectu alicuius termini, qui non eſt copula; ratione cuius terminus aliter ſupponit pro paucioribus ſuis ſignificatis, quàm ſupponeret, ſi talis terminus ſibi non adderetur, vt homo albus currit: ibi, homo, reſtringitur ad homines albos.

Arti.2. SECVNDO ſciendum, quòd de iſtis ponuntur aliquæ regulæ. *Regula* Prima: adiectiuum reſtringit ſuum ſubſtantiuum ſecundum exigentiam talis adiectiui: dummodo tale adiectiuum addatur immediate ſubſtantiuo, vt homo albus currit: ly homo, reſtringitur pro albis tantum. Et dicitur notanter, dummodo immediatè addatur ſubſtantiuo: quia ſi in diuerſis extremis poneretur ſubſtantiuum, & adiectiuum, non eſſet reſtrictio. C Secunda regula; aduerbium reſtringit verbum, ſecundum exigentiam ipſius aduerbij, vt homo currit velociter; ly currit, reſtringitur pro currentibus velociter, verbum etiam reſtringitur per caſum rectũ ab eo à parte poſt; vt homo bibit vinum ibi, bibit, reſtringitur prò bibentibus vinum. Tertia regula: pronomen demonſtratiuum primitiuæ ſpeciei reſtringit terminum, cui additur pro eo, quod demõſtrat, vt iſte homo currit. Item obliquus, rectus ab alio caſu, reſtringit eum pro illis, pro quibus competere poteſt, vt cappa Socratis eſt nigra: ibi ly cappa reſtringitur ad ſtandum præciſe pro cappa Socratis.

TERTIO ſciendum, quòd *Arti.3.* quarta regula eſt talis: copula D præſentis temporis reſtringit ſubiectum, & prædicatum pro illis, qui ſunt, & hoc in propoſitionibus contingentibus, in quibus non ponitur copula abſoluta a tempore neque terminus ampliatiuus: quia in neceſſarijs propoſitionibus hoc non eſt verum, vt aliàs viſum eſt. Quinta regula: implicatio reſtringit terminum cui additur *Su cap; 128. H.* ſecundum exigentiam talis implicationis, vt ens, quod eſt, erit; ibi, ens, reſtringitur ad præſentia. Aduerte tamẽ, quòd totum ſubiectũ ampliatur pro his, qui ſunt, & erunt rõne illius copulæ erit. Et aduerte, q̃ ad hoc q̃ aliquis terminus poſſit reſtringere alium, oportet, quòd dicatur, vel quod poſſit dici de aliquibus ſuppoſitis illius termini, &

Digitized by Google

E de aliquibus non; ideo ſi omnis homo eſſet albus, & nullus niger, ibi propriè non eſſet reſtrictio, homo albus currit. Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate, aliud à nigro erit nigrum? Et videtur, quòd ſit verum: quia bene ſequitur, nihil aliud à nigro erit nigrum, ſed omne album eſt aliud à nigro: ergo nullum albũ erit nigrum, conſequens eſt falſum: ergo aliqua præmiſſarum: non minor: ergo maior, & per conſequens ſua contradictoria erit vera, quæ eſt ſophiſma, ſcilicet aliud à nigro erit nigrum. In oppoſitum arguitur: quia in dicta propoſitione ly nigro ampliatur pro omni nigro, quod eſt, vel erit: ſic, ꝙ ad eius veritatem requiritur verificatio tam pro omni, quod eſt, quàm pro omni illo, quod erit, ſcilicet. quòd nec

Sophiſma.

F eſt nigrum, neque erit nigrum; id eſt, quòd ſit ſẽſus, illud, quod nec eſt nigrum, neque erit nigrum, erit nigrum, quod falſum eſt. Ideo reſpondetur ad rationem ante oppoſitam, negando cõſequẽtiam: quia ibi arguitur à minus amplo ad magis amplum, cum diſtributione magis ampli.

ARGVITVR primo ſic: Nullus terminus poteſt reſtringi: ergo nullus terminus poteſt ampliari. Patet conſequentia: quia non videtur maior ratio de vno, quàm de alio. Antecedens patet: quia pauci, vel nulli logici determinant de reſtrictione. G Secundo ſic: Si aliquis terminus ampliaretur, maximè eſſet prædicatum in propoſitione de præterito, vel futuro, ſed hoc eſt falſum: quia prædicatum in talibus propoſitionibus ſtat præciſe ſecundum exigentiam copulæ. Tertiò: Si aliquis terminus ampliaretur, maximè eſſet ſubiectũ huius propoſitionis, Socrates iuuenis fuit diſputaturus quod eſt falſum: quia termini ampliantes debent ſe impedire ad inuicem, ſicut ſigna diſtribuentia. Ad primum dicitur, ꝙ multi fecerunt mentionem de reſtrictione, & dato, quòd non feciſſent mentionem, ſatis poterat intelligi per ampliationem. Ad ſecundum dicitur negando conſequentiam: quia verbum præteriti, vel futuri temporis non habet vim niſi à parte ante: ideo prædicatum ſtat H præciſe ſecundum exigentiam illius copulæ, vnde ſi ſint duæ, ſtabit ſecundum exigentiam illarum duarum, vt homo eſt, vel erit albus: ibi album ſupponit pro illo, quod eſt, & erit. Ad tertium dicitur, quòd termini ampliatiui non impediunt ſe ad inuicem: ideo ſubiectum in iſta propoſitione, Socrates iuuenis fuit diſputaturus, ampliatur ad ſupponendum tam pro illo, quod eſt, fuit, & erit: ita, quòd eſt ſenſus, quod eſt, fuit, vel erit Socrates iuuenis fuit diſputaturus.

Digitized by Google

A SVMMVLARVM C
PETRI HISPANI
Tractatus Vndecimus.

Quem de Appellationibus inſcribunt.

Appellatio qd, & quotuplex.

APpellatio, eſt acceptio termini pro re exiſtente. Dico autem pro re exiſtente: quia terminus ſignificans non ens, nō appellat: ut Cæſar, vel antichriſtus, vel chymæra &c.

Appellatio ſignificatio, & ſuppoſitio differunt

B *Differt autem appellatio a ſignificatione, & ſuppoſitione: quia appellatio eſt tantum de re exiſtente: ſed ſuppoſitio, & ſignificatio ſunt tam pro re exiſtente: ut antichriſtus ſignificat antichriſtum: & ſupponit pro antichriſto, ſed non exiſtente, quàm pro re non appellat: homo enim ſignificat hominem: & de natura ſua ſupponit tam pro exiſtentibus, quàm pro non exiſtentibus hominibus: appellat autem tantum homines exiſtentes. Appellationum autem alia eſt termini communis, vt homo: alia eſt termini diſcreti, vel ſingularis, vt Socrates. Terminus ſingularis idem ſignificat, ſupponit, & appellat: ſcilicet rem exiſtentem, vt Petrus, vel Ioannes. Item appellationum termini communis, alia eſt termini communis pro re in communi: vt quando terminus communis ſimplicem habet ſuppoſitionem: ut cum dicitur: homo eſt ſpecies, animal eſt genus:* D *& tunc terminus idem ſupponit, ſignificat, & appellat: vt homo ſignificat hominem in communi, & ſupponit pro homine in communi, & appellat hominem in communi.*

Alia autē eſt appellatio termini communis pro ſuis inferioribus: ut quando terminus cōmunis perſonalem habet ſuppoſitionem: vt cum dicitur, homo currit: tunc homo non idē ſignificat, ſupponit, & appellat: ſed ſignificat hominem in communi, & ſupponit pro particularibus hominibus, & appellat particulares homines, tantum exiſtentes.

Digitized by Google

E *Arti. 1.* *Appellatio duplex*

PRIMO ſciendum, quòd duplex eſt appellatio, ſcilicet formalis, & rationis. Vnde appellatio formalis, eſt acceptio termini connotatiui in propoſitione pro ſuo ſignificato formali, tanquam adiacenti, vel non adiacenti, vel denominanti alterum ſecundum aliquam differentiam temporis, vt homo eſt albus: ibi, albus, appellat albedinem adiacere illi rei, pro qua ſupponit. Ex quo ſequitur, quòd appellatio formalis ſolum conuenit terminis connotatiuis. Vnde terminus connotatiuus, vel concretiuus, vel denominatiuus eſt, qui de ſignificatione formali ſignificat ſuum ſignificatum formale per modum adiacentis, vel non adiacentis rei, pro qua ſupponit. Et aduerte, ꝙ duplices ſunt termini connotatiui:

F *Termini cōnotatiui duplices.*

quidam ſunt poſitiui, qui connotant aliquid per modum alteri adiacentis, vt album, nigrum. Alij ſunt priuatiui, qui connotant aliquid per modum alteri non adiacentis, vt cœcum ſupponit pro oculo, & connotat viſum per modum non adiacentis oculo: ſimiliter pauper, ſupponit pro Socrate connotando bona exteriora non ſibi adiacere. Et aduerte, quòd terminus connotatiuus habet duplex ſignificatum, ſcilicet materiale, & formale. Materiale eſt illud, pro quo ſupponit. Formale eſt, quod principaliter importat, vel illud, quod connotat alteri adiacere, vel non adiacere, vt ſignificatū materiale albi, eſt Socres: formale, eſt albedo. Et aduerte, quòd de connotatione termini diuerſitas eſt inter Doctores:

Quæſtio.

dicunt enim aliqui, quòd terminus connotat ſignificatum materiale, & non formale. Alij dicunt econtra, quod connotat ſignificatum formale, & ſupponit pro materiali, & illius ſententiæ ſunt Doctores aliqui moderniores Scoto: puta Ocham, & ſui ſequentes. Et aduerte, quòd iſte terminus album dupliciter accipitur. Vno modo pure adiectiue, & tunc habet ſignificatum formale tantum: ſignificat enim ſolum albedinem, non tamen eodem modo ſicut albedo: quia album ſignificat albedinem ſub modo actualis inhærentiæ ad ſubiectum, ſed albedo ſignificat albedinem per modum per ſe ſtantis. ſed quando capitur ſubſtantiuè, habet ſignificatum materiale & formale. Alius eſt terminus abſolutus, qui abſolute ſignificat ſuum ſignificatum, non connotando aliquid alteri adiacere, vel non adiacere, vt homo, bos, leo. Vnde pro declaratione appellationis formalis ponuntur aliquæ regulæ. Prima: terminus appellatiuus aliter appellat ſuum ſignificatum formale, quando ſolitarie ponitur tanquam ſubiectum, vel prædicatum, & aliter quando coniungitur cum alio termino: quia quando per ſe ponitur, appellat ſuum ſignificatum formale adiacere rei, pro qua ſupponit vt album currit: ibi, album, appellat albedinem adiacere rei, pro qua ſupponit. Sed quando ponitur cum alio termino, hoc eſt dupliciter vel ille terminus eſt abſolutus, & tunc appellat ſuū ſignificatum formale adiacere rei, pro qua terminus abſolu-

G *Sec. 1. d. 4. q. 1. arg. 4.*

H

Regula

A tus ſupponit, vt homo albus currit: ibi albus appellat albedinem rei, pro qua ſupponat homo, vel talis terminus eſt cõnotatiuus, & tunc appellat ſuum ſignificatum adiacere, vel non adiacere rei appellatæ per alium terminũ, vt, Socrates eſt albus monachus: ibi albus, appellat ſuum ſignificatum formale adiacere rei quæ connotatur per illum terminum, monachus: modo iſte terminus, monachus appellat habitum monachalem: ideo quando dicitur: iſte eſt monachus, albus, ſenſus eſt, iſte eſt monachus habens habitum album. Similiter iſte terminus, tuus, in iſta propoſitione, iſte canis eſt tuus: aliter appellat, quàm in iſta, iſte canis eſt pater tuus: quia in prima appellatte, tanq̃ poſſeſſorem canis, & in ſecunda appellat te, tanquam genitum a cane. B

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd quando duo termini appellatiui, quorum vnus determinit alterum, & ponuntur a parte eiuſdem extremi, & ſe tenent ad idem extremum: ita quòd determinabile præcedit, & determinatio ſequitur, appellant ſua ſignificata formalia adiacere, vel non adiacere pro eodem tempore verbi præciſe, vt ego percutio magiſtrum: ibi a parte prædicati ponuntur illi duo termini, ſcilicet percutiens magiſtrum, & vnum determinat alterum: ideo ad veritatem talis propoſitionis requiritur, quòd percuſſus ſit magiſter, quando eum percutio. *Regula* Alia regula: quando in propoſitione ponuntur duo termini connotatiui a parte eiuſdem extremi, mutuo ſe determinantes, & ſe habentes ad inuicem ſicut ſubſtantiuum, & adiectiuum: tunc terminus, qui ſe habet per modum adiectiui, appellat ſuum ſignificatum formale adiacere, vel nõ adiacere connotato alterius, ſe habentis per modum ſubſtantiui, vt Socrates eſt albus monachus: ibi illi duo termini, ſcilicet albus, & monachus ſe habent, ſicut ſubſtantiuum & adiectiuum, & ſunt termini connotatiui: ideo albus appellat ſuum ſignificatum formale adiacere connotato illius termini, monachus. Alia regula: terminus connotatiuus, ſeu appellatiuus non ampliatiuus, appellat ſuum ſignificatum formale ſecundum exigentiam ampliationis vel reſtrictionis: ita, quòd ſi terminus ſtet pro præſentibus, appellat ſuum ſignificatum tantum pro tempore præſenti, vt album currit: ibi album appellat albedinem adiacere rei tantum pro tempore præſenti, ſed ſi terminus amplietur ad præſentia, & futura: tunc appellat ſuum ſignificatum adiacere, vel non adiacere tam pro tempore præſenti, quàm futuro, vt album erit Socrates: ibi album appellat albedinem adiacere Socrati pro tempore pręſenti, vel futuro, & eſt ſenſus: illud, quod in tempore præſenti habet albedinem, vel in tempore futuro habebit albedinem, erit Socrates. Et dicitur notãter dummodo non ſit ampliatiuus, quia ſi eſſet ampliatiuus, non eodem modo appellaret, vt Adam

Digitized by Google

E eſt genitus: ibi ille terminus, genitus, non appellat generationem paſſiuam pro tempore præſenti, ſed pro tempore præterito: ſimiliter dicendo: antichriſtus eſt generandus. Ex iſtis ſequitur, quòd magna eſt differentia inter iſtas propoſitiones album fuit Socrates, & Socrates fuit albus, nam in prima album, appellat albedinem adiacere pro tempore præſenti, præterito, ſed in ſecunda appellat albedinem adiacere ſolum pro tempore præterito; ideo vna poteſt eſſe vera, & reliqua falſa. Etiam eſt differentia inter iſtas duas propoſitiones, crudum hodie comediſti, & hodie comediſti crudum: nam ſenſus primæ eſt, rem quæ habet cruditatem, vel quæ habuit cruditatem hodie comediſti, ſed ſenſus ſecundæ eſt, hodie comediſti rem habentem cruditatem pro tempore comeſtionis: ideo vna poteſt eſſe vera, & alia falſa. Et veritas, & falſitas iſtarum non cognoſcuntur, niſi per appellationes: ideo ſunt vobis neceſſariæ appellationes ad diſcernendum veritatem, vel falſitatem multarum propoſitionum. Vnde iſta eſt vera, ſanctus in cęlo erit peccator: ſenſus enim eſt, quòd in tẽpore præſenti habens ſanctitatem in cęlo, vel in tempore futuro, erit peccator. Etiam iſtæ poſſunt cõcedi: pater erit Socrates, quando Socrates nõ erit pater: pater manebit Ioannes, quando Ioannes non manebit pater.

Corollariũ. F

Arti.3. TERTIO ſciendum, quòd terminus dicitur dupliciter, appellare ſuam rationem. Vno modo dicitur appellare ſuam rationem formalem ſub diſiunctione ad omnes rationes conuenientes rei: vt ibi venientem cognoſco: ibi venientem appellat ſuam rationem formalem ſub diſiunctione ad omnes alias rationes, conuenientes ſuo ſignificato: ideo ad veritatem talis propoſitionis, ſufficit, quòd ego habeam aliquam notitiam de veniente: ſiue illa notitia ſit propria notitia venientis, ſiue hominis, ſiue animalis, ſiue aliqua alia conueniens venienti. Alio modo terminus dicitur appellare ſuam rationem propriã: vt cognoſco venientem. Vnde ad hoc, quòd iſta ſit vera, requiritur, quòd ego habeam propriam notitiam, ſecundum quã aliquis dicitur veniens, & de iſta appellatione ponitur talis regula. Terminus ſequens dictionem, importantem actum interiorem animæ, rectus à tali dictione, terminans actum importatum per talem dictionem, appellat præcisè ſuam propriam rationem, ſecundum quam talis terminus ſignificat, vt cognoſco venientem: ly venientem appellat præciſe ſuam propriam rationem, ſecundum quam talis terminus ſignificat, vt cognoſco, venientem ly venientem, appellat propriam rationem, ſecũdum quam ille terminus, veniens, ſignificat. Circa hoc quęritur de hoc ſophiſmate, Socrates eſt magnus clericus: poſito, quòd Socrates ſit parum ſciens, & ſit magnus corpore, quo facto probatur ſic: Socrates eſt magnus, & eſt clericus: ergo eſt magnus, clericus. Improbatur: quia

G *Arti.3.* *Regula* H *Sophiſma.*

A quia magnus appellat magnitudinem ſcientiæ eſſe in Socrate: ergo ſophiſma eſt falſum. Ad rationem dicitur, negando conſequentiam, quia in antecedẽte, magnus, appellat magnitudinem corporis, & in conſequente magnitudinem ſcientiæ.

ARGVITVR primo ſic: Si regulæ eſſent veræ, ſequeretur quòd iſta non bene conuertetur, album fuit Socrates, ergo Socrates fuit albus: quia ibi variatur appellatio, ſed hoc eſt falſum: igitur. Tertio ſic: Si terminus appellaret ſuum ſignificatum formale, appellaret omne vel aliquod: non omne (vt notum eſt) neque aliquod, quia nõ

C videtur maior ratio de vno, quàm de alio. Tertio ſic: Si terminus appellaret ſuum ſignificatum formale, tunc iſta eſſet vera, album currit: poſito caſu, quòd ſolum ęthiops currat, & ęthiopi adiacet albedo. Ad primũ dicitur quòd talis nõ bene conuertitur, ſed aliter debet conuerti, vt videbatur in conuerſionibus. Ad ſecundum dicitur, quòd terminus ſemper appellat ſuum ſignificatum formale aliquando magis ample, aliquando minus ample. Ad tertium dicitur negando conſequẽtiam: quia licet ęthiopi adiacet albedo, tamen illa non eſt ſufficiens denominare ſubiectum. *Supra cap. 21. H.*

B SVMMVLARVM D

PETRI HISPANI

Tractatus duodecimus.

Qui de Diſtributionibus circumfertur.

Diſtributio quid. *Diſtributio ẽ multiplicatio termini communis per ſignum vniuerſale facta, vt cũ dicitur, omnis homo: iſte terminus diſtribuitur ſiue cõfunditur pro quolibet inferiori, & per hoc ſignum omnis, & ſic eſt ibi multiplicatio. Dico autem termini communis: quia terminus ſingularis non poteſt diſtribui. Vnde iſtæ ſunt incõgrua, omnis Socrates, oĩs Plato, & ſic de alijs, & ſic ibi eſt ſolœciſmus per partes orationis. Signorum vniuerſaliũ, alia ſunt diſtributiua ſubſtãtiæ, vt omnis, nullus; alia ſunt diſtributiua accidentium, vt qualis, quantus. Signum autẽ diſtributiuum ſubſtantiæ diſtribuit res, ſe habentes per modum eius, quod eſt quid: vt om-* *Signorũ diuiſio.*

E omnis, nullus: vt cum dicitur, omnis albedo, omnis nigredo. Subſtantiæ autem communiter ſumitur ad res cuiuslibet generis: vt cum dicitur, ſignum diſtributiuum ſubſtantiæ. Signum diſtributiuum accidentis eſt, quod diſtribuit res, ſe habentes per modum accidentis, vt per modum qualis vel quanti: vt qualiſcunque, quantuſcunque. Item ſignorum diſtributorum ſubſtantiæ: alia ſunt diſtributiua partium integraliũ, vt totus: alia ſunt diſtributiua partium ſubiectiuarum, vt omnis, nullus.

F Item ſignorum diſtributiuorũ partium ſubiectiuarum, alia ſunt diſtributiua duorum: vt vter, neuter: alia ſunt diſtributiua plurium: vt omnis, nullus, & ſimilia. Horum autem ſignorum primo dicendum eſt de ſignis diſtributiuis ſubſtantiæ: & inter hæc primo de hoc ſigno, omnis. Siendum quòd omnis, in plurali numero dupliciter ſumitur. Vno modo collectiue: ut oẽs apoſtoli Dei ſunt duodecim, non ſequitur: ergo iſti Apoſtoli Dei ſunt duodecim, demonſtratis aliquib. de ipſis. Alio mõ ſumitur diſtributiuè, vt hic, omnes homines naturaliter ſcire deſiderant. Et tunc quæritur, quid ſignificet hoc ſignum, omnis. Et videtur, ꝙ nihil ſignificet: quia oĩs res aut eſt vniuerſalis, aut particularis, ſed hoc ſignum, oĩs, non ſignificat rem vniuerſalem, vel particularem: ergo nullam rẽ ſignificat. Item ad idem, oĩs neque eſt prædicabile de vno, neque de pluribus, ergo nec eſt vniuerſale, nec particulare, & ſic nihil ſignificat. Sed contra, ab eo ꝙ res eſt vel non eſt, oratio dicitur vera vel falſa: ergo ſi oĩs, nihil ſignificet propter appoſitionem vel remotionem eius, non cauſabitur veritas, vel falſitas in oratione: ſed hæc eſt vera, animal eſt homo: ergo & hæc, omne animal eſt homo, quod eſt falſum:

Omnis dupliciter ſumitur.

G

1. Metaph. 1. Quæſt.

In prædi. cap. de ſubſtãtia.

H ergo & prima, ſcilicet, ꝙ omnis, nihil ſignificat. Solutio: ad dubium dicitur, quòd omnis, non ſignificat vniuerſale, ſed vniuerſaliter: quia facit terminum communem ſuum ſtare pro omnibus ſuis inferioribus: vt omnis homo currit: & ſic omnis, ſignificat aliquam rem. Sed duplex eſt res quia quædam eſt res ſubijcibilis, vel prædicabilis: vt homo, animal, currit, diſputat: & ſic eſt verum quòd, omnis, nihil ſignificat: quia quælibet talis res, aut eſt vniuerſalis, aut particularis. Alia eſt res, quæ eſt diſpoſitio rei ſubijcibilis vel prædicabilis: & talem

Res duplex.

Digitized by Google

A talem rē ſignificat hoc ſignū, omnis, & tam ab iſta re, quàm ab alia cauſatur veritas vel falſitas in oratione. Obiicitur autem, quòd omnis, non ſignificat diſpoſitionem rei ſubijcibilis: quia in ſyllogiſmo mediū debet reiterari cum ſuis diſpoſitionibus in minori propoſitione: ergo debemus ſyllogizare ſic, omnis homo eſt animal, Socrates eſt omnis homo: ergo Socrates eſt animal: quia omnis, eſt diſpoſitio in maiori propoſitione: ergo debet reiterari in minori, quod eſt falſum: ergo, omnis, non eſt diſpoſitio B ſubiecti. Solutio, ſicut pater duo dicit, ſcilicet illud quod eſt pater, & pater inquantum pater: ſimiliter ſubiectū duo dicit: ſcilicet illud, quod eſt ſubiectum, & ſubiectum inquantum ſubiectum: & ſecundum hoc duplex eſt diſpoſitio ſubiecti: quia quædam eſt diſpoſitio illius rei, quæ eſt ſubiectum: ut albus, niger: & ſic de alijs diſpoſitionibus accidentalibus: & iſtæ debent reiterari in minori propoſitione cum medio. Alia eſt diſpoſitio ſubiecti. ſ. ſubiecti inquantum ſubiectum, videlicet in ordine ad prædicatum: ut omnis, nullus: & omnia ſignatā vniuerſalia, ꝙ particularia: & talis diſpō non debet reiterari cum

Obie. 7.

Diſpō ſubiecti duplex.

medio in minori propoſitione. C quia eſt reſpectiua: diſponit. n. ſubiectum in comparatione ad prædicatum: vt cū dicitur, ōis homo albus currit: iſta diſpō. albus, debet reiterari in minori propoſitione cum medio, cum ſit diſpoſitio eius, quod eſt ſubiectum: quia eſt abſoluta. Iſta autem diſpoſitio omnis: non debet reiterari: quia eſt reſpectiua ſubiecti ad prædicatum, & ita ſubiecti inquantum ſubiectum eſt. Vnde debemus dicere ſic, omnis homo albus currit, Socrates eſt homo albus: ergo Socrates currit: & nō, Socrates D eſt omnis homo albus. Habito quid ſignificet hoc ſignum, omnis, & cuius diſpoſitionem ſignificet: Conſequēter quæritur vtrum ōis, exigit tria appellata. Et videtur ꝙ ſic: quia ōis perfectio eſt in tribus. ut habetur primo cæli, & mūdi: & ſic omne perfectum eſt in tribus: ſed omne, & perfectum idem ſunt, vt habetur ibidē: ergo omne eſt in tribus: ergo omnis vult habere tria appellata. Ad idem, dicit Ariſtot. in eodem loco, quòd de duobus viris non dicimus omnes, ſed de tribus viris dicimus omnes: ergo omnis vult habere tria appellata. Sed contra: in qualibet demonſtratione ſunt propoſitiones vniuerſales: ſed demon-

Quæſitum.

Text. cōm. 2.

E *monſtrationes fiunt ex Sole, & Luna: ergo oportet dicere cũs ſol, omnis luna: ſed ſol non hẽt niſi vnicum ſuppoſitum: & ſimiliter luna: ergo omnis, non uult habere tria appellata Ad idem omne priuatũ lumine à terræ obiectu deficit, hæc propoſitio eſt cõceſſa, cum habeatur*
1. Poſt pluries *ab auctoribus: ſed omne priuatum lumine à terræ obiectu nõ habet niſi unicum ſuppoſitũ, .ſ. hanc lunam ſingularem, ergo, omnis, non uult habere tria appellata. Ad idem: hoc ſignum, omnis, ſignificat quoniam uniuerſaliter: ſed hoc quod dico, quoniam uniuerſa*
G *liter, eſt modus proprius uniuerſalis: proprium autem diuerſificatur ſecundum diuerſitatẽ ſui ſubiecti: ut ſi homo eſt diminutus, & riſibile eſt diminutũ: & ſi homo eſt mortuus, riſibile eſt mortuum: ſed uniuerſale aliquando ſaluatur in pluribus, ut homo, equus: aliquando in uno tantum, ut ſol, luna: ergo omnis uult habere quãdoq tria appellata et quãdoq non: immo unũ tantum.*
Forma duplex *Ad idẽ: duplex eſt forma: quia quadã eſt forma materiæ: ut anima eſt forma corporis: & iſta forma eſt pars, & non prædicatur de eo, cuius eſt pars. Alia eſt forma, quæ eſt forma prædicabilis: & ſic omnia ſuperiora, ut genera; & ſpecies,* F
& differentiæ, dicuntur formæ inferiorũ, ut homo equus, & ſic de alijs: & indiuidua huius formæ prædicabilis ſunt materia eius: ergo cum forma neutro prædictorum modorum ſuã excedit materiã, nec exceditur ab ea: nullũ vniuerſale excedit ſua indiuidua, nec exceditur ab eis. ergo cũ oĩs dicat adæquationẽ vniuerſalium cũ ſuis indiuiduis, ut omnis hõ: tunc oportet, ꝙ ſol habeat, niſi vnicum ſuppoſitum, vt verè dicatur. oĩs ſol: quod concedimus dicendo prædictas propoſitiones eſſe veras: & ꝙ cĩs, non H
ſemper exigit tria appellata: ſed quando adiungitur termino communi, habenti plura ſuppoſita, tunc exigit plura appellata: quando vero adiungitur termino, habenti ſolum unum ſuppoſitum, tunc exigit ſolum vnum appellatum. Ad illud, quod primo obijciebatur, quòd omnis perfectio eſt in tribus, dicitur, ꝙ verum eſt: & hæc tria ſunt .ſ. ſubſtantia rei, virtus eius, & operatio eius. Et hæc tria tangit Ariſt. ſub breuibus verbis, cum dicit: natura vbi ſu.
apta nata ſic facit: per hoc enim ꝙ dicit, natura, tangit ſubſtãtiã rei: & per hoc quod dicit, apta nata, tãgit virtutẽ eius: & per hoc quod dicit, ſic

facit,

Digitized by Google

A facit, tangit operationem debitam ei: ſimiliter hoc ſignũ, Regula oĩs, habet ſubſtantiam ſigni vniuerſalis, & virtutem qua eſt diſtribuere, & operationẽ eius quando diſtribuit, & in his tribus eſt perfectio eius. Ad ſecundum dicendũ eſt, ꝙ hõ et hoĩes differũt: quia homo dicit iſtam ſpeciem ſecundum ſe, quæ eſt de pluribus prædicabilis, ſed homines in plurali numero non dicit ſpeciem ſecundum ſe: ſed multiplicatã actu ſecundũ materiam indiuiduorum numero diuerſam: vnde, omnis, in plurali ratione multitudinis facta, facit diſtributionem B per diuerſas materias: & vult habere tria appellata: ſed oĩs, in ſingulari numero, ex quo recipit ſpeciem ſecundum ſe, & non materiã indiuiduorũ, exigit eſſentiã aptã natã prædicari de pluribus, ſiue actu prædicetur de pluribus, ſiue de vno ideo exigit tria appellata aut vnũ ſolum ſecundũ naturam vniuerſalem, cui adiungitur. Quidã tamen dicunt ꝙ oĩs, vult habere tria appellata ad minus, & dant talẽ rationẽ. Quotieſcunque ſignum vniuerſale additur termino communi, non habenti ſufficientiam appellatorum, recurrit ad non ens: ut cum dicitur, oĩs phœnix eſt: quia ly phœnix non habet niſi vnicum ſuppoſitum: ideo recurrit ad non exiſtentes phœnices: & iõ cum dicitur, oĩs phœnix eſt: ſenſus eſt, vnus phœnix, qui eſt, eſt & duo phœnices, qui non ſunt, ſũt: & iõ dicunt has duas propõnes eſſe falſas: quidã phœnix non eſt: & oĩs phœnix eſt: & nõ eſſe contradictorias: quia in negatiua ſupponitur phœnix, qui ẽ, & in affirmatiuis ſupponũtur duo phœnices, qui non ſunt: & ſic nõ eſt idẽ ſubiectũ in utraque: Hoc aũt põt multipliciter improbari: quia hæc inconuenientia ſequuntur ex falſo, qđ ſupponunt: quia ſupponunt, ꝙ oĩs ſemper vult habere tria appellata, quod ſuperius oſtenſũ eſt eſſe falſum. Propterea uult Ariſt. quod propoſitio, in qua ſubijcitur uniuerſale uniuerſaliter ſumptũ alicui prædicato, contradicat illi propoſitioni negatiuæ, in qua ſubijcitur uniuerſale non uniuerſaliter ſumptum eidẽ prædicato: ſed iſtæ ſũt tales. oĩs phœnix eſt, quidã phœnix nõ eſt: ergo ſunt contradictoriæ: quod tamẽ ipſi negãt: ergo regula eorũ eſt falſa. Itẽ ad idẽ alia regula talis eſt: terminus cõmunis ſupponens, uel apponens uerbo præſentis temporis, ſimpliciter ſumpto, non habenti uim ampliandi, nec a ſe nec ab alio, reſtringitur ad

[Margin: C; D; 1. Periherme. cap. 4.; Regula]

ſup-

E ſupponendum pro his, qui ſunt ſub forma termini ſupponẽtis: ergo cum dicitur: omnis phœnix: ly phœnix reſtringitur ad ſupponendum pro phœnice tantum, qui eſt, cum ipſius non ſit niſi vnicum ſuppoſitum: ergo per illam regulam prius datã, ſi ſignũ vniuerſale adueniat: & non diſtribuit ipſum, niſi pro vnico ſuppoſito: ergo regula eorum eſt falſa, & ſupra falſum fundatur: quod concedimus. Circa p̃dicta quæritur de hoc ſophiſmate, omnis homo eſt, & quodlibet differens ab illo eſt non homo. Probatio: hæc

Sophiſma.

F eſt vna copulatiua: cuius vtraque pars eſt vera: ergo ipſa eſt vera. Improbatio, omnis homo eſt, & quodlibet differens ab eo, eſt non homo: Socrates eſt homo: ergo quodlibet differens a Socrate eſt non homo, qđ eſt falſum: quia hæc eſt vna copulatiua, cuius altera pars eſt falſa: ergo ipſa eſt tota falſa. Solutio, prima eſt ſimpliciter vera: & improbatio peccat penes fallaciam conſequentis: quia ly differens ab omni homine in minus eſt, quam differens a Socrate. quia differens ab oĩ hoĩe ſupponit ſolum pro alijs reb. ab homine: ſed differens à Socrate ſupponit pro eiſdem: & ẽt pro alijs hominibus a Socrate, vt bene ſequitur, differens ab omni

G homine: ergo differens à Socrate: & locus a parte ſubiectiua ad ſuum totum: ſe ſi huic propoſitioni: differens ab omni homine, apponatur ſignum, erit proceſſus ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione: & ſic incidit fallacia conſequẽtis in improbatione, & ſecundũ unũ proceſſum: quia duplex eſt proceſſus ab improbatione: quia bene ſequitur, omnis homo eſt, ergo Socrates eſt, & eſt locus a toto in quantitate, ſed non ſequitur, hoc eſt differens ab omni homine; ergo differens a Socrate: ſed eſt fallacia conſequẽtis, ſic hic: omnis homo eſt: H

Sophiſma.

ergo omne animal eſt. Itẽ quæritur de hoc ſophiſmate, omnis homo, & alius homo ſunt. Probatio, Socrates, & alius homo ſunt. Plato, & alius homo ſũt, & ſic de alijs: ergo omnis hõ, & alius homo ſunt. Improbatio: alius, eſt relatiuum diuerſitatis ſubſtãtiæ: ergo ſupponit pro diuerſis ab homine: ſed nõ eſt alius homo ab oĩ homine: ergo prima ẽ falſa. Solutio, prima eſt ſimpliciter falſa: & probatio peccat ſecũdum fallaciam figuræ dictionis a pluribus determinatis ſuppoſitionibus ad unam determinatã ſuppoſitionem in concluſione. Itẽ probatio peccat ſecundum fallaciam accidentis: quia licet Socra-

A *Socrates, & Plato, & ſic de alijs inferant omnem hominem ſecundum ſe; non tamen ſub hac copulatione, quæ eſt, omnis, & alius homo ſunt: vt cum dicitur, omnis homo, & alius homo ſunt: ſicut cognoſco coruſcum ſecundum ſe: non tamen ſub hoc accidente, quod eſt venire: unde talis datur regula:* (Regula) *Quotieſcunque aliud ſequitur, ſiue conuerſim, ſiue non; ſi aliquid conueniat uni, quod non conueniat alteri: per illud, cui conuenit, inferatur de eo, cui non conuenit, ſemper eſt fallacia accidentis: verbi gratia, homo eſt: ergo ſubſtantia eſt: &* B *ſpecies conuenit homini, & non ſubſtantiæ: ideo ſi per hominem inferatur ſpecies de ſubſtantia, eſt fallacia accidentis: vt homo eſt ſpecies: ergo ſubſtantia eſt ſpecies: ſimiliter hic: riſibile eſt propriũ: ergo homo eſt propriũ. Horum autem quæ conſequuntur: quædam conſequuntur conuerſim: vt homo & riſibile: alia non, vt homo, & ſubſtantia. Dicto de hoc ſophiſmate: reſtat dicere de iſto, omnis homo eſt omnis homo.* (Sophiſma.) *Probatio, Socrates eſt Socrates: Plato eſt Plato: & ſic de alijs: ergo omnis homo eſt omnis homo: & vt vult Boetius, nulla propoſitio eſt verior illa, in qua prædicatur* C *idem de ſeipſo: ſed ſic eſt hic: quia omnis homo prædicatur de omni homine: ergo nulla eſt verior iſta: & per conſequens eſt vera. Improbatio, ſua contradictoria eſt vera, ſcilicet illa, quidam homo non eſt omnis homo: ergo ipſa eſt falſa. Item ad idem: omnis homo eſt omnis homo: ſed Socrates eſt homo: ergo Socrates eſt omnis homo: ſyllogiſmus eſt in Darij: concluſio eſt falſa: ergo aliqua præmiſſarum: non minor: ergo maior: ſed maior eſt ſophiſma: ergo eſt falſum. Solutio, prima eſt ſimpliciter falſa: &* D *probatio peccat ſecundum conſequens, ab inſufficienti enumeratione ſingularium: quia cum illis, quas aſſumit: debet aſſumere has a parte ſubiecti: Socrates eſt omnis homo, Plato eſt omnis hõ: & ẽt iſtas a parte prædicati: omnis homo eſt Socrates: omnis homo eſt Plato, & ſic de alijs, quas dimittit: & ſic peccat ſecundum conſequens ab inſufficienti enumeratione ſingulariũ. Ad aliud dicitur, ꝙ ibi idẽ non prædicatur de ſeipſo: ſed prædicatur omnis homo de homine, ſumpto pro qualibet ſui parte. Sequitur de hoc ſigno, nullus, quod ſignificat quoniam vniuerſaliter*

De prædicatione eiuſdem de ſeipſo vide 1. Top. c. 7

ter

Digitized by Google

E ter negatiuè. Vnde ſignificat
idem, ſicut hoc ſignum, omnis,
cum negatione poſtpoſita: &
ið, oĩs non, & nullus æquipol-
lent. De hoc ſigno, nullus, talis
Regul. datur regula. Quotieſcunque
hoc ſignum, nullus, immediatè
adiungitur termino communi,
confundit ipſum mobiliter &
diſtributè, ſimiliter terminum
communẽ ſibi adiunctum me-
diatè: ut nullus homo eſt aſi-
nus. Vnde poteſt fieri deſcenſus
ſub ſubiecto ſic: ergo Socrates
non eſt aſinus, nec Plato, & ſic
de aliis: & etiam ſub prædica-
to. Secundum prædicta quæri-
Sophiſma. tur de hoc ſophiſmate: nullus
F homo eſt omnis homo. Proba-
tur ſic, Socrates non eſt omnis
hõ, Plato non eſt omnis homo,
& ſic de aliis. ergo prima eſt
vera. Vnde ſic, ſua contradi-
ctoria eſt falſa ſ. iſta, quidã hõ
eſt oĩs, hõ: ergo eſt vera. Cõtra,
ibi prædicatur oppoſitũ de oppo
ſito: ergo locutio eſt falſa. Solu
tio, prima eſt vera: & ad im-
probationẽ reſpondetur per in-
terẽptionẽ: quia ibi non prædi
catur oppoſitũ de oppoſito. ſed
remouetur omnis homo, ab ho-
mine ſumpto pro quolibet ſuo
ſuppoſito: & hoc eſt verum.
Sequitur de hoc ſigno nihil,
quod ſignificat idẽ, ꝙ nullus:
ſed includit in ſe terminũ re-
cipientem ſuã diſtributionem:

quia nihil eſt ſignum vniuer- G
ſale, cũ negatione: & res eſt ter
minus recipiens eius diſtribu-
tionem. Secundũ prædicta quæ-
ritur de hoc ſophiſmate, nihil
videns eſt aliquid videns. Pro Sophiſma.
batur ſic: non hanc rẽ videns,
eſt aliquid videns, quia nõ vi
dens Socratẽ, eſt vidẽs Plato-
nem: non illã rem videns, eſt
aliquid videns, & ſic de aliis:
ergo nihil vidẽs eſt aliquid vi
dens. ergo prima eſt vera. Con
tra, ibi prædicatur oppoſitũ de
oppoſito: ergo locutio falſa.
Quidã diſtinguunt, nihil vi-
dens eſt aliquid videns, eo ꝙ
hæc dictio, nihil, põt eſſe accuſa
tiui caſus, & eſt ſenſus, nullum H
rem videns eſt aliquid vidẽs:
vel poteſt eſſe nõĩatiui caſus:
& eſt ſenſus, nulla res videns
eſt aliquid videns: & ſecundũ
hoc ponunt amphibologiam ex
parte caſus: ſed hoc non ſoluit:
quia in vtroq; ſenſu eſt falſa.
Sed alii hanc diſtinguunt ite-
rum, nihil videns, eo ꝙ nega-
tio in hoc termino, nihil poteſt
negare participium primo poſi
tum: & eſt ſenſus, nullam rem
videns eſt aliquid videns, &
ſic eſt diuiſa: vel poteſt negare
hoc verbum, eſt, & tunc eſt ſen
ſus: quamlibet rem videns nõ
eſt aliquid videns: & ſic eſt cõ
poſita: ſed hoc non ſoluit: quia
in vtroque ſenſu eſt falſa: cũ
oppo-

A oppoſita ponantur circa idem. Solutio dicendum eſt, & prima ſimpliciter eſt falſa: & probatio peccat contra fallaciam figuræ dictionis à pluribus determinatis ad vnã determinatã huius termini, vidẽs, quia ĩ præmiſſis habet ſuppoſitionem determinatam, & in concluſione ſimiliter: vel peccat ſecundum fallaciã accidentis: quia quãuis, videre, communiter omnibus ſecundum ſe, non tamen ſecũdum ꝙ vnitur in hoc toto, nihil videns: vnde totum accidit partis & eſſe videns aliquid, aſsignatur ineſſe vtrique. Sciendum eſt, ꝙ oẽs præ-
B miſſæ ſunt duplices: quia negatio poteſt determinare verbũ, vel participium: vt dictum eſt prius: vnde antiqui poſuerunt præmiſſas eſſe duplices propter talem regulam, quam dabant.

Regula

Quotieſcunque negatio, & diſtributio includũtur in uno termino, ad quodcunque refertur vnum, & reliquum: vnde cũ diſtributio poſita in obliquo nõ poſsit in prædicta oratione attingere verbũ, ita neq; negatio. Item idem eſt iudicium de iſtis ſophiſmatibus: Nullũ caput habens eſt aliquod caput habens. A nullo homine differens eſt, ab aliquo homine differens, &c.

Sophiſmata.

Sequitur de ſignis diſtributiuis duorum, & talia ſunt neuter, & vterque. Et
C differunt à prædictis: quia oĩs, nullus, & ſimilia diſtribuunt pro oĩbus indiuiduis termini cõmunis: ſed vterq. & neuter diſtribuunt ſolum pro duobus per demonſtrationẽ: vt vterq; iſtorũ, neuter iſtorũ. Secundũ prædicta quæritur de hoc ſophiſmate: ab vtroque iſtorum enunciatum eſt verũ, poſito, ꝙ Socrates dicat. Deũ eſſ.: Plato vero dicat, hoĩem eſſe animal, & ambo dicant ſimul hoĩem eſſe aſinum: & illi duo demonſtrantur per hoc pronomen, iſtorũ.

Sophiſma.

Probatio, à Socrate enunciatum eſt verum, à Platone enũ-
D ciatũ eſt verũ: ergo ab vtroq; iſtorum enunciatũ eſt verum. Contra, ab vtroq. enunciatum eſt uerũ: ſed nihil enunciatum eſt ab utroque iſtorũ, niſi hominem eſſe aſinum: ergo hominẽ eſſe aſinum eſt uerum, quod eſt falſum. Solutio, prima eſt uera: & probatio peccat ſecundum fallaciã accidentis: ſicut habetur ab Ariſtotele, hæc propoſitio ponitur eſſe uera: omnium contrariorum eadem eſt diſciplina: & tamen nulla particularis diſciplina eſt omniũ contrariorum, ſed diſciplina communiter ſumpta: unde hic eſt fallacia accidentis: omniũ contrariorum eadem eſt diſciplina. ſed nulla eſt diſciplina. niſi

1. Prior. cap. 1.

E *niſi hæc vel illa, & ſic de alijs: ergo oĩum contrarioꝶ hæc eadẽ eſt diſciplina, vel iſta, qđ eſt falſum. Similiter hĩc hõ eſt ſpecies: ſed nullus eſt homo, niſi Socrates vel Plato, & ſic de alijs: ergo Socrates eſt ſpecies vel Plato, & ſic de alijs, & ſic eſt fallacia accidentis in propoſito: quia hæc dictio, enunciatũ, & hæc dictio, verum, tenetur pro ipſo in cõi: & ſic ab utroq; iſtorum enunciatum eſt verũ: vnde, enunciatum, non tenetur pro particulari enunciato ab vtroque: vnde particulare enunciatũ ab vtroque, accidit enunciato in cõmuni: ſicut par*

F *ticulare inferius accidit ſuo ſuperiori: & verũ aſſignatur vtrique ineſſe. Et appellatur ſuperius hic, omne, quod eſt maius, ſiue ſit eſſentiale, ſiue accidentale. Quidã tamen dicũt, ꝙ prima eſt ſimpliciter falſa, & dicunt ꝙ enunciatũ accipitur pro particulari enunciato ab vtroque, & ſimiliter verum, pro particulari: & proõb peccat ſecundũ fallaciã figuræ dictionis, à pluribus determinatis ad vnã determinatã huius termini, enunciatum, & huius termini verum, ſed prima ſolutio melior eſt. Sequitur de hoc ſigno neuter, quod ſignificat eãdẽ, ꝙ vterque cũ negatione ſibi præpoſita. Vnde ſicut, nullus, de ſe hẽt diſtributionẽ, & negationẽ: ſimiliter & neuter: ſed neuter eſt diſtributiuum duorũ tantum. Itẽ quæritur de hoc ſophiſmate neutrũ oculum habendo tu potes videre.* Sophiſma. G *Probatio, dextrũ oculũ non habendo tu potes videre: ſiniſtrum oculum non habendo tu potes videre: ergo prima eſt vera. Contra, neutrũ oculum habendo tu potes videre: ergo ſi neutrum oculum habes, vel dũ neutrum oculum habes, tu potes videre: quod eſt falſum: conſequentia patet: quia gerũdia terminata in, o, habent reſolui per, dum, per, ſi, vel per, quia, ſed vtroque mõ eſt falſa: ergo prima falſa eſt. Solutio, pri*- H

ma eſt falſa, et probatio peccat ſecundum fallaciam accidentis: quia poſſe videre conuenit partib. ſecundũ ſe. ſ. prout ſunt diuiſa, ſed non conuenit eis, prout ſunt unitæ ĩ ſuo toto: vnde hoc patet per primam regulam, cum ad partes ſequatur totum: vt poteſtas videndi conuenit partibus, & non toti: ideo ſi partes inferantur de toto, ibi eſt fallacia accidentis.

Habito de ſignis diſtributiuis partium ſubiectiuarum: conſequenter quæritur. vtrũ negatio habeat vim diſtribuendi, ſiue confundẽdi. Et videtur ꝙ ſic: quia Ariſtoteles in ſecunda Queſitum.

pert.

A *peribermenias dicit, quòd illæ* *Lib. 2. cap. 1.* *contradicunt, homo eſt iuſtus, nõ homo eſt iuſtus: ergo altera eſt vniuerſalis, cũ ſubijcia:ur terminus cõis: ſed non niſi hac, non homo eſt iuſtus: ergo ille minus, homo, diſtribuitur, ſed non eſt ibi aliquid à quo diſtribuitur, niſi negatio, ergo diſtribuitur a negatione. Contra ſi negatio habeat vim confundẽdi: ergo ſicut iſta eſt incõgrua, omnis Socrates currit, ſimiliter hac, non Socrates currit, quod eſt falſum, quia quãuis ſignũ diſtributiuum non poſsit addi termino ſingulari: tamen negatio bene poteſt addi. Item* B *vbicunque eſt diſtributio, ibi eſt terminus communis ſumptus vniuerſaliter: ergo oportet, ꝙ ibi ſit dictio ſignificans, quoniam vniuerſaliter. ſed ſignũ vniuerſale ſignificat, quoniã vniuerſaliter tantummodo: negatio vero non: ergo negatio non hẽt vim diſtribuẽdi: quod cõcedimus, dicentes, ꝙ negatio non confundit, ſed negat hoc, quod poſt ſe inuenit: unde cũ adiungitur termino cõi, negat ipſum, ſed ad negationem ſuperioris ſequitur negatio cuiuſlibet inferioris, eo quòd deſtructo ſuperiori, deſtruitur quodlibet eius inferius: ergo negatio non confundit, ſed negat quod poſt ſe inuenit, ſiue ſit* C *vniuerſale, ſiue particulare. Solutio autem patet: ad hoc ꝙ obijcitur: quia ꝙ hac eſt vniuerſalis, non homo eſt iuſtus, hoc non eſt propter naturam diſtributionis exiſtentis in negatione: ſed hoc eſt, quia negatur hõ in communi, quo remoto, remouetur quodlibet eius inferius. Item ſolet poni quædam diſtributio aptitudinis: ut homo timet in mari: id eſt, aptus natus timere in mari. Item ſolet poni diſtributio accommoda: vt cælum tegit omnia, præter ſeipſum: & Deus creauit omnia alia a ſe, ſed iſta duo genera diſtributionis non ſunt* D *ita propria ſicut alia.*

An detur diſtributio aptitudinis & accõmoda.

PRIMO ſciendum, quòd diſtributio eſt acceptio termini, communiter ſumpti pro omnibus ſuis ſignificatis copulatiuè: & ſunt duo in diſtributione. ſ. diſtribuens, quod eſt ſignum: & diſtributum, quod eſt ipſe terminus. Vnde ſignorum diſtribuentium quædam ſunt diſtribuentia indifferenter ſubſtantiæ & accidentis: vt omnis, nullus: quædam ſunt diſtribuentia accidentis tantum: vt qualelibet, quantumlibet. Item ſignorum diſtribuentium quædam ſunt diſtribuentia plurium, ut omnis, nullus, quilibet, vnuſquiſque; & quædam duorum: vt vterque, neuter. Et iſtorum quædã ſunt affirmatiua, & quæ-

E dam negatiua. Vnde ſignum vniuerſale eſt inuentum, vt faciat terminum, cui additur, ſtare pro omnibus ſuis ſignificatis copulatiuè. Et aduerte quod omnis, differt ab iſtis, quilibet, & vnuſquiſque: quia, omnis non poteſt addi, niſi termino ſimilis caſus, ſed quilibet, & vnuſquiſque, poſſunt addi indifferenter nominatiuo, vel genitiuo plurali, vel ſingulari: vt quilibet hominum, vnuſquiſque hominum.

Signũ uniuerſale cur inuentum.

Quaſt.

Et aduerte vltra, quòd de hoc ſigno, omnis, ſunt aliquę difficultates. Prima: utrum omnis poſſit diſtribuere terminum, cui additur pro generibus ſingulorum, id eſt pro ſpeciebus indiuiduorum, ſic quòd non diſtribuat pro indiuiduis illarum ſpecierum. Pro cuius ſolutione F eſt aduertendum, quòd illud ſignum dicitur proprie diſtribuere pro ſpeciebus generum, quòd in ſe includit illum terminum ſpecie, vel genere cum actu diſtributiuo: ſicut eſt illud ſignum quodlibet, quod poteſt diſtribuere pro ſpeciebus indiuiduorum, & pro indiuiduis ſpecierum, vt quodlibet partes continui ſunt in continuo: nam ſi diſtribuat pro indiuiduis ſpecierum, illa eſt falſa: quia ly partes diſtribuitur pro omnibus partibus continui, ſed ſi diſtribuat pro ſpeciebus indiuiduorum, propoſitio eſt vera, & ſenſus: de qualibet ſpecie numeri partes ſunt in cõtinuo: & tunc ly partes non diſtribuitur: immo eſt regula generalis, quòd quando terminus dicitur diſtribui pro ſpeciebus generum nunquàm ille terminus virtute illius diſtribu-

Regula

tini: ideo aliquem terminum diſtribui pro ſpeciebus generum G non eſt aliud, quam ipſum ſubiectum ſigni diſtribuentis accipi pro ſpeciebus indiuiduorum. Ex iſtis ſequitur, quòd ſolum ſyncategorema mixtum dicitur diſtribuere pro ſpeciebus indiuiduorum, & non quodlibet, ſed ſolum illud, quod includit in ſe illum terminum, ſpecie, vel genere. Ideo licet iſta ſigna, nunquàm, vbicumque, ſemper ſint mixta, tamen non diſtribuunt pro ſpeciebus indiuiduorum: quia non includunt iſtum terminum, ſpecie, vel genere, cum actu diſtributiuo; & quia propriè illud ſignum, omnis, vel omne, non eſt ſignum mixtum, ſaltem includens illum terminum, ſpecie, vel genere: ideo de rigore ſermonis non H diſtribuit terminum pro ſpeciebus indiuiduorum. Ex quo ſequitur, quod iſta de rigore non eſt concedenda: omne animal fuit in arca Noe: Et quando dicitur, quod ſancti conceſſerunt, dicitur, quod ſancti conceſſerũt multas propoſitiones ad ſenſum, ſecundum quem ipſi acceperunt, quæ tamen de vi ſermonis ſunt falſæ: ideo conceſſerunt iſtam, omne animal fuit in arca Noe, ad iſtum ſenſum, de qualibet ſpecie animalis perfecti, neceſſarij ad ſuſtentationem vitæ hominis, fuit aliquod indiuiduũ in arca Noe.

Corollarium.

Corollarium.

SECVNDO ſciendum, q̃ alia difficultas eſt: vtrum hoc ſignum omnis, in ſingulari numero poſſit teneri collectiuè. Ad quam reſpondetur breuiter, quod non, licet bene in numero plurali, & tunc accipitur æquiuocè.

Art. 2.

Quaſt.

Digitized by Google

A uoce. Alia difficultas quid ſignificet hoc ſignum, omnis. *Dubitatio.* Reſpondetur, quòd ſignificat quomodo vniuerſaliter .i. denotat terminum, ſupra quem cadit: accipi pro omnibus ſuis ſignificatis copulatiuè. Alia difficultas. vtrum *Quæſt.* hoc ſignum omnis, non poſſit addi termino, niſi talis terminus actu habeat tria ſignificata? Reſpondetur, quod non, immo ſi eſſet tantum vnus homo, adhuc iſta eſt congrua, & vera: omnis homo eſt: etiam omnis phœnix eſt: omnis luna eſt: nec eſt allé- *Tex cõmen. 2.* ganda auctoritas Ariſto. primo de cœlo, quòd de tribus dicimus omne: quia non loquitur ibi ad tale propoſitum. *Quæſt.* Quinta difficultas: vtrum, omnis, ſit pars ſubiecti, vel prædicati. Reſpondetur breuiter ponendo talem regulam. B Quod quandocunque ſignum vniuerſale, vel particulare ponitur inter partes ſubiecti, vel prædicati, ſemper eſt pars: *Regula* vt Socrates exiſtens omnis homo currit: ibi, omnis, eſt pars ſubiecti: Socrates eſt videns omnem equum: ibi, omnē, eſt pars prædicati. Et aduerte, quod quãdo ſignum vniuerſale, vel particulare eſt pars ſubiecti, vel prædicati, virtus eius terminatur in illum terminum, cui additur. Vnde numquam ſignum vniuerſale eſt pars ſubiecti, vel prędicati, niſi ponatur inter partes ſubiecti vel prędicati; niſi tota virtus eius terminaretur ad illum terminum: vt in iſta, homo eſt omnis homo: ibi, omnis, eſt pars quia virtus eius totaliter terminatur ad terminum, cui additur. Vnde poteſt haberi pro regula, *Regula* quòd omne ſignum eſt pars termini, cui immediatè additur, ſi virtus eius totaliter terminetur C ad illum terminum: ſicut eſt negatio infinitans, & ſignum collectiuum. Sed reſtat videre de iſto ſigno, nemo. Vnde nemo, eſt ſignum partim categorema, & partim ſyncategorema, valens tantum ſicut, non homo, ſed illud ſignum, nihil, eſt etiã partim categorema, & partim ſyncategorema, valens tantum ſicut, non ens: vt nihil currit .i. nõ ens currit: ita, quod includit negationem, & iſtum terminum ens. Et aduerte, quod negatio incluſa in eo, poteſt eſſe negatio negans vel negatio infinitans: *Sophiſma.* & per hoc ſoluitur illud ſophiſma, nihil, & chimæra ſunt fratres. Vnde ſi negatio incluſa in ly nihil, ſit negatio negans, ſophiſma eſt verum: & eſt ſenſus, nullum ens, & chimæra ſunt fratres: ſed ſi ſit infinitãs, ſophiſma eſt falſum, & eſt ſenſus, non ens D & chimæra ſunt fratres: & per hoc etiam ſoluitur illud: nihil prædicatur de omni homine. Ex hoc patet differentia inter nihil, & nullus: nam propriè nullus, non dicitur ſignum negatiuũ, ſed negatio; nã ad hoc quod aliquid ſit ſignum negatiuum, *Nihil, & nullus differunt.* requiritur, quod ſit partim categoremã, & partim ſyncategorema ideſt, quod includat negationem cum aliquo categoremate.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quòd iſta duo ſigna ſcilicet vterque, & neuter, ſunt ſigna diſtribuentia duorum, ideſt denotãt, quòd terminus, cui adduntur; diſtribuatur tantum pro duobus; & differunt inter ſe: quia vterque eſt ſignum affirmatiuum, *Vterq; & Neuter nõ idem.* & neuter eſt ſignum negatiuum & ſigna particularia eorum ſunt

E alter, & vter: Alter tamen aliquando eſt ſignum particulare, & aliquando relatiuum diuerſitatis. Aduerte etiam, quod iſta duo ſigna, ſcilicet vterque, & neuter cum ſuo diſtributibili, requirunt pronomen demonſtratiuum duorum tantum. Vnde ſi demonſtrarentur tres, aut quatuor, dicendo, vterq; iſtorum hominum currit, talis non eſt propria: etiam quando adduntur terminis communibus ſine tali pronomine, tūc tales propoſitiones non ſunt propriæ: vt dicendo, vtrunque oculum habendo tu potes videre: talis de virtute ſermonis non eſt propria. Et aduerte, quod à propoſitione, in qua ponitur vterq;, ad propoſitionem, in qua ponitur hoc pronomen, iſti, loco de vterq; eſt bona cōſequētia, & econtra: vt, bene ſequitur,

F vterque iſtorum currit: ergo iſti currunt, & econtra iſti currunt: ergo vterq; iſtorū currit, & hoc capiendo ly iſti diuiſiuè, & non complexiuè. Pro quo eſt aduertendum, quod, iſti, accipitur dupliciter. Vno modo diuiſiuè, quando propoſitio, in qua ponitur; æquiualet vni hypotheticæ copulatiuæ. Sed tenetur complexiuè, quando propoſitio, in qua ponitur, æquiualet vni categoricæ de copulato extremo: & debemus cognoſcere, quando prædicatum conuenit illis, pro quibus ſupponit ſubiectum ſeorſum: ſed quando prædicatum non conuenit cuilibet, tunc tenetur complexiuè. Et per hoc ſoluuntur multæ conſequentiæ: vt ſi arguatur: vterque iſtorum portat lapidem, ergo iſti portant lapidem, & vltra: ergo lapis portatur ab iſtis, & hoc

Iſti, dupliciter ſumitur.

eſt falſum: quia nullus lapis portatur ab ipſis: poſito caſu, quòd ambo portant lapidem vnum. Reſpondetur, quòd illa eſt falſa: illo caſu poſito: vterq; iſtorum portat lapidem, quia ſingulares eius ſunt falſæ. Dico ſecundo, quòd non valet conſequentia: quia dicendo; iſti portant lapidem, iſti, capitur complexiuè: modo à propoſitione de vterque, ad propoſitionem de iſti, capiendo ly iſti complexiuè, non valet conſequentia. Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate: ab vtroque iſtorum enunciatum eſt verum: poſito caſu, quòd Socrates dicat, Deum eſſe: & Plato dicat, hominem eſſe, & ambo dicant ſimul, hominem eſſe aſinum. Probatur: à Petro enunciatum eſt verum, & à Platone enunciatum eſt verum: ergo ab vtroque enunciatum eſt verum. Improbatur ſic: nullum enunciatum ab vtroque iſtorum eſt verum: ergo ab vtroque iſtorum enunciatum non eſt verum. Reſpondetur, quòd ſophiſma eſt verum. Et ad improbationem dicitur, quòd committitur fallacia figuræ dictionis: nam in iſta ab vtroque iſtorum enunciatum eſt verum: ly enunciatum ſupponit confuſè tantum; vt dicendo: nullum enunciatum ab vtroque: ibi ſupponit confuſè, & diſtributiuè, & eſt vera, Sed cum vltra infertur: ergo ab vtroque iſtorum enunciatum, non eſt verum: ly enunciatum ſupponit confuſè tantum: ideo arguitur à diſtributiua ad confuſam tantum. Ex quo ſequitur, quòd propoſitio, in qua vterque

G

Sophiſmata.

H

Corollarium

que

A que ponitur in prædicato, nunquam poteſt eſſe vera, vt iſta eſt falſa, vterq; iſtorum eſt vterque iſtorum: quia deſcendentes ſunt falſæ, ſcilicet, ergo iſte eſt vterq; iſtorum, & iſte eſt vterq; iſtorũ.

Inſtantia. Et ſi quis improbet: quia bene ſequitur, & iſte iſtorum eſt iſte iſtorum, & iſte iſtorum eſt iſte iſtorum: ergo vterq; iſtorum eſt vterq; iſtorũ. Reſpondetur, negãdo conſequentiã: quia ad hoc ꝙ inductio ſit bona, oportet quòd quãdo inducitur ſub ſubiecto, ꝙ idem prædicatum maneat.

Sophiſma. Similiter poſſet ſolui illud ſophiſma: vterque iſtorum eſt homo vel aſinus, poſito quòd ſint duo, quorum vnus ſit homo, & alius aſinus. Probatur: iſte eſt homo vel aſinus, iſte eſt homo vel aſinus: ergo vterq; iſtorum eſt homo

B vel aſinus. Improbatur: vterque iſtorũ eſt homo vel aſinus: ergo vterq; eſt homo, vel vterque eſt aſinus. Reſpondetur q̃d ſophiſma eſt verum: & eſt propoſitio de prædicato diſiuncto, & ad improbationem, negatur conſequentia: quia arguitur à propoſitione categorica de extremo diſiuncto ad propoſitionem diſiunctiuam.

Arguitur primo ſic: Dicẽdo omnis homo & aſinus currit: ibi, omnis, non diſtribuit totum ſubiectum: ergo male dicitur, quòd, omnis, eſt ſignum diſtributiuum. Secundo ſic: In iſta, omnis vel aliquis homo currit, illud ſignum omnis, non diſtribuit ly homo: ergo &c. Tertio ſic: Ab vtroque iſtorum enunciatum eſt verum: ergo enunciatum ab vtroque iſtorum eſt verum, per conuerſionem: ſed conſequens eſt falſum: ergo & antecedens. Ad primum

C dicitur, ponendo talem regulam: quòd quando aliud ſignum, omnis, vel aliquod aliud ſignum vniuerſale affirmatiuũ additur alicui copulato, tunc nunquam poteſt diſtribuere totum copulatum: quia illud copulatum æquiualet plurali numero: ſed, omnis, non poteſt addi, niſi termino ſingulari: ideo iſta, oĩs homo & aſinus currunt, eſt mixtæ quantitatis, & nunquam debet diſtingui, ſed iſta diſtinguitur, oĩs homo, vel aſinus currit. Ad ſecundum dicitur, quòd talis eſt mixtæ quantitatis.

Obiectia. Et ſi quis dicat, omnis propoſitio de ſubiecto ſimplici eſt ſimplicis quantitatis, ſed iſta eſt huiuſmodi: igitur. Reſpondetur quòd maior debet intelligi, niſi tali ſimplici ſubiecto addatur diſiuctum vel copulatum ex pluribus ſignis di-

D uerſarum virtutum. Ad tertium dicitur, quòd non bene conuertitur: quia arguitur à confuſa tãtum ad determinatam, manente eodem ſigno confuſiuo: ideo non valet conſequentia.

SEquitur de hoc ſigno, totus, quod eſt diſtributiuum partium integralium: vt hic totus Socrates eſt albus: eſt enim ſenſus, Socrates ſecundũ quãlibet ſui partem eſt albus. Vnde ad iſtam: totus Socrates eſt albus: immediate ſequitur iſta: Socrates ſecundũ quamlibet ſui partẽ eſt albus, ad q̃ ſequitur, qualibet pars Socratis eſt alba. Probatio: q̃a in hac, to-

E *tus Socrates eſt albus, Socrates*
ſubijcitur albedini ſcd̄m ſe, & partes eius non ſecundũ ſe, ſed prout ſunt in ſuo toto, ſiue ſub forma totius: ergo non ſubijciũtur albedini, niſi per totũ, & ſic per prius ſequitur hæc: Socrates ſcd̄m q̃libet partem ſui eſt albus, et poſtea illa, q̃libet pars Socratis eſt alba. Itẽ in hac, totus Socrates eſt albus, tot⁹ ſubijcitur albedini in rectitudine: partes aũt in obliquitate: q̄a in eo ꝙ eſt totũ, partes intelliguntur in obliquis, & in eo q̄d eſt pars totũ ſumitur obliquè, ꝙ patet per diuiſionem eius, ꝙ
F *eſt totũ, vt domus eſt ex pariete, tecto, & fundamento. & So*
G *crates eſt ex partibus: ergo illud ꝙ eſt totũ, dat intelligere partes obliquas: ergo ad hanc, totus Socrates eſt albus, immediatè ſequitur hac, Socrates ſecundũ q̃libet ſui partẽ eſt alb⁹: & immediatè ſequitur iſta, qualibet pars Socratis eſt alba. Itẽ ad idem, illud ꝙ eſt pars, non hẽt eſſe niſi ab eo, ꝙ eſt totum: quia non hẽt perfectionẽ niſi ab eo. ergo nõ ſubijcitur alicui niſi per totũ: ergo totũ prius ſubijcitur: ergo ad hanc, totus Socrates eſt albus, immediatè ſequitur, Socrates ſcd̄m q̃libet ſui partẽ eſt albus, et immediate qualibet pars Socratis eſt alba. Circa prædicta quæritur de*
G *hoc ſophiſmate, totus Socrates*
eſt minor Socrate. Probatio: q̄- Sophiſma.
libet pars Socratis eſt minor Socrate, & Socrates ſcd̄m q̃libet ſui partẽ eſt minor Socrate: ergo totus Socrates eſt minor Socrate. Cõtra: totus Socrates eſt minor Socrate: ergo Socr. eſt minor Socr. Solutio prima eſt uera .ſ. hac, totus Socr. eſt minor Socrate, & ꝓbatio peccat ſcd̄m accidẽs, q̄a in iſta, totus Socrates eſt minor Socr. prædicatũ attribuitur partibus, quibus verè conuenit, Socrati aũt non verè cõuenit: & id̃o hæc eſt ſimpliciter falſa, Socr. eſt minor So
cr. & ideo ſi partes inferãt eſ- H
ſe minorẽ Socr. de toto, ſiue de Socr. erit fallacia accidẽtis, ꝑ vnam regulã ſupradictã. Vnde totus Socrates eſt res ſubiecta, & Socr. accidit ei, & eſſe minor Socr. aſsignatur vtriq; in eſſe. Etiã improbatio peccat ſcd̄m quid ad ſimpliciter: q̄a iſta, totus Socr. eſt minor Socr. non ponit Socratẽ ſcd̄m ſe, ſed ſcd̄m ſuas partes, et ideo ponit Socratẽ ſecundũ quid eſſe minorẽ Socrate: ita cũ ſimpliciter inferatur: ergo Socr. eſt minor Socrate, peccat ſcd̄m quid ad ſimpliciter, ſicut Socr. ſcd̄m pedẽ eſt minor Socr. ergo Socrates eſt minor Socr. Itẽ in qui-

buſdam

A *buſdã ſequitur, totus Socrates, ergo Socrates: ut totus Socrates eſt albus: ergo Socr̃es eſt albus, & in quibuſdam non.*

Quaſt.

Quaritur in quib. eſt & in quibus non. Dicendum eſt, ꝙ ſunt quædam accidentia, quæ indifferenter conueniunt parti & toti: ut albus, niger: calidum, frigidũ: augeri minui, et ĩ talib. bene ſequitur, totus Socr. ergo Socr. Alia ſunt accidentia, quæ cõueniunt partibus & non toti, vel econuerſo toti & nõ partibus: ut totalitas, minoritas, paruitas, & in talib. non ſequitur, totus Socr. ergo Socrates

Accidẽtia ĩ duplici diſcrimine.

B *Sequitur de ſignis diſtributiuis accidentium, inter quæ primo dicẽdum eſt de ſignis diſtributiuis qualitatis. Dr̃ aũt ſignum diſtributiuum qualitatis, quod diſtribuit res ſe habentes per modum qualitatis: ut qualelibet cuius particulare eſt aliqualiber. Sed tunc obijcitur: ſi accidens multiplicetur multiplicato ſubiecto: ergo cum ſigna diſtributiua ſubſtantiæ diſtribuant, ſiue multiplicent ſubiectum, oportet quod multiplicent ſiue diſtribuant ipſum accidens: ergo ſigna diſtributiua accidentiũ ſuperfluũt.*

Obiect.

Ad hoc dicendum eſt ꝙ duplex eſt multiplicatio accidentis: quia quædã eſt multiplicatio accidentis, ſecundũ numerũ: & hæc fit per ſignum diſtributiuum ſubſtantiæ: ut oĩs homo albus currit. C *Alia eſt multiplicatio ſecundum ſpẽm, & hæc fit per ſigna diſtributiua accidentis: ut qualelibet currit. i. res, habens qualemcunq. qualitatem, currit.*

Multiplicatio accidẽtis duplex.

Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Quodlibet qualelibet de quolibet tali, ſcit ipſum eſſe tale, quale ipſum eſt: põ quod Socrates ſciat grammaticam, logicam, rhetoricã: & Plato, & Cicero ſimiliter: & ſciant ſe habere eas, & ſint alij tres homines, quorũ vnus ſciat logicã, alter grãmaticã, & alius rhetoricã: D *& iſti neſciãt ſe habere eas: & de alijs nihil ſciãt, & alij ſciãt de ſe & de iſtis, & nõ ſunt plures hoĩes, neq. plures qualitates.*

Sophiſma.

Probatio: hoc qualelibet de quolibet tali ſcit ipſũ eſſe tale. quale ipſum eſt: et ſic de ſecũdo. & tertio, & non ſunt plura qualelibet: ergo quodlibet qualelibet de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale, quale ipſum eſt. Contra quodlibet qualelibet, &c. ergo quodlibet grammaticũ de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale, quale ipſum eſt. Solutio, prima eſt vera. & improbatio peccat ſcdm fallaciam conſequentis, ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperioris: quia qualelibet ſupponit tantum pro

E tribus.ſ. pro tribus primis: ſed grāmaticus ſupponit pro eiſdē, & ēt pro aliquo qui hēt grāmaticam tantum: ita grāmaticū eſt in plus, quā qualelibet. Vnde ſi apponatur ſignum vniuerſale diſtributiuum ſic, quodlibet qualelibet &c. ergo quodlibet grammaticum ſit conſequens: vt hic oīs homo: ergo oē aīal. & ſimiliter in vltimo: ut de quolibet qualelibet: ergo de quolibet grammatico. cum dicit de quolibet tali. Sequuntur de ſignis diſtributiuis quantitatis: & ſunt illa, quæ diſtribuunt res, ſe habētes per modum quantitatis; vt

F quotieſcunq. Et ſecundum hoc quærit de hoc ſophiſmate Quotieſcunque fuiſti Pariſiis, toties fuiſti homo: Probatio, vna vice fuiſti Pariſiis, & illa vice fuiſti homo, alia vice fuiſti Pariſiis, & illa vice fuiſti homo, & ſic de alijs, ergo quotieſcunq. fuiſti Pariſiis, totiens fuiſti homo, Improbatio quotieſcunque fuiſti Pariſiis, toties fuiſti homo: ſed bis fuiſti Pariſiis, ergo bis fuiſti homo, quod falſum eſt; quia hæc dictio, bis, importat interruptionem eius, cui adiungitur; ſed actus eſſendi hominem non fuit interruptus in te. Solutio, prima eſt falſa. Ad probationem autem reſpondendum eſt per interemptionē: quia ſecunda

Sophiſma.

pars copulatiua eſt falſa, ſcilicet, illa uice fuiſti homo: quia G adhuc nulla uice fuiſti homo, eo quod nondum vita fuit terminata, vt iterum inciperes viuere, & poſtea terminaretur: quod tamen requiritur ad hoc, quod bis fuiſſes homo ſicut bis incipitur curſus, & bis terminatur ad hoc, quod aliquis bis currat. Et nota, quod bis non importat interruptionem temporis: ſed tantum actus illius, cui adiungitur ad terminum autem ſequitur interruptio; Si autem formaretur ſic paralogiſmus; Quandocunque fuiſti Pariſijs fuiſti homo, ſed bis fuiſti Pariſiis, ergo bis H fuiſti homo. Prima eſt vera, & improbatio peccat ſecūdum fallaciam figuræ dictionis, ex mutatione prædicamenti: quia, quādocunque, eſt in prædicamento, quando: & bis in prædicamento quantitatis, quia eſt de genere quantitatis diſcretæ. Sequitur de infinito, quod quinque modis dicitur. Primo modo dicitur infinitum quod non poteſt pertranſiri, vt vox dicitur inuiſibilis, quantum ad viſum: quia eſt inuiſibilis, eo quod non non eſt apta nata videri. Alio modo dicitur infinitum, quod habet tranſitum imperfectum, eo quòd nondum eſt terminatum: tamen aptum natum eſt terminari, vt

Infinitum ς. modis dicitur

dum

A dum aliquis tranſit ſpacium, & nondum peruenit ad ſuum finem. Tertio modo dicitur infinitum ſecundum appoſitionem: vt numerus augmentabilis eſt in infinitum, appoſitione vnitatis, vel alterius numero Quarto modo dicitur, infinitum ſecundum diuiſionem: vt continuum: omne autem continuum diuiſibile eſt in infinitum. Vnde ſic diffinitur ab Ariſt. in tertio phyſicorum. Continuum eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia. Alio modo dicitur infinitum vtroque modo, ſcilicet per appoſitionem, & diuiſionem: vt tempus: ſic continuum eſt diuiſibile B in infinitum in diuiſione: & cũ poſt vnum tempus veniat aliud tempus: ſic per appoſitionem vnius temporis ad aliud eſt finitum: Et quo ad has tres vltimas ſignificationes diffinitur ſic infinitum. Infinitum eſt, cuius quantitatem accipientibus ſemper eſt extra ſumere: vt ſi poſt vltimam partem lineæ accipiatur alia poſt: alteram tertia, & nunquam poſſit attingi terminus eius: ideo linea dicitur infinita. Solet autem poni, quod infinitum quandoque ſumitur pro termino communi: & tunc iſta propoſitio: infinita ſunt infinita, æquiualet huic, aliqua infinita ſunt. Quandoque ſumitur pro ſigno diſtributiuo: & C tunc illa æquipollet huic, quo ad diſtributionem: quolibet plura ſunt infinita. Et probatur ſic: vna plura ſunt finita: duobus plura ſunt finita: tribus plura ſunt finita, & ſic de alijs: ergo quolibet plura ſunt finita: & ſic dicitur facere interſcalarem diſtributionem, vel interruptam, vel diſiunctiuam: quia hæc dictio, plura, in prima propoſitione ſupponit pro duobus, & deinceps in ſecunda pro tribus, & ſic gradatim, & ſcalariter aſcendendo, & ſic iſta oratio, quolibet plura facit diſtributionem interſcalarem: D quia pro alijs ſupponit hoc, quod dico, quolibet, & pro alijs hoc, quòd dico, plura, ſecundum numerum aſcendendo: vt dictum eſt. Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate: infinita ſunt finita. Probatio: duo ſunt finita, tria ſunt finita, & ſic in infinitum: ergo infinita ſunt finita. Improbatio: ibi prædicatur oppoſitum de oppoſito: ergo locutio eſt impoſſibilis. Poteſt etiam ſic probari: quolibet plura ſunt finita: ergo infinita ſunt finita. Solutio, quidam diſtinguunt, eo quod finitum eſt æquiuocum ad infinitum quo ad nos, & ad infinitũ ſimpliciter.

Text. commentum 31.69.

Sophiſma.

E *ter. Vnde ſi ſumatur infinitum quo ad nos, prima põt eſſe vera: & nõ prædicatur oppoſitum de oppoſito: quia infinita quo ad nos ſunt ſtellæ & arenæ maris: quæ non ſunt infinita ſimpliciter. Si aũt ſumatur infinitum ſimpliciter, eſt ſimpliciter falſa: & prædicatur oppoſitum de oppoſito. Alij autem diſtinguunt eo quod infinitum poteſt eſſe terminus communis: & ſic prima eſt falſa, vel poteſt eſſe dictio ſyncategorematica, importans in ſe diſtributionem: ſicut dictum eſt. & ſic ponunt eam eſſe veram. Sed neutra iſtarum ſolutionum valet: quia*

F *ſi remoueatur vtraque diſtinctio, & ſumatur infinitum ſimpliciter: & ſecundum quod eſt terminus communis, adhuc remanet probatio, & improbatio huius ſophiſmatis. Vnde dicendum eſt, quod prima ſimpliciter eſt falſa: & probatio peccat ſecundum quid, ad ſimpliciter: quia infinitum appoſitione, eſt infinitum quodãmodo, & non ſimpliciter. Vnde cum accipit partes numeri ſecundum appoſitionem: vt duo, & tria, non accipit infinitum ſimpliciter, ſed quodammodo, ſiue ſecundum quid. & ideo non poteſt ex his inferri infinitum ſimpliciter.*

G PRIMO ſciendum, ꝙ totus poteſt capi dupliciter. Vno mõ categorematicè: alio modo ſyncategorematicè. categorematicè dupliciter. Vno modo vt idem eſt, quod aliquid non exiſtens pars alterius; & ſic oẽ illud, quod non eſt pars alicuius, põt dici totũ: & ſic conceditur iſta: totũ quod eſt in mundo, eſt in oculo meo, poſito quòd ſit feſtuca. Alio modo capitur vt idẽ eſt, ꝙ ens habens partes: & ſic omne ens, quod habet partes, dr̃ totũ. Alio modo capitur ſyncategorematicè: & hoc dupliciter. Vno modo vt idem eſt, quòd omne: & tunc iſta propoſitio: do tibi omne quod habeo, exponitur ſic, do tibi totum illud ens, quòd habeo. Alio modo accipitur, vt communiter vtimur eo:

Artic. Totus dupliciter dicitur.

H & tunc idem eſt, ſicut quælibet pars: & tunc iſta propoſitio; totus Socrates eſt minor Socrate, tantum valet, ſicut quælibet pars Socratis quãtitatiua, eſt minor Socrate: & ſic eſt vera, & eſt vniuerſalis: & tunc, totus, eſt ſignum includens terminum ſuæ diſtributionis, ſcilicet pars quantitatiua: & totum ſubiectum illius propoſitionis eſt totum illud complexum, pars quantitatiua Socratis. Adhuc tertio modo accipitur partim categorematicè, & partim ſyncategorematicè; & ſic tantum valet, ſicut aliquid, & nihil ipſius, quin ipſum; & ſic conceditur iſta: anima eſt tota in toto & in qualibet eius parte: quæ ſic exponitur; anima rationalis eſt in Socrate, & nihil ipſius eſt, quin ſit in Socrate. Aduerte vlterius, quòd conſequenter dicẽdum eſt de ſignis accidentium. Et primo

A modo illo, qualelibet. Vnde qualelibet poteſt capi in neutro genere, & tunc includit iſtum terminum, ens, & cum hoc ly, de qualibet qualitate, & ſic tunc eſt diſtinguenda: quia vel ly ens præcedit diſtributionem, & ſic talis eſt indefinita; vel ſequitur, & ſic illa eſt vniuerſalis, & tunc ly ens ſupponit cōfusè tantum, vt qualelibet currit, poteſt habere duplicem ſenſum; vnus eſt ſecundum quod ly ens præcedit diſtributionem, & tunc eſt ſenſus ens habens de qualibet qualitate currit, & ſic eſt indefinita, & non habet contrariam; alius ſenſus eſt, ſecundū quod ly ens ſequitur diſtributionem, & tūc ſenſus eſt de qualibet qualitate ens habens currit, & ſic ipſa poteſt dici vniuerſalis, ſaltem ſecundum figuram diſtributionis, & B poteſt habere contrariam. Alio modo ponitur in maſculino, vel in feminino genere, & ſic diſtribuit ly qualitatem non ſimpliciter; ſed ſecundum quid, id eſt reſtricte ſecundum terminum cui additur, vt qualiſcumque eſt Plato, talis eſt Socrates, & eſt ſenſus; de quacumque qualitate habet Plato, de omni tali habet Socrates Et aduerte quòd proprie iſta ſigna magis dicuntur æquiualentia alicui complexo, quàm dicantur ſigna; ideo ipſis poteſt addi aliud ſignum, vt quolibet qualelibet currit; Et ſimiliter dicatur de iſto ſigno. Quantumcumque, dummodo commutetur qualitas in quantitatem; ita quòd ſicut qualelibet eſt diſtributiuum qualitatis; ita quantumlibet eſt diſtributiuum quantitatis.

Art. 2. SECVNDO ſciendum, quòd conſequenter dicendum eſt de C iſto ſigno. Quotienſcumq;. Vnde quotienſcumq; diſtribuit terminum pro temporibus inter ſe ferentibus actus interruptos. Et huiuſmodi tempora importantur per hæc aduerbia, bis, ter, quater; ſecundum quod determinant verbum ratione temporis, connotati per ipſum, per iſtam enim propoſitionem; bis fuiſti homo ſignificatur quod aliquando fuiſti homo, & quandoque poſt non fuiſti homo, & iterum fuiſti homo. Et per iſtam, vna vice fuiſti homo, ſignificatur q̄d fuiſti homo: & poſtmodum non fuiſti homo. Et ſi quis arguat, ſi *Inſtantia.* hoc eſſet verum, hæc eſſet falſa, bis duo fuerunt quatuor; quia eſſet ſenſus aliquando duo fuerunt quatuor, & poſtmodum D non fuerunt quatuor, & iterum fuerunt quatuor, hoc eſt falſum; igitur. Reſpondetur, quod iſta propoſitio; bis duo fuerunt quatuor, eſt multiplex: eo quod illud aduerbium, bis, poteſt determinare hoc verbum, fuerunt, & ſic eſt ſenſus, duo fuerunt quatuor, & ſic eſt falſa, & bene valet conſequentia, vel poteſt determinare ly duo, & tunc eſt vera, & non valet conſequentia: quia talis conſequentia non valet, niſi quando talia aduerbia determinant verbum ratione temporis. Et per hoc poteſt faciliter ſolui illud ſophiſma; quo- *Sophiſma.* tienſcumque fuiſti Pariſijs, fuiſti homo. Quod poteſt ſic probari, in a fuiſti Pariſijs, & tunc fuiſti homo; in b fuiſti Pariſijs, & tunc fuiſti homo, & ſic de alijs partibus temporis, in quibus fuiſti Pariſijs; ergo quotieſcumque fuiſti Pariſijs, toties fuiſti

E fuiſti homo: ſed bis fuiſti Pariſijs: ergo bis fuiſti homo, concluſio eſt falſa: ergo aliqua præmiſſarum: non minor: ergo maior. Et quod concluſio ſit falſa, patet: quia bene ſequitur, bis fuiſti homo: ergo aliquando fuiſti homo, & poſtea non fuiſti homo, & iterum fuiſti homo: ſed hoc eſt falſum: igitur. Dico ergo ad ſophiſma, quod eſt falſum. Ad improbationem dico, quod non valet conſequentia; ſed committitur fallacia cõſequentis ab inſufficienti enumeratione. Vnde ad hoc, quod valeat conſequentia, oportet addere in antecedẽte interruptionem temporis, ſic arguendo, in a fuiſti Pariſijs, & tunc fuiſti homo, & quandoque poſt nec fuiſti Pariſijs, nec fuiſti homo, & iterum fuiſti Pariſijs,
F & fuiſti homo, & ſimiliter de alijs, & tunc bene ſequeretur concluſio, ſed ſicut conſequens eſt falſum, ita & antecedens. Sed reſtat dicere de hoc ſigno. Quotlibet, quod eſt ſignum diſtributiuum quantitatis diſcretę, & includit intra ſe iſtum terminum, ſpecie, pro termino ſuæ diſtributionis, ex quo patet, quod ſenſus huius propoſitionis, quotlibet entia ſunt finita, eſt iſte, de qualibet ſpecie numeri entia numerata ſunt finita: ita quod ly entia numerata ſupponit confuſè tantum, & hoc totum, ipſe numeri, ſupponit diſtributiuè, & ſic diſtribuit pro ſpeciebus indiuiduorum, aliquando etiam diſtribuit pro indiuiduis ſpecierũ:
Car.61. vt viſum eſt ſuperius.

S. TERTIO ſciendum, quòd iſte terminus, infinitũ, poteſt ca-
Art. 3. pi dupliciter. Vno modo categorematice, alio modo ſyncategorematicè, categorematicè: accipit dupliciter. Vno modo qñ per ſe ponitur ſine ſubſtantiuo, vt infinitum currit: ibi infinitũ capitur categorematice, ſaltem quo ad officium. Et talis propoſitio poteſt dici indefinita, & ſic capitur proprie dicendo, infinita ſunt finita: quia ly infinita capitur categorematice: licet multi accipiant ſyncategorematice valens tantũ, ſicut quælibet plurima: & tunc dico, quod eſt vniuerſalis. Alio modo vt attribuit magnitudini, ſeu numero, vel multitudini, & tunc tantum valet ſicut extenſa ſine termino, ſeu ſine fine, & hoc qñ attribuitur magnitudini, vel valet tantũ, ſicut multitudo, cuius non eſt dabilis vltima vnitas; & hoc quãdo attribuitur multitudini: vnde iſta ꝓpoſitio, linea eſt in- G Infinitum dupliciter
H finita, ſic exponit: linea eſt extenſa ſine fine, & iſta, multitudo eſt infinita, ſic exponit, multitudo rerũ non connumeratarũ, cuius non eſt dabilis vltima vnitas. Alio modo capitur ſyncategorematice, & hoc dupliciter. vno modo, vt attribuit magnitudini; alio modo, vt attribuit multitudini. Magnitudini, & hoc dupliciter: vno modo, vt tantũ valet, ſicut hoc complexũ, aliquãtum: & non tantum, quin maius, & ſic iſta propoſitio: corpus eſt infinitũ: ſic exponit, corpus eſt aliquantum, & non tm̃, quin maius, & ſecundũ hoc conceditur iſta: infinitum põdus poteſt Socrates portare, quæ tantũ valet: ſicut iſta, pondus poteſt Socrates portare, & non tm̃ quin maius. Alio modo capit, vt tantum valet ſicut hoc complexum aliquantum & tantumlibet maius;

A ius; & ſecundum hoc negatur iſta; infinitum pondus Socrates poteſt portare; quia ſenſus eſt; aliquantum pōdus Socrates poteſt portare; & quantumlibet maius Socrates poteſt portare. Alio modo capitur ſyncategorematice, vt attribuit multitudini; & hoc dupliciter. Vno modo, vt tantū valet ſicut hoc cōplexum duo, tria, quatuor, & ſic de alijs ſine ſtatu; & iſto modo iſta propoſitio; infinitę partes ſunt in continuo; exponitur ſic; duæ partes, tres partes, quatuor partes, & ſic de alijs ſunt in continuo; & ſic conceditur illa propoſitio. Alio modo capitur, vt tantum valet, ſicut hoc complexum, aliquot, & nō tot quin plura, & tunc iſta propoſitio; infinitæ partes ſunt ī continuo, exponitur ſic; aliquot B partes ſunt in continuo, & non tot quin plures, & iſto modo negatur illa propoſitio. Et ſic patet, quod omnis propoſitio, in qua ponitur ille terminus, infinitum, eſt diſtinguenda, ſaltem ſi accipiatur cum ſubſtantiuo; quia poteſt capi categorematice, vel ſyncategorematice; & vtroque modo diſtinguendum eſt.

Quæſitum. Sed quæreret aliquis, quomodo ſupponit iſte terminus, magnitudo, in iſta propoſitione; infinita eſt magnitudo; Dicitur, quòd ſi, infinita, capiatur categorematice, tunc ſupponit determinate; ſed ſi capiatur ſyncategorematice, tunc ſupponit confuſè tantum: ſed dicendo; infinitum pondus Socrates poteſt portare, capiendo infinitum; vt tantum valet, ſicut aliquantum, & quantumlibet maius: tunc ille terminus, infinitum, diſtribuit pro ſpeciebus contentis ſub ly pondus de genere quantitatis: & proportio C nabiliter dicatur de alijs. Et aduerte, quod a propoſitione de infinito in ſenſu diuiſo mediante poſſibili affirmato, ad aliam de ſenſu compoſito, cæteris paribus, non valet conſequentia: vt non ſequitur; in infinitas partes continuum poſſibile eſt eſſe diuiſum: ergo poſſibile eſt in infinitas partes continuum eſſe diuiſum: dicunt tamē aliqui, quod antecedens eſt falſum, ſicut, & conſequens.

Sophiſma. Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate: quotlibet partes continui ſunt in continuo. Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd ly quotlibet in ſophiſmate poteſt diſtribuere ly partes pro indiuiduis, & tunc ſophiſma eſt propoſitio categorica vniuerſalis affirmatiua: & ſubiectum eſt ly partes, & prædicatum eſt, in continuo, vel entia in continuo, D & ſubiectum ſupponit diſtributiue pro quibuſcunque partibus, & prædicatum confuſe tantum pro omnibus entibus, & conuertitur per accidens: ergo entia in continuo ſunt partes, & eſt in materia contingenti: & contradictoria eius eſt illa, non quotlibet partes continui ſunt in continuo, vel ly quotlibet diſtribuit pro ſpeciebus ſingulorum: & ſic propoſitio eſt categorica affirmatiua mixtæ quantitatis, & tunc ly quotlibet eſt ſyncategorema mixtum, & valet tantum, ſicut de qualibet ſpecie numeri partes ſunt in continuo, & ſubiectum eſt hoc, de ſpecie numeri partes, & contradictoria eſt illa, de ſpecie numeri nullæ partes ſunt in cōtinuo, & in iſto ſenſu eſt verum; & ſic

E & ſic dicunt multi, quod illud ſignum, omne, poteſt diſtribuere pro ſpeciebus ſingulorum, & ſic concedunt illam: Omne animal fuit in arca Noe.

ARGVITVR primo ſic: Iſta ſigna, quantumlibet, qualelibet æquiualent orationi: ergo non ſunt ſigna. Antecedens patet, quia qualelibet valet tantum, ſicut de qualibet ſpecie qualitatis ens habens. Secundo ſic: Iſti ſigno, qualelibet, poteſt addi aliud ſignum: ergo non videtur, quod ſit ſignum diſtributiuum. Tertio ſic: Iſte terminus, infinitum, non facit propoſitionem vniuerſalem: ergo non videtur, quod G ſit ſignum diſtributiuum: & per conſequens male determinatur hic deeo. Ad primum dicitur, quòd talia ſigna magis debent dici æquiualentia ſignis vel aliquibus complexis, quàm dicantur ſigna: ideo poteſt addi aliud ſignum: quia non ſunt propriè ſigna: Et per hoc ſoluitur ſecunda ratio. Ad tertium dicitur, quod ſi ly infinitum capiatur ſyncategorematice, poteſt facere propoſitionem vniuerſalem: vt patet in fine notabilis præcedentis: de iſta: infinitum pondus Socrates poteſt portare.

SVMMVLARVM

PETRI HISPANI

F H

Tractatus tertius decimus & vltimus.

Quem de Exponibilibus nominat.

Propoſitio exponibilis quid.

PRopoſitio exponibilis, eſt propoſitio habens obſcurum ſenſum, expoſitione indigentem propter aliquod ſyncategorema, in ea implicite vel explicite poſitum in aliqua dictione: vt in hac: tantū homo eſt animal, Socrates incipit eſſe albus; infinita eſt linea & ſic de alijs. Pro quo ſciendum eſt, quòd ea quæ faciunt propoſitionem exponibilem, sūt in multiplici differentia; quia quædam ſunt ſigna excluſiua, vt tantum, ſolum: quædam exceptiua, vt præter, niſi quædā reduplicatiua, vt inquantum, ſecundum: quædam vero important inceptionem, vel deſitionem, vt incipit, deſinit; quædam important priuationem finis, vt infinitum; quædam im-

Quæ ſit ciā propoſitionem exponibilem.

A *importãt exceſſum comparatiuis, & ſuperlatiui gradus: quadam vero diſtinctionem, vt differt, aliud ab, & ſic de alijs, quędam vero important ſpecialem modũ diſtributionis, vt totus, quilibet, & ſic de alijs. Vnde propter illa propoſitio redditur obſcura, ſic quod indiget expoſitione, & ideo dicuntur facere propoſitionem exponibilem quare de ipſis videndum eſt per ordinem. Et primo de excluſiuis. Vnde ſigna excluſiua ſunt, quæ ex ſua conſignificatione excluſionem important, & a quibus redditur propoſitio excluſiua:*
B *vt ſunt iſtæ dictiones, ſolus, vnicus, tantum, tantummodo, dumtaxat, & ſic de alijs. Hæc autem ſigna quandoque excludunt gratia alietatis: & quandoque gratia pluralitatis, & quandoque ponuntur in oratione ſine negatione, & quandoque cum negatione præcedente, aut ſequente. De iſtis autem dantur tales regulæ. Prima eſt, quod propoſitio excluſiua ſine negatione, exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars eſt præiacens excluſiua: & ſecunda pars eſt negatiua, importans negationem prædicati de omnibus alijs a ſubiecto: vt tantum homo currit, id eſt homo currit, & nihil aliud ab homine* C
currit: vel tantum Apoſtoli Dei ſunt duodecim, id eſt Apoſtoli Dei ſunt duodecim, & non ſunt plures, quam duodecim. Secunda regula eſt, quod propoſitio excluſiua huius generis infert copulatiuam compoſitam ex duabus exponentibus, ſiue componentib. & quamlibet earum ſeorſum, & non econtra: vt tantum homo currit: ergo homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Tertia regula eſt, quod ab excluſiua affirmatiua ad vniuerſalem de terminis tranſpoſitiuis eſt bona conſequentia: ſi fiat excluſio gratia alietatis, & non econ- D
tra, ut tantum animal eſt homo: ergo omnis homo eſt animal. Quarta regula eſt, quod excluſiua contradictoria prioris exponitur per diſiunctiuã affirmatiuam de partibus, cõtradicentibus prioris excluſiuæ: vt iſta: non tantum homo currit, id eſt nullus homo currit, vel aliquid ab homine currit, patet ex uirtute contradictionis, quia vtrobique ſeruatur oppoſitio contradictionis. Ex hoc etiam patet qualiter in eis valeat conſequentia. Quinta regula eſt, excluſiua, in qua ponitur una negatio ſequens excluſionem exponitur per unam

copu-

E copulatiuã affirmatiuam, cuius prima pars eſt negatiua præiacens, alia eſt affirmatiua, ĩ qua prædicatum affirmatiuè enunciatur de quolibet alio ut tantũ accidens non eſt ſubſtantia, id eſt, accidens non eſt ſubſtantia, & omne aliud ab accidente eſt ſubſtantia. Et per hoc patet qualiter contradictio eius eſt exponenda, & qualiter valeat conſequentia in excluſiuis.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd ſequitur tractatus exponibilium, id eſt, propoſitionum habentiũ ſenſum obſcurum propter aliquod ſignum, in eius poſitum: cuiuſmodi ſunt, tantum homo F currit: omnis homo præter Socratẽ currit. Vnde propõ exponibilis propriè capta, de qua eſt hic ad propoſitum, eſt propoſitio habens ſenſum obſcurum ratione alicuius ſigni, in ea poſiti, vt ſolus homo currit, & talis ſolet vocari exponibilis, & propoſitio per quã veritas, ſeu ſenſus talis propoſitionis manifeſtatur, dicitur propoſitio exponens: quæ propoſitio exponens vel eſt vna copulatiua, vel vna *Corollarium.* diſiunctiua. Ex quo ſequitur, ꝙ exponere propoſitionem non eſt aliud, quàm ſenſum propoſitionis obſcuræ, ratione alicuius ſigni, per propoſitionem ſibi æquiualentem exprimere, ſeu declarare, vt iſta copulatiua: homo currit, & nulla res, quæ nõ eſt homo currit, declarat iſtam: tantum homo currit. Et aduerte, ꝙ multiplicia ſunt ſigna: quædam faciunt ad veritatem quantitatis propoſitionum: vt ſigna vniuerſalia, vel particularia, & ſingularizantia, & etiam negatio negans: nam dicendo, nõ homo currit: ſi ly non, ſit negatio negans, ipſa eſt vniuerſalis: & nunquam talis negatio negans aduerbialis eſt pars extremi, cui additur, ſaltem ſi in principio propoſitionis ponatur, ſed ſi ſit negatio infinitans, non variat quantitatem propoſitionis, licet ipſa faciat terminum ſequentem ſupponere, immediatè, confuſe, & diſtributiuè. Vnde ſicut iſta eſt indefinita, homo currit: ita & iſta: non homo currit, capiendo ly non infinitanter, & totale ſubiectum eſt totum hoc, non homo, ꝙ dicitur terminus infinitus, qui terminus infinitus ſupponit pro omni illo, de quo non poteſt verificari terminus finitus, vt non homo, ſupponit H pro omni illo, quod non eſt homo: & tunc ly non eſt pars ſubiecti. Ex quo ſequitur, ꝙ propoſitio, in qua ponitur illa negatio non, in principio eſt diſtinguenda, eo ꝙ poteſt eſſe negatio negans, vel infinitans: & per talem diſtinctionem ſoluuntur multa ſophiſmata. *Corollarium.* Primo iſtud: non homo prædicatur de omni homine: vnde ſi ly non ſit negatio negans, eſt vera: & eſt ſenſus, nullus homo prædicatur de omni homine: ſed ſi ſit infinitans, tunc eſt falſa, & eſt ſenſus, iſte terminus, non homo, prædicatur de omni homine, & eſt falſa: quia iſta eſt falſa, Petrus eſt non homo. *Sophiſma.* Et per hoc etiam ſolet ſolui iſtud: quatuor ſunt prędicabilia, & non plura: quia quatuor ſunt prædicabilia, & vnum:

Digitized by Google

vnum, ſed vnum non eſt plura: A ergo quatuor ſunt prædicabilia & non plura, ſoluitur; nam in iſta; quatuor ſunt prædicabilia, & non plura: ly non, poteſt eſſe negatio negans, vel infinitans: ſi infinitans, eſt vera, & ſenſus eſt: quatuor ſunt prædicabilia: & aliquod, quod eſt non plura: & tunc eſt vna propoſitio categorica de prædicato copulato: ſi ſit negatio negans, tunc eſt falſa, & eſt ſenſus, quatuor ſunt prædicabilia, & non ſunt plura quàm quatuor; & ſic eſt vna copulatiua. Similiter poſſunt fieri ſophiſmata de iſta negatione, nullus, vt nullo homine currente, tu es aſinus. Et ꝙ ſit vera, patet: quia contradictoria eius eſt falſa, ſ. iſta, aliquo homine currente, tu es aſinus, cum prima ſit vniuerſalis negatiua, & alia B particularis affirmatiua. Reſpondetur, quòd iſta, nullo homine currente, tu es aſinus, eſt falſa: & eſt vna hypothetica; ideo propriè non eſt quanta; & ſimiliter iſta, aliquo homine currente, tu es aſinus. Vnde ponitur talis regula; quælibet propoſitio de abſoluto abſolute tento, gratia conſecutionis eſt hypothetica conditionalis, cauſalis, vel temporalis: ita ꝙ talis vocalis: nullo homine currente tu es aſinus; ſole lucente, dies eſt, ſubordinatur vni conditionali cauſali, vel temporali: ideo contradictoria iſtius: nullo homine currente, tu es aſinus: eſt iſta, non nullo homine currente, tu es aſinus: & illud eſt verum: Et ad rationem in oppoſitum dicitur, quòd non eſt ſua contradictoria, immo eſt iſta affirmatiua, ſicut ſophiſma quia copula hypothetica manet C affirmata: etiam ſigna, ratione quorum propoſitiones, de quibus hic tractandum eſt: ſunt exponibiles, non variant quantitatem propoſitionis; ſicut iſta. homo currit, eſt indefinita; ita etiam iſta, tantum homo currit, eſt indefinita: licet ſubiectum non ſupponat eodem modo, vt aliàs viſum eſt.

Art. 2. An propoſitiones exponibiles ſint categoricæ, uel hypothetica.

SECVNDO ſciendum eſt, ꝙ incidit vna difficultas: vtrum propoſitiones exponibiles ſint categoricę, vel hypotheticę. Et videtur, quòd ſint hypotheticæ: quia æquiualent, & exponuntur per hypotheticas; igitur ſunt hypotheticæ. Pro ſolutione eſt aduertendum: quòd aliquæ propoſitiones dicuntur æquiualere dupliciter. Vno modo in ſignificando, alio modo in D veritate & falſitate, ſeu in conſequendo. Vnde illæ propoſitiones dicuntur æquiualere in ſignificando, quæ ſunt in ſynonymæ, quę ſic ſe habent, quòd ſubordinantur vni propoſitioni mentali, vel pluribus ſynonymis, & ſic iſtæ æquiualent, Marcus currit, & Tullius currit. Sed in veritate, & falſitate propoſitiones dicuntur ęquiualere dupliciter. Vno modo materialiter, quæ ſic ſe habent, quòd vtraque eſt illatiua alterius in conſequentia materiali: ſicut indefinita & vniuerſalis in materia naturali. Alio modo formaliter: quia vtraq; eſt illatiua alterius in cōſequentia formali: & iſto modo ęquiualent propōnes æquipollentes ſecundū regulas æquipollentiarum: & non æquipollent primo modo: quia captis iſtis duabus propoſitionib.

E non quilibet homo non currit, & aliquis homo currit, illæ duæ non ſubordinantur eidem mentali: nam prima ſubordinatur mentali, in qua ponuntur duæ negationes, & ſecunda ſubordinatur mentali, in qua non ponitur negatio. Iſtis poſitis ponitur talis propoſitio; propoſitiones exponibiles ſunt categoricæ, aliàs non haberemus aliquam excluſiuam, vel exponibilem mentalem: etiam mentalis, quæ correſpondet propoſitioni copulatiuæ, non exponeretur per mentalem reſpondentem excluſiuæ: quia eſſet eadem mentalis: & ſic copulatiua vocalis non exponeret excluſiuam vocalem: niſi mentalis clarior exponat mentalem. Et ad improbationem dicitur, quòd æquiua-F lent in veritate, vel in inferendo, ſed non in ſignificando. Et ſi quis vlterius dicat, quòd de æquiualentibus idem eſt iudicium: dicitur, quòd verum eſt quò ad veritatem, & falſitatem, ſed non quò ad alias proprietates.

Inſtantia.

Sed reſtat ibi paruum dubium: vtrum vniuerſalis æquiualeat formaliter vni hypotheticæ.

Dubitatio.

Pro reſponſione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima, aliqua propoſitio vniuerſalis formaliter æquiualet vni hypotheticæ, vt patet de vniuerſali, in qua ponuntur iſta ſigna, vterque, neuter: vnde iſta vterq; iſtorum currit æquiualet hypotheticæ, ſcilicet iſti, iſte currit, & iſte currit. Secunda propoſitio: non quælibet vniuerſalis æquiualet formaliter hypotheticæ, vt patet de illis, in quibus ponitur tale ſignum; omnis, nullus, quilibet, & hoc, quando ponuntur cum rectis: G vt dicendo: quilibet homo currit. Et dicitur notanter, cum terminis rectis, quia in terminis obliquis poteſt bene formaliter æquiualere: vt quilibet iſtorum currit: Iſta propoſitio probatur: quia propoſitio vniuerſalis poteſt eſſe vera, cuius omnes ſingulares ſunt falſæ, vt ponendo caſum, quòd ſint tantum tres propoſitiones, ſcilicet iſta: omnis propoſitio ſingularis eſt falſa: & iſtæ duæ ſingulares, ſcilicet, hæc ſingularis eſt falſa: & hæc ſingularis eſt falſa, demonſtrando per ly hæc ipſaſmet propoſitiones ſingulares: & hoc tenendo, quòd propoſitiones falſificantes ſeipſas, ſunt categoricæ: de quibus aliàs magis videbitur: tunc vniuerſalis eſt vera, & ſingulares falſæ H quia falſificant ſeipſas. Patet etiam propoſitio: quia vniuerſalis poteſt eſſe poſſibilis, vbi aliquæ ſingulares erunt impoſſibiles, ponendo caſum, quòd aliqui homines currant, & aliqui aſini currant; tunc iſta eſt poſſibilis: omne currens eſt aſinus: quia qualitercumque per ipſam ſignificatur eſſe, poſſibile eſt ita eſſe, & tamen aliquæ ſingulares eius ſunt impoſſibiles. Et ſi quis dicat: iſta vniuerſalis: quilibet homo currit, æquiualet iſti hypotheticæ; aliquis homo currit: & non eſt aliquis, qui non currat. Reſpondetur, quòd non æquiualet formaliter: quia propoſitio hypothetica non dicitur formaliter æquiualere categoricæ, niſi illa hypothetica ſit clarior, quã categorica; modo iſta hypothetica non eſt clarior, quàm iſta vniuerſalis categorica.

Infra tractatu in ſub. a. 6

Arti. 3 Propoſitio excluſiua quid.

A TERTIO ſciendum, quòd inter propoſitiones exponibiles primo videndum eſt de excluſiuis. Vnde propoſitio excluſiua eſt propoſitio exponibilis, ratione ſigni excluſiui: vt tantum homo currit. Signa excluſiua ſunt hæc: tantum, ſolus, vnicus, duntaxat, & ſimilia. Vnde hæc dictio tantum, poteſt capi dupliciter. Vno modo relatiuè: vt dicendo: iſtud lignum eſt bipedale, & tantum eſt illud, & ſic non eſt ad propoſitum: ſed quando capitur excluſiue. Similiter ſolus, poteſt capi dupliciter. Vno modo categorematice, vt tantum valeat, ſicut ſolitarius, & ſic non facit propoſitionē exponibilem: ſed dicit negationem aſſociationis: vt ſolus Socrates currit, id eſt, Socrates non aſſociatus currit. Alio modo capitur

Sco. l. 1. d. 21. q. vnica ī ſol. qu.

B ſyncategorematice, & ſic tantū valet, ſicut tantum. Aduerte, qđ iſta dictio, vnicus, ſolum denotat excluſionem a ſpecie, de qua eſt ſubiectum propoſitionis: vt cum dicitur: vnicus homo currit, id eſt vnus homo currit, & non plures homines currunt. Ex iſto patet ſolutio huius ſophiſmatis: vnicus homo currit poſito caſu, quòd vnus homo currat, & nō plures, & cum hoc, multi equi currant. Secundo ſequitur, quòd hæc eſt vera, vnica fęmina eſt in paradiſo, & tamen iſta eſt falſa, ſola fęmina eſt ī paradiſo. Aduerte, quod dictio excluſiua aliquando determinat ſubiectum, & ſic facit propoſitionem de ſubiecto excluſo: & aliquando prædicatum, & tunc facit propoſitionem de excluſo prædicato, & aliquando totam propoſitionem, &

Sophiſma.

Logica communiter nō eſt tradita de excluſione, addita predicato.

C tunc facit propoſitionem excluſiuam. Vnde ſi determinet ſubiectum, tunc denotat, quòd prædicatum dicitur de ſubiecto, ſumpto cum dictione excluſiua: vt, tantum homo eſt animal: ſi ly tantum determinet ſolum ſubiectum, tunc ſenſus eſt: aliquid, quod eſt tantum homo, eſt animal: vel illud, quod eſt homo, & non eſt non homo, eſt animal. Et ſi conceditur iſta, tantum duo ſunt prædicabilia, id eſt aliqua quæ ſunt tantum duo, ſunt prædicabilia; vt genus, & ſpecies: quæ ſunt tantum duo, ſunt prædicabilia: & Scotus dicit, quòd ſignum excluſiuum additum ſubiecto, præciſe excludit reſpectu prædicati omne illud, de quo vere non dicitur, neque per ſe, neque per accidens; vt ſolum album currit: ibi ly ſolum, non excludit Socratem, vel muſicum currere: de quibus dicitur per accidens: ſed ſolum nigrum currere, de quo non dicitur album. Sed quando additur prædicato, totum excludit reſpectu ſubiecti, quam quod non formaliter vel eſſentialiter dicitur de prædicato, nec econtra, & maxime eiuſdem rationis; vt hoc eſt ſolum album, denotatur, quod nulla alia qualitas inhęreat illi; hoc modo accipitur in diuinis, quando illa negatur: Chriſtus eſt ſolum homo, vel Chriſtus eſt ſolum Deus, non, quod aliquid aliud ſit Chriſtus, quàm Deus. Tantū vltra illa verba Scoti nota, quod quādo determinat prædicatū, tūc poteſt capi dupliciter, ſ. propriè, & īpropriè. Proprie quando denotat, quod prædicatum dicitur de ſubiecto, et omne illud, a quo remouetur D

Sc 7. 3. d. 6 q. 1.

Lib. 3. d 3. q 2.

Sc. li. 1. d. 21. q. vnica ī ſol. arg.

Sco. lib. 3 vt ſupra.

Digitized by Google

E prędicatum remoueatur a ſubiecto, vel quod oppoſitum prædicati remoueatur a ſubiecto: vt homo eſt tantum animal, ſignificatur, quòd homo eſt animal, & non eſt aliud ab animali: vel ſignificatur, quòd hō eſt animal, & non eſt non animal. Ex iſto ſequitur vna regula, quod a ꝓpoſitione categorica affirmatiua ad propoſitionē de prædicto excluſo, eſt bona conſequentia: vt bene ſequitur, homo eſt albus: ergo homo eſt tantum albus, & hoc capiendo, tantū propriè nō tamen dico, quòd ſit formalis: quia in diuinis forſitan nō teneret: vt non ſequitur eſſentia diuina eſt pater: ergo eſſentia diuina eſt tantum pater. Sed impropriè poteſt teneri dupliciter. Vno modo quando additur verbo adiectiuo vel termino connotatiuo: ſi verbo, tunc excludit om-

Regula

F ne aliud verbum, importās actionem vel paſſionē a ſubiecto: vt Socrates tātum currit: ſenſus eſt Socrates currit, & nullum aliud actum facit: ſi prædicato connotatiuo, tunc illa dictio excludit ratione alietatis, vel alteritatis: vt Socrates eſt tantum albus: ſi excludat ratione alietatis: tunc ſenſus eſt: Socrates eſt albus, & non eſt aliud ab albo: vel Socrates eſt albus, & nō eſt non albus: & tunc capitur propriè. Sed ſi excludat ratione alteritatis: tunc ſenſus eſt: Socrates eſt albus, & non eſt aliter qualificatus, & tūc capitur impropriè. Ex quo ſequitur, quod quando dictio excluſiua additur verbo adiectiuo, vel prædicato connotatiuo, tunc eſt diſtinguenda: quia ly tantum poteſt capi propriè vel impropriè: ſed quando determinat totam

Sco. l 1. d 2. q. vnica ī ſolutione arg.

Nota de dictione excluſiua.

propoſitionē: aliquando capitur G propriè, aliquādo impropriè. Propriè quando excludit prædicatū ab oī illo, quod non eſt ſubiectū ſiue ſit intrinſecum, ſiue extrinſecum. Et hoc modo propoſitio excluſiua de eſt, ſecundo adiacēte, poteſt eſſe impoſſibilis ſex modis. Primo dicitur impoſſibilis, quando additur termino concreto, importāti formam diſtinctam a ſubiecto, pro quo ſupponit talis terminus concretus: vt tantum album eſt, illa eſt impoſſibilis; quia ſi album eſt, oportet albedinem eſſe. Secundo quando additur toti integrali, vt tantum domus eſt, quia ſi domus eſt, oportet partes eius eſſe, & etiam quando additur toti eſſentiali. Tertio quando additur termino, ſignificanti rem diuiſibilem: vt tantum albedo ē: H quia ſi albedo ſit, oportet vnum ſuorum graduum eſſe. Quartò quando additur termino relatiuo primi, & ſecundi modi relatiuorum: vt tantum pater eſt: quia ſi pater eſt, oportet filium eſſe. Quinto quando additur termino numerali, importante numerum: vt tantum duo ſunt. Sextò quando additur termino collectiuo: vt tātum populus eſt quia ſi populus eſt; oportet hominem eſſe. Aliquando tamen poteſt capi impropriè, quando determinat totam propoſitionem. Primo quando additur termino communi diſtributo: vt tantum omnis homo currit: ibi tantum, poteſt capi propriè, & impropriè, ſi propriè, tunc, denotat excluſionem prædicati ab omni illo, de quo verificatur terminus, cui additur dictio excluſiua: ſi impropriè, tunc denotatur prædi-

Digitized by Google

A prędicatum remoueri a quolibet alio termino, ſumpto cum ſigno particulari, vt tantum omnis homo currit; ergo quidam aſinus non currit. Secundo quando dictio excluſiua additur termino habenti partes, vt tantum domus eſt alba: talis eſt diſtinguēda, quia vel ibi eſt excluſio propriè dicta, & tunc eſt falſa, vel poteſt eſſe excluſio impropriè dicta, & tunc denotatur prædicatū remoueri à quolibet extrinſeco ſubiecti, & tunc poteſt eſſe vera. Tertio quando dictio excluſiua additur termino numerali, vel termino ſupponenti pro aliqua multitudine, ſicut eſt terminus numeralis pluralis, vel terminus collectiuus, tunc omnes ſunt impoſſibiles, ſi ſit excluſio propriè dicta, & hoc ſi prædicatum poſſit cōuenire partibus: B quia ſi non poſſit conuenire partibus, tunc poſſet eſſe poſſibilis, vt tantum quatuor homines trahunt nauem.

ARGVITVR primo ſic: Si eſſet aliqua propoſitio exponibilis, tunc fieret ratione alicuius ſigni, vel termini exponibilis: ſed hoc eſt falſum: quia talia ſigna nihil faciunt ad veritatem vel falſitatem propoſitionis, cum non ſignificent, Secundo ſic: Si eſſent alia ſigna facientia propoſitionem exponibilem, eſſet affirmatiua vel negatiua: ſed nullum illorum eſt dicendum: igitur. Tertio ſic: Iſta dictio tantum, eſt aduerbium: ſed aduerbium ſemper natum eſt determinare verbum: igitur non poteſt determinare ſubiectum, vel prædicatum. Ad primum dicitur, quod talia ſigna nihil ſignificant, ſed bene ſignificant aliqualiter, & hoc ſufficit ad hoc, C quod faciant ad veritatem, vel falſitatem propoſitionis. Ad ſecundum dicitur, quod talia ſigna ſunt ſigna ſpecialia, diſtincta ab alijs ſignis: ideo non oportet quòd ſint affirmatiua vel negatiua, tamen aliqua poſſunt eſſe affirmatiua, & aliqua negatiua. Ad tertium dicitur quòd bene verum eſt, quòd aduerbium determinat verbum ſiue mediatè ſiue immediatè, ſed non oportet, quòd ſemper determinet ipſum immediatè.

Sequitur ad idem.

PRIMO ſciendum, quod *Art. 1.* pro expoſitione propoſitionum excluſiuarum, quatuor ſunt conſideranda, ſcilicet ſubiectum principale, copula principalis: D prædicatum principale, & ſignum excluſiuum. Vnde omnis propoſitio excluſiua, in qua ſignum non negatur, ſemper debet exponi copulatiuè: ſed in qua ſignum negatur, debet exponi per vnam diſiunctiuam. Vnde excluſiuarum quædam ſunt, in quibus nulla ponitur negatio: vt tantum animal eſt homo: quædam ſunt, in quibus negatio immediatè ponitur ante copulam: vt tantum animal non eſt homo; aliæ ſunt in quibus vna negatio præponitur toti propoſitioni, & alia negatio ponitur immediatè ante copulam: vt non tantum animal non eſt homo. Vnde pro expoſitione excluſiuarum gratia alietatis, in quibus nulla ponitur negatio ponitur talis regula: Omnis propoſitio excluſiua, in qua nulla

E ponitur negatio exponibilis gratia alietatis debet exponi per vnam copulatiuam affirmatiuã; cuius prima pars eſt præiacens, ſecunda eſt vna negatiua, in qua negatur prædicatum principale de ſubiecto compoſito extranſcendente, & iſto termino, qui eſt, mediante negatione, vt tantũ animal eſt hõ, ſic exponitur, animal eſt homo, & nullum ens, quod non eſt animal, eſt homo. Exemplum, quando ſubiectum diſtribuitur, vt tantum omne animal eſt homo, exponitur ſic: omne animal eſt homo, & nullum ens, quod non eſt omne animal, eſt homo, & poteſt intelligi iſta propoſitio per iſtam dictionem, diues, intelligendo per vocales qualitatem, & quantitatem propoſitionum exponentium. Secunda regula, omnis ꝓpoſitio excluſiua, exponibilis gratia alietatis, in qua negatio præponitur ſigno excluſiuo, debet exponi per vnam diſiunctiuam affirmatiuam, compoſitam ex partibus contradicentibus illis, vel propoſitionibus, ex quibus exponitur excluſiua affirmatiuè de eiſdem terminis, in qua nulla ponitur negatio, vt non tantum animal eſt homo: ſic exponitur, nullum animal eſt homo, vel aliqua res, quæ non eſt animal, eſt homo: ecce quomodo exponentes huius contradicunt exponentibus iſtius: tantum animal eſt homo. Et intelligitur iſta expoſitio per ſuam dictionem Hely. G

Diues

F

Tantum homo eſt animal: ſic exponitur.
homo eſt animal, & nulla res, quæ non eſt homo: eſt animal.

Orat

H

Tantum homo non eſt animal.
homo eſt animal, & omnis res, quæ non eſt homo: eſt animal.

Non

A Non tantum homo non eſt animal
Omnis homo eſt aĩal, vel aliqua res, quæ nõ eſt hõ, non eſt aĩal.

Amo

Non tantum homo eſt animal C
Nõ homo eſt aĩal, vel aliqua res, quæ non eſt homo: eſt animal.

Hely

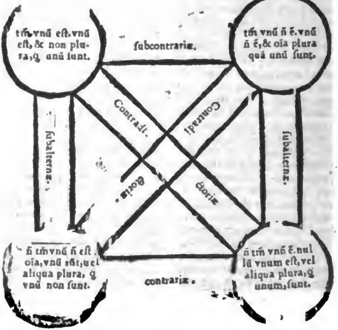
Tertia regula: propõ excluſiua, in qua negatio præponitur copulę exponibilis gratia alietatis, exponitur per vnam copulatiuã affirmatiuam: cuius prima pars eſt præiacens: & in ſecunda affirmatur prędicatum principale de termino tranſcendente, ſumpto cum ſubiecto principali mediante hoc complexo, quod non eſt. Exemplum, vt tantum aĩal non eſt homo: ſic exponitur: animal non eſt homo, & oĩs res, quæ nõ eſt aĩal: eſt homo. Exemplũ qñ ſubiectum diſtribuitur, vt tm̃ oĩs
B hõ non eſt aĩal; ſic exponitur; omnis homo non eſt animal, & omne ens, quod non eſt omnis homo, eſt aĩal, & expoſitio taliũ excluſiuarum: quando ſubiectũ non diſtribuitur; poteſt intelligi per iſtam dictionem, Orat. Quarta regula: omnis propoſitio excluſiua exponibilis grã alietatis, in qua ponũtur duæ negationes, vna in principio, & alia ante copulam; exponitur per vnam diſiunctiuam affirmatiuam, compoſitam ex partib. contradicentibus copulatiuæ, per quam exponitur propoſitio excluſiua, in qua negatio præponitur tantum copulæ. Exemplum, vt non tm̃ animal non eſt homo; ſic exponitur; omne animal eſt homo; vel aliqua res, quæ non eſt animal; non eſt homo; & poteſt intelligi per illam dictionem, Amo. Et aduerte quod ſicut excluſiuæ, quæ exponuntur gratia alietatis, ſunt in quadruplici differẽtia: ſic propoſitiones excluſiuæ exponibiles gratia pluralitatis, ſunt in quadruplici differentia: nam quædam ſunt, in quib. nulla negatio ponitur, & talis debet exponi per vnam copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars eſt præiacens, ſecunda eſt negatiua vniuerſalis, in qua plura negãtur, & tales propoſitiones ſunt quando dictio excluſiua additur termino numerali: vt, tm̃ vnum eſt: ſic exponitur: vnum eſt, & nõ plura, quam vnum ſunt: & talis expoſitio poteſt intelligi per iſtam dictionem, Diues. Quædam ſunt, in quib. negatio poni- D
tur ante ſignum excluſiuum: vt, non tantum vnum eſt: & talis debet exponi per vnam diſiunctiuam de partibus contradicentibus copulatiuæ, exponentis propoſitionem, in qua nulla negatio ponitur, vt iſta: non tantum vnum eſt: ſic exponitur: nullum vnum eſt, vel aliqua plura, quam vnum ſunt. Et intelligitur iſta expoſitio per iſtam dictionem, Hely. Quædam ſunt, in quibus ponitur negatio ad copulam tantum; vt tantum vnum non eſt; ſic exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars debet eſſe præiacens: ſecunda debet eſſe affirmatiua, affirmans plura vniuerſaliter; vt tantum vnum non eſt, ſic exponitur: vnum non eſt: & omnia plura, quam vnum ſunt, & talis expoſitio poteſt intelligi per iſtam dictionem. Orat. Quędam ſunt,

Digitized by Google

E in quibus negatio ponitur ante ſignum, & ante copulam, & talis exponitur per vnam diſi inctiuam de partibus contradicentibus copulatiuæ, exponentis propoſitionem, in qua negatio ponitur ante copulam; vt iſta, non tantum vnum non eſt, ſic exponitur: omne vnum eſt, vel aliqua plura, quam vnum non ſunt; & intelligitur iſta expoſitio per illam dictionem, Amo. Aduerte tamen, quod omnis excluſiua, in qua dictio excluſiua additur termino numerali, eſt diſtinguenda: quia poteſt exponi gratia alietatis & pluralitatis: ſi gratia alietatis, exponitur ſicut aliæ: ſi gratia pluralitatis exponitur ſecundum ea, quæ dicta ſunt; vt iſta: non tantum vnum eſt, poteſt exponi gratia alietatis, & ſic exponitur ſicut iſta, tantum homo eſt animal, vel gratia pluralitatis, & tunc exponitur ſicut viſum eſt. G

Diues — Orat

F — H

Amo — Hely

Art. 2 SECVNDO ſciendum, quod conſequenter videndum eſt de ſuppoſitione terminorum propoſitionum excluſiuarum, & ponuntur aliquæ regulæ. Prima, cuiuslibet propoſitionis exclu- *Regula*

Digitized by Google

A *Sc. in 1. d. 21. in reſpo. q. vnica.* cluſiuæ exponibilis gratia alietatis, in qua dictio excluſiua non negatur, ſubiectum ſupponit cõfusè tantum, dummodo ſit terminus communiter tentus, & quod non addatur ſignum vniuerſale, vt tantum animal eſt homo: ly animal ſupponit confuſe tantum. Et dicitur notanter, terminus communiter tentus, quia aliàs non oporteret illum terminum ſupponere confuſe tantum. Dicitur notanter, dummodo non addatur ſignum vniuerſale, quia tunc ſupponeret confuſe & diſtributiue, vt tantum omnis homo eſt animal: ibi homo ſupponit confuſe & diſtributiue. Dicitur notanter, dummodo dictioni excluſiuæ non addatur negatio, quia tunc ſupponeret confuſe, & diſtributiue, vt non tantum animal eſt homo. Dicitur notanter, exponibilis B gratia alietatis, quia ſi exponeretur gratia pluralitatis ſupponeret determinate, & prædicatum confuſe tantum, ſub quo licet fieri deſcenſus copulatus: vt tantum quinque ſunt prædicabilia: ibi, quinq. ſupponit determinate, & prædicatum confuſe tantum. Sed prædicatum propoſitionis exponibilis excluſiuæ gratia alietatis, ſupponit confuſe & diſtributiue, ſi ſit terminus communiter tentus, & dummodo non ſit impeditus per negationem, vel per aliquod aliud ſignum: vt tantum animal eſt homo: ibi homo ſupponit confuſe *Sco. vbi ſupra.* & diſtributiuè. Et per iſtam regulam faciliter poteſt cognoſci, qualiter ſupponant termini propoſitionum excluſiuarum, in quibus ponitur negatio, & faciliter etiam poteſt cognoſci quantitas illarum propoſitionum: nam C ſi ſubiectum ſupponat confuſe tantum, ipſa eſt indefinita: vt tãtum animal eſt homo: ſi ſupponat confusè & diſtributiuè, ipſa eſt vniuerſalis, vt tantum omne animal eſt homo, vel non tantũ animal eſt homo. Sed de conuerſione talium propoſitionum ponuntur aliquæ regulæ: quarum prima eſt: Omnis excluſiua affirmatiua, in qua nulla ponitur negatio, conuertitur in vniuerſalem affirmatiuam de terminis trãſpoſitis, remota dictione excluſiua: bene enim ſequitur, tantum animal eſt homo: ergo omnis homo eſt animal. Et aduerte, quod ibi propriè non eſt conuerſio, ſed magis debet dici conſecutio vnius propoſitionis ad aliã: nam prima eſt indefinita, quæ non cõuertitur in vniuerſalem, ſed ſi proprie deberet conuerti, D ſic conuerteretur: tantum animal eſt homo: ergo homo eſt animal per conuerſionem ſimplicem. Secunda regula: propoſitio negatiua excluſiua, in qua dictio excluſiua non negatur, conuertitur in uniuerſalem affirmatiuam de terminis tranſpoſitis, cuius ſubiectum eſt terminus infinitatus: vt bene ſequitur: tantum ſubſtantia non eſt accidens, ergo omne non accidens eſt ſubſtantia. Tertia regula propõ excluſiua, cui negatio additur ſigno excluſiuo, tm̃, conuertitur in particularem negatiuã, mutando terminos finitos in terminos infinitos: vt non tãtũ aĩal eſt hõ, cõuertitur in iſtã: nõ hõ non eſt nõ aĩal. Quarta regula, propõ excluſiua, in qua ponũtur duæ negationes, conuertitur in excluſiuam, in qua ponũtur

duæ

duæ negationes, vt iſta, non E tantum aſinus non eſt lapis, conuertitur in iſtam, ergo non tantum lapis non eſt aſinus, & vide quomodo omnes iſtæ conuerſiones magis dicuntur conſecutiones illarum propoſitionum, quam proprie conuerſiones, niſi capiendo conuerſionem large. Sed pro conſequentiis, quæ fiunt in iſtis excluſiuis ponuntur aliquæ regulæ. Prima, ab

Regula excluſiua ad eius totalem exponentem, eſt bona conſequentia, & etiam econtra: vt bene ſequitur: tantum animal eſt homo: ergo animal eſt homo, & nulla res, quæ non eſt animal, eſt homo, & etiam econtra. Aduerte tamen, quod, quando dictio excluſiua non negatur: tunc ab excluſiua ad quamlibet partem eius exponentem ſeorſum, eſt F bona conſequentia, ſed non ecõtra: vt bene ſequitur: tantum animal eſt homo: ergo animal eſt homo. Sed quando dictio excluſiua negatur: tunc non valet conſequentia, ad quamlibet partem exponentem ſeorſum: vt non ſequitur: non tantum animal eſt homo, ergo: licet bene econtra valeat: vt bene ſequitur: nullum animal eſt homo: ergo non tantum animal eſt homo. Secunda regula, ab excluſiua affirmatiua exponibili gratia alietatis, ad ſuam vniuerſalem affirmatiuam de terminis tranſpoſitiuis, & ceteris paribus manentibus, eſt bona conſequentia: vt bene ſequitur: tantum animal eſt homo: ergo omnis homo eſt animal. Similiter econuerſo bene ſequitur: omnis homo eſt animal: ergo tantum animal eſt homo. Et debet intelligi regula, dummodo totale ſubiectum illius vniuerſalis diſtribuatur, etiam diſtributione completa & perfecta: quia ſi totale ſubiectum non diſtribueretur, non oporteret conſequentiam valere: vt non ſequitur, tantum currens eſt aſinus hominis; ergo cuiuslibet hominis eſt aſinus currens; neque econtra. Dicitur etiam, ſi ſubiectum diſtribuatur diſtributione completa, & perfecta, quia aliter non oporteret conſequentiam valere; vt non ſequitur, omnis eſſentia diuina eſt pater; ergo tantum pater eſt eſſentia diuina: niſi ly eſſentia diuina diſtribueretur diſtributione completa & perfecta: in qua ſit deſcenſus tam in terminis, quàm extra terminum, H tam in numero, quàm extra numerum: de qua aliàs viſum eſt in primo priorum tractat. 1. capit. 2. dubi. 2. Dicitur notanter, exponibilis gratia alietatis: quia ſi exponeretur gratia pluralitatis, non oporteret conſequentiam valere; vt non ſequitur: tantum duodecim ſunt Apoſtoli Dei: ergo omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim: capiendo, omnes, diſtributiue: quia, ſi caperetur collectiue, eſſet bona conſequentia, ſed non virtute illius regulæ. Debet etiam intelligi regula, dummodo non varietur aliqua proprietas logicalis; quia ſi varietur, non oporteret conſequentiam valere: vt non ſequitur: tantum animal fuit album: ergo omne album fuit animal: cum ibi arguatur a minus amplo ad magis amplum.

Nullũ aial eſt homo.

A plum, cum diſtributione magis ampli.

Art. 3. TERTIO ſciendum, quod pro maiori declaratione ponuntur aliquæ regulæ. *Regula* Prima: quando dictio excluſiua additur termino copulato, vel diſiūctiuo, tunc eſt multiplex excluſio: eo quòd poteſt fieri excluſio circa totum terminum copulatū, vel diſiunctum, vel circa vnam partem eius, idest, poteſt denotari, quod prædicatum remoueatur ab omni illo, de quo non poteſt verificari totum diſiunctum, vel copulatum, vel denotatur prædicatum remoueri ab illo, quod non dicitur vna pars copulati vel diſiuncti. Et ſecundum hoc *Sophiſma.* ſoluitur iſtud ſophiſma, tantum verum & falſum opponuntur. Quod poteſt ſic probari, tantū verum opponitur falſo: ergo tātum verum, & falſum opponun- B tur. Conſequentia tenet: quia iſtæ duæ conuertuntur, verum opponitur falſo, & verum & falſum opponuntur: ergo addita dictione excluſiua ambabus, adhuc conuertuntur. In oppoſitū arguitur: quia bonum & malum opponunt.: ergo. Ad ſophiſma reſpondetur per diſtinctionem: quia poteſt fieri excluſio circa totum copulatum, vel circa partem eius: ſi fiat circa totum copulatum, ſophiſma eſt falſum, & ſignificat, quod tantum verum & falſum ſunt oppoſita: ſi autem fiat excluſio circa primā partem eius, tunc ſophiſma eſt verum, & eſt ſenſus: tantum verum eſt, aliquid, quod opponitur falſo. Etiam poſſit ſolui *Sophiſma.* iſtud ſophiſma, tantum Socrates vel Plato eſt albus: poſito quòd ſolus Plato ſit albus: ſi enim fiat excluſio circa totum ſubiectum C diſiunctum, ſophiſma eſt verum, & exponitur ſic: Socrates vel Plato eſt albus, & nulla res, quæ non eſt Socrates vel Plato, eſt alba. Si autem fiat excluſio circa primam partem diſiuncti, tunc ſophiſma eſt falſum, & tūc ſic exponitur, Socrates eſt aliquid, quod vel Plato eſt album. Secunda regula, quando duæ determinationes ponuntur in eadem oratione, oratio eſt multiplex: eo quod poteſt indicari per vnam, vel aliam determinationem, ſicut hæc eſt diſtinguenda, ſola neceſſaria neceſſario ſunt vera, & nulla alia a neceſſarijs neceſſario ſunt vera: ſi autem ſit modalis, tunc eſt falſa, & ſignificat, quod hæc eſt neceſſaria, tantum neceſſaria ſunt vera, quod falſum eſt: quia con- D tingentia etiam ſunt vera: ſed ſi ſit excluſiua, ipſa eſt vera: quia ſignificat, quod neceſſaria neceſſario ſunt vera, & nulla alia a neceſſarijs neceſſario ſunt vera. Similiter de iſta, ad ſolum Socratem currere, ſequitur hominem currere, ſi ſit excluſiua, eſt falſa: ſi conditionalis, eſt vera. Tertia regula: quotiēſcumq; in eadem oratione ponūtur duæ dictiones excluſiuæ, oratio eſt multiplex, eo quòd poteſt exponi per . nam vel per aliam: vt iſta, ſolum genitiuum præcedit ſolus nominatiuus, eo quod poteſt exponi per ly ſolū poſitum in obliquo, & tunc eſt ſenſus, genitiuum ſolus præcedit nominatiuus, & nullam rē, quæ non eſt genitiuus, præcedit ſolus nominatiuus: ſi autem exponatur per ly ſolus, ſic exponitur, nominatiuus ſolus præcedit geni-

E genitiuum, & nulla res, quæ non eſt nominatiuus caſus, præcedit ſolum genitiuum, nō prima exponentium eſt falſa: igitur. Per hoc poteſt ſolui hoc ſophiſma: ſolis tribus ſola duo ſunt pauciora. Probatur ſic, tribus ſola duo ſunt pauciora, & nullis alijs a tribus ſola duo ſunt pauciora. Improbatur ſic ſolis tribus ſola duo ſunt pauciora: ergo ſolis tribus duo ſunt pauciora, conſequens eſt falſum; conſequentia tenet ab excluſiua ad ſuam præiacentem: falſitas conſequentis patet: quia non ſolum tribus duo ſunt pauciora, ſed etiam alijs tribus, puta quatuor. Reſpondetur diſtinguendo, quia vel exponitur ſecundum primã excluſionem, & ſic eſt falſum. Poſſet etiam ſolui tale ſophiſma:

Sophiſma.

Sophiſma.

F poſſibile eſt Socratem videre tãtum omnem hominem, non videntem ſe: poſito caſu, quod tantum ſint tres homines non videntes ſe, & quòd Socrates videat tantum illos tres. Breuiter dicitur ad ſophiſma, quod eſt ſimpliciter impoſſibile includens duo contradictoria, ſcilicet iſta: Socrates videt ſe, Socrates non videt ſe: vt patet exponendo. Aduerte finaliter, quòd ſicut eſt aliqua excluſiua de ſubiecto excluſo, ſic etiam de copula excluſa: vt homo tantum eſt animal, & eſt ſenſus, homo eſt animal, & homo non eſt nō animal.

ARGVITVR primo ſic: Dictio excluſiua includit negationem; ergo ſubiectum excluſiuæ non ſupponit confuſè tantum, ſed confuſè, & diſtributiuè. Secundo: Subiectum excluſiuæ, debet ſupponere ſicut in exponentibus; ſed in exponentibus non ſupponit confuſè tantum: igitur. Tertio; Conuerſiones, quæ fiunt in excluſiuis, non videntur fieri ſecundum aliquam regulam conuerſionum; igitur. G Ad primum dicitur, quòd ſignum excluſiuum non includit negationem, ſed eſt ſignum ſpecialiter, habens vim oppoſitam ſigno vniuerſali affirmatiuo. Ad ſecundum negatur minor: nec oportet, quòd termini ſupponant eodem modo in exponentibus, ſicut in expoſita, cum tales non æquiualeant in ſignificando; ſed ſolum in veritate & conſequendo. Ad tertium dicitur, quòd propriè tales conuerſiones debent magis dici conſequentiæ, ſeu cõſecutiones propoſitionum, quam conuerſiones. H

Sequitur de dictionibus exceptiuis. Dicuntur autem dictiones exceptiuæ, quæ ſignificant exceptionem alicuius, contenti ſub aliquo diſtributo: cuiuſmodi ſunt præter, præterquam, & ſic de alijs, de quibus tales dantur regulæ. Prima eſt, quod omnis exceptio fit à toto in quantitate, ſeu a termino ſumpto ſub ſigno vniuerſali. Eſt autem totum in quantitate terminus communiter ſumptus cum ſigno vniuerſali: vt omnis homo præter Socratem currit. Secunda regula eſt, quòd dictio exceptiua non impedita facit terminum

Digitized by Google

num communem ſuper quem cadit, immediatè ſupponere ſimpliciter: vt omne animal præter hominem eſt irrationale: ibi, hominem, ſupponit ſimpliciter. Tertia regula eſt, quòd vniuerſalis affirmatiua exceptiua, exponitur copulatiue per tres categoricas exponentes: quarum prima affirmat prædicatum de ſubiecto, ſumpto cum aliud ab; ſecunda affirmat prædicatum de termino excepto: tertia eſt negatiua, in qua prædicatũ negatur de termino excepto: vt omne animal præter hominẽ eſt irrationale: B *iſta exponitũ ſic: omne animal, aliud ab homine, eſt irrationale: homo eſt animal, & homo non eſt irrationalis. Quarta regula eſt, quòd vniuerſalis negatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres propoſitiones: in quarum prima prædicatum negatur de ſubiecto, ſumpto cum, aliud, & ab: in ſecunda affirmatur ſubiectum de termino excepto: in tertia affirmatur vniuerſaliter prædicatum de termino excepto: vt hic, nullum animal præterquam homo, eſt riſibile: exponitur ſic: nullum animal aliud ab homine, eſt riſibile: homo eſt animal, & omnis homo eſt riſibilis. Ex his patet, qualiter ſuæ contradictoria ſunt exponenda: & qualiter valet conſequentia in ipſis.* C

PRIMO ſciendum, quòd poſtquam viſum eſt de propoſitionibus excluſiuis, videndum eſt de propoſitionibus exceptiuis. Vnde propoſitio exceptiua eſt, propoſitio exponibilis ratione ſigni exceptiui. Vnde ſigna exceptiua ſunt iſta, præter, præterquam, niſi, & differunt inter ſe: quia ly præter, additur accuſatiuo, & poteſt poni tam in propoſitione affirmatiua, quàm negatiua: ſed ly præter quàm additur nominatiuo, & ſimiliter poteſt poni tam in propoſitione affirmatiua, quàm negatiua: ſed ly niſi additur nominatiuo, & non ponitur communiter, niſi in propoſitione, in qua ponitur negatio, & dicuntur iſta exceptiua: quia excipiunt illum terminum, cui adduntur à principali prædicato. Aduerte quod dictio præter, capitur multipliciter. Vno modo negatiuè, & idem eſt, quod ſine: vt Socrates currit præter Platonem, id eſt ſine Platone. Alio modo capitur abſtractiuè: vt octo præter tria, ſunt quinque. Tertio modo capitur addiectiuè: vt Socrates ſoluit hoſpiti præter expenſas, id eſt, cum expenſis. Quarto modo capitur puræ exceptiuè: & ſic conſtituit propoſitionem exceptiuam: & habet virtutem diſtribuendi terminum communem immediatè ſequentem, ſupra quem cadit: vt viſum eſt in ſuppoſitionibus. Similiter, niſi, poteſt teneri dupliciter. Vno modo illatiuè: alio modo

Art. 1.

D

Digitized by Google

E modo exceptiuè. Vnde quando tenetur illatiuè, includit iſtam coniunctionem, ſi, & iſtam negationem, non: & facit propoſitionem conditionalem, vt niſi homo moueretur, homo non curreret: nullus legit Pariſijs, niſi ſit magiſter, ſenſus eſt: ſi nullus homo ſit magiſter, nullus legit Pariſijs. Et nota, quod dictio exceptiua non poteſt addi propriè alicui termino, niſi illud, ad quod ſit exceptio: ſumatur cum ſigno vniuerſali. Vnde ad hoc, quod propoſitio exceptiua ſit propria, quatuor requiruntur. Primo, quòd illud, ad quod ſit exceptio: ſit terminus communis ſumptus cum ſigno vniuerſali: vel quod ſit terminus diſtributus. Ex quo ſequitur, quod iſta propoſitio non eſt propria, nec vera, nec falſa: aliquis homo præter Socratem currit, capiendo ly præter exceptiuè: quia illa dictio præter, ex ſuo modo ſignificandi non poteſt addi alicui, niſi illud, ad quod ſit exceptio: ſit terminus communis, ſumptus cum ſigno vniuerſali. Sequitur ſecundo, quod iſtæ non æquiualent: non omnis homo præter Socratē currit, & aliquis homo præter Socratem nō currit: quia iſta ſecunda non eſt vera neque congrua. Tertio ſequitur, quod ly omnis, & ly quidam non: non ſemper faciunt propoſitiones æquipollere ex toto. Secundo requiritur, quod terminus, à quo ſit exceptio: habeat plura ſuppoſita. Tertio requiritur, quod verificetur de termino excepto: ideo iſta non eſt propria: omnis aſinus præter equū currit. Quarto requiritur, quod verificetur de alio, quā de excepto: ideo iſta non eſt propria: omnis homo

Propoſitionis exceptiuæ conditiones.

F (margin letter beside "rit, capiendo ly præter exceptiuè")

præter rationale currit. Vnde propoſitionū exceptiuarū quædam ſunt, in quibus nulla ponitur negatio, aliæ ſunt, in quibus negatio cadit ſupra ſignum exceptiuum, & tales exponuntur disiunctiuè, & aliæ copulatiuè. Vnde propoſitionum exceptiuarū quædam ſunt, in quibus nulla ponitur negatio: quædam in quibus præponitur negatio toti propoſitioni: quædam in quibus dictio exceptiua non negatur, licet ponatur negatio: vt nullus homo præter Socratem currit: quædam eſt, in qua ponuntur duæ negationes: quarum vna cadit ſupra ſignum exceptiuum, & alia non: vt nullus homo non præter Socratē currit. Aliæ ſunt in quibus negatio immediatè ponitur ante dictionem exceptiuam: vt omne animal non præter hominem currit: quædam in quibus negatio vna præponitur toti propoſitioni, & alia immediatè præponitur ſigno exceptiuo: vt non omne animal non præter hominem currit: quædā in quibus ponuntur duæ negationes; vna immediatè ante dictionem exceptiuam, & alia immediatè ante copulam: vt homo non præter Socratē non currit: quædam in quibus ponuntur tres negationes: quarum vna præponitur toti propoſitioni, & alia immediatè præponitur dictioni exceptiuæ, & alia immediatè præponitur copulæ: vt, non omnis homo non præter Socratem non currit; & in qualibet iſtarum præter copulam, & ſignum vniuerſale, ſunt quatuor ſcilicet, terminus à quo ſit exceptio, & eſt principale ſubiectum & dictio exceptiua; & dictio ſupra

Diuiſio exceptiuarum propoſitionū.

G H (margin letters)

pra

A pra quam cadit dictio exceptiua, quæ vocatur dictio excepta; quarto eſt ibi prædicatum principale; ut omne animal præter Socratē currit; ibi ly animal eſt terminus à quo fit exceptio; & pręter, eſt dictio exceptiua, & Socratem, eſt dictio excepta; & currit, principale prædicatum.

Et aduerte, quòd iſtæ dictiones C exceptiuæ quandoque faciunt propoſitionem exceptiuam: quãdoque propoſitionem de excepto ſubiecto, quandoque de excepto prędicato; vt Socrates verberat omnem hominem, præter Socratem.

Amate

Omnis homo præter Socratem currit.

Omnis homo qui non eſt Socrates, currit: & Socrates eſt homo, & Socrates non currit.

Peccata

Omnis homo, præter Socratem non currit.

Omnis homo, qui non eſt Socrates non currit: & Socrates eſt homo, & Socrates currit.

B

D

Non omnis homo, pręter Socratem, non currit.

Aliquis homo, qui non eſt Socrates, currit: vel Socrates non eſt homo, vel Socrates non currit.

Idolos

Non omnis homo, præter Socratem currit.

Quidam homo, qui non eſt Socrates, non currit: vel Socracrates non eſt homo, vel Socrates currit.

Comodi.

Arti. 2. *Regulę* SECVNDO ſciendum, quòd pro expoſitione propoſitionum exceptiuarum ponũtur aliquæ regulæ. Prima omnis propoſitio exceptiua affirmatiua, in qua nulla poniť negatio, exponitur per unam copulatiuam affirmatiuam: cuius prima pars

E pars eſt propoſitio vniuerſalis,
in qua principale prædicatum af
firmatur de termino, à quo fit
exceptio, ſumpto cum ly quod
non eſt, & termino excepto: in
ſecunda parte affirmatur termi-
nus, a quo fit exceptio de termi
no excepto vniuerſaliter ſum-
pto: & in tertia: ſi ſit terminus
communis, prędicatum princi-
pale remouetur de termino ex-
cepto, vniuerſaliter ſumpto; vt
omne animal præter hominem
eſt irrationale, ſic exponitur,
omne animal, quod non eſt ho-
mo, eſt irrationale: & omnis ho-
mo eſt animal, & nullus hō eſt
irrationalis; & talis expoſitio
poteſt ſignificari per iſtam di-
ctionem, Amate. Sed contradi-
ctoria eius debet exponi per vnā
disiunctiuam, compoſitam ex
F partibus contradicentibus, vt
non omne animal pręter homi-
nem eſt irrationale: exponitur
ſic, aliquod animal, quod non
eſt homo, non eſt irrationale:
vel aliquis hō non eſt animal;
vel aliquis hō eſt irrationalis, &
talis expoſitio poteſt ſignificari
per iſtam dictionem, Commo-
di. Sed propoſitio exceptiua,
in qua negatio non cadit ſu-
pra ſignum exceptiuum, ſed ſu-
pra copulam principalem: ex-
ponitur per unam copulatiuam
affirmatiuam, compoſitam ex
tribus categoricis: in quarum G
prima prædicatum principale
remouetur de ſubiecto vniuer-
ſaliter ſumpto, compoſito. ex ter
mino, a quo fit exceptio & ter-
mino excepto, & ly quod non
eſt, & in ſecunda affirmatur ter-
minus à quo fit exceptio de ter-
mino excepto, vniuerſaliter ſū-
pto, ſi ſit terminus communis:
& in tertia affirmatur prædica-
tum principale de termino ex-
cepto, vniuerſaliter ſumpto: ſi
ſit terminus communis, vt om-
ne animal pręter hominem non
eſt irrationale: ſic exponitur;
omne animal, quod non eſt ho-
mo, non eſt irrationale; & om-
nis homo eſt animal, & omnis
homo eſt irrationalis; & talis
expoſitio poteſt ſignificari per
iſtam dictionem, Peccata. Sed
eius contradictoria debet expo-
ni per vnam disiunctiuam affir- H
matiuam, compoſitam ex parti-
bus contradicentibus partibus
copulatiuæ: per quam exponi-
tur talis prima propoſitio, vt nō
omne animal præter hominem
non eſt irrationale: exponitur
ſic: aliquod animal, quod non
eſt homo, eſt irrationale; vel ali
quis homo non eſt animal, vel
aliquis homo non eſt irrationa-
lis: & talis expoſitio poteſt ſi-
gnificari per illam dictionem.
Idolos.

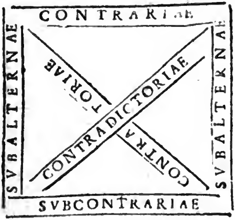
Merotis

A Meroris

Omnis homo non præter Socratem currit: omnis homo, qui nõ eſt Socrates, nõ currit: vel Socr, non eſt homo, vel Socr. currit.

Amodo C

Omnis hõ. nõ pr̃ter Socratem non currit. Oĩs homo, qui non eſt Socr. currit, vel Socr. non eſt homo, vel Socrates non currit.

B Non omnis homo, non præter Socratem, non currit.

Quidam homo, qui non eſt Socrates, non currit: & Socrates eſt homo, & Socrates currit.

Dogmata

D Non omnis homo, non præter Socratem currit.

Quidam homo, qui non eſt Socrates, currit: & Socrates eſt homo, & Socrates non currit.

Vitaie.

Sed omnis propoſitio exceptiua negatiua, in qua negatio immediatè præponitur ſigno exceptiuo; exponitur per propoſitionem diſiunctiuam affirmatiuam compoſitam ex tribus categoricis; cuius prima pars eſt propoſitio vniuerſalis in qua prædicatum principale negatur de termino, a quo fit exceptio, ſumpto cum ly quod non eſt, & termino excepto; & ſecunda pars eſt propoſitio particularis: in qua terminus, a quo fit exceptio: negatur de termino excepto: & tertia pars eſt particularis affirmatiua, in qua prædicatum principale affirmatur de termino excepto, ut omne animal non præter hominem eſt irrationale; ſic exponitur, omne animal, quod non eſt homo, nõ eſt irrationale, vel aliquis homo, nõ eſt animal, vel aliquis hõ eſt irrõnalis, & talis propõ ſignãtur per iſtã dictionẽ, meroris. Sed ppõ exceptiua ſibi cõtradictoria exponitur per copulatiuam affirmatiuam, compoſitam ex partibus contradicentibus diſiunctiuè, per quam exponitur talis exceptiua, vt non omne animal nõ præter hominem eſt irrationale, exponitur ſic; aliquod animal, quod non eſt hõ, eſt irrõnale, & oĩs homo eſt animal, & nul

E lius homo eſt irrationalis: & talis expoſitio ſignificatur per iſtã dictionem, vitare: Sed propoſitio exceptiua affirmatiua, in qua vna negatio immediate præponitur ſigno exceptiuo, & alia copulæ, exponitur per diſiunctiuam affirmatiuam, compoſitam ex tribus categoricis: quarum prima eſt vniuerſalis affirmatiua, in qua principale prædicatum affirmatur de ſubiecto, compoſito ex termino, a quo fit exceptio; & termino excepto, & ly quod non eſt: & ſecunda eſt particularis negatiua, in qua terminus a quo fit exceptio negatur de termino excepto: & tertia pars eſt particularis negatiua, in qua principale prædicatum negatur de termino excepto, ut omne animal non
F præter hominem non eſt irrationale: ſic exponitur: omne animal, quod non eſt homo, eſt irrationale, vel aliquis homo non eſt animal, vel aliquis homo non eſt irrationalis: & talis expoſitio ſignificatur per iſtam dictionem, amodo. Sed eius contradictoria, exponitur per copulatiuam affirmatiuam, compoſitam ex partibus contradicentibus illius diſiunctiuè; vt non omne animal non præter hominem non eſt irrationale: exponitur ſic: aliquod animal, quod non eſt homo, non eſt irrationale, & omnis homo eſt animal, & omnis homo eſt irrationalis: & talis expoſitio ſignificatur per iſtam dictionem, dogmata.

Arti. 3. TERTIO ſciendum, quòd pro maiori declaratione ponuntur aliquæ regulæ: quarum prima eſt: Dictio exceptiua nunquam negatur, niſi negatio immediatè cadat ſupra eam, vel ſupra ſignum vniuerſale: ideo in iſta, nullus homo præter Socratem currit: ibi dictio exceptiua non negatur, licet negatio præcedat eam; iſta enim æquiualet iſti: omnis homo præter Socratem non currit, in qua dictio exceptiua non negatur. Et ſi quæratur cauſa iſtius regulæ. Dico, quòd non eſt aliud, quam modus intelligendi: in iſta tamen propoſitione: non nullus homo præter Socratem currit: ibi dictio exceptiua negatur. Ex iſta regula ſequitur, quod omnis propoſitio exceptiua negatiua, eſt in qua dictio exceptiua negatur per negationem negantem, dummodo talis negatio cadat ſuper ſignum: vt non nullus homo præter Socratem currit: præiacens eſt iſta, non nullus homo currit: non omnis homo præter Socratem currit, præiacens eſt iſta particularis: non omnis homo currit: vnde propoſitio præiacens eſt propoſitio, quæ remanet dempto ſigno exceptiuo. Ex iſto etiam ſequitur, quòd non ſemper propoſitio exceptiua eſt vniuerſalis; immo quandoque eſt indefinita, vel particularis. Ex iſto etiam patet quantitas omnium propoſitionum exceptiuarum; nam propoſitiones exceptiuæ ſunt talis quantitatis, cuius ſunt præiacentes ipſarum. Secunda regula, aliquæ ſunt propoſitiones vniuerſales, quæ ſunt contrariæ: & tamen non habẽt aliquas ſubcõtrarias, quæ ſint indefinitę vel particulares ſecundùm totale ſubiectũ, licet bene habeant particularem

Regula (G)

H

A laręm, ſecundum partem principalem ſubiecti: vt iſtę; omnis homo præter Socratem currit, nullus homo præter Socratem currit, non habent aliquas indefinitas vel particulares, ſecundũ totale ſubiectum: quia eſſent iſtæ, aliquis homo præter Socratem currit: vel aliquis homo præter Socratẽ non currit, quòd eſt falſum: nam iſtæ non ſunt propriæ neq; verę, neque falsę: ſed particulares iſtarũ ſunt iſtæ, aliquis homo alius à Socrate currit, vel aliquis homo alius à Socrate non currit. Et ſi quis dicat vniuerſalis, & particularis debẽt eſſe eiuſdem ſubiecti. *Obiectio.* Reſpõdetur, quod non oportet, quòd ſint eiuſdem ſubiecti totalis: ſed ſufficit, quòd ſint eiuſdem ſubiecti ſecundum partem principalẽ eius ſubiecti: B vnde totale ſubiectũ huius propoſitionis, omnis homo præter Socratem currit, eſt totum hoc homo pręter Socratem: ſed principalis pars eſt homo. Et ſic patet, quòd deſcendendo ſub termino diſtributo propoſitionis exceptiuæ, non oportet ponere in ſingularibus dictionem exceptiuam, ſed loco eius ponetur, alius, vel aliud: vt deſcendendo ſub termino diſtributo huius ꝓpoſitionis, omnis homo præter Socratem currit, ſic deſcẽditur: ergo iſte homo, alius à Socrate, currit: Sed circa iſta mouendæ ſunt aliquæ paruæ dubitationes. *Dubitationes.* Prima: quomodo ſupponunt termini in propoſitione exceptiua. Reſpondetur primo, quòd terminus ſequens dictionem exceptiuam, ſupponit confuſè, & diſtributiuè, ſi ſit terminus communiter ſumptus: ſub quo debet fieri deſcenſus, ſicut viſum eſt in ſuppoſitionibus: vel (vt dicunt C aliqui) non poteſt fieri deſcenſus ſub eo, quin prius fiat deſcenſus ſub termino principali ſubiecti: *Sup. car. 13. E. 1, 6. B.* vt omne animal præter hominẽ currit, ſub ly hoĩem nõ debet fieri deſcenſus, niſi prius fiat ſub animali: vt ſic dicendo: ergo hoc animal, aliud ab hoc homine, currit, & hoc animal aliud ab hoc homine currit, ſemper demonſtrando per ly hoc aliud animal ab animali rationali: ſed alij termini ſupponunt, ſicut in ſua præiacente ſecundum exigẽtiam regularum ſuppoſitionũ. Sed pro conuerſione talium propoſitionum exceptiuarũ eſt aduertendum, quod nulla exceptiua formaliter conuertitur in aliã exceptiuam; *Regula.* non enim ſequitur, omnis homo præter Socratem currit: ergo aliquod currens præter Socratem eſt homo: cum ta- D lis conuertens non ſit propria: ſed ad debitè conuertendum, oportet mutare dictionem exceptiuam in ly aliud ab: vt omne animal præter hominem eſt irrationale, debet ſic conuerti: ergo aliquod irrationale, aliud ab homine, eſt animal: ſimiliter nullus homo præter Socratem currit: ergo nullum currens aliud à Socrate eſt homo.

ARGVITVR primo ſic: Ad vniuerſalem ſequitur particularis; ergo bene ſequitur, omnis homo præter Socratem currit: ergo quidam homo præter Socratem currit. Secundo ſic: In hac propoſitione, nullus homo præter Socratem currit, dictio exceptiua negatur: ergo male dictum eſt, quòd talis debet exponi copulatiuè. Antecedens patet: quia negatio pręcedit dictio

E nem exceptiuam. Tertio ſic: ſi exceptio ſemper fieret a termino, ſumpto cum ſigno vniuerſali, ſequeretur quòd exceptiua non haberet contradictoriam: hoc eſt falſum: igitur. Conſequentia patet: quia contradictoria vniuerſalis ſemper eſt particularis: ergo cum in tali non poſſit poni exceptio, ſequitur, quòd non poterit eſſe cõtradictoria alterius. Ad primum dicitur concedendo antecedens, & negando conſequentiam: quia illa, quæ infertur, non eſt ſua particularis: ſed eſt iſta: quidam homo alius a Socrate currit. Ex quo ſequitur, quòd particularis alicuius exceptiuę non eſt exceptiua: nec etiam ſua contradictoria eſt exceptiua, ſi ſumatur cum ſigno particulari. Ad ſecundum patet F ſolutio: quia licet negatio præcedat dictionem exceptiuam, non tamen cadit ſupra eam.

Ad tertium dicitur, quòd exceptiua vniuerſalis non habet contradictoriam, in qua ponitur dictio exceptiua, niſi præponatur negatio toti propoſitioni: vnde contradictoria huius: omnis homo præter Socratem currit, eſt aliqua iſtarum, aliquis homo alius a Socrate non currit, vel, non omnis homo pręter Socratem currit: nec iſta, non omnis homo præter Socratem currit, æquipollet huic: aliquis homo præter Socratem non currit: ſed magis iſta: aliquis homo alius a Socrate non currit, & ad regulam æquipollentiarum dicitur, quòd intelligenda eſt, ſeruata proprietate ſermonis.

G *Sequitur de dictionibus reduplicatiuis.* *De reduplicatiuis.* *Dicuntur autem dictiones reduplicatiuæ, quæ important rationem, ſecũdum quam aliquid alteri attribuitur: vt, inquantum, ſecundum quod, ea ratione qua, & ſic de alijs, de quibus dantur tales regulæ. Prima eſt, quod dictio reduplicatiua præſupponit aliquod prædicatum ineſſe alicui ſubiecto, & denotat illud, ſuper quod cadit: immediate eſſe cauſam inhærentiæ illius.*

Secunda eſt, quòd dictio reduplicatiua ſemper fertur ad prædicatum, & numquam reduplicat ipſum. Tertia eſt, quod propoſitio reduplicatiua H *affirmatiua exponitur per quatuor exponentes affirmatiuas, quarum prima affirmat prædicatum principale de ſubiecto: ſecunda autem affirmat reduplicatum de ſubiecto: tertia vero affirmat prædicatum principale de reduplicato: quarta eſt vna cauſalis, in cuius antecedente ponitur dictio, ſuper quam cadit reduplicatio de aliquo tranſcendente: & in conſequente prædicatum principale affirmatur de relatiuo illius tranſcendentis: vt, hic homo, inquantum rationalis, eſt flebilis. id eſt homo, eſt flebilis, & homo eſt rationalis: & omne*

A *omne rationale eſt flebile, & quia aliquid eſt rationale, ipſum eſt flebile. Quarta regula eſt, quòd propoſitio reduplicatiua in qua ponitur negatio poſt dictionem reduplicatiuam, exponitur copulatiuè per quatuor exponentes, quarum prima negat prædicatum de ſubiecto, ſecunda affirmat reduplicatum de ſubiecto, tertia negat vniuerſaliter prædicatum principale de reduplicato, quarta eſt vna cauſalis, in cuius antecedente affirmatur reduplicatio de ſuo tranſcendente, & in conſequente negatur* B *prædicatum de relatiuo illius tranſcendentis, vt, nullus homo, inquantum rationalis, eſt rudibilis, id eſt, nullus homo eſt rudibilis: omnis homo eſt rationalis, & nullum rationale eſt rudibile, & quia aliquid eſt rationale, ipſum non eſt rudibile. Ex quo patet per legem contradictoriarum, qualiter exponenda ſunt contradictoria iſtarum, & qualiter valeat conſequentia in ipſis.*

PRIMO ſciendum, quòd propoſitio reduplicatiua eſt propoſitio exponibilis ratione ſigni reduplicatiui: vnde ſigna reduplicatiua ſunt iſta: inquantum, ſecundum, quod: & ſic de alijs. Vnde iſta ſigna poſſũt capi dupliciter. Vno modo aduerbialiter, vt cũ dicitur, Socrates currit, inquantum poteſt, & ſic non faciunt propoſitionem reduplicatiuam. Alio modo tenentur coniunctionaliter, & hoc dupliciter. Vno modo ſpecificatiuè, quando ſpecificant, & determinant rationem, ſub qua prædicatum ineſt ſubiecto, vt cum dicitur, diligo Socratem, inquãtum ſcholaris: ens inquantum ens eſt ſubiectum metaphyſicæ: homo, inquantum ſpecies, prædicatur de pluribus differentibus numero. Et aduerte, quod aliqui dicunt, quod quando tales dictiones tenentur ſic ſpecificatiuè, non poſſunt addi niſi termino, qui ſequitur verbum vel participium, ſignificans actum animæ: ideo dicunt quòd ibi, inquantum, in iſta propoſitione: ens inquãtũ ens eſt ſubiectum metaphyſicę, de rigore ſermonis non tenetur ſpecificatiuè. Alio modo tenẽtur reduplicatiuè, & hoc tripliciter. Primo, vt faciunt propoſitionem de ſubiecto reduplicato. Secundo, vt faciunt propoſitionem de prædicato reduplicato. Tertio, vt faciunt propoſitionem reduplicatiuam. Exemplum primi: vt aliquid, quod eſt homo, inquantum rationale, eſt riſibile. Exemplum ſecundi, vt riſibile eſt homo, in quantum rationale. Exemplum tertij: vt, omnis homo inquantum rationalis, eſt riſibilis. Et aduerte, quod quando faciunt propoſitiones de extremis reduplicatur, tunc propriè ſunt partes illorum extremorum, ſed quando faciũt propoſitionem reduplicatiuam, tunc propriè non ſunt partes

C

Sect. 3. q. quotlib. & in 3. d. 11. q. 2.

D

Digitized by Google

E extremorum. Aduerte etiam, quòd quando faciunt propoſitiones reduplicatiuas, capiuntur adhuc multis modis. Vno modo conditionaliter, ſeu concomitanter, & tunc vltima exponens debet eſſe conditionalis. Alio modo capiuntur cauſaliter, & tunc vltima exponens debet eſſe vna cauſalis. Alio modo capiuntur, vt denotant immediationem prædicati principalis cum termino reduplicato: ita quòd tunc denotatur, prædicatum principale prædicari immediate de termino, cui additur ſignum reduplicatiuum, & tunc exponendo talem propoſitionem, debet vltra alias propoſitiones addi vna propoſitio, puta, iſta & iſta ſunt immediatè ſe habentia, vt homo, inquantum rationalis, eſt homo. Alio

Scot. 3. q. quol.

F modo capiuntur, vt important cõuertibilitatem prædicati principalis cum termino reduplicatiuo, & tunc iſta eſt falſa. Socrates, inquãtum homo, eſt animal, & tunc debet addi iſta propoſitio, iſta ſunt cõuertibilia, & hoc in exponendo tales propoſitiones. Alio modo capiuntur, vt denotant alietatem rationis prędicati principalis à ratione termini reduplicati, & tunc in exponendo debet addi iſta propoſitio: terminus reduplicatus, & prædicatum principale habent diuerſas rationes. Et illo modo videtur cepiſſe philoſophus in j. Priorum, vbi dicit: quod omnis propoſitio eſt intelligibilis, in qua ſignum reduplicatiuum additur prædicato, reduplicans ipſum, & iſto modo iſta eſt falſa, homo eſt animal, inquantum animal. Ex omnibus iſtis patet:

Cap. 22

quòd propoſitio, in qua ponitur G ſignum reduplicatiuum, eſt diſtinguenda ſecundum illas diuerſas acceptiones.

SECVNDO ſciendum, quod in qualibet propoſitione reduplicatiua quatuor inueniuntur, ſcilicet principale ſubiectum, principale prædicatum, reduplicatio, & terminus, ſupra quem cadit reduplicatio. Et aduerte, quòd omnis propoſitio reduplicatiua, in qua ſignum reduplicatiuum non negatur, debet exponi per vnam copulatiuam: ſed illa, in qua ſignum reduplicatiuum negatur, debet exponi per vnam diſiunctiuam. Et pro expoſitione talium ponuntur aliquæ regulæ. Prima: omnis propoſitio reduplicatiua, in qua nulla ponitur negatio, exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam, compoſitam ex tribus categoricis, & vnam hypotheticam, in quarum prima affirmatur prædicatum principale de principaliori parte ſubiecti, & in ſecunda affirmatur terminus, cui præponitur ſignum reduplicatiuum de principaliori ſubiecto; & in tertia affirmatur principale prædicatum de termino, cui additur ſignum reduplicatiuum vniuerſaliter accepto, & quarta eſt vna conditionalis, in cuius prima parte terminus, cui præponitur ſignum reduplicatiuum affirmatur de ſubiecto tranſcendente, & in ſecunda parte affirmatur prædicatum principale de relatiuo idẽtitatis ſubſtantiæ, habente pro ſuo antecedente illud tranſcendens, & hoc ſi talis propoſitio exponatur gratia concomitantię. Sed ſi exponeretur gratia cauſalitatis, quarta

Art. 2.

Regula

H

A quarta propoſitio deberet eſſe vna cauſalis, compoſita ex conſimilibus partibus conditionalis. Sed reduplicatiua contradictoria debet exponi per diſiunctiuam compoſitam ex partibus contradicentibus talis copulatiuæ. Exemplum primi: vt omnis homo inquantū rationalis eſt riſibilis: exponitur ſic: omnis homo eſt riſibilis, & omnis homo eſt rationalis, & omne rationale eſt riſibile: & ſi aliquid eſt rationale illud eſt riſibile; & hoc ſi exponatur gratia concomitantiæ. Et ſi exponetur gratia cauſę, tunc quarta eſſet iſta: & quia aliquid eſt rationale, ideo illud eſt riſibile. Et aduerte, quod ſi propoſitio reduplicatiua ſit vniuerſalis, tunc duæ primæ exponentes erunt vniuerſales, & ſi particularis, particula-

B res: tertia tamen ſemper debet eſſe vniuerſalis: & quarta eſt ſemper vna conditionalis vel cauſalis: & talis expoſitio ſignificatur per iſtam dictionem, adamaſci, ſi reduplicatiua ſit vniuerſalis: ſed ſi ſit particularis, ſignificatur per hanc dictionem, vitiaſti. Et oppoſitæ dictiones debent poni ad exponendum cōtradictorias. Secunda regula talis eſt: propoſitio reduplicatiua negatiua, in qua ſignum reduplicatiuum no negatur, exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam; in cuius prima parte prędicatum principale negatur de ſubiecto principali; & in ſecunda parte terminus, qui additur ſignum reduplicatiuum, affirmatur de ſubiecto principali: & in tertia negatur principale prædicatum de termino reduplicato vniuerſaliter accepto, & quarta eſt vna conditionalis vel cauſalis, in qua termi-

nus reduplicatiuus affirmatur de termino tranſcendēte in prima C parte illius propoſitionis; & in ſecunda parte negatur prædicatū principale de relatiuo ſubſtantię illius tranſcendentis: vt omnis homo inquantum rationalis nō eſt riſibilis: ſic exponitur: omnis homo non eſt riſibilis, & omnis homo eſt rationalis, & nullum rationale eſt riſibile, & ſi aliquid eſt rationale, ipſum non eſt riſibile, & hoc ſi ſit reduplicatio cō comitantiæ; vel quia aliquid eſt rationale, ipſum non eſt riſibile; & hoc ſi fiat reduplicatio gratia cauſę, & expoſitio talium propoſitionum ſignificatur per iſtam dictionem, detrahendo. Sed contradictoria talis pṗōnis debet exponi per vnam diſiunctiuam, de partibus contradicentibus copulatiuæ; per quas exponi D tur talis propoſitio; vt non omnis homo inquantum rationalis non eſt riſibilis: & talis expoſitio poteſt ſignificari per iſtā dictionem, ſy.monia. Tertia regula propoſitio reduplicatiua negatiua, in qua vna ſola negatio immediatè præponitur ſigno reduplicatiuo, exponitur per diſiunctiuam affirmatiuam ex quatuor propoſitionib. compoſitam; in quarum prima prædicatum principale negatur de ſubiecto; & in ſecunda terminus reduplicatus negatur de ſubiecto; & in tertia prædicatum principale negatur de reduplicato, particulariter ſumpto, & quarta eſt vna conditionalis vel cauſalis negatiua; in cuius prima parte reduplicatum affirmatur de ſubiecto tranſcendente, & in ſecunda parte prædicatum principale affirmatur de relatiuo ſubſtantiæ illius tranſcendentis: vt

E omnis homo non inquantum rationalis eſt riſibilis; exponitur ſic, omnis homo nō eſt riſibilis. vel omnis homo non eſt rationalis, vel aliquod rationale non eſt riſibile: vel non ſi aliquod eſt rationale, ipſum eſt riſibile: & hoc ſi ſit reduplicatio gratia cauſæ, & expoſitio talis propoſitionis ſignificatur per iſtam dictionem, Pentecoſte. Et contradictoria eius exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam, compoſitam ex partibus contradicẽtibus partibus illius diſiunctiue, & poteſt ſignificari per iſtam dictionem, vitiatti. Quarta regula: omnis propoſitio reduplicatiua affirmatiua in qua ponuntur duę negationes: vna immediatè ante ſignum reduplicatiuum, & alia F immediatè ante copulam, exponitur per diſiunctiuam affirmatiuam, compoſitam ex quatuor propoſitionibus, in quarum prima prædicatum principale affirmatur de ſubiecto principali: & in ſecunda terminus reduplicatus negatur de ſubiecto principali: & in tertia prædicatum principale affirmatur de termino reduplicato, & quarta eſt vna conditionalis vel cauſalis negatiua: in cuius prima parte reduplicatum affirmatur de ſubiecto tranſcendente: & in ſecunda parte prædicatum principale negatur de relatiuo ſubſtantiæ illius tranſcendentis: vt omnis homo non inquantum rationalis non eſt riſibilis: exponitur ſic: omnis homo eſt riſibilis, vel omnis homo non eſt rationalis, vel aliquod rationale eſt riſibile, vel non ſi aliquod eſt rationale, ipſum non eſt riſibile, vel non quia aliquod eſt rationale, ipſum non eſt riſibile, vel non quia aliquod eſt rationale, ipſum non eſt riſibile; & talis expoſitio poteſt ſignificari per illam dictionem, rarefio. Sed contradictoria eius debet exponi per copulatiuam affirmatiuã, H compoſitam ex partibus contradicentibus partibus dicte diſiunctiuę, vt iſta, non omnis homo non inquantum rationalis non eſt riſibilis; & expoſitio eius poteſt ſignificari per iſtam dictionem, rompeta.

Ada-

A Adamaſci

Omnis homo inquantum rationalis eſt riſibilis: Omnis hō eſt riſibilis, & omnis homo eſt rationalis, & omne rōnale eſt riſibile: & quia aliquid eſt rationale ipſum eſt riſibile.

Detrahendo C

Omnis homo inquantū rationalis non eſt riſibili, nullus homo eſt riſibilis, & omnis hō eſt rationalis, & nullum rōnale eſt riſibile: & quia aliquid eſt rationale, ipſum non eſt riſibile.

B D

Non omnis homo inquantum rationalis nō eſt riſibilis: aliquis homo eſt riſibilis, vel aliquis homo nō eſt rationalis, vel aliquod rationale eſt riſibile: vel quia omne rationale eſt, ipſum eſt riſibile.

Simonia

Non omnis homo inquantum rationalis eſt riſibilis: aliquis homo non eſt riſibilis, vel aliquis homo nō eſt rationalis vel aliquod rationale non eſt riſibile, vel ſi aliquid eſt rationale, ipſum non eſt riſibile.

Tonodore

rti.3. Tertio ſciendum, quod pro maiori declaratione propoſitionum reduplicatiuarum ponuntur aliquæ regulæ. Prima; a reduplicatiua ad ſuam præiacentem eſt bona conſequentia; vt bene ſequitur, nullus homo inquantum rationalis eſt aſinus: ergo nullus homo eſt aſinus. Probatur: quia ab expoſita ad quamlibet exponentium eſt bona conſequentia: & hoc quando exponitur copulatiuè: ſed præiacens reduplicatiuè ſemper eſt altera exponentium: igitur & hoc quando reduplicatio non negatur: quia ſi negaretur, exponeretur disiunctiuè. Ex iſta regula ſequitur quod iſta

pro-

E propoſitio eſt falſa, logicus inquantum logicus non eſt grammaticus: etiam iſta, nullus pater inquantum pater eſt filius: nullum ſimile inquantum ſimile eſt diſſimile: nullum agens inquantum agens eſt patiens. Ex iſta regula poteſt videri, ꝙ multæ propoſitiones tã in philoſophia quàm in theologia cõceduntur, quæ tamen de virtute ſermonis non ſunt veræ, ſed ſolum ad intellectum dicentiũ: ſicut tales, omnis creatura inquantum eſt in mente diuina, eſt vita æterna, & eſt perpetua: ſimiliter talis, actus malus inquantum malus non eſt à Deo, ſed a ſola creatura. Secunda regula: omnis reduplicatiua ſiue affirmatiua, ſiue negatiua in qua dictio reduplicatiua negatur, debet exponi per vnam

F diſiunctiuam affirmatiuam, ſed in qua dictio reduplicatiua non negatur, debet exponi per vnã copulatiuam. Vnde multæ regulæ poſſent adhuc poni. ſ. qualiter arguitur in iſtis reduplicatiuis ab inferiori ad ſuperius, vel econtra, ſed quia tales ſunt faciles: ideo omittuntur. Sed de ſuppoſitione terminorum propoſitionum reduplicatiuarum ponitur talis regula: ſubiectum, & prædicatum propoſitionis reduplicatiuę ſupponunt eodem modo, ſicut in præiacente: vt in iſta, omnis homo inquantum rationalis eſt riſibilis: ſubiectum & prædicatum ſupponunt eodẽ modo, ſicut in iſta, omnis homo eſt riſibilis, ſed terminus, ſuper quem cadit dictio reduplicatiua: ſupponit confuſæ, & diſtributiuæ: niſi impediatur. Dicunt tamen aliqui, ꝙ talis terminus reſpectu ſubiecti ſupponit confuſè tantum, ſed reſpectu prædicati confuſè, & diſtributiuè,

G ſed hoc non eſt multum probabile: quia non oportet terminos eodem modo ſupponere in expoſita, ſicut in exponentibus: cum tales propoſitiones non æquiualeant in ſignificando, ſed ſolum in inferendo. Sed pro conuerſione talium propoſitionum ponuntur duæ paruæ regulæ, quarum prima eſt: nulla reduplicatiua ſiue affirmatiua, ſiue negatiua conuertitur formaliter in reduplicatiuam, vt iſta, omnis homo inquantum rationalis eſt riſibilis, non conuertitur in iſtam: ergo riſibile inquantum rationale eſt homo. Secunda regula: omnis reduplicatiua, ſiue affirmatiua, ſiue negatiua conuertitur formaliter in vnam non reduplicatiuam capiendo ſubiectum reduplicatiue pro prædicato conuertentis, & capiendo pro ſubiecto aggregatum ex prædicato propoſitionis reduplicatiuæ, & termino reduplicatiuo, mediante hoc pronomine, quod, vel cum hoc toto, aliquid, quod, inquantum, quæ propoſitio poteſt dici de reduplicato ſubiecto: vt iſta, omnis homo inquantum rationalis eſt riſibilis, ergo aliquid, quod inquantum rationale eſt riſibile, eſt homo, ſimiliter iſta, nullus homo inquantum rationalis eſt aſinus ſic conuertitur, nihil, quod inquantum rationale eſt aſinus, eſt homo, & proportionabiliter dicatur de alijs.

Conuerſio duplicatiuarum H

ARGVITVR primo ſic: Hæc non eſt reduplicatiua, Socrates bibit inquantũ poteſt, & tamen

tamen in ea ponitur dictio reduplicatiua: igitur. Secundo ſic. Iſtæ duæ æquippollent, omnis homo, inquantum rationalis, nō eſt aſinus: & omnis homo non eſt aſinus inquantum eſt rationalis: & tamen in vna reduplicatio negatur, & in alia non; ergo negatio reduplicationis nihil facit, quo ad affirmationem, vel negationem propoſitionis. Tertio ſic; Si ad dandum contradictoriam ſufficeret ferre negationem ad reduplicationem, ſequeretur, quod iſtæ duę contradicerent, animal, inquantum eſt homo, eſt riſibile, & animal non inquantum eſt homo, eſt riſibile; ſed hoc eſt falſum; quia ambę ſunt ſimul verę. C Ad primum patet ſolutio in primo notabili. Ad ſecundum diſtinguitur iſta, omnis homo non eſt aſinus, inquantum rationalis, eo quod hæc negatio, non, poteſt ſolum negare verbum, & hoc modo illę duę æquipollent, vel negat verbum & reduplicationem, & tunc nō æquipollent. Ad tertium dicitur, quod ad hoc, quod aliquæ propoſitiones reduplicatiuæ cō tradicant, non ſufficit, quod reduplicatio negetur in vna & nō in alia, ſed cum hoc requiritur, quod termini econtrario ſupponant in vna, & in alia.

Pentecoſte

B Omnis homo non inquantum rationalis eſt riſibilis; Nullus homo eſt riſibilis, vel nullus homo eſt rationalis, vel, aliquod rationale non eſt riſibile, vel quia nullum rationale, ipſum non eſt riſibile.

Rareſio

D Omnis homo non inquantum rationalis non eſt riſibilis; Omnis homo eſt riſibilis, vel nullus homo eſt rationalis, vel aliquod rationale eſt riſibile, vel quia aliquid non eſt rationale, ipſum non eſt riſibile.

Non

Digitized by Google

E Non omnis homo non inquan-
tum rationalis non eſt riſibilis:
quidam homo non eſt riſibilis,
& quidam homo eſt rationalis,
& nullum rationale eſt riſibile,
& quia omne rationale eſt, ip-
ſum eſt riſibile.

Non omnis homo non inquan G
tum rationalis eſt riſibilis: ali-
quis homo eſt riſibilis, & ali-
quis homo eſt rationalis, & om-
ne rationale eſt riſibile, & quia
aliquid eſt rationale ipſum eſt
riſibile.

Romipeta

Vigilaſti

De incipit et deſinit

*Sequitur de Incipit, & de-
ſinit: pro quorum expoſitione
notandum eſt, quod rerũ qua-
dam ſunt, quarum totum eſſe
in inſtanti, & ſimul acquiri-
tur: vt homo, vel binarius: ſi-
ue ſit mediante aliqua muta-
tione ſucceſsiua pracedẽte: vt
in ꝑductione naturali, ſiue nul
la mutatione pracedẽte, vt in*
F *creatione angeli. Alia uero sũt,
quarũ eſſe acquiritur ſucceſsiuè,
& pars poſt partẽ: vt ſunt res
natura permanentis: vt albũ,
nigrũ, quare denominatio de-
pẽdet a dominio ſupra cõtra-
rium, ſicut albũ & nigrũ & ca
lidum, & ẽt res natura ſucceſ-
ſiuè, vt motus & tp̃s, & ſimi-
liter aliquarum rerum, quarũ
eſſe deperditur totũ ſimul, &
in inſtanti. Aliarũ aũt, quarũ
totum eſſe deperditur ſucceſsi-
uè, & ſecundũ has dictiones po
nuntur quatuor regula. Prima
eſt, ꝙ propoſitiones de incipit
rerum, quarũ eſſe totum ſimul
acquiritur, exponuntur per v-
nam copulatiuã, cuius prima
pars eſt affirmatiua de praſen
ti, ſecunda negatiua de prate-
rito, vt, homo incipit eſſe, ideſt
homo nunc eſt, & immediatè
ante non fuit. Secunda regula
eſt, ꝙ propoſitiones de incipit
rerum, quarum eſſe acquiritur
ſucceſsiue, exponuntur per v-
nam copulatiuã, cuius prima
pars eſt negatiua de praſenti,
& ſecunda affirmatiua de fu* H
*turo, vt, hic, Socrates incipit eſ
ſe albus, ideſt Socrates nunc nõ
eſſe albus, & immediate poſt
hoc erit albus, vel ſic: motus
incipit eſſe, ideſt motus nunc
non eſt: et immediate poſt erit.
Tertia regula eſt, ꝙ propoſitio-
nes de deſinit rerum, quorum
eſſe acquiritur totũ ſimul, ex-
ponuntur per vnam copulati-
uam; cuius prima pars eſt affir
matiua de praſenti, ſecũda ne
gatiua de futuro, vt Socrates
deſinit eſſe homo, ideſt Socrates
eſt homo, & immediate poſt
non erit homo. Quarta regula
eſt, quod propoſitiones de de-
ſinit rerum, quarum eſſe de-*

perditur

Google

A *perditur ſucceſſiue, exponuntur copulatiue per vnam negatiuam de præſenti, & aliam affirmatiuam de præterito vt hic, Socrates deſinit eſſe albus; id eſt Socrates nunc non eſt albus, & immediate ante hoc fuit albus. Ex prædictis patet, qualiter contradictoria iſtarum ſunt exponendæ, & qualiter valeat conſequentia in iſtis.*

Arti 1. PRIMO ſciendum, quòd propoſitionum de incipit, & de deſinit quædã ſunt, in quibus hoc verbum eſſe, ſeu verbum infinitiui modi, ſequens hoc verbum. Incipit, vel deſinit, manet affirmatum: vt Socrates incipit eſſe: Socrates incipit currere: Socra-B tes deſinit bibere. Et in iſtis propoſitionibus intelligenda ſunt, quæ conſequenter dicentur. Aliæ vero ſunt, in quibus hoc verbum, eſſe, ſeu verbum infinitiui modi negatur, vt Socrates incipit non eſſe, Socrates deſinit nõ currere, vnde iſta, Socrates incipit non eſſe, æquiualet iſti, Socrates deſinit eſſe, & eodem modo debet exponi, & hoc ſecundum communiter loquentes. Et aduerte, quòd pro expoſitione talium propoſitionum, videndum eſt, quòd duplices ſunt res, quædam ſunt permanentes, quæ ſecundum naturam earum determinant ſibi omnes partes eſſe ſimul, & adæquate pro eodem tempore, vt, homo, lapis, equus: aliæ ſunt ſucceſſiuę, quibus ſecundum naturam repugnat habere, omnes partes ſimul pro eo dem tempore, vt tempus, mo- C tus, curſus. Aduerte tamen, quòd res poteſt dici ſucceſſiua dupliciter. Vno modo, quò ad eſſe, vt motus, tempus, cui repugnat ſimul habere omnes ſuas partes. Alio modo dicitur ſucceſſiua, quo ad productionem, quæ ſucceſſiue poteſt acquiri, ſicut qualitates ſenſibiles: vt albedo, nigredo, caliditas, frigiditas: quæ naturaliter ſucceſſiue acquiruntur, & tamen cum hoc habent omnes ſuas partes ſimul; & tales propoſitiones de rebus permanentibus propriè debent exponi, ſicut res, quæ non poſſunt habere ſuas partes, niſi tales res per aliquam potentiam in inſtanti producerentur: quia tunc deberent exponi tales propoſitiones, ſicut propoſitiones de rebus permanentibus. Aduerte vlterius pro ex- D poſitione talium propoſitionum, quòd quadruplex eſt inſtans, ſcilicet primum inſtans eſſe rei, primum inſtans non eſſe rei, vltimum inſtans eſſe rei, vltimum inſtans non eſſe rei.

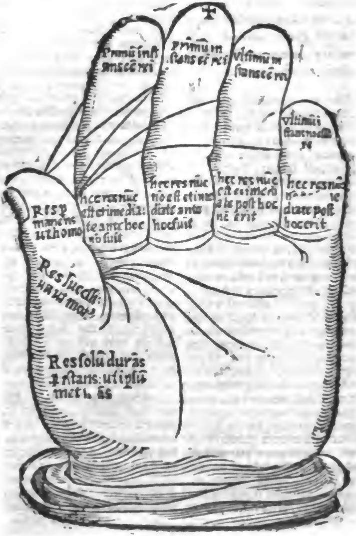
Inſtans quadruplex.

Vnde primum inſtans eſſe rei, eſt inſtans, in quo verum eſt dicere; hæc res eſt, & immediate ante hoc non fuit: ſed primum inſtans non eſſe rei, eſt inſtans, in quo verum eſt dicere: hæc res nunc non eſt, & ante hoc immediate fuit.

Sed vltimum inſtans eſſe rei, eſt illud inſtans, in quo verum eſt dicere: hæc res eſt, & immediate poſt hoc non erit: ſed vltimum inſtans nõ eſſe rei, eſt illud inſtans, in quo verum eſt dicere, hęc res nunc non eſt, & immediate poſt hoc erit, vñ res permanẽtes hñt duo ĩſtãtia, ſcili-

E ſcilicet primum inſtans eſſe rei, & primum inſtans non eſſe rei; ſed res ſucceſſiuè ēt habent duplex inſtans, ſc. licet vltimum inſtans non eſſe rei, & primum inſtans non eſſe rei. Aduerte vlterius, quod præter res, quæ dictæ ſunt, quædam ſunt res, quæ ſolum durant per inſtans: cuiuſmodi ſunt mutata eſſe in motu, & inſtantia in ipſo tempore; & talia etiam habent duo inſtantia, ſcilicet primum inſtans eſſe rei, & vltimum inſtans eſſe rei; licet tamen multi negent tales res, ſolum durantes per inſtans. F

Res durās per inſtās.

A *Art. 2.* SECVNDO ſciendum, quòd pro expoſitione propoſitionũ de incipit, &, de definit ponuntur aliquæ regulæ, quarum prima eſt: propoſitio de incipit in rebus permanentibus, in qua nulla ponitur negatio, exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars eſt affirmatiua, & ſecunda negatiua de præterito; ut Socrates incipit eſſe, ſic exponitur: Socrates nunc eſt, & immediate ante hoc non fuit; hõ incipit eſſe, ſic exponitur; hõ nunc eſt, & idẽ immediate ante hoc non fuit. Sed propoſitio, in qua negatio ponitur ante incipit, exponitur per vnam disiunctiuam de partibus contradicentibus partibus copulatiuæ, vt Socrates non incipit eſſe, ſic exponitur: Socrates nunc non eſt,
B vel immediate ante hoc fuit. Secunda regula; propoſitiones, de, incipit, in rebus ſucceſſiuis, in quibus negatio non ponitur, exponuntur per vnam copulatiuam: cuius prima pars eſt negatiua de præſenti, & ſecunda affirmatiua de futuro; vt Socrates incipit currere, ſic exponit: Socr̃es nunc nõ currit: & immediate poſt hoc curret; motus incipit eſſe, ſic exponitur; motus nunc non eſt, & idẽ immediate poſt hoc erit. Et illa, in qua negatio ponitur ante incipit, exponitur poſt diſiunctiuã de partibus contradicentibus, vt Socr̃es nõ incipit currere, ſic exponitur: Socrates nunc currit, vel immediate poſt hoc non curret. Sed quæreret aliquis: quõ exponuntur propoſitiones de incipit, & de deſinit, in quibus negatio ponitur ante infinitiuum. Reſpondetur, ꝙ propoſitio de deſinit,

Hmõi propõnes aliter quã doq; exponunt a Scot. 11. qõ. quodl.

Quaſitum.

C in qua negatio ponitur ante infinitiuum, exponitur per vnam de incipit, in qua nulla ponitur negatio, vt iſta Socr̃es deſinit nõ eſſe, exponitur ſicut iſta, Socr̃es incipit eſſe, & illa de incipit, in qua negatio ponitur ante infinitiuum, exponitur ſicut vna de definit, in qua nulla ponitur negatio; vt Socrates incipit nõ eſſe, exponitur ſicut iſta, Socrates deſinit eſſe. Ex quo ſequitur ꝙ a propoſitione de, incipit, in qua negatio ponitur ante infinitiuũ, ad vnam de deſinit, in qua nulla ponitur negatio, valet conſequentia, & etiam ab vna de deſinit, in qua negatio ponitur ante infinitiuum, ad vnam de incipit, in qua non ponitur negatio, eſt bona conſequentia, vt bene ſequit. Socrates deſinit nõ eſſe: ergo Socrates incipit eſſe. Ter-
D tia regula: propoſitio de deſinit, in qua nulla ponitur negatio, ſiue in rebus ſucceſſiuis, ſiue in rebus permanentibus, exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam: cuius prima pars eſt affirmatiua de præterito, & ſecunda negatiua de præſenti, ſumpta cum relatiuo identitatis, vt homo deſinit eſſe, ſic exponitur; homo immediate ante hoc fuit, & idem nunc non eſt: motus deſinit eſſe, ſic exponitur: motus immediate ante hoc fuit, & idem nunc non eſt. Et ſi quis dicat: nonne bene ſic exponitur, homo nunc nõ eſt, & immediate ante hoc fuit. Reſpõdetur, qđ non: quia ſtaret expoſitam eſſe veram, & exponentem falſam: nã iſta ſemper eſt falſa ꝫ homo non eſt: cum ſua contradictoria ſit vera, ſcilicet omnis homo eſt. Et ſimiliter dicunt aliqui,

qui,quod propoſitio de incipit,
E in rebus ſucceſſiuis de ſubiecto
communi debet exponi per co-
pulatiuã : cuius prima pars erit
affirmatiua de futuro, & ſecun-
da negatiua de præſenti: vt mo-
tus incipit eſſe, ſic exponitur:
modus immediatè poſt hoc erit,
& idem nunc non eſt: quia di-
cunt, ꝙ iſta eſt falſa, motus nũc
non eſt, & ſua contradictoria
eſt vera, ſcilicet omnis motus
nunc eſt. Quarta regula: a pro
poſitione de incipit, vel de deſi-
nit, ad totam exponentem, eſt
bona conſequentia, & econtra:
ſed ſi exponatur copulatiue ad
alteram partem exponentium,
valet conſequentia, ſed non ecõ
tra, ſed ſi exponatur diſiũctiue,
tunc ad alteram partem non va-
let conſequentia, licet bene ecõ
F tra, & eodem modo poteſt dici
in oĩbus exponibilibus, Quin-
ta regula: arguendo ab infe-
riori ad ſuperius, mediante hoc
verbo, incipit, & deſinit: dũmo-
do inferius, & ſuperius ponan-
tur a parte prædicati, non valet
conſequentia, vt nõ ſequitur, So
crates incipit eſſe albus: ergo So
crates incipit eſſe coloratus: cũ
antecedens poſſit eſſe verũ, con-
ſequente exiſtente falſo: poſito
ꝙ Socrẽs prius fuerit niger. Dici
tur notanter in regula, dummo
do arguatur a parte prædica-
tum, quia ſi ſuperius, & inferius
ponantur a parte ſubiecti, tunc
bene valet conſequẽtia; vt bene
ſequit. Socrẽs incipit eſſe: ergo
hõ incipit eſſe. Similiter albũ in
cidit eſſe: ergo coloratũ incipit
eſſe. Sexta regula: arguẽdo ab
hoc verbo, incipit, vel deſinit
cum aliqua determinatione ad
ꝑpoſitionẽ, in qua ponitur hoc
verbum, incipit, cum aliqua de- G
terminatione verbi infinitiui
modi, vel in qua dimittitur illa
determinatio, nõ valet cõſequẽ
tia: vt non ſequitur, Socr. incipit
eſſe: albis: ergo Socrates incipit
eſſe: nec ſequitur, Socrẽs deſinit
eſſe albus: ergo deſinit eſſe. Sep-
tima regula: a propoſitione de ĩ-
cipit, vel de deſinit, in qua poſt
illud verbũ incipit, vel deſinit
ponitur dictio ſumpta cũ ſigno
vniuerſali, ad propoſitionem in
qua dimittitur tale ſignũ nõ o-
portet cõſequentiã valere: vt nõ
ſequitur, Soc. incipit ſcire omnẽ
propoſitionẽ: ergo Socr. incipit
ſcire propoſitionem: nam poteſt
ſtare, ꝙ Socrẽs incipiat ſcire om
nem propoſitionem, nihil inci-
piat ſcire poſito caſu, ꝙ ſint tan
tũ tres propoſitiones, inter quas
Socrẽs tantũ vnam ſciat, & aliæ
duæ deſinant eſſe tunc Socr. in H
cipit ſcire oẽm propoſitionem,
& tamen nihil incipit ſcire. Etiã
Socr. poteſt incipere eſſe omnis
homo, & non incipere eſſe hõ:
vt poſito, ꝙ alij homines a Soc.
corrũpantur: tũc illa eſſet vera:
Soc. ĩcipit eſſe oĩs homo: ſimili-
ter So. poteſt deſinere ſcire oẽm
ꝑpõnem, & nihil deſinere ſcire.
TERTIO ſciendũ, quòd ad
huc ponũtur aliquæ regulæ. Pri Arti.3.
ma: quando ſubiectum propoſi-
tionis de incipit, vel deſinit, eſt
quodammodo copulatum, tunc
debet reſolui in vnam hypothe
ticam, & tunc qualibet pars il-
lius hypotheticæ debet exponi:
vt Socrẽs, & Plato incipiunt cur
rere: ſi illa coniunctio, &, capi-
tur diuiſiue: tũc illa debet reſol-
ui in iſtã, Socrates incipit curre
re, & Plato incipit currere, &
tunc quælibet illatum debet ſe-
orſum

A biſum exponi: ſed ſi illud coniũctum caperetur complexiue, talis debet exponi ſine reſolutione. Similiter ſi ſint de ſubiectis pluralis numeri, tunc debẽt reſolui in propoſitiones ſingularis numeri: & tunc quælibet illarum debet exponi. Et per hoc ſoluitur illud ſophiſma, in iſtis ſcholis incipiunt eſſe viginti ſcholares: poſito caſu, quòd per totã diem fuerint deceni & nouẽ, & tũc primo intrat unus, qui ſit vigeſimus. Tunc probatur in iſtis ſcholis ſunt viginti ſcholares, & immediate ante hoc non fuerunt viginti ſcholares in iſtis ſcholis: ergo in iſtis ſcholis incipiunt eſſe viginti ſcholares. Tamen improbatur, tantũ vnus ſcholaris incipit eſſe in iſtis ſcholis: ergo nõ viginti. Item in iſtis ſcholis incipiunt eſſe viginti ſcholares: ergo in

Sophiſma.

B iſtis ſcholis incipiũt eſſe plures ſcholares, ab inferiori ad ſuperius. Item in iſtis ſcholis incipiunt eſſe viginti ſcholares: ergo in iſtis ſcholis incipit eſſe numerus ſcholarium. Reſpondetur ꝙ ſophiſma eſt verum, caſu poſito. & ad primam improbationẽ dicitur, quòd non ſequit, ſed bene ſequeretur: ergo non viginti ſcholares incipiunt eſſe. Ad ſecundam & tertiã dicitur, negando conſequentiã: quia tales cõſequẽtiæ in iſtis verbis incipit, & deſinit, non valent; vt viſum eſt. Similiter propoſitiones vniuerſales debẽt reſolui in ſuas ſingulares, & tunc qualibet ſingularis debet exponi ſeorſum.

Secunda regula: a propoſitione de incipit, & de deſinit in qua aliqua determinatio poſtponitur illi verbo, incipit vel deſinit, & verbo infinitiui modi, ad propoſitionem, in qua talis determinatio præponitur, non valet conſequentia, vt non ſequitur, Socrates incipit eſſe albus. ergo albũ incipit eſſe Socrates. Et ſi quis dicat, bene ſequit, hoc incipit eſſe Socrates: demonſtrã do illud, pro quo album ſupponebat: ergo etiã bene ſequitur, album incipit eſſe Socrates: per locũ a conuertibilibus. Reſpondetur q òd tribus caſibus a conuertibilibus non valet conſequẽtia. Primo in ſuppoſitione ſimplici, vt non ſequitur, homo eſt ſpecies: ergo riſibile eſt ſpecies. Secundò, quando verbo additur aliquod ſyncategorema: ideo nõ ſequitur, homo eſt per ſe. Secundo riſibilis: ergo homo eſt per ſe, & ſecundo rationalis. Tertio non valet in multi propoſitionibus de prꝫterito, & de futuro,

C

A conuertibilibus q̃n valet cõſequentia.

D vel de terminis connotatiuis præteritum, vel futurum: cuiuſmodi ſunt iſta verba, incipit & deſinit. Sed de ſuppoſitione ponitur talis regula. Termini taliũ propoſitionum ſupponunt ſicut in præiacente: nã ſi ſit vniuerſalis affirmatiua, terminus ſequens infinitiuũ, ſupponit confuſe tantum; ſi negatiua, ſupponit confuſe & diſtributiue: ſi non ſit vniuerſalis, neq; negatiua, ſupponit determinate. nõ tñ eſt intelligendũ quòd tale terminus ſupponat determinate, vel cõfuſe, ꝓ præſentibus tm̃, ſed pro præſentibus, ꝑteriti, & futuris. Ex quo ſequitur, ꝙ ſi Socrates incipiat eſſe albus, & primo fuerit niger: hæc eſt falſa, Socrates incipit hr̃e colorẽ: ſi tñ acciperetur pro colore, q eſt pn̄tialiter tũc eẽt vera: ga hæc eſt vera, Socrates incipit

E habere colorē,qui eſt. Ex quo pa
tet,ꝙ nō ſequitur, Socr. eſt co
loratus, & prius non fuit colora
tus colore,qui eſt:ergo incipit eſ
ſe coloratus, quia coloratū non
ſolū ampliatur ad colorē,qui eſt
ſed ēt ad colorē qui fuit:ideo ad
hoc ꝙ hæc ſit vera, Socrat.inci
pit eſſe coloratus,oportet ꝙ im-
diate añ hoc nō fuerit colorat⁹:
neq; colore,qui eſt,neq; colore,
qui fuit . Dicunt tñ aliqui, quòd
terminus poſitus poſt infinitiuū
nō ſupponit vnica ſuppoſitione;
quia in vna exponentiū ſuppo-
nit determinate, & in alia ſuppo
nit confuſe & diſtributiue ;alias
argueretur a nō diſtributo ad di-
ſtributū;quia dicendo,Socrates
incipit eſſe albus;ly albus,ſuppo
nit determinate, & in vna expo
nentium cōfuſe & diſtributiue .
F Sed pro conuerſione taliū pro-
poſitionū eſt aduertēdum, quòd
propōnes de Incipit,& Deſinit,
non conuertuntur in ſimiles,ſi-
cut iſta, Socrates incipit eſſe al-
bus,non conuertitur ſic ergo al
bū incipit eſſe Socrat. quia poſi-
to caſu quòd Socrẽs nūc ſit alb⁹,
& prius non fuerit albus,antece
dens eſt verū,& conſequens fal-
ſum : quia ad hanc propōnē, al-
bū incipit eſſe Socrat. ſequitur
iſta,ergo albū incipit eſſe,demō
ſtrando Socrat . Et ad hoc quòd
huiōi propoſitiones debite con
uertantur,oportet addere toti ꝓ
dicato hoc totū,aliquid quod e,
uel nihil quod eſt in negatiuis.
Exēplū Socra. incipit eſſe albus
conuertit̃ ſic,aliquid qđ eſt inci
piens eſſe albū,eſt Socra. Vlteri⁹
aduerte, ꝙ propōnes de incipit,
in reb.ſucceſſiuis debeat cōuer-
ti in propoſitionē de futuro : ſi-
cut iſta,motus incipit eſſe,debet
ſic cōuerti, aliquid quod incipit G
eſſe,erit motus:& propoſitiones
de deſinit,in eiſdem reb. debent
cōuerti per propōnes de præteri
to: ſicut illa:motus deſinit eē:er
go aliquid quod deſinit eſſe, fuit
motus . Et ēt propoſitiones de
deſinit, in rebus permanentib.ſi
cut Socrates deſinit eſſe : ergo
aliquid,quod deſinit eſſe,fuit So
crates. Aduerte finaliter,ꝙ pro-
pones de generatur, & de ly fit,
in permanentib.exponunt̃ eodē
mō, ſic propōnes de incipit : vt
Socr.fit,ſic exponit̃.Socrat. nūc
eſt , & immediate ante hoc non
fuit,ſed in ſucceſſiuis ; vbi idem
eſt totaliter eſſe,& fieri,ſufficien
ter exponitur per vnam propoſi
tionem de præſenti;vt iſta,mo-
tus fit ; ſic exponitur,motus eſt.
Sed propoſitiones de morit̃,
corrūpit̃,exponunt̃ ſicut propō-
nes de deſinit,vt hō moritur,ſic H
exponitur : hō ante hoc fuit, &
idē nūc nō eſt. Sed propō de iſto
cōplexo, factū eſt , exponitur ꝑ
duas de pr̃ō , vnā affirmatiuā, &
aliā negatiuā; vt iſta, cęlū factū
eſt, ſic exponit̃.cęlū fuit, & cęlū
nō ſemper fuit, & hoc capiendo
ly ſemper large, vt ſe extēdit ad
perpetuū,& nō ſtricte,vt ſe extē
dit ad tp̃s,quia tūc eēt impoſsibi
lis,cū tp̃s non poſſet eſſe ſine cę
lo;ſimiliter iſta,Socrẽs factus eſt
albus: ſic exponitur, Socrẽs fuit
albus,& Socrat.non ſemper fuit
albus. Sed propōnes de hoc ver
bo,fiet, exponuntur per duas de
futuro, per vnā negatiuā , & aliā
affirmatiuā, ut antichriſtus fiet :
ſic exponitur ; antichriſtus erit,
& nō ſemper erit ;Socrat.fiet al-
bus,Socrates erit albus, & Socr̃.
nō ſemper erit albus. Sed ꝓpō.
in qua ponitur ly immediate,ex
ponitur

Digitized by Google

A ponitur per vnam copulatiuã: cuius prima pars eſt præiacens: & in ſecunda apponitur illi præiacenti hoc totum, nullum erit iſtans inter ipſum, vt iſta, immediate poſt diem iudicij erit nox: ſic exponitur, poſt diẽ iudicij erit nox, & nullum erit ĩſtãs poſt diẽ quin inter ipſum, & diẽ ſit nox.

ARGVITVR primo ſic: Incipit, & deſinit ſunt verba præſentis temporis; ergo non includunt præteritum, & futurum, & per conſequens non debent exponi per propoſitionem de præterito, & futuro. Secũdo ſic. Iſta propoſitio, Socrates incipit eſſe, non poteſt exponi ſecundũ aliquã prædictarum regularum: ergo illæ regulæ inſufficienter ponuntur. Tertio ſic: Incipit, & deſinit includunt negationem: ergo diſtribuunt terminos ſequen-

B tes. Ad primum dicitur ꝙ licet ĩcipit, & deſinit ex conſignificatione non includant tẽps præteritum, & futurum, ſed ſolum conſignificant præſens tẽpus: tamẽ bene ratio eſt principalis ſignificationis. Incipit enim ſignificat inceptionem rei; cuius duo ſunt termini, ſcilicet præſens, & præteritum in permanentibus, & pñſens, & futurũ in ſucceſſiuis. Deſinit vero ſignificat deſitionem rei: cuius ẽt ſunt duo termini .ſ. præſens, & præteritum. Ad ſecundũ dr̃, ꝙ prædictæ regulæ ſolum intelliguntur, de propoſitionib. de pñti, põt tamẽ ex eis ſufficienter haberi modus exponendi illas de pterito, aut futuro: iſta .n. Socrates ĩcepit eſſe: ſic exponitur, Socrates in aliquo ĩſtãti pterito fuit, & immediate ante illud nõ fuerat: ẽt iſta: antichriſtus incipiet eſſe; ſic exponitur, in aliquo inſtanti futuro erit, & immediate ante hoc non erat. Ad tertiũ negatur conſequentia: quia hæc verba ſolũ diſtribuunt terminos cũ quibus cõſtruuntur: nõ õ tales termini ſequentes infinitiuum, nõ conſtruuntur cum illis: ſicut in iſta, Socrates ĩcipit eſſe album, ly album non conſtruitur cum ly incipit, ſed cũ hoc verbo eſſe. C

Seqtur de differt. aliud. ab de quib. dãtur tales regulæ. Prima ẽ, ꝙ differt, aliud, ab, & diuerſũ, cõuenit tãtũ entib. nã vt dicitur 4. Metaphyſica, nec nõ ens enti, nec ens non enti, ẽ idẽ, vel diuerſum. Secũda regula eſt, ꝙ ablatiuus rectus ab iſtis dictionib. mediãte a vel ab, diſtribuitur ſi ſit diſtribuibilis, niſi habeat aliud impedimentũ. D

Differt aliud ab.

Text. cõ. 27.

Tertia regula eſt ꝙ propoſitio de differt affirmatiua exponitur p tres exponẽtes affirmatiuas, in quarũ prima affirmatur hoc verbũ eſt, de eo qđ differt: ĩ ſecũda affirmatur idẽ de eodẽ, a quo differt: tertia negat vnum illorũ de alio: vt hõ differt ab aſino .i. hõ ẽ, & aſinus eſt, & hõ nõ eſt aſinus. Quarta regula, ꝙ ppõ negatiua de differt dẽt exponi p vnã diſiũctiuã de partib. cõtradicẽtib. vt, Socrates non differt ab aſino .i. Socrates nõ eſt, vel, aſinus nõ ẽ, vel Socrates ẽ aſinus: & valẽt cõſequẽtia in iſtis, ſicut in præcedẽtib. Sequitur de nomine in-

Infinitũ variè capitur.

E. *finito, cuius ſolent aſſignari q̃-
dã diſtinctiones. Prima eſt, q̃ i-
finitũ ꝓ deq; tenetur negatiue:
& ẽ, illud ꝙ non eſt finitũ neq;
aptũ natũ finitari: vt, Deus A
lio mõ põt priuatiuè capi. & ẽ
illud, qđ nõ eſt finitũ, tamẽ eſt
aptũ natũ finitari: vt motus nõ
dũ ꝑfectus, & infinitus. & il-
lud eſt triplex. ſ. ĩfinitũ ꝑ appo
ſitionẽ: vt ĩnumeris. Aliud ꝑ
dictionẽ tãtũ: vt incõti mis. A
liud ꝑ vtrũq; vt tẽps Se ũd di
ſtinctio eſt de infinito, quæ p̃t
diſtingui ꝗlibet modorũ p̃ce-
dentiũ: ꝗa aliud dr̃ ĩfinitũ in
actu, qđ eſt quãtũ nõ terĩatũ:
aliud eſt infinitũ ĩ potẽtia, vt*

F. *ſunt cõtinua. aliud ẽ ĩfinitum
quoad nos, & nõ ſ͠m rẽ. Tertia
diſtinctio ẽ ꝙ ĩfinitum vno mo
do capit̃ categorematicè, put
eſt q̃titas rei ſubiectæ, vel præ-
dictæ: vt cũ dicit̃ mũdus ẽ infi
nitus. Alio modo ſyncategore-
maticè: non prout dicit qualita
tẽ rei, ſed equaliter ſe hẽt ad
ſubiectũ ĩ ordine ad prædictũ:
& ſic ẽ diſtributio ſubiecti, &
ſignum diſtributiuum. & de
his dantur quædã regulæ. Pri
ma eſt, ꝙ infinitum ſyncatego
rematicè captum, poſitum in
ſubiecto, facit terminum com
munẽ ſequentem ſtare confuſè
tãtum: vt infiniti homines cur
runt: ibi, homines, ſupponit con-*

fuſè, non tñ mobiliter. Scđa re- G
*gula ẽ, ꝙ ꝓpoſitio de ĩfinito, ſyn
categorematicè capto exponit̃
ꝑ vnã copulatiuã: cuius prima
pars affirmat p̃dictum de ſu-
bi cto ſumpto, ſub aliqua q̃ti-
tate continua vel diſcreta: &
ſcđa negat p̃dictum ineſſe tali
ſubiecto ſ͠m debitã q̃titatẽ: vt
iſta. ĩfiniti homines currunt: q̃
ſic exponit̃. aliqui hoĩes currũt.
& non tot, quin plures duob vel
trib. vel ſic homines aliqui cur
runt, & non ꝗlibet plures Ter-
tia regula eſt, ꝙ ꝓpoſitio de ĩfi
nito, capto categorematicè ex-
ponit̃ ꝑ vnã copulatiuã: cuius
prima affirmat q̃titatẽ de ſu-* H
*biecto, et ſcđa negat terminum
illius q̃titatis: ut hic, linea eſt
infinita. i. linea eſt q̃ta, & non
habet terĩum ſuæ q̃titatis, &
hoc eſt ſi ĩfinitum ſit ĩ p̃dicto:
ſed ſi ĩ ſubiecto prima affirmat
p̃dictum de ſubiecto q̃tum, &
ſcđa negat terĩum illius q̃tita
tis: vt hæc, aliqđ corpus ĩfinitũ
eſt album. i. aliqđ corpus q̃tum
eſt album: & idem corpus non
habet terĩum ſuæ q̃titatis. Et
non, ꝙ oportet negare terĩum il
lius q̃titatis. ſ͠m q̃m dr̃ infini-
tum, ita ꝙ ſi ſit infinitum in
actu, negãdus eſt terĩus illius q̃
titatis, & ſi ſit in potentia: ita
ꝙ ſit ĩfinitum ſ͠m quãtitatem
potentialem, & non ſecundum
actua-*

Digitized by Google

A actualē, negandus eſt terminus quantitatis potentialis, & non q̃titatis actualis, ſiue ſit infinitum ſcd̄m appoſitionem, vel dictionē. Sequitur de hoc ſigno totus. Pro quo ſciendū eſt, ꝙ hoc ſyncategorema totus, pōt capi cōiter pro cū illo, ꝙ habet partes, vnde componitur. Alio mō capitur ma gis proprie pro omni illo, ꝙ ex oībus ſuis partib. eſt perfectū: ſicut domus dicitur tota, quando eſt cōpleta, & his duobus modis totus tenetur ſignificatiuè. Tertio mō capitur ſyncategorematicè, put includit ſignū diſtributiuū, ut hic, totus

B Socrates eſt albus, & ſic nō dicit, quale ſit obiectū, ſed qualiter ſe hēt ad prædicatū, & modo reddit propōnem exponibilē. de quo dantur duæ regulæ. Prima eſt, ꝙ totus diſtribuit teriū, cui adiūgit pro qualibet parte integrali eius, vt totus Socrates eſt albus i. qualibet pars Socratis eſt alba. Scd̄a regula, quod propō affirmatiua de toto. exponitur per vnā categoricam, tranſumēdo ly totus in hoc, ꝙ eſt ſcd̄m quamlibet ſui partē vt totus Socrates eſt minor Socrate. i. Socrates ſcd̄m q̃libet ſui partē eſt minor Socrate. Præterea notandū eſt, ꝙ hæc ſigna qualibet, quantumlibet, nō ꝓpriè faciunt propōnes exponibiles. ſed faciūt diſtributionē abſolutā ſcd̄m modū reliquorum ſignorū, ſicut ſunt iſta, cū qui libet: ſe co trahūt ad determinatum genus ꝑdicamentale, vt quantūlibet, diſtinguit ꝓ quantitate continua & tantū valet, ſicut hēns ſcd̄m q̃titatē continuā, & qualelibet, pro cū qualitate, & tantū valet ſicut habēs oēm qualitatē et ſic de aliis mētaliter cōplexa, quorū propōnes fiunt ꝑ cōpōnem. Sequitur de

comparatiuis et ſuplatiuis. de qb. dātur tales regulæ. Prima eſt, ꝙ ppō, hēns cōparatiuū ꝓpriè captū, & nō abuſiuè exponitur copulatiuè ꝑ tres exponētes: quarū prima affirmat poſitiuū de re excedēte; ſcd̄a affirmat eundē de re exceſſa, et tertia affirmat exceſſū de re excedēte reſpectu rei exceſſæ, ut hic, Sortes eſt albior aſino, exponitur ſic, Sortes eſt alb⁹, aſin⁹ eſt alb⁹, et Sortes eſt magis alb. q̃ aſinus, vel negādo æqualitatē formæ ineſſe exceſſo reſpectu rei excedētis, vt hic Sortes eſt alb⁹, aſin⁹ eſt alb, ſed aſin⁹ nō ē æque al^b. ſicut Sortes Scd̄a regula eſt, ꝙ ſuplatiuus diſtribuit terium cōem ſequentē: q̃ ſignificat rē exceſſuā vt, leo eſt fortiſſim⁹ aīaliū, aīalium, diſtribuit. Tertia regula eſt, ꝙ ſuplatiuus ꝓpriè tentus vult genitiuum, ſi- G H Compa rativus ſuperla tiua.

E *gniſi antẽ rem exceſſam cõue-
nire rei excedenti: patet, quia
hæc eſt impropria locutio, leo
eſt fortiſsimus lyncũ: q̃a lynx
de leone omnino non verifica-
tur. Quarta regula eſt, quod
ꝓpõ de ſuperlatiuo, ꝓprie ca-
pto, exponitur copulatiuè per
tres exponentes, quarũ prima
affirmat poſitiuũ de re excedẽ
te, & ſcd̃a affirmat eundẽ de
re exceſſa, & tertia negat vni-
uerſaliter exceſſum de re ex-
ceſſa, p reſpectum ad rem ex-
cedentẽ, vt hic, roſa eſt pulcer
rimus flos florum. i. roſa eſt pul
cra, & oĩs flos eſt pulcer, &*
F *nullus flos eſt pulcrior roſa: ſi
vero ſuperlatiuus teneatur af
firmatiuè, tertia exponens de-
bet eſſe affirmatiua, affirmans
exceſſum de re excedente, per
reſpectum ad rẽ exceſſam ac-
ceptum vniuerſaliter, vt dicẽ
do roſa eſt pulchrior oĩ flore:
& oẽs propõnes de maximo,
& minimo, & ſic de alijs ſuper
latiuis, his duobus modis poſ-
ſunt exponi, dummodo pona-
tur genitiuus, importans rem
exceſſam: & ſi non ponitur ille
genitiuus, debet omitti ſecun-
da exponens: vt hic, Socrates
eſt fortiſsimus. i. Socrates eſt
fortis, & nullus eſt fortior ipſo.
Et contraria iſtarum debent
pꝰni per diſiunctiuas de parti-
bus contradicentibus.*

PRIMO ſciendum, quòd G
conſequenter videnddm eſt de *Art. 1.*
expoſitionibus propoſitionũ de
differt, diuerſum, ſeu differens,
& alter. Vnde propoſitio de dif-
fert eſt propoſitio exponibilis,
rõne dictionis importantis alie-
tatem, vt ſunt iſtæ dictiones dif- *Alter*
fert, aliud, alterũ, diuerſum à vel *multi-*
ab. Vnde hoc ſignũ, alter, q̃nq; *pliciter*
capitur relatiuè: vt vnus illorum *capitur*
currit, & alter quieſcit. Alio mo
do capitur indefinitè & ſic eſt ſi-
gnum particulare huius ſigni v-
niuerſalis, vterq;. Alio modo vt
dicit diuerſitatem, vel differen-
tiam inter res ſignificatas per
terminos poſitos a parte ante, &
a parte poſt: vt Socrates eſt alter
ab aſino, & ſic capitur hic. Vn-
de propoſitiones de differt, poſ-
ſunt diuerſificari eodem modo,
ſicut propoſitiones merè catego H
ricæ: nam quædam ſunt de ſub-
iecto ſingulari, quędam de ſub-
iecto communi, quædam affir-
matiuæ, quædam negatiuæ: Vn-
de exponendo propoſitiones de
differt, debet in ſecunda expo-
nente poni illud complexum,
ſimul tempore, etiam debet ca-
ueri, quod terminus diſtribui-
bilis, qui non diſtribuitur in ex-
ponibili, non diſtribuatur in ex-
ponente, ſicut dicendo, leo ab
homine differt, ſi ly homine, nõ
diſtribuitur, etiam non debet di
ſtribui in exponentibus ſuis. Vn
de pro expoſitione ꝓpoſitionũ *Regula*
de differt, ponitur talis regula. *de dif-*
Omnes ꝓpoſitiones de differt, *fert.*
in quibus non ponitur negatio,
exponuntur copulatiuè per tres
exponẽtes, quarũ prima affirmat
hoc verbum, eſt, ſecundum adia
cens de eo, a quo differt, ſecũda
affirmat idẽ verbum, eſt, de eo,
a quo

Digitized by Google

A à quo differt, & tertia eſt, negatiua, in qua negatur illud, à quo differt, de eo, quod differt: vt Socrates differt ab homine: ſic exponitur: Socrates eſt, & ſimul tēpore hō ē, & Socrates nō eſt hō. Sed contradictoria talis propoſitionis debet exponi per diſiunctiuam de partibus contradicentib. vt Socrates nō differt ab homine: ſic exponitur. Socrates nō eſt, vel ſimul tpe nullus homo eſt, vel Socrates eſt hō. Et ſimiliter pñt dari exēpla de præterito & futuro: exēplū vbi terminus rectus a ly differt nō diſtribuitur, vt hō ab aſino: differt; exponitur ſic, hō eſt, & ſimul tempore aſinus eſt; & idem hō aſinus nō eſt. Sed peteret aliquis; quō debet exponi iſta, hō & hō differunt a ſe inuicem. Dr̄ quod debet exponi ſicut iſta, hō ab homi-

Interrogatio.

B ne differt: & etiā iſta Socrates & Plato differunt a ſe inuicem: vt Socrates eſt, & ſimul tempore Plato eſt, & Socrates Plato non eſt. Aduerte, quod ſi in propoſitionib. de pterito: vel futuro ſit terminus cōis, non diſtributus; tunc in tertia exponente a parte ſubiecti debet poni relatiuū ſubſtantiæ identitatis: vt iſta homo differet a Platone; ſic exponitur, hō erit, & ſimul tempore Plato erit, & idem homo non erit Plato: poſito caſu, quod cras nullus ſit hō, niſi Socrates, & poſt cras nullus ſit homo, niſi Plato, & nūquam poſt ſit aliquis homo; tunc hæc eſt falſa; homo differet a Platone; & tamen ſi in tertia exponente non poneretur relatiuum ſubſtantiæ identitatis erit vera. Secunda regula; arguendo a propoſitione affirmatiua de differt ad totam eius exponentem, &

C ad quamlibet eius partem principalem, eſt bona conſequentia. Tertia regula: a qualibet exponente propoſitionis de differt, ad propōnē negatiuā de differt eſt bona conſequentia, ſed nō econtra. Quarta regula: arguendo ab inferiori ad ſuperius, quando ſuperius & inferius ponuntur poſt differt, mediante iſta propoſitione a, vel ab, non valet conſequentia: vt non ſequitur. Socrates differt ab aſino; ergo Socrates differt ab animali. Et dr̄ notanter, dūmodo ponatur poſt, quia ſi præponeretur, poſſet eſſe bona conſequentia; ut bene ſequitur. Socrates differt ab aſino: ergo hō differt ab aſino; Sed arguē-

D do a ſuperiori ad inferius, poſita conſtantia inferioris, eſt bona conſequentia, vt bene ſequitur, lapis differt ab animali, & homo eſt, ergo lapis differt ab homine, quia ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis. Sed arguendo a toto in quantitate ad ſuam partem ſigno præcedente, non valet conſequentia vt non ſequitur: Socrates differt ab oī hoīe: ergo Socrates differt a Socrate; Etiā a parte in modo ad ſuū totū, verbo ēt pcedente non valet conſequentia: vt non ſequitur, Socrates differt ab hoīe albo; ergo Socrates differt ab homine. Et aduerte, quod de ſuppōne terminorū taliū propōnū ſatis dictum eſt ſuppōnibus. Sed de conuerſione dicitur, quòd huiuſmodi propoſitiones debent conuerti ſicut ille de ineſſe, dūmodo fiat de præciſo prædicato præciſum ſubiectū, quod faciliter pōt fieri, facta expōne huius verbi in hoc verbum eſt, & ſuū participiū; ſicut iſta, Socrates differt

E ab hoīe; debet ſic exponi, Socrates eſt differēs ab homine. & ſic conuerti, differens ab homine eſt Socrates.

Art. 2 SECVNDO ſciendum, quod de expoſitione propoſitionum de infinito, & huius ſigni, totus, ſatis viſum eſt in tractatu de diſtributionibus: nō de eis nihil dicetur: nō uidendum eſt de expoſitione propoſitionum comparatiui, & ſuperlatiui gradus. Vnde eſt aduertendum, quòd comparatiuus aliquando tenetur poſitiue: vt Socrates eſt homo doctior i. Socrates eſt doctus. Similiter ſpecies prædicat de plurib. id eſt de multis. Alio modo capitur partitiue, vt Socrates eſt doctior hominum; & tunc ly hominum ſupponit confuſè & diſtributiue, ſicut ſupponeret, dicendo Socrates eſt doctior homine, & iſtis duobus modis non

F capitur in propoſito. Alio modo capitur comparatiue, & hoc multis modis. Vno modo improprijſſime ualet, quando forma comparatiui non conuenit: neque rei exceſſæ, neque rei excedenti: vt fornicatio eſt melior adulterio: & debet exponi per formam oppoſitam formæ, importante per comparatiuum, ideo talis ſic exponitur, fornicatio eſt mala, & adulterium eſt malum, & fornicatio non eſt ita mala, ſicut adulterium. Similiter de illis dicēdum eſt: melius eſt perdere digitum quàm caput de duobus malis minus malum magis eſt eligendū. Alio modo capitur impropriè, quando forma importata per comparatiuum conuenit rei excedenti, & non rei exceſſæ; vt Deus eſt melior diabolo, & ſic exponitur, Deus eſt bonus, & diabolus non eſt bonus. Alio modo capitur propriè: quando ambo extrema. ſ. res excedēs, & res exceſſa conueniunt in forma, ſecundum quam fit comparatio: vt Socrates eſt melior Platone. Pro cuius expoſitione ponitur talis regula: propoſitio affirmatiua, in qua terminus ſignificans rem exceſſam ſequitur comparatiuum, exponitur per vnam copulatiuam compoſitam ex tribus categoricis, in quarum prima denotatur poſitiuum comparatiui gradus affirmari de re excedente, ſumpta cum ſua diſpoſitione; in ſecunda denotatur idem poſitiuum dici affirmatiuæ de re exceſſa vniuerſaliter ſumpta, & tertia eſt negatiua, negans poſitiuum ſumptum cum iſta dictione, ita, de re exceſſa in ordine ad rem excedentem; vt Socra-

H tes eſt fortior aſino; ſic exponitur; Socrates eſt fortis, omnis aſinus eſt fortis; & nullus aſinus eſt ita fortis; ſicut Socrates: ſi autem propoſitio fuerit vniuerſalis, dēt dici in vltima & nullus aſinus eſt ita fortis, ſicut oīs homo: & in iſta vltima iſte terminus, hō, ſupponit eodem mō, ſicut in expoſita. ſ. diſtributiuæ, & hoc virtute trium ſignorum diſtributiuorū. Sed contradictoria talis dēt exponi per vnam diſiunctiuam de partib. contradicentib. & in iſta expōne cauendum eſt ne terīus, qui nō diſtribuitur in exponibili non ēt diſtribuatur in exponente; vt Socrates eſt hoīe fortior, ſic exponitur, Socratis eſt fortis; ho eſt fortis: & hō non eſt ita fortis, ſicut Socrates. Et ſi ꝓpoſitio de cōparatiuo ſit negatiua, & negatio non cadat ſuper cōparatiuum; talis propō dēt exponi copula-

A pulatiua, vt iſta: fortior hoīe Socrates non eſt: ſic exponitur, fortis Socr. non eſt, & oīs homo fortis non eſt. Sed ſi quæreret aliquis: qūo debet exponi iſta, ego video meliorem hoīem, quam Plato. Reſpondetur quod ſic; hō quē ego vidi, eſt bonus, & hō, quē Plato vidit, eſt bon⁹ & nullus homo, quem vidit Plato, eſt ita bonus ſicut ille, quem ego vidi.

Quæſitum.

Sed pro expoſitione de ſuperlatiuo eſt aduertendum, quod ſuperlatiuus aliquando exponitur affirmatiue, aliquando negatiue: pro quo ponitur talis regula. Omnis propoſitio de ſuperlatiuo, proprie capto: exponitur per vnam copulatiuam, compoſitam ex tribus categoricis: quarum prima affirmat poſitiuum de re excedente: Secunda de re exceſſa: & tertia affirmat exceſ-

B ſum de re excedente in ordine ad rem exceſſam: vt roſa eſt pulcerrimus florum: ſic exponitur, roſa eſt pulcra, & omnis flos eſt pulcer, & roſa eſt omni flore pulcriori: & hoc ſi exponatur affirmatiuè: ſed ſi exponatur negatiue tertia negat exceſſum de re excendente, & idem exemplum poteſt poni, ſicut prius, & tunc tertia exponens debet eſſe iſta, nullus flos eſt pulcrior roſa, & expoſitio eſt bona, ſi genitiuus ſequens ſuperlaiuum ponatur ſine ſigno vniuerſali ſi āt poneretur cū ſigno vniuerſali & præcedat, adhuc expō eſſet bona: ſed ſi ſequatſ ſuplatiuū, debet poni in ablatō, ſumpto cū ſigno vniuerſali, & ſequente cōparatiuū. vt iſta roſa eſt pulcerrimus oīum florū, ſic exponitur: roſa eſt pulcra, aliquis flos eſt pulcer, & roſa eſt pulcrior omni flore. Sed ſi genitiuus

C præcedat ſuperlatiuum, tunc debet fieri tertia exponens ſecundum exigentiam ſuppoſitionis illius termini. Sed contradictoriæ talium propoſitionum debet exponi per diſiunctiuas de partibus contradicentibus.

TERTIO ſciendum, quod ſuperlatiuus aliquando ponitur ſiue genitiuo plurali: & tunc propoſitio eſt exponenda per duas propoſitiones, quarum vna eſt affirmatiua, & alia negatiua, vt iſta Socrates eſt fortiſſimus, ſic exponitur Socrates eſt fortis, & nihil ē ita forte, ſicut Socrates de ſuppoſitione autē terminorum propoſitionum de comparatiuo & ſuperlatiuo, ſatis dictum eſt in tractatu ſuppōnum. Sed de conuerſione talium propoſitionum ponitur hæc regula, quod pro ſubiecto conuertentis debet capi comparatiuus vel ſuperlatiuus D cum hoc complexo, aliquid quod eſt, & hoc in affirmatiuis, & nihil quod eſt, in negatiuis vt iſta: Socrate eſt fortior oī animali: ſic conuertitur: aliquid quod eſt fortius oī aīali, eſt Socrates: & ita dicatur de ſuperlatiuo. Et ſi quis quærat de qualitate & quantitate talium propōnum. Rndetur, quòd ſumenda eſt, ſicut in aliis categoricis. Sed pro expoſitione propōnum de ſignis collectiuis eſt aduertendum, quod ſignorum quędam ſunt vniuerſalia, quæ ſecundum vſum ſemper accipiunt diſtributiue, & nunquam collectiue, ſicut ſingulus, vterq. neuter: & quædam accipiunt collectiue tm: vt cūctus, vniuerſus: vt patet in litteris notariorum ſic ſcribētiū, viuerſis, & ſingulis mādamus, ſed illud ſignum, ois, in plurali numero pōt capi indifferen-

Arti. 3.

Inſtantia.

Signa collectiue.

ren-

E renter collectiuè, & diſtributiuè: *Supra car. 130. H* vt multotiens viſum eſt: quando tamen capitur collectiuè, tunc capitur multipliciter. Vno modo vt tantum valet, ſicut hoc cõplexum, tota collectio, & ſic iſta propoſitio: omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim: ſic exponitur: tota collectio Apoſtolorum Dei eſt duodecim. Alio modo vt tantum valet ſicut hoc complexũ, maxima multitudo, vel maximus numerus, & ſic iſta propoſitio, omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim, ſic exponitur, maxima multitudo Apoſtolorum Dei eſt duodecim, vel maximus numerus Apoſtolorum Dei eſt numerus duodenarius. Tertio modo capitur vt tantum valet ſicut hoc aggregatum, nulli, quin ſit de numero iſtorum, & tunc ex-
F ponitur per vnam copulatiuam bimembrem, ſic Apoſtoli Dei ſunt duodecim: & nulli ſunt Apoſtoli Dei, quin ſint de numero iſtorum: & negatiua oppoſita tali propoſitioni debet exponi per vnam diſiunctiuam de partibus contradicentibus. Et de hoc ponuntur aliquæ regulæ. Prima: arguendo a propoſitione de ſigno collectiuo ad propoſitionem, eam ſufficienter exponentẽ, eſt bona conſequentia: & econtra.

Secunda regula, arguẽdo a propoſitio de ſigno collectiuo ad eius præiacente, ceteris paribus, eſt bona conſequentia, ſed non econtra: vt bene ſequitur, omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim. ergo Apoſtoli Dei ſunt duodecim: quia ad eam ſequitur, quod duo Apoſtoli Dei ſunt duodecim. Sed de quantitate huius propoſitionis: omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim: & de ſuppõne terminorum, ſatis viſum eſt in G ſuppõnibus. Finaliter videndũ *Supra car. 1[illegible] G. &c de.* eſt de expoſitione propoſitionum de, ita, & de ſicut. Pro cuius declaratione eſt aduertẽdũ, ꝙ iſta dictio, ita, aliqñ eſt aduerbiũ, affirmatiuũ, vt cũ dr̃, ita faciã: aliqñ eſt añs: vt cum dicitur, ita, eſt, ſicut dicit Plato: aliqñ eſt relatiuum: vt cum dicitur, ſicut Socrates currit, ita facit Plato. Alio modo capitur: ut mediante vt mediante ipſa comparantur aliquæ res in aliqua proprietate ſimili, vt Socrates eſt ita doctus, ſicut Plato. Etiam, ſic poteſt capi multipliciter: primo explicatiuè: Secundo vt importat apparẽtiam: & de eo ſic non eſt ad propoſitũ. Alio mõ vt eſt aduerbiũ, mediante quo cõparãtur aliqua plura in aliqua proprietate. Vñ *Ita. & Sicut.* propoſitio de, ita, vel de ſicut, nõ H debet exponi per oĩno ſimiliter vel æquiualenter: quia poſito caſu, quod Socrates ſit diues de centum, ſicut in pecunijs, & Plato in mercantiis, tñ iſta eſt vera, Socrates eſt ita diues, ſicut Plato: & tñ hæc eſt falſa, Socrates eſt diues oĩno ſicut Plato: ſed ſi, ita, & ſic, dicant oĩmodam ſimilitudinẽ, tunc talis propõ ſic exponitur: Socrates eſt diues, & Plato eſt diues, & Plato non eſt magis neq. minus diues, quam Socrates: ſed ſi non dñt oĩmodã ſimilitudinem, nec negant exceſſum rei, ſignificatæ per ſequens extremũ. ſupra rẽ, ſignificatã per præcedẽs extremum in illa proprietate, in qua ſit cõparatio: tũc illa propõ: Socrates eſt ita fortis ſicut Plato, ſic exponitur: Socrates eſt fortis, & Plato eſt ſimul fortis: & Plato non eſt fortior Socrate Vnde in propõnib. de pterito, & de futu

Digitized by Google

A ro in ſecũda propoſitione debet addi iſta particula, in eodem tpe præcisè. vt iſta, Socrates erit ita ſapiens ſicut Plato, exponitſic, Socrates erit ſapiens & Plato in eodẽ tpe præcisè erit ſapiens, & Socrates nõ erit, nec magis nec minus ſapiens, quã Plato, & hoc ſi dicat totalem ſimilitudinem, & de hoc ponuntur aliquæ regulæ. Prima: ab inferiori ad ſuperius præponendo ly ita, vel ſicut, non valet conſequentia, vt non ſequitur, Socrates eſt ita fortis ſicut Plato: ergo eſt ita fortis ſicut aliquis hõ: quia aliquis hõ diſtribuit, vt viſum eſt in ſuppoſitionibus Sed à ſuperiori ad inferius, poſita conſtantia inferioris, bene valet conſequentia, vt bene ſequit, Socrates eſt ita fortis ſicut animal: ergo eſt ita fortis ſicut homo; quia arguitur à ſuperiori ad inferius cum diſtributione ſuperioris. Secunda regula. à propoſitione affirmatiua de ita, vel ſicut (ceteris parib.) ad propoſitionem negatiuam de cõparatiuo gradu, extremis conuerſis formaliter, valet conſequentia, vt, bene ſequitur, Socrates eſt ita fortis ſicut Plato, ergo Plato nõ eſt fortior Socrate. Tertia à propoſitione affirmatiua de comparatiuo ad affirmatiuã de ita, vel ſicut, reſpectu eorundẽ extremorum non conuerſorum (ceteris paribus) valet conſequẽtia, vt, bene ſequitur, homo eſt fortior homine: ergo Socrates eſt ita fortis ſicut homo. Circa hoc quæritur de hoc ſophiſmate, Deus eſt ita bonus, ſicut diabolus. Quod ſit verum. probaſ, quia cõtradictoria eius eſt falſa, ſcilicet nullus Deus eſt ita bonus, ſicut diabolus, ſaltem prima

Regula | *Supra car. 133 E* | B | *Sophiſma.*

facie non videtur eſſe neganda. Improbatur: quia vna exponẽs eſt falſa. ſ. iſta: diabolus eſt bonus: ergo ſophiſma eſt falſum. Reſpondetur, quod ſi ly ſicut, capiatur propriè, tunc eſt falſa, & ſua contradictoria eſt vera, ſed non eſt aſſerenda corã vulgaribus, qui ignorant naturas terminorum, ſi vero ly ſicut, capiatur impropriè. ſicut vulgariter capitur, ſecunda eſt vera: & non eſt exponenda, niſi per duas propoſitiones, ſicut propoſitio de cõparatiuo, abuſiue capto, vt Deus eſt ita bonus, ſicut diabolus, capiendo ly ſicut vulgariter, debet ſic expoñi, Deꝰ eſt bonus, & nullus diabolus eſt bonus, & in illo ſenſu notum eſt, qđ illa eſt vera.

ARGVITVR primo ſic: Iſtæ propoſitiones: Deus eſt melior diabolo, prodigalitas eſt melior illiberalitate, ſunt de comparatiuo, & tamen non exponũtur ſecundum prædictas regulas: igitur. Secundo ſic: A ſuperiori ad inferius cum diſtributione ſuperioris eſt bona conſequentia: ergo præcedente cõparatiuo, vel ſuperlatiuo erit bona conſequẽtia, & ſic bene ſequeretur, animal quod eſt debilius omni animali, eſt debilius muſca. Tertio ſic: Omnis in definita poteſt eſſe vniuerſalis: ſed iſta fortiſſimũ animalium currit, non poteſt fieri vniuerſalis; non. n. põt dici: oẽ fortiſſimum animalium: ergo non eſt indefinita, & per conſequens male dictũ eſt, ꝙ quãtitas taliũ ꝓpoſitionũ aſſumenda eſt ſecundũ quantitatẽ propoſitionũ categoricarũ. Ad primũ patet ſolutio tam hic, q̃ in ſuppoſitionibus. Ad ſecundum dicitur, qđ ſuperius ibi non diſtribuitur;

C | D | *Supra car. 134.*

vt

E vt viſum eſt. Ad tertium dicitur, quòd illa poteſt fieri vniuerſalis, licet fortiſſimum non habeat, niſi vnum ſuppoſitum, & non ſupponat pro pluribus, tamen ex impoſitione termini, ſibi non repugnat ſupponere pro pluribus, & ſibi addi ſignum vniuerſale.

Sequuntur fragmenta quædam miſcellanea ad idem.

Art. 1. Terminus duplex.

PRIMO notandum eſt, qd duplex eſt terminus; ſcilicet ſignificatiuus, & non ſignificatiuus. Terminus ſignificatiuus eſt, qui ex impoſitione, quam actu habet, vel naturali ſignificatione ſignificat aliquid, vel aliqua, vel aliqualiter, ſupple aliud à ſe, vel à ſibi ſimili, vel ſuo prolatore, & per oppoſitum dicatur de termino non ſignificatiuo. F

Art. 2. Terminus ſignificatiuus multiplex.

SECVNDO ſciendum, quod terminus ſignificatiuus eſt duplex, ſcilicet complexus, & incomplexus, & quilibet iſtorum eſt triplex, ſcilicet mentalis, vocalis, & ſcriptus. Vnde terminus, vocalis incõplexus, eſt qui ſubordinatur termino mentali incomplexo, ſeu conceptui incomplexo, & ſimiliter dicatur de ſcripto. Sed terminus mentalis incomplexus, eſt conceptus ſimplex, ſeu notitia ſimplex, vt notitia lapidis vocatur conceptus incõplexus, ita quod cõceptus lapidis, vel bouis, non eſt niſi notitia ſimplex bouis, vel lapidis. Similiter terminus complexus eſt triplex, ſcilicet mentalis, vocalis, & ſcriptus. Vnde terminus mentalis complexus, & notitia complexa, ſeu notitia, quæ habetur de aliquo cõplexo, ſeu de aliquo ſe habente per modum complexi. C Sed terminus complexus vocalis, vel ſcriptus eſt, qui ſubordinatur cõceptui complexo mentali, id eſt quòd ſignificat ſuum ſignificatum, mediante conceptu complexo.

Art. 3 Duplex terminus.

TERTIO ſciendum, quòd adhuc duplex eſt terminus ſcilicet, adiectiualis, ſeu adiectiuus, quod idem eſt, & ſubſtantiualis, ſeu ſubſtantiuus. Vnde terminus adiectiualis eſt, qui ſignificat ſuum ſignificatum principale per modũ alteri adiacentis, & de ſignificatione minus principali ſignificat illud, pro quo ſupponit. Aduerte, quòd terminus adiectiualis poteſt teneri dupliciter, ſcilicet ſubſtantiuè, & adiectiuè. Subſtantiuè, quando accipitur pro ſuo ſignificato minus principali, ſeu pro illo, pro quo ſupponit, ſiue pro illo, cui denotatur ſuum ſignificatũ principale adiacere, & tunc dico, quòd adiectiuum ſubſtantiuè captum ſupponit. D Alio modo accipitur purè adiectiuè, quando accipitur ꝓ ſuo ſignificato principali, & nunquam de communi vſu, ſeu rigore logices fit in propoſitione: ſed ſolum extra propoſitionem, & tunc dico, ꝙ adiectiuum adiectiuè tentum, nunquam ſupponit, licet bene ſignificet. Ex quo ſequitur, quòd omne adiectiuum adiectiuè tentum, eſt purum ſyncategorema ratione officij, licet non ratione ſignificationis, & de hoc magis viſum eſt in ſummulis. Notandum eſt vlterius, quod adhuc duplex terminus, ſcilicet connotatiuus, & abſolutus, ſeu non connotatiuus. Vnde terminus

abſo-

Digitized by Google

A abſolutus eſt, qui nihil connotat: vt ſunt omnes termini in prædicamento ſubſtantiæ: ſicut Petrus, Ioannes, homo, animal, &c. Sed termini connotatiui ſunt, qui connotant aliquid per modum habitudinis eſſentialis vel accidentalis: ſicut albus, niger. Aduerte, quòd communiter dicitur, quòd etiam verum eſt, quod terminus connotatiuus dicitur habere duplex ſignificatum, ſcilicet formale, & materiale: ſeu principale, & minus principale. Materiale eſt res, pro qua alis terminus natus eſt ſupponere: vt ſignificatum materiale iſtius termini, albus, eſt res alba, ſeu res habens albedinem: puta Petrus, vel lapis. Sed ſignificatum formale ſeu principale eſt illud, ad quod talis terminus impoſitus eſt ad ſignificandum, vel quod principaliter ſignificat: vt ſignum principale huius termini, albus, eſt ipſa albedo, & non res alba de termino dicto.

Sc li. 1. d. 4 q. 1. in ſo 6. argum.

B

Arti 1.

PRIMO ſciendum, quòd ſuppoſitio eſt acceptio termini in propoſitione pro aliquo vel aliquibus, pro quo vel quibus talis terminus natus eſt verificari, mediante copula talis propoſitionis, vel ſibi æquiualentis in acceptione terminorum. Vnde ſequuntur aliquæ. Primo, quòd ſolus terminus dicitur ſupponere ſuppoſitione principali. Secundo ſequitur contra Petrum Hiſpanum, quòd terminus extra propoſitionem poſitus, non ſupponit: licet bene ſignificet: immo prouerbialiter dicitur, quòd nulla proprietas logicalis conuenit termino extra propoſitionem: puta nec ſupponere nec ampliare, & ſic de alijs. Sequitur tertio, quòd ſyncaregoremata non poſſunt ſupponere, cum nihil ſignificent: oportet enim terminum ſupponentem aliquid ſignificare, pro quo ſupponat. Ex quo ſequitur, quòd pronomina purè pronominaliter ſumpta, non ſupponunt, cum ſic capta ſint pura ſyncategoremata. Sequitur etiam, quòd adiectiua adiectiuè capta, non ſupponunt. Ex quo ſequitur, quòd multi ſunt termini ſignificantes aliquid, qui pro nullo ſupponunt: & ſimiliter dicatur de participijs. Sequitur etiam, quòd termini ſcripti in libris, bene ſupponunt, cum ſint nati verificari de aliquo vel aliquibus. Sequitur etiam, quòd poſtquam conceptus, ſeu termini mentales ſunt nati accipi pro aliquo vel aliquibus, quòd tales ſupponunt: immo de conceptibus nō vltimatis dicendum eſt eodem modo, ſicut de vocalibus. Sequitur etiam, quòd multi termini poſſunt diſtribui in propoſitione, qui non poſſunt ſupponere: vt in iſta propoſitione: omnis chimæra eſt chimæra, ille terminus, chimæra, diſtribuitur, cum ſit ſubiectum propoſitionis vniuerſalis: & tamen non poteſt ſupponere, cum ſignificatum eius nihil ſit, immo impoſſibile eſt ipſum eſſe: ideo non poteſt ſupponere pro aliquo affirmatiuè, & verè prædicari: tamen propter hoc non ſequitur quin ſit terminus communis: cum ſibi non proueniat ex natura ſuæ impoſitionis, ſed propter impoſſibilitatem rei. Vnde

Suppoſitio quid.

Error Pet. H.

C

D

de

E de ſta'ſ, terminum communē tribus modis non poſſe ſupponere, neque verè affirmari de pluribus: Primo propter impoſſibilitatem rei ſignificatæ, ſicut iſte terminus chimęra, Secundo propter defectum rei ſignificatæ: vt ſunt iſti termini; mundus, ſol, luna. Tertio propter modū ſignificandi adiectiualem, ſicut ſunt termini adiectiuales, adiectiuè tenti.

Art. 2.

Diuiſio ſuppoſ.

SECVNDO ſciendum, quod ſuppoſitio in prima ſui diuiſione diuiditur in ſuppoſitionem ſimplicem, ſeu non mixtam, & in ſuppoſitionem mixtam. Vnde ſuppoſitio ſimplex ſeu non mixta eſt acceptio termini ſimplicis, ſeu termini mixti, cuius vna pars non ſupponit alio genere ſuppo- F ſitionis, quam alia: vt homo alb. diſputat. Sed ſuppoſitio mixta eſt acceptio termini complexi, cuius vna pars ſupponit alio genere ſuppoſitionis, quàm alia: vt dicendo iſte terminus, homo, eſt dictio diſſyllaba: ibi ly terminus ſupponit perſonaliter, & ly homo materialiter: ideo illud totū extremū dicitur ſupponere ſuppoſitione mixta. Similiter dicendo, Socrates, vel bufbaf currit: ibi totū extremū ſupponere dicitur ſupponere ſuppoſitione mixta. Aduerte vlteri⁹, quòd triplex eſt genus ſuppoſitionis communis non mixtæ: ſcilicet ſuppoſitio materialis, ſimplex, & perſonalis. Vnde ſuppoſitio materialis eſt acceptio termini pro ſe, vel ſimili ſibi in voce, vel in ſcripto: vt, dicendo, Socrates eſt dictio diſſyllaba: Petrus eſt nominatiui caſus: Vel ſic poteſt diffiniri: ſuppoſitio materialis eſt acceptio termini pro ſuo ſignificato non vltimato: vel ſuis ſignificatis non vltimatis, ſecundum cōceptum, ſecundum quē non vltimate accipitur. Et aduerte, quòd pro tali ſuppoſitione ponitur talis regula: quandocunque terminus accipitur reſpectu alicuius prędicati, quod non dicitur conuenire ſignificato vltimato illius termini: tunc talis terminus dicitur ſupponere materialiter. Aduerte vlterius, quòd moderni logici pro non intelligentibus ſuppoſitionem materialem poſuerunt vnum ſignum ſcilicet ly: ita quod ly denotat terminum, cui additur, ſupponere materialiter. G

Genus ſuppoſitionis triplex.

Art. 3.

TERTIO ſciendum, quòd ſuppoſitio materialis eſt duplex, ſcilicet communis, & diſcreta. Vnde ſuppoſitio materialis diſcreta eſt acceptio termini materialiter ſumpti cum pronomine primitiuæ ſpeciei: vt hoc ly homo eſt dictio diſſyllaba: ibi homo ſupponit materialiter diſcretè. Sed ſuppoſitio materialis communis eſt acceptio termini materialiter ſumpti, ſine aliquo pronomine primitiuæ ſpeciei: vt homo eſt communis generis: ibi ly homo ſupponit materialiter communiter; & eſt duplex ſuppoſitio materialis communis, ſcilicet determinata, & confuſa. Determinata eſt acceptio termini materialiter ſumpti, ſub quo gratia formæ poteſt fieri deſcenſus diſiunctus: vt, amo eſt verbum: ibi ly amo ſupponit materialiter determinatè. Ex quo ſequitur, quòd iſtæ ſunt ſimul veræ: amo eſt verbum: amo non eſt verbum. Sed ſuppoſitio confuſa é duplex, ſcilicet cōfuſa, & diſtri- H

Suppoſitio materialis duplex

ſtri-

Digitized by Google

A ſtributiua ſimul, & confuſa tñ. Vnde confuſa, & diſtributiua ſimul eſt acceptio termini materialiter ſumpti, ſub quo gratia formæ poteſt fieri deſcenſus copulatiuus: vt omne ly homo eſt dictio diſsyllaba. Sed confuſa tãtum eſt acceptio termini materialiter ſumpti, ſub quo gratia formæ poteſt fieri deſcenſus diſiunctus, vt omne ly homo eſt vox diſsyllaba; ibi ly vox diſsyllaba, ſupponit confusè tantum.

Suppoſitio ſimplex qd & quotuplex.

I T E M ſciendum, quòd ſuppoſitio ſimplex eſt acceptio termini in propoſitione pro ſuo ſignificato adæquato reſpectu prædicati, ponẽtis differentiam inter ſuperius, & inferius, ſeu magis commune, & minus commune, vt homo eſt ſpecies: modus ſciendi eſt ſubiectum in logica: ſonus diuiditur in ſonum B vocem, & ſonum nõ vocem: ibi ſubiecta iſtarum propoſitionum ſupponunt ſimpliciter: & eſt duplex ſuppoſitio ſimplex, ſcilicet communis, & diſcreta. Communis eſt acceptio termini cõis pro ſuo ſignificato adæquato, reſpectu prædicati non conueniẽtis ſuo inferiori. Sed ſuppoſitio diſcreta, eſt acceptio termini diſcreti pro ſuo ſignificato, reſpectu prædicati non conuenientis ſuo ſuperiori, vt Socrẽs eſt indiuiduum, ibi ille terminus, Socrates, ſupponit ſĩpliciter. Et aduerte, ꝙ de illa ſuppoſitione ſimplici ponontur aliquæ regulæ. Prima: nunquam à termino ſupponente ſimpliciter poteſt fieri deſcenſus; ideo non ſequitur, modus ſciendi eſt ſubiectum in logica: ergo iſte, vel iſte. Ex quo ſequitur, quòd ibi ſunt propoſitiones indefinitæ veræ: quorum nulla earum ſingularis eſt C vera: vt ſubſtantia eſt genus generaliſſimum: eſt vna indefinita, & nulla ſingularis contenta ſub illa indefinita eſt vera, & cetera. Secunda regula eſt: nullus terminus, cui additur aliquod ſignum vniuerſale, particulare, vel ſingulare ſupponit ſimpliciter: ideo licet ſubiectum iſtius, modus ſciendi eſt ſubiectum in logica, ſupponat ſimpliciter, non tamen ſubiectum iſtius, nullus modus ſciendi eſt ſubiectum in logica. Tertia regula eſt, nullus terminus communis ſumptus in numero plurali ſupponit ſimpliciter. Ex quo ſequitur corollarium contra aliquos communes; quòd ſubiecta iſtarum propoſitionũ: homo eſt digniſſima creaturarum, bos eſt vtiliſſimus aratro: D non ſupponunt ſimpliciter, ſed perſonaliter, & ſunt falſæ; licet omnes conceſſerunt eas. Sequitur etiam falſitas iſtorum, qui ponunt plures gradus ſuppoſitionis ſimplicis.

Error aliquorũ

I T E M ſciendum, quòd ſuppoſitio perſonalis eſt acceptio termini in propoſitione, reſpectu prædicati non ponentis differentiam inter ſuperius & inferius; vt, homo currit, homo diſputat. Et eſt duplex ſcilicet communis, & diſcreta. Cõmunis eſt acceptio termini communis ꝓ ſuo ſignificato vel ſuis, ſignificatis, reſpectu ꝑdicati nõ ponẽtis differentiam, inter ſuperius, & inferius, vt homo eſt animal. Sed diſcreta eſt acceptio termini diſcreti pro ſuo ſignificato reſpectu prædicati non ponentis differentiam inter ſuperius, & inferius, vt Socrẽs currit.

Et

E Et eſt duplex ſuppoſitio communis ſcilicet determinata, & confuſa: de quibus proportionabiliter dicẽdum eſt, ſicut in ſuppoſitionem materiali: ita quòd ſicut eſt duplex ſuppoſitio confuſa materialis. ſ. confuſa, & diſtributiua, & confuſa tantum: ita etiam eſt duplex ſuppoſitio confuſa perſonalis, ſcilicet confuſa, & diſtributiue, & confuſa tantum.

ITEM ſciendum, quòd omnis terminus communiter tentus; cui immediatè additur ſignum vniuerſale non impeditum

Arti 3. ſupponit confusè, & diſtributiuè. ſiue tale ſignum ſit affirmatiuum, ſiue negatiuum: vt omnis homo currit: nullus homo currit; ibi, homo, in vtraque propoſitione ſupponit confusè, & diſtributiuè, id

F eſt pro omnibus ſuis ſignificatis copulatiuè. Secunda regula, quòd terminus communiter tentus, ſequens negationem

Regula quædam. negantem, ſiue mediatè, ſiue immediatè, ſupponit confusè, & diſtributiuè: ita quòd negatio eſt talis naturæ, quòd facit omnem terminum ſequentem diſtribuibilem ſupponere confusè, & diſtributiuè, & hoc eſt quòd dicebant antiqui, quòd negatio negans eſt malignantis naturæ: quia qcquid poſt ſe inuenit deſtruit. Et debet intelligi iſta regula: dummodo negatio, & illi termini pertineant ad eãdem copulam, quod notanter dicitur; nam in iſta propoſitione, lapis, qui non eſt animal, eſt albus: ibi ly albus non diſtribuitur; quia non pertinet ad copulam negantem. Tertia regula: omnis terminus communis communiter tentus, ſequens cõparatiuũ comparatiuæ tentum, G non impeditum, rectum ab illo comparatiuo, ſupponit confusè, & diſtributiuè; vt muſca eſt fortior animal ibi ly animali ſupponit confusè, & diſtributiuè: ideo iſta eſt falſa muſca eſt fortior aliquo animali, vbi iſta eſt vera, muſcha eſt fortior omni animali. Quarta regula: omnis terminus communis communiter tentus, ſequens terminum includentem negationem, vel diuerſitatem, aut alietatem, rectum ab eo non impeditum, ſupponit confusè, & diſtributiuè. vt iſte caret veſte: ibi ly veſte ſupponit confusè. & diſtributiuè: iſte differt ab aſino: ibi ly aſino diſtribuitur: ideo illa eſt vera: Petrus differt ab omni aĩali: vbi illa eſt falſa Petrus differt ab aĩali. Quinta regula: omnis terminus communis communiter H tentus, ſequẽs immediatè p modum caſualis iſtas duas dictiones. ſ. extra, & ſine ſupponit confusè, & diſtributiuè: vt Gregorius eſt ſine pedibus: ibi ly pedibus ſupponit confusè, & diſtributiuè: Petrus eſt extra domum; ibi ly domum ſupponit confusè & diſtributiuè. Sexta regula: terminus communis communiter tentus exiſtens prædicatum orationis, & excluſiuè ſupponit confusè, & diſtributiuè, vt tantum animal eſt homo: ibi ly homo ſupponit confusè, & diſtributiuè. Septima regula, & vltima eſt: omne ſignum vniuerſale, ſiue affirmatiuum, ſiue negatiuum exiſtens pars ſubiecti, vel prædicati diſtribuit terminum immediatè ſequentem: vt Gregorius videns omnem homi-

A hominem, currit: ibi tantum ly hominem diſtribuitur. Item pro ſuppoſitione confuſa tantum nota has regulas.

PRIMA eſt: omnis terminus communis communiter tentus exiſtens prædicatum propoſitionis vniuerſalis affirmatiuæ ſupponit confuſe tantum.

Secunda regula: omnis terminus communis communiter tentus, ſequens mediate vel immediate terminũ diſtributiuum per ſignum affirmatiuum, ſupponit confuſe tantum: vt cuiuslibet hominis aſinus currit: ibi ly aſinus ſupponit confuſe tantũ.

Tertia regula: omnis terminus communis cõmuniter tentus, exiſtens ſubiectum propoſitionis excluſiuæ, ſupponit confuſe tantum: ut tantum homo B eſt animal: ibi ly homo ſupponit confuſe tantum.

Quarta regula: omnis terminus communis cõmuniter tentus, rectus a parte poſt a dictionibus importantibus actum interiorem animæ, ſupponit confuſe tantum: vt promitto tibi equum: ibi ly equum ſupponit confuſè tantum: cognoſco venientem: ibi ly venientem ſupponit confuſe tantum. Vltimo eſt aduertendum, quòd moderni logici pro ſuppoſitione confuſa tantum adinuenerunt vnũ ſignum ſcilicet, a, ita quòd omnis terminus, cui additur iſta litera, a, ſupponit confuſe tantũ: vt dicendo, a homo non eſt homo: ibi primum ly homo ſupponit confuſe tantum: ideo iſta eſt vera, a homo non eſt homo: vbi illa eſt falſa, homo non eſt homo. Ex quo ſequitur falſitas aliquorum logicorum, dicentiũ omnem propoſitionem eſſe veram, in qua idem prædicatur de ſeipſo.

Digitized by Google

E **PETRI TATARETI** G

PARISIENSIS

Tractatus de Deſcenſu.

Et ſuppoſitionibus, & conſequentijs quàm maximè conferens.

Deſcenſus duplex. PRo cuius declaratione notatur primo, ꝙ duplex eſt deſcenſus, ſ. diuiſiuus, & arguitiuus. Diuiſiuus, q fit per diuiſionem: vt animaliũ aliud rationale, aliud irrationale: & de iſto non eſt hic ad propoſitum. Sed deſcenſus arguitiuus eſt conſequentia formalis, F in qua arguitur à termino communiter ſupponente ad eius inferiora in ſupponendo virtute ſuppoſitionis; ceteris tamen terminis, ſub quibus non fit deſcenſus tam categorematicis, quàm ſyncategorematicis non variatis. Nota ſecundo, ꝙ ex hoc quod dr̃, conſequentia formalis, ſequitur, ꝙ ibi non eſt deſcenſus: omnis homo currit: ergo Socrates ſi eſt currit: & Plato ſi eſt currit, & ſic de alijs: niſi capiendo ibi deſcenſum large, pro bona conſequentia ſiue materiali, ſiue formali: quia tunc nõ eſt formalis; quia in ſimili forma non ſequitur, vt non ſequitur: oĩs hõ currit: ergo Guillerm⁹ ſi eſt, currit: & Fauellus ſi eſt, currit: & tñ ſeruat conſimilẽ formã: quia ibi non variatᷣ, niſi ſuperioritas, & inferioritas; quæ non ſe tenent ex parte formæ cõſequentiæ, oportet ergo ſic deſcendere: oĩs hõ currit: ergo iſte hõ ſi eſt currit: & iſte hõ ſi eſt currit, & ſic de alijs. Et quo ibi fit conſequentia formalis, & non in prima, viſum eſt in ſummulis capitulo de inductione. *Sup. c. 74 H. Vt viſũ eſt in ſũmulis.* Dicitur notanter, a termino cõmuniter ſupponente, ad denotandũ ꝙ ſub termino ſupponente diſcrete nõ põt H fieri deſcenſus: ideo ibi non eſt deſcenſus, iſti hoĩes currunt: ergo iſte homo currit: & iſte homo currit: quia ſubiectũ primæ ſupponit diſcretè, non habens inferiora ſub ſe. Dr̃ notanter; ad inferiora in ſupponendo, ad denotãdũ, ꝙ non dẽt fieri deſcenſus ad inferiora in ſignãdo: & iõ eſt: q̃a terminus cõiter ſumptus nõ ſemper ſupponit pro inferioribus in ſignificando: vt homo non ſemper ſupponit pro Adã, & tamen eſt inferius in ſignificando: quia iſte terminus, hõ, ſecundario ſignificat omnia talia, ſiue ſint, ſiue non ſint: & tamen non ſupponit ſꝑ pro eis, niſi eẽt reſpectu copulæ ampliatiuę, vel in propõne neceſſaria. Dr̃ notãter, ceteris terminis, ſub quib. nõ fit deſcenſus, non variatis, quia tales nullo modo debẽt variari;

quod

Digitized by Google

A quod non debet intelligi quātū ad ſuppōnē, ſed quātum ad ſignificatōnē; nam in iſta, oīs homo eſt animal; ly animal ſupponit confuſe tantum, & tñ in deſcendentibus ſupponit determinate; vt in iſta, iſte homo eſt animal. Dr̄ notanter, ſub quibus non fit deſcēſus, quia terminus, ſub quo fit deſcenſus; bene poteſt variari; vt patet deſcendendo ſub ly homo in illa ꝓpoſitione; omnis homo eſt animal, qui accipitur in deſcendētibus cum pronomine demonſtrante; vt iſte homo eſt animal. Et aduerte, ꝙ ꝓpoſitio deſcenſa eſt propoſitio, ſub cuius termino vel terminis fit deſcenſus; & ꝓpōnes deſcendentes ſunt propoſitiones, per quas deſcendimus ſub aliquo termino. Nota tertio, quod ad hoc qđ deſcenſus ſit ſufficiens, tres conditiones requiruntur. Prima, ꝙ enumerentur omnia ſuppoſita termini, ſub quo fit deſcenſus in propria forma, vel med āte iſta particula, & ſic de alijs, vel aliqua ſibi æquiualente; ideo non eſt ibi deſcenſus ſufficiēs; omnis homo currit; ergo iſte homo currit, & iſte homo currit, licet tñ ſit bona conſequentia, & etiam formalis; tamē non eſt ſufficiens deſcenſus; quia oīa ſingularia non enumerantur. Secunda, ꝙ fiat taliter qualiter debet fieri. Vñ debet ſic fieri, videlicet, ꝙ ſub termino ſupponēte cōfusè, & diſtributiuè fiat deſcenſus copulatiu⁹: & ſub termino ſupponēte determinate deſcenſus diſiunctiuus; & ſub termino ſupponente confusè tantum, deſcenſus diſiunctus, vel copulatus, vel nullus; vt poſtea videbitur; & ſub termino ſupponente diſcretè, nullus debet fieri deſcenſus. Ex quo ſequitur, quod ibi nō eſt deſcenſus ſufficiens; omnis homo currit: ergo iſte homo currit, vel iſte homo ſi eſt currit, & ſic de alijs: licet tamen ſit bona conſequentia. Tertia conditio, quod econtra valeat aſcenſus, ſicut valet deſcenſus; ideo non eſt ibi deſcenſus ſufficiens, omnis homo currit; ergo iſte homo currit, & iſte homo currit; quia ecōtra non valeta ſcenſus; vt non ſequitur: iſte homo currit, & iſte homo currit: ergo omnis homo currit. Vnde aſcenſus eſt argumentatio, in qua arguitur ab inferioribus in ſupponendo, ad ſuperius, mediante iſta particula, & ſic de alijs, vel ſibi æquiualente; vt iſte homo currit, & iſte homo currit, & ſic de alijs; ergo omnis homo currit. Et per contrarium deſcenſus inſufficiens eſt, cui deficit vna illarum trium conditionum. Et aduerte, quòd aſcenſus poteſt multis modis fieri. Prima, à copulatiua compoſita ex ſingularibus ad vniuerſalem illorum ſingularium; vt iſte homo currit, & iſte homo currit, & ſic de alijs: ergo omnis homo currit. Secundo, à diſiunctiua, in qua ponuntur inferiora ad indefinitam, ſeu ad propoſitionem, in qua terminus illorum ſingularium ponitur; vt iſte homo currit, vel iſte homo currit, & ſic de alijs; ergo homo currit. Tertio, a propoſitione categorica de extremo copulato vel diſiuncto ex ſingularibus, ad propoſitionem, in qua terminus ſuperior ad illa ſingularia ſupponit confusè tantum, vt bene ſequitur; omnis homo eſt hoc animal, vel

Propoſitio deſcenſa quid.

B *Conditiones deſcenſa requiſitæ.*

Inferi⁹.

C

Aſcenſ⁹ quid & quomodo.

D

E hoc animal, & ſic de alijs: ergo omnis homo eſt animal. Nota. Quarto, quod duplex deſcenſus arguitiuus ponitur ab aliquibus ſcilicet ſimplex, & mixtus: ſimplex eſt, quadruplex, ſcilicet copulatiuus, diſiunctiuus, copulatus, & diſiunctus. Vnde deſcenſus copulatiuus eſt, quo vt ſic deſcendendo, ſub infertur vna propoſitio hypothetica copulatiua, compoſita eſt omnibus ſingularibus illius termini ſupponentis, virtute cuius deſceuditur. Deſcenſus diſiunctiuus eſt, vbi in deſcendendo ſubinfertur vna diſiunctiua: compoſita ex omnibus ſingularibus illius termini ſupponentis: virtute cuius deſcenditur. Sed deſcenſus diſiunctus eſt, vbi in deſcendendo ſubinfertur F vna propoſitio categorica de diſiuncto extremo, compoſita ex omnibus ſingularibus illius termini ſupponentis, virtute cuius deſcenditur. Sed deſcenſus copulatus eſt, quando in deſcendendo ſubinfertur vna propoſitio categorica de extremo copulato, compoſita ex omnibus ſingularibus illius termini ſupponentis, virtute cuius deſcenditur. Quinto nota, quod ſub termino, ſub quo poteſt fieri deſcenſus copulatiuus, poteſt fieri deſcenſus diſiunctiuus, & diſiunctus, & quando copulatus: ſed non econtra: cuius ratio eſt: quia ad propoſitionem copulatiuam ſequitur propoſitio diſiunctiua compoſita: ex conſimilibus terminis: vt bene ſequitur: iſte homo currit, & iſte homo currit: ergo iſte homo currit, vel iſte homo currit. Etiam ad propoſitionem diſiunctiuam ſequitur

Deſcenſus arguitiuꝰ duplex eſt.

propoſitio categorica de extremo diſiuncto: vt bene ſequitur: G iſte homo currit, vel iſte homo currit: ergo iſte homo, vel iſte homo currit. Sed ad propoſitionem de diſiuncto extremo non poteſt fieri gratia formæ deſcenſus diſiunctiuus, neque copulatiuus, neque copulatus: vt non ſequitur: omnis homo eſt hoc animal vel hoc animal, & ſic de alijs: ergo omnis homo eſt hoc animal, vel omnis homo eſt hoc animal: nec etiam ſequitur: ergo omnis homo eſt hoc animal, & omnis homo eſt hoc animal. Etiam non ſequitur; omnis homo habet hoc caput, vel hoc caput: ergo omnis homo habet hoc caput, vel omnis homo habet hoc caput. Etiam ſub termino, ſub quo poteſt fieri deſcenſus copulatus: non poteſt fieri gratia formæ deſcenſus diſiunctus, neque diſiunctiuus, neque copulatiuus: vt non H ſequitur: nullum caput habet iſte homo, & iſte homo: ergo nullum caput habet iſte homo, vel iſte homo: nam prima eſt vera, & ſecunda falſa. Et aduerte, quod iſte deſcenſus copulatus fit ſub termino ſupponente confusè tantum, & primo ſub termino ſupponente confusè tantum ratione ſigni collectiui, cuiuſmodi eſt, omnes: vt, omnes apoſtoli Dei ſunt duodecim: ibi, Apoſtoli Dei, ſupponit confusè tantum, ſub quo fit deſcenſus copulatus: vt omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim: ergo iſti apoſtoli Dei, & iſti apoſtoli Dei; & ſic de alijs ſunt duodecim. Fit etiam ſub prædicato propoſitionis excluſiuæ, vbi dictio excluſiua tenetur gratia pluralitatis: vt tan-

A vt tantum quinq; ſunt prædicabilia: ibi prædicabilia, ſupponit confuſè tantum, ſub quo fit deſcenſus copulatus: vt tm̄ quinque ſunt prædicabilia: ergo tm̄ quinq; ſunt iſta prædicabilia, & iſta prædicabilia. Fit ēt iſte deſcenſus copulatus ſub termino, ſupponente confuſę tm̄ ratione duorum ſignorum: quorum primum eſt negatiuum, & ſecundū affirmatiuum, vt nullum caput habet omnis homo: hō ibi ſupponit confuſè tantum, & ſub eo licet fieri deſcenſus copulatus, vt prius viſum eſt. Deſcenſus mixtus eſt, qui componitur ex disiunctiuo, & copulatiuo, & fit ſub termino ſupponente confuſè & diſtributiuè, diſtributione incompleta & imperfecta. Pro

Sup. pagina. 129.

B cuius declaratione eſt aduertendum, quod aliquis terminus dicitur ſupponere confuſè & diſtributiuè dupliciter Vno modo diſtributione completa: alio modo diſtributione incōpleta. Vnde terminus dicitur ſupponere confuſè & diſtributiuè diſtributione completa & perfecta, qui ſic ſupponit, ꝙ remoto ſigno cōfuſiuo; ratione cuius ſupponit confuſè & diſtributiuè; ſupponit determinate: vt omnis homo currit, remoto omnis homo ſupponit determinate, & ſub tali fit deſcenſus copulatiuus. Sed terminus dicitur ſupponere diſtributiuè diſtributione incompleta & imperfecta, qui ſic ſe habet, quod remoto ſigno confuſiuo, ratione cuius ſupponit confuſè & diſtributiuè: ſupponit confuſè tantum, vt ad equitandum nō requiritur equus, ſupponit confuſè & diſtributiuè, diſtributione incompleta, & imperfecta:

C quia remoto ly non, ratione cuius diſtribuitur: tunc ſupponit confuſè tantum, & ſub tali fit deſcēſus mixtus, niſi appellatio impediat, vt ad equitandum nō requiritur equus: ergo ad equitandum non requirit iſte equus, vel iſte equus, & ad equitandum non requiritur iſte equus vel iſte equus. Et ſimiliter poſſet dici de iſta: ego non promitto tibi equuū, ſic quod ly equū ſupponit cōfuſè & diſtributiuè, diſtributione incompleta & imperfecta, & poteſt fieri deſcēſus mix⁹, niſi appellatio impediat: quia ly equū appellat ſuam rationem formalem, & videtur quod ſit neceſſe ponere talem deſcenſum, vel negare duas regulas logicales. Prima, quòd negatio diſtribuit terminum ſequentem, cōmuniter tentum. Secunda, q̄d

D terminus diſtribuibilis in vna contradictoriarum non diſtributus, debet diſtribui in alia, niſi ſit determinatio accepta vnica acceptione cum ſuo determinabili. Et ſi quis dicat iſte deſcenſus eſt nugatorius: quia ſecūda pars illius deſcenſus nihil facit. Dico quòd verū eſt quo ad veritatem, ſed bene facit quò ad formam deſcenſus copulatiui, qui nō eſt formalis ſub quolibet termino ſupponente confuſè & diſtributiuè, ſed ſolum ſub termino ſupponēte confuſè & diſtributiue diſtributione incōpleta, & imperfecta. Et aduerte, quòd de ſuppoſitione iſtius termini, equum, non promitto tibi equū, eſt cōtrouerſia inter Doctores: nam dicunt aliqui, quòd ſupponit cōfuſe tantū, ſicut in iſta, ego promitto tibi equum; & quòd negatio, impediatur per ſignum

Instantia.

Digitized by Google

E ſpeciale confuſiuum. Etiam eſt controuerſia de iſta, ego promitto tibi equum: nam dicunt aliqui, quòd ly equũ ſupponit ſimpliciter pro equo in communi. Sed iſta opinio non eſt multum communis: ideo dicunt alij, qđ ſupponit confusè tantum: & iſti diuerſificantur ad inuicẽ: Nam dicunt aliqui: quòd promittendo equum, omnẽ equum promitto: ita quòd bene ſequitur, ego promitto tibi equum: ergo omnem equum tibi promitto, & bene etiam ſequitur: ego promitto tibi equum: ergo equũ tibi promitto, & iſti ſic probant ſuam opinionem; quia promittendo equum, promitto aliquid vel nihil. Dicunt alij de alia opinione, quod promitto aliquid. Contra: quia iſta eſt vera: nihil ꝓmitto, concedunt: etiam iſta, nullum equũ promitto concedunt, & cũ dicitur: ergo ſi iſta ſit vera, nullum equum promitto, ſequitur quòd ero abſolutus dando aliquid, quod non debeo; quia dando iſtum equum, ero abſolutus & tamen iſtum equum non debeo; concedunt quod ſunt abſoluti, dando quod non debent. Probant vlterius, quòd bene ſequat: promitto tibi equũ, ergo omnẽ equum tibi promitto; quia dando tibi iſtũ equũ, ego ero abſolutus, & iſtum equum, & alium equũ, & ſic de alijs; ergo oẽm equũ tibi promitto. Dicitur negãdo conſequentiam; quia iam dicitur, quod ero abſolutus, dãdo aliquid, quod non debeo. Cõtra; ſi tu dicis coram iudice, ꝙ tu nihil debes mihi, eris abſolutus; ergo illa erit falſa, nihil debeo. Dico, quod ſi dicam iſtã; nihil debeo tibi corã iudice: ego nõ ero abſolutus, niſi dicam iſtã, ꝙ ego non debeo aliquid. Item bene ſequitur, debeo tibi equũ: ergo à me debetur tibi equus; conſequentia patet ab actiuo ad paſſiuum, & vltra à me debetur tibi equus, ergo equus debetur tibi à me. Patet conſequẽtia, quia añs & conſequẽs ſunt ex eiſdem extremis, & hñt eandẽ cãm veritatis: nã ſicut ad iſtã; à me debeť tibi equus, ſufficit quod extrema pro eodẽ ſupponant: ita ad iſtã equus debetur tibi à me. Reſpõdetur quod hoc non ſufficit præcisè ad iſtam; equus debetur tibi à me: ſed quod vnum ſuppoſitũ ſubiecti, ſit vnum ſuppoſitũ prędicari: modo nullus eſt equus, qui debeatur tibi à me. Item bene ſequitur, debeo tibi equũ: ergo omnem equum debeo: quia promittẽdo equũ omnem equũ promitto: ergo debendo tibi equum, omnem equũ debeo, cõſequentia eſt nota: & antecedẽs probať, quia promiſſio eſt actus voluntatis, qui non ſit niſi ſecũdum aliquam rationẽ, ſed promittendo equum, promiſi ſecũdum propriã rationẽ equi, quæ conuenit omni equo: quia ſecũdum talem omnem equũ ſignificat. Reſpondetur primo, quod talis ratio, ſeu conceptus ſignificat indiſiũctim, vel copulatim oẽm equum, & diſiunctim cõuenit omni equo: ſed nõ diſiunctiuè. Dico vlterius, ꝙ tua ꝓmiſſio ſit ſecundũ aliq̃ ratione, illi, vel illi equo cõuenientẽ; ſed nõ iſti equo conuenientem, vel iſti equo conuenientem; nã qñ dř equum ꝓmitto, denotatur quod actus ꝓmiſſionis ſit ad omnem equum diſiũctiuè, & pro aliquo vno verificetur ꝓmiſſo, ſed dicẽ-

Notandum.

F

G

H

do:

A do:promitto tibi equum,non re quiritur hoc: Et cum dr̃ ad hoc, quòd iſta ſit vera:equum tibi pro mitto, ſufficit promittere equũ ſcd̃m rõnem propriã equi,vel ſe cũdũ aliã:ergo ſi promittã tibi equũ ſecundum rõnem propriã equi:ergo equũ tibi promittam: quia promittã tibi equum ſcd̃m propriam rõnem,vel aliam. Dr̃, quod ad hoc quod iſta ſit vera, equum tibi promitto:nõ ſufficit quod promittã tibi equũ:ſed qđ rõ propria equi vel alia cadat ſupra aliquod determinatũ ſuppoſitum. Sed quod non ſequatur: promitto tibi equum:ergo oẽm equum tibi promitto: probatur: quia tũc ſequitur quod oportet, qđ darem tibi oẽm equum, ante quã eſſem abſolutus:quia nullus abſoluitur a debito,niſi ſoluat ea, quæ debet: ſed oẽm equum tibi

Sc. li. 4. d. 15. q. 1. 3. 4.

B dẽt:igitur: Rñdent negando,qđ non poſſim abſolui a debito, niſi oẽ illud ſoluam. quod debeo: ſed ſufficit, quod aliquo modo vel aliquid ſoluam, cui vel quib. conuenit ratio,ſecundum quam facta eſt obligatio. Secundo ſic: ſi promittẽdo equum,oẽm equũ deberem. ſequitur quod equum regis Franciæ tibi deberẽ: quod eſt falſum:quia ad illum ſoluendum me non obligaui. Rñdent, quod equum regis Franciæ tibi debeo:& ad ipſum ſoluendũ me obligaui:& iõ ſi illum haberem, & traderem tibi, ſoluerem ſibi: tñ cum hoc ſtat: quod nõ debeo ſibi equum regis Frãciæ,nec me obligaui ad ſoluendum equum regis Franciæ: nec poteſt ipſum petere,niſi diſiunctione ad alios equos: quia non me obligaui ad ſoluendum equum regis Franciæ ſecundum illam rationem,

C ſcd̃m q̃ dr̃ equus regis Franciæ: ſed obligatio fuit facta ſcd̃m rõnem ſpecificam,conuenientem oĩ equo. Tertio ſic:quia ſic arguẽdo, promitto tibi equum: ergo equum tibi promitto:arguitur a termino ſupponente cõfuſe tm̃, ad ipſum ſupponentem determinate, remanente ſigno confuſiuo:ergo non bene ſequitur. Item ſic arguendo, promitto tibi equum: ergo omnem equum tibi promitto: arguitur a nõ diſtributo ad diſtributum:igitur. Reſpõdent quod terminus dr̃ ſupponere confuſè tm̃ dupliciter. Vno modo ſcd̃m diſtributionem termini præcedentis: & ſic non valet cõſequentia:vt non ſequitur, oĩs hõ eſt aĩal, ergo aĩal eſt omnis hõ. Aliomõ dr̃ ſupponere cõfuſe tm̃, rõne alicuius ſigni ſpecialis cõfuſiui: ſic qđ ſub eo non põt fieri deſcenſus, nec copulatiuus,nec diſiunctiuus:& tunc nõ eſt inconueniens arguere a tali

D termino ſupponente confuſè tm̃ ad ipſum præcedentem ſupponẽtem determinate. Dñt vlterius, quod a non diſtributo ad diſtributum eſt aliqñ bona conſequẽtia & materialis,vt in propoſito; & ponunt iſti duas regulas. Prima, quod a termino appellante ſuam propriam rationem, ad ipſum non ſic appellantem,eſt bona conſequentia:dummodo non ponatur terminus importans negationem:vt bene ſequitur, cognoſco venientem: ergo venientem cognoſco, quia impoſſibile eſt,añs eſſe verũ ſine conſequente: ſed non ſequitur, ego ignoro hoĩem: ergo hoĩem ignoro: qa ignoro ĩportat negõnẽ. Scđa regula: à termĩo nõ appellãte ſuã rõnẽ formalem ſub diſiunctione,

E ad omnem alium terminum præciſe appellantem ſuam ... rōnē, non valet conſequentia: niſi eſſet terminus importans negationē: vt non ſequitur, venientē cognoſco: ergo cognoſco venientem: licet bene ſequatur, lectionem ignoro: ergo ego ignoro lectionem: propter negationem, quam includit, ignoro, & propter vtraſque rationes & earum defenſiones, ambę opiniones, videntur multum probabiles. & vltima multum videtur eſſe ſubtilis, quam multi moderni tenēt. Sequuntur regulæ de deſcenſu. Prima: ſub termino ſupponente diſcrete, non poteſt fieri aliquis deſcenſus. Cuius ratio eſt: quia deſcēſus debet fieri per inferiora: ſed terminus diſcrete tentus, non habet inferiora: igitur. Et ſi quis dicat: iſte terminus

Regulæ de deſcenſu.

F homines, in iſta propoſitione, iſti homines currunt, ſupponit diſcrete: & tamen ſub eo poteſt fieri deſcenſus: quia bene ſequitur: iſti homines currunt: ergo iſte homo currit, & iſte homo currit, & iſte homo currit. Reſpondetur, quod ibi non eſt deſcenſus: quia deſcenſus fit a ſuperiori ad inferius: modo iſte terminus homines, non eſt ſuperius ad iſtos terminos, iſte homo & iſte homo, cum non poſſit de ipſis prædicari. Et ſi quis iterum dicat, ly homines ſupponit pro plurib. diuiſim: quia demonſtratis quatuor hominibus, de quibuſcunque duobus illorum quatuor verum eſt dicere: iſti ſunt iſti homines iſti ſunt iſti homines. Dicitur quod verum eſt ęquiuoce: quia alius eſt actus demonſtratiuus, per quem demōſtrantur alii duo homines, & alius per quem demonſtrantur alii duo homines. Ex quo ſequitur, quòd eſt poſſibile aliquem terminum ſupponere pro pluribus æquiuoce ſecundum eundem conceptum formalem: Nam in iſtis duabus propoſitionibus: iſte homo currit, & iſte homo currit, demonſtrando per ly iſte in prima Socratem, & in ſecunda Platonem: tunc ly homo ſecundum eundē conceptum communem & ſpecificum, repreſentatiuum omnium hominum: ſupponit pro Socrate & Platone ęquiuoce: & hoc propter diuerſitatem actuum demonſtrandi ſibi coniunctorum. Secūda regula: ſub quolibet termino communiter tento, quantum eſt ex ſe, poteſt fieri deſcenſus; dummodo habeat plura ſuppoſita, & dummodo poſſit ſingularizari. Notanter dicitur dummodo habeat plura ſuppoſita, quia ſi non haberet plura ſuppoſita, proprie non poſſit fieri deſcenſus, vt ſunt iſti termini, mūdus, ſol: ſub quibus non fit deſcēſus. Et ſi quis dicat, dicendo: phęnix pōt eſſe, phęnix non habet niſi vnum ſuppoſitum: & tamen poteſt fieri deſcenſus ad fenicē, qui fuit, & ad fenicem qui eſt: & ad fenicem qui erit: cum fenix ibi amplietur. Reſpondetur, ꝙ fenix, ibi non ampliatur, quia ad hoc quod aliquis terminus amplietur, oportet quod habeat ſuppoſita, correſpondentia illis differentiis temporum. Dr̄ notanter, dūmodo poſſit ſingularizari: propter verba adiectiua, quæ non poſſunt ſingularizari: vt Socrates currit: ibi ſub ly currit nō poteſt fieri deſcenſus; cum ad ly currit non poteſt addi ſignū ſingulare. Dicebatur etiam notanter

G

H

ter

A ter quantum eſt de ſe, quia pp variationem appellationis non pt fieri aliquādo deſcenſus, vt ego cognoſco venientem: ibi ſub ly venientē, qui eſt terminus cōis, non fit ꝓprie deſcenſus, q̄a non ſequitur cognoſco venientē: ergo cognoſco hūc venientē, vel huc venientē, quia deſcenſa pōt eē vera, deſcendente exiſtēte falſa. Dicunt tamē aliqui. ſ. Buridanus & Dorp. ꝙ bene poteſt ſic deſcendi; cognoſco venientem, ergo hunc venientem, vel huc venientem cognoſco. Tertia regula, cauendum eſt, quod quando fit deſcenſus ſub aliquo termino, ꝙ alij termini, ſub quibus non fit deſcenſus, non ſtent pro pluribus neque pro paucioribus in deſcendentibus, quam in B deſcenſa. Vnde ad hoc quòd bene deſcendatur ſeruandæ ſunt aliquæ cautelæ. Prima quod nullus terminus debet aliter appellare in deſcendentibus, quàm in deſcenſa. Secunda; quòd nullus terminus debet aliter reſtringi in deſcendentibus, quam in deſcenſa. Tertia; quòd nullus terminus debet aliter ampliari in deſcendentibus, quàm in deſcēſa. Quarta; quod termini, ſub quibus fit deſcenſus, non accipiantur pro pluribus in deſcendentibus, quàm in deſcēſa; ideo non ſequitur, omne animal, quod non eſt homo, eſt irrationale: ergo omne animal, quod non eſt iſte homo, eſt irrationale; & omne animal, quod non eſt iſte homo, eſt irrationale; nam deſcenſa eſt vera, & deſcendentes falſæ; & hoc propter hoc quòd ly animal accipitur pro pluribus in deſcendentibus, quam in deſcenſa. Similiter non ſequitur, quilibet aſinus C cuiuslibet hominis currit; ergo quilibet aſinus iſtius hominis currit, & quilibet aſinus iſtius hominis currit, quia in aliquo caſu deſcenſa poteſt eſſe vera, deſcendentibus exiſtentibus falſis, vt poſito caſu, quòd ſint tantum tres homines, & quod illis tres homines habeant tres aſinos communes, qui currant, & quilibet habeat vnum ſpecialem, qui non curtat; tunc iſta eſt vera, quilibet aſinus cuiuslibet hominis currit, & tamen deſcendentes ſunt falſæ, ſcilicet iſtæ ergo quilibet aſinus iſtius hominis currit, & quilibet aſinus iſtius hominis currit, & hoc eſt propter hoc, quòd aſinus, accipitur pro pluribus in deſcendentibus, quàm in deſcenſa. Etiam propter talem defe- D ctum non ſequitur, omne animal præter hominem eſt irrationale, ergo omne animal præter hunc hominem eſt irrationale. Etiam non ſequitur omne animal videns omnem aſinum, eſt homo, ergo omne animal videns hunc aſinum, eſt homo, quia in aliquo caſu ſtat antecedens eſſe verum, & conſequens falſum, nam ponendo caſum, quod ſint tantum tres aſini, quos ſolum videat homo, & quod tamen quilibet aſinus videat ſe, tunc iſta eſt vera, omne animal videns omnem aſinum, eſt homo, & iſta eſt falſa, omne animal videns hunc aſinum, eſt hō, quia ipſemet aſinus videt ſe, qui non eſt homo. Vnde propriè, debet ſic fieri deſcēſus: omne animal, quod non eſt hō, eſt irrationale: ergo oē aīal qđ non eſt hō, & iſte hō, eſt irrationale, & omne

E & omne animal quod nō eſt iſte homo, eſt irrationale. Aliqui tñ dicunt, quod in deſcendēdo ſub ly homo oportet deſcendere ſub ly animal; demonſtrando ſolum animalia bruta: vt omne animal quod non eſt homo, eſt irrationale: ergo hoc animal quod non eſt iſte homo, eſt irrationale, & hoc aĩal quod nō eſt iſte homo, eſt irrationale. Et proportionabiliter dicatur de alijs, vt de iſta: omne aĩal præter hominem eſt irrationale, ergo omne aĩal præter hunc hominem, & hunc hominem eſt irrationale, vel ſic: hoc animal aliud ab hoc homine eſt irrationale, & hoc animal aliud ab hoc homine eſt irrationale, ſemper demonſtrando per ly hoc animal brutum. Et propter ignorantiam illius deſcenſus multi dixerunt, quod ſub ly F hominem non poterat fieri deſcenſus: quia ſupponeret ſimpliciter, quod non eſt verum: ſed ſupponit confuſe, & diſtributiue. Etiam dicatur de iſta: omne differens ab ente non eſt: deſcendendo ſub ly ente: quia non ſequitur: ergo omne differens ab hoc ente: non eſt, ſed oportet ſic deſcendere, ergo omne differens ab hoc ente, & hoc ente, non eſt. Sed nūc reſtat paruum dubium, quomodo debet fieri deſcenſus ſub ly hominis in iſta propoſitione, quilibet aſinus hominis currit: quia terminus hominis ſupponit confuſe & diſtributiue, ex regula omnium logicorum, ꝙ aggregatum ex recto & obliquo recto præcedente, cui immediate additur ſignū vniuerſale, ſupponit confuſe & diſtributiue: nō poteſt. n. ſic deſcendi: ergo quilibet aſinus iſtius hoīs currit: & quilibet aſinus iſtius hominis currit: quia ſtaret añs eſſe verum, cōſequēte exñte falſo in aliquo caſu, vt poſito caſu, ꝙ ſolum tres homines habeant aſinos, qui currāt, & alij homines non habeāt, tunc iſta communiter conceditur: quilibet aſinus hoīs currit, & tñ aliquæ deſcendentes ſunt falſæ: quia veniendo ad hoīes, qui non habent aſinum: tunc iſta eſt falſa: ergo quilibet aſinus iſtius hoīs currit, quæ eſt vna affirmatiua, cuius ſubiectum pro nullo ſupponit. Vnde pro reſponſione eſt aduertendum, quod de ſuppōne illius termini hoīs in prædicta propōne, eſt controuerſia inter doctores. Dicunt aliqui ꝙ ly hominis ſupponit confuſe tantum, & ꝙ ſub eo dēt fieri deſcenſus diſiunctus: & cum hoc dñt: ꝙ totum aggregatum ſupponit confuſe & diſtributiue: nec hoc H eſt inconueniens, & totum ſupponat alia ſuppoſitione a ſuis partibus: nam illud diſiunctum Socrates vel Plato currit, ſupponit cōiter, & tñ partes ſupponunt diſcrete: & hoc eſt multum probabile. Alij dicunt, quod ſupponit confuſe, & diſtributiue ſecundū quid i. reſtricte, & dicūt, ꝙ ſicut ly aſinus reſtringit per ly hominis, ita ꝙ ly hominis reſtringitur per ly aſinus, ad ſtandum ſolum pro hoībus habentibus aſinum ſeu aſinos: ita quod ſenſus, quilibet aſinus hominis habentis aſinum currit: & tunc non oportet deſcendere niſi pro hominib. habentibus aſinū. Sed hoc eſt multum difficile videre, quo rectus ille reſtringat obliquum: cum hoc non fiat propter modum conſtituendi, neque propter aliquem modum ſignificandi: neque vñ

quod

A quod fiat per aliquam regulam reſtrictionum: ideo videtur eſſe vnum purum volũtarium. Ideo dicunt alij quod ſupponit confuſè, & diſtributiuè ſimpliciter pro quolibet homine, & dicunt quod ſub eo in tali propoſitione non oportet, quod fiat deſcenſus: ſed ſufficit, quòd ſub eo, vel ſub alio conſimiliter ſupponente, fiat deſcenſus copulatiuus: Ideo dant talem regulam, quod non oportet, quod ſub quolibet termino communiter tento, habente ſuppoſita, & ſingularizabile, poſſit fieri deſcẽſus, & hoc maximè eſt in terminis ſupponentibus per ſigna reſtrictionis, & diſtributionis, vt in iſta, aſinus cuiuslibet hominis currit: nullum aliud a vero eſt verum: ecce quomodo ſub ly hominis

B (vt dicunt) non poteſt fieri deſcenſus: quia ly aſinus, ſub quo non fieret deſcenſus, acciperetur pro tot, & æqualibus in deſcendentibus & deſcenſa, vt aſinus cuiuslibet hominis currit: ibi aſinus accipitur pro omni aſino cuiuslibet hominis, & in deſcendendo: dicendo ergo aſinus iſtius hominis currit, & aſinus iſtius hominis currit, ibi aſinus, accipitur ſolum pro aſino vnius hominis. Etiam in iſta, nullum aliud a vero eſt verum; ibi aliud ſupponit pro illo, quod non eſt verum: ſed dicendo: ergo nullum aliud ab hoc vero eſt verũ, ſupponit pro omni illo, quod nõ eſt hoc verum, & ſic non accipitur vniformiter. Probant hoc etiam: quia in iſta propoſitione: tantum ſubſtantia non eſt accidens ibi accidens ſupponit determinate & tamen ſub eo non poteſt fieri deſcenſus diſiunctiuus, vt non ſequitur, tantum

C ſubſtantia non eſt accidens: ergo tantum ſubſtantia nõ eſt hoc accidens, vel tantum ſubſtantia non eſt hoc accidens, cum deſcendentes ſint falſæ, & deſcenſa vera. Et quod ſupponat determinate probant: quia quando duo ſigna diſtribuentia cadunt ſupra aliquem terminum in propoſitione indefinita, ſingulari, vel particulari: tunc debet ſupponere determinate. Alia regula. in deſcendendo ſub termino ſupponente confuſè & diſtributiuè, reſpectu termini ſupponentis determinate, debet addi in deſcendentibus alijs a prima, relatiuum identitatis, vt non homo eſt animal, ſic debet deſcendi ſub ly animal, ergo homo nõ eſt hoc animal, & idem homo non eſt hoc animal, & idem ho-

D mo non eſt hoc animal, & tandem deuenietur ad vnã falſam. Similiter dicatur de iſta: quidam homo eſt omnis homo. Similiter hominis quilibet aſinus currit. Etiam hominis quælibet pars eſt in ſcholis. Alia regula, in deſcendendo ſub ſubiecto exceptiuæ, oportet mutare ly præter, in aliud ab, vt omne animal præter hominem eſt irrationale, ergo omne illud animal aliud ab homine eſt irrationale, & illud animal aliud ab homine, eſt irrationale, demonſtrando ſolũ per ly illud animal brutum. Ex quo ſequitur, quòd nõ poteſt deſcendi ſub termino ſupra quẽ cadit dictio exceptiua, niſi prius deſcendatur ſub alio termino. Vel poteſt dici, quòd ſic debet deſcendi, ergo omne animal præter hominem, & hũc hominem, eſt irrationale, vt viſum

Supra car. 129. H. 136. H. 175. 6.

E ſum eſt in ſũmulis. Alia regula, ſub terminis propoſitionũ hy- potheticarum propriè non dēt fieri deſcenſus: quia ex vero ſe- quereť falſum: vt iſta eſt vera, ſi omne aĩal currit, omne aĩal mo uetur. Et rō huius eſt: quia non oportet, ꝙ ſi ad aliquã propoſi- tinem ſequatur alia propoſitio, ꝙ ad ſingularẽ illius ſequatur il- la propoſitio, vel ſi fiat deſcen- ſus debet primo fieri deſcenſus copulatus ſub vno termino: vt ſi oẽ aĩal currit: & illud aĩal cur- rit, & illud aĩal currit, & ſic de alijs: ergo oẽ aĩal moueť: & ſic poſſet fieri deſcenſus. Alia regu la: qñcunq; deſcenditur ſub ter- mino ſupponẽte cõfusè, & diſtri butiuè, quẽ ſequiť terminus ſup ponens confusè tm̃, & illum ter minũ ſtantẽ confusè tm̃, ſequiť

F alius terminus ſupponens confu sè & diſtributiuè, tunc qñ deſcẽ ditur ſub termino ſtante cõfusè & diſtributiuè, oportet ꝙ termi- nus, qui ſtabat confusè tm̃, etiã ſtet cõfusè tm̃ in deſcendentib. vt, omni tp̃e animal eſt omnis homo: iſta eſt vera, cũ iſta ſit ve ra: omni tempore oĩs homo eſt animal: per regulam Logicorũ: qñ ſunt duæ propoſitiones con ſtitutæ ex conſimilibus termi- nis, eodem modo ſupponentib. eiuſdẽ quantitatis, ſi vna eſt ve- ra, reliqua eſt vera: ſed iſtæ ſunt huiuſmodi, igitur. Nec valet di- cere, ꝙ in iſta, omni tp̃e animal eſt oĩs homo, prædicatur vniuer ſale vniuerſaliter ſumptum: qa vniuerſale vniuerſaliter ſumptũ, pōt prædicari de termino ſuppo nente confusè tm̃: vt iſta eſt ve- ra, homo eſt omnis hõ: vt patet intuenti, ideo deſcendendo ſub ly tempore in iſta, omni tempo re animal eſt omnis homo, non G oportet ſic deſcendere: ergo in iſto tẽpore animal eſt omnis ho mo, & in iſto tẽpore animal eſt oĩs homo, &c. quia iſtæ ſunt fal- ſæ, & tota cauſa eſt, quia termi- nus, qui ſtabat cõfusè tm̃ in de- ſcenſa, non ſtat confusè tantũ in deſcendentibus, ſed determina te, ſcilicet ly animal: ideo debet ſic deſcendi: ergo in iſto tẽpo- re omnis homo eſt animal, & in iſto tempore oĩs homo eſt ani- mal. Similiter dicatur de iſta: ſẽ- per homo non eſt animal, quæ eſt vera: quia æquiualet iſti, om ni tẽpore omne animal homo non eſt, quæ eſt vera. Alia regu- la; quando in aliqua propoſitio- ne ponuntur duo termini ſuppo nentes confusè & diſtributiuè, diſtributione ſigillata in termi- H nis abſolutis, idest non relatiuis: ad deſcendendum ſub primo, o- portet ſecundum in propria for ma manere: ſed in deſcendendo ſub ſecundo, oportet capere vnũ ſuppoſitum primi, & inducere in omnibus alijs ſecundi termi- ni, vt capta iſta propoſitione, oĩs homo eſt oĩs homo: ſi velimus deſcendere ſub ſubiecto, ſic de- bemus deſcendere: ergo iſte ho- mo eſt oĩs homo, & iſte hõ eſt oĩs hõ: ſed ſi velimus deſcende- re ſub prædicato, oportet capere vnũ ſuppoſitũ primi: vt ſic dicať ergo iſte hõ eſt iſte homo, & iſte idẽ homo eſt iſte homo: & iſte idẽ homo eſt iſte hõ. Alia regu- la; ſub termino ſupponente de- terminatè, debet fieri deſcenſus diſiunctiuus; & hoc ſi talis ter- minus habeat plura ſuppoſita; & *Supra* quod poſſit ſingularizari; vt ſu- *car. 125* perius viſum eſt. Sed circa hoc *C.* peteret aliquis quomodo debẽt *Dubiũ*

fieri

A

fieri deſcenſus ſub iſto termino copulato, homo & aſinus currit? Reſpondetur primo, quòd tale copulatum, & omne copulatũ ex terminis communibus ſupponentibus, ſupponit cõiter; non quidẽ pro aliquo; quia nihil eſt, de quo poſſit verificari illud copulatũ, ſed ſupponit cõiter pro pluribus; & de pluribus ſeorſum poteſt prędicari; vt iſta eſt vera, iſte homo, & aſinus eſt homo, & aſinus; & iſte homo, & iſte aſinus eſt homo, & aſinus, & debet ſic deſcẽdi, homo, & aſinus currunt: ergo iſte homo, & iſte aſinus currũt; vel iſte homo & iſte aſinus currunt; vel ſic, ergo iſti currunt, demonſtrando per ly iſti, hominẽ, & aſinũ: vel iſti currunt, demonſtrando per ly iſti, hoĩem, & aſinũ. Aduerte etiã, ꝙ copulatum ex termino diſcreto

B

& termino cõmuni, ſupponit cõmuniter; vt Socr̃es, & homo currunt: illud copulatum ſupponit cõmuniter, & poteſt verificari de pluribus ſeorſũ: vt iſta eſt vera, Socr̃es, & iſte homo ſunt Socrates: & homo, & Socr̃es, & iſte hõ ſunt Socr̃es, & homo; demõſtrando per ly iſte ſemper vnũ aliũ hominem a Socr̃e. Ex quo ſequitur, quòd tale copulatũ ſupponit cõiter pro omni aggregato ſeu copulato ex Socr̃e, & alio hoĩe: puta pro Socr̃e, Platone & pro Socr̃e, & Petro. & põt etiã ſic verificari, iſti ſunt Socr̃es, & homo: demõſtrando per ly iſti, aggregatum ex Socrate, & alio homine: & debet ſic deſcendi: ergo Socrates, & iſte homo currũt, vel Socr̃es, & iſte homo currunt, & ſic de alijs: vel ſic, ergo iſti currunt, vel iſti currunt: demonſtrando per ly iſti, aggregatum ex Socr̃e, & alio homine.

C *Inſtantia.*

Et ſi quis dicat, iſta propoſitio: Socr̃es, & hõ currunt: nõ poteſt fieri vniuerſalis: ergo ſubiectũ nõ ſupponit cõiter. R̃ndetur, ꝙ immo põt fieri vniuerſalis ſic: oĩs hõ, & Socr̃es currunt: & põt ẽt fieri deſcẽſus copulatiuus: ſic, ergo iſti currũt, & iſti currũt, & ſic de alijs: demonſtrando per ly iſti aggregatũ ex Socr̃e, & alio hoĩe. Sed quæreret aliquis de ſubiecto huius propoſitionis, Socr̃es, & Plato currunt. Reſpondetur, ꝙ tale ſubiectum ſupponit diſcretè, licet pro pluribus complexiue ſupponat: & ſub eo non licet fieri deſcẽſum: quia ſub termino ſupponente diſcretè, non poteſt fieri deſcenſus.

Quęſitum.

Sed quęreret aliquis de ſubiecto diſiũcto: pro quo ponuntur aliquæ propoſitiones.

D *Regula de ſubiecto diſiũcto.*

Prima: diſiunctum compoſitum ex terminis diſcretis, ſupponit cõiter; vt Socr̃es vel Plato currit: illud diſiunctum ſupponit cõiter: quia poteſt prædicari de pluribus ſeorſum: vt iſta eſt vera, Socr̃es eſt Socrates vel Plato; Plato eſt Socrates vel Plato; & ſub eo poteſt ſic deſcendi; ergo iſte vel Plato currit: vel iſte vel Socr̃es currit; demõſtrando per ly iſte alterum illorum. Secunda propoſitio; diſiunctum ex terminis communibus, ſupponit communiter: & ſub eo poteſt fieri deſcenſus: vt homo vel aſinus currit; & poteſt ſic deſcẽdi: ergo iſte homo vel iſte aſinus currit, vel iſte homo vel iſte aſinus currit, vel ſic, ergo iſte vel iſte currit, vel iſte vel iſte currit: demonſtrando per vnum iſte, hominem, & per aliud aſinum. Et ſi quis petat de iſto ſubiecto, Socrates vel

chimę-

E chimera currit, qualiter ſupponit. Reſpōdetur, quod ſupponit cōiter. Et ſi quis dicat, ſupponit ꝓ vno ſolo, puta pro Socrate, & qualiō pt ſupponere pro chimera cū nihil ſit. Reſpōdetur, ꝙ verū eſt, ꝙ ſupponit pro vno ſolo: ergo non ſupponit communiter, negatur conſequentia: quia ex parte ſui modi ſignificandi vel acceptionis ſuæ non repugnat ſupponere pro pluribus: quod ſufficit ad hoc, qđ ſupponat communiter; & poteſt fieri deſcenſus proportionabiliter disiunctiuus, ſicut in alijs. Sed quæreret aliquis, quomodo debet fieri deſcenſus ſub ſubiecto huius ꝓpoſitionis: omne animal ſi eſt rudibile, eſt aſinus: ſupponendo, ꝙ ipſa ſit vna de conditionato ſubiecto. Dico primo, ꝙ de ſuppoſitione talis ſubiecti, eſt cōtrouerſia inter doctores. Nam dicunt aliqui, ꝙ ſupponit confuſe, & diſtributiue pro omni illo, de quo eſt verum dicere, ꝙ eſt animal ſi eſt rudibile: & ſic ſupponit pro quolibet ente, & etiam pro non ente: quia de quolibet tali verū eſt dicere, ꝙ eſt aĩal ſi eſt rudibile. Et ſic dicunt, ꝙ non eſt incōueniens aliquod cōditionatum ſupponere pro ente, & nō ente, ſicut ibi tale; nam verum eſt dicere de aſino, quòd eſt aĩal, ſi eſt rudibile: & etiā de chimera verū eſt dicere, quod eſt aĩal, ſi eſt rudibile. Et dicūt vltra, ꝙ ad hoc ꝙ propoſitio affirmatiua, in qua prædicatur aliquod conditionatum: ſit vera, non requiritur, ꝙ ſubiectum pro aliquo ſupponat; ideo iſta eſt vera: chimera eſt animal, ſi eſt rudibile, & tamen ſubiectum pro nullo ſupponit: immo etiam importat rationem

Dubitatio.

impoſſibilem, & eſt communis opinio fere omnium Logicorū. G Et dicunt iſti, quod talis propoſitio: omne animal ſi eſt rudibile, eſt aſinus: eſt falſa, quia aliqua ſingularis eius eſt falſa: puta iſta: hoc eſt aſinus, demōſtrando per ly hoc, hominem. Alij aliter dicunt, quod illud conditionatum ſupponit confuſe, & diſtributiue: ſed nō pro omni illo, de quo verum eſt dicere, ꝙ eſt aĩal, ſi eſt rudibile: ſed ſolum pro omni aĩali rudibili: ita, ꝙ illud conditionatum: omne aĩal ſi eſt rudibile, æquiualet huic: omne animal rudibile, & ſic dicunt: omne aĩal ſi eſt rudibile, eſt aſinus: æquiualere iſti, omne aĩal rudibile ē aſinus: ſed hoc non videtur multū probabile; quia illud conditionatum non importat illa abſolute: ſed conditionaliter: aliter oporteret dicere, nullā eſſe propoſitionē de conditionato ſubiecto, H quia tale ſubiectum, omne animal ſi eſt rudibile, ſubordinaretur iſti ſubiecto mentali, omne animal rudibile, vel huic, omne animal, quod eſt rudibile, eſt aſinus, & ſecundum iſtas diuerſas opiniones aliter, & aliter poteſt deſcendi. Alia regula: quando ſubiectum alicuius propoſitionis ſupponit, ſuppoſitione mixta ratione alicuius coniunctionis vel aduerbij: ſic, quod talis ꝓpoſitio eſt mixtæ quantitatis: tunc propriè ſub tali ſubiecto, non debet fieri deſcenſus vnus, mediante quo deſcendatur ſub quolibet termino: vt in iſta propoſitione, omnis homo, & aſinus currunt: ſubiectum ſupponit ſuppoſitione mixta, & eſt mixtæ quantitatis, & non eſt diſtinguenda: quia ly omnis propriè non poteſt di-

ſtri-

Digitized by Google

A ſtribuere totum ſubiectum: vt viſum eſt in tractatu de diſtributionibus: ideo non debet fieri vnus deſcenſus, ſed duo: primo deſcendendo ſub ly homo copulatiue: ſic, ergo iſte homo, & aſinus currunt, & ſic de alijs: ſecundo deſcendendo ſub ly aſinus: ergo omnis homo, & iſte aſinus currit: vel omnis homo, & iſte aſinus currit. Ex quo ſequitur, quòd multæ ſunt propoſitiones non ſingulares, ſub quarum ſubiectis non poteſt fieri deſcenſus Vnde ſenſus talis propoſitionis: omnis homo, & aſinus currit: eſt iſte, de omni illo, de quo verum eſt dicere, quòd ipſum eſt homo, & de aliquo de quo verum eſt dicere, quòd ipſum eſt aſinus: de illo verum eſt dicere, quòd ipſum eſt currens, vel poteſt ſic exponi: omnis homo eſt aliquid, quod & aſinus eſt currens: conſimiliter dicatur de iſta, omnis homo vel aſinus currit. Quem admodum dictũ eſt in Summulis. Alia regula: ſub termino ſupponẽte confuſe tantũ fit deſcenſus disiunctus vel copulatus, aliquã do nullus: dummodo appellatio non impediat. vt viſum eſt: vel dummodo talis terminus, ſic ſupponens confuſe tantum, non exprimat deſcenſum alterius termini ſupponentis confuſe tantum: nam dicendo, omnis homo eſt hoc animal, vel hoc animal, totum illud prædicatum quod eſt vnum totale disiũctum, ſupponit confuſe tantum: & tamen ſub eo non poteſt fieri deſcenſus: quia tale prædicatum exprimit deſcenſum illius prædicati, animal, in iſta propoſitione, omnis homo eſt animal aliter oporteret eſſe proceſſum in infinitum eſt in deſcendẽtibus. Qualiter fiat deſcenſus disiunctus vel copulatus ſub termino, ſupponente confuſe tantum; & quando appellatio impedit illũ: viſum eſt ſuperius. Alia regula, & finalis: deſcendendo ſub relatiuo ſubſtantiæ identitatis in propoſitione copulatiua, antecedẽs debet reſumi: vt Socrates eſt animal, & aſinus eſt illud; ad deſcẽdendum ſub ly illud oportet reſumere ſuum antecedens, ſecundum exigentiam ſuppoſitionis: vt Socrates eſt animal, & aſi⁹ eſt illud animal, quod eſt Socrates: ideo ibi ſub ly illud, non poteſt fieri deſcenſus, cum ſupponat diſcrete pro animali, quod eſt Socrates; & proportionabiliter oportet dicere in alijs relatiuis, & alijs propoſitionibus, de relatiuis ponendo antecedens loco talis relatiui, ſecundum exigentiã ſuppoſitionis.

Su pag. 161. E — Su car. 163. C. — B — C — Su car. 128. H. & ide. — D

PETRI

PETRI TATARETI PARISIENSIS

Tractatus Inſolubilium.

Arti. 1. CIRCA veritatẽ, & falſitatem propoſitionum ſupponũtur aliqua. Primo ſupponitur, ꝙ propoſitio vocalis, vel ſcripta, dicitur eſſe vera vel falſa: quia ſubordinatur mentali veræ vel falſæ, ſic videlicet, ꝙ ſi non ſubordinaretur mentali, non eſſet nec vera, nec falſa: quia ipſa vocalis vel ſcripta non ſignaret: & ſi non ſignaret, non F eſſet vera, nec falſa. Et ſi quis di- *Obiectio.* cat: ſi vocalis, vel ſcripta, non ſubordinetur mentali, adhuc erit propoſitio: & vltra erit propoſitio: ergo vera vel falſa: quia iſtud diſiunctum, verum vel falſum, eſt propria paſſio propoſitionis. Reſpondetur, ꝙ vocalis oratio non eſt propoſitio, niſi ſubordinetur mentali. Dico vltra, ꝙ illa paſſio proprie conuenit mentali, & ſcriptæ: & vocali ſolum conuenit propter mentalem. Secundo ſupponitur, ꝙ nulla propoſitio vocalis, vel ſcripta ſignificat ad placitum verum, vel falſum: quia nulla talis ad placitum ſignificat propoſitionem: ergo neque verum neque falſum: cum ſola propoſitio ſit vera vel falſa: capiendo verum vel falſum logicaliter. Tertio ſupponitur, ꝙ propoſitio vocalis, vel ſcripta naturaliter communiter ſignificat verum vel falſum: quia omnis talis naturaliter communiter ſignificat ſcripſam, quæ eſt vera vel falſa. Et ſi quis dicat, propoſitio vocalis ad placitum ſignificat mentalem, cui ſubordinatur: ergo ad placitũ ſignificat verum vel falſum, cum talis ſit vera vel falſa. Reſpondetur (vt videbitur in primo periher.) ꝙ vocales non ſignificãt mentales, niſi in ſenſu improprio: quia ſignificant mediantibus terminis mentalibus.

Sc. in 1. d. 27. in ſol 2. arguitur. ante oppo. ad 1. q.

Quarto ſupponitur, quòd vocalis nõ vltima naturaliter ꝓprie ſignificat verum vel falſum: nã talis naturaliter proprie poteſt ſignificare vocalem, cuius eſt naturalis ſimilitudo, quæ vocalis eſt vera vel falſa. Vnde mentalis, quæ eſt naturalis ſimilitudo huius vocalis, homo eſt animal: ſignificat illam vocalem naturaliter proprie, & ad placitum illud, quod ſignificat vocalis: Ideo ſicut nulla vocalis ad placitum ſignificat verum vel falſum: ita nulla talis ſignificat ac placitum verum vel falſum. H

Quinto ſupponitur, ꝙ nulla mẽtalis vltimata naturaliter proprie ſignificat verũ vel falſum: quia nulla talis naturaliter proprie ſignificat propoſitionem, niſi diceretur ꝙ idem eſſet notitia diſtincta ſuiipſius: de qua magis poſtea dicetur. *Inferius.* Sexto ſupponitur, quòd quælibet mentalis

ſigni-

Digitized by Google

A ſignificat verum vel falſum naturaliter communiter: quia quælibet talis naturaliter communiter ſignificat ſeipſam, quæ eſt vera vel falſa.

Scot. 6. meta. q. 3. et in 1. d. 3. q. 4. Veritas ꝑpõ numũ de.

SEQVITVR de cauſa veritatis, & falſitatis propoſitionũ: de qua ponuntur aliquæ propõnes. Prima. Nõ omnis propõ eo eſt vera: quia qualitercunque ſignificat, ita eſt in re ſignificata, vel rebus ſignificatis: quia iſta eſt vera, Antichriſtus erit: & tamen non ita eſt in re ſignificata: quia res ſignificata non videtur eſſe aliud, quàm Antichriſtus: modo Antichriſtus nihil ẽ: de hoc tamen poſtea magis dicetur: vnde ponatur; quòd Deus poſſit creare vnum angelum, quem tamen nunquam creabit: B iſta eſt vera: angelus, à, poteſt eſſe: & tamen non eſt ita in re: quia illa; angelus non eſt, neque fuit, neque erit. Secunda propoſitio: omnis propoſitio affirmatiua vera, quæ eſt de præſenti, & de ineſſe, eo eſt vera; quia qualitercunque ſignificat eſſe, ita eſt in re ſignificata, ſiue in rebus ſignificatis; ſed de præterito dicitur vera: quia qualitercunque ſignificat fuiſſe, ita fuit ſed de futuro; quia qualitercunque ſignificat fore, ita erit; & proportionabiliter dicatur de modalibus, ſicut de illa de poſſibili, contingenti, neceſſario, & impoſſibili. Tertia propoſitio: quæcunque ſunt cauſæ veritatis alicuius propoſitionis ex parte earum ſignificatarum: illæ eædam ſunt cauſæ falſitatis, ſiue cõtradictorię Ideo propter hoc accidit, quòd ſi vna contradictoriarum eſt vera, reliqua eſt falſa: quia eædem ſunt cauſæ in re iſtius, & illius. Ex quo infertur ꝙ omnis negatiua falſa, ex eo eſt falſa; quia qualitercunq; ſua contradictoria affirmatiua ſignificat eſſe, ita eſt in re; poſito, ꝙ illa ſit de ineſſe, & de præſenti: & dicatur ita proportionabiliter de illis de præterito, & futuro. C Quarta propoſitio ad falſitatẽ affirmatiuæ nulla eſt cauſa in re ſignificata per ipſam: quia nihil requiritur in re ſignificata vel in rebus ſignificatis, ſed ſufficit, ꝙ ſit formata; & non vera. Si.n. ſit formata, & non veſa, ſequitur, ꝙ ſit falſa: modo ad hoc ꝙ non ſit vera, non oportet eſſe aliquid à parte rei ſignificatæ: ſed ſufficit, non eſſe cauſam, propter quam eſt vera, quia dato, ꝙ nunquam aſinus vel equus eſſet: adhuc illa eſſet falſa: homo eſt aſinus. D Quinta ad veritatem negatiuæ nulla cauſa requiritur ex parte rei ſignificatæ: quia dictũ fuit, quòd quæcunque cauſa requiritur ad veritatem negatiuæ, illa eadem requiritur ad falſitatem affirmatiuæ ſibi oppoſitę: ſed conſtat quòd nihil requiritur ex p̃te rei ſignificatæ ad falſitatem affirmatiuæ: ergo nihil requiritur ad veritatem negatiuæ ſaltem ex parte rei ſignificatæ. Sed ſi quis dicat: nonne aliqua falſa eſt, eo falſa, quia non qualitercunque ſignificat eſſe: ita eſt in re, ſi ſit de præſenti. Poteſt reſponderi quòd ſic, ſed hoc nihil eſt contra prædicta.

Obiectio.

SEQVITVR de poſſibilitate propoſitionum: de qua aliquæ ponũtur propoſitiones. Prima: propoſitio non dicitur poſſibilis, ideo ꝙ poſſit eſſe: quia tunc oĩs propõ diceretur poſſibilis, cum om-

Poſſibilitas ꝓpoſitionũ unde.

E omnis propoſitio poſſit eſſe. Secunda: propoſitio nõ dicitur poſſibilis, quòd poſſit eſſe vera: quia tunc iſta eſſet poſſibilis, homo eſt aſinus, cũ talis poſſit eſſe vera: puta ſi aſinus imponeretur ad ſignificãdum tm̃, quantum iſte terius homo, vel homo tm̃, quãtum rudibile. Tertia: propoſitio non dicitur poſſibilis, eo ꝙ põt eſſe vera ſine impoſitione terminorũ quia tũc ſequeretur, ꝙ iſta non eſſet poſſibilis, nulla propoſitio eſt negatiua, quia talis non põt eſſe vera, ſine noua impoſitione terminorũ: qa toties, quoties formabitur illa erit falſa: & hoc ſaltem tenendo propoſitiones inſolubiles eſſe categoricas, de quo magis poſtea videbitur. Quarta, propoſitio non dr̃ poſſibilis, eo ꝙ ſubiectum, & prædicatum poſſint pro eodem ſupponere, qa tunc ſequeret ꝙ iſta nõ eſſet poſſibilis, Socr̃es dicit falſum, poſito caſu, ꝙ non dicat niſi iſtam propoſitionem, ſed hoc eſt falſum, nam ſi Plato dicat illã, Socrates dicit falſum, tuc illa eſt poſſibilis, & põt eſſe vera, & tñ ſubiectum, & prædicatũ non pñt ſupponere pro eodẽ.

F Quinta, propoſitio dr̃ iõ poſſibilis, qa qualitercunque per ipſam ſignificatur ſine noua impoſitione terminorum ſignificatione totali, & propoſitionali, ita põt eſſe, vt iſta eſt poſſibilis, oĩs homo eſt oĩs homo, oĩs homo currit, oĩs homo eſt albus. Sed cõtra illud arguit, qa ſi iſtud eſſet verum, ſequeret ꝙ iſta eſſet poſſibilis, omne ens eſt Deus, cũ poſſibile ſit ita eſſe, ſicut per eam ſignificatur. Dicitur, ꝙ nõ; quia propoſitio vniuerſalis nõ eſt poſſibilis, cuius aliquæ ſingulares ſunt impoſſibiles, ſed ſingulares aliquæ illius vniuerſalis sũt hmõi, igit. G

Nam iſta eſt impoſſibilis, hoc ens eſt Deus, demõſtrando aſinum. Reſpõdetur cõcedendo, ꝙ illa eſt poſſibilis, omne ens eſt De⁹, & ꝙ multæ ſingulares eius ſunt impoſſibiles, ſaltẽ quæ nũc ſunt ſingulares. Ex quo ſequitur ꝙ ad poſſibilitatem vniuerſalis non requiritur, ꝙ quælibet ſingularis ſit poſſibilis. Sequitur ſecundo, qđ iſta conſequentia nõ eſt bona, omne ens eſt Deus, ergo hoc ens eſt Deus. demonſtrato aſino. Sequit tertio qđ deſcenſus non eſt proprie conſequẽtia formalis, iõ aliqui addunt in diffinitione ꝓpõnis poſſibilis, vel ſicut põt ſignificare, ꝑꝑ iſtam, omne ens eſt Deus, nã licet, non ſit poſſibilis, ſicut tunc ſignifi- H cat, tñ ita poteſt eſſe, ſicut põt ſignificare, accipiendo ens in eſſe actuali, & non obiectuali, vel eſſe cognito, tunc poteſt ita eſſe, quòd oẽ ens ſit Deus, ſi oĩa De⁹ annihilaret.

Dubitatio.

Et ſi quis diceret, ſi hoc eſſet verũ, ſequeretur, quòd iſta eſſet poſſibilis, oẽ ens eſt aſinus: quia nõ videtur maior rõ de vna, q̃ de alia, cum cuiuslibet aliquæ ſingulares ſunt impoſſibiles. Reſpõdetur primo, qđ talis eſt impoſſibilis, omne ens eſt aſinus, quia qualitercunque per ipſam ſignificatur eſſe, impoſſibile eſt ita eẽ, Dr̃ ſecundo, qđ non eſt ſimile, quia iſtius, omne ens eſt aſinus. eſt vna ſingularis, cuius ſubiectum non põt ſupponere pro aliquo, quæ eſt impoſſibilis, ſed iſtius. omne ens eſt Deus, nulla eſt talis ſingularis. Ex quo ſequitur vltra, qđ iſta eſt poſſibilis, omne quod eſt, eſt Deus, & quod non ſequitur, eẽ quod eſt,

eſt

Digitized by Google

A eſt De⁹ ergo Socrates ē Deus, cū poſſibile ſit, ita eſſe, ſicut per antecedēs ſignificatur, quin ita ſit, ſicut per conſequens ſignificat̃.

Neceſſitas propoſitionū vnde.

SEQVITVR de neceſſitate propoſitionum: de qua ponuntur aliquę propōnes. Prima: propoſitio non dr̃ neceſſaria, eo qđ nō pōt eſſe falſa: quia tūc ſequeret̃ ꝙ iſta nō eſſet neceſſaria: Deus ē: quia talis per nouā impoſitionē pōt eſſe falſa. Scđa propō non dr̃ neceſſaria: quia non pōt eſſe falſa, ſine noua impoſitione terminorū: quia tūc ſequeret̃, ꝙ iſta eſſet neceſſaria: hæc ꝓpō nō eſt vera: demonſtrando illam, homo eſt aſinus: quia nō pōt eſſe falſa: niſi fiat noua impoſitio alicuius talis termini. Tertia, propō dr̃ neceſſaria: quia nō p̃t ē aliter, quā ſignificat, vel ſignificare pōt ſine noua impoſitione terminorum ſignificatione totali, & propōnali, & hoc ſi ſit de ineſſe, de præſēti, & affirmatiua.

B *Obiectio.* Contra hoc arguitur: quia tunc ſeq̃retur, ꝙ iſta eſſet neceſſaria, oē ens eſt: ſed cōſequens eſt falſum: quia non eſt neceſſe ita eſſe, ſicut per eā ſignificatur? Itē multæ ſīgulares eius nō ſunt neceſſariæ, ſed meræ cōtingentes. Item bñ ſequitur: oē ens eſt: ergo Plato eſt. ſed conſequēs ē contingens, igitur, & āns: niſi dicat̃, ꝙ ex neceſſario ſequatur contingens. Et, ꝙ conſequētia ſit bona patet: quia nō ē poſſibile, ꝙ aliter ſit, qualitercunq; ꝑ āns ſignificatur nūc, quin ita ſit, ſicut per conſequens ſignificatur: igitur. Reſpondetur, quod talis eſt neceſſaria: quia non poteſt eſſe aliter, quam ipſa ſignificat ſine noua impoſitione terminorum. Dicitur ſecundo, quod licet ad veritatem vniuerſalis requiratur veritas omnium C ſingularium: non tamen ad eius neceſſitatem requiritur neceſſitas omnium ſuorum ſingulariū. Dicitur vltra, quod illa conſequentia non valet: omne ens eſt: ergo Socrates eſt, & ad probationem dicitur, quod illud non ſufficit ad bonitatem conſequentiæ. Aliqui tamen non habent pro inconuenienti, quod ex neceſſario ſequatur contingens, & ex contingenti impoſſibile. Dicitur vlterius, quod ſit neceſſe, ita eſſe, qualitercunque ipſa ſignat, cum non poteſt ita non eſſe, qualiter ſignat, vel ſignare poteſt. Ed aduerte, quod ꝓpoſitio neceſſaria eſt duplex, ſcilicet, gratia formæ: vt omnis diſiunctiua de partibus contradicentibus. Quædam eſt neceſſaria gratia materiæ, ſeu gratia certæ habitudinis terminorum. Et iſta poteſt eſſe duplex. Quædam eſt neceſſaria ſimpliciter: vt De⁹ ē. D

Propoſitio neceſſaria duplex.

Quædam ſecūdum quid: vt omnis propoſitio de pręterito vero: vt Adam fuit. Aduerte, quod propoſitio de pręterito vero poteſt eſſe falſa, dupliciter. Primo, quando dependet ab vna de futuro, & quando ponit̃ terminus de futuro cum termino præteritionis: vt De⁹ ſciuit antichriſtū fore. Secundo quando eſt de aliquo extremo diſtributo: vt iſta: omnis homo fuit in paradiſo terreſtri, quæ fuit vera per mediam horam, poſtquàm Adam creatus eſt: & tamen nunc eſt falſa.

Art. 5. Impoſſibilitas propoſitionum vnde.

SEQVITVR de impoſſibilitate propoſitionis; de qua ponitur talis regula. Propoſitio dicitur impoſſibilis; quia qualitercunque per ipſum ſignificatur, vel ſignificare poteſt ſine noua im-

E impoſitione terminorum, & ſignificatione totali, & propoſitionali impoſſibile eſt ita eſſe: vt homo eſt aſinus. Et eſt duplex. Quædam eſt impoſſibilis gratia formæ, ſicut copulatiua compoſita ex partibus contradicentibus. Quædam eſt impoſſibilis gratia materiæ. Et iſta etiam eſt duplex. Quædam eſt impoſſibilis ſimpliciter: quædam ſecundum quid: vt propoſitio falſa de preterito. Et aduerte, quod in talibus propoſitionibus, contradictoriæ, ſi formentur, ſunt neceſſariæ: vt iſta, nullus homo eſt aſinus. Sed de contingentia propoſitionis vniformiter dicatur, ſicut de poſſibilitate.

Propoſitio impoſſibilis eſt duplex.

Veritas & falſitas inſolubiliũ vnde.

SEQVITVR de veritate, & falſitate propoſitionum inſolubilium. Pro cuius declaratione ſupponitur primo: quòd propoſitio habens reflexionem F ſupra ſe, eſt propoſitio, quæ ſignificat ſeipſam ſub aliqua ratione, puta ſub ratione veri, vel ſub ratione falſi: vel ſub aliqua alia ratione: vt iſta: omnis propoſitio eſt negatiua. Et breuiter omnis propoſitio, in qua ponitur aliquis terminus, qui poteſt ſupponere pro aliqua propoſitione: habet reflexionem ſupra ſeipſam. Et ſi quis dicat, iſta propoſitio, Socrates dicit falſum: eſt propoſitio habens reflexionem ſupra ſe, cum aliquo caſu poteſt eſſe propoſitio falſificans ſeipſam: & tamen non ſignificat ſeipſam. Reſpondeo, quod talis propoſitio poteſt eſſe in aliquo caſu propoſitio habens reflexionem ſupra ſeipſam: vt puta, quod Socrates ſolum dicat illam propoſitionẽ. Etiam in alio caſu poteſt eſſe propoſitio non falſificans ſeipſam: vt puta, quod Plato dicat illam, Socrates dicit falſum. Nam Socrates poteſt dicere iſtam propoſitionẽ, homo eſt aſinus: quo facto Plato dicens iſtam propoſitionem: Socrates dicit falſum, erit vera, & in hoc conueniunt fere omnes Logici. G Nam ſicut cognitio dicitur reflexa, quia eſt cognitio alicuius cognitionis, & voluntas dicitur reflexa, quæ eſt volitio alicuius volitionis, ſic propoſitio dicitur reflexa, quia aliqualiter ſeipſam ſignificat, quæ eſt propoſitio. Et ſic ſi aliqua cognitio eſſet cognitio ſui ipſius, ipſa eſſet reflexa, & de hoc magis videbitur. Et ſi quis dicat, ex hoc ſequeretur, quod omnis propoſitio haberet reflexionem ſupra ſeipſam, cum in qualibet ꝑpoſitione ponatur illud verbum, eſt, quod ſignificat omne ens: & per conſequens ſignificat illam propoſitionem. H Reſpondetur, quod iſtud verbum, eſt, tertium adiacens, nihil ſignificat: ſed ſolum denotat compoſitionem prędicati cum ſubiecto: ſeu, quod ſubiectũ, & prędicatum pro eodem ſupponant, ſi ſit affirmatiua, ideo nõ ſignificat omne ens. Aduerte tamen, quod hoc verbum, eſt, accipitur ſub aliqua differentia temporis præſentis: quæ differentia debet accipi, ſecundum ſignificata ſubiecti, & prędicati, vere vniuntur ad inuicem. Nam quandoque in inſtanti: & tunc denotat, vel ſignificat inſtans. Et quandoque in tempore: de hoc tamen vide latius Sco. in 4. diſtin. 8. q. 2. Ex quo ſequitur, quod nõ ſignificat tempus pręſens prolationis propoſitionis. Et dico breui-

Inſtantia.

Inferi.

ter

A ter, quod illud tempus præſens, poteſt accipi ſecundum, quod placet ipſum aſſignare per intellectum: vt aliquando pro anno, aliquando pro vno die, vt patet in noſtris locutionibus communibus. Nam dicimus, iſte annus eſt bonus, iſta dies eſt bona. Et ſic patet, quòd iſtæ poſſunt eſſe veræ in vno & eodem tempore, Socrates eſt albus, Socrates eſt niger, Socrates eſt ſedens, Socrates eſt ambulans, & ſignificando vnum totum tempus, quod ſignificetur per illud verbũ, eſt, in cuius medietate, Socrates ſit albus, & in alia niger, & ſic etiã iſtæ poſſunt ſimul eſſe veræ pro eodem tempore, Socrates prandet, Socrates cenat; immo iſta eſt vera, duæ cõtradictoriæ poſſunt ſimul eſſe verę ſibi inuicem B contradictorię, & ly ſimul dicit ſimultatẽ alicuius totius tẽporis. Et ex iſtis ſequitur, quòd poteſt concedi, quòd aliquis in eodem tempore eſt albus, & non albus. Sed non ſequitur, eſt non albus: ergo non eſt albus: quia ibi negatur totum tempus præſens, id eſt pro quolibet tempore præſenti, non eſt albus. His ſuppoſitis ponitur diuiſio propoſitionis, habentis reflexionem ſuper ſeipsã. & eſt duplex Quędam eſt falſificans ſeipſam, vt nulla ꝓpoſitio eſt negatiua, quędam eſt non falſificans ſeipſam, vt omnis propoſitio eſt affirmatiua. Secunda diuiſio: propoſitionum falſificantium ſeipſas, quædam falſificant ſeipſas per ſe, aut nullo caſu poſito, vt hęc eſt falſa, demonſtrando per ly hæc, ipſammet propoſitionem, quædam per accidens, id eſt in aliquo caſu, vt Socrates dicit

Diuiſio propoſitionis habentis reflexionẽ ſupra ſeipsã.

falſum, poſito quòd Socrates nihil dicat, niſi illam propoſitionem. Tertia diuiſio, propoſitionum ſignificantium ſe eſſe falſas: quædam ſignificant ſe eſſe falſas directè, vt hæc eſt falſa, demonſtrando per hæc, ipſammet propoſitionem. C Quædam indirectè, vt poſito caſu, quòd Socrates dicat iſtam, Plato dicit falſum, & quòd Plato dicat iſtam, Socrates dicit falſum. Dicunt tamen aliqui quòd iſta: hæc non eſt vera, demonſtrando per ly hæc, ſeipſam, indirectè falſificat ſeipſam: quia ſe non eſſe veram ſignificat ex propria ſignificatione terminorum, & ex conſequenti ſignificat ſe eſſe falſam, ſed de hoc poſtea dicetur. *Inferius.* Item propoſitionum falſificantium ſeipſas, quædam immediate falſificant ſeipſas, D vt hæc eſt falſa: demonſtrando per hæc ipſammet propoſitionem; quædam mediate, vt iſta, hæc eſt vera, demonſtrando per ly hæc ſuam contradictoriam: talis ſignificat ſe eſſe falſam mediante ſua contradictoria, quam ſignificat eſſe veram. *Obiect.* Et ſi quis arguat, probando, quòd iſta non falſificat ſeipſam. hæc eſt falſa, demonſtrando per ly hæc, ipſammet propoſitionem: quia tunc ſequeretur, quòd duę propoſitiones omnino ſibi ſimiles ex eiſdem terminis, ſic ſe haberent, quod vna eſſet inſolubilis & falſa, & alia eſſet nõ inſolubilis & vera; Patet conſequentia: nam ſit iſta, hæc eſt falſa, demonſtrando per ly hæc ipſammet propoſitionem, & ſit vna alia, quæ ſignificet illã primam eſſe falſam, tunc illa ſecunda erit

E da erit vera, & prima falſa, & tamen penitus ſunt ſimiles ex eiſdem terminis, & pro eiſdem ſupponentibus. Ad hoc dicunt aliqui, quod non eſt inconueniens. Ideo dicũt, quòd nullę ſunt propoſitiones ſingulares omnino ſimiles, & penitus idem ſignificãtes: quarum ambæ ſunt inſolubiles. Nã ſi prima eſſet inſolubilis, ſignificaret ſeipſam eſſe falſam, & ſi ſecunda etiam eſſet inſolubilis, ſignificaret etiam ſe eſſe falſam, & tunc penitus idem non ſignificarent. Et hoc dicũt, qui tenent propoſitiones inſolubiles eſſe categoricas. Pro cuius declaratione eſt aduertendũ, quòd de iſtis inſolubilibus multi ſunt modi dicendi: tamen pro nunc narrabuntur modi communiores & ſubtiliores. Vnde

Opiniones variæ.

F vnus modus eſt, qui tenet, quòd quælibet propoſitio inſolubilis eſt propoſitio plures, ſimul vera & ſimul falſa. Nã ſemper ſubordinatur duabus mentalibus, inconiunctim captis, quarum vna eſt vera, & reliqua falſa. Alius modus eſt, quòd quælibet inſolubilis eſt hypothetica, cui correſpondent duæ mentales coniunctæ per coniunctionem. Sed quia iſti duo modi parum differunt, ideo reputabimus eos pro eodem, tamen aliqualiter differunt. Nam ſecundum iſtum modum, omnis propoſitio inſolubilis eſt falſa: ſed ſecundum primum modum omnis propoſitio inſolubilis eſt ſimul vera, & falſa. Et cõueniunt in hoc, quòd nulla propoſitio inſolubilis eſt ſyllogizabilis per ſyllogiſmũ categoricum, cum propoſitio hypothetica non ponatur in ſyllogiſmo categorico, ſicut neque propoſitio plures. Modo ſyllo- G giſmus debet conſtitui ex propoſitionibus categoricis, vel proportionalibus propoſitioni categoricæ, ſaltem ſi ſit categoricus ſyllogiſmus. Vnde iſta vocalis: nulla propoſitio eſt negatiua, eſt propoſitio plures, & ſubordinatur iſtis mentalibus; nulla propoſitio eſt negatiua, & hæc non eſt negatiua, demonſtrando per ly hęc, primam mentalem. Et aduerte quod ſecundũ iſtos modos iſta mentalis, nulla propoſitio eſt negatiua, non falſificat ſeipſam; quia nulla para propoſitionis mẽtalis poteſt ſupponere pro ipſa tota propoſitione mentali, ſicut in vocali, & ſcripta. Et iſtud ſumendum eſt pro regula, tenẽdo illos modos, ideo ibi ly propoſitio, non ſupponit pro ipſamet propoſitione: licet bene pro omnibus alijs, & H eſt ſenſus, nulla propoſitio negatiua, alia ſcilicet ab iſta. Et iſte modus tenet, quòd idem non poteſt eſſe notitia diſtincta ſuiipſius, licet bene confuſa: nam conceptus tranſcendentales ſignificant naturaliter, & confuſe ſeipſos. Vnde imaginatur, quòd ſicut iſte terminus ens, omnes res mundi, & ſeipſum ſignificat: ita conceptus mentalis ſignificat naturaliter omnia entia, & per conſequens ſignificat ſeipſum. Et proportionaliter dicat de conceptibus communibus: vnde ſi intellectus formaret iſtã mentalem: omnis propoſitio eſt falſa: ipſa ſeipſam non ſignificaret, ſaltem diſtincte, etiam ſi ſola eſſet: quia tunc idem eſſet notitia diſtincta ſuiipſius, quod ꝑ nunc negamus. Et ex iſto poteſt haberi, quomodo ſubiectũ illius propo-

A propoſitionis non ſupponat pro
ipſa, cum ſupponere præſuppo-
nat ſignificare. Et ſi quis dicat:
Inſtantia. iſta eſt falſa, demonſtrando illã:
nullus homo eſt aĩal, & iſta eſt
falſa demonſtrando illam; nul-
lus Deus eſt. & volo quod non
ſint, niſi illę duę cum iſta, omnis
propoſitio vniuerſalis eſt falſa:
tunc bene ſequitur, illa vniuerſa
lis eſt falſa: & iſta vniuerſalis eſt
falſa, ergo oĩs vniuerſalis eſt fal
ſa. Dr̃ quòd iſta, oĩs propoſitio
vniuerſalis eſt falſa, poteſt eſſe
mentalis. & ſic eſt vera: quia non
falſificat ſeipſam. Si ſit vocalis,
tũc dico, quod eſt falſa, ideo cau
te inſpiciendum eſt, ſi inferatur
mentalis, vel vocalis. Nam iſte
modus tenet, quod nulla menta
lis eſt falſificãs ſeipſam, cum nul
la pars propõnis mentalis poteſt
B ſupponere pro ipſa tota mẽtali.
Obiect. Et ſi quis vlterius inferat, ſi illa
concluſio ſit vniuerſalis, ergo ex
vero ſequeretur falſum. Dico ꝙ
illa conſequentia tunc nõ valet.
quia ibi arguitur a propoſitioni-
bus ad non propoſitionem, quæ
non eſt propõ, neq. habens pro-
prie cõtrarium, neq. contradicto
rium. Ex iſto ſequitur, quòd nul
la põt eſſe mentalis falſẽ vltima,
quæ ſignificaret oẽm mentalem
eſſe falſam vel veram: quia tunc
ſignificaret ſeipſam, cũ ipſamet
ſit mentalis, quod tñ eſt falſum.
Et ex iſto ſequeretur, quod ſi qs
velit tenere, quod vocalis ſigni
ficaret mentalem, tũc diceretur
quod nulla vocalis põt ſignifica
re oẽm mentalẽ eſſe falſam: quia
tunc mentalis, cui ſubordinare-
tur, ſignificaret ſe eſſe falſam:
vt ſi iſta vocalis, oĩs mentalis eſt
falſa, & ſic ipſamet eſſet falſa, &
falſificabit ſeipſam, quod tñ eſt
negandũ: quia mentalis non falſi C
ficat ſeipſam. Dr̃ tñ, quòd voca-
lis poteſt ſignificare ſuam partia
lem mentalem eſſe falſam: vt pa
tet de iſta, hæc eſt falſa, demo-
ſtrando ſeipſam, quæ ſubordina-
tur iſti mentali, hæc eſt falſa, &
hæc eſt falſa, demonſtrando per
ly ſecundum hæc, primam men
talem. Sed primum, hæc, in pri-
ma mentali non demonſtrat ſe-
ipſam: quia tunc falſificaret ſeip
ſam: ſed forte demonſtraret vo-
calem, quæ ſibi ſubordinatur. Et
ſi quis iterũ arguat, aliqua voca
lis põt ſignificare omnem voca
lem eſſe falſam: ergo aliqua mẽ
talis ſignificat omnem vocalem
eſſe falſam. Dr̃ concedendo argu
mentum, ergo mentalis falſa ſub
ordinabitur mentali veræ. Etiã
vocalis non ſignificabit ſe eſſe D
falſam: vt ſi ſit iſta vocalis: omnis
propõ vocalis eſt falſa: ipſa eſt
falſa, quia ſignificat ſe eſſe falſã,
& tamen mentalis eius erit ve-
ra, quæ iſta erit: omnis propõ vo
calis eſt falſa. Dr̃ quod non ſequi
tur: ſed bene ſequitur, quod illa
vocalis ſubordinabitur vni men
tali: cuius vna pars ſignificat a-
liam eſſe falſam: ideo ſubordina
tur mentali: cuius una pars ſigni
ficat aliam eſſe falſam: ideo ſub-
ordinatur mentali falſæ. ſ. vni co
pulatiuæ, cui⁹ vna pars ſignificat
aliam eſſe falſam. Et ſi quis ad-
huc dicat iſta vocalis eſt falſa, ſi
falſificaret ſeipſam, ſequeretur
quod idem ſignificaret ſeipſum
quod eſt falſum. Dr̃ quod nullũ
eſt inconueniens, idem ad placi
tum ſignificare ſeipſum, cum poſ
ſit pro eodem ſupponere. Aduer *Significatio propõnis duplex*
te tñ circa hoc, quod ipſius pro-
poſitionis duplex eſt ſignifica-
tio. Quædam eſt, quæ ſibi con

Digitized by Google

E uenit ratione ſignificationis ter minorum ſuorum:& iſta ſigñatione propõ ſignificat, quicquid termini eius ſigñant: & iſtam ſignificationem propõ non pt mutare, ſine noua impoſitione terminorum. Et ex parte illius non attenditur veritas vel falſitas propõnis: quia tunc iſta eſſet falſa, homo eſt albus: quia homo ſignificat omnem hoĩem: & tunc ſignificaret omnem hoĩem eſſe album. Alia eſt ſignificatio propoſitionis, quæ ſibi conuenit ratione acceptionis terminorum. Et illa ſignificatione propoſitio ſolum ſignificat illud, pro quo ſubiectum, & prædicatum accipiuntur, ſaltem ſi ſupponat.

Sigñatio propõnis inſolubilis duplex. SEQVITVR de ſignificatione propoſitionis inſolubilis. Pro quo eſt aduertendum, quod ſignificatio propoſitionis inſolubilis eſt duplex. Quædã eſt naturalis, quæ ſibi conuenit rõne impoſitionis terminorũ. & hanc ſigñationem primo intendunt termini. F Et dico, quòd ſi propõ inſolubilis ſolum haberet illam ſignificationem: tunc aliqua propo eſſet falſa, in qua qualitercunq; per eam ſignificatur eſſe. Alia eſt ſignificatio reflexa, quam ſecundario per ſe dicunt termini, vt propoſitio ex reflexione eius ſupra ſeipſam in ſignificando:& ſecundum iſtas duas ſignificationes propoſitio dr̃ inſolubilis. Et ſecundum ipſas ſubordinatur duabus mentalibus, ſiue inconiunctim, ſiue coniunctim. Et rõne primæ ſignificationis propõ inſolubilis ſignificat oĩno taliter, qualiter eſt. Sed rõne ſecundæ ſignificationis propoſitio aliter ſignificat, quam ſit ita, quod quęlibet propoſitio inſolubilis affirmatiua ſubordinatur mentali hypothetica: cuius prima pars præciſe illud ſignificat, quod talis propoſitio inſolubilis ſine reflexione ſignificat: & ſecunda pars ſignificat illam eſſe falſam. G Circa iſta videndę ſunt aliquæ difficultates aliquarum propoſitionum. Prima, iſta eſt falſa: hæc eſt vera, demonſtrando per ly hæc, ſuam contradictoriam: quia ſignificat ſuam contradictoriam eſſe verã: ergo ſignificat ſe eſſe falſam: & ſubordinatur mentali falſæ, puta iſti, hæc eſt vera, & hæc eſt falſa, demonſtrando per ly ſecundum hęc, primam partem copulatiuæ. Ex iſto ſequitur, quod iſta, hæc non eſt vera, demonſtrando ſeipſam, eſt vera: patet, quia ſua contradictoria eſt falſa, cum ſua contradictoria eſt iſta, hæc eſt vera, demonſtrando per ly hæc illam, quæ demonſtratur per ly hæc in alia, puta iſtam, H hæc non eſt vera: quia ſi in duabus contradictorijs ponatur aliquod demonſtratiuum, idem debet demonſtrari. Sequitur etiam quod iſta, hæc eſt falſa, demonſtrando per ly hæc, ſuam contradictoriam: eſt vera: nam demonſtrando ſuam contradictoriam eſſe falſam, ſignificat ſe eſſe veram. Vnde pro regula debet haberi in iſtis inſolubilibus, quod ſi velimus videre veritatem vel falſitatem negatiuæ, debemus immediate aſpicere ad affirmatiuam, quia facilius cognoſcimus affirmatiuam quam negatiuam, & tunc ſi affirmatiua erit vera, negatiua erit falſa, vel econtra. Aduerte quod proprie nulla propoſitio, ſignificans ſeipſam eſſe veram, ſiue directe, ſiue conſecutiue eſt propoſitio inſolubilis.

Ex

A Ex quo ſequitur, quod propoſitio, ſignificans ſuam contradictoriam eſſe falſam, non eſt inſolubilis: vt iſta, hæc eſt falſa, demonſtrando per ly hæc, ſuam contradictoriam. Ex iſto ſequitur, quod ad hoc quod aliqua propoſitio ſit inſolubilis, oportet quod directe, vel indirecte, mediate vel immediate ſignificet ſe eſſe falſam: Sequitur quod ſecundum iſtum modum quælibet propoſitio inſolubilis, dicitur habere duplicem ſignificationem ſcilicet reflexam, & non reflexam. Ex iſto videtur ſequi, qđ nulla propoſitio dicitur falſa: quando ita eſt, ſicut ſignificat ſecundum duas ſignificationes: licet bene ſecundum vnam ſignificationem, puta non reflexam. Sed adhuc circa iſtum modum, qui videtur multum probabilis reſtant aliquæ difficultates. Prima, vtrum iſta ſit vera, vel falſa: hæc eſt vera demonſtrando per ly hæc ſuam contradictoriam. Dr̃, quod eſt falſa, quia ſignificando ſuam contradictoriam eſſe veram, ſignificat ſe eſſe falſam. Sed contra hoc arguitur: quia ſignificat ſuam contradictoriam eſſe veram, & ita eſt, ergo. Si ſit falſa, erit falſum quod ſua contradictoria eſſet falſa. Dr̃ quod falſum eſt, illam propoſitionem, ſcilicet ſuam contradictoriam eſſe falſam: dummodo capiatur in ſenſu inſolubili: ſed ex iſto nõ ſequitur, quòd non ita ſit, quod ſua contradictoria ſit vera. Secunda difficultas eſt, de iſta hæc nõ eſt vera, demonſtrando ſeipſam. Rñ detur, quod hæc eſt falſa. Arguitur quod non, quia tunc iſta eſſet vera, hæc eſt vera, demonſtrã do ſuam contradictoriam: & tñ

Dubitationes hic incidentes. B

iam dictum eſt quòd eſt falſa. Dr̃ breuiter, quòd iſta eſt vera; hæc non eſt vera demonſtrando per ly hæc ipſammet propoſitionẽ, & hoc iam ſatis viſum eſt. Alius eſt modus dicendi, quod propoſitio inſolubilis bene ſubordinatur propoſitioni hypotheticæ, ſed non eſt hypothetica: quia nõ æquiualet ſibi in ſignificando, licet bene in inferendo: quia non videtur, quod in ipſis ponatur aliquod ſyncategorema, quod ſcludat coniunctionem: ideo non videtur quod debeant dici hypotheticæ. Alius eſt modus, qui tenet, eas præciſe eſſe categoricas: & quod tales falſificant ſeipſas in caſu inſolubilium. Vnde caſus inſolubilium eſt, quod propoſitio falſificat ſeipſam; & ſecundum iſtum modum ponũtur aliquæ propoſitiones. Prima propoſitio mentalis poteſt eſſe propoſitio falſificans ſeipſam. Secunda probabile eſt, quod nulla cognitio incomplexa & diſtincta, ſit adequate formalior cognitio ſuiipſius. Et de iſta cognitione intelligitur illud, quod dicitur, quod nulla cognitio eſt cognitio formalis ſuiipſius.

G D

Tertia propoſitio: poſſibile eſt idem eſſe notitiam complexam & diſtinctam ſuiipſius. Et cum dicitur, quod idem cauſaretur a ſeipſo: dicitur negando: quia talis notitia complexa cauſatur a noticijs incomplexis extremorum, ex quibus componitur, & non ab ipſamet noticia complexa, & noticia, per quam cognoſco, Petrum currere, cauſatur ex noticia incomplexa Petri, & a noticia incomplexa curſus. Et tñ iſte modus, quod ad hoc quod aliqua propoſitio dicatur falſificans

E cans ſeipſam vel inſolubilis, nō ſufficit quod ſignificet ſeipſam ſub ratione falſi: ſed requiritur, quòd ad ita eſſe, ſicut per ipſam ſignificatur, ſequatur ipſam eſſe falſam. Ideo dicunt quod iſtæ nō ſunt inſolubiles: Socrates dicit falſum: nulla propoſitio eſt negatiua; & omnis propoſitio eſt particularis, & ſic de aliis: quia ad ita eſſe, ſicut per ipſas ſignificatur, non ſequitur ipſas eſſe falſas. Quarta propoſitio, aliqua propoſitio eſt inſolubilis, quæ præciſe de ſe ipſa ſignificat, quod ſit falſa: vt hæc eſt falſa: demonſtrando, per ly hæc, ipſammet propoſitionem. *Inſtantia.* Et ſi quis dicat, omnis illa propoſitio eſt vera, quæ qualitercumq. ſignificet eſſe, ita eſt, ſed iſta eſt huiuſmodi: ergo. Dicitur quod ad veritatē propoſitionis hoc non ſufficit, ſed requiritur, quod non falſificet ſeipſam: F Dī etiam, quod poteſt eſſe aliqua mentalis, quæ præciſè & adęquatè ſignificat ſeipſam eſſe falſam, nihil ſignificando de ſua vocali: vt hæc mentalis eſt falſa, demonſtrando per ly hæc, ipſammet propoſitionem. Dicunt etiā quod ad veritatem negatiuæ requiritur & ſufficit, quod ſignificet taliter non eſſe, qualiter non eſt: vel quod ſua contradictoria non ſignificet ſe eſſe falſam: & ideo ſtat aliquam negatiuam eſſe veram, quæ qualitercunq. ſignificet non eſſe, ita eſt: vt contradictoria huius: hæc eſt vera. Dicit etiam quod hæc negatiua eſt vera: hæc nō eſt vera, demonſtrando per ly hæc, ipſam propoſitionem: G quia ſua contradictoria eſt falſa. ſ. iſta, hęc eſt vera, demonſtrando per ly hæc, primā, quæ eſt ſua contradictoria. Ex quo infert, quod dabilis eſt aliqua propoſitio vera: quæ tamen præciſè ſignificet ſe non eſſe veram: vt prædicta. ſ. iſta hæc non eſt vera demonſtrando per ly hæc, ipſammet propoſitionem. Secundo infert, quod non eſt dabilis aliqua propoſitio vera, quæ adæquatè ſignificat ſeipſam eſſe falſam: quia non idem ſignificare formaliter non eſſe veram, & propoſitionem ſignificare ſe eſſe falſam. Nam omnis propoſitio ſignificans præciſè, ſe non eſſe veram, eſt vera: & omnis propoſitio ſignificans ſe formaliter eſſe falſam, eſt falſa: Et iſte modus videtur eſſe multum ſubtilis, primus modus principalis eſt H Petri de Aliaco in tractatu inſolubilium: ſecundus eſt Gregorij de Arimino. Alius eſt modus & vltimus, qui tenet, quod nullus terminus alicuius propoſitionis poteſt ſupponere pro propoſitione, cuius eſt pars. Et probat hoc per modum loquēdi hominum, qui concedunt iſtas, nihil dico, dato quod aliquid dicant; nihil video, dato quod videant ſe, & de multis. Et iſte modus non eſt multum ſubtilis: licet ſit multū facilis. Ideo in iſta propoſitione: nulla propoſitio eſt negatiua: hæc propoſitio non poteſt ſupponere pro tali propoſitione.

A

ERVDITISSIMI

C

MAGISTRI MARTINI
MOLENFELT
LIVONENSIS

Tractatus Obligatoriorum.

Vndique ſubtilitatem Logicam, pariter & veritatem Phyſicam apprimè redolens.

CIRCA materiam obligationum, notandú primo, quod obligatio ſic diffinitur: Eſt præfixio alicuius

B

Obligatio qd.

enunciabilis, ſcilicet obligati a reſpondente propter ſuam admiſſionem intra tempus obligationis, ſecundum eundem ſtatũ, ſecundum quem admiſerat: ſimul cum ſuis pertinentibus ſuſtinendi. Dicitur primo in diffinitione obligationis, præfixio, ideſt, actus ꝑfixiuus, puta actus voluntatis, quo præfigo aliquã propoſitionem reſpondenti, ad quam tenetur defendendũ propter ſuam admiſſionem. Et hoc capiendo obligationem primò intentionaliter & logicè, tunc obligatio eſt ille actus præfixus: vt pono tibi iſtam, tu es Romę: meus actus voluntatis primo: deinde voces, quibus ego propono tibi iſtam propoſitionem, tu es Romæ, dicuntur obligatio primò intentionaliter: & hoc, quando tu eam admittis. Et iſti actus præfixiui habẽt illa ſigna, quę dicuntur ſigna obligationis, ſcilicet pono, depono, dubiè pono, peto &c. Sed ſecundò intentionaliter capiendo obligationem: tunc in illa diffinitione eſt prædicatio fundamentalis, & eſt ſenſus diffinitionis. Obligatio eſt relatio rationis, fundata in actu præfixiuo alicuius propoſitionis, quod dicitur obligatũ, & terminatur ad reſpondentem, admittentem eam, & tunc eſt alia relatio rationis in reſpondente ad opponentem, quæ etiã poteſt dici obligatio: quæ fundatur in ipſo, mediante ſua conceſſione; qua ipſe dicitur obligatus opponenti ad ſuſtinendam propoſitionẽ propoſitam & admiſſam, ſecũdum modum, quo admiſerat. Dicitur ſecundo, alicuius enunciabilis, ideſt, propoſitionis ſcilicet obligati. Vnde propoſitio, ad quã defendendam reſpondens eſt obligatus, vocatur obligatum, & accipiendo obligatum ſubſtantiue, pro materiali, eſt illa propoſitio. Sed pro formali, eſt relatio rationis fundata in tali propoſitione, & terminatur ad reſpon-

D

Digitized by Google

E ſpondentem, qui iterum habet relationem ad illam propoſitionem, ad quam ſuſtinendam eſt ipſe obligatus. Vnde ſicut in obligatione iuridica eſt primo obligatus: ſic eſt hic reſpondens. Et ille, cui eſt obligatus: ſic eſt hic opponens. Et res, ad quam eſt debito obligatus: ſic hic propoſitio præfixa, vel obligatum, quod eſt ſicut debitum quoddam. Dicitur tertio, ſuſtinendi a reſpondente propter ſuam admiſſionem, ibi tangitur terminus illius relationis. Vnde ſicut primò intentionaliter non vocatur actus meus præfixiuus, præfixio, vel obligatio: niſi reſpondens admittat: quia ſi non admittit, non poſui aliquam propoſitionem fixam, ad ita defendendam: ita etiam non eſt obligatio pro ſecunda intentione,

F niſi ſit reſpondentis admiſſio; quæ admiſſio fit per illa verba, concedendo, admitto, volo, & ſic de alijs. Dicitur quarto, intra tempus obligationis. Vnde tempus obligationis, eſt illud tempus, quo tenetur reſpondens defendere obligatum, & durat illud tempus; quo ad dicit opponens, ceſſat tempus obligationis: vel reſpondētē obligat noua obligatione, repugnante primæ. Dicitur quinto, ſecundum illum ſtatum, ſecundum quem admiſerat ſuſtinendi. Vnde ſtatus non eſt, niſi modus reſpondendi ad obligatum: puta affirmatiuè, negatiuè, vel dubitatiuè. Ex quo ſequitur, qđ non omne obligatum ſemel admiſſum, quotieſcumque intra tēpus obligationis præponitur, eſt concedēdum: patet de dubia poſitione, vt dubie pono tibi il-

G lam, papa ſedet; tu dicis, admitto, præpono iterum, non reſpondente dicendo, admitto, ſed dubito. Similiter ſequitur, quod non omne ſequēs ad obligatum propoſitum intra tempus obligationis eſt concedendum. Dicitur ſexto & vltimo, quod obligatum eſt ſuſtinendum, propter obligationē factam ſimul cum ſuis pertinentibus. Ad cuius euidentiā aduerte, quod duplex eſt pertinēs ſcilicet ſequēs, & repugnans. *Duplex eſt pertinens.* Repugnans eſt ꝑpoſitio, quæ repugnat ipſi obligatō: vt in priori exemplo: hæc ꝑpoſitio, papa ſtat, eſt pertinēs repugnans. Et tale pertinens repugnans eſt in multiplici differentia, quoddam enim repugnās obligato tantum, quoddam obligationi tm̄: quoddā admiſſioni tantum, ſed quia illa poſſunt cognoſci ex multiplicatione, &

H deſcriptione pertinentiū ſequētium: ideo omitto. Et de illis pertinentibus, non intelligebatur in diffinitione, ꝙ reſpōdens eſſet obligatus ad defendendū illa ſecundum eundem ſtatum, ſecūdum quē defendere tenet obligatum. Sed pertinēs ſequens; eſt propoſitio, quæ ſequitur formaliter ſecundū conſequentiā pro tunc nō negandā (vt ſtatim dicet) ad ipſum obligatū, vel obligationem, vel admiſſionē, &c. Vnde ſequitur, quod multiplex eſt pertinens ſequens; *Pertinens ſequēs eſt multiplex.* aliquod enim eſt ſequens ad ſolā poſitionem, vel depoſitionem, vel dubiè poſitionem. Exemplum: vt pono tibi iſtā, papa ſedet: deinde pono tibi illā, aliquid eſt tibi poſitū: hæc propoſitio, aliquid eſt tibi poſitū, eſt ſequens pertinēs ad ſolam poſitionem, ita decla-

retur

A retur etiam de depoſitione, & dubia poſitione. Aliud eſt enim pertinens ſequens ad poſitionẽ dubiè poſitionem, &c. & conceſſionem reſpondentis ſimul, & non ad alterum tantum: vt pono tibi illam, Papa ſedet, & ſi dixeris, admitto, tunc ſequitur, tu es obligatus. De illis pertinentib. propriè non intelligebatur in diffinitione, quod reſpondẽs debeat illa ſuſtinere ſecũdũ eundẽ ſtatum, ſecũdũ quẽ ſuſtinet obligatum: patet, ſi dubie poſuero tibi illam, Papa ſedet: te concedente, propono illam, tu es obligatus: eſt concedenda illa propoſitio, & tamen obligatum dubitatur. Etiam aliquando obligatum eſt affirmatiue defendendum, vbi illa pertinentia ſimpliciter negantur, & habentur B pro impertinentibus: vt ſi ponatur illa, tu non es obligatus: te concedente, ponatur illa, tu es obligatus: eſt neganda ex toto Aliud eſt pertinens, quod ſequitur ad ſolum obligatum: vt ſit obligatum, tu es Romæ, ſequitur, ergo tu non es Pariſijs. Correlarium ſequitur, quòd interdum, idem poteſt eſſe pertinens ſequens obligato tantum, & poſitioni tantum; vt pono tibi iſtam, aliquid eſt tibi poſitum: tunc iſta, aliquid eſt tibi poſitum, eſt pertinens ſequens ad ſolam poſitionem. Similiter ad ſolum obligatum, id eſt ſequitur ad obligatum, & ad illud totaliter ſequitur, quod nihil eſt, quàm obligatum: & hoc non eſt inconueniẽs: ſed tamen eſſet inconueniens, quod idem eſſet tãtum pertinens obligato, & poſitioni, cum ſit excluſiua falſa. Aliud eſt pertinens ſequens ad

Correlariũ.

C obligatum, cum bene conceſſo, vel conceſſis: vel ſequens ad obligatum cum oppoſito bene negati, vel negatorum. Exemplum primi ponatur iſta, omnis homo eſt Romæ; qua admiſſa, & conceſſa, ponatur iſta, tu es homo: eſt vera, & impertinens: ideo cõcedatur; deinde ponatur iſta, tu es Romæ, eſt pertinens ſequens ad obligatũ, & bene conceſſum, ſequitur enim bene, omnis homo eſt Romæ, tu es hõmo ergo tu es Romæ. Aduerte tamen, ꝙ iſta propoſitio; tu es Romæ, eſt nunc pertinens ſequens; vt oſtẽſum eſt, quia tertio loco poſitũ. Sed ſi poneretur, ſecundo loco hoc pacto, ſit obligatum; omnis homo eſt Romæ, qua conceſſa, ponatur iſta, tu es Romæ; neganda, quia falſa, & impertinens. Et ſi tunc vltra poneretur illa, tu es D homo, ſi negas vel dubitas, negas vel dubitas impertinens verum; ergo male. Si concedis, ponatur iſta, tu es Romæ, ſi concedis, concedis prius negatum; ſi negas, negas ergo pertinens ſequens ad bene conceſſum. Reſpondetur, quòd illa tunc eſt negãda, tu es homo; quia repugnãs pertinens eſt ad obligatum; puta, omnis homo eſt Romæ, & ad illam bene conceſſam, tu non es Romæ. Aduerte tamen, quod in illa ꝓpoſitione accipitur, homo, ꝓ eſſe reali, ſicut in illa, omnis homo eſt Romæ, & hoc cõiter ſit in illis propoſitionib. Ex hoc ſequitur correlarium, ꝙ ſæpe aliqua propõ, eſt pertinens ſequens in vno loco poſita, quæ ſi poneretur in alio loco, eſſet impertinẽs, & aliquando pertinens repugnãs; vt patet in dicto exẽplo. Exẽplũ ſcđ ꝑtis illiꝰ pertinẽ-

E tis, pono, quod iſtę conuertātur. Deus eſt,& omnis homo eſt aſinus : negatur quia impertinens : deinde ponatur iſta, hæc non eſt vera, Deus eſt : eſt admittenda : quia pertinens ſequens ad obligatum,& ad oppoſitum bene negati. Sequitur enim bene, Deus eſt,& homo eſt aſinus conuertū tur, ſed hæc, homo eſt aſinus, nō eſt vera: ergo hæc, Deus eſt, non eſt vera. Et de illis pertinentibus intelligitur, quod debēt deſfē di in tempore obligationis eodē modo, ſicut obligatum; ſaltem in multis ſpeciebus obligationis ita eſt,& non intelligitur, & nō de alijs duobus pertinentibus ſequentibus : puta ad ſolam obligationem, vel poſitionem, niſi pro quanto etiam eſſet pertinentia ad obligatum tantum: vt ante dictum eſt.

F Et ratio huius eſt in promptu : quia per obligationem obligatur reſpondens ad ſuſtinendum obligatum, & non obligationem: igitur,& eius pertinentia,& non alterius. Aduerte finaliter, quod tot modis dicitur pertinens repugnans, & poſſunt membra declarari oppoſito modo.

Pertinēs qd. Vnde pertinens eſt propoſitio, quæ habet relationem pertinētiæ ad obligationem, vel obligatum. Et hoc vel ſequēdo, vel repugnando, & eius oppoſitum eſt impertinens: & eſt propoſitio, quæ habet negationem illius relationis, puta quæ nec ſequitur ad obligatum, nec ei repugnat aliquo prædictorum quatuor modorum,& ſic patet, quid ſit obligatio. Notandum ſecundo, quod pro modo reſpōdendi in obligatorijs ſupponitur primo, ꝙ propoſitio dicitur poſſibilis, eo quod ſicut per ipſam pro nunc ſignificatur ſignificatione totali,& propoſitionali; ita poſſibile eſt eſſe. Exemplū; vt iſta, hæc eſt vera, homo eſt aſinus; quia iſta tota oratio; hęc eſt vera, homo eſt aſinus, ſignificat iſtam orationem eſſe veram, hominem eſſe aſinum,& ita poteſt eſſe facta noua impoſitio. Item Deus eſt,& homo eſt aſinus conuertuntur, etiam eſt poſſibilis. Similiter hęc ē vera, Deus eſt. Aduerte, quod ibi ſemper propoſitiones accipiuntur materialiter, & non perſonaliter: quia prædicata communiter in tota propoſitione, vt eſt conuerti,& eſſe verum, reſpiciunt propoſitionem in ſe, & non earum ſignificata. G *Suppoſitiones aliquæ.*

Poſſibile ē duplex. Et eſt duplex poſſibile, naturaliter, & ſupernaturaliter. Nam quod ſupernaturaliter eſt poſſibile, naturaliter eſt impoſſibile.

H Supponitur ſecundo, quod propoſitio dicitur impoſſibilis: quia ſicut per eam pro nunc ſignificatur ſignificatione totali, & propoſitionali: ita impoſſibile eſt eſſe: vt iſtæ, homo eſt aſinus, Deus non eſt, ſunt impoſſibile. Et eſt propoſitio impoſſibilis duplex. Quædā ſim̄ quid : vt Adam non fuit: cuiuſmodi eſt omnis propoſitio de pręterito falſa. Alia ſimpliciter, quod implicat contradictionem. Et talis adhuc eſt duplex: vt habet Scot. 11 d. 1. q. 2. Quoddam enim eſt, quod ex intellectu ſuo ſtatim includit duo contradictoria ; vt homo irrationalis : & vniuerſaliter, omnis ratio in ſe falſa. Similiter copulatiua compoſita ex partibus cōtradicētibus : vt Socrates currit,& Socrates nō currit. Alia eſt propoſitio impoſſibilis, quod non includit ambo contradicto

ria in

Digitized by Google

A ria in ſuo intellectu, nec poſſunt per conſequentiam eſſentialem inferri ambo contradictoria ex eo, ſed tantum vnū infertur per conſequentiam eſſentialem; & aliud per conſequentiam accidentalem, & extrinſecam, vt hō non eſt riſibilis, ſequitur unū contradictorium per locum intrinſecum. ſ. ergo non eſt riſibilis, ſed aliud puta: hō eſt riſibilis, non niſi per conſequentiam extrinſecam ad ly riſibile. Item bene ſequitur, homo non eſt riſibilis: ergo hō eſt rōnalis: quia conſequens eſt neceſſarium, & eſt homo: ergo eſt rationalis. Sed alia pars contradictionis puta, homo non eſt rationalis, non ſequitur per conſequentiam intrinſecam. i. quę tenet per intrin B ſecam quidditatē hominis, ſed ſolū a negatione poſterioris ad negationem prioris. Supponitur tertio, ꝙ propoſitio neceſſaria eſt, cuius oppoſita eſt impoſſibilis. Et eſt duplex. Secundū quid, puta præterita vera, vt Adā fuit. Simpliciter, ꝙ opponitur impoſſibili ſimpliciter. Et tale eſt duplex per oppoſitum ad impoſſibile. Quoddam opponitur impoſſibili ſimpliciter primo mō, vt hō eſt animal rōnale. Aliud opponiť impoſſibili ſecūdo mō; vt hō eſt riſibilis. Supponitur quarto, ꝙ quis poteſt ſe obligare ad poſſibile, aut naturaliter, aut ſupernaturaliter, aut ad impoſſibile ſecūdū quid, aut neceſſariū negandū ſecundū quid, aut impoſſibile ſimpliciter: quod tñ non includit contradictoria in ſuo intellectu, aut ad neceſſariū negandum ſimpliciter, quod tñ non opponitur impoſſibili includenti duo contradictoria in ſuo intellectu, vt ſtat im uidebitur. C Supponitur quinto, quod oēs noſtræ diſputationes, & reſponſiones, debent accipi, ac ſi fierent in eodem inſtanti. His ſuppoſitis: ponuntur aliquæ propoſitiones, ad ſciendum, quomodo quis debeat reſpondere in obligationibus, quæ valēt ſaltem in pluribus ſpeciebus obligationis. Prima propoſitio, ſeu regula eſt; oē poſſibile ſiue naturaliter, ſiue ſupernaturaliter, & oē impoſſibile ſecundū quid, ſimiliter neceſſariū ſecundū quid, ſiue ponatur, ſiue deponatur, ſiue dubiè ponatur u ſciēte ipſum eſſe tale, eſt admittendū. Probatur; quia non eſt maior ratio de uno poſſibili, quàm de alio: ſed aliqñ eſt omni mō admittendū: vt patet de illo, tu es Romæ: ergo quælibet de impoſſibili ſecūdū quid. Etiā D de neceſſario ſecūdū quid: patet, quia talia ſimpliciter ſunt poſſibilia: igiť ſunt admittenda, ſicut poſſibilia. Sequiť ex illa propōne quòd pertinens repugnans obligationi, vel admiſſioni, vel reſponſioni eſt admittendum. Exemplum vt illud, tu non es obligatus; nihil eſt tibi poſitum; tu admittis duo contradictoria: tu male reſpondes; tu negas obligatum concceſſum, & ſic de aliis: quia omnes tales propōnes ſunt ſimpliciter poſſibiles, licet aliqui voluerunt dicere, qd non eſſent admittendæ. Secunda propoſitio: oēm impoſſibile, quod ſtatim ex intellectu ſuo includit duo cōtradictoria, nō ꝑ admittitñ illa, q̄ ex ſuo intellectu ſuo vnū contradictoriorum includit, & aliud non, niſi per conſequentiā accidentalem, vel per locos extrinſecos: bene poſſe admitti.

Quō obliga to nib. reſpondēdum.

E ti. Iſta propoſitio, quantum ad ſecundã partem, eſt contra oẽs fermæ Doctores in hac arte, ſed Sco. in 11. d. 1. q. 2. in principio. ponit illam propoſitionẽ in forma, & reputo eam eſſe veram.
Et probatur iſta propoſitio pro prima parte: quia admiſſo tali impoſſibili, nullæ regulæ diſputationis poſſunt ſuſtineri: immo illico oportet cõcedere duo cõtradictoria. Secunda pars probatur per locum à contradictorio; quia tali impoſſibili poſito, poſſunt adhuc ſuſtineri regulæ diſputationis, puta quod non concedat duo contradictoria, quòd nõ idem affirmet & neget, ergo eſt admittenda; conſequentia patet per locum à contrario.
Ideo enim aliqua poſitio nõ admittitur: quia ipſa admiſſa, non

F poteſt reſpondens reſpondere, quin immediatè eſſet in meta. Antecedens probat Scot. ibidẽ: quia reſpondens põt concedere ſequens, conſequẽtia eſſentiali, & negare repugnans. Et ſi inferatur repugnans, ſequens per locum extrinſecum, vel conſequẽtia accidentali, negandum eſt illud ſequi: quia propoſitio illa, per quam talis conſequentia teneret deſtruitur expoſitione.
Ad illam probationem nota pro regula, ad reſpondendum poſitioni tali impoſſibili: quia poſtea eam non ponam. Exẽplum regulæ poſui in ſecunda ſuppoſitione iſtius notabilis. Et ſi contra hoc arguatur, ex impoſſibili ſequitur quodlibet: vt vult Scot. in præallegato loco, & idẽ Scot. diſt. 1. ſententiarũ. q. 3. ergo non poteſt talis poſitio ſuſtineri ſine conceſſione duorum contradictoriorum; & per conſequens

nulla eſt talis admiſſio. Dicitur G ex verbis Sco. in 11. diſt. 1. vt ſupra: ſi bene inſpicies, habes reſponſionem; puta, quòd hoc eſt p cõſequẽtias extrinſecas, quas pro tunc negant. Poteſt etiam illa cõſequentia probari, vt Sco. probat ibidem; quia Auguſtinus, Richardus, Ariſtoteles conceſſerunt tales poſitiones, &c. Ex quo ſequitur, declaratio illius dicti, quod poſuit Scot. in 8. diſt. 1. q. 5. quòd ad impoſſibile, non ſequitur impoſſibilius; ita ergo oportet ſuſtineri tale impoſſibile, quod non concedatur impoſſibile, concludens duo cõtradictoria, in ſuo intellectu; nec oportet negare neceſſarium, oppoſitum tali impoſſibili, includente duo contradictoria in ſuo intellectu. Et nota illa, quæ hic H dixi de poſitione impoſſibilis, cũ ſua declaratione; quia quæcumque poſt hac dicam, vel quaſcũque regulas poſuero (ne materia ſimul confundatur) intelligi volo de poſſibili, & non de impoſſibili. Tertia propoſitio, omne poſſibile admiſſum in toto tempore obligationis; ita eſt defendendum ſecundum eum ſtatum, quo ſemel admiſſum eſt, vt non concedatur aliquod impoſſibile ſimpliciter, licet bene ſecũdũ quid, nec negetur aliquod neceſſarium ſimpliciter; licet bene ſecundum quid. Probatur, iſta propoſitio, primo quo ad eius pra ſuppoſitum; quia omne ſemel admiſſum, quotiẽs iterum proponitur, in tempore obligationis eſt admittendum; ut patuit in diffinitionis declaratione obligationis. Sed prima pars eius probatur; quia ad poſſibile non ſequitur neceſſario impoſ-

A impoſſibile ſimpliciter, cum an
tecedens poſſit eſſe verum ſine
cõſequente. Etiam patet ex Ari-
ſtotele primo priorũ. Sed ꝙ poſ
ſit admitti impoſſibile ſecúdum
quid, probatur: quia põt eſſe per-
tinens ſequens. Probo aſſum-
ptum, pono in inſtanti primo iu
ſtificeris, & in eodem inſtanti po
nam tibi illam, tu nunquã fuiſti
iuſtus: concedenda eſt, quia ve-
ra. Deinde poſt inſtans, adhuc ta
men in tempore obligationis,
pono illam, tu nunquã fuiſti iu-
ſtus, concedenda, quia ſemel cõ-
ceſſa. Et ſi poſuiſſem ſecundo lo
co illam, tu fuiſti iuſtus: negan-
da eſſet ibi, igitur conceditur im
poſſibile ſecundum quid in pri-
mo, & negatur neceſſarium ſe-
cundum quid in ſecundo. Et in
B telligo illam primam partẽ pro
poſitionis, niſi eſſet facta obliga
tio ad hoc, vt ſi ponerem tibi i-
ſtam, tu concedis duo contradi-
ctoria, quæ eſt poſſibilis. Deinde
ponerem tibi iſtam, tu concedis
duo contradictoria. Vel ponere
primo illam, tu concedis impoſ-
ſibile: deinde iterum eandem. Se
cunda pars probatur: quia pro-
pter nullum falſum oportet ne
gare neceſſarium: nec propter
negationẽ alicuius veri nõ opor
tet negare, neceſſarium ſimplici
ter, licet bene ſecundum quid:
vt dictum eſt. Quarta propoſi-
tio: ad omne impertinens eſt
eodem modo reſpondendum in
tempore obligationis, ſicut re-
ſponderetur extra; niſi eius ve-
ritas variaretur propter conceſ-
ſionem: vt ſi illa præponeretur
poſt factam obligationẽ: tu non
es obligatus: tunc eſſet neganda,
licet ſit impertinens ad obliga-
tum: quia eius veritas eſt variata.

Cap. de mixtionibus.

Sed omne pertinens, repugnans C
ſaltem obligato, eſt negandum.
Probatur prima pars: quia pro-
pter obligationem non oportet
variare reſponſiones talium.
Secunda pars ꝓbatur quia aliàs
cõcederentur incompoſſibilia,
& ſic impoſſibile: quia copulati
uam compoſitam ex partibus cõ
tradicẽtibus, cum diſputationes
debeant referri ad idem: inſtans.
Quinta propoſitio: omne illud,
quod ſequitur ex cõceſſo, vel cõ
ceſſis, vel ex oppoſito bene nega
ti, vel negatorum ſcitum eſſe, ta
le eſt concedendum: illa propoſi
tio eſt ſatis declarata ſupra in pri
mo notabili, vbi diximus de per
tinentibus. Sexta propoſitio: cõ
cedens poſſibile naturaliter, nõ
debet propterea negare cõſequẽ
tias nãles: vt pono te eſſe Romę: D
deinde pono illam: tu non es Pa
riſijs: illa cõſequentia nõ eſt ne-
ganda: quia idẽ nõ poteſt eſſe in
duobus locis. Sed cõcedens poſ-
ſibile ſupernaturaliter, ꝑt nega-
re conſequentias naturales, puta
pono illã, tu es Romæ: ergo non
Pariſijs: ſi ponatur idẽ corpus in
duobus locis. Similiter albedo
eſt: ergo albũ eſt: illa conſequen
tia eſt neganda tenendo ꝙ albe-
do eẽt ſine ſubiecto. Septima ꝓ
põ: in tpe obligationis nõ eſt in
cõueniens concedere falſum, &
negare ꝓpriũ actum: immo con
cedere ſe male rñdere, & conce
dere ſe concedere falſum, licet
ſi extra tempus obligationis du
ceretur ad hoc: vt oporteret fate
ri ſe male reſpondiſſe, eſſet in cõ
ueniens: immo in meta. illa pro
poſitio declarabitur poſtea in
multis exemplis. Vnde aduer-
te, ſi quis vult inquirere, an quis
bene reſpõdebat in tẽpore obli-

E gationis, dicat, cedat tẽpus obligationis: & ſi tunc poteſt oſtendere, eum malè reſpondiſſe contra propoſitiones dictas, puto, vel dicendas: tunc talis eſt in meta. Octaua propoſitio: non tenetur reſpondens arguentem certificare in tempore obligationis de omni quæſtione, & caſu. Probatur proponendo, ꝙ Socrate ſolo exiſtẽte in ſcholis, ponatur ei iſta, Socrates nõ eſt in ſcholis: qua admiſſa, ponatur ipſi iſta; aliquis homo eſt in ſcholis: concedatur, quia vera, & impertinens. Si tunc petatur a Socrate, quis eſt ille homo, qui eſt in ſcholis iſtis? nõ cogit Socratem eũ certificare: quia quocunque alio homine oſtenſo, concedat falſum; & impertinens. Si ſeipſum oſtendat, concedit contradictorium obligati. F Vnde ſequitur, aliquam indefinitam eſſe cõcedendam, cuius quodlibet ſingulare eſt negandum. Secũdo ſequitur, quod in caſu vniuerſalis eſt concedenda, cuius quælibet ſingularis eſt neganda: vt poſito, quòd tãtũ duo ſint homines: puta Socrates, & Plato, & taceãt; tũc ponatur iſta: omnis homo loquitur: qua admiſſa, quia poſſibilis, ponatur iſta: Socrates loquitur negãda eſt, quia falſa, & impertinens. Ponatur iſta deinde: Plato loquitur: negãda ſimiliter, quia falſa, & impertinens. Non enim ſequitur, oĩs hõ loquitur: ergo Socrates: Sed contra, tu dicis, concedis vniuerſale: & negas quodlibet ſingulare: ergo male reſpondes concedatur. Vel dic, ꝙ nõ: quia obligatio ſequitur. Notãdũ tertio circa ſpẽs obligationis. Vñ vna opinio eſt, quę dicit, quòd tantũ tres ſunt ſpecies obligationis: puta poſitio, depoſitio, & dubiè poſitio: aliæ enim G putà, petitio, impoſitio, & ſit verum, ad poſitionem reducũtur; quia eius ſunt ſpecies. Probatur illa opinio: quia tantum tres ſunt ſtatus. igitur. Sed communiter alij ſunt in oppoſitum, & ſimiliter Sco. in 39. diſt. 3. in tertio arti. vbi ponit petitionẽ, ſpeciẽ diſtinctam cõtra poſitionẽ; & per conſequens non continetur ſub poſitione, conſequentia probatur a ſimili. Dicẽdum igitur, ꝙ ſex ſunt ſpecies obligationis, & hoc diſtinguendo eas ex parte obligationis; vt videbitur de vnaquaque ſuo loco. Prima ſpecies vocatur poſitio, quæ ſic deſcribitur: eſt obligatio alicu⁹ enunciabilis, ſuſtinendi affirmatiue. Vel clarius, vt dicit Scot. in pręallegato paſſu: Poſitio eſt ſpecies obligationis, quæ obligat reſpondentem ad ſuſtinendum, H poſitum tanquam verum: & adde, vel tanquam poſſibile ex ſua ratione formali. De qua ſpecie ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima, quòd per illam ſpeciem poſſunt admitti omnia poſſibilia, tanquam vera, & omnia impoſſibilia quæ non includunt cõtradictoria in ſuo primo intellectu tãquã poſſibilia ex ratione formali terminorũ: ſic quòd ex ratione formali terminorũ non eſt impoſſibilitas; vt homo non eſt riſibilis, ſecundum, quòd dictum eſt in duabus primis propoſitionibus præcedentis notabilis. Secunda propoſitio, omne poſitũ, & admiſſum intra tẽpus obligationis ſub forma poſiti pro poſito, eſt concedẽdum. Patet illa propoſitio ex dictis ĩ primo & ſecũdo notabilibus. Et primo ſoluitur illud ſophiſma: pono

Sex ſũt ſpẽs obligationis.

tibi

A tibi illam: alter iſtorum eſt riſibilis, demonſtrando aſinum, & Socratē: concedatur, quia vera. Deinde pono illā: Socrates ē riſibilis, concedenda, quia eadem eſt cum prima. Deinde pono iſtam, alter iſtorum eſt riſibilis: ſi negas, negas poſitum, prius conceſſum, ſi concedis. Arguitur ſic, bene ſequitur, alter iſtorum, puta Socrates, eſt riſibilis, & alter iſtorū eſt riſibilis: ſed alter iſtorum alius a Socrate eſt aſinus: ergo aſinus eſt riſibilis. Reſpondeo non concedendo illam ſecundo propoſitā: alter iſtorum eſt aſinus; quia tunc accipitur relatiue: & ita prius non accipiebatur: quia nunc aliquid præceſſit: ſed prius indefinite accipiebatur. Tertia propoſitio: poſitio eſt duplex. ſ. ſimplex, & compoſita. Simplex eſt, in qua ponitur propoſitio ca-

B tegorica; Et talis eſt multiplex: quædam repugnat poſitioni: quędam repugnat admiſſioni: quædam his ambabus ſimul; quædam nec poſitioni; nec admiſſioni. Et tales dicuntur ſimpliciter poſitiones. Quædam dicuntur ſimiles; quædam diſſimiles: partes patebunt. Quarta propoſitio: omnis poſitio ſimplex, repugnans poſitioni in ſe, eſt admittenda. Aliqui illam propoſitionem non concedunt. Probatur tamen, quia omnis talis eſt poſſibilis: igitur. Exemplum huius propoſitionis, pono tibi illā, nihil eſt tibi poſitum, concedenda eſt ſecundum iſtam propoſitionem. Deinde pono illam: aliquid eſt tibi poſitum: cum ſit oppoſitum poſiti, non eſt dubitanda nec concedenda, ſed neganda. Si negas; contra; poſui tibi iſtam, nihil eſt tibi poſitum: licet iſta eſt aliquid: ergo ſolui tibi aliquid. Reſpondeo concedendo poſitū, & negando illam, aliquid eſt tibi poſitum, eſto, quòd ſit pertinens, ſequens ad poſitionē, non tamen ad obligatum, & per conſequens reputabitur pro impertinenti. Et ad probationē negatur maior, quia repugnās. Sed contra; tei veritas eſt, quod aliquid eſt tibi poſitum, ſed tu negas illud verum, & non es obligatus, quia nihil eſt tibi poſitū: ergo male reſpondes. Reſpondetur, concedēdo maiorem, minorem, & totum pro tempore obligationis: cadente autem tempore obligationis, negabo minorē pro vtraque ſui parte, & per conſequens concluſionem. Vel aliter negatur maior in tempore obligationis. Vel tertio negatur minor; concedendo maiorem. Prima eſt melior, & ſecunda ſimiliter. Quinta propō: poſitio ſimplex, repugnans admiſſioni: eſt concedenda. Probatur, cōtra aliquos in hac arte, ſicut præcedēs: de qua propōne ſit hoc exēplum, pono tibi iſtam, tu nō es: quia poſſibilis cōcedatur. Deinde pono tibi illam: tu admittis aliquid: vñ, q̃ eam non poſſis negare, cum admiſiſti illam; tu non es. Si ergo concedis, pono tunc vltra tibi illam: tu es: quam ſi cōcedis, aut dubitas: igitur oppoſitum poſiti concedis, aut dubitas: quod tamen eſt ſecundum regulas negandum. Si negas: ergo negas ſequens ex bene conceſſo, vel ex aliquo dubio, vt bñ ſequitur, tu aliquid admittis: ergo tu es; ſi añs eſt conceſſum, ergo & conſequens. Si dubium, ſimiliter, & conſequens, & non negādū, ſed vel admittendū, vel dubi-

C D

E tandum: ergo eius oppoſitum, quod eſt ipſum poſitum principale. Reſpondetur, negando illam, tu admittis aliquid. Et ſimiliter nego, quòd admiſi illud poſitum, tu non es: quia repugnat obligatio; ſed cedente tempore obligationis, concedo me negaſſe verum, & quòd illa ſit mihi poſita: ſed tunc nihil concluditur cōtra poſitum, nec male reſpondi: quia ita exigebat obligatio. Sed contra, ponatur tibi iſta, tu es: ſi concedis, oppoſitum poſiti ergo concedis. Si negas tunc ſic, bene ſequitur, tu negas, vel dubitas; ergo tu es. Reſpondetur, negando poſitum; ad improbationē negatur antecedens. Sexta propoſitio; poſitio repugnans pōni, & admiſſioni ſimul, eſt admittēda; illa ſimiliter, ſicut præcedentes duæ, eſt contra aliquos;
F ſed probatur vt præcedentes; quia eſt poſſibilis, igitur. De qua propōne ſit hoc exēplu, pono tibi illā, tu nō es obligatus, qua admiſſa, cū ſit poſſibilis, pono deinde tibi illam, tu es obligatus, quā ſi cōcedis, aut dubitas, oppoſitū, igitur poſiti concedis, aut dubitas: Si negas: contra; poſui tibi illam, tu non es obligatus, & tu admiſiſti eam: ergo es obligatus. Reſpōdetur, concedēdo poſitū principale, negādo tū, puta quòd ſim obligatus, quia ei repugnat. Ad improbationem negando añs pro vtraq; ſui parte, prout vna ſequitur aliā; licet vtraq; ſeorſum concederē, quia impertinens vera, quæ ſimpliciter dicitur pō ſine addito. Septima propō, omnis poſitio ſimplex, non repugnans admiſſioni, & pōni ſimul, eſt admittenda; illā tenēt oēs, probatur, quia poſſibilis eſt, igr. Exēplum huius

G datū eſt in fine primi notabilis, puta; omnis eſt Romæ. Deinde tu es Romæ, deinde tu es homo, deinde iterum tu es Romæ: vt ibi declaratum fuit. Aliqui hic dñt admittēdo illā: tu es homo: & cum infertur: ergo tu es Romæ; quòd eſt contra prius conceſſum; dicunt, quòd vtraque pars copulatiuæ poteſt eſſe vera, non tamen compoſſibilis, & ſic non ſequitur concluſio. Sed hoc eſt deſtruere omnem modū arguendi. Aliud exemplum, pono tibi illam: tu differs à chimęra: ſi concedis, pono illam: chimęra eſt: ſi negas, negas pertinens ſequens: ſi concedis impoſſibile. Item ponatur illa: aliqua res non eſt: ſi concedis, ponatur iſta: omnis res eſt, ſi concedis: concedis igitur oppoſitum poſiti; ſi negas vel
H dubitas, igitur neceſſarium propter poſſibile negas, vel dubitas. Reſpondetur, non admittendo poſita: quia ſunt impoſſibilia. Aliud exemplum, ponatur tibi iſta: homo eſt aſinus, eſt tibi poſitum, & à te conceſſum, concede: nam poſſibile eſt te male reſpondiſſe? Deinde pono tibi illam: homo eſt aſinus: quam ſi cōcedis, aut dubitas: igitur impoſſibile ſimpliciter concedis, aut dubitas propter poſſibile. Si negas, contra: illud eſt tibi poſitum & a te admiſſum: ergo eſt concedendum. Si tu eam negas: ergo male reſpondes. Reſpondetur primo: concedendo penultimā conſequentiā cum añte, & cōſequente: ſed nego minorē vltimę conſequentiæ, puta, quòd ego eā negaui, tanquā repugnans bonę tñ ſioni: quotiens tñ tibi proponitur, nega eā. Vel ſecūdo dic, negando vltimā conſequentiā. ſ. quòd

ergo

A ergo male reſpondis, concedendo præcedentia: quia obligatũ hoc exigit. Vel tertio concedendo etiam vltimã conſequentiã: ſed hoc eſt in tpe obligationis. Aliud exemplu. ponaſ tibi iſta: tantum Deum eſſe Deũ, eſt tibi poſitum, admittatur quia poſſibilis. Deinde ponatur iſta: Deus eſt Deus eſt tibi poſitũ, concedatur, quia ſequens ad poſitũ, vt præiacens ad excluſiuã. Sed cõtra, Deus eſt Deus, eſt tibi poſitũ: ergo aliud, q̃ tm̃ Deum eſſe Deũ, eſt tibi poſitũ, cõcedo cõſequentiã & conſequens: q2 ſenſus eſt, alia propõ, q̃ illa, tantum Deus eſt Deus, eſt tibi poſita: q2 eius pars, vel pꝛçiacẽs. Sed cõtra, aliud q̃ tm̃ Deum eſſe Deũ, eſt tibi poſitũ: ergo non tm̃ Deum eſſe Deũ, eſt tibi poſitũ, conſe-
B quentia probatur ab exponente ad expoſitã. Rñdetur diſtinguẽdo conſequens, vel.n. accipitur ly tm̃; vt facit excluſionẽ ad ly Deũ, tunc eſt falſa, & non valet conſequẽtia, & ſenſus eſt, nõ tm̃ Deus eſt Deus, illa propõ eſt tibi poſita. Aut facit excluſionẽ ad ly poſitũ, vt ſit ſenſus, non tm̃ hæc propõ; Deus eſt Deus, eſt tibi poſita, & ſ. concedo conſequentiã, & hoc non repugnat poſitioni, tamẽ poteſt diuerſimodè ſolui, & poſſunt fieri plures deceptiones in hoc, quod ly tantũ facit excluſionẽ ad ly poſitũ, vel ad ly Deum. Per hoc ſoluitur tale argumentũ, ſtante priori poſitione ponatur iſta, nihil aliud q̃ Deum eſſe Deum, eſt tibi poſitum & vltra aliud, quàm Deum eſſe Deum, eſt tibi poſitũ. Probatur, quia hæc tantũ, Deus eſt Deus, eſt tibi poſitũ, & illa eſt alia ab iſta, Deus eſt Deus: ergo,

C &c. Negabitur iſta: aliud quàm Deum eſſe Deum: eſt tib. poſitũ, cum ſua probatione. Per hoc ſoluitur etiam illud, ſit rei veritas, quod Socrates & Plato ſint Romæ, pono tibi iſta, tm̃ alter iſtorum eſt Romæ: admittatur. Deinde ponatur illa: vterq; iſtorũ eſt Romæ, quæ eſt admittenda: quia vera, & impertinens: quia vterq; iſtorũ eſt alter iſtorum, & tunc ſi inferatur: ergo non tm̃ alter iſtorum eſt Romç. Dicitur quod ſi primũ poſitum exponitur gratia poſſibilitatis, ſecundũ, poſtea non eſt concedendum, tamquam ei repugnans, ſi vero gratia alteratis, cõcedatur, & negabitur conſequentia vltima, quia vterq; iſtorum eſt alter iſtorum, quia accipitur, alter, indefinitè. Octaua quandocumq; propoſitiones ponuntur eſſe ſi- D
miles, non faciendo mentionẽ de adæquato ſignificato reſpondendũ eſt ad eas, ſicut extra, puta negando, affirmando, vel dubitando. Sed ad primã propoſitionem eſſe falſam, vel verã reſpondeatur, ſicut extra, & ad ſecundam, ſicut ad primã. Probaſ illa propõ per exemplũ, & præſuppono, quod propõnes eſſe ſimiles, eſt eas eſſe ſimiles in veritate, vel falſitate, hoc ſuppoſito, ponaſ tale exemplũ. Sit rei veritas, quod tu ſis in Friburgo: tũc pono tibi iſtã, tu es in Friburgo, & tu es in Liuonia, ſunt ſimiles, concede, quia poſſibilis eſt. Deinde pono tibi illam, tu es in Friburgo, quæ non vr̃ eſſe neganda, quia verũ & impertinẽs; non.n. ſequiſ, tu es in Friburgo, & tu es in Liuonia, ſunt ſimiles, ergo tu es in Liuonia, cum añs poſſit eſſe verũ, mutatis earũ ſignatis ſi-

E ne conſequente. Si igitur conce dis contra: concedis falſum & impertinens: ꝙ ſit impertinens, patet. Quod ſit falſum, ꝓbatur, quia propono tibi illam; tu es in Liuonia: quam non poſſis concedere, quia falſum & impertinens: tunc ſi hæc eſt falſa, tu es in Liuonia: ergo hæc, tu es in Friburgo Reſpondetur ꝙ cõcedẽda eſt illa, tu es in Friburgo: quia verum impertinens, & neganda illa; tu es in Liuonia, quia falſa impertinens. Et qñ dr. ſunt ſimiles, verum eſt: & ergo ſi cõcederẽ vnã eſſe verã, & reliquã: ſi vnam falſam, & reliquã: qñ igitur dicetur hæc eſt vera: tu es in Friburgo: concedendo, ergo hæc eſt vera: tu es in Liuonia: Nã tunc ſtant termini perſonaliter, nõ eſt tunc cõcedenda, ſed

F neganda. Nona propoſitio, qñ ponuntur propõnes adæquate ſignificando, ſicut nũc ſignificãt: quarum vna alteri contradictoriè repugnat, vel vna eſt ſimpliciter impoſſibilis, non eſt caſus admittendus, Socrates ſedet: Socrates nõ ſedet: Deus eſt: & hõ eſt aſinus. Sed qñ ponuntur ad æquatè ſignificando duas eſſe ſimiles, quarum vna ſequitur ad contradictorium alterius, tunc ambæ ſunt veræ: vt tibi cõcluditur, & tu neſcis tibi concludi, ſunt ſimiles, ſecundũ adæquatũ ſignificatum, ꝙ quodlibet nunc habet. Admiſſo caſu ponat̃ iſta: tibi concluditur, eſt verum, & ẽt iſta, tu neſcis tibi cõcludi eſt verum: quia ſi diceres ſecũdã eſſe falſam: ergo eius oppoſitum eſſet verum .ſ. tu ſcis tibi cõcludi, & tunc bene ſequitur, tu ſcis tibi concludi; ergo tibi concluditur. Vide quomodo diuerſimodè eſſet reſpondendum, ſi non ponerẽtur cum adæquato ſignificato. Decima propõ, ſi ponerẽtur duę propõnes ſecundum adæquatam ſignificationem eſſe ſimiles, & ex quarum vna ſequit̃ oppoſitum alterius, tales ambæ ſunt ſimile in falſitate, & ambæ

G negandæ. Sed ſi ponerentur ꝓpoſitiones ſimiles in adæquata ſignificatione, q̃ ſunt impertinentes inuicem, tunc poſſunt eſſe ſimiles in veritate & falſitate, & poſſunt negari, vel cõcedi. Exẽplũ primę partis, vt tibi cõcluditur, & tu nõ ſcis tibi cõcludi, tu es albus, & tu nõ es coloratus, q̃ ambæ ſunt concedendę eſſe falſas, & negandas. Si dicas, ꝙ non ſunt falſæ, arguitur ſic: ergo illa eſt vera, tu es albus, & ſequitur, ergo es coloratus, & ſic conſequens erit verum, & ſic illæ duæ

H erunt veræ, tu es coloratus, & tu non es coloratus. Exemplum ſecundæ partis, tu es homo, & tu curris, ſi prima proponatur, & conceditur vel eſſe vera, ita etiã dic de ſecunda. Vndecima propoſitio, quandocumq; proponũtur duę propoſitiones diſſimiles eſſe, non dicendo de adæquata ſignificatione, reſpondendum eſt ad eas intra tẽpus, ſicut extra. Tamen ad primam propoſitam eſſe veram, reſpondendum, ſicut extra tempus obligationis, & ad aliã diſſimiliter prima pars poteſt declarari ex octaua propoſitione, ſecunda pars patet, & pono, quod iſtæ ſint diſſimiles, tu es homo, & tu es animal, vel melius, tu es in Liuonia, & es in Friburgo, cõcedatur. Deinde ponatur iſta, tu es in Liuonia, eſt vera, nego, quia eſt falſa, ponatur illa, tu es in Friburgo, eſt

verum

A verum: nego, dico quod ſimiliter eſt falſa: contra, eſt impertinens verum: dico quod non, immo eſt pertinẽs repugnans. Duodecima propoſitio: quando ponuntur duæ propoſitiones eſſe diſſimiles ſecundum adęquatam ſignificationem, quarum vna cũ altera conuertitur, non admittẽdus eſt caſus, ſed ſi vna eſt neceſſaria, & alia contingens vel impoſſibilis, neceſſaria eſt concedẽda, & impoſſibilis, vel contingens neganda. Prima pars patet per hoc exemplum: homo eſt riſibilis: & rationale eſt riſibile, ſunt diſſimiles, proponatur tunc illa, homo eſt riſibilis, impertinens vera: igitur concedenda: deinde rationale eſt riſibile: ſi concedis, igitur non ſunt diſſimiles
B ſecundum adęquatam ſignificationem: ſi negas, negas ergo neceſſarium propter verum, & poſſibile; igitur caſus non eſt admittendus. Secunda pars patet per hoc exemplum, Deus eſt & homo eſt aſinus; ſecundum adęquatam ſignificationem ſunt diſſimiles. Decimatertia propoſitio: ſi ponuntur duæ contingentes propoſitiones, ſecundum adæquatam ſignificationem diſſimiles, quarum vna tamen antecedit ad aliam, & non econtra: antecedens vbicunq; ponitur, ſemper eſt negandum, & conſequẽs eſt concedendum: vt tu curris, & tu moueris: ſed ſi ſunt omnino impertinentes, ad primam reſpondeatur, ſicut extra: ad aliam vero diſſimiliter. Sequuntur nũc aliquæ propoſitiones de poſitione compoſita. Et primo ſupponitur, quod poſitionum compoſitarum, aliqua eſt copulatiua, aliqua diſiunctiua, aliqua dependens. Tunc ſit prima propoſitio: & hoc de diſiunctiua; nulla pars diſiunctiuæ eſt ſequens ad ipſam totam formaliter, licet bene quando vna pars eſt ſimpliciter impoſſibilis, altera vero poſſibilis, tunc poſſibilis ſit ſequens ad ipſam in conſequentia neceſſaria. Prima pars patet; quia ad veritatem diſiunctiuæ, nulla pars formaliter eſt vera. Secunda pars probatur: quia ſi tota diſiunctiua eſt vera, oportet vnam partẽ eſſe veram, & impoſſibilis non poteſt, ergo poſſibilis. Ita etiam dic, quod quando diſiunctiua eſt compoſita ex partibus, quarum vna ſequitur ad aliam; tunc illa, quæ ſequitur ex alia, eſt pertinens ad diſiunctiuam veram, vt tu curris, vel moueris; ly moueris eſt ſequens ad diſiunctiuam.

Pō cōpoſita triplex.

C

D Circa iſtam propoſitionem ſoluitur hoc ſophiſma, pono illam, Socrates currit, vel Plato diſputat, conceditur quia poſſibilis: deinde ponatur iſta, Socrates currit; dubitanda eſt; ſicut extra. Deinde pono illam, Plato diſputat; ſi concedis dubitabile impertinens, eodem modo ſi negas, ſi dubitas, contra, tota diſiunctiua eſt conceſſa, & prima pars eſt negata, ergo ſecunda eſt concedenda. Reſpondetur quod non eſt inconueniens concedere diſiunctiuam, & dubitare de vtraq; eius parte. Iterum ponatur illa, tu es in Liuonia, vel homo eſt aſinus, qua conceſſa ponatur illa, tu es in Liuonia: quia eſt falſa, neganda eſt. Deinde illa, homo eſt aſinus, ſi negatur, ergo male tota diſiunctiua eſt conceſſa, ſi concedatur, igitur impoſſibile propter poſſibile. Rñdetur, concedendo illam: tu es in

Sophiſma.

E Liuonia,& nego, quod nunc ſit impertinens. Item, ponatur illa, antichriſtus eſt vel antichriſtus currit; qua admiſſa, pono illam; antichriſtus eſt, videtur neganda, quia falſa & impertinens. Si concedis, proponitur iterum illa antichriſtus eſt, tunc ſi negas, negas ſequens, ex conceſſis concedendum, igitur oppoſitum prius negari. Reſpondetur concedendo illam, antichriſtus eſt, & dico, quod nunc eſt pertinens. Secunda propoſitio, copulatiua eſt concedenda, eſto quod aliqua eius pars repugnet poſitioni. Exemplum ſit rei veritas, quod nullus currat, ponatur iſta, omnis homo currit, & nihil eſt tibi poſitum, qua conceſſa, ponatur iſta, tu non es obligatus, videtur concedenda, quia ſequens pertinens cum nihil ſit tibi poſitum, nec es obligatus per aliam ſpeciem. F Deinde illa ponatur, omnis homo currit, ſi negas, igitur pertinens ſequens, ſi concedis, igitur falſum concedis, non obligatus. Dico concedendo in tempore obligationis: igitur male reſpondeo, concedẽdo, ſed hoc negabo extra: quia negabo, me non fuiſſe obligatum. Item ſoluitur illud ſophiſma, Socra. ſedente ponatur iſta, Socrates currit; & nulla copulatiua eſt tibi poſita; qua conceſſa, ponatur illa, Socrates currit, concedenda, quia eſt ſequens. Deinde ponatur iſta, tu non es obligatus, quæ videtur concedenda, quia nulla copulatiua eſt tibi poſita, & nihil aliud tibi poſui, quam copulatiuam, igitur non es obligatus, ſi concedis, igitur ponatur iſta Socrates currit, ſi concedis, igitur falſum concedis non obligatus. Si negas, aut dubitas, igitur prius conceſſum negas, aut dubitas. G Reſpondetur negando, quod non ſis obligatus, & ſimiliter quod nihil aliud tibi poſui, quam copulatiuam, quia copulatiuam ponendo ponitur quælibet pars. Item ponatur illa, aliquis homo eſt Pariſiis, & nullus alius a te eſt Pariſijs, qua admiſſa, ponitur illa, tu es Pariſijs, quam videris non poſſe negare, quia eſt ſequens, ſequitur enim, aliquis homo eſt Pariſiis, & nullus alius eſt a te, ergo tu: ſi concedis, igitur concedis falſum & impertinens. Reſpondetur negando illam, tu es Pariſiis. Ad probationem dicitur, quod non ſit ſequens, quia te mortuo, antecedens poteſt eſſe verum ſine conſequente, puta H quod aliquis eſſet Pariſiis, & etiam nullus alius a te, quia tunc nullus diceretur alius a te, & tamen tu non eſſes Pariſiis. Tertia propoſitio, poſitio dependens, quæ eſt, quando aliquid ponitur ſub conditione poteſt admitti, & continet ſub ſe poſitionem cadentem, & renaſcentem. Exemplum de poſitione dependente in ſe, ponatur iſta, ſi affirmatiue reſpondebis ad primum tibi poſitum a me, te eſſe regem ſit tibi poſitum, qua conceſſa ponatur iſta, tu non es rex, quam ſi concedis igitur oppoſitum poſiti concedis, quia cum tunc affirmatiue reſpondes, ergo te eſſe regem eſt tibi poſitum, & tu non es rex, eſt eius oppoſitum. Si negas, negas verum & impertinens. Reſpondetur concedendo

Sophiſma.

A do illam, tu non es rex, ſed nego quò I aſſirmatiuè reſpondeo: & ſimiliter quod eſt primum mihi poſitum, tanquam repugnans poſitioni, cum prius ſit illa poſita: tu es rex, ſi affirmatiue reſpondes. Vel concede, te male reſpondere, & totum in tempore tamen obligationis. Item aliud exemplum: Socrates dabit Platoni denarium, ſi ei obuiauerit, & non aliter, & Plato non obuiabit Socrati, ſi Socrates det illi denarium: qua admiſſa, ponatur iſta, Socrates dabit Platoni denarium: ſi concedis: ergo Platoni, Socrati non obuiabit per ſecundam partem, & vltra: ergo non dabit Platoni denarium. Item Socrates vult comedere, ſi Plato vult comedere, & non aliter, & Plato non vult comedere, ſi Socrates vult comedere: omnia
B iſta non admittuntur: quia includunt contradictoria. Sed pro poſitione cadente, hæc ſcilicet cadit præter hoc, quod dicatur, cedet tempus obligationis, ſit hoc exemplum: ſit Socrates in veritate niger, tunc pono tibi iſtam: Socrates eſt albus, donec poſuero aliquod tibi negādum; qua conceſſa, pono illam; Socrates eſt niger: quam ſi negas, negas aut dubitas verum impertinens. Quod verum patet, quòd impertinens: quia cum negas Socrates eſſe album, non eſt plus tibi poſitum, concede igitur. Sed contra, tu concedis illam: Socrates eſt niger: ergo nō eſt aliquod tibi negandum poſitum, & ultra ergo Socratem eſſe album eſt tibi poſitum: ergo oppoſitum eius concedis. Reſpondetur negando illam, tu concedis illam: Socrates eſt niger: quia repugnat bonæ reſponſioni. Sed pro poſitione cadente, & renaſcente ponitur tale exemplum, vnde poſitio dicitur cadens, & renaſcens, quando ſine nouo ſigno obligatiuo, deſinit eſſe poſitum, & deinde iterum ſit poſitum, & iterum deſinit, vt te negatiuè reſpondere, ſit tibi poſitum, quamdiu eſt verum, & quando non eſt verum, non ſit tibi poſitum, & quando iterum eſt verum, ſit tibi poſitum, quo admiſſo pono tibi illam, tu negatiue reſpondes, ſi negas vel dubitas, negas poſitum, cum enim dicis, nego, negatiue reſpondendum, & ſi eſt ſic, ergo eſt verum, te negatiue reſpondere, & per conſequens eſt tibi poſitum. C
D Si concedis, tunc ſic arguitur. bene ſequitur, tu concedis te negatiue reſpondere, ergo falſum eſt, te negatiue reſpondere, ergo te negatiue reſpondere non eſt tibi poſitum, & ſic concedis falſum non obligatus. Reſpondetur, concedendo poſitum, & nego illud, quod negatiue reſpondeo, & nego me vltra negare. Notandum quarto circa alias ſpecies obligationis, puta circa impoſitionem, depoſitionem, petitionem, & ſit verum. Et primo dicendum aliquid de impoſitione. Vnde impoſitio eſt obligatio, qua mediante aliquod complexum vel incomplexum, complexe vel incomplexe imponitur ad ſignificandum. Aduerte pro illa diffinitione, quòd duplex eſt impoſitio, abſoluta ſcilicet, & dependens. Dependens, quando imponitur

Impoſitio quid & quotuplex.

E ponitur aliquid ad ſignificandum rem non determinatam, nec manifeſtam reſpondenti; ut impono, quod, a. ſignificet primum proponendum a me. Abſoluta eſt, quando imponitur ad determinatam rem ſignificandum. Et quælibet eſt duplex, aut enim fit per complexum congruum, aut incongruum. Item quælibet poteſt fieri, aut in ponendo complexum ad ſignificandum aliquod incomplexum, aut complexum. Similiter poteſt fieri in ponendo aliquod incomplexum ad ſignificandum aliquod complexum vel incomplexum: vt videbuntur illa in exemplis. Hoc ſuppoſito ponuntur aliquæ propoſitiones de impoſitione.

Regula impoſitionis. Prima propoſitio omne impoſitum, & admiſſum: quotieſcunq. intra tempus obligationis F ponitur, eſt cōcedendum: & omne impoſitum eſt impertinens ſuæ impoſitioni. Prima pars patet. Pro ſecunda nota, quod impoſitum eſt oratio, vel dictio: quæ eſt impoſita ad ſignificandum. Sed impoſitio eſt tota oratio, qua impono aliquid, vt dicēdo, impono, quod hominem eſſe aſinum ſignificet Deum eſſe: tota illa oratio dicitur impoſitio. Sed illa: homo eſt aſinus, eſt impoſitum; & impoſitio eſt obligatum, & non impoſitum. Vnde ſequitur, quod conſequentia non valet, qua arguitur a terminis ſecundæ intentionis ad terminos primæ intentionis. Et patet; quo modo illæ conſequentiæ non valeāt. A ſignificat hominem; b ſignificat riſibile: ergo a eſt b. Et

Error cuiuſdā pate, quo quidam in principio ſophiſmatum multum fit deceptus, vbi dicit, quod, a, ſignificet omnis homo, & ſimiliter b; tunc G hæc eſt vera a eſt aliquid; & tamen nihil eſt b. Similiter b, & a, conuertūntur, & tamen. a, non eſt, b. nec econuerſo. Sed contra ſecundam partem propoſitionis arguitur, tñ cōiter, poſtquam imposuimus aliquid, inferimus impoſitum ſimpliciter; vt impono, quòd, a, ſignificet hominē: tunc hæc eſt vera; a eſt riſibilis. Dico quod hoc eſt ex vſu vtentium, & qui accipiunt terminos pro ſignificatis, pro quibus impoſuerunt: ſed pro illis non accipitur ex rigore impoſitionis in propoſitione, abſolute ſumpta ſine aliqua ſecunda intentione: vt homo eſt aſinus: & non eſt formalis conſequentia, a, eſt non ens tā tum, ergo tu es a; ita neque b. Tertia propoſitio: omnis propoſitio H impoſita ad ſignificandum, ſiue prius fuerit poſſibilis, ſiue non, ſiue neceſſaria cum poſſibili vel impoſſibili, non faciendo mentionem de adæquato ſignificato, eſt concedenda; & ad propoſitiones eſt reſpondendum per ſe, ſicut extra. Exemplum, impono, quod hominem eſſe aſinum, ſignificet Deum eſſe, vel quod illæ duæ conuertantur: cōceſſo illo, ponitur iſta; Deus eſt; eſt concedenda: quia vera & impertinens. Deinde ponatur iſta, homo eſt aſinus; ſi concedis aut dubitas: igitur impoſſibile concedis, aut dubitas propter poſſibile. Si negas, ponatur illa: Deus eſt, non eſt illa neganda: quia ſemel conceſſa: & ſi concedatur, tunc ſic, vnam conuertibilium negaſti, igitur & reliquā. Reſpondetur, quod iſta propoſitio ita intelligitur, ſi quis negat, vnum cō uertibilium eſſe verum, & reliquum:

A quum, & ſi vnũ concedit eſſe falſum, & reliquũ: ita hic, concedo hominē eſſe aſinum, eſſe verum quoties tibi præponitur negabo. Sed contra, ipſa eſt concedēda, quia vera, cōcedo: & tu eam negaſti, poſſis concedere illud, vel negare. Si concedis: q̃n tunc infertur: ergo male reſpondes: nego conſequentiam, quia ſum obligatus. Vnde poſſum cōcedere aliquam propōnem eſſe neceſſariam, & tamen ipſam ꝓpoſitam negare, & aliquã concedere eſſe impoſſibile, ipſam tñ propoſitam concedam. Et conſequentiã dicere eſſe bonã, at ñ negare. Similiter dicere aliquã non valere, tñ propoſitã concedere. Nam oēm conſequentiam malã negabo: quia propō eſt impoſſibilis, & oēm bonã concedã, quia neceſſaria. & ad impoſſibi-
B le, & neceſſarium eodem mō eſt reſpondendũ intra ſicut extra. Exemplum, pono te eſſe in Liuonia: eſt propō neceſſaria, concedatur. Deinde ponatur illa, tu es in Liuonia: negãda, quia falſa & impertinens; cum ſim in friburgo. Item pono te eſſe in Friburgo, eſt impoſſibilis propoſitio: qua conceſſa, pono illam: tu es in Friburgo, concedatur: quia vera impertinens. Item pono illã conſequentiã eſſe neceſſariã, Liuonienſes habent portum maris: ergo ſunt bellicoſi. Deinde ꝓponatur iſta: Liuonieſes ſunt bellicoſi extra, dubitates igitur, & nunc ponatur. Deinde Liuoniẽſes habent portum maris; concedatur, quia verum & impertinens. Deinde iterum illa: ipſi sũt bellicoſi: ſi dubitas, dubitetas ſequens: ſequitur. n/ habent portum maris, concedo: ergo belli- coſi, nego conſequentiam: ſic C fac exemplum de conſequentia bona: tñ q̃n ponitur, negabitur.

Tertia propoſitio, quando ponuntur duæ propoſitiones conuerti ſecundum adæquatam ſignificationem ipſarum: quarum vna eſt neceſſaria, & alia impoſſibilis: ſimiliter, quarum vna eſt poſſibilis, & alia impoſſibilis, aut vna neceſſaria, alia contingens, aut ambæ ſunt contingentes, una tñ alteri contradictoriè opponitur, talis caſus non eſt admitte[ndus], ſed ſi ſunt contingẽtes, nõ repugnantes, poſſunt admitti. Prima pars patet: quia ex neceſſario ſequeretur impoſſibile, vt Deus eſt: ergo homo eſt aſinus. Secunda pars patet: quia ex poſſibili ſequeretur impoſſibile: vt tu es in Friburgo, & homo eſt aſinus: adæquatè conuer- D tuntur tunc pono illam, tu es in Friburgo: ergo homo eſt aſinus.

Tertia pars patet, quia ex neceſſario ſequeretur contingens. Ratio in illis cōmunis eſt; quia ponuntur conuerti ſecundum adæquatam ſignificationem: ergo valet ſimpliciter, quia conſequentia ab uno conuertibiliũ ad aliam valet. Quarta pars patet: quia tunc duæ cōtradictoriæ eſſent ſimul veræ. Sed aliæ propōnes, quæ repugnãt, tñ p̃nt ſimul eſſe falſæ, p̃nt admitti, vt tu curris & non moueris & primas voco contradictoriè oppoſitas, alias contrariè. Ad vltimam partem propōnis, nota ꝙ tunc oportet reſpondere; ad primum ſicut extra; ad ſcd̃m ſicut ad ſequẽs.

Quarta propō, aliquod complexum incongruũ pōt imponi ad ſignificãdũ. Probatur, quia impoſſibile eſt, ꝙ ita nomen, vel dictro

E ctio imponetur ſub inflex one tali ſignificate. Exemplũ, impono quod homo currit ſignificet conuertibiliter cũ illa, Deus eſt: qua admiſſa, ponatur iſta, homo currit, ſi concedis: ergo concedis ipſam congruã. Si negas, ponatur iſta, Deus eſt, concedenda eſt. Deinde iterũ iſta, homo currit, ſi negas vnũ conuertibilium, alterũ concedendo. Reſpõdetur, nec negando, nec concedendo illã, hõ currit, ſicut & extra: quia non eſt congrua, tamẽ dico, eam eſſe verã, & neceſſariam, & cum ſecundis intentionibus eã bene concederẽ non tñ in ſe ſimpliciter. Quinta ꝓpoſitio, aliquod incomplexũ poteſt imponi ad ſignificandũ incomplexum, & poteſt imponi ad ſignificandũ complexum. Exem-

5. Propoſitio.

F plũ primæ partis, impono quod a ſignificet oẽ illud quod non eſt a, quo poſito propono illam: tu es a, ſi concedis: ergo a, non ſignificat te, & per conſequens, tu non es, a, ſi negas: ergo a, te ſignificat, per conſequens tu es a. Reſpondetur negando illã, tu es a. Ad improbationẽ negaſ cõſequentia. Exemplũ ſedꝫ partis, volo quod a, ſignificet tñ quantum illa, Deus eſt, qua admiſſa, ponatur illa a, ſi concedis ergo impertinens, & non propõtionẽ concedis. Si negas aut dubitas: ergo dubitas illam, Deus eſt. Reſpondetur, nec negando, nec dubitando, nec concedendo, dico tamen quod eſt concedenda, & vera, & neceſſaria, & habens ꝑdicatum & ſubiectũ ſubintellectum. Ad exemplũ primæ partis imponatur, qđ a, ſignificet in omni propoſitione vera aſinũ, in falſa hominem: in dubia tantum, quantum hoc complexum (homo, vel aliud ab homine) qua poſita licet multi nõ admittunt, ponatur iſta homo eſt a. Si G concedis, hoc ideo quia impertinens vera, ergo, a ſignificat aſinum, & per conſequens concedis illã, homo eſt aſinus. Si dubitas: ergo ideo quia eſt dubia impertineus, ergo dubitas illã, homo eſt homo, vel aliud ab homine, nega ergo. Contra tu negas: ergo a, ſignificat hominem: ergo negas illam, homo eſt homo. Reſpondetur concedendo primam conſequentiam; ſed nego vltimam conſequentiam, puta quod ego nego illã, homo eſt homo, concedo enim, quod sũt conuertibilia, & quod ſi vnũ eſt verũ, & reliquũ; ñ eam propoſitam ego nego. Aliud exemplũ, impono a, ſignificare tantum, H quantũ vna iſtarum, rex ſedet: nullius rex ſedet, & te lateat, quç iſtarum eſt vera. Deinde ponaſ tibi iſta, tu ſcis a. Si negas, contra, ſcis a, eſſe veram, per impoſitionẽ, quia alterum iſtorum ſignificat diſtributiuè, & cõcedis, ponatur deinde quælibet pars, quas oportet dubitare; ergo male concedis illam, tu ſcis a, eſſe verã. Reſpondetur quod nõ eſt inconueniens, ſcire totam diſiũctiuã & dubitare omnes partes. Sexta propoſitio: impoſitio dependẽs eſt admittẽda. Probatur per tale exemplũ: impono quod a ſit nomẽ tñ, ſi primum tibi a me poſitũ ſit falſum concedaſ. Deinde pono illã, tu es a, ſi concedis, ergo a non ſignificat te, & per conſequens nõ es a, & ſic male concedis. Similiter ſi dubitas: ergo non es a, quia a nõ ſignificat te, & ſic dubitas falsũ impertinens,

A tinens: nega ergo. Sed contra, ergo eſt impertinens falſa: concedo, ergo a ſignificat te: concedo ergo tu es a, & nego illam conſequentiam: vt prius viſum eſt.

Diſpoſitio q.d. Septima propoſitio de depoſitione. Depoſitio eſt obligatio, vel præfixio alicuius enunciabilis, ad ſuſtinendum ipſum negatiue. Et datur talis regula de ea, quod omne depoſitum, & conceſſum, quotieſcunq; infra tempus obligationis præponitur ſcitum eſſe, tale eſt negandum: & eius oppoſitum, vel ſequens ad eius oppoſitũ eſt concedendũ. Exemplum, deponatur iſta, aliquis homo non eſt in friburgo: qua admiſſa, ponatur iſta, omnis homo eſt in friburgo, eſt concedenda, quia oppoſitum depoſiti: Deinde ponatur iſta, tu es in friburgo, & ſit veritas, quod ſis in li B uonia, neganda eſt, quia falſa, & impertinens. Deinde ponatur iſta, tu es homo: quæ videtur cõcedenda, quia vera, & impertinens. Si ergo concedis, ponatur iſta, tu es in friburgo, & tunc ſi concedis, ergo prius negatum concedis. Si negas ergo ſequens ad conceſſum, & oppoſitum depoſiti negas. Reſpondetur negando illam, tu es homo; quia pertinens repugnans. Alia exempla vide per te. Octaua propoſitio eſt de petitione, quæ ſecundum Scotus in 39. diſt 3. artic 3. obligat ad exequendum petitũ ĩ facto, ideſt ad exercendũ aliquẽ actum ſupra illud, quod ponitur in obligato, vel ſuper ipſum obligatum. Et eſt duplex, quædam abſoluta, & determinata. Exemplum, peto te concedere hominem eſſe aſinum, concedatur, & ponatur iſta, homo eſt aſinus, ſi concedis, ergo impoſſibile. C Similiter ſi dubitas, ergo impoſſibile propter poſſibile: ſi negas, facis contra petitum. Reſpondetur concedendo petitum, negando poſitum, & nego me negare. Defende omnia exempla, vt prius in alijs ſpeciebus ſunt defenſa. Nona propoſitio: dubiè poſitio eſt obligatio, ad ſuſtinendum poſitum dubiè. Vnde aduerte, quòd impoſſibile ſimpliciter non eſt dubiè ponendum, nec neceſſarium cum limitatione, tamen illam, quam poſui de impoſſibili, & neceſſario in ſecundo notabili. Item in dubiè poſitione nõ oportet ſuſtinere ſequens, ſicut obligatum: quia ad dubium beneſequitur neceſſarium, quòd non debet dubitari intra, ſicut extra. Exemplum, dubiè ponatur iſta, antichriſtus eſt, qua D conceſſa, concedis ſequens ad antecedens per te dubium. Si dubitas, dubitas, & neceſſario ſimpliciter. Item in dubiè poſitione non oportet concedere antecedens ſcitum eſſe tale; quia tunc oporteret concedere conſequens, & ſic nõ eſſet dubiè poſitio. Exẽplum dubiè ponatur illa, aliquis homo eſt in friburgo, quo admiſſo ponatur iſta, tu es in Friburgo; & ſit veritas, quòd ſis ibi, si negas; negas igitur verum impertinens. Similiter si dubitas, si concedis, tunc sic; tu es in friburgo, ergo aliquis homo eſt in friburgo. Antecedens eſt conceſſum, igitur, & conſequens, & sic male reſpondes. Reſpondetur dubitando illam tu es in friburgo. Et ad improbationem concedo, ꝙ ſit imper-

E pertinens obligato: tamen econtra obligatum non eſt ei impertinens: & ſic oportet hic ſpecialiter attendere ad cõſequens; & ſic non oportet concedere antecedens. Item dubiè pono illam: Omnis homo eſt Romę: qua conceſſa, propono illam: tu es Romæ. Negatur, quia falſa & impertinens. Deinde ponatur iſta: tu es homo. Si negas, vel dubitas: negas vel dubitas uerum impertinens. Si concedis: Arguitur tunc ſic: Omnis homo eſt Romæ: tu es homo: ergo tu es Romæ. Maior eſt dubia, G minor conceſſa; ergo male negas concluſionem. Reſpondetur dubitando illam, tu es homo: & dic quòd eſt pertinens dubiæ poſito cum bene negato.

Decima propoſitio, ſit verum, eſt obligatio, qua obligatur reſpondens ad ſuſtinendum aliquid eſſe verum; vt ſit, homo eſt aſinus, verum. Deinde ponatur iſta, homo eſt aſinus. Nega: quia eſt impertinens. Exempla poſſunt declarari ſicut in petitione, & poſitione.

F I N I S.

Digitized by Google

PETRI
TATARETI
PARISIENSIS,

Scotiſtæ Subtiliſſimi.

IN ARISTOTELIS LOGICAM
& Porphyrij Iſagogen eruditiſsimæ explanationes.

PARS SECVNDA.

Opus profecto omnibus ſapientiæ ſtudio deditis ad integram & facilem totius Philoſophici curſus perfectionem aſſequendam, non vtile minus quàm neceſſarium.

Cum Indice rerum memorabilium locupletiſsimo.

ET PRIVILEGIO.

VENETIIS, M.DC XIIII.
Apud Ioannem Guerilium.

Digitized by Google

ELENCHVS TOTIVS LOGICÆ ARISTOTELIS.

Quæſtiones præambulæ. pag.1.
Liber Prædicabilium ſeu quinque vocum Porphyrij. pag.15.
Liber Categoriarum Ariſtotelis. 51
Liber de Interpretatione. 95
Liber priorum Analyticorum primus. 132
Liber priorum Analyticorum ſecundus. 172
Liber poſteriorum Analyticorum primus. 190
Liber poſteriorum Analyticorum ſecundus. 219
Liber Topicorum primus eiuſdem. 231
Liber ſecundus. 243
Liber tertius. 250
Liber quartus. 257
Liber Sophiſticarum redargutionum, ſiue Elenchorum primus. 261
Liber ſecundus. 274

Digitized by Google

PRAESTANTISSIMO PATRI, IOANNI PICO CAMERTINO,

Vniuerſi Seraphici Conuentualis Ordinis Vicario Apoſtolico integerrimo.

Frater Ioannnes Balainus Andrius Obſeruantiam, & felicitatem.

SI qua ornatiora Apophtegmata, præclariorave facinora (Ampliſſime Pater) cum accuratè obſeruanda, tum ſumma ope cōparanda nobis, ingenua illa vetuſtas prodidit elegantiſsimum profectò, & propemodum ſingulare videtur; quod Diogenes Cynicus in Corinthios, nobiliſsimos iam Achaię populos, aliquando inuexit. Premebantur ſi quidē hi, & indies magis ac magis acrius à Philippo Macedonum Rege & bello, & armis petebantur: dum vnà omnes pro ſua ſuorumq; ſalute elaborarent: vnius Diogenis deſpecta eſt pars, & opera virilis: At verò is, quàm egregium ſcomma in illos meditatus: doliolo, domicilio ſuo, impetuoſius vrbis Plateas circuire aggreſſus eſt: Tum demum accitus, quid iſthæc dolij volutatio ſibi expoſceret: concinnè reſpondit. Ne inter tot, tantoſq; laborantes ciues ſolus ipſe deſidioſus videretur. Iam (Pater ornatiſsime) vndique Franciſcana Conuentualis Religio

circumfuſa ruit, te Præſulem Max. pariter & Patrem Opt. multiplicibus obſequiorum generibus cohoneſtatura: num ne fraterculus ipſe, unus iners, deſes, tenacior, aut immanior videbor? Petrum Tataretum, in Gymnaſio noſtro Scotiſtarum apprime inſignem, nuper e Tartaro. & (quod aiunt) ἐκ τῆς σκότου prorſus reuocatum, ac ab omni, vel temporum, vel librariorum iniuria ſemel atque iterum vindicatum, Amplitudini tuæ dicandum tranſmitto. Ipſa igitur vigilias noſtras qualeſcunque patria benignitate æqui bonique conſulat, ac foueat: id me ei præſtitiſſe, quod beneuolens filius pientiſsimo Patri, & Patrono aut charum, aut gratum pro viribus præſtitiſſet vnquam. Sed & Dijs, (inquit Plinius) lacte ruſtici, multæque gentes ſupplicant, & multi tantum ſalſa litant, qui tura non habent. Vale Minorum iubar, alme Ioannes, humilis Ioannis quandoque memor.

Digitized by Google

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A

A, EST B, an ſit propoſitio 107.h
A, eſt riſibile, quomodo conuertitur. 140.d
A, an poſſit eſſe oratio 104.c g
A, ſi imponeretur ad ſignificandum, homo eſt animal; quid eſſet oratio, vel enunciatio. 105.c
Abſtractionũ quot genera 59.a
Abſolutum, & reſpectiuũ cuius ſunt differentiæ 81.b
Accidens quid 235.b
Accidens quotuplex 245.b
Accidens, & ſubiectum quomodo ſunt vnum numero 237.b
Accidentibus ab ineſſe ad eſſe, an valeat conſequentia. 244.g
Accidens an ſit vnum ex prædicabilibus 40.c
Accidens, vt eſt vnum ex quinque prædicabilibus, quomodo definitur 42.a
Accidens an diuidatur in ſeparabile, & in inſeparabile 41.b 42.b, c
Accidens poteſt eſſe terminus primæ, & ſecundæ intentionis 41.f
Accidentia non ſunt entia, niſi quia entis, quomodo 32.e
Accidentia quomodo prædicantur ſecundum magis, & minus 47.h
Accidentia quomodo definiuntur 79.c
Accidentia quomodo permiſcetur in eodem 47.h
Accidentia plura eiuſdem rationis in eodem an poſſint eſſe 82.a, 87.b
Accuſatiuus poſitus poſt ly. Requiritur, & rectus à parte ante, quomodo ſupponit 277.f
Actio quid 87.d
Actio, & paſſio qui reſpectus. Ibidem, f
Actus elicitus, & actus imperatus quid 6.a
actus intellectualis non poteſt eſſe praxis ibid.d
Actus ſimpliciter præcedit potentiam 124.g
Actus intellectus duplex 13.f
Actuũ elicitus an imperatus dicitur primo praxis 6.h
Adam eſt, an concedenda 15.g
Adam eſt hõ, an ſit vera 123.b
Ad diſputandũ vocaliter requiritur ſermo, an concedenda. 277.e
Ad equitandũ requiritur equus, quomodo conuertitur 140.b
Ad idem affirmatum, & negatũ, non ſequitur idem 176.f
Adiectiua adiſctiuè tenta an ſint nomina 100.f, 102.f
Aequale non ſuſpicit magis, & minus 78.g
Aequalitas, & inæqualitas duplex 75.e
Aequiuocum quotuplex, & quotupliciter 55.g, h, 57.e
Aequiuocum eſt vniuocũ, quomodo concedenda 57.h
Aequiuocum nomen quam orationem facit 106.h

* 3 Aequi-

Æquiuocum nomen quid, & quomodo ſignificat ſua ſignificata 264.d
Æquiuocum terminum poni cum reſtrictione & ſine reſtrictione quid. 265 f
Aequiuocus terminus an poſſit diſtribui pro quolibet ſuo ſignificato 269 d
Aequiuocus conceptus in mente an detur 58.b
Aequiuoca an ſint vniuoca 57.e
Aequiuoca oratio, an diſtinguenda 255.d
Aequiuoca non patiuntur contradictionem 32.c
Affirmare & negare noſtro non mutatur res 114.a
Affirmatio quid 104.b. 188.g.
Affirmatio, & negatio quomodo differunt 225.f.
Affirmationes non veræ quæ 108.e
Affirmatio ſi cauſa affirmationis, & negatio negationis 211.c
Affirmationi vna negatio oppoſita 108.g
Affirmatiua propoſitio quomodo prior negatiua 216 c
Affirmatiuæ, & negatiuæ propoſitiones, vt ſint veræ; quid requiritur 246.a
Affirmatiua vniuerſalis an poſſit ſyllogizari per impoſſibile 181.e
Affirmatiua de prædicato infinito, an ſequatur negatiuam de prædicato finito, & econtra. 119.h. 168.f
Affirmatiua contingens, ſubiecto eius pro nullo ſupponente, non eſt vera. 134.b
Agens quomodo dicitur tale formaliter 87.c
Albedini quæ nigredo contrariatur & econtra 92 e 256.e
Albedo ineſt homini, ergo homo eſt albus, an valeat. 244.g
Albius quid 255.a. 256.a
Aliquid, & hoc aliquid differũt 66.c
Aliquis propoſitionem veram credit eſſe falſam; an concedenda 277.c
Aliquis homo dupliciter. 63.c
Aliquis homo an ſit prima ſubſtantia Ibid.
Aliquid ſignificat quod non ſignificet; an concedenda. 297 d
Aliquod animal non fuit in archa Noe, an vera 246.a
Aliud, in neutro genere quid ſignificat 71.e
Aliud ab animali currit, ergo aliud ab homine currit, an teneat 253.f
Aliud, & idem quæ ſigna. 277.b
Alteratum quotupliciter. 36.g
Alteratio quotuplex 192 b
Alteratio duplicem motum importat 93.b
Ampliationum, & reſtrictionũ natura in quo potiſſimé conſiſtat 148.f
Analogum per ſe poſitum, quomodo ſtat pro ſuo famoſiori ſignificato 265.e. 169.g
Angulus inciſionis, & angulus æquicrurus quid 166.b
Anima eſt humana, quomodo concedenda 54.a
Anima Chriſti quomodo in naturalibus perfectior anima Iudæ 68.a
Anima ſenſitiua bouis & anima ſenſitiua leonis quomodo differunt 31.c
Animal an ſit genus, ad animal rationale 31 b
Animal eſt genus an cõcedenda 25.g
Animal currere ſit hõ currit; eſt neceſ-

neceſſariũ quæ propõ 117.d
Animal quoddam rationale, & quoddam irrationale, an bona diuiſio 148.c
Annexum quid 237.h
Antecedens quid 164.e
Ante prædicamenta an ſint ritè aſſignata 55.c
Antichriſtus quid ſignificat, & quis terminus 103.d
Appellatio formalis an def 58.g
Argumẽtatio quotupliciter. 188 e.273.h
Argumentatio quotuplex. 93.b
Argumentatio an ſit genus ad ſyllogiſmum, inductionẽ &c. & quotupliciter ſumitur 11. e.g. 88.c
Argumentatio an ſit primũ ſubiectum logicæ 10.g
Argumentationis ſpecies an ſint tantum duæ 241.h
Argumentationum quæ magis efficax 218.c
Ars quid 3.d
Ars inueniendi medium pro qualibet propoſitione ſyllogizanda, an detur 165.a
Aſinus, & bos an differant ſpecie 31.b
Aſſenſus, vt ſit certus; quid requirit 216.h
Aſymeter quid 165 h

B

BAccalaureus, Doctor, Magiſter, & huiuſmodi termini dupliciter accipi poſſũt. 94. c
Baſis trianguli inciſionis quid 166.b
Bis cantaui miſſam quomodo conuertitur 140.e
Bona plura paucioribus ſunt eligibiliora 251.e.253.a
Bonum multipliciter 14.b
Bonum eſt bonum; & bonum non eſt bonum, quomodo cõtrariantur. 130.h
Bonum eſt bonum: bonum non eſt bonum, quomodo altera eſt ſecundum ſe vera: altèra verò ſecundum ſe falſa, &c. 131 b
Bonum eſt bonum; bonum non eſt bonum: quomodo magis diſtant; quàm. Bonum eſt bonum: bonũ eſt malum. 131.d
Bonum non eſt bonum, quomodo dicitur eſſe ſimplicior iſta. Bonum eſt malum Ibid e
Bonum ex circumſtantia an magis eligendum quàm bonum neceſſarium, & quotupliciter 253 c
Bonum proprium, an melius bono communi Ibidem
Bonum commune quotupliciter Ibid.
Bonum nobilius an magis eligẽdum bono minus nobili; Ibidem. d
Bos, & aſinus an differant ſpecie. 31.b

C

CÆcitas qualis priuatio. 91. h 94.e
Cæcum quid 92.a
Caliditas, & frigiditas quomodo contrariantur 91.f
Canes an æquiualeat aggregato ex tribus ſuis ſignificatis. 264 f
Canities vnde 40.h
Caput habet omnis hõ: nullum caput habet omnis homo, quę ſuæ deſcendentes 110 g
Caſualium, & fortuitorum an ſit ſcientia 218.a
Caſus, & fortuna quid, & quotupliciter. Ibid.
Cathegorematica vox tripliciter 100.e
Cathegorica propoſitio quotuplex 125 a
Cathegorica merè de ineſſe ſimpliciter negatiua, nõ ſequitur

ad affirmatiuam 134 b
Categoricus ſyllogiſmus quotuplex 150.b
Cauſa, & cauſatũ quotupliciter conſiderari poſſunt 92.h
Cauſa an ſequatur ex cauſato, & cauſatum ex cauſa 222.e
Cauſa finalis,& efficiens non ingrediuntur demonſtrationem propter quid 226 b
Cauſa quõ prior effectu. 18 .g
Cauſa quomodo nobis primo nota 156.f 224.h
Cauſarum diuerſitas non ſufficit, vt effectus diſtinguantur ſpecie. 202.a
Cauſa veritatis quid 260.d
Cauſalis definitio quid, & quotuplex 214.c
Cautelæ ducendi aduerſarium ad quamque metam. 270.e & inde
Cautelæ reſpondentis quæ, & quot 274 g
Chymæra quid 224.a
Chymęra quid ſignificat,& quis terminus 103.e
Chymæra eſt ens chymæra ẽ nõ ens, quomodo opponũtᷣ 94 h
Chymæra eſt, vel non eſt. quæ propoſitio 134.a
Chymærã poſſibile eſt eſſe 141.d
Chymæra eſt chymęra,quę propoſitio 200.e
Chriſtus eſt homo ; Chriſtus eſt Deus quæ propoſitiones. 50.e
Chriſtus eſt homo :quomodo in triduo fuit vera iſtiuſmodi propoſitio 51.d
Chriſti anima quõ pfectior anima Iudæ in naturalibus 68.a
Circulariter ſyllogizare quid 173 e
Circulus in demonſtrationibus an detur 198.b.223.e
Cognitio duplex 188.a
Cognoſcere vt poſſimus perfectè rem ad extra,quibus indigemus 225.b
Collectiua nomina in quo prædicamento ſint 94.c
Cõe quotupliciter dicitur 20.g
Cõe, & generale differunt 30.g
Cõmunicari vt quo,& vt quod, quid 66.d
Communis ſcientia,quotupliciter dicitur. 3 f
Commutata proportione quõ arguitur 131.e
Comparatiuus præſupponit poſitiuum 248.e
Complexum quid,& quomodo ſignificat 268.e
Complexũ non definitur. 104 f
Complexum dupliciter. 106.h
Complexum vnica acceptione acceptum in propoſitione, pro quo debet computari 111.f
Conceptus quid 95.c.104.f
Conceptus quomodo ſunt ijdẽ apud omnes, & non voces, neq; ſcripturæ 96.h
Conceptus mentalis æquiuocus an detur 58.b
Conceptus negatiui habent vniuocationes 120 e
Concludere directe vel indirecte quid 45 a
Concluſioni, vt perfectè aſſentiamus:quid requiratur.225.a
Concluſio vna, & eadẽ an poſſit demonſtrari per plures cauſas 225.e
Concluſionis eiuſdẽ, an ſit vnicum medium vel plura. 227.f
Concluſionum,& principiorum an eadem cognitio. Ibid.h
Concluſio an ſit de eſſentia ſyllogiſmi 136.d
Concluſio ſemper aſſimilatur alteri præmiſſarum 160.c
Concluſio demonſtrationis an poſſit ſciri ante actualem demonſtrationem 201.h

Con-

Concluſio eadem an poſſit demonſtrari pluribus demonſtrationibus 210.b 214.c
Concluſionis adhæſiua notitia vnde dependet 187.g. 188.b
Concluſioni qñ magis aſſentiendum quàm præmiſſis. 197.c
Concreta quotuplicia 93.h
Concreta an ſint in genere 251.a
Concretum, & abſtractum quomodo ſe habent 49.c
Concretum, & abſtractum pro vno computantur 52.a
Concretum accidentale quid ſignificat 58.c
Concretum omne an dicatur de nominatiuum ibid. h
Condenſatio, & rarefactio qui motus 93.b
Conditionalis quotuplex 242.a
Conditionalis omnis vera eſt neceſſaria, quomodo ibid.b
Coniuncta eſſe aliqua quotupliciter dicuntur 121.a
à Cõiunctis ad diuiſa, & è cõtra quomodo valet conſequentia 121.a, & inde
Connotare quandoq; accipitur pro appellare 58 h
Conſequentia formalis qd. 62 h
Conſequentia bona quotuplex. 145.e
Conſequentiæ bonæ conditiones 152.b.180.d. 175.c
Cõſequentia illa ergo de primo ad vltimum, qñ tenet 164.h
Conſequentia ſignificatione totali quid ſignificat 176 h
Conſequentia in ipſo, & conſequentia econtrario quid, & quõ tenent 248.b, & inde
Conſequens quid & quotupliciter 164.c, 166.d
Continentia multipl. 11.h
Contingens ſpecialiter capitur quomodo ſe habet in [illegible] tionibus 110 b, 125 a, b
Cõtingẽs qd 115.f.153 e.156.d
Contingens multipliciter 125.b h.128.a.137 h
Contingens multiplex. 153.e
Cõtingens propoſitio quid 156.d
Cõtingentium futurorum an ſit determinata veritas 114.d
Contingentis futuri conditiones 115.f
Cõtingẽtia rerũ an ſtet cum infallibilitate ſciæ Dei 115.e.116 h
Contradictoria quomodo verificantur de eodem 26 g
Contradictoria quomodo habent medium 61 h
Contradictoria quæ 91.a
Contradictoriorum quomodo alterum neceſſario eſt verum, & alterum falſum ibid b
Contradictoria omnia, an æqualiter repugnent, & maximè diſtent 93.c.f
Contradictoria oppoſitio qualis 94.c
Contradictoriarum an ſi vna ſit vera, reliqua erit falſa 110.c
Contradictoriarum cõditiones 112.b, & inde 129.d
Contradictoriæ propõnes de nõ ſynonymis copulis 125.d, e
Contradictoria an poſſit inferre idem 176.f
Cõtradictorius ſyllogiſmus quotupliciter 264.h
Contradictio quid, & quotuplex 108.c.188.g
Cõtradictio, in propoſitionibus modalibus penes quid attenditur 123.c.124.h
Cõtradictio eſt affirmatio, & negatio oppoſitæ, q̃ propõ 109.a
Contradictio eſt potiſſima oppoſitionum Ibid.e
Cõtradictio an requirat eoſdem terminos 105.d
Cõtra[illegible] mediata cur dñr. 91.g
Cõtra[illegible] quomodo nata sũt fieri circa

circa idem 92 f. 256.e
Contraria vt aliqua ſint, quid re quiritur 92.f
Contraria relatiua quæ 93.e
Contraria, & cõtradictoria quid 108.c. 105.f
Contraria in ſimul, & ſemel poſ ſint eſſe in eodem 256.b
Contrariæ propoſitiones an ſi mul poſſint eſſe veræ. 111.b, & ibid. de earũ conditionibus.
Contrariæ de cõtingenti ſpecia liter capto quandoq; ſunt ſi mul veræ 128.d. 132.a
Contrariæ propoſitiones dupli citer 130.e.f.h
Contrariæ enunciationes quo modo dicantur 132.d
Cõtrariæ propoſitiones magis cõ ſtãt quã cõtradictoriæ. 256.c
Contrarietas quid, & quotuplex ibid.b
Contrarietas quibus propoſitio nibus primo conuenit 131.c
Contrarietatem pati aliqua adin uicem quotupliciter 130.f
Contrarietas in enuntiationibus penes quid ſumenda. Ibid.a
Contrarietas quotupliciter ſu matur 66.f.75.c,g.5.f.91.e
Contrarietas effectuum quo modo arguat contrarietatem in cauſis 68.g
Contrariorum immediatorum qũo ſemper alterũ neceſſe eſt ineſſe ſuo ſuſceptibili 92.d
Cõtrariorũ eadẽ diſciplĩa. 167.d
Contrariorum media an ſint cõ traria 256.d
Conuerſio quid, quotuplex, quo tupliciter, an ſit poſſibilis, &c. 137.b, & inde per longum pro ceſſum.
Conuerſio in oppoſitam qualita tem quid. 158.d
Conuerſio an requirat eoſdem terminos. 105.d
Conuerſiue ſyllogizare quid, & quale 177.d. 179.f. 180.a
Conuertentia, & conuertibilitas differunt 79.a
Copula in propoſitionibus mo dalibus, quæ 125.d
Copulata propoſitio quomodo ponitur in eſſe 157.b
Copulatiuæ propoſitionis ad ve ritatem quid requiritur 107.b
Copulatiuæ poſſibili quid requi ritur 148. b. 260.e
Corporeum, & incorporeum du pliciter 21.d
Corpus quid 72.e
Corpꝰ an ſit q̃titas cõtinua 73.f
Corpus ẽ coloratũ, q̃ ꝓpõ 200.g
Corruptibilium non eſt defini tio 203.b
Coſta quadrati quid. 165.h
Cũ; duo denotare poteſt 100.d
Cuiuslibet hominis aſinus cur rit quæ propoſitio 101.b

D

Dare terminos, in quibus omni, & in quibus nulli quid, & quando 147.d
Decem ſunt genera generaliſſi ma, an vera propoſitio 30.f
Deceptio quid 27.d
Deductio quid, & eiꝰ modi. 189.h
Definibile definitione quidditati ua quale eſſe debeat 24.b
Definitio quid 234.g 237.d
Definitio quotuplex. 204.h. 222 f. 223.h
Definitio quotupliciter. 236 h 237.c
Definitio q̃ditatiua duplex 23.h
Definitio quidditatiua quid. 224.e
Definitio deſcriptiua quid, & quotuplex Ibid.g.h
Definitio quid nominis, & nomi nis interpretatio idem 223.h
Definitio quid nominis ſignificat idem, quod definitum Ibid.
Definitio quid nominis an ſubor dinatur

dinatur, & quomodo prædicatur de definito 224.b
Definitio cauſalis quid & quotuplex Ibid.c
Definitio formalis quæ. Ibid.e
Definitio cuius vere eſt. 221.g
Definitio non eſt corruptibiliũ 203.b
Definitio, & demonſtratio an poſſint eſſe eiuſdẽ 225.h, 221 f, g, h
Definitio per metaphoram an detur 227.a
Definitio quomodo finis, vel principium, vel ipſamet demõſtratio 204 g
Definitio an demonſtretur de definito 222.a
Definitio an poſſit dari per vnã vocem, & an poſſit definiri 236.h
Definitio eſt definitum, quomodo valet 237 c
Definiti & definitio vna, idem 266.c
Definitionũ q̃ clariſſima 2:4.d
Definitum propriè, quod dicitur & quotupliciter Ibid.g
Definitur quod facilius magis vniuerſale, vel minus vniuerſale 227.a
Definiri vt poſſit aliquid, quid requiritur 237.c
De ineſſe propõ cur dicta. 125.b
Demonſtratio quid 189 c
Demonſtratio quotuplex. 196.e 209 f, 203.h, 215.a
Demonſtratio quomodo procedit ex cauſis Ibid.c
Demſtatio ꝑ ꝑ quid q̃ requirit, & qũo facit ſcire. Ibi.h, 209.h.e
Demonſtratio omnis an faciat ſcire. 197.d
Demonſtratio circularis an detur. 198.b, 223.e
Demonſtratio quorum eſt, & ex quibus conficienda propoſitionibus. 202. & inde
Demonſtratio quia, & propter quid quomõ differunt. 208.a
Demonſtrõ q̃ multiplex 210 b
Demonſtratio contingens, an detur. 215.g, h
Demſtatio oſtenſiua an potior ducente ad impoſſibile 218.b
Demonſtrõ, & definitio an ſint eiuſdem 221 f, g. 225.h
Demonſtrationes quomodo nõ poſſunt augeri per diuerſa media 290.b, 211 d, 14.c
Demonſtrationum quæ potior: 213 & inde
Demonſtrationis potiſſimæ medium quod 230.f
Demõſtrationis principia quot 206.d
Demõſtrationem eſſe alicuius, dupliciter contingit 225 h
Demõſtrari poteſt idem per plures cauſas 222.h
Demſtatorẽ an contingat deſcendere de genere in genus 206 a
Demõſtratiuus ſyllogiſmus quotupliciter 192.g, 253 f
Denominatio quotuplex. 56.h
Denoĩatiuorũ conditiones 57.a
Denominatiuũ dupliciter 58.h
De omni quid 198.h
De omni quotuplex 199.g
De omni prioriſticum & propõ vniuerſalis differunt Ibid.
Deſcenſus qd. & qũo fit. 188.h
Deſtruere facilius quàm conſtruere 260.f
Determinatio multiplex, & qd vnaquæque earum 250.d
Deus non eſt in prædicamento 64.f g
Deus qũo eſt ſubſtantia. 64.c
Deus, & intellectus quomodo concurrunt ad formationem conceptus 96.h
Deus quomodo eſt liber voluntate 115.h

Deus

Deus æquè nouit facta ac fienda 116.h
Deus eſt eſt propoſitio magis vera, quàm iſta homo eſt aſinus, ergo iſta, homo eſt aſinus eſt vera: quid dicendum. 249.h
Dialectica non eſt vnius generis 216.h.272.h
Dialectica facultas an proſit obuiationibus, & ſecundum philoſophiam diſciplinis. 233.h
Dialectica propoſitio quid, & quotuplex 238.c,d
Dialectica non eſt talis qualis Metaphyſica 272.h
Dialectica quotuplex Ibidem
Dialecticæ quæ conditiones 270.d
Dialecticæ argumentationis ſpecies quæ 239.a
Dialectici ſyllogiſmi an ſit ſcientia 254.b
Dialecticus bonus quis 231.h
Dialecticus ſyllogiſmus quotupliciter 233.h
Dialecticus an habeat conſiderare de ſolutionibus paralogiſmorum 276.f
Diameter an ſit aſymeter 165 h
Diameter quadrati quid Ibid.
Dici per accidens de aliquo, dupliciter 121.d
Dici de omni, & dici de nullo, quid, & quotupliciter. 133.c 135.h
Differentia quis terminus. 26.c
Differentia negatiua, vel priuatiua an detur 30.h
Differentia indiuidualis eſt ponenda 33.d
Differentia cõmunis, propria, & magis propria cur dictæ 36.e
Differentia faciens tertium prædicabile, quæ Ibid.g
Differẽtia quot actus habet 37.b
Differentia quomodo conſtituit ſpeciem Ibid.h
Differenti quotuplex Ibid.
Differentia vt eſt vnum ex prædicabilibus, quomodo definitur 38.c
Dĩia quotupliciter Ibid.d,39 d
Differentia quomodo habet modum formæ 47.e
Differentia non poteſt definiri 65.g
Differentia an ſit ſpecies 39 d
Differentia ſuperior an prædicatur per ſe de inferiori, & an per ſe includat genus 201.a
Differentia ante ſit annexum generi 237.f
Dĩia an participet genus. 259.e
Differentiæ contrariæ q̃uo non permiſcentur in eodem 47.h
Dĩiæ ſpecificæ non poſſunt eſſe æqualis perfectionis 48.e
Differentiæ quomodo ſunt in prædicamento 53.g
Differentiæ ſecunda definitio an conuertatur cum ea 37.h
Differentiarum inuentio, & ſimilitudinis conſideratio dupliciter 242 g
Difficultas intelligendi rem, vnde prouenit 298 b
Dignitas quid 196.g,198.b
Dignitas quotupliciter 187.c, 206 d
Dilectio ſecundũ amorem magis eligenda quã coitus 185 a
Diminutio quomodo ſit 226.e
Diſciplina eſt vna plurium, quæ propoſitio 247.a
Diſiunctiua quomodo poteſt eſſe determinate vera 117.a
Diſiunctiua duplex 242.d
Diſiunctum ex contradictorijs pro quo ſupponit 92.d
Diſpoſitio multipliciter 84.h
Diſputationum genera, quis finis & quomodo differunt 261.f.267.f
Diſtantia duplex 93.g

Diſtinctio quid, & quotuplex. 49.b. & inde 276.f
Diſtinctio alia a diſtinctione reali,& rationis an detur. ibid.a
Diſtingui æqualiter dupliciter. 33.h
Ditari melius quàm philoſophari 252.a
Diuiſio dupliciter 121.c
Diuiſio an ſit ſufficiens ad inueniendum medium 163.a
Doctor, magiſter, Baccalaureus & huiuſmodi. dupliciter. 94.c
Doctrina, & diſciplina quomodo differunt 191.c
Duæ ſunt ſpecies argumentationis, an vera 242.c

E

Echon propter quid ſit. 227.d
Effectus an poſſit demonſtrari per quálibet cauſam 225.c
Effectus quomodo nobis primo noti. 196.f. 198.f. 224.h
Effect⁹, vt differát ſpecie, nō ſufficit diuerſitas cauſarū. 202.a
Effectus exiſtens ſimul, vel non ſimul cum ſua cauſa, qūo per eā poteſt demonſtrari. 223.c
Effectuum contrarietas qūo arguit cōtrarietatē cāuſarum. 68.g
Ego amo, an ſit propoſitio incōgrua 102 d
Ego ſum, quæ oratio ibid.e
Ego dico falſum; q̄ propō. 298.b
Electio dupliciter 253.a
Elenchus quomodo ſit 183.e
Elenchus quid, & quotuplex. 263.f
Elenchus cur magis dicitur ſyllogiſmus contradictorius. 264 b
Elenchi ſophiſtici contra quos peccant 267.b
Eligendum magis vel ſimpliciter quod. 250.h & inde
Ens non eſt vniuerſale 27.e
Ens quomodo contrahitur ad decem prædicamenta. 32.f
Ens an ſit vniuocum decem prædicamentis 31.h
Ens quomodo ſignificat 96.f
Ens quod eſt Socrates, quomodo ſupponit 170.h
Ens an prædicetur vniuocè. 259.g
Ens an ſit genus ad omnia entia. 260. c
Ens rationis non omne ſit per intellectum. 254.d
Entia rationis nihil virtualiter continent 11.b
Entia multiplici 124.g
Entis paſſiones quales ſint, & an inter ſe héant ordinem. 201.f.g
Entis per accidens quomodo poteſt eſſe ſcientia 211 a
Enthymema quid, qūo fiat, ī quo differat à ſyllogiſmo 186.f
Enthymema quotupliciter. 189.h
Enthymema eſſe ſyllogiſmum, dupliciter intelligi pōt. 137.b
Enunciatio quid 188.g
Enunciatio an ſit ſubiectum libri Periherm. 97.e
Enunciatio quotupliciter. ibi.g
Enunciatio propriè quæ oratio dicitur 105.e
Enunciatio plures, quot modis ſit ibid.h. 119.c
Enunciationes vocales & ſcriptæ an contrarientur eodem modo quo mentales. 131.c
Enunciationes quomodo dicuntur contrariæ 132.d
Enunciationes de prædicatis cōtrarijs. & de modo enunciandi 132.d
Eſſe in intellectu tripliciter. 19.a
Eſſe in ſubiecto dupliciter. 67.b
Eſſe multiplex 237.c
Eſſe exiſtentiæ duplex 221.c
Eſſentialis attributio ad quod eſt. 12.c

Eſt,

Eſt, Intereſt, & Refert, in quo prædicamento ſint 94.e
Eſt tertium adiacens eſt verè Verbum 101.f
ad Eſt tertio adiacente ad Eſt ſecũdum adiacens quomodo tenet conſequentia 121.g
Eſt, ſecundum adiacens an ſit verbum 101.h
Eſt, iunctum cum ly Qui, qualis copulata eſt 105.f
Eſt, poſitum in definitione quid nominis, quomodo reſoluitur 224.b.c
Et, dupliciter 23.f
Et ſic de alijs, quid importat. 189.b
Euidentia quid, & quotuplex. 216.h.229.a
Ex, quid dicit 188.b
Exemplum quid, & quomodo differt ab inductione 185.f
Exemplum dupliciter. 190.b
Exemplis cur vtamur 167.h
Expoſitorius ſyllogiſmus quid, quotuplex, qualis, & in qua figura tenet 136.& inde.170.c
Expoſitorius ſyllogiſmus, ſyllogiſmi ad eum reducibiles, & ſyllogiſmus de modo loquendi inconſueto cuius figuræ. 144.g
Expoſitorij ſyllogiſmi proceſſus pro aliquo alio ſyllog. probando quotuplex. 146.b
Extraneum quid 164.e

F

Fallacia contrariæ opinionis quid, & quomodo. 183.f
Fallacia quotupliciter, & quot eius cauſæ 265.b.c
Fallaciæ quæ, & quot. 261.h.& inde
Fallaciæ omnes quomodo reducuntur ad verum elenchum. 265.h.& inde
Fallaciam eſſe in dictione, & extra dictionem, an ſtare poſſit. 272.f
Fallacias reſoluere, quæ inde vtilitas, & quomodo 274.b. & inde 216.e
Falſigraphus ſyllogiſmus an idẽ cum ſyllogiſmo ſophiſtico, vel litigioſo 270.b
Falſi ſyllogiſmi quotuplices & quomodo ſoluendi 275.a
Falſum an poſſit ſequi ex vero in bona conſequentia, 176.b. 298.b
Fides & ſcientia, an ſtent ſimul. 217.d
Figura quid 85.e
Figura quarta an detur 146.a
Figura prima dupliciter. Ibid.e
Figura magis apta demonſtrationibus quæ 208.e
Figuræ primæ modi, an reducantur per impoſſibile 180.a
Filiatio in diuinis an ſit in prædicamento 64.b
Finis an magis eligẽdus his, quæ ſunt ad finem 252.h
Folia cur decidunt ex arboribus 228.d
Forma dupliciter 85.e
Forma quomodo intenditur, & remittitur. 86.b.c.d.255.d
Forma dicitur ſuſcipere magis & minus & forma intenditur, an ſit bona propoſitio. 86.b.g. 255.c
Forma quomodo dicitur ſimplex & indiuiſibilis 88.b
Forma quomodo habet denominatẽ ſubiectum 191.g
Forma compoſita ex forma præcedenti, & ſubſequenti an eadem numero cum forma præexiſtenti 2.5.d
Formæ quomodo ſimplex, & indiui-

Digitized by Google

diuiſibilis 256 g
Formæ propoſitionis ex parte quæ ſe tenent 111.b
Formæ cum intenduntur, an primus gradus corrumpatur in aduentu ſecundi gradus. 86.h
Formæ multiplicationem non ſequitur multiplicatio ſuppoſiti 245.d
Formæ quæ dicuntur eſſe contrariæ 256.d
Formalis definitio quæ dicatur 224.e
Fortitudo quotuplex 253.f
Fortuitorum an ſit ſciētia.218.a
Fortuna,& caſus quid, & quotupliciter 218.a
Frigiditas, & caliditas quomodo contrariantur 91.f
Futurum duplex 114.h
Futurorum contingentium conditiones 115.f.& inde
Futurum reddit propoſitionem eiuſdem de ſeipſo falsā. 182.c

G

GAllus,Gallia,& huiuſmodi termini, in quo prædicamento ſunt 93.g
Generale, & commune non idē. 30.g
Generans dupliciter 139.h
Generatio,& corruptio qui motus 93.b
a Genere ad ſpeciē an valeat cōſequentia 246.b
Generis intentio,vel res ſubiecta intentioni definitur 24 g
Gentilia nomina in quo prædicamento ſunt 94 d
Genus multipliciter ſumitur. 23.a.25.b.237.f
Genus an poſſit ſaluari in vnica ſpecie 24.f
Genus quis terminus 26.e
Genus quomodo diffinitur per ſpeciem 30 c
Genus quomodo dicatur diuidi. 37.f
Genus dupliciter poteſt concipi. 39.b
Genus quomodo tenet modum materiæ 47.e
Genus quomodo continet ſpeciem, & non continetur ab eis. Ibidem.
Genus, & proprium quomodo prædicantur vniuocè de ſuis ſubijcibilibus ibid.
Genus an æqualiter dicatur de ſuis ſpeciebus 48 c
Genus duplex 61.f.206.b
Genus q̄ōo eſt ſuæ ſpecies. 62 h
Genus eſt genus,an concedenda. 25.g
Genus quantum facit ad veritatem propōnis per ſe 103.d
Genus de quocunque dicitur, de eodem etiam dicitur aliqua eius ſpecies, quomodo. 245.e
Genus & ſpecies vniuerſaliter, an ſint in eodem prædicamento 259.c
Genus ſi eſt ad aliquid,& eius ſpecies, & econtra 259.c
Genus an prædicetur de pluribus,quam ſpecies ibid.d
Genus an dicat totam eſſentiam ſpeciei ibid.h
Gradus quid, quomodo dicuntur ſe penetrare,& cuius ſpeciei 86.f
Gradus, per quos forma intenditur: quomodo diſtinguuntur 87.c
Grex,multitudo,populus,turba &c quotupliciter 94 c

H

HAbere quot modis dicatur. 90.d
Habere modi in quo prædicamento

mento ſunt. 93.c
Habere partem extra partem quid 75 a
Habilitas,& inhabilitas quid.1.g
Habitus quid, & quotuplex. 84.g.97.h
Habitus vnde generatur 1.h
Habitus multiplex 2 h.4.f
Habitus diuerſarum concluſionum, in logica an poſſit dici vnus 5.b
Habitus moralis non poteſt dici practicus 8 e
Habitus aquo denominatur practicus 9.a
Habitus vnus & idem,an poſſit dici practicus, & ſpeculatiuus ibid.h
Habitus,& priuatio an ſint in eodem genere 259.d
Hæc propoſitio eſt de neceſſario, ergo eſt de per ſe, quæ conſequentia 204.d
Hoc aliquid;& aliquid differunt 66.c
Hoc ineſt per ſe, ergo de neceſſitate: an valeat 204.d
Homo eſt ſubſtantia, termini quomodo ſupponunt in huiuſmodi propoſitione 67.a
Homo eſt ſpecies, an concedenda 25.g
Homo eſt ſpecies; nullus homo eſt ſpés an opponantur. 109 g
Homo eſt non albus, ergo homo eſt, an valeat 123.d
Homo eſt generandus quomodo conuertitur 140.d
Homo eſt pictus: quomodo conuertitur. ibid. e. Et an concedenda 278.d
Homo eſt coloratus, quæ propoſitio 200.g
Homo ſignificat aſinum; & aſinum ſignificat homo: differũt 268.d
Homo imaginatur eſſe aſinus, quomodo tenet ibid.
Hominem eſſe animal, cuius generis propoſitio 157.c
Hominem eſſe, an ſit contingens ibid.g
Humanus, duo ſignificat. 94.a
Hypoteſis quid 180.f

I

Icos, quid 190.a
Icos,& ſignũ differunt 186.e
Idem an ſequatur ad contradictoria 176.f
Idem de ſeipſo multipliciter negari poteſt 182.b
Idem de ſeipſo non prædicatur accidentaliter. 247.g
Idem multiplex 235.e
Idem, & diuerſum cuius ſunt annexum 234.h.235 a
Idem,& aliud quæ ſigna. 277.b
Identitatum quæ maxima. 235.f 236.h
Ignorantia duplex 209.a
Ignorare quotupliciter. 184 c
Imaginor quomodo ſe habet in propoſitionibus 157.b
Impoſſibile quid, & quotupliciter 125.b.h
Impoſſibile eſt ignem eſſe frigidum,& niuem nigram, an vera 92.f
Impoſſibilis propoſitio cur dicta & ad quam ſequitur. 176.g.h
Impoſſibile eſt non ſi tantũ duæ ſunt ſpecies argumentationis, duæ ſunt ſpecies argumentationis 242 a.b
In, tripliciter 131.a
Inæquale ſuſcipit magis, & minus 78.g
Inclinatio eſt idem cum eo, cuius eſt inclinatio 1.f
Indefinita quando æquiualet vniuerſali 108.e
Indefinitæ propoſitionis ſubiectum

ctum non inconuenit vt quãdoque ſupponet confusè tantum 101.c
Indefinita habens ſingularem quæ 234.d
Indefinitarum, particularium, & ſingularium propoſitionum quomodo idem eſt iudicium. 133.h.142.h 144 d
Indiuiduum quotuplex, & quotupliciter 31.d.f
Indiuiduum poteſt eſſe vniuerſale ibid.e
Indiuiduum eſt ſpecies quæ prędicatio ibid f
Indiuiduum, vnum numero, ſingulare, ſuppoſitum, & perſona differunt 66.c
Indiuiduum propter quid eſt indiuiduum 33.c
Indiuiduum quomodo poteſt eſſe prædicatum 236.e
Inductio quid, quomodo à ſyllogiſmo differt, & ad eum reducitur 185.d, & inde 239.a
Inductio quotupliciter. 188. g, 189.a,d
Inductio, quæ conſequentia. ibid.d h
Inductione quarum propoſitionum eſt probatiua. 189 g
Inductione, vt aliquid notificetur, quid acquiritur ibid f
Ineſſe dupliciter 245.a
Ineſſe propoſitionem ad propoſitionem de contingenti, quomodo arguimus 157.f
Inferius, & ſuperius quomodo diſtinguuntur 59 g
ab inferiori ad ſuperius an valeat conſequentia 246.b
Infinitum nomen quid ſignificet 120.e
Infinitari qui termini poſſunt ibid.d
Inhærentia quotuplex, & an diſtinguatur ab accidente realiter 42.g.f
Iniuſtitia tripliciter 85.g
Iniuſtus tripliciter 131.a
Inſeparabile quotupliciter 36.h
Inſolubilis propoſitionis conditiones, & quomodo differt à propoſitione habente reflexionem ſupra ſe 282.c
Inſtantia quid, & quomodo fiat. 186.a.& inde
Inſtantia temporis an ſint in prædicamento. Quantitatis. 54 b
Inſtrumenta cõmutandi in ſyllogiſmum dialecticũ quæ 239.b & inde 242.f
Intellectus, & voluntas quomodo abſtrahunt 59.c
Intellectus quomodo ſimul põt intelligere contraria 188.b
Intellectus eſt ſcientia quorum ſunt 228 c
Intellectus, & Deus quomodo concurrunt ad formandum conceptum 96.h
Intellectus an ſimul plura cognoſcere queat 195 h
Intellectus quomodo aſſentit propoſitioni dubiæ 201.f
Intentio prima, & ſecunda quid 13.b 19.b
Intentiones ſecundæ quomodo ſunt, cui inhærent, an moueant intellectum, an ſint per ſe intelligibiles, quomodo cauſantur, & vbi ſunt. 13.f,h.14.a 18.b,c. 19 b
Intentiones ſecundæ an reponantur in prædicamento 53.a
Intentiones ſecundæ an omnes fiant per intellectum. 264.d
Intereſt, Refert, & Eſt, in quo prædicamento ſunt 94.c
Interemptio quid, & quotuplex 276.f
Interimi propoſitiones quotupliciter contingit 179.b

Interpretatio multipliciter 97.f
Interpretatio, & definitio quid nominis idem 23.h
Interrogatio dialectica quid. 119.d
Interrogatio quotupliciter 24.a
Interrogatio plures an ſit propoſitio 282.h
Interrogationibus quomodo reſpondendum 274 f
Iris vnde ſit 227.d
Iſte homo dupliciter 63.d
Iſte homo currit ly iſte, an ſit pars ſubiecti ibid.
Inuidia, & inuidus quid 243.g
Inuentis addere facile eſt 280.f
gicum 4.c
Logica an ſit de ſecundis intentionibus 13 d
Logica quomodo pars Philoſophiæ 11.f
Logica quomodo vtilis, honeſta, & neceſſaria 14.c.d.f
Logica quomodo inuenta, & quis eius inuentor 280.g
Logicæ ſubiectum quod 13.c
Logicus principaliter quid ſignificat 100 b
Logicus quomodo nõ niſi duas orationis partes agnoſcit ibi f
Loquendum vt plures, ſapiendum vt pauci 243.h

L

LAborans ſanabatur, quæ propoſitio 264.h
Lapis eſt animal, an ſit vera 30 h
Lex propoſitionum quid 110.h
Libertas duplex 115.f
Linea quid 72.d
Linea an ſit quantitas diſtincta à rebus quas menſurat 73.f
Lineæ parallellæ quid 201 a
Litigioſus ſyllog. multiplex, & qualis 270.a.c
Locus quid, & quotupliciter 70.d 72.f
Locus dialecticus quæ conſequẽtia 63.b
Locus ſursũ, & locus deorſum quomodo contrariatur. 9 g
Locus à poſitio ad comparatiuum, & econtra quomodo tenet 249.h
Logica quid, quotuplex, quotupliciter, & quæ ſcientia 1.b.f 3.g 4.c.d.5.e
Logica an ſit modus ſciendi. 3.h
Logica an acquiratur per lo-

M

MAgis vniuerſale, an minus vniuerſale facilius diffinitus. 227.a
Magis, & minus cuius ſunt annexa 235.c
Magis tale ſine additione gradus aliquid dici poteſt 255.f
Magiſter Baccalaureus, Doctor & id generis alia nomina dupliciter. 94.c
Magnum, & paruum, multum & paucum dupliciter 75.b
Maior, & minor dupliciter. 187.f
Maiore, & minore ſimul cognitis an neceſſe ſit ſimul tempore cognoſcere concluſionem ibid.
Maius, & minus; magis, & minus differunt 75.d
Manifeſtum omnibus dupliciter 241.b
Mathematicæ demonſtrationes quales 210.d
Materia dupliciter 34.a.271.a
Mediata contraria cur dicantur 91.g.
Medicus bonus quis 232.a

Medium in demonſtratione propter quid, quod 228.d,230.f
Medium primæ figuræ quid requirat 101.b
Medium dupliciter 220 g
Medium in quoquo ſyllog. quo modo inueniendum 160.f
Medium inter contraria an ſit in eodem genere, in quo extrema 259 d
Menſis vnus cur magis pluuialis altero 227.d
Mentalis conceptus æquiuocus an detur 58.b
Mentalis propoſitio an diſtinguenda 268.h
Meta quid, & quotuplex 261.g
Metis quomodo ducendus aduerſarius 270.e,& inde
Micalus muſicus corrumpetur cras,&c an bonus ſyllo. 170 f
Mixtiones variæ quomodo valeant 150.g & inde vſq, 158.f
Modi propoſitionum quotupliciter,& quot 125.b 126.a
Modi in ꝓpoſitionibus quomodo ampliant 127 d.141 d,
Modi primæ figuræ an ſint conſequentia formalis, an omnes enumerati ſint ab Ariſt. & an reducantur per impoſſibile. 144.d,& inde 180 a
Modi ſecundæ, & tertiæ figuræ quomodo probentur 151.a
Modi dicendi per ſe, & per accidens quot 200.a,d
Modalis propoſitio cur dicta, quotuplex, & aliæ huius generis propoſitionum conſiderationes 125.a, & inde vſque 140.g
Modalibus propoſitionibus de neceſſario quomodo ſyllogizandum 150.d
Modus ſciendi quid, quotuplex, & an ſubiectum in logica 3. h, 12.h,13.a
Modus intrinſecus quid 49.f
Modus quomodo differt à ſpecie 85.f
Mortale, an differentia hominis 38 e
Mortuum dupliciter 122.h
Motus quid 72.g
Motus quomodo eſt de contrario in contrarium 75 g
Mot⁹ termini quotuplices. 87.b
Motus ſpecies 90.b,93.a
Multiplicationi concretorum quid requiratur 82.a
Multipliciter dici quotuplex 84.f
Multiplicitas quotuplex ibid.
Multiplex duplex, & quid requirit, vt deſtruatur, & conſtruatur 246.h.
Multum,& paucum ; Magnum & paruum an contrarientur 75.b
Mutata eſſe in motu an ſint in prædicamento quantitatis, 54.b

N

NAtura quid 230.h
Natura communis per indifferentiam, determinata verò per differentiam indiuidualem ; an diſtinguatur realiter à tali differentia 26.f
Naturæ communes an dentur 20 d
Naturales paſſiones quomodo inueniantur 186.h
Naturalis potentia, & impotentia quid, & quotupliciter 85.b
Neceſſaria propoſitio cur dicta, & ad quæ ſequatur 176.f,g
Neceſſariam propoſitionem ſequitur propoſitio de poſſibili 251.h

Digitized by Google

Neceſſarium ex quibus ſyllogizatur 202.f
Neceſſarium duplex 14.e
Neceſſe dupliciter 125.b
Neceſſe, & impoſſibile; poſſibile & contingens pro quibus téporibus ampliant 127.d
Negatio quid 104.b, 188.g
Negatio non eſt differentia eſſentialis poſitiui 8.d
Negatio in genere, & extra genus quid 92.b
Negatio negans, & negatio infinitans quomodo differunt ibid.
Negatio infinitans poteſt addi cuilibet termino 102.h
Negationes non ſunt entia. 61.f
Negationem præponi, aut poſtponi alicui termino, quando refert 118.h
Negatiua de prædicato finito, an inferat affirmatiuam de prædicato infinito 119.h
Negatiua ad affirmatiuam, ſubiecto manente eodem & prædicato variato penes finitũ, & infinitum, an valeat conſequentia 121.h, 216.d
Negatiuis ex puris, & particularibus cur non ſequitur aliquid 146.h
Negatiuæ, & affirmatiuæ vt ſint veræ, quid requiritur 246.a
Neuter iſtorum eſt albus, quomodo conuertitur 140.g
Nigredo quæ albedini contrariatur 256.e
Nihil quis terminus 105.e
Nihil cur magis fuit in fine mẽſis 227.d
Nobilitas quotuplex 253.e
Nomen quotupliciter 100.a, h
Nomen eſt vix, quæ prædicatio f. 100.b
Nomen quodlibet an ſit æquiuocum 57.h
Nomen concretum quomodo ſignificat 58 c
Nomen infinitum an ſit nomen apud logicum, & an complexum vel incomplexum. 102.h. 102 h
Nomen infinitum an importet conceptum entis ibid. 122.d
Nomen infinitum, quod dicitur & quid ſignificat 120.d, e
Nomen quomodo ſignificat ſuũ ſignificatum, & an plura ſignificare poſſit 264.d
Nomen an idem ſignificet ſecũdum ſe, & iunctũ alteri 272 h
Nomina collectiua multipliciter 94.c
Nomina gentilia in quo prædicamento reponuntur ibid.d
Nomina obliqua an ſint nomina 101.a
Nomina clauſa in libris quomodo ſignificant 102.h
Nomina quædam apud logicũ ſunt orationes 104.g
Nomina fictitia apud logicum quid ibid.h
Nomina, & verba tranſpoſita an idem ſignificent. 119.a, 120.h, 277.g
Non album eſt vniuocum 122.d
Non bona ſunt eligibiliora quibuſdam bonis 253.a
Non concurrere an ſit paſſio linearum rectarum 201.a
Non ens eſt ens, quomodo. 32.f
Non ens an poſſit ſciri 156.d.f
Non ens quomodo ſequitur ad omne quid ſit 258.h
Non homo quid ſignificat. 91.e
Non propter hoc accidere falſum, quid, quotuplex, quotupliciter 183.a.187.g
Non ſi homo eſt animal, homo eſt aſinus quæ propoſitio 176.d
Notiora dupliciter 196.d

Notius

Notius altero ſimpliciter quid 225.a
Notitia duplex. 191.d
Nugatio inter genus, ſpeciem, differentiam, quando 273.d.
Nulla eſſentia diuina eſt generans, quomodo conuertitur. 139.h
Nullum caput habet omnes homo, quæ eius deſcendens. 110.g
Nullum a eſt prædicatum, quō modo cōuertitur. 140.a
Nullus homo falsè eſt animal, quomodo conuertitur. 139.b
Nullus tenax erit puero qūo cō uertitur 140.d
Numerus quotuplex, & quotupliciter 71.h
Numerus quomodo diſtingui tur ab vnitatibus ipſum com ponentibus & a rebus natura libus 73.d.72.f
Numerus ternarius quid. 226.c
Numerus primus dupliciter. ibidem b
Numerus perfectus, & numerus abundans, quid 166.a

O

Omne, quod corrumpitur, a ſuo contrario corrumpitur, quomodo 68.g
Omne quod eſt, quando eſt, neceſſe eſt eſſe 114 b.117.c
Omne futurum neceſſario eſt futurum, quomodo 117.g
Omne verum omni vero conſonat: & nullum verum repugnat vero quomodo 131.h
Omne animal ſi eſt rudibile eſt, aſinus, omnis homo, &c. quomodo ſoluitur 145.h
Omne currens poſſibile eſt eſſe aſinum, quomodo manifeſtatur 150.h
Omne ens quod eſt Socrates, quanta propoſitio 170.h
Omne animal fuit in arca Noe. an vera 245.g
Omnem dualitatem tu ſcis eſſe parem, & tu ſcis omnem dualitatem eſſe parem, differunt 192 h
Omnem equum videt homo, quomodo conuertitur 140 d
Omnem hominem eſſe animal, eſt poſſibile, quæ propō 141.b
Omnem hominem, verum eſt eſſe animal quis ſenſus 157.d
Omnes res duæ ſunt duodecim, quæ propoſitio 112.e
Omnis doctrina, & omnes diſciplina, &c. an bona propoſitio 191.f
Omnis homo currit, nullus homo currit, an contrarientur. 109.g
Omnis homo eſt iuſtus; omnis homo eſt iniuſtus, an ſint de prædicatis contrarijs. 131.a
Omnis eſſentia diuina eſt pater, qualis propoſitio. 136. c, 145.f
Omnis eclipſis lunæ eſt propter diametralem interpoſitionem inter ſolem, & lunam; an ſit de omni poſterior 199.h
Omnis luna eclipſatur, quæ propoſitio 200.a
Omnis triangulus primo habet tres an concedenda 205.b
Omnis propoſitio ſi eſt neceſſarium, quid ſignificat 268.f
Omnis propoſitio eſt affirmatina: ergo eſt negatiua, an valeat 298g
Omnia ſunt eadem ſibi, an cauſat aliquam fallaciam 297.e
Opinio dupliciter. 130 c, 216.f 217.a.f
Opiniones quomodo contrariātur. Ibid.d 188.b

Opinio qualis, quõ differat à ſcié tia, & an vtraque poſſit eſſe de eodem 216.f g,217.a.b
Opinioni alicui ſeſe addicere, ſi gnum ſtultitiæ eſt 238 h
Oppoſitio quid, quotuplex, & an genus vniuocum. 88 h, 93.c. d.108.c.109.f.110 g
Oppoſitio incomplexa penes quid attenditur 91.c
Oppoſitio contradictoria, & op poſitio relatiua quæ 94.e
Oppoſitio in modalibus propo ſitionibus quõ ſuméda. 126.h
Oppoſitorum vnum an tot mo dis dicatur, quot reliquum. 231.f
Oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. 271.d
Opponi propoſitiones, duplici- ter 110.h
Opponi & repugnare differunt. 132.a
Oratio quomodo diſtinguatur a numero 72.b
Oratio dupliciter, quot partes habeat, vnde perfecta, & im- perfecta dicatur. 102.c.104.f. 105.b
Oratio compoſita ex ly eſt, pu- ra copula, & ſubiecto non eſt oratio 107.d
Oratio, quæ non habet contradi ctoriam 109.h
Oratio in qua ponitur terminus æquiuocus, an diſtinguenda. 265.d
Oratio & oratio vna, idem. 256.c
Oratio quando facit ſenſum cõ- poſitum, vel diuiſum. 267.h
Oratio, vt ſit vna formaliter quid eſt in cauſa. 2 2 1
Oratio ſolubilis quid, & quotu- plex 280.b
Oratio, vt faciat fallaciam æqui- uocationis, & amphibologiæ quid exigatur 297.e
Orationis diuiſio in vnam, & plu res: in faciliter, & difficiliter ſolubilem, quæ diuiſio. 105.h 298.a
Oſtenſiuus ſyllog. vel demon- ſtratio efficaciſſima omnium. 218.b,c

P

PApã verberaui, & ego verbe raui Papam: differunt 268 h
Paralogiſmi quomodo ſoluen- di 276.e,& inde
Pariſijs & Romæ venditur pi- per: ergo Pariſijs & Romæ vẽ ditur aliquid, an valeat conſe quentia 246.e,140.f
Pars aliquota, & non aliquota quid 69.c
Partes integrales quæ 71.d
Participare tripliciter 259.e
Participare genus in quid, & par ticipare ſecundum quid, diffe runt 260 g
Participatione ſpeciei plures ho mines ſunt vnus homo: quo- modo 32.h
Participia, in quo prædicamento reponantur 94.d
Participia non ſunt verba. 101.g
Particularitas quid 111.g
Particularis in materia natura- li, an æquiualeat vniuerſali. 110 d.165.f
Particularibus ex puris, an ali- quid ſequatur 146.h
Particularium, & indefinitarum quomodo idem eſt iudicium 133.h.142.h.144.d
Paſſio quid, & quotuplex, &c. 43.b.101.f,87.d
Paſſio in quo prædicamento eſt 53.h.85.c
Paſſio propria an eadem realiter cum ſubiecto 43.a.75.f

Paſſiones animæ, an ſignificent naturaliter 95 f
Paſſiones naturales quomodo inueniendæ 185 h
Paſſiones entis quales reddunt propoſitiones, & an ſint inter ſe ordinatæ 201 f g
Paſſionis notitia in quibus virtualiter contineatur 12 g
Paterfamilias, quæ vox 102.h
Paternitas in diuinis an ſit in prędicamento 64 b
Peccare includit negationem, 187.f
Perſona quid, & quomodo differt ab vnum numero, indiuiduum, ſingulare, & ſuppoſitũ 66.c
Per ſe dupliciter 37 a
Perfectiones ſimpliciter, quotuplicitet 64.a
Petitio principij quid, quotuplex & qualis 182.c, 187.d
Petrus eſt albus, quæ prædicatio 48 h.
Petrus currit, & Ioannes diſputat, & Petrus qui eſt bonus, quæ orationes 105.a.c
Philoſophiæ diuiſio, & definitio 11.d
Piccardus, Piccardia, & ſimiles termini, in quo prædicamento ſunt 93.g
Plebs, populus, grex, &c. quotupliciter 94 c
Plures ſunt non videntes, quam videntes 153.b
Pluribus dupliciter 23.f.50. h
Populus, grex, plebs, &c. quotupliciter 94.c
Poſſe cõmunius, quã eſſe 151.c
Poſſibile eſſe, an ſequatur ad neceſſe eſſe 124.d
Poſſibile, vel poteſt, quandoque non faciũt propoſitionem modalem 126.b
Poſſibile quando habet vim ampliandi 141.b
Poſſibili dato, an ſequatur impoſſibile 156.f.202.f
Poſſibilitati copulatiuæ quid requiritur 148.d
Poſſibilis propoſitio nunquam vera, quę 156.c
Potentia quotuplex. 5.h, 124.f, g.228 c
Poteſtates ſyllog. quæ 172. d, & inde
Practica notitia quid, & quotupliciter 7 g.10.b.c
Practicum & ſpeculatiuum quõ diuidunt ſcientiam 8.a
Practicũ quid, quotupliciter, & cuius 6.b.& inde
Præcognitio quotuplex, & quotupliciter 187.a.b
Prædicatio quotuplex 25.c, 160 g
Prædicabile dupliciter 16.e
prædicabilia an ſint tãtum quinque 48 f
Prædicabilia an conueniant in idem 47.d
prædicari multipliciter 41. d, 53.d, 66.b, 65.g, 67.d, 84.c
prædicamenta quot, quotupliciter, de quibus, & aliæ huiuſmodi de eis conſiderationes. 51.d.e. 52.c 54.c, 63 h 87.d
prædicata, an ſint tantum quatuor 237.b
prædicato dialectico quæ conueniunt 236.e
prædicatum, & prædicabile differunt 236.b
prædicatũ quodlibet an habeat annexum 237 h
præmiſſæ quomodo cauſa concluſionis 196 c, 177 c
præmiſſæ quomodo præcognoſcuntur 187.g
præmiſſarum variæ mixtiones. 149.h
præmiſſarum altera in ſyllog. an

an neceſſariò debeat eſſe vniuerſalis 165.e.h
Præteritum eſt præteritum, quo modo conuertitur 140.d
Primæ figuræ modi conſequentię an poſſint reduci per impoſſib. 180.a.144.d
Principia quotuplicia, & quotupliciter 229.a
Principia quotupliciter dicuntur practica 7.f
Principia prima quot, & qualia. 228.f. & inde.
Principia, & concluſiones an ſciantur eodem genere cognitionis 227.h
Principia multiplicia quomodo probantur 227 h
Principium inuenire an difficilius quam ſequentia 297.g
Principia ſcientiarum quomodo cognoſcuntur, & an ſyllogizabilia. 162. h 164. f. 192.b. 227.g.229.c
Principia demonſtrationis duplicia 156 b
Principia formalia & materialia ſyllogiſmi quæ 135.d
Principijs an magis credendum quam concluſioni 197.b
Principium primum an ingrediatur demonſtrationem. 206. f. 209.g
Priuatio duplex, & quando ab ea datur regreſſus 91.h
Priuatio in quo prædicamento eſt 54 b
Priuatio non eſt ens 61.f
Priuatiua oppoſitio qualis 94.e
Prius & poſterius paribus modis dicuntur 92.g
Probabile quid. 231.e. 252.g. & quotupliciter 241.b
Probare per impoſsibile, & ſyllogizare per impoſsibile non idem 181.f
Probare ex indefinito qd. 143.a
Problema dialecticũ quod, quotuplex, qũo terminãdum, &c. 232 e.238.e & inde
Pronomina quotuplicia, quotupliciter, & an ſint nomina. 102 c
Pronomina vocalia vel ſcripta pro quo ſupponunt 113.c
Pronomina qũo ſe habent in conuerſione propoſitionũ 139.c
Propoſitio ſimpliciter prima, quid 101 f
Propõ mixtæ quantitatis ibid.b
Propoſitio de eſt ſecundo adiacente an detur 102.a
Propoſitio de præterito cur vera 101.f.114 g
Propoſitio, vt ſit vera, quomodo debet ſupponere 50.c
Propoſitio vocalis an poſſit eſſe vera & falſa 68 a.e
Propoſitio modalis compoſita quæ propoſitio 125.e
Propoſitio probabilis dupliciter 232.e
Propoſitione de prædicatis finitis ad propoſitionem de prædicatis infinitis, & ecõtra qũo tenet conſequentia 171 f
Propoſitio plures an propoſitio 266.c.121.c
Propoſitio mentalis an diſtinguenda 268.h
Propoſitio de modo loquendi inconſueto 273.d
Propõ qũo dicitur de propõne vna, de propõne plures. 278.h
Propoſitio habens eaſdem cauſas veritatis pauciores, vel minores, qualis 260 e.f
Propoſitio ſupponens determinatè, põt inferre propõnẽ ſupponentẽ confuſe tantũ. ibid.g
Propoſitio indefinita vera ex ſingularibus falſis, quæ 92.d
Propoſitio vniuerſalis impoſſibilis, cuius ſingulares ſunt poſſi-

poſſibiles quæ ibid.e
Propoſitio vna coniunctione, quæ 106.a
Propoſitio de ſubiecto, aut prædicato copulat, vel diſiuncto quæ ibid.b
Propoſitio, in quo prædicatur determinatio, & determinabile quæ propoſitio ibid.
Propoſitio mentalis an componatur ex pluribus notitijs, vel conceptibus, & quomodo dicitur complexa ibid.h
Propoſitio an cõponatur ex pluribus propoſitionibus 107.a,c
Propoſitio ex ſubiecto, & ly eſt copula, non eſt propõ ibid.d
Propoſitio vniuerſalis an æquiualet hypotheticæ copulati. compoſitæ ex ſuis ſingularibus ibid.e
Propoſitio exponibilis quæ propoſitio ibid.
Propoſitio realis an detur ibid.f
Propoſitio falſificans ſeipſam, quæ propoſitio 110 f
Propoſitiones repugnare quid 119 h, 111.a
Propoſitioni ex parte formę, quę ſe tenent 111.b
Propoſitio, quæ habet contrariam, vel ſubcontrariam 112. a, & inde
Propoſitio de futuro contingenti multiplex 115.a
Propõ quidditatiuè, qualitatiuè quantitatiuè, & penes tempus quomodo diuiditur ibid.h
Propoſitio de eſt tertio adiacente, & propoſitio de eſt de ſecundo adiacente quando ſeſe conſequuntur 120.a
Propoſitio omnis negatiua, cuius ſubiectum pro nullo ſupponit, eſt vera: qũo 122.d
Propoſitionis neceſſariæ termini qũo ſupponere dẽnt 123.c
Propoſitio negatiua quomodo nihil ponit 123.d
Propoſitio modalis quid quotuplex, qũo æquipollet, & qũo opponitur 123.f, & inde
Propoſitiones cõtradictoriæ de ſynonymis copulis ibid.d,e
Propoſitiones ex parte ſubiecti, & non modi 12[illegible].a
Propoſitio neceſſaria, & de neceſſario, non idem 150.c
Propoſitio de contingenti quæ & qualis 153.g 156.d, 157.f, h, 128.a,d
Propoſitio de poſſibili, vt ſit vera quid requiratur 156.e,h
Propoſitionum modalium quãtitas, & qualitas 128.f,h
Propoſitioni affirmatiuæ, quæ contrariatur 129.e
Propõ de modo enunciandi contrario, qũo primo vera 131.b
Propõ vocalis, & ſcripta an contrarietur, ſicut mẽtalis ibid.c
Propoſitio vna, & eadem an poſſit eſſe affirmatiua, & negatiua, vniuerſalis, & particularis, &c. 134.a,d, 175.e
Propoſitiones quomodo dicuntur contrariæ 132 d
Propoſitio vniuerſalis, & de omni, differunt 136.b
Propoſitiones ex pronominibus primæ, vel ſecundæ perſonæ, & ex teminis obliquis quomodo conuertuntur 139.c,e
Propoſitio de conditionato ſubiecto an detur 146.a
Propoſitio quotupliciter ponitur in eſſe 156.e, 157.b
Propõnes de Scito, opinato, & imaginato, quomodo ſeſe conſequuntur ibid.d
Propoſitio facilis, vel difficilis ad concludendum quæ 160.e
Propoſitio ſyllogyzabilis, & propoſitio ſyllogizabilis per artem

tem inneniendi medium, differunt 164 f
propoſitio de impoſſibili poteſt inferre ſuam contradictoriam ibi h
propoſitio affirmatiua de prædicato finito, & negatiua de prædicato infinito, q͠uo ſe habent in conſequendo 168.f.171.f
propoſitiones de terminis priuatiuis, vel infinitis q͠uo ſeſe habent in conſequentia 168 g
propoſitio in toto, vel in parte falſa quid, & quotupliciter 17;. a.175.d
propoſitio habens reflexionem ſupra ſeipſum ibid.
Propoſitio neceſſaria, vel impoſſibilis cur dicta, & an ſequatur ad contradictoria 176.f.g.h
propoſitio quotupliciter interimi poteſt 179 h
propoſitio eiuſdem, de ſeipſo qualis 182.b
propoſitio ſcibilis quid 196.h
propoſitio ſimpliciter prior, & propoſitio immediata quid, & quotuplex 196.f.197 f
propoſitio vniuerſalis & de omni prioriſtico differunt 199 g
propoſitio per ſe quid, & quomodo conuertitur 200.b.f
propoſitio in qua paſſio prædicatur de ſubiecto an immediata 201.h 201 e
propoſitio de vniuerſali quid 202.d
propoſitio quomodo dicatur ſcibile propinquum 205.h
propoſitio eadem poteſt eſſe principium, & concluſio 210.g
propoſitionum, quæ euidentior 216.c.& inde
propoſitiones, & problemata dialectica an æqualia numero 235 f
propoſitio omnis an poſſit dici dialectica 241.e
propoſitio excluſiua eſt diſtinguenda 241.h
propoſitio, vt ſit conſequentia, quid exigit 242.b
propoſitionum ſumptio quotupliciter ibib.f
propter, quod vnumquodq; tale, & illud magis 197.c
propter quid quomodo inueſtigandum 227 b
proportio, proportionabilitas, & proportio tráſmutata quid. 131.e.f
proprium quid, quotuplex quotupliciter, de quot prędicatur & an ſit prædicabile 40.c, 41 a, 47. g, 234. f, h, 235. a, 237 f
prudentia quid 3 d
punctum an ſit in prædicamento quantitatis 54.b

Q

Quæſtio quid eſt, & quæſtio dialectica quid 119.d
Quæſtiones, q̃, quot quotiplicirer, & 219.b, & inde
Quæſtiones muræ à Porph. an poſſint decidi per habitum logicum 18.e
Quale, & tale quæ ſigna 277.b
Quales vñ dicimur 84 g 86.a
Qualitatis ſpecies quomodo ꝓpriè dicendæ 85.f
Quando duplex 87.g
Quando luna eclipſatur, luna eclipſatur, quę propoſitio 215.e
Quarta figura à q̃ derar 146. d
Quatuor ſunt prædicabilia, & non plura 249 f
Quia eſt duplex 187.b.e.219.h
Quia eſt an ſit quæſtio 220.b
Quidditas ſpeciei prædicamentalis an ſit compoſita 38.f
Quid eſt ſubiecti præſupponi in ſcientia duplicirer 232.f
Quidquid antecedit ad antecedens

dens, &c. vel ſequitur ad con
ſeques, &c. ibi a, 164.g. 165.g.,
175.b
Quidquid repugnat conſequen-
ti, &c. 168.h
Quidquid corrumpitur, à ſuo
contrario corrumpitur 68.g
Quid eſt duplex 187.b, 220.a
Quid eſt, an demonſtretur de
eo, cuius eſt 222.a
Quid nominis definitio cui ſub
ordinatur 224.b
Quidditatiua definitio quid ib.e
Quies quæ priuatio 91.h
Quod tripliciter 23 f
Quodlibet cum quolibet fit, vel
eius oppoſitum 131.h
Quod quid eſt, quomodo termi
natur 221.f. 222.e

R

RAreſactio & condenſatio,
qui motus 93 b
Ratio dupliciter 71 a
Rationalis & realis ſcientia quo
tupliciter 3.d
Rationale eſt differentia, an con
cedenda 25 g
Rationalis, vt ſit vera, quid re-
quirit 34 h
Rationale eſt ſenſibile, quæ pro-
poſitio 201 b.c
Rectitudo duplex 7. h
Rectus, & obliquus qui termini
103.b
Reductio ſyllogiſmorum quid,
quotuplex & quotupliciter.
141.c, 146 d, 167 d h, 166.b
Reduplicatiuè ſyllogizare quid
167.f, 171 a
Refert, eſt & intereſt in quo præ
dicamento ſunt 94 e
Referri ad aliud dupliciter 78.c
Relatio quid, & quomodo dici-
tur referri 78.d
Relatio quomodo ſuſpicit ma-
gis & minus 75.h
Relatio quotuplex 70.b. 79.h
Relatio in quo prædicamento
reponatur, & an diſtinguatur
realiter a fundamento 79.h,
80.g
Relatiua quotuplex 78.e, & ĩde
Relatiua quõo ſint ſimul natura
& quõo opponantur 94.e
Relatiua oppoſitio quibus con-
uenit 91.d, e
Repugnantia in adiecto, quan-
do 119.d
Repugnare, & opponi non idem
132.a
Res an reponantur in prædica-
mento, & an poſſint eſſe gene-
ra, vel ſpecies 53.a, 66 a
Res alba cur non eſt nomen.
102 g
Res quomodo ſubijciuntur, &
prædicantur 107.g, h
Reſolutio poſterior, & conſe-
quentis quid 190.f. 192.g
Reſpectus aptitudinalis, non eſt
de eſſentia abſoluti 8.b
Reſpectus rationis non ſemper
fit per intellectum 264.d
Riſibile dupliciter 41.c, e

S

SApientia quid 3.b
Sapientis opera, quæ, & quot
261.e
Scibile quotuplex 192.h 205.c,
& quotupliciter 221 a
Scibile quale eſſe debet habere
13.g, 205.c, 79.d
Scientia vna dupliciter dicitur
4.f, 214.b
Scientia vnde dicatur practica
7 c. 9.a, 8.f, 9.d
Scientia de nouo an detur 191.h
Scientia ſpecialis quõ vtatur prin
cipijs communibus 205.b
Scientia quorum eſt Ibid, d
214.c 234.b
Scientia eadem conſiderat quia
& propter quid 210.g
Scientia ſubalternata an proprie
ſcien-

ſcientia ibid.h 221.b
Scientia ſubalternans certior ſub alternata 214 a
Scientia quomodo ſe habet ad alios habitus intellectuales ib.h
Scientia, & opinio an poſſit eſſe de eodem ibid.216.f, 217.a
Scientia non omnis habetur per demonſtrationem 216.h
Scientia de aliquo quotupliciter haberi poteſt 210.h
Scientia doctrinalis quomodo differt à dialectica 207.f
Scire quõo ſeſe habet in conſequẽtijs propoſitionum 157.d
Scire quid & quotupliciter 184.c, 189.f.h, 199.c
Scitur an concluſio, an res ſignata per concluſionẽ 205.f
Scire aliquid dupliciter contingit 188.c, 192.c
Scire plura poſſumus, ĩtelligere autem nequaquã 248.c, 249.e
Scriptura dupliciter 66.h, & an ſignificent ad placitum 94.f
Scutũ pro media parte album, & pro media parte nigrum, an ſit album, vel nigrum 245.c
Secundæ intentiones ſunt; non eſt concedenda 13.f, & inde nonnullas earum proprietates reperies.
Secundæ intentiones, an reponantur in prædicamento 53 a
Secundæ figuræ ſyllog. quõo regulentur per dici de omni, & per dici de nullo 143.c
Secũdũ quid ad ſimpliciter, quõo tenet conſequentia 250.b, c
Semper fuit homo, quomodo conuertitur 140.c
Senſibile dupliciter 30 h
Senſitiuæ operationes dupliciter 6.a
Senſu deficiente, quõo deficit ſcietia illius ſenſus 211.f 214.d
Sentire eſt ſingularis, ſenſus vniuerſalis, quomodo 230.h
Sequi, & ſimul ſtare non idem 132.c
Si eſt, an ſit terminabile per demonſtrationem 220.b, 221.e
Si ſimpliciter ad ſimpliciter, & magis ad magis 248.c, 250.a
Si de quo magis videtur ineſſe, &c. 248.d
Si luna eclipſatur, luna eclipſatur, quæ propoſitio 209.a
Significat quid ampliat 224.a, 268.e
Significare naturaliter, propriè, & communiter quid 58.c, 96.d, 110.c, 104.h
Significatiua vox dupliciter 95.h
Significatũ quotuplex 96.e g
Signa vniuerſalia, vel particularia, quæ voces, & quomodo faciunt tenere 110.f, 102 d, e
Signum quid 190.a, Et quomodo differt ab Icos 186.e
Signum vniuerſale cui apponẽdum 160.h, 170 g
Simpliciter ſimplex non definitur 201.d
Similitudo quomodo abſtrahit 59.b, & quid eſt 86.a
Similes quõo dicimur 84.g, 86.a
Singulare ſi de ſingulari, & plurale de plurali 148.b
Singulari termino an poſſit addi ſignum vniuerſale 170.g
Singulare dupliciter 189.a, Et quid 108.c
Singulare, vnum numero, indiuiduum ſuppoſitum, & perſona differunt 66.c
Singularium quomodo eſt ſcientia 33.g quomodo idem iudicium cum particularibus, & indefinitis 153.b
Singularitas quid 230.h
Situs quid 87.h
Socrate non exiſtente, an ſit verum dicere: Socrates eſt homo

Socra-

Socrates eſt rationalis 49.h
Solertia an ſit vnus habitus, & quid 218.c
Solæciſmus quotuplex 271.a
Solutio quotuplex 275.a. 276.e
Sophiſtica ſcientia, & ſophiſta quid 261.e.& inde per totum.
Sophiſtica q̃uo ſoluenda, & quæ inde vtilitas 274. b.& inde.
Socrates ſenex differt à ſeipſo puero, quomodo 36.f
Socrates habens plures filios, an habeat tot paternitates, quot filios habet 81.g
Socrates eſt, vel non eſt aſinus, quæ propoſitio 108.a
Socrates eſt homo mortuus, ergo Socrates nõ eſt homo &c. an valeat 122 h
Socrates poteſt eſſe, quæ propoſitio 12 .d
Socratem poſſibile eſt non eſſe, &c quæ propoſitio 127.f
Socrates eſt poſſibilis quomo conuertitur 141.b
Socrates eſt corruptibilis, an ſit propoſitio per ſe 204.c
Socrates differt ab animali, ergo Socrates differt ab homine, an valeat 253.h
Socratem contingit non currere, ergo Socratem contingit currere, an valeat 260.d
Socrates eſt equum non currere, an concedenda 269.b
Socrates apparet eſſe aliud, quã ipſum eſt & Socrates apparet eſſe aliud, quã eſt, idẽ ſunt 277.b
Socrates dicit falſum, quæ propoſitio 110.f 175.f. 176.f
Species quomodo participat genus, & an vna, & eadẽ reponat in diuerſis generibus 260.a
Species addita generi an cauſet nugationem 273.b
Species quis terminus 26.e
Species quomodo diffinitur per genus 30.c
Species ſpecialiſſima an ſit vltima, ita vt in ea detur ſtatus de deſcendendo 31.c
Species quotuplex 39.e
Species duæ quomodo non concurrunt ad conſtitutionem tertiæ 48.a
Species inæquales in entitate. ibidem d
Species intelligibiles in quo prædicamento ſunt 81.c
Species an ſit prædicatum 237.e
Speculatiua ſcientia quomodo differt à practica 5.f
Speculatiuum etiam practicum, an ſint differentiæ eſſentiales ſcientiæ 8.a.c
Speculo quomodo res videntur. 227 d
Stare ſimul, & ſequi non idem 132.c
Subalternata ſcientia multipliciter 210.f
Subcontrariarum propõnũ conditiones 180.e. 12.h. 128.d
Subiectum ſcientiæ quid 11.h & eius conditiones 97.h
Subiectum quotuplex 192.h
Subiectum primum dupliciter. 200.h
Subiectum quod cauſat ſuam notitiam 135.f
Subiectum logicæ quod 12 g 135.g
Subiecti definitio an medium in demõſtratione pp quid 228.d
Subſtantiæ diuiſio, & proprietates 61.b & inde
Subſtantia eſt genus generaliſſimum an concedenda 30.f
Subſtantia ſola definitur. 221 g
Subſtantia multipliciter. 62.c.63. g.64.d
Subſtantia an habeat plures partes perfectionales in eodem ſitu 67.e

Subſtan-

Subſtātia ſecunda quomodo eſt vna numero 26.f,68 h
Sumptio propoſitionum dupliciter 242.f
Sumptio terminorum an dicenda inſtrumentum abundandi ibid g
Suſcipere magis, & minus quid, quotupliciter 66.g.67.e.85.h
Superficies quid, & an ſit quantitas 72.d,73.f
Superius, & inferius quomodo diſtinguuntur 59.g
Superioritas, & inferioritas quō ſe tenent ex parte formæ conſequentiæ 63 b
Suppoſitum, vnum numero, ſingulare, &c. differunt 66.c
Syllogiſmus ſimpliciter quid eſſentialiter requirit 187 e
Syllog. demonſtratiuus an ſit ſubiectum in Poſter. 192 f
Syllog. ſophiſticus an ſpecies argumentationis 11 f
Syllog. expoſitorius quid exigit. 27.c.135.h,136 d.170.c,144 g
Syllog. quis probetur per ſyllog. expoſitorium 146.a
Syllog. omnium an ſint eadem principia 218.d
Syllog. variæ reductiones 145.c 146 b,166.e,168 b
Syllog. variæ mixtiones. 150.g, & inde
Syllog. diuiſiui duplex proceſſus 163.a.h
Syllogizabilis propoſitio quæ 164.f
Syllogizare ex obliquis reduplicatiuis &c. quō. 167. f, & inde
Syllog. ex hypotheſi quomodo reducatur in figuras 168 b
Syllog. poteſtates quæ, & quot 172.d,& inde
Syllog. an rectè diuidatur in Topicum, demonſtratiuum, &c. 163 e,f, 192.g,233. a, 272.a
Syllog. ſimpliciter non recipit veritatem vel falſitatem propoſitionum, 108. a, & an ſubiectum lib. Prior. 135.b
Syllog. quotuplex. 133.b,c,134. g,163.f,135.c 261.b
Syllog. dupliciter 135.e,137.a
Syllogiſ. quomodo dicitur eſſe ꝓpoſitio hypothetica, & vnde denominetur categoric⁹ 133.f
Syllogiſmi penes quid magis varientur 134.a
Syllog. principia 136.d
Syllog. peccans in forma non eſt ſyllog. 135 f.233.c.272 b,275.a
Syllog. dialecticus an ſubiectum Topi. quotupliciter ſumitur, & quæ eius propria paſſio 232 a,c,d
Syllog. tentatiuus qualis 233.a
Syllogiſmorum finis ibid b
Syllog. vnus, & idem, an dialecticus, & demonſtratiuus ibid. e
Syllog. falſigraphus, litigioſus, & tentatiuus differunt 273.e
Syncategoremata non ſunt entia 61.f
Syncategoremata non infinitantur 120.d
Syncategoremati in mente non reſpondet notitia 106.f
Synonymū loco ſynonymi quādo licet ponere. 103.d

T

Tale, & quale quæ ſigna 277.b
Talpa quomodo dicit᷑ cæca, 91.b
Tantum Deum eſſe Deum, eſt verū, quomodo ſoluitur hoc ſophiſma 268.b
Tantum ſunt quinq; vniuerſalia, quomodo exponitur 16.f.48.f
Tempus quid 72 a
Tempus cauſa corruptionis 23.d
Tentatiua facultas ex quibus procedit 266. g,270.a,d 273.e

Terminus quomodo reponitur in prædicamento 52.a.53.a
Terminus ſcriptus eſt qualitas 67.a
Terminus motus duplex 87.b
Terminus quotupliciter ſignificat 96.b
Terminus infinitabilis quis 102.d
Terminus quid, quotupliciter, & quomodo præcedit propoſitionem 133.b,134.d,c,234.g
Terminus obliquus quomodo faciat conuerti propōnē 139.e
Termini ſynonymi dupliciter 103.b,c
Terminum tenere vniuerſaliter quid 108.d
Termini conſtituentes ſyllogiſ. quomodo debeant diſtingui adinuicem 164.c
Termini ſingulares an admittant ſignum vniuerſale 178.g
Terminorum infinitorum,& priuatiuorum idem eſt iudicium 171.h
Termini eſſentiales qui, & quomodo ſupponunt 201.b
Termini diffinibiles diffinitione quid nominis qui 224.b
Termini cui ſubordinantur ibid.
Termini ſignificantes cauſas indefinitionibus, vbi ponuntur Ibid.d
Terminorum ſumptio an dicenda inſtrumentum abundandi 242.g
Termini ſignificantes res prædicamentales multiplices 260.b
Terminus æquiuoc⁹ quid 264.d
Terminum æquiuocum poni cū reſtrictione, & ſine reſtrictione quid 265.f
Terminus an poſſit ſupponere pro ijs, quæ non ſignificat 268.d.f
Terminus æquiuocus an poſſit diſtribui pro quolibet ſuo ſignificato 269.d
Topica an habeat diſputare de omni problemate 232.e
Tranſcendentia quid requirant 64.a
Tranſcendentia an infinitari poſſint 102.h,120.d
Traſmutata proportio quando teneat 131.e,f
Tu hodie comediſti crudū, quomodo ſoluitur 268 f,g.

V

VAcuum quid ſignificat, & qualis terminus 103.d
Vacuum eſt vacuum, quæ propoſitio 200.e
Vbi duplex 87.h
Vel, inter quæ cōiungit 134 b,d
Verba actiua quomodo plura ſignificant qualitatem, & non actionem 85.c
Verba in quo prædicamento reponantur 94.d
Verba adiectiua quæ 101.d
Verba impersonalia, & verba exemptæ actionis an ſint verba ibid. h
Verba an poſſit infinitari, 102.b
Verbum propriè quod, quotupliciter, & quid exigit, 101 f g
Vere ſcibilia quotupliciter 219.g
Veritas vel ſalſitas quid, vbi conſiſtit, & an ſint res diſtinctæ à propoſitione mentali 98 a,b d,131 c
Veritatis cauſa, quid 260.d
Verum, & falſum præſupponunt congruum 95 b
Verum, & falſum quos ſyllogiſmos conſtituunt 157.c
Verum an inferat falſum in bona conſequentia 176.b
Verū quomodo conuertitur cū ente

ente. 177 d & q̃ paſſio. 105 g
Virtutis continentia vbi requiritur 5.c
Viſus quomodo opponitur cæcitati 94.b
Vltimatum, & non vltimatum quomodo opponuntur 96.f
Vniuerſale quid 20.a. 108. d, 199 b.48.g
Vniuerſale quotuplex 16.c.19.d & quotupliciter ibid.
Vniuerſale an ſit ſubiectum attributionis lib. Prædicab. 16 a, 17.a,b
Vniuerſale magis, an vniuerſale minus facilius ad diffiniendū 227.a
Vniuerſale vniuerſaliter ſumptum de vniuerſali vniuerſaliter ſumpto non poteſt reddere propoſitioné veram 108 e
Vniuerſale ex quo concluditur 160.b
Vniuerſale ſignum cui apponendum ibid.h.170 g
Vniuerſalia an ſint in rerum natura 19.c
Vniuerſalia an ſint tantum quinque 48.f
Vniuerſalis negatiua quomodo conuertitur ſimpliciter 140.e
Vniuerſalis de poſſibili, an ſequatur vniuerſalem de ineſſe. 151.c
Vniuerſalis negatiua de contingenti an conuertatur ſimpliciter. 155.b
Vniuerſalis de poſſibili vt ſit vera, quid exigat 156.h
Vniuerſalis affirmatiua an poſſit ſyllogizari per ſyllogiſmum ducenté ad impoſſibile 181.e
Vniuerſalis propoſitio, & propoſitio de omni Prioriſti. differunt 199 g
Vniuerſalitatis cōditiones 111.c
Vniuoca an ſint æquiuoca 56.b 57 e
Vnum, & vnitas multiplex, & multipliciter 20.f. 32.h 73.f
Vnum numero ſingulare, indiuiduum, ſuppoſitum, & perſona differunt 66.c
Vnum vni contrarium 129.f
Vnum an poſſit habere plures deſinitiones 34.c
Voluntas duplicem actum habet 6 b
Voluntas & intellectus quomodo abſtrahunt 59.c
Voluntas bona ſine actione magis eligenda; quam actio bona ſine voluntate 185.a
Voluntas Dei quō libera 115.h
Vox quid. & quotuplex, & quotupliciter 95. d,h. 96. a, b, d, 103 e
Vox quomodo dicitur vniuerſalis vel particularis 53.e
Vox an reponatur in prædicamento ibid.a
Vox an ſignificet paſſiones animæ 94.f
Vox ſignificatiua an ſignificet cōceptus ad placitum non vltimatè 97.b
Vox quæ dicitur eſſe oratio complexa, an incomplexa 104 f 105.c
Vterque pro quot diſtribuit. 148.a

FINIS.

Digitized by Google

A

PETRI TATARETI

C

PARISIENSIS

Philoſophi pariter & Theologi perſpicaciſsimi, in vniuerſam Ariſtotelis Logicam ſubtiliſsimæ enarrationes,

BIBLIOTECA ... ROMA ... VITTORIO EMANUELE

QVÆSTIONES PRÆAMBVLÆ.

QVÆSTIO I.

An Logica ſit ſcientia, rationalis, vna, & ab alijs diſtincta,

B CIRCA initium totius Logicæ mouetur talis quæſtio: Vtrū Logica ſit ſcientia, rationalis, vna, & ab alijs diſtincta. Arguitur primò, quod non ſit ſcientia: quia omnis ſcientia acquiritur per demonſtrationem: ſed logica non acquiritur per demonſtrationem: ergo ipſa non eſt ſciētia. Maior patet ex diffinitione ſcientiæ. Minor probatur; quia ſi Logica acquireretur per demonſtrationem, ante Logicam eſſet alia lo-

1. Primo poſt. tex. 8.

gica; per quam illa demōſtratio eſſet nota, & ſic eſſet proceſſus in infinitum. Secundò ſic,

6. Ethi. c.4.

Modus ſciendi non eſt ſcientia, ſed Logica eſt modus ſciendi, ergo Logica non eſt ſcientia. Maior patet: quia inſtru-

Text. cō.15.

mentum acquirendi ſcientiam non eſt ipſa ſcientia. Et minor probatur per Ariſtot. 2. Metaphyſicæ dicentem, quod abſurdum eſt ſimul quærere ſcientia, & modum ſciendi. D Tertiò ſic, probando quod non ſit rationalis, quia quælibet ſcientia eſt verum ens reale, exiſtens in anima, de prædicamento qualitatis: ergo nulla erit ſcientia rationalis, cum reale & rationale opponantur. Quartò ſic, probando, quòd non ſit vna ſcientia: quia illa ſcientia non eſt vna in qua colliguntur plures concluſiones demōſtrabiles per diuerſa media, ſed ſic eſt de logica, ergo nō eſt vna. Maior patet: quia ſciētia eſt habitus cōcluſionis, ergo multiplicatis cōcluſionibus, multiplicantur & ſcientiæ. Quintò ſic, quòd non ſit ab aliis diſtincta, quia illa ſcientia non eſt ab alijs diſtincta quæ eſt de obiecto cōmuni cū alijs ſcientijs, ſed logica eſt huiuſmodi, igitur. Minor

Digitized by Google

E patet: quia ſcientia eſt habitus concluſionis, ergo multiplicatis concluſionibus, multiplicantur & ſcientiæ. Quinto ſic, ꝙ non ſit ab aliis diſtincta, quia illa ſcientia non eſt ab aliis diſtincta, quæ eſt de aliquo obiecto cõmuni cum aliis ſcientijs: ſed logica eſt huiuſmodi: igitur. Minor patet: quia logica eſt de ſyllogiſmo vel modo ſciẽdi, quo utuntur omnes aliæ ſcientiæ, ergo non eſt ab aliis diſtincta. In oppoſitum arguitur per Philoſophum tradentem ſcientiam logicalem vnam, & ab aliis diſtinctam. In quæſtione iſta, & in omnibus alijs erunt tres articuli. In primo declarabuntur termini quæſtionis. In ſecundo mouebuntur dubia, in tertiò ponetur concluſio reſponſalis ad quæſitum, & ſoluentur rationes

F ante oppoſitum.

Art. 1. PRIMO ſciendũ quod pro *Logica duplex* declaratione huius termini logica, ſupponitur ꝙ logica eſt duplex, ſcilicet naturalis, & artificialis. Logica naturalis non eſt aliud, quam naturalis inclinatio, vel quædam habilitas naturalis, naturaliter inexiſtens animæ vel intellectui: qua naturaliter inclinatur, vel eſt potens ad aſſentiendum magis uero q̃ falſo: ex quo aſſenſu procedimus de noticia non ad noticiam ignoti, & de iſta ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima: iſta logica naturalis eſt idem realiter cum anima, uel intellectu: & hoc capiendo ipſam, pro in-*Sco. l. 3. d. 17. & in 4. d. 49 q. 10* clinatione ipſius animæ, vel intellectus: quia omnis inclinatio eſt eadem realiter cum illo, cuius eſt inclinatio. Et dicitur notanter capiendo pro inclinatione: quia ſi caperetur pro habilitate ipſius animæ vel intellectus, poſſet bene diſtingui ab anima & intellectu: cum habilitas & inhabilitas ſint qualitates de ſecũda ſpecie Qualitatis. G

Secunda propoſitio: logica naturalis non eſt ſcientia: ideo per ipſam non dicimur ſciẽtes, licet per ipſam poſſumus dici logici.

Tertia propoſitio, omnes ſumus inclinati naturaliter ad aſſentiendum vero; tamen aliqui magis, vel minus ſunt diſpoſiti: ideo aliqui promptius & facilius aſſentiunt vero, quàm alij. Sed logica artificialis eſt duplex, ſcilicet docens, & vtens. Docens eſt, quæ docet diffinire, diuidere, arguere, & verum a falſo diſcernere: & iſta acquiritur per demonſtrationem, & per certas regulas artis logicæ. H Sed logica vtens capitur duobus modis. Vno modo pro notitia ſcientifica logicæ, acquiſita per demonſtrationem, qua vtimur in ſingulis ſcientiis diuidendo, diffiniendo, arguendo, & verum a falſo diſcernendo; & ſic eſt vera ſcientia, non diſtincta a logica docente. Alio modo capitur pro habitu, vel notitia acquiſita ex frequenti argumentatione, & exercitio arguendi; ſiue talis notitia fuerit vera, ſiue falſa, ſiue dubia, vel certa ſiue cum formidine, ſiue non, & ſic logica vtens non eſt vera ſcientia, ſed tantum promptitudo quædam ad tales actus exercendos, generata ex frequenti argumentatione: quia ſecundum Scot. ex *Sco. l. d. 33.* omni actu voluntaris, vel intellectus põt generari habitus, vel prom-

A promptitudo: quia talis habitus generatur in manu. Aduerte vlterius, ꝙ logica artificialis, ſeu docens poteſt capi dupliciter. Vno modo ꝓ ſimplici habitu alicuius concluſionis logicalis, acquiſito per demõſtrationẽ vel demõſtrationes. Et ſic quilibet habitus, vel notitia alicuius concluſionis demõſtrabilis in logica poteſt dici logica artificialis, & ſic poteſt deſcribi: Logica artificialis eſt ſciẽtia vnius concluſionis logicalis, per demõſtrationem vel demõſtrationes acquiſita. Et ab iſta non dicitur communiter & vſualiter homo logicus, quia ad hoc ꝙ aliquis dicatur communiter logicus, oportet ꝙ habeat omnes notitias omnium cõcluſionum logicalium, vel ſaltẽ maiorẽ partem.

B *Inſtantia.* Et ſi quis dicat: a qualibet notitia ſcientifica poteſt aliquis dici ſciens; ergo per illum habitum quis erit ſciens, & non niſi ſcientia logica: igitur talis erit logicus. Reſpondetur ꝙ aliquis per talem habitum vnius cõcluſionis poteſt dici logicus, ſed non vt communiter vtimur logico. Alio modo capitur logica artificialis pro collectione plurium notitiarum adhæſiuarũ logicalium: & hoc tripliciter. Vno modo largè, pro aggregato ex omnibus notitijs adhęſiuis tam principiorum logicalium, quàm concluſionum, ex eiſdem principijs deductarum, ſiue ſcitarum, ſiue opinatarum, id eſt ſiue ſciantur cum formidine, ſiue non. Alio modo capitur ſtrictè, pro aggregato ex omnibus notitijs omnium principiorum logicalium, & concluſionum ſcitarum deductarum ex illis principijs. C Tertio modo capitur magis ſtrictè, ſ. pro aggregato ex notitijs adhæſiuis concluſionũ logicalium, demõſtratarum per principia logicalia. Et de iſta ꝓpriè datur diffinitio logicæ, cum dicitur, ꝙ logica eſt ſcientia, docens diffinire, diuidere, arguere, & verum a falſo diſcernere per rationes: & talem diſtinctionem debes pſoportionabiliter capere in qualibet ſcientia.

Aduerte finaliter quòd capiendo logicam artificialem tertio modo adhuc eſt duplex, ſcilicet vetus, & noua. Vetus, quæ determinat de partibus argumentationis, & ſyllogiſmi, tam propinquis quàm remotis: & propter hoc dicitur vetus & nõ propter antiquitatem: & iſta cõtinet ſub ſe librum Prædicabilium, Prædicamẽtorũ, Peri hermenias, librum diuiſionum Boetij, D librum ſuppoſitionum, ampliationum, reſtrictionum, appellationum, & diſtributionum. Alia eſt logica noua, quæ determinat de ſyllogiſmo, & de partibus ſubiectiuis eius, & iſta continet ſub ſe librum Priorum, Poſteriorum, Topicorum, Elenchorum, & etiam tractatum, conſequentiarum inſolubilium, & obligationum.

SECVNDO ſciendum, quòd pro declaratione ſecundi termini ſupponitur, quòd ſcientia eſt quædam qualitas vel habitus, exiſtens in anima; quo habens faciliter operatur, delectabiliter, prompte, & expedite: ita, videlicet quòd ſcientia, ſeu habitus inclinat potentiam ad faciliter, delectabiliter, promptè, & expeditè ſpeculandum concluſionem, de qua eſt ta-

E lis habitus, & etiã paſſiones ſub iecti talis habitus. Et aduerte ꝙ ſcientia multis modis capitur, Vno mo lo pro notitia certa ali cuius propoſitionis veræ, per quã intellectus firmiter aſſentit tali propoſitioni, ſine tamen eius euidentia: & iſto modo mul ta ſciuntur per fidem. Scimus etiã iſto modo ꝙ hic eſt pater. & hæc mulier eſt mater: de quo ta men non habemus euidẽtiam. Secundo modo capitur ſcientia pro notitia alicuius complexi, habente eu dentiã ex obiecto: & hoc modo dicimus non ſcire, ꝙ paries eſt albus, eo quod videmus albedinẽ in pariete, & iſtis duobus modis ſcientia nõ eſt ta men neceſſariorũ, ſed etiã contingentium. i. propoſitionũ con tingentiũ. Tertio modo capitur

Scot. li. 3 di. 24. in prin. propria reſolu.

Scot. q. 14. quot li. & li. 3. di. 23.

Scot. q. 6. prolo.

F ſcientia pro notitia euidente ali cuius neceſſarij, i. propoſitionis neceſſariæ, nata cauſari in intel lectu ex noticia terminorum in tellectiuorũ: & hoc modo ſciun tur principia: quia principia cognoſcimus inquantũ terminos cognoſcimus, ex primo poſteriorũ. & hoc modo notitia, quã habemus de ꝑmiſſis alicuius ſyl logiſmi demõſtratiui, poteſt dici ſciẽtia. Quarto modo dicitur ſcientia notitia euidens alicuius obiecti neceſſarij mediati. i. pro poſitionis neceſſariæ mediatæ, nata cauſari ex euidenti notitia præmiſſarũ applicatarum ad ip ſum ſcitum. i. ad ipſam cõcluſio nem per diſcurſum ſyllogiſticũ & hoc modo capitur ſcientia in titulo quæſtionis. Ex qua diffini tione eliciũtur quattuor condõnes requiſitæ ad ſcientiã propriè dictam. Prima, ꝙ ſit notitia certa & euidens: & per hoc differt

tex. c. 6.

Scot. vt ſupra. et 24. di. 3.

Cõditiones veræ ſcientiæ.

ab opinione & ſuſpitione. Secun G da conditio, ꝙ ſit de obiecto neceſſario. i. de concluſione neceſſaria: & per hoc differt ab arte & prudentia, quæ reſpiciunt obiectum contingens. Tertia, ꝙ talis cognitio ſit cauſata prius a cauſa euidẽte intellectui. i. a præmiſſis, vel noticia præmiſſarum: & ꝑ hoc differt ab arte, & prudẽtia, & ab intellectu, qui eſt habitus principiorum, vel præmiſſarum. Quarta, quòd in cauſatione eius, pręmiſſæ ſint applicatæ ad cõcluſionem demõſtrabilem per diſcurſum ſyllogiſticũ: & iſtę conditiones ſatis patent ex diffinitione ſcire, in qua dicitur: Scire, eſt rem per cauſam cognoſcere, propter quã res eſt, & quoniã illius eſt cauſa, & nõ eſt cõtingere hoc aliter ſe hr̃e. Et ſi qs dicat: talis quarta condõ ſciẽtię, nõ cõuenit ſcientiæ, quã hñt beati & angeli, cũ nõ cognoſcãt H per diſcurſum, cum omnia cognoſcant in eſſentia diuina. Reſpondetur ꝙ beati & angeli poſſunt habere veram ſcientiam, & etiam per diſcurſum, nam de ratione diſcurſus non requiritur ſucceſſio temporis: ſed requirit & ſufficit, ꝙ alterum extremum diſcurſus ſit naturaliter priùs nõ tum, & ꝙ ſit cauſatiuum alterius extremi diſcurſus. i. cognoſcere concluſionem ꝑ præmiſſas: quæ præmiſſæ ſunt natura prius notę, & cauſatiuæ ſcientiæ concluſionis. Dico tñ, ꝙ deus non habet ſcientiam per talem diſcurſum, quia omnia intuitiue cognoſcit ſine diſcurſu.

Inſtantia.

Scot. q. 6. prolo. & in 3. diſt. 24.

TERTIO ſciendum, quòd habituum acquiſitorum quidam ſunt intellectuales qui ſunt ſubiectiuè in intellectu: quidam ſunt morales,

Sco. lib. 3. di. 33.

A motales, qui ſunt ſubiectiuè in voluntate, vel in appetitu ſenſitiuo: cuiuſmodi ſunt virtutes morales. Item habituum intellectualium, quidam eſt, quo indifferenter cõtingit aſſentire vero vel falſo diuiſim: vt opinio, ſuſpitio, & etiam fides, capie. do fidem largè, pro omni aſſenſu, qui habetur ex reuelatione alicuius. Alius eſt, quo impoſſibile eſt aſſentire vero: vt habitus erroneus. & ignorantia prauæ diſpoſitionis. Alius eſt, quo impoſſibile eſt aſſentire falſo: & talis eſt quintuplex, quidam eſt intellectus, alius ſapientia, alius ſcientia, alius prudentia, & alius ars: nam omnis habitus intellectualis, quo impoſſibile eſt ſic aſſentire falſo, aut eſt circa verum neceſſarium, aut

Habitus acquiſiti duplices.

Sco q.4. quotli.

B circa verum contingens. Si circa verum neceſſarium, hoc eſt tripliciter; quia vel eſt circa concluſiones, & ſic eſt ſcientia: ipſa enim eſt habitus cõcluſionis, per demõſtrationem acquiſitus. Aut eſt circa principia, & præmiſſas, & ſic eſt intellectus, non quidẽ intellectus pro potentia, ſed pro quodam habitu ſeu notitia, quæ habetur de principijs vel præmiſſis ſyllogiſmi demoſtratiui: & talis habitus noĩatur noĩe potẽtiæ: quia acquiritur in intellectu ſine priori habitu, ſed mediante ſola notitia terminorum: quibus apprehenſis intellectus ſtatim aſſentit talibus principijs, vt apprehenſis iſtis terminis, totum, & pars: intellectus immediatè aſſentit ꝙ omne totum eſt maius ſua parte: Aut eſt circa principia & concluſiones ſimul, & ſic eſt ſapientia, ipſa eſt enim intelle-

6. Ethi. cap. 4.

Sapientia quid ſit.

ctus & ſcientia honorabiliſſimorum in natura. Circa quod eſt aduertendum ꝙ ſapientia eſt vnus habitus numero, ſicut alij habitus ĩtellectuales. Et dicitur intellectus & ſcientia non formaliter nec identice, ſed ſolum æquiualenter & obiectiuè: quia habetur de illo, de quo habetur ſcientia, & de illo, de quo habetur intellectus. ſ. de præmiſſis: & generatur in nobis ex frequentatione actuum, quorum quilibet eſt circa præmiſſas & concluſionem, quę ſimul omnia poſſunt intelligi. Si fit circa verum cõtingẽs, hoc eſt dupliciter, aut eſt circa agibilia, vel circa factibilia: ſi circa agibilia, ſic eſt prudentia, vnde prudentia, eſt habitus intellectualis, docens C

D rectè operari circa agibilia: & circa illa, quæ non manent ceſſante operatione agentis: cuiuſmodi ſunt intellectiones, viſiones, volitiones. Sed ars eſt recta ratio rerum a nobis factibilium, i. habitus intellectualis, docens rectè operaris circa factibilia, i. circa materias exiſtentes extra intellectum & voluntatem. i. circa illa, quæ manent ceſſante operatione agentis: vt domus, & nauis. Et quot modis dicatur ars & quot ſunt artes liberales, & mechanicæ: viſum eſt in principio Summularũ, notabili. 2. circa diffinitionem dialectices.

Prudentia quid ſit.

QVARTO ſciendum quod pro declaratione iſtius termini, rationalis, ſupponitur quòd aliqua ſcientia poteſt dici rõnalis quadrupliciter. Vno modo, quia eſt in ratione. i. in intellectu: Alio modo, quia ipſa eſt inuenta per actum rationis, i. intellectus, inquirentis ignotum

Scientia quadrupliciter dicitur rationalis

F ex noticia noti. Tertio modo dr̄ rationalis: quia eſt directiua rationis, id eſt, intellectus in actib. ſuis: & iſtis tribus modis omnis ſcientia poteſt dici rationalis.

Quarto modo ſcientia dicitur rationalis obiectiuè, & extrinſecè: quia eſt de ſubiecto, quod eſt ēs rationis, id eſt, de ſecundis intentionibus ſic videlicet, quod omnis ſcientia, cuius ſubiectum eſt ens rationis, ſeu ſecunda intētio dicitur ſciētia rationalis, non intrinſecè & formaliter: ſicut ꝙ ſit ēs rationis, ſed ſolum obiectiue: quia eſt de ſubiecto entis rationis; & ſic logica dicitur eſſe ſciētia rationalis: quia ſubiectum in logica eſt aliqua ſecunda intentio; puta modus ſciendi, vel ſyllogiſmus. Sed illa ſciētia dr̄ realis, cuius ſubiectū eſt ens reale; ſicut phyſica, quæ eſt de reb. reali F bus vel de terminis ſignificātib. res reales. Ex quo ſequitur, ꝙ q̄n ſcīa diuidiť in realem & rōnalē; eſt diuiſio per differētias extrinſecas: quia talis ſumitur a parte ſubiectorum illarū ſcientiarum.

Sciētia multipliciter dicitur communis. Secundo ſupponitur, ꝙ aliqua ſcientia pōt dici cōis multis modis. Vno modo per prædicationem, ſic ꝙ ipſa de omnibus aut de multis alijs ſcientijs prædicetur: & iſto modo nulla ſcientia dicitur eſſe cōis. Alio modo per prædicationem ſui ſubiecti: ſic ſcilicet ꝙ ſubiectum eius prædicetur de oīb. aut de plur. ſubiectis aliarum ſcīarum & ſic metaphyſica dr̄ eſſe cōis: qa ſubiectū eiꝰ, quod eſt ens in quantū ens, ꝑdicať de ſubiectis aliarū ſcīarum. Alio mō diciť eē cōis ꝑ applicationē: & ſic logica dr̄ eſſe cōis: quia docet formare argumentationes ex principijs cuiuſcunque ſcientiæ. Quarto modo aliqua ſcientia dicitur eſſe communis per conſiderationem, eo ꝙ conſiderat ea, quæ in alijs ſcientijs conſiderantur: ſiue conſiderentur per ſe, ſiue per accidens, ſeu ſecundariò: Et iſto modo logica dicitur etiam communis: G quia conſiderat de illis, quæ conſiderantur in alijs ſcientijs, ſupple ſecundariò; pro quanto eis attribuuntur ſecundæ intentiones logicales. Sed diceret aliquis vtrum logica dicatur ſermocinalis ſcīa. R̄ndetur ꝙ aliqua ſcīa diciť ſermocionalis dupliciter: *Dubitatio.* Vno modo, quia vtitur ſermone: & ſic logica non dr̄ ſermocinalis: quia quælibet ſciētia illo modo diceretur ſermocinalis. Alio modo; quia ipſa docet diſcernere, quis ſermo ſit verus, & quis falſus: & quę propoſitio ſit vera: H & quæ falſa: & iſto modo logica, bene dicitur ſermocinalis. Et hæc de primo articulo.

Art. 2. Dvbitatvr primo. Vtrum logica ſit modus ſciendi? Ad quod dubium reſpondetur, ſupponendo, quod duplex eſt modus ſciendi. ſ. obiectiuus, & directiuus. *Logica an ſit modus ſciēdi.* Obiectiuus eſt. qui natus eſt obiectiuè terminare actū intellectus, ſeu qui cognoſcitur per actum intellectus. Sed modus ſciendi directiuus eſt habitus natus dirigere intellectum circa modum ſciendi obiectiuum. Verbi gratia: argumentatio eſt modus ſciendi obiectiuus: ſed habitus de tali obiecto, ſeu de argumentatione vocatur modus ſciendi directiuus. Et aduerte quòd duplex eſt modus ſciendi obiectiuus: quidam eſt, qui eſt medium ſeu ratio cognitiua

cogno-

A cognoſcendi aliud. Et eſt triplex, ſecundũ ꝙ triplex eſt ignotũ, ſcilicet: Diffinitio, Diuiſio, & Argumentatio; & ſecundũ iſtos modos ſciẽdi cognoſcitur & notificatur in nobis omne ignotum: nã omne ignotum vel eſt complexum, vel incomplexũ. Si complexũ, notificatur nobis per argumentationẽ: & hoc maximè ſi tale complexum ſit mediatũ, ſeu propoſitio mediata. Si incõplexum, hoc eſt dupliciter: quia vel eſt ignotum, quantum ad eius entitatem & quidditatẽ: & ſic notificatur nobis per diffinitionem. Vel eſt ignotum, quãtum ad ſui confuſionẽ ſeu multiplicitatẽ: & ſic notificatur nobis per diuiſionem. Alius eſt modus ſciendi obiectiuus, qui non eſt medium ſeu inſtrumentum notificandi aliud: cuiuſmodi eſt B concluſio: de qua hr̃ aliquis habitus vel ſcientia, & ẽt ſubiectũ cuiuslibet ſciæ. Modus ẽt ſciendi directiuus eſt duplex; quidã eſt ſcientificus, acquiſitus per demonſtrationem: & talis eſt vera ſcĩa. Alius eſt acquiſitus ꝑ vſũ & exercitium, cuiuſmodi eſt logica vtens: quæ ſolũ acquiſita eſt ex frequenti argumentatione: & talis modus ſciendi directiuus non eſt ſcĩa: & de iſto loquitur Ariſt. cũ dicit: ꝙ modus ſciẽdi, ſupple directiuus, acquiſitus per vſum & frequẽtationẽ alicuius, & nõ per veram demonſtrationem, non eſt ſcĩa: & hoc eſt, quod dicunt aliqui, ꝙ modus ſciendi, qui eſt logica vtens non eſt ſcientia, ſed benè modus ſciẽdi, qui eſt logica docens. Poteſt etiam dici, quòd nullus modus ſciendi, ſupple obiectiuus: cuiuſmodi eſt diffinitio, diuiſio, & ar-

2. Meta. tex. com. 15.

gumentatio eſt ſcientia: ſed bene modus ſciendi directiuus, acquiſitus per demonſtrationẽ, eſt vera ſcientia. C

DVBITATVR ſecundo vtrum logica ſit acquiſita per logicam. Et videtur ꝙ ſic: quia omnis ſciẽtia acquiritur per logicam: ſed logica eſt ſcientia: ergo logica acquiritur per logicam. In oppoſitum arguitur: quia ſi logica acquireretur per logicam, ante logicam eſſet logica: quòd eſt falſum: quia tunc eſſet proceſſus in infinitum. Pro ſolutione dubij ſupponitur, ꝙ ex hoc, quòd homo eſt rõnalis & intellectualis: ideo naturaliter eſt apprehẽſiuus ſimplicium, & illorum cõpoſitiuus, & diuiſiuus: & per huiuſmodi compoſitionem, vel diuiſionem adiuuatur ad inquiſitionẽ huiuſmodi diuiſionis, vel compõnis: ſic ꝙ ex aliquo noto uenit in notitiam ignoti: D Sunt enim aliqua adeo vera, ꝙ ipſis oſtenſis intellectui, intellectus nõ poteſt eis diſſentire: ſunt.n. aliqui diſcurſus ita manifeſti, ꝙ ſi intellectus aſſentiat principijs non poteſt diſſentire concluſionibus. Ex quo patet, quòd intellectus ex principijs naturaliter notis poteſt peruenire ad concluſiones dubias inquirẽdo earum veritatem. Et aduerte quòd logica poteſt dupliciter haberi, ſcilicet vſualiter, & artificialiter. Vnde ſyllogizans, & neſciens ſe ſyllogizare, habet logicam vſualem, & non artificialem: ſed ſyllogizans, & ſciens ſe ſyllogizare, habet logicam artificialem. Ex iſtis ponuntur aliqua dicta. Primum: Quælibet ſciẽtia acquiritur per logicam, ſiue naturalem, u-

Logica an habeatur per logicam.

Sco. li. 2. di. 3. q. 4.

Digitized by Google

E ſualem, vel artificialem: quia quælibet acquiritur per demonſtrationem, quæ demonſtratio non poteſt haberi ſine logica. Scd'm dictū: logica artificialis, q̄ docet diffinire, diuidere, & arguere, nō acquiritur per logicā artificialem: quia eſſet proceſſus in infinitum: ſed bene acquirit̄ per logicā naturalem, vel per logicam vſualem: nā per logicam naturalem formamus naturaliter quandam demonſtrationē, imperfectè tñ cognitam, ex qua frequēter iterata, generat̄ in nobis habitus imperfectus, ſeu logica vſualis, per quam formamus demonſtrationes artificiales: ex quibus gñatur in nobis logica artificialis, ſeu logica docens. Et per hoc patet ſolutio ad dubiū, ꝙ logica artificialis non acquiritur per aliam logicā artificialē, F ſed per aliam logicam naturalē vel vſualem, mediante intellectu, quo naturaliter inclinamur ad deueniendum de notitia noti ad notitiam ignoti.

Logica an ſit ſcia una, uel plures. DVBITATVR tertio: Vtrum logica ſit ſcientia vna, vel plures. Pro cuius ſolutione ponuntur aliquæ propoſitiones. P'ima; quælibet ſcientia poteſt dici vna dupliciter. ſ. vnitate intrinſeca, & vnitate extrinſeca, quę eſt ab obiecto, vel cōcluſione, vel p̄dicato. Secunda propō: ſciētia p̄ōt capi dupliciter. Vno mō pro habitu vnius concluſionis demonſtrabilis in illa ſcientia. Alio modo pro aggregatione habituū concluſionū demōſtrabiliū in illa ſcīa. Tertia propō: triplex pōt eſſe ſcīa ſiue habitus. ſ. formalis, virtualis, & potētialis. Formalis eſt habitus ꝓprius concluſionis demōſtratuæ ſiue propter q̄d, & a priori, ſiue quia eſt a poſteriori, inclinās ad ſpeculationem illius concluſionis: & talis eſt vnus de quinque habitibus intellectualibus. G Sed ſciētia ſeu habitus virtualis eſt ſimplex intellectio & quidditatiua primi & principalis ſubiecti, continentis in ſe virtualiter oēs veritates ſcibiles de illo ſubiecto, inclinans formaliter ad ſpeculationem illius ſubiecti incomplexi, inclinando etiam virtualiter ad ſpeculationē omnium cōplexorum virtualiter incluſorū ī tali ſubiecto primo. *Sco. l. 2. d. 3. q. 6 et q. 15. quotli.* Sed ſcientia ſeu habitus potentialis eſt ſimplex notitia alicuius ſubiecti, inclinās intellectū ad ſpeculationem talis ſubiecti, inclinando ad ſpeculationem oīum complexorum virtualiter contentorū in tali ſubiecto primo. Conſequenter ponuntur aliquot dicta. Primū: quælibet ſciētia dicitur vna vnitate intrinſeca à ſua propria differentia: ſicut homo dicitur vnus vnitate ſpecifica a ſua propria differentia: & de illa unitate intrinſeca non ſolet quæri q̄ō. Secundū dictū: ſcientia dr̄ vna vnitate extrinſeca a ſubiecto primo, vel p̄dicato, vel utroque; ſic videlicet, ꝙ ſi ſubiectum primum illius ſciētiæ ſit genus ipſius ſciētiæ, ipſa dr̄ vna genere remoto: ſed ſi ſit ſpecies ſpecialiſſima, dicitur vna vnitate gñis propinqui, vel vna ſecundū ſpeciem. *H Sc. li. 1. d. 11. q 2. & in multis. alijs locis.* *Sco. q. 4 prolog.* Tertiū dictum: oīum concluſionū demonſtrabiliū logicalium, termino vel terminis differentium, non eſt vnus habitus formalis: ſed ſunt tot habitus formales, quot cōcluſiones demōſtrabiles, termino vel terminis diffe-

A differentes. Ex quo ſequitur, ꝙ logica illo modo non eſt unus habitus reſpectu omnium con- *Sco.li.1 d.3.q.6* cluſionum demonſtratarum in logica. Quartũ dictũ: quælibet ſcĩa hñs ſpeciem ſpecialiſſimã pro obiecto adæquato, põt dici unus habitus, ſaltem virtualis, ſeu vnitate virtualis continentiæ; ſaltẽ ſi talis ſcĩa ſit realis. i. de ſubiecto reali. Pro cuius declaratione eſt aduertendum, ꝙ aliqua ſciẽtia vel habitus dr̃ virtualis dupliciter. Vno modo: q͂a eſt de obiecto, virtualiter continente aliqua complexa, & ſic logica non dr̃ vnus habitus virtualis: quia ſubiectum in logica nihil virtualiter continet, cum ſecundæ intentiones nihil contineant virtualiter. Alio modo ali- *Sco. li.3 di.8.* qua ſcĩa dr̃ habitus virtualis: q͂a talis notitia inclinat ad ſpecula- B tionem aliquorum complexorum, ſiue talia complexa contineantur virtualiter in ſubiecto primo illius ſcĩæ, ſiue non: & ſic notitia ſimplex, quæ habetur de ſubiecto logicæ, poſſet dici vna uirtualiter, vel ſaltẽ potentialiter. Ex quo ſequitur, ꝙ cum quæritur de unitate alicuius ſcĩæ, debet illa ſcĩa diſtingui: quia vel quæritur de ſcĩa formali, virtuali, vel potẽtiali: & tunc oportet rñdere proportionaliter ſcd̃m dicta, applicando cõformiter in oĩbus ſcientiis. Et ſi quis quærat *Quæſitum.* vtrum habitus diuerſarum concluſionum, termino vel terminis differentium, in logica poſſint dici vnus habitus? Reſpondetur ꝙ habitus diuerſarum cõcluſionum pñt capi dupliciter. Vno modo ſecundũ ſuas ꝓprias rõnes, & in particulari; & ſic nõ dicũtur vnus habitus, ſed diuerſi habitus. Alio modo vt habent C reſpectum ad vnum incomplexum, quod virtualiter continet illos habitus; & ſic poſſunt dici vnus habitus vnitate ſaltem virtuali, vel vnitate ordinis, vel attributionis, quæ tñ virtualis cõtinentia non propriè inuenitur in ſcientijs rõnalib. reſpectu ſubiecti: cum in ipſis nullũ ſit ſubiectum cõe, quod contineat virtualiter aliquem habitum: pñt tñ dici vnus habitus, vt hñt reſpectum ad notitiam incomplexam illius ſubiecti: quæ virtualiter continet illos habitus, licet non ſubiectum: poterit etiã dici vnus habitus vnitate ordinis uel attributionis. Ex quo patet, ꝙ multorum habituum, ſpecie differentium, põt eſſe unum obiectum commune: & ſic in ſcientiis aſſignatur vnum obiectum *Sco.q.4 prolog.* commune, a quo non eſt vnus habitus ſpecie, ſed tm̃ genere. D Et hæc de ſecundo art. Quantũ ad tertium articulum ſit

Conclvsio reſponſalis: Logica eſt ſcientia, vna rationalis, & ab alijs diſtincta. quæ con- *Art.3.* cluſio patet ex primo & ſecundo art. Ad rationes. Ad primam dr̃, ꝙ bene probat, quòd logica artificialis nõ acquiritur per logicam artificialem: ſed non probat, quin non acquiratur per logicam naturalem, vel uſualem; vt patuit in 2. art. Ad ſecundam dicitur; quod bene probat, quòd nullus modus ſciẽdi obiectiuus eſt ſcientia, ſed nõ probat, quin modus ſciendi directiuus ſit ſciẽtia, ut patuit in 1. art. Ad tertiam patet ſolutio in primo art. vbi dictum eſt, ꝙ ſcientia non dicitur rõnalis, eo quod ſit eus rõnis: ſed q͂a eſt de obiecto, qđ eſt ens

ratio.

Digitized by Google

E rationis. Ad quartam dr; quod
logica dicitur vna vnitate intrin
ſeca: capiendo logicam pro uno
habitu alicuius concluſionis: &
qualiter dicatur vna vnitate ex-
trinſeca, viſum eſt in 2. art. Ad
quintam dicitur. quod logica eſt
ſcientia communis: non quidē
communitate prędicationis, ſed
communitate vſus vel applica-
tionis: vt viſum eſt in primo ar.

QVAESTIO II.

An Logica ſit ſcientia, practica vel ſpeculatiua.

QVæritur ſecundo
vtrum logica ſit
ſcientia practica
vel ſpeculatiua.
Et arguit᷑ Primò
ꝙ ſit practica:
F omnis illa ſcientia eſt practica,
quæ nō eſt ſolum cognitiua ſui
ſubiecti, ſed ēt productiua: ſed
logica eſt hmōi, igitur eſt ſcien
tia practica. Maior patet ꝑ phi-
Tex. cō. hi. loſophū 6 Metaph. ponentē dif
ferentiā inter ſcientiā ſpeculati-
uā & practicam: penes hoc ꝙ
ſpeculatiua conſiderat ſuum ſu-
biectum: practica autem facit ip
ſum. Et minor probatur: quia ſu
biectum logicę eſt modus ſcien
dī, vel ſyllogiſmus, qui mediāte
habitu logicæ producitur: nā lo
gica docet, de quibus, & qualiter
eſt cōponendus ſyllogiſmus. Ar
guit᷑ Secūdo ſic: Oīs habitus di
rectiuus praxis eſt practicus: ſed
logica eſt hmōi: igitur. Maior
eſt manifeſta: & minor probat᷑:
quia logica eſt directiua actuum
rōnis, qui ſunt praxes: quia pra-
xis in Græco idē eſt ꝙ operatio
in Latino. Tertiò ſic: oīs ſciētia,
quæ non eſt gratiā ſui, eſt gratiā
operis, cuius eſt directiua; ſed
logica eſt hmōi, igitur. Maior
eſt manifeſta: & minor proba-
tur: quia logica eſt gratia aliarū
ſcientiarū: cum applicetur ad
acquirendū alias ſcientias. Quar
to ſic: omnis illa ſcientia eſt pra
ctica, quæ eſt de operabilibus a
nobis, ſed logica eſt hmōi: igit᷑.
Maior eſt nota: & minor proba
tur: quia logica eſt, de ſecundis
intentionib. quæ fiunt a nobis
per actū cōparatiuū intellectus.
Quinto ſic: oīs habitus, cui cō-
petūt iſti reſpectus habituales ſ.
reſpectus prioritatis & reſpectus
conformatiuitatis ſiue directio
nis, eſt practicus: ſed logica eſt
huiuſmodi: igitur. Maior patet:
quia in hoc conſiſtit ratio habi
tus practici, ut poſteà dicetur.
Minor probatur primo de prio-
ritate: quia logica eſt prior in ac H
quiſitione oīum ſcientiarum. Se
cundo probatur de conformati
uitate: qa oēs aliæ ſciæ vtuntur
logica, & regulanter per eam:
igitur. In oppoſitū arguitur: illa
ſciā eſt ſpeculatiua, cuius totalis
& vltimus finis eſt ſcire, ſed lo-
gica eſt hmōi: igit᷑ in qōne erūt
tres art. ſicut in præcedenti.

Art. 1.

Potētiæ triplices in homine Sco. q. 7 prolog.

PRIMO ſciendum, ꝙ in homi
ne triplices ſunt potentiæ: quæ-
dam enim ſunt potentiæ vege-
tatiuæ, quæ ſunt tres. ſ. nutriti-
ua, augmentatiua, & generati-
ua: & illæ ſunt merè naturales:
nec actus ipſarum ſunt in pote
ſtate noſtra: neque tales actus
vnquàm poſſunt dici praxes: vt
generare, nutrire, & augmenta-
re. Aliæ ſunt potentiæ ſenſiti-
uæ: ut ſunt viſus, auditus, &c.
& de operationibus talium po-
tentiarum ponitur talis diſtin-
ctio:

Digitized by Google

A ctio: ꝙ tales operationes potentiæ ſenſitiuę pñt capi dupliciter. Vno modo ſecũdũ ſe, & ſic non sũt praxes: quia præcedunt actũ voluntatis & intellectus. Alio modo capiuntur vt moderant᷑ à ratione, & præcipiuntur à volũtate; & ſic ſunt benè praxes: vt audire, videre, inquantum regulant᷑ à ratione. i. intellectu; & ꝓcipiunt᷑ à voluntate, ſunt bene praxes. Adhuc ſunt aliæ duę potẽtiæ. ſ. intelleſtus & volũtas: de actu intellectus ďr, quod nullus actus intellectus eſt praxis: vt poſtea patebit. de actu volũtatis ponit᷑ talis diſtinctio: Actus voluntatis eſt duplex ſ. actus elicitus, & imperatus. Actus elicitus eſt actus productus ab ipſa voluntate ſine imperio ipſius volũtatis: vt velle dare eleemoſynã. Sed actus imperatus eſt actus

B productus ab aliqua potẽtia mediate imperio ipſius voluntatis; dum talis actus poſſit eſſe in poteſtate voluntatis: vt audire lectionẽ, imperatum a voluntate, ſtudere in theologia, imperatũ à voluntate. Ex quo ſequitur ꝙ actus imperatus ipſius voluntatis aliqñ producitur ab ipſa voluntate, vt velle honorare deũ imperatũ ab ipſamet voluntate aliqñ non eſt actus voluntatis, ſed potentiarũ ſenſitiuarũ vel ipſius intellectus: vt patuit in exẽplis, & actus, quo volũtas imperat alijs potentijs, vel ſibi; ďr actus imperatiuus, & nõ imperatus; niſi forte imperaret᷑ ab ipſa

Praxis quadruplicter capitur voluntate. Aduerte tñ vlterius ꝙ praxis põt capi quadrupliciter. Vno modo pro operatione cuiuſcũq; potẽtiæ; ſiue talis potentia ſit cognitiua, ſiue appetitiua, ſiue naturalis, ſiue libera; & ſic omnis actus, cuiuſcũq; potentiæ fuerit poteſt dici praxis. Alio modo capit᷑ ꝓ operatione C *Vide Sc. q. vlt. prol.* ſolius potẽtiæ cognitiuæ, aut ſequẽtis cognitionem; cuiuſmodi eſt operatio potẽtiæ appetitiuæ: & iſto modo actus intellectus põt dici praxis. Tertio modo capitur ꝓ operatione exiſtente in poteſtate noſtra, ſiue ſit bona, ſiue mala: & iſto modo furari, & adulterari ſunt praxes. Quarto modo capitur propriiſſimè pro ſola operatione alterius potẽtiæ q̃ intellectus, poſterior ipſa ĩtellectione, nata conformiter elici rõni rectæ: & iſto modo ſolũ eſt hic ad propoſitum.

SECVNDO ſciendum, quod praxis propriiſſimè capta, ſic diffinit᷑ a Scot. in prolog. 1. ſen. *Praxis quid. q. vlt.* Praxis eſt operatio alterius potentiæ ab intellectu, naturaliter D poſterior intellectione, nata cõformiter elici rationi rectæ, ad hoc ꝙ ſit recta: ex qua diffinitione eliciuntur tres conditiones requiſitæ ad ipſam praxim. Prima: quod talis operatio ſit alterius potentiæ, quam intellectus. Ex quo ſequitur quod nullus actus intellectus eſt praxis: & hęc cõditio ſic probatur: quia ſola illa operatio dicitur praxis, ad quam intellectus ſe extẽdendo fit practicus: ſed intellectus ad nullam ſui operationem poteſt extendi, igitur nulla operatio intellectus eſt praxis. Ma- *Text. cõm. 49.* ior patet per philoſophum 3. de anima dicentem, ꝙ intellectus ſola extenſione fit practicus. Et minor probatur: quia extendere eſt extra ſe tendere. Sed contra iſtam conditionem arguitur primò ſic omnis operatio, q̃ eſt in poteſtate noſtra, eſt

praxis

E praxis; ſed aliqua operatio intellectus eſt huiuſmodi; igitur. Secunda ſic: aliqua operatio intellectus eſt dirigibilis ab alio actu ipſius intellectus; ergo talis, quæ ſic eſt dirigibilis, eſt praxis; quia ad talem intellectus ſe extendit. Tertia ſic; Operatio ſequens conſilium & electionē, eſt praxis: ſed aliqua operatio intellectus eſt huiuſmodi: igitur. Minor patet: quia aliquis conſiliatur, an debeat ſtudere, vel non: & eligere media ad ſtudendum: & propter has rationes inferunt aliqui, quod aliqua operatio intellectus poteſt dici praxis. Sed iſtis non obſtantibus reſpondetur ad iſtas obiectiones ſimul, negando maiores: nam illa quæ ſumuntur in maioribus non ſufficiunt ad rationem praxis: ſed cum hoc requiritur, ꝙ

F talis opatio ſit alterius potētiæ quàm intellectus. Secunda conditio eſt, ꝙ talis operatio, quæ dicitur praxis, ſit naturaliter poſterior intellectione: quæ conditio dupliciter probatur. Primò ſic, intellectus non poteſt regulare operationem, priorem naturaliter intellectione: ſed intellectus dicitur practicus ab operatione, quam regulat mediante actu vel habitu practico; ergo illa operatio, quæ dicitur praxis, debet eſſe poſterior naturaliter intellectione. Secundò ſic; actus potentiarum animæ vegetatiuæ nullo modo ſunt praxes, quia non ſubſunt directioni intellectus; quia non ſunt naturaliter poſteriores intellectione: ſed magis præcedunt intellectionem. Ex iſtis duobus conditionibus infertur, ꝙ omnis praxis propriè dicta, eſt actus voluntatis elicitus vel imperatus: q̃a G nullus actus ab actu elicitur vel imperato voluntatis, eſt eſſentialiter poſterior intellectione: q̃a quicunque alius detur, poteſt præcedere actum ipſius intellectus. Tertia conditio, ꝙ illa operatio ſit conformis rationi rectę, i. ꝙ illa operatio ſit bona, & non mala. Iſta conditio probatur auctoritate philoſo. 6. ethicorum, dicentis, ꝙ electio recta neceſſario requirit rationem rectam: vt per electionem intelligit volitionem, quæ eſt praxis. Ex iſta conditione ſequitur ꝙ nulla mala operatio dicitur praxis cuiuſmodi eſt velle furari, vel adulterari. Et ſi quis dicat aliqua eſt praxis, quæ non eſt dirigibilis ab aliqua ratione: igitur non omnis praxis eſt conformis rectæ rationi. *Inſtantia.* Antecedēs H probatur, quia illa praxis, qua vult deus ſe amare infinitè, eſt praxis: & tamen non eſt dirigibilis ab aliqua notitia, cum voluntas dei non ſit regulabilis. Reſpondetur quòd notitia, qua deus cognoſcit ſe infinitè à ſe amandum, quantum eſt de ſe, eſt directiua & regulatiua ipſius praxis; ſed non dirigit, q̃a potentia practicans, ſ. voluntas dei non eſt dirigibilis; & hoc ſufficit ad hoc, ꝙ notitia ſit practica, & operatio ſit praxis.

Quis primo dicitur praxis actus elicitus, an imperatus

TERTIO ſciendum, quòd eſt vna parua difficultas: nam dictum eſt, ꝙ tam actus elicitus ipſius voluntatis, quàm imperatus poteſt eſſe praxis: dubitaret aliquis; quis illorum actuum dicitur primò praxis. Reſpondetur quod elicitus eſt primò praxis: ꝙ ſic probatur: illa operatio eſt primo praxis, quæ ſequitur

A tur immediatus actum intellectus per modum directi vel regulati: ſed actus elicitus voluntatis eſt huiuſmodi: quia ſine eo non poteſt haberi actus imperatus. Item actus elicitus ipſius voluntatis poteſt eſſe verè praxis, circũſcripto omni actu imperato ipſius voluntatis. quod probatur: quia quandocumque aliquid eſt primò tale, coniunctum cum aliquo poſteriori, ſi ſepararetur ab illo, adhuc remanet tale: ſed actus elicitus voluntatis eſt primò praxis: ergo ſi coniungatur ipſo actui imperato, ſeparatus ab illo, adhuc remanet talis. Ex quo inferuntur duo correlaria. Primum, quòd actus imperatus a voluntate, nõ eſt primo praxis: ſed quaſi per accidens & ſecũdario: quia nec primo eſt poſterior intellectio-

B ne; nec primo conformis rationi rectę. Secũdum correlarium, ꝙ actus elicitus ipſius voluntatis, & actus imperatus ipſius voluntatis, dicuntur vniuocè praxes; quia ratio praxis ipſis vniuocè conuenit, licet forte conueniat primo actui elicito ipſius voluntatis. Sed conſequenter videndum eſt, quid ſit ſpeculatio, poſtquam viſum eſt quid eſt praxis. Pro cuius declaratione ſupponitur, ꝙ ſpeculatio eſt operatio intellectus ad nihil aliud extra genus contemplationis.i. intellectionis vel actus intellectus finaliter ordinata. Ex qua diffinitione eliciuntur duæ conditiones ipſius ſpeculationis. Prima, ꝙ ſit operatio intellectus. Ex quo ſequitur, ꝙ nulla operatio alterius potentiæ q̃ intellectus, eſt ſpeculatio: ideo nullum videre, nullum audire,

Scotus. vbi ſupra.

Speculatio quid.

nullum velle eſt ſpeculatio. Secunda conditio, ꝙ talis operatio non ſit directiua ſeu regulatiua alicuius operationis alterius potentiæ quàm intellectus, immo ꝙ ſit gratia ſui: ſic videlicet ꝙ nõ ſit ordinata ad aliquid aliud, quod ſit praxis. Ex quo ſequitur ꝙ non omnis operatio intellectus eſt ſpeculatio, licet omnis ſpeculatio ſit actus intellectus. C

QVARTO ſciendum, ꝙ ſecundum Sco. habitus ſiue ſciẽtia dicitur practica ab extenſione eius ad praxim: ſicut regulæ ad regulatum, & conſiſtit talis extenſio in duplici ratione aptitudinali. ſ. prioritatis, & conformatiuitatis ſiue directiuitatis, ꝗ quidẽ reſpectus prædicatur de ipſo habitu vel ſcientia in ſecundo modo dicendi per ſe, ſicut ꝓpria paſſio de ſubiecto, & prouenit prioritas talis ex ordine potentiarum ſic ordinatarum in agendo. ſ. intellectus, & volũtatis. Sed conformatiuitas ſiue directiuitas prouenit ex parte obiecti: quod quidem obiectũ eſt rectitudo praxis, vel virtualiter includens ipſam rectitudinẽ praxis: & ideo praxis eſt conformabilis illi cognitioni: quia talis cognitio eſt talis cogniti, ſic videlicet, ꝙ ad hoc ꝙ aliquis habitus ſeu notitia dicatur practica, requiritur ꝙ nata ſit præcedere naturaliter praxim, & ꝙ nata ſit regulare ſeu dirigere praxim. Et poteſt cognoſci habitus ſeu notitia practica: quia oportet ipſam eſſe de aliqua concluſione vel principio exprimẽte aliquam praxim. i. aliquam operationem alterius potentiæ quàm intellectus; vt notitia, qua quis intelligit, deum eſſe diligẽdum D

Sciẽtia vnde dicit practica.

Scotus. vbi ſupra.

E dum ſuper omnia, dicitur practicæ: quia talis eſt de concluſione vel propoſitione exprimente praxim. Ex iſtis ſequitur ꝙ ad hoc quòd aliquis actus vel habitus ſit practicus, non requiritur, quod actualiter ſit prior praxi: nec quòd actualiter regulet praxim: quia tunc ſequeretur ꝙ habens artem domificandi, & carens manibus non haberet habitum practicum: quia talis habitus in eo qui caret manibus, actualiter non præcederet praxim: cum ille nullam talem praxim poſſet habere. Sequitur ſecundo, quòd aliquis habitus poſſet eſſe ſucceſſiue practicus & ſpeculatiuus: ſed iſta ſunt inconuenientia: igitur. Et aduerte, quòd ad hoc quòd de aliqua cõcluſione ſeu propoſitione ſit habitus vel noticia practica; re-

F quiritur ꝙ deducatur ex principijs practicis: nam concluſio practica non deducitur ex principijs ſpeculabilibus. Et ſi quis dicat contra: quia iſta cõcluſio Deus eſt ſumme diligendus, eſt practica, & tamen deducitur ex principijs vel principio ſpeculabili, ſic arguendo: omne ſummũ bonum eſt diligẽdum: deus eſt ſumme bonus; ergo deus eſt ſummè diligendus: ecce quomodo minor non eſt practica, cum non exprimat aliquam praxim: Reſpondetur, quòd principia dicuntur practica dupliciter. Vno modo formaliter: quia dictant formaliter de praxi eligenda vel fugienda, ſicut eſt iſtud: omnem ſummum bonum eſt diligendum: omnis turbator boni cõmunis eſt puniendus: & ſic bene conceditur, quòd illa minor non eſt formaliter practica; quia non dictat. i. enunciat formaliter de praxi eligenda vel fugienda: ſed ſolum virtualiter cõtinet praxim: & ſic talis minor dicitur eſſe practica. Ex quo ſequitur, quòd aliqua noticia poteſt dici practica dupliciter. Vno modo formaliter: quia formaliter dictat de praxi eligenda vel fugienda: ſicut eſt noticia cõcluſionis practicæ, vel principiorũ practicorum. Alio modo dicitur notitia practica virtualiter: & eſt notitia alicuius incomplexi, virtualiter continẽs notitiam principiorum & concluſionis practicæ: cuiuſmodi eſt notitia incomplexa & quidditatiua ipſius dei. Et ſimiliter poteſt dici quòd duplex eſt rectitudo, ſcilicet formalis, quæ non eſt niſi notitia concluſionis & principiorum ſyllogiſmi practici: alia eſt virtualis, quæ non eſt niſi notitia incomplexa alicuius incomplexi virtualiter continẽtis notitiam principiorũ & cõcluſionis ſyllogiſmi practici. Et aduerte, quòd quando concluſio vel principiũ eſt propoſitio contingens: tunc notitia vel habitus habet rectitudinem ab aliqua voluntate; ſed quando eſt propoſitio neceſſaria, tũc habet rectitudinẽ ab aliquo obiecto: cuiuſmodi eſt iſta, deus eſt ſummè diligendus, quæ habet ſuam rectitudinem ab obiecto .ſ. à deo. Aduerte finaliter, ꝙ aliquid dicitur practicum à praxi duobus modis. Vno modo ſecundum denoĩationem intrinſecã: & ſic voluntas, vel aliqua alia potentia producens praxim, dr̃ practica. Alio modo ſecundũ denoĩationem extrinſecã: & ſic intelle-

Inſtantia.

Principia quõ dicuntur practica.

Scot. vbi ſupra

G

Rectitudo duplex.

H

A tellectus, notitia, & habitus dñr practici. Intellect' dr̃ practicus, qui intelligit actu, vel habitu practico: actus dici᷑ practicus, qui habet praxim pro directo: ita ꝙ habitus practicus eſt circa praxim tanquã circa directũ, & regulatũ: & non tanquã circa obiectum, & ſic patet ꝙ habitus dicitur practicus, ꝗ inclinat ad actum intelligendi praxim.

Scot. vbi ſup.

Art. 2.

Vtrum practicum, et ſpeculatiuum eſſentialiter diuidant ſciam.

Dubitatur primo, vtrum practicum & ſpeculatiuum ſint differentiæ eſſentiales notitiæ, ſeu ſcientiæ in communi. Reſpondetur ponendo aliquas propoſitiones. Prima: practicum non dicit formaliter, niſi duplicem reſpectum aptitudinalem ad praxim, ſcilicet conformatiuitatis, & prioritatis naturalis: vt iam viſum eſt. Ex qua propoſitione ſequitur, ꝙ practicum B non eſt formaliter differentia eſſentialis ſcientię, cũ nõ ſit niſi duplex aptitudo ſeu reſpectus aptitudinalis, qui nunquam eſt de eſſentia alicuius abſoluti. Ex quo ſequitur, quòd ille reſpectus non poteſt eſſe de eſſentia alicuius notitiæ, cum notitia ſit quid abſolutum de prima ſpecie qualitatis: ſaltem accipiendo pro fundamento ſuo, licet cõnotet relationem. Tertiò ſequitur, ꝙ practicum non dicit aliquid per ſe vnum, cum dicat duplicem reſpectum aptitudinalẽ ad praxim, ſcilicet conformatiuitatis, & prioritatis. Ex quo ſequitur quarto, quòd practicum, ſeu ille duplex reſpectus formaliter & intrinſecè non conuenit notitiæ, niſi propter aliquod abſolutum: puta quia talis notitia eſt talis entitas: nam talis duplex reſpectus præſupponit aliquam cõditionem intrinſecam C in notitia, per quam talis duplex reſpectus tali notitiæ conuenit: & talis conditio, propter quam conuenit talis duplex reſpectus alicui notitiæ, non eſt propriè niſi differentia eſſentialis ſciẽtiæ vel notitiæ: quæ etiã poteſt circũloqui per talem duplicem reſpectũ: quia quando differentiæ ſunt nobis ignotæ, tunc circumloquimur, id eſt nominamus eas ꝑ proprias paſſiones. Secunda propoſitio: ſpeculatiuum formaliter non dicit, niſi negationem illorum duorum reſpectuum: ſic videlicet, quòd illa notitia dicitur eſſe ſpeculatiua, quæ non eſt nata præcedere praxim, neque regulatiua ipſius praxis: cuiuſmodi eſt notitia, qua cognoſco, hominem eſſe animal. Ex quo ſequitur, quòd ſpeculatiuum non eſt de D eſſentia notitiæ vel habitus: cũ negatio non ſit de eſſentia abſoluti: & per conſequens non eſt differentia eſſentialis notitiæ: cum nulla negatio ſit differentia eſſentialis alicuius poſitiui. Ex iſtis ſequitur quòd practicum & ſpeculatiuum non ſunt differentiæ eſſentiales notitiæ vel ſcientiæ in communi: ita quòd hæc diuiſio, qua ſcientia in cõi diuiditur per practicũ & ſpeculatiuum, nõ eſt diuiſio generis per ſuas differentias: ſed eſt quaſi diuiſio generis per proprias paſsiones ſpecierum: ſicut ſi diuidatur numerus per par & impar, vel linea per rectũ & curuũ. Ex quo ſequitur ꝙ practicum cõuenit. & dr̃ de aliqua notitia per ſe ſecundo modo: & conuenit tali notitiæ ex aliqua condõne intrinſeca tali notitię.

Scot. q. 13. quoli.

Sequi-

Digitized by Google

E Sequitur ſecundò, ꝙ practicum & ſpeculatiuum non poſſunt dici intrinſecè & formaliter, niſi de notitia actuali, vel habituali, vel ſaltem de actu vel habitu intellectuali: cum ſint paſſiones habitui tali vel talis. Ex quo ſequitur, ꝙ nullus habitus moralis, exiſtens in voluntate, vel aliqua alia potentia appetitiua: dr̃ practicus à tali duplici reſpectu: quia nullus talis eſt notitia: etiã nullus talis regulat praxim, neque præcedit praxim: licet bene inclinet ad praxim eliciendam: tamen non dictat de praxi eligenda vel fugienda.

Vtrum ſcia dicatur practica ab obiecto vel à fine. DVBITATVR ſecundò: Vtrũ ſcientia dicatur practica ab obiectio, vel a fine: & arguunt aliqui, ꝙ a fine dicatur practica. Primo auctoritate philoſophi, 3. de anima dicentis, ꝙ intellectus extenſione ad opus fit practicus; & differt à ſpeculatiuo in fine: ergo etiam ſcientia pra F ctica differt à ſcientia ſpeculatiua in fine. Et dicit Ariſt. 2. Met. ꝙ finis theoricæ. ſ. ſcientiæ ſpeculatiuæ eſt veritas: practicæ verò opus. Dicit etiam Ariſtot. 1. Metaph. ꝙ ſcientia practica eſt minus nobilis ſpeculatiua: quia eſt gratia vſus. i. operationis & finis. Probant etiam rationibus: quia habitus practicus & ſpeculatiuus poſſunt eſſe circa idem ſubiectum: ergo non dicitur practicus ab obiecto. Antecedens patet: quia habitus de iſtis duabus propoſitionibus: puta Deus eſt diligendus, & Deus eſt ſummè bonus, ſic ſe habent, quòd vnus eſt practicus, & alius ſpeculatiuus; puta ille, qui habetur de iſta: Deus eſt ſummè bonus, eſt ſpeculatiuus: cum non dictet de aliqua praxi eligenda vel fugiẽda. Item medicina diuiditur G in ſpeculatiuam & practicam: & tamen tam ſpeculatiua quàm practica ſunt de eodẽ obiecto, ſ. de corpore ſanabili. In oppoſitum arguitur, ꝙ ab eodem habet habitus eſſe practicũ, à quo habet ſuam entitatem: ſed illã non habet à fine, ſed ab obiecto & intellectu, ergo. Maior patet: quia practicum non dicit formaliter, niſi duos reſpectus aptitudinales, qui identificantur cum ipſa notitia, quæ dicitur practica. Item, ſi habitus eſſet practicus à fine, vel eſſet à fine producto ad extra, vel à fine intento, ſeu cognito: nõ à fine producto ad extra: quia tunc eſſet poſterior ipſo habitu: neque à fine intento ſiue cognito: quia tunc non haberet rationem finis. ſed rõnem obiecti: & tenendo iſtas H duas rationes, cum Scoto ponũtur aliquæ propoſitiones de mẽte eius. Prima: Scientiam eſſe practicam, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo formaliter & intrinſecè: alio modo extrinſecè & effectiuè. Formaliter ſcientia dicitur eſſe practica duplici reſpectu, aptitudinale. ſ. prioritatis: & conformatiuitatis; & ſic non quærit dubium: ſed extrinſecè & effectiuè ſcientia dicitur practica ab illo, a quo cauſatur talis ſcientia: ſed ſic eſt ꝙ cauſatur ab obiectio: igitur. Et ſic intelligitur dubiũ; ita quòd cũ quæritur, Vtrum ſciẽtia dicatur practica à fine, vel ab obiecto, non eſt aliud quærere, quàm à qua effectiuè ſeu cauſaliter habet primò & per ſe ſcientia conformatiuitatem: tunc dicitur ꝙ habet illam conformatiuitatem eſſe-

A effectiuã ab illo, a quo cauſatur illa ſcientia: ſed ſic eſt, ꝙ illa primo & per ſe cauſatur ab obiecto: igitur ab obiecto habet per ſe illã conformatiuitatẽ. Ex quo ſequitur ꝙ multi male capiẽtes Scotum, & non intelligentes eũ male redarguunt. Secunda propoſitio: habitus non dr̃ practicus ab actu ſuo proprio; q̃a act⁹ proprius habitus dicitur etiam eſſe practic⁹ effectiuè ab aliquo priore, puta ab obiecto. Tertia propoſitio: nulla ſcientia dicit̃ eſſe per ſe practica: quia ordinatur ad praxim, vt ad finem: q̃a à praxi vt finis eſt, non cauſatur talis habitus. Quarta propoſitio: habitus practicus quandoq; dicitur practicus per ſe a fine ipſius praxis; non tamen vt finis eſt, ſed vt obiectum. Prima p̃s patet: quia ſcientia dicitur p̃
B ſe practica ab obiecto, ſed quandoq; obiectum, & finis praxis coincidunt in idem: vt notitia, qua quis dictat de iſta concluſione: Deus eſt diligendus propter ſe, eſt practica effectiue ab obiecto: puta a Deo, & ipſemet eſt finis talis dilectionis: immo Deus virtualiter cõtinet principia practica, per quæ deducitur talis concluſio: igitur, &c. etiã continet talem notitiam cõcluſionis. Secunda pars probatur, videlicet ꝙ non ſit practica a fine, vt finis eſt. i. vt amatus & deſideratus: quia prius naturam Deus continet virtualiter illa principia practica, per conſequens illam concluſionem, antequam ametur, & deſideretur. Et ſi quis dicat: notitia cauſat̃ ita bene ab intellectu, ſicut ab obiecto: ergo etiam dicetur practica ab intellectu ſicut ab

C obiecto. Negatur conſequentia; & ratio eſt: quia non oportet, quòd notitia: habeat conformatiuitatem ab omni illo, à quo cauſatur: quia tunc omnis ſcientia eſſet practica: cum omnis notitia cauſetur ab intellecto: ergo oportet quòd talis conformatiuitas conueniat ſibi ab aliquo alio ſpeciali cauſante, quod non eſt niſi obiectũ. Et ſi quis iterum dicat: habet Ariſt. ꝙ principia practica ſemper ſumuntur a fine: ergo finis virtualiter continet notitiam eorum. Reſpondetur quòd verum eſt, vbi finis, & obiectum coincidunt, ſed vbi non coincidunt, non oportet: conceſſo etiam, quòd ſumerentur à fine: non tamen vt finis eſt, ſed in ratione obiecti. His propoſitionibus propoſitis, r̃ndendum eſt ad auctoritates, & ratio

1. met. tex. c. 3.

D nes alterius opinionis. Ad primã dico, ꝙ Ariſt. loquitur de fine vt cognito. i. vt habet ratioẽ obiecti: nã intellectus ratiocinans propter aliquid ratiocinatur ꝑꝑ finem cognitum. Itẽ ẽt non eſt ſimile de habitu, & intellectu: nã idem ĩtellectus numero eſt ſpeculatiuus, & practicus, ſed impoſſibile ẽ eundẽ habitũ eſſe ſpeculatiuum & practicum. Ad ſecundam dico, quòd ſcientia practica non eſt gratia vſus, vt per ſe finis: habet tamen aliquam habitudinem ad vſum. Ad tertiam dicitur, ꝙ ſpeculatiua & practica habent diuerſos fines, loquendo de per ſe finibus infra genus cognitionis, ſed non diſtinguũtur ab illis finibus, ſed a ſuis obiectis. Et aduerte, quòd finis ſcientiæ ſpeculatiuæ, eſt perfecta

Quis ſit finis ſciẽtiæ ſpeculatiuæ.

Digitized by Google

E cognitio illius ſcientiæ, non dirigendo ad opus: vel eſt cognitio ſimilis cognitionibus, ex q. bus talis habitus generabatur: & hoc loquendo de fine, conueniente habitui ex natura ꝓpria; & non de fine conueniente ratione voluntatis, habentis talem habitum; nam multos tales poteſt habere: nam poteſt aliquis diſcere logicam propter pecunias lucrandas: aliquis propter honorem habendum: ſed neque pecuniæ, neque honor ſunt finis logicæ, conuenientes ſibi ex natura rei, ſed ſolum per voluntatem habentis. Sed finis ſcientiæ practicę eſt perfecta cognitio ſubiecti illius ſcientiæ, dirigendo in praxim: vel eſt cognitio ſimilis cognitionibus, ex quibus generabatur habitus: habet etiam

F praxim pro fine: non propter ſe, & immediatè, ſiue elicito, ſed pro fine directo. Ad quartam dicitur, quòd mens Scoti eſt, quòd de eodem obiecto non poteſt haberi ſcientia ſpeculatiua, & practica: & quia Deus eſt vnum obiectum: ideo de eo non poteſt haberi, niſi ſcientia practica formaliter vel virtualiter. Et quando dicitur, iſta: Deus eſt ſummè bonus: Deus eſt vnus: pater generat filium, non ſunt practicæ. Reſpondetur, quòd omnes iſtæ virtualiter ſunt practicæ, & virtualiter indicant, quòd Deus eſt ſummè diligendus: & tale iudicium prouenit ex eo, quia tale obiectum, id eſt Deus, eſt talis entitas, & licet de eodem obiecto non poſſit eſſe ſcientia ſpeculatiua, & practica: tamen de eodem obiecto poteſt conſiderari in ſcientia ſpeculatiua, & practica: vt de eo conſideratur in metaphyſica, quæ eſt ſciētia ſpeculatiua, & in theologia, quæ eſt ſciētia practica. Vel melius dico, ꝙ de eodem obiecto eſt ſcientia ſpeculatiua ſimpliciter: licet tamen practica virtualiter: ita enim de Deo ſpeculatiuè ſimpliciter ſcitur, ꝙ eſt trinus & vnus; quæ tamen ſciētia virtualiter eſt practica; & practicè ſimpliciter & formaliter ſcitur, ꝙ eſt ſummè amandus: & tunc tota ſcientia aggregatione multarum concluſionum, quarum aliquæ ſunt practicæ, & aliquæ ſpeculatiuæ (virtualiter tamen practicæ) denominatur talis, qualis eſt ſua principalis concluſio & finalis; vt in theologia, ab iſta Deus eſt ſummè amãdus; quæ eſt practica, vnde &

H tota ſumit ſibi nomen propter ordinem aliarum ad ipſam: & hoc ſufficit ad intentionem Scoti, nec igitur plus videtur velle q̃ illud. Ad quintam dicitur, ꝙ tam medicina vniuerſalis, q̃ eſt de ſanitate, & curis in vniuerſali: & medicina particularis, quæ eſt de ſanitate in particulari, applicando ad opus: puta, ꝙ tali hora vel tali danda eſt medicina, eſt ſcientia practica. ſed vniuerſalis dicitur ſpeculatiua: quia non eſt immediatè nata eſſe conformatiuo praxis eligendæ. Sed particularis dicitur practica quia immediatè eſt nata eſſe cõformis praxi eligēdæ.

An idē habit⁹ ſciētific⁹ poſſit dici practic⁹ & ſpeculatiuus.

DVBITATVR tertio. Vtrum idem habitus ſcientificus poſſit dici practicus, & ſpeculatiuus. Et videtur ꝙ non: quia quando aliqua duo inſunt per ſe aliquibus ſpecie diſtinctis, il-

A la non poſſunt eſſe eadem, ſed ſic eſt, quòd ſpeculatiuum, & practicum inſunt per ſe notitijs ſpecie diſtinctis, ergo non poſſunt ineſſe eidem notitiæ: & per conſequens vnus habitus non poteſt eſſe practicus, & ſpeculatiuus. In oppoſitum arguitur; quia notitia, quam ego habeo de iſta propoſitione, Angelus mouet cœlum, eſt ſpeculatiua; cum praxis non ſit in poteſtate mea, & tamen notitia, quam habet Angelus de illa, eſt practica: igitur. Pro reſponſione ponūtur aliquæ diſtinctiones. Prima ad hoc, quòd notitia ſit practica, non requiritur, quòd ipſa notitia, & ipſa praxis ſit eiuſdem ſubiecti; ſed poſſunt eſſe diuerſorum ſubiectorum; ideo duplex eſt notitia practica; quædam eſt eiuſ-

B dem ſubiecti, & directiui ſimul; quæ ſic ſe habet, quòd notitia, & praxis ſunt in eodem ſubiecto; vt notitia, qua Deus cognoſcit; ſe eſſe a ſe infinite amandum; & etiam notitia, qua ego cognoſco, quòd Deus a me eſt ſummè diligendus; & talis vocatur ſcientia practica, & ſubiecti & directiui ſimul. Alia eſt notitia practica, quæ eſt vnius vt ſubiecti, & alterius vt directiui .i. cuius praxis eſt in alio ſubiecto, vt notitia, qua ego cognoſco, ꝙ ab Angelo mouēdum eſt cœlum. Et ſi quis dicat, talis notitia, qua ego cognoſco, ꝙ Angelus mouet cœlum: non poteſt regulare praxim, cum talis praxis .ſ. mouere cœlum, non ſit in poteſtate mea. Reſpondetur, quòd ad notitiam practicam non requiritur quòd regulet praxim, ſed ſufficit quòd, quātū eſt de ſe, ſibi non repugnet regulare illam praxim vel aliam eiuſdem rationis, modò notitia, per quā ego cognoſco, quod ab Angelo mouendum eſt cœlum, ſibi non repugnat regulare illam praxim vel ſibi ſimilem. Et iſta debent intelligi, tenendo quòd ad notitiam practicam non requiritur, quòd notitia, & praxis ſit eiuſdem ſuppoſiti: quia ſi oppoſitum teneretur, oporteret dicere oppoſitum. Secunda diſtinctio; aliqua notitia poteſt dici practica dupliciter. Vno modo; quia quantum eſt de ſe eſt directiua praxis, ſiue potentia practicans, vt voluntas ſit regulabilis, ſiue non: & ſic notitia, qua Deus cognoſcit ſe eſſe infinitè amandum, eſt practica. Alio modo: quia potentia practicans in ſciente eſt dirigibilis, & regulabilis reſpectu ſuæ praxis, & ſic talis notitia non eſſet practica: cum voluntas Dei non ſit regulabilis. Tertia diſtinctio: aliqua notitia poteſt dici practica dupliciter. Vno modo per ſe, quæ habet conformitatem ab obiecto; Alio modo per accidens, quæ habet conformitatem non ab obiecto, ſed aliunde: Et iſtam diſtinctionem videtur tenere Scotus in fine quæſtionis de praxi: vbi dicit, quòd theologia Dei de contingentibus tam in intellectu diuino, quàm in intellectu creato eſt per ſe ſpeculatiua: licet in intellectu creato ſit per accidens practica. Quantum ad tertium artic. ſit

Notitia practica duplex.

Inſtantia.

C

D

CONCLVSIO reſponſalis: logica eſt ſimpliciter ſpeculatiua, & nullo modo practica; quia illa ſcientia eſt *Art. 3.*

E ſimpliciter ſpeculatiua, quæ nō eſt naturaliter prior praxi, nec directiua praxis: ſed logica eſt huiuſmodi: quia logica non eſt niſi directiua actuum intellectus, quorum nullus dicitur praxis. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primum dicitur, quòd logica non eſt productiua ſui ſubiecti: nam ſubiectum logicæ eſt modus ſciendi vel ſyllogiſmus, qui non ſunt niſi ſecundæ intentiones, productæ per actum comparatiuum intellectus, & non per logicam: verum eſt tamen, quòd bene logica docet facere ſyllogiſmos, & argumentationes. Ad ſecundam dicitur negādo minorem; quia licet logica ſit directiua actuum intellectus: non tamen eſt directiua praxis: cum nullus F actus intellectus ſit praxis. Ad tertiam dicitur, quod hoc non eſt ratio ſcientiæ practicæ, neq; ſufficit ad ſcientiam practicam: puta quod non ſit gratia ſui: ſed gratia operis: ſed requiritur, quod talis operatio cuius eſt directiua: ſit praxis. Ad quartam dicitur, quod hoc non ſufficit ad ſcientiam practicam. Ad quintam dicitur, quod maior eſt vera; ſi ille habitus ſit directiuus in operatione, quæ eſt praxis, & tunc minor eſt falſa: quia logica non dirigit niſi in actum rationis, qui non eſt praxis; ideo logica non poteſt eſſe directiua praxis: neque eſt prior praxi: cuius ipſa ſit directiua.

Quō ſit elech.

QVAESTIO III. G

An argumentatio ſit ſubiectum primum logicæ.

QVAERITVR tertio, vtrū logica, quæ eſt pars philoſophiæ, ſit de argumentatione tanquā de ſubiecto primo. Arguitur primo contra primam partem. Tantum ſunt tres partes Philoſophiæ. ſ. Mathematica, Phyſica, & Metaphyſica: ſed Logica non eſt aliqua iſtarum partium: igitur Logica non eſt pars Philoſophiæ. *Tex. c. 2.* Maior patet per Philoſophum. 6. Metaphyſ. diuidentem Philoſophiam in illas tres partes, & minor eſt nota: ſcilicet quòd Logica non ſit aliqua illarum par- H tium. Secundo ſic contra aliam partem. Intentio ſecunda in cōmuni ſumpta, eſt ſubiectum in Logica, ergo non eſt argumentatio: cōſequētia tenet, quia vnius habitus eſt tantum vnum ſubiectū. Antecedēs patet per Auicennam, dicentem Logicam eſſe de ſecundis intētionibus adiunctis primis. Arguitur tertio ſic: Sicut ſe habet Methaphyſica ad ens reale: ita ſe habet Logica ad ens rationis. Sed Metaphyſica eſt de ente reali tanquam de ſubiecto: ergo Logica eſt de ente rationis tāquam de ſubiecto. Hoc etiam confirmatur per Philoſophum. 4. metaphyſ. dicentem, quod Logicus, & Metaphyſicus circa idē laborāt. Argr̄ quarto ſic: Omnis ſcientia acquiritur per argumentationem: ergo ſi de argumentatione eſſet ſcientia, illa acquireretur per argumentationem: ſed

A ſed hoc eſt impoſſibile. igitur. Quod ſit impoſſibile, patet: quia vel illa argumẽtatio eſſet nota, vel ignota: non ignota, quia tũc per ipſam non acquireretur ſciẽtia, nec nota: quia vel hoc eſſet per ſe, vel per aliam: non per ſe, vt notũ eſt; neq; per aliam: quia tunc eſſet proceſſus in infinitũ. Arguitur ſic quinto: Illud eſt ſubiectum in aliqua ſcientia, quòd eſt principaliſſimũ inter omnia conſiderata in tali ſcientia, & de quo demonſtrantur paſſiones & ad qđ omnia alia reducutur: ſed ſyllogiſmus eſt huiuſmodi: ergo argumentatio nõ erit ſubiectũ. In oppoſitum arguitur per communes expoſitores logicæ, qui tenent logicã eſſe de argumentatione tanquam de ſubiecto. B In hac quæſtione erunt tres articuli ſicut in præcedenti. Quantum ad primum.

Art. 1.

Philoſophiæ diuiſio & deſinitio.

PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione primi termini ponitur hæc diſtinctio: philoſophia diuiditur in philoſophiam generaliter captam, & in philoſophiam ſpecialiter captam. Vnde philoſophia generaliter capta eſt, quæ docet cuiuslibet admirabilis veritatem cognoſcere ſecundũ modũ nobis poſſibilẽ, ſecundũ quẽ põt à nobis apprehendi. Vnde admirabile eſt, cuius cauſa eſt occulta, inuentioq; rara. Vel ſic poteſt diffiniri: philoſophia generaliter capta eſt, cuiuſcunq; entis ſiue a nobis, ſiue a natura cauſati veritatis apprehenſio. Sed phyloſophia ſpecialiter capta, eſt veritatis cuiuſcunq; entis, a natura cauſati, apprehenſio: & iſta philoſophia ſpecialiter capta diuidit᷑ in metaphyſicam, phyſicam, & mathematicã. C Philoſophia autẽ generaliter capta, diuidit᷑ in philoſophiã realẽ, moralẽ, & rationalẽ, ſiue ſermocinalem. Vnde philoſophia realis, & philoſophia ſpecialiter capta idem ſunt: ideo ſicut philoſophia ſpecialiter capta diuidit᷑ in phyſicã, metaphyſicam, & mathematicam: ita philoſophia realis: Sed philoſophia moralis diuiditur in ethicam, politicam, œconomicam, & monaſticam. Ethica traditur ab Ariſt. in 10. libris ethic. & conſiderat modum viuendi in cõi: hoc eſt ethica eſt de his, quę ſunt cõmunia ad oẽm modum viuendi: ſiue ſolitariè: ſiue domeſticè, ſiue ciuiliter, ſiue politicè. Politica vero conſiderat de regimine ciuitatis, & de modo viuendi ciuiliter: & illa traditur ab Ariſto. in politicis. Oeconomica eſt, D quæ tractat de regimine domus vel familiæ, & de modo viuendi domeſticè, & traditur ab Ariſtot. in œconomicis. Monaſtica vero conſiderat de regimine vnius hominis, ſiue de modo viuendi ſolitariè: & illa non inuenitur tradita ab Ariſtot. tamen multi dicunt illam partem ſatis eſſe traditam in libris Ethicorũ. Sed philoſophia rationalis, ſiue ſermocinalis diuiditur in grammaticam, logicam, & rhetoricam. Ex iſtis ſequitur, quòd logica eſt pars philoſophiæ, generaliter captæ, & non ſpecialiter captæ.

Argumentationis acceptiones.

SECVNDO ſciendum, quòd argumẽtatio capitur tripliciter. Vno modo largè pro omni oratione formata ad modum conſequentiæ, ſiue ſit bona, ſiue mala: & ſic diceremus ibi eſſe argumentationem, Petrus currit; ergo

E ergo aſinus currit. Alio mô ca
pitur ſtrictè, pro orône compo-
ſita ex añte,& cõſequente in cõ-
ſequẽtia bona; ſiue añs ſit ꝓba-
tiuũ cõſequentis, ſiue non. Alio
mô capitur ſtrictiſſimè, ꝓ omni
oratione, cõpoſita ex añte,& cõ
ſequente in bona cõſequẽtia; cu
ius añs eſt ꝓbatiuũ conſequẽtis.
Dubitatio. Et circa hoc reſtat paruum du-
biũ. Vtrũ argumentatio ſit gen⁹
ad inductionem ſyllogiſmũ,en
thymema, & exẽplũ. Rñdetur,
ꝙ argumentatio ſtrictiſſimè ca-
pta,quæ eſt oratio compoſita ex
añte,& conſequente in bona cõ
ſequentia, & probatiua, non eſt
genus ad illa quattuor: quia rõ
eius nõ cõuenit oĩ ſyllogiſmo:
quia multi ſunt ſyllogiſmi,q nõ
ſunt ꝓbatiui:quẽadmodũ eſt ſyl
F logiſmus ſimpliciter dictus: Sed
ſpecies argumentationis ſic ca-
ptę ſunt, ſyllogiſmus ꝓbatiuus,
inductio probatiua,exemplũ ꝓ-
batiuũ, & enthymema proba-
tiuum. Sed argumentatio ſtrictè
capta, vt eſt oratio cõpoſita ex
añte,& conſequente in bona cõ
ſequentia,ſiue ſit probatiua,ſiue
non, eſt genus ad illa quattuor:
quia ſufficienter diuidunt ipſam
argumẽtationẽ,ſicut ſpecies di-
uidunt genus. Adhuc eſt paruũ
dubiũ,vtrũ ſyllogiſmus ſophiſti
cus, peccans in forma,continea
tur aliquo modo ſub argumen-
tatione tamquam ſpecies.Reſpõ
detur, qđ bene poteſt contineri
ſub argumentatione large capta
ſcilicet pro omni orône forma-
ta ad modũ conſequentiæ: ſiue
talis conſequentia ſit bona,ſiue
Inſtantia. non.Et ſi quis dicat argumenta-
tio eſt, quid complexũ, ergo nõ
videt habere ſpecies ſub ſe.Re-
ſpondetur,qđ argumentatio ac-
cipitur dupliciter. Vno modo C
primè intentionaliter, ſiue pro
denominato, & ſic non eſt, niſi
oratio mentalis, vocalis, vel ſcri
pta, compoſita ex antecedente,
& conſequente, vt Petrus currit:
ergo homo currit,talis oratio di
citur argumentatio primè inten
tionaliter, & ſic eſt, quid com-
plexum, non habens ſub ſe ſpe-
cies, neq; poteſt eſſe ſubiectum
alicuius ſcientiæ. Alio modo ca
pitur ſecundè intentionaliter; &
ſic non eſt, niſi vna ſecunda in-
tẽtio,attributa per intellectum,
quantum, ſuppleat denomina-
tionem orationi mentali, voca-
li, vel ſcriptæ,cõpoſitæ ex ante-
cedente, & conſequente: & ſic
eſt reſpectus ſimplex, continẽs
ſub ſe illas quatuor ſpecies.

TERTIO ſciendum,ꝙ ſub- D
iectum ſcientiæ ſolet ſic diffini-
ri a Scoto; Et quod primo vir- *q. 3. 4.*
tualiter continet oẽs veritates *et 5 pro*
neceſſarias illius ſciæ, cuius eſt *log &*
ſubiectũ. In qua diffinitione po- *lib. 2. d.*
nitur, primò qđ ide eſt,qđ adæ- *2. q. 10.*
quatè. Nã ſubiectũ, in rõne,ſup
ple,ſubiecti continet virtualiter
oẽs veritates neceſſarias. i. oẽs
propoſitiones neceſſarias illius
ſcientiæ cuius eſt ſubiectũ. Pro *Conti-*
cuius declaratione eſt aduerten *nentia*
dum, qđ duplex eſt continen- *multi-*
tia,quædam eſt eſſentialis,qua vnũ *plex.*
cõtinet aliud in primo mõ dicẽ
di ꝑ ſe, quẽadmodũ inferius cõ
tinet ſuperi⁹. Alia eſt cõtinentia
vnitiua, qua vnũ cõtinet aliud
ſibi idẽ realiter, diſtinctũ tamẽ
formaliter, & illo modo aĩa di-
citur cõtinere ſuas potentias, &
etiam eſſentia diuina dicitur cõ
tinere ſua attributa. ſ. bonitatẽ
ſapientiam,& ſic de alijs. Alia
eſt continentia potentialis, qua
ſupe-

Digitized by Google

A ſuperius continet ſuum interius, vt animal hominē, bouem, leonem, & ſic de aliis. Alia eſt continentia virtualis: vnde continere aliud virtualiter, nō ē aliud, q̄ poſſe producere aliud in eſſe reali, vel in eſſe cognito. Ex quo ſequitur; quod continentia virtualis eſt duplex; quædam eſt in eſſe cognito, & alia in eſſe reali. Vnde continere aliud in eſſe cognito non eſt aliud, quam notitiam illius producere, & iſto modo eſt intelligendum, quod ſubiectum continet ſuas paſſiones virtualiter in eſſe cognito.

Gregorius de Arimino q. 4. prolog. art. 1.

Et per hoc ſoluuntur fere omnia argumenta Gregorij de Arimino; quæ facit contra Scotum. Sed continere aliud in eſſe reali eſt, poſſe aliud verè producere: quemadmodum Deus continet creaturas, quas poteſt B producere; & iſto modo ſubiectum non continet ſuas paſſiones: neq. capitur ſic virtualiter, in diffinitione ſubiecti, ſed primo mō: quia ſubiectum non dicitur primo virtualiter continere veritates neceſſarias, i. ꝓpōnes neceſſarias in eſſe reali, ſed in eſſe cognito. Ex quo ſequitur vnum: ꝙ iſta diffinitio non datur de ſubiecto ſciētiæ rationalis, cū ſubiectū illius nihil continet virtualiter: q̄a tale eſt ens, rationis, ſeu ſcda intētio, quæ nihil virtualiter continet neq. in eſſe reali, neq. ī eſſe cognito, neque partialiter, neq. totaliter: q̄a producere eſt actus entis realis, qui non p̄t conuenire alicui, niſi illud exiſtat: modò nulla ſecunda intentio exiſtit, cum ſecūda intentio non habeat verius eſſe q̄ illud, cui attribuitur, ſ. ſuo fundamento, quod habet tm̄ eſſe cognitū, datur ergo iſta diffin' tio de ſubiecto ſciē realis, cuius ſubiectum eſt ſpēs ſpūa iſſima.

Sco. li. 1. d. 13.

C QVARTO ſciendum, quod veritates neceſſariæ, quas ſubiectū in primo cōtinet virtualiter, ſunt ꝓpōnes conſtitutæ, ex ipſo ſubiecto & ſua diffinitione, & propōnes cōſtitutæ ex diffinitione, & propria paſſione, & poſtea ꝓpōnes conſtitutæ ex ſubiecto & propria paſſione. Et aduerte, ꝙ non ſolum ſubiectū continet virtualiter prædicatū i. ſuā diffinitionem, vt genus vel dr̄iam, ſed etiā eſſentialiter. Aduerte ēt ꝙ propō cōſtituta ex ſubiecto & ꝓpria paſſione continet in præmiſſis, conſtitutis ex ſubiecto & diffinitione, & ex diffinitione & propria paſſione: aliter tn̄ q̄ in ſubiecto: q̄a ſubiectū continet talem cōcluſionē primo. i. adequatè in ratione ſubiecti, ſed tales p̄ D miſſę cōti ēt primo. i. immediatius, & non ſicut ſubiectū, conti net ēt ſubiectū propōnes, cōſtitutas ex ſua ꝓpria paſſione, & ex aliquo ſuorum inferiorū, vt hō continet virtualiter iſtā, Petrus eſt riſibilis, ſed potentialiter cōtinet propōnes conſtitutas ex ſuis diffinitionibus, & paſſionib. proprijs earum: vt animal potētialiter continet iſtā, hō eſt riſibilis, & aīal rōnale eſt riſibile.

Quæ veritates contineantur virtualiter a ſubiecto.

Obiectio.

Et ſi q̄s dicat: nonne ſubiectū continet ēt propōnes contingētes, quæ tractātur in illa ſciētia? Rn̄detur ꝙ non: q̄a veritas propōnis contingentis non hr̄ cōiter niſi ex intuitione terminorum: ideo tales virtualiter nō cōtinentur in ſubiecto: licet bn̄ reducant ad ſubiectū, vel p ſe, vel p accn̄s. Vnde ad hoc ꝙ aliqua ueritas p ſe ptineat ad ali q̄ ſcientiam,

E tiã, oportet ꝙ talis veritas ſit de ſubiecto primo, vel de eius parte ſubiectiua, vel de pte integrali, vel eſſentiali, vel de aliquo eſſentialiter attributo ad ſubiectũ alius ſcientiæ: vnde eſſentialis attributio nõ eſt niſi ad eſſentialiter prius. Et ſi quis contra iſtã arguat: ſubiectũ nõ continet virtualiter ſuã paſſionẽ: qa ſi ſic, ſeq̃retur, ꝙ ſubiectũ & ꝓpria paſſio diſtinguerenť realiter: quia ſubiectũ tunc cãret ſuã paſſionẽ cũ talis continẽtia ſit cãlis & effectiua. Secundò ſic: oĩs notitia, cõtinens primo virtualiter aliã, cõtinet ẽt oẽm notitiã, ſine qua illa alia notitia non pt haberi. Sed notitia ſubiecti adæquati ſciẽtiæ non ſp continet oẽm notitiã, ſine qua notitia paſſionis non pt haberi: ergo &c. Minor

F patet de illis paſſionib quæ connotãt res diſtinctas à ſubiectis: vt ẽ beatificabile, reſpectu creaturæ intellectualis: & informabile, reſpectu materiæ: connotat .n. informabile formã, q̃ eſt alia res à materia; igiť non poterit eius notitia haberi ſine notitia formæ. Tertiò ſic; quicquid ex ſe & formaliter cõuenit medio, vt diſtinguiť à ſubiecto, non eſt rõ formalis ſubiecti: ſed virtualis cõtinẽtia cõcluſionis demõſtratæ cõuenit medio, vt diſtinguiť à ſubiecto ergo non conuenit ipſi ſubiecto. Ad primã dr̃; ꝙ rõ Lĩ probat ꝙ ſubiectũ non continet paſſionẽ ineſſe reali: qđ ẽt non vult dicere Scot. ſed nõ probat, qn non contineat in eſſe cognito. Ad ſecundã dr̃; ꝙ bene probat, ꝙ ſubiectũ nõ continet paſſionẽ ſcđm coem rõnẽ continentiæ: ſed non probat ꝙ ſubiectũ non contineat in rõne

G ſubiecti. Vnde notitia paſſionis virtualiter continetť in quatuor: primo ab intellectu rai q̃ à cauſa: & ẽt à termino, & à ſubiecto, & etiã à Deo: quia ab oĩbus illis cãtur. Ad tertiã dr̃; ꝙ virtualis continentia medij non excedit virtualẽ cõtinentiã ſubiecti: qa mediũ in demõſtratione potiſſima eſt diffinitio ſubiecti: & idẽ eſt idẽ dicere, ꝙ mediũ continet virtualiter primo, & ſub ectum contineat virtualiter primo.

Artic. 2. Quid ſit ſubiectũ logicæ. Modus ſciẽdi.

Dvbitatvr primo, quid ſit dicendũ de ſubiecto logicæ. R̃ndetur ꝓbabiliter, ꝙ modus ſciendi eſt ſubiectum totius logicæ. Vnde modus ſciẽdi eſt rõ, faciẽs deuenire de notitia noti ad notitiã ignoti. Et tunc ſic probatur, ꝙ modus ſciẽdi principaliori modo conſideratur in logica

H q̃ ſyllogiſmus: quia paſſio ſyllogiſmi vel argumentationis, quæ eſt diſcernere verũ à falſo, non pt haberi neq; cognoſci, niſi per rõnem modi ſciendi: qui eſt facere deuenire de notitia noti ad notitiam ignoti: nullus enim diſcerneret verũ à falſo, niſi prius ſciret diſcernere notum ab ignoto, quod ſit per modum ſciendi adæquatè, & non per ſyllogiſmum. Item omnia alia, q̃ tractãtur in logica, perfectiori modo & veriori reducuntur ad modũ ſciendi, q̃ ad ſyllogiſmum: quia inductio, enthymema, & exemplum, quæ etiam per ſe conſiderantur in logica, non reducuntur ad ſcientiam ſyllogiſmi; cũ non ſunt neq; partes ſubiectiuæ neq; integrales, neque habeant attributionem eſſentialem: quia eſſentialis attributio non eſt niſi ad eſſentialiter prius: modo ſyllogiſmꝰ nõ eſt eſſentialiter prior

Eſſẽtialis attributio ad qđ eſt.

indu-

A inductione, exemplo, & enthymemate, ſed iſta bene reducuntur ad modum ſciendi, ſicut partes ſubiectiuæ: quæ continentur ſub argumentatione, quæ eſt ſpecies modi ſciendi. Vnde ipſius modi ſciendi tres ſunt ſpecies. ſ. diffinitio, diuiſio, & argumentatio, de quibus omnibus determinatur in logica, quia logica docet diffinire, diuidere, arguere, & verum a falſo diſcernere, & hoc nõ eſt niſi mediante modo ſciendi, ad quem iſta immediate reducuntur tanquam partes ſubiectiuæ: igitur. Item ſyllogiſmus eſt ſubiectum ſcientiæ libri priorum: ergo non totius logices. Reſpõderet aliquis, quod ſyllogiſmus ſimpliciter eſt ſubiectum ſcientiæ libri priorũ, ſed ſyllogiſmus eſt ſubiectum to- B tius logicæ. Contra, ſyllogiſmus ſimpliciter & ſyllogiſmus conuertuntur ad inuicem: quia de quocunque prædicatur vnum, & reliquum: nam ſyllogiſmus ſimpliciter prædicatur de ſyllogiſmo dialectico demõſtratiuo, & ſophiſtico: quia de ipſis prædicatur diffinitio ſyllogiſmi ſim- Cap. 1. pliciter, quæ datur in libr. Priorum, igitur ſi vnum eſt ſubiectum totius logicæ, & reliquum. Dices ꝙ ſyllogiſmus ſimpliciter poteſt capi dupliciter. Vno modo ut idem eſt ꝙ uniuerſaliter: puta, quantum ad omnes partes eius, tam integrales quàm ſubiectiuas, & quantum ad omnia ſua principia, & ſic eſt ſubiectum totius logicæ. Alio modo capitur ſimpliciter, vt idem eſt, incontractè. i. non determinatus ad aliquam materiam, & ſic eſt ſubiectum ſcientiæ libri Priorum. Contra, ſyllogiſmus incontractè conſideratus. i. ſine determinatione conuertitur cum ſyllogiſmo: igr. Item ſyllogiſmus ſimpliciter. i. vniuerſaliter, & ſyllogiſmus ſimpliciter. i. incontractè habent eaſdem paſſiones, & eadem principia: qa hñt eandẽ diffinitionem: igr de ipſis erit eadem ſcĩa, & per conſequens ſi vnũ ſit ſubiectum totius logicæ, & reliquum. Etiã mirũ eſt, qũo illi, qui ponunt ſyllogiſmũ eſſe ſubiectũ totius logicæ, non ponũt ipſam argumentationem: cũ ad ipſam veriori modo reducatur inductio, enthymema & exemplum. Relinquitur ergo, ꝙ magis probabiliter modus ſciendi dicitur eſſe ſubiectum totius logicæ quam ſyllogiſmus. C

DVBITATVR ſcdo, Vtrũ logica ſit de ſcdis intentionibus, & quid ſit ſcda intentio, & quid prima: pro cuius ſolutione eſt aduertendum, quod de iſto dubio ſunt duæ opiniones famoſę. Prima eſt opinio nominalium, dicentium, quod ſecunda intentio eſt terminus mentalis, naturaliter ſignificans terminos ea ratione, qua ſunt ſigna, ſeu ea ratione, qua ſunt ſignificatiui aliorum terminorum, ut ſunt iſti termini mentales, nomen, verbum, propoſitio, vniuerſale, prædicabile, genus, ſpecies, &c. qui naturaliter ſignificant alios terminos. Sed prima intentio eſt terminus mentalis, naturaliter ſignificans rem, & non terminum: vt iſti termini, mentalis homo, Ioannes, lapis, qui naturaliter ſignificant rem ad extra, & non terminos. Alia eſt opinio Scotizantium, dicentium ſecundas intentiones non eſſe terminos mentales, ſed ſecũda intẽ- *An logica ſit de ſecũ-* D *dis intentionibus?*

E

Sco. li. 1. diſ. 2. q. vnica.

tio eſt relatio, ſeu reſpectus rationis, cauſatus per actum comparatiuum noſtri intellectus, cōparantis vnum in ordine ad aliud. Pro cuius declaratione eſt aduertendum, quod duplex eſt actus intellectus. ſimplex, per quem aliquid ſimpliciter & abſolute cognoſcitur, non in ordine ad aliud. Aliud eſt actus comparatiuus, per quem cognoſcitur aliquid in ordine ad aliud, vt actus intellectus, quo ego cognoſco hominem in ordine ad animal, vel ad aliquid aliud: & per talem actum cauſantur ſecundæ intentiones. Sed prima intentio, eſt obiectum cognitum vel cognoſcibile, non cauſatum per actum comparatiuum intellectus, ſuper quod nata eſt fundari ſecunda intentio, vel cui nata eſt attribui aliqua ſecunda intentio. Ex iſtis ſequuntur aliquę

F

Sc. li. 1. di. 13. Sc. q. 1. quol.

propoſitiones. Prima, ſecundæ intentiones nunquā fundantur, i. nunquam alicui attribuuntur niſi ſecundū eſſe cognitū illius. Secunda propoſitio; Iſtæ ſecūdæ intentiones nunquam attribuuntur alicui, niſi ratione alicuius proprietatis in illo repertæ. Ex quo ſequitur, ꝙ intellectus non poteſt attribuere Petro quamcūque ſecundam intentionē, ſed ſolum illam, quæ poteſt ſibi conuenire ratione alicuius proprietatis. Tertia propoſitio: ſecūdæ intentiones non habent eſſe, ideo iſta non eſt concedenda, Secūdę intentiones ſunt. Probatur: quia nec veriori modo, neque perfectiori habent eſſe ſecundæ intētiones, quàm illa, quibus attribuuntur, ſeu in quibus fundantur, ſed illa, quibus attribuuntur ſub illa ratione, qua ipſis attribuuntur, habent eſſe tantum

G

cognitum, de quibus non poteſt verificari illud verbum, eſt ſecundum adiacens, iſta enim non conceditur, Adam eſt: ergo etiam non debet concedi de ſecundis intentionibus, quæ in ipſis fundantur Ex iſtis ſequuntur aliqua corollaria. Primum, quod ad hoc quod de aliquo habeamus ſcientiam, non requiritur, quod illud habeat verum eſſe, ſed ſufficit quod habeat eſſe cognitum: nam de roſa non exiſtente poſſumus habere veram ſcientiam: etiam de ſecundis intentionibus, quæ non exiſtunt. Sequitur ſecundo, quod ipſæ ſecundæ intentiones non inhærent alicui, capiendo inhærere propriè, ſed tantum diminutè, nec ſunt in aliquo ſubiectiuè propriè: quia ad hoc, quod aliqd ſit in aliquo ſubiectiuè propriè, oportet ꝙ ſit: & illud, cui inhæret, etiam ſit.

Sco. l. 1. d. 8. q. 4. Sco. l. 1. di. 13. Sc. q. 1. quol.

Obiectio.

H

Et ſi quis dicat: quid dicetur ad Auicennam, qui dicit, quòd logica eſt de ſecundis intentionib. adiunctis primis? Reſpondetur; ꝙ ſecundæ intentiones non adiunguntur primis ſecundum inhærentiam, ſed ſolum ſecundum denominationem, vel quaſi ſubiectiue, & ſecundum quid: ſic videlicet, quod ſecundæ intentiones ſeu termini ſecundarum intentionum denominatione extrinſeca prædicantur de primis. Sequitur tertio: ꝙ illi, qui dicunt ꝙ ſecundæ intentiones mouent intellectum partialiter. i. cauſant ſuas intellectiones ſeu notitias partialiter: non bene dicunt, ſed dant nobis modum ſuſtinendi, ꝙ antichriſtus & etiam chymæra aliquid cauſant: quia ſecundæ intentiones non habent veriori

riori

Digitized by Google

A riori modo eſſe, quàm Antichriſtus, vel roſa, quæ non exiſtit. Item cauſare eſt verus actus entis realis (vt viſum eſt) igitur nõ poteſt cõuenire, niſi entis realis. Sed reſtat parua difficultas: nam quæreret aliquis, vtrum ſecundæ intentiones ſint per ſe intelligibiles? Reſpõdetur, quòd ſic. Et ſi quis dicat: non cadunt ſub obiecto noſtri intellectus, quod eſt ens reale, creatum, limitatũ. Reſpondetur, quòd ſecundæ intentiones per ſe virtualiter continentur ſub obiecto adæquato noſtri intellectus, ſcilicet, in primis intentionibus, virtute quarum intelliguntur, aliquid tamen dicitur contineri virtualiter, & alio & ine ſie cognito dupliciter. Vno modo immediatè, vt paſſio immediatè continetur virtualiter ſecundum eſſe cognitum in ſubiecto. Alio modo a poſteriori, ſeu ex conſequenti, & ſic dico, quòd ſecundæ intentiones cõtinentur virtualiter in primis, ita quod cognoſcuntur in primis intentionibus, ita quod primæ intentiones ratione aliquarum proprietatum, in ipſis repertarum, cauſant cognitiones illarum ſecundarum intentionum: ideo continentur in primis virtualiter.

Scot. q. 3. quotlib.

Contineri in alio in ebe quo modo contingit.

B

Sco. lib. 4. diſt. 1. q. 2.

An logica deſeruiat acquiſitioni aliarum ſcientiarum

Dubitatur tertiò, vtrũ logica ſit vtilis, honeſta, & neceſſaria ad acquiſitionem aliarũ ſcientiarum. Pro dubio ponuntur quædam diſtinctiones, & aliqua dicta. Prima diſtinctio, bonorum aliud honeſtum, aliud vtile, & aliud delectabile, Secunda diſtinctio, bonum vtile dicitur quadrupliciter. Primo dicitur bonum vtile, quod non eſt appetibile propter ſe, ſed ſolum propter aliud, ſine quo tamen illud aliud poteſt acquiri: vt ambulatio poſt cenam dicitur vtilis iſto modo: quia propter ſe non appetitur, ſed propter ſanitatem, ſine qua tamen talis ſanitas poteſt acquiri. Secundo modo dicitur bonum vtile, quod nõ eſt appetibile propter ſe, ſed ſolum propter aliud: ſine quo tamen illud aliud non poteſt bene acquiri, & iſto modo comeſtio dicitur bonum vtile: quia propter ſe non eſt appetibilis, ſed propter aliud, ſcilicet ad extinguendum famem, ſine qua talis extinctio famis non poteſt bene haberi, & iſtis duobus modis logica non dicitur vtilis. Tertio modo dicitur bonum vtile, quod eſt appetibile propter ſe, & etiam propter aliud, ſine quo tamen illud aliud poteſt acquiri. vt potio dulcis dicitur iſto modo vtilis: quia propter ſe eſt appetibilis, & etiam propter aliud ſcilicet propter ſanitatem, ſine qua tamen ſanitas poteſt acquiri. Quarto modo dicitur bonum vtile, quod propter ſe eſt appetibile, & etiam propter aliud, ſine quo illud aliud non poteſt acquiri faciliter, & iſto modo bonum vtile coincidit cum bono delectabili, honeſto, & neceſſario, & iſto modo logica dicitur eſſe vtilis: quia propter ſe eſt appetibilis, & etiam propter aliud, ſcilicet ad ſcientias acquirẽdas, ſine qua aliæ ſcientiæ non poſſunt bene acquiri. Tertia diſtinctio, bonum honeſtum dicitur dupliciter. Vno modo, quòd ſolum eſt appetibile propter ſe; & nullo modo propter aliud, magis, ſupple, appetẽdum, vt Deus, & tale numquam coincidit cum

G

H

bono

E bono vtili, & iſto modo logica non eſt honeſta, ſeu bonum honeſtum. Alio modo dicitur bonum honeſtum, quod eſt appetibile propter ſe, ſiue ſit appetibile propter aliud, ſiue non, & hoc modo coincidit cum bono vtili, tertio & quarto modo dictis: & iſto modo logica bene dicitur honeſta. Quarta diſtinctio, neceſſarium capitur dupliciter. Vno modo ſimpliciter, & abſolutè, & hoc modo illud dicitur neceſſarium, quod ſic eſt, quòd non poteſt non eſſe, & ſic ſolus Deus dicitur neceſſarius, & ſic logica non eſt neceſſaria. Alio modo dicitur neceſſarium ex ſuppoſitione finis, ſeu neceſſitate conditionata, & iſto modo logica dicitur neceſſaria; nam ſi velimus habere alias ſcientias, ne- F ceſſario requiritur logica: nam per ipſam logicam acquiruntur aliæ ſcientiæ. Et eſt aduertendum, quod ipſius logicę quatuor ſunt vtilitates. Prima eſt facilitas diffiniendi, diuidendi, & arguendi. Secunda eſt facilitas diſcernendi verum a falſo. Tertia eſt facilitas arguendi, & reſpondendi in omni materia. Quarta eſt facilitas ſoluendi paralogiſmos peccantes in forma. Et hęc de 2. artic. Quantum ad tertium articulum eſt

Logicæ quatuor vtilitates.

Conclvsio reſponſalis: Logica eſt pars philoſophię generaliter dictæ, de modo ſciẽdi tanquam de ſubiecto attributionis primo & adæquato. Et hæc concluſio relinquitur probata in primo, & ſecundo articulis. Ad rationes ante oppoſitum. G Ad primam patet ſolutio: nam logica eſt pars philoſophiæ, generaliter dictæ, ſed non ſpecialiter dictæ. Ad ſecundam dicitur, quod logica eſt de ſecundis intentionibus nõ tanquam de primo obiecto, ſed tanquam de his, quæ communiter tractantur in ea. Ad tertiam dicitur, quod ens rationis in communi nõ eſt ſubiectum logicæ: quia tale excedit metas illius ſcientiæ: ideo non eſt ſimile de ente reali reſpectu metaphyſicæ, & de ente rationis reſpectu logicæ. Et ad confirmationem dicitur, quod non omne illud eſt ſubiectum in logica, circa quod communiter laboratur: nam circa multa laboratur in ſcientia, quorum nullum eſt ſubiectum. Et ad auctoritatem dicitur, quod metaphyſicus, & logicus conſiderãt H idem, non tamen eodem modo: nam illa, quæ per ſe metaphyſicus conſiderat; logicus per accidens conſiderat, pro quanto eis attribuũtur ſecundæ intẽtiones logicales. Ad quartum dicitur, quòd bene ꝓbat pro bonis quòd neq; argumentatio, neq; ſyllogiſmus eſt ſubiectum in logica, ſed modus ſciendi. Ad quintam patet ſolutio in primo dubio, vbi oſtenſum eſt, quòd modus ſciendi veriori modo debet conſiderari in logica, quam ſyllogiſmus: quia non poſſumus diſcernere verũ a falſo, niſi prius diſcernamus notum ab ignoto,

MALCHI

Digitized by Google

A MALCHI PORPHYRII C TYRII IN ARISTOTELIS Logicam Iſagogæ.

Quinque voces, quinque vniuerſalia, tum in primis quinque prædicabilia paſſim appellata.

CVm ſit neceſſarium Chryſaori, & ad eam, quæ eſt apud Ariſtot. prædicamẽtorum doctrinam, noſſe quid genus ſit, quid differẽtia, quid ſpecies, quid proprium, quid accidens, & ad diffinitionem,
B *aſſignationem, & omnino ad ea, quæ in diuiſione, vel demonſtratione ſunt vtilia &c.*

Quid ſint Iſagoge. INcipiũt Iſagogæ Porphyrij in Categorias Ariſt. ĩ quo titulo dicit primo, Iſagogæ, quod ẽ dictio græca, cõpoſita ex duabus dictionibus

εἰσ τοῦ εἰσ ὡς καὶ ἄγω. græcis, .ſ. ab iſos, qꝫ eſt intro, & gogos, quod eſt ductio ĩde Iſagogæ .i. introductiones Porphyrij in categorias Ariſt. in prædicamenta Ariſt. Et diuiditur iſte liber in proœmium, & tractatum, tractatus autem ĩcipit; ibi. Videtur autem neq; genus, neq; ſpecies, &c. ſed proœmium diuiditur in tres partes. In prima oſten

Diuiſio libri. dit vtilitatem ſcientiæ. In ſecunda ponit modum procedendi: & remouet quaſdam quæſtiones difficiles a conſideratione huius ſcientiæ. In tertia oſtendit, quos philoſophos vult imitari in traditione huius ſciẽtiæ.

In prima ergo parte alloquens ſuũ diſcipulũ Chryſaoriũ ad quẽ hoc opus dirigebat: ſic aiebat: O Chryſaori, cũ ſit neceſſariũ, noſſe q̃d ſit genus, q̃d ſpecies, quid differentia, quid propriũ, quid accidẽs ad eã doctrinã prędicamẽtorum, quæ eſt apud Ariſt. habẽdam. Et cũ ſit neceſſariũ noſſe, quid genus, quid ſpecies &c. ad diffinitionum aſſignationẽ .i. ad cõponendũ diffinitiones: Et cũ etiam ſit neceſſariũ, noſſe quid ſit genus, quid ſpecies &c. ad di- D
uiſionum aſſignationem .i. ad cõponendum diuiſiones. Et etiã ẽ neceſſarium, noſſe quid genus, quid ſpecies, ad demonſtrationũ aſſignationem .i. ad componendum demonſtrationes. Ideo ego Porphyrius, volo tibi traditionẽ compendioſam .i. librũ breuem, & vtilem facere de ſpeculatione rerũ .i. iſtorum quinq; prædicabiliũ, q̃ dicta sũt ab antiquis: ſed non introductoriè .i. mõ puerili, ſed mõ nimis ſubtili. Ex iſtis ſequuntur quatuor vtilitates huius ſcientiæ. *Vtilitas libri.* Prima eſt ad doctrinam prędicamentorum Ariſtot. habendam: quia quæcunque ſunt in prædicamẽto, ſunt genera, ſpecies, differentię, & indiuidua. Secunda vtilitas eſt ad componendas diffinitiones: q̃a diffõnes, ſupple q̃dditatiuæ danť per genera, & differẽtias, & ĩ talibus

ſola

E ſola ſpecies diffinitur. Sed diffi-
nitiones deſcriptiue dantur per
genus, & proprium, vel per mul
ta accidentia: Tertia vtilitas eſt,
ad componendas diuiſiones:
quia aliqua eſt diuiſio generis
in ſpecies per proprias differen-
tias. Quarta vtilitas eſt, ad com
ponendas demonſtrationes: nã
in demonſtratione concluditur
paſſio de ſubiecto, & medium
eſt diffinitio: quæ conſtat ex ge-
nere, & differentia; ſed omnia
iſta non poſſunt ſciri niſi cogno
ſcendo quid ſit genus, quid ſit
ſpecies, differentia, proprium, &
quid accidens. In ſecunda par-
te, quæ incipit ibi. Mox de gene
ribus, remouet quaſdã quæſtio-
nes a præſenti negotio, & pro-
mittit ſe abſtinere ab earum ſo-
F lutione, dicẽs. Ego Porphyrius
recuſabo in præſenti tractatu di
cere: vtrum ipſa genera, & ſpe-
cies ſubſiſtant. i. habeãt eſſe rea-
le extra intellectum, ſiue ſolum
habeant eſſe in ſolis nudis, pu-
riſq; intellectibus: hoc eſt vtrũ
ſolum habeant eſſe in intelle-
ctu. Et recuſabo dicere: vtrum
ſint corporea, vel incorporea.
Et recuſabo dicere hanc tertiam
quæſtionem: vtrum ſint ſepara-
ta a ſuis ſingularibus, ſicut dicit
Plato: vel vtrum ſint poſita in
ſingularibus. Et etiam recuſabo
dicere conſtantias .i. difficulta-
tes circa ea, vel rationes ad vtrã
que partem incidẽtes circa iſtas
quæſtiones. Et ratio huius eſt,
quia hoc negotium eſt maximè
altum, & egens maiori in-
quiſitione. Nam methaphyſi-
cus de quidditate rerum, & exi-
ſtentia earum habet conſidera-
re in ſeptimo metaphyſices, iſtę
quæſtiones determinantur. In
tertia parte, quæ ĩcipit ibi; Illud G
vero &c. oſtendit quos philoſo-
phos imitaturus eſt, dicens; Ego
Porphyrius tẽtabo tibi hoc ne-
gocium probabiliter tractare: ſi-
cut antiqui tractauerunt, & ma-
ximè Peripatetici quorum prin-
ceps fuit Ariſtoteles: Non quòd
Ariſt. librum prædicabilium fe-
cerit: vel ſi fecit ad nos nondum
peruenit: ſed ſecundum quòd ex
ſuis dictis poteſt elici, & maxi-
me ex libris topicorum. Et dicit
hoc ad differẽtiam Stoicorum:
quorum princeps fuit Plato, &
etiam Epicureorum, quorum
princeps fuit Epicurus: quibus
ſecus vigebat antiquitus vniuer
ſitas Athenienſis. Vnde Epicuri
dicuntur, ab epi quod eſt ſuper,
& cutis, quaſi ſuper cutem. i. ſu-
perficialiter philoſophabãt, ſed H
Stoici, dicti ſunt a ſtoia .i. tali *vniuer*
porta iuxta quam ſtudebant. *ſale an*
QVAERITVR, Vtrum ſcien- *ſit ſub-*
tiæ libri prædicabilium vniuer- *iectum*
ſale ſit ſubiectum attributionis, *huius*
quòd eſt genus ad quinque præ- *ſciẽtię.*
dicabilia. Arguitur primo quòd
non: Omnis ſcientia eſt vniuer-
ſalium, quia ſingularium nõ eſt
ſcientia: ergo vniuerſale non eſt
ſubiectum attributionis huius
ſcientiæ: cum excedat metas ta-
lis ſcientiæ. Secundò ſic: Subie-
ctum cuiuslibet ſcientiæ debet
habere aliquas paſſiones: ſed vni
uerſale nullas habet paſſiones: *Text.*
igitur &c. Maior eſt philoſophi *cõ 43.*
in primo poſteriorum. Minor
probatur, quòd ſi haberet ali-
quas paſſiones, vel illæ eſſent ſin
gulares, vel vniuerſales: non ſin
gulares, quia tunc non eſſent cõ
uertibiles cum vniuerſali: nec
vniuerſales, quia vel eſſent gene
ra, ſpecies, differentiæ, acciden-
tia,

Digitized by Google

A tia, vel propria: non quattuor prima, vt notum eſt, nam paſſio propria non eſt genus, neq; ſpecies, neque differentia, nec accidens: nec poſſunt eſſe propria: quia ſi eſſent propria, cum proprium ſit vniuerſale: ſequeretur, q; ſpecies eſſet propria paſſio generis, quod falſum eſt. Tertiò ſic: Nullum vniuerſale eſt ſubiectum huius ſcientiæ: quia vel eſſet genus, ſpecies, differentia, propriũ, vel accidens, quod eſt falſum: ergo vniuerſale non eſt ſubiectum huius ſcientiæ: conſequentia patet per locum a toto in quantitate. Item quicquid attribuitur ſuperiori attribuitur inferiori: ergo ſi vniuerſale ſit ſubiectum, oportet aliquod vniuerſale eſſe ſubiectum. Quartò ſic: Vniuerſale non eſt vniuocũ

B ad quinque vniuerſalia: ergo nõ eſt genus reſpectu illorum. Antecedens probatur: quia omne vniuocum ad aliqua ſe habet ad illa, vt genus, vel ſpecies, vel differentia, vel proprium, vel accidens, ſed vniuerſale non eſt huiuſmodi: quia tũc ſpecies, vel inferius denominatiuè prędicaretur de ſuperiori: quod videtur falſum. Quintò ſic: Ens eſt vniuerſale: cum de plurib. prædicetur vniuocè, & non eſt genus, vt

tex. cõ. 10. patet tertio metaph. neque ſpecies, quia non habet genus ſupra ſe: nec aliquod aliorum triũ: ergo ſunt plura quàm quinque vniuerſalia. In oppoſitum eſt cõmunis ſententia omnium logicorum famoſorum. In quæſtione erunt tres articuli ſicut in ceteris. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione primi termini quæſtionis ſupponitur. Primò, quòd vniuerſale eſt multiplex: quoddam eſt vniuerſale in cauſando, quod poteſt eſſe cauſa plurium effectuum, cuiuſmodi eſt Deus:

C *vniuerſalis acceptiones.* Aliquod eſt vniuerſale in diſtribuendo, cuiuſmodi ſunt ſigna vniuerſalia, & de iſtis duobus nõ eſt hic ad propoſitum: Aliud eſt vniuerſale in prædicando; & de iſto eſt hic ſermo. Pro cuius declaratione ſupponitur, ſecundò, q; vniuerſale in prædicando põt capi dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato, ſeu ſecundæ intentionaliter, & hoc dupliciter. Vno modo generaliter, vt eſt ſecunda intentio fundata in aliquo, ſeu attributa alicui, quod natum eſt eſſe in pluribus; ſeu cui quantum eſt de ſe non repugnat eſſe in pluribus, ſiue illud ſit limitatũ, ſiue non, & iſto mõ ens dicitur vniuerſale, ſed ſic vniuerſale non eſt genus ad quin

D que vniuerſalia, neque eſt ſubiectum attributionis huius ſcientiæ. Alio modo capitur propriè, vt eſt vna ſecunda intentio, attributa alicui limitato: cui quantum eſt de ſe, non repugnat eſſe in pluribus; & ſic eſt genus ad quinque vniuerſalia, & eſt ſubiectum attributionis huius ſcientiæ. Alio modo capitur pro denominato, ſiue primæ intẽtionaliter; & hoc dupliciter. Vno mõ large; & ſic capitur pro omni illo, de quo vniuerſale denominatiuè prædicatur; cuius ſignificato formali non repugnat eſſe in pluribus; & ſic ens poteſt dici vniuerſale pro denominato. Alio modo accipitur proprie, pro illo, de quo vniuerſale denominatiuè prędicatur, cuius ſignificato formali non repugnat eſſe in pluribus, & dummodo ſit limi-

E limitatum. Supponitur tertio, ꝙ prædicabilia dupliciter capiũtur. Vno modo pro per ſe ſignificato, l. ſeu ſecundæ intentionaliter, & hoc dupliciter. Vno modo large, vt eſt vna ſecunda intentio, attributa alicui, quod natum eſt prædicari de pluribus, ſiue ſit limitatum, ſiue non, ſiue vniuoce, ſiue æquiuoce prædicetur, & ſic conuertitur cum uniuerſali primo modo dicto. Alio modo accipitur propriè, vt eſt ſecunda intẽtio, attributa alicui limitato, quod natum eſt prædicari de pluribus vniuoce, & ſic conuertitur cum vniuerſali ſecundo modo dicto, capto pro per ſe ſignificato; & proportionabiliter poteſt capi prædicabile pro denominato, ſcilicet largè, & propriè.

Prædicabilia dupliciter capiũtur.

Tract. 13. car. 173.

SECVNDO ſciendum, quòd iſta propoſitio, tãtum ſunt quinque vniuerſalia, poteſt exponi F gratia alietatis, & gratia pluralitatis, vt viſum eſt in Sũmulis. Vnde ſi exponatur gratia alietatis, eſt falſa, & gratia pluralitatis eſt vera, dummodo capiatur vniuerſale pro per ſe ſignificato, & non pro denominato, quia tunc plura ſunt, quàm quinque, prædicabilia: nam decem ſunt prædicamẽta, quorũ quodlibet eſt vniuerſale. Et aduerte, ꝙ debet ſic exponi, tantum ſunt quinque intentiones vniuerſalium ſpecie diſtinctæ, ſub quibus omnes intentiones vniuerſalium continentur, & non ſunt plures quàm quinque. Et ſi quis dicat, iſta eſt vera, tantum ſunt duo vniuerſalia; ergo iſta eſt falſa ſunt quinque vniuerſalia; & vltra, iſta eſt falſa: quinq; ſunt vniuerſalia; ergo iſta erit falſa, tantum quinque ſunt uniuerſalia: quia ſi vna exponentium ſit falſa, expoſita erit falſa, ſaltem ſi exponatur copulatiue. G Et ꝙ iſta ſit vera: tantum ſunt duo vniuerſalia, patet, quia eius totalis exponens eſt vera: ſic enim exponitur, aliqua, quæ ſunt duo, & non ſunt non duo, ſunt vniuerſalia. Item iſta eſt falſa, omnia vniuerſalia ſunt quinque: cum eius deſcendentes ſunt falſæ: ergo iſta eſt falſa, tãtum ſunt quinque vniuerſalia. Patet conſequentia: quia ſi excluſiua eſt vera, vniuerſalis de terminis tranſpoſitis eſt vera, & ſi falſa, falſa. Item termini iſtarum duarum propoſitionum, tantũ quinque ſunt vniuerſalia, & omnia vniuerſalia ſunt quinque, eodẽ modo ſupponunt: ergo ſi una eſt vera, reliqua erit vera. Ad primam rõnem, dr̃, ꝙ ſi iſta propoſitio, tantum ſunt duo vniuerſalia, ſit de ſubiecto excluſo, eſt vera: ſed ſi ſit excluſiua, ipſa eſt falſa. H Ad ſecundam dicitur, ꝙ propoſirio excluſiua, expoſita gratia pluralitatis, non infert vniuerſalẽ de terminis tranſpoſitis: ideo non ſequitur tantum quinque ſunt vniuerſalia, ergo omnia vniuerſalia ſunt quinq;: niſi caperetur ly omnia collectiue. Ad tertiam dicitur, quòd termini illarum propoſitionum non ſupponunt eodem modo: niſi ly omnis capiatur collectiuè: nam ſubiectum propoſitionis excluſiuè expoſitæ gratia pluralitatis ſupponit determinate, & prædicatum confuſe tantum, vt viſum eſt in Summulis. Aduerte etiam, ꝙ de numero vniuerſalium quædam prædicantur in quid, & quædam *pa. 17.*

Quĩq. ſunt vniuerſalia, q̃uo on telligitur.

Obiectio.

in

Google

A in quale: in quid ſunt duo, ſ. genus, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie: & ſpecies: quæ prædicatur de pluribus differentibus numero. Si in quale hoc eſt dupliciter, vel in quale eſſentiale, & ſic eſt differentia, vel accidentale: & hoc dupliciter, Vel conuertibiliter, & ſic eſt proprium: vel non conuertibiliter, & ſic eſt accidens.

An uniuerſale ſit gen⁹ ad quīque prædicabilia.

TERTIO ſciendum, quòd pro declaratione ſecundæ partis quæſtionis mouetur talis difficultas. Vtrum vniuerſale ſit genus ad quinque vniuerſalia. ſ. ad genus, ſpeciem, differentiam, proprium, & accidens.

Et arguitur, quòd nō: Vniuerſale non eſt vniuocū ad illa quinque: ergo non eſt genus ad illa: patet conſequentia: quia nihil
B eſt genus ad aliqua, niſi ſit vniuocum ad illa. Et antecedens probatur, quia nihil eſt vniuocum ad ſubſtantiam, & accidens: ſed ſic eſt quòd aliquod vniuerſale eſt ſubſtantia, vt hō: aliquod accidens, vt color: igitur, &c. Secundo ſic, nullum vniuerſale eſt genus ad iſta quinq; ergo vniuerſale non eſt genus ad quinque vniuerſalia. Antecedens patet inductiue: quia nec genus eſt genus ad quinq; vniuerſalia: nec ſpecies, nec dr̃ia, & ſic de alijs. Tertio ſic. Si vniuerſale eſſet genus ad quinque vniuerſalia; ſequeretur, quòd eſſet genus ad ſeipſum: conſequens eſt falſum, & impoſſibile. cōſequentia patet, quia eſſet genus ad omnia vniuerſalia, & ipſummet eſt vniuerſale: igit, &c.

Quarto ſic. Si vniuerſale eſſet genus ad quinque vniuerſalia: vel eſſet genus generaliſſimum, C
vel genus ſubalternum: non generaliſſimum: quia iam eſſent plura generaliſſima, quā decem: nec ſubalternum: quia genus ſubalternum debet cōtineri ſub aliquo genere generaliſſimo, ſed nō eſt aliquod generaliſſimum, ſub quo contineatur vniuerſale: igitur. Quinto ſic; Si vniuerſale eſſet genus ad quinque vniuerſalia ſequeretur, quòd genus, & differentia eſſent ſpecies vniuerſalis: & ſic ſpecies prædicaretur de genere, & differentia; quod eſt falſum: quia membra bonæ diuiſionis non poſſunt dē ſe inuicem prædicari, neque vna ſpecies videtur prædicari de alia. In oppoſitum arguitur; quia illud eſt genus, quod vniuoce, & in quid prædicatur dē D
pluribus differentibus ſpecie, ſed vniuerſale reſpectu quinque prædicabilium eſt huiuſmodi: igitur. Quod prædicetur vniuoce; patet, quia prædicatur vno nomine, & vna ratione dē ipſis. Quod prædicetur in quid, patet: quia ad interrogationem factam per quid de genere, & ſpecie conuenienter reſpondetur vniuerſale: igitur. Et quòd illa quinque differant ſpecie, patet: quia notum eſt quòd plus differunt genus, & ſpecies; quā genus, & genus: ſed genus, & genus differunt numero: ergo genus & ſpecies differunt plus quam numero, & non niſi ſpecie igitur, &c.

Vide 86 6 q. quoli.

Sed pro maiori declaratione ſupponitur, quòd vniuerſale poteſt capi dupliciter: Vno modo primæ intentionaliter, ſeu pro denominato, & ſic non eſt genus ad illas quinque intentio-

E nes. Alio modo capitur pro per ſe ſignificato, ſeu ſecundæ intentionaliter, & ſic eſt bene genus ad illas quinque intētiones. Et ſi quis dicat: uniuerſale pro per ſe ſignificato eſt una ſecunda intentio: ſed quælibet ſecunda intentio eſt vna numero: igitur non erit genus. Reſpondetur, quòd licet quælibet ſecunda intentio per ſe, vel per accidens ſit una numero; tamen a multis, ſeu ab aliquibus poteſt abſtrahi conceptus, qui erit genus, vel ſpecies; ſicut in primis intentionibus. ideo reſtat ſolue re rationes. Ad primam dicitur, quòd nullum vniuerſale captū pro per ſe ſignificato eſt ſubſtantia, vel accidens, ſed eſt ens rationis: ideo præſupponit vnum falſum: præſupponit etiam quod vniuerſale ſit genus ad vniuerſa-

Obiectio.

F lia capta pro denominato, quod eſt falſum. Ad ſecundam dicitur, quòd ibi eſt fallacia figuræ dictionis arguēdo a ſuppoſitione perſonali ad ſimplicem, nec ibi arguitur ab vniuerſali ad indefinitam, quia vniuerſalis, & ſua indefinita debent ſemper habere ſubiecta in eodem genere ſuppoſitionis, modo qñ dicitur, vniuerſale eſt genus, ly vniuerſale ſupponit ſimpliciter, ſicut in iſta: animal eſt genus, ſed in illa: nullum vniuerſale eſt genus, ſupponit confuſe & diſtributiue. Ad tertiam dicitur, negando conſequentiam, & ad probationē dr, quòd vniuerſale eſt bene vniuerſale, ſed non contentum ſub ipſo vniuerſali. Dr vlterius, quòd genus, quod eſt ſpecies ad uniuerſale pōt bñ denoīatiue pdicari de ipſo uniuerſali, quod eſt eiꝰ ſuperius, nec hoc eſt incōueniēs in iſtis ſecundis intentionibus.

Sc. ubi ſupra.

G Ad quartā dr, quòd eſt genus ſub alternū, & ad improbationem dr, quòd cōtinet ſub genere generaliſſimo. qđ eſt ſecunda intentio, ſeu ens rationis, quod eſt vnū generaliſſimum intentionale: ideo poteſt poni ordinatio in iſtis ſecundis intentionibus ſuo modo, ſicut in intētionibus primis: nec hoc vr̄ eſſe incōueniēs. Ad quintam dr, quòd omnes iſtę conceduntur: genus eſt ſpecies: ſpecies eſt ſpecies: differentia eſt ſpecies: & ſic de alijs; nec eſt inconueniens vnā ſpeciem denominatiue prædicari de alia. Vnde qñ dr, genus eſt ſpecies; ſpecies, ibi denominatiue prædicatur de gñe, ſicut in iſta, hō eſt ſpecies. Et ſi quis dicat; ergo idē denominatiue prædicabiť de ſeipſo: nā ſicut iſta eſt denoīatiua

Sc. in 4. d. 1. q. 2.

Idē in Sūmulis. c. 6. B.

H genus eſt ſpecies: ita iſta, ſpecies eſt ſpecies, cū ſpecies ſit ſpecies vniuerſalis, ſicut genus. Rñdeť, ꝙ iſtæ intētiones poſſunt capi dupliciter. Vno modo, ut quid, qñ ipſis aliquid attribuiť. Alio modo, vt modus, qñ attribuunť alijs: vnde qñ dicitur, genus eſt ſpecies, genus accipitur vt quid: quia eſt illud, cui attribuiť ſpecies, & ſpecies accipitur vt modus; q̄a attribuitur alteri: & tūc dico, quòd nō eſt incōueniens in iſtis intentionibus idē prædicari de ſeipſo denominatiue: dum modo in ſubiecto accipiatur, vt quid; & in prædicato, vt modus, vel econtra.

Sco. in 1. d. 2. q. 3 in reſpon. ſup ue ad 2. arg. principale.

QVARTO ſciendū, quòd circa textum incidit talis difficultas: Vtrum vniuerſale de quo loquitur Porphyrius; ſit ſubſtantia, vel accidens. Pro cuius declaratione ſupponitur, ꝙ Porphyrius

An uniuerſale ſit ſubſtantia uel accidēs.

phyrius

Digitized by Google

A phyrius principaliter intēdit loqui de vniuerſali pro per ſe ſignificato, quod non eſt, niſi vna ſecunda intentio, & ens rationis, & de tali ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima, vniuerſale, pro per ſe ſignificato, de quo intendit Porphyrius, non eſt ſubſtantia, nec accidēs, neque creatum, neque increatum: nam omnia iſta cōtinentur ſub ente reali, & diuidunt ipſum ens reale, & non ens in omni ſua communitate, ſed vniuerſale pro per ſe ſignificato, ſeu ſecundæ intētionaliter captum non continetur ſub ente reali: neque illæ ſecundæ intentiones diuidunt ens reale, ſed cōtinetur ſub ente rōnis, quod neque eſt creatū, neq; increatum: nō. n. eſt increatū, quia ſolus Deus eſt increatus: neque creatum, quia quod eſt creatū habet verum eſſe, quia creari eſt

Sc. q. 3. quotli. & in fi. ſextę quæ.

B de nihilo in effectu produci. i. in verum eſſe produci: modo iſtæ ſecundæ intentiones, non habent aliquod verū eſſe, ſed ſolum habent eſſe obiectiue in intellectu: quia ſecundæ intentiones non attribuuntur, niſi rebus cognitis, vt cognitæ ſunt: modo res cognitæ, vt cognitæ ſunt, non habent verum eſſe: ergo ſecundæ intentiones non poſſunt habere verū eſſe. Ideo ſequitur, quòd ſicut res, quę producuntur in eſſe cognito, nō producuntur productione reali: ſic etiam iſtę ſecundæ intentiones, quæ non ſunt, niſi reſpectus rationis, non producuntur productione reali, ſed ſolum productione rationis, ſeu ſecundū quid: quia opor tet illud, quod producitur ꝓductione reali, eſſe verum ens reale, cū ſit terminus productionis realis; ideo qñ innuitur ꝙ iſtæ ſecundæ intētiones cauſantur, debet intelligi capiēdo cauſari large, vt ſe extendit ad produci ſecundū quid. Ex iſto ſequitur ſicut dictū eſt prius. ꝙ iſtæ ſecūdę intentiones non ſunt proprie in aliquo ſubiectiue, neq; inhęſiue, niſi forte ſecundū quid, & improprie: neque habent eſſe proprie in primis, niſi denominatiue. i. denominãt ipſas primas intentiones. Et qñ dr̃, omne ens, vel eſt Deus, vel creatura, ſed iſtę ſecundæ intentiones non ſunt Deus: ergo ſunt creatura, & per conſequens ſubſtantia, vel accidens. Rñdeo ad maiorem, qñ dr̃ omne ens, vel eſt Deus, vel creatura, ibi accipitur ens pro ente reali, & non vt eſt commune enti reali, & enti rationis: quia tūc eſſet fallacia æquiuocationis, cū ens dicatur æquiuoce de ente reali, & de ente rationis. C D

Obiectio.

Et ſi quis dicat, iſtæ ſecundæ intentiones ſunt reſpectus rationis: ergo erunt accidens. Negatur conſequentia: quia nō oportet tale ens rationis; eſſe ſubſtantiã, vel accidēs. Et ſi iterū dicat, inter cōtradictoria non eſt dare mediū, ſed ens, & non ens contradicunt: ergo vniuerſale pro per ſe ſignificato erit ens, vel nō ens, ſed non eſt ens. ergo erit nō ens: & ultra erit nō ens; ergo erit nihil, & per conſequens ſciētia de uniuerſali erit de nihilo. Reſpondetur, quòd ens, & non ens contradicunt, capiendo ens pro ente reali, vt communiter accipitur; quia ſi caperetur pro ente, quod diuiditur in ens tale, & in ens rationis non eſſet contradictio, cum in æquiuocis nō ſit contradictio, & tunc conce-

E ditur,quod eſt non ens,& etiam quod eſt nihil, vt ly nihil conuertitur cum non ente,quod eſt contradictorium de ente reali: & iſta non habeo pro inconuenienti: immo in bona logica oportet iſta concedere: nec eſt mirum, nam multi concedunt, quod roſa non exiſtens, non eſt ſubſtantia, neque accidens, & quod non eſt ens: & tamen multi concedunt, quod de ipſa roſa non exiſtente ſit ſcientia.

Sc. 3. q. quotl. in prin.

Art. 2. An logicus poſſit decidere quæſtiones propoſitas, ſed non ſolutas, a Porphyrio.

DVBITATVR primo, Vtrum tres quæſtiones à quarum terminatione voluit ſe abſtinere Porphyrius: ſint terminabiles per habitũ logices. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quod prædictæ quæſtiones differunt inter ſe. Nam prima quæſtio, quærit vtrum vniuerſalia ſint in intellectu,id eſt,quęrit de eſſe ipſorum vniuerſaliũ, ſcilicet vbi habeant ſe.

F Secunda quærit de quidditate, ſiue entitate ipſorum vniuerſalium,ſcilicet vtrum ſint corporea, vel incorporea. Et tertia quærit, qualiter ſe habeant ad ſingularia .i. vtrum ſint ſeparata a ſingularibus, vel vtrum ſint in ſingularibus ſuis. Et aduerte,quod Porphyrius mouendo iſtas quæſtiones, mouet ſolum de generibus, & ſpeciebus, intelligendo tamen per illa alia vniuerſalia: de quibus codẽ mõ eſt dicendum. Et ſi quis quærat: quare Porphyrius illas mouet, cum tamen non ſoluat. Dicitur, quod hoc eſt propter tres cauſas; prima ne aliquis crederet, quod de vniuerſalibus non poſſunt moueri difficiles quæſtiones: Secunda eſt, vt reddat auditores attentos: Tertia eſt, ne videatur ignorare illas quæſtiones. G

Supponitur ſecundo, quod aliquem artificem terminare aliquas propoſitiones,nõ eſt aliud, quàm oſtendere veritatem illarum. Et poſſunt aliquæ quæſtiones oſtendi dupliciter. Vno modo Analyticè .i. demonſtratiue, & ſic ſolum illa ſcientia habet terminare illas quæſtiones demonſtratiue, & a priori, quæ conſtituuntur ex terminis, & paſſionibus, pertinentibus ad illam ſcientiam: vt logicus a priori, & demoſtratiue habet ſolum terminare quæſtiones logicales, conſtitutas ex terminis logicalibus; quorum terminorum ſignificationes non ignorat. Alio modo poſſunt quæſtiones terminari dialecticè, ſeu per rationes probabiles, & a poſteriori: H tunc reſpondetur, quod logicus non habet terminare illas tres quæſtiones a priori, & demonſtratiue: quia tales quærunt de generibus, & ſpeciebus pro denominato: quæ non habet conſiderare logicus, niſi ſecundario, pro quanto eis attribuuntur intentiones logicæ: ſed Metaphyſicus habet de illis conſiderare: ideo talis habet terminare illas quæſtiones Analyticè & a priori: logicus tamen probabiliter, & Dialecticè poteſt terminare illas quæſtiones cum ipſe habeat viam ad omnia principia methodorum, & per ipſam poſſumus inquirere de principijs vniuſcuiuſque ſcientiæ. Aduerte finaliter, quod tales quæſtiones mouentur de vniuerſalibus pro denominato, & non de ipſis ſecundæ intentionaliter

A ter captis: quia de vniuerſalibus ſecundæ intentionaliter captis non eſt magnum dubium: nam vniuerſalia ſecundę intentionaliter capta, ſunt in intellectu, vel obiecto cognito, cum non ſint niſi ſecundæ intentiones. Vnde aliquid dicitur eſſe in intellectu tripliciter. Vno modo obiectiue. & ſic omne vniuerſale habet eſſe in intellectu. Vnde eſſe obiectiue in ĩtellectu, nõ eſt aliud, quàm illud, cognoſci ab intellectu. Alio modo aliquid dicitur eſſe in intellectu ſubiectiue, ſicut ſunt intellectiones, ſpecies intelligibiles, & ſcientiæ. Alio modo aliquid dicitur eſſe in intellectu: quia habet eſſe præciſe in conſiderato, ideſt, in obiecto cognito, vt cognito. Vnde nihil dicitur eſſe præciſe in conſiderato, vt conſiderato, niſi illa comparatio, qua vnum comparatur ad aliud per actũ comparantis, ſcilicet intellectus. Et ſic videt eſſe mens Scoti in quarto, quod ſecunda intentio non eſt, niſi comparatio, qua vnum obiectũ cognitum comparatur ad aliud, & talis comparatio, ſeu ſecunda intentio eſt in illo comparato, ſeu obiecto cognito, ſaltem denominatiue, vel quaſi ſubiectiue. Et aduerte, quod ad conſiderandum, & cognoſcendum tale ens rationis, ſeu ſecundas intentiones, oportet intellectum moueri a re ad extra. Ex quo ſequitur, quod ſi quis petat, vbi ſunt iſtę ſecundæ intentiones. Reſpõdetur, quod ſunt primario in cõſiderato .i. obiecto cognito comparato ad aliud, & ſecundario ſunt ſubiectiue in intellectu, ꝑ quanto ſecundario conſiderantur ab intellectu. Secundo dico,

Eſſe in intellectu tripliciter contingit.

B

diſt. 1. q. 2.

C quòd talia vniuerſalia non ſunt corporea, niſi capiatur incorporeum negatiue, vt tãtum valeat, ſicut non corporeum. Tertio dico, quòd talia vniuerſalia non ſunt in rebus ſingularibus, ſaltẽ ſecundum aliquod verum eſſe poſſunt, tamen bene eſſe in ſuis ſingularibus, ſicut ſuperius in ſuo inferiori.

Dvbitatvr ſecundo, vtrum vniuerſalia ſint ponenda in rerũ natura. Pro cuius ſolutione ſupponit primo, quòd de hoc dubio ſunt duæ opiniones. Prima eſt opinio nominaliũ, quæ ſtat in aliquibus dictis. Primum, omnis res eſt ſingularis, & nulla eſt communis in pluribus exiſtens, ſaltem, quæ ſit creata. Secundum dictum, omne vniuerſale eſt terminus communis, qa quicquid prædicatur eſt terminus, vniuerſale prædicatur: ergo vniuerſale eſt terminus. Tertiũ dictũ, ſicut triplex eſt terminus communis, ſcilicet mentalis vocalis, & ſcriptus: ita triplex eſt vniuerſale, ſcilicet mentale, vocale, & ſcriptum. Mentale eſt cõceptus vniuocè plurium repreſentatiuus, vocalis eſt terminus communis, vocalis & vniuocus: ſcriptum eſt terminus communis ſcriptus & vniuocus. Quartum dictum, aliquid poſſe dici vniuerſale, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo in eſſendo, ſic quod ſit realiter in pluribus, & ſic nullum eſt vniuerſale. Alio modo in ſignificando, nõ quod ſignificet aliquid commune, vel aliquã naturam cõem: ſed quia plura immediate ſingularia ſignificat: ſicut iſte terminus, hõ, de primario ſuo ſignato ſignat oẽs hoĩes mundi, & ſic ponenda

An vniuerſalia ſint in rerũ natura.

D

Ockã in. 1. d. 2. q. 8. & 9.

 ſunt

E ditur, quod eſt non ens, & etiam quod eſt nihil, vt ly nihil conuertitur cum non ente, quod eſt contradictorium de ente reali: & iſta non habeo pro inconuenienti: immo in bona logica oportet iſta concedere: nec eſt mirum, nam multi concedunt, quod roſa non exiſtens, non eſt ſubſtantia, neque accidens, & quod non eſt ens: & tamen multi concedunt, quod de ipſa roſa non exiſtente ſit ſcientia.

Sc. 3. q. quotl. in prin.

Art. 2. An logicus poſſit decidere quæſtiones propoſitas, ſed non ſolutas, a Porphyrio.

DVBITATVR primo, Vtrum tres quæſtiones a quarum terminatione voluit ſe abſtinere Porphyrius: ſint terminabiles per habitũ logices. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quod prædictæ quæſtiones differunt inter ſe. Nam prima quæſtio, quærit vtrum vniuerſalia ſint in intellectu, id eſt, quęrit de eſſe ipſorum vniuerſaliũ, ſcilicet vbi habeant ſe.

F Secunda quærit de quidditate, ſiue entitate ipſorum vniuerſalium, ſcilicet vtrum ſint corporea, vel incorporea. Et tertia quærit, qualiter ſe habeant ad ſingularia .i. vtrum ſint ſeparata a ſingularibus, vel vtrum ſint in ſingularibus ſuis. Et aduerte, quod Porphyrius mouendo iſtas quæſtiones, mouet ſolum de generibus, & ſpeciebus, intelligendo tamen per illa alia vniuerſalia: de quibus codẽ mõ eſt dicendum. Et ſi quis quærat: quare Porphyrius illas mouet, cum tamen non ſoluat. Dicitur, quod hoc eſt propter tres cauſas; prima ne aliquis crederet, quod de vniuerſalibus non poſſunt moueri difficiles quæſtiones: Secunda eſt, vt reddat auditores attentos: Tertia eſt, ne videatur ignorare illas quæſtiones. G

Supponitur ſecundo, quod aliquem artificem terminare aliquas propoſitiones, nõ eſt aliud, quàm oſtendere veritatem illarum. Et poſſunt aliquæ quæſtiones oſtendi dupliciter. Vno modo Analyticè .i. demonſtratiue, & ſic ſolum illa ſcientia habet terminare illas quæſtiones demonſtratiue, & a priori, quæ conſtituuntur ex terminis, & paſſionibus, pertinentibus ad illam ſcientiam: vt logicus a priori, & demoſtratiue habet ſolum terminare quæſtiones logicales, conſtitutas ex terminis logicalibus; quorum terminorum ſignificationes non ignorat. Alio modo poſſunt quæſtiones terminari dialecticè, ſeu per rationes probabiles, & a poſteriori: tunc reſpondetur, quod logicus non habet terminare illas tres quæſtiones a priori, & demonſtratiue: quia tales quærunt de generibus, & ſpeciebus pro denominato: quæ non habet conſiderare logicus, niſi ſecundario, pro quanto eis attribuuntur intentiones logicæ: ſed Metaphyſicus habet de illis conſiderare: ideo talis habet terminare illas quæſtiones Analyticè & a priori: logicus tamen probabiliter, & Dialecticè poteſt terminare illas quæſtiones cum ipſe habeat viam ad omnia principia methodorum, & per ipſam poſſumus inquirere de principijs vniuſcuiuſque ſcientiæ. Aduerte finaliter, quod tales quæſtiones mouentur de vniuerſalibus pro denominato, & non de ipſis ſecundæ intentionaliter H

tet

A ter captis: quia de vniuerſalibus ſecundæ intentionaliter captis non eſt magnum dubium: nam vniuerſalia ſecundę intentionaliter capta, ſunt in intellectu, vel obiecto cognito, cum non ſint niſi ſecundæ intentiones. Vnde aliquid dicitur eſſe in intellectu triplicìter. Vno modo obiectiue, & ſic omne vniuerſale habet eſſe in intellectu. Vnde eſſe obiectiue in ĩtellectu, nõ eſt aliud, quàm illud, cognoſci ab intellectu. Alio modo aliquid dicitur eſſe in intellectu ſubiectiue, ſicut ſunt intellectiones, ſpecies intelligibiles, & ſcientiæ. Alio modo aliquid dicitur eſſe in intellectu: quia habet eſſe præciſe in conſiderato, ideſt, in obiecto cognito, vt cognito. Vnde nihil dicitur eſſe præciſe in conſiderato, vt conſiderato, niſi illa comparatio, qua vnum comparatur ad aliud per actũ comparantis, ſcilicet intellectus. Et ſic videt eſſe mens Scoti in quarto, quod ſecunda intentio non eſt, niſi comparatio, qua vnum obiectũ cognitum comparatur ad aliud, & talis comparatio, ſeu ſecunda intentio eſt in illo comparato, ſeu obiecto cognito, ſaltem denominatiue, vel quaſi ſubiectiuè. Et aduerte, quod ad conſiderandum, & cognoſcendum tale ens rationis, ſeu ſecundas intentiones, oportet intellectum moueri a re ad extra. Ex quo ſequitur, quod ſi quis petat, vbi ſunt iſtę ſecundæ intentiones. Reſpõdetur, quod ſunt primario in cõſiderato. i. obiecto cognito comparato ad aliud, & ſecundario ſunt ſubiectiue in intellectu, ꝑ quanto ſecundario conſiderantur ab intellectu. Secundo dico, quòd talia vniuerſalia non ſunt corporea, niſi capiatur incorporeum negatiue, vt tãtum valeat, ſicut non corporeum. Tertio dico, quòd talia vniuerſalia non ſunt in rebus ſingularibus, ſaltẽ ſecundum aliquod verum eſſe poſſunt, tamen bene eſſe in ſuis ſingularibus, ſicut ſuperius in ſuo inferiori. C

Eſſe in intellectu tripliciter contingit.

B

diſt. 1. q. 2.

DVBITATVR ſecundo, vtrum vniuerſalia ſint ponenda in rerũ natura. Pro cuius ſolutione ſupponit primo, quòd de hoc dubio ſunt duæ opiniones. Prima eſt opinio nominaliũ, quæ ſtat in aliquibus dictis. Primum, omnis res eſt ſingularis, & nulla eſt communis in pluribus exiſtens, ſaltem, quæ ſit creata. Secundum dictum, omne vniuerſale eſt terminus communis, q̃a quicquid prædicatur eſt terminus, vniuerſale prædicatur: ergo vniuerſale eſt terminus. Tertiũ dictũ, ſicut triplex eſt terminus communis, ſcilicet mentalis vocalis, & ſcriptus: ita triplex eſt vniuerſale, ſcilicet mentale, vocale, & ſcriptum. Mentale eſt cõceptus vniuocè plurium repreſentatiuus, vocalis eſt terminus communis, vocalis & vniuocus: ſcriptum eſt terminus communis ſcriptus & vniuocus. Quartum dictum, aliquid poſſe dici vniuerſale, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo in eſſendo, ſic quod ſit realiter in pluribus, & ſic nullum eſt vniuerſale. Alio modo in ſignificando, nõ quod ſignificet aliquid commune, vel aliquã naturam cõem: ſed quia plura immediate ſingularia ſignificat: ſicut iſte terminus, hõ, de primario ſuo ſignato ſignat oẽs hoĩes mundi, & ſic ponenda D

An vniuerſalia ſint in rerũ natura

Ockã in. 1. d. 2. q. 8. & 9.

E ſunt vniuerſalia, & cũ hæc multa alia dicta ponunt, quæ in eorum libris poſſunt videri. Sed contra iſtam opinionẽ, quæ non videtur eſſe de mente Ariſtotelis arguitur auctoritatibus & rationibus. *Cap. 6.* Primo auctoritate Ariſtotelis ĩ primo Perihermenias, dicens, quod res vniuerſalis eſt, quæ nata eſt eſſe in pluribus: dicitur etiam, quòd vniuerſale eſt, quod natum eſt, eſſe in pluribus, & tamen hoc volunt negare. Secũda eſt ipſius Ariſtotelis in anteprædicamentis; *Cap. 2.* dicentis, quod ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur de ſubiecto, & in ſubiecto nullo ſunt, quæ tamen eſſent in ſubiecto, ſi vniuerſalia non eſſent niſi termini: quia ipſæ ſecundæ ſubſtantię ſunt vniuerſalia. Probatur etiam auctoritate Ariſtotelis. *Tex. c. 28.* 1. phyſico. dicentis: quòd F illud quod vere eſt, vt homo, diuiditur in aliquod quod vere eſt, vt animal, & bipes, ſed non diuiditur in aliquod animal ſingulare, igitur oportet ponere aliquid commune reale. Item auctoritate Anſelmi in epiſtola de incarnatione Verbi: dicentis, quod commouendi ſunt illi vtique noſtri temporis dialectici, qui non niſi flatum vocis vniuerſalia appellant, & multæ alię auctoritates poſſunt contra eos adduci, quæ ſucceſſiue in Ariſtotele videbuntur. Sed rationibus arguitur, contra eos probando, quòd in re ſit ponenda natura, vel res, quæ de ſe non eſt vna numero. Prima, ſecluſo omni actu intellectus plus conueniũt Socrates & Plato, quàm Socrates & Brunellus: ſed illud, in quo conueniũt, non eſt vnum numero & ſingulare: quia in nullo ſingulari cõueniunt: nec eſt terminus: G quia circumſcripto omni termino adhuc Socrates & Plato conueniunt. Item ſecundum philoſophum. 7. phyſicorũ *Tex. c. 29.* in ſpecie atoma, id eſt indiuiſibili per differentias formales fit cõparatio, & non in genere: quia genus non habet talem vnitatẽ: ergo ſpecies habebit aliam vnitatem, quàm genus, & ſic iam omnia non erunt ſingularia, & talis vnitas ſpeciei non eſt vnitas numeralis: quia in illa nõ fit comparatio. Item obiectum adęquatum potentiæ viſiuæ eſt aliquod vnum, & non vnitate numerali: quia vel eſſet hæc albedo, vel hæc nigredo, quod eſt falſum. Item animal diuiditur per rationale, & irrationale, ſed non eſt aliquod animal ſingulare, quod diuidatur, igitur &c. H

Scot. in 2. diſt. 3. q. 1. et in 7. metap. q. 13.

Relicta ergo iſta opinione tamquàm falſa, & non de mente Ariſtotelis, ponitur opinio Scoti, quæ ſtat in aliquibus dictis. Primum, vniuerſale capitur dupliciter. Vno modo ſecundæ intentionaliter, vt eſt vna ſecunda intentio, & ſic non eſt hic ad propoſitum. Alio modo capitur primæ intentionaliter, ſeu pro denominato, & hoc dupliciter. Primo pro denominato remoto, & ſic communiter dicitur, quòd eſt natura abſolute accepta, quemadmodum dicimus, quòd homo eſt vniuerſale, & de iſto etiam proprie non eſt hic ad propoſitum. Alio modo pro denominato propinquo, ſcilicet pro illo, quod dicitur actu vniuerſale. Et de iſto eſt vnum dubium, vtrum ſit ponendum in rerum natura, vel non. Secundum dictum, vniuerſale

A uerſale in actu, i. quod actu denominatur vniuerſale, eſt conceptus obiectualis ſeu obiectum cognitum, habens vnitatem indifferentem ſeu indeterminationem indeterminatione contraria, ſecundum quam ipſum idē eſt in potentia proxima, vt dicatur de quolibet ſuppoſito. Tertium dictum, ad hoc quod aliquid dicatur actu vniuerſale, oportet quod ſit unum in multis & de multis, non actu, ſed in potentia propinqua, ſic quod non ſibi repugnet dici de pluribus & eſſe in pluribus. Quartum dictum, nihil dicitur eſſe in potentia propinqua, vt dicatur de multis prædicatione dicente, hoc eſt hoc, ſecundum vnitatem præciſam, quam habet in re.

Quintum dictum, licet alicui
B exiſtenti in re non repugnet eſſe in alia re ab illa, in qua eſt illud, tamen non poteſt dici de quolibet eius inferiori prædicatione dicente, hoc eſt hoc. Sextum dictum: illud, quod dicitur ſic de multis prædicatione dicente hoc eſt hoc, ſeu quod dicitur vniuerſale actu, eſt vnum obiectū numero, ſeu habet unitatem numeralem obiecti: quia vnica intellectione cognoſcitur, & ſecundum illam indifferentiam ſeu indeterminationem contrariam dicitur eſſe in potentia propinqua ſeu prædicabile de quolibet ſingulari, dicente hoc eſt hoc. Septimum dictum, licet in re ſit aliquod commune, quod non eſt de ſe hoc, & cui nō repugnat eſſe hoc tale, tamen nō eſt vniuerſale in actu: quia deficit ſibi illa indifferentia ſeu indeterminatio contraria, ſecundum quam ipſum idem vniuerſale prę-
C dicabile eſt de pluribus aliqua identifica prædicatione dicente, hoc eſt hoc. Et ſi quis dicat, quæ eſt iſta indeterminatio, ſeu indifferentia. Dico, quod eſt indeterminatio contraria, qua hoc ſic eſt indeterminatum, vt vnica intellectione ſecundum conceptum quidditatiuum in ſit omni, & ſecundum talem indeterminationem contrariam tale obiectum eſt idem huic & illi. Et ſi quis petat, quæ eſt cauſa illius indeterminationis, qua obiectum habet eſſe completè vniuerſale in intellectu. Reſpondetur primo, quod intellectus agens, concurrens cum natura aliquo modo indeterminata ex ſe, eſt cauſa totalis illius indeterminationis pro quanto cauſat ſpeciem intelligibilem in intellectu poſſibili, quæ eſt repræſentatiua talis obiecti. Et ſi quis quærat, qua D
re intellectus agens, & natura faciūt talem indeterminationem. Reſpondetur, quòd intellectus agens eſt talis potentia, & natura eſt talis natura. Ex omnibus iſtis patet, quod non ſunt ponenda vniuerſalia in rerum natura quantum ad eſſe completum vniuerſalitatis, ſicut multi putant: quia nullum tale ponimus actu niſi per intellectum.

Sc. in 2, d.3.q.1.

DUBITATUR tertio, vtrum poſtquam non ſunt ponenda vniuerſalia in actu præter intellectum, ponendę ſunt naturę communes. Pro reſponſione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima: ſubſtantia materialis vt humanitas, equinitas, & lapideitas, non eſt de ſe una numero: quia intellectus non poſſet eam intelligere ſub oppoſito, nec ſub ratione repugnante ſibi, quod eſt fal-

An naturæ cō munes ponendæ ſint in actu.

E ſum. Ex quo ſequitur quod tali naturæ ſicut humanitati, quæ de ſe non eſt vna numero; non repugnat determinari per aliam differentiam indiuidualem ab illa, per quã determinatur: Pro quo aduerte, quod licet talis natura non ſit de ſe hæc & vna numero, tamen nunquam eſt, quin ſit vna numero denominatiuè & per accidens, puta per differentiam indiuidualem, ipſam ſic determinantem. Vnde aliquid dicitur eſſe vnum numero tripliciter. Vno modo per ſe primo ut ſunt differentiæ indiuiduales. Aliô modo per ſe, ſed non primo, vt indiuidua. Alio modo denominatiuè, & per accidens, ſicut ſunt tales naturæ communes; ſeu ſignificata formalia primaria terminorum communium. Vnde quilibet terminus communis in creaturis de ſignificato F primario ſignificat aliquid, quod de ſe non eſt hoc, ſed ſolum denominatiuè, & per accidens.

Vnum numero tripliciter

Et ſi quis dicat, ſi illa natura, ſicut humanitas, non eſt de ſe vna numero habebit aliam vnitatem. Reſpondetur, quod ex natura rei, & in re ponenda eſt aliqua vnitas minor vnitate numerali, quæ debet vocari vnitas naturæ ſecundum ſe, quæ eſt propria paſſio ipſius naturæ, quæ proprie non debet dici vnitas ſpecifica, neq. generica, quia tales vnitates non ſunt niſi per intellectum. Et ſi quis iterum dicat, nonne illa natura, quæ de ſe non eſt vna numero, eſt communis; Reſpondetur quod aliquid dicitur eſſe commune dupliciter. Vno modo per realẽ exiſtentiam, ſic quòd realiter exiſtat in pluribus: & ſic dico, quod in creaturis nihil eſt tale commune, nihil enim eſt in me, quod ſit in G Petro: ideo quando generatur Petrus, nihil eius in alio præfuit niſi forte eius materia. Alio modo aliquid dicitur commune per indifferentiam: quia quantum eſt de ſe ſibi non repugnat determinari per quancunque differentiam indiuidualem, etiã aliam ab illa, a qua determinatur, & ſic humanitas dicitur eo modo communis: quia quantum eſt de ſe ſibi non repugnat determinari per plures differentias indiuiduales. Non ponimus ergo naturas communes per realem exiſtentiam in multis, ſicut multi putant: immo quodlibet ſuppoſito habet ſuam propriam naturam, vt quilibet homo habet ſuam propriam humanitatem, quo corrupto, H corrumpitur eius humanitas.

Inſtantia.

Ideo fatua eſt illa imaginatio aliquorum ponentium, idem eſſe in inferno, & in paradiſo. Et licet ſint tot humanitates, quot ſunt homines: tamen tantum eſt vna ſpecies hominis, puta vnum obiectũ; quod denominatur ſpecies ab intellectu. Et ſi quis dicat, illi naturæ quantum eſt de ſe non repugnat determinari per aliam differẽtiam indiuidualem, concedo; ergo Deus poſſet facere, quòd determinaretur per aliam, & ſic poſſet facere, quod natura mea determinaretur per aliam differentiam indiuidualem: dico negando conſequentiam; quia eſt fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter: licet enim naturæ ſecundum quid, id eſt, quantum eſt de ſe non repugnet determinari per aliam differentiam indiuidualem,

Inſtantia.

A lem, tamen ſibi ſimpliciter repugnat, puta ex parte differentię indiuidualis identificatæ, ſibi realiter, per quam determinatur. Ex quo ſequitur, quod illa natura ex ſe nec eſt vna vnitate numerali, nec plures pluralitate ſibi oppoſita, nec vniuerſalis, nec particularis, licet tamen nunquam ſit ſine aliquo iſtorum: non tamen de ſe eſt aliquo iſtorum, ſed eſt prius natura quolibet iſtorum, & ſecundum iſtam prioritatem naturalem quod quid eſt eſt, & obiectum per ſe intellectus, & ſic conſideratur a metaphyſico & exprimitur per diffinitionem, & propoſitiones veræ primo modo ſunt veræ ratione quidditatis ſic acceptæ: quia nihil dicitur de quidditate

B primomodo, niſi quod eſſentialiter includitur in ea, ſecundum quod abſtrahit ab omni illo, quod eſt poſterius. Ex omnibus iſtis

Sc. in 2. d. 3. q. 1. ſequitur, quod tot ſunt humanitates, quot ſunt ſingularia hoīs: licet tñ non ſit niſi una ſpecies hominis. Sed contra hoc arguitur:

In libr. de unitate & uno. Primo auctoritate Boetij: dicentis, omne quod eſt, ideo eſt: quia vnum numero eſt. Dicit ēt Auicenna, quod illud, quod eſt ſeparatum ab intellectu eſt ſingulare. Reſpondetur, quod iſtę auctoritates nihil aliud probant, niſi quod oē, quod eſt, eſt ſingulare vel per ſe, vel denoīatiue, ſeu per accñs; vt humanitas, & aīalitas denominatiuè & realiter eſt vna numero, ſed nō per ſe, & ſic poſſunt ſolui oēs auctoritates, quæ vñr idē ſonare, quas accipiunt nominales. Rationes ēt eorū nihil concludūt, quia probant, quod non ſint ponenda vniuerſalia in rerum natura præter intellectū:

& hoc concedimus: Vel probāt, C
quod nulla ſit res, vel natura in pluribus, & hoc ēt coccedimus, quod nulla eſt res creata in pluribus, per realem exiſtentiam. Ex omnibus iſtis poſſunt faciliter ſolui aliæ qōnes Porphyrij. Prima in qua quæritur, vtrum uniuerſalia ſint corporea vel incorporea: nam vniuerſalia pro denominato propinquo propriè non ſunt corporea neq. incorporea, cum talia ſolum habeāt eſſe per intellectum, ſed vniuerſalia pro denominato remoto ſic ſe habeant, quod aliqua ſunt corporea, & aliqua incorporea, hoc eſt ipſum corpus. Vnde aliquid dicitur corporeum dupliciter. Vno modo actualiter, alio modo aptitudinaliter.

Corporeum & incorporeum dupliciter.

Actualiter, quod actu habet trinam dimenſionē. ſ. longitudinem, latitudinē, & profunditatem, & ſic omnis res, quę habet extenſionem, eſt corporea.

D Aptitudinaliter, quod natum eſt habere illam extenſionem. Et per contrarium aliqua dñr incorporea dupliciter. Vno modo, quia actu non habent extenſionem. Alio modo, quia non ſunt nata extendi. Et ſi quis dicat, de

Obiectio. ſubſtantia & de ente, quę ſunt vniuerſalia pro denoīato? Reſpōdetur, quod talia per ſe non ſunt corporea neq. incorporea, ſed ſolum permiſſiuè: quia inueniuntur in aliquibus corporeis: & in aliquibus incorporeis. Et per hoc faciliter ſoluitur tertia quæſtio, in qua quærit Porphyrius, vtrum uniuerſalia ſint in ſingularibus, vel ſeparata a ſingularibus. Reſpondetur, quod vniuerſalia capta pro denominato remoto, realiter ſunt in ſingularibus, cū ſint idē realiter cū

moto

E moto, realiter ſunt in ſingularibus, cum ſint idem realiter cum ipſis, tamen ex ſe non ſunt in ſingularibus, neq. extra ſingularia: ſed vniuerſalia pro denominato propinquo: puta pro illo, quod actu dicitur vniuerſale, quod habet ſolum eſſe per intellectum, non ſunt in ſingularibus neq. extra ſingularia, niſi forte ſecundum rationem, & intellectum. Quantum ad tertium ſit

Ar. 3. CONCLVSIO reſponſalis. Subiectum attributionis huius ſciẽtiæ eſt vniuerſale ſecundæ intentionaliter acceptum, attributum alicui limitato, vt eſt in potentia propinqua dici de pluribus, & eſſe in pluribus. Ad rationes. Ad primam dicitur, quod omnis ſcientia realis eſt de vniF uerſali capto pro denominato, ſed non capto ſecundę intentionaliter. Ad ſecundam dicitur negando minorem: quia vniuerſale habet paſſiones uniuerſales, quæ dicuntur propria denominatiuè. Et dico vltra, quod non eſt inconueniens, aliquid contentum ſub ſpecie, denominatiue, eſſe conuertibile cum genere: vt prædicabile, quod dicitur eſſe proprium denominatiuè, eſt conuertibile cum vniuerſali. Ad tertiam dicitur, ꝙ nec inquãtũ intentio, nec inquantum denominatiuum primæ intẽtionis eſt ſubiectum huius ſcientiæ, ſed inquantum vniuerſale, & ſub rõne vniuerſalitatis. Ad quartam dicitur, ꝙ vniuerſale comparatur ad hæc quinque vniuerſalia ſub ratione generis: quia prædicatur in quid de ipſis, & ipſa differunt ſpecie. Ad quintam patet ſolutio in primo articulo.

Videtur autem neq. genus, neque ſpecies ſimpliciter dici: genus enim dicitur & aliquorum &c. G

ISTA EST pars executiua huius libri: in qua Porphyrius determinat de quinque vniuerſalibus. Et diuiditur in duos tractatus partiales. In primo determinat de quinq. vniuerſalibus ſecundum ſe diffinitiuè & diuiſiuè: in ſecundo determinat de ipſis comparatiuè. Primus tractatus continet quinque capitula, ſecundum quod ſunt quinq. vniuerſalia. In primo capitulo determinat de genere. Et diuiditur in duas partes principales. In prima ponit tres acceptiones generis, ponendo iſtam concluſionem. Videtur autem neq. genus, neq. ſpecies ſimpliciter dici. i. uniuoce, ſed æquiuoce. Secundam partem huius concluſionis: ſcilicet de æquiuocatione & multiplicitate ſpeciei, relinquit Porphyrius vſq. ad ſequens capitulum. Et quod genus dicatur æquiuocè, probat ponendo tres acceptiones ipſius generis. Prima vero eſt, ſecundum quam genus dicitur collectio multorum quodammodo ſe habentium ad aliquid vnum, & ad ſe inuicem: vt collectio Romanorum dicitur genus iſto modo, propter affinitatem & habitudinem ad ſe inuicem, & ad vnum principium, ſcilicet ad Romulum, per quod collectio Romanorum ab omni alia collectione diſtinguitur. Secunda acceptio generis eſt, ſecundum quam genus dicitur vniuſcuiuſque generation H

Diuiſio huius trias.

nera-

A neratiõis principiũ ſiue ſit ab illo, qui genuerit, videlicet a patre, vel a loco, in quo quis genitus eſt, & de vtroq; dat Porphyrius duo exempla. Primũ de patre, vt, Oreſtem dicimus habere genus à Tantalo patre ſuo, ſecũdum, vt Hylum dicimus habere genus ab Hercule. Primum exẽplum de loco, vt Pindarum dicimus Thebanum genere: quia natus eſt Thebis: ſecundũ, vt Platonẽ dicimus Athenienſem genere, quia natus eſt Athenis. Qđ autem locus ſit genus, probat Porphyrius dicendo: Eſt enim patria principiũ generationis, quemadmodũ pater: deinde cõparat Porphyrius iſtas duas acceptiones ad inuicẽ: dicens, quòd ſecũda acceptio generis eſt prõpiſſima, ideſt perfectior, & magis vſitata, quàm prima: probat

B dupliciter. Primo: quia genus primo modo dictum cauſatur, & denominatur à genere ſecundo modo dicto, vt Romani, qui ſunt genus primo modo dictũ, deſcendunt & denominantur a Romulo, qui eſt genus ſecundo modo dictum: Romani enim dicuntur, qui ex genere Romuli deſcenderunt, & Cecropidæ, qui ex genere Cecropis. Secundo, quia genus ſecundo modo dictum eſt diſtinctiuum generis primo modo dicti: vna enim collectio genitorum diſtinguitur ab alia per principium illius collectionis, quod eſt genus ſecundo modo dictum, vt collectio Romanorum diſtinguitur per Romulum ab alijs collectionibus; namque nos diuidentes, & ab alijs ſeparantes, dicebamus omnem illam collectionem eſſe Romanorum genus.

C Tertia acceptio generis eſt, ſecũdum quam genus dicitur, cui ſupponitur ſpecies, ad ſimilitudinem duorum primorum modorum. Et primo ponit ſimilitudinem cum genere ſecundo modo dicto: quia ſicut genus ſecundo modo dictum, eſt principiũ multorum genitorum, ita & genus tertio modo dictum eſt principium multarum ſpecierum. Deinde ponit ſimilitudem cum genere primo modo dicto: nam ſicut genus primo modo dictum, importat collectionem multorum genitorum: ita genus tertio modo dictum continet multitudinem ſpecierum. In ſecunda parte principali huius capituli eligit Porphyrius acceptionem generis, de qua eſt hic ad propoſitum: dicens, quod

D cum genus dicatur multipliciter, ſcilicet prædictis tribus modis, de genere tamen tertio modo eſt hic ſermo apud philoſophos, quod ſic deſcribitur. Genus eſt, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo, quod quid. Pro cuius declaratione præmittit Porphyrius hanc diuiſionem. Eorũ quæ prædicantur, quędam prędicantur de vno ſolo, vt Socrates, & hic, & hæc, & hoc: alia prædicantur de pluribus, vt genera, ſpecies, differẽtiæ, propria, & accidentia, genus quidem vt animal; ſpecies vt homo, differentia, vt rationale, proprium vt riſibile, accidens vt album, nigrum. Deinde declarat Porphyrius dictam diffinitionem, per hoc enim, quod ponitur, prædicatur de pluribus, differt genus ab indiuiduo, quod de vno ſolo prædicatur, & differt à ſpecie per hoc

quòd

E quòd dicitur de pluribus diffe-rentibus ſpecie: ſpecies enim, vt homo, ſolum de indiuiduis prędicatur, à proprio differt, quia proprium de vna ſola ſpecie, & indiuiduis, quæ ſub ipſa ſunt, pdicatur, vt riſibile de homine, & indiuiduis eius, à differentia vero, & accidēte differt per hoc, quòd ipſa prædicantur in quale, genus vero in quid. Primam partem probat, quia per differentiam, & accidens conuenienter reſpondetur ad interrogationē, factam per quale, vt ſi quæratur qualis eſt homo, conuenienter reſpondetur, quòd eſt rationalis, & ſi quæratur qualis eſt curuus, conuenienter reſpondetur, niger: ideo prædicatur in quale. F Secundam partem probat, quia per genus conuenienter reſpondetur ad interrogationem, factā per quid de ſpecie, vt ſi quæratur, quid eſt homo, conuenienter reſpondetur, quod eſt animal. Ex iſtis concludit Porphyrius, quòd prædicta deſcriptio generis nihil ſuperfluum continet, nec diminutum, quare ipſa eſt bona.

An genus ſufficienter ſit diſtinctum, & definitum.

QVAERITVR; vtrum acceptiones generis, & diffinitiones generis ſint ſufficienter aſſignatæ. Arguitur primo contra primam partem: Nullius vniuoci ſūt plures acceptiones: ſed genus eſt vniuocum (aliàs non eſſet vniuerſale propriè dictum) ergo ipſius non ſunt plures acceptiones. Sed quod ſint inſufficienter aſſignatæ, probatur: quia philoſophus. 5. metaph. ponit plures acceptiones generis quàm tres: ergo. Secundo ſic, G contra primam diffinitionem: illud, quod continetur æqualiter cum altero ſub aliquo tertio, non supponitur illi alteri; ſed ſpecies continetur æqualiter cum genere ſub vniuerſali, cum ſit ſpecies vniuerſalis, vt dictum eſt, modo ſpecies eiuſdem generis ęqualiter continentur ſub genere: ergo. Tertio ſic: Prima diffinitio generis conuenit alijs à diffinito; ergo non eſt bona: Antecedens probatur quadrupliciter. Primo quia conuenit enti, quia enti ſupponitur ſpecies. Secundo, quia differentiæ etiam ſupponitur ſpecies. Tertio, quia diffinitioni ſupponitur ſpecies. Quarto, quia cęlo ſupponuntur omnes ſpecies iſtorū inferiorum, & tamen nullum H iſtorum eſt genus: ergo. Quartò; Si ſecunda diffinitio generis eſſet bene aſſignata, vel per eam diffiniretur intentio generis, vel res ſubiecta intentioni, vel aggregatum ex vtroque, non tertium; quia eſt ens per accidens, cuius non poteſt eſſe diffinitio; nec ſecundum: quia logicus nō habet diffinire primas intentiones, ſeu res ſubiectas: quia aliàs eſſet artifex realis, nec primum, 8. Metaph. 4. quia intentio generis non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, cum ſit ſpecies ſpecialiſſima. Item cum dicitur, genus eſt, quod prædicatur, ibi talis terminus, genus, cum ſit terminus cōcretiuus, debet ſupponere de vi logices pro re ſubiecta: ergo videtur, quòd res ſubiecta ibi diffiniatur. Quinto ſic, ſecunda diffinitio generis conuenit alijs à diffinito: nam conuenit enti; etiam non conuenit

omni

A omni cõtento ſub genere; cum ſpecies contineatur ſub genere, cui talis diffinitio non cõuenit. In oppoſitum arguitur auctoritate Porphyrij ponentis illas acceptiones generis, & diffinitiones. In quæſtione ſicut in alijs erunt tres articuli. Quantum ad primum:

Art. 1.

Generis duplex acceptio.

PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione acceptionum generis ſupponitur primo, quòd genus accipitur dupliciter. Vno modo generaliter, pro quodam communi ad tres acceptiones poſitas in textu: & ſic genus dicitur multipliciter ſeu æquiuocè de illis tribus acceptionibus. Alio modo capitur ſpecialiter, & hoc maxime pro tertio membro ſeu pro tertia acceptione generis, in qua dicitur; genus eſt, cui ſupponitur ſpecies, & ſic non eſt æquiuocum, ſed vniuocum. B Secundò ſupponitur, quòd ad genus primo modo dictum, tria requiruntur, primo ꝙ ſit collectio multorum; ſecundo ꝙ illa multa habeant habitudinem affinitatis ad inuicem, & aliquid vnum; id eſt ad vnum principiũ eorum: defectu cuius cumulus lapidum non dicitur genus primo modo: quia lapides non habent affinitatem ad inuicem, nec que ad vnum principium: tertio requiritur, ꝙ talis collectio diſtinguatur ab alijs generibus per ipſum. Ex quo ſequitur, ꝙ in genere primo modo dicto, reperiũtur tres reſpectus, ſeu tres habitudines: primus eſt reſpectus æquiparantiæ, qui eſt illorũ multorum ad inuicem; ſecundus eſt ſuprapõnis, qui eſt ipſius principij ad illa multa; tertius eſt ſuppoſitionis, qui eſt illorum multorum ad ipſum principiũ. Tertio ſupponitur, quòd ad hoc qđ C aliquid ſit genus ſecundo modo dictum, requiritur quod ſit principium effectiũum, vel conſeruatiuum illius geniti. Et notanter dicitur principiũ conſeruatiuum; nam locus non eſt principium productiuum rei genitę, licet bene ſit principium conſeruatiuum rei genitæ, ratione qualitatum, & influẽtiarum cęleſtium. Ex quo ſequitur: quod non accipitur locus pro ſuperficie corporis continentis rem locatam; ſed magis pro aggregato ex illa ſuperficie, & qualitatibus ſeu influentijs corporũ cęleſtium. Sequitur ſecundo, quod materia, & forma non debent ꝑpriè dici genus ſecundo modo, neq; etiam finis: cum non ſint principia effectiua. Tertio patet, quod tẽpus nõ eſt genus hoc D ſecundo modo: quia eſt magis cauſa corruptionis, quàm generationis, pro quanto duratio rei facit ipſam elongari a ſuo principio, & appropinquare ad finẽ ſuum. Quarto ſequitur ꝙ mater dicitur bene genus ſecundo modo: quia eſt principium actiuum generationis. Quarto ſupponitur, quod a Porphyrio præter acceptionem generis logici, ſolum enumerantur acceptiones generis, ad quarum ſimilitudinem ſumitur genus logicum: & quæ magis propinque faciunt ad eius cognitionem. Ex iſtis ſequitur, quod acceptiones generis ſunt ſufficienter aſſignatæ, & quod genus tertio modo dictum, eſt vniuocum: ſed genus commune ad tres acceptiones eſt æquiuocum, & tale non diffinitur.

Sc. in 3. d. 4. q. 1.

§ E-

E SECVNDO ſciendum, quòd pro declaratione primæ diffinitionis ponitur ſecundo hæc diſtinctio. Aliquid ſupponitur generi dupliciter. Vno modo directè, vt ſpecies, & indiuidua, & aliquid īdirectè, ſiue lateraliter, vt differentiæ. Directè adhuc dupliciter .ſ. mediatè, & immediatè: mediatè, vt ſunt indiuidua; immediatè vt ſpecies. Tūc dicitur, quod intellectus primæ diffinitionis generis eſt iſte: Genus eſt vniuerſale, cui directè, & immediatè ſupponitur ſpecies: licet enim differentia indirectè ſupponatur generi,, non tamen directè: licet etiam indiuiduum ſupponatnr generi mediatè, non tamen immediatè. Sed pro declaratione ſecundæ diffinitionis ſupponitur primo,

Supponi generi dupliciter.

F quòd hoc nomen, Quod, poteſt tripliciter ſumi. Vno modo relatiuè quemadmodum in diffinitione generis capitur. Alio modo indefinitè. Tertio modo interrogatiuè. Supponitur ſecundo, quòd hoc nomen, pluribus, poteſt capi dupliciter. Vno modo poſitiuè, & ſic idem eſt quòd multis, & ſic accipitur in diffinitione, quando dicitur: genus eſt, quod prædicatur de pluribus, ideſt, de multis. Alio modo comparatiuè, vt importat exceſſum: & ſic non capitur hic, quia tunc ſenſus eſſet, quòd genus prædicaretur de aliquibus differentibus plus quam ſpecie; vel de aliquibus, & non de tot quin de alijs. Tertio ſupponitur quòd hæc coniunctio, &, poteſt teneri dupliciter. Vno modo copulatiuè, alio modo expoſitiuè, vt idem eſt quòd, id eſt, & ſic capitur hic. Quarto ſupponitur, quòd iſte ablatiuus ſpecie, accipitur in diffinitione primè intentionaliter. Ex quo ſequitur, quòd diffinitio generis eſt data per additamentum, cum in ea ponatur aliquid, quòd non ſit de ratione generis intrinſeca. Ex iſtis dicitur, quòd intellectus ſecundæ diffinitionis eſt iſte: Genus eſt vniuerſale, quòd prædicatur: id eſt natum eſt prædicari prædicatione ſignata immediatè, & directè de pluribus. i de multis differentibus ſpecie in eo quòd quid. Et aduerte quòd iſtæ duæ diffinitiones diuerſimodè dantur de genere: prima datur de genere ſecundum quod eſt genus, & vt ſic dicit reſpectum ad ſpeciem: ſecunda datur de genere ſecundum quod eſt vniuerſale, & vt ſic reſpicit ſpeciem ſub ratione ſubijcibilis. Ex quo ſequitur

Quod, tripliciter capitur.

Pluribus, dupliciter.

Et, dupliciter tenet.

G

Ita enī eſt ī omnib⁹ diffinitionib⁹ relatiuorū & relatiuorū. *Sc. ī. 4. d. 1. q. 2. ī fin. de 3. pric.*

H quòd iſtæ duæ diffinitiones dantur de genere ſecundum diuerſas habitudines: non eſt autem inconueniens aliquam ſecundam intentionem ſecundum diuerſas habitudines habere duas diffinitiones ſaltem datas per additamentum.

TERTIO ſciendum, quòd circa prædictas diffinitiones incidunt aliquæ difficultates. Prima: an diffinitio generis data in ratione vniuerſalis ſit quidditatiua vel deſcriptiua. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quòd diffinitio quidditatiua eſt duplex: quædam eſt purè quidditatiua, cuius omnes partes pertinent ad quidditatem diffiniti, ſicut iſta: homo eſt animal rationale.

An diffinitio generis ſit quidditatiua.

Alia eſt quidditatiua data per additamentum, in qua additur

tur

E tur aliq̃d extrinſecũ diffinitio: & talibus diffinitionibus diffiniunť oẽs ſecũdæ intẽtiones; & ẽt omnia accidentia reſpectiua, & ẽt abſoluta: nã accidẽs abſolutum, ſiue in concreto, ſiue in abſtracto non põt diffiniri cõpletè, & diffinitione quietãte intellectũ, ſine termino ſuæ depẽdẽtiæ, q eſt ſubiectũ. Et ſi q̃s dicat habet genus & differẽtiã: cõcedo: & põt intelligi quantum ad quodlibet eius: nihil intelligendo de ſua depẽdẽtia, vel termino illius depẽdẽtiæ: cõcedo: ergo poteſt habere diffinitionem quidditatiuã, non datã per additamentum. R̃ndeo, ꝙ poteſt bene aſſignari aliqua ratio per eſſentialia, indicãs totam eſſentiam illius, ſed illa propriè non

Obiectio.

F eſſet diffinitio: quia non eſſet expreſſiua perfecti conceptus eius; neque quietatiua intellectus: Et aduerte ꝙ duplex eſt diffinitio purè quidditatiua: quædam eſt, cuius oẽs partes ꝑtinẽt ad quidditatẽ diffiniti, ſed non vt genus & differentia: vt diffinitiones generum generaliſſimorum, quæ dantur per ens, & modum intrinſecum ipſorũ. Alia eſt, quæ datur per genus & differentiam: & de illa communiter dicitur, quòd ſola ſpecies diffinitur: & ibi capitur ſpecies tam pro ſpecie ſpecialiſſima, quàm ſubalterna.

Diffinitio purè q̃dditatiua duplex

Ex. 7. Metap. 13.

Secundo ſupponitur quòd ad hoc quod aliquid ſit proprie diffinibile diffinitione quidditatiua: quinque conditiones requiruntur. Prima, quòd ſit ens poſitiuum: & per hoc excluduntur non entia, & etiam priuatiua. Secunda, ꝙ ſit ens per ſe vnũ: & per hoc excluduntur entia per accñs; vt hõ albus, hõ niger: q̃ non hñt ꝓpriè diffinitionẽ q̃dditatiuã. Tertia, ꝙ ſit ens reale. i. cui nõ repugnet hr̃e verum eſſe: & per hoc excluduntur entia rõnis: cuiuſmodi ſunt ſecundæ intẽtiones, quæ ſolum diffiniuntur diffinitione data ꝑ additamentum. Quarta, ꝙ ſit vniuerſale: & per hoc excluduntur omnia ſingularia: quorum dr̃iæ, nõ pñt dici quidditates: cum de rõne quidditatis ſit, q̃ ſit cõicabilis: Quinta, quòd ſit cõpoſitum. i. ꝙ nõ ſit ens ſimpliciter ſimplex: & per hoc excluduntur ſimpliciter ſimplicia: cuiuſmodi eſt ens, dr̃iæ vltimæ, & ẽt propriæ paſſiones. Ex his dr̃ primo, ꝙ diffinitio gñis data in rõne ꝑdicabilis, eſt quidditatiua data per additamentũ: quia in ea ponitur ille ablatiuus ſpecie, qui ſupponit pro fundamento correlatiui generis, quod nullo modo pertinet ad quidditatẽ generis. Ex quo ſequitur, ꝙ diffinitiones ſecundarum intẽtionum ſemper dantur per additamentũ. Et ſi quis dicat: Porphyrius dicit, ꝙ diffinitio generis eſt deſcriptiua: debet intelligi, non pure quidditatiua.

Vide Sc. in 4 d. 1. q. 2.

G

Corollaria.

H

QVARTO ſciendũ, ꝙ circa text. incidit vna difficultas: Quõ intelligitur, ꝙ gen⁹ prædicetur de pluribus differentibus ſpecie: & ꝙ genus ſaluatur in vna ſpecie. Et arguitur primo; ꝙ genus non prędicatur de plurib⁹ dr̃ibus ſpecie: iſta eſt falſa, genus de omni ſpecie prędicať; ergo iſta eſt falſa, genus ꝑdicať de pluribus differentibus ſpecie. Patet conſequentia: quia iſtę propoſitiones ſunt ſynonymæ: cũ fiat de eiſdem terminis, eodẽ

Genus quomodo prædicatur de pluribus differentibus ſpecie.

modo

E modo ſupponentibus. Reſpōdetur, ꝙ ille terminus de pluribus non tenetur comparatiuè, ſed poſitiuè, vt viſum eſt: & ly ſpecie non regiť de ly pluribus, ſed de ly differētibus. Et eſt regula, quòd qñ comparatiuus ponitur in oratione ſine ablatiuo; recto ab eo; tunc tenetur poſitiuè: iō ly ſpecie, regitur de ly differētibus. Et ſi quis dicat: ergo ſupponit confuſè & diſtributiuè: quia terminus rectus ab iſta dictione Differt, & Differens, ſupponit cōfuſè & diſtributiuè. Dř. ꝙ verū eſt, ſi regatur mediāte ꝑpoſitione a vel ab. Sed quo ad ſecūdam partem, in qua quærit. Vtrū gen⁹ poſſit ſaluari in vnica ſpecie? Reſpondeť ꝙ ſaluari in vnica ſpecie pōt tripliciter intelligi. Vno modo ſecūdū exiſtētiā. Alio modo ſecundū potentiam. F Tertio mō ſecundū aptitudinē. Secundū exiſtentiā dico, ꝙ genus pōt ſaluari in vnica ſpecie. Patet: quia deſtructis omnibus ſpeciebus, dempto homine, adhuc homo eſt aīal: & bñ ſequiť, homo eſt: ergo aīal eſt. Sed dubiū eſt, quid diceret Ariſt. vtrū oēs ſpecies poſſent deſtrui, dempta vna: cum ſint de integritate vniuerſi. De ſcđo dř, quòd gen⁹ ſcđm potentiā pōt ſaluari in vnica ſpecie: nā Deus poteſt facere, quòd oēs ſpecies deſtruātur, dempto homine: & tñ ibi erit aīal: ergo genus ſcđm po. etiam poteſt ſaluari in vnica ſpecie. De tertio dř quòd genus ſecundum aptitudinem non pōt ſaluari in vnica ſpecie, ſaltem terminatiuè: ſic quòd non ſit aptum natum eſſe in pluribus ſpecieb. nam in qualibet ſpecie de ſe natum eſt eſſe in pluribus, & prædicari de pluribus. Et diciť notanter terminatiuè: quia fundamentaliter talis aptitudo poteſt ſaluari in vnica ſpecie: cum animalitas, à qua non diſtinguitur talis aptitudo; poſſit ſaluari in vnica ſpecie: Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecūdum. G

Regula.

Genus an ſaluari poſſit ī vnica Specie.

Dubiū

DVBITATVR primo; vtrum hic diffiniatur intentio generis, ſiue res ſubiecta intentioni. Et arguitur primo, quòd diffiniatur genus pro denominato: quia illud hic diffinitur, quod prædicatur in quid de pluribus differentibus ſpecie, ſed res ſubiecta, ſeu genus pro denominato eſt huiuſmodi, vt patet de animali, quod prędicatur in quid de homine, & de boue: ergo hic diffinitur non intentio generis, ſed res ſubiectā. Secundo ſic: Illud, quod hic diffinitur, prædicatur dę pluribus differentibus ſpecie, ſed genus pro per ſe ſignificato non prædicatur de pluribus differētibus ſpecie, ſed ſolum differentibus numero: cum ſit ſpecies ſpecialiſſima vniuerſalis. Tertio ſic: Genus & ſpecies ſint ſpecies diſparatæ: ergo vnum non debet diffiniri per reliquum: cum vna ſpecies diſparata non diffiniatur per aliam. Confirmatio: quia totus proceſſus Porphyrij non videtur eſſe niſi de re, ſubiecta intentioni, vt patet ex ſuis exēplis. In oppoſitum arguitur primo ſic: illud diffinitur à logico, quod per ſe conſideratur ab eo, ſed res ſubiecta intentioni non conſideratur per ſe a logico, ſed ſolum per accidens: pro quanto ſibi attribuitur aliqua intentio. Secundo ſic: illud qđ diffinitur hic, debet eſſe vniuocum H

Arti. 2.

An intentio generis vel res ſubiecta deſiniatur.

Sc. q. 6. ſuper. d. quod intentio generis in colore & amica li non differūt niſi numero.

Sco. 1. d. 1. q. 2. in ſi. 2. princ.

cum

Digitized by Google

Sc. in 1. d. 23. Vid. Sc. in 1. d. 3. q. 2. d.

Vt eſſe diſtinctio Okam & Gregorij ponẽtiũ ſecundas intẽtiones eſſe conceptus ſignãtes alios cõceptus, rõne cuius huiuſmodi prædicatiões. ſ. gen. eſt. prædicatur &c. dicunt eſſe ſignate, quaſi ſignãtes. illa, q prædicatiõe exercita de pluribus, prædicãtur, ſed melius Scotus.

A cum: ſed nulla res ſubiecta intentioni generis eſt vniuoca ad omnia illa quæ dicuntur genus: igitur. Item ſi hic diffiniretur res ſubiecta intentioni: quæro de illa: vel eſſet animal, vel color, vel ſubſtantia, vel quantitas, & ſic de alijs: ſed nullum iſtorum eſt dicendum: quia qua ratione diceretur vnum, eadem ratione dicendum eſſet & reliquũ. Si dicas, ꝙ quodlibet iſtorum diffinitur. Probatur ꝙ non: quia, tunc diffinitum non eſſet conuertibile cum diffinitione, cum diffinitum non eſſet aliquid vnum, & tamen diffinitio eſſet vna. Pro ſolutione ponuntur aliqua dicta. Primum: hic diffinitur genus pro per ſe ſignificato concretiue deſignato: vt probant iſtæ rationes. Pro cuius declaratione dicitur ſecũdo, quòd genus poteſt accipi tripliciter, ſicut & alia concreta. ſ. pro per ſe ſignificato: vt eſt ſecunda intentio B cauſata per actũ comparatiuum intellectus. Secundo accipitur genus pro denominato, quod eſt prima intentio; vt animal, de quo verum eſt dicere quòd eſt genus. Tertio accipitur pro aggregato ex prima intentione & ſecunda. Et iſtæ acceptiones fiunt per intellectum; & iſtis duobus modis vltimis non accipitur ibi genus, ſed primo mõ: vbi tamẽ forte de rigore logices deberet accipi pro re ſubiecta, cum concreta de rigore logices ſupponant pro rebus ſubiectis: de hoc tamen dictum eſt in Summulis in capitulo de genere, quomodo virtute intellectus terminus pt ſtare pro ſuo formali ſignificato. Dicitur tertio, ꝙ prædicari

Iuſticẽ dũr cẽ fundamentales prædicationes.

C per ſe conuenit ſecundis intentionibus: &, per accidens rebus ſubiectis: quia prædicari eſt terminus ſecundæ intentionis, importans ſecũdam intentionem: ideo per ſe non poteſt dici de primis intentionibus; eſſe tamẽ per ſe conuenit primis intentionibus; & exercet illud in primis, quod prædicari ſignat in ſecundis. Ex quo ſequitur probabiliter, quòd nomina concreta ſecundæ intentionis reſpectu huius prædicati, prædicantur; ſupponunt pro denominato vel ſubiecto reſpectu huius, quod eſt eſſe.

Prædicatio dupl.

Pro cuius declaratione dicitur quarto, ꝙ prædicatio eſt duplex; ſcilicet exercita & ſignata. Exercita, quæ fit mediante iſto verbo, eſt: vt homo eſt animal. Signata, quæ fit mediantibus iſtis verbis, dicitur prædicatur, affirmatur, verificatur; vt cum dicitur; genus prædicatur de ſpecie; ſuperius affirmatur de ſuo inferiori. D Et aduerte, ꝙ prædicatio ſignata in intentionibus ſecundis non poteſt exerceri in eiſdem, niſi forte in his, quæ ſe habent ſicut ſuperius & inferius; vel vt ſubiectum, & propria paſſio; Primum patet, quia iſta prædicatio ſignata, genus prædicatur de ſpecie; male exercetur per iſtam, ſpecies eſt genua. Secundum patet; quia iſta: genus prædicatur de hoc genere: conuenienter exercetur per iſtam, hoc genus eſt genus: & iſta, prædicabile prædicatur de vniuerſali, per iſtam vniuerſale eſt prædicabile. Ex hoc infertur ꝙ prædicatio ſignata in intentionibus ſecundis deſperatis exercetur in primis, vt iſta, genus prædicat

E de ſpecie, exerceetur per iſtam, homo eſt animal. Secundo infertur, ꝙ à prædicatione ſignata in ſecundis intentionibus ad prædicationem exercitã in primis, non eſt conſequentia formalis: quia ſtat antecedens eſſe verum, conſequente exiſtente falſo: vt prædicabile prædicatur de vniuerſali eſt ſignata, & tamen non exercetuř in primis. His ſuppoſitis dicitur primo, ꝙ illud, quod hic diffinitur, non eſt res ſubiecta intentioni generis: vt probatum eſt. Secundo dicitur, quòd hic diffinitur intentio generis concretiuè deſignata: quia illud hic diffinitur, cui per ſe ineſt diffinitio: ſed hoc eſt tantum intentionis ſecundæ, eo ꝙ in diffinitione ponuntur prædicata intentionalia, quæ per ſe primo inſunt intentioni, & rei F ſubiectæ per accidens. Ideo dr̃ tertio, ꝙ res ſubiecta intentioni, eſt illud, in quo exercetur diffinitio intẽtionis. Ad rationes alterius opinionis. Ad primam dicitur, quòd res ſubiecta bene prædicatur in quid de ſpecie ꝓdicatione exercita: tñ genus bene poteſt prædicari prædicatione ſignata. Ad ſecundam dicit, ꝙ licet intentio generis, nõ prædicetur prædicatione exercita, niſi de differentibus numero: tñ prædicatione ſignata bene prædicatur de differentibus ſpecie. Ad tertiam dr̃: negando antecedens: nam in reſpectu vniuerſalium diſparatum bene poteſt diffiniri per ſuũ terminum, ſeu per fundamentum alterius diſparati: & hoc ſaltem diffinitione data per additamentum. Ad quartam dicitur, quòd proG ceſſus Porphyrij datur de manifeſtioribus nobis: ideo illa exemplificat per primas intentiones: non quia de ipſis dederint diffinitiones: ſed quia per eas exercentur, quæ per ſecundas intentiones imporantur.

Arti. 2. Genus eſt genus, an ſit concedendum.

DVBITATVR ſecundo, vtrum illa ſit concedenda, genus eſt genus: & verum de rigore ſermonis illæ debeant concedi: animal eſt genus, homo eſt ſpecies, rõnale eſt differentia. Ad primum, reſpondetur per diſtinctionem: quia hæc ꝓpoſitio, genus eſt genus, poteſt habere ſex ſenſus. Primus eſt, ſecundum quem ille terminus, genus, tenetur vtrobiq; pro denominato. Secundus eſt, ſecundum quem tenetur vtrobiq; ꝓ per ſe ſignificato. Tertius eſt, ſecundum quem genus in ſubiecto accipitur pro denomina- H to, & in prædicato pro per ſe ſignificato: & tunc talis eſt denominatiua, ſicut iſta, animal eſt genus. Quartus eſt, ſecundum quem genus a parte ſubiecti ſumitur pro per ſe ſignificato, & in prædicato pro denominato: & talis prædicatio eſt ſimilis huic, genus eſt animal. Quintus eſt, ſecundum quem genus vtrobique ſumitur pro per ſe ſignificato, ſed à parte ſubiecti ſumitur vt quid: & in prædicato, vt modus. Sextus eſt, ſecundum quem genus accipitur pro per ſe ſignificato, ſed in ſubiecto accipitur, vt modus, & in prædicato, vt quid. Ex iſtis ſequitur primo, ꝙ hæc propoſitio, genus eſt genus, in quatuor primis ſenſibus poteſt concedi. Dicitur ſecundo, ꝙ hæc propoſitio, genus eſt genus

A nus, in quinto, & ſexto ſenſibus eſt falſa: quia tunc denotatur, quòd genus pro per ſe ſignificato prædicatione exercita prædicetur de pluribus differentibus ſpecie: quod eſt falſum, cum ſit ſpecies ſpecialiſſima. Ad ſecundam partem dubij dicitur ab aliquibus, quòd tales propoſitiones, homo eſt ſpecies, animal eſt genus, ſunt diſtinguendæ penes ſecundum modum æquiuocationis: eo quòd ſubiecta earum poſſunt ſupponere perſonaliter, & ſimpliciter. Vnde dicunt quòd ſi ſupponant pro re ad extra, ſunt falſæ: ſed pro intentione animæ, ſeu conceptu animæ, ſunt veræ & ſupponunt materialiter. Alter tamen reſpondetur, quod tales propoſitiones ſunt ſimpliciter conce- B dendæ, ſecundum quòd ſubiecta earum ſupponunt ſimpliciter pro ſignificato adæquato ſecundum ſe capto termini communis. Vnde data eſt regula in Summulis; quòd terminus acceptus reſpectu prædicati, vel ſubiecti ponentis differentiam inter ſuperius, & inferius, ſupponit ſimpliciter pro ſignificato adæquato: ideo ſubiecta iſtarum propoſitionum ſupponunt ſimpliciter: neq; de rigore ſermonis ſunt diſtinguendæ: nam talia prædicata intentionalia faciunt ſubiecta ſupponere pro ſignificatis adæquatis: vt ſunt in potentia propinqua, vel remota de pluribus prædicari, vel non prædicari: & hoc virtute illius regulæ: talia ſunt ſubiecta, qualia permittuntur a prædicatis ſuis. Sed quæreret

Quæſitum. aliquis, qualiter ſupponit ſpecies in iſta, homo eſt ſpecies: ſimiliter genus in iſta propoſitione, animal eſt genus. C Reſpondetur communiter, quòd ſupponunt perſonaliter pro quibuſdam ſecundis intentionibus, concretiuè deſignatis. Sed contra hoc arguitur, concretum debet ſupponere pro ſignificato materiali: ſed iſti termini ſunt termini concretiui: igitur. Item, dicendo homo eſt pater, homo eſt albus: ibi prædicata ſupponunt pro ſignificato materiali. Item cuiuslibet propoſitionis affirmatiuæ veræ ſubiectum, & prædicatum debent ſupponere pro eodem: ergo etiam ibi ſupponunt pro eodem. Item ſi ſpecies ſupponere pro ſecunda intentione, concretiuè deſignata, iſta eſſet concedenda, homo eſt ſecunda intentio concretiuè deſignata: quia quando D aliquis terminus ſupponit pro aliquo ſub aliquo modo: tunc terminus illius, pro quo ſupponit, ſumptus cum illo modo verificatur de illo, de quo verificatur ille terminus: ſed ſpecies ſupponit pro ſecunda intentione concretiuè deſignata: ergo ſecunda intentio cum iſto modo concretiuè deſignata verificatur de illo, de quo verificatur ſpecies. Propter iſtas rationes dicunt aliqui, & magis logicaliter, & de rigore ſermonis, quod ſpecies ſupponit pro illo pro quo ſupponit ſubiectum, connotando illud ſubiectum habere talem ſecundum intentionem: ſicut dicendo, Petrus eſt albus: ly albus, ſupponit pro Petro, connotando ipſum habere albedinem. Ex iſto ſequitur q iſta vni- *Sc. in 1. d. 23. q.*

E termini ſunt concretiui, genus, ſpecies, differentia &c. Et ideo iſta non eſt concedenda de rigore, ſpecies eſt ſecunda intentio: niſi caperetur iſtud complexum, ſecunda intentio, concretiuè: ſed debet dici, ſpecies eſt vnum intentionale. Et quòd ſint concretiui, patet: quia nullus terminus abſtractiuè ſumptus videtur prædicari denominatiuè de aliquo ſubiecto: nunquam enim conceditur iſta, Petrus eſt albedo, Petrus eſt filiatio: ſimiliter iſtæ nunquam conceduntur, homo eſt ſpecies, animal eſt genus: ſi tales termini eſsent abſtracti: ideo neceſseſt, quòd ſint termini concretiui, & etiam ſint connotatiui.

De differẽtia indiuiduali. DVBITATVR tertio, Vtrum natura communis, quam ponimus communem per indifferentiam, & determinatam per differentiam indiuidualem: diſtinguatur realiter a differentia indiuiduali, per quam ſic determinatur, & contrahitur. Reſpondetur breuiter, quòd non: ſed ſunt idem realiter, licet formaliter diſtinguantur. In oppoſitum arguitur: quandocunque aliqua duo ſic ſe habent, quòd aliquid verè affirmatur de vno, & illud idem verè negatur de alio, illa diſtinguuntur realiter: ſed ſic eſt, quòd aliquid verè affirmatur de natura communi, & illud idem negatur de differentia indiuiduali: ergo illa diſtinguuntur realiter. Minor probatur: quia de natura communi affirmatur cõmunicabile, & idem negatur de differentia indiuiduali: quia iſta eſt vera, differentia indiuidualis non eſt communicabilis.

F *Vide Sc in 2. d 3. q. 6.*

Pro ſolutione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima: quæcunque diſtinctio alicuius res ſufficit ad hoc, quod de illo poſsit verificari contradictoria. Secunda propoſitio, quæcunq; diſtinctio ſufficit ad hoc, quod cõtradictoria non verificentur de eodem. Tertia propoſitio: ad hoc quòd contradictoria debeant verificari de eodem, requiritur quod verificentur de eodem ſingulari omnimoda identitate idem: & ideo poſset negari ſimpliciter maior. Sed contra hoc replicatur: inter contradictoria eſt æqualis repugnantia: ſed aliqua contradictoria includunt diſtinctionem realem aliquorum duorum: ergo, & omnia. Minor probatur: quia bene ſequitur, a eſt ens, & b eſt non ens: ergo a & b diſtinguuntur realiter: ergo etiã bene ſequitur, natura communis eſt communicabilis, differentia indiuidualis eſt non communicabilis: ergo natura communis, & differentia indiuidualis diſtinguuntur realiter. Reſpondetur, quod inter cõtradictoria eſt æqualis repugnãtia reſpectu alicuius ſingularis omnimoda idẽtitate idẽ: ſed non oportet quòd ſit æqualis repugnãtia reſpectu aliquorum ad inuicem, ſaltẽ in inferendo diſtinctionem illorũ. Tertio ſic: quãcunq; aliquod oppoſitũ dicitur de aliquo, ſiue per ſe, ſiue per accidens, reliquũ nõ pt de eodem verificari: ſed vnitas numeralis realiter conuenit naturæ: ergo eius oppoſitum videlicet communicabilis non conuenit ipſi naturæ, & per conſequens iſta eſt falſa, natura eſt communicabilis. Et ſi dicatur, ſingularitas ſeu vnitas numera-

G *Sc. in 4. q. 1.*

Quõ inter contradictoria ẽ diſtantia infinita: vide Sc. 4. q. 1.

H

Sc. vlti q. plog. ſolu it tale argu. art. 2. de theologia contingentiũ.

A meralis, & cõicabilitas non opponuntur, nec repugnant eidẽ. contra: ſi conſequentia ad aliqua antecedentia repugnant, & antecedentia repugnabunt, ſed bene ſequitur, hæc res eſt vna vnitate, minori vnitate numerali: ergo eſt multiplicabilis: vnde bene ſequitur, hæc res eſt vna vnitate numerali: ergo non eſt communicabilis: ergo ſequitur, quod vnitas minor vnitate numerali, & vnitas numeralis opponuntur. Reſpondetur, quod non ſequitur gratia formæ, hæc res eſt vna numero: ergo non eſt multiplicabilis: ſed bene ſequitur, hæc res eſt per ſe vna numero: ergo non eſt multiplicabilis. Etiam non eſt inconueniẽs oppoſita dici de aliquo: vnum per ſe, & aliud per accidens:

B quia tunc non ſunt oppoſita.

Scot in 2. diſt. 3.q.1.

Quarto ſic: natura communis multiplicatur ad multitudinem ſuppoſitorum, & determinatur per huiuſmodi differentias: ergo erunt tot ſpecies ſpecialiſſimæ hominis, quot erunt humanitates. Reſpondetur negando conſequentiam, & ratio eſt; quia licet natura ſecundum eius propriam vnitatem, quam habet in re, ſit communicabilis: tamen non eſt vniuerſale, neque ſpecies, ſed requiritur, quod ſit prędicabilis, & quod ſit ſub indifferentia quaſi contraria ad omnes alios conceptus, modo iſta non habet niſi in intellectu: igitur.

Non poteſt maior idẽtitas cõcludi ĩ concluſione extremorũ, quã ſit identitas eorum ad mediũ in præmiſſis. quæſ.5. quotli. art.1.

Quinto ſic: omnis natura communis eſt communicabilis, ſed differentia indiuidualis eſt natura communis: ergo differentia indiuidualis, eſt communicabilis. Reſpondetur, quod ſi maior ſit de omni, conſequentia eſt bona; ſed ſicut concluſio C eſt falſa, ita & maior, cum ſit ſenſus, de quocumque verum eſt dicere, quod eſt natura cõmunis, de illo verum eſt dicere, quod eſt communicabile, quod eſt falſum: poſſet etiam negari minor, & hoc ſi natura communis, & differentia indiuidualis accipiãtur abſtractiuè. Sexto ſic; bene ſequitur hoc eſt communicabile, demonſtrando per ly hoc, naturam communem, & hoc eſt differentia indiuidualis: ergo differẽtia indiuidualis eſt communicabilis. Cõſequentia patet per ſyllogiſmum expoſitorium. Reſpondetur, quod non eſt bonus ſyllogiſmus expoſitorius: quia a maiore ad vnam de omni, non eſt bona cõſequentia, quod tamen requiritur ad bonum ſyllogiſmum expoſitorium. Et hæc D de ſecundo artic. Quantum ad tertium ſit

CONCLVSIO reſponſalis: Acceptiones & diffinitiones generis ſunt ſufficienter aſſignatæ in textu, vt patet ex dictis in duobus articulis. Ad rationes ante oppoſitum quæſtionis. *Art. 3.* Ad primam dicitur, quòd licet genus tertio modo dictum ſiue acceptum ſit vniuocum, nõ tamen genus acceptum, vt eſt commune ad tres eius acceptiones: immo eſt ſic æquiuocum. Et ad illud, quod ſubiungitur, dicitur quòd Porphyrius noluit hic enumerare omnes acceptiones generis, ſed ſolum illas enumerat, ad quarum ſimilitudinem ſumitur genus logicum. Ad ſecundam dicitur, quod ſpecies in actu exercito nõ ſubiicitur generi, capto pro per ſe ſignificato, licet bene in actu

ſignato.

E ſignato. Ad tertiam dicitur negando antecedens, & ad primã probationem dicitur, quod differentię non ſupponuntur directè generi, ſed indirectè. Ad aliã probationem dicitur, quòd licet ſpecies ſupponatur illi diffinitioni tamquam contentum ſub ſuo diffinito; tamen denominatiuè, non tamquam inferius ſub ſuo ſuperiori. Ad quartam probationem dicitur, quòd omnia ſupponuntur cęlo ſuppoſitione locali, ſed non ſuppoſitione formali, & logicali, ſecundum quam ſpecies ſupponitur generi. Ad quam patet ſolutio in primo dubio Ad quintam dicitur negando antecedens; & ad primam probationem dicitur, quòd ens excluditur per primam particulam diffinitio-
F nis: quia non eſt vniuerſale, ſaltem propriè captum, neque pro per ſe ſignificato. Ad ſecundam probationem antecedentis dicitur, quòd bene concludit contra illos, qui ponunt primam intẽtionem diffiniri: nam ſi animal diffiniretur tali diffinitione, oportet, quòd talis diffinitio competeret cuilibet, contento ſub animali: quod eſt falſum.

Species autem dicitur quidem, & de vniuſcuiuſque forma ſecundum quam dictum eſt, Priami quidem ſpecies digna eſt imperio, &c.

ISTVD EST ſecundum capitulum huius tractatus, in quo Porphyrius determinat de ſecundo prædicabili, ſcilicet de G
ſpecie, & diuiditur in duas partes principales. In prima ponit acceptiones ipſius ſpeciei: in ſecunda eius diffinitiones. Primo igitur ponit duas acceptiones ſpeciei, dicens, quòd ſpecies primo dicitur vniuſcuiuſque forma, vel pulchritudo, ſecundum quam aliquis dicitur ſpecioſus ſecundum quem modum dictum eſt ab antiquis, quòd ſpecies Priami digna eſt imperio, & hoc modo capitur ſpecies ab Ariſt. primo ethicorum, cum dicit: Non omnino phœnix eſt, qui ſpecie turpiſſimus eſt, aut ſine prole. Secundo modo accipitur ſpecies, vt ponitur ſub aſſignato genere, id eſt determinato, & dat Porphyrius tria exempla. Primum eſt, vt homo eſt ſpecies anima- H
lis: Secundum, vt album, id eſt albedo eſt ſpecies coloris. Tertium, vt triangulus eſt ſpecies figuræ. Conſequenter remouet dubium: nam ſuperius genus diffinitum eſt per ſpeciem: ergo ſpecies non debet diffiniri per genus. Reſpondet Porphyrius, quòd genus, & ſpecies correlatiuè ſe habent: ideo poſſunt diffiniri per ſe inuicem: ideo oportet in vtrumq; rationibus vtriſque vti. In ſecunda parte ponit tres diffinitiones ſpeciei, ſecundo modo captæ quas poſtea declarabit. Prima eſt, ſpecies eſt, quæ ponitur ſub aſſignato genere: Secunda, ſpecies eſt, de qua genus prædicatur in eo, quod quid. Tertia eſt: quæ dicitur, ſpecies ſolum prædicatur de pluribus, & differentibus numero in eo quod quid. Et differt iſta diffinitio à duabus primis: quia ſolum conuenit ſpeciei ſpecialiſſi-

mæ.

Digitized by Google

A mæ: ſed aliæ duæ conueniunt tam ſpeciei ſpecialiſſimæ quam ſubalternæ. Deinde declarat iſtas diffinitiones, & primo primam, ponens talẽ concluſionẽ. In vnoquoq; prædicamẽto ſunt quædam generaliſſima.i.quoddã generaliſſimum: capiendo plura ſe pro ſingulari, & quædã ſpecialiſſima, & quædam intermedia. Pro declaratione ſupponitur, ꝙ generaliſſimum eſt, ſupra quod non eſt aliud ſuperueniens genus, & ſpecialiſſimum, poſt quod non eſt alia inferior ſpecies. Sed intermedia ſunt genera & ſpecies, ad aliud & ad aliud ſumpta id eſt comparata. Hoc ſuppoſito probat prædictam concluſionem duplici exẽplo: pro primo conſtituit ordinationem prædicamentalẽ ſubſtantiæ, dicens: ꝙ prædicta concluſio eſt manifeſta in prædicamento ſubſtantiæ:
B in quo ſubſtantia eſt genus, ſub quo ponitur corpus, ſub corpore corpus animatũ, ſub corpore animato aĩal, ſub animali aĩal rationale, ſub quo ponitur hõ, ſub hoĩe Socrates, & Plato, qui ſunt particulares homines. Et inter illa, ſubſtantia, eſt generaliſſimum: quia eſt genus, & nullius eſt ſpecies: homo vero ſpecialiſſimum: quia eſt ſpecies ſolum, & non poteſt eſſe genus. Corpus autem eſt ſpecies ſubſtantiæ, & genus corporis animati corpus animatum eſt ſpecies corporis, & genus animalis: animal eſt ſpecies corporis, & genus animalis rationalis: animal rationale eſt ſpecies animalis, & genus hominis: homo vero eſt ſpecies animalis rationalis, non autem eſt genus particularium hominum: quia omne, quod eſt proximum ante indiuidua, ſolum erit ſpecies, & non genus: C cum ſub ſe non habeat niſi indiuidua. Et ex his infert Porphyrius duo corollaria: Primum, ſicut ſubſtantia eſt genus generaliſſimum, eo quod ſupra eam nihil eſt, ſupple, quod ſit genus ad eam: ſic homo eſt ſpecies ſpecialiſſima, eo quod eſt ſpecies, poſt quam non eſt alia inferior ſpecies: quæ vero ſunt in medio.ſ. inter generaliſſimum & ſpecialiſſimum, ſunt ſpecies eorũ, quæ ſunt ſupra ipſa, & genera eorũ, quæ ſunt ſub ipſis. Secundum corollariũ quod intermedia hñt duas habitudines.ſ. vnam ad ſuperiora, ſecundum quam dicunt ſpecies eorum, & aliam ad poſteriora, ſecundum quam dñt genera eorum. Extrema vero habent tantum vnam habitudinẽ: quia generaliſſimum non habet habitudinem ad ſuperiora, quorum D ſit ſpecies, ſed habet habitudinem ad poſteriora, quorum tantum eſt genus: ſpecialiſſimum vero habet ſolum habitudinem ad ſuperiora, quorũ eſt ſpecies, non enim habet habitudinem ad poſteriora, quorũ ſit genus. Conſequenter ex omnibus prædictis colligit Porphyrius duas diffinitiones generaliſſimi, & tres ſpecialiſſimi, & vnam intermediorum. Prima: generaliſſimum eſt, quod cum ſit genus, nõ eſt ſpecies. Secunda eſt, ſupra quod non eſt aliud genus ſuperueniens. Prima diffinitio ſpecialiſſimi eſt, quod cum ſit ſpecies, non eſt genus. Secunda eſt, quod cum ſit ſpecies, nunquam diuiditur in ſpecies: Tertia eſt, quod de pluribus & differentibus numero in eo quod quid ſit prædicat.

E Intermedia verò ſunt genera, & ſpecies, ad aliud quidem, & ad aliud ſumpta. i. comparata. Deinde declarat Porphyrius exemplo naturali, & ciuili prædictam concluſionem, ſic: ſicut eſt in coordinatione ciuili, ita vr̃ eſſe in coordinatione prędicamentali, ſed in coordinatione ciuili aliquid eſt tm̃ pater, vt Iupiter: aliud vero tm̃ filius, vt Agamēnon: aliud vero pater, & filius, & Atrides, Pelopides, Tantalides; igitur proportionabiliter videtur eſſe in coordinatione prædicamentali. ſ. ꝙ in ea eſt aliquid tantũ genus generaliſſimum, & aliquid tm̃ ſpecies; & quædam vera genera & ſpecies, ſicut intermedia. Deinde ne aliquis credat eſſe omnino ſimile de coordinatione prædicamentali, & ciuili, ponit Porphyrius differen-
F tiam inter eas; nam in coordinatione ciuili contingit omnia reduci ad vnum primum. ſ. ad Iouem, qui eſt pater; ſed in coordinatione prædicamentali nõ ita eſt quòd omnia ad vnum primum, quod ſit genus, reducantur. Quod probat Porphyrius: quia maximè eſſet ens, ſed hoc non; quod probat dupliciter. Primo, quia ſecundũ Ariſt. ponũtur decem genera prima, quod non eſſet, ſi ens eſſet genus ipſorum. Secundo probat; quia oẽ genus eſt vniuocum ad ea, quorum eſt genus; ſed ens non eſt vniuocum ad decẽ prædicamẽta: ergo non eſt genus eorũ. Minorẽ probat dupliciter. Primo auctoritate Ari. dicẽtis: Si quis omnia entia vocet, æquiuoce, inquit, nuncupabit. Secundo probatur ratione; quia oẽ vniuocũ ad aliqua prædicatur de ipſis ſecundũ idẽ nomen & eãdẽ rõnẽ; G
ſed ens non prædicat de oĩbus ſecundũ idẽ nomen, neq; eãdẽ rõnẽ: ergo non eſt vniuocũ ad oĩa. Minorẽ probat dicendo, neque. n. eſt vnũ cõe genus oĩbus ens, nec oĩa eiuſdẽ generis ſunt ſecundũ vnũ genus ſupremum. Conſequenter determinat Porphyrius incidentaliter de numero gñaliſſimorũ, & ſpecialiſſimorũ: dicẽs, quòd decẽ ſunt generaliſſima: ſpecialiſſima verò ſunt ĩ numero certo, & determinato ſecundũ naturã, licet nobis indeterminanato; plures. n. ſpecies latent nos; ſed indiuidua ſunt infinita, & ab arte relinquenda. Ex quo infer duo corollaria. Primum eſt: deſcendentem per diuiſionẽ a generaliſſimis ad ſpecialiſſima, in ſpecialiſſimis iubet nos Plato quieſcere: quod probat dupliciter. Primo quia de- H
ſcenſus a generaliſſimis ad ſpecialiſſima fit per differentias formales, per quas non fit deſcenſus ſub ſpecie ad indiuidua: licet poſſit fieri deſcenſus per differentias indiuiduales, ſeu materiales. Secundo probat: quia indiuidua, quæ ſunt ſub ſpecie, ſunt infinita: modo infinita ſũt relinquenda ab arte. Secundum corollarium, aſcendentem a ſpecialiſſimis ad generaliſſima, neceſſe eſt ire per collectionem multorum in vnum. Secundam partem probat; quia aſcenſus à ſpecialiſſimis procedit a ſingularibus ad aliquid cõmune eis: modo commune eſt collectiuũ plurium in vnum: collectiuum enim multorum in vnam naturam ſpecies eſt, quod probat Porphyrius de hac ſpecie homo: participatione enim ſpe-

A ciei plures homines ſunt vnus homo. Sed quod deſcenſus fiat per ſingularia, patet, ſingulare enim ſemper eſt diminutum alicuius communis. Vnde ſingularia econtrario diuidunt, quod vnum eſt. Conſequenter Porphyrius declarat, ſecundam diffinitionem ſpeciei per tres propoſitiones. Prima: genere exiſtente vno, ſpecies ſunt multæ: q̃a diuiſio generis ſemper eſt in plures ſpecies. Secunda: genus ſemper de ſpecie prædicatur, & vniuerſaliter omnia ſuperiora de inferioribus. Tertia, ſpecies neque de genere ſibi proximo, neque de ſuperioribus prædicatur. Probatur, quia oportet æqua de æquis id eſt conuertibilia de conuertibilibus prædicari: et riſibile de homine, aut ma-
B iora de minoribus. i. ſuperiora de inferioribus, vt animal de homine: minora uero minime. id eſt inferiora de maioribus nunquam prædicantur: non enim dicimus, animal eſſe hominem, quemadmodum dicimus, hominem eſſe animal. Deinde declarat tertiam diffinitionem ſpeciei ſic, omnia ſuperiora de inferioribus prædicantur, ſpecies autem eſt ſuperius ad indiuidua: igitur de ipſis prædicatur. Maiorem declarat inductione & exẽplo. Vnde quia genus eſt ſuperius ad ſpeciem, & ex conſequenti ad indiuidua eius, de quibuſcunque prædicatur ſpecies, de illis prædicatur genus illius ſpeciei, & genus illius generis vſque ad generaliſſimum: vt ſi Socrates ſit homo, homo eſt animal, & animal erit ſubſtantia, & Socrates erit ſubſtantia, & ſic generaliſſimum de omnibus prædicatur. Ideo cõ-

ſequenter Porphyrius determinat de indiuiduo, primo notificans indiuiduum quoad prædicationem ſic. Indiuiduum eſt, q̃d prædicatur de vno ſolo particulari: vt Socrates, & hoc album, & hoc veniẽs, & Sophronici filius. C
Sc̃do notificat indiuiduum: quo ad denominationem & diſtinctionem dicẽs, quod indiuidua, dicuntur quoniam ex proprietatibus conſiſtit vnumquodq. eorum, quarũ collectio in alio nunquã eadẽ erit, vt proprietates Socrates nunquã in alio erunt. Illæ vero, quæ ſunt hoĩbus communibus, & quæ ſunt particularib. hominibus, in eiſdem, quæ ſunt homines, erunt eędem, puta, in particularibus hominibus. Conſequenter concludit ordinem eorum, quæ ſunt in recta linea prædicamentali: dicens, quod indiuiduum ponitur ſub ſpecie, & ſpe- D
cies ſub genere. Quod probat: q̃a omnis pars ponitur ſub ſuo toto: ſpecies autem eſt pars, ſupple ſubiectiua ipſius generis, igitur &c. Vnde dicit Porphyrius, quod ſpecies eſt totum & pars: pars reſpectu generis, & totum reſpectu indiuidui. Finaliter epilogat Porphyrius dicta in præſenti capitulo & in capitulo de genere, dicens, quod ſufficienter dictum eſt de genere, & ſpecie, & quid ſit generaliſſimum, & quid ſit ſpecialiſſimum, & quid intermedia.

An ſpecies recte ſit diſtincta & definita.

QVAERITVR vtrum acceptiones ſpeciei, & diffinitiones eius ſint ſufficienter a Porphyrio aſſignatæ. Et arguitur primo

primo

E primo quod non: quia tot modis dicitur vnum oppoſitorum: quot modis dicitur & reliquum ſed genus, & ſpecies opponuntur: igitur: ſicut ſunt tres acceptiones generis, erunt & tres acceptiões ſpeciei: ergo inſufficienter ſunt aſſignatæ, Secundo ſic: Vnius rei non ſunt plures diffinitiones ſed ſpecies eſt vna: igitur ipſius ſpeciei nõ ſunt plures diffinitiones.

Tertio ſic, probando quod tertia diffinitio ſpeciei non ſit bona: quia non conuenit omni cõtento ſub diffinito, nec ſoli diffinito: igitur &c. Prima pars patet, quia ſol, & phęnix ſunt ſpecies, & tamen non prædicantur de pluribus differentibus numero. Secunda pars patet: quia conuenit generi: animal enim prædicatur de pluribus differentibus numero. Quarto ſic: Genus & ſpecies ſunt correlatiua: ergo
F vnum debet poni in diffinitione alterius, vt patet in textu. Sed cum dicitur, ſpecies eſt, quod prædicatur de pluribus differentibus numero, non ponitur genus; igitur. Quinto ſic: Si iſta diffinitio eſſet bona, vel diffiniretur ſpecies pro denominato, vel pro per ſe ſignificato: nõ pro denominato, vt notum eſt, neque pro per ſe ſignificato: quia de ſpecie capta ſecundæ intentionaliter, prædicatur vniuerſale denominatiue, nam iſta eſt denominatiua, ſpecies eſt ſpecies: dummodo ſpecies capiatur in prædicato, vt modus, & in ſubiecto, vt quid: ergo etiam iſta erit denominatiua, ſpecies eſt uniuerſale: quia de quocunq. prædicatur inferius denominatiuè, & ſuperius. Item ſpecies non eſt prædicabile, ſed eſt ſubiicibile: cum ſupponatur generi: ergo G
hic male diffinitur per prædicari. In oppoſitum arguitur auctoritate Porphyrij in textu in quæſtione erũt tres art. ſicut in præcedentib. Quantum ad primum.

PRIMO ſciendum, quod Porphyrius non enumerat omnes acceptiones ſpeciei, ſed ſolum illam ciuilem, ad cuius ſimilitudinem ſumitur logica: quia ſicut ſpecies ciuilis, quæ eſt pulcritudo vel forma, terminat confuſionem corporis per debitam membrorum commenſurationem, & coloris proportionem; ita ſpecies logica terminat cõfuſionem generis, ſaltem ſi vtrunque pro denominato accipiatur. Et aduerte, quod ipſius ſpeciei tres ſunt diffinitiones, quarum prima ſic intelligitur. Species eſt, quæ ponitur ſub aſſignato genere. i. quæ directè, formaliter, & immediatè ponitur ſub determinato genere. Dicitur directè, propter differentias, quæ ponuntur lateraliter. Dicitur formaliter, propter partes totius in modo: cuiuſmodi ſunt, homo albus, homo niger: quæ non ponuntur formaliter ſub genere. Dicitur immediatè propter indiuidua, quę ſolum mediatè ponuntur ſub genere. Dicitur ſub determinato genere: quia vna ſpecies non poteſt poni niſi ſub vno genere proximo, niſi ſaltem æquiuoce caperetur: cuiuſmodi eſt corpus, quod æquiuoce ponitur ſub quantitate, & ſub ſubſtantia. Secunda diffinitio ſic intelligitur: Species eſt, de qua genus in eo quod quid ſit prædicatur idest de qua genus prædicatione ſignata in quid prędicatur, ſic quod ſignet illud quod prædi-

Arti. 1 (margin, beside "acceptiones ſpeciei, ſed ſolum il-")

H (margin, beside "to genere. i. quæ directè, forma-")

catione

Digitized by Google

A

catione eſſentiali, & exercita in quid prædicatur Et aduerte, qđ iſtę duæ primæ diffinitiones dātur tam de ſpecie ſpecialiſſima, quàm de ſpecie ſubalterna, & dantur de ſpecie, in quantū ſpecies eſt ſubijcibile, vel inferius reſpectu generis. Nam prima datur de ſpecie in ratione inferioratis. Secunda in rõne ſubijcibilis, & magis iſtæ duæ debent dici deſcriptiones, quàm diffinitiones. Tertia vero ſic intelligitur. Species eſt vniuerſale, quòd prędicatur ſolum de pluribus differentibus numero in eo, quod quid. Cuius particulæ ſatis ſunt claræ, per particulas diffinitionis generis: nam ibi ly pluribus capitur poſitiuè, & ly numero ſupponit determinatè pro indiuiduis captis pro denominato.

Scot. in 1. diſt. 8 q. 3. quod natura pluriſicetur in iſtis pluribus.

B

Sed aduerte, quòd illa particula ſolum, ſeu ille terminus ſolum, poteſt determinare ly prædicatur, vel ly numero, ſi ly prædicatur, tunc ſic exponitur, ſpecies eſt, quod prædicatur, & non ſubijcitur: quia regula eſt in Summulis, quod quando dictio excluſiua additur verbo, tunc excludit omne aliud verbū, & tūc illa diffinitio eſſet mala. Sed qñ determinat ly numero, ſic exponitur, ſpecies eſt, quę prædicatur de pluribus differentibus numero, & non de pluribus differentibus non numero, ſaltem in qd. Et aduerte, quòd iſta diffinitio datur de ſpecie, vt eſt vniuerſale, & eſt quidditatiua ſuo modo ſaltem data per additamentum, ſicut diffinitio generis.

SECVNDO ſciendum, quod circa textum incidit vna difficultas, quare eſt quòd genus diffinitur per ſpeciē, & ſpecies per genus. Pro ſolutione ſupponitur, quod ſpecies, & genus capta pro per ſe ſignificato, correlatiuè ſe habent ad inuicem, ideſt, vnum refertur ad aliud & econtra: Nam genus dicitur alicuius ſpeciei genus, & ſpecies alicuius generis ſpecies. Et dicitur capto pro per ſe ſignificato: quia ſi caperentur pro denominato, non ſe haberent correlatiuè, vt homo non dicitur correlatiuè ad animal. Secundo ſupponitur, quod relatiuum refertur ad ſuum correlatiuum, ſed non terminatur ad ipſum, ſed ad ſuum fundamentum, vt ſpecies refertur ad genus, ſed non terminatur ad genus, ſed ad fundamentum generis, puta ad animal, vel ad aliquid aliud huiuſmodi. Tertio ſupponitur, quòd vnum relatiuum non debet diffiniri per ſuum correlatiuum, ſed fundamentum ſui correlatiui: vel per terminum, ſupponentem pro eo, vt ſpecies non debet diffiniri per genus captum formaliter, ſed per terminum ſupponentem pro ſuo fundamēto. Similiter genus debet diffiniri per fundamentum ſpeciei: & non per ſpeciem captam ſecundæ intentionaliter: ideo genus poſitum in diffinitione ſpeciei, capitur pro denominato: & ſpecies in diffinitione generis etiam accipitur ꝓ denominato. Et ſi quis dicat. Porphyrius dixit in textu oppoſitum: quia dixit, quod neceſſe eſt in vtrorumque rationibus vtriſque vti. Dicitur, quòd Porphyrius non vult habere, quòd vnum relatiuum diffiniatur per ſuum correlatiuū, ſed per fundamentum ſui correlatiui: quia correlatiuum

C

Scot. in 1. diſt. 23. q. vnica.

Scot. in 1. diſt. 30. q. 1.

D

Obiectio.

non

E non eſt notius ſuo relatiuo. Etiã eſſet circulatio in diſſinitionib. relatiuorũ, & idem eſſet notius ſeipſo. Et ſi quis dicat, pater diſfinitur per filium, & econtra, vt pater eſt ens, habens filium, & filius eſt ens, habens patrem, & tamen illa ſe habent ſicut relatiuum, & correlatiuum. Dico, q͂d illę diſſinitiones non ſunt bonę, niſi termini correlatiuorum ſupponant pro ſuis denominatiuis. Sed oportet dicere, pater eſt animal, quod genuit aliud animal ſibi ſimile in ſpecie, cum eo exiſtens filius eſt animal: genitum ab alio animali eiuſdem ſpeciei, cum ipſo exiſtens.

Scot. in 3. diſt. 8. q. nu. 1.

An decẽ ſint genera generaliſſima &c.

Tertio ſciendum, quod ꝑ coordinationis declaratione prædicanti ſubſtantię ponuntur aliquæ difficultates. Prima, vtrũ iſta ſit vera, decem ſunt genera
F generaliſſima, & etiam iſta, ſubſtantia eſt genus generaliſſimũ. Pro ſolutione ſupponitur, quòd quando ſuperlatiuus ponitur ſine genitiuo: tunc talis propoſitio debet exponi per duas categoricas, quarum vna eſt affirmatiua, & alia negatiua, vt iſta decem ſunt generaliſſima, ſic exponitur, decem ſunt genera, & nulla ſunt generaliora. Etiam iſta, ſubſtantia eſt generaliſſimum, ſic exponitur; ſubſtantia eſt generalis, & nihil aliud eſt generalius: ideo de rigore tales propoſitiones non debent diſtingui, vt communiter diſtinguuntur; penes hoc, quod eſt ſuperlatiuũ teneri affirmatiuè. vel negatiuè; immo dicunt aliqui, quod tales propoſitiones non debent exponi: quia ſuperlatiuus in illis non tenetur ſuperlatiuè, ſed ſolũ poſitiuè, quia ſicut comparatiuus tenetur poſitiuè, quando ponit̃ G
ſine ablatiuo, vel genitiuo conſtructo ab ipſo, ita ſuperlatiuus tenetur poſitiuè, quando ponitur ſine genitiuo. Et ſi quis arguat probando, quod illæ propoſitiones ſunt falſæ. ſ. nulla ſunt generaliſſima, & ſubſtantia eſt genus generaliſſimũ: quia iſtæ ſunt falſæ. ſ. nulla ſunt generaliora decẽ prædicamentis, & nihil eſt generalius ſubſtantia: quæ ſunt duæ exponentes, cum iſta ſit vera, ens eſt generalius decẽ prædicamentis: ergo &c. Dico quod ens non eſt generalius; licet ſit bene cõmunius: ſed nõ ſequitur, eſt cõmunius; ergo eſt generalius. Nam ad hoc quod aliquid ſit generalius, oportet quod ſit genus: nam comparatiuus ꝓſupponit poſitiuum, vt in pluri- H
bus: ſed ens non eſt genus: igit. Secũda difficultas vtrum iſta ſit vera, lapis eſt animal. Et videtur, quod ſic: quia lapis eſt ſenſibilis: ergo eſt animal. Patet conſequentia, quia de quocumq; ꝓdicatur differentia, vel paſſio, de illo prædicatur ſpecies, vel ſubiectum: ſed ſenſibile eſt differentia animalis, vel propria paſſio: igitur. Reſpondetur, quod ſenſibile capitur dupliciter. Vno modo. vt idem eſt, quod aptũ natũ ſentire, & ſic eſt paſſio animalis, ſupplens tamen differentiam ipſius animalis nobis innominatam: & ſic lapis non eſt ſenſibilis. Alio modo idẽ eſt, ſicut aptũ natum ſentiri, & ſic lapis eſt bene ſenſibilis: ſed tũc non eſt paſſio adæquata, neque differentia animalis. Tertia difficultas, vtrum ſint aliquæ differentiæ primatiuæ, ſeu negatiuæ. Et vr̃ quod ſic: quia inanimatum, in corpo-

An iſta ſit vera lapis eſt animal.

An dentur differẽtiæ priuatiuæ, vel negatiuæ.

A corporeum, irrationale, ſunt differentiæ, & tamen ſunt negatiuæ: igitur. Reſpondetur, ꝙ talia complexa ſignificant quædam poſitiua, & differentias poſitiuas: quibus non ſunt nomina impoſita: ideo tenent locum nominum poſitiuorum. Et aduerte, ꝙ differentiæ diuidentes aliquod genus, ſunt ſemper extra quidditatem, & eſſentiam generis, quod diuidunt: ideo lateraliter ponuntur. Ex quo ſequitur, ꝙ licet iſtæ ſint neceſſariæ, animal eſt rationale, rationale eſt animal: tamen nulla illarum eſt per ſe, neque quidditatiua. Quarta difficultas, vtrum animal ſit genus ad animal rationale, & animal rationale genus hominis. Reſpondetur ꝙ non, immo animal rationale neque eſt genus, neque ſpecies, cum non importet conceptum per ſe vnum: B ſed Porphyrius ponebat oſtendendo errorem antiquorum paganorum. Quinta difficultas, vtrum bos, & aſinus differant quaſi in ſpecie? Et videtur; quia habent eaſdem differentias. ſ. irrationale: igitur, &c. Reſpondetur, ꝙ irrationale non eſt differentia adæquata bouis, neq; aſini: nam impoſſibile eſt, duas ſpecies habere eandem differentiã adæquatam. Et ſi quis petat, quæ ſunt ergo differentiæ bouis & aſini? Reſpondetur, quòd tales ſunt nobis innominatæ, quas circumloquimur per paſſiones ipſorum. Sed ſi quis petat, cuius ergo erit differentia adæquata, irrationale? Reſpon. quòd bruti: ita, videlicet, quòd aĩal diuiditur per rationale, & irrationale: rationale conſtituit hominem, irrationale conſtituit brutũ, quod eſt genus immediatum ad omnia alia irrationalia animalia. C Vel poteſt dici, ꝙ irrationale nõ eſt vna differentia, & fortè melius, ſed ſupplet nobis tot differẽtias, quot ſunt animalia irrationalia; quibus non ſunt nomina impoſita. Et quòd brutũ propriè non eſt genus; quia genus de prędicamento ſubſtantiæ nihil connotat, ſed brutum connotat: igitur. Ex quo ſequitur vnum corollarium in philoſophia, quòd anima ſenſitiua bouis, & anima ſenſitiua aſini; & ſic de alijs diſtinguuntur ſpecie, cũ illa differãt ſpecie. Sexta difficultas, vtrũ in ſpecie ſpecialiſſima ſit quieſcendum deſcendendo, ſic quòd ipſa non poſſit diuidi. Reſpondetur, quòd ſpecies ſpecialiſſima dicitur atoma. i. indiuiſibilis, ſupple per differentias formales: id eſt conſtitutiuas ſpecierum: tamen ipſa eſt bene diuiſibilis per D differentias indiuiduales, quæ conſtituunt indiuidua: & per quas indiuidua intrinſece ad inuicem diſtinguuntur.

QVARTO ſciendum pro declaratione diffinitionis indiuidui, ſupponitur, quòd indiuiduum accipitur dupliciter. Vno modo ſecundæ intentionaliter, ſcilicet pro ſecunda intentione attributa alicui, cui prædicatione exercita repugnat prædicari de pluribus vniuocè, & diuiſim, mediante copula non ampliata: cuiuſmodi eſt Socrates. Et ſic de indiuiduo capto ſecundæ intentionaliter ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima, iſta eſt concedenda, indiuiduum eſt ſpecies, ſicut iſta, homo eſt ſpecies: quia indiuiduum ſecundæ intentionaliter captũ, habet ſub ſe hoc indiui-

[Left margin:] ... in 4. ... 11. q. ... in ſo... ationi... us ra... onum ... ro pri... ia opi... ione ... ua nõ ... n fine.

Inſtan... ia.

[Right margin:] *An in ſpecialiſſimis ſit quieſcendũ.*

St. in 2. diſt. 3. q. 6.

E indiuiduum, & hoc indiuiduum, de quibus in quid prædicatur. Secunda iſta eſt concedenda, indiuiduum eſt vniuerſale. Et ſi quis dicat, ergo erunt plura vniuerſalia, quàm quinque. Negatur conſequentia, & ratio eſt: quia indiuiduum non eſt vniuerſale prædicatione quidditatiua, ſed ſolum denominatiua: ſicut iſta, homo eſt vniuerſale. Et ſi quis arguat contra primam propoſitionem: ſi indiuiduum ſit ſpecies, indiuiduum prædicabitur de pluribus differentibus numero: quia de quocunque prædicatur diffinitum, prædicatur, & diffinitio: ſed ſpecies prædicatur de indiuiduo: ergo, & eius diffinitio. Reſpondetur, quòd ſicut iſta eſt denominatiua, indiui-

Sc. in 1. d 2. q. 3. côcedit, ſimilē propōne ſingulare ē vniuerſale.

F duum eſt ſpecies: ita iſta, indiuiduum prædicatur de pluribus differentibus numero. Nam ſicut diffinitum dicitur de aliquo: ita, & diffinitio: ſed iſta eſt quidditatiua, ſaltem data per additamentum, Indiuiduum eſt, quòd prædicatur de vno ſolo, & per ly quod, intelligitur ens rationis. Alio modo accipitur primæ intentionaliter, ſeu pro denominato, quod cōmuniter ponitur eſſe triplex ſcilicet vagum, ex ſuppoſitione, & determinatum. Indiuiduum vagum eſt, quod ſingulariter importatur cum circumlocutione multarum circumſtantiarum, quas impoſſibile eſt in alio reperiri: & tali propriè non eſt nomen impoſitum. Vnde ſi, a, imponeretur ad ſignificandum Socratem, connotando ſuas circūſtantias, Socrates diceretur indiuiduum vagū, ſecundum ꝙ per, a, repræſentaretur. Sed indiuiduum ex ſuppo-

Indiuiduū triplex.

ſitione eſt, quod importatur per terminum, qui natus eſt ſupponere pro vno ſolo: vt Sophronici filius, ſol, Deus. Et aduerte, ꝙ tale indiuiduum ex ſuppoſitione non eſt indiuiduum: ideo nō ſequitur, eſt indiuiduum ex ſuppoſitione: ergo eſt indiuiduum: immo committitur fallacia ſecūdū qd ad dictū ſīpliciter. Sed indiuiduum determinatum eſt, quod importatur per terminū, qui ex vi ſuæ impoſitionis non eſt natus ſupponere pro pluribus vniuoce, & diuiſim, mediante copula non ampliata: vt Socrates, & Plato, & ſic de aliis.

G

DVBITATVR primo. Vtrum ens ſit aliquid commune vniuocum decem prædicamentis: Et videtur quod non: primo per Porph. allegantem Ariſt. dicentem: ꝙ ens dicitur æquiuoce: nā ſi quis omnia entia vocet, æquiuocè, inquit, nuncupabit: etiam ipſemet hic videtur dicere in textu. Item dicit Ariſ. 4. Meta. ꝙ ens dicitur de entibus, ſicut ſanum de ſanis: ſed ſanum dicitur de ſanis æquiuocè .ſ. de ſano in animali, in cibo, in vrina, & in dięta. Etiam dicit ibi, ꝙ accidentia ſunt entia, ſicut logici dicunt nō ens eſſe ens, & nō ſcibile eſſe ſcibile. Rationibus probatur: quia ſi ens eſſet vniuocū ad decem prædicamenta, determinaretur, & contraheretur ad ipſa decem prædicamenta: vel ergo per nihil, vel per aliquid, vel aliqua: non per nihil, vt notum eſt: nec per aliqua: quia vel illa aliqua eſſent entia, vel non: non eſt dicendum ſecundum, neque primum: quia tunc ſequeretur, quòd quodlibet prædicamentum eſſet bis ens: quia bis i-

Art. 2. Ens an ſit vniuocū decē prædicamentis.

H

clude-

A cluderet ens: quia includeret ens, quod dicitur de ipſis vniuocè, & illud, per quod contrahitur, quod eſt etiam ens. Item nihil eſt vniuocum ad illa, quæ continentur ſub extremis contradictorijs, ſed ſubſtantia, & accidens ſunt huiuſmodi: igitur, &c. Minor patet: nam ſubſtantia eſt ens per ſe; accidens non eſt ens per ſe. Item illa, quæ ſunt primò diuerſa, in nullo vniuoco cóueniunt, ſed decem prędicamenta ſunt huiuſmodi, igitur, &c. In oppoſitum eſt Scot. Pro cuius opinione ponuntur aliqua dicta. Primum, ens dicitur vniuocum ad decem prædicamenta, & ad Deum, & creaturam, importans cóceptum communem ipſis, alium a conceptibus ipſorum. Et hoc ſic probatur: omnis intellectus certus de vno: & dubius de duobus; in quibus ille conceptus quidditatiuè includitur, habet conceptum, de quo eſt certus, alium a conceptibus, de quibus eſt dubius; ſed intellectus eſt certus de aliquo, quòd ſit ens, dubitando vtrum ſit ſubſtantia, vel accidens; igitur habebit conceptum, de quo eſt certus, ſcilicet de ente, alium a conceptibus ſubſtantiæ, & accidentis, de quibus eſt dubius; ergo conceptus entis erit alius a conceptu ſubſtantiæ, & accidentis; quod non eſſet, ſi eſſet æquiuocum: quia æquiuocum non importat vnum aliquem conceptum, alium a ſuis æquiuocatis; ſed ſunt tot conceptus, quot ſunt æquiuocata. Item communiter conceditur, quòd ens, & non ens contradicunt: ergo ens eſt uniuocum: quia in

Sc. in 1. d. 3 q. 1. & 2. Achilles Scotiſtarū.

B

æquiuocis non eſt contradictio. Item iſta conſequentia communiter conceditur, homo eſt ſubſtantia; ergo homo eſt ens; quod tamen non eſſet, ſi ens eſſet ęquiuocum, ſed magis eſſet fallacia æquiuocationis. C Et aduerte, quòd omnis terminus vniuocus ad aliqua, ſemper importat aliquid commune ipſis; ideo ſi velimus videre, vtrū aliquid ſit vniuocum ad aliqua, videndum eſt, ſi illud importet aliquid commune illis; & ſi ſic, tunc eſt vniuocum illis; ſi non, eſt æquiuocum; modo ens importat conceptum communem Deo, & creaturæ, & decem prædicamentis, non communitate reali; ſed rationis, vt videbitur in Metaphyſica. quæſt. 1. vbi amplius tractabitur hæc materia; ideo pro nunc reſtat ſoluere auctoritates, & rationes ante oppoſitum. D Ad primam ipſius Porphyrij, dicitur primò, quòd malè allegat Ariſto. quia non inuenitur, vbi Ariſtot. dixerit illam propoſitionem; immo logicaliter poſſet retorqueri illa auctoritas contra eum; nam bene ſequitur, omnia entia æquiuocantur in ente; ergo ens eſt vniuocum: nam terminus diſtributus per ſignum vniuerſale, videtur importare conceptum communem ad illa, pro quibus diſtribuitur, ſed entia ibi diſtribuuntur pro omnibus entibus; ergo videtur, quòd importent conceptum ipſis communem. Et ad ipſum Porphy. poteſt ipſum quis negare, cum talia dicat contra Ariſtot. & ubi oppoſitum ipſius Ariſtotelis dicit, negandus eſt; cum non ſit tantæ auctoritatis ſicut Ari-

Sc. ub. ſupra 3. q.

E Ariſtoteles. Et ad auctoritatem Ariſt. di. 4 metaphy. cõceditur, quòd eſt aliquo modo ſimile. Eſt enim ſimile in hoc: quia ſicut omnia ſana habent ordinẽ ad ſanitatem animalis, ſic accidentia habent ordinem ad ſubſtantiam, tanquàm ad primum ens. Sed in hoc eſt diſſimile: q̃a ſanum dicitur de ſanis æquiuoce: puta de ſano in animali, cibo, vrina, & diæta: & ens dicitur de entibus vniuoce. Et aduerte etiam quod quando dicitur; accidentia non ſunt entia niſi quia entis: debet ſic intelligi: niſi q̃a ſunt diſpoſitiones ſubſtantiæ: & non vult negare, quin ſint vera entia, ſed vult dicere, quòd ſe habent ad ſubſtantiam. ſicut diſpoſitiones ſubſtantiæ. Aduerte vltra, quòd logici dicunt, non ens eſſe ens: non quidem ens ſimpli-
F citer, ſed ſecundum quid; quòd non eſt aliud quàm non ens: nõ concedunt non ens eſſe nõ ens: quod videtur concedere Ariſto, contra nominales, qui dicunt: ꝙ omnis propoſitio affirmatiua ẽ falſa, cuius ſubiectum pro nullo exiſtente ſupponit. Dicunt etiã logici: non ſcibile eſſe ſcibile ſecundum quid, quod non eſt ſcibile: ſicut ſunt cõtingentia ſiue propoſitiones contingentes.

Sc in 1. d. 8. q. 3

Ad rationes. Ad primam dicitur: quòd ens contrahitur in decem prædicamẽta per modos intrinſecos, & non per differentias, & tales non includunt formaliter, & quidditatiuè ens: q̃a ens non prædicatur in quid de paſſionibus differentijs, neque de talibus modo intrinſecis: & tamen non ſequitur, ꝙ illi modi ſint nihil: immo ſunt realiter ens: licet formaliter non ſit ens, neque non ens. Ad tertiam
G dicitur; ꝙ illa, quæ immediate; & totaliter continentur ſub extremis contradictionis; ſic preciſè ſint extrema contradictionis; non habent aliquem conceptum vniuocum ipſis; modo ſubſtantia, & accidens non ſunt huiuſmodi. Ad tertiam dicitur; ꝙ decem prædicamenta poſſunt dici diuerſa in realitate: quia non conueniunt in aliqua realitate potentiali, contrahibili ad ipſa; licet tamen conueniant in conceptu obiectuali entis.

An plures homines participatione ſpeciei ſunt vnus homo.

Dvbitatvr ſecundo vtrum iſta propoſitio debeat concedi participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo? Et videtur quòd non; q̃a bene ſequitur, participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo; ergo plures homines ſunt vnus homo. Patet conſequentia à parte in modo ad ſuum totum. Et
H vltra bene ſequitur, plures homines ſunt vnus homo; ergo vnus homo eſt plures homines, per conuerſionem ſimplicem: ſed iſta eſt falſa, vnus homo eſt plures homines; quia eius contradictoria eſt vera. ſ. nullus homo eſt plures homines. Et ſi q̃s dicat in prima conſequentia cõmittitur fallacia ſecũdum quid ad ſimpliciter: quia ly participatione ſpeciei diminuit ly vnus homo. Contra nullus terminus diminuit alium terminum, niſi ponatur in eadem parte cũ eo; ſed ly participatione ſpeciei, & ly vnus homo non ponuntur in eadem parte; igitur &c. Pro ſolutione ſupponitur, ꝙ ly vnus poteſt capi dupliciter. Vno modo categorematice, alio modo ſyncategorematice. Categore-

matice

A maticè adhuc dupliciter. Vno modo, vt eſt principium numeri prædicamentalis; quemadmodum dicitur, quòd numerus binarius componitur ex duabus vnitatibus: Alio modo, vt eſt paſſio entis, & ſecundum hoc communiter dicitur, quòd quælibet res hēt ſuam propriam vnitatem, qua intrinſece & formaliter dr̄ vna. Vñ cōiter ſcd̄m Ari.

1. Met. tex. cō. 8. & in de.

ponuntur quatuor modi vnius, ſcilicet vnum numero, vnū ſpecie, vnum gñe, & vnum proportione, ſeu analogia, de quibus alias videbitur in metaphyſica.

Li. 4. q. 1. ar. 2.

Sed ly vnus, captum ſyncategorematicè, valet tātum, ſicut quidam. & facit propoſitionem particularem; vt iſta eſt particularis, vnus homo currit; ſi ly vnus capiatur ſyncategorematicè: cuius contradictoria eſt iſta; nullus homo currit. Et aduerte, quòd

B ſi in iſta propoſitione, participatione ſpeciei plures hoēs ſunt vnus homo; capiatur ly vnus pro vno numero: illa eſſet ſimpliciter falſa: quia nullus eſt homo, qui ſit plures hoīes participatione ſpeciei, ſed ſi capiatur pro vna ſpecie, tunc eſt vera: & eſt ſenſus, plures hoīes ſunt vnus homo participatione ſpeciei. i. in participando ſpeciem: vel plures homines conueniunt in conceptu hominis, qui quantum de ſe eſt indeterminatus, & idem ad omnes homines. Et ad rationem factam dicitur, quòd cōmittitur fallacia ſecūdū quid ad dictū ſimpliciter. Et ad improbationē dicitur, quòd ly participatione ſpeciei, ſe tenet mentaliter a parte de ly vnus homo in mentali propoſitione: licet ſibi immediatè nō addatur.

Dvbitatvr tertio, Vtrū illud, quod eſt indiuiduum, ſit indiuiduum, & vnum numero per aliquod poſitiuum & intrinſecum ſibi: quod non eſt aliud, quærere, niſi per quid repugnat Socrati diuidi in plures partes ſubiectiuas: & per quid ſit vnus numero. Rñdetur breuiter, quòd indiuiduū, ſeu illud, quod eſt vnū numero, dicitur vnum numero per aliquod poſitiuum ſibi intrinſecum, & ſibi realiter identificatum, formaliter tamen diſtinctum: & illud vocatur differentia indiuidualis, per quam diſtinguitur a quolibet, quod non eſt ipſum: ita quòd ſi quis petat, Per quid Socrati repugnat diuidi in plures partes ſubiectiuas, ſeu per quid eſt indiuiduum, & vnū numero? Reſpondetur per ſuam differentiam indiuidualem; & per illam diſtinguitur a Platone; & per illam conſtituitur in eſſe indiuiduo; ſic quòd omnia

C Indiuiduum à quo habet indiuiſibilitatem.

Sco. in 4. di. 3. q. 6. in reſpon. q. i forma.

D indiuidua eiuſdem ſpeciei diſtinguuntur ad inuicem per ſuas differentias indiuiduales, Et hoc poteſt videri per auctoritatem Ari. dicentis; quòd omnis differentia differentium reducitur ad aliqua, quæ ſunt primō diuerſa; ſed Socrates & Plato ſunt differentia; ergo reducuntur ad aliqua, quæ ſunt primò diuerſa, id eſt in nullo quidditatiuè conuenientia; ſed illa non ſunt niſi differentiæ indiuiduales: ergo Socrates & Plato differunt illis differentijs indiuidualibus; ex quo ſequitur, quòd tales differentiæ ſunt ponendæ. Item Socrates differt à Platone, & cum eo conuenit: ergo oportet ponere aliquid per quod conueniunt, & aliquid per quod differunt; aliter idem

5. met. cap. de eodem.

E eſſet principium conuenientiæ & differentiæ reſpectu eiuſdem, quod eſt falſum: ſed illud per quod differunt, non poteſt eſſe niſi differentia indiuidualis: quia per naturam .ſ. per humanitatē non differunt, ſed magis conueniunt: nam humanitas quantū eſt de ſe, eſt indifferens ad omnes differentias indiuiduales: ergo &c. Ex quo ſequitur falſitas nominalium, dicentiū: ꝙ Socrates & Plato ſeipſis conueniunt, & ſeipſis differunt: niſi velint intelligere, ꝙ ſeipſis differunt, id eſt per aliquid intrinſecum ipſis: & ſic bene concederemus cū ipſis. Et ſi quis quærat, vtrum talis differentia indiuidualis, per quā repugnat Socrati diuidi in plures partes ſubiectiuas; & per quam eſt vnum numero: & per quam etiam natura eſt hæc, & vna numero, ſit materia, vel forma, vel totum compoſitum?

Latius Sc. in 2. di. 3. q. 6. ante ſo. arg. pro opinione.

F Reſpondetur quòd non eſt materia, nec forma, ſed realiter diſtincta ab ipſis: eſt tamen eadem realiter Socrati, diſtincta tū formaliter. vnde Socrēs metaphyſicè componitur ex duabus realitatibus: vna potentiali, quæ eſt humanitas: alia actuali, quæ eſt differentia indiuidualis: & ſic illa differētia indiuidualis poteſt vocari quædam realitas. Et ſi quis dicat: ſi Socrēs ſic cōponeretur metaphyſicè ex duabus realitatibus, ſequeretur ꝙ poſſet diffiniri per illas duas realitates. Reſpondetur, quòd ex talibus duabus realitatibus poterit conſtitui quædam notificatio ſeu ratio, notificans indiuiduum: ſed illa non vocabitur diffinitio proprie, cum differentia indiuidualis non ſit quidditas, cum non ſit communicabilis.

Inſtantia.

G Ex iſto ſequitur, quòd de ſingulari capto, vt eſt quoddam compoſitum ex realitate & realitate, eſt bene ſcientia: non tamen alia a ſcientia ſui ſuperioris: & de ipſo bene poteſt fieri demonſtratio, & hoc per diffinitionem ſuperioris, & non per propriam diffinitionem: quia de ipſo non eſt aliqua diffinitio quidditatiua, alia à ſuperiori: neque eſt aliqua paſſio primò demonſtrabilis de ipſo: ideo non eſt alia ſcientia à ſcientia ſuperioris.

De ſingulari quomodo eſt ſciētia.

Et ſi quis dicat, Socrates eſt vna res: ergo non habet plures realitates. Reſpondetur negando conſequentiam: quia cū vnitate rei ſtat bene multitudo realitatum.

Obiectio.

H Et ſi quis arguat: nō eſt tanta diſtinctio inter Socratem & Platonem, quanta inter ſuas differentias indiuiduales: ergo non diſtinguuntur per illas differentias: quia aliàs eſſet maior diſtinctio inter diſtinguē tia, quàm inter diſtincta. Antecedens patet: quia Socrēs & Plato conueniūt in conceptu quidditatiuo entis: & tamen differētiæ eorum non conueniunt in aliquo conceptu, qui dicatur quidditatiuè de ipſis. Reſpondetur, ꝙ aliqua æqualiter diſtingui, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo: quia æqualiter ſunt incompoſſibilia in aliquo: & ſic eſt tanta diſtinctio inter Socratem & Platonem, quanta inter ſuas differentias. Alio modo quantum ad hoc, quod eſt non conuenire in aliquo conceptu quidditatiue: & ſic non eſt tanta diſtinctio inter Socratem & Platonem, quanta inter ſuas differentias. Et ſi quis

Sc. vbi ſupra i ſo. arg. 1. q.

arguat,

A arguat, Socrates eſt vnum numero per ſuam materiam: ergo non per ſuam differentiam indiuidualem. Antecedens probatur per Ari. 5 Metaphyſicæ dicentem vnum numero ſunt, quorũ materia eſt vna. *Tex. cõ. 8.* Rñdetur, ꝙ materia accipiť dupliciter. Vno mõ pro altera parte cõpoſiti, cuiuſmodi eſt corpus, vel materia prima, ex qua cũ forma cõſtituitur vnũ tertiũ: & iſta vocať materia partis. Alio modo accipitur pro realitate contrahente ſeu determinante entitatẽ communicabilem ad eſſe incommunicabile: & iſta vocatur materia totius. *Sc. vbi ſupr. Et in 2. q. quotar.* Tunc dico quod auctoritas Ariſtot. intelligitur de materia totius, quæ non eſt niſi differentia indiuidualis, B & non de materia partis, & ſimiliter dicendum eſt de antecedente. *2. in de cla. conclusionis per rationẽ philoſophi.* Et per hoc ſoluuntur omnes auctoritates, quæ videntur dicere, materiam eſſe principium indiuiduationis. Si etiam ſint aliquæ auctoritates, quæ videantur dicere, quod aliqua accidentia ſicut quantitas, locus &c. ſint principium indiuiduationis; debent intelligi de principio extrinſeco, & non intrinſeco: quod non eſt aliud quàm differentia indiuidualis. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium articulum ſit

Arti. 3. CONCLVSIO reſponſalis, Acceptiones, & diffinitiones ſpeciei ſunt a Porphyrio ſufficienter aſſignatæ: vt patet ex primo articulo. Ad rationes ante oppoſitum quæſtionis. Ad primam dicitur, quod genus, & ſpecies non opponuntur ſecundum omnes ſuas acceptiones, ſed ſolum ſecundum tertiam, & ſecunda.

Ad ſecundam dicitur: ꝙ licet vnius rei, vnico modo acceptæ C non poſſint eſſe plures diffinitiones pure quidditatiuæ: tamen poſſunt eſſe diuerſæ diffinitiones datæ per additamentũ, quaſi deſcriptiuæ, & hoc ſecundum diuerſas habitudines illius rei. Ad tertiam negatur antecedẽs, & ad probationem primam dicitur, quod licet ſol, & phęnix, & ſimilia non poſſint prædicari de pluribus; hoc tamen non repugnat ipſis, ſed ſolum prouenit ex eo, quod eorum non ſunt plura ſuppoſita. Ad ſecundam probationem dicitur, quod genus bene prędicatur de pluribus differentibus numero, ſed non tantum, quemadmodũ ſpecies; ideò propriè in diffinitione ſpeciei intelligitur tantum, vel ſolum. D Ad quartam dicitur, ꝙ tertia diffinitio ſpeciei datur de ſpecie in ordine ad indiuidua, & non in ordine ad genus: ideo non oportet, quod in eius diffinitione ponatur genus, Ad quintam dicitur, quod illa diffinitio datur de ſpecie capta pro per ſe ſignificato, licet tamen iſtud nomen concretum ſpecies, poſſit ſupponere pro denominato, reſpectu huius quod eſt eſſe, quemadmodum dictum eſt in præcedenti quæſtione. Ad aliã dicitur quod licet ſpecies per reſpectum, quẽ habet ad genus, ſit ſubijcibile; eſt tamen prædicabile per reſpectum, quem habet ad indiuidua, modo ſpecies hic diffinitur per reſpectum ad indiuidua, & ad genus.

Differentia vera communiter proprie, & magis proprie.

Digitized by Google

E *dicitur. Communiter autem alterum ab altero differre dicitur &c.*

ISTVD EST tertium capitulum, in quo Porphyrius determinat de tertio prædicabili, ſcilicet de differentia: & diuiditur in duas partes. In prima determinat de ipſa differentia diuiſiuè; dicens quòd tres ſunt diuiſiones principales differentiæ: duæ minus principales, ſeu ſubdiuiſiones. Prima diuiſio eſt hæc: differentiarum alia communis, alia propria, alia magis propria. Differentia communis eſt, qua alterum differt ab altero alteritate quadam .i. diuerſitate accidentali, quocunque modo, vel a ſe, vel ab alio; vt Socrates differt a Platone alteritate quadam: vel
F ipſe Socrates ſenex differt à ſe puero: & ipſe aliquid faciens differt a ſeipſo quieſcente. Differentia propria eſt, qua alterum differt ab altero inſeparabili accidēte: vt Socrates ſimus differt ab aquila. Et ponit tria exempla de accidēte inſeparabili: vt naſi curuitas, cæcitas oculorum, & cicatrix, cum ex vulnere occaſuerit, id eſt indurata fuerit. Et dicitur tale accidens differētia propria, eo quòd ineſt per cauſam naturalem: vel quia nō eſt faciliter mobile. Differentia magis propria eſt, qua alterum differt ab altero differentia ſpecifica: vt homo differt ab equo rationalitate. Deinde infert vnum corollarium, in quo comparat membra dictæ diuiſionis ſecundum conuenientiam, & differentiam; dicens, ꝙ vniuerſaliter omnis differentia facit alteratum, id eſt facit differre eſſentialiter vel accidentaliter, ſeu facit rem aliter ſe habere, etiam cuicunque aduenerit: G
ſed illa, quæ eſt communis, & propria, faciunt alteratum, id eſt differre accidentaliter ſolū; ſed differentiæ magis propriç faciunt aliud, id eſt differre eſſentialiter, & vocantur ſpecificæ, quia conſtituunt ſpeciem. Deinde infert ſecundam diuiſionē differentiæ: dicens, ꝙ differētiarum aliæ faciunt aliud, id eſt differre eſſentialiter: & aliæ alteratum, id eſt differre accidentaliter, & ponit duas differentias inter membra huius diuiſionis. Prima: quia differentiæ facientes alteratum; dicuntur differentiæ ſimpliciter, id eſt ſine addito: ſed facientes aliud, dicuntur ſpecificæ: vt rationale aduenīēs animali, facit aliud, ſcilicet ſpeciem animalis: illa vero differentia, quæ eſt mouere, ſolum alteratum facit, id eſt differre accidentaliter a quieſcente. Secunda differentia: quia ſecundum differentias facientes aliud, ſiūt H
diuiſiones generum in species, & aſſignationes diffinitionum ſpecierum, quæ conſtituuntur ex genere, & differentia: ſed ſecundum eas, quæ ſolum faciunt alteratum, non ſiunt prædictæ: ſed ſolum alteratio, vel accidentalis permutatio, cum tales ſint accidentia. Deinde ponit tertiam diuiſionem, dicens; differentiarum aliæ ſunt ſeparabiles: vt mouere, quieſcere, ſanum eſſe, & ægrum eſſe. Aliæ ſunt inſeparabiles: vt aquilam vel ſimum eſſe, rationale, & irrationale. Deinde ponit ſubdiuiſionem huius membri, dicens: differentiarum inſeparabiliū quædam ſunt per ſe: vt rationale per

le per

A le per ſe ineſt homini, mortale, & ſuſceptibile diſciplinæ. Aliæ vero per accidens, vt aquilum, & ſimum eſſe. Et ponit duas differentias inter huius membra. Prima: differentiæ per ſe accipiuntur in ratione, id eſt in diffinitione, & faciunt aliud, ideſt diuerſitatem eſſentialem. Sed differentiæ per accidens, nec ponuntur in diffinitione quidditatiua, nec faciunt aliud, ſed alteratum ſolum. Secunda differentia: quia differentiæ per ſe non ſuſcipiunt magis, & minus, ſed bene differentiæ per accidens. Primam partem probat ſic, cuius eſſe non ſuſcipit magis neque minus: neque principia eſſendi: ſed eſſe ſpecificum non ſuſcipit magis neque minus: igitur nec genus, nec differentia, quæ ſunt principia eius. Minor patet: quia eſſe B vniuſcuiuſque vnum, & idem eſt, neque intenſionem, & remiſſionem ſuſcipiens. Secunda pars patet: quia aquilum eſſe, vel coloratum eſſe, aliquo modo intenditur, & remittitur. Deinde ponit ſubdiuiſionem differentiæ per ſe, dicens; differentiarum per ſe quædam ſunt diuiſiuæ generum, aliæ ſunt conſtitutiuæ ſpecierum: nam differentiarum, quæ ſunt per ſe, quędam ſunt, ſecundum quas diuidimus genera, aliæ ſunt ſecundum quas ea, quæ diuiſa ſunt, ſpecificantur, quod declarat per exempla, vt cum iſtæ differentiæ animatum, inanimatum, ſenſibile, inſenſibile, rationale, irrationale, mortale, & immortale ſint differentiæ per ſe, ea, quæ eſt animati, & ſenſibilis, eſt conſtitutiua ſubſtantiæ animalis.

Eſt enim animal ſubſtantia animata ſenſibilis. Illa vero, quæ C eſt mortalis & immortalis, rationalis & irrationalis, diuiſiua eſt animalis. Et generaliter illę differentiæ, quæ ſunt diuiſiuę generum; ſunt cõſtitutiuæ ſpecierum, vt animal diuiditur per rationale & irrationale, mortale & immortale, & illa, quæ eſt rationalis & mortalis, eſt conſtitutiua hominis: illa, quæ eſt rationalis & immortalis, Dei. Ex quo concludit Porphyrius, quòd eædem differentiæ ſunt conſtitutiuæ & diuiſiuæ reſpectu diuerſorum; ideo præſens diuiſio non datur per membra realiter diſtincta. Deinde ponit duas vtilitates differentiæ per ſe, dicens, quòd maximè opus eſt, his differentijs per ſe ad diuiſiones generum, & diffinitiones ſpecierum, ſed non his, quæ ſunt ſecundum accidens. In ſecunda D parte principali determinat Porphyrius de differentia magis propria diffinitiuè, ponens quinque diffinitiones eius. Prima; differentia eſt, qua abundat ſpecies a genere, vt homo abundat, ab animaliter rationale & mortale homo enim includit in ſua quidditate rationale, quod non includit animal; ideo dicit, quod animal nihil horum eſt, ſcilicet neque rationale, neque irrationale, licet enim omne animal ſit rationale, vel irrationale, tamen ſecundum ſe, ideſt quidditatiue, neque eſt rationale, neque irrationale. Deinde remouet dubium, quod conſurgit ex prædicta diffinitione; ſcilicet, vnde habet ſpecies differentiam, per quam abundat a genere, non enim habet a ſe, quia differentia

Scot. in 1. diſt. 2. q. 3. concedit ſimilem propoſitionem ſingulare eſt vniuerſale.

E conſtituit ſpeciem, nihil autem conſtituit ſeipſum: neq; a nihilo: quia ex nihilo non conſtituitur aliqua entitas poſitiua: neque à genere: quia tunc genus prius haberet eam, & ſic ſpecies non abundaret a genere per differentiam: quia qua ratione haberet vnam, & aliam: & ſic haberet oppoſita. Soluit Porphyrius, dicens: quòd genus habet omnes differentias poteſtate, actu vero nullam habet, ſpecies autem habet eam actu; & habet a genere, quam in poteſtate continet. Deinde ponit aliam diffinitionem differentiæ, quæ eſt hæc; Differentia eſt, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo, quod quale. Probat exemplo, vt rationale & mortale, quæ ſunt differentiæ, prædicantur de homine in quale, & non in quid: quod probat dupliciter. Primò a ſigno: illud prædicatur in quale, quod conuenienter reſpondetur ad interrogationem factam per quale: ſed differentia eſt huiuſmodi: quia ſicut nobis interrogatis, quid eſt homo, reſpondemus animal; ita nobis interrogatis: qualis eſt homo: reſpondemus, rationalis vel mortalis. Secundò probat à ſimili; quia ſtatua componitur ex ære tamquàm ex materia, & figura, tamquam ex forma; ſic homo componitur ex genere, tamquàm ex materia, & differentia, tamquam ex forma: ſed figura prædicatur de ſtatua in quale: ergo differentia prędicatur in quale. Inſuper ponit tertiam diffinitionem differentiæ, dicens: Differentia eſt, quod aptum natum eſt diuidere ea, quæ ſub eodem genere ſunt, vt rationale & irrationale diuidunt, id eſt diſtinguunt hominem, & equum, qui ſunt ſub eodem genere: puta ſub animali. Deinde ponit quartam diffinitionem differentiæ, dicens: quòd differentia eſt, qua differunt a ſe inuicem ſingula, id eſt ſingulæ ſpecies eiuſdem generis; quod probat: quia ſpecies non differunt ſecundum genus, immo in genere conueniũt. Nam ſumus animalia mortalia, & nos & irrationalia; ſed rationale nobis additum, ſeparat nos ab illis. Similiter nos, & dij ſumus rationales, ſed mortale additum nobis, diſtinguit nos ab illis. Deinde corrigit quartam diffinitionem dicens; quòd Peripatetici inferius ſpeculantes, dicunt, non quodlibet eorum, quæ diuidunt ea, quæ ſub genere ſunt, eſſe differentiam; ſed hoc, quod conducit, id eſt conſtituit ad eſſe, & eius, quod eſt eſſe, rei pars eſt, & illa eſt quinta diffinitio differentiæ. Quam ſic probat: quia aptum natum ad nauigandum diuidit hominem ab alijs animalibus: dicimus enim, quòd animalium alia ſunt apta nata ad nauigandum: alia vero non, & tamen aptum natum ad nauigandum non eſt differentia hominis, ſed proprium eius: nec eſt talis differentia, quales ſunt illæ, quæ ſpecificæ vocantur. Ex quo infert, quòd ſpecificæ differentiæ erunt quæcumque alte-

A ram faciunt ſpeciem, & quæcunque in eo quod quale prædicant. Ex quo infert finaliter, quod iſta, quæ dicta ſunt de differentiis, ſufficiunt.

An differentia ſit bene diuiſa & definita.

QVAERITVR vtrum diuiſiones differentiæ & quinque diffinitiones differentiæ magis propriæ ſint in textu bene aſſignatæ. Arguitur primò contra primam partem: Omnis diuiſio debet dari per oppoſita: ſed prima diuiſio non datur per oppoſita: igitur. Minor patet: quia vnum membrum ſequitur ad aliud: ſequitur enim bene, illa differunt propriè: ergo differunt communiter. Secundo ſic. Membra ſecundæ diuiſionis coincidunt:
B quia omnis differentia faciens aliud, etiam facit alteratum, etiam diſgregatiuum & congregatiuũ viſus faciunt propriè alteratum, & tamen cum hoc faciunt aliud: nam albedo & nigredo per has differentias eſſentialiter differunt. Item nigrum eſt differentia ſeparabilis reſpectu parietis, & inſeparabilis reſpectu corui. Tertio arguitur contra diffinitiones, primo ſic: Differentia nõ eſt diffinibilis: igitur. Anteceden
7. Metaph. tex. cõ. 14. dens patet: quia ſola ſpecies diffinitur, ſed differentia non eſt ſpecies: igitur. Quarto arguitur ſic contra primam diffinitionẽ: Illud, quod abundat alio, eſt in plus illo, ſed ſpecies non eſt in plus quam genus, immo econtra: ergo malè dicitur, quod differentia eſt, qua ſpecies abundat a genere. Quinto arguitur ſic: Secunda diffinitio non conuenit ſoli diffinito nec omni contento ſub diffinito: igitur. C Prima pars antecedentis patet: quia conuenit paſſionibus generum, etiam conuenit colorato: cum omnia illæ prædicentur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quale. Secunda pars patet: quia non conuenit differentiæ conſtitutiuę ſpeciei ſpecialiſſimæ, ſicut eſt rationale: nam rationale non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie. In oppoſitum eſt Porphy. in textu. In quæſtione erunt tres articuli ſicut in aliis.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quod prima diuiſio differentiæ, qua differentia diuiditur in communem, propriam, & magis propriam, non eſt diuiſio generis in ſpecies, ſed eſt diuiſio vocis in ſigni- D ficationes, ſeu æquiuoci in æquiuocata, ſecundum tamen illam æquiuocationem, ſecundum quam vox propriè vnum ſignificat, & tranſumptiuè ſignificat aliud. Nam differentia prius dicitur de differentia magis propria, & per quandam ſimilitudinem & tranſumptionem dicitur de differentia communi, & propria: licet tamen quo ad vulgares prius dicatur de differentia communi. Nam primo dicunt aliqua differre ſecundum differentiam communem; deinde ſecundum differentiam propriam: & poſt ſecundum differentiam magis propriam. Et debent accipi membra huius diuiſionis cũ præciſione: quia ipſa ſine præciſione ſumpta, non ſunt oppoſita, ſed vnum ſequitur ad alterũ. Aduerte, quod differentia non

E *Differētia vnde communis propria & magis propria.*

dicitur communis per prædicationem, quod ſit communis aliis differentiis, quia tunc non eſſet membrum oppoſitum: ſed dicitur communis in vſu communiter loquētium. Et aduerte, quod differentia non dicitur propria: quia inſit illi, quod facit differre, ſecundum aliquem modum proprii, ſed dicitur propria: quia facit differre propriè, vel quia eſt in vſu proprie loquentium ideſt philoſophorum. Et differentia dicitur magis propria, eo quod facit magis differre proprie: vel quia eſt in vſu magis proprie loquentium ſcilicet ſapientium, qui cognoſcunt differentias magis proprias rerum. Sed eſt paruum dubium, quomodo poteſt ſaluari exemplum Porphyrii, qui dicit, quod Socrates ſenex

Dubit.

F differt a ſeipſo puero, cum nihil differat a ſeipſo. Pro ſolutione aduerte, quod talis propoſitio poteſt capi dupliciter. Vno modo propriè, & ſic eſt falſa, & ſic exponitur Socrates ſenex eſt, & Socrates puer eſt, & Socrates ſenex nō eſt ipſe Socr. puer. Alio modo accipitur impropriè, & debet ſic exponi Socr. aliqualiter ſe habet, quando eſt puer: & non habet ſe taliter, quando eſt ſenex, ſicut ſe habet, quando eſt puer, & ſic eſt vera, & in illo ſenſu capit Porphyrius, nec valet iſta conſequētia, Socrates ſenex differt a ſeipſo puero: ergo Socrates differt a ſeipſo, ſed eſt fallacia ſecundum quid ad dictum ſimpliciter.

SECVNDO ſciendum, quod pro declaratione aliarum diuiſionum differentiæ ponuntur aliquæ ſuppoſitiones.

Prima: Differentia, quæ diuiditur in iſtis diuiſionibus, non facit 3. prædicabile, cum membra aliarum diuiſionum faciāt diuerſa prædicabilia. Nam differentia communis facit prædicabile accidentis, & etiam differentia propria, ſola autem differentia magis propria eſt, quę facit tertium prædicabile. Supponitur ſecundo, quòd alteratum capitur dupliciter. Vno modo propriè, & ſic tantum valet, ſicut faciens differre accidētaliter, & ſic capitur in 2. diuiſione. Alio modo capitur generaliter: vt tantum valet, ſicut faciēs rem aliter ſe habere, & ſic accipitur, cū dicitur, quod omnis differentia alteratum facit, id eſt facit rem aliter ſe habere, ſiue eſſentialiter, ſiue accidentaliter. Supponitur tertio, quod aliquid dicitur inſeparabile dupliciter. Vno modo ſimpliciter,

G *Suppoſitiones declarantes differētiæ diffinitiones.*

H quod nullo modo ab alio poteſt ſeparari, neque per potentiam diuinam, neque naturalem, & in illo modo accidentia reſpectiua dicuntur eſſe inſeparabilia, & ſic non capitur, quando dicitur, quod differentia propria facit differre accidente inſeparabili. Secundo modo aliquid dicitur inſeparabile ſecundum quid: hoc eſt per potentiam naturalem, quia faciliter non poteſt ſeparari per naturam. Et iſto modo capitur, cum dicitur, quòd differentia propria facit differre accidente inſeparabili. i. quod non per potentiam naturalem, neque faciliter poteſt ſeparari. Sed diceret aliquis, quomodo capitur inſeparabile in tertia diuiſione, vbi dicitur, quod differentiarum quædā ſunt ſeparabiles, & quædam inſeparabiles? Dico,

Dubit.

quod

A quod capitur inſeparabile cõmuniter, ſiue dicatur inſeparabile ſimpliciter, ſiue ſecundum quid. Aduerte tamen, quod inſeparabile poteſt capi logicaliter, & tunc dico, quod illud eſt inſeparabile, quod non poteſt negari de ſubiecto, remanente ſubiecto, pro eodem ſupponente, & ſic credo ꝙ nullum accidens eſt inſeparabile. Supponitur quarto, quod per ſe, accipitur dupliciter. Vno modo communiter, vt ſe extendit ad omnes modos per ſe, & ſic nõ capitur per ſe, in quarta diuiſione differentiæ. Alio modo capitur propriè, vt importat perſeitatem primi modi, & ſic capitur in *Inſtantia.* illa diuiſione ly per ſe. Et ſi quis dicat: Porphyrius exemplificat de differentia per ſe per iſtam differentiam, ſuſceptibilie di-B ſciplinæ: quæ eſt propria paſſio hominis, & non differentia magis propria. Reſpondetur, quod ibi accipitur ſuſceptibile diſciplinæ, vt tenet locum alicuius differentiæ per ſe.

Tertio ſciendum, quod pro declaratione diffinitionum differentię ſupponitur primò, quod tres ſunt actus differentiæ, id eſt *Actus differẽtia tres.* tria conueniunt differentiæ ſcilicet diuidere genus, conſtituere ſpeciem, & facere differre ſpeciem, quam conſtituit, à quolibet alio, vt rationale diuidit animal, conſtituit hominem, & facit ipſum differre a quolibet alio, & ab iſto vltimo actu, qui eſt facere differre, differentia ſumit nomen ſuum. Supponitur 2. quod prima diffinitio differentiæ, in qua dicitur; quod differentia eſt, qua abundat ſpecies a genere, eſt ſic intelligenda. Differentia eſt, qua ſpecies plura quidditatiuè & eſſentialiter continet quam genus: vt homo per rationale plura eſſentialiter continet quam animal, quia quicquid continet quidditatiuè animal, etiam continet homo & cum hoc continet rationale. Ex quo ſequitur, quod abundare (vt ad propoſitum ſufficit) non eſt aliud, quam plura alia eſſentialiter, & quidditatiuè includere. Supponitur tertio, ꝙ ſecunda diffinitio eſt ſic intelligenda: Differentia, ſupple, generica, eſt vniuerſale, quod aptum natum eſt prædicari de pluribus differentibus ſpecie, in eo quod quale, ſupple, eſſentiale, vt ſenſibile prædicatur de homine, boue, & leone, in eo quod quale eſſentiale. Et dicitur notanter, generica, quia differentia ſpecifica non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, ſed ſolum de D vna, vt rationale ſolum prædicatur de homine. Et dicitur, notanter, in quale eſſentiale, ad differentiam propriȷ, etiam accidentium, quæ prædicantur in quale accidentale. Supponitur quarto, quod tertia diffinitio differentię, in qua dicitur: Differentia eſt, ꝙ aptum natum eſt diuidere ea, quæ ſub eodem genere ſunt, debet ſic intelligi; Differentia eſt, quod aptum natum eſt diuidere. i. diſtinguere & facere differre ea, quæ ſub eodẽ genere ſunt; cuiuſmodi ſunt ſpecies, vt rationale diuidit. i. diſtinguit hominem ab equo, boue, & leone.

Quarto ſciendum, quod circa textum incidũt aliquæ paruæ difficultates. Prima, quomodo intelligitur quarta diffinitio differentię, in qua dr̃: Differentia eſt, qua differũt a ſe inuicem ſingula. i. ſingulæ ſpecies. Pro ſolutione

E lutione ſupponitur quod ly ſingula poteſt capi dupliciter. Vno modo diſtributiuè, & ſic non capitur hic: quia tunc ipſa eſſet falſa: quia nulla eſt differentia, qua differunt a ſe inuicem ſingula, ideſt omnes ſpecies: nam per rationale non differunt bos & aſinus, neque bos & equus: licet tamen benè per rationale differat homo ab omni alia ſpecie: tamen aliæ ſpecies non differũt a ſe inuicem, neque ab homine per rationale. Alio modo capitur particulariter, & loco ſigni particularis, & ita capitur in textu, ita quod eſt ſenſus: differentia eſt, qua differunt a ſe inuicem ſingula, ideſt aliquæ ſpecies. Et aduerte quod quinta diffinitio, quæ non eſt niſi ſpecificatiua tertiæ vel quartæ, debet ſic intelligi: Differentia eſt, quod conducit F ad eſſe rei, ideſt conſtituit ſpeciem, & eſt pars ipſius ſpeciei: nam ſpecies) metaphyſicè loquendo) conſtituitur ex realitate generis & ex realitate differentiæ. Secunda difficultas, quomodo intelligitur, quòd rationale & irrationale diuidunt genus: cum aliquod genus ſit, quod non habet partes. Reſpondetur, quòd genus diuidi poteſt intellige dupliciter. Vno modo diuiſione reali, quæ eſt in duas partes reales: ſicut lignum diuiditur in duas partes, & ſic non eſt intelligendum, quod genus diuidatur. Alio modo aliquid dicitur diuiſibile diuiſione logicali. Et ſic dico, quòd genus bene diuiditur per rationale & irrationale diuiſione logicali. Vnde genus diuidi diuiſione logicali non eſt aliud, quam genus manifeſtari a poſteriori quo ad

Singula dupliciter.

Sc. in 1. d. 11. q. 2. contra Th.

Sc in 1. d. 8. q. 3. in ſol. argu. princ.

Genus quõ poteſt diuidi.

eius communitatem per ea, quæ G important vnam partem eorum, quæ importantur per genus: vt animal diuiditur per rationale & irrationale: id eſt animal manifeſtatur quo ad eius communitatem & ſignificationem ſaltem materialem, per rationale & irrationale. Et ſic quãdo dicitur, quòd rationale & irrationale diuidunt animal, ſic intelligitur: id eſt important partem eorum, quæ importat animal de ſignificato materiali. Vel ſic, rationale & irrationale diuidunt animal, id eſt manifeſtant à poſteriori communitatem & ſignificationem animalis. Tertia difficultas quomodo intelligitur, quòd differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem? Reſpondetur, quòd differentiam H conſtituere ſpeciem, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo, quod producat ſpeciem: & ſic non eſt intelligendum. Alio modo, quòd metaphyſicaliter componat ſpeciem: ita quod ſpecies componatur compoſitione metaphyſica ex realitate potentiali generis, & actuali differentiæ, & ſic intelligitur. Etiam poteſt dici, quòd differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem, id eſt diffinitionem ſpeciei. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Differẽtia aduenũs generi. quõ dicitur cõſtituere ſpeciẽ.

Sc. in 1. d 8 q. 3

DVBITATVR primo, vtrum ſecunda diffinitio differentiæ ſit conuertibilis cum differentia, vt eſt vnum de quinq. prædicabilibus. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quod duplex eſt differentia, ſcilicet generica, & ſpecifica. Vnde generica differentia

Arti. 3. An ſecunda definitio differentiæ cõuertatur cũ differẽtia.

eſt

eſt, quæ conſtituit genus, & eſt conuertibilis cum genere, ſicut ſenſibile reſpectu animalis dicitur differentia generica. Sed differentia ſpecifica eſt, quæ conſtituit ſpeciem ſpecialiſſimã, & eſt conuertibilis cum ipſa, vt rõnale eſt differentia ſpecifica, quæ conſtituit hominem, & eſt conuertibilis cũ homine. Supponit̃ ſecundo, ꝙ iſtæ duæ differentię nõ faciunt duo ꝑdicabilia; ſicut genus, & ſpecies: quia ipſis conuenit vna ſpecialis rõ prædicãdi.ſ. in quale eſſentiale: nam tam generica, quàm ſpecifica ꝑdicãtur in quale eſſentiale, & ſic illę differentiæ nõ faciunt, niſi vnũ prædicabile differentiæ: Et ſi qs dicat; ſicut ſe hẽt prædicari in quid de pluribus differẽtibus ſpecie, reſpectu ꝑdicari in quid de pluribus differẽtibus numero: ita ſe hẽt prædicari in quale de pluribus differentib. ſpecie, reſpectu prædicari in quale de pluribus differentibus numero. Sed prędicari in quid de pluribus differentibus ſpecie conſtituit prædicabile aliud ab illo, quòd eſt prædicari in quid de pluribus differentibus numero: ergo prædicari in quale de pluribus differentibus ſpecie conſtituet vnũ prædicabile diſtinctũ ab illo, quod eſt prædicari in quale de plurib. differentibus numero: & ſic differentia generica, & ſpecifica facient duo diſtincta prędicabilia, ſicut genus & ſpecies. Reſpondetur, quod genus, & ſpecies non tantum differunt per hoc, quod eſt prædicari de pluribus differẽtibus ſpecie, & de pluribus differentibus numero, ſed per hoc, quod eſt prędicari in quid. Vnde prædicari in quid conuenit ipſis æquiuoce; quia genus prædicat partem eſſentiæ, ſpecies vero totum. Sed quale eſſentiale non conuenit ſic æquiuoce, differẽtiæ genericę, & differentiæ ſpecificæ: quia vtraq; prædicat partẽ formalem, ideo non eſt ſimilis. Et ſi quis dicat; quæ eſt ergo diffinitio differentiæ, vt eſt vnũ de quinq; prædicabilibus? Dico quòd eſt iſta: Differentia eſt, quod aptum natum eſt prædicari de pluribus in quale eſſentiale, & talis conuenit tã differentiæ genericæ, quã ſpecificæ: ſicut diffinitio vniuerſalis, in qua dr̃: Vniuerſale eſt, quod aptũ natum eſt prædicari de pluribus, conuenit cuilibet vniuerſali. Ex quo ſequitur reſponſio ad dubiũ ſcilicet, quòd diffinitio differentiæ data a Porphyrio, non eſt conuertibilis cũ differentia, vt eſt tertiũ prædicabile; immo ſolũ diffinit differentiam genericam. Et ſi qs dicat; iſta eſt falſa, rationale eſt differentia: ergo differentia nõ eſt prædicabile. Antecedens patet; quia differentia eſt nomẽ abſtractum, quòd de nullo poteſt denominatiuè prædicari. Reſpõdetur, quod differentia põt capi dupliciter. Vno modo vt eſt nomen primæ intentionis, & ſic eſt abſtractũ de differens, ſed ſic non capitur hic. Alio modo capitur, vt eſt nomen ſecundæ intentionis, & ſic eſt concretum, ſicut alia nomina quinq; vniuerſalium, vt genus, ſpecies. Et ſi qs dicat concretum debet hẽre aliquod abſtractum, ſed differentia non habet: igitur. Reſpondeo, ꝙ abſtracta quinq; vniuerſaliũ ſupplẽtur per aliqua complexa; vt abſtractum de genere ſupplẽtur per iſtud complexum, intentio

Margin notes: *Obiectio.* — *Diffinitio differentiæ prout eſt vnum ex quinque prædicab. q.* — *Scot. in 1. d. 3. q. 3. diffuſè.*

Margin letters: B, C, D

E tio generis, & de ſpecie, intentio ſpeciei. de differentia, intentio differentiæ. Sed reſtat vna parua difficultas: vtrum mortale, ſit differentia hominis, vt videtur dicere Porphyrius? Reſpõdetur, quod non eſt differentia hominis, neq; alicuius alterius: vnde mortale non dicit, niſi aptitudinem ad diſſolutionẽ, & corruptionem: ideo non videtur eſſe, niſi aptitudo quædam. Item mortale non conuertitur cũ homine: igitur non poteſt eſſe differentia hominis.

Vtrum mortale ſit differẽtia hominis.

An quælibet qdditas ſpecies prædicamentalis cõponatę ex duabus realitatibus.

F

DVBITATVR ſecundo, vtrum quęlibet quidditas cuiuſlibet ſpeciei prædicamentalis ſit cõpoſita ex duabus realitatibus: puta ex realitate generis, & differentiæ. Et videtur, ꝙ non: quia nullũ ſimplex põt eſſe compoſitũ ex pluribus, ſaltem ex natura rei diſtinctis: ſed multæ ſunt ſpecies ſimplices, ſicut ſunt ſpecies angelorum: igitur. Item ſequeretur, quod quidditates ſpeciei, id eſt, illud, quod denominatur ſpecies, eſſent cõpoſitum pluribus compoſitionibus, & etiam quod eſſent plura compoſita. Patet conſequẽtia: quia ſpecies plura genera includit, & etiã plures differentias, vt homo includit, plura genera, & etiam plures differentias: etiã homo eſt animal, & animal eſt quid compoſitum ex realitate ſui ſuperioris ergo &c. Itẽ ſi ſpecies eſſet cõpoſitũ ex realitate generis & differẽtię, ſequeretur, quod genus non poſſet prædicari de ſpecie: quia eſſet pars ſpeciei, modo pars nunquam prædicatur de toto, ſaltem in recto. Pro ſolutione dubij ponuntur aliquę propoſitiones. Prima; quælibet ſpecies prædicamentalis, contenta ſub genere, eſt compoſita ex realitate potentiali generis, & realitate actuali differentiæ, contrahẽte, & determinante realitatem potentialem ipſius generis; ſiue talis ſpecies ſit ſubſtantia materialis, ſiue immaterialis: ſiue ſubſtantia, ſiue accidens, ſic videlicet, quòd genus, & differentia non important eundem conceptum obiectiualem, ſupple, nec formalem: nam intellectus habens certitudinem de aliquo, & dubitans de omnibus terminantibus illud, habet alium conceptum de illo, de quo eſt certus, à conceptibus, de quibus eſt dubius, ſed intellectus eſt certus de aliquo, quod eſt animal, dubitando, vtrum ſit rationale, vel irrationale: igitur habebit conceptum alium de genere, à conceptu differentiæ. Ex quo ſequitur, quod cum ſpecies includat illa, erit compoſita ex ipſis, vnde homo componitur ex rationalitate & animalitate, & eſt idem realiter ipſis, diſtinctũ tamen formaliter, & non ſola ratione. Secunda propoſitio, ſpecies intelligibilis ſpeciei formando duos conceptus, ſcilicet generis, & differentiæ, non tamen cauſat duos actus intellectus, ſed cauſat duas notitias, habẽtes duo obiecta propria diſtincta, & hoc ita diſtincta ſicut ſi illa obiecta eſſent duæ res extra; quia vel illis duabus notitijs, quas habet intellectus de genere, & differentia correſpondet aliquid, in re, vel non: ſi ſic habeo propoſitum, ſi non: ergo erit aliquid præciſè fictum, quod eſt falſum. Ex quo ſequitur, quod quęlibet eſſentia vna ſpecie, quantumcum-

G *Scot. in 1. dij. 3. q. 2. & in 2. d. 3. q. 6.*

Scot in 4. d. 11. q. 1.

H

A tumcunq; ſit ſimplex: vt albedo, nata eſt facere duas notitias, quibus in re ex natura rei correſpondent duo obiecta. ſ. obiectum generis, & differētiæ: ideo quælibet talis componitur ex talibus duobus obiectis: & ſic talis eſſentia nata eſt facere tres conceptus: vnum ſibi adæquatum, & alios duos ſibi inadæquatos: & tota cauſa huius eſt; quia talis eſſentia eſt talis eſſentia. Dicit etiam Ariſto. ꝙ oportet diffinitionem eſſe orationē longam: quod non eſſet, ſi genus & differentia importarent eundem conceptum. Et aduerte, ꝙ ſicut ſpecies poteſt vnica intellectione concipi: ita & genus: quia ſicut minus cōmune vnica intellectione numero cōcipitur; ita & magis commune. aduerte tamen, ꝙ genus poteſt dupliciter concipi. Vno modo primo & per ſe, vt eſt adæquās intellectionem. Alio modo per ſe, ſed non primo, qñ concipit in inferioribus: in quibus ipſum includitur. Primo modo genus eſt vnus conceptus numero ſeu obiectum, ſicut ſua intellectio. Sed ſecundo modo illi conceptus ſunt multum diuerſi: ſicut inferiora generis; oēs tamen includunt vnum conceptum numero: non qui ſunt vnus numero, vt ibi concipitur: ſed tot numero, quot ſunt, in quibus concluditur: quia non eſt alia intellectio circa includens & incluſum: ſed dicuntur habere vnum conceptum numero: qa talis natus eſt eſſe vnus numero, quando primò concipitur, & indifferens ad omnes alios conceptus. Ad rationes. Ad primam dicitur, quòd non eſt

1. Met. te. cō. 9.

Genus dupliciter poteſt cōcipi.

B

inconueniens, ſimplex eſſe compoſitum compoſitione realitatū. ſ. realitate generis, & dfiæ, vel realitate ſuperioris, & realitate cōtrahentis illam realitatem ſuperioris. Similiter ad ſecundam dicitur, ꝙ non eſt incōueniēs, aliquid eſſe aliqua formaliter diſtincta, quorum quodlibet eſt compoſitum ex realitate potentiali & actuali, ſeu realitate determinante. Ad aliam dr̄, quòd pars in abſtracto non prædicatur de toto, tamen bene in concreto, vt animal poteſt prædicari de homine, licet animal non ſignificet niſi partem hominis: quia non ratione ſui ſignificati præciſè prædicatur de homine, ſed propter modum ſignificandi: cum ſit concretum: vnde licet concretum & abſtractum idem ſignificent de ſignato formali: tamē concretum poteſt prædicari de aliquo, de quo non prædicatur abſtractū: & hoc eſt: quia concretum propter ſuum modum prædicandi ſemper dat intelligere totum, in quo eſt illa, pars vel in quo ſignificatum formale includitur, vt caput & capitatum idem ſignificant: tamē capitatum propter modum prædicandi dat intelligerere totum, & ſupponit pro toto: quid enim eſt capitatum, niſi habens caput? & oculatum, niſi habens oculum? & animal, niſi habens ſenſum: & rationale niſi habens animam rationalem.

C

D

Dvbitatvr tertio vtrum differentia ſit ſpecies. Pro cuius ſolutione ſupponitur primò, quòd differentias poteſt capi dupliciter. Vno modo ſecundo

An differētia ſit ſpecies.

E dò intentionaliter; & ſic dico quòd dr̃a eſt ſpecies vniuerſalis: tamen in ordine ad fundamentum, cui attribuitur, eſt accidens rõnis, potens facere prędicabile accidentis. Alio mõ capit̃ ꝓ denominato: puta pro realitate diuidente genus, & conſtituente ſpeciem, & faciente differre ſpeciem a quolibet alio: cuiuſmodi eſt rationale: & de tali dubium eſt, an ſit ſpecies. Pro quo ſupponitur ſecundo, ꝙ duplex eſt ſpecies. ſ. ſubijcibilis, & prædicabilis. Subijcibilis, quæ ponitur directè ſub aliquo determinato genere, cuiuſmodi eſt homo: & de tali intelligebat dubium præcedens: puta, quòd talis componitur ex duabus realitatibus, ſcilicet ex realitate generis, & differentiæ: & iſto modo differentia non poteſt eſ-

Species duplex.

F ſe ſpecies: cum non ponatur ſub determinato genere: neque componitur ex duabus realitatibus: ſed importat conceptum ſimpliciter ſimplicem. Sed prædicabilis eſt, quæ de pluribus numero differentibus in quid prædicatur: ſiue ponatur ſub determinato genere, ſiue nõ, & iſto modo materia, & forma dicuntur ſpecies: nã materia prædicat̃ de hac materia, & de hac: ſicut anima prædicatur de hac aĩa, & de illa, & tamen non ponuntur ſub aliquo genere, & iſto modo bene poſſet dici, quod differentia eſſet ſpecies prædicabilis: vt rationale, quod prædicatur de hoc rationali, & de hoc rationali. Quantum ad tertium articulum ſit

Sc. in 1. d. 3 q. 3 in propria reſpo. ad queſtio.

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis ad quæſitum: Diuiſiones, & diffinitiones differentiæ ſunt in textu ſufficienter aſſignatæ; vt patet in textu. Ad rationes ſimul G patet ſolut o in primo articulo, in quo ſunt ſolutæ illæ rationes.

Proprium verò quadrifariam diuidunt: nam, & id, quod ſoli alicui ſpeciei accidit, ſed non omni; proprium dicitur. &c.

ISTVD EST 4. capitulum huius tractatus, in quo Porphyr. determinat de 4. prædicabili, ſcilicet de proprio, quod prædicatur in quale accidentale per ſe. Et primo ponit multiplicitatẽ eius, dicens: ꝙ proprium dicitur quatuor modis. Primò dicitur proprium, quod conuenit ſoli ſpeciei, & non omni indiuiduo illius ſpeciei; vt eſſe medicum H ineſt homini, & non omni. Secundo modo dicitur proprium, ꝙ ineſt omni indiuiduo alicuius ſpeciei, ſed non ſoli ſpeciei: vt eſſe bipedem ineſt omni homini, ſed non ſoli; quia conuenit auibus. Tertio modo dicitur propriũ, quod ineſt ſoli ſpeciei, & omni indiuiduo, ſuꝑ ple, complexionato, contento ſub illa ſpecie: ſed non ſemper: vt caneſcere reſpectu hominis, cui ſolum conuenit in ſenectute. Quarto modo dicitur propriũ, quod ineſt omni ſoli, & ſemper; vt riſibile ineſt omni homini: & hinnibili equo. Deinde remouet dubium, quòd cum non ſemper homo rideat, non videtur, quòd ſit ſemper riſibilis. Ad hoc reſpondet, quòd homo non dicitur ſemper riſibilis, quia ſemper actu rideat: ſed quia ſemper eſt aptus natus ad ridendum: Aptitudo enim ad riden-

A ridendum naturale eſt homini, vt hinnibile equo. Conſequenter elicit modum proprij, quòd eſt prædicabile ab alijs diſtinctum: dicens, quòd ſola propria quartò modo ſunt propriè propria: quia illa ſolum conuertuntur cum illis, quorum ſunt propria, vt hinnibile reſpectu equi: quicquid enim eſt hinnibile, eſt equus; & econtra.

Accidens vero eſt, quod adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionem, &c.

ISTVD EST quintum capitulum huius tractatus, in quo Porphyrius determinat de quinto prædicabili, quod eſt accidēs, ipſum ſic diffiniens. Accidens eſt, quod adeſt, & abeſt ſubiecto, præter ſubiecti corruptionem; vt album, nigrum. Deinde diuidit ipſum, dicens, quod accidens B diuiditur in duo. ſ. inſeparabile, & in inſeparabile: namque dormire eſt accidens ſeparabile; ſed nigrum eſſe accidit inſeparabiliter coruo, & Aethiopi. Conſequenter remouet dubiū: quia dicit, quòd accidens adeſt, & abeſt; nunc autem dicit; quòd nigrum eſſe accidit coruo & Aethiopi; ideo videtur ſibi contradicere. Soluit, dicens, quòd coruus poteſt intelligi albus, & Aethiops nitens candore, præter ſubiecti corruptionem. Conſequenter ponit duas alias diffinitiones accidentis. Prima eſt; accidens eſt, quòd contingit eidem ineſſe, & non ineſſe. Secundo, accidens eſt, quòd nec eſt genus, nec ſpecies, nec differentia, nec proprium; ſemper autem eſt in ſubiecto ſubſiſtens. Finaliter recapitulat omnia dicta de quinque vniuerſalibus dicens, & determinatis omnibus, C quæ dicta ſunt, ſ. de genere, ſpecie dfia, proprio, & accidente deinde dicendum eſt de his, quę ſunt communia ad ipſa quinque vniuerſalia: puta de communitatibus ipſorum, &c.

An proprium & accidens ſint prædicabilia a ſe, & ab alijs diſtincta.

QVAERITVR; Vtrum proprium, & accidens ſint prædicabilia ab alijs, & a ſe inuicem diſtincta, & à Porphyrio ſufficienter determinata. Arguitur primò contra primam partem: quia proprium, & accidens non ſunt prædicabilia: igitur non ſunt prædicabilia, ab alijs, nec à ſe inuicem diſtincta: Prima pars antecedentis patet; quia omne D prædicabile eſt commune: proprium nō eſt commune: igitur. Secunda pars antecedentis patet: quia hoc album, & hoc nigrum ſunt accidentia: & tamen non ſunt prædicabilia, cum nō poſſint de pluribus prædicari. Secundò ſic: Omne proprium eſt accidens: ergo proprium, & accidens non diſtinguuntur. Antecedens probatur quadrupliciter. Primo, quia omne propriū eſt in ſecunda ſpecie qualitatis: igitur. Secundo, quia proprium eſt ſubſtantia, vel accidens, ſed non eſt ſubſtantia, cum habeat eſſe in ſubiecto: igitur. Tertio, quia in diffinitione proprij ponitur accidens. ſ. conuenit: igitur. Quarto, quia proprij & accidentis ſunt eadem ſubijcibilia: igitur. Tertio ſic: Diffinitio proprij conuenit alijs a diffinito, & non

con-

E conuenit omni contento ſub diffinito: igitur non eſt ſufficiens. Prima pars antecedentis patet; quia conuenit colori, ſeu colorato reſpectu corporis: nam omne corpus eſt coloratum, & ſolum corpus eſt coloratum, & ſemper: igitur, &c. Secūda pars patet, quia paſſiones conuertibiles cum ente, & etiā conuertibiles cum ſubſtantia, ſunt propria: & tamen non accidunt ſoli ſpeciei, ſed pluribus: igitur. Quarto ſic: Diffinitio accidentis non conuenit oī accidenti, nec ſoli: igitur non eſt bona. Prima pars patet: quia non conuenit combuſtioni, & morti, quę ſunt accidentia, cum non poſſint adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti corruptionem. Secunda pars patet: quia conuenit formæ ſubſtantiali: cum ipſa poſſit

F adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti corruptionem. Quinto ſic; Per nullam diffinitionem accidentis diffinitur accidens in ratione prędicabilis, nec ſimiliter proprium: igitur illæ diffinitiones nō ſunt bonæ. Antecedens patet; quia in nulla illarum ponitur aliquid, denotans prædicationem. Item ſecunda diffinitio accidentis datur per contradictionem, & tertia per negationem, igitur non ſunt bonæ. In oppoſitum eſt Porphyrius in textu. In quæſtione ſicut in alijs erunt tres articuli.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione modorum proprij ſupponitur primo, quòd Philo-

Cap. 2. ſophus in primo lib. Topicorū tantū aſſignat tres modos proprij. ſ. proprium ad aliquid, ſub quo cōprehendit duos primos modos: & proprium quando, ſub quo cōprehendit tertiū modum, & proprium ſimpliciter, ſub quo cōprehendit quartū modum. G

Supponitur ſecundo, quòd eſſe medicū in primo modo proprij dicit actum & non aptitudinē; quia eſſe medicum ſecundū aptitudinem conuenit omni homini. Etiam accipitur eſſe medicū pro habente medicinam per ſtudium & labores, & non per infuſionem. Sed eſſe bipedem in ſecūdo modo dicit aptitudinem, & non actum; quia actu habere duos pedes non conuenit omni homini, ſed bene aptum natum habere duos pedes. Et caneſcere in tertio modo in ſenectute dicit actum, & non aptitudinē; quia tunc eſt proprium in quarto mō. Et ſi quis dicat: ergo tunc non conueniret omnī homini, & ſoli: cum multi ſint homines, qui non ſeneſcūt. *Obiect.*

H Reſpondetur, quòd non conuenit omni homini ſimpliciter. i. ſub qualibet differentia temporis, ſed cum determinatione importante certum tempus. ſ. tempus ſenectutis, vt caneſcere conuenit omni homini in ſenectute, ſeu ſeneſcenti, & bene complexionato. Cauſatur enim canities, quando calor non poteſt conſumere humores frigidos, & putrefactos, propter nimiam frigiditatem exiſtentem in illo. Et licet alia animalia ab homine dicantur griſeſcere: non tamen dicuntur caneſcere. *Canities in de homini.* Sed propriū in quarto modo importat aptitudinem ridere. n. eſt propriū in primo modo hoīs, cum conueniat ſoli, & non omni; cū multi ſint homines non ridentes; oportet ergo quòd dicat aptitudinem; ideo dicit Porphy-

rius,

A tius, quòd licet multi homines non rideant tamen omnis homo aptus natus eſt ridere. Ex omnibus iſtis ſequitur ꝙ modi ꝓprij ſunt ſufficienter aſſignati a Porphyrio: quia complectuntur modos proprij, quos ponit Ariſt. in primo topicorum.

Propriũ primæ & ſecũdæ intẽtionis nomen pôt eſſe.

SECVNDO ſciendum, quòd proprium poteſt eſſe nomẽ primæ intentionis: & ſic importat aliquam proprietatem rei: quẽadmodum dicimus, ꝙ male loqui eſt proprium Petro: & ſic non eſt hic ad propoſitum. Alio modo accipitur, vt eſt nomen ſecundæ intentionis: & hoc dupliciter. Vnò modo largè, pro intentione ſecunda attributa alicui propriæ paſſioni, ſiue illa paſſio ſit limitata ſiue tranſcendens: & ſic non eſt ſpecies vniuerſalis: quia ſpecies vniuerſalis nõ attribuitur niſi rebus cognitis limitatis. B Alio modo accipitur propriè & ſtricte: vt importat ſecundam intentionem attributam paſſioni propriæ limitatæ: & ſic eſt ſpecies vniuerſalis, & de iſto eſt hic ad propoſitum: ita ꝙ proprium vt eſt ſpecies vniuerſalis, attribuitur proprijs paſſionibus limitatis. cuiuſmodi eſt riſibile, ſenſibile, flebile: ita ꝙ quælibet paſſio limitata dicitur eſſe proprium pro denominato. Et Aduerte ꝙ ſicut eſt duplex differentia. ſ. generica & ſpecifica: ita duplex eſt propriũ. ſ. genericum, quod conuertitur cum genere: vt ſenſibile cũ animali: & ſpecificum, quod cõuertitur cum ſpecie: vt riſibile cum homine. Et eodem modo dicendum eſt de ipſis reſpectu vniuerſalis: ſicut dictum eſt de differentia generica & ſpecifica.

Propriũ duplex.

Et ſi quis quærat, vtrũ diffinitio ꝓprij data a Porphyrio detur de proprio in ratione prædicabilis. C Reſpondetur ꝙ non: ſed magis in ratione proprij vel prædicati: vt videbitur in topicis: ſed in rõne ꝑdicabilis debet ſic diffiniri: Propriũ eſt, quod prędicatur in quale accidentale per ſe ſecũdo modo vel intrãſmutabiliter: quia non poteſt vere negari de ſuis ſubijcibilibus & conformiter poſſet diffiniri proprium genericum & ſpecificum, ſicut differentia generica & ſpecifica.

An diffinitio proprij detur in ratione prædicabilis. Lib. 1. q. 2.

TERTIO ſciendum quòd circa prædicta incidunt aliquæ difficultates. Prima: quomodo riſibile ſit prædicabile proprij, cũ non prædicetur de pluribus immediatè: quia riſibile prædicatur de Socrate & Platone mediante homine. Reſpondetur ad hoc dupliciter. Primo, quòd non eſt de ratione prædicabilis, D quòd prædicetur immediate de pluribus: ſed quod non ſolum prædicetur de pluribus, ſiue mediante, ſiue immediate: cum nullum tale ponatur in eius diffinitione. Alio modo poteſt dici, quòd aliquid dicitur prædicari de aliquibus immediatè dupliciter. Vno modo immediatione modi prædicandi, ſic videlicet, ꝙ inter ipſum, & ſua ſubijcibilia nihil mediet quod habeat talem modum prædicãdi reſpectu illorum ſubijcibiliũ & ſic riſibile dicitur prædicari immediate de Petro & Guillermo: quia nihil eſt inter ipſum, & Petrum, & Guillermum, quòd habeat talem modum prædicandi, ſcilicet, in quale accidentale, & intrãſmutabiliter. Alio modo immediatione cauſæ vel ſubie-

Quõ riſibile dicatur prædicabile proprij.

E ali: & ſic non prædicatur immediate: ſed talis medietas non impedit aliquid eſſe prædicabile, propriè ſumptum. Et ſi quis dicat: proprium debet prædicari conuertibiliter de ſuis ſubijcibilibus: ſed riſibile non prædicatur conuertibiliter de Petro, & Ioanne: igitur &c. Reſpondetur, quòd non oportet proprium in ratione prædicabilis prædicari de ſuis ſubijcibilibus conuertibiliter: licet bene in ratione proprij. Aduerte vlterius, quòd riſibile poteſt capi dupliciter. Vno modo vt idem eſt, quòd potens ridere: & ſic propriè non eſt propria paſſio hominis: cum conueniat alijs ab homine: quia iſta communiter conceditur, populus eſt riſibilis; & tamen populus non eſt homo. Alio modo accipitur. vt idem eſt, quòd animal potens vel aptum natũ

Obiectio.

Riſibile dupliciter capitur.

F ridere; & ſic eſt paſſio hominis & conuertitur cum homine: & hoc ſiue ſit terminus ampliatus ſiue non.

Qvarto ſciendum quòd pro declaratione diffinitionum accidẽtis ſupponitur primò: quòd accidens aliquando eſt nomen primæ intentionis valens tantum ſicut inhærens: & ſic eſt in determinato genere ſcilicet actionis, vel paſſionis: quod prædicatur denominatiuè de nouẽ prædicamentis puta de quantitate, qualitate: vt iſta eſt merè denominatiua quãtitas eſt accidens: albedo eſt accidens: & tales valent tantum ſicut albedo eſt inhærens. Alio modo, vt eſt terminus ſecundæ intentionis importans ſecundam intentionem, quæ attribuitur alicui, quod ſine implicatione poteſt ſe-

Accidis terminus primæ & ſecũdæ intentionis eſſe poteſt.

Sot. 4. di 12. q. 1. 1 reſp. ad 40.

parari & negari de ſubiecto; & ſic eſt hic ad propoſitum. Supponitur ſecundo, quòd adeſſe & abeſſe in diffinitione accidentis poſſunt capi dupliciter. Vno modo phyſicaliter; & tunc abeſt idem eſt, quod ſeparari, & adeſt idem eſt, quòd inhærere; & ſic non capitur hic, niſi caperetur accidens primo intentionaliter: & ſic eſſet ſenſus; accidens eſt forma quæ poteſt inhærere, non inhærere ſubiecto. Alio modo capitur logicaliter: & tunc adeſt idem eſt, quòd affirmari: & abeſt idem eſt, quòd negari: & ſic capitur hic: ita quòd eſt ſenſus, accidens eſt vniuerſale quod adeſt, & abeſt ſubiecto, id eſt ſine implicatione poteſt affirmari & negari de ſubiecto, præter ſubiecti corruptionem, id eſt ſine repugnantia ſubiecti, vel ſubiecto non deſignante ſuppoſitionem id eſt, dato quòd ſubiectum ſupponat ſicut prius ante ſeparationem accidentis ſupponebat. Et ſi quis dicat, ſi iſta diffinitio eſſet bona, ſequeretur, quòd nullum accidens eſſet inſeparabile, cum quodlibet ſine implicatione poteſt ſeparari, id eſt negari a ſubiecto. Reſpondetur negando conſequentiam, & ratio eſt: quia accidens non dicitur inſeparabile, quin nõ poſſit ſimpliciter abeſſe, ſeu ſeparari vel negari de ſubiecto; ſed quia naturaliter & ſecundũ communem curſum naturæ non poteſt verè negari, & ſeparari a ſubiecto; ſimiliter debet intelligi ſecunda diffinitio accidentis. Sed de tertia dicitur, quòd non datur per paruam negationem; cum talis negatio præſupponat affirmationem, ſcilicet vniuerſale;

G

Adeſſe & abeſſe dupliciter.

H

Inſtantia.

A ſale: ita quòd eſt ſenſus, accidēs eſt vniuerſale; quod nec eſt genus, nec ſpecies, nec differentia, nec proprium. Et ſimiliter debet dici de multis alijs diffinitionibus, in quibus ponitur negatio; puta quòd tales negationes præſupponunt poſitiuum. Ex omnibus iſtis diffinitionibus poteſt elici diffinitio accidētis in ratione prædicabilis ſic; Accidens eſt, quod accidentaliter & transmutabiliter prædicatur de pluribus: vt album, nigrum: Ex quo ſequitur, quòd multa ſunt, quæ dicuntur accidentia quæ non faciunt vniuerſale accidentis; vt hoc album, hoc nigrum. Et hæc de primo articulo Quantum ad ſecundum.

Accidētis pro prædicabili diffinitio.

Art. 2.

B Dubitatur primò, vtrum aliquod accidens ſit ſeparabile & aliquod inſeparabile Pro ſolutione ſupponitur, quòd aliquod accidens dicitur poſſe ſeparari à ſubiecto dupliciter. Vno modo, quòd poſſit eſſe & exiſtere ſine ſubiecto: ſic videlicet, quòd ſit & non ſit in ſubiecto: Tunc dico quòd nullum accidens ſiue abſolutum, ſiue reſpectiuum poteſt ſeparari a ſubiecto naturaliter, neque faciliter, neque difficiliter; vnde nullum eſt ens creatum quod poſſit facere aliquod accidens ſine ſubiecto. Dico ſecundo, quòd omne accidens abſolutum poteſt ſic ſeparari a ſubiecto per potentiam diuinam: nam Deus poteſt facere, quòd quodcunq; accidens abſolutum eſſet & exiſteret ſine ſubiecto. Et dicitur notanter abſolutum; quia Deus non poteſt ſic ſeparare accidēs reſpectiuum, ſaltem a proprio fundamento; vt non poſſet Deus ſeparare paternitatem a Petro, ipſa remanente, nec ſimilitudinem ab albedine: & hoc eſt propter dependentiam vel exigentiam quam habet accidens reſpectiuum ad ſuum fundamentum: vel propter identitatem realem, quam habet cum actuali inhærentia. Alio modo accidens poteſt ſeparari a ſubiecto; quia poteſt deſtrui ſub iecto remanente. vel ſaltem ſubiectum poteſt eſſe ſine eo: & ſic dico, quòd multa ſunt accidentia ſeparabilia per naturam; quia agens naturale poteſt multa accidentia deſtruere, ſubiecto vel ſubiectis eorum remanentibus: & ſic capitur ſeparabile in diuiſione accidentis. Dico tertio, quod Deus poteſt ſic ſeparare omne accidens realiter diſtinctum a ſubiecto vel fundamento, ſiue ſit abſoluto, ſiue reſpectiuo vt poteſt Deus ſic ſeparare paternitatem a Petro, quòd corrumpendo filium Petri, corrumpit paternitatem ipſius Petri. Supponitur ſecundo, quòd accidens dicitur etiam inſeparabile dupliciter. Vno modo: quia non poteſt exiſtere ſine ſubiecto, vel fundamento: & ſic omne accidens dicitur inſeparabile, quo ad potentiam naturalem: quia nullum eſt agens naturale vel creatum quod poſſit facere accidens exiſtere ſine ſubiecto: tamen quo ad potentiam ſupernaturalem ſolum accidentia reſpectiua dicuntur inſeparabilia, ſaltem a ſuo fundamento: quia Deus non poteſt ſic ea ſeparare a fundamento Alio modo dicitur inſeparabile, quia non

An dētur accidentia ſeparabilia.

Sco i 4. d 11. q 1. in reſpon. q.

C *Sco i 4. d. 11 q. 1. in reſpō q.*

D

E poteſt deſtrui; ſubiecto remanente; & ſic dico, quòd naturaliter & ſecundum communem curſum naturæ, aliqua ſunt inſeparabilia: vt nigredo corui, albedo cygni: quæ ſecundum cōmunem curſum naturæ nō poſſunt ſic ſeparari à ſubiecto: ſed quòad potentiam ſupernaturalem nullum eſt accidens, ſiue abſolutum, ſiue reſpectiuum diſtinctum a ſubiecto vel a fundamento, quod dicatur ſic inſeparabile; poteſt tamen accidens ſe ſeparari a ſubiecto vel non ſeparari, capiendo ſeparari, vel inſeparari logicaliter. Vnde illud dicitur ſeparari logicaliter: quod ſine contradictione poteſt verè negari de ſubiecto. Sed illud dicitur inſeparabile a ſubiecto: quod verè non poteſt negari de F ſubiecto ſecundum communem curſum naturæ, & ſic aliqua ſunt inſeparabilia: vel quia ſimpliciter non poſſunt negari de ſubiecto per quamcunque potentiam, & ſic nulla ſunt inſeparabilia.

An inhærentia diſtinguatur realiter ab accidente. Sco. in 4. d. 12. q. 1. in reſpon. q.

DVBITATVR ſecundo, vtrum inhærentia diſtinguantur realiter ab accidente. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd accidens vt eſt nomen primæ intentionis, poteſt capi dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato: & ſic idem eſt, quòd inhærens, & ſic non quærit quæſtio: quia tūc accidens eſt ipſummet inhęrens, & accidentalitas eſt ipſamet inhærentia. Alio modo capitur pro denominato, i. pro illo, quod denominatur accidentale cuiuſmodi eſt quantitas, qualitas; & ſic de alijs. Et de iſto eſt hic ad propoſitum: ita quòd dubium non vult, niſi vtrum inhærentia, qua albedo vel nigredo, vel aliquod aliud accidens dicitur inhærere, ſit res diſtincta ab ipſa albedine, vel nigredine. Supponitur ſecundo, quòd inhærentia, qua aliquod accidens dicitur inhærere ſubiecto vel fundamento, eſt duplex: ſcilicet actualis, qua accidens actualiter dicitur inhærere ſuo ſubiecto: & de tali ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima: inhærentia actualis, qua accidens abſolutum actualiter dicitur inhærere ſubiecto, eſt realiter diſtincta ab illo accidente abſoluto: vt inhærentia, qua albedo actualiter dicitur inhærere ſubiecto, diſtinguitur realiter ab albedine: quia talis albedo per potentiam diuinam poteſt eſſe ſine tali inhærentia; vt patet in ſacramento altaris, vbi eſt ſine inhærentia actuali ad ſubiectum. Secunda propoſitio, inhærentia actualis, qua aliquod accidens reſpectiuum dicitur actualiter inhærere ſuo fundamento, eſt eadem realiter cum tali accidente reſpectiuo: ut inhærentia, qua paternitas inhæret Socrati, eſt eadem realiter ipſi paternitati: ideo implicat paternitatem eſſe, & non actualiter inhærere. Ex quo ſequitur, quòd cum quælibet inhærentia ſit accidens reſpectiuum, ipſa non inhæret alia inhærentia, ſed ipſamet inhæret. Sequitur ſecundo, quòd quælibet relatio in creaturis eſt ſuamet accidentalitas, vel inhærentia ad ſuum fundamentum; vt ſimilitudo, vel paternitas eſt ipſamet inhærentia

Inhærentia duplex.

H

A tia. Alia eſt inhęrentia aptitudinalis, per quam accidens dicitur aptum natum inhærere, vel accidere: & de tali dico, ꝙ omnis inhærentia aptitudinalis eſt eadem realiter illi cuius eſt inhęrentia: vt inhęrentia, qua albedo nata eſt inhærere ſubiecto eſt eadem realiter ipſi albedini: & ſimiliter dicitur de aliis.

An propria paſſio diſtinguatur realiter a ſuo ſubiecto. DVBITATVR tertio, vtrũ propria paſſio diſtinguatur realiter ab illo, cuius eſt paſſio. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, ꝙ duplices ſunt paſſiones: quædam ſunt disiunctæ, quæ cõponitur ex duobus cum coniunctione diſiunctiua; vt neceſſariũ vel contingens reſpectu entis: vt omne ens eſt contingens vel neceſſarium: & de talibus non quærit dubium. Aliæ ſunt ſimplices, quæ non importantur

B per diſiunctionem: ſed per terminum ſimplicem, vel per aliquod ſuppleus: vt riſibile, flebile, & ſic de aliis. Et iſtæ ſunt multiplices: quædam ſunt tranſcendentes, & conuertuntur cum ente: vt vnum, bonum, verum; quædam ſunt limitæ. Et iſtæ ſunt adhuc multiplices: quædam conuertuntur cum genere generaliſſimo: vt ſuſceptabile contrariorum reſpectu ſubſtantiæ: quædam conuertuntur cum genere ſubalterno: vt ſenſibile cum animali: & quædam cum ſpecie ſpecialiſſima;

Paſſio ſimplex quid. vt riſibile cum homine: & de talibus ſolum eſt hic ad propoſitum. Supponitur tertio, quòd paſſio ſimplex non eſt aliud quã aptitudo, ſeu reſpectus aptitudinalis ad aliquid: vt riſibile formaliter non importat niſi aptitudinem ſeu reſpectum aptitudinalem ad riſum; & ſimiliter dicatur de omnibus alijs paſſionibus. Aduerte tamen, quòd

C paſſio aliquando accipitur pro accidente naturaliter & extrinſecè conſequente complexionem vel naturam alicuius: quemadmodum dicimus quòd frigiditas eſt paſſio aquæ: & caliditas eſt paſſio ignis; ſed de talibus non quęrit dubium. Iſtis ſuppoſitis dicitur primo, quòd quælibet propria paſſio ſimplex & propriè dicta, eſt eadem realiter cum illo, cuius eſt paſſio: licet tamen formaliter diſtinguatur. Secundo dicuntur, quod quælibet propria paſſio ſimplex, propriè dicta eſt in eodem prædicamento cum illo, cuius eſt paſſio, ſaltem reductiuè: vt riſibile eſt in illo prædicamento, cuius eſt homo. Sed vt

D magis appareat, probatur primum dictum. Primo ſic: aliqua propria paſſio eſt eadem realiter cum ſuo ſubiecto: ergo omnis: quia eadem ratio videtur eſſe de vna, & de omnibus. *Scot. in 3. d. 17. q. vnic. ante ſo. arg. Et in 4. d. 49. q. 10.* Antecedens patet: quia vnum, quod eſt propria paſſio entis, eſt idem realiter enti: vt vult Ariſtot. quarto metaphyſic. *Tex cõmen. 3.* Secundo ſic: illud, quod dicitur neceſſario ineſſe alicui ſubiecto: ita quòd oppoſitum eius ineſſe eidem ſubiecto implicat, eſt idem realiter illi: ſed quælibet propria paſſio ſcitur neceſſario ineſſe ſuo ſubiecto: ſic quòd implicat contradictionem, oppoſitum ſibi ineſſe: igitur. Minor probatur; quia ſi propria paſſio non ſciretur neceſſario ineſſe ſuo ſubiecto; ſequeretur quòd concluſio demoſtrabilis eſſet contingens; & quòd

 ſcien-

E ſcientia eſſet de contingentibus: igitur. Sed contra illud primum dictum arguitur: omne, quod ſcitur ineſſe alicui per aliquod medium, diſtinguitur realiter ab eo, de quo ſcitur: ſed propria paſſio ſcitur ineſſe ſuo ſubiecto per medium, id eſt per diffinitionem ſubiecti: igitur. Maior patet: quia alias idem ſciretur eſſe in ſeipſo, & de ſeipſo. Secundo ſic: omnis cauſa realiter diſtinguitur a ſuo effectu: ſed ſubiectum eſt cauſa ſuæ paſſionis: igitur. Tertio ſic: quicquid eſt in aliquo inſtanti, in quo non eſt aliud eſt diſtinctum realiter ab eo; ſed ſubiectum eſt in aliquo priori inſtanti naturæ in quo non eſt ſua propria paſſio, igitur. Quarto ſic: quicquid poteſt a nobis intelligi, a Deo po-
F teſt produci: ſed ſubiectum poteſt intelligi ſine ſua paſſione: igitur Deus poteſt producere ſubiectum ſine paſſione. Ad iſtas rationes reſpondetur, primo ad primam: negando maiorem, & ad probationem dicitur, quod non eſt inconueniens idē realiter, diſtinctum tamen formaliter ſciri de ſeipſo. Ad ſecundam dicitur, quod licet ſubiectum ſit cauſa paſſionis ineſſe cognito, non tamen ineſſe reali. Ad tertiam dicitur negando maiorem, quia eſſe prius natura alio, non eſt aliud, quàm ab illo non conuerti ſubſiſtendi conſequentia, vel quia illi, quantum eſt de ſe, non repugnat eſſe ſine illo poſteriori. vnde homini quantum eſt de ſe: non repugnat eſſe ſine riſibili, tamen ſimpliciter ſibi repugnat propter identitatem realem, quam habet cum illo poſterio- G
ri, puta cum propria paſſione. *Scot. in 1. d. 8. q. 2.*
Et ſi quis quærat, an homo in illo primo inſtanti, ſeu priori naturæ, in quo præcedit riſibilitatem ſit riſibilis: vel non. Reſpondeo, quòd in illo inſtanti non eſt riſibilis, neque non riſibilis. Et ſi quis dicat: ergo duo contradictoria verè non negabuntur de aliquo. Reſpondeo quòd licet duo contradictoria abſolute ſumpta, non poſſint verè negari de aliquo tamen bene ſumpta cum aliquibus determinationibus: vt cum iſta determinatione in primo inſtanti, quidditatiuè, per ſe primo modo. Ad quartum dicitur, quòd maior eſt ſimpliciter falſa. Nam intellectus noſter poteſt aliqua intelligere, quæ Deus non poteſt producere cuiuſmodi ſunt impoſſibilia. Et H
hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit.

Conclusio reſponſalis: Proprium & accidens ſunt prædicabilia, ab inuicem diſtincta ſufficienter diffinita, & aſſignata à Porphyrio; vt patet in primo articulo. *Art. 3.* Ad rationes. Ad primam dicitur, negando antecedens pro vtraque parte; & ad probationem primæ partis dicitur, quòd proprium bene eſt proprium reſpectu ſpeciei, cum qua conuertitur, eſt tamen commune reſpectu ſuorum ſubijcibilium, vel poteſt dici quòd proprium aliquando capitur pro ſingulari; & ſic proprium non eſſet commune. Ad ſecundam partem dicitur, quòd licet accidens ſingulare, ſicut hoc album non ſit prædicabile: tamen bene accidens commune, concretiuè

deſu-

A deſignatum. Ad tertiam dicitur negando antecedens. Ad probationes dico primo, quod proprium eſt bene accidens per ſe: ſed non accidens per accidens. Dico etiam quod non omne eſt in ſecunda ſpecie qualitatis. Dico tertio quod non eſt ſubſtantia forma ſcientiæ. Dico quarto, quod in diffinitione proprij ponitur accidens largè captum, & non ſpecialiter. Dico quinto quod licet proprij & accidentis ſint eadem ſubijcibilia: tamen propter hoc non ſequitur, quin non ſint diſtincta vniuerſalia: cum vniuerſalia non diſtinguantur ex parte ſubijcibilium. Ad tertiam, negatur antecedens pro vtraque ſui parte. Ad primam probationem dico, quod hoc non ſufficit, ſed requiritur, quod per ſe ſibi conueniat, & intranſmutabiliter. Et ad ſecun- B dam probationem dicitur, quod ſicut ens non eſt prædicabile propriè dictum, neque eius paſſiones. Ad quartam dicitur, negando antecedens. Ad primam probationem patet ſolutio ex dictis. Ad ſecundam probationem negatur antecedens: nam in diffinitione accidentis ſubiectum debet accipi pro ente completo, & perfecto, cuiuſmodi non eſt materia. Etiam forma non ineſt materiæ omnimodè, ſicut accidens ſubiecto. Ad quintum patet ſolutio in primo articulo.

Conuenientiã & differẽtia quinq. prædicabiliũ.

Commune quidem eſt omnibus de pluribus prædicari: ſed genus quidem de ſpeciebus, & indiuiduis, &c.

Iste Est ſecundus tractatus huius libri, in quo Porphyrius ponit conuenientias & differentias quinque prædicabilium adinuicem. Et diuiditur iſte tractatus in ſex capitula. In primo ponit vnam conuenientiam generalem quinque vniuerſalium, dicens, quod commune eſt quinque vniuerſalibus, de pluribus, id eſt de multis prædicari: quamuis genus de magis multis prædicetur. Hanc concluſionem probat inductione, & exemplo. Inductione ſic: quia genus de ſpeciebus, & de indiuiduis earum prædicatur; ſimiliter & differentia, ſpecies autem de indiuiduis, quæ ſunt ſub ipſa, proprium verò de ſpecie cuius eſt proprium & de omnibus eius indiuiduis: & accidens de ſpeciebus & indiuiduis. Exemplis probat: nam animal, quod eſt genus de equis, & de bobus, quæ ſunt ſpecies, prædicatur: & de hoc equo & de hoc boue, quæ ſunt indiuidua. Irrationale etiam, quod eſt differentia: prædicatur de equis & bobus. & de his quę ſunt particulares equi, & boues: homo, qui eſt ſpecies, de particularibus hominibus prædicatur: & riſibile, quod eſt proprium de homine, & de particularibus hominibus prædicatur: ſed nigrum, quod eſt accidens inſeparabile corui, de ſpecie coruorum & de particularibus coruis prædicatur. Mouere autem, quod eſt accidens ſeparabile de homine, & equo prædicatur: vnde accidens prædicatur tam de ſpeciebus, quàm de indiuiduis: ſed primò & principaliter de indiuiduis: ſecundò de

E ſpeciebus, quæ continent indiuidua, cuius oppoſitum eſt de proprio.

Generis comparatio

Cnmmune eſt autem generi, & differentia continentia ſpeciorum, &c.

ISTVD eſt ſecundum capitulum huius tractatus, in quo comparat genus ad alia prædicabilia penes conuenientias, & differentias. Et diuiditur in nouem partes. In prima comparat genus ad differentiam penes conuenientias, ponens tres conuenientias generis, & differentiæ. Quarum prima eſt: tam genus quam differentia continent plures ſpecies: licet differentia eius diuiſiua: vt rationale nõ continet irrationale: quæ tamen cõtinet animal, quod eſt genus. Se- F cunda conuenientia: ſicut quæcunque prædicantur de genere, vt genus ſupple, per ſe eſſentialiter, etiam prædicantur de ſpeciebus, quæ ſunt ſub genere; ita etiam quæcunq. prædicantur de differentia vt differentia, etiã prędicantur de omnibus contentis ſub ea: vt ſubſtantia, corpus, corpus animatũ, non ſolum prædicantur de animali: ſed etiam de ſpeciebus eius: & de indiuiduis ſpecierum. Similiter vti rationale prædicatur de rationali: etiã prædicatur de ſpeciebus, contentis ſub rationali: vnde prædicari de genere inquantum genus & de differentia inquantũ differentia, eſt prædicari eſſentialiter & per ſe de genere & differentia. Tertia conueniẽtia: ſicut interempto genere, deſtruuntur omnes ſpecies, quæ ſub ipſo ſunt: ſic differentia deſtructa, deſtruũ- G tur omnia ſua inferiora: vt ſi nõ ſit animal, non eſt equus neque homo: ita ſi non ſit rationale, nõ erat animal, quod vtitur ratione. Et per hoc habetur, ꝙ argumentum valet negatiuè tam a genere, quàm a differentia ad eorum inferiora. In ſecunda parte huius capituli comparat genus ad differentiam penes ſex differentias. Prima eſt: genus prædicatur de pluribus, quàm differentia: quod declarat per exemplum; quia aĩal prædicatur de equo, homine, & boue, & ſerpente: quadrupes .n. quod eſt differentia eius diuiſiua, ſolum prædicatur de habẽtibus quatuor pedes. Secunda differentia eſt, genus continet differentias in poteſtate, ſed non econtra, vt aĩal continet iſtas duas differẽtias. ſ. rationale & irrationale. Tertia H differentia: genera ſunt naturaliter priora differentijs diuiſiuis eorum: ideo deſtructo genere, deſtruuntur omnes differentiæ eius: vt deſtructo animali deſtruuntur rationale, & irrationale: ſed non econtra. Quarta differentia: genus prædicatur in quid differentia vero in quale. Quinta differentia: vnius ſpeciei eſt tantum vnum genus; ſecundum tamen illud genus poſſunt eſſe multæ differentiæ eiuſdem ſpeciei: vt hominis ſecundum hoc genus animal ſunt plures differentiæ. ſ. rationale, mortale, & bipes. Sexta differentia: genus habet modũ materiæ in conſtitutione ſpeciei differentia modũ formæ: & licet ſint aliç conuenientiæ & differẽtię generis & dñiæ, tamẽ quæ dictæ ſunt ſufficiunt. In tertia parte huius capi-

A genere & differetia ad ſua inferiora tenet cõſequẽtia negatiuè.

Digitized by Google

A capituli comparat genus ad ſpeciem, ponens tres conuenientias ipſius generis & ſpeciei Prima: tam genus quam ſpecies prædicantur de pluribus. Secunda. tam genus quam ſpecies ſunt priora his, de quibus prædicantur. Tertia: utrumque eſt quoddam totum reſpectu ſuorum inferiorũ, ſcilicet totum vniuerſale In quarta parte huius capituli comparat genus ad ſpeciem penes differentias, aſſignans ſex differentias inter ſpeciem & genus. Prima: genus continet ſpeciem ſub ſe & non econtra. Secunda: quia genus natura eſt prius ſpecie: quod probat: quia oportet genera præiacere, & ipſa determinata ſpecificis differentijs ſpeciem conſtituere. Secundo: quia interempto genere, interimitur ſpecies; ſed non econtra. B Tertia differentia: poſita ſpecie ponitur genus. & non econtra: vt ſi homo eſt, animal eſt: ſed non econtra. Quarta: genus prædicatur de ſpeciebus vniuoce, & non econtra. Quinta: genus abundat a ſpeciebus: quia continet plures ſpecies ſpecies autem nõ continet ſpecies, ſed indiuidua. Sexta: ſpecies nunquàm poteſt eſſe generaliſſimum; ſed bene ſpecialiſſimum; genus vero nunquàm poteſt eſſe ſpecialiſſimũ, ſed bene generaliſſimum. In quinta parte huius capituli comparat genus ad proprium penes conuenientiam, dicens, quod tres ſunt conuenientiæ generis & proprij. Prima: tam genus quam proprium ſequuntur ea, quorum ſunt, ſcilicet ſpeciem: vt ſi homo eſt, animal eſt: & ſi homo eſt, riſibile eſt. Secunda: genus & proprium

C æqualiter prædicantur & participantur a ſuis inferioribus: & non ſecundum magis & minus: ſicut enim homo & bos ſunt æqualiter animal: ita Socrates & Plato æqualiter ſunt riſibile. Tertia: tam genus quam proprium prædicantur vniuoce de ſuis inferioribus. In ſexta parte comparat genus ad proprium penes quinque differentias. Prima: genus eſt prius proprio: quia genus eſt prius ſpecie: & ſpecies eſt prior proprio: igitur. Secunda: genus prædicatur de pluribus ſpeciebus: proprium verò tantum de vna ſpecie. Tertia: proprium prædicatur conuerſim de eo, cuius eſt proprium; genus vero non prædicatur conuerſim de illo, cuius eſt genus. Quarta: proprium ineſt omni, ſoli, & ſemper; genus vero non ineſt D ſoli. Quinta: proprium deſtruitur ad deſtructionem ſpeciei, & non econtra, ſed genus non deſtruitur ad deſtructionem ſpeciei. In ſeptima parte comparat genus ad accidens penes vnam conuenientiam quæ talis eſt: commune eſt generi & accidenti de pluribus prædicari: accidens enim ſiue ſit ſeparabile, ſiue inſeparabile, de pluribus prædicatur. In octaua parte comparat genus ad accidens penes quatuor differentias. Quarum prima eſt: genus eſt prius, accidens vero poſterius; quia accidens eſt poſterius ſpecie & indiuiduis: genus vero eſt prius. Secunda: quia genera participantur æqualiter, & non ſecundum magis & minus: accidens autem intenſionem & remiſſionem ſuſcipit.

Tertia:

Digitized by Google

F Tertia accidenti i principaliter in ſunt indiuiduis,genera vero ſpeciebus. Quarta genus prædicatur in quid,accidens vero in quale:interrogatus quis enim,qualis eſt æthiops,conuenienter reſponder quòd eſt niger. In nona parte remouet vnam dubitationem circa præcedentia & ſequentia: cum enim ſint quatuor comparationes generis: Dubitaret aliquis,an aliorum quatuor prædicabilium ſint quatuor comparationes ſicut & generis ad alia quatuor prædicabilia, ita quòd ſint viginti. Reſpondetur quòd quatuor ſunt comparationes generis ad alia quatuor prædicabilia, differentiæ vero tres, ſcilicet ad ſpeciem proprium & accidens: ſpeciei duæ, ſcilicet ad proprium & accidens. Comparationes vero eius ad genus & differentiam numeratæ ſunt, quando genus & differentia comparantur ad ipſam ſpeciem ſed proprij ſolum eſt vna comparatio ſcilicet ad accidens:quia comparationes eius ad alia tria dictæ ſunt,cum prædicta tria rationes eius ad alia tria dictæ ſunt cum prędicta tria ad ipſum proprium comparantur accidentis non eſt comparatio qua comparatur ad alia quatuor: ideo concludit, quòd ſumptis quatuor comparationibus generis ad alia quatuor, videlicet tribus differentiæ, duabus ſpeciei cum vna proprij, non ſunt niſi decem comparationes prædicabilium.

Differentia *Communæ vero eſt differentia & ſpeciei æqualiter participari; homine enim æqualiter participant particulares homines & rationali differentia, &c.* G *comparatio cum ſpecie.*

Iſtud eſt tertium capitulum huius tractatus in quo Porphyrius ponit comparationes differentiæ ad alia tria prædicabilia. Et diuiditur in ſex partes. In prima ponit duas conuenientias differentiæ & ſpeciei. Quarum prima eſt differentia, & ſpecies æqualiter participantur per ſe à ſuis inferioribus. Secunda: ſpecies & differentia ſemper aſſiſtunt his, quæ ipſa participant: ſemper enim Socrates eſt rationalis, & homo. In ſecunda parte comparat differentiam ad ſpeciem penes quatuor differentias. Quarum prima eſt: differentia prædicatur in quale ſpecies vero in quid. Secunda differentia ſæpe reperitur in pluribus ſpeciebus, vt quadrupes in pluribus animalibus ſpecie differentibus: ſpecies vero in ſolis indiuiduis quæ ſunt ſub ipſa: H Tertia: differentia eſt prior ſpecie, & non econtra: vt rationale eſt prius homine: quia rationali interempto interimitur homo, ſed non econtra, cum adhuc ſit Deus, qui eſt rationalis. Quarta, vna differentia concurrit cum alia ac conſtitutionem vnius ſpeciei, ſicut rationale, & mortale ad conſtitutionem hominis, ſed vna ſpecies non componitur alteri, vt ſimul generet vnam aliam ſpeciem. Circa hoc mouet vnam obiectionem, dicens, quòd quamuis æqua cuidam particulari aſino permiſceatur

A ad muli generationem, tamen equa ſimpliciter, ideſt in communi non concurrit cum aſino in communi ad generandum mulum.

In Tertia parte comparat differentiam ad proprium per duas conuenientias. Prima: differentia & proprium æqualiter participantur: & non ſecundum magis & minus: ſecunda quod ſemper adſunt illis de quibus prædicantur: Vbi remouet dubium dicens, ꝙ quamuis bipes truncetur: tamen ſemper manet aptitudo ad habendum duos pedes. In quarta parte comparat differentiam & proprium penes duas differentias. Prima: differentia dicitur de pluribus ſpeciebus: ut rationale de homine & de Deo: proprium vero de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium. B ſecunda differentia ſequitur ad ſpeciem: & non conuertibiliter: proprium vero conuerſim prædicatur de eo, cuius eſt propriũ. In Quinta parte comparat differentiam ad accidens penes duas conuenientias. Prima: vtrunque prædicatur de pluribus: ſecunda accidens inſeparabile ſemper adeſt illi cuius eſt, ſicut differentia. In Sexta parte comparat differentiam ad accidens penes tres differentias. Prima: differentia continet ſpecies, & non continetur: accidentia verò continent, eo quod ſunt in pluribus: & continentur, eo quod ſubiecta non ſolum ſunt ſuſceptiua vnius accidentis, ſed plurium: ſecunda differentia non eſt intenſibilis nec remiſſibilis: accidentia verò ſuſcipiunt magis & minus: tertia: differentiæ contrariæ ſunt impermixtæ; non enim permiſceantur in eadem ſpecie, cuius C ſunt differentiæ: ſed accidentia contraria bene poſſunt permiſceri in eodem cuius ſunt accidentia.

Speciei autem & proprij commune eſt, de ſe inuicem conuerſim prædicari: nam ſi homo eſt, riſibile eſt: & ſi riſibile eſt, homo eſt. *Speciei compa- ratio.*

Iſtud eſt quartum capitulum, in quo comparat ſpeciem ad proprium, & diuiditur in duas partes. In prima comparat ſpeciem ad proprium penes duas cõuenientias. Quarum prima eſt, ſpecies, & proprium prædicantur de ſe inuicem conuertibiliter: vt ſi homo eſt, riſibile eſt, & econtra ſecunda: ſpecies, & D proprium, æqualiter participantur, a quibus participantur, & non ſecundum magis, & minus. In ſecunda parte comparat ſpeciem ad proprium penes quatuor differentias. Quarum prima eſt ſpecies poteſt eſſe genus aliarum ſpecierum proprium autem non poteſt eſſe genus aliorum propriorum: Secunda, ſpecies eſt prior proprio. Tertia: ſpecies eſt ſemper actu in ſuis ſubiicibilibus: ſed proprium non ſemper adeſt actu: nam Socrates ſemper eſt actu homo, non tamen ſemper ridet actu, quamuis natus ſit ridere. Quarta: diffinitiones proprij & ſpeciei differunt: ergo ſpecies, & proprium differunt: patet conſequẽtia: quia quorum termini ſunt differentes & ipſa ſunt differentia. Antecedens patet: quia diffinitio ſpeciei eſt, ſemper poni

ſub

E ſub aſſignato genere: diffinitio proprij eſt, proprium ineſt omni, ſoli & ſemper.

Speciei vero, & accidentis commune quidem eſt de pluribus prædicari.

Iſtud eſt quintum capitulum: in quo comparat ſpeciem ad accidens penes vnam conuenientiam: & quatuor differentias. Cõuenientia talis eſt: commune eſt illis ambobus de pluribus prædicari. Sed prima differentia eſt: quia ſpecies prædicatur in quid: accidẽs vero in quale: vel aliquo modo ſe habens: ſecunda vnius indiuidui eſt vnica ſpecies ſpecialiſſima: ſed vnius indiuidui plura ſunt accidentia tam ſeparabilia quàm inſeparabilia. Tertia ſpe- F cies eſt prior accidente, accidentia verò poſteriora ſpecie, oportet enim ſubiectum eſſe, vt ei aliquid accidat. Quarta ſpecies participatur æqualiter & non ſecundum magis & minus ab his, quorum eſt ſpecies accidens vero ſecundum magis & minus participatur, æthiops enim alio æthiope magis habebit de colore.

Commune autem proprij & inſeparabilis accidentis eſt: quòd præter ea nunquam conſiſtant illa, in quibus conſiderantur,

Iſtud eſt ſextum & vltimum capitulum huius tractatus, in quo comparat proprium ad accidens, & diuiditur in duas partes. In prima ponit duas conuenientias, quarum prima eſt ſubiectum proprij & accidentis inſe- G parabilis nunquam exiſtit ſine illis, vt homo ſine riſibili, & æthiops ſine nigredine. Secunda vtrũque eorum ſemper ineſt & omni contento ſub ſubiecto & hoc intelligendo iſtas duas conueniẽtias de accidente inſeparabili. In ſecunda parte comparat propriũ ad accidens penes tres differentias. Prima, proprium ineſt ſoli ſpeciei, quemadmodum riſibile homini ſed non accidens inſeparabile; nigrum enim non ineſt ſoli æthiopi ſed etiam coruo, & etiam carboni, & ebeno, & quibuſdam alijs. Secunda proprium prædicatur conuerſim non autẽ accidens inſeparabile. Tertia proprium prædicatur æqualiter, accidens vero ſecundum magis & minus. Finaliter ſe excuſat, dicẽs quòd licet ſint aliæ communita- H tes vel proprietates quinque vniuerſalium, tamen illæ, quæ ſunt dictæ, ſufficiunt.

An conuenientia & differentia prædicabilium ſufficienter aſſignentur.

QVAERITVR Vtrum conueniẽtiæ & differentiæ quinque prædicabilium ſint a Porphyrio in textu ſufficienter aſſignatæ. Arguitur primo quòd non. Et primo contra primam differentiam generis & differentiæ, quia genus non prædicatur de pluribus, quã differentia, ergo in hoc genus & differentia non differunt. Antecedẽs patet quia ſenſibile, quod eſt differentia animalis prædicatur de tot, de quot prædicatur animal, quod eſt genus. Secunda ſic, contra primam conuenientiam generis, & proprij, quia genus eſt

prius

A prius ſpecie,de qua prædicatur, ergò genus non ſequitur ad ſpeciem,& per conſequens genus & propriũ non conueniunt in hoc, quod eſt ſequi ad ſpeciem. Tertio ſic;contra conuenientiam omnium prædicabilium, quia genus differt ab alijs prædicabilibus per hoc, quod eſt prædicari de pluribus,ergo non eſt commune omnibus prædicabilibus, de pluribus prædicari. Quarto ſic; Genus & proprium non prædicãtur vniuocè de ſuis ſubijcibilibus ergo genus & proprium non conueniunt in hoc, quod eſt prædicari vniuocè Antecedens probatur,quia proprium prædicatur denominatiue;ergo non prædicatur vniuoce, tenet conſequentia

B per locum ab oppoſitis. Secunda probatur, quia prædicari vniuoce, eſt prædicari un. nomine & vna ratione; ſed proprium nõ habet rationem igitur. Item prædicari vniuocè eſt prædicari quidditatiue,igitur. Quinto ſic Prædicabilia conueniunt in eiſdem ergo male ponuntur differentiæ ipſorum Antecedens patet primo, quia coloratum eſt genus albi. & ſpecies qualitatis, & accidens parietis ſecundo patet, quia rationale eſt differentia hominis, & ſpecies huius rationalis,& illius. Item omnia prædicabilia ſunt ſpecies vniuerſalis,igitur. In oppoſitũ arguitur auctoritate Porphyrii, ponentis illas conuenientias & differentias in textu. In quæſtione ſicut in cæteris erunt tres articuli.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quod coincidentiæ prædicabilium dicuntur, in quibus ipſa prædicabilia conueniunt, Et dicuntur communitates, quia illud, in quo conueniunt aliqua, eſt commune illis. Et eſt duplex communitas prædicabilium, vna generalis, in qua omnia prædicabilia conueniunt, vt prædicari de multis, alia eſt ſpecialis, in qua aliqua prædicabilia conueniunt, vt prædicari in quid. in quo conueniunt genus & ſpecies. Sed differentiæ dicuntur, quibus prædicabilia ad inuicem differunt, & vocantur tales differentiæ proprietates, quia illud, per quod aliquid differt ab alio, dicitur quodammodo proprium, cum per illud non conueniat cum alio. Sed reſtat vna difficultas, vtrum quinque vniuerſalia conueniant in idem. Reſpondetur, quòd prædicabilia conuenire in idem poteſt intelligi dupliciter. Vno modo in idem, id eſt quidditatiue, & hoc dupliciter. vno modo, quòd conueniant cũ aliquo, quod dicitur quidditatiue de ipſis, & ſic dico quòd coincidunt in idem, vt conueniunt in vniuerſali, quod dicitur quidditatiue de ipſis. Alio modo. q ipſa quinque vniuerſalia dicuntur quidditatiue de aliquo, & ſic dico quòd non coincidunt, quia de nullo quidditatiue dicuntur. Alio modo poteſt intelligi quinque vniuerſalia coincidere in aliquo denominatiue, & hoc dupliciter, vno modo quod conueniant in aliquo, quod dicitur de ipſis denominatiue. & ſic coincidunt, quia conueniunt in ſpecie, quæ dicitur de ipſis denominatiue, vt iſta eſt vera, genus eſt ſpecies, differentia eſt ſpecies, Alio modo quod dicantur de-

C *Prædicabiliũ duplex communitas.*

An quinque uniuerſalia conueniãt in idẽ.

D

E denominatiue de aliquo: & ſic dico, quòd aliqua vniuerſalia coincidunt in idem denominatiue: quia aliqua prædicantur denominatiue de aliquo, reſpectu tamē diuerſorum; ut album reſpectu ſubiecti dicitur accidens, & reſpectu ſuorum inferiorum dicitur ſpecies: & ſic genus: & ſpecies dicuntur de aliquo reſpectu tamen diuerſorum.

SECVNDO ſciendum, quod quando dicit Porphyrius in ſexta differentia generis & differentiæ, quòd genus habet modum materiæ & differentia modum formæ: non vult dicere, quòd genus ſit materia, & differentia forma: ſed quòd genus habet modum materiæ: & differentia modum formæ: nam ſi-
F cut materia determinatur per formam: ita genus determinatur per differentiam. Aduerte vltra, quòd quando dicitur in prima differentia generis & ſpeciei, quòd genus continet ſpecies & non continetur ab eis: debet intelligi, quòd genus continentia potentiali continet ſuas ſpecies: & tali continentia ſpecies non continet genus, licet bene alia continentia: quia ſpecies continet genus actu, & quodlibet inferius, ſuperius. Aduerte ultra quòd quando dicitur in tertia communitate generis & proprij, quod tam genus quàm proprium prædicantur vniuocè de ſuis ſubiicibilibus: debet ibi accipi prædicari vniuocè largè vt diſtinguitur contra prædicari æquiuoce: & non debet ibi accipi propriè, & ſtricte vt idem eſt, quod prædicari quidditatiue; quia proprium non prædicatur quidditatiue de ſuis ſubiicibilibus. G Aduerte vlterius, quòd quando dicitur in ſecunda differentia generis, & proprij, quòd proprium tantum de vna ſola ſpecie prædicatur; & genus de pluribus: debet ibi capi propriū, quod cōuertitur cum ſpecie ſpecialiſſima: & non debet intelligi de proprio generico, quod conuertitur cum genere: cuiuſmodi eſt ſenſibile, cum tale prædicetur de pluribus ſpeciebus: nec eſt etiam imaginandum, quòd proprium ſpecificum ſic faciat prædicabile proprij diſtinctum ab alijs, ſed proprium, quod eſt commune ad proprium genericum & ſpecificum: quemadmodum dicebatur de differentia.

H TERTIO ſciendum, quod quando dicitur in ſecunda differentia generis & accidentis, quòd accidentia prædicantur ſecundum magis & minus: hoc debet intelligi reſpectu ſuorum ſubiectorum: quia reſpectu ſuorum inferiorum, reſpectu quorum dicuntur genera vel ſpecies non dicuntur prædicari ſecundum magis & minus: ſed æqualiter & in quid. Aduerte vlterius, quod quando dicitur in tertia differentia differentiæ, & accidentis, quod accidentia contraria bene permiſcentur in eodem, ſed non differentiæ contrariæ: debet intelligi de differentiis magis proprijs & diuidentibus ex oppoſito aliquod genus: puta quod illæ non poſſunt dici de eodem, neque in eodem inueniri: accidentia vero contraria in eodem poſſunt inueniri, & de eodem poſſunt dici: ut de

aqua

Digitized by Google

A aqua tepida verum eſt dicere quòd eſt calida & frigida. Et dicitur notanter de differentijs magis proprijs, & diuidentibus ex oppoſito aliquod genus: quia differentiæ ſubordinatæ poſſunt bene de eodem dici: ſicut ſenſibile, & rationale dicuntur de homine. Aduerte vlterius, quod quando dicitur in quarta differentia ſpeciei, & differentiæ quòd duæ ſpecies non concurrunt ad cõſtitutionem vnius ſpeciei: ſed bene duæ differentiæ: debet intelligi, quòd vna differentia bene concurrit; id eſt componitur cum alia ſibi non ſubordinata ad conſtituendum, & perficiendum ſpeciem, ſeu diffinitionem ſpeciei: quia vna poteſt determinare aliam; vt rationale, & mortale ad conſtituendum hominem, ſeu diffi-

B nitionem hominis: ſed vna ſpecies non concurrit, id eſt non componitur, cum alia ad perficiendum formaliter ſpeciem vel diffinitionem ſpecie; licet bene materialiter: ſicut binarius & ternarius materialiter concurrunt: ſcilicet ratione ſuarum vnitatum ad conſtitutionem quinarij, in quo non manet forma binarij, vel ternarij. Et ſi quis dicat, ad generationem muli concurrit aſinus, & equa: ergo duæ ſpecies concurrunt ad conſtitutionem ſpecie. Reſpondetur, quòd licet particularis aſinus & particularis equa concurrant ad generationem muli; tamen aſinus & equa in communi non ponuntur ad conſtituendum formaliter mulum, ſeu diffinitionem muli, cum in diffinitione muli non ponatur, neque

C aſinus, neque equa. Aduerte vltra, quòd quando dicitur in tertia differentia ſpeciei, & proprij, quòd ſpecies ſemper ineſt proprio autem non ſemper ineſt debet intelligi de actu, vt ridere non ſemper ineſt homini, licet aptitudo ad ridendum ſemper inſit ei.

An genus æqualiter dicatur de ſuis ſpeciebus.

QVARTO ſciendum, quòd circa textum incidit talis difficultas, vtrum genus æqualiter dicatur de ſuis ſpeciebus. Pro cuius ſolutione ſupponitur quod aliquid dici æqualiter de aliquibus nõ eſt aliud quàm illud prædicari de illis, & non ſecundum magis & minus, & per oppoſitũ prædicari de aliquibus inæqualiter nõ eſt aliud, quàm prædicari de illis mediantibus iſtis aduerbiis, magis & minus. Hoc ſup-

D poſito: dico quòd genus prædicatur æqualiter de ſpeciebus, quia non ſecundum magis & minus, vt iſta non conceditur, homo eſt magis animal, quàm equus. Et ſi quis dicat, homo eſt perfectius animal quàm bos, conceditur, ergo eſt magis animal negatur conſequentia, & ratio eſt, quia hominem eſſe perfectius animal, quàm bos non eſt ipſum magis eſſe animal ſed eſt ipſum habere perfectiorem differentiam per quam animal contrahitur, & determinatur ad conſtitutionem hominis, quàm ſit illa, per quã determinatur animal ad bouem.

An duæ ſpẽs poſſint eſſe æqualis perfectionis & entitate.

Vnde aduerte, quòd impoſſibile eſt duas ſpecies eſſe æquales perfectionis in entitate, neq; per potentiam naturalem, neq; per potentiam diuinam. Nam Deus non poſſet facere duas ſpecies æquales perfectionis in entitate.

Ideo

E Ideo dicebat Ariſt. ꝙ inter ſpecies eiuſdem generis eſt ordo eſſentialis: quia vna in entitate eſt perfectior alia, hoc non eſt per genus in quo conueniunt, ſed per ſuas differentias. Ex quo ſequitur, ꝙ impoſſibile eſt duas differentias ſpecificas eſſe æqualis perfectionis. Aduerte vlterius, quod nunquam aliquid proprie dicitur magis vel minus tale, niſi ꝙ habet plures gradus id eſt partes perfectionales: hoc ergo non eſt per genus. Et ſi quis dicat vnus homo dicitur rationabilior alio ergo differentia dicitur de ſpeciebus ſecundum magis, & minus. Reſpondetur, quod vnus homo dicitur rationabilior alio ad iſtum ſenſum ꝙ vnus homo magis vtitur ratione, quam alius: vel quia eſt magis diſpoſitus vti ratione quam alius: ſed non dicitur rationabilior ideo rationale nõ ſuſcipit magis & minus: licet bene rationabile, quod non eſt differentia: & ſic debet negari conſequentia. Etiam vnus homo eſt riſibilior alio, id eſt magis diſpoſitus ad ridendum, quàm alius, & non quia riſibile ſuſcipiat magis & minus. Et hæc de primo articulo.

8. Metap. tex. 10.

Inſtantia.

F

Art. 2. DVBITATVR primo. Vtrũ tantum ſint quinq; vniuerſalia. Reſpondetur, ꝙ de hoc iam ſatis viſum eſt ſup. q. 1. ar. 1. Aduerte tñ, ꝙ talis propoſitio poteſt capi dupliciter. Vno modo in ſenſu proprio, & ſic eſt falſa: & eſt ſenſus: quinque ſunt vniuerſalia: & plura ſunt vniuerſalia, quàm quinque: & illa eſt falſa, niſi aliquid intelligatur. Alio modo poteſt capi in ſenſu improprio: & tunc eſt ſenſus: quinque ſunt intentiones vniuerſalium ſpecie differentium, & non plures quam quinque, vel ſicut ſuperius eſt expoſita quinque ſunt vniuerſalia, & non plura, quàm quinque, ſpecie ſupple differentia. Et hoc capiendo vniuerſale ſecundæ intentionaliter, ſeu pro per ſe ſignificato.

An tantũ ſint quinq. vniuerſalia.

G

Et aduerte, quod ad hoc ꝙ aliquid propriè dicatur vniuerſale, requiritur ꝙ ſit limitatum, ideo tranſcendentia non ſunt vniuerſalia, licet de pluribus prædicentur. Secundo quòd ſit quid vniuocum, ideo æquiuoca non ſunt vniuerſalia, ſicut canis. Tertio ꝙ importet conceptum p ſe vnũ, ideo illa quæ important conceptum complexum ſicut diffinitiones, non poſſunt dici vniuerſalia. Sed reſtat vna difficultas, vtrum in iſta prædicatione, Petrus eſt albus, ſit prædicatio q̃nti prædicabilis de ſuo ſubiicibili. Et videtur ꝙ non, quia ſubiectum & prædicatum pro eodem ſupponunt, quia albus ſupponit pro Petro, connotando tamen ipſum habere albedinem, vel pro aggregato ex ſubiecto & albedine, vt videtur dicere. Scotus in quarto. Reſpondetur, ꝙ ibi eſt prædicatio quinti prædicabilis. Et ad rationem dicitur, quòd prædicationes non ſemper accipiuntur ab illis pro quibus termini ſupponunt, ſed magis ſecundum ſignificat formalia, quæ appellantur aliquando ab illis terminis. Vnde iſta eſt accidentalis: quia licet albus ſupponat pro Petro, tamen connotat ipſum habere albedinem, quæ accidentaliter conuenit Petro, ideo dicitur accidentalis, & ſimiliter dicatur de aliis. Sed re-

ſtat

Ad vniuerſale quid requiritur.

H

Petrus eſt alb. an ſit prædicatio quinti prædicabilis de ſuo ſubiicibili.

Digitized by Google

A ſtat alia difficultas, vtrum iſta propoſitio, Petrus eſt albus ſit de prædicatione directa vel indirecta. Reſpõdetur, quòd eſt directa. Vnde oĩs prædicatio alicuius prædicabilis de ſuis propriis ſubiicibilibus, vel ſuo proprio ſubiicibili, eſt de prædicatione directa: iõ falſum eſt illud, quòd dicunt aliqui, quòd ſolum illa propoſitio eſt de prædicatione directa, in qua ſuperius prædicatur de ſuo inferiori.

Petrus ẽ albus qua prædicatio eſt.

An ſit alia diſtinctio à diſtinctione realis & rõnis.

DVBITATVR ſecundo: Vtrũ præter diſtinctionem realem & rationis ſit ponenda aliqua alia diſtinctio. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd aliqui dicentes ſe inſequi doctrinam Scoti, ponunt ſeptem genera diſtinctionum, & tot idẽtitatum. ſ. diſtinctionem rationis, ex natura rei, formalem, realem, eſſentialem, ſe totis ſubiectiue, & ſe B totis obiectiue: & dicunt quòd iſtæ diſtinctiones ſe inuicem inferunt. Nam dicunt quòd diſtinctio ſe totis obiectiuè infert omnes alias; & ſic conſequenter. Sed iſte modus dicendi eſt falſus: neque eſt de mẽte Scoti; primo in hoc, quòd ipſi ponunt ſeptem genera diſtinctionum. Secundo in hoc quòd ipſi ponunt iſtas diſtinctiones ſe inuicem inferre; ideo aliter reſpondetur, ponendo aliquas propoſitiones. Prima, præter diſtinctionem rationis ſolum ſunt ponenda duo genera diſtinctionum, ſcilicet realis & formalis. Secunda propoſitio; diſtinctio rationis eſt, quæ ſit per actum comparatiuum intellectus vel voluntatis. Vnde illa, quæ ſic ſola diſtinctione rationis diſtinguuntur, nũquàm ſe habent tã-

Sc. in 1. doz. q 4

quam duo obiecta formalia, ſed C ſolum tanquàm vnum, aliter & aliter conſideratum. Ex quo ſequitur, quòd concretum & abſtractum non ſe habent tanquã duo obiecta formalia, vt volunt aliqui. Tertia propoſitio; diſtinctio realis eſt duplex, ſcilicet ſuppoſitorum, & naturarum, quorum vnum non eſt aliud; queadmodũ eſt inter ſuppoſita in diuinis; puta Patrẽ, Filium, & Spiritum ſanctum; & iſta ſolum inuenitur in diuinis, & numquã in creaturis: quia impoſſibile eſt duas creaturas habere tantum vnam naturã; ſed tot, quot ſunt ſuppoſita, ſunt naturæ, quemadmodum non eſt in diuinis; ſed eſt ibi vna natura in tribus ſuppoſitis. Alia eſt diſtinctio realis naturarum, quarum vna ſimpliciter non eſt alia, & iſta ſolum D inuenitur in creaturis, & inter rem creatam & increatam; & iſta eſt inter omnes creaturas; quarum vna ſimpliciter non eſt alia, & iſta poteſt vocari diſtinctio eſſentialis: quia natura & eſſentia idem ſunt. Quarta propoſitio; diſtinctio formalis eſt illa, quæ eſt inter duas formalitates vel realitates; quarum una præciſe & adæquate non eſt alia, quemadmodum ſunt realitates ſuperioris & inferioris, diffiniti & diffinitionis; ſubiecti & paſſionum eiuſdẽ ſubiecti; & differentię & illius, cuius eſt differentia, attributorum in diuinis intellectus, & voluntatis. Et ſiquis dicat, inferius eſt idem formaliter ſuo ſuperiori; igitur formaliter non diſtinguitur ab eo. Dicõ, ꝙ diſtinctio formalis, poteſt capi dupliciter. Vno modo ſtrictè, prout eſt inter duo extre-

Lapſus quorũdam.

Sco. in prologo q. 1.

Obiect.

E ma: quorum illud, quod ſic diſtinguitur, non includit aliud in primo modo dicendi per ſe. Et ſic dico, quod inferius non diſtinguitur formaliter a ſuo ſuperiori, cum includat ipſum ſuperius in primo modo dicendi per ſe, Alio modo capitur magis large, vt eſt inter duas realitates: quarum vna præciſe & adæquate non eſt alia: quia ſc. licet in abſtracto non prædicantur de ſe inuicem: Et ſic inferius bene diſtinguitur formaliter a ſuo ſuperiori: quia realitas inferioris præciſè & adæquatè non eſt realitas ſuperioris; vt humanitas non eſt animalitas. Et ſi quis velit probare, quòd ſint plures diſtinctiones, quàm tres: quia modus intrinſecus diſtinguitur ab illo, cuius eſt modus: ſicut eſſe per ſe à ſubſtantia, & non realiter, neque formaliter, cum modus intrinſecus non ſit formalitas: ergo erunt plures diſtinctiones. Reſpondetur, quòd talis diſtinctio poteſt reduci ad diſtinctionem formalẽ: quia modus intrinſecus habet modũ formalitatis. Vel aliter dicitur, quòd poteſt bene poni adhuc vna diſtinctio, quæ vocatur diſtinctio modalis, Vnde modus intrinſecus eſt, qui additus alteri, non variat rationem illius, cui additur, addendo ſibi, ſupple, aliquam realitatem. Quinta propoſitio: diſtinctio ſe totis obiectiuè, & diſtinctio ſe totis ſubiectiuè non diſtinguuntur a diſtinctione reali, vel formali, licet ſupra ipſas poſſint aliquid connotare; quia illa, quæ diſtinguuntur ſe totis obiectiuè, aliquando diſtinguuntur tantum formaliter: ſicut riſibilitas & flebilitas, quæ diſtinguuntur ſe totis obiectiuè. Vnde illa diſtinguuntur ſe totis obiectiuè, quæ in nullo conceptu quidditatiuo conueniunt: aliquando diſtinguuntur realiter, ſicut riſibilitas & hinnibilitas, Similiter dicatur de illis, quæ diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè. Vnde illa diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè, quæ non conueniunt in aliqua realitate potentiali, contrahibili ad ipſa: ut Deus, & creatura, & decem prædicamenta. G

Sc. in 1. d. 2. q. 4.

Sco. i 1. d. 5. q. 1.

F

Vide forma l. a 2.

Sc. in 1. d 8. q. 1. in ſol. 1. argu. princ.

DVBITATVR tertio. Vtrum Socra. non exiſtente, iſtę propoſitiones ſint concedendæ: Socrates eſt rationalis. Socrates eſt homo. Et arguitur quòd nõ: primò ſic: omnis propoſitio categorica affirmatiua de ineſſe & de præſenti, in qua non ponitur terminus ampliatiuus, ſubiecto pro nullo ſupponente, eſt falſa: igitur tales propoſitiones ſunt falſæ. Et confirmatur: quia ſecũdum Scotum hæc propoſitio: Chriſtus eſt homo, in triduo, erat falſa, & non niſi quia ſubiectum pro nullo ſupponebat: igitur. Secundo ſic: Omne, quod eſt rationale, eſt compoſitum ex anima rationali & corpore: ſed Socrates non exiſtens non eſt compoſitus ex corpore & anima rationali; cum anima ſeparatur a corpore: igitur. Tertio ſic: Bene ſequitur, Socrates eſt homo: ergo Socrates eſt. Socrate non exiſtente: ſed conſequens eſt falſum: igitur multæ aliæ rationes poſſent fieri. Vnde pro ſolutione ſupponitur, quòd duæ ſint opiniones de hoc dubio. Vna eſt Nominaliũ aliquorum, qui dicunt, tales propo-

An re non exiſtente, propoſitio affirmatiua de ea ſit vera.

H

in 3 di. 21. q. 1. ni. i propoſito contra magiſt. ſentin.

A poſitiones eſſe falſas: & quòd nulla eſt propoſitio neceſſaria ſimpliciter, niſi iſta, deus eſt; vel aliqua talis formata de terminis diuinis: quia quælibet alia poteſt falſificari. Et ad Porphyrium dicunt, quòd Socrates ſemper eſt homo & rationalis, ſi ſupple Socrates ſit, id eſt ſubiecto pro aliquo ſupponente, Sed iſta opinio, non videtur eſſe de mente Ariſt. qui in primo

Tex. cõ. 9.

Poſteriorum ponit ſcientiam eſſe impoſſibilium aliter ſe habere, id eſt propoſitionum infalſificabilium: nec etiam de mente Porphyrij in textu. Dicunt tamen ipſi quòd hoc eſt de mente Porphyrij: nam dicit Porphyrius in conuenientia d̃riæ, & proprij, ꝙ ſicut differentia ſemper adeſt: ita accidens inſeparabile; ſed accidens inſeparabi-

B le ſemper adeſt, Socrate exiſtente: ita etiam differentia, vt puta rationale ſolum aderit, Socrate exiſtente, Reſpondetur, ꝙ hoc nihil valet: quia in tali conuenientia, ly ſicut, non dicit omnimodã ſimilitudinem, vt notũ eſt. Nam vnum, ſcilicet differentia, eſt de quidditate alterius: & dicitur de eo per ſe primo modo, non autem accidens inſeparabile; vt iſta non eſt per ſe, Socrates eſt ſimus; Idem aliter reſpondetur, quòd tales propoſitiones ſunt veræ & infalſificabiles, ſic quòd iſta nunquam poteſt eſſe falſa: Socrates

Scot. in 3. di. 22. q. vnic. in propoſitione logica.

eſt homo: ſiue Socrates ſit, ſiue non ſit; quia ad veritatem talium propoſitionum nõ requiritur, quòd extrema ſupponant pro aliquo exiſtente; ſed ſufficit quod ſupponant pro aliquo in eſſe cognito,

C & quòd componantur adinuicem. Et per hoc ſoluitur prima ratio, in qua dicunt, quòd omnis propoſitio affirmatiua &c. dicitur, quòd illa non eſt vera vniuerſaliter; ſed ſolum in propoſitionibus contingentibus de terminis non ampliatiuis affirmatiuis. Vnde compoſitionem extremorum talium propoſitionum neceſſariarum, neceſſario ſequitur conformitas talis compoſitionis ad terminos. Vnde quandocunque extrema talium propoſitionum componuntur adinuicem; propoſitiones conſtitutæ ex ipſis, ſunt ſemper veræ; quia ſemper tunc eſt conformitas actus intelligendi ſeu propoſitionis mẽtalis ad rem cognitam. Et ſi quis

D dicat, quare eſt melius, quod tales propoſitiones habeant conformitatem, quandocũque formantur, quam aliæ propoſitiones. Reſpondetur quia extrema illarum propoſitionum ſunt talia, & habentia aliam habitudinem adinuicem, quàm alia; & de hoc ſatis dictum eſt in ſummulis, capitulo de ſuppoſitione perſonali. Ad rationes alterius opinionis reſpondetur; Ad primam dicitur, quòd ſoluta eſt, Ad confirmationem dicitur, ꝙ iſta propoſitio, Chriſtus eſt homo, in triduo fuit falſa; non quia ſubiectum pro nullo ſupponebat; ſed quia in illis tribus diebus Chriſtus importabat in ſe rationem falſam, de qua nihil dicitur vere; nam ſi aliquid eſt Chriſtus, neceſſario habet duas naturas in vno ſuppoſito; ſed in illis tribus diebus non fuerunt illæ naturæ vnitæ cum humanitas fuerit corrupta. Ex quo

E ſequitur, ꝙ Chriſtus non eſt ſuppoſitum per ſe hominis: cum importet rationem contingentem, & non conceptum per ſe vnum: ideo iſtæ non ſunt per ſe, neque neceſſariæ: Chriſtus eſt homo, Chriſtus eſt deus. Ad ſecundam dicitur ꝙ iſta propoſitio, homo eſt compoſitus ex corpore & anima: vel iſta, rationale eſt compoſitum ex corpore & anima, eſt ſimpliciter cõtingẽs: & hoc ſi tale participium dicat actum; ſicut vr̃ de rigore ſermonis dicere. Si aũt dicat aptitudinem, vel abſoluatur à tempore (vt dicunt aliqui) eſt neceſſaria. Vnde tenẽdo primum modum ad hoc, ꝙ iſta ſit vera: homo eſt animal, non requiritur, ꝙ homo ſit compoſitus reali et ex corpore & anima: ſed ſufficit ꝙ homo & animal ſint in eſſe cognito: ideo non ſequitur, homo eſt animal: ergo homo eſt compoſitus ex corpore & aĩa: quia prima eſt neceſſaria: & ſecunda cõtingens: licet bene ſequatur homo eſt: ergo homo eſt compoſitus ex corpore & anima. ideo in iſta, homo eſt animal, ly homo, ſupponit pro homine in eſſe cognito: & etiam animal pro animali in eſſe cognito: quod ſufficit ad veritatem talium propoſitionum. Ad tertiam dicitur: negando cõſequentiam: quia a propoſitione de, eſt, tertio adiacente, ad vnam de ſecundo adiacente, non valet conſequentia: vt aliàs viſum eſt in ſummulis. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit

Tracta tu primo.

CONCLVSIO reſponſalis ad quæſitum: Conuenientiæ & differentiæ quinque prædicabilium ſunt a Porphyrio ſufficienter aſſignatæ. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur, quod licet genus nõ prædicetur de pluribus, quã differentia eius conſtitutiua: tamen prædicatur de pluribus, quàm differentia eius diuiſiua. Ad ſecundam dicitur, quod licet genus ſit prius natura ſpecie, tamen eſt poſterius poſterioritate illationis, ſiue in inferendo. Ad tertiam dicitur, quod ly pluribus poteſt capi dupliciter. Vno modo poſitiuè, vt idem eſt quod prædicari de multis: & ſic eſt communitas omnium prædicabilium. Alio modo poteſt capi comparatiuè, & ſic eſt proprietas generis. Ad quartam patet ſolutio in primo articulo: nam capitur ibi prædicari vniuoce large, vt diſtinguatur contra prædicari æquiuoce, & non ſtricte, vt idem ſit, quod prædicari per ſe primo modo ſeu quidditatiuè. Ad quintam patet ſolutio in primo notabili, vbi viſum eſt, qualiter prædicabilia conueniant ad inuicem.

Art. 3.

Ly pluribꝰ dupliciter H

G

ARISTOTELIS STAGYRITAE,

Peripateticorum principis Liber Categoriarum.

Quem noſtri De Prædicamentis inſcribunt.

QVÆSTIO PRÆAMBVLA.

An de prædicamentis ſit ſciētia logicalis.

QVAERITVR vtrum de prædicamentis ſit ſciētia logicalis, ab alijs diſtincta, habens pro ſubiecto adæquato aliquod intentionale commune, vniuocum
B decem prædicamentis. Arguitur primo contra primam partem: quia omne, quod ſcitur, ſcitur per demonſtrationem & diffinitionem: ſed prædicamentorum non eſt diffinitio; igitur de ipſis non eſt ſciētia. Minor probatur, quia diffinitio datur per genus & differētiam: ſed decem prædicamenta non habent genus & differentiam; igitur ipſorum non eſt diffinitio. Secundo ſic: Illud, de quo habetur ſcientia, debet habere aliquid prius, per quod paſſio demonſtretur de ipſo: ſed decem prædicamenta non habent aliquid prius ipſis: cum ſint prima principia; igitur. Tertio ſic; De prædicamētis eſt ſcientia metaphyſicalis, cum decem prædicamenta ſint partes ſubiectiuæ ipſius entis; igitur de ipſis nō eſt ſcientia logicalis. Quarto ſic; Prædicamēta continentur ſub vniuerſali: ergo ipſis non eſt alia ſcientia a ſcientia vniuerſalis. Quinto ſic: Prædicamenta ſunt ens per accidens: ſicut genus generaliſſimū: ergo de ipſis non eſt ſcientia. In oppoſitum arguitur auctoritate Ariſt. tradentis nobis ſcientiam de prædicamentis. In queſtione erunt tres articuli, ſicut in cæteris quæſtionibus. D

Ar. 1. Prædicamentis acceptiones

PRIMO ſciendū, quòd prædicamentum poteſt capi dupliciter. Vno modo primę intētionaliter: & ſic non eſt aliud q̃ illud, quod eſt cōius in aliqua coordinatione, quemadmodū eſt ſubſtantia in coordinatione ſubſtantiæ, & quantitas in coordinatione quantitatis. Et tunc dico, quod prædicamenta per ſe ſunt de cōſideratione metaphyſici; cum ſint partes ſubiectiuæ entis; & per accidens ſunt de cōſideratione logici; cū logicus per ſe non conſideret res, neque voces, niſi pro quanto attribuūtur ipſis intentiones logicales. Alio modo capitur ſecundo intentionaliter, vt eſt intentio

E ſecunda attributa communiori alicuius coordinationis, ſicut ſubſtantiæ vel quantitati, & ſic de alijs: & ſic per ſe conſiderata a logico: nam logicus per ſe conſiderat ſecundas intentiones. Aduerte vltra, quod prædicamentum adhuc capitur dupliciter. Vno modo pro communiori alicuius coordinationis: quemadmodum dicimus, quod ſubſtantia eſt prædicamentum, quantitas eſt prædicamentum, & ſic de alijs. Alio modo capitur pro coordinatione aliquorum ſe habentium ad inuicem ſecundum ſub & ſupra, incipiendo ab illo communiori, & procedendo ad ſpecies ſubalternas ſpecialiſſimas, & indiuidua, in quibus ſaluatur ratio illius communioris. Et ſic capitur cũ dicitur, quod aliquid eſt in prædicamento, id eſt in coor-

F dinatione vel de coordinatione aliquorum ſe habentium, ſecundum ſub & ſupra in ratione generis, ſpeciei, vel indiuidui.

Quomodo inuenitur ſubiectum huius ſcientiæ?

SECVNDO ſciendum, quod ad inueniendum ſubiectum huius ſcientię oportet inuenire aliquod intentionale, in quo decẽ prędicamenta vniuocentur: & quod attribuatur illis decem prędicamentis: & illud intentionale eſt id, cui adæquate, & prius conuenit iſta paſſio, ordinabile: & in quo decem prędicamenta vniuocantur: quid autem ſit illud, forte non habet nomen impoſitum: ſed poſſet ſuppleri per illud complexum, vniuerſale ordinabile in genere: non tamen quod illud complexum, ſcilicet vniuerſale, ordinabile in genere ſit ſubiectum, niſi circumlocutiue: vt cum loquitur nobis aliquid intentionale incomplexum, cui ordinabilitas adæquate

G & per ſe conuenit: & illud poteſt dici vniuerſale determinatum ſub aliqua ratione, per quã ordinabilitas ſibi adæquate poteſt conuenire. Dicunt tamen aliqui, ꝙ illud eſt prædicamentum; quod tamen non videtur multum probabile: cũ prædicamentum & generaliſſimum ſint ſynonyma; ſed generaliſſimum nõ videtur eſſe ſubiectum, cum contineatur ſub genere; quaſi pars in modo ſub ſuo toto.

An tantũ ſint decem generaliſſima.

TERTIO ſciẽdum quod incidit vna difficultas, vtrum tantum ſint decem generaliſſima. Et videtur ꝙ ſint plura: quia tot modis dicitur vnum oppoſitorũ quot modis dicitur & reliquum: ſed generaliſſimum & ſpecialiſſimum ſunt oppoſita: igitur tot erunt generaliſſima, quot ſpecialiſſima: ſed multo plura ſunt ſpecialiſſima quàm decem, igitur.

H Secundo ſic: Sicut actio & paſſio diſtinguuntur ad inuicem, ita agere & pati: ſed actio & paſſio faciunt duo generaliſſima: ita etiam agere & pati, & per conſequens erunt plura. Item tantum eſt vnũ prædicamentũ ſubſtãtiæ: ergo tantum erit vnũ prædicamentum accidentis, cũ ſubſtantia & accidens opponantur. Quarto ſic. Prædicamentũ nihil eſt; igitur non ſunt decẽ prædicamenta. Añs probatur: quia vel eſſet genus generaliſſimum: quod non: quia tunc ſubſtantia non eſſet in prædicamento: quia tũc eſſet in ſeipſa: vel prædicamentũ eſt coordinatio oĩum illorũ q ſunt in tali coordinatione, qd eſt falſum: quia nõ vna vſ erit coordinatio oĩum ſubſtãtiarũ ſed plures. Reſpondetur, ꝙ decem

Digitized by Google

A decem ſint prædicamenta primum intētionaliter capta, & nō plura: & hoc non diſtinguendo inter concretum & abſtractum: quia concretum & abſtractum in eodem genere ponūtur: cum termini dicantur reponi in prædicamento quo ad ſignificata formalia. & non quo ad materialia. Ad rationes. Ad primā dicitur, quod generaliſſimum & ſpecialiſſimum non ſunt oppoſita: ſed magis diſparata: ideo non oportet, quòd tot modis dicatur vnum & reliquum. Ad ſecūdam dicitur negando conſequentiam: & ratio eſt: quia concretum & abſtractum pro vno computantur: cum habeant idem ſignificatum formale: ſub alio tamen & alio modo ſignificandi. Ad tertiam dicitur, quod ſub-

B ſtantia & accidens non ſe habent vt oppoſita: ſed magis vt diſparata, ſiue capiantur primum intentionaliter: ſiue ſecundum intentionaliter: & ideo non valet conſequentia. Ad quartam, patet ſolutio in primo notabili, vbi viſum eſt quomodo prædicamentum capitur dupliciter.

Prædicamentorum primū intētionaliter captorum diſtinctio

QVARTO ſciendum quod prædicamenta primum intētionaliter capta, poſſunt diſtingui dupliciter. Vno modo a priori: & ſic dico, quòd diſtinguuntur a ſe inuicem per ſuos modos intrinſecos: ut ſubſtantia diſtinguitur a quantitate per ſuum proprium modum intrinſecum qui eſt eſſe per ſe: & ſimiliter dicatur de aliis. Alio modo poſsūt diſtingui a poſteriori: & ſic diſtinguuntur per ſuos proprios modos prędicandi de prima ſubſtantia. Vnde proprius modus prædicandi ſubſtantiæ eſt prędicari in quid de prima ſubſtātia, C cuius quæſitiuum eſt quid. Sed proprius modus prædicādi quātitatis eſt prædicari in quātum, quanti, quot, vel quotiens: cuius quæſitiuum circumloquitur per hoc cōplexum quāti, quot, quantum, quotiens. Sed proprius modus prædicandi ad aliquid, eſt prædicari in hoc quod eſt reſpectiue ſe habere ad aliud: cuius quæſitiuum circumloquitur per hoc complexum, quomodo ſe habet hoc ad aliud. Sed proprius modus prędicādi qualitatis eſt prædicari in quale de prima ſubſtantia vel qualiter, cuius quæſitiuum circūloquitur per hoc cōplexum quale vel qualiter. Proprius modi prædicandi actionis de prima ſubſtantia eſt prædicari in quod agit: cuius quæſitiuū circumloquitur per hoc cōple- D xum quod agit, vel quid agit. Modus paſſionis eſt prædicari a quo patitur, cuius quæſitiuū circūloquitur per hoc complexū quid patitur. Modus prædicādi vbi eſt prędicari in quo, qua, vbi & vnde, cuius quæſitiuum circūloquit̃ p iſtā quattuor quo qua, vbi & vnde. Modus prædicandi qn̄ de prima ſubſtantia eſt prædicari in qn̄: cuius quæſitiuū eſt qn̄. Modus prædicādus ſitus de prima ſubſtantia eſt prædicari in qualiter eſt ſituatum: cuius quæſitiuum circumloquitur per hoc complexum qualiter ſituatum eſt. Proprius modus prædicandi habitus eſt prædicari in qualiter habituatum eſt: cuius quæſitiuum circumloquitur nobis per hoc cōplexū qualiter habituatum eſt; & de iſtis per ordi-

 nem

Digitized by Google

E nem uiſus eſt in ſummulis, & qualiter ſint intelligenda: & hęc de primo articulo.

DVBITATVR primo, vtrum iſta ſcientia, quæ dicitur ſcientia prædicamentorum, ſit de rebus, vel de uocibus. Pro reſponſione ad illud dubium duæ ponuntur opiniones. Prima: eſt Nominalium, dicentium quod iſta ſcientia eſt de vocibus & terminis: quod probant: Primo auctoritate Boetij, dicentis, quod intentio huius libri eſt denominibus & vocibus, res ſignificantibus. Item totus proceſſus huius ſcientiæ uidetur eſſe de vocibus & terminis: vt patebit in diuiſionibus. Alia eſt opinio, quòd iſta ſcientia ſicut & quælibet alia ſcientia tradita in aliis libris logicæ: eſt de ſecundis intentionibus attributis rebus vel vocibus: quæ intentiones, nec ſunt voces, neque ſunt termini: hæc enim ſcientia ſicut & quælibet alia eſt de ſubiecto ſibi adequato: ideo quærere, de quo hæc ſcientia ſit, non eſt aliud quærere quam de quo ſubiecto hæc ſcientia ſit: modò, notum eſt quod hæc ſcientia non eſt de vocibus tanquam de ſubiecto attributionis: ſed eſt de aliquo intentionali, quod uniuoce cõuenit decem prædicamentis, quod dicitur vniuerſale ordinabile in genere, ſaltem circumlocutiue, vt prius viſum eſt. Similiter de nullo videtur eſſe ſcientia niſi de ſubiecto ſuo attributionis, tanquam de ſcibili remoto & de concluſione: in qua oſtenditur paſſio illius ſubiecti de illo ſubiecto tanquam de ſcibili propinquo & totali: & hoc

Sco. q. 1. prolo. arguendo contra demi-nũ Aegi. & q. 3. quot. ar. 1. in in acceptionib. rei.

F

capiendo ſcientiam pro ſimplici habitu. Et aduerte quod hæc ſcientia non dicitur de decem prædicamentis, ſic quod decem prædicamenta ſint ſubiectum huius ſcientiæ: quia oportet ſubiectum ſcientiæ eſſe vnum: ſed decem pręedicamenta non ſunt vnum: igitur. Sed dicitur ſcientia de prædicamentis tanquam de illis, quibus attribuitur ſubiectum huius ſcientiæ, quod eſt vniuerſale ordinabile in genere, ſecundum ſub & ſupra. Ad rationes alterius opinionis dicitur: primo ad auctoritatem Boetij, quod ibi capiebat actiuum pro paſſiuo, ſic quod eſt ſenſus, quod hæc ſcientia eſt de rebus, id eſt, intentionibus per voces ſignificatis. Vel poteſt dici, quod hæc ſcientia minus principaliter eſt de vocibus & terminis: & principaliter de ſecundis intentionibus: quia ſi eſſet principaliter de vocibus, ſequeretur quod ſurdus non poſſet habere hanc ſcientiam: quod falſum eſt. Ad aliam dicitur, quod proceſſus huius libri non ſit de vocibus, vel de rebus ad oſtendendum, quòd hæc ſcientia ſit de rebus vel vocibus: ſed ad oſtendendum quæ ſunt illa quę reponuntur in pręedicamentis: nam hæc ſcientia non eſt de illis, quæ reponuntur in aliquo decem prædicamentorum: ſed de ſecundis intentionibus, quæ in nullo illorum decem prædicamentorum reponuntur: ideo hæc ſcientia ſolum ſecundario conſiderat illa, quæ reponuntur in prędicamento ſiue ſint res, ſiue voces.

G

H

Dubi-

An voces, terminire, vel ſecundæ intentiones reponãtur in prædicamento.

A Dvbitatvr ſecundo Vtrum voces ſeu termini, vel res, vel ſecundæ intentiones reponantur in prædicamento. Reſpondetur breuiter, quod res primæ intentionis finitæ & limitatæ uniuoce incomplexe ſignificatæ principaliter reponuntur in prædicamento, non quidẽ ſcd̃m eſſe reale ꝙ habent in re, ſed ſcd̃m eſſe cognitũ. Nam rẽ reponi in prædicamento non eſt aliud, q̃ rem concipi ratione ſuperioritatis vel inferioritatis. Ex quo ſequitur primo quod res non reponũtur in prędicamento ſicut vaccę in ſtabulo: nec oportet vaccam trahere per caudam ad ipſam reponendum in prædicamento. Sequitur ſecundo quod ceſſante intellectu, res non ſunt actualiter in prædicamento. Dicitur notãter res primæ intentionis: quia res ſecundæ intentionis nõ ſunt in aliquo decem prædicamentorum. licet poſſint poni in prædicamento entis rationis. Dicitur notanter limitatæ: quia tranſcendentia non ſunt in prædicamento. cuiuſmodi ſunt ens, vnum, verum. Dicitur notanter finite: quia res infinita non reponitur in prędicamento, cuiuſmodi eſt deus: quia non ſe habet neq; vt genus, neq; vt ſpecies, neq; ut indiuiduum. Dicitur notanter incomplexe ſignificatę: quia complexa ut complexa, non ſunt in prędicamento. Dicitur notanter principaliter: quia termini & voces perſonaliter ſumptæ ſunt bene minus principaliter tanquam ſigna, in prædicamento: & quod hoc ſit minus principaliter patet: quia iſte terminus homo, non reponeretur in prædicamento ſubſtantiæ, niſi

B

Vndecimũ prædicamẽtum poſitum a Scotiſtis.

ſubſtantiam ſignificaret: Videtur ergo quod res primo ſunt in prædicamento. cum propter ipſas termini vel voces ſunt in tali vel tali prædicamento. Et ad ue^rte ꝙ termini dicuntur eſſe in prædicamento ratione ſuorum ſignificatorum formalium & non materialium: vt albũ eſt in prædicamento qualitatis, ratione ſui formalis ſignificati, ꝙ eſt albedo; & non in prædicamento ſubſtantię, licet ſupponat ꝓ ſubſtantia quæ eſt ſuum ſignificatum male. Et ſi quis dicat, illa ſolũ ſunt in pdicamento, quæ ſubijciuntur, & pędicantur: ſed ſoli termini dicuntur ſubiici & prædicari & uniuerſales vel ſingulares: & non res, ergo ſoli termini ſunt in prædicamento & non res. Secundo illa ſunt principaliter in prędicamento, de quibus fiunt diuiſiones in hac ſcientia: ſed de vocibus fiunt diuiſiones, igitur. Minor patet: nã in prima diuiſione dicitur: Eorum quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione: quædam ſine complexione: modo complexio & incomplexio ſolum attribuuntur vocibus. Item dicitur in alia diuiſione. Eorum quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur, ſingulum aut ſignificat ſubſtantiam, aut quantitatem: ſed voces ſic dicuntur ſignificare, igitur &c. Reſpondetur ad primam, quod prædicari & ſubiici poteſt capi dupliciter. Vno modo ut idem eſt ꝙ proferri vel ſcribi mediante copula: & ſic ſoli termini bene dicuntur ſubijci vel prædicari. Alio modo vt idem eſt quod cõcipi vel terminum enunciari: & ſic res dicuntur ſubiici & prædicari

C

D

E dicari: immo illa quæ ſic ſubiiciuntur & prædicantur primo & principaliter ſubiiciuntur & prædicantur. ita ꝙ termini ſubiiciuntur & ꝑdicant rõne ſignificatorum pro quibus ſupponunt: ita ꝙ nõ eſt ordo inter voces ſignificatiuas niſi ratione cõceptus ſignificati: Ideo vox non dr̃ vniuerſalis neq; ſingularis, niſi rõne cõceptus per ipſam ſignati. Et aduerte ꝙ rem ſubiici vel prædicari, non eſt aliud quam rẽ cõcipi in ordine ad aliam mediante ſubiecto vel ꝑdicato ꝓpõnis mentalis: rem ergo ſubiici non eſt ipſam poni in propoſitione. Et ſi quis dicat contra, quia illa quæ ſubiiciuntur & prædicãtur ponuntur in propõne, cum ſint partes propoſitionis: ſed res non ponũtur in propoſitione: igitur. Reſpondetur, ꝙ aliquid dicitur

F poni in propoſitione dupliciter. Vno modo intrinſece, & ſic ſoli termini dicuntur poni in propoſitione. Alio modo obiectiuè & extrinſece: & ſic res bene dicuntur poni in propoſitione ſaltem mentali, quia concipiuntur mediante propoſitione. Ex quo patet ꝙ rem poni in propoſitione, non eſt aliud quã ipſam concipi vel enunciari mediante propoſitione. Ad ſecundã dr̃, ꝙ in illa diuiſione capitur, dicuntur, pro cõcipiuntur: ita quod eſt *ſenſus*: quædam dicuntur cum complexione. i. concipiuntur complexe, & quædam incomplexe. Ad tertiam dicitur, ꝙ ibi accipitur actus ſignatus pro actu exercito: ita ꝙ eſt ſenſus: Eorumquæ ſecundum nullam complexionem dicũtur ideſt cõcipiuntur, ſingulum ſignificat ſubſtãtiam, ideſt eſt ſubſtantia, aut quantitas, aut qualitas: vel poteſt dici, G quod iſtæ diuiſiones dantur de vocibus tanquã de illis quæ minus principaliter ponuntur in prædicamento.

DVBITATVR tertio, vtrum illa quæ reponuntur in prædicamento, eodem modo reponantur. Reſpondetur quod de numero eorum quæ in prædicamento reponuntur quædã ſunt quæ directè reponuntur: cuiuſmodi ſunt genera & ſpecies & indiuidua: ut animal, homo, Socrates. Quædã indirectè: cuiuſmodi ſunt differentiæ, quæ ſunt in illo prædicamento indirectè, in quo ſunt illa quorum ſunt differentiæ: vt rationale eſt in illo prædicamento, in quo ponitur homo & differentia indiuidualis Socrates ẽ in illo, in quo eſt Socrates. Quædã reponũtur H reductiuè: & iſta ſunt multiplicia; nam quædam reponuntur reductiuè tanquam paſſiones: vnde paſſio eſt ſemper in illo prædicamento, in quo eſt illud cuius eſt paſſio: ſicut riſibile eſt in illo prædicamento in quo eſt homo. Ex quo ſequitur quod licet paſſio formaliter importet aptitudinem ſeu reſpectum aptitudinalem; tamen non eſt in prędicamẽto relationis, ſed in illo, in quo eſt illud cuius eſt paſſio: licet etiam ſubiectum & paſſio diſtinguantur formaliter: non tamẽ ſequitur quod ponantur in diuerſis prædicamentis: quia ad hoc quòd aliqua reponantur in diuerſis prædicamentis non ſufficit diſtinctio formalis, ſed requiritur diſtinctio realis: cum decem prædicamenta a ſe inuicem realiter diſtinguantur. Quædam etiam reponuntur reducti-

An illa quæ reponuntur in prædicamento eodem modo reponantur.

ducti-

A ductiuè tanquã partes: & ſic dico quod tam partes eſſentiales quam integrales ſunt reductiuè in illo prædicamento in quo eſt illud, cuius ſunt partes: vt anima Petri in prædicamento ſubſtantiæ, & materia eius, etiam caput & brachium eius. Quædam reponuntur reductiuè & quaſi per accidens: quæ habbent modum principij & termini; ſicut punctum lineæ repo nitur in prædicamento in quo reponitur linea. Et ſi quis dicat: punctum non eſt quantitas: ergo non eſt in prædicamento quantitatis. Reſpondetur concedendo antecedens, & negando conſequentiam: quia licet ad hoc quòd aliquid ſit directè in prædicamento quantitatis, oportet quòd ſit quantitas: tamẽ ad hoc quod aliquid ſit in præ-
B dicamento quantitatis reductiuè, non oportet quod ſit quantitas: ſed ſufficit quòd ſe habeat vt aliquid quantitatis: cuiuſmodi ſunt puncta in linea: inſtantia in tempore: & mutata eſſe in motu. Quædam ſunt quæ ſolũ per accidens reponuntur: vt priuationes. Vnde priuatio capta pro per ſe ſignificato, ſcilicet pro negatione alicuius in ſubiecto apto nato, eſt in illo prædicamento de per accidens, in quo eſt ſuus habitus, ſeu illud cuius eſt priuatio; vt cæcitas eſt in illo prædicamento, in quo eſt viſus vel videre. Sed ſi capiatur pro aptitudine quam connotat in ſubiecto; erit in illo in quo eſt illud cuius eſt priuatio. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ponitur

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis. De prædicamentis ſecundæ intentionaliter captis poteſt eſſe ſcientia logicalis: ſed non de prædicamentis primæ intentionaliter captis vt viſum eſt. Ad rationes. Ad primam dicitur, quod prædicamentum ſiue capiatur primæ intentionaliter habet diffinitionem: nam prædicamentum ſeu generaliſſimum fuit diffinitũ in prædicabilibus. Ad ſecundum dicitur, quod bene verum eſt quòd illud de quo habetur ſcientia debet habere aliquid per quod paſſio demonſtretur de ſubiecto: ſed ex iſto non ſequitur quin prædicamenta ſint prima principia in ſuis coordinationibus ſaltem prima prioritate naturæ. Dicitur vlterius quòd hæc ſcientia non dicitur ſcientia prædicamentorũ eo, quòd prædicamentum ſit ſubiectum; neque eo quòd decem prædicamenta ſint ſubiectum: ſed denominatur ſcientia prædicamentorum tanquam ab illis, quibus attribuitur ſubiectum huius ſcientiæ, quod eſt aliquod intentionale vniuocum ad ipſa. Ad rationes alias patet ſolutio. C D

De quibus prædicamẽtis eſt ſciẽtia logica.

AEquiuoca dicuntur, quorum nomen ſolum commune eſt; ſecundum vero nomen ſubſtantiæ ratio diuerſa: vt animal, & homo, & quod pingitur, &c.

ISTE EST liber prædicamẽtorum Ariſt. in quo ipſe intẽdit determinare de prædicamentis. Et cõtinet tres tractatus ꝑtiales. In primo determinat de antepdicamen-

Diuiſio libri prædicamentorum.

Antepredicamentis diuiſio.

E dicamentis. In ſecundo de prędicamentis. Et in tertio de poſt prædicamentis. Primus tractatus diuiditur in tria capitula. Primũ diuiditur in tres partes. In prima ponit diffinitionem ęquiuocorum dicens. Aequiuoca dicuntur, quorum ſolum nomen eſt commune, & ſecundũ illud nomen ratio ſubſtantię eſt diuerſa: vt animal homo, & animal quod pingitur: ideſt, aĩal viuum & animal pictum ſunt æquiuoca æquiuocata in hoc nomine animal: quorum ſolum nomen eſt commune. ſ. hoc nomẽ animal: & ſecundũ illud nomen rõ ſubſtantiæ eſt diuerſa. Hanc vltimam particulam probat. q̃a ſi quis aſſignet, quid ſit vtrumq; illorum, aſſignabit cuilibet aliã & aliam rationẽ, ideſt, diffinitionem in quantum ſunt animalia: ita quod nõ eſt vna & eadem rõ animalis viui & animalis picti. In ſecunda parte ponit diffinitionem vniuocorum, dicẽs: Vniuoca dicuntur, quorum nomen eſt commune & ſecũdum illud nomen rõ ſubſtantię eſt eadem: quod probat per exemplum: vt
F homo & bos ſunt vniuoca huius nominis animal: quia homini & boui hoc nomen animal eſt commune: & diffinitio eius eſt eadem illis. Quod probat: quia ſi quis diffiniat hominem & bouem, inquantum ſunt aĩalia, aſſignabit eãdem rationem vtrique. In tertia parte ponit diffinitionem denominatiuorũ, dicens: Denominatiua dicuntur quæcumque ab aliquo ſolo caſu differunt, & ſecũdum illud nomen habent appellationem: vt grammaticus a grammatica, & fortis à fortitudine.

Eorum quæ dicuntur: alia quidem ſecundum complexionem dicuntur: alia vero ſine complexione. G

ISTVD EST ſecundum capitulum huius tractatus, in quo determinat Ariſtot. de ſecundo antepradicamento, quod eſt diuiſio: & continet duas partes, ſecundum quod ſunt duæ diuiſiones antepradicamentales. In prima parte ponit primam diuiſionem quę eſt hæc. Eorum quæ dicuntur, quædam dicunt̃ cũ complexione: vt homo currit, homo vincit. Alia vero ſine complexione: vt vincit, currit. In ſecunda parte ponit ſecundã diuiſionem, quæ eſt hæc: Eorũ quæ ſunt, alia dicuntur de ſubiecto, in ſubiecto vero nullo ſunt: vt homo dicitur de ſubiecto. ſ. de aliquo homine, & non eſt in ſubiecto: quia non eſt accidens. H
Alia ſunt in ſubiecto & de ſubiecto nullo dicuntur: ratione cuius Ariſt. antequam exemplificet, notificat quid ſit eſſe in ſubiecto, dicens: quod eſſe in ſubiecto, eſt eſſe in aliquo, non quidem ſicut pars in toto, ſed ſicut accidens in ſubiecto: vt quædã grammatica eſt in ſubiecto. ſ. in anima: & non dicitur de aliquo ſubiecto. i. de aliquo inferiori: Nam dici de ſubiecto, non eſt aliud quàm ſuperius prædicari de inferiori. Similiter quoddam album eſt in ſubiecto. ſ. in corpore. Omnis enim color in corpore eſt, de ſubiecto vero nullo dr̃. Alia vero dicuntur de ſubiecto & ſunt in ſubiecto: vt grãmatica eſt in ſubiecto. ſ. in anima, & dicit̃ de ſubiecto puta de hac grammatica & de hac grã-

A matica. Alia ſunt quæ nec dicũtur de ſubiecto, nec ſunt in ſubiecto: vt aliquis homo, aliquis equus: nihil enim horum eſt in ſubiecto nec de ſubiecto dicit. Circa quod ſubdit Ariſto. vnum documentum, dicens: quod vniuerſaliter quæcunque ſunt indiuidua & vnum numero, de nullo ſubiecto dicuntur, in ſubiecto vero ea nihil prohibet eſſe: vt quædam grammatica bene eſt in ſubiecto.

Quando alterum de altero prædicatur, vt de ſubiecto, quæcunque de eo, quod prædicatur, dicuntur &c.

ISTVD EST tertium capitulum huius tractatus: in quo determinat de tertio antepraedicamento, quod eſt regula: & cõtinet duas partes ſecũdum duas B regulas antepraedicamẽtales. In quarum prima ponit primam regulam: quæ talis eſt: Quando alternm de altero prędicatur, vt de ſubiecto, quæcunq; de eo, quod prædicatur, dicuntur, omnia & de ſubiecto dicuntur: vt homo prædicatur de quodam homine: & animal prædicatur de homine: igitur animal prædicatur de quodam homine: quidam enim homo & homo eſt, & animal. In ſecunda parte ponit ſecundam regulam: quæ talis eſt: Diuerſorum generum & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies & differentiæ; vt animalis & ſcientiæ, quæ ſunt duo genera diuerſa, ſunt diuerſæ ſpecies & differentiæ: quia greſſibile, volatile & bipes, ſunt differentiæ animalis: nulla enim earum eſt differentia ſcientiæ: vna enim ſcientia non differt ab alia in eo, quòd eſt bipes, vel volatiles. Et quia aliquis poſſet erC edere: quod vniuerſaliter diuerſorum generum eſſent diuerſæ differentiæ: ideo remouet dubium dicens: quod ſubalternorum generum nihil prohibet eſſe eaſdem differentias: quia ſuperiora de inferioribus prædicantur: & quæcunque ſunt differentię prędicati, eædem erunt & ſubiecti. Ex quo ſequitur quòd notanter dictum eſt in regula diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum.

An Antepradicamenta ſint rectè aſſignata.

QVAERITVR Vtrum diffinitiones, diuiſiones, & regulæ antepraedicamentales ſint ſufficienter in textu aſſignatæ. Et arguitur contra primam partem: quia ſi diffinitiones æquiuocorum & vniuocorum eſſent ſuffi D cienter aſſignatæ, ſequerentur aliqua inconuenientia. Primũ: quod in verbis & accidentibus non eſſet æquiuocatio. de verbis patet: quia non habent nomen commune. de accidentibus patet: quia non habent rationem ſubſtantiæ. Secundum inconueniens, quod prædicamenta non vniuocarentur in ente: cum ens non habeat rationem. Secundo ſic: Aequiuoca & vniuoca nõ poſſunt diffiniri; igitur, &c. Antecedẽs multiplicieter probatur. Primo: quia omne diffinibile eſt vniuocum: ſed æquiuoca nõ ſunt vniuoca: cum æquiuoca & vniuoca ſint oppoſita: igit, &c, Secundo quia omne diffinibile eſt aliquod vnum: ſed æquiuoca & vniuoca non ſunt aliquod vnum: igitur. Tertio: quia diffinitio æquiuoco-

F. uocorum daretur de rebus vel de intentionibus non de rebus: quia logicus non diffinit res: neque de intentionibus: quia rō illorum non eſt diuerſa. Tertio arguitur ſic: Ex diffinitione denominatiuorū ſequuntur aliqua inconuenientia: igitur. Antecedens patet; quia ſequeretur ꝙ homo & animal eſſent denominatiua, cum differant ſolo caſu a ſuis abſtractis. Secundo ſequæretur ꝙ iſtæ propoſitiones non eſſent denominatiuæ, mulier eſt grammatica, hoc eſt ſtudioſus: cum illa denominatiua, .ſ. grammatica & ſtudioſus non differant à ſuis abſtractis ſolo caſu. Quarto ſic arguitur contra ſecundam particulam: Diuiſiones anteprædicamentales, nō ſunt ſufficienter poſitæ; igitur. Antecedens patet primo: quia

F membra primæ diuiſionis non ſunt oppoſita, cum vnū ſit pars alterius: etiam omnis res eſt incomplexa: ergo nulla res dicitur cum complexione. Secundo: quia ſecunda diuiſio datur per terminum æquiuocum, .ſ. ꝑ illum terminum ſubiectum: igitur non eſt bona. Quinto ſic arguitur contra duas regulas. Primo contra primam: quia oē quod dr̄ de aliquo, eſt in illo: ſed ſuperius nō eſt in inferiori: igitur. Secundo, non ſequitur hō eſt aīal: aīal eſt genus: ergo hō eſt genus. Itē non ſequitur Socra. eſt hō: hō eſt primo riſibilis: ergo Socrat. eſt primo riſibilis. Quarto contra ſecundā regulā: quia ſcientia & animal ſunt diuerſa genera, nō ſub alternatim poſita: & tñ hn̄t eandē differētiā .ſ. rationale: igitur. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione ſicut in cæteris erunt tres articuli. G

Primo ſciendum pro diffinitione æquiuocorum, ꝙ duplex eſt æquiuocum .ſ. æquiuocum æquiuocans & æquiuocum æquiuocatum: & quodlibet poteſt capi dupliciter. Vno modo primæ intentionaliter alio modo ſecundę intentionaliter. Aequiuocum æquiuocans primæ intentionaliter, non eſt niſi vox vel terminus plura ſignificans diuerſis conceptibus totalibus, non ſynonymis: quemadmodum eſt iſte terminus, canis, qui plura ſignificat diuerſis conceptibus. Sed ſecundæ intentionaliter non eſt niſi relatio rationis talis vocis ad ſuum ſignificatum, vel ad ſua ſignificata, quæ propriè dicitur ſignificatio. Vnde iſtius vocis, canis, ad ſua ſignificata vel ad ſuum ſignificatum eſt reſpectus rationis vnus vel plures: puta tot quot ſignificata habet; & quilibet illorum dicitur æquiuocū æquiuocans ſecundæ intentionaliter captum. Et ſi quis dicat quomodo poterit quis cognoſcere ꝙ aliqua vox eſt æquiuocum æquiuocans. Reſpondetur ꝙ quando aliqua vox plura ſignificat & nō importat aliquid ipſis commune: tunc cognoſcitur ꝙ eſt æquiuocum æquiuocans: vt canis, eſt æquiuocum æquiuocans ad canem latrabilem, piſcem marinum, & ſidus cæleſte; quia ſignificat iſta, & non importat aliquid ipſis commune. Similiter æquiuocum æquiuocatum poteſt capi dupliciter, Vno modo primę intentionaliter: & ſic non eſt niſi ſignificatum vel ſignificata termini

Art. 1.

Aequiuocum duplex.

H

Aequiuocum æquiuocās quō cognoſcitur.

A mini æquiuoci: vt ſignificata huius termini, canis, dicuntur æquiuoca æquiuocata primæ intentionaliter capta. Alio modo capitur ſecūdæ intentionaliter: & ſic non eſt niſi reſpectus ronis ipſius ſignificati ad terminum æquiuocum ſignificantem: & ſic capiuntur æquiuoca in textu quando diffiniuntur: quorum diffinitio debet ſic intelligi; Æquiuoca æquiuocata dicuntur, quorum nomen eſt commune. i. vox eſt eadem: ita quòd capitur inibi nomen large, vt ſe extendit ad vocem; Et ſecundum illud nomen ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa. i. conceptus eſt diuerſus. ita quòd per illam vocem non importatur aliquod commune illis ſignificatis. Et eſt duplex æquiuocum, æquiuocās ſcilicet a, caſu, quod importat plura æque primo diuerſis conceptibus: vt canis.
B Aliud eſt æquiuocum a conſilio, quod importat plura diuerſis conceptibus; unum tamen per prius, & reliquum per poſterius, ſeu per comparationem ad aliud; vt animal reſpectu animalis viui, & animalis picti.

Vniuocū duplex. SECVNDO ſciendum, quòd duplex eſt vniuocum, ſcilicet vniuocum vniuocans; & vniuocum vniuocatū. Et quodlibet illorum poteſt capi dupliciter. Vno modo primæ intentionaliter: alio modo ſecundæ intentionaliter. Vnde vniuocū vniuocans primæ intentionaliter, eſt terminus ſignificans aliquid commune pluribus, & ſignificans illa plura ſecundario: vt iſta vox homo, reſpectu Petri & Ioannis, & ſic de alijs, dicitur vniuocum vniuocans primæ intentionaliter; Petrus & Guillermus dicuntur vniuoca vniuocata primæ intentionaliter capta. Sed vniuocum vniuocans ſecundæ intentionaliter nō eſt aliud quàm reſpectus rationis vocis ſignificantis ad commune, vel ad illa plura, quibus eſt commune; ut reſpectus rationis ipſius vocis homo, ad Petrum & Guillermum, dicitur vniuocum vniuocans ſecundæ intentionaliter. Sed vniuocum vniuocatum primæ intentionaliter eſt aliquid cōmune primario per vnam vocem ſignificatum, vel inferiora illius communis ſecundario ſignificati per eandem vocem. Sed vniuocū vniuocatum ſecundæ intentionaliter captum eſt reſpectus rationis ſignificatorum ſecundariorū ad vocem, quæ ſecundario illa ſignificat; vt reſpectus rōnis Petri & Guillermi ad iſtam vocē, homo, dicuntur vniuoca vniuocata ſecundæ intentionaliter capta, & ſic accipiuntur in tex. Ex quo ſequitur quòd tam in diffinitione æquiuocorum quàm vniuocorū accipitur nomen large pro voce, & accipitur ratio pro conceptu; & poteſt intelligi tam de conceptu formali, qui eſt ſubiectiue in intellectu; quā obiectiuali qui eſt incluſus in inferioribus; tamen magis proprie de conceptu obiectiuali. Ex quo ſequitur quòd illud eſt vniuocum vniuocans ad aliqua quod importat aliquid commune illis. Sed reſtat vna difficultas an ad vniuocationem ſufficiat vnitas conceptus formalis, mediante quo omnia vniuoca concipiuntur, vel

Dubitatio.

vtrum

E vtrum requiratur, ꝙ talis terminus importet aliquid commune pluribus. ſ. conceptum obiectiualem. Dicunt aliqui ꝙ ad hoc, quod aliqua vox ſit vniuoca, ſufficit ꝙ ſignificet ſua ſignata vniuoco conceptu. i. actu vnico intelligendi: ſic ꝙ in ſignificando ea ſubordinetur tantum vnico conceptui. Sed ad hoc, ꝙ aliqua vox ſit æquiuoca: requiritur & ſufficit ꝙ ſignificet plura mediãtibus cõceptibus diuerſis totalibus non ſynonymis. Sed contra hoc arguitur: quia ſi ſic ſequeretur quòd omnia vniuoca vniuocarentur in ratione ſpecifica: quia omnia poſſunt vnico actu concipi: ſicut prima intelligentia cõcipit diſtinctè omnia vno actu ſeu conceptu. Item ſi omnes roſæ dicerentur eſſe eiuſdẽ ſpecie præcisè propter identita-
F tem conceptus formalis, quemadmodum dicunt, eadem ratione oẽs roſæ deberent dici vna roſa numero, propter identitatem numeralem talis cõceptus. Etiam ſequeretur ꝙ hoc nomẽ canis eſſet vniuocum ad canem latrabilem, piſcem marinum, & ſidus cæleſte: cum omnia illa vnico actu intelligendi poſſunt cõcipi. Ideo aliter dicitur, quòd ad hoc quod aliqua vox ſit uniuoca: non ſufficit vnitas conceptus formalis: ſed requiritꝰ quod talis vox ſignificet primario aliquid commune illis; ſicut homo ſignat humanitatem primario quæ eſt communis ſuis inferioribus. Et valet iſta diffinitio ad cognoſcendum illa quæ reponuntur in prædicamento: cũ æquiuoca in quantum æquiuoca, non reponantur in prædicamento.

Sco. i 1. d. 2. q. 3. de vniuocatio neentiũ & in d. 8. q. 2. ar. 3.

G TERTIO ſciendũm, quòd diffinitio denominatiuorum ſic intelligenda: Denominatiua dicuntur ſupple concreta quæcũque. i. quæ ſupple a ſuis abſtractis ſolo caſu. i. ſolis terminationibus differunt ſupple dr̃a quæ attenditur ex parte vocis: & ſecundum illud nomen denominatiua, ſupple, habent appellationem. i. denominationem à ſuis abſtractis: vt albus dr̃ albus ab albedine, & grammaticus à grãmatica. Ex quo ſequitꝰ quòd ibi accipitur, quæcũque, particulariter: quia aliàs propoſitio eſſet falſa: cum prædicaretur vniuerſale vniuerſaliter ſumptum. Capitur etiam ibi numerus ſingularis pro numero plurali: quia nulla ſunt concreta quæ differant ſola terminatione a ſuis abſtractis, ſed pluribus. Et aduerte, quòd ibi diffiniũtur denominatiua ſecundum rem, & vocem ſimul ſecundæ intentionaliter capta: quæ non ſunt aliud quã reſpectus rationis concretorum ad abſtracta, à quibus habẽt denominationem. Pro cuius declaratione ſupponitur quòd triplex eſt denoĩatio. Prima eſt ſecundum vocem tantum: ſecunda eſt ſecundum rem tantum: & tertia ſecundum rem & vocẽ ſimul. Denominatio ſecundum vocem tantum: eſt cuius denominatiuum ſeu concretum conuenit cum abſtracto in principio dictionis, & differt in fine: non tamen ſignificat idem cum eo in ſignificato principali, quẽadmodum ſunt ſtudioſus & ſtudium: ſtudioſus enim ſignificat virtuoſum: & ſtudium ſignificat exercitium & laborem. H Denominatio vero ſecundum rem tan-

Sco. i 1 d. 12. q 1. in ſol 1. arg princ.

A tum eſt, cuius denominatiuum conuenit in principali ſignificato cum abſtracto ſed nõ in principio dictionis: vt ſtudioſus & virtus. Sed denominatio ſecundũ rẽ, & vocẽ ſimul eſt: cuius cõcretum & abſtractum cõueniũt in principali ſignificato & in principio vocis, ſed differunt in fine: & etiam abſtractum importat formam aliam ab illo, pro quo ſupponit concretum. vt album & albedo. & iſta diffiniuntur in textu. Et dicuntur denominatiua proprijſſimè capta: ad quæ requiruntur propriè quattuor conditiones. Prima, ꝙ conueniant in ſignificato formali cum ſuis abſtractis. Secunda: ꝙ conueniant in principio vocis. Tertia; ꝙ differãt in fine Quarta: ꝙ abſtractũ importet aliud

B ab illo ꝓ quo ſupponit cõcretũ.

QVARTO ſciendum, ꝙ pro declaratione diuiſionum & regularum ante prædicamentaliũ ſupponitur primo, ꝙ prima diuiſio valet ad cognoſcendum diſtinctionem eorum quæ ponuntur in prædicamento ab illis quæ non ponuntur. quia cõplexa non ponuntur in prædicamento ſaltem vt complexa: vt homo currit, homo albus nõ ſunt in prædicamento: & ſic eſt intelligenda: Eorum quæ dicuntur. i. concipiuntur: quædã concipiuntur complexe, quędam incomplexe; & accipitur ly dicuntur vt idem valeat ꝙ concipiuntur: vel ſic: de numero reiũ que per vocem ſignantur. Quædã ſignificantur per vocẽ cõplexã, & qdã per vocẽ incomplexã: & accipitur ly dñr pro ſignificãtur. Ex quo ſequitur ꝙ illa diuiſio datur de rebus & non de vocibus. Sequitur etiam ꝙ ſecunda diuiſio datur de rebus, & non de vocibus, ſeu terminis: quia G ſi daretur de vocibus ſeu terminis, omnia eſſent in ſubiecto: cum termini ſaltem mentales & vocales ſint in ſubiecto. cũ ſint accidentia: ideo difficulter poſſunt ſaluare illi Ariſ. qui ponunt talem diuiſionem de terminis. Sed pro intellectu primæ regulę eſt aduertendum, ꝙ philoſophus per illam regulam nihil aliud intendit niſi ꝙ quando aliquid dicitur propriè de aliquo inferiori: quicquid dicetur per ſe de illo ſuperiori, etiam dicetur per ſe de illo inferiori: vt ſi animal dicatur per ſe de homine: quicquid dicetur per ſe de animali per ſe dicetur de homine: & hoc intendebat philoſophus. Et ſi aliqui applicent D ad probandum aliquam conſequentiam, talis applicatio non eſt de mente Ariſt. cum per illã ſolum velit oſtendere ordinem eſſentialem eorum, quæ ſunt in prædicamento. Sed pro declaratione ſecundæ regulæ ſupponitur, ꝙ aliqua genera poſſunt dici non ſubalternata dupliciter. Vno modo: quia non cõtinentur ſub ſe inuicem; vt animal & planta. Alio modo: quia non continentur ſub aliquo tertio genere: vt animal & color. Ex quo ſequitur ꝙ regula debet intelligi de generibus vtroque modo non ſubalternatis: ita ꝙ ſit ſenſus: diuerſorum generum. & non ſubalternatim poſitorum. i. non contentorum ſub ſe inuicem ſicut ſuperius & inferius, nec etiam contentorum ſub aliquo tertio genere, diuerſæ ſunt ſpecies & differentiæ. Et

E hæc de primo articulo. Quantũ ad ſecundum.

Art.2.

An uniuocũ ſit æquiuocum.

DVBITATVR primo, vtrũ vniuocum ſit æquiuocum & econtra: & vtrum æquiuoca ſunt vniuoca. Pro ſolutione huius dubij ponuntur aliquæ diſtinctiones. Prima, vniuocum, & æquiuocum dupliciter accipiũtur. Vno modo pro æquiuocis æquiuocatis, & vniuocis vniuocatis. Alio modo pro vniuocis, vniuocantibus, & æquiuocis æquiuocantibus. Secunda diſtinctio, ꝙ tam æquiuoca æquiuocata, quam æquiuoca æquiuocantia: ſimiliter vniuoca vniuocata, & vniuoca vniuocantia dupliciter accipiuntur, ſ. primæ intentionaliter, & ſecundæ intentionaliter: vt ſuperius viſum eſt.

Tertia diſtinctio: ꝙ quodlibet iſtorum captum ſecundæ in-

F tentionaliter adhuc dupliciter accipitur. Vno modo vt quid, alio modo vt modus: de qua diſtinctione viſum eſt in prædicabilibus. Ex his diſtinctionibus dicitur primo, quòd æquiuoca æquiuocata primæ intentionaliter capta ſunt, vniuoca vniuocata primæ intentionaliter capta: vt piſcis marinus, ſidus celeſte, & animal latrabile: quæ ſunt æquiuoca æquiuocata reſpectu huius nominis canis, vniuocantur reſpectu huius nominis ſubſtantia. Dr̃ ſecũdo, quòd æquiuoca æquiuocata formaliter ſumpta ſeu ſecundæ intentionaliter, ſunt vniuoca vniuocata ſecundæ intentionaliter ſumpta: & hoc capiendo æquiuoca, ut quid: & vniuoca, vt modus: patet; quia intentiones æquiuocorum vniuocantur in hoc nomine, æquiuocum.

Sc. in 1. d. 2. q. 3 in ſol. ar. Guiler. varro.

G Dicitur tertio, quòd æquiuoca & uniuoca ſecundæ intentionaliter capta: & capiendo vtrumq; vt quid, vel vt modus; non poſſunt prædicari de ſe inuicem, cum ſint oppoſita. Dicitur quarto, quòd æquiuocum æquiuocans eſt vniuocũ vniuocans, capiendo vtrumq; primæ intentionaliter; quia canis eſt æquiuocum æquiuocans, reſpectu ſuorum trium ſignificatorum; & tamen eſt vniuocum vniuocans, reſpectu unius illorum tantum. Dicitur quinto, quòd æquiuocum æquiuocans eſt vniuocum vniuocans, capiendo vtrumque formaliter: & unum vt quid, & aliud vt modus, ſed capiendo ipſa vniformiter vnũ non eſt aliud. Ex quo patet in quo ſenſu iſta debeat concedi, æquiuocum eſt vniuocum.

H Sed dubitaret aliquis; vtrum omne nomen ſit æquiuocum. Reſpondetur per aliquas propoſitiones. Prima eſt: quodlibet ſignum vocale, vel ſcriptum ad placitum ſignificans, eſt æquiuocum. Patet: quia quodlibet tale ſignificat, ſe & ſibi ſimilia mediante vno conceptu, qui eſt naturalis ſimilitudo ſuiipſius: & ſignificat rem vel res ad extra mediante alio cõceptu mentali, qui eſt naturalis ſimilitudo rerum ad extra: vt iſte terminus homo, ſignificat ſe, & ſibi ſimilia vno conceptu, ſupple formali, qui eſt naturalis ſimilitudo illius termini homo: & ſignificat humanitatẽ primario, & ſecundario Petrum, Ioannem, & Guillermum conceptu, qui eſt naturalis ſimilitudo illarum rerum. Secunda propoſitio: omne nomen vocale, vel ſcri-

ptum

Digitized by Google

A ptum ſignificatiuum alicuius ſubſtantiæ eſt æquiuocum a cōſilio: quia omne tale principaliter ſignificat aliquā ſubſtantiā: & per quandam tranſumptionem ſignificat ſimilitudinem vel figuram illius ſubſtātiæ: vt iſte terminus animal, ſignificat animal viuum principaliter, & tranſumptiue & poſterius ſignificat animal pictum. Et dicitur notanter ſignificatiuum ſubſtantiæ; quia ſi eſſet ſignificatiuum accidentis, non oporteret quòd eſſet ſic æquiuocum. Vnde albedo non ſignificat per prius albedinem, & tranſumptiuè figuram albedinis: quia talis figura eſt etiam accidens, & forte eiuſdem

B rationis cum albedine. Sed peteret aliquis vlterius, vtrum in mente reperiatur aliquis conceptus æquiuocus? Reſpondetur probabiliter p aliquas propoſitiones. Prima aliquis conceptus mentalis ſignificat aliqua: quorum vnum ſignificat ad placitum, & reliquum naturaliter mere æquiuoce, vt conceptus, qui eſt naturalis ſimilitudo huius vocis, homo ſignificat naturaliter illam vocem homo ſeipſo; & ſignificat hominem ad extra mediante alio conceptu vltimo, qui eſt naturalis ſimilitudo hominis. Secunda propoſitio, conceptus mentalis mere ſignificādo naturaliter ſignificat aliqua æquiuoce: quorum vnum ſignificat naturaliter propriè, & aliud naturaliter communiter, vt conceptus vltimatus lapidis ſignificat materialiter propriè lapidem; & ſignificat ſe naturaliter communiter mediante alio conceptu, & hoc non eſt vniuoce, ſed æquiuoce. Vnde conceptum

An in mēte reperiatur cōceptus æquiuocus.

C ſignificare aliquid naturaliter propriè, eſt aliquid ſe ipſo immediatè & non mediante alio conceptu repręſentare. Sed ſignificare naturaliter communiter, eſt ſignificare aliquid non immediatè, ſed mediante alio conceptu, cui ille ſubordinatur.

DVBITATVR ſecūdo vtrū concretum accidentale ſignificet formam accidentalem vel ſubiectum, ſicut album vtrum ſignificet albedinem vel rem habentem albedinem. Reſpondetur breuiter, quòd nomen concretum ſolam formam ſignificat de ſignificato formali ſeu principaliter: tamen de ſignificato materiali & minus principaliter ſeu de connotato

An concretum ſignificet formā vel ſubiectum.

D ſignificat ſubiectum pro quo de rigore ſermonis dicitur ſupponere, licet de bonitate intellectus poſſit ſupponere pro ſignificato formali, ſicut & quilibet alius terminus. Vnde album de per ſe ſignificato, ſignificat ſolum albedinem ſub modo concretionis ad ſubiectum, ratione cuius ſignificat ſubiectum. Ex quo ſequitur, quòd tale concretum non ſignificat ſubiectum ex impoſitione facta circa ipſum, ſed ſolum ratione modi ſignificandi, quam importat ad ſubiectum: ideo quando dicitur, quòd nomen concretum ſignificat ſubiectum, debet ibi capi ſignificate largè, vt idem eſt quòd dare intelligere: nam concretum ratione modi ſignificandi dat intelligere ſubiectū, pro quo ſupponit: ſed non ſigni-

Digitized by Google

E gnificat ſic, quòd fuerit impoſitum ad ipſum ſignificandum. Et ſi quis dicat in diffinitione concreti ponitur primo ſubiectum, dicendo, album eſt res habens albedinem, ergo videtur quòd principaliter ſignificet ſubiectum. Reſpõdetur, ꝙ quando dicitur album eſt res habens albedinem, talis deſcriptio non eſt niſi quædam explicatio nominis, & non per ſe expreſſio ſignificati: quia nomen concretum de per ſe ſignificato hoc nõ importat, quod eſt habens albedinem; ſed tantum de modo ſignificandi, in quo diſtinguitur ab abſtracto. concretũ enim de per ſe ſignificato importat ipſam formam, vt album ſolam qualitatem ſignificat, & de modo ſignificandi & de connotato F importat ſubiectum: ideo concretum & abſtractum idem important, licet modus ſignificandi ſit alius & alius. Et ſi quis quęrat, poſtquam album de per ſe ſignificato importat albedinẽ, & de modo ſignificandi importat ſubiectum, vtrum importet illa mediante vno conceptu. Reſpondetur probabiliter, quod importat illa duo mediãte vno conceptu ſimplici. Vnde conceptus cui ſubordinatur concretum, ſaltem ſubſtantiuè tãtum, eſt ſimplex, & illa duo ſignificat indiſtinctè. Ex omnibus iſtis patet, ꝙ ſi in aliquibus auctoritatibus vel rationibus inueniatur, quod concretum accidentale ſignificat ſubiectum, debet accipi ſignificare large, vt ſe extendit, ad connotare vel ſignificare minus principaliter de ſignificato materiali. Vnde videtur eſſe de mente Scoti, ꝙ quãdo aliquis terminus duo importat, G vnum de materiali, & aliud de formali, rationabilius eſt, quòd connotet materiale quàm formale, ideo rationabilius eſt quod album connotet ſubiectũ, quam albedinem, niſi extenderemus connotationem ad appellationem formalem: quia terminus in appellatione formali appellat ſignificatũ formale, vt album ſupponit pro ſubiecto, appellando albedinem ſibi ineſſe, niſi vellemus ſimpliciter negare appellationem formalẽ: quod non videtur eſſe conueniens neq; vtile, cum multę propoſitiones diſſinibiles & conſequentiæ ſoluuntur & intelliguntur per appellationem, ideo ſi in aliquo loco in ſummulis inueniatis, quòd album connotet albedinem, ibi debet accipi connotare pro appellare. H

Scot. in 1. d. 4. q. 1. in ſol. 4. argum. in ſol. proba. Damaſceni.

DVBITATVR tertio, vtrum omne concretum dicatur denominatiuum. Et videtur quòd nõ, quia tunc ſequeretur, quòd iſta propoſitio Petrus eſt homo, eſſet denominatiua, cũ prædicet concretum, & per conſequens non eſſet quidditatiua. Pro reſpõſione ſupponitur, quod denominatiuum poteſt capi dupliciter. Vno modo ſtrictè, pro illo quod importat formam realiter diſtinctam a denominato, quemadmodum ſunt concreta accidentium, vt albus, niger, & ſic homo non eſt tali modo denominatiuum, quia non importat formam diſtinctam a denominato. Alio modo capitur large pro omni concreto, ſiue importat formam diſtinctam a denominato, ſiue non, & ſic homo bene eſt denominatiuum,

Scot. in 2. d. 12. q. 1. in ſol. 1. argu. pri.

Digitized by Google

A tiuum, immo ſic omnis prædicatio concretiua de ſuppoſito, vel ſubiecto, poteſt dici denominatiua. Sed pro maiori declaratione aliqua ſunt notanda. Primo, quod quatruor ſunt modi abſtractorum, quædam ſunt abſtracta quæ abſtrahunt à ſuppoſitis in propria natura tantum, vt humanitas abſtrahit à proprijs ſuppoſitis, & talis modus inuenitur in ſubſtantijs. Alia ſunt quæ abſtrahunt à ſubiecto, ſed non à ſuppoſitis ſeu inferioribus, vt albedo abſtrahit à ſubiecto, ideo iſta non conceditur, Petrus eſt albedo, tamen bene dicitur, hæc albedo eſt albedo, & talis modus inuenitur in accidentibus abſtractis. Alia ſunt quæ abſtrahunt à ſubiecto, ſed non à fundamento, vt iſtud cõplexum, puta potentia cauſandi

Scot. in 1 d. 5. q. 1. in recitatione pi. Ioachimi.

B ſupplens nobis vnum abſtractum abſtrahit à ſubiecto, puta ab igne, ſed non à fundamento, puta à calore, ideo iſta conceditur, calor eſt potentia cauſandi ſupple calorem in aqua, ſed non conceditur, ignis eſt potentia cauſandi calorem, in aqua. Alia ſunt, quæ abſtrahunt à fundamento & à ſubiecto & ſuppoſitis, vt cauſalitas abſtrahit à ſubiecto, puta ab igne; quia iſta non conceditur, ignis eſt cauſalitas, & abſtrahit à fundamento puta a calore, & etiam à ſuppoſitis, & iſti duo modi inueniuntur in relatiuis, ſeu reſpectiuis. Poteſt tamen inueniri alius modus: nam quædam ſunt abſtracta, quæ abſtrahunt à ſubiecto, & à fundamento, ſed non à ſuppoſitis, vt ſimilitudo. Sunt etiam quædam abſtracta, quę abſtrahunt à ſe inui-

cem, ſed non à ſuppoſitis, & C talia ſunt propriè quæ important aliquas perfectiones alicuius rei, cuiuſmodi eſt intellectus & voluntas, iſta enim non conceditur, intellectus eſt volũtas. Et aduerte quod illud abſtractum, quod abſtrahit à ſuis proprijs ſuppoſitis, dicitur abſtractum vltima abſtractione, quæ propriè debet dici maxima abſtractio. Et aduerte, quod quando ſubiectum eſt abſtractum vltima abſtractione, & prædicatum non poteſt prædicari niſi formaliter, cuiuſmodi ſunt adiectiua, verba, & participia, numquam illa propoſitio eſt vera, niſi prædicatum ſit de per ſe conceptus ſubiecti, ideo iſte non ſunt concedendæ, humanitas eſt alba, eſſentia diuina generat. Et hoc debet intelligi in prædicatis primæ intentionis, & etiam in affirmatiuis: D quia in negatiuis non eſt vera: nam iſta conceditur humanitas diſtinguitur ab omni alio quod non eſt ipſum. Vnde (vt viſum eſt in ſummulis) iſta vltimate abſtracta important aliquod ſyncategorema in ipſis, puta per ſe primo modo, ideo ſi prædicatum non conuenit ſubiecto per ſe primo modo, talis propoſitio eſt falſa. Iſta etiam regula debet intelligi in prædicatis non ponentibus differẽtiam inter ſuperius & inferius. Aduerte, quòd in diuinis, omnis prædicatio abſtracti de abſtracto eſt vera, dummodo alterum extremum ſit infinitum vel ambo, vt deitas eſt paternitas, ſed in creaturis nulla eſt vera prædicatio in abſtractis vltimatè, niſi extrema importent omni-

Scot. in 1. d. 8 q. 3. i ſol. argum. princ.

E modam identitatem: ideo iſta non conceditur, humanitas eſt animalitas, neque iſta humanitas eſt entitas: licet bene iſta, humanitas eſt humanitas. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium articulum ſit

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis: Diffinitiones æquiuocorum, vniuocorum, & denominatiuorum ſunt ſufficienter poſitæ: vt patet in primo articulo. Ad rationes: Ad primam patet ſolutio cum omnibus ſuis inſtantijs. Ad ſecundam dicitur, quòd iſta eſt concedenda, æquiuoca ſunt vniuoca: vt patuit in ſecundo articulo. Ad aliud dicitur, quòd omne diffinibile debet bene eſſe vnum in ſignificando: ſed non oportet quòd ſit vnum in ſupponendo. F Ad aliud dicitur, quòd diffiniuntur æquiuoca pro per ſe ſignificato, quibus conuenit diffinitio in actu ſignato: & talia ſunt bene vniuoca. Ad tertiam patet ſolutio: nam homo & animal ſunt denominatiua large capta, & non ſtrictè: quia non important formam diſtinctam à ſuis denominatis. Dicitur etiam quòd ſtudioſus & virtus ſe habent ſicut denominatiuum & denominans ſecundum rem, & non ſecundum rem & vocem ſimul. Dicitur etiam quòd licet grammatica non differat à concreto ſumpto in feminino ex parte terminationis: tamen bene à concreto ſumpto in maſculino, quod ſufficit. Ad quartam dicitur, quòd complexum & incomplexum formaliter ſumpta non ſe habent ſicut totum & pars: licet bene ſi men taliter capiantur. Dicitur etiam, quòd licet omnis res in ſe ſit incomplexa: tamen bene ſigni- G ficatur complexe. Ad aliam dicitur, quòd licet ſubiectum accipiatur æquiuoce: hoc tamen non eſt contra rationem diuiſionis. Ad quintam dicitur, quòd licet ſuperius ſit idem realiter cum inferiori: tamen diſtinguitur formaliter, quod ſufficit ad hoc quòd ſit in inferiori. Ad alia tria patet ſolutio in primo articulo. Ad aliam dicitur, quòd rationale æquiuocè eſt differentia animalis & ſcientiæ. Etiam corpus æquiuocè eſt ſpecies quantitatis & ſubſtantiæ.

Eorum quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur, ſingulum aut ſubſtantiam ſignificat, aut quantitatem. H

ISTE EST ſecundus tractatus huius libri, in quo philoſophus determinat de prædicamentis: & continet ſex capitula. In primo enumerat in generali decem prædicamenta ponens hanc diuiſionem. Eorum quę ſecundum nullam cōplexionem dicuntur, ſingulum aut ſignificat ſubſtantiam, aut quantitatem, aut qualitatem, aut ad aliquid, aut vbi, aut quando, aut ſitum eſſe, aut habere, aut facere, aut pati. Deinde exemplificat de ſingulis dicens: quod vt naturaliter & exemplariter dicatur: ſubſtantia eſt, ſicut homo, equus. quantitas: vt bicubitum tricubitum. qualitas: vt album nigrum. ad aliquid: vt duplum, maius.

Prædicamentorum diuiſio.

A maius. vbi vt in loco, quando; vt heri. ſitũ eſſe: ut ſeder, iacer, habere: vt calciatum eſſe, armatum eſſe, facere: vt ſecare, vrere. pati, vt vri, ſecari. Conſequenter ponit hanc concluſionem: ſingulum eorum quæ dicta ſunt, nullum ſecũdum ſe dicitur cum affirmatione, id eſt non eſt affirmatio; ſed ex compoſitione eorum ad inuicem fit affirmatio. Primam partem probat: quia omnis affirmatio eſt vera vel falſa; ſed nullum prædicamentum ſecundum ſe eſt verum vel falſum: igitur nullum eorum ſecundum ſe eſt affirmatio neq. etiam negatio.

Subſtantia autem eſt, quæ proprie & principaliter & maxime dicitur, quæ neque de ſubiecto dicitur &c.

ISTVD eſt ſecundum capi-
B tulum huius tractatus. in quo philoſophus determinat de primo prædicamento, ſcilicet de ſubſtantia, præſupponens eius diuiſionem in primam & ſecundam. Et diuiditur in quattuor particulas. In prima diffinit primam & ſecundam ſubſtantias. dicens: Prima ſubſtantia eſt quæ propriè, maximè, & principaliter ſubſtare dicitur: & quæ nec eſt in ſubiecto, neque de ſubiecto dicitur, cum non habeat inferiora, & cum non ſit accidens: vt aliquis homo & aliquis bos. Deinde diffinit ſecundas ſubſtantias, dicens: quod ſecundæ ſubſtantiæ ſunt ſpecies in quibus ſunt illæ, quæ principaliter ſubſtare dicuntur: id eſt primæ ſubſtantiæ, & harum ſpecierum genera: vt aliquis homo eſt in homine tanquam in ſpecie, & animal eſt genus illius C
ſpeciei, ideo ſecundæ ſubſtantiæ dñr: vt homo & animal. In ſecunda parte declarat deſcriptionem primæ ſubſtantiæ. Pro cuius declaratione præmittit vnum notabile: dicens quod manifeſtũ eſt ex his quæ dicta ſunt in diffinitione vniuocorum: & in ſecunda diuiſione: ſimiliter in prima regula, quod neceſſe eſt ea quæ dicuntur de ſubiecto, prædicari nomine & ratione, vt homo & ratio hominis prædicatur de aliquo homine. Eſt enim quidam homo homo, & homo animal rationale: ſed ea quæ ſunt in ſubiecto, aliquando nomine prædicantur de ſubiecto nunq̃ tamen ratione. Quędam vero neque nomine, neque ratione de ſubiecto ꝑdicantur: vt album cum ſit in ſubiecto ꝑdicatur de ſubiecto nomine, eo ꝙ corpus dicitur album; ſed ratio albi nunquam de corpore D
dicitur, ſupple vniuocè & per ſe. Albedo enim cum ſit in ſubiecto. ſ. in corpore, neq; nomine neq; ratione pędicatur de corpore. Et ſimiliter dicat̃ de aliis abſtractis accidentium. Inſuper proſequitur intentum declarando diffinitionem primę ſubſtantię ſic, illa de quibus omnia alia dñr, aut in quibus oĩa alia ſunt, nec dñr de ſubiecto neque ſunt in ſubiecto, ſed de primis ſubſtantijs omnia alia dicuntur, aut ſunt in eis, igitur primæ ſubſtantiæ non ſunt in ſubiecto, neque de ſubiecto dñr, ideo maximè & principaliter ſubſtare dicuntur. Minorem probat quo ad primã partẽ: quia aĩal ꝑdicat̃ de hoĩe, ergo de aliquo hoĩe, probat cõſequentiã, q̃a ex oppoſito

E conſequentis infertur oppoſitũ antecedentis: ſi enim aĩal de nullo homine prædicatur; neq; de homine prædicabitur. Secundã partem probat: quia color eſt in corpore: ergo in aliquo corpore. Patet conſequẽtia: quia ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitũ añtis: ſi.n. color non eſt in corpore, neq. erit in aliquo corpore. Ex quo infert vnũ corollarium. ſ. ꝙ non exiſtentibus primis ſubſtantiis impoſſibile eſt aliquid aliorũ eſſe. Probat: quia oĩa alia aut dicuntur de primis ſubſtantiis, aut ſunt in eis: igitur non exiſtentibus primis ſubſtantijs impoſſibile eſt aliquid aliorum remanere. In tertia parte comparat ſecundas ſubſtantias ad inuicem & etiam primas, ponens tres concluſio-F nes. In prima comparat ſpecies ad genera: dicens ꝙ inter ſecũdas ſubſtantia, ſpecies eſt magis ſubſtantia quam genus. Hãc concluſionem probat philoſophus duabus rationibus, Prima: illud eſt magis ſubſtantia, quod eſt propinquius primę ſubſtantiæ: ſed ſecunda ſubſtantia, quæ eſt ſpecies, eſt propinquior primæ ſubſtantiæ, q̃ illa quæ eſt genus: igitur. Minorem probat: quia illud eſt propinquius primæ ſubſtantiæ, per quod reſpondetur conueniẽtius ad quæſtionem factam per quid de prima ſubſtantia: ſed ad quæſtionem factam per quid de prima ſubſtantia conuenientius reſpõdemus per ſpeciẽ, q̃ per genus, vt ſi quis quęrat, quid ſit aliquis hõ: cõuenientius reſpondetur, ꝙ eſt homo, q̃ ꝙ eſt animal. Similiter ſi quis quærat, quid eſt quædam arbor, conuenientius reſpondetur ꝙ eſt arbor, quam G ꝙ ſit planta, ergo ſpecies eſt propinquior primæ ſubſtantiæ quã genus. Secunda ratio, ſicut ſe habent primæ ſubſtantię ad oĩa alia, ſic ſe habet ſpecies ad genus: ſed primæ ſubſtantiæ ſunt magis ſubſtantiæ, eo quod omnibus aliis ſubſtant, & omnia alia de ipſis prædicãtur, aut ſunt in ipſis, & non econtra: ergo cũ ſpecies ſubſtet generi, & non econtra, ſpecies eſt magis ſubſtãtia, q̃ genus. Et ꝙ ſpecies ſubſtet generi: & non econtra, probat, quia genera de ſpeciebus prædicantur: ſpecies vero de generibus non prædicantur. Secunda concluſio in qua comparantur ſpecies ad inuicem eſt iſta: De numero ſpecierum ſpecialiſſimarum ſubſtantiæ, vna non eſt magis ſubſtantia quàm alia. H Et probat: quia per vnam ſpeciem non conuenientius reſpondetur ad interrogationem factã per quid de prima ſubſtantia q̃ per aliam. Tertia concluſio: inter primas ſubſtantias vna non eſt magis ſubſtantia quam alia: quia aliquis homo non eſt magis ſubſtantia quàm aliquis bos. In quarta parte declarat diffinitionem ſecundarum ſubſtantiarum, ponens hanc cõcluſionem. Sola genera & ſpecies de genere ſubſtantiæ dicuntur ſecundæ ſubſtantiæ: quod probat duabus rationibus. Prima, illa dicuntur ſecundæ ſubſtantiæ, quę indicãt quidditatẽ, & prædicantur in quid de prima ſubſtantia: ſed ſolum genera & ſpecies prædicamenti ſubſtantiæ ſunt huiuſmodi: igitur. Minor patet, quia ſi quis aſſignet de aliquo homine quid ſit, conuenien-

A uenienter aſſignat, ꝙ eſt homo & animal. Secunda ratio, ſicut ſe habent primæ ſubſtantiæ ad omnia alia: ita genera & ſpecies primarum ſubſtãtiarum ad omnia alia, puta, accidentia, ſed primæ ſubſtantiæ dicuntur propriè & maximè ſubſtantiæ, quia ſubſtant omnibus alijs: ergo genera & ſpecies de genere ſubſtãtiæ, quæ ſunt poſt primas ſubſtãtias, omnibus alijs ſubſtant. Maiorem probat, quia de ſecundis ſubſtantiis alia prædicantur: ſicut. n. dicimus aliquem hominẽ eſſe grammaticum, ſic etiam dicimus hominem & animal eſſe grammaticum.

An ſubſtantia ritè ſit diuiſa.

QVAERITVR Vtrum diuiſio B ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimum ad ſubſtantias materiales, & immateriales, ſit conuenienter aſſignata in primam & ſecundam. Et arguitur primo contra ſuppoſitum: quia ſubſtantiæ materiales & immateriales non ſunt in eodem genere: igitur ſubſtantia non eſt genus generaliſſimum ad ipſas. Añs patet; quia corruptibile & incorruptibile plus quam genere differũt: vt habetur. 10. metaphyſ. ſed ſubſtantię immateriales ſunt incorruptibiles, & materiales corruptibiles: igitur. Secundo ſic: Subſtantia incorporea directè non continetur ſub ſubſtantia, quæ eſt generaliſſimum, cum ſit differentia eius, igitur ſubſtantia non eſt genus generaliſſimum ad ſubſtantias immateriales. Tertiò ſic: Si ſubſtantia eſſet genus generaliſſimum: vel eſſet ſubſtantia materialis, vel immaterialis: corporea C uel incorporea, ſed nullum eſt dicendum: igitur. Minorem probo, quia tunc non eſſet genus ad materiales & immateriales, corporeas & incorporeas, Quarto ſic. Aut in illa diuiſione diuiditur ſubſtantia, quæ eſt genus generaliſſimum: aut aliqua alia, non ſecundum, vt ſatis patet, nec primum: quia diuiſum non debet contineri ſub aliquo membro diuiſionis, ſed ſubſtantia quæ eſt generaliſſimum continetur ſub altero mẽbro illius diuiſionis. ſ. ſub ſecunda ſubſtantia, igitur non eſt bona. Quintò ſic: Aliqua eſt ſubſtantia, quę nec eſt prima, nec ſecunda, ergo diuiſio non eſt bona. Antecedens patet primo: quia deus eſt ſubſtantia: & tamen non eſt prima, nec ſecũda: quia nec primo nec ſecundo ſub D ſtat accidentibus. Secundo patet de materia & forma. Similiter differentiæ ſubſtantiales ſunt ſubſtantiæ & non ſunt primæ nec ſecundæ: igitur. In oppoſitum arguitur per philoſophum. In qõne, ſicut in ceteris, erunt tres articuli. Quantũ ad primũ.

Arti. 1.

Tex. cõ ment. ult.

PRIMO ſciendum, quod circa diuiſionem prædicamentorũ in qua dicitur, eorũ quæ ſcd̃m nullam complexionẽ dicuntur, ſingulum aut ſignificat ſubſtantiam, incidit vna difficultas. ſ. vtrum talis diuiſio detur de rebus aut de terminis. Et primo videtur, ꝙ non detur de terminis: quia multi ſunt termini, qui dicuntur ſine complexione, qui non ſignificant ſubſtantiam, neque quantitatem, & ſic de alijs ut chimęra. Item ſi daretur de terminis; tunc ſolum termini

An diuiſio prædicamẽtorum detur de reb. aut de terminis.

ni reponerentur in prædicamẽ-
E to & non res: quod vr eſſe falsũ:
cum termini non ſint in tali pdi
camento: niſi quia ſignificant ta
lẽ vel talẽ rẽ: ergo vr ꝙ res ſint
primò in prædicamento: cũ ſo-
lum propter ipſas termini ſint
in prædicamento: modo pp ꝙ
vnumquodq. tale & illud ma-
gis. Reſpondetur ad iſtam dif-
ficultatem, quod iã ſuperius ſuit
ſoluta, vbi dictum eſt ꝙ talis di-
uiſio datur de rebus, & ꝙ actus
ſignatus capitur pro actu exer-
cito: ita quòd eſt ſenſus eorum
ſupple entium & dicibilium li-
mitatorum & finitorum, quæ ſe
cundum nullam complexionẽ
dicuntur, i. cõcipiuntur: ſingulũ
aut ſignificat ſubſtantiam, id eſt
eſt ſubſtantia: aut quantitatem
i. eſt quantitas, & ſic de aliis. Et
per hoc ꝙ dicitur entium, exclu
F ditur chimera & alia figmenta
quæ non ſunt entia: & ſyncate-
gorémata & negationes & pri-
uationes, quæ non ſunt propriè
entia. Ex iſto ſequitur ꝙ iſta di-
uiſio datur primo de rebus: &
quod res ſecundum eſſe cogni-
tum earum primo ſunt in prædi
camento, & termini ſecundario
& tanquam ſigna.

Genus duplex. SECVNDO ſciendum, quod du
plex eſt genus, ſcilicet genus
phyſicum & genus logicum. Vn
de genus phyſicum eſt qualitas
ſenſibilis vel corporalis generi-
ca, habens ſub ſe ſpecies: cuiuſ-
modi eſt color: ita quod omnia
illa quæ ſunt in potentia paſſiua
ſeu receptiua talis qualitatis di-
cuntur eſſe eiuſdem generis
phyſici. Et illa quæ non ſunt
in potentia receptiua illius vel
alicuius alterius conſimilis ra-
tionis, dicuntur differre genere

phyſico: quemadmodum ſunt G
corruptibile & incorruptibile:
quia incorruptibile non eſt ſu-
ſceptibile talis qualitatis ſenſibi
lis uel corporalis. Et de illo ge-
nere intelligo, ꝙ corruptibile &
incorruptibile differũt pluſquã
genere, ſupple phyſico: quia non
ſunt ſuſceptibilia alicuius qua-
litatis ſenſibilis genericæ. Sed
genus logicum eſt, quod eſt præ
dicabile de pluribus differenti-
bus ſpecie: ſiue illud ſit quali-
tas ſenſibilis ſiue non: cuiuſmo
di eſt ſubſtantia & animal: & de
tali dico, quòd corruptibile &
incorruptibile ſunt bene eiuſ-
dem generis: quia conueniunt
in ſubſtantia. Ex quo ſequitur, *Sco 1 1. d 8. q. 3. § cõtra iſtã ſol. 2. q. 4. c. in ſdẽ.*
quod genus phyſicum eſt ge-
nus logicum, ſed non oportet
omne genus logicum eſſe ge-
nus phyſicum. Et aduerte,
quod ſubſtantia quæ eſt genus
generaliſſimum, non eſt per ſe
neque corporea, neque incor- H
porea, neque materialis, ne-
que immaterialis: licet ſit vtrũ-
que per accidens & permiſſi-
uè: ſicut animal non eſt per ſe,
neque rationale, neque irra-
tionale; licet bene animal ſit
rationale per accidens. Et ſi-
militer dicatur de quolibet
genere reſpectu ſuarum dif-
ferentiarum. Et ſi quis di-
cat, vel ſubſtantia eſt per ſe
corporea vel per ſe non cor-
porea: cum inter contradicto-
ria non ſit dare medium. Re- *Ar. 4*
ſpondetur, quod neque eſt per
ſe corporea, neque non cor-
porea: & quod licet inter contra-
dictoria abſolutè ſumpta ni
ſit dare medium, tamen bene
inter contradictoria ſumpta cũ
talibus determinationibus, ſci-
licet

A licet per ſe, quidditatiuè, & in inſtanti.

Tertio ſciendum, quòd ſubſtantia poteſt eſſe terminus primæ intentionis & ſecundæ intentionis Si primæ intentionis, tunc importat id, quod eſt communius in coordinatione ſubſtantiæ: & ſic non diuiditur in primam & ſecundam. Si eſt terminus ſecundæ intentionis: tunc importat ſecundam intentionem attributam omni illo, quod directè eſt in prædicamento ſubſtantiæ: & tunc poteſt diuidi in primam & ſecundam: capiendo primam & ſecundam ſubſtantias, ſecundæ intentionaliter: & tunc erit diuiſio generis in ſpecies; cum prima ſubſtantia & etiam ſecunda ſubſtantia capta ſecundæ intentionaliter ſint ſpecies reſpectu huius, quod eſt ſubſtantia capta

B ſecundæ intentionaliter. Ex quo ſequitur, quod cum dicitur quòd homo eſt ſecunda ſubſtantia; eſt prædicatio denominatiua, ſcilicet ſecundæ intentionis de termino primæ intentionis; nam ſecunda ſubſtantia de ſignificato formali importat ſecundam intentionem attributam generibus & ſpeciebus prędicamenti ſubſtantiæ; ſed de ſignificato materiali importat genus & ſpecies prædicamenti ſubſtantiæ. Etiam quando dicitur, quòd Petrus eſt prima ſubſtantia, eſt prędicatio denominatiua, ſicut ſi diceretur Petrus eſt indiuiduum; nam prima ſubſtantia de per ſe ſignificato importat ſecundam intentionem attributam indiuiduis prædicamenti ſubſtantiæ; de ſignificato autem materiali importat illa indiuidua; vt puta Socratē vel Platonē, pro quibus de rigore ſermonis ſupponit. C

Aduerte tamen quod ſi ſubſtantia capetetur primæ intentionaliter, tunc talis diuiſio eſſet diuiſio quodammodo ſubiecti in accidentia. Et aduerte quod aliquid poteſt dici prima ſubſtantia tripliciter. Vno modo, quia primo exiſtit: & ſic Deus dicitur prima ſubſtantia. Alio modo, quia ab eo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia; & ſic ſubſtantia quæ eſt genus generaliſſimū, dicitur prima ſubſtantia; quia omne ſuperius eſt prius natura ſuis inferioribus. Alio modo, quia ſibi primo conuenit ſubijci reſpectu accidentium; & ſic capitur hic prima ſubſtantia; cuiuſmodi ſunt indiuidua prędicamēti ſubſtantiæ: vt Petrus & Ioannes. D Et aduerte quod Ariſ. diffinit ſecundam ſubſtantiam in numero plurali ad oſtendēdum diuerſitatem ſecundarū ſubſtantiarum; nā quædam ſunt genera, & quædā ſpecies; ſed diffinit primam in numero ſingulari; quia omnis prima ſubſtantia eſt indiuiduum. Pro cuius diffinitionis declaratione

Aliquid poteſt dici prima ſubſtantia tripliciter.

Secunda ſubſtantia cur diffinitur in numero plurali.

Quarto ſciendum, quod diffinitio primæ ſubſtantiæ ſic eſt intelligenda. Prima ſubſtantia eſt quæ propriè & principaliter & maximè ſubſtare dicitur. i. quæ propriè dicitur ſubijci reſpectu accidentiū; vt Socrates, Plato, ita quòd iſti termini, propriè, principaliter, & maximè, ponuntur ad maiorem expreſſionem. Et aduerte quòd in ſecunda diffinitione in qua dr̄ prima ſubſtantia eſt, quæ nec eſt in ſubiecto, neq; de ſubiecto dr̄, intelligit aliquid poſiti.

Digitized by Google

E poſitiuum: puta ſubſtantia ſupple finita: nam diffinitio data per negationẽ: ſemper præſupponit aliquod poſitiuum: quia aliàs conueniret, alijs à diffinito, puta chimęrę: quia chimęra nec eſt in ſubiecto, neq; de ſubiecto dicitur: & hoc viſum eſt in Prędicabilibus. Aduerte vlterius ꝙ quando dicitur in textu: quòd illa quæ dicuntur de ſubiecto, prędicantur nomine & ratione: debet intelligi per ſe: ſed illa quæ ſunt in ſubiecto ſicut accidentia, non prædicantur nomine & ratione de tali ſubiecto: quod debet intelligi per ſe, licet bene denominatiuè: accidens enim concretum prędicatur nomine & ratione de ſubiecto: vt albũ prædicatur de Socrate: etiã & ſua diffinitio: quia de quocũque prædicatur diffinitũ, & diffinitio. Sed illa non prædicantur

2. Perih. & 4. Metaphy. 2. & 16.

F per ſe ſicut illa quę dicuntur de ſubiecto, ſed ſolum per accidens: nam ſi diffinitum de aliquo prædicetur per accidens, & ſua diffinitio prædicatur per accidens de illo. Aduerte vlterius, quòd illud correlatium poſitum in textu ſcilicet Deſtructis primis ſubſtantijs, impoſſibile eſt aliquid aliorũ remanere, poteſt exponi & logicaliter & phyſicaliter. Logicaliter ſic exponitur: ſi iſtud verbum eſt, ſecundum adiacens, negetur de omnibus primis ſubſtantijs: debet etiam verè negari de omnibus alijs dicibilibus à prima ſubſtantia, quæ verè poſſunt enunciari de prima ſubſtantia. Si phyſicaliter, tunc eſt ſenſus: ſi omnes primæ ſubſtantiæ corrumperentur etiam corrumpuntur omnia cõtenta in ipſis. Et ſi quis dicat: deſtructis terminis iſtis, Socrates, Plato, & ſic de alijs, poſſũt remanere iſti termini, homo, bos, quæ ſunt ſecundæ ſubſtantiæ: igitur. Reſpondetur, ꝙ verũ eſt: & dicitur vltra, quod tales termini qualitercunq; accipiantur, nõ ſunt ſecundæ ſubſtãtiæ, ſed ſunt bene termini ſecundarum ſubſtantiarum: quia ſignificant ſecundas ſubſtantias, & poſſunt pro eis ſupponere. Et ſi tales termini inueniantur appellari ſecundæ ſubſtantię vel primę, hoc eſt vtẽdo nominibus pro rebus: quæ res non ponuntur intrinſecè in propoſitionibus. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum articulum G

Art. 2.

DVBITATVR primo vtrum conſequentiæ quas ponit philoſophus in textu ſint formales, vel materiales: puta iſte H animal prædicatur de homine: ergo de aliquo homine: color eſt in corpore: ergo in aliquo corpore. Et videtur quod non ſint conſequentię formales: quia iſtà videtur eſſe in ſimili forma: ſpecies prædicatur de homine: ergo de aliquo homine: & tamen non eſt bona: igitur. Reſpõdetur breuiter quod tales cũſequentiæ ſunt bonæ: vt bene probat Ariſt. in textu: quia ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis. Dicitur ſecundò, ꝙ tales conſequentiæ non ſunt formales: patet quia dabiles ſunt conſequentiæ, quæ ſunt ſimilis formę quę non ſunt bonæ: igitur illæ non ſunt formales: conſequentia patet; nam conſequentia formalis eſt conſequentia bona: quæ ſic eſt bona: quod quęlibet ſibi ſimilis in forma etiam eſt bona. Antecedens

An conſequẽtiæ in textu poſitæ ab Ari. ſint cõſequẽtiæ formales.

pro-

A probatur, quia iſta eſt conſimilis formæ, animal prædicatur de homine, ergo de aliquo lapide, quia in iſtis ſaluantur omnia, quæ ſe tenent ex parte formæ conſequentiæ. Primo numerus terminorum, numerus ſyncategorematum, ſimilis quantitas, ſimilis qualitas, & ſic de alijs. Et hoc computando quod ly aliquo homine, faciat vnum terminum diſtinctum ab homine: quia ſic non eſſent plures termini in vna quam in alia. Et ſi quis dicat in iſta, alimal prædicatur de homine, ergo de aliquo homine, arguitur ad ſuum per ſe inferius, non autem in iſta, animal prædicatur de homine, ergo de aliquo lapide, ergo ſecunda non eſt ſimilis formæ cũ prima. Reſpondetur concedendo añs, & negando conſequen-
B tiam: quia ſuperioritas vel inferioritas non ſe tenent ex parte formæ conſequentiæ: quia tunc ſequeretur, quòd iſtæ duæ conſequentiæ non eſſent eiuſdem formę, omne animal currit, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo currit, omne animal currit, omnis lapis eſt animal, ergo omnis lapis currit, quod tamen eſt falſum: quia ambæ ſunt in Barbara, & tamen variatur ſuperioritas. Et ſi quis iterum dicat ibi arguitur a ſuperiori ad inferius cum diſtributione ſuperioris, concedo quòd arguitur à ſuperiori ad inferius, ergo eſt conſequentia formalis, nego: qa vt viſum eſt in Sũmulis, nullus locus dialecticus dicitur propriè conſequentia formalis, ſed tantum materialis.

DVBITATVR ſecundò, vtrum aliquis homo ſit prima ſubſtantia, videtur quòd non: quia aliquis homo verè prædicatur de pluribus, vt iſta eſt vera Petrus eſt aliquis homo. Ioannes eſt aliquis homo, igitur. In oppoſitum eſt Ariſtot. in text. vbi exemplificans de ſcilicet ſubſtãtia ponit aliquis homo. Reſpondetur quòd aliquis homo poteſt capi dupliciter. Vno modo propriè vt eſt quoddam complexũ, & ſic non eſt prima ſubſtantia neq; ſecunda. Alio modo capitur impropriè, & circumlocutiuè. ſ. loco iſtius Socrates vel Plato, & ſic de alijs, & ſic eſt bene prima ſubſtantia. Et ſimiliter dicatur de iſta, iſte homo, ille homo: nam iſte homo, poteſt capi dupliciter. Vno modo propriè, vt eſt quoddam complexũ, & ſic etiam non prima ſubſtantia. Alio modo circumlocutiuè, puta loco iſtius Socrates & Plato, & ſic de alijs, & ſic eſt bene D
prima ſubſtantia, vel ſaltem terminus primæ ſubſtantiæ. Sed reſtat vna difficultas logicalis, vtrum dicendo iſte homo currit, vtrũ ly iſte ſit pars ſubiecti vel non. Et videtur quod non, quia ſigna ſigniacatiuè ſumpta non poſſunt eſſe partes extremorũ. Item ly iſte ſe habet ſuo modo ad ſubiectum ſicut alia ſigna, ſed alia ſigna non ſunt partes ſubiecti, igitur. In oppoſitum arguitur: quia ſignum eſt ſemper pars illius, cui additur, ſi virtus terminetur in illo, & reſpectiuè nõ ſe habeat ad prædicatum, ſed dicendo iſte homo ẽ virtus, de ly iſte terminatur ad ly homo: quia nihil facit ad prædicatum, cum prædicatum ſupponat determinatè. Reſpondetur probabiliter, ꝙ ly iſte, non eſt pars ſubiecti; & licet

C *An aliquis homo ſit prima ſubſtantia*

Digitized by Google

E licet immediate non ſe habeat reſpectiuè ad pſædicatum: tamen bene mediate: quia denotat prædicatũ conuenire ſubiecto ſingulari, ſingulariter tento. Alia difficultas quomodo intelligitur ꝙ ſpecies eſt magis ſubſtantia q̄ genus; cum genus ſubijciatur pluribus q̄ ſpecies. Rñdetur primo ꝙ ſpecies non dr̄ magis ſubſtantia q̄ genus, eo quod ſuſcipiat magis vel minus; ſed dr̄ magis ſubſtãtia q̄ genus; eo quòd magis diſtinctè indicat quid ſit prima ſubſtantia; vel quia ſubſtat pluribus per ſe ſuperioribus quàm genus. Et ſimiliter prima ſubſtantia dicitur magis ſubſtantia; quia plurib. per ſe ſuperioribus ſubſtat, quã ſpecies vel genus. Sed ſpecies dicuntur æqualiter ſubſtantiæ:
F quia æqualiter indicant quid eſt prima ſubſtantia; & non vna magis indicat quam alia; & etiã æqualiter ſubſtant ſuis per ſe ſuperioribus.

An deus ſit in prædicamento.

Dubitatur tertio vtrũ deus ſit in prædicamento. Et videtur quòd ſic: quia deus eſt ſubſtantia: ergo eſt in prædicamento, cum omnis ſubſtantia ſit in prædicamento. Item deus habet rationem ſpeciei cũ prædicetur de pluribus ſuppoſitis. .ſ. de Patre, Filio, & Spiritu ſancto. In oppoſitum arguitur; qa ſi deus eſſet in prædicamento, vel hoc eſſet tanquam genus, ſpecies, vel indiuiduum: non tanquam genus, vt notum eſt: neque tanquam ſpecies: quia illud quod eſt ſpecies, debet eſſe quid limitatum & dependens; ſed deus non eſt huiuſmodi: igitur. Etiam illud quod eſt ſpecies, debet habere aliquod ge-

Scot. in 1. d. 8. q. 2. in reſol. proprie op.

nus ſupra ſe; ſed deu
bet genus ſupra ſe; qa
xime eſſet ens; ſed ho
ſum; quia tunc ſequere
ſubſtantia non eſſet ge
raliſſimum cum habe
genus ſupra ſe. ſ. ens
Etiam ſpecies debet n
realitatem compoſita
litate generis & differe
deus non eſt huiuſn
tur. Reſpondetur ad
ꝙ deus non eſt in præ
to; vt bene probant ra
ctæ poſt oppoſitum.
mam rationem ante o
dicitur, ꝙ ſubſtãtia (vt
ſitũ ſufficit) capitur d
Vno modo pro re, q̄ eſ
& per ſe; & ſic dico, q
ſubſtantia. Secundo d
ſtantia ſic accepta no
dicamẽtum. Tertio ꝙ
finita. Secũdo accipit
pro re, quæ eſt in ſe, ve
cut pars integralis, ſe
& ſic deus non eſt ſub
ad ſecundam cum dr̄
catur de pluribus ſup
ceditur, ergo eſt ſpe
conſequentiã; qa hoc
ſed requiritur ꝙ ſit q
dens, & ꝙ importet a
tiplicabile illis ſuppo
deitas non multiplica
poſitis ſicut human
plicatur in Ioanne, Pe
de alijs. Et ſi quis dic
dictum de deo eſt
mento, igitur deus e
camento. Anteceden
ſcientia ſapientia, b
dñr de deo, ſunt in pd
igitur. Etiam pate n
de deo: & tamen eſt
to: igitur. Reſpõdet
plectiones ſimplicit

Digitized by Google

A nitas ſcientia poſſunt capi tripliciter. Vno modo ſecundum ſuas proprias rationes: & ſic ſunt quædam tranſcendentia, & non ſunt in prædicamẽto. Et ſi quis dicat ſapientia non dicitur de omnibus entibus: igitur non eſt tranſcendens: conſequentia patet; quia illud videtur eſſe de ratione tranſcẽdentis. Reſpondetur, quòd de ratione tranſcendentis non eſt quod prædicetur de omnibus, ſed quòd non ſit genus, neq; habeat genus ſupra ſe. Alio modo accipiuntur, vt ſunt in nobis puta ſub ratione dependentiæ, & ſic bene ſunt in prædicamento. Alio modo inquantum reperiuntur in Deo, & ſic non ſunt in prædicamento: quia vt reperiuntur in Deo, reperiũtur ſine omni imperfectione: ideo reperiuntur ſine dependentia. B Et ſimiliter dicatur de paternitate & filiatione. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium articulum ſit

Scotus ubi ſu.

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis: Diuiſio ſubſtantiæ & diffinitiones membrorum eius ſunt ſufficiẽter aſſignatæ a Philoſopho: vt patet in primo & in ſecundo articulis. Ad rõnes patet ſolutio in primo articulo pro primo argumento. Ad ſecundã dr̃, quod ſubſtantia incorporea poteſt capi ut differentia, & ſic eſt indirectè in prædicamento. Alio modo vt circumloquitur genus, ſub quo continentur ſubſtantiæ immateriales, & ſic eſt directè in prædicamento. Ad tertiam dicitur, quò ſubſtantia quæ eſt genus generaliſſimum, per ſe, nec eſt ſubſtantia corporea, nec incorporea: neque materialis, neque immaterialis, vt viſum eſt in primo articulo. Ad quartam patet ſolutio: nam ſubſtantia quæ ibi diuiditur, ſolum denominatiuè eſt ſecunda ſubſtantia: modo non eſt inconueniens membrum diuiſionis prædicari denominatiuè de diuiſo. Ad quintam dicitur primo, quòd Deus eſt ſubſtantia, vt dicitur ſubſtantia à per ſe eſſendo, ſed non vt ſubſtantia dicitur à per ſe ſubſtando. Dicitur ſecundo, quòd materia & forma, ſimiliter differentiæ & paſſiones ſubſtantiarum non ſunt neque primæ ſubſtantiæ, neque ſecundæ: quia ſolum illa quæ directè reponuntur in prædicamento ſunt primæ vel ſecundæ ſubſtantiæ.

C

Commune eſt omni ſubſtantiis in ſubiecto non eſſe: principalis namque ſubſtantia neq. de ſubiecto dicitur neque in ſubiecto eſt. D

IN ISTA parte principali philoſophus determinat de ſubſtãtia quãtum ad ſuas proprietates; & diuiditur in ſex particulas, ſecundum quod ſunt ſex proprietates ſubſtantiæ. In prima ponit primam proprietatem, dicens; Commune eſt omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe; probat inductiuè; quia prima ſubſtantia non eſt in ſubiecto; nec ſecunda, & non ſunt plures; igitur. De prima probat per eius diffinitionẽ, quia prima ſubſtantia, nec eſt in ſubiecto, neq; de ſubiecto dr̃. De ſecunda ꝓbat inductiuè; quia hõ non eſt in ſubiecto, nec aĩal; & ſic de alijs, igr̃ nulla ſcda ſubſtantia eſt in ſubiecto. Secũdò probat ratione ſic; nihil eorum

Digitized by Google

F rum, quæ ſunt in ſubiecto prædicantur nomine & ratione: ſed ſecundæ ſubſtantiæ prędicantur nomine & ratione: vt homo de aliquo homine: igitur ſecundæ ſubſtantiæ non ſunt in ſubiecto. Et dicit philoſophus, ꝙ iſta proprietas non eſt propria quarto modo: quia conuenit differentiis ſubſtantialibus, quæ prædicãtur nomine & ratione de prima ſubſtantia: ut bipes & greſſibile de homine: iſtę tamen differentiæ non ſunt differentiæ magis propriè. Deinde remouet vnum dubium: dubitaret aliquis: An partes ſubſtantiæ ſint ſubſtantiæ cum videantur eſſe in toto ſicut in ſubiecto. Reſpõdet philoſophus, ꝙ licet partes ſubſtantiæ ſint in toto: non tamen credendum eſt eas non eſſe ſubſtantias: quia non ſunt in toto ſicut
F in ſubiecto. In ſecunda parte ponit ſecundam proprietatem ſubſtantiæ, dicens; ꝙ ſecundis ſubſtantijs & earum differentijs ineſt uniuocè & eſſentialiter ꝑdicari de primis: quia omnia illa prædicant de primis ſubſtantijs tanq̃ de ſuis per ſe inferioribus: ergo vniuocè prædicantur de primis. Antecedens patet: quia à prima ſubſtantia nulla eſt prædicatio ſupple tanquã ſuperioris de inferiori: ſed inter ſecundas ſubſtantias ſpecies prædicantur de indiuiduis, & genera de ſpeciebus: & etiam differentiæ de ſpeciebus & indiuiduis prædicãtur: & capitur ibi prædicari vniuocè: vt diſtinguitur contra prędicari denominatiuè. In tertia parte ponit tertiam proprietatem ſubſtantiæ; dicẽs quòd omnis ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificarę: & hoc de pri-

mis eſt verum: quia illud quod G
per eas ſignificatur, ſeu per earum terminos eſt indiuiduum & vnum numero, quod eſt hoc aliquid. Secundæ vero videntur ſignificare hoc aliquid propter ſimilitudinem appellationis per primã ſubſtantiam, & ſecundã: quia appellamus quandoq; primas ſubſtantias nominibus ſecundarum ſubſtantiarum: vt aliquem hominem. puta Socratẽ vocamus hominem: tamen non eſt verum, ꝙ ſecundæ ſubſtantię .i. termini ſecundarum ſubſtantiarum ſignificent hoc aliquid ſaltem de primario ſignificato: ſed magis quale quid, id eſt, aliquid pluribus commune: non tamen ſignificant quale accidẽtale quemadmodum album: album enim nihil aliud ſignificat quàm qualitatem: ideo ſignificat quale eſſentiale, id eſt,
determinabile: & dicit quòd ma H
ior eſt determinatio in genere, quam in ſpecie: dicens enim animal plus complectitur quam dicens homo. In quarta parte ponit quartam proprietatem ſubſtantiæ: dicens, ſubſtantiis non conuenit habere contrarium. Quod probat inductiuè: quia primæ ſubſtãtiæ ut alicui homini nihil eſt contrarium: etiam, homini nihil eſt contrarium: igitur. Et dicit, quod hoc non eſt proprium quarto modo; quia cõuenit quantitati, vt bicubito tricubito nihil eſt contrarium. Et ſi quis forte dicat, multum & paucum ſunt contraria: etiam magnum & paruum, quæ ſunt quantitates: igitur. Reſpondet, ꝙ nullum prædictorum habet contrariũ, vt patebit in prædicamento quantitatis. In quinta

Digitized by Google

E ta parte ponit quintam proprietatem dicens: quòd ſubſtantia non ſuſcipit magis, neq; minus: in qua proprietate non vult dicere, ꝙ vna ſubſtantia non ſubſtet pluribus quàm alia: ſed vult dicere, quòd ſubſtantia ſecundũ id quod eſt non ſuſcipit magis & minus: quæ proprietas poteſt exponi tam de terminis quã de rebus: vt patebit in quæſtione. In ſexta parte ponit ſextam & vltimam proprietatem ſubſtantiæ, dicens: maximè ſubſtantiæ proprium videtur eſſe cum ſit vna & eadem numero, quòd ſit ſuſceptibilis contrariorum: vt homo cum ſit vnus & idem numero, aliquando eſt niger: aliquando eſt albus. Deinde mouet vnam obiectionem, quæ talis eſt, oratio & opinio ſuſcipiunt contraria, & tamen F non ſunt ſubſtantiæ: igitur non ſola ſubſtantia eſt ſuſceptibilis contrariorum. Maior patet: quia eadem oratio aliquando eſt vera, aliquando eſt falſa. Similiter vitus, id eſt opinio circa iſtam propoſitionẽ, Socrates ſedet, Sr̃te ſedẽte eſt vera, & ipſo non ſedente eſt falſa. Soluit dupliciter: primo ꝙ licet oratio ſit ſuſceptibilis contrariorum: non tamen ſicut ſubſtãtia: quia ſubſtantia eſt ſuſceptibilis contrariorum per mutationem ſui: vt aqua frigida fit calida per mutationem ſui; Sed oratio & opinio non ſuſcipiunt contraria per mutationem ſui. Secundo dicit, quòd oratio & opinio non ſuſcipiunt contraria: quia per hoc quòd ſunt veræ vel falſæ, non recipiunt in ſe contraria: ſed res ſignificata mutatur: quia ab eo quòd res eſt, vel non eſt, dicitur oratio G vera vel falſa.

An ſubſtantiæ proprietates ſufficienter ſint aſſignatæ.

QVAERITVR, Vtrum proprietates ſubſtantiæ ſint à philoſopho in textu ſufficienter aſſignatæ. Arguitur primo quòd non: quia non eſſe in ſubiecto non conuenit omni ſubſtantiæ: quia non conuenit formæ ſubſtantiali: nec etiã ſoli ſubſtantiæ conuenit: quia conuenit deo & chimeræ, quæ non ſunt ſubſtantiæ: igitur. Secundò ſic: Nulla ſubſtantia eſt terminus: ergo nulla ſubſtantia ſignificat quale quid, vel hoc aliquid. Tertio ſic: Contrarietas in effectibus arguit contrarietatem in cauſis: D ſed in effectibus ſubſtantię reperitur contrarietas: vt patet de frigore & calore: ergo & in ſubſtantia: & per conſeqaens ſubſtantię aliquid erit contrarium. Item: quicquid corrumpitur, à ſuo contrario corrumpitur: ſed ſubſtantia corrumpitur: ergo ſubſtantia habet contrarium. Quarto ſic: In vnoquoque 1.*phyſi.* genere eſt vna prima contra- *text. cõ.* rietas, ſed ſubſtantia eſt genus: 50. igitur in ipſa erit contrarietas, & per conſequens ſubſtantiæ erit contrarium. Item elementa ſunt contraria: nam mutuo ſe corrumpunt, & ſunt ſubſtantiæ: ergo ſubſtantiæ eſt aliquid contrarium. Quintò ſic: Omne ſuſceptibile cõtrariorum eſt mutabile & corruptibile, ſed aliquæ ſubſtantiæ ſunt immutabiles & incorruptibiles: igitur non ſunt ſuſceptibiles con-

E trariorum. Minor patet de cælo & ſubſtantijs incorporeis. Item iſta proprietas non conuenit ſecundis ſubſtantijs, eo quòd ſecūda ſubſtantia non eſt vna & eadem numero; cum habeat vnitatem minorem vnitate numerali. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione erūt tres articuli ſicut in cæteris.

Art. 1. PRIMO ſciendum, ꝙ prima proprietas eſt ſic intelligenda. Commune eſt omni ſubſtātiæ eſſe: ſupple ens finitum, & non eſſe in ſubiecto tanquā ſupple in ente cōpleto & perfecto in ſpecie. Et dicitur notanter eſſe ens finitum, propter deum, qui nō eſt in prædicamento. dicitur notanter tanquam in ente completo: quia licet forma ſit in materia, non tamen tanquam in ſubiecto completo. Ex quo

F ſequitur, quòd iſta proprietas nihil aliud vult niſi quòd nulla ſubſtantia finita eſt in ſubiecto tāquam in ente completo, ſicut ſupple accidens in ſubiecto. Et aduerte, quòd iſta proprietas non conuenit ſubſtātiæ in quarto modo proprij, ſed ſolum in ſecundo: quia conuenit albedini in ſacramento altaris, quæ verè eſt, & non eſt in ſubiecto. Sed pro ſecunda proprietate eſt aduertendum, quòd quando dicitur quòd differentiæ ſubſtantiales vniuocè prædicantur de primis; quia prædicantur nomine & ratione de primis, debet ibi capi ratio pro conceptu vel vt idem eſt quòd prædicari eſſentialiter; ita quòd eſt ſenſus, differentiæ ſubſtantiales prædicantur ſupple per ſe de primis ſubſtantijs nomine & ratione, id eſt vno per ſe conceptu: & non capitur ibi ratio pro diffinitione. quia differentia non habet diffinitionem, cum importet conceptum ſimplicem ſimpliciter. Et ſi quis G dicat prædicari per ſe primo modo, & quidditatiuè, conuertuntur, ſed differentia non prædicatur quidditatiuè, cum non prædicetur in quid, ſed in quale; igitur. Reſpondetur, quòd prædicari quidditatiuè, dupliciter accipitur. Vno modo vt idem eſt quòd prædicari in qd: & ſic differentiæ non prædicantur in quid, de primis ſubſtantijs, ſed prædicantur in quale. Alio modo vt idē eſt quòd prædicari per ſe, vel eſſentialiter eſſe de ratione alicuius, & ſic bene differentiæ prædicantur quidditatiuè.

SECVNDO ſciendum, quòd circa tertiam proprietatem incidit vna difficultas, ſcilicet an ſit ſufficienter poſita. H Et videtur quòd non: quia tunc ſequeretur, quòd omnis ſubſtantia eſſet terminus: cum ſoli termini dicantur ſignificare, conſequentia patet: quia prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid: & ſecunda ſignificat quale quid: ergo videtur quòd tam prima ſubſtantia, quàm ſecunda non ſint niſi termini. Reſpondetur, quòd in illa proprietate capitur actus ſignatus pro actu exercito, ita quòd eſt ſenſus; prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid, id eſt hoc aliquid & vnum numero, & ſecūda ſubſtantia ſignificat quale quid. i. eſt aliquid cōe multis. Et ſi quis dicat: ſi iſta expoſitio eſſet bona: ſequeretur ꝙ ſecundæ ſubſtantiæ eſſent res & non termi-

A termini: quod falſum eſt; quia ſecundæ ſubſtantiæ ſunt genera & ſpecies: ſed res non ſunt genera & ſpecies: quia ſpecies continentur ſub genere, ſed nulla res continetur ſub alia, igitur. Reſpondetur quod res ſecundum ꝙ cognoſcuntur vt quoddam obiectum terminans adæquatè intellectionem: & vt per ſpeciem intelligibilem repræſentantur ſunt bene genus vel ſpecies; & vna res ſecundum tale eſſe continetur ſub alia: quæ eſt paucioribus communicabilis. Vnde rem contineri ſub alia non eſt aliud q̄ illam rem eſſe minus communem q̄ aliam, in qua talis includitur. Vt de homo continetur ſub animali: quia includit animal, & eſt minus commune animali. Et ſi quis dicat illæ res non ſubijciuntur, neq; prædicantur, cum non ponantur in
B propoſitionibus: ergo non ſunt genera neq, ſpecies. Poteſt reſponderi concedendo antecedens, & negando conſequens: quia non oportet tales prædicari: ſed ſufficit quod termini ſignificantes illas res vel pro illis ſupponentes, prædicentur vel ſubijciantur: quia terminis pro rebus in propoſitionibus vtimur. Vel poteſt dici (ſicut alias dictum eſt) quod aliquid prædicari, poteſt capi dupliciter. Vno modo vt idem eſt, ꝙ per vocem exprimi vel deſcribi mediante copula: & ſic res non ſubijciuntur neque prædicantur. Alio modo vt idem eſt ꝙ concipi in ordine ad aliud: & ſic res bene dicuntur ſubijci & prædicari.

Tertio ſciendum, quod differentia eſt inter aliquid, & hoc aliquid: quia aliquid eſt conuertibile cum ente, ſupple capiendo ipſum categorematice: quia ſi caperet ſyncategorematice non conuerteretur cum ente, ita quod omne ens eſt aliquid, & omne aliquid eſt ens: & ſic non capitur in tertia proprietate ſubſtantiæ: ſed hoc aliquid eſt vnum numero, & ſingulare. Pro cuius declaratione eſt aduertendum, quod differentia eſt inter vnum numero, ſingulare, indiuiduum, ſuppoſitum, & perſonam. Vnde vnum numero, ſingulare & indiuiduum idem ſunt. Ex quo ſequitur, quod vnum numero ſingulare & indiuiduum, in quolibet prædicamento inueniuntur, cum ibi ſint genera &
D ſpecies. Vnde ſingulare indiuiduum & vnum numero eſt cui repugnat diuidi in plures partes ſubiectiuas. i. in plura inferiora; vt hæc albedo, hic lapis. Sed ſuppoſitum eſt quod non eſt natum communicari, neq; communicatur alteri, neque tanquam quo, neque tanquam quod. Vnde aliquid communicari tanquam quo, non eſt aliud quam illud eſſe natum inhærere vel informare aliud ſiue ſit accidens, ſiue forma ſubſtantialis. Ex quo ſequitur, ꝙ nullum accidens dicitur ſuppoſitum. Sequitur ſecundo, ꝙ nulla forma ſubſtantialis dr̄ ſuppoſitum. Sed illud dr̄ communicari alteri vt quod, q̄ eſt ſuperius ad aliqua: vt homo. Ex quo ſequitur ꝙ nihil communicabile aliquibus dicitur ſuppoſitum: ideo nec genera nec ſpecies poſſunt dici ſup-

Sco. 1. d. in 2. in reſponſione ad quartã quæſt. De hac materia vide Sc. in 3. d. 1. q. 1. diffuſè.

Digitized by Google

E poſita. Sed perſona eſt intellectualis naturæ incommunicabilis exiſtentia. Ex quo ſequitur, quod perſona addit ſupra ſuppoſitum, ꝙ ſit ſubſtantia intellectualis. Ex quo ſequitur, ꝙ nullum irrationale dicitur eſſe perſona. Sequitur ſecundo, quod omnis perſona eſt ſuppoſitum, ſed non econtra: etiam omne ſuppoſitum eſt vnum numero ſed non econtra.

QVARTO ſciendum pro declaratione quartę proprietatis ſubſtantiæ in qua dicitur: ſubſtantiæ nihil eſt cõtrarium quòd contrarietas poteſt capi dupliciter. Vno modo ſtricte pro repugnantia duarum formarum ſe expellentium virtute propria ab eodem ſubiecto: & ſic ſubſtan-F tiæ nihil eſt contrarium: quia talis contrarietas ſolum inuenitur inter quatuor qualitates primas, ſcilicet caliditatem, frigiditatẽ, ſiccitatẽ & humiditatem. Alio modo capitur large pro repugnantia quarumcunq; formarum non ſe inuicem ſimul compatientiũ: & ſic duæ formæ ſubſtantiales ſpecificæ ſunt bene cõtrariæ. Alio modo pro repugnantia duarum differentiarum diuidentium aliquod genus: & de iſta intelligitur: cum dicitur 1. phy. 50. quòd in quolibet genere eſt vna prima contrarietas, id eſt duæ differentiæ diuidentes illud genus: & hoc accipiendo contrarietatem realiter, ſiue in rebus primæ intentionis. Sed capiendo contrarietatem logicaliter, & in terminis, illi termini dicuntur contrarij qui ſimul non poſſunt verificari de aliquo: tamen bene ſucceſſiue; vt ſunt iſti termini, calidum, frigidum. G Sed pro quinta proprietate eſt aduertendum, quòd aliquid dicitur ſuſcipere magis, & minus dupliciter. Vno modo logicaliter: & tunc idem eſt quod prædicari mediantibus iſtis aduerbijs magis, & minus: & ſic termini bene ſuſcipiunt magis & minus, id eſt, prædicantur mediantibus iſtis aduerbijs magis, & minus. Alio modo accipitur phyſicaliter, ſeu primæ intentionaliter: & hoc dupliciter, Vno modo vt idem eſt ꝙ ſuſcipere qualitates intenſas, & remiſſas: & ſic ſubſtantia bene ſuſcipit magis & minus: quia ſucceſſiue ſubſtantia ſuſcipit qualitates intenſas & remiſſas: & ſic non capitur in textu. Alio modo vt idem eſt quòd habere plures partes, & pauciores perfectionales in conſimili loco, & ſitu adæquate: & ſic ſubſtantia non ſuſcipit magis & minus, vt poſtea videbitur: & hæc de primo articulo. H

Art. 2.

An aliqua ſubſtantia ſit in ſubiecto.

DVBITATVR primo. Vtrum aliqua ſubſtantia ſit in ſubiecto. Et vĩ quod ſic: quia iſte terminus ſcriptus homo, eſt ſubſtantia: tum non ſit niſi incauſtum: & eſt in ſubiecto, puta in pariete vel in papyro: igitur. Itẽ iſte terminus ſcriptus album, eſt ſubſtantia, cum non ſit niſi incauſtum: & tamen eſt in ſubiecto cum prædicetur denominatiue de ſubiecto, vt in iſta propoſitione ſcripta, lignum eſt album. Reſpondetur, quòd ſcriptura poteſt capi dupliciter. Vno modo vt de formali ſignificatò ſignificat figuram quæ non eſt ſubſtantia: ſed qualitas vel

A vel ordo partium ad partes loci; vt aliàs videbitur, & ſic terminus ſcriptus de ſignificato formali non eſt ſubſtantia. Alio modo poteſt capi pro materiali puta pro illo incauſto, & ſic bene eſt ſubſtantia. Ex quo ſequitur quòd nullus terminus ſcriptus dicitur eſſe ſubſtantia, ſed magis qualitas. Et ſi quis dicat contra: quia illud de quo prædicatur ſubſtantia eſt ſubſtantia, ſed de iſto termino, homo, prædicatur ſubſtantia: quia iſta eſt vera, homo eſt ſubſtantia. Reſpondetur quòd ſubſtantia prædicatur de illo termino homo ſupponente perſonaliter, & non ſupponente pro ſeipſo: ideo quando dicitur, homo eſt ſubſtantia, neq; ly homo neque ly ſubſtantia ſupponunt pro ſeipſis.

B Et ſi quis dicat, ergo ſaltem iſte terminus homo ſupponens perſonaliter erit ſubſtantia, cum de ipſo prædicetur ſubſtantia. Reſpondetur quòd iſtum terminum homo ſupponentem perſonaliter eſſe ſubſtantiam pōt dupliciter intelligi. Vno modo quòd iſte terminus ſubſtātia ſupponens perſonaliter prædicetur de iſto termino homo ſupponente perſonaliter, & ſic concedo quod ille terminus homo ſic ſupponens ſit ſubſtantia. Alio modo, quòd ille terminus homo ſic ſupponens ſit illa res quę eſt ſubſtantia, & ſic eſt falſum. Vnde qñ dicitur, homo ē ſubſtātia non denotatur, quòd ille terminus ſubſtantia ſit ille terminus homo, ſed quòd idem importatur per illos duos terminos. Aduerte tamen vlterius, quòd aliquid eſſe in ſubiecto poteſt intelligi dupliciter. Vno modo logicaliter, & ſic illud eſt in ſubiecto, quod denominatiuè prædicatur de alio. C Alio modo primæ intentionaliter ſiue realiter, & ſic non eſt aliud quam alteri inhærere, & ſic poſſet cō cedi, quòd omnis terminus eſt in ſubiecto, ideſt alteri inhæret.

Sed reſtat vna parua difficultas vtrum ratio per quam philoſophus probat ſecundas ſubſtātias non eſſe in ſubiecto ſit bona. Dubitatio. Et videtur quòd non: quia iſti termini homo & animal prædicantur nomine & ratione, & tamen ſunt in ſubiecto: quia ſunt in aere, vel in mente, igitur. Quod prædicentur nomine & ratione patet: quia in iſta propoſitione, Socrates eſt homo, ibi ille terminus homo prędicatur nomine & ratione de Socrates. Poteſt dici quòd licet illi termini ſint in ſubiecto, capiendo eſſe in D ſubiecto primæ intentionaliter, tamen ſunt in ſubiecto, capiendo eſſe in ſubiecto logicaliter id eſt, non prædicantur denominatiue, ſed eſſentialiter, cum prædicentur nomine & ratione. Vnde prædicari nomine, non eſt aliud quam prædicari verè & affirmatiuè de aliquo. Sed prædicari ratione non eſt aliud quam prædicari eſſentialiter. Et ſic videtur accepiſſe Ariſtoteles dum dicitur. Eorum quæ ſunt in ſubiecto prædicantur nomine, id eſt vere & affirmatiue, ſed non ratione ideſt non eſſentialiter. Poteſt etiam dici, quòd illi termini homo, animal, prædicantur nomine & ratione, ſed hoc non eſt pro ipſis terminis, ſed pro rebus, pro quibus ſupponunt: quia vtimur illis terminis pro rebus.

E *An ſubſtantia ſuſcipiat magis, & minus.*

DVBITATVR ſecundò. Vtrum ſubſtantia ſuſcipiat magis & minus. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd aliquid ſuſcipere magis & minus, eſt ipsũ habere plures gradus, ſeu partes perfectionales, quæ ſunt eiuſdẽ rationis inter ſe, & cum illo qđ ſuſcipit magis in eodem loco & ſitu ſe inuicem penetrãtes: vt vna albedo dicitur maior albedo quam alia: quia habet plures gradus vel partes perfectionales integrantes ipſam in eodem loco & ſitu, & quælibet pars talis eſt albedo; & ſimiliter dicatur de alijs. Ideo ſenſus dubij noſtri eſt iſte, vtrum ſubſtantia habeat plures partes perfectionales in eodem loco & ſitu quę ſint eiuſdem rationis inter ſe, & cum ſubſtantia, quæ ſuſcipit magis, & minus.

An ſubſtantia plures partes perfectionales habeat in eodem loco.

Ad quod breuiter reſp. quòd ſubſtantia non dicitur ſuſcipere magis & minus, licet vna ſubſtantia ſit perfectior alia, vt viſum eſt in prædicabilibus.

F Prima pars patet: & capio animam de qua quidam dubitant. Et arguitur ſic: anima non habet plures partes perfectionales eiuſdem rationis integrantes ipſam: quia oporteret illas partes eſſe quaſdam animas. cum partes, per quas aliquid ſuſcipit magis, debeant eſſe eiuſdem rationis inter ſe & cum illo quod ſuſcipit magis, ſed conſequens eſt falſum immo & periculoſum. Itẽ oſtendendo hoc de igne: quia ſi ignis ſuſciperet magis, ſequeretur, quod haberet plures partes perfectionales in eodem loco & ſitu integrantes illum ignem, ſed hoc non: quia tunc ſequeretur ꝙ eadem materia informaretur duabus formis ſubſtãtialibus eiuſdem rationis, G quia illæ partes non poſſunt eſſe in eodem loco, & ſitu, niſi penetrent, ſed non poſſunt ſe penetrare, niſi formæ illarum materiarum ſe penetrent, igitur. In oppoſitum arguitur: quia vna aqua habet plures partes aquæ quã aliæ, igitur. Reſpondetur, quòd verum eſt extenſiuè, ſed non intenſiuè. Vnde ſi apponatur vna gutta aquæ alteri, illa eſt maior ſecũdum extenſionẽ, ſed non ſecunduum intenſionẽ, cuius ratio eſt: quia illa aqua habet maiorẽ extenſionẽ quàm prius. Secũdo ſic: Volo quod ſint duo ignes, vnus duorum pedum, & alius vnius pedis, volo ꝙ Deus condenſet illũ qui eſt duorũ pedum ad quantitatẽ vnius pedis, quo facto, erit maior ignis quàm alter: quia in eodem loco & ſitu habet plures partes perfectionales. H Reſpondetur, admittendo caſum, concedendo ꝙ ille ignis condenſatus habet plures partes, ſed non in eodẽ loco, quę nõ ſe penetrant: quia non poſſunt ſe penetrare, niſi formę ſubſtãtiales ſe penetrent adinuicẽ, ſed formæ non poſſunt ſe penetrare niſi formæ duæ informent eandẽ partẽ materiæ, ꝙ videtur eſſe impoſſibile; dicunt tamẽ aliqui, ꝙ ſicut duæ formæ accidentales eiuſdẽ rationis poſſunt ſe penetrare, ita & duæ formæ ſubſtantiales mixtorum. Tertiò ſic: Anima ſuſcipit magis, igitur. Antecedens patet per articulum Pariſien. dicere animã Chriſti non eſſe perfectiorem in puris naturalibus aĩa Iudæ, error; ſed hoc non poteſt intelligi de accñtib. quia nullus dubitat quin anima Chriſti ſit perfectior aĩa Iudæ

in ac-

Digitized by Google

A in accidentalibus, cũ hẽat ſummam gratiam, ſummam ſcientiã: ergo intelligitur in ſubſtantialibus. Reſpondeo, ꝙ intelligitur in accidentalibus, naturalibus, ſpiritualibus: ſicut eſt ingenioſitas & perſpicacitas intelligendi: & de illis eſt dubium, vtrũ vna anima ſit perfectior quam alia: ſed non fuit dubium de accidentalibus acquiſitis, & gratuitis quin anima Chriſti ſit perfectior.

An propoſitio vocalis poſſit eſſe vera vel falſa.

DVBITATVR tertio. Vtrum propoſitio vocalis poſſit eſſe vera vel falſa. Et arguitur primo ꝙ non: quia quod nõ eſt neq; põt eſſe, non põt eſſe verũ vel falſum, ſed ꝓpõ vocalis non eſt neq. põt eſſe: igĩ. Minor ꝓbatur: q̃a ſi propõ vocalis eſſet, vel poſſet eſſe, hoc maxime eſſet qñ ſubiectum profertur, ſed hoc non: quia tũc B pdicatũ non eſt, vel qñ pdicatũ profertur, ꝙ non eſt: q̃a tunc ſubiectum non eſt. Secundò ſic: Si ꝓpõ vocalis eſſet uera, ſequeretur, quod poſſibile eſſet aliquem proferre vel dicere verũ, quod eſt falſum: q̃a ſi quis diceret verum, vel diceret uerum quando profert ſubiectum, & hoc non: quia ſubiectum non eſt verum, neq; partes eius: vel qñ profert prædicatum, quod eſt falſum pari ratione. Itẽ ſequeretur ꝙ idẽ in proferendo verum proferret falſum, patet: quia proferat iſtã nullus homo eſt aſinus: proferendo ſubiectum & copulã proferret falſum: quia proferret iſtã nullus homo eſt, quæ eſt falſa, & proferendo totã profert verum: igitur. Item ſequeretur, quod aliquis poſtquam dixit verum poſſet nunquam dixiſſe verum: ſed conſequens eſt impoſſibile: & patet conſequentia; quia poſtq̃ aliquis protulit iſtam ueram, homo eſt, in ſua libertate eſt ſtatim addere ly aſinus, quo facto C protulit falſum. Item ſequeretur, ꝙ omnis propoſitio uocalis eſſet falſa: patet, & capio iſtam quæ maximè uidetur eſſe vera, homo eſt animal, quæ tamen eſt falſa: quia ſignificat iſtum terminum homo eſſe iſtum terminum animal: qua ratione iſte terminus homo, ſignificat hominem ad extra, ita etiam ſignificat ſe naturaliter. Pro reſponſione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima, aliqua conueniunt propoſitioni vocali naturaliter, videlicet quod ꝓferatur ſucceſſiue: & quod partes ſuæ non ſimul permaneant, & quòd ipſa & ſuæ partes cauſent in mente ſuas intentiones: habet etiam quòd ipſa ſignificet ſicut ſua mentalis, cui ſubordinatur, & quod ipſa ſignificet cum imaginatione ſignificandi. Et ex hoc habet ſuum complementum. Secunda D propoſitio, non eſt inconueniens eandem propoſitionem vocalem eſſe ſimul veram & falſam, poſſibilem & impoſſibilem. Vnde ſicut terminus æquiuocus habet multos conceptus: ita propoſitio uocalis poteſt habere multos ſenſus: vt patet in rationibus factis. Tertia propoſitio: ex inſtitutione hominũ propoſitio vocalis habet quod termini ſint ſignificatiui ad placitum, & ſimiliter quælibet alia propoſitio ſ ad placitum ſignificans, habet ex inſtitutione hominum quod ſignificet, & non naturaliter, & hoc patet ex communi modo utendi hominũ: patet ẽt: quia iſta ꝓpõ, hõ eſt aĩal

E ex modo utendi hominū & eorum inſtitutione ſignificat rem quæ eſt homo, eſſe rem quæ eſt animal, & non ꝙ iſte terminus homo ſit iſte terminus animal. Quarta propō, propō vocalis habet ex inſtitutione hominum, ꝙ ipſa vtendum eſt, ac ſi ipſa tota ſimul eſſet in vltimo inſtanti ſuæ prolationis vltimæ partis. Ex quo ſequitur, ꝙ propoſitio vocalis de rigore non dicitur vera neq. falſa, ſed ſolum habet, ꝙ dicatur vera vel falſa ex inſtitutione hominum, volentium vti ea, ac ſi eſſet permanens. Ex iſtis poſitis faciliter ſoluuntur rationes. Ad primam rñdetur, concedendo de rigore ſermonis ꝙ nulla propō vocalis eſt vera vel falſa, ſed ſolum ex inſtitutione hominum vtentium, ac ſi

De iſta materia vide Scot. in 4. d. 5. q. 2.

F ipſa eſſet permanens. Ad ſecūdam dr̄, ꝙ propriè & de rigore nullus poteſt proferre verū vel falſum: ita ꝙ in proferendo verum non proferat falſum. Ad tertiam dr̄, ꝙ hoc non eſt incōueniens pęnes ſignificatum partiale; tamen iudicium debet ſumi pænes totale ſignificatum & complementum propoſitionis. Ad aliam negatur conſequentia & conſequens: ſi. n. ſemel protulit verum, neceſſe eſt p̄ rotuliſſe verum, & eodem modo eſt de falſo, niſi veritas vel falſitas propoſitionis dependeat a futuro contingenti, vel quod in ea nullum extremum diſtribuatur, cum hoc tamen in libertate ſua eſt totalem orationem eſſe veram vel falſam. Ad alias patet ſolutio. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium articulum ſit

Arti.3. Conclvsio reſponſalis. Proprietates ſubſtantiæ. ſunt a philoſopho in textu ſufficienter aſſignatæ, vt ſatis patet ex dictis. Ad rationes: Ad primam patet ſolutio in primo articulo, & ad ſecundam. Ad tertiam dicitur, quòd contrarietas in effectibus arguit contrarietatem in cauſis formalem vel virtualem: ideo effectus contrarij ſubſtantiæ arguunt contrarietatem virtualem in ſubſtantia. Vnde aliquid habere contrarietatem virtualem non eſt aliud, quàm illud poſſe producere contraria. Ad aliud dr̄, ꝙ iſta propoſitio, quicquid corrumpitur, à ſuo cōtrario corrumpitur, eſt ſimpliciter falſa, ſi intelligatur de contrario propriè dicto: ſed debet capi contrarium pro nociuo & diſconuenienti: ita ꝙ ſit ſenſus, quicquid corrumpitur à ſuo cōtrario. i. a ſuo nociuo & diſconuenienti corrumpitur. Ad quintam pro prima parte patet ſolutio in primo articulo. Ad aliam partem dicitur, ꝙ elementa propriè non contrariantur ad inuicem, ſed bene qualitates elemētorum: vel poteſt dici, ꝙ contrariantur ad inuicem ſecundū ſuas qualitates, & nō ſecundum ſuas ſubſtantias. Ad aliam dr̄ pro prima parte, ꝙ licet omne ſuſceptibile contrariorum propriè dictorū, puta quatuor qualitatum primarum ſit corruptibile, non tamen oportet quòd quodlibet ſuſceptibile aliorum contrariorum ſit corruptibile. Ad aliam partem dicitur, quòd licet ſecunda ſubſtantia ſecundum ſe non ſit vnum numero, tamen bene denominatiuè & p̄ accidens, vt viſum eſt in prædicabilibus.

Quan-

A *QVantitatis aliud continuum: aliud diſcretum: & aliud quidem ex habentibus poſitionem, &c.*

ISTVD EST tertium capitulum, in quo determinat philoſophus de quantitate, quæ eſt ſecundum prædicamentum. & diuiditur in duas partes. In prima philoſophus determinat de quantitate quantum ad eius diuiſionem. In ſecunda determinat de proprietatibus quantitatis. Prima pars diuiditur in quatuor particulas. In prima ponit duas diuiſiones quantitatis, & duas ſubdiuiſiones. Prima diuiſio eſt: quantitatis aliud continuum, aliud diſcretum: & debet, intelligi generis: ita ꝙ ſit ſenſus: ꝙ generis quantitatis, aliud continuum: aliud diſcretum. Secunda diuiſio: quantitatis aliud conſtat ex partibus poſitionem ad inuicem habētibus, aliud ex non habentibus poſitionem. Primam ſubdiuiſionē, quæ eſt diuiſio quantitatis diſcretæ, innuit per hoc ꝙ dicit quantitas diſcreta: vt numerus & oratio. Aliam ſubdiuiſionem quę eſt quantitatis continuę, ponit, cum dicit: quantitas continua: vt linea, ſuperficies, corpus, & præter hæc tempus & locus. Deinde declarat duas ſubdiuiſiones prædictas, primo probans, quòd numerus ſit quātitas diſcreta: quia partes numeri non copulantur ad aliquē terminum communem: igitur numerus eſt quantitas diſcreta. Antecedens probat: primo de partibus aliquotis: vt quinq; & quinq;, quæ ſunt partes denarij, non copulantur ad aliquem terminum communem: de partibus non aliquotis probat: quia tria & ſeptem ſunt partes non aliquotæ numeri denarij, & tñ ad nullum terminum communem copulātur: ſed ſemper vna pars eſt diſcreta & ſeparata. Vnde pars aliquota eſt quæ aliquoties ſumpta reddit totum numerum adæquatè: vt quinq; reſpectu numeri denarij. Sed pars nō aliquota eſt, quæ quotieſcumq; ſumatur nunquam reddit adæquatè ſuum totum, ſed magis vel minus. vt tria reſpectu numeri denarij. Deinde probat, ꝙ oratio ſit quantitas: quia per orationem menſuratur ſyllaba breuis vel longa, ſed illud quod per ſe menſurat aliquid, eſt quantitas: igitur. Deinde declarat de qua oratione hoc intelligitur: dicens ꝙ intelligitur de oratione prolata cum voce. Et quòd ſit quantitas diſcreta probat: qa partes eius ad nullum terminū communem copulantur: non enim eſt aliquis terminus, ad quem ſyllabæ vocis terminentur: ſed vnaquęq; ſyllaba eſt diuiſa ab alia. Deinde probat, ꝙ linea ſuperficies & corpus ſint quantitates continuæ; quia partes eorum copulantur ad aliquē terminum communem: vt partes lineæ ad punctum; & partes ſuperficiei ad lineam, & partes corporis ad ſuperficiem. De tempore probat: quia partes eius, vt præteritum & futurum copulantur ad aliquem terminum communem, ad tempus præſens, quod eſt finis præteriti & principium futuri. Deinde probat de loco quòd ſit quantitas continua: quia partes eius copulantur ad aliquem terminum

Quātitatis diuiſio.

B

C

Pars aliquota & non aliquota quid

D

com

E communem copulantur; igitur & partes loci; patet conſequentia: q̃a partes loci continent ſingulas p̃tes corporis: igitur partes loci terminant̃ ad eũdem terminum coẽm, ad quẽ partes corporis. Deinde declarat ſecundam diuiſionem. ſ. q̃titatis aliud conſtat ex partibus poſitionem habentibus; aliud non. Probat: quia linea, ſuperficies, corpus & locus habent poſitionem in ſuis partibus; ſed numerus oratio & tempus non habent põnem. Primam partem probat: quia illa habent poſitionem in ſuis partibus, quorum partes ſunt ſitæ. i. habent modum ſitus in toto & ſunt permanentes & continuæ, ſed partes ſuperficiei lineæ, corporis, & loci ſunt huiuſmodi igitur. Secundam partem probat, quia licet inter partes temporis, numeri, & orationis ſit ordo: quia vna eſt prior alia, vt præteritum eſt prius futuro; & duo priora tribus, tamen partes temporis non ſunt permanẽtes quod requiritur ad põnem, etiã partes numeri & orationis non copulantur, q̃ requiritur ad poſitionem. Ex quo ſequitur, quod ad poſitionem quæ eſt differentia quantitatis tria requiruntur, ſcilicet ordo partium, permanentia, & continuatio ad aliquem terminum communem. Deinde determinat de quantitatibus per accidẽs, ponens iſtam concluſionẽ: quantitates quæ dr̃ ctæ ſunt, quædam ſunt propriè & per ſe quantitates, ſed alia ab his ſi dicãtur quãtitates vel quãta, hoc eſt per accñs. Quod probat, quia quęcunq. dr̃ q̃titates vel q̃ta ſolum per habitudinem ad p̃dicta, illa dr̃ q̃titates per accñs, ſed omnia alia a p̃dictis ſi dicant̃ q̃titates hoc eſt ſolũ per habitudinẽ ad alia & denominatiuẽ, igr̃ dr̃ ſolum q̃titates per accidens.

G Minorem probat primo exemplariter; vt album quod eſt aliud a prædictis, dicitur multum, eo quod ſuperficie, n qua eſt, eſt multa; & actio dr̃ longa, eo quod tempus in quo fit, ſit longum. Ratione probat, quia illud cuius quãtitas notificatur & menſuratur per aliam quantitatem, eſt q̃titas per accidens, ſed iſta ſunt huiuſmodi, igitur. Minorẽ probat, quia ſi quis aſſignet, quanta ſit actio, tempore diffiniet dicendo ipſam eſſe annuam, id eſt vnius anni. Similiter aſſignans quantum ſit album, per ſuperficiem

H diffiniet, quia quanta fuerit ſuperficies tantum album fore dices. In ſecunda parte ponit proprietates quantitatis, & diuiditur in tres particulas ſecundum quod ſunt tres proprietates quantitatis. In prima ponit primam proprietatem quantitatis, quæ eſt hæc: Quantitati nihil eſt contrarium, vt bicubito, tricubito, ſuperficiei nihil eſt contrarium. Deinde ponit duas inſtantias. Prima multum & paucum contrariantur, & etiam magnum & paruum; & tamen ipſa ſunt quantitates, igitur. Hanc inſtantiam ſoluit dupliciter. Primo negando minorem, dicens quod nullum illorum eſt quantitas: ſed quodlibet eorum eſt ad aliquid: quod probat dupliciter. Primo illa, quæ ſolum dicuntur cum comparatione ad aliud, ſunt ad aliquid & non quantitates, ſed multum & paucum, magnum

& par-

Digitized by Google

A & paruum ſunt huiuſmodi: igitur. Minorem probat; primo de magno & paruo; quia ſi magnum, & paruum dicerentur per ſe, nõ in relatione ad aliud, nunquam mons diceretur paruus, nec milium paruũ; hoc autem eſt falſum: quia mons dicitur paruus reſpectu alterius montis; & milium dicitur paruum reſpectũ alterius milij. De multo & pauco probat: quia niſi multum & paucum dicerentur reſpectiuè ad aliud, nũquam diceretur: homines multi in domo, & pauci in theatro, vel plures in vico, & pauci in theatro, vel plures in vico, & pauci in ciuitate, cum multo plures ſint in ciuitate quã in vico; igitur multũ, & paucũ dicuntur reſpectiuè ad aliud. Secundo ſic: quia bi-
B cubitum & tricubitum ſimiliter magnum, & paruum, non ſignificant quantitatem: ſed magis ſunt aliquid fundatum in quantitate; ergo non ſunt quantitates. Secundo ſoluit negando maiorem, dicens, quòd ſiue aliqui concedant prædicta eſſe quantitates, ſiue non: tamen nihil eſt eis contrarium; quod probat duabus rationibus. Prima; nihil quod dicitur de per ſe reſpectiuè ad aliquid, habet contrarium, cum contraria ſint formæ abſolutæ; ſed multum dicitur reſpectiuè ad paucum, & magnum reſpectiuè ad paruum: igitur multum non contrariatur pauco, nec magnum paruo. Secunda ratio ducit ad duo inconuenientia; primo ad illud, ſi multum & paucum, magnum & paruum, eſſent contraria, ſequeretur quod contraria eſſent ſimul in eodem; ſe-
cundo ſequeretur, quod idem eſſet ſibi ipſi contrarium. Prima conſequentia patet; quia aliquid dicitur magnum reſpectu vnius; & paruum reſpectu alterius: ergo ſi magnum & paruum ſint contraria, tunc contraria erunt ſimul in eodem; quod eſt impoſſibile. Et ſi duo contraria poſſint ſimul eſſe in eodẽ, hoc maximè eſſet in prima ſubſtãtia; quia ipſa eſt maximè ſuſceptiua contrariorum; ſed hoc non; quia quãuis idẽ hõ numero, ſit ſuſceptiuus contrariorum, nullus tamen ſimul ſuſcipit contraria; nullus.n. ſimul & ſemel eſt ſanus, & æger, albus, & niger, prauus, & ſtudioſus. Secundam conſequentiam probat; quia cum idem ſit magnum
D & paruum, idem contrariabiliut ſibiipſi. Tertia inſtantia, eſt de loco ſurſum, & de loco deorſum, quæ videntur contrariari, & tamen ſunt quantitates. Hanc inſtantiã non ſoluit philoſophus, ſed poteſt reſponderi ad eam, quòd locus poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo pro ſuperficie corporis continentis; & ſic eſt quãtitas: nec habet cõtrarium. Alio modo pro virtute conſideratiua locati; & ſic poſſunt eſſe contraria; ſed tunc non ſunt quantitates. In ſecunda parte ponit ſecundam proprietatem quantitatis, dicens, quòd quantitas non ſuſcipit magis & minus, quod probat inductiue. vt bicubitum non dicitur magis & minus bicubitum; nec ternarius, neque quaternarius. Aliqua enim non dicuntur magis tria quam alia. In tertia parte ponit tertiam proprietatem, quan-

Duplex loci conſideratio

E quantitatis dicens, quòd maximè eſt proprium quantitatis ſecundum eam æquale, vel inæquale dici, quod probat inductiuè: quia corpus æquale vel inæquale dicitur, ſimiliter numerus alteri numero eſt æqualis vel inæqualis, & ſic de alijs ſpeciebus quantitatis. *Art. 3.* Sed quod ipſa ſoli quantitati conueniat, probat: quia actio non dicitur æqualis vel inæqualis, ſed ſimilis: nec album dicitur æquale vel inæquale, ſed ſimile; & ſic de alijs quæ non ſunt quantitates, igitur maximè eſt proprium quantitati ſecundum eam æquale vel inæquale dici.

An quantitatis proprietates et diuiſiones ſufficienter a philoſophò aſſignentur.

F QVAERITVR, Vtrum diuiſiones & proprietates quantitatis ſint à philoſopho ſufficienter aſſignatæ. Et arguitur primo cōtra primam partem. Nulla bona diuiſio debet dari per aliqua non cōtenta ſub diuiſo, ſed ſecunda diuiſio & etiam illa, quæ eſt in quantitatem per ſe & quantitatem per accidens ſunt homini, igitur. Maior patet; quia diuiſum debet ſemper verificari de membris diuidentibus. Minor probatur: quia poſitio eſt vnum prædicamentum diſtinctum à quantitate, ergo non eſt eius differentia. Etiam quantitates per accidens non ſunt quantitates, vt patet de albo & actione, quæ ſunt quantitates per accidens.

Arguitur ſecundò contra ſecundam partem. Numerus & oratio ſunt ſpecies quātitatis diſcretæ, igitur. De oratione probatur: quia omnis oratio eſt mētalis, vocalis, vel ſcripta, ſed nulla talis eſt quātitas, ſed qualitas; igitur. A G De numero probat: quia numerus reperitur in illis, in quibus non eſt quantitas ſcilicet in angelis, ergo numerus non eſt quantitas. Arguitur tertio: Linea & ſuperficies non ſunt ſpecies quantitatis continuæ ad inuicem diſtinctæ, igitur non ſunt ſufficienter aſſignatæ. Antecedens patet: quia omne accidens habet aliquod ſubiectū ſibi adæquatum, ſed linea & ſuperficies non ſunt huiuſmodi, igitur. Minor patet: quia non eſt dabile aliquod ſubiectum, quod habeat longitudinem tantum, vel latitudinem tantum, vel profunditatem tantum: quia omne corpus habens longitudinem habet H etiam latitudinem & profunditatem, igitur. Etiam corpus eſt ſpecies ſubſtantiæ, igitur nō quātitatis. Etiam ſuperficies & locus ſunt idem, vt habet philoſophus. 4. phyſi. Item ſecundū philoſophum quinto metaph. tempus eſt quantitas per accidens, igitur nō eſt ſpecies quantitatis. *Text. 35. Tex. cōment. 18.* Quarto ſic: Omnis motus eſt de cōtrario in cōtrariū, ſed in quātitate eſt motus, igitur ibi eſt cōtrarietas. Item æquale & inæquale magnū & paruum ſuſcipiunt magis & minus, igitur ſecunda proprietas quantitatis nō eſt ſufficienter poſita. Quinto ſic: Duæ ſubſtantiæ ſecundū æqualitatem vel inæqualitatē dicunt formaliter æquales vel inæquale, ſecundum virtutē, quæ eſt qualitas, igitur alijs à quantitate poteſt conuenire æquale vel inæquale. In oppoſitum eſt philoſophus

A in textu. In quæſtione erunt tres articuli ſicut in ceteris. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quòd quodlibet genus dicitur habere aliquam rationem, ſecundum quam dicatur vniuocè de ſuis inferioribus: ideo videndum eſt quid erit propria ratio quantitatis, ſecundũ quam dicitur vniuocè de ſuis inferioribus. Et aduerte tamen quòd ratio poteſt capi dupliciter. Vno modo pro diffinitione: & ſic non capitur hic: Alio modo pro conceptu quidditatiuo: & ſic capitur hic. Vnde omne genus prædicatur de ſuis ſpeciebus vna ratione .i. vno conceptu quidditatiuo. Et aduerte *Verſorius & ſequaces.* ꝙ dicunt aliqui quòd ratio quãtitatis eſt menſurare: quia philoſophus probat orationem eſſe quantitatem per hoc, ꝙ ſibi conuenit ratio menſuræ. Sed iſta B opinio non eſt vera: quia menſura non dr̃ æqualiter de quantitate continua, & diſcreta: quia per prius dr̃ de quantitate diſcreta quàm continua: quia menſura non conuenit cõtinuo niſi per numerum: vt patet: quia per vlnam menſuramus pannum: ideo citius capimus quantitatem diſcretam ad menſurãdum quàm continuam. Aduerte tamen ꝙ ſpecies generis poſſunt comparari dupliciter. Vno modo inter ſe: & ſic vna dicitur perfectior alia: & genus poteſt dici perfectius de vna quàm de alia: & hoc fit ratione differentiæ. Alio modo poſſunt comparari ad rationem generis: & ſic vna non eſt perfectior alia: neq; genus dicitur perfectius de vna quàm de alia. Alij dicunt, quòd diuiſibilitas in partes eiuſdem rationis eſt propria ratio quantitatis: ſed hoc non eſt verum: quia C nullus reſpectus eſt propria ratio alicuius abſoluti: ſed quantitas eſt quid abſolutum: & diuiſibilitas formaliter eſt quid reſpectiuum: quia dicit quandam aptitudinem ad diuiſionem: igitur. Ideo reſpondetur, ꝙ habere partes integrales, & quantitatiuas eſt propria ratio quantitatis, ſecundum quam vniuocè dr̃ de ſuis ſpeciebus. Et ſi quis dicat habere partes integrales conuenit ſubſtantiæ: ergo non eſt propria ratio quantitatis. Reſpõdetur ꝙ non conuenit ſubſtantiæ, niſi per quantitatem & non ratione ſui. Vnde ſi deus ſepararet quãtitatem à ligno: lignum non haberet partes integrales, & quantitatiuas, licet bene partes entitatiuas: niſi forte caperentur partes integrales largè pro D omni parte componente, & integrante aliquod totum: ideo partes propriè non dicuntur integrales niſi ſint quantæ. Aduerte tamen quod Ariſtoteles rationem quãtitatis circumloquitur multoties per diuiſibilitatem in partes quãtitatiuas, cum ratio multoties circumloquatur per paſſiones. Vnde quatuor dicuntur eſſe paſſiones ipſius quantitatis: Prima; diuiſibilitas in partes quantitatiuas. Secunda; finitum vel infinitum. Tertia; æquale vel inæquale. Quarta; ratio menſuræ.

Sco. 5. meta. q. 9.

SECVNDO ſciendum ꝙ pro declaratione primæ diuiſionis ſupponitur, quod philoſophus non notificat quantitatem diffinitiuè: eo quod ſecundum vſum nõ habet vnum denominatiuũ, ſed duo ſcilicet quãtum & quotum: *Cur Ariſtoteles nõ diffinit quantitatem.*

E tum : accidentia autem non diffiniuntur proprie niſi ſecundū ꝙ nominant ſua ſignificata materialia: pōt tñ ſic diffiniri. Quantitas eſt ſecundum quam quanti vel quoti eſſe dicimur. Aduerte tamen quod ſecundum rē quantitas, habet vnum denominatiuū ſcilicet quantum, quod eſt commune quantitati tā continuæ ꝙ diſcretæ: tamen quadam reſtrictione vſuali capitur pro denominatiuo quantitatis continuæ. Et aduerte ꝙ Ariſto. dicit quātitatis aliud continuum, &c. ad denotandum differentiam eſſentialem membrorum: nam aliud in neutro genere denotat differentiā eſſentialē: & debet ſub intelligi gñis: ita qđ ſit ſenſus: generis quantitatis, aliud cōtinuū, aliud diſcretum. Et aduerte quod in tali diuiſione ponitur quantitatis in ſingulari numero. & nō in
F plurali: ad denotandum quod quantitas eſt vnum genus generaliſſimum vniuocum ad omnia ſua inferiora: ſed ſi fuiſſet in numero plurali, dicendo quātitatum, quis potuiſſet dubitare, vtrum quantitas fuiſſet vnū genus vel plura. Aduerte vltra pro ſecunda diuiſione, quòd poſitio capitur dupliciter. Vno modo pro ordinatione partium ad ſuum totum; & ſic eſt differentia quantitatis non magis propria, ſed communis ſeu accidentalis: quia talis ordo partium ad totum non eſt in prædicamento quantitatis, ſed magis ad aliquid. Alio modo capitur pro ordine partium ad partes loci: & ſic eſt vnum prædicamentum: & ſic non capitur hic. Vnde ad poſitionem, quę eſt differentia quantitatis tres conditiones requiruntur. Prima, ꝙ partes ſint permanentes: igr̃ nec tempus nec motus, neq; orō habent poſitionem. Secūda ꝙ tales partes ſint ſituatæ in loco. Tertia ꝙ ſint continuæ, id eſt ꝙ copulentur ad aliquem terminum communem: non cōem per prędicationē, ſed per cōtinuationē: cuiuſmodi eſt punctum in linea, ideo numerus non dicitur habere poſitionem. Aduerte ſimiliter quod quantitas ꝑ accidens, q̄ eſt vnū membrum tertiæ diuiſionis, non dicitur quantitas: neq; eſt in prędicamento quantitatis, ſed in alijs prædicamentis. G

Quantitatis cōtinuæ & diſcretæ diffinitio.

TERTIO ſciendū, ꝙ quantitas continua eſt, cuius ꝑtes copulantur ad vnum terminū cōmunē, qui eſt principiū vnius & finis alterius. Vñ illud dicitur ibi terminus cōis, ꝑ quod continuātur ꝑtes aliq adinuicem: cuiuſmodi eſt punctū in linea; & linea in ſupficie, & ſuperficies in corpore. Ex quo ſequitur, ꝙ non capitur ibi terminus cōis ꝑ ꝑdicationē, ſed continuationem. Sed q̄titas diſcreta eſt cuius ꝑtes non copulātur adinuicem ꝑ aliquē terminū cōem: vt partes numeri binarij non continuantur ad inuicem ꝑ aliquod medium: Et aduerte ꝙ duplex eſt quantitas diſcreta. ſ. numerus & oratio. Vnde numerus eſt triplex, ſcilicet numerus numeratus, qui non eſt aliud quàm res numeratæ: vt lapides homines. Alius eſt numerus numerans, qui non eſt aliud quam anima. Ex quo ſequitur, quod bruta non numerāt. Alius eſt numerus ſoſalis, quo numeramus res: ſicut binarius ternarius: & ille accipitur dupliciter ſ. trāſcendenter, & ſic reperitur in om- H

A in oĩbus, de quibus eſt verum dicere, ꝙ multa: & talis non diſtinguitur a rebus numeratis. Alio modo capitur limitate, & finite pro numero de genere quantitatis: qui non eſt aliud q̃ multitudo unitatum accidentalium repertarum in continuis diuiſis & ſeparatis ab inuicem: ita ꝙ qñ vnum continuum diuiditur ab alio, tunc cauſantur in illis partibus quædam unitates accidentales, ex quibus cõponitur numerus prædicamentalis. Ex quo ſequitur primo, quòd iſte numerus prædicamentalis non inuenitur, niſi in rebus continuis diuiſis ab inuicem: & hoc volebat habere Ariſtot. quando dicebat, ꝙ numerus cauſatur ex diuiſione cõtinui, & per iſtas vnitates accidẽtales menſurant cõtinua ſeparata adinuicẽ. Sequit

3. phyſ. 68.

B ſecundo, ꝙ duo Angeli non dicuntur duo iſto numero ꝑdicamentali; cũ vnitates ex quib. cõponitur iſte numerus ꝑdicamẽtalis, nõ inueniãtur in angelis; cum non ſint continui. Sed pro oratione ſupponitur, ꝙ orõ quę eſt ſpecies quantitatis diſcretæ, non eſt niſi menſura vocũ, vel literarum vocis, vel ſyllabę, ſecũdum quam dr̃ iſta ſyllaba eſt longa, vel breuis, & cõponit ex illis menſuris, quæ proprie ſunt unitates, ſicut numerus componitur ex ſuis vnitatibus. Sed reſtat vnum paruum dubiũ, vtrũ oratio diſtinguatur ſpecie eſſentiali a numero, vel ſolum ſpecie accidentali. Reſpondetur breuiter, ꝙ orõ non diſtinguitur ſpẽ eſſentiali a numero, ſed ſolũ ſpẽ accidentali: ſicut curuitas, & ſimitas nõ differunt, niſi accidẽtaliter: quia curuitas in oĩ materia

An oratio ſpẽ eſſentiali, vel accidẽtali ſolũ a numero diſtinguatur.

C poteſt inueniri: quia nõ determinat ſibi materiam, ſeu ſubiectũ: ſed ſimitas determinat ſibi ſubiectum. ſ. naſum. Similiter dico, ꝙ numerus, & oratio differunt ſolum accidentaliter: quia numerus nõ determinat ſibi ſubiectũ: quia põt inueniri in omnibus cõtinuis, diuiſis, & ſeparatis ſaltem ſecundum ſuas partes: ſed oratio ſolum inuenitur in litteris & ſyllabis alicuius vocis: & in hoc differunt numerus, & oratio. Ex quo ſequitur, ꝙ qñ dicitur, quòd duæ ſunt ſpecies quantitatis diſcretę, intelligitur de ſpeciebus accidentalibus, & non eſſentialibus. Sequitur ſecundo quod tãtum eſt vna ſpecies quantitatis diſcretæ, ſcilicet numerus, qui ſecundum, ꝙ eſt in litteris vel ſyllabis dicitur oratio, & in alijs continuis dicitur numerus.

D QVARTO ſciendũ, ꝙ quantitas cõtinua eſt duplex. ſ. permanens & ſucceſſiua permanẽs eſt triplex, ſcilicet, linea, corpus, & ſuperficies, Vnde linea eſt longitudo ſine latitudine, & profunditate: cuius extremitates ſunt duo puncta. Et ſi quis dicat; linea non eſt ſine latitudine: ergo male diffinitur. Reſpondetur, quòd licet linea non ſit ſine latitudine: tamen ipſa latitudo non eſt de ratione lineæ. Vnde ipſa linea componitur ex lineis, & non ex punctis, quæ lineę cõtinuãtur adinuicem per puncta, & termini etiam ipſius lineæ ſunt duo puncta. Sed ſuperficies eſt latitudo cum longitudine; & ſine profunditate, cuius extremitates ſunt duæ lineæ ſine profunditate, ſic ſupple quòd ipſa profunditas non eſt de ratione ſuperficiei: &

com-

Digitized by Google

E componitur ſuperficies ex ſuperficiebus, quæ continuantur ad inuicem per lineas; & eius extremitates ſunt duæ lineæ. Ex quo ſequitur, ꝙ linea non poteſt eſſe ſine punctis; nec ſuperficies ſine lineis; nec Deus poſſet facere illa ſine illis propter dependentiam: quam habent ad illa. Corpus eſt profunditas cum lõgitudine, & latitudine, & profunditate; cuius extremitates ſunt duæ ſuperficiẽs. Ex quo ſequit, ꝙ de ratione corporis eſt longitudo, latitudo, & profunditas: ſic ꝙ non poteſt eſſe corpus ſine illis tribus dimenſionibus, & componitur corpus ex corporibus, cuius extremitates ſunt duæ ſuperficies, quæ dicuntur indiuiſibiles ſecundum quid, ſcilicet ſecundum profunditatem; ſicut linea dicitur indiuiſibilis ſecun-

F dum latitudinem. Et ſi quis quærat; nonne locus eſt ſpecies quãtitatis continuæ? Reſpondeo, ꝙ locus non diſtinguitur à ſuperficie; ſic ꝙ ſint duæ ſuperficies, & hoc capiendo locum pro ſignificato materiali. Vnde locus pro tali ſignificato non eſt, niſi ipſa ſuperficies concaua corporis continentis; ideo non diſtinguitur contra ſuperficiem. Et ſi quis dicat quare ergo philoſophus enumerat ipſum cum ſpeciebus quantitatis? Dico quòd hoc faciebat inſequendo opinionem antiquorum; dicentiũ locum eſſe ſpacium dimenſionatum tribus dimenſionibus: interceptum inter latera corporis continentis: quam opinionem reprobat in quarto phyſic. Sed quantitates ſucceſſiuæ ſunt duę, ſ. tempus & motus. Vnde tẽpus eſt quantitas ſucceſſiua exiſtens

De hoc vide Sc. in 2. d. 2. q. 1.

tex. cõ. 37.

ſubiectiuè in primo cælo mobili, notificans ſiue menſurans per ſe, & intrinſecè motum ipſius primi mobilis: & extrinſecè, & per ſe motus iſtos inferiores, & ſubſtantias de per accidens: & componitur ex temporibus quę cõtinuantur per nũc vel inſtãs, cuius extremitates ſunt duo inſtantia. Sed motus eſt quantitas per ſe ſucceſſiua, qua aliquid dicitur formaliter moueri: & componitur ex motibus quæ continuantur ad inuicem per mutata eſſe: cuius extremitates ſunt duo mutata eſſe. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum. G

2 DVBITATVR primo vtrum numerus prædicamentalis ſit res diſtincta à rebus numeratis. Reſpondetur quòd ſic: quia vnitates ex quibus componitur talis numerus, diſtinguuntur realiter a rebus numeratis cum ſint accidentia: ergò etiam numerus qui componitur ex ipſis. Et dicitur notanter numerus prædicamentalis: quia numerus tranſcendens non diſtinguitur à rebus numeratis, cum componatur ex vnitatibus proprijs rerum & intrinſecis, quæ non diſtinguuntur ab illis quorum ſunt vnitates. Et ꝙ numerus prædicamentalis diſtinguatur à rebus numeratis patet: quia numerus eſt ſenſibile per ſe: vt vult Ariſto. ſecundo de anima: ſed nulla ſubſtantia dicitur ſenſibile per ſe, ſed ſolum per accidens: igitur. Item illa diſtinguuntur realiter, quorum vnum poteſt corrumpi alio remanente; ſed ſic eſt de numero prædicamentali: nam ponatur, quòd ſint duæ guttæ aquæ ſeparatæ ab in-

Art. 2

H

An numerus diſtinguatur à rebus numeratis

tex. 63.

Scot. Reportates 1. d. alit. ſem. nur.

A uicem: illæ duæ differunt dualitate prædicamentali. Sed ſi cõtinuantur ad inuicem, non plus dicuntur duæ tali dualitate: licet bene dualitate tranſcendentali: & ſic ibi corrumpitur numerus, & non res numeratæ. Et aduerte, ꝙ tales vnitates, ex quibus componitur numerus prædicamentalis, ſunt accidentia indiuiſibilia: quę tamen ſunt in ſubiecto diuiſibili: quia inadęquate ſunt in ipſo. ſ. indiuiſibiliter: & eſt talis vnitas in toto, capiendo totum categorematicè & non ſyncategorematicè. Item omne accidẽs abſolutum diſtinguitur realiter à ſubſtantia: ſed numerus eſt accidens abſolutum, cum ſit quantitas: igitur. Igitur ſequeretur, ꝙ ſubſtantia eſſet quantitas, quod falſum eſt: igitur. Item ſequeretur ꝙ videns exercitum decem mil-

B lium hominum, videret decem millia hominum: ſed hoc eſt falſum: conſequentia patet: qa poteſt cognoſcere numerũ, vbi nõ cognoſcet res numeratas: ergo numerus diſtinguit̃ à rebus numeratis. Sed contra iſta arguitur primo auctoritate Cõmẽ. dicentis, ꝙ mens. i. anima facit numerũ in ſubiecto. Dico, ꝙ ſic debet intelligi: mens. i. anima facit numerum. i. actu numerat ipſas res: iõ anima dr̃ numerus numerans. Sed rõne arguitur; qa tunc ſequeret̃ ꝙ ꝓducens aliquod ẽs cõtinuũ, ꝓduceret tot res, quot erant entia continua: quia ꝓducens vnum ens continuum, producit ſuam vnitatem, q̃ cũ qualibet alia vnitate continui facit numerũ binariũ: & ſic ꝓducunt̃ tot numeri binarij quot ſunt entia continua. Item ſequeretur

C ꝙ agens naturale producens vnum continuum, produceret aliquam entitatem abſolutam in quacunq; diſtantia: quia producens vnum continuum, producit numerum binarium cum quacunq; vnitate, etiam in quacunq; diſtantia fuerit. Item, circumſcripto à tribus rebus continuis omni eo quod nõ eſt idẽ, ipſi faciunt adhuc numerum ternariũ: ergo nõ oportet ponere ipſum diſtinctum à rebus numeratis. Ad primã rationem dicitur, ꝙ non eſt inconueniẽs, ꝓducens vnum continuũ, ꝓducere tot binarios, quot ſunt vnitates: nam producens aliquod continuum, producit infinitas partes. Ad aliam dicitur, ꝙ non eſt inconueniens, aliquod agens naturale producere aliquod abſolutum, vel reſpectiuum, non habens contrarium in quacunque diſtantia: vt ſimile patet de

D cælo, quod in iſtis inferioribus cauſat lumen & calorẽ. Ad aliã dicitur: qđ ſi ab illis tribus continuis ſepararetur omne illud quod non eſt idem ipſis, non eſſent tria trinitate prædicamentali, licet bene trinitate tranſcẽdentali. Sed quæreret aliquis, vtrum numerus diſtinguatur à ſuis vnitatibus ex quibus componitur. Reſpon. ſecundũ mentem Scoti, quòd numerus diſtinguitur realiter à ſuis vnitatibus quia aliàs non eſſet magis vnum, quàm aceruus lapidum: quod eſt falſum; cum ſit vna ſpecies. Et ſi quis dicat: ergo ſequeretur, quòd idẽ accidẽs numero, eſſet in diuerſis ſubiectis: vt ille numerus binarius, qui diſtinguit̃ à ſuis vnitatibus eſſet, vbi ſunt ſuę vnitates. Reſpondetur,

Margin notes: Sco. 4. met. q. 2. & 3. — Sco. 3 s. d. 22 q. vnica.

A prīa paſſio dicuntur ad conuertentiam: igitur. Dico quòd bene dicuntur ad conuertibilitatem, ſed non dicuntur ad cōuertentiã: & hoc viſum eſt in ſummulis. Sed ſecunda proprietas, in qua dicitur, relatiuã ſunt ſimul natura, ſic debet intelligi. Relatiua ſunt ſimul natura, id eſt, ſimul naturali exiſtentia: ita quòd vno exiſtente, aliud exiſtat: & econtra. ideo dicit philoſophus, ꝙ relatiua poſita ſe ponunt: & perempta ſe perimunt: & intelligitur hæc proprietas, ſi relatiua ſint mutua.

Modi relationũ pres.

Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd tres ſunt modi relationum ſeu relatiuorum; quædam fundantur ſuper vnum & numerum: vt duplum & quadruplũ, & etiam proportiones:

B ſimiliter æquale, ſimile, & idē. Quædam fundantur ſuper potentia actiua & paſſiua: vt paternitas fundatur ſuper potētia actiua patris: & filiatio ſuper potentia paſſiua filij. Quædam fundantur ſuper menſura & mē ſurabili; vt ſcientia & ſcibile, & in iſtis non eſt mutuitas: nec de iſtis proprie intelliguntur duæ prædictę proprietates. Et aduertẽ, quòd talis proprietas eſt propria ſecundo modo. Et ſi quis contra iſtam arguat, quia prius natura, & poſterius natura ſunt relatiua, & tamen non ſunt ſimul natura igitur. Secundo ſic: prius tempore & poſterius tempore ſunt relatiua: & tamen non ſunt ſimul natura quãtum ad actualem exiſtentiam: quia prius tempore exiſtit prius ꝗ poſterius tempore. Ad primum, dicitur quòd prius & poſterius natura accepta pro per ſe ſignificatis, ſunt relatiua & ſunt ſimul natura, ſed ſi capiantur pro ſignificatis materialibus ſeu ꝓ denominatis non ſunt relatiua neque ſimul natura. C

Sc. in 1. d. 30. q. 1. & in multis alijs locis.

Ad ſecundum dr̃, quòd proprietas debet intelligi de relatiuis permanentibus, & non ſucceſſiuis: cuiuſmodi ſunt prius & poſterius tẽpore, Vel poteſt dici, quòd prius & poſterius tempore non ſunt relatiua huius prædicamenti, cum non ſint realia, cum quodlibet extremum ſecundum eſſe reale non referatur ad aliud.

Scot. in 4. d. 12 q. 1.

Sed diceret aliquis, quomodo debet intelligi hoc dictum philoſophi in quo dr̃ deſtructo ſcibili deſtruitur ſcientia: cum ſciẽtia poſſit remanere ſcibili deſtructo. Dicitur quòd debet intelligi, capiendo ly ſcibile diſtributiuè, ita quòd ſit ſenſus, omni ſcibili deſtructo, deſtruitur ſcientia.

Scot in quotlī q. 7. a. 1

D QVARTO ſciendum, quòd circa textum incidunt aliquę difficultates. Prima vtrum relatiuum debeat diffiniri ꝑ ſuum correlatiuum; vt patet per filiũ, & filius per patrem? Reſpondetur breuiter, vt reſponſum eſt in prædicabilibus, capitulo de ſpecie, quòd relatiuum non debet diffiniri per ſuum correlatiuũ; quia vnum non eſt notius alio: cum ſimul ſe ponant: ideo pater non eſt notior filio, nec ecōtra. Dico ſecundo, quòd relatiuum debet diffiniri per fundamentum ſuum, quod ponitur in recto, & per fundamentum ſui correlatiui, quod ponitur in obliquo: vt pater diffinitur per ſuum fundamentum, & per fundamentum ſui correlatiui. ſ. filij, vt pater eſt animal quod genuit

An relatiuũ diffiniatur per ſuũ correlatiuum.

Digitized by Google

E nuit aliud animal ſibi ſimile in natura de ſemine ſuo; & filius eſt animal genitum ab alio animali de ſemine ſuo, & hoc ſupple diffinitione data per additamentum, vt viſum eſt in prædicabilibus: quomodo nullum accidens poteſt diffiniri diffinitione completa, niſi per additamentum: licet bene habeat genus & differentiam. Sed contra iſta arguitur: quia dicit philoſophus quod ſi quis diffinite nouerit vnum relatiuorum, diffinitè cognoſcet & reliquum; quod nõ videretur eſſe verum, niſi vnum relatiuum diffiniatur per reliquum. Dicit etiam Porphyr. quòd neceſſe eſt in vtroruinq; vtriſq; rationibus vti. Itẽ pater ſic cõmuniter diffinitur,
F Pater eſt res habens filium: & filius eſt res habens patrem. Itẽ illud per quod adæquatè & conuertibiliter explicatur natura alterius, debet poni in diffinitione illius, ſed per correlatiuum conuertibiliter & adæquatè explicatur natura relatiui: & ſine ipſo non poteſt explicari; quia natura relatiui eſt eſſe ad aliud. Ad primum dicitur quòd illud corollarium Ariſt. de rigore eſt falſum; cum ſit vna conditionalis, cuius antecedens poteſt eſſe verum ſine conſequente; quia quis poteſt diffinire vnum relatiuum per ſuum fundamentum, & per fundamentum ſui correlatiui, dato quòd non cognoſcatur ſuum correlatiuum; poteſt tamen ſic gloſſari, quòd ſi quis diffinite cognouerit vnum relatiuum, faciliter poterit cognoſcere & reliquum. Ad dictum Porphy. dicitur, etiam quòd de rigore ſermonis eſt falſum, niſi exponatur ad ſenſum, quo fuit expoſitum in prædicabilibus. Dicitur etiam quòd tales diffinitiones quæ communiter dantur, non ſunt ſufficientes; vt viſum eſt in prædicabilibus. Ad aliud dicitur quòd relatiuum refertur ad ſuum correlatiuum; ſed nõ terminatur ad ſuum correlatiuum, ſed ad fundamẽtum ſui correlatiui, à quo habet dependentiam; ideo debet diffiniri per fundamentum, & non per ſuum correlatiuum. Pro cuius declaratione ſupponitur, quod quædam eſt relatio quæ fundatur in abſoluto, & terminatur ad abſolutum: ſicut ſimilitudo quæ eſt inter duo alba. Alia eſt quæ fundatur in reſpectu, & terminatur ad reſpectum; ſicut diſtinctio quæ eſt inter duas ſimilitudines. Alia eſt quæ fundatur in abſoluto, & terminatur ad reſpectum; ſicut eſt diſtinctio albedinis à ſimilitudine. Alia eſt quæ fundatur in reſpectu, & terminatur ad abſolutum, ſicut eſt diſtinctio qua diſtinguitur ſimilitudo ab albedine. Et aduerte quòd quando dicitur quòd relatio eſt inter duo extrema, debet intelligi in vno fundamentaliter vel ſubiectiuè, & in alio terminatiuè. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum articulum

Scot. in 1.dt.30 c.1.

G

H

Dvbitatvr primo, Vtrum omnis relatio ſit reponibilis in hoc prędicamento. Pro cuius ſolutione ponuntur aliquæ diſtinctiones. Prima, duplex eſt relatiuum, ſcilicet ſecundum dici, & ſecũdum eſſe,

Art. 2. An omnis relatio reponatur in prædicamento.

Digitized by Google

A parte ſecundum extenſionẽ & circumſcriptiue loco & ſitu. Ad ſecundam dicitur, quod per ſeparationem quantitatis a ſubſtãtia non mutatur, ſubſtantia localiter, ſupple; poſitiuè: quia nõ acquirit aliũ locum circumſcriptiuum; licet bene mutetur localiter negatiue: quia prius erat in loco dimenſionaliter, & nũc non eſt. Ad tertiam dicitur, qđ ſubſtãtia corporea exiſtens ſine quantitate adhuc eſt diuiſibilis; non quidem in partes quantas & integrales, ſed bene entitatiuas. Vnde ſi a Petro remoueret quantitas; Petrus nõ haberet partes quantas, tamen adhuc haberet caput & brachium, ſed illę partes non eſſent quantæ: quia caput ſuum non eſſet magnum, neque brachium longum.

An multũ, & paucũ; magnum, & paruũ cõtrariẽtur.

B Dvbitatvr tertio, vtrũ multum & paucũ, magnum & paruum ſint cõtraria: & an tres proprietates quantitatis ſint ſufficienter aſſignatę a philoſopho. Pro ſolutione primæ partis ſupponitur, quò 1 magnum & paruum, multum & paucum poſſunt capi dupliciter. Vno modo relatiuè, & ſic ſunt de prædicamento relationis: quia vt ſic nõ important niſi reſpectum excedentis & exceſſi ita, quòd multum importat exceſſum, qui nõ eſt niſi reſpectus & etiam paruũ importat reſpectum oppoſitum ad magnum, & paucum reſpectum oppoſitum ad magnum, & paucum reſpectum oppoſitum ad multum, & ſic bene ſunt relatiuè oppoſita. Alio modo capiũtur non relatiue ſed profundamentis exceſſis, & ſic ſunt de prædicamento quãtitatis, & ſic non ſunt contraria; immo omne paucum eſt multum, & omne paruum eſt magnum. Sed ꝑ ſolutione ſecundę partis ſupponitur pro prima proprietate in qua dicitur, quod quãtitati nihil eſt contrariũ: ꝙ contrarietas poteſt capi dupliciter. Vno modo proprie pro repugnantia aliquorum virtute propria ſe expellentium ab eodem ſubiecto, & ſic quantitati nihil eſt contrarium. C

Scot. in 4. d. 1. q. 3. dicit vnũ alteri opponi ſicut ꝑfectum imperfecto.

Alio modo capitur large pro repugnantia quorũcumq; non ſe permittentium in eodem ſubiecto, ſiue hoc ſit virtute propria, ſiue non, & ſic quantitati poteſt eſſe contrarium, quemadmodũ diceremus, quòd perfectum & imperfectum contrariantur ad inuicem. Sed pro ſecunda proprietate ſupponitur, quòd differentia eſt inter ſuſcipere magis & minus, & maius & minus. Nã ſuſcipere maius vel minus, eſt ſuſcipere maiorem vel minorẽ extenſionem, & ſic quantitas bene ſuſcipit maius & minus. Sed ſuſcipere magis & minus, eſt in entitate ſua perfici, ſeu intendi, quę intenſio fit per plures partes perfectionales in eodem loco & ſitu ſe penetrantes ad inuicem, & ſic quantitas non ſuſcipit magis & minus. D

Scot. in quotl. 1. q. 6. & in diſt. 19. q. 1

Sed pro intellectu vltimę proprietatis ſupponitur, quod duplex eſt quantitas ſcilicet quantitas molis, quæ non eſt aliud, quã linea, ſuperficies, corpus, tempus, vel motus, numerus vel oro. Alia eſt quãtitas virtutis, quæ non eſt niſi perfectio intrinſeca rei: & ſic quælibet res hẽt talem quantitatẽ, cum quęlibet res habeat ſuam propriam perfectionẽ; & talis non diſtinguitur ab illo, cuius eſt quãtitas. Et ſecundum hoc poteſt talis

E eſſe duplex æqualitas vel inæqualitas, quædam eſt quæ fundatur in quantitate molis; & talis ſolum inuenitur in rebus quãtitatis. Alia eſt æqualitas quæ fundatur in quantitate virtutis; & ſicut quantitas virtutis poteſt inueniri in omnibus; ita & ęqualitas vel inæqualitas, quæ fundatur in tali quantitate. Supponit vlterius, quod æqualitas vel inęqualitas non eſt paſſio quantitatis, ſed ſunt in prædicamento ad aliquid, ſed cum dicitur, quod maximè proprium eſt quantitati, ſecundum eã æquale vel inæquale dici, ibi ly ſecundum, non dicit principium formale; ſed denotat circumſtantiam fundamenti illarum relationum; ſic videlicet, q̃ æqualitas vel inæ-

F qualitas nõ poſſunt fundari niſi in quantitatibus; ideo aptitudo ad fundandum tales relationes ſolum conuenit quantitati, & etiam actu fundare tales relationes, non conuenit niſi quantitati. Et licet omnis propria paſſio aptitudinalis ſit eadem realiter cum illo cuius eſt paſſio, non tamen propria paſſio actualis; vt habere tres angulos, eſt paſſio trianguli; & tamen diſtinguitur a triangulis. Et hęc de ſecūdo articulo. Quantũ ad tertiũ art. ſit

Scot. in 4. diſt. 49. qu. 10.

Concluſio reſponſalis: Diuiſiones & proprietates quantitatis ſunt a philoſopho in textu ſufficienter aſſignatæ. Ad primũ patet ſolutio: nam põ non eſt niſi differentia accidentalis quãtitatis, quæ eſt in prædicamento relationis: etiam quantitates per accidens ſunt in diuerſis prædicamentis & dẽt in tali diuiſione accipi abſtractum pro cõcreto, ſic, videlicet quod quãtitates per accidens, id eſt quanta per accidens. Ad ſecũdum patet ſolutio in primo art. nam oratio quæ eſt ſpecies quantitatis, non eſt neq; oratio mentalis, vocalis, vel ſcripta, ſed eſt menſura litterarũ & ſyllabarum ſecũdum breue vel longum. Dicitur etiam quod numerus trãſcendentalis poteſt in omnibus rebus inueniri, licet non numerus prædicamentalis. Ad tertiam patet ſolutio in ſecũdo articulo & etiam in primo. Ad quartam dicitur, quòd omnis motus eſt de contrario in contrarium capiendo contrarietatem large, & non oportet q̃d ſit de contrario in contrarium capiendo contrarietatem propriè. Ad aliam partem dicitur quòd æquale & inæquale ſuſcipiunt magis & minus ratione fundamenti, quod ſuſcipit magis & minus, quod ſufficit ad hoc quòd relatio ſuſcipit magis & minus. Ad quintam dicitur, quod licet ſubſtantiæ dicantur æquales vel inæquales, hoc tamen non eſt niſi ratione quantitatis molis, vel virtutis. Vnde ſi a duabus ſubſtantijs ſeparetur quantitas molis, non dicerentur æquales vel inæquales, æqualitate vel inæqualitate attributa quantitati molis: licet bene dicerentur æquales vel inæquales æqualitate, vel inæqualitate attributa quantitati virtutis.

G

H

Ad aliquid vero talia dicuntur, quæcunq; hoc ipſum quod ſunt aliorũ eẽ dicũtur, vel quo modolibet aliter ad aliud &c.

Iſtud eſt quartum capitu-

A pitulũ; huius tractat⁹, in quo phi loſophus determinat de pdica-mento, ad aliquid. Et diuidiť in duas partes principales. In prima determinat de relatione ſcd̃m opinionẽ Platonis, dicẽs: Ad aliqd talia dñr, ꝗcunq; hoc ipſum, quod ſunt aliorum dñr, vel quõ libet aliter ad aliud: q̇ diffinitio ſic debet intelligi. Ad aliqd talia dñr, quæcunq; hoc ipſum quod ſunt. i. q̃ ſcd̃m ſuũ eſſe quod h̃nt, aliorum dñr. i. ad alia referũtur ſcd̃m habitudinem genitiui caſus: vel quõlibet aliter ad aliud, i. ſub quacunq; alia habitudine alterius caſus. ſ. datiui, accuſatiui, vel ablatiui. Exemplum de his quæ referuntur ſub habitudine genitiui caſus: vt maius dr̃ alicuius minoris maius, hoc more Græcorum, qui utuntur geni tiuo pro ablatiuo. i. loco ablatiui. Deinde exemplificat de rela-
B tiuis ſcd̃m dici, vt habitus dr̃ alicuius habitus, ſimiliter diſciplina & poſitio. Deinde exẽplificat de his quæ referuntur ſub habitudine alterius caſus, ut mons dicitur magnus in ordine ad alium montem. Deinde remouet unam dubitationem: quia dicit, ꝙ accubitus, ſtatio, ſeſsio ſunt poſitiones: poſitio autem eſt ad aliquid: ideo dubitaret aliquis. Verum iſta concreta iacere, ſedere, & ſtare, ſunt poſitiones: & per conſequens ad aliqd. Reſpondet Ariſt. ꝙ huiuſmodi concreta non ſunt poſitiones, ſed ſunt quædam denominatiuè dicta à poſitionibus. In ſecunda parte ponit duas communitates, & duas proprietates ad aliquid. Prima eſt, relationi conuenit habere contrarium: vt virtus contrariatur vitio, & ſcientia igno-

An iacere & ſedere ſint poſitiones

rantiæ, hoc tamen non conue- C nit omnibus relatiuis: quia dupli, nihil eſt contrarium, nec tripli, nec multis talium. Secunda communitas: relatiuis conuenit ſuſcipere magis & minus, vt ſimile dicitur magis & minus ſimile, & inæquale dicitur magis & minus inæquale, hoc tamen non conuenit omnibus: quia duplum non dicitur magis aut minus duplum. Prima proprietas, relatiua dicuntur ad ſui conuertentiam, quod probat inductiuè, primo in his quæ referuntur ad inuicem ſub habitudine eiuſdem caſus dans tria exempla. Primum exemplum ſeruus dicitur domini ſeruus, & dominus ſerui dominus. Secundum exemplum: duplum dicitur dimidij duplum, & dimidium dupli dimidium. Tertium exemplum: maius dr̃ minore maius, & minus maiore minus. Dein de
D exemplificat de his quæ referuntur ſub habitudine diuerſorum caſuum, ponens duo exempla. Primum: diſciplina dicitur diſciplinati diſciplina, & diſciplinatum diſciplina diſciplinatum. Secundum, ſenſus dicitur ſenſati ſenſus, & ſenſatum ſenſu ſenſatum. Conſequenter ponit philoſophus vnum impedimentum, propter quod contingit relatiua non dici ad conuertentiam, dicens; quòd relatiua nõ dicuntur ad conuertentiam, quando non fit conueniens aſſignatio relatiui ad correlatiuũ: vt ſi ala aſſignetur aui tanquam ſuo correlatiuo, aſſignatio eſt inconueniens: quia non omnis ala eſt auis, immo multæ ſunt alæ, quę non ſunt auium. Et poteſt hoc impedimen

E tum prouenire duobus modis.
Vno modo quando correlatiuo
non eſt nomen impoſitum, ut ſi
ala aſſignetur ad auem, non di-
citur ala auis ala, in eo, quod a-
uis, ſed in eo quòd alata, dicen-
do ala alati ala. Ad euitandum
tale impedimētum, dat tale do-
cumentum. Quando correlati-
uo non eſt nomen impoſitum,
tunc neceſſe eſt fingere: nam no
mina neceſſe erit fingere, vt ſi
remus aſſignetur relatiuum na-
uis, non eſt conueniens aſſigna-
tio: quia remus non refertur ad
nauem in eo quod nauis, eo qđ
multæ ſunt naues quarum non
ſunt remi; ſed debet fingi ſuum
correlatiuum a remo, vt remus
dicitur rei remitæ remus, & re-
mitum remo remitum. Simili
ter ſi caput aſſignetur ad ani-
F mal tanquam ad correlatiuum,
non eſt conueniens aſſignatio:
quia caput non refertur ad ani-
mal in eo quòd animal, multa
enim ſunt animalia caput non
habentia: ſed ſi fingeretur cor-
relatiuum ad hoc nomē caput
erit conueniens aſſignatio, vt
caput dicitur capitati caput, &
capitatum capite capitatum. Se-
cundo modo poteſt prouenire
hoc impedimentū, ex hoc quod
relatiuo & correlatiuo ſint no-
mina impoſita, tamen relatiuū
non aſſignatur ad ſuū proprium
correlatiuum ſed ad aliquod ac-
cidens ſui correlatiui, vt ſi non
aſſignetur ſeruus ad dominum,
ſed ad hominem, aut ad aliquid
aliud, tunc non eſſet conueniēs
aſſignatio, nec diceretur ad con-
uertētiam. Et aduerte, quod phi-
loſophus hic accipit accidens ꝓ
omni eo, quod eſt extraneum
vel extra quidditatem alicuius.

Sed ad cognoſcēdum proprium G
correlatiuum alicuius relatiui
dat philoſophus vnam regulā,
quæ ſtat in duabus conſequen-
tijs. Quarum prima eſt, ſi cir-
cumſcriptis omnibus accidenta
libus a correlatiuo, & relicto ip-
ſo ſolo, ſi relatiuum adhuc refe-
ratur ad ipſum, conueniens eſt
aſſignatio, vt circūſcriptis om-
nibus quę accidunt domino,
adhuc ſeruus dicitur ad domi-
nū, ſemper enim ſeruus dicitur
domini ſeruus. Secunda conſe-
quentia, ſi circumſcriptis omni
bus alijs quæ accidunt correlati
uo inquātum correlatiuum eſt,
& relicto ipſo ſolo correlatiuo,
ſi relatiuum referatur ad corre-
latiuum, non erit conueniens aſ
ſignatio. Probat per duo exem-
pla. Primum; ſi aſſignetur ſer- H
uus ad hominem tanquam ad
correlatiuum, & per intellectū
præſcindatur ab homine, quæ-
cunque ſibi accidunt, non vlte-
rius refertur ſeruus ad hominē:
ideo non eſt cōueniens aſſigna-
tio. Secundum exemplum eſt
de ala, quæ ſi referatur ad auē,
non erit rite conueniens aſſigna
tio: nam ſi ab aue circumſcriba-
tur alatum, tunc ala non plus
refertur ad auem. Ex quibus
infert philoſophus, quod oīa re-
latiua dicuntur ad ſui conuerten
tiam, ſi fiat conueniens aſſigna-
tio. Conſequenter ponit ſecun-
dam proprietatem ad aliquid, q̄
eſt hæc. Relatiua ſunt ſimul na-
tura, vt duplum & dimidiū: quia
ſi duplum eſt, dimidium eſt, &
econtra: quia ſi vnum relatiuum
eſt, & reliquum: nam relatiua
poſita, ſe ponunt, & perempta,
ſe perimunt: quia ſi non eſt du-
plum, non eſt dimidium: nec e-
con-

A contra. Contra hanc proprietatem facit philoſophus duas inſtantias, quas non ſoluit: Prima eſt de ſcibili, & ſcientia, quæ poteſt ſic formari: ſcibile & ſciētia ſunt relatiua, & tamen non ſunt ſimul natura, igitur. Minorem probat tribus rationibus. Prima, quia in paucis aut in nullis accipimus ſcientiam a rebus, niſi res præexiſtāt: ita quod res primo ſunt, & poſtea acquirimus de ipſis ſcientiam. Secunda, illud eſt prius alio, a quo nō conuertitur ſubſiſtendi conſequentia; ſed ſcibilis à ſcientia non conuertitur ſubſiſtendi cōſequentia: licet bene ſequatur, ſcientia eſt, ergo ſcibile eſt, non tamen ſequitur econtra, ſcibile eſt: ergo ſcientia eſt: quia multa ſunt ſcibilia, quorum ſcien-
B tiæ nōdum ſunt inuentæ, vt patet de quadratura circuli. Tertia, animali deſtructo quod eſt ſcibile, deſtruitur ſcientia, & tñ ſciētia deſtructa, non deſtruitur ſcibile: immo poſſunt remanere multa ſcibilia: igitur ſcibile eſt prius ſcientia. Antecedens patet: quia nihil habet ſcientiam niſi animal: ergo deſtructo animali, deſtruitur ſcientia. Secunda inſtantia eſt de ſenſu & ſenſibili, quæ poteſt ſic formari, ſenſus & ſenſibile non ſunt ſimul natura; & tamen ſunt relatiua: igitur. Maiorem probat duabus rationibus. Prima, interempto ſenſibili, interimitur ſenſus, & non econtra: igitur. Antecedens patet; quia deſtructo ſenſibili, deſtruitur corpus, eo quòd omne corpus eſt ſenſibile, ſed deſtructo corpore, deſtruitur ſenſus: quia ſenſus eſt in corpore; igitur. Prima pars antecedentis eſt vera. Secundā C probat: quia deſtructo animali deſtruitur ſenſus, ſed deſtructo animali non deſtruitur ſenſibile, eo quòd deſtructo animali adhuc remanet corpus calidum. Secunda ratio: ſenſus eſt ſimul cum ſenſato, ſed ſenſibile eſt ante ſenſatum, ergo ſenſibile eſt prius ſenſu. Maiorem probat: quia animal & ſenſus ſunt ſimul. Minorem probat: quia ignis, aqua, & alia huiuſmodi ex quibus conſtat animal, ſunt ante animal, & per conſequens ante ſenſum. In ſecunda parte principali mouet philoſophus unam quæſtionem, vtrum aliqua ſubſtantia dicatur ad aliquid. Et probat primo, qđ nec primæ ſubſtantiæ, nec ſecundæ ſubſtantiæ, ſecundum ſe totas, nec ſecundum ſuas partes dicuntur ad aliquid: quia aliquis D homo non dicitur alicuius aliquis homo; nec aliquis bos dicitur alicuius aliquis bos. Similiter quædam manus non dicitur alicuius quædam manus. Secundò probat, quòd ſecundę ſubſtantiæ ſecundum ſe totas non dicantur ad aliquid: quia homo non dicitur alicuius homo, nec bos alicuius bos. Deinde arguit ſic dubitatiuè, quòd partes ſecundarum ſubſtantiarum ſint ad aliquid: quia caput dicitur alicuius caput, & manus alicuius manus, & tamen caput & manus ſunt partes ſecundarum ſubſtantiarum: igitur partes ſecundarum ſubſtantiarum videntur eſſe ad aliquid. Soluit conditionaliter, dicens, quòd ſi diffinitio ad aliquid, prius poſita, ſit ſufficiens, difficile eſt ſaluarę quin aliqua ſubſtantia dicatur ad aliquid,

E quid: iō daſ alia diffinitio ad aliquid. Vnde ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe quod ſunt, ē ad aliud quodāmodo ſe hr̄e: & tunc pt dici, ꝙ nulla ſubſtantia eſt ad aliquid. Et dn̄t ꝙ ſit dr̄ia inter iſtā diffinitionem & diffinitionem præcedentē: quia prima diffinitio conuenit omnibus relatiuis, tam ſecundum eſſe, quā ſecuudum dici: hæc autem ſolum conuenit relatiuis ſecundū eſſe. Et ex hac diffinitione infert vnum corollarium. Si quis diffinitiuè nouerit vnum relatiuorum, diffinitiuè noſcet & reliquum: nam ſi quis nouerit diffinitiuè quid eſt duplum, diffinitiuè noſcet quid eſt dimidium, & econtra. Ex quo dicit philoſophus, quod nulla ſubſtantia eſt ad aliquid: quia poteſt aliquis diffinitiuè cognoſcere partes ſecundarum ſubſtantiarum, & non co-

F gnoſcere ea, quorum ſunt partes, vt quis poteſt cognoſcere quid eſt manus, vel caput, non tamen cognoſcendo, cuius eſt manus vel caput. Finaliter ſe excuſat de dictis in hoc capitulo, aſſignans cauſam quare in hoc capitulo proceſſit dubitatiuè plus quam in aliis, dicēs quod fortaſſe eſt difficile confidenter aliquid tractare de iſtis, niſi ſepe ſint pertractata & diſputata, ideo dubitare de ſingulis, nō eſt inutile, & hoc habendo rationes probabiles: quia dubitare de vtraq. parte contradictionis ſine ratione, eſt inutile.

An diffinitiones & proprietates ad aliquid ſufficienter ſint aſſignatæ.

QVAERITVR, Vtrum diffinitiones & proprietates ad aliqd, ſint à philoſopho ſufficienter aſſignatæ. Arguitur primò contra G ſuppoſitum: Ad aliquid, non eſt genus prædicamentale: igitur. Antecedens patet Primo: quia illud quod eſt commune enti, & non enti, non eſt genus prædicamentale: ſed ad aliquid eſt huiuſmodi, igitur. Minor patet: quia inter contradictoria, quæ ſunt ens & non ens, eſt contradictio media, quæ eſt relatio, ſed illa non eſt ens, eo quod nullum ens mediat inter contradictoria: igitur. Antecedens patet. Secūdo, quod eſt commune enti rationis, & enti reali, nō eſt genus prædicamentale: ſed relatio eſt huiuſmodi: quia continet ſub ſe ſecundas intentiones & relationes reales. Arguitur ſecundo ſic: Ad aliquid non eſt vnum genus, igitur. Antecedēs patet: quia ad aliquid fundatur in omnibus generibus, ergo nō H eſt vnum genus. Item relatiuū in communi habet correlatiuū ad quod refertur: quia non refertur ad ſeipſum, nec ad aliquid ſuperius, nec inferius: ergo ad æquale, & non eſt maior ratio, quare vnum ſit genus, quam aliud: ergo erunt duo genera. Arguitur tertio ſic: Species huius prædicamenti non ſunt diſtinctæ a ſpeciebus aliorum prædicamentorum: igitur non eſt genus diſtinctum ab aliis. Añs probatur primo: quia ſtatio & ſeſſio ſunt ſpecies poſitionis, & ſpecies ad aliquid: igitur. Item ſcientia eſt ſpecies qualitatis & ſpecies ad aliquid, igitur. Item omnis res poteſt intelligi in habitudine ad aliquid: ergo omnis res eſt ad aliquid. Arguitur quarto ſic: Si diffinitiones relatiuorum eſſent bene aſſignatæ, ſe-

que-

A quæretur, quod omnia eſſent ad aliquid, cum omnia poſſint dici in habitudine ad aliud. Item relationes non ſunt ad aliquid: quia hoc eſſet per aliam relationem & illa per aliam, & ſic eſſet proceſſus in infinitum. Quinto ſic, contra proprietates. Primo contra primam: quia relatiua opponuntur relatiuè; ergo non contrariè: tenet conſequentia: quia ſunt diuerſe ſpecies oppoſitionis. Item contra ſecundam: quia ſi ſuſcipere magis & minus conueniret relationi, vel hoc eſſet ſecundum ſe, vel gratia fundamenti ſui, non primum; quia conuenit omnibus, nec ſecundum, quia tunc non intenderetur, niſi ex intenſione ſui fundamenti, ſed hoc B eſt falſum, quia aliquando relatio ſuſcipit magis, vbi fundamētum, vel terminus remittitur. Item contra tertiam proprietatem, relatio terminatur ad connotatum ſui correlatiui: ergo non refertur ad ſuum correlatiuum, & per conſequens non dicuntur ad conuertentiam. Item contra quartam proprietatem, vnum relatiuum prius eſt altero, vt pater prior eſt filio, igitur non ſunt ſimul natura. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In hac quæſtione, ſicut in cęteris, erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd prima diffinitio ad aliquid eſt diffinitio Platonis; quæ debet ſic intelligi. Ad aliquid vero talia dicuntur, id eſt talia dicuntur relatiua, vel ad aliud referūtur quæcumque, ideſt quæ ſecūdum hoc ipſum quod ſūt, ideſt, quæ referuntur ad aliquid ſiue eſſentialiter, ſiue accidentaliter. C Pro cuius declaratione eſt notandum, quòd aliqua dicuntur referri ad aliquid dupliciter. Vno modo denominatiuè & accidentaliter, ſicut ſunt illa, in quibus aliquæ relationes fundantur, vt ſunt etiam relatiua ſecundum dici, vt ſcientia & habitus, & multa alia, & de illis datur prima diffinitio, ſcilicet Platonis. Alio modo aliqua dicuntur referri ad aliquid eſſentialiter; vt ſunt illa quę de ſignificato principali important relationem: vt pater, & filius. Pater enim eſſentialiter refertur, ad aliud ſcilicet ad filium; quia impoſſibile eſt quòd ſit pater quin habeat habitudinē ad aliud ſcilicet ad filium, & talia dicuntur relatiua ſecundum eſſe, & de talibus datur ſecunda diffinitio, ſcilicet Ariſtotelis. D Vnde Petrus, q. eſt pater, accidentaliter refertur ad aliud; quia non importat de ſuo formali ſignificato relationē; ideo ſolum refertur ad aliud per aliquid, quod accidit ſibi; puta per paternitatem vel per aliquid aliud huiuſmodi. Et ſi quis dicat, relatio, ſicut paternitas non refertur ad aliud; concedo, ergo non eſt relatiuum, concedo, ſed eſt relatio. Obiectio. Vnde relatio non refertur, ſed eſt illud, quo aliquid dicitur formaliter referri, pater enim refertur ad filium formaliter paternitate, & ſic de alijs. Et ſi quis dicat, relatio, vt vt paternitas, eſt ad aliquid, igitur refertur. Dico quòd relationem eſſe ad aliquid, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo quod referatur ad aliquid; & ſic non eſt verum; alio modo, quòd ſit illud, quo aliquid formaliter refer-

E referetur ad aliquid, & ſic concedo, quòd relatio eſt ad aliquid.

SECVNDO ſciendum quod duplex eſt relatiuum ſ. ſecundū eſſe & ſecundum dici. Vnde relatiuum ſecūdum dici, eſt quod importat abſolutum, & relationem ſub eodem nomine annexam tali abſoluto: vt ſcientia & habitus important abſolutum, ſcilicet qualitatem & relationē annexam illi abſoluto, & de iſtis intelligitur, quòd relatiuis ineſt cōtrarietas. i. relatiua ſecundum dici & ſecundum eſſe abſolutū, quod important, contrariantur. Et dicitur notanter ſecundū eſſe abſolutum: quia ratione relationis non opponuntur contrariè licet poſſint opponi relatiuè, vt ſcientia ſecundum ſuum eſſe abſolutum cōtrariatur igno-
F rantiæ ſed ſecundum relationē, quam eodem nomine importat ad ſcibile, non dicitur habere contrarium. Aduerte vlterius, quòd ad hoc, quòd relatiuum ſuſcipiat magis & minus non requiritur quod fundamentū eius ſuſcipiat magis & minus, ſed ſufficit quòd ſuſcipiat magis & minus. Vnde tripliciter contingit relatiuum ſuſcipere magis & minus. Vno modo per intenſionē & remiſſionem alicuius qualitatis vel eius fundamenti. Alio modo propter ablationem alicuius rei ab alia re, vel minorationem rei. Tertio modo propter additionem alicuius rei. Aduerte tamen, quod aliquando relatiuum ſuſcipit magis; quando eius fundamentum ſuſcipit minus, & econtra. Sed ſi quæratur, quare æquale non ſuſcipiat magis & minus, quemadmodum inæquale; quare etiam duplum
& triplum non ſuſcipiant magis & minus: cum omnia iſta fundentur in quantitate, quæ ſuſcipit maius & minus. De æquali dicitur, quòd ipſum fundatur in quantitate, vt eſt in termino indiuiſibili, a quo qualiſcunque receſſus fuerit, cauſat inæqualitatem: quia æqualia ſunt quanta, quorum vnum non excedit alterum; nec exceditur ab altero, id eſt æqualitas fundatur in quātitate; quæ non excedit quantitatem, ad quam terminatur, nec econtra. De duplo & triplo dicitur, quòd fundantur in quantitate determinata, quæ ſi mutetur ſecūdum maioritatem vel minoritatem, non manet duplum vel triplum: ideo talis relatio non ſuſcipit magis & minus. Sed inæqualitas fundatur in quantitate indeterminata, ad cuius variationem ſecundū maioritatem vel minoritatē, oportet inæqualitatem variari, verum eſt tamen quòd ſicut ad aliquid non eſt primo motus, licet bene per ſe; ita relatio non ſuſcipit primo magis & minus, licet per ſe, & hoc mediante ſuo fundamento.

TERTIO ſciendum, quòd pro intellectu primæ proprietatis, q̄ relatiua dici ad conuertentiam non eſt aliud quàm ipſa referri ad ſe inuicem ſecundū mutuam dependentiam, ſic videlicet q̄ ſicut relatiuum mediante obliquo ſui correlatiui prædicatur de ipſo; ita correlatiuum mediante obliquo ſui relatiui prædicatur de ſeipſo, ſicut enim dominus eſt ſerui dominus, ita ſeruus eſt domini ſeruus, & eſt propria quarto modo relatiui. Et ſi quis dicat, ſubiectum & ſua p-

pria

A poſſet facere lineam ſine punctis, & ſeparare omnia puncta à linea; quod videtur eſſe falſum: igitur. Secundum dictũ iſtius opinionis eſt, ꝙ magnitudo ſiue quantitas non eſt res diſtincta à ſubſtantia. Quod probant primò: quia quãtitas nihil eſt aliud quam res habens partem extra partem, quælibet aũt ſubſtantia corporea habet partẽ extra partem: igitur. Secundo ſic omnem rem abſolutam poſitiuam realiter diſtinctam ab alia poteſt Deus deſtruere priori remanente: & ipſa non mutata localiter: ergo ſequit̃, quod Deus poſſet deſtruere quantitatem ſubſtantiæ, puta longitudinem meam, ipſa remanente, & non mutata localiter: Et tunc quæreretur, vtrum talis ſubſtantia ſit in loco, vel non: ſi non: ergo mutata eſt localiter, quod videtur falſum: ſi ſic: ergo eſt corpo-B rea ſiue quanta: cum omne quod eſt in loco ſit corporeum. Tertio ſic ſequeretur ꝙ ſubſtantiæ corporeæ poſſunt eſſe indiuiſibiles ſicut angeli: & per conſequens eſſent ſubſtantiæ ſpirituales, quod eſt falſum: igitur conſequentia patet: quia ſi a ſubſtantia corporea auferatur quantitas, tunc ipſa non haberet partes: cum ipſa non eſſet magna, neque parua: igitur. Sed quia

Sc. in 2. d. 2. q. 9 hæc opinio non videtur eſſe de mente Ariſt. nec rationes eius concludunt; ideo contra prædicta ponuntur duo dicta contraria. Primum in rebus continuis eſt aliquid habens latitudinem indiuiſibilem ſecundum profunditatem; ſcilicet ſuperficies: & aliquid habens longitudinem indiuiſibilem ſecundum latitudinem, ſcilicet linea, C & aliquid omnino indiuiſibile, ſcilicet punctum. E hoc probatur primo auctoritate Euclidis dicentis punctum eſt, cuius pars non eſt. Secunda eſt philoſophi primo de cęlo dicentis, ꝙ corpus eſt tripliciter diuiſibile: ſuperficies dupliciter; & linea tantum vno modo, ſcilicet ſecũdum longitudinem. Sed ratione ſic probatur: omnis terminus vltimus ea parte qua terminat eſt indiuiſibilis, ſed puncta terminant lineam: & linea ſuperficiem, & ſuperficies corpus: igitur illa ſunt indiuiſibilia. Maior probatur: quia ſi vltimus terminus ea ratione qua terminat, eſſet diuiſibilis, cum omne diuiſibile habeat terminum: ſequitur, quòd vltimus terminus habeat vlteriorem terminum, & ſic non eſſet vltimus terminus. Secundo ſic: illud ſe- D cũdũ quod ſphæra tangit * indiuiſibile eſt aliquid ĩ re: ſed ſphęra tangit indiuiſibile: igitur. Minor patet: quia illa ſecũdũ quæ aliqua ſe tãgunt ſunt ſimul adæquatæ & eiuſdem figuræ; ergo ſi ſphęra tangit planum, tangit ipſum in aliquo eiuſdẽ figuræ cũ ipſa ſphęra, & ſic tangit ipſum in quodam indiuiſibili. Secundum dictum, magnitudo ſiue quantitas eſt res realiter diſtincta à ſubſtantia quanta & qualitate: ita quòd ſubſtantia quanta non eſt quantitas, nec qualitas quãta eſt quãtitas. Probatur primo auctoritate philoſophi primo phy. ſic dicẽns. Si ſubſtãtia & q̃titas ſunt, duo ſunt, q̃ sũt & nõ unũ eſt q̃d eſt. Subdit ẽt ꝙ ſi ſola ſubſtantia eſſet; non eſſet magnitudo. Dicit Aug. lib.

[Margin notes: lix cõ. 3. — * Planũ. — Sco. vbi ſupra.]

K. 3 de

A eſſe de quibus iam viſum eſt. Et ſi quis dicat, relatiua ſecundum dici, non ſunt relatiua ſecundū eſſe; ergo non ſunt relatiua, quia ſolum relatiua ſecundum eſſe, ſunt relatiua. Reſpondetur breuiter, quòd relatiua ſecundum dici, non ſunt in hoc prædicamento: cum de ſignificato principali non importent relationem, ſed aliquid abſolutum. Ex quo ſequitur, quòd illa diuiſio relatiui in relatiuum ſecundum eſſe, & relatiuum ſecundum dici, eſt diuiſio æquiuoci in ſua æquiuocata. Vnde ſicut homo pictus non eſt homo, ita relatiuū ſecundum dici, non eſt relatiuum; nam relatiuum propriè eſt quod ſecundum totum ſuum eſſe habet dependentiam ad aliud, tanquam ad ſuum terminum. Et dicitur B notanter, tanquam ad ſuum terminum, quia licet accidens habeat dependentiam ad ſuū ſubiectum, non tamen tanquam ad ſuum terminum. Secunda diſtinctio, duplex eſt relatio, ſcilicet rationis & realis. Realis quæ poteſt exiſtere ſecluſo quocunque actu intellectus, ita quòd ſuum eſſe, non eſt ſuum intelligi; & ad iſtam ſufficiunt tres conditiones. Prima, quòd extrema ſint realia, ſic quòd in ratione fundandi, & terminandi non dependeant ab intellectu. Secunda, quòd ſint realiter diſtincta, & iſta conditio debet intelligi de relatiuis intrinſecus aduenientibus. Tertia quòd relatio oriatur inter extrema ex natura extremorum, & non per actum comparatiuum intellectus. Sed relatio rationis, eſt, quæ fit per actum comparatiuum alicuius potentiæ, ſicut ſunt ſecundæ intentiones. & tales non ſunt in hoc prædicamento. Aduerte tamen quòd relatio rationis capitur quandoque pro relatione cui deficit vna conditio requiſita ad relationem realem, ſicut eſt diſtinctio entis, ad non ens, ſicut eſt identitas eiuſdem ad ſeipſum, & ſic de multis alijs. Tertia diſtinctio, relatio realis eſt duplex. Quædam eſt aptitudinalis, quæ non eſt niſi aptitudo vel inclinatio ad aliquid, quæ ſolum requirit terminum in aptitudine: & prædicatur de ſuo fundamento per ſe ſecundo modo, cum quo identificatur realiter, vt riſibilitas, & flebilitas, & tales relationes reductiuè sūt in illo prædicamento in quo eſt fundamentum vel ſubiectum earum: vt iam ſæpe viſum eſt. Alia eſt relatio actualis, quæ requirit fundamentum, & terminum actualiter exiſtere, vt paternitas, filiatio, & omnis talis contingenter prædicatur de ſuo fundamento. Quarta diſtinctio, duplex eſt relatio, realis, & actualis. Quædam eſt intrinſecus aduenienſ, quæ neceſſario ponitur poſitis fundamento, & termino, etiam in quacunque diſtantia, ſicut eſt ſimilitudo inter duo alba, & paternitas, & filiatio. Alia eſt extrinſecus aduenienſ, quæ neceſſario non ponitur poſitis termino, & fundamento, immo præter fundamentum, & terminum requiritur adhuc aliquod extrinſecum, ſcilicet debita applicatio; & tales non ſunt in hoc

Scot. in quotl. qō. 3. et in 4. d. 6. q. 10. & 14. a. 3. 1.

Scot. in quotl. qō. 6. art. 3.

G

Scot. in quotl. q. 2.

Scot. in 3. d. 17.

D

Sc. in 4. d. 13. q. 1. & 6. d. q. 10.

E in hoc prædicamẽto, ſed in ſex vltimis prædicamentis. Quinta diſtinctio: relationum quædam eſt diſtincta à ſuo fundamento, ſicut eſt paternitas; quædam vero non; vt creatio paſſiua rei: & de iſta datur talis regula. Omnis relatio cuius fundamento repugnat eſſe ſine termino, eſt eadem realiter cum ſuo fundamento, & talis eſt in eodem prædicamento, ſicut eſt fundamentũ ſuum, cum quo identificatur. Sexta diſtinctio. Relationum quædam ſunt æquiparãtiæ, quarum extrema ſunt eiuſdem rationis in ratione fundandi, vt ſimilitudo, æqualitas; quædam ſunt diſquiparantiæ, & iſtæ ſunt duplices. ſ. ſuppoſitionis, & ſuperpoſitionis. Superpoſitionis eſt, cuius fundamentum habet ſuperioritatem reſpectu fundamenti ſui correlatiui: vt paternitas, & debet intelligi de ſuperioritate dominii, & non communitatis. Sed relatio ſuppoſitionis eſt, cuius fundamentum habet inferioritatem dominij vel poteſtatis reſpectu fundamenti ſui correlatiui, vt filiatio. Septima diſtinctio: Relationum quædã eſt tranſcendens, quæ. ſ. non determinatè fundatur ſuper re vnius prædicamenti; alia eſt prædicamentalis, quæ determinatè fundatur ſuper re vnius prædicamenti. Ex omnibus iſtis ſequitur, ad hoc, quòd aliqua relatio ſit in hoc prædicamento, quatuor conditiones requiruntur. Prima, quòd ſit relatio realis: & per hoc excluduntur relationes rationis. Secunda, quòd ſit finita, & limitata, & per hoc excluduntur relationes tranſcendentes. Tertia, ꝙ ſit actualis realiter diſtincta à ſuo fundamento; & per hoc excluduntur relationes aptitudinales, quæ reducuntur ad prædicamentum ſui fundamenti. Quarta, quòd ſit relatio intrinſecus adueniens, & per hoc excluduntur ſex vltima prædicamenta.

Scot. in 2. d. 1. q. 5.

Scot. in quotl. q. 6.

F

Conditiones relationum.

G

Dubitatur ſecundo: vtrum relatio ſit res realis, realiter diſtincta à ſuo fundamento, ſeu à re abſoluta, cui attribuitur: vt, vtrum ſimilitudo ſit res diſtincta ab albedine, & ſimiliter de alijs. Dicunt aliqui quod relatio non eſt aliqua res realiter diſtincta à re abſoluta: vt ſimilitudo non eſt res diſtincta ab albedine, immò, eſt ipſamet albedo; & hoc probant aliquibus rationibus. Primò, quia ſequeretur quod Socrate albo exiſtente Pariſijs, non poſſet generari vnum albũ Romæ, quin generaretur aliquid in Socrate exiſtente Pariſijs: quia ſignificetur aliquod album Romæ, Socrate exiſtente Pariſijs, erit ſibi ſimilis: & non niſi in ſimilitudĩne realiter diſtinctã à Socrate, vt dicis: ſed hoc eſt falſum: quia vel illa ſimilitudo produceretur à Deo immediatè: & hoc non: vel à creatura producente illud album Romæ: ſed hoc non quia actio creaturæ non eſt ad tantam diſtantiam, igitur. Secundo ſic: omnis entitas realiter eſt terminus alicuius productionis realis: ſed relatio non eſt terminus alicuius productionis realiter: ergo non eſt aliqua entitas realis diſtincta à ſuo fundamento. Minor patet: ſi enim paternitas ſit terminus alicuius productionis: & cum productio ſit relatio, quæram

An relatio realiter diſtinguatur à ſuo fundamento.

Okam primo d. 30. q. 1. 2. & 3. per totum.

H

Digitized by Google

A rãm de illa productione cuius erit terminus: & ſic procedetur in infinitum. Item ſequeretur, ꝙ in eadem re eſſent infinitę entitates reales: conſequens eſt impoſſibile. conſequentia patet: quia eadem res eſt diſtincta ab infinitis rebus: ſed cum diſtinctio ſit relatio, ſequeretur ꝙ in eadem re erunt infinitæ relationes. Item ſequeretur primo, ꝙ Socrates eſſet pater Platonis, quẽ nũquã genuit. Secundò ſequeretur ꝙ Socrates nõ eſſet pater Platonis, quem tamẽ genuit. Patet prima conſequentia; quia ſi pater ſit res diſtincta à Cicerone, qui genuit Platonẽ, poteſt ſeparari ab eo: & per potentiã diuinã poni ĩ Socrate; & denominare Socratẽ patrẽ Platonis. Secũda conſequentia probatur: nam
Sco. i 2. d. 29. 5.
B deus poſſet paternitatẽ Socratis ſeparare à Socrate, & ponere in Ioanne: quo facto, Socrates non erit plus pater, & Ioãnes erit pater, qui nũquam aliquid genuit. Alia eſt opinio. Pro cuius ſolutione ſupponit ꝙ prædicamẽta ſunt decẽ res realiter diſtinctæ. Quarum aliquæ ſunt abſolutæ, & aliquæ reſpectiuæ: ita ꝙ abſolutum & reſpectiuũ primo ſunt differentiæ rerum: licet ſecundario ſint differẽtiæ terminorum. Secundò ſupponitur, ꝙ ſecundũ diuerſitatem rerum, eſt diuerſitas terminorum ſignificantiũ illas res. Ex quo ſequit ꝙ cum aliquæ res ſint abſolutę, & aliquæ reſpectiuæ: aliqui termini ſignificant res abſolutas: & ſunt illi qui prędicantur de ſeipſis in prõpône cauſante cõceptũ pfectũ, ſecluſo omni obliquo alterius termini: vt hõ ẽ hõ: nec dicitur hõ eſt hoĩs hõ. Alij ſũt qui ſignificãt res reſpectiuas, et ſunt illi qui nõ poſsunt pdicari de ſeipſis in propoſitione cãnte cocepiũ completũ & perfectum ſine obliquo alterius termini ipſis addito: nam dicendo, pater eſt pater: conceptus illius propoſitionis non eſt completus: ſi vero dicatur, pater filij pater: tunc eſt cõpletus. His ſuppoſitis dicitur primo, ꝙ omnis relatio prædicamentalis eſt à ſuo fundamento realiter diſtincta: quod pbatur multipliciter. Primo ſic: qñcũq; aliqua duo ſic ſe habẽt: ꝙ vnum realiter manet altero nõ manẽte, illa diſtinguuntur realiter: nã p hoc pbat philoſophus materiã eſſe diſtinctam realiter a forma. Sed fundamẽtũ realiter manet deſtructa relatione: nã Socrates manet, ſua paternitate deſtructa. Nec valet illa ſolutio aliquorum, dicentium, ꝙ paternitas manet, ſed nõ manet paternitas: quia p talẽ ſolutionẽ poſſet qs tenere ꝙ forma ignis nõ diſtĩguit à materia, dicendo ꝙ forma manet, ſed non manet forma: & multa alia inconuenientia ex tali ſolutione conſequerent. Secundò ſic: ſi relatio eſſet eadẽ realiter cũ ſuo fundamento, aliquid idẽ numero per veram idẽtitatem ĩcluderet oppoſita: hoc eſt impoſſibile: conſequentia patet: quia in eodẽ ſucceſſiue fundant relationes formaliter oppoſitę, igit qua rõne vna illarũ erit cũ illo & alia. Item impoſſibile eſt idem realiter ſimul, & ſemel ĩtendi, & remitti: ſed relatio ĩtendit qñ fũdamentũ remittit, ergo ſi relatio ſit eadẽ ſuo fũdamẽto idẽ ſimul ĩtẽdit & remittitur. Iõ iſta opinione relicta, reſtat ſoluere rationes alterius opinionis.

C
Sco. ubi ſupra, & in 3. qõ quol.
2. phyſ.
D

E Ad primam dicitur : negando
minorem:& ad probationem di
citur, quod producitur ab illo, à
quo producitur extremum: nec
eſt inconueniens creaturam age
re ad tantam diſtantiam, reſpe-
ctu relationis. Ad ſecundam di-
citur, negando minorem : & ad
probationem dicitur, quod non
eſt ſimile de paternitate, & pro
ductione, quia ꝓductio eſt quo
producens formaliter dicitur ꝓ
ducens, ideo ibi ſtandum eſt: ita
quod nõ opportet quærere, quo
producatur productio : vt patet
per duas regulas. Prima: quan-
do aliquid eſt tale denomina-
tiue, & aliud eſt formaliter tale:
tunc ſtandum eſt in illo, quod
eſt formaliter tale. Et ponitur
alia regula : quandocunq; ali-
quid eſt medium in aliquo ordi
F ne, non oportet tali medio aſ-
ſignare aliud medium, ſed ip-
ſum ſeipſo in totali ordine eſt
medium. Alia regula : omnis
relatio eſt diſtincta à fundamen
to, quando fundamentum po-
teſt eſſe ſine termino talis rela-
tionis : & quando non poteſt,
tunc relatio eſt eadem realiter
cum fundamento. Ad tertiam di
citur, quod nõ eſt inconueniens
de rebus reſpectiuis. Ad quartã
dicitur, quòd iſtæ relationes per
nullam potentiam poſſunt ſepa
rari à ſuis fundamentis : & hoc
propter dependentiam eſſentia-
lem, vel naturalem coexigentiã,
quam habent ad ſua fundamen-
ta: ideo paternitas non poteſt ſe
parari à Socrate, ipſa remanen-
te. & hæc ad duo inconuenien-
tia. Ad tertium inconueniens
dicitur, quòd non eſt inconue-
niens immo eſt neceſſarium.

Dubitatur tertio,
vtrum Socrates habens plures G
filios, habeat tot paternitates *An*
quot habet filios? Et arguitur *mul-i-*
primò, quòd non: quia ſequere- *plicatis*
tur, quod idem homo eſſet plu- *correla*
res patres : ſed conſequens eſt *tiuis*
falſum: igitur &c. conſequentia *mult-*
probatur: quia ſicut pater vna pa *plicen-*
ternitate dicitur pater, ita etiam *tur re-*
& alia paternitate dicitur pa- *lõnes.*
ter : & cum ſint plures pater-
nitates, ſequitur quòd dicetur
plures patres. Secundo ſic: Im-
poſſibile eſt plura accidentia ſo-
lo numero differentia eſſe in eo
dem ſubiecto : ergo plures pa-
ternitates non poſſunt eſſe in
eodem. Sed in oppoſitum ar-
guitur: quia correlatiua ſunt ſi-
mul natura: & poſita ſe ponunt,
& perempta, ſe perimunt: ergo
deſtructo vno filio ad quem pa-
ter refertur, deſtruetur vna pa-
ternitas: ſed ipſe eſt pater reſpe- H
ctu alterius filij : ergo in ipſo
erunt plures paternitates. Re-
ſpondetur breuiter ad dubium,
quòd tot ſunt paternitates in So
crate quot habet filios: & ſic al-
bedo habet tot ſimilitudines, quot
ſunt albedines in mũdo: & hoc *Scot in*
non eſt inconueniens. Ad ratio *3. d. 8.*
nes. Ad primam dicitur: quòd li *q. uni-*
cet ſint plures paternitates, non *ca.*
tamen ſint plures patres : & po-
nitur talis regula : Ad multipli-
cationem cõcretorum non ſuf-
ficit multiplicatio formarum,
ſed requiritur plurificatio ſup-
poſitorum : & quia Socrates nõ
eſt plura ſuppoſita : ideo, licet
habeat plures paternitates, non
tamen dicitur plures patres : ſi-
cut licet Socrates habeat plures
ſcientias, non tamẽ propter hoc
dicitur plures ſcientes. Ponitur
adhuc alia regula: quòd ad mul-
tipli-

Digitized by Google

A tiplicationem concretorum nõ requiritur multiplicatio formarum: ſed ſufficit multiplicatio ſuppoſitorum: vt ſi vna albedo eſſet in plurib⁹ rebus, illæ res dicerentur plura alba. Ad ſecundam dr̃ ꝙ verũ eſt de accidẽtibus abſolutis, q̃ acquirũtur per verum motum & tranſmutationẽ: ſicut eſt caliditas. Et ſi quis dicat: in aqua eſt caliditas, & tñ ibi ſunt plures caliditates acquiſitæ per verum motũ & trãſmutionem. Dr̃ ꝙ oẽs illę caliditates dñt facere vnam totalem caliditatem & non ſunt ibi diuiſæ: & ſic eſſe plura accidentia abſoluta eiuſdẽ rationis in eodẽ ſubiecto, nõ eſt inconueniens. Sed quæreret aliquis, vtrum relatiuum in cõi quod eſt genus generaliſſimum, referatur ad aliquod correlatiuum? Et videtur ꝙ non: quia

Scot. vbi ſupra clarè.

B qua ratione relatiuum eſſet genus generaliſſimum, ita & correlatiuum: & ſic eſſent plura genera ad aliquid. Rñdeo, ꝙ relatiuum in cõi non refertur ad aliquod correlatiuum ſibi adæquatum. Secundò dico, ꝙ tale relatiuum refertur ſolum pro ſuo inferiori: ſicut ſimile in cõi non referrur pro ſimili in communi ad ſimile, ſed pro aliquo inferiori: & ſic relatiuum in communi bene refertur, ſed non pro ſe, ſed pro ſuo inferiori. Et ſi quis dicat: relatiuum dat primo intelligere ſuum correlatiuum commune: ergo primo refertur. Ad illud reſpondeo quòd non eſt tale correlatiuum eius vt cõmune, niſi ipſum vt ſumptum pro aliquo inferiori. Dico etiam ꝙ non oportet aſſignare fundamentum adæquatum relatiui in communi: quia ſolum fundatur

Perpulchrè. Sc. 1 d. q. 5.

in illis, in quibus fundantur ſua inferiora. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium articulum ſit C

Art.

Conclvsio reſponſalis ad quæſitum: Diffinitiones & proprietates ad aliquid in textu, ſunt à philoſopho ſufficienter aſſignatæ: & hæc concluſio relinquitur tanq̃ probata ex primo articulo. Ad rationes ante oppoſitum. Ad p̃imã dicitur negando antecedens: & ad primam probationẽ dicitur quòd relatio media inter contradictoria eſt ens, & relatio rationis, quæ tamen non continetur ſub ad aliquid, quod eſt prædicamẽtum. Ad ſecundam probationẽ dicitur: quòd relatio vt eſt communis relationi reali & rationis D non eſt genus generaliſſimum: cum ſit purè æquiuocum; ſed accepta ꝓ relatione finita actuali reali & intrinſecus aduenien-te diſtincta à ſuo fundamẽto, eſt prædicamentum. Ad ſecundã dicitur pro prima parte quòd licet relatiuum poſſit denominatiuè prædicari de rebus aliorum prædicamentorum; non tamen propter hoc ſequitur, ꝙ non ſit genus, cum habeat propria inferiora, de quibus in quid prædicatur. Ad ſecundam partem patet ſolutio in ſecundo dubio. Ad tertiã patet ſolutio: nã dictũ eſt ꝙ Ariſt. exẽplificat de põne, ſeſſione, inſequẽdo viam Platonis; Dictum eſt etiam, quòd ſciẽtia & habitus ſunt ſolum relatiua ſecundum dici. Ad aliam dicitur; ꝙ non eſt inconueniens omnem rem realiter dici ad aliquid, ſeu identificari cum aliqua relatione. Ad quartam pro prima parte patet ſolutio; &

Digitized by Google

E pro alia dicitur, ꝙ relatio in abſtracto non refertur, neq; oportet, cum ſit illud, quo aliquid formaliter dicitur referri. Ad quintam patet ſolutio pro tribus primis partibus: ſed pro quarta dicitur, ꝙ, licet res, quę denominatur pater, ſit prior re, quæ denominatur filius: non tamen pater eſt prior filio, nec econtra.

Vide Sco. in quotl. q. 4.

Qualitatem vero dico ſecundum quam quales eſſe dicimur. Eſt autem qualitas eorum, &c.

ISTVD eſt quintum capitulū huius tractatus, in quo philoſophus determinat de quarto prædicamento: & diuiditur in tres partes principales. In prima parte determinat de qualitate ſecundum eius diffinitionem dicens: Qualitas eſt, ſecundum quam quales eſſe dicimur. Deinde ſubdit, ꝙ qualitas eſt de numero illorū, quæ multipliciter dicuntur. i. qualitas eſt de numero illorum, quæ habent multos modos vel ſpecies ſub ſe. Cuius prima ſpecies eſt habitus & diſpoſitio: & differunt inter ſe dupliciter. Primo, quia habitus eſt permanentior diſpoſitione: quod probat dupliciter. Primo exemplo: quia ſcientiæ & virtutes, quæ ſunt quidam habitus: videntur eſſe de difficili mobiles à ſubiecto. Si quis enim mediocriter ſumat ſcientiā, de difficili ſeparatur ab eo: niſi fiat grādis permutatio, vel ab ęgritudine, vel ab aliquo alio. Similiter, virtutes morales; vt iuſtitia, & caſtitas, non videtur faciliter ſeparari à ſubiecto: ſed diſpoſitiones ſunt faciliter mobiles à ſubiecto: vt calor, & frigiditas, ęgritudo & ſanitas. Secundo probat ſigno: quia in diſciplinis non multum retinentes non dicuntur habere habitū: quamuis habeant diſpoſitionem. Secunda differētia eſt: quia habitus ſunt diſpoſitiones: ſed non eſt neceſſe, ꝙ diſpoſitiones ſint habitus. Deinde ponit ſecundam ſpeciem qualitatis, dicens: quòd aliqd genus qualitatis eſt naturalis potētia vel impotentia: ſecū dum quod pugillatores, curſores, ſalubres, & inſalubres dicūtur: & quæcunq; dicuntur ſecundum naturalem potentiam vel impotentiā. Et quia aliquis poſſet credere, ꝙ curſor & pugillator eſſent diſpoſitiones, vel habitus: ideo remouet dubium, dicens: quòd hic non accipiuntur curſor & pugillator, vt ſunt diſpoſiti ad illos actus; vt curſor dicatur, quia habet actum currendi, ſed hic accipiuntur ſecundum ꝙ habent naturalem potentiā ad aliquid faciendū: & hoc declarat per quattuor exēpla. Primum eſt; ſanatiui dicūtur, qui habent naturalem potētiam, vt nihil a quibuſcunq; actibus patiantur. Secundum exemplum: ęgrotatiui dicūtur, qui nō habent naturalē potentiam ad nihil pati. Tertium: durum dicitur, quod habet naturalem potentiā ad nō cito ſecari. Quartum: molle dicitur, quod habet naturalem impotentiam ad cito ſecari. Deinde ponit tertiā ſpeciē qualitatis, dicēs: ꝙ tertia ſpecies qualitatis, eſt paſſio, & paſſibilis qualitas; vt ſunt amaritudo, dulcedo, auſteritas, & alię ſpecies ſaporis: & amplius frigiditas, albedo, & nigredo. Et ꝙ ſint qualitates, ꝓbat: quia ſecun-

A cundũ eas dicitur quales: vt mel dicitur dulce, eo quod dulcedinem ſuſcipit. Et ſubdit quod tales qualitates dicũtur paſſibiles, non quia ſubiectum earum patiatur aliquid ab eis, ſed quia inferũt paſſionem ſenſibus vel inferuntur a paſſione, vt dulcedo infert paſſionem guſtui,& calor tactui, albedo etiam & nigredo inferuntur a paſſionibus, vt puta, a timore vel pauore, propter enim paſſiones fiunt multæ mutationes colorum, vt aliquis erubeſcens factus eſt rubeus. Deinde ponit differentiam inter paſſiones & paſſibiles qualitates, dicens, quod paſſibiles qualitates non ſunt de facili mobiles à ſubiecto, vt albedo a natura. Sed paſſiones ſunt, quæ ſunt de facili mobiles a ſubiecto, vt rube-
B do proueniens ex verecundia. Ponit aliam differentiam: quia paſſibiles qualitates denominãt nos ſimpliciter quales. paſſiones vero non. Deinde declarat iſtas differentias in paſſionibus & paſſibilibus qualitatibus animæ, dicens: quod illa qualitas animæ, quæ eſt de difficili mobilis vocatur paſſibilis qualitas, & illa quæ de facili eſt mobilis, vocatur paſſio, vt ſi iracundia vel ira ſit de difficili mobilis, vocatur paſſibilis qualitas: ſi ſit cito tranſiens, & de facili mobilis, vocatur paſſio. Conſequẽter ponit quartam ſpeciem qualitatis, dicens: ꝙ quartum genus qualitatis eſt forma, & circa hoc aliquid conſtans, figura, vt rectitudo & curuitas, & ſimilia. Et quòd illę ſunt qualitas, vel modi qualitatum, patet: quia ſecundum eas dicimur quales, vt ſecundum triangulum aliquid dicitur triangulatum, & ſecun- C
dum quadrangulum, quadrangulatum, & ſecundum rectitudinem, rectum, & curuitatem, curuum. Et quia aliquis poſſet credere, quod iſta quattuor rarum, denſum, aſperum, & lene, eſſent de iſta ſpecie qualitatis: ideo dicit philoſophus, quod nõ ſunt quaalitates, ſed ſunt poſitiones: quod probat per ſuas diffinitiones: nam denſum, eſt, cuius partes ſibi inuicem propinquæ ſunt. rarum, cuius partes a ſe inuicem diſtant: aſperum, cuius vna pars ſuperior & alia inferior. lene, eſt, cuius partes in rectum iacent. Deinde ſe excuſat de aſſignatione prædictorum modorũ, dicens: quod forte ſunt alij modi qualitatis: ſed illi qui dicti ſunt, magis ſunt vſitati. In ſecunda parte determi- D
nat de denominatiuo ſeu concreto qualitatis. ſ. de quali, ponens eius diffinitionem, dicens: quod qualia dicuntur quæ ſecũdum hæc denominatiue dicuntur, vel quomodolibet aliter ab his Primam partem declarat per tria exempla. Primum, vt grãmaticus dicitur denominatiuè à grammatica; ſecundum, iuſtus a iuſtitia: tertium, candidus a candore. Secundò declarat ſecundam partem, ſcilicet quòd aliqua qualia dicantur à prædictis qualitatibus aliter, quã denominatiuè, gratia cuius dicit, quòd dupliciter contingit aliquod quale non dici quale denominatiue. Primo quando qualitati non eſt nomen impoſitum: vt curſor & pugillator, ſecundum quòd important, naturaler potẽtias a nulla qualitate dicuntur denominatiuè: q.i.l

E lis naturalibus potẽtijs nõ ſunt noĩa impoſita, quamuis ſecundũ quod dicuntur à diſpoſitionibus vel habitibus dicunť denominatiuè ab abſtractis eorũ, quibus ſunt nomina impoſita; vt ab arte pugillatoria dicunť pugillatores. Secundo contingit, quando qualitati eſt nomẽ impoſitũ, tamen concretum non eſt debitè formatum ab abſtracto, vt ſtudioſus dicitur à virtute, non denominatiuè denominatione, ſuple, ſecundũ rem & vocẽ ſimul. In tertia parte principali determinat de proprietatibus qualitatis, quæ ſunt tres: quarum. Prima eſt, qualitati ineſt contrarietas, quod probat primo de qualitatibus: vt iuſtitia contrariatur iniuſtitiæ, & albedo nigredini. Secundo de quali probat; quia iu-
F ſtum contrariatur iniuſto, & album nigro. Et ſubdit quod contrarietas nõ ineſt omnibus qualitatibus: quia rubeũ, & pallidũ, & cæteri colores medij non habent contrarium. Et dicit, quod ſi vnum contrariorũ fuerit quale, reliquum erit quale: nam ſi iuſtum contrarietur iniuſto, & illud ſit quale, iniuſtum etiã erit quale. Secunda proprietas, qualitas ſuſcipit magis & minus, qđ probat tribus exemplis: na ıı album dicitur magis & minus album, & calidũ dicitur magis & minus calidum, & iuſtũ magis & minus iuſtum. Et ſubdit quod non conuenit omnibus qualitatibus & primo dubitanter: nam dubium eſt, an iuſtitia dicatur magis vel minus iuſtitia, vel ſanitas, vel grammatica. Deinde oſtendit, quòd non conueniat qualitati quartæ ſpeciei, & hoc dubitanter: quia triangulus vel circulus, aut aliqua aliarũ figurarum non ſuſcipit magis & minus, nec in concreto, nec in ab-
G ſtracto, quod probat: quia quæcumq; recipiãt diffinitionẽ triãguli vel circuli, æqualiter ſunt triãguli vel circuli, & ſic de alijs figuris: quæ vero non recipiunt diffinitionem trianguli, vel circuli, non dicuntur magis vel minus triangulus, vel circulus. Deinde ponit tertiam proprietatẽ qualitatis, dicens, quod proprium eſt qualitati, ſecundum eã ſimile, vel diſſimile dici, hoc cõuenit ſolis qualitatibus: quia ſecundum ſolas qualitates, & non ſecundum aliquid aliud, dicitur aliquid ſimile vel diſſimile. Finaliter remouet vnum dubium: quia poſſet aliquis dicere, quòd philoſophus in determinãdo de
H qualitatibus, multa interpoſuit de relationibus: ideo vĩ inconuenienter determinaſſe de hoc prædicamento. Cuius dubitationis ponit duas ſolutiones. Prima eſt, qđ in pluribus talibus genera ſunt ad aliquid, & tñ eorum ſpecies & indiuidua non ſunt ad aliquid: vt diſciplina eſt ad aliquid, ſed grammatica non eſt ad aliquid: ideo in talibus genera ſunt ad aliquid, & non ſpecies. Et iſta ſolutio non videtur eſſe de mente eius: qa dicit in quarto Topicor quòd ſi genus ſit ad aliquid, ſpecies erit ad aliquid. Deinde ponit aliam ſolutionem dicens, quòd non eſt inconueniẽs idem eſſe quale & relpectiuum; non quidem vniuocè, ſed æquiuocè acceptum. *Cap. 1. Scot. q. 13. quot lib. in fine.*

Recipit autem facere, & pati contrarietatem, & magis & minus &c.

Iſtud

A ISTVD eſt vltimum capitulũ huius tractatus: in quo Philoſophus breuiter determinat de ſex vltimis prædicam entis. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit duas proprietates actionis & paſſionis, dicens: quod agere & pati recipiunt contraria & etiam magis & minus. Primam partem probat: quia calefacere contrariatur huic, quod eſt frigefacere, & calefieri huic quod eſt frigefieri, ſecundam partem probat: quia aliquid dicitur magis vel minus calefieri. In ſecunda parte excuſat ſe de alijs quattuor generibus dicens ꝙ de aliis prædicamentis nihil vltra quæ dicta ſunt intendit dicere.

An qualitas ſit bene definita, & diuiſa.

QVAERITVR, Vtrum diffini-
B tiones, ſpecies, & proprietates qualitatis ſint a philoſopho ſufficienter aſſignatæ. Arguitur primo contra præſuppoſitum: quia nullum æquiuocum eſt genus; ſed qualitas eſt æquiuocum, igitur. Minor patet per philoſophum in textu dicentem: Qualitas eſt de numero illorum, quæ multipliciter dicuntur. Itẽ qualitas eſt tranſcendens: cum differẽtia ſubſtantialis quę eſt in prædicamento ſubſtantiæ, ſit qualitas: quia ſecundum eam dicimur quales, & ſimiliter propria paſſio. & generaliter omne accidẽs dicitur qualitas: cum prædicetur in quale. Secundò ſic: Nulla eſt qualitas, ſecundum quam dicimur quales: igitur diffinitio non eſt bona. Añs patet: quia ſecundum qualitatem, quæ eſt in Socrate, non dicimur quales, nec ſecundum illam, quæ eſt in Platone, & ſic de alijs: igitur. Item quale diffinitur per qualitatem: igitur qualitas non debet diffiniri
C per quale: quia aliter idem eſſet notius & ignotius reſpectu eiuſdẽ. Tertiò ſic, contra ſpecies qualitatis, & primo ſic. Cuiuſlibet generis tm̃ ſunt duæ ſpecies: ergo hic male aſſignantur quattuor. Secundo ſic: quia idem non põt eſſe in diuerſis ſpeciebus, nec diuerſæ ſpẽs pñt in abſtracto de eodẽ verificari, igitur. Item vel illa duo quæ aſſignantur pro vna ſpecie, ſicut habitus & diſpõ, ſunt eadem, vel diuerſa: ſi eadẽ, ergo male coniunguntur per cõiunctionem: cum coniunctio denotet diuerſitatem extremorum, ſi diuerſa: non erunt ſpecies qualitatis. Quartò ſic. Illud qđ æqualiter dr̃ de qualitatibus primis primæ ſpẽi, ſcđæ & tertiæ,
D & formis ſubſtantialibus: non pt̃ poni quarta ſpecies qualitatis, ſed forma eſt huiuſmodi: q̃a qualitates primæ, ſecundæ, & tertiæ ſpecierum dñr formæ. Quintò ſic, contra proprietates qualitatis: nam ſi vna qualitas contrarietur alteri qualitati: ut nigredo albedini; aut ergo albedo & nigredo, q̃ ſunt: aut albedo & nigredo, q̃ nõ ſunt: vel albedo, quæ eſt, cõtrariatur nigredini, q̃ nõ eſt, aut ecõtra. Nõ primũ: quia albedo & nigredo, quæ ſunt, ſp ſunt in diuerſis ſubiectis, nec ſe expellunt ab eodẽ ſubiecto. Nec pt̃ dici ſecđm, aut tertiũ, cũ contrarietas ſit oppõ entis ad ens. Secundò cõtra ſecundã ꝓprietatẽ: q̃a qualitas conſiſtit in indiuiſibili: vt patet per diffinitionẽ Auctoris ſex principiorum, dicentis, ꝙ forma eſt cõpoſitioni cõtingens ſimplici & inuariabili eſſentia cõſiſtens. Tertio cõtra tertiam:

Digitized by Google

E quia ſecundum ſimilitudinem dicimur ſimiles: ergo non eſt maxime proprium qualitati ſecundum eam ſimile vel diſſimile dici. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione, ſicut in ceteris, erunt tres art.

Arti. 1. Prædicari in quale dupliciter.

Primo ſciendum, quod prædicari in quale poteſt capi dupliciter. Vno modo generaliter, ſiue prædicetur in quale eſſentiale, ſiue accidentale, & iſto modo differentiæ & paſſiones, & omnia accidentia poſſunt dici qualitates, cum prædicentur in concreto in quale. Alio modo capitur ſpecialiter pro illo quod prædicatur in quale accidentaliter, ſic quòd non in quantum, nec in quotum, nec ſecundum alium ſpecialem modum prædicandi prędicatur; & ſic ſola qualitas dicitur prædicari in quale.

F Et aduerte, quòd diffinitio qualitatis datur per quale, tanq̃ per aliquid notius nobis: ſed quale diffinitur per qualitatem tanq̃ per aliquid notius ſecundum naturam. Aduerte vlterius quod duplex eſt multiplicitas; ſeu aliquid dicitur de aliquibus multipliciter dupliciter. Vno modo multiplicitate ſignificatorum, & ſic æquiuocum dicitur eſſe multiplex. Alio modo multiplicitate ſuppoſitorum ſeu inferiorum: quemadmodum ſuperius dicitur de ſuis inferioribus; & tali multiplicitate qualitas dicitur multipliciter. Ex iſtis patet quod diffinitio qualitatis debet ſic intelligi. Qualitas, eſt forma accidentalis vel diſpoſitio, ſecundū quam vel ſibi ſimilem in ſpecie aliquid natum eſt dici quale. Ex quo ſequitur quod ibi capitur plurale. i. dñr pro ſingulari, ſcilicet pro dicitur: quia aliter diffinitio non eſſet bona, cum ſecundum nullam qualitatem dicamur quales. Dicitur ſecundo, quòd diffinitio qualium ſic eſt intelligenda: Qualia dicuntur quæ ſecundum hęc. i. ſecundum qualitates denominatiuè dicuntur, ſupple, denominatione ſecū dum rem, & vocem ſimul: vel quomodolibet aliter ab his. i. vel denominatione quæ non eſt ſecundum rem & vocem ſimul, ſed ſolum ſecundum rem, vel ſolum ſecundum vocem.

Multiplicitas duplex.

G

Habitus & priuatio multipliciter.

Secundo ſciendum pro declaratione duarum primarum ſpecierum qualitatis quod habitus multipliciter accipitur. Vno modo vt eſt quoddam poſtprædicamentum, habens plures modos ſub ſe; vt poſtea videbitur. Secundo modo accipitur pro reſpectu alicuius habitus: vt reſpectus tunicæ ad rem habituatam: & ſic eſt vnum prædicamentum. Tertio modo capitur pro aliquo poſitiuo, cui priuatiuè opponitur priuatio: quemadmodum dicitur, quod viſui opponitur cæcitas. Alio modo capitur pro qualitate diſponente ſubiectum ad bene vel male operandum & difficulter mobili a ſubiecto, & ſic capitur in textu.

H

Etiam diſpoſitio capitur dupliciter. Vno modo largè pro qualitate diſponente ſubiectum ad bene vel male operandum, ſiue ſit de difficili mobili a ſubiecto, ſiue non: & ſic eſt ſuperius ad habitum. Et videtur ſic accepiſſe philoſophus in textu, cū dicit, quod omnis habitus eſt diſpoſitio, ſed non econtra. Alio modo capitur ſtrictè pro qualitate diſponente ſubiectum ad bene

Vide Se. in 4. d. 6. qu. 10.

Digitized by Google

A bene vel male operandum, & de facili mobili a ſubiecto, & ſic capit philoſophus in textu cum ponit differentiam inter habitū & diſpoſitionem. Ex quo ſequitur ꝙ habitus & diſpoſitio, ſic capta, non differunt niſi in quantum vnum eſt difficulter mobile à ſubiecto, & aliud faciliter, ꝙ non videtur variare ſpeciem. Sed pro ſecūda ſpecie ſupponitur quod naturalis potentia capit multipliciter. Vno modo pro potentia qua quis pōt aliquid facere: quemadmodum dicimus ꝙ viſus eſt potentia viſiua, auditus potentia auditiua: & ſic non capitur hic. Alio modo capitur pro qualitate, qua quis poteſt aliquid facere, ſiue talis qualitas infuerit nobis à natura, ſiue non, & ſic non capitur hic. Alio modo capitur pro habilitate vel diſpoſitione ſeu promptitudine in B exiſtente nobis à natura, per quā ſumus habiles & prompti ad aliquid faciendum. Ex quo patet ꝙ curſor; in quantum eſt in iſta ſpecie qualitatis, dicit mihi illud quod habet naturalem habilitatem ad bene currendum, & non quod habet artem currendi. Et naturalis impotentia non eſt niſi quædam inhabilitas, vel indiſpoſitio inexiſtens nobis a natura, per quam aliquis eſt impotens ad aliquid operandū. Ex quo ſequitur, ꝙ illa, quæ reponuntur in iſta ſpecie qualitatis, non ſunt niſi habilitates, vel inhabilitates inexiſtentes nobis à natura. Ex quo ſequitur falſitas illorum, qui dicunt, ꝙ in iſta ſpecie qualitatis reponuntur omnes propriæ paſſiones, quod falſum eſt: quia propria paſſio eſt in illo prędicamento reductiuè, in quo eſt illud cuius eſt paſſio. Sed in prima ſpecie qualitatis reponuntur omnes actus potentiarum, vt audire, videre, intelligere, velle. Dicunt tamen aliqui, ꝙ actus & ſpecies potentiarum ſenſitiuarum ſunt in tertia ſpecie, quod parum eſt curandum. Item omnes ſcientiæ, & omnes virtutes, & omnes ſpecies intelligibiles, ſunt in prima ſpecie. Ex quo ſequitur, quod iſti termini intelligere, audire, videre, velle, important veras qualitates, licet propter modum ſignificādi dicātur verba actiua. Ex quo ſequit. quod multa ſunt verba actiua, quæ non ſignificāt actionem, ſed veram qualitatē.

De ſpecie intelligibili, vide Scot. in 1. d. 3. q. 6.

Tertio ſciendum, quod ſecundum communem modum loquēdi, paſſio, & paſſibilis qualitas, differunt. Nam paſſio importat qualitates appetitus ſenſitiui, vel fortè etiam intellectiui, D prout tales qualitates ſunt faciliter introducibiles, & remouibiles à ſubiecto: vt timor, iracundia, verecundia, dolor, delectatio, capitur quandoq; tamen ly paſſio, largè, vt ſe extendit ad qualitates ſenſibiles, vel faciliter remouibiles à ſubiectis. Sed paſſibilis qualitas capitur pro qualitate ſenſibili, ut eſt difficiliter remouibilis a ſubiecto. Ex quo ſequitur, quod in iſta tertia ſpecie reponuntur omnes qualitates ſenſibiles; vt omnes ſoni, omnes colores, omnes ſapores, omnes odores, caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas, & etiā ſpecies ſenſibiles, vt lumen, omnes qualitates appetitus ſenſitiui; vt uerecundia, dolor, timor, & ſic de alijs. Sed pro quarta ſpecie qualitatis ſupponitur, quod for-

Digitized by Google

E ſorma poteſt capi dupliciter. Vno modo vt dr̃ ab informãdo. & ſic omne illud, quod informat aliquid, dicitur forma, & ſic non capitur in textu. Alio modo capitur ſpecialiter vt conuertitur cum figura, & ſic capitur hic. Vnde dicunt aliqui, ꝙ figura nõ eſt niſi quædam qualitas conſequens terminationem & ordinẽ partium quantitatis ad inuicem, ſed probabiliter poteſt dici, ꝙ figura non eſt niſi ordo partiũ ad partes loci, vel ad totũ, ſic ꝙ figura proprie eſt in prædicamẽto põnis ſeu ſit⁹. Sed dr̃ poni quarta ſpecies qualitatis, ſeu modus qualitatis; quia habet quendam modum prædicandi qualitatis de prima ſubſtantia, ſeu quendã modum eſſendi in prima ſubſtãtia, de quo aliàs in Phyſica videbitur. F Ex quo ſequitur, quod iſta quattuor, quæ hic aſſignantur a philoſopho, debent magis dici modi qualitatis, quã ſpecies, & hoc expreſſe videtur velle Scotus. Vnde modus differt a ſpecie, quia vltra ſpeciem connotat ſeu importat aliquam accidẽtalitatem vel in prędicando, vel in eſſendo.

Sc. in 4. d. 61 q. 10. in reſponſione ad q̃nem quaſi ī medio.

QVARTO ſciendũ, quod (ut viſum eſt in text.) tres ſunt proprietates qualitatis. Prima: qualitati cõuenit habere contrariũ; vt iuſtitia contrariaẽ iniuſtitiæ. Pro quo eſt aduertendũ, ꝙ contrarietas in ꝓpoſito capitur dupliciter. Vno modo largè pro repugnantia aliquorum duorum ad eſſe in eodem ſubiecto: ſiue illa ſint poſitiua, ſiue vnum ſit poſitiuum & reliquum priuatiuũ, ſiue ſe expellant actione proprie dicta ſiue non, & ſic iuſtitia & iniuſtitia contrariantur. Iniuſtitia tñ poteſt capi tripliciter. G Vno modo negatiuè, vt idem ſit, ꝙ non iuſtitia, & ſic iuſtitia & iniuſtitia opponuntur contradictoriè. Alio modo priuatiuè pro negatione iuſtitiæ in ſubiecto apto nato, & ſic opponuntur priuatiuè uel contrariè, capiendo cõtrarietatem largè, vt ſe extendit ad priuatiuã oppoſitionẽ. Alio modo capitur contrariè, & ſic importat habitum oppoſitũ habitui iuſtitiæ; & fere ſic dicatur de omnibus talib. terminis. Alio modo capitur contrarietas propriè & ſtrictè pro repugnantia duarum formarum ſe expellentium ab eodẽ ſubiecto actione propria; cuiuſmodi eſt repugnantia inter quattuor qualitates primas. Et ſic dico, ꝙ talis ꝓpriè conuenit ſolum qualitati, H ſed non omni; & ſic non capit̃ in textu: quia tunc iuſtitia & iniuſtitia non contrariarẽtur; nec albedo & nigredo: quia albedo & nigredo non ſe expellunt ab eodẽ ſubiecto actione propria; ſed ſolum actione ſuarum cauſarum. Sed pro ſecunda proprietate ſupponitur, vt alias viſum eſt, quod ſuſcipere magis non eſt aliud; quam perfici in ſua entitate; quæ perfectio fit per additionem gradus, ſeu partis perfectionalis ad partẽ; ſic ꝙ illud quod habet plures gradus ſeu partes perfectionales in eodem loco & ſitu dicitur magis tale, & per cõtrarium dicitur ſuſcipere minus: Ex quo patet, quod ſolum qualitates dicuntur propriè primo & per ſe ſuſcipere magis & minus. Sed pro tertia proprietate eſt aduertendum quod ly ſecundum, in ſecunda proprietate dicit circumſtantiam fundamen-

Digitized by Google

A mentalem & non formalem: quia formaliter ſecundum nullam qualitatem dicimur ſimiles, ſed ſimilitudine dicitur aliquid formaliter ſimile; licet bene ſecundum qualitates fundamentaliter, ſeu tamquam à fundamento dicimur ſimiles. Vnde propriè ſimilitudo fundatur ſolum in qualitatibus: nam ſimilitudo propriè non videtur eſſe aliud quam conuenientia aliquorum in qualitate. Ex quo ſequitur q̄d illa quę non habent qualitatem, non dicuntur eſſe ſimilia Et reſiduum debet exponi conformiter, ſicut fuit expoſitum in tertia proprietate quantitatis. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

C Scot. in quol. 16. art. 1 & in ſo. quæſt. ii arg. Henrici.

Scot. in 1. diſt. 19 q. 1. artic. 1. & 2.

B Dvbitatvr primo, quo modo aliqua forma dicatur ſuſcipere magis & minus. De quo dubio ſunt diuerſæ opiniones. Prima opinio eſt, quòd forma intēditur & remittitur per hoc quod magis & minus permiſcetur ſuo contrario: ita quod quanto magis permiſcetur ſuo contrario, tanto eſt minus talis, & quanto minus permiſcetur, tanto eſt magis talis. Et hæc opinio probatur auctoritate philoſophi tertio Topicorū dicentis; quòd quæcumq; ſunt impermixtiora contrarijs, ſunt magis talia, vt albius eſt quod eſt nigro impermixtius. Sed contra hoc arguitur, quia multę ſunt formę quæ intenduntur & remittuntur, quæ non habent contrariū; igitur. Antecedens patet de lumine, cui nihil eſt contrarium. Patet etiam de viſione beatifica, cui nihil eſt contrarium, & de multis alijs quæ tamen intenduntur & remittuntur. Item ſequeretur, quod nullus poſſet acquirere virtutē aliquā, quin acquireret vitium: quia illā in ſummo non acquirit, ergo erit permixta contrario. Ideo reſpondetur ad auctoritaten philoſophi: quod philoſophus per permixtionem contrarij intelligit quēdam acceſſum ſimilitudinis ad contrarium, ita quòd ſit ſenſus, quæcumque ſunt impermixtiora contrarijs, id eſt minus accedunt ad contrarium, ſunt magis talia, vt illud eſt albius, quod eſt nigro impermixtius, id eſt ad nigrum minus accedens. Alia eſt opinio quæ ponit quòd forma intenditur & remittitur ſecundū diſpoſitionem ſubiecti in quo eſt; ita quòd ſi ſubiectum ſit magis diſpoſitum, forma erit intenſior, & ſi ſit minus diſpoſitū, forma erit remiſſior. Sed contra hāc opinionē arguitur, quòd formæ ſpirituales intenduntur & remittuntur, & tamen non requirunt aliquam diſpoſitionē prçuiam in ſubiecto. Item ſequeretur quòd forma ſeparata à ſubiecto non poſſet intendi, quod eſt falſum, igitur. Tertia opinio eſt, quod forma intenditur & remittitur per maiorē vel minorē radicationem, quā habet in ſubiecto. Sed contra hoc arguitur, quia tunc ſequeretur, quòd vbi forma eſſet magis radicata, ibi ſubiectū eſſet magis tale. Conſequens eſt falſum, & falſitas apparet in multis per experientiam, quia videmus aliquos nigros à natura, & aliquos nigriores pro aliquo tempore, igitur. Etiam rubedo cauſata ex verecundia aliquando eſt intenſior, quàm rubedo cauſata à natura, & tamen rubedo cauſata ex verecundia

Forma quomodo dicatur ſuſcipere magis & minus.

C *3. Top. cap. 7.* D

E *Scot. in 1. d. 17. q. 4. diffuſè & in ſol. queſt.*

cundia eſt minus radicata, quã rubedo cauſata a natura. Ideo relictis iſtis opinionibus tamquã falſis, ponitur opinio vera, dicẽs quod forma dicitur ſuſcipere magis & minus, ſecundum quòd plures vel pauciores gradus vel partes perfectionales habet in eodem loco, & ſitu ſe penetrantes ad inuicem, ita quòd benè ſequitur, iſta forma ſuſcipit magis: ergo habet plures gradus vel partes perfectionales ſe penetrantes in eodem ſubiecto & ſitu. Et aduerte, quod iſti gradus ſeu partes, per quas aliquid dicitur ſuſcipere magis & minus, ſunt ſemper eiuſdem ſpeciei inter ſe, & cum forma, quæ dicitur ſuſcipere magis & minus; vt albedo dicitur maior albedo per partes perfectionales, quarum quælibet eſt qualitas. Ex quo patet, quòd gradus non eſt aliud, quam pars perfectionalis eiuſdẽ ſpeciei cum illa forma, cuius eſt gradus. Vnde nunquam aliquid dicitur magis tale, niſi per aduentum alicuius partis, vel gradus formæ. Et aduerte, quòd iſti gradus non dicuntur ſe penetrare indiuiſibiliter, ſed diuiſibiliter: ſic, quod vnus totalis gradus penetret totum alium gradum, & pars partem, ſed non quęlibet pars quamlibet partem; niſi fortè eſſet in ſubiecto indiuiſibili. Et ſi quis arguat, nulla forma dicitur ſuſcipere magis vel minus. igitur. Antecedens probatur: qa vel eſſet forma, quæ præfuit ante aduentum gradus, vel forma quæ de nouo acquiritur. Non forma, quæ prius fuit: quia illa nõ habet plures gradus q̃ prius: nec forma quæ de nouo acquiritur, vt notum eſt. Reſpondet quòd de rigore ſermonis iſta eſt falſa, forma dr̃ ſuſcipere magis & minus, vt bene probat argumentum; ſimiliter iſta, forma intenditur: Sed debet capi in iſto ſenſu, quòd forma compoſita ex gradu de nouo acquiſito, & gradibus præcedentibus, eſt perfectior quàm forma quæ prius fuerat: quia forma quæ prius fuerat non eſt niſi pars illius formę quę de nouo ſecundum partem acquiritur. Et ſi quis dicat, quælibet forma, quæ intenditur, habet infinitas partes, cum quodlibet diuiſibile, ſit diuiſibile in infinitum: ergo vna non eſt intenſior, nec perfectior, quã alia. Reſpondetur, quòd quælibet habet infinitas partes proportionales, non tamen infinitas partes æqualis perfectionis inter ſe, ſecundum quas forma dicitur eſſe intenſior, vel remiſsior.

gradus quid. F G

H *Hoc dubiũ diſputat Scot. li. 1. d. 17. q. 1. in 1. art.*

Dvbitatvr ſecundo, vtrum in intenſione formæ primus gradus corrumpatur in aduentu ſecundi gradus. Ad hoc reſpondent aliqui, quòd quando forma intenditur adueniente ſecundo gradu, prior gradus corrumpitur, quod probant primo ſic: quia termini motus ſunt incompoſsibiles; ſed gradus formæ præexiſtens & ſequens ſunt termini motus: quia primus eſt terminus à quo, & ſecundus eſt terminus ad quem. Item illi gradus ſunt eiuſdem ſpeciei: ergo non ſunt compoſsibiles in eodem ſubiecto: quia accidentia ſolum numero differentia non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto. Item ſi gradus præcedens maneret, tunc forma mutaretur de gradu in gradum, & ſic eſſet ſubiectum tráſmutationis, quod

eſt

A eſt falſum. Sed his rationibus
non obſtantibus aliter reſponde
tur. ſ. quòd in intenſione formę,
gradus præcedens non corrum-
pitur in aduentu ſecũdi gradus.
quod patet per exempla de lu-
minibus duarum candelarum:
illa duo lumina ſimul in medio
congregata, & ſimul manentia
reddunt mediũ luminoſius quã
faceret lumen vnius candelæ:
ideo patet, ꝙ per additionẽ gra
dus ad gradum in eodem ſubie-
cto totum redditur intenſius.
Non videtur etiam à quo talis
gradus præexiſtens corrumpa-
tur. Non enim poteſt dici, quòd
à gradu ſequenti cum ſint eiuſ-
Sco. 14. d. 12. q. 4. in re ſpon. dem rationis: nec ab agente,
cũ ab eodẽ agente poſſint pro-
duci tales gradus. Ideo ad ratio-
nes primæ opinionis. Ad pri-
mam dr̃ quòd termini motus
B ſunt duplices: quidam ſunt in-
trinſeci & immediati, qui non
ſunt aliud, quàm priuatio & for-
ma, ſeu habitus talis priuatio-
nis, & iſti ſunt incompoſſibiles.
Alij ſunt mediati & extrinſeci:
& tales ſunt bene ad inuicem
cõpoſſibiles: ſicut ſunt gradus p̃-
exiſtens & gradus ſequens. Ad
ſecundam patuit ſolutio aliàs,
quomodo duo accidentia ſolo
numero differentia poſſunt eſſe
ſimul in eodem ſubiecto; & hoc
in capitulo ad aliquid. Ad ter-
tiã dicitur, quòd aliquid dicitur
mutari dupliciter. Vno modo
ſubiectiuè, ſicut eſt ſubiectum
quod recipit aliquam formam.
Alio modo terminatiuè, quem-
admodũ forma quæ acquiritur.
Dico tamen quòd gradus præ-
exiſtens nullo iſtorum modo-
rum mutatus: quia de rigore
iſta non conceditur: forma inte
ditur, vt viſum eſt in dubio præ C
cedenti. Sed reſtat paruum du- *Dubit.*
bium, vtrũ iſti gradus, per quos
forma dicitur intendi, diſtinguũ
tur realiter? Reſpondetur breui-
ter, quòd ſic: quia quando ali-
qua ſic ſe habent, quòd vnum
actualiter producitur reliquo
non producto: & unum poteſt
corrumpi reliquo remanente: il
la diſtinguuntur realiter: ſed gra
dus iſti ſunt huiuſmodi: igitur.
Dico tamen, quòd ex ipſis põt
fieri, & de facto fit, vna totalis
forma: ideo habent unionem &
penetrationem ad inuicem in
eodem ſubiecto, & etiam in ea-
dem parte ſubiecti.

Dvbitatvr Tertio, quid *Quid sũt ſex vlt. prædica-mẽta.*
ſint ſex vltima Prædicamenta,
de quibus Ariſt. parum locutus
eſt. Reſpondetur per aliquas p̃
poſitiones. Prima, ſex vltima
prædicamenta non ſunt entita-
tes abſolutæ: ſed ſunt reſpectus D
extrinſecus aduenientes. Secun
da propoſitio: actio prædicamẽ
tum, non eſt niſi reſpectus agẽ
tis ad paſſum: & paſſio eſt re-
ſpectus patientis ad agens: &
non eſt actio, neque paſſio illa
forma, quæ producitur ab agen-
te in paſſum: vt quando ignis
producit caliditatem in aqua: il
la caliditas non eſt actio, ſed ma
gis eſt terminus ſaltem imme-
diatus actionis. Et ſi quis di-
cat: nullus reſpectus eſt prior
ſuo termino; ſed actio eſt prior
illa caliditate: quia actio eſt
principium producendi illã ca-
liditatem: igitur actio non eſt
reſpectus. Reſpondetur, negan-
do minorem: & ad probatio-
nem dicitur, ꝙ neq; actio, neq;
productio, eſt principium pro-
ductiuum caliditatis: licet pro-
ductio

Digitized by Google

E ductio ſit principium denominandi producens, & actió principium denominandi agens :& ideo agens non dicitur formaliter agens productione, ſed actione. Vnde ipſius ignis ad ipſam caliditatem productam eſt reſpectus intrinſecus, qui vocatur productio, vel eductio : & ipſius caliditatis ad aquam recipientem illam caliditatem eſt alius reſpectus extrinſecus, qui vocatur receptio, ſed ipſius ignis tranſmutantis ad aquam tranſmutatam eſt reſpectus extrinſecus adueniēs, qui vocatur actio. Vnde actio pōt bene dici principiū in denominando, ſed non in efficiendo ſaltem illam caliditatem. Secundo ſic. Nullus reſpectus pōt habere plures termi-
F nos immediatos eſſentialiter diſtinctos: ſed actio habet plures terminos : quia terminatur ad illam formam productam, & ad paſſium. Reſpondetur, ꝙ actio quæ eſt prædicamentum, terminatur ad paſſum tanquam ad terminum totalem & remotum : poteſt etiam determinari ad illam qualitatem tanquam ad immediatum, & hoc non eſt inconueniens. Tertiò ſic : Omnes reſpectus mutui ſunt in eodem prædicamento, ſed actio & paſſio ſunt reſpectus mutui: igitur. Reſpondetur, ꝙ illa maior eſt vera de reſpectibus intrinſecus aduenientibus, ſed nō oportet ipſam eſſe vniuerſaliter verā de reſpectibus extrinſecus aduenientibus : cuiuſmodi ſunt actio, & paſſio. Ex quo ſequitur ꝙ actio non eſt, niſi reſpectus extrinſecus a quo agens formaliter dicitur agens, & eſt in proprio agente ſubiectiuè, & paſſio eſt reſpectus, quo patiens G
formaliter dicitur patiens, & eſt ſubiectiuè in patiente. Ex quo ſequitur, quòd qñ dicit Ariſt. in textu, ꝙ actioni ineſt contrarietas : ibi capit contrarietatem large. Tertia propoſitio, duplex eſt. Quando. ſ. actiuum & paſſiuum. Actiuum eſt reſpectus extrinſecus temporis ad rē temporalem. i. menſuratam & contentam per tempus. Sed qñ paſſiuum eſt reſpectus extrinſecus rei temporalis ad ipſum tēpus. Et aduerte, quòd nullum iſtorum facit prædicamentum; ſed Quando ꝙ eſt ſuperius, & commune ad Quando actiuum & Quando paſſiuum. Quarta propoſitio duplex eſt Vbi. i. Vbi actiuum, & Vbi paſſiuum. Vbi actiuum eſt reſpectus loci ad rem locatam. Sed Vbi paſſiuū eſt reſpectus extrinſecus rei lo- H
catæ ad ipſum locum: ſed nullū illorum eſt prædicamētum, ſed Vbi quod eſt cōe ad Vbi actiuum & Vbi paſſiuum. Quinta propoſitio: Situs ſeu poſitio prædicamentum non eſt aliud, niſi ordo partium alicuius totius ad partes loci. Sexta propoſitio: Habitus non eſt, niſi reſpectus extrinſecus alicuius habitus, vt tunicæ, vel alicuius alterius huiuſmodi ad rem habituatam. Et de omnibus iſtis magis prolixe viſum eſt in Summulis. Et hæc de ſecundo artic. Quantum ad tertium articulum ſit

CONCLVSIO reſponſalis: *Art. 3.*
Diffinitio qualitatis, & diffinitio qualis; & eorum proprietates, & ſpecies ſunt a philoſopho ſufficienter aſſignatæ in textu. Et hæc cōcluſio relinquitur probata ex primo & ſecundo articu.

A ticulis. Ad rationes patet ſolutio ex dictis de primo argumento. Ad ſecundã patet ẽt ſolutio. Et aduerte tamen ꝙ illa diffinitio qualitatis datur per ly quale tanquam per aliquid notius nobis: & ly quam, in illa diffinitione proprie debet referre formã accidentalem ſubintellectã: ita ꝙ ſit ſenſus; qualitas eſt forma accidentalis, ſecũdũ quã, ſupple, formam accidentalẽ aliquid dicitur quale. Ad tertiã dicitur, ꝙ illa quatuor (vt viſum eſt) nõ sũt proprie ſpecies ſed modi qualitatis. Dico vlterius, ꝙ habitus & diſpoſitio ꝓprie capta differunt: quia vnum eſt de difficili mobile, aliud de facili: & hoc ſufficit ad hoc ꝙ coniungãtur ꝑ coniunctionẽ. Ad quartã dicitur ꝙ forma generaliter capta, vt dici B tur ab informando, eſt bñ cõis ad formas ſubſtãtiales, & accñtia: ſed non forma ſpecialiter capta: vt viſum eſt in primo articulo. Ad quintam patebit ſolutio in capitulo de oppoſitionibus, qualiter albedo & nigredo, vel caliditas, & frigiditas dicuntur contrariari ad inuicem. Ad aliã partem dicitur quòd forma dicitur eſſe ſimplex & indiuiſibilis, vt ſimplex opponitur compoſitioni ex materia, & forma, & non compoſitioni quæ eſt ex ſuis partibus, quæ ſunt gradus perfectionales. Ad aliam partẽ patet ſolutio in primo articulo.

Quotiens aũt ſolet opponi, dicendum eſt. Dicitur autem alterum alteri opponi &c.

ISTE eſt tertius, & vltimus tractatus huius libri, in quo philoſophus determinat de poſtꝑdicamẽtis: & cõtinet quinq; capitula, ſecũdũ ꝙ quinq; sũt poſtꝑdicamenta. In primo capitulo determĩat de primo poſtꝑdicamẽto. ſ. de oppõne: enumerãdo ſuas ſpẽs: dicẽs ꝙ alterũ dr̃ alteri opponi quadrupliciter. ſ. relatiue, C
vt duplũ opponit̃ dimidio: contrariè, vt malũ bono: priuatiue, vt hĩtus priuatiõi; cõtradictoriè, vt ſedet nõ ſedet. Deinde notificat ꝑdicta diffinitiue. Et primo relatiue oppoſita; dicens ꝙ relatiuè oppoſita sũt quæ ea ipſa q̃ ſunt oppoſitorũ dicuntur, aut quomõlibet aliter ad aliud, vt duplũ dicitur opponi dimidio. Sed qa aliquis poſſet obijcere dicẽdo, ꝙ prædicta diffinitio cõueniat cõtrarijs: quia contraria videntur dici ad aliud. Hanc obiectionem remouet philoſophus: dicens, ꝙ cõtraria ꝑ denomina D to nullo mõ referũtur ad inuicẽ qđ probat duobus exemplis; primũ, vt malum non dicitur boni malum; ſed bene dicitur bono contrarium. ſecundum, vt nigrũ non dicitur albi nigrum ſed albo contrarium; ſed ſi capiatur pro per ſe ſignificato bene dicit̃ ad aliud. Deinde determinat de cõtrarijs ſupponendo diuiſionẽ eorũ. ſ. mediata, & ĩmediata. Primo diffinit membra illius diuiſionis; dicens, contraria immediata ſunt quorum neceſſe eſt alterum ineſſe ſuo proprio ſuſceptibili; vt ęgritudo, & ſanitas sũt contraria immediata corporis animalis; vnde neceſſe eſt animal, vel eſſe ſanum, vel eſſe languidũ ſeu ægrũ. Similiter par, & impar ſunt cõtraria immediata reſpectu numeri; oĩs .n. numerus eſt par, vel impar, abundans vel ꝑfect⁹. Sed cõtraria mediata

ſunt

Digitized by Google

E ſunt quorum non eſt neceſſe al
terum ineſſe ſuo proprio ſuſce-
ptibili, de quibus dat duo exẽ.
Primum: album & nigrum ſunt
duo contraria mediata reſpectu
corporis: quia non eſt neceſſe,
omne corpus eſſe album vel ni
grum: quia poteſt eſſe corpus
fuſcum & pallidum. Secundum
exemplum: prauum & ſtudio-
ſum, ſunt duo contraria media-
ta: quia non eſt neceſſe vnum-
quodq; eſſe prauum vel ſtudio-
ſum. Et ſubdit quod duplicia
ſunt contraria mediata: quædã
ſunt, quorum media ſunt nota:
vt inter album & nigrum: quo-
rum media ſunt nota. ſ. fuſcum
& pallidum. Alia ſunt quorum
media non ſunt nota: ſed nomi-
nant per negationem vtriuſq;
extremi: vt inter prauum & ſtu
dioſum, eſt aliquod medium, qđ
F . ſ. nec eſt prauum, nec ſtudioſũ
Deinde determinat de priuati-
uè oppoſitis: dicens, quòd pri-
uatiuè oppoſita habent fieri cir
ca idem ſubiectum ordine ir-
tegreſſibili, & tempore determi
nato à natura. In qua diffini
tione tanguntur tres cõditiones
requiſitæ ad priuatiuè oppoſita.
Primo; ꝙ habeãt fieri circa idẽ:
vt viſus & cæcitas circa oculũ.
Secundo, ꝙ habeant fieri ordi-
ne quodam. Tertio, ꝙ habeant
fieri tempore determinato: quia
tunc dicimus aliquid priuari, qñ
non habet hoc, quòd natum eſt
habere, & tempore determina-
to: non enim dicimus edentu-
lum, qui non habet dentes: nec
cæcum, qui non habet viſum:
ſed qui non habet quando ap-
tus eſt habere. Quædam enim
ſunt res genitæ, quæ neq: viſum
neque dentes habent, & tamen
non dicuntur edẽtatæ & cæcæ. G
Deinde ponit differẽtiam inter
priuari & priuationem: & in-
ter habitum & habere habitũ;
dicens, ꝙ priuari non eſt priua
tio, nec habere habitum eſt ha
bitus: quia viſus eſt habitus: &
tamen non eſt habere habitum:
habere enim viſum non eſt ha-
bitus. ſ. viſus, licet habere viſũ,
ſit habere habitum. Similiter
cæcitas eſt priuatio, & non eſt
priuari: licet cæcum eſſe, ſit pri-
uari; ergo priuatio non eſt pri-
uari. Hoc probat etiã ratione:
nam ſi illa eſſent eadem, prædi-
carentur de eodem: quod eſt
falſum: quia homo bene dicitur
cæcus, & priuatus; & nullo mo-
do dr̃ cæcitas, aut priuatio. Con
ueniunt tamen priuari & habe-
re habitum, cum priuatione &
habitu: quia priuari & habere H
habitum, eodem modo opponũ
tur, ſicut habitus & priuatio q̃
ſunt ſua abſtracta. Conſequen
ter determinat de contradicto
rijs, ponendo conuenientiam,
& dĩam inter affirmationẽ &
negationem, & res quę ſubiacet
affirmationi & negationi: dicẽs,
ꝙ res quæ ſubiacent affirmatio
ni & negationi, nõ ſunt affirma
tio, neque negatio: cum affirma
tio ſit oratio affirmatiua; &
negatio oratio negatiua: nul-
lum autem illorum quæ ſubia-
cent affirmationi vel negationi
eſt oratio. Conueniencia talis
eſt: quia ſicut affirmatio & ne-
gatio opponuntur contradicto-
riè: ita res quæ ſubiacent affir-
mationi vel negationi: vt ſicut
ſedet & non ſedet, opponuntur
contradictoriè: ita res ſignifica-
tæ quæ illis ſubiacent, opponun
tur contradictoriè, In ſecun-
da

Digitized by Google

A da parte principali ponit diffe
rentiã inter ſpecies oppoſitio-
nis . Et primò ponit duas diffe-
rentias inter priuatiuè oppoſi-
ta,& relatiua, primã quia rela-
tiuè oppoſita referuntur ad inui
cem ſub habitudine alicuius ca-
ſus:non autem priuatiuè oppoſi
ta . Non enim dicitur viſus cæ-
citatis viſus, nec econtra: licet
bene dicatur cæcitas viſionis pri
uatio. Secunda differentia, quia
relatiuè oppoſita ſunt recipro-
ca.i.dicuntur ad conuertentiã;
non autem priuatiuè oppoſita.
Deinde ponit differentiã inter
contraria & priuatiuè oppoſita.
Et primò probat, ꝙ cõtraria im
mediata differant à priuatiuè op
poſitis: quia in ipſis neceſſe eſt
ſemꝑ alterũ ineſſe ſuo proprio
ſuſceptibili:ſed in priuatiuis nõ
eſt neceſſe. Non.n. eſt neceſſe
B animal eſſe videns, vel cæcum:
vt patet de catulo ante nouum
diem. Deinde probat de contra
rijs mediatis: quia nunquam eſt
neceſſe alterum illorum ineſſe
ſuo proprio ſuſceptibili: niſi al-
terum eorum inſit à natura: vt
calidũ igni . Non oportet enim
omne corpus eſſe nigrũ, vel al-
bũ,calidum, vel frigidũ: licet in
illis quorum alterum ineſt à na-
tura, neceſſe ſit vnum determi-
nate ineſſe, & impoſſibile eſt re
liquum ineſſe: non enim eſt poſ
ſibile ignẽ eſt frigidũ, neque ni-
uem nigram. In priuatiuè autẽ
oppoſitis aliquando neceſſe eſt
alterum ineſſe. ſ. poſt tẽpus de-
terminatum. Deinde probat
ratione omnia contraria differ-
re a priuatiuè oppoſitis: quia in
omnibus cõtrarijs põt fieri mu-
tatio de vno in aliud, & ecõtra:
niſi alterum inſit à natura, vt ſa

nus poteſt fieri languidus, & ſtu C
dioſus prauus, & econtra . Sed
in priuatiuè oppoſitis quamuis
poſſit fieri mutatio ab habitu
in priuationẽ, non tamen à pri-
uatione in habitum, quia cæcus
non eſt iterum factus videns.
Deinde ponit differentiam in-
ter contradictoria, & alia oppo-
ſita, quia in ſolis contradicto-
rijs neceſſe eſt alterum eſſe ve-
rum & alterum eſſe falſum. Et
ꝙ hoc in alijs non ſit neceſſe, ꝓ
bat: quia ſanitas & languor ſunt
cõtraria,& duplũ & dimidium,
relatiuè oppoſita, viſus & cæci-
tas priuatiuè oppoſita,& nullum
iſtorum eſt verũ,autem falſum;
quia omnia illa dicuntur ſine
cõplexione: eorum autem quæ
ſecundum nullam complexio-
nem dicuntur, nihil eſt verũ,aut
falſum. Deinde remouet vnum D
dubiũ:quia poſſet aliquis dicere
ꝙ ẽt in cõplexis reperitur con-
traria oppoſitio, priuatiua, & re-
latiua, in quibus neceſſe eſt alte
rum eſſe verum, & alterum fal-
ſum, vt Socrates eſt ſanus:Socra
tes eſt æger:& eſt languidus. Di-
cit philoſophus , ꝙ in talibus
non eſt neceſſarium vnum iſto-
rum eſſe verum, & alterum fal-
ſum: quãuis ſi Socr. ſit, oportet
alterũ eſſe verũ, & alterum eſſe
falſum:tamen qñ Socr. non eſt,
ambæ ſunt falſæ. Sed in cõtradi
ctorijs neceſſe eſt alterũ eſſe ve
rũ,& alterũ falſum,quia ſi Socra
tes ſit, ſiue nõ ſit, neceſſe eſt ip-
ſum languere, vel nõ lãguere. Ex
quibus concludit, ꝙ propriũ eſt
contradictorijs,ſꝑ vnum eſſe ve
rũ,& alterũ falſum. In tertia par
te principali ponit quinque pro
prietates cõtrariorũ. Prima eſt:
ꝙ bono de neceſſitate malum

E eſt contrarium: malo autem aliquando bonum eſt contrarium, aliquando malum. Primam partem probat inductiuè; vt ſanitati cõtrariatur languor, & iuſtitiæ iniuſtitia, & fortitudini debilitas. Secundam partem probat, egeſtati contrariatur ſuperabundantia: licet hoc ſit in paucis: q̃a in pluribus malo contrariatur bonum. Secunda: non eſt neceſſe ſi vnum contrariorum ſit, reliquũ eſſe: quia omnibus exiſtentibus ſanis, ſanitas erit & nõ ægritudo. Tertia proprietas: ſicut non eſt poſſibile propoſitiones contrarias ſimul eſſe veras: ita eſt impoſſibile contraria ſimul ineſſe eidẽ, vt ſi Socrates ſit ſanus, ipſe non erit languens. Quarta proprietas: omnia contraria habent fieri circa idẽ ſpẽ, vel genere, ut languor & ſanitas

F circa corpus: iuſtitia vero & iniuſtitia circa animam. Quinta proprietas: neceſſe eſt omnia contraria eſſe in eodem genere, vel in contrariis generibus, aut ipſa eſſe contraria genera, vt album & nigrum ſunt in eodem genere: iuſtitia & iniuſtitia ſunt in contrariis gñibus: ſed bonum & malũ ſunt contraria genera.

Prius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem & propriè, &c.

Iſtud eſt ſecundum capitulum huius tractatus, in quo Philoſophus determinat de ſecundo poſtprædicamento, quod eſt Prius, dicens: quòd aliquid dicitur prius quadrupliciter. Primo dr̃ aliquid prius ſecundũ tẽs, q̃d eſt antiquius vel ſenius altero. Secundo modo aliquid dicitur prius a quo nõ conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. Vocatur G aũt ſubſiſtendi cõſequentia qua arguitur ab añte de eſt ſecundo adiacente ad conſequens de eſt ſecundo adiacente, & ſecundũ iſtum modum vnum eſt prius duobus: quia duobus exiſtentibus neceſſe eſt vnũ eſſe: vno aũt exiſtente nõ eſt neceſſe duo eſſe. Tertio modo, aliquid dicitur prius alio ordine naturæ & compoſitionis, vt in geometria elementa ſunt priora his, quæ deſcribuntur, vt lineæ figuris, & in grammatica, elementa.i. litteræ ſunt priores ſyllabis, & in rhetorica proœmium eſt prius narratione. Quarto modo aliquid dicitur prius, quod eſt dignius & honorabilius: ſecundum quẽ modum philoſophi conſueuerunt dicere honorabiliores, & magis à ſe dilectos eſſe priores. Conſequenter ſubiungit unum H alium modum prioris, ſecundũ quẽ aliqua duo conuertuntur ſecundum eſſendi conſequẽtiam, & vnum eſt cauſa alterius; ita quò illud quod eſt cauſa alterius dicitur prius natura, vt res & oratio vera de ipſa re conuertuntur ſecundum eſſendi conſequentiam: nam ſi eſt homo, tunc vera oratio in qua dicitur, homo eſt, & ſi illa, homo eſt, ſit vera, tuc eſt i a in r. q̃ hõ eſt. & res eſt cauſa veritatis orationis. Ab eo enim q̃ res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera vel falſa.

Simul autem dicuntur ſimpliciter quidẽ et propriè, quorũ generatio eſt in eodẽ tempore.

Iſte eſt tertius tractatus in quo determinat philoſophus de tertio poſtprædicamento quod eſt Simul: dicẽs, q̃ tres ſunt modis

A dis ſimultatis. Primo dicũtur aliqua ſimul tempore, quorum generatio eſt in eodem tempore. Secundo modo dicuntur ſimul natura, quæcũq; conuertuntur ſecundũ eſſendi cõſequentiã, & neutrum eſt cauſa alterius: vt duplũ & dimidiũ: omnia relatiua: vt ſi duplũ eſt, dimidiũ eſt. Tertio modo dicuntur ſimul natura quæcunq; æqualiter diuidunt aliquod genus: vt greſſibile, volatile, & aquatile: quibus animal diuiditur: & vnum non eſt prius aut poſterius alio: ideo ipſa ſunt ſimul natura; licet genus præcedat natura ſuas differentias: tamen illæ differentiæ inter ſe sũt ſimul natura.

Motus autem ſex ſunt ſpecies, generatio, corruptio, augmentatio, diminutio &c.

B Iſtud eſt quartum capitulum huius tractatus, in quo determinat philoſophus de quarto poſt prædicamento, quod eſt Motus: cuius aſſignat ſex ſpecies: quæ ſunt: generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio, & loci mutatio: & dicit, ꝙ manifeſtum eſt de alijs motibus ab alteratione quod ſunt ad inuicẽ diſtincti. Sed de alteratione videtur eſſe dubium, an ab alijs diſtinguatur, eo quòd illud, quod alteratur, videtur neceſſario moueri alijs motibus. Reſpondet quòd non oportet: quia poſſibile eſt aliquid pluries mutari ſecundum qualitates: vt puta de albedine in nigredinem abſq; hoc, quòd augeatur, vel diminuatur, aut alio motu moueatur. Sequeretur etiam quòd omne quòd mutaretur alijs motibus neceſſario alteraretur, quòd eſt falſum: quia quadrangulus addito Gnomoni augmentatus eſt: & tamen circa ipſam non eſt facta alteratio. C Conſequenter determinat de contrarietate motus, dicens quòd vniuerſaliter motui contrariatur quies: licet aliquando motus contrarietur motui: vt generationi contrariatur corruptio, & augmẽtationi diminutio; ſed loci mutationi contrariatur quies ſecundum locum, & etiam ſibi contrariatur mutatio ſecundum cõtrarium locum, vt mutationi quæ eſt ſurſum, cõtrariatur mutatio quæ eſt deorſum. Deinde ſubdit, quòd motui alterationis non eſt facile aſſignare contrarium: non enim videtur aliquid ſibi opponi: ſed poteſt dici quòd alterationi ſecũdum vnam qualitatem contrariatur quies ſecundum eandem qualitatem, D vel alia alteratio, quæ eſt ſecundum contrariam qualitatem: vt album fieri ad id, quod eſt nigri fieri, contrarium eſt.

Habere autem multis dicitur modis, aut enim tanquam habitum, & affectum: aut quamlibet qualitatem.

ISTVD EST Quintũ capitulũ huius tractatus, ĩ quo determinat Philoſophus de vltimo poſtpredicamento, quod dicitur habere: dicens: Habere dicitur octo modis. Primus modus eſt habere affectum id eſt qualitatẽ, vt habere diſciplinã vel virtutẽ. Scdꝰ modus eſt, hr̃e quãtitatẽ, ſicut magnitudinẽ. Tertius modus eſt, hr̃e ea quæ circa corpus ſunt: vt veſtimẽtum & tunicam. Quartus modus eſt habere aliquid in membro per mo- *Habere quot mõis dicitur.*

E dum ornamentũ : vt habere annulũ in digito. Quintus modus eſt, habere membrum ſiue partem integralem: vt manum, vel pedem. Sextus modus eſt, habere contentum : vt lagena habet vinum; Septimus modus eſt habere poſſeſſionem: vt domũ, vel agrum. Octauus modus eſt, habere vxorẽ. vt vir dicitur vxorem habere, & econuerſo : iſte modus eſt alieniſſimus: quia qui habet, habetur. Deinde ſe excuſat philoſophus ab enumeratione aliorum modorum habere: dicens, ꝙ fortè ſunt alij modi habere, quã illi qui dicti ſunt: tamen modi magis cõſueti ſunt enumerati.

An diuiſiones, & ſpecies quinque Poſtprædicamẽtorum ſufficienter ſint aſſignata.

F QVAERITVR circa textũ: vtrum diuiſiones & ſpecies ſiue modi quinq; poſtprædicamentorum ſint à philoſopho in textu cõuenienter aſſignatæ. Arguitur primò, quòd non : medium opponitur extremis : & non aliquo iſtorum modorum : igitur. Minor patet: quia non opponitur priuatiue, neq; contradictoriè, neq; relatiuè, vt notum eſt: neq; contrariè : quia contraria maximè dicuntur diſtare ad inuicem. Item albedo, & nigredo opponuntur ad inuicem: & non aliquo iſtorum modorum : igitur. Minor probatur: quia maximè eſſet contrariè; ſed hoc non: quia cõtraria ſunt formæ actiuæ & paſſiuæ, ſed albedo & nigredo non ſunt huiuſmodi : igitur. Item vel albedo opponeretur nigredini quæ eſt, vel nigredini quæ non eſt : ſed nullum iſtorum eſt dicendum : vt alias viſum eſt : igitur. G Arguitur ſecundo ſic : Locus ſurſum & locus deorſum opponuntur : & non aliqua iſtarum ſpecierum : igitur. Maior patet : quia omnis motus eſt de oppoſito in oppoſitum : ſed à loco ſurſum ad locũ deorſum fit motus: igitur opponuntur. Minor probatur : quia maximè eſſent contrariæ: ſed hoc non: quia tam locus ſurſum quàm locus deorſũ ſunt quantitates : modo quantitati nihil eſt contrarium. Tertio ſic arguitur: Nulla opponũtur relatiuè, igitur. Antecedens probatur : quia illa quæ ſunt ſimul natura, & poſita, ſe ponunt, non opponũtur, ad inuicem: ſed ſic eſt de relatiuè oppoſitis : igitur. Item pater non opponitur filio : cum pater ſit conſeruatiuus ipſius filij. H Quartò, ſic arguitur. Nulla ſunt priuatiuè oppoſita: igitur. Antecedens probatur; ſi enim aliqua eſſent priuatiuè oppoſita, maxĩe eſſent iſta viſus & cæcitas: ſed conſequens eſt falſum : igitur; Minor probatur : quia vel viſus opponeretur priuationi quæ non eſt, vel priuationi quæ eſt. Non primũ: quia quod non eſt, nulli opponitur. Nec ſecundum, quia viſui Platonis non opponitur priuatiue cæcitas Socratis: ex eo quòd priuatiuè oppoſita habent fieri circa idem ſubiectum. Quinto ſic arguitur. Ens & non ens ſunt oppoſita contradictoriè, & tamen non oportet, quòd ſi vnum ſit verum, quòd reliquum ſit falſum: quia neutrum eſt verum neq; falſum: cum ſint ambo incomplexa. Item chimera eſt ens,

A eſt ens, chymera eſt non ens: ſunt contradictoriè oppoſita: & tamen ſunt ambo complexa & ſunt ambo falſa, cum vtraq; ſit affirmatiua, cuius ſubiectun pro nullo ſupponit. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quęſtione ſicut in ceteris erunt tres articuli. Quantum ad primum,

Art. 1. PRIMO ſciendũ, quòd philoſophus nõ loquitur hic de oppoſitione complexa, ſeu de oppoſitione propoſitionum: quia de tali ſufficienter determinabitur in primo perihermenias. Sed hic determinat de oppoſitione incomplexa, quæ non eſt niſi repugnantia aliquorum duorum non ſe permittentium ſimul & ſemel in eodem, reſpectu eiuſdem, & talis propriè,
B primo, & principaliter inuenitur ex parte ſignificatorum per terminos, & ſecundario ſolum
Scot. in inter terminos. Vnde termini
1. d. 4. non dicuntur opponi propriè,
q. 1. in niſi quia res ſignificatæ per ip-
princi. ſos opponuntur, non enim ma-
reſpon. gis opponuntur iſti duo termini, albedo & nigredo, quàm iſti duo termini, Petrus & Ioannes, niſi ratione rerum ſignificatarum. Et ſi quis dicat, eadem eſt res, quæ ſignificatur per relatiuè oppoſita: quia per ipſa non ſignificatur niſi ſubſtantia, vt per iſtũ terminum pater, & per iſtum terminum filius, idem poteſt ſignificari ſcilicet ſubſtantia. Reſpondetur quod licet per illos terminos idem ſignificetur quãtum ad ſignificatum materiale: non tamen quo ad ſignificatum formale: nam pater, quo ad ſignificatum formale, ſignificat paternitatem, quæ eſt alia res a filiatione ſignificata per illũ terminum filius. Ex quo ſequitur, C
quod iſta oppoſitio incomplexa eſt attendenda, primò ex parte ſignificatorum principalium, & formalium terminorum, & non materialium. Et per hoc ſoluitur argumentum de priuatiuè oppoſitis & contradictorie oppoſitis: nam licet cæcus de ſignificato materiali ſignificet formam vel rem carentem viſu, tamen de ſignificato formali ſignificat carentiam viſus: quæ non eſt niſi negatio viſus in ſubiecto apto nato. Etiam non homo de ſignificato formali importat ſimpliciter negationem humanitatis ſine quacunque aptitudine. Et aduerte, guod licet relatiuè oppoſita poſſint verificari de eodem. vt idẽ
poteſt dici, pater & filius: non D
tamen reſpectu eiuſdem. Et Sco. lib.
ſi quis dicat; cauſa & cauſatum 1. d. 3.
ſunt relatiuè oppoſita; & ta- q. 7. in
men benè dicuntur de eodem reſpon.
reſpectu eiuſdem: vt ambula- arg. pro
tio poſt cenam eſt cauſa ſanita- 2. opin.
tis, & effectus eius. Reſpondetur, quòd hoc non eſt in eodem genere cauſæ: nam ambulatio eſt cauſa ſanitatis in genere cauſæ efficientis; & eſt effectus eius in genere cauſæ finalis. Aduerte vlterius, quòd relatiuè opponi, non conuenit relatiuis æquiparantiæ ſaltem reſpectu ſuorum correlatiuorum: nam relatiuum æquiparantię non opponitur ſuo correlatiuo; vt ſimile non opponitur ſimili; licet vnum relatiuum æquiparantiæ bene opponatur alteri relatiuo æquiparantiæ; vt idem bene opponitur huic, quod eſt diuerſum; & ſimile huic, quod eſt diſſimile. Ex quo patet, ꝙ

E non omnia relatiua opponuntur ſuis correlatiuis: ſed hoc ſolum habet veritatem in relatiuis ſuppoſitionis & ſuperpoſitionis.

Contrarietas dupliciter capitur.

SECVNDO ſciendum, quod contrarietas poteſt capi dupliciter: Vno modo propriè & ſtrictè, pro repugnantia duarum formarum actiuarum & paſſiuarum ad inuicem maximè diſtantium diſtantia graduali, non potentium ſimul & ſemel ineſſe eidem ſubiecto, licet benè ſucceſſiuè, & ſic contrarietas ſolum dicitur de qualitatibus primis: cuiuſmodi ſunt caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas. Et dicitur notanter maximè diſtantium diſtantia graduali: quia ſi non maximè diſtarent diſtantia graduali, poſſent ineſſe eidem ſubiecto, & in eadem parte; ſicut F patet de aqua tepida. Ex quo ſequitur, quod caliditas & frigiditas, non dicuntur contrariari ad inuicem ſub quibuſcumq; gradibus, ſed ſolum ſub maxima intenſione graduum. Ex quo ſequitur, quod non dicuntur propriè contrariari ex rationibus formalibus eorum, ſed ex latitudine graduum. De quo magis aliàs videbitur. Alio modo capitur contrarietas largè pro repugnantia duarum formarum non ſe permittentium ſimul & ſemel in eodem ſubiecto: ſiue tales formæ ſint actiuæ & paſſiuæ ad inuicem, ſiue non, ſiue maximè diſtent ab inuicem, ſiue non. Et hoc modo albedo & nigredo dicuntur contrariari: etiã rubedo & nigredo, & rubedo & viriditas. Etiam duæ formæ ſubſtantiales poſſunt dici hoc modo contrariari, & etiam locus ſurſum & locus deorſum. Tamen locus deorſum & locus ſurſum, quandoque capiuntur pro G qualitatibus exiſtẽtibus in talibus locis, & ſic bene poſſunt cõtrariari ad inuicem contrarietate propriè dicta. Et aduerte, quod contraria mediata non dicuntur mediata, eo quòd medium componatur ex extremis; ſed quia magis apparet conuenire cum extremis quã extrema inter ſe, vt rubeum mediat inter album & nigrum, non quia rubedo componatur ex albedine & nigredine, ſed quia magis cõuenit cum albedine & nigredine, quam albedo & nigredo inter ſe, & negatione talis medij dicuntur contraria immediata, & non per negationem cuiuſcumque medij.

Sco. lib. 8. d. 13. q. unica.

H TERTIO ſciendum, quòd priuatio eſt duplex; quædam eſt propriè dicta, quæ negat actum & potentiam, ſeu diſpoſitionem ad illum actum; vt cæcitas; & à tali non poteſt fieri regreſſus naturaliter, licet bene ſupernaturaliter. Etiam poteſt fieri regreſſus ad talem habitum naturaliter, ſi Deus concurreret ſecundum ſuam influentiam generalem; etiam ad eundem habitum numero. Alia eſt quę ſolum negat actum & non ſolum negat actum & non potentiam, ſeu diſpoſitionem ad actum, vt quies negat motum & non diſpoſitione poteſt fieri regreſſus naturaliter. Supponitur vltra, quòd habitus & priuatio habent fieri aliquando circa idem in eodem genere proximo; & iſto modo talpa diceretur cęca; quia in quantum animal, eſt apta videre. Alio modo circa idem in genere remoto

Sco lib. 1. d 28 q. 1. & 2. Et li. 4. diſt. 14. q. 3.

Digitized by Google

A moto; & ſic planta bene diceretur cæca: quia in quantum viuēs nata eſt videre: & ſic poteſt diffiniri cæcum. Vnde cæcū eſt animal non uidens, nec potens videre, & eſt de genere illorum, quorum aliquod natum eſt videre. Vel ſic: cæcum eſt animal non videns tunc, & taliter quō natum eſt videre. Dr̄ notanter tunc: quia licet catulus ante nonum diē non videat, tamen non dr̄ cæcus: quia tunc non habet tp̄s determinatum. Dr̄ notanter taliter quō: quia licet aliquis dormiat, vel claudat oculos, tamen non eſt cæcus, quia non taliter natus eſt videre. Sed pro contradictorijs ſupponitur, ꝙ contradictoria ſunt quorum vnum eſt poſitiuum & alterum implicans id cum negatione infinitā te: vt homo, non homo. Vnde dr̄a eſt inter negationem infinitantem & priuantem: quia ne-
B gatio infinitans ſimpliciter negat terminum non cum aptitudine ad aliquem actum; & vocatur ſecundum Scotum negatio extra genus. Sed negatio priuans negat terminum cum aptitudine ad actum: & cæcitas negat viſum cum aptitudine ad ſubiectum: & vocatur per Scotum negatio in genere. Et aduerte, quòd quando dicitur neceſſe eſt alterum cōtradictoriorum eſſe verum, & alterum falſum: dicunt aliqui ꝙ hoc debet intelligi de contradictorijs complexis: quia contradictoria incomplexa non ſunt vera neque falſa. Sed quia Ariſt. nō videtur hic loqui de oppoſitione complexa, ſed incomplexa: ideo poteſt ſic exponi; Neceſſe eſt alterum eſſe verum & alterum eſſe falſum, i. neceſſe eſt alterū verè enunciari, & alterum falsè de quolibet ſingulari ſingulariter & vniuocè tento, diuiſim & copulatiuè mediante copula non ampliata. Et dr̄ notanter ſingulari; quia de aliquo cōi p̄t vtrinque verè dici, vt homo eſt albus, hō eſt non albus. Dr̄ notanter vniuocè tento: quia ſi ſint duo vocati hoc nomine Socrates, quorum vnus ſit albus, & alius niger: tūc iſte ſunt veræ: Sōcrs eſt albus, Socrates eſt nō albus. Et dr̄ notanter diuiſim: quia copulatim, & diſiunctim poſſunt de aliquo ſingulari verè dici, vt de ſcuto pro media parte albo, & pro media parte nigro verum eſt dicere hoc eſt album, hoc eſt non album. Etiam de ſcuto totaliter albo verum eſt dicere, hoc eſt album, vel non albū: & huius rō eſt: quia diſiunctum ex cōtradictorijs ſupponit pro quolibet ente mundi: ideo tale diſiunctum poteſt dici de quolibet ente mundi. C D

An alterū cōtrariorū neceſſario inſit.

QVARTO ſciendum, quòd circa textū incidunt aliquæ difficultates. Prima, vtrum iſta ſit vera vel falſa: neceſſe eſt alterū contrariorum immediatorū ineſſe ſuo proprio ſuſceptibili. Et vr̄ quòd non: quia illa indefinita eſt falſa, cuius nulla ſingularis eſt vera: ſed ſic eſt, quòd iſtius indefinitæ nulla ſingularis eſt vera: igitur. Reſpondetur breuiter quod aliqui dicunt illam eſſe falſam propter rationem factam. Dicunt tamen alij, quòd ipſa eſt vera, & ꝙ non eſt inconueniens aliquam particularem vel indefinitam eſſe verā; cuius nulla ſingularis eſt vera, cuiuſmodi eſt iſta, alterum

E contradictoriorum contingentium eſſe verum, eſt neceſſarium: & ipſa eſt vera, & tamen nulla ſingularis eſt vera. Dicunt etiam quòd aliqua vniuerſalis eſt impoſſibilis; cuius quælibet ſingularis eſt poſſibilis, vt demonſtratis duobus contradictorijs contingentibus ipſa eſt impoſſibilis, vt puta, iſta, vtrũq; contradictoriorum contingentium eſt verum; tamen quælibet ſingularis eſt poſſibilis. Alia difficultas, quæ albedo opponitur nigredini. Reſpondetur quod omnis albedo perfecta eſt omni nigredini perfectæ contraria, & tunc debet exponi illa auctoritas. Cõtraria ſunt, quæ nata ſunt fieri circa idem ſubiectum, hoc eſt dictũ, quòd formæ cõtrariæ poſſunt eſſe ſucceſſiuè in eodem ſubiecto, vel ſibi ſimili. Ex quo ſequitur, quòd ad hoc quòd aliqua ſint contraria ſufficit quòd ipſa vel ſibi ſimilia, poſſint ſe expellere ab eodem ſubiecto. Alia difficultas, vtrũ iſta ſit vera, impoſſibile eſt, ignem eſſe frigidũ, & niuem nigram. Reſpondetur quòd ſi ly impoſſibile, accipiatur vt opponitur potentiæ naturali, tunc illæ ſunt veræ. Nam per naturam ignis non poteſt eſſe frigidus, neq. nix nigra, cum hoc tamen ſtat, quòd caliditas ignis ſit ſeparabilis ab igne: quia ſeparabilitas a ſubiecto, eſt paſſio caliditatis: ergo conuenit omni caliditati, & per conſequens conueniet caliditati ignis. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Quæ albedo opponitur nigredini.

F

Dubitã

Art. 2. Dvbitatvr primò, vtrum alia poſtprædicamenta ab oppoſitione ſint ſufficienter poſita. Pro cuius ſolutione ſupponitur. Primò, quòd per Prius poſtprædicamentum poteſt intelligi aliud poſtprædicamentum, quod vocatur poſterius: & tot modis poteſt dici poſterius, quot modis dicitur prius. Et aduerte pro primo modo prioris, quod illud dicitur prius tempore alio, quod tempore priori prius eo exiſtit, vel exiſtebat. Ex quo ſequit. quod aliquid dicitur prius tempore alio quod non exiſtit. Aduerte ex quinto modo prioris, in quo dicitur quod, orationem eſſe veram, & ita eſſe in re, conuertuntur ad inuicem: hoc debet intelligi ſi propoſitio exprimens taliter eſſe in re, formetur: vt bene ſequitur propoſitio eſt vera; ergo ita eſt in re. Item bene ſequitur, ita eſt in re: ergo propoſitio eſt vera, ſupple, ſi formetur: nam poteſt eſſe ita in re, dato quòd propoſitio non formetur, quo facto ita erit in re, & tamen propoſitio non erit vera, niſi intelligeretur obiectiuè id eſt, cauſa verificabilis propoſitionis eſt. Sed pro ſecundo poſtprędicamento eſt aduertendum, quod illa non dicuntur eſſe ſimul tempore, quæ exiſtunt in eodem tempore: quia tunc omnia eſſent ſimul tempore, cũ omnia exiſtant in eodem tẽpore, ſed dicuntur aliqua eſſe ſimul tempore, quæ ſimul ſunt in eodem tempore: & quorum vnum non fuit ante aliud ſecundum tempus Aduerte pro ſecundo modo, quod ſi quis arguat: cauſa & cauſatum ſunt ſimul natura ſecundum modum: & tamen vnum eſt cauſa alterius; igitur. Similiter diceretur de patre & filio. Reſpondetur, quod cauſa & cauſatum poſſunt capi dupliciter,

G

An alia poſtprædicamẽta ab oppoſitione ſint bene aſſignata.

H

A citer. Vno modo pro denominato.ſ. pro ſignificato materiali, & ſic non ſunt ſimul natura, & tunc vnum eſt bene cauſa alterius. Alio modo pro per ſe ſignificato, & ſic bene ſunt ſimul natura, & vnum non eſt cauſa alterius. Aduerte etiam, quòd tot poſsũt eẽ modi ſimultatis, quot ſunt modi prioris; tamen philoſophus enumerat ſolum illos modos, qui faciunt ad cognitionem aliqualem prædicamentorum habendam. Sed pro quarto poſt prædicamento eſt aduertendum, quod quando dĩ quod ſex ſunt ſpecies motus: ibi capitur motus largè, vt ſe extendit ad omnem mutationem, ſiue ſit ſucceſſiua, ſiue inſtantanea; & ſic generatio & corruptio ſunt bene motus. Aduerte vlterius, ꝙ ſicut ſunt duo motus ad q̃titatem.

B ſ. augmentatio & diminutio: ita etiam ſunt duo motus ad qualitatem, quorum vnus eſt acquiſitiuus & alter deperditiuus, qui importantur per iſtud nomen Alteratio, propter penuriã vocum. Poſſunt etiam eſſe duo ipſius loci mutationis. Aduerte etiam, quòd per augmentationẽ & diminutionem intelliguntur duo alii motus.ſ. rarefactio & condenſatio. Aduerte vlterius; ꝙ duplex eſt augumentatio: quędã eſt mathematica, quæ fit quotieſcunque aliquid additur alteri, & talis bene poteſt fieri ſine alteratione, ſicut exemplificatur in textu de Gnomone addito quadrangulo. Alia eſt Phyſica: & talis non fit niſi per conuerſionem nutrimenti in ſubſtãtiam alicui, & talis non fit ſine alteratione. Sed pro quinto poſt prædicamento eſt aduertẽdum, quod modi habere, ſunt in diuerſis prædicamentis, & propriè

C ſunt in illo prædicamento in quo eſt res habita. Primus modus, qui eſt habere affectum, i. qualitatem, quod idem eſt quòd eſſe quale, eſt in prædicamento qualitatis, & habere quantitatem quod idem eſt, quod eſſe quantum: eſt in prædicamento quantitatis, & ſic de aliis.

Oppoſitio an ſit genus.

DVBITATVR ſecundo, vtrum oppoſitio ſit aliquid vniuocum ad quattuor oppoſitiones. Et videtur quod ſic: quia prædicatur de ipſis vniuocè: & dicitur quod quattuor ſunt oppoſitionis ſpecies, quod non eſſet niſi oppoſitio diceretur vniuocè de ipſis. Pro ſolutione ſupponitur, quod oppoſitio non eſt aliquid vniuocum ad quattuor oppoſitiones: quia nihil eſt vniuocum ad ens reale, & ens rationis, ſed ſic eſt

D quod ipſarum oppoſitionum quędam ſunt reales, quarum extrema ſunt realia realiter diſtincta: cuiuſmodi ſunt oppoſitio contraria & relatiua. Aliæ ſunt oppoſitiones rationis, ſcilicet contradictoria & priuatiua. Et non dicuntur rationis, eo quod ſint ſecundę intentiones, quia ceſſante operatione intellectus, viſus & cæcitas opponerentur. Sed dicuntur rationis: quia alterum extremum non eſt ens reale: ideo dicuntur rationis; quia ipſis deficit vna conditio relationis realis: puta quòd extrema ſint entia realia. Ex iſto ſequitur quod oppoſitio non importat aliquid commune vniuocum ad illas quattuor oppoſitiones, nec prædicatur de ipſis niſi æquiuoce. Vnde oppoſitio non eſt aliud quam repugnantia ali-

Scot. in quotli. q. 6.

E quorum quantum ad hoc quod eſt eſſe, vel dici de aliquo ſimul & reſpectu eiuſdem. Et ſi quis dicat, nonne ad oppōnē contrariam & relatiuam eſt aliquid cōmune vniuocum? Dico qđ ſic, ſed illud nō eſt oppoſitio in ſua cōitate, ſed tantúm oppō realis, & etiam aliquid eſt cōmune vniuocum ad alias duas oppōnes.ſ. oppō rationis. Sed aliquis iterum quæret, cum contrarietas ſit repugnantia realis, quæ repugnantia non eſt niſi relatio vel reſpectus: vtrum contrariū vel contraria ſint relatiua æquiparantię vel diſquiparantiæ. Reſpondetur, ꝙ diſquiparantiæ. Et ſi quis dicat nominantur eodem nomine: quia contrariū eſt contrarii contrarium. Reſpondetur quod hoc non ſufficit, ſed requiritur

F ꝙ referantur ad inuicē ſcđm eādem rationem fundandi, quę nō eſt inter duo contraria. Sed de oppoſitione contradictoria duę ſunt difficultates. Prima: vtrum omnia contradictoria ęqualiter repugnent. Reſpondetur breuiter qđ ſic: quia impoſſibile eſt, quæcunq. duo extrema ad inuicem contradictoria de aliquo ſingulari ſingulariter & vniuocè tenro diuiſim & mediante copula non ampliata verè affirmari & negari: ideo dicuntur ęqualiter repugnare. Secunda difficultas: vtrum inter omnia contradictoria ſit maxima diſtātia: ſic quòd omnia contradictoria maximè diſtent ad inuicem. Reſpondetur, quòd non inter omnia contradictoria eſt maxima diſtantia, ſed dico quòd inter contradictoria eſt tanta diſtantia quantum eſt extremum poſitiuum. Vnde ſi extremum poſitiuum ſit ens infinitum talis di-

Sco l4. d.1.q.1. in ſol. ſecunda rationis Th.

Dubit.

G ſtantia erit infinita, ſed ſi extremum poſitiuum ſit finitum, talis diſtantia erit finita. Vnde eſt aduertendum quod duplex eſt diſtantia.ſ. poſitiua & negatiua. Poſitiua eſt tanta, quantum eſt medium inter duo extrema, ſicut diſtantia inter duos parietes. Sed diſtantia negatiua eſt, cuius alterum extremum eſt negatiuum: & iſta eſt tanta quantum eſt extremum poſitiuum: nam menſuratur talis diſtantia & cognoſcitur & accipitur ſecundum extremum poſitiuum perfectius.

Scot. ut ſupra.

DVBITATVR tertio, circa prędicamenta: in quo prædicamento ſunt iſti termini Picardus Picardia. Burgundus, Burgundia, Gallus Gallia, Francus Francia. Pro ſolutione ſupponitur, quod quattuor ſunt modi concretorum. Primus eſt: quando concre-

H tum al quid ſignificat de ſignificato minus principali ſeu materiali, pro eodem ſupponit pro quo non ſupponit abſtractum, neque illud ſignificat, vt album albedo, iuſtum iuſtitia: & iſtiuſmodi multæ ſunt ſpecies. Prima, quando concretum ſupponit pro ſubiecto, & abſtractum pro forma realiter in ſubiecto inhærente, vel econtra. Exemplum primi: vt iuſtum iuſtitia: iuſtum ſupponit pro ſubiecto & iuſtitia pro forma realiter inhærente illi ſubiecto. Exemplum ſecundi: ut ignis igneus: ignis ſupponit pro ſubiecto, & igneus ſupponit propriè pro calore: calor enim eſt igneus, ſed non eſt ignis. Secunda ſpecies eſt: quando concretum accipitur vel ſupponit

Iſti termini Frācus Frācia Picardus, Picardia, &c. in quo prædicamēto ſunt.

A pro compoſito, & abſtractum pro parte eſſentiali illius compoſiti, vel econtra. Exemplum primi: vt animatum anima: animatum enim ſupponit pro toto compoſito, & anima pro parte eius. Exemplum ſecundi, vt homo humanus, homo eſt abſtractum ſupponens pro toto compoſito, & humanus concretum ſupponens propriè pro anima: iſta propriè debet concedi, anima eſt humana, & non homo, quandoq; etiam humanus ſupponit pro effectu hominis, vt homo opus eſt humanum. Vnde humanus vno modo idē eſt, quod pars eſſentialis hominis, & ſic iſta conceditur, anima eſt humana. Alio modo idem eſt quod res producta ab homine, & ſic conceditur iſta, hoc opus eſt hu-

B manum, ideſt res producta ab homine. Tertia ſpecies eſt, quādo concretum ſupponit pro locato, vbi abſtractum ſupponit pro loco, vt Picardus pro locato ſupponit, Picardia pro loco, conceditur enim Ioannes eſt Picardus & non Picardia. Alius modu, ponitur ab aliquibus: quando abſtractum ex impoſitione, vel vſu loquentium includit aliquod ſyncategorema, quod non includit concretum, vt humanitas includit iſtud ſyncategorema per ſe, vel neceſſario: ideo quando dicitur humanitas currit, ideſt per ſe, vel neceſſariò currit. Alius modus eſt, quando abſtractum non poteſt ſupponere niſi pro multitudine vel pro pluribus ſimul ſumptis, & concretum illius abſtracti natum eſt ſupponere pro vno illius multitudinis; vt ſunt plebs, plebeus, populus, popularis: populus ſupponit pro multitudine. & popularis pro vno illius multitudinis. Vnde aduertes, quòd iſti termini grex, plebs, populus, poſſunt capi pro multitudine & hoc dupliciter. Vno modo pro multitudine conſtituta ex vnitatibus accidentalibus continuorum diuiſorum ad inuicem, & ſic ſunt in prædicamento quantitatis, ſicut numerus. Alio modo pro multitudine conſtituta ex proprijs vnitatibus illarum rerum, & ſic non ſunt in prædicamento. Alio modo poſſunt capi, vt important reſpectum ad ducem vel eorum ſuperiorem, & ſic ſunt in prædicamento, ad aliquid, & iſti termini, Magiſter, Baccalaureus, Doctor, & ſic de alijs, poſſunt capi dupliciter. Vno modo vt

Sco. lib. 3. diſ. 5. q. 1.

C *Iſti termini grex populus. etc quo modo capiantur.*

D important reſpectum quaſi ſuppoſitionis, & ſic ſunt in prędicamento Ad aliquid. Alio modo accipiuntur, vt important qualitatē acquiſitam, & ſic ſunt in prædicamento Qualitatis. Sed iſti termini, Picardus, Germanus, & alij termini concretorum, ponuntur in eodem prædicamento, ſicut & ſua abſtracta. Vnde Picardia importat Locum, vel Vbi: ideo eſt in prædicamento Vbi: & ſic Picardus Germanus erunt in prędicamento. Vbi Poſſunt tamen accipi quandoque vt dicunt ordinem partis terræ ad totam terram, & ſic ſignificant poſitionem. Sed quæreret aliquis, in quo prædicamento ponuntur verba, & participia. Reſpondetur, quod verba, & participia, ſunt in diuerſis prædicamentis ſecundum quòd diuerſa ſignificant de ſignificato principali: vnde ſi verbum

Dubitatio.

importet

Digitized by Google

E importet qualitatem: vt amo, volo, intelligo, ſunt in prædicamento Qualitatis. Si actionem, ſunt in prædicamento Actionis. Vnde aduerte, quod iſta verba imperſonaliter ſumpta ſcilicet intereſt, refert, & eſt, vt important pertinentiam, ſunt in prædicamento Ad aliquid. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit

CONCLVSIO reſponſalis: Poſt prædicamenta, & eorum acceptiones ſunt ſufficienter aſſignata à philoſopho; vt patet

Art. 3. in quæſtione. Ad rationes. Ad primam patet ſolutio, & etiam quomodo albedo opponitur nigredini, quæ eſt. Ad ſecundam patet ſolutio: quia quilibet locus ſurſum, & locus deorſum, opponuntur ad inuicem. Ad tertiam

F viſum eſt etiam quod licet relatiua pro per ſe ſignificatis, ſint ſimul natura, tamen cum hoc ſtat, quod opponuntur relatiuè; quia non poſſunt verificari de aliquo ſimul & reſpectu eiuſdem. Et etiam patet, quomodo pater pro denominato eſt cõſeruatiuus filij: ſed nõ pro ſignificato formali, Ad quartam dicitur, quod habitus opponitur ſuæ priuationi: vt viſus cæcitati, quæ non eſt, niſi negatio talis habitus in ſubiecto apto nato. Et quando dicitur vel viſus Petri opponitur cæcitati Ioannis, vel alicui alteri; Reſpondetur, quod viſus Petri opponitur priuatiuè omni cæcitati; quia omnis cæcitas vel ſibi ſimilis, in ſpecie nata eſt fieri circa idem ſubiectum, neque oportet priuationem eſſe aliquid ad hoc quod opponatur habitui: quia non opponuntur oppoſitione reali, ſed rationis. Ad quintam patet ſolutio. Et dicitur vltra, quod iſtæ duæ propoſitiones, chymera eſt ens, chymera eſt non ens, ſunt contradictoriæ quantum ad extrema, ſed non quantum ad modum enunciandi.

ARI-

A ARISTOTELIS C

STAGYRITAE

SVMMI PERIPATETICI

Liber Περὶ Ἑρμηνείας, hoc eſt de Interpretatione,

Quem apud Latinos inoleuit vſus, partiri in duos.

PRimum oportet conſtituere, quid ſit Nomen, quid Verbum: deinde quid eſt negatio & affirmatio & enunciatio & oratio. Sunt
B *igitur, ea quæ ſunt in voce, earum quæ ſunt in anima paſſionum notæ: & ea quæ ſcribuntur, eorum quæ ſunt in voce. Et quemadmodum nec litteræ omnibus ſunt eædem, ſic nec eædem voces &c.*

Diuiſio libri. ISTE eſt liber Peri hermenias Ariſtot. qui diuiditur in duos libros partiales. In primo determinatur de Enunciatione. Et diuiditur in procemium & tractatum. Procemium diuiditur in tres partes. In prima oſtendit, de quibus determinandum eſt in hoc libro, & ea enumerat: dicens, quòd oportet primo conſtituere quid ſit Nomen, & quid Verbum: poſtea quid affirmatio, & quid negatio. ſ. oratio affirmatiua & oratio negatiua, & quid enunciatio, & quid oratio. In ſecunda parte ibi. Sunt igitur ea quæ ſunt in voce: intendit docere ordinationem eorum, quæ ſignificant & ſignificantur, dicens,
quòd ea quæ ſunt in voce, ſunt D
earum quæ ſunt in anima paſſionum notę, & quæ ſcribuntur, ſunt notæ eorũ quæ ſunt in voce. Eſt autem conuenientia inter voces & ſcripturas: quia ſicut litteræ nõ ſunt eædem apud omnes: ſic nec voces ſunt eædẽ apud omnes. Eſt autem conuenientia inter paſſiones animæ, & res ad extra: quia ſicut res ad extra, ſunt eędem apud omnes: ita paſſiones animæ ſeu cõceptus, qui ſunt naturales ſimilitudines rerũ, ſunt eædem apud omnes. In tertia parte ibi: Eſt autem quemadmodum in anima, &c. intendit hanc diuiſionem. Vocum quædam ſunt cõplexæ, verum vel falſum ſignificantes: vt enunciationes. Quædam verò incomplexæ, verum vel falſum non ſignificãtes, vt nomina & verba, & quæ-

admo-

E admodum in anima aliquis eſt intellectus .i. cõceptus ſimplex qui eſt ſine vero, & falſo: alius vero qui ſignificat verum aut falſum: ſic etiam in voce. ſecundam partem primæ partis declarat: quia circa compoſitionem & diuiſionem intellectus eſt veritas, & falſitas. ſecundam partem declarat: quia nomina, & verba ſine compoſitione & diuiſione ſunt ſimilia intellectui qui eſt ſine vero & falſo: quia homo vel album: ſi ſibi non addatur aliquid, non ſignificat verum aut falſum: quod probat per locum à maiori: quia licet hoc nomen Hircocervus aliquid ſignificet: tamen non ſignificat verum aut falſum, niſi ſibi addatur aliquid, puta verbum.

F *An ſcripturæ ad placitum ſignificent voces, &c.*

QVAERITVR, Vtrũ ſcripturæ ad placitum ſignificent voces: & voces paſſiones animæ: & paſſiones animæ naturaliter ſignificent res. Arguitur primo quòd non: quia ſcripturæ non ſupponunt pro vocibus, neque voces pro paſſionibus: ſed ambo ſupponunt pro rebus: ergo ſcripturę ad placitum non ſignificant voces, neq; voces conceptus animæ. Secundò ſic: Si voces ſignificarẽt paſſiones, & paſſiones ſignificarent res, ſequeretur primo quod voces non poſſent repræſentare contraria conceptibus: ſed conſequens eſt falſum, ſicut patet de his qui mentiuntur. Sequeretur ſecundo, q̃ omne ſignũ vocale aut ſcriptũ ſignificaret accidens, cũ omnis conceptus ſit accidens. Sequeretur tertio, quòd omnes propoſitiones eſſent falſæ, in quibus enunciatur aliquis actus realis de ſubiecto, ſicut hic: Socrates currit: quia talis actus nõ poteſt ineſſe conceptui, quem ſignificat ſubiectum. Tertiò ſic: Conceptus non intelligitur: ergo non ſignificatur: tenet cõſequẽtia: quia ſignificare eſt intellectum de re conſtituere. Antecedens patet: quia tales conceptus non ſentiunt: ergo non intelliguntur. Quartò ſic: Scripturæ, & voces ſunt eædem apud omnes: ergo ſcripturæ ſignificant naturaliter. Antecedens patet, quia ſcripturæ, & voces ſunt res: ſed res ſunt eædem apud omnes, vt vult philoſophus in textu. Quintò ſic: Impoſſibile eſt idem accidens numero eſſe in diuerſis ſubiectis: ſed conceptus eſt accidens: ergo impoſſibile H eſt conceptus animæ eſſe idem apud omnes; & per conſequens male dicit philoſophus in textu, quòd conceptus ſunt idem apud omnes. In oppoſitum arguitur auctoritate philoſophi in text. In quæſtione ſicut in ceteris erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd aliqua vox dr̃ ſignificatiua dupliciter. Vno modo largè: quia ipſa repræſentat, vel nata eſt repræſentare aliquid potentiæ cognitiuæ, ſiue illud aliquid ſit ip ſamet vox, ſiue aliquid aliud: & ſic omnis vox mundi diceretur ſignificatiua. Alio modo vox dicitur ſignificatiua ſtrictè: quia ipſa repræſentat, vel nata eſt repræſentare potentiæ cognitiuæ ex ſignificatione vel ĩpoſitione quã actu habet, aliq̃d vel aliqua *Vox ſignificatiua acceptiones.*

A vel aliqualiter, aliud vel alia à ſe, a ſibi ſimili, & a ſuo prolatore, niſi alterum illorũ fuerit impoſita ad ſignificandum eã vitaliter immutando; & iſto modo vox dr̃ ſignificatiua. Dr̃ notanter aliquid, propter terminos categorematicos numeri ſingularis non collectiuos: vt hõ. Dr̃ notanter aliqua, propter terminos collectiuos, & etiam ꝑꝑ terminos æquiuocus, qui ſignificãt plura. Dr̃ notanter aliqualiter, ꝑꝑ ſyncategoremata quæ non ſignificant aliquid, ſed ſolũ aliqualiter. Ex quo ſequitur ꝙ multæ ſunt voces ſignificatiuæ q̃ nihil ſignificant: vt ſunt ſyncategoremata vt omnis, nullus, quidam. Dicitur notanter aliud à ſe; quia omnis vox ſignificat ſe naturaliter cõiter. Dicitur etiã aliud à ſuo prolatore: quia om-
B nis vox dicitur quodammodo repræſentare ſuum prolatorem, ſi talis prolator prius fuerit cognitus. Dicitur notanter niſi impoſita fuerit ad ſignificandũ alterum illorum: quia iſta vox Petrus poteſt repræſentare Petrum, qui erit prolator eius; & ad placitum: quia fuit impoſita ad ſignificandum talem prolatorem: & proportionabiliter dicatur de voce nõ ſignificatiua. Vnde vox non ſignificatiua eſt illa, quæ nec repræſentat nec nata eſt repræſentare aliquid vel aliqualiter, aliud à ſe, & à ſibi ſimili & à ſuo prolatore, nec alterum illorum ſignificat ex impoſitione. Aduerte vltra, quòd vox dicitur ſignificatiua dupliciter. Vno mõ naturaliter: alio modo ad placitum. Vnde vox ſignificatiua naturaliter eſt illa q̃ quicquid vni repræſentat hoc

cuilibet altera nata eſt repræſentare, dato etiam ꝙ circa ipſam non fuiſſet facta impoſitio. C
Ex quo ſequitur, quòd ſi iſta vox homo, per totum mũdum ſignificet hominem, adhuc nõ ſignificaret naturaliter: quia ſi circa illum terminum non fuiſſet facta impoſitio, non ſignificaret hominem per totum mundum. Sed vox ſignificatiua ad placitum, eſt illa, q̃ ſignificat vel nata eſt ſignãre ex impoſitiõe quã actu habet illud, quod primus inſtituens per eam aut aliam ſibi ſimilem vel conſimilem voluit ſignificari.

SECVNDO ſciendum, ꝙ vt ex ſupradictis patet, termin⁹ dr̃ ſignificare dupliciter. Vno modo ad placitũ: alio modo naturaliter: & vtroq; iſtorum modorum terminus dr̃ adhuc dupliciter ſignificare: nã terminus dr̃ ſignificare ad placitum dupliciter. ſ. vltimate & nõ vltimatè. D
Vnde terminus vocalis dr̃ ſignificare ad placitum non vltimate terminũ ſcriptũ ſibi ſynonymũ: vt iſta vox hõ ſignãt ad placitum nõ vltimate illud ſcriptũ homo. Dñt etiam aliqui de termino vocali & ſcripto, ꝙ ſignificant ad placitum non vltimate conceptum vltimatũ, mediante quo ſignificat rem ad extra: & hoc eſt capere multum largè ſignãre Sed terminus vocalis & ſcriptus dicũtur ſignãre ad placitum vltimate rẽ aſt extra, ad quã talis termin⁹ imponitur ad ſignificandum. Similiter termin⁹ dr̃ ſignãre dupliciter, naturaliter. ſ naturaliter cõiter, & naturaliter ꝓpriè Vnde q̃libet terminus immo ẽt q̃libet res ſignãt ſe naturaliter cõiter. Sed termi- *Sc. li. 2. d 27. in ſo 2. ar. ante op poſ. ad q. primam.*

nus

E nus dicitur ſignificare naturaliter propriè, illud quod repręſentat formaliter ſeipſo, & non mediante alio: & ſic ſignificare naturaliter propriè præciſè conuenit notitijs vel conceptibus ipſius animæ; quia nihil aliud repręſentat ſuum ſignificatum nō mediante alio. Ex iſtis patet, ꝙ duplex eſt ſignificatū. ſ. vltimatum, & non vltimatum. Vltimatum eſt illud, quod ſignificat terminus ad placitum vltimatè; vel naturaliter propriè: ſed ſignificatum non vltimatum eſt ipſemet terminus vel ſibi ſimilis in voce, vel in ſcripto, vel æquiualens in mente. Ex quo ſequitur, ꝙ iſte terminus (Ens) ſignificat ſe conceptu vltimato & cōceptu nō vltimato: nam ille terminus (Ens) cōceptu generaliſſi-
F mo, ſignificat omne exiſtens ad placitum vltimatè: & cum ille terminus ens ſit quoddam exiſtens, ſignificat ſeipſum ad placitū vltimatè. Similiter ille terminus (Ens) vno alio conceptu ſpeciali ſignificat ſe præciſè. & alios terminos ſibi ſimiles naturaliter communiter, ſicut quælibet res mundi ſignificat ſe naturaliter communiter mediāte vno cōceptu, qui eſt ſimilitudo naturalis ſui ipſius. Ex quo patet, ꝙ iſti termino (Ens) correſpondet duplex conceptus. ſ. vltimatus, quo mediante ad placitum ſignificat omne exiſtens & non vltimatus mediante quo ſignificat ſe, & terminos ſibi ſimiles, naturaliter communiter; & ſimiliter eſt dicendum de quolibet alio termino ſignificatiuo ad placitum. Ex quo patet, ꝙ vltimatum & non vltimatum nō opponuntur contradictoriè, ſed magis relatiuè.

G TERTIO ſciendum, quòd ſignificare nō eſt aliud quàm potētiæ cognitiuę aliquid vel aliqua vel aliqualiter principaliter vel inſtrumentaliter repræſentare: vel eſſe formaliter cognitionē rei, vel modum cogноſcendi rē. *Sc li. d. 9.* Et dicitur notanter, vel eſſe formaliter cognitionem rei; propter conceptus vltimatos, qui ſignificant naturaliter res & ſunt formaliter cognitiones rerum. Vnde ſignificare eſt duplex. ſ. ſignificare naturaliter, & ad placitum. Vnde ſignificare naturaliter eſt ſuum ſignificatū ſignificare ex natura propria, vel ex naturali conditione ſuæ naturæ: & iſtud eſt duplex vt viſum eſt ſupra. Sed ſignificare ad placitum, eſt repræſentare ſuum ſignificatum ex impoſitione vel vſu voluntario. Aduerte ꝙ ręp-
H ſentare in propoſito, non eſt aliud, quàm concurrere principaliter vel inſtrumētaliter ad formationem cōceptus. Vnde iſta vox, lapis, ſignificat lapidem: & repræſentat lapidē. i. inſtrumentalitre concurrit ad cauſandum conceptum de lapide. Et dr̄ notanter inſtrumētaliter: qa Deus & Intellectus dicuntur concurrere principaliter: ideo poſſunt dici repræſentare principaliter. Sed dubium eſt quomodo intelligitur quòd cōceptus ſunt ijdē apud omnes, & non voces neq; ſcriptura. *Dubit.* Dico, quòd hoc pōt intelligi dupliciter. Vno modo quòd aliquid vnum & idem numero ſit realiter præſens p realem exiſtentiam omnibus: & ſic nō intellexit Ariſt. Alio modo poteſt itelligi, quòd aliquid ſit idem apud omnes, hoc eſt cē

illud

A illud quod vni repræſentat, cuilibet alteri natum eſt repræſentare, & hoc modo intellexit Philoſophũs: & eſt verum. ꝙ paſſiones, id eſt conceptus animæ ſunt eædem apud omnes: hoc eſt paſſiones ſunt talis naturæ, quòd omne illud quod vni repræſentant naturaliter ꝓpriè, cuilibet alteri natæ ſunt repræſentare. Dicitur notanter naturaliter propriè: quia paſſiones, quæ ſunt naturales ſimilitudines vocum, vel ſcripturarũ. non omne illud quod vni ſignificãt naturaliter, vel ad placitum cuilibet alteri ſignificant. Ex quo ſequitur, quòd voces & ſcripturæ, non ſunt eædem apud omnes: quia ex impoſitione, quam actu habent non ſunt natæ repræſentare idem cuilibet, quod vni repræſentant.

B *An voces ſignificatiuæ ſignificẽt conceptus ad placitũ non vltimatè.* QVARTO ſciendũ, quòd circa prædicta incidit vna difficultas, vtrum voces ſignificatiuæ ſignificent conceptus ad placitũ non vltimate. Reſpondent aliqui quòd voces ſignificant ad placitum non vltimate conceptus, mediantibus, quibus tales voces ſignificant rem ad extra: vt iſte terminus, Petrus ſignificat ad placitum non vltimate illum cõceptum. i. illam notitia mediante qua iſta vox Petrus repræſentat illam rem, quæ eſt Petrus, & hoc volunt eſſe de mente Ariſt. in tex. quia dicit ꝙ voces ſunt ſignificatiuę earũ paſſionum, quæ ſunt ĩ anima, quæ paſſiones non ſunt, niſi conceptus. *Sc. li 4 d. 1. q. 4.* Vnde aduerte ꝙ vox ſignificatiua habet duplicem conceptum: vnum mediatè quo ſignificat rem ad extra: & talis conceptus non eſt, niſi notitia rei ſignificatæ, per talem vocem habet aliũ C conceptum qui eſt notitia illiuſmet vocis, & talem non ſignificat vox, ſed aliũ qui dicitur conceptus vltimatus, primus dr̃ conceptus vltimatus, alius dr̃ non vltimatus. Responde[illegible]dum Scot. quòd vox [illegible]catiua ad placitum ſignificat rem ad extra: & non conceptum, vt iſte terminus Ioannes ſignificat illam rem quæ eſt Ioannes, mediante tamen cõceptu illius rei & non ſignificat illum conceptum: quia non videtur, ꝙ terminus fuerit impoſitus ad ſignificandũ illum conceptũ. *Sc. li. 1. d. 17. in ſol. 2 a. ante oppoſitũ: q 1.* Etiam illa vox non conſtituit intellectum de illo conceptu: quia illa vox poteſt mihi repræſentare rem daro, ꝙ non cognoſcam illum conceptum. Item talis vox non vr̃ vnquam ſupponere pro illo conceptu, immo ſupponit D pro ebus, ideo ad Ari. in tex. dr̃, ꝙ illa auctoritas nolebat aliud habere, niſi ꝙ voces ſignificant res ad extra mediantibus conceptibus, & ſi primi velint taliter intelligere, puta, voces ſignificãt conceptus, id eſt, ſignificant res mediantibus conceptibus. bene dicunt. Vnde eſt aduertendum, ꝙ voces & ſcripturæ ſubordinãtur conceptibus. i. nõ ſignificãt rem, niſi mediantibus conceptibus, vt iſte terminus lapis nunquam ſignificaret lapidem, niſi quis habeat conceptum de lapide. Similiter ille terminus ſcriptus lapis, numquam ſignificaret lapidem, niſi haberem notitiam de lapide. Sunt. n. ſigna ſecundum Sco. ſubordinata in ſignificando: & hoc volebat habere Ariſt. *Sco. vbi ſupra.* Dicunt etiam aliqui ꝙ ſcripturæ ſubordinantuꝛ vo-

E cibus. i.nō ſignificant ſua ſigni-
ficata, niſi mediātibus vocibus:
ſed hoc eſt falſum. Nam dato,
quòd nūquā eſſet vox, nihilomi
nus ſcripturæ repræſentarēt ſua
ſig[illegible]cata mediantibus conce-
ptibus, & hoc maximè, ſi cogno
ſcantur ſignificationes illarum
ſcripturarum: & hæc de primo
art. quantum ad ſecundum,

Art. 2. DVBITATVR primo, v-
trum enunciatio ſit ſubiectum
attributionis huius ſcientiæ. Et
An enunciatio ſit ſubiectū lib. Perihermen. videtur quòd non, quia cuiuſli-
bet ſcientiæ ſubiectum, debet
eſſe quid complexum: ſed enun
ciatio nō eſt huiuſmodi; igitur,
Secundo ſic: de ſubiecto ſcien-
tiæ debet præſupponi quid eſt,
& quia eſt in illa ſcientia, cuius
eſt ſubiectum, ſed de enunciatio
ne non præſupponitur quid eſt
in hac ſcientia: igitur non eſt
F ſubiectum in hac ſcientia. Item
ſubiectum cuiuslibet ſcientiæ
debet verificari de principaliter
conſideratis in illa ſcientia, ſed
enunciatio non eſt huiuſmodi:
igitur. Non enim verificatur de
nomine & verbo: cum iſtæ non
ſint veræ, verbum eſt enuncia-
tio, nomen eſt enunciatio Item
interpretatio eſt ſubiectum hu
ius ſcientiæ: nam iſti libri dicun
tur libri Peri hermenias. i. de in
terpretatione. Pro ſolutione ſup
ponitur, quòd interpretatio ca
pitur multipliciter. Vno mo-
do impropriè, & largè pro deri-
uatione dictionis, ab alia dictio
ne, vel oratione conueniente ſe
cum in litera vel ſyllaba: & iſto
modo dr̄ ꝙ lapis interp̄tať qua-
ſi lædens pedes, & iſta pōt eſſe
multiplex. ſ. lr̄alis, ſyllabalis, &
dictionalis: vt viſum eſt in Sum
mulis in quinto tracta. Alio mō

capitur pro oratione conuerti- G
biliter, & ſynonyme exprimēte
quid qualitatis, & qūo per termi
nū ſignificatur, & de iſta etiā vi
ſum eſt in Sūmulis. Et iſtis duo
bus modis non capitur hic in-
terpretatio, cum dr̄, ꝙ iſti libri
ſunt de Interpretatione. Alio
modo capitur interpretatio, vt
conuertitur cum enunciatione;
& iſto modo capit̄ hic. Pro quo
eſt aduertendum, quod enuncia
tio capitur dupliciter. Vno mō
primæ intentionaliter. ſ. ꝓ ořo-
ne compoſita ex ſubiecto, prædi
cato, & copula: & ſic nō eſt ſub-
iectū, cū talis ſit quid cōplexū.
Secundo mō capitur ſecundę in
tentionaliter vt importat ſecun
dā intētionē attributā propōni
mētali, vocali, vel ſcripta: & ſic
eſt quid incōplexū, & eſt ſubie
ctum huius ſcientiæ. Et ſi quis H
dicat, enūciatio eſt hic ſubiectū *Scot. 6.*
cuius nomen & verbū ſunt par- *met. q.*
tes: ſed nomen & verbum non *3. Et li.*
ſunt partes illius ſecundæ inten *1. d. 3. q.*
tionis, ſed ſunt partes enūciatio *4. parū*
nis captæ primæ intētionaliter: *poſt pri*
igr̄. Reſp. ꝙ non oportet ꝙ no *cipium*
men & verbū ſint partes enūcia *2. art.*
tionis, vt eſt ſubiectū huius ſcię
niſi hoc eſſet in actu ſigñato, di
cendo enūciatio cōponitur ex
noīe & verbo, ſed bene oportet,
ꝙ nomen & verbum ſint partes
enunciationis captæ primæ in-
tentionaliter. Ad rationes; Ad
primam patet ſolutio. Ad ſecū-
dam dr̄, quòd de ſubiecto ſcien-
tiæ debet præſupponi quid eſt,
& quia eſt in proceſſu demon-
ſtratiuo categorico: ſed non in
proceſſu hypothetico vel inqui
ſitiuo. Ad aliam dicitur. ꝙ non *Sc. li. 4.*
oportet ſubiectum alicuius ſciē *diſt. 8.*
tiæ verificari de omnibus conſi *q. 1.*
deratis

A deratis in illa ſcientia ſaltem in recto: ſed ſufficit quòd alia habeant attributionem ad ipſum tanquam ad principaliter conſideratum in illa ſcẽtia. Ad quartam patet ſolutio.

An veritas vel falſitas cõſiſtat ĩ ſola cõpoſitione, vel diuiſione intellectus.

DVBITATVR ſecundo, vtrum in ſola compoſitione vel diuiſione intellectus ſit veritas, vel falſitas. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd philoſophus per compoſitionem non intellexit aliud, quàm propoſitionẽ mentalem affirmatiuam: & per diuiſionem intellexit propoſitionem mentalem negatiuam: ita quòd eſt ſenſus: in ſola compoſitione vel diuiſione intellectus eſt veritas, vel falſitas .i. in ſola propoſitione mentali eſt veritas vel falſitas tanquam in ſuo fundamento, quæ, ſupple, propoſitio dicitur vera vel falſa. B Vnde veritas propoſitionis non eſt niſi cõformitas propoſitionis mẽtalis ad eius ſignificatum, ſic videlicet quòd quando eſt ita in re ſicut per propoſitionem mentalem ſignificatur ſignificatione totali: tunc propoſitio mentalis eſt vera. Sed falſitas propoſitionis eſt difformitas propoſitionis mentalis ad eius ſignificatum: ita quòd quando non eſt ita in re ſicut per propoſitionem mentalem ſignificatur ſignificatione totali: tunc propoſitio mentalis ſic ſignificans eſt falſa. Et ſi quis dicat propoſitio vocalis, & ſcripta dicuntur veræ, & falſæ, ſicut propoſitio mentalis: ergo in ipſis eſt veritas, vel falſitas ſicut in mentali, & per conſequens non in ſola propoſitione mentali. Reſpondetur, ꝙ propõ vocalis non dicit̃ vera, neq; falſa denoĩatione intrinſeca; ſic ꝙ veritas vel falſitas ſint in ipſa: ſed ſolũ denoĩatione extrinſeca, ſic videlicet ꝙ ſubordinatur propoſitioni mẽtali veræ vel falſæ: C Et ſi quis dicat propoſitio vocalis nunquam ſubordinatur propoſitioni mentali: quia vel eſſet, quã do ſubiectum profertur vel prædicatum vel copula: ſed nullum illorum eſt dicendum: quia quã do ſubiectum profertur, intellectus non format adhuc mentalem, ſed ſolum in vltimo inſtanti ſuæ prolationis, & tunc nõ eſt plus propoſitio vocalis. Reſpondetur, ſicut aliàs viſũ eſt. ſ. ꝙ nulla propoſitio vocalis de rigore ſermonis eſt vera vel falſa, ſed ſolũ de cõi vſu & inſtitutione logicorũ accipientiũ ipſum, ac ſi omnes partes eius eſſent ſimul: ſic etiam de rigore ſermonis nulla propoſitio vocalis ſubordinatur propoſitioni mentali, ſed ſolum de cõmuni vſu, & ĩſtitutione logicorũ vtentium ea, ac ſi omnes partes ſimul eſſẽt. D Ex quo ſequitur, quòd ſi nulla propoſitio mẽtalis eſſet, nulla vocalis eſſet vera neq; falſa: quia ſi nulla mentalis eſſet, nulla vocalis ſignificaret: ergo nõ ſignificaret, neque verè, neque falſè. Ex quo ſequitur, quòd ſi propoſitio vocalis ſignificet verum vel falſum, hoc ſolum eſt mediante mentali cui ſubordinatur.

cot. 6. neta.. h. q. 3. ꝯ lt. 1. 3. q. ar. 2.

An veritas vel falſitas diſtinguetur à propoſitione morali.

DVBITATVR tertio, vtrum veritas & falſitas ſint res diſtinctæ à propoſitione mentali, & videtur quòd non: quia tunc ſequeretur ꝙ per motum digiti mei poſſem ĩmutare intellectũ Angeli: & muſca volãdo immutaret intellectus Angelorũ: poſito, quòd in mente Angeli ſit illa propoſitio antequam mo-

E ueam digitum digitus non mo-
uetur. Quo facto ſi moueam
digitum, immutabitur talis pro
poſitio de veritate in falſitatem:
& hoc non eſt niſi per motum
digiti. Secundò ſic; ſequeretur
quod aliqua res alia à Deo poſ-
ſet eſſe,quā Deus nō poſſet etea
re:nam iſta propoſitio poteſt eſ
ſe falſa, Deus creat aliquid de no
uo, aut ergo: falſitas eius crea-
tur à Deo aut non. Si non habe-
tur intentū,quòd aliquid à Deo
poteſt eſſe,quòd Deus nō poteſt
creare:ſi ſic: tunc arguitur ſic:
hæc falſitas fit à Deo: & hæc
falſitas eſt aliquid: ergo aliquid
aliud à Deo fit de nouo, quòd
Deus non poteſt creare. Simili-
ter diceretur de illa, Deus nihil
creat, quæ poteſt eſſe vera: quo
facto quæritur, vtrum veritas il-
F la creatur à Deo vel non,& quo
cunq; modo dicatur, ſemper ha
betur ꝙ eſt aliqua entitas,quam
Deus de nouo nō poteſt creare.
Sed non obſtantibus iſtis ratio-
nibus aliter dicit,quod veritas&
falſitas ſunt accidentia reſpecti-
ua,quæ ſunt in propoſitione mē
tali tanquam in fundamento, &
in intellectu tanquam in ſubie-
cto,& ab ipſa propoſitione mēta
li realiter diſtincta: quia vnum
poteſt eſſe alio non exiſtente:vt
veritas poteſt deſinere eſſe, pro
poſitione mentali remanēte. Et
ad rationes:Ad primam dicitur:
quòd non eſt inconueniens per
motum digiti mutare ītellectū
Angelorum quātum ad aliquid
reſpectiuum:immo hoc videtur
eſſe de mente Ariſt. cum dicit.
ab eo ꝙ res eſt vel non eſt, dicit
oratio vera vel falſa:ergo ſecun-
dū mutationē rei mutabitur ꝓ-
poſitio de veritate in falſitatem
vel econtra: & hoc vī velle in G
textu,cum dicit: in ſola cōpoſi-
tione vel diuiſione intellectus ē
veritas vel falſitas. Nam ſi veri-
tas eſſet ipſa propoſitio menta-
lis,idem eſſet dicere in ſola com
poſitione eſt compoſitio. Ad ſe
cundam dicitur quod Deo nihil
creante vel producente, nulla
eſſet propoſitio de nouo: Nam
impoſſibile eſt, quòd aliquis
cauſet aliquam propoſitionem
ſiue mentalem vocalem,vel ſcri
ptam,niſi deus concurrat:& per
conſequēs, ſi Deus nihil crearet
vel produceret, nulla eſſet pro-
poſitio creata: & per cōſequens
nulla propoſitio eſſet vera vel
falſa. Et hæc de ſecundo artic.
Quantum ad tertium ſit
CONCLVSIO reſponſa- Art.
lis ad quæſitū. Scripturæ & vo-
ces ſignificant conceptus ad pla H
citum non vltimatè, capiendo
ſignificare largè vt facit iſtum
ſenſum,quod voces & ſcripturæ
ſignificant res mediantibus con
ceptibus: & hoc ſatis viſum eſt
in quæſtione. Et per hoc patet
quid ſit dicendum ad omnes ra
tiones.

Nomen ergo eſt vox ſignifi-catiua ſecundum placitum ſine tempore,cuius nulla pars eſt ſignificatiua ſeparata.

ISTA eſt pars executiua hu-
ius libri, quæ diuiditur in duos
tractatus partiales. In primo de-
terminat de partibus integrali-
bus enunciationis & de genere
eius. Et diuiditur in tria capitu-
la. In primo determinat de no-
mine dicens: Nomen eſt vox ſi
gnificatiua ad placitum ſine tē-
pore

A pore, cuius nulla pars eſt ſigni
ficatiua ſeparata. Cuius diffini-
tionis partes declarat. Et primò
vltimam; partes nominis com-
poſiti quæ magis videntur ali-
quid ſignificare nihil ſignificãt:
vt in hoc nomine æquiferus, fe-
rus nihil ſignificat: igitur à ma-
iori neq; partes nominis ſimpli
cis. Dicit tamen, quòd partes no
minis ſimplicis nullo modo ſũt
ſignificatiuæ: ſed partes nomi-
nis compoſiti apparent aliquid
ſignificare. Conſequenter pro-
bat, quòd nomen ſignificet ad
placitum. eo quòd non ſignifi-
cat naturaliter, quod patet: quia
nomen non ſignificat niſi quan
do fit nota, idest, quando volun
tarie imponitur ad ſignifican-
dum. Secundo modo, quia illi-
terati ſoni, vt ſoni ferarum non
B ſunt nomina, eo quòd ſignifi-
cant naturaliter. Deinde exclu-
dit aliqua à diffinitione nominis
inquirens aliquas particulas ad-
dendas. Et primo excludit no-
men infinitum; dicens quòd
non homo, non eſt nomen. Se-
cundo excludit nomina obli-
qua: dicens, quòd Catonis Cato-
ni non ſunt nomina, ſed caſus
nominum. Et dicit quod obli-
qui conueniunt cum rectis &
differunt. Conueniunt enim in
ſignificato: nam ſignificatum
eſt idem in illis. Sed differunt,
quia ſi nomini obliquo addatur
eſt, fuit, vel erit: vt dicendo Ca-
tonis eſt, fuit, vel erit, non ſigni-
ficat verum vel falſum. Ex iſto
elicitur iſta auctoritas: quòd ve
rum & falſum præſupponunt
congruum. Et per iſtas duas
partes excluſas innuit alias duas
partes addendas, ſcilicet finita
& recta.

Verbum autem eſt quod con C
ſignificat tempus cuius pars
nihil extra ſignificat.

ISTVD eſt ſecundum capi-
tulum huius tractat. in quo de-
terminat de verbo dicens, quòd
verbum eſt, quod conſignificat
tempus cuius pars extra nihil ſi-
gnificat, & eſt ſemper eorum
quæ de altero dicuntur nota. Pri
mam partem declarat: quia
curſus quod eſt nomen, & cur-
rit quod eſt verbum, differũt in
hoc: quia currit conſignificat
tempus præſens: curſus vero
nullum tempus conſignificat,
quare non erit verbum, ſed no-
men. Vltimam partem declarat:
quia verbũ eſt nota eorum quæ
prædicantur de ſubiecto. i. ver-
bum eſt nota vnionis, ſeu com-
poſitionis prædicati cum ſubie-
cto. Deinde excludit à diffini- D
tione verbi verbum infinitum,
& verbum obliquum: dicens quòd
non currit, non laborat: licet cõ
ſignificent tempus, & ſint nota
eorum quæ de altero dicuntur,
non tamen ſunt verba, ſed poſ-
ſunt dici verba infinita: ſimili-
ter curret currebat, non ſunt ver
be, ſed ſunt caſus verbi, & poſ-
ſunt dici verba obliqua. Ex iſta
duplici excluſione innuit iſtas
duas particulas, finita & recta eſ
ſe addendas prædictæ diffinitio-
ni verbi. Conſequenter remo-
uet vnum dubium: ex quo enim
dictum eſt quod verbum eſt no
ta eorum quæ de altero dicun-
tur: poſſet aliquis credere quòd
verbum ſecundum ſe, ideſt, per
ſe & extra propoſitionem non
eſſet nota, nec vox ſignificati-
ua: ideo remouet hoc dubium,
dicens, quòd verba ſecundũ ſe

Digitized by Google

E dicta ſunt nomina, ideſt, ſimilia nominibus: quia ſicut nomina per ſe ſumpta non conſtituunt orationem, niſi ipſis aliquid addatur; ita etiam verba ſecũdum ſe ſumpta non faciunt orationẽ, niſi aliquid ipſis addatur. Quod probat: quia ſi hoc verbum eſt, purè dixeris, ideſt, ſolitarie acceperis: ipſum quidem nihil eſt, ideſt, non ſignificat aliquid affirmatiuè vel negatiuè, neq; verè, neq; falsè: quia connotat quandã compoſitionẽ quam ſine extremis non cõtingit intelligere.

An diffinitiones nominis & verbi ſint aſſignatæ ſufficienter.

QVAERITVR Vtrum diffinitiones nominis & verbi ſint in textu ſufficienter aſſignatæ. Et arguitur primo contra diffinitionem nominis: quia multa F ſunt nomina mẽtalia & ſcripta, & tamẽ nullum eorum eſt vox; igitur. Item omnis vox ſignificatiua aliquid ſignificat: ſed multa ſunt nomina, quæ nihil ſignificant, vt nomina ſcripta in libris clauſis; etiam iſta nomina, vacuum Antichriſtus chimera, etiam illa vox nihil, non ſignificat, & tamen omnia iſta ſunt nomina igitur. Arguitur ſecundo ſic, non omne nomen ſignificat ad placitum, igitur diffinitio non eſt bona. Antecedẽs patet primo, quia gemitus infirmorum eſt nomen, & tñ non ſignificat ad placitum, ſed naturaliter. Itẽ ſi oẽ nomẽ ſigñaret ad placitũ, ſequeretur ꝙ nullus poſſet redargui: q̃a ſp poſſet aliter accipere terminos. Itẽ ſequeretur q̃d hæc propoſitio poſſet eſſe vera, Deus eſt diabolus: quia quilibet terminus eius, & ipſa poſſet inſtitui ad ſignificandum. Arguitur G tertiò ſic: Alicuius nominis aliqua pars eſt ſignificatiua: ergo diffinitio eſt inſufficiens. Añs patet primo, q̃a cuiuslibet orõnis aliqua pars eſt ſigñatiua, ſed q̃libet orõ eſt nomẽ: cũ q̃libet poſſet eſſe ſubiectũ enunciationis, igr̃: patet ẽt de iſto nõie dñs, cuius partes ſeparate aliquid ſignificant: immo q̃libet pars noĩs ſignificat ſeipſam. Arguitur quartò ſic: Diffinitio nominis nõ conuenit omnibus nõĩbus, & cõuenit aliquibus, q̃ nõ ſunt nõĩa: igr̃ eſt inſufficiens. Prima pars patet: quia non conuenit iſtis nominibus, menſis, dies, annus, cũ non ſignificent ſine tẽpore. Secunda pars patet: quia conuenit pronoĩbus, nõĩbus infinitis, obliqs, ſyncategorematibus, cũ ſint voces ſignificatiuæ ad placitũ, quorũ partes nihil ſignificant. Ar- H guitur quinto ſic contra diffinitionẽ verbi: Aliquod verbum non eſt nota eorum, q̃ de altero dñr: ergo in diffinitione verbi male ponitur, & eſt ſemper nota eorũ, q̃ de altero dicuntur. Añs patet primo: quia verba adiectiua dicuntur de aliquo, vt patet dicendo: Socrates currit: ergo nõ ſunt notæ eorũ, quę de altero dñr: q̃a aliàs idem eſſet nota ſuipſius. Item aliquod verbũ eſt ſubiectũ enunciationis: vt patet dicendo, legere eſt bonum: ergo non eſt nota ꝑdicationis. Item quia hoc verbũ eſt, per ſe ſumptũ, nihil ſignificat: ergo per ſe ſumptũ nõ eſt verbũ. In oppoſitũ arguitur auctoritate philoſophi in textu ponẽtis tales diffinitiones eſſe bonas. In q̃õne ſicut in cęteris erũt tres art. Quantum ad primum,

Digitized by Google

A *Art. 1.* PRIMO ſciendum, quod pro declaratione diffinitionis nōis ſupponitur, quod nomē duplici ter accipitur. Vno modo ſecundæ intentionaliter, & tūc importat quandam ſecundam intentionem, attributam per intellectū nomini mentali, vocali, vel ſcripto, tñ hic propriè accipitur pro ut attribuitur nomini vocali, cum nomen vocale ſit magis aptū ad diſputationes. Alio modo capitur pro denominato ſeu primæ intentionaliter. Et ſic nō eſt aliud, quam nomen mentale, vocale, vel ſcriptum, ita ꝙ iſte terminus nomen de ſignificato formali, ſignificat intentionem ſecundam: ſed de ſignificato materiali ſignificat omnia nomina tam mentalia, quam vocalia & ſcripta. Et diffinitur ibi nomen ſecūdæ intentionaliter captum: B cum logicus principaliter conſideret ſecundas intentiones. Et ſi quis dicat, nomen acceptum ſecūdæ intētionaliter nō eſt vox: cum ſit una ſecunda intētio ſeu unum intentionale: igitur. Reſpondetur ꝙ quando dr̄ nomen eſt vox, eſt ibi prædicatio denominatiua & fundamentalis, ita ꝙ eſt ſenſus, nomen eſt vnum intentionale ſeu intentio ſecundā attributa voci ſignificatiuæ ad placitum, & de ſecunda intentione poteſt in concreto & denominatiuè prædicari aliquod reale, ſic e diuerſo prædicatur ſecunda intentio. Ex quo ſequitur quod in hac diffinitione proprie non diffinitur nomen vocale, neq; mentale, neq; ſcriptum, cum diffiniatur nomen ſecundę intentionaliter captum, de quo alias magis viſum eſt in Summulis. Supponit̃ ſecundo, ꝙ vox nō

Sco. q. 3. prolog contra Aegid. & q. 3. quotl. art. 1.

Sco. l. 4. d. 3. q. 1.

C dr̄ ſignificatiua ad placitum, quia ſignificet ad placitum tuum vel meum, ſed quia ſignificat ad placitum alicuius certius cōitatis vel alicuius habentis auctoritatem in aliqua tota communitate. Supponitur tertio, ꝙ ſignificare ſine tpe, eſt ſignificare ſuū ſignificatum ſine aliqua differentia temporis. Ex quo ſequitur, ꝙ licet multa nomina ſignificēt tēpus, tamen nullum nomen ſignificat cum tpe. Vnde ſignificare cum tpe, eſt ſignificare ſuū ſignificatū ſub aliqua dr̄ia tpis: Ex quo ſequit̃, ꝙ ſignificare cū tpe determinato, eſt importare ſuū ſignificatū ſub aliqua dr̄a tēporis ſic, ꝙ non ſub alia: ſicut ſunt verba. Sed ſignãre cum tpe īdeterminato, eſt importare ſuū ſignificatū ſub aliqua dr̄a tpis, non tñ ſic præciſè ſub vna, quin etiā aliqñ ſub alia importet. vt ſunt participia, & ſignificare ſic D cum tpe indeterminato non impedit participia eſſe noīa. Et ſi dicatur, oē nomen coexiſtit tpi: ergo oē nomen ſignificat cum tpe. Reſpondetur, ꝙ ly cum, pōt denotare ſimultate, & ſic nomē bene ſignificat cū tpe: quia tunc ſenſus eſt, ꝙ non ē ſignificat qñ tpi eſt. Alio modo ly cum denotat differentiam temporis, ita qđ ſit ſenſus, nomen ſignificat cum tempore i. importat ſuum ſignificatum ſub dr̄ia temporis, & ſic nomen non ſignificat cum tempore, licet tamen multa nomina ſignificent tempus.

SECVNDO ſciendum, quod in diffinitione nominis debet intelligi illa particula categorematica: ita quod eſt ſenſus, nomen eſt vox categorematica ſignificatiua ad placitum &cet.

Digitized by Google

E Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd aliqua vox dicitur categorematica tripliciter. ſ. ratione officij tantum, ratione ſignificationis tantum, & ratione officij & ſignificationis ſimul. Vnde illa vox dicit̃ categorematica ratione officij, quæ ſignificatiuè & perſonaliter ſumpta, ex ſignificatione quam actu habet, poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti, vel eſſe appoſitum reſpectu nominis nominatiui caſus. Et per oppoſitum illa vox dr̃ ſyncategorematica ratione officij, quæ ſignificatiuè & perſonaliter ſumpta non poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti, neque eſſe appoſitum reſpectu nominis nominatiui caſus: & ſic nominа adiectiua adiectiuè
F tenta dicuntur eſſe ſyncategoremata: ideo non ſunt nomina ſecũdum logicum: quia deficit ipſis illa particula categorematica ſuppl. ratione officij, & iſto modo nomina obliqua poſſunt dici ſyncategoremata, & iſto modo capitur vox categorematica & vox ſyncategorematica, quãdo dr̃ quòd logicus non ponit niſi duas partes orationis. Et vox dr̃ categorematica ratione ſignificationis, quę impoſita eſt ad ſignificandum aliquid vel aliqua, & iſto modo nomina adiectiua adiectiuè ſumpta ſunt bene nomina categorematica, vt albus, alba, album, quia ſunt impoſita ad ſignificandum aliquid. Sed illa dicit̃ ſyncategorematica ratione ſignificationis, q̃ nullam rem ad extra ſignificat, ſed præciſè habet modum ſignificandi, cuiuſmodi ſunt ſigna vniuerſalia & particularia. Sed uox dr̃ categorematica ratione G
officij & ſignificationis ſimul, quæ ſignificat aliquam rem ad extra, & cum hoc poteſt eſſe ſuppoſitum reſpectu verbi perſonalis modi finiti, vel appoſitũ reſpectu nominis nominatiui caſus: Sed pro illa particula cuius nulla pars ſeparata, &c. eſt aduertendum quòd poteſt exponi multis modis. Primo ſic, cui in mente non correſpõdet conceptus complexus, ſed incomplexus, vel ſic, cuius ſignificatio totalis non conſurgit ex ſignificatione partium, vel ſic, cuius nulla pars in quantum pars accepta eſt ſignificatiua alicuius, quod per totum ſignificabatur.

An nomẽ infinitum ſit nomen.

Tertio ſciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima, vtrum nomen infinitum ſit nomen apud logicum. Et videtur, quòd ſic; quia poteſt eſſe ſubiectum in ꝓpoſitione, ut non homo currit. H
Pro ſolutione ſupponitur, quòd nomen infinitum in propoſito eſt quod compoſitum eſt ex nomine finito & negatione infinitante: de qua negatione infinitante viſum eſt in poſtprædicamentis: vt non homo, non Petrus. Secundo ſupponitur, ꝙ nomen capitur tripliciter. Vno modo communiter, propriè, & magis propriè. Communiter dicitur omnis illa vox, quæ poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali ſiue in ſenſu materiali, ſiue in ſenſu perſonali, & ſic omnis uox literata poteſt eſſe nomen. Sed nomen propriè eſt omnis vox quæ ſignificatiuè & perſonaliter ſumpta ex ſignificatione quam actu habet, põt reddere ſuppoſitum verbum perſonali

A ſonali modi finiti, ſiue talis vox ſit ſimplex ſiue complexa: & iſto modo nomina infinita, & nomina compoſitæ figuræ ſunt bene nomina. Sed nomen propriiſſimè ſumptum eſt vox ſimplex finita & recta, quæ ſignificatiuè, & perſonaliter ſumpta ex ſignificatione, quam actu habet, poteſt reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti; & ſic capitur in textu. Et hoc modo nomina infinita non ſunt nomina: & ſic ſoluitur ratio probans nomen infinitum eſſe nomen. Secunda difficultas, vtrũ nomina obliqua ſint nomina ſecundum logicum. Reſpõdetur, quòd logicus negat nomina obliqua eſſe nomina: quia nomina obliqua ſignificatiuè, & perſonaliter ſumpta ex ſignificatione quam actu habent, non poſſunt

An nomina obliqua ſint nomina.

B reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi infiniti, nec per ſe ſubijci, nec prædicari reſpectu horum verborum eſt, fuit, vel erit. Sed contra hoc arguitur: quia in iſta propoſitione cuiuſlibet hominis aſinus currit: ly hominis eſt ſubiectum: quia reſpectu illius propoſitio dicitur vniuerſalis. Dico, ꝙ illa propõ non dr̃ vniuerſalis, neq; particularis, ſed eſt mixtæ quantitatis. Secundò ſic: omne illud quod poteſt eſſe medium in prima figura poteſt eſſe ſubiectum; ſed nomen obliquum eſt huiuſmodi: ut patet ſic arguendo, cuiuſlibet hominis eſt aſinus, Socrat. eſt homo: ergo Socr. eſt aſinus. Reſpondetur negando maiorẽ: ad hoc enim, quòd aliquid ſit medium in prima figura: non oportet quòd ſit ſubiectum maioris; ſed ſufficit, ꝙ ſe habeat ex parte ſubiecti maioris. C Tertiò ſic: Quia ni ſi ſic ſequeretur, quòd ſubiectũ propoſitionis indefinitæ ſupponeret confuſè tantum, quòd eſt falſum: patet conſequentia ſic dicendo, omnẽ equum videt homo: ly homo ſupponit confuſè tantum. Reſpondetur, quòd nõ habeo pro inconuenienti, quòd ſubiectum indefinitæ ſupponat confuſè tantum. Et ex iſto ſequitur, quòd poteſt fieri bonus ſyllogiſmus in prima figura, cuius nulla erit vniuerſalis: vt ſic arguendo, omnem equũ videt homo, brunellus eſt equus: ergo brunellum videt homo: maior non eſt vniuerſalis, licet habeat figurã propoſitionis vniuerſalis ratione termini diſtributi poſiti à parte ſubiecti, quòd ſufficit.

QVARTO ſciendum, quòd Ariſt. in diffinitione verbi non ponit iſtam particulam vox ſignificatiua, licet verbum ſit vox ſignificatiua, & hoc facit cauſa breuitatis: ponit tamen iſtam particulam, & eſt ſemper eorũ quæ de altero dicuntur nota. D Vnde verbum dicitur, nota copulationis, vel compoſitionis prædicati cũ ſubiecto. Et aduerte, quòd non oportet, quòd verbũ ſit ſemper nota in actu, ſed ſufficit, quòd ſit nota in aptitudine, vel in potentia. Et ſi quis dicat verba adiectiua non ſunt nota, ſed ſunt ipſa prædicamenta, vt currit, laborat. Dr̃ quòd licet non ſint nota, tamen includunt notam cum prædicato, vt currit .i. currens eſt. Poteſt etiam dici, ꝙ Ariſt ſolum hic diffinit verbum propriiſſimè ſumptũ, quod eſt vox ſimplex: modo verbum adiectiuum non eſt vox ſimplex

E plex cum ſubordinetur conceptui complexo ex actu & conceptu, ſeu copula & prædicato. Vnde verbum poteſt capi tripliciter. Vno modo communiter pro omni voce, quę ex ſignificatione, quam actu habet, poteſt eſſe appoſitum. Et ſic tam verba indicatiui modi, quàm imperatiui, quàm alterius, dicuntur verba: etiam tam perſonalia, quam impersonalia, tam ſimplicis figuræ quam compoſitæ. Secundo modo propriè pro omni voce indicatiui modi, quæ ex ſignificatione, quam actu habet pōt eſſe appoſitū reſpectu nominatiui caſus, & hoc in ꝓpōne categorica, & ſic preciſè ſe extendit ad verbum indicatiui modi cuiuſcunq; temporis fuerit, ſiue ſimplicis figurę, ſiue compoſitæ, ſiue ſit finitum

F ſiue infinitum. Alio modo propriiſſime pro voce ſimplici indicatiui modi, quæ ex ſignificatione, quam actu habet poteſt eſſe appoſitum reſpectu nominatiui caſus: & hoc in propoſitione ſimpliciter prima. Pro quo eſt notandum, q̄ propō ſimpliciter prima eſt propō compoſita ex nomine propriiſſime ſumpto, & verbo præſentis tēporis indicatiui modi, vt Petrus currit; & vocatur ſimpliciter prima pro q̄to aliæ propoſitiones de præterito & futuro & poſſibili reducuntur ad talem propoſitionem, & non econtra. Vnde propoſitio de pręterito, vt iſta: Adam fuit, dicitur vera: quia ſua de præſenti. ſ. Adā eſt, aliquando fuit vera. Ex iſtis ſequitur, q̄ ſolum hoc verbum eſt tertium adiacens propriiſſimè eſt verbum: quia alia verba adiectiua non ſunt voces ſimplices, cum ſubordinentur conceptui complexo.

G Aduerte etiam, q̄ ad hoc quòd aliquid ſit verbū, oportet quòd ſignificet cum tempore determinato: & per hoc remouentur participia, quæ ſignificant cum tempore indeterminato, vt iam viſum eſt. Oportet etiam quòd ſit vox finita, & per hoc remouent verba infinita: vt non currit, non laborat, requiritur etiā q̄ ſit recta. i. præſentis tēporis indicatiui modi. Oportet etiam, q̄ partes eius ſeparatè nihil ſignificēt. i. quod non ſubordinentur conceptui complexo: vel quod nulla pars ſeparata ſignificet aliquid, quod ſignificabatur per totum. Et hęc de primo artic.

Art. 2.

DVBITATVR primo, vtrum verba impersonalia, vt legitur, amatur, & etiam verba exceptę actionis, vt tonat, pluit, ſint verba apud logicum. Et videtur q̄

An verba im-

H

perſonalia, & verba exceptæ actionis ſint verba.

ſic: quia poſſunt eſſe appoſitum reſpectu nominatiui caſus: igitur. In oppoſitum arguitur: quia ſubordinantur conceptui complexo, igitur nō ſunt verba ſecūdum logicum. Añs patet: quia amatur tm̄ valet ſicut amatio fit, & legitur valet tantum ſicut lectio fit: & pluit tantū valet, ſicut natura pluit, & ſic de alijs. Rñdet breuiter, quod talia verba non ſunt ꝓpriè verba ſecundum logicum: quia talia ſubordinantur propoſitionibus mentalibus, vt bene probat ratio poſt oppoſitū. Sed reſtat alia dubitatio, vtrum hoc verbum eſt ſecundum adiacēs, ſit verbum ſecundum logicum.

Difficultas.

Pro cuius ſolutione ſupponitur quod eſt duplex propoſitio. ſ. de eſt ſecundo adiacente, & de eſt tertio adiacente. De eſt ſecūdo adiacente eſt, in qua non

poni-

A ponitur aliud prædicatum materiale ab iſto verbo Eſt: vt Petrus eſt. Alia eſt de tertio adiacente, in qua ponitur aliud prædicatũ ab iſto verbo Eſt: vt Petrus eſt albus. Hoc ſuppoſito reſpondetur quòd iſtud verbum eſt ſecũdum adiacens non eſt propriiſſimè verbum ſecũdum logicum: quia tale eſt mentaliter complexum includens copulam cum prædicato: nam ſenſus huius ꝓpoſitionis, Deus eſt iſte, Deus eſt ens: & ſic ly Eſt includit copulam, & hoc participium ens. Ex iſto poteſt ſequi, quòd de rigore & propriè nulla eſt propoſitio de eſt ſecundo adiacente: cum talis ſubordinetur propoſitioni de Eſt tertio adiacente: vt iſta Petrus eſt, ſubordinatur iſti, Petrus eſt ens, quæ eſt de tertio B adiacente. Et ſi quis dicat, quare ergo dicunt logici iſtam vocalem Petrus eſt, eſſe de eſt ſecundo adiacente. Dico quòd dicunt: quia explicitè non ponitur aliud prædicatum ab iſto verbo eſt, & iſtam Petrus eſt albus, dicunt de eſt tertio adiacente, eo quòd explicitè ponitur aliud prędicatum ab iſto verbo eſt. Sed adhuc eſt alia dubitatio, vtrum verbum poſſit infinitari: Reſpõdetur per aliquas propoſitiones. Prima: iſtud verbum eſt tertium adiacens, quod eſt verbum propriiſſime captũ non poteſt infinitari: quia tale eſt purum ſyncategorema in ſignificando: modo actus infinitandi, ſeu negatio infinitans non additur conuenienter talibus ſyncategorematibus. Secũda propoſitio, verbum adiectiuum ſecundum quòd includit copulam & ſuum participium

An verbũ poſſit infinitari.

C poteſt infinitari: & hoc ſecundum conceptum ſui participij, vt dicendo non laborat: ſenſus illius non eſt iſte: non eſt laborans: ſed iſte, eſt non laborans, ſic quòd actus infinitandi feratur ad participium & non ad copulam.

DVBITATVR ſecundo, vtrum pronomina ſint nomina ſecundum logicum. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd ſecundum logicum tantum duę ſunt partes principales, ſcilicet nomen & verbum. Et dicitur notanter partes principales: quia ſecundum logicum plures ſunt partes minus principales, ſcilicet coniectio, aduerbium, & præpoſitio. Et quòd tales ſint partes ſecundum logicum probatur: quia ſecundum tales conſtruitur enunciatio vera vel falſa: ergo ſunt partes ſecun- D dum logicum, poſſunt etiam variare ſenſum enunciationum. Et dicuntur minus principales: quia ſine ipſis poteſt fieri oratio vera vel falſa. Sed aliæ dicuntur partes principales: quia ſine ipſis non poteſt fieri oratio vera vel falſa. Supponitur ſecundo quòd pronomina primitiuæ ſpeciei poſſunt capi dupliciter. Vno modo purè pronominaliter, vt ipſis præcisè correſpondet actus demonſtratiuus, vel relatiuus. & tunc dico, quòd non ſunt nomina ſecundum logicum, ſicut nec iſta ſigna omnis, nullus: immo iſta eſt purè incongrua, ego amo, ſicut iſta omnis legit: quia tunc iſta pronomina nihil ſignificant, ſed ſolum habent modum ſignificandi. Vnde ſicut ſignum vniuerſale

An pronomina ſint nomina.

facit

E facit terminum cui additur, teneri pro omnibus ſuis ſuppoſitis copulatiuè, ita iſta pronomina primitiuę ſpeciei purè pronominaliter capta, faciunt terminum cui adduntur, teneri diſcretè vel ſingulariter. Alio modo capiuntur iſta pronomina, vt in mente correſpondet actus demonſtratiuus & ſignum rei demonſtratæ, & ſic prædicta pronomina ſunt bene nomina ſecundum logicum, & ſic illa oratio eſt congrua ego ſum, & adhuc ſunt nomina capiendo nomen communiter vel propriè, & non propriiſſimè, cum non ſint voces ſimplices, ſed complexę, cum ſubordinentur conceptui complexo ex actu demonſtratio & conceptu rei demonſtratæ. *Scot. in ſimili.* Sed reſtat alia dubitatio,
F quare eſt quod cum adiectiuum adiectiuè tentum & ſubſtantiuè tentum ſubordinentur eidē conceptui quòd vnum ſit nomen & non reliquum. *1. d. 5. q. 1. in ſol. arg Proto-ſitiui.* Reſpondetur primo, qđ non ſubordinantur eidē conceptui Vnde adiectiuum adiectiuè tentum ſubordinatur cō ceptui præciſè ſignificanti formam, vt albus purè adiectiuè tentum ſubordinatur conceptui præciſè ſignificanti formam, puta albedinem per modum tamē adiacentis. Sed adiectiuum ſubſtātiuè tentum ſubordinatur cō ceptui incomplexo indiſtinctè ſignificāti formam & ſubiectū, vt album ſubſtantiuè tentum ſubordinatur conceptui ſignificanti indiſtinctè albedinem, & rem habentem albedinem. Et ex iſto habetur quare adiectiuū adiectiuè tentum, non poteſt eſſe nomen ſecundum logicum, vbi tamen adiectiuum ſubſtantiuè tentum eſt nomen. Nam G
adiectiuum adiectiuè tentum cū importet ſolū formam, non pōt poni in oratione ſine ſubſtantiuo determinante ipſum. Sed adiectiuum ſubſtantiuè tentum, poteſt bene poni ſine ſubſtantiuo, cum importet ſubiectum vel rem cui adiacet talis forma importata per adiectiuum adiectiuè tentum. Et ſi quis dicat: ſi hoc eſſet verū ſequeretur, quòd iſtud complexum res alba, eſſet nomen ſecūdum logicum; quia album ſubſtantiuè tentū & res alba idem important & ſubordinantur eidem conceptui. Reſpondetur, quòd album ſubordinatur conceptui incomplexo, & res alba conceptui complexo: ideo non eſt idem.

DVBITATVR tertio, vtrum nomen infinitū, ſicut nō homo, ſit quid complexum vel quid incomplexum. H *An nomē infinitū ſit complexū, vel incomplexum.* Pro ſolutione ſupponitur quod negatio infinitans poteſt addi cuilibet termino categorematico, ſiue ſit tranſcendens ſiue non. Ex quo ſequitur falſitas aliquorum dicētiū quòd tranſcendentia nō poſſint infinitari. Tunc reſpondet breuiter, quòd nomen infinitū ſubordinatur cōceptui complexo ex negatione infinitante, & conceptu cui ſubordinatur terminus finitus: ideo non eſt nomen ſecundum logicum. Sed *Dubiū* dubium eſt vtrum nomen infinitum importet in ſuo conceptu conceptum entis: ita quòd non homo, ſit idem ſicut ens quod non eſt homo. Dicunt aliqui ꝙ ſic: ſed de hoc aliàs videbitur. Sed reſtat alia dubitatio vtrum iſta vox paterfamilias, ſit vox complexa vel incomplexa. Et

videtur

A videtur quòd ſit incomplexa: quia ex pluribus conceptibus incomplexis non reſultat cõceptus complexus: niſi illi conceptus habeant ad inuicem debitã connexionem: ſed cõceptus huius quòd eſt pater, & huius quod eſt familias, non habent ad inuicem debitam connexionem magis quàm cõceptus huius quod eſt homo, & huius quod eſt aſinus. In oppoſitum ſunt grammatici dicentes illam vocem eſſe compoſitæ figuræ: ergo oportet q̃ in mente correſpondeat ſibi cõceptus complexus. Reſpõdetur probabiliter: quod ly paterfamilias eſt cõpoſitæ figuræ: & ſic ſubordinatur cõceptui cõplexo: ideo eſt vox complexa, nec eſt nomen ſecundum logicum. Et ad rationem dicitur. q̃ ille conceptus habent debitam B connexionem ad inuicem: quia conceptus, cui ſubordinatur paterfamilias, non eſt conceptus huius termini pater, & huius termini familias, ſed ſubordinatur conceptui compoſito ex conceptu huius termini pater, & huius termini familiæ. Vnde non oportet quòd partes aliquàm dictionem figuræ compoſitæ cõponentes ingrediantur compoſitionem illius dictionis ſecundum talem modum, q̃ quælibet pars conceptus complexi correſpondentis tali dictioni correſpondeat alicui parti nominis compoſitæ figuræ. Sed reſtat alia difficultas, vtrum rectus, & *Dubitatio.* obliqu⁹ ſint termini ſynonymi ſic quòd ſubordinentur eidẽ cõceptui. Reſpondetur, quòd termini poſſunt dici ſynonymi dupliciter. Vno modo quia idem adæquatè ſignificant ſiue habeant eoſdem modos ſignifi- C candi ſiue non: & ſic rectus, & obliqui ſunt bene termini ſynonymi. Alio modo, quòd idem important ſub eiſdem modis ſignificandi tam eſſentialibus, quam accidentalibus: & ſic rectus, & ſui obliqui non erunt termini ſynonimi. Et ſi quis dicat ad terminos ſynonymos nõ requirit, *Sc l. 2. d. 1. q. 3. ĩ ſolut. arg. 2.* quòd conueniat in modis ſignificandi accidentalibus: quia aliàs lapis, & petra non eſſent termini ſynonymi. Reſpondet, quòd dato quòd rectus, & obliquus eſſent termini ſynonymi: non tamen ſequeretur quòd ſicut rectus eſt nomen ita obliquus: quia modi grammaticales impediunt. Ex quo ſequitur, quòd non ſemper loco vnius ſynonymi licet ponere aliud ſynonymum, niſi conueniant in mo- D dis ſignificandi grammaticalibus præcipuè in numero, & caſu: nam iſti modi multum faciũt ad veritatem, & falſitatem propoſitionis: genus autem non facit tantum ad veritatem propoſitionis per ſe. Et hæc de ſecundo artic. Quantum ad tertium artic. ſit

Conclvsio reſponſalis ad quæſitum: Diffinitiones no- *Art. 3.* minis, & verbi ſunt à Philoſopho in textu ſufficiẽter aſſignatæ: vt patet ex dictis. Ad rationes: Ad primam pro prima parte patet ſolutio. Et pro ſecunda parte dicitur quòd licet nomina in libris clauſis actu nihil ſignificent: tamen bene in aptitudine. Pro tertia parte dicitur, quòd ille terminus vacuum, ſignificat carentiam corporis in loco: & Antichriſtus, ſignificat aliquid cognitum: & chymera aliquid

E aliquid imaginabile : quòd ſuffi-
cit ad hoc, quòd ſint termini ſi-
gnificatiui. Poteſt ét dici quòd
iſti termini vacuũ, chimęra ſunt
termini complexi : quia ſubor-
dinantur conceptibus comple-
xis. Pro quarta parte dicit, quòd
iſte terminus nihil, eſt propriè
terminus complexus partim ca-
tegorema, & partim ſyncatego-
rema : ideo non eſt nomen ſecũ
dum logicum. Ad ſecundam pro
prima parte dicit, quòd quamuis
res ſignificata per hoc nomẽ ge
mitus, naturaliter ſignificet, &
non ſit nomen apud logicũ, ta-
men iſta vox gemitus, eſt vox ſi
gnificatiua ad placitum. Ad alias
duas partes patet ſolutio. Ad ter
tiam, & quartam patet ſolutio.
Et etiam ad quintam.

F *Oratio autem eſt vox ſigni
ficatiua, cuius partium ali-
quid ſignificatiuum eſt.*

Iſtud eſt tertium, & vlti-
mum capitulũ huius tractatus,
in quo philoſophus determinat
de enũciatione & partibus eius.
Et diuiditur in tres partes prin-
cipales. In prima ponit diffini-
tionem orationis : dicens quòd
oratio eſt vox ſignificatiua, cu-
ius partiũ aliquid eſt ſignifica-
tiuum ſeparatim vt dictio, non
autem vt affirmatio. Hanc vlti-
mam particulam probat, quia ho
mo eſt pars orationis, & ſignifi-
cat aliquid vt dictio, non ãt vt
affirmatio, niſi adderetur ei ali-
quid : non tñ q̃libet pars oratio-
nis ſignificat vt dictio : quia ſyl-
labæ q̃ ſunt partes dictionis, &
per cõſequẽs partes orõnis non
ſignãt vt dictio. Quod ꝓbat ꝑ
locũ à maiori, quia in hoc noĩe G
ſorex, iſta ſyllaba rex, nihil ſi-
gñat : in duplicibus tñ noĩbus,
.i. in noĩbus compoſitæ figuræ
partes vñt aliquid ſignãre. De-
inde probat, quòd oratio ſignet
ad placitum : quia non ſignificat
ſicut inſtrumentum immediatũ
virtutis exꝑſſiuæ : igr ſignãt ad
placitũ. In ſecunda parte ponit
diffinitionem enunciationis : di-
cens quòd enunciatio eſt oratio
non oĩs, ſed in qua verum vel
falſum eſt. Quod probat : quia
oratio deprecatiua eſt oratio : &
tñ nõ eſt vera neq; falſa. Et ſub-
dit quòd aliæ orationes ab enun
ciatiua magis ſunt rhetoricę vel
poeticæ conſiderationis. In ter-
tia parte diuidit enunciationem
ponens tres diuiſiones, quarum
prima eſt : Enunciationum alia
eſt vna, alia eſt plures. Secunda H
enunciationum alia eſt affirma-
tio, alia negatio. Tertia, enuncia
tionum vnarum aliæ ſunt ſim-
pliciter vnę, aliæ coniunctione.
Sed quia dicit quod eſt enuncia
tio ſimpliciter vna : ideo quis
poſſet credere quòd eſſet ita ſim
pliciter vna, quòd nullam habe-
ret compoſitionem : remouet il-
lud dubium : dicens quòd neceſ-
ſe eſt omnem enunciationem eſ
ſe ex verbo vel ex caſu verbi :
quia ſi eſſet aliqua enunciatio
ſine verbo, maxime eſſet diffi-
nitio hominis : ſed hoc non,
quia diffinitio hominis non eſt
oratio enunciatiua, niſi ſibi ad-
datur eſt vel fuit vel erit. Et
qualiter talis diffinitio dicatur
vna, cum tamen ponitur vnio
partium, non eſt præſentis ne-
gocij. Deinde oſtendit quid
eſt enunciatio vna, & enuncia-
tio plures : dicens, enuncia-

Digitized by Google

A tio vna eſt, quæ ſignificat vnum de vno, vel eſt coniunctione vna. Sed enunciatio plures eſt, quæ plura ſignificat, & non vnum inconiunctè. Et quia aliquis poſſet credere, quòd enũciatio, quæ ſignificat vnum de vno, ſignificaret vnum ſicut nomen: ideo remouet dubium: dicens quòd non: quia nomen & verbum eſt dictio ſola: ideo nõ ſignificat ſicut enũciatio. Deinde declaret tertiam diuiſionem, ſ. ꝙ enũciationum vnarum quędam eſt vna ſimpliciter: quædã eſt vna cõiunctione. Vnde enũciatio ſimpliciter vna, eſt illa, ĩ qua vnum ſimplex prædicatum prædicatur de vno ſimplici ſubiecto mediante copula: & hoc diuerſimodè ſecundum quòd ipſa ſunt diuiſa. Sed enunciatio
B vna coniunctione, eſt illa, quæ eſt compoſita ex illis enunciationibus ſimplicibus, ſicut propoſitio hypothetica, vel categorica, cuius partes copulãtur per aliq̃ copulam. Deindè declarat mẽbra ſecũdæ diuiſionis; dicẽs quòd affirmatio eſt enunciatio alicuiꝰ de aliquo, hoc eſt in qua prædicatum vnitur cum ſubiecto mediãte copula nõ negata. Sed negatio eſt enũciatio alicujus ab aliquo; hoc eſt in qua vnitur ꝑdicatum cũ ſubiecto mediante copula negata. Et dantur hæ diffinitiones de affirmatione & negatione categoricis. Nam affirmatio in communi eſt, cuius copula principalis vel principalior pars copulæ non negatur. Sed negatio in communi eſt, cuius copula principalis vel principalior pars copulæ negatur,

An diffinitiones orationis, & enũciationis ſint bene aſſignata. C

QVAERITVR, vtrum diffinitio orationis, & diffinitio enunciationis ſint à philoſopho ſufficienter aſſignata. Et arguitur primo contra diffinitionem orationis: quia oratio non eſt vox, nec ſignificatiua ad placitum: igitur. Añs patet ꝑ prima parte: quia oõ non eſt vox vna: ergo non eſt vox. Patet cõſequẽtia; quia idẽ eſt vox, & vox vna: ſed oõ non eſt vox vna: igitur. Pro ſecunda parte patet; quia ſi oõ eſſet vox ſignificatiua ad placitum, ſequeretur, ꝙ oratio poſſet non ſignificare ſuum ſignificatum: quod eſt falſum: igitur. Secundo arguitur. Oratio non fuit impoſita ad ſignificandum; ergo non eſt ſignificatiua ad placitum. Ante- D cedens patet: quia vel omnis oratio fuit impoſita vel aliqua, & aliqua non. Non ſecundum; quia nõ eſt maior ratio de vna, quàm de alia. Non primum: quia multæ poſſunt formari orationes, quibus nunquam fuerunt ſimiles. Tertio ſic arguitur, non cuiuslibet orationis partes ſunt ſignificatiuę vt dictio, ſed vt affirmatio; ergo diffinitio orationis non eſt bona. Antecedens patet primo; quia partes hujus orationis: Socrates currit. & Plato diſputat; ſignificant aliquid vt affirmatio. Etiam litteræ & ſyllabæ ſunt partes orationis: cum ſint partes dictionis, quæ eſt pars orationis; & tamen non ſignificant, neque vt dictio, neque vt oratio. Etiamſi a imponerentur ad ſignificandum tantum,

ſicut

E ſicut homo eſt animal: tunc a eſſet oratio: & tamen nulla eius pars aliquid ſignificat. Quarto arguitur: hæc oratio omne a eſt b, eſt propoſitio: cum ſit præmiſſa ſyllogiſmi: vt patet per Philoſophum primo priorum: & tamen nulla eius pars eſt ſignificatiua: cum componitur ex terminis non ſignificatiuis. Quintò ſic: arguitur contra diuiſionem enunciationis: Enunciatio plures non eſt enũciatio: eo quòd idem eſt enunciatio & enunciatio vna: igitur male ponitur membrum enũciationis. iſta ſimiliter enũciatio, Socrates eſt, vel non eſt aſinus: neq; eſt affirmatio neq; negatio: igitur. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione ſicut in ceteris erunt tres articuli. Quã- F tum ad primum,

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd oratio poteſt capi dupliciter. Vno modo primæ intentionaliter: & ſic non eſt aliud quàm oratio mentalis, vocalis, vel ſcripta: & ſic non capitur hic: cum ſit quoddam complexum quod non diffinitur. Alio modo capitur ſecundæ intentionaliter & ſic non eſt niſi vna ſecunda intentio: vel vnum intentionale attributum per intellectum orationi mentali, vocali vel ſcriptæ: & ſic eſt quid incomplexũ & hic diffinitur: & eſt ibi prædicatio denominatiua ſicut in diffinitione nominis & verbi. *Sc. in ſimili li. 4. di. 3. q. 1.* Pro quo tamen eſt aduertendũ, quòd oratio non eſt vox incomplexa: ſed eſt vox complexa. Vnde vox cõplexa eſt quæ ſubordinatur cõceptui complexo. Vnde cõceptus complexus eſt, qui componitur ex pluribus cõceptibus ſimplicibus; ſiue hoc G ſit intrinſecè, ſiue æquiualenter: & hoc ſiue talis vox ſit realiter diuiſibilis in plures voces: quarum quælibet ſignificet aliquid illius, quod ſignificatur per totũ ſiue non. Et ſic patet quòd vna ſola vox, poteſt dici vox complexa: vt ſi iſta littera, a imponeretur ad ſignificandum tantum, quantum animal currit; tunc a eſſet vox complexa. Sed vox ſimplex ſiue incomplexa ſecundum logicum eſt, quæ ſubordinatur conceptui incomplexo. Ex hoc ſequitur, quòd nomina compoſitæ figuræ ſunt orationes ſecundum logicum & voces complexę. Ex quo ſequitur. quòd multa ſunt omnia ſecundum grammaticum, quæ ſunt orationes ſecũdum logicum, vt nomina quæ ſunt compoſitę fi- H guræ. Secundo ſequitur, quòd propriè nomina ficticia vt chimera, Hircoceruus, ſunt orationes ſecundum logicum: & voces complexæ: & etiam iſte terminus vacuum: vt iam ſuperius viſum eſt. Supponitur vlterius, quòd ſignificare ad placitum, & ſignificare ex impoſitione idẽ ſunt. Pro quo notandum eſt, quòd oratio non dicitur ſignificare ad placitum, eo quòd ſignificet ex impoſitione ſui, ſed quia ſignificat ex impoſitione ſui, vel ſuarum partium. Vnde nunquam aliquis impoſuit iſtã totam orationem, homo eſt animal ad ſignificandum: ſed præcisè partes orationis ſunt impoſitę ad ſignificandum. Aduerte vlterius quòd in diffinitione orationis, non ponitur iſta particula, cum tempore vel ſine tempore: quia eſt oratio aliqua in

qua

Digitized by Google

A qua nulla ponitur dictio, quæ ſignificet cum tempore, vt in iſta, homo albus. Et quædam eſt in qua ponitur aliqua dictio quæ ſignificat cũ tẽpore: vt in iſta, Petrus currit: ideo ſi in diffinitione fuiſſet poſita aliqua iſtarum particularũ, tunc talis diffinitio nõ conueniſſet cuilibet orationi. Non ponitur ẽt recta, quia tale prædicatum non attribuitur orationi, ſed voci incomplexæ.

Petrus currit & Ioã. diſputat an ſit oratio ſecũdũ logicum.

SECVNDO ſciendum, quòd circa textũ incidit vna difficultas, vtrum ſit ibi oro ſecundũ logicũ, Petrus currit, & Ioannes diſputat. Et vr̃ quòd non: quia partes eius ſunt ſignificatiuæ vt affirmatio: igitur. Reſpondetur, ꝙ in diffinitione orationis eſt modus partitiuus, & non diſtributiuus: ita, ꝙ non vult negare, B ꝙ aliquæ partes orationis ſignificent vt affirmatio: ſed vult dicere, ꝙ cuiuslibet orationis aliquę partes ſunt ſignificatiuæ, vt dictio, ſiue aliquæ ſint ſignificatiuæ, vt affirmatio, ſiue non: ita quòd non poteſt eſſe oratio, niſi aliquæ partes ſint ſignificatiuæ vt dictio, non tamen negando, ꝙ non poſſint eſſe aliquæ partes orationis quæ ſint ſignificatiuæ, vt affirmatio. Secunda difficultas, vtrum diffinitio orationis conueniat omni orationi. Et videtur, quòd non: quia tunc nulla eſſet oratio imperfecta: cũ ſibi tota diffinitio orationis conueniret: Reſpondetur, quòd oratio non dicitur perfecta, neque imperfecta; pro ꝙ diffinitio orationis ſibi conueniat, vel nõ ſibi conueniat, ſed dr̃ oratio imperfecta: quia non perfectum ſenſum generat in concipiente: vt ſatis viſum eſt in Summulis. Alia difficultas: ſi a imponeretur ad ſignificandum tantum quantum homo eſt animal: vtrum eſſet oratio vel enũciatio. Reſpondetur breuiter, quòd eſſet enunciatio: quia ſubordinaretur enunciationi: igitur eſſet enunciatio. Et ſi quis dicat, nulla pars eius eſt ſignificatiua vt dictio, ergo non eſſet oratio vel enunciatio. Reſpondetur negando conſequentiam: quia non oportet ad hoc, quòd aliqua vox ſit oratio, quòd eius partes ſint ſignificatiuæ, vt dictio, ſed ſufficit, quòd ſubordinetur conceptui complexo, cuius partes ſunt ſignificatiuæ, vt dictio. Et ſi quis dicat omnis enunciatio eſt affirmatiua, vel negatiua; & alicuius quantitatis: etiam poteſt conuerti & poteſt habere cõtradictoriam, ſed ſi a eſſet oratio, tunc non eſſet, neq; affirmatiua, neq; negatiua, neque alicuius quantitatis: neq; poſſet conuerti, neque haberet contradictoriam. Reſpondetur, quòd ſi a imponeretur ad ſignificandum tantum, quantum homo eſt animal, eſſet eiuſdẽ quantitatis, eiuſdem qualitatis & eodem modo conuerteretur, & haberet contradictoriã ſicut mentalis, cui ſubordinaretur. Et ſi quis dicat, illo caſu poſito conuerte iſtam a. Reſpondetur, ꝙ debet conuerti per eius ſynonymã. puta, per iſtã: animal eſt homo: ita ꝙ in conuerſione, vel cõtradictione nõ oportet ſemper eoſdẽ terminos manere, ſed ſufficit, ꝙ accipiãtur termini ſynonymi. Vel poſſet dici, ꝙ illo caſu poſito: a, quę eſſet oratio vocalis non conuerteretur, ſed bene eius mentalis, quod ſufficit.

E TERTIO ſciendum pro declaratione diffinitionis enunciationis. ꝙ nō omnis oratio dicitur enunciatio ſiue propria oratio indicatiua .i. compoſita ex verbo indicatiui modi: quia in alijs .ſ. imperatiua optatiua. coniunctiua, infinitiua & deprecatiua, non eſt verum neq; falſum: ideo iſta, Petre fac ignem: non eſt vera neq; falſa. Etiam iſta vtinā eſſem bonus clericus: non eſt vera neq; falſa: ideo iſtę orationes non propriè pertinēt ad logicum: ſed magis pertinēt ad rhetorem vel poetam: vt dicebatur in textu. Et ſi quis dicat ibi eſt oratio indicatiua: Petrus qui eſt bonus; cum componatur ex nomine & verbo præſentis temporis indicatiui: & tamen non eſt vera neq; falſa: igitur. Reſpondetur ꝙ eſt

An oīs oſo dicatur enunciatio.

F oratio imperfecta; ideo non eſt vera neq; falſa. Et licet ponatur verbum tanquam copula minus principalis: tamen non tanquam copula principalis: ideo eſt regula logicorū. ꝙ ly eſt poſitum cum ly qui nunquam eſt niſi copula minus principalis reſpectu cuius propoſitio non dicitur propriè neq; vera neq; falſa, neq; affirmatiua neq; negatiua: vt dicendo Petrus qui eſt non diſputat, eſt ſimpliciter negatiua; & tamen copula minus principalis non negatur. Et iſta eſt ſimpliciter affirmatiua: Petrus qui non eſt currit, licet copula minus principalis negetur. Et aduerte ꝙ enunciatio magis diffinitur per verum vel falſum, quam per vniuerſale vel particulare: vel per affirmatiuum & negatiuum: quia hic principaliter conſideratur de

G enunciationibus, vt ſunt ſigna conceptuum verorum vel falſorum. Et ponitur verum vel falſum diſiunctiuè, ad circumloquendum nobis differentiam enunciationis. Vnde illud diſiunctum verum vel falſum, eſt paſſio diſiuncta propoſitionis ſeu enunciationis: quia conuertitur cum enūciatione: quia omnis enunciatio eſt vera vel falſa: & omne verum vel falſum eſt enunciatio. Et ſi quis dicat, in enunciatione vocali, non eſt verum neque falſum; igitur. Reſpondetur, quòd verum eſt, niſi tanquam in ſigno: vt iam ſuperius viſum eſt, qualiter propoſitio vocalis dicatur vera vel falſa.

QVARTO ſciendum pro declaratione diuiſionum enunciationis quòd prima diuiſio, H in qua dicitur enunciationum alia eſt vna, alia eſt plures, eſt diuiſio æquiuoci in ſua æquiuocata: quia illa dictio plures, diminuit rationem enunciationis. Ex quo ſequitur, quòd enunciatio plures non eſt enunciatio. Vnde enunciatio plures communiter fit tribus modis. Primo, quando plura prædicantur de vno inconiunctè, & non ſe habentia per modum determinationis & determinabilis: vt homo eſt albus muſicus. Secundo quando vnum prædicatur de pluribus: vt homo albus muſicus currit. Tertio quando plura prædicantur de pluribus: vt homo albus muſicus eſt niger artifex: fit etiam vbi ponuntur plures enunciationes ſine coniunctione: vt Socrates currit, homo eſt albus. Ex quo ſequitur

quòd

A quòd ibi eſt enunciatio plures: canis currit cum ſubordinetur tribus propoſitionibus inconiunctæ captis. Supponitur vlterius pro tertia diuiſione enunciationis, in qua dicitur enunciationum vnarũ aliæ ſunt ſimpliciter vnæ: & aliæ vnæ coniunctione; quia propriè propoſitiones dicuntur vnæ coniunctione, in quibus coniunguntur duæ propoſitiones per coniunctionem, ſicut ſunt propoſitiones hypotheticæ: ideo dicitur in textu, quòd propoſitio vna coniunctione componitur ex his .i. ex propoſitionibus ſimpliciter vnis categoricis. Ex quo ſequitur, ꝙ propoſitiones de ſubiecto vel prædicato copulato vel diſiuncto dicuntur propoſitiones vnæ ſimpliciter: non tamen ita ſimpliciter ſicut illæ, in quibus ponitur tantum vnum prædicatum ſimplex. Ex quo etiam ſequitur, quòd propoſitio in qua prædicatur determinatio & determinabile, dicitur propoſitio vna ſimpliciter: vt iſta Petrus eſt homo albus: homo eſt animal rationale. Et hęc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

B

Art. 2. An propoſitio mẽtalis cõponatur ex pluribus notitijs ſeu conceptib.

Dubitatur primo Vtrum propoſitio mentalis ſit realiter compoſita ex pluribus notitijs pluribus conceptibus partialibus, quorum vnus ſit ſubiectum & alius ſit prædicatum. De hoc dubio, ſunt duæ opiniones: quarum prima tenet, quòd propoſitio mentalis eſt eſſentialiter cõpoſita ex pluribus notitijs partialibus, quarum vna eſt ſubiectum, & alia prædicatum. Pro cuius declaratione ponuntur aliqua dicta. Primum: quælibet propoſitio mẽtalis hypothetica eſt eſſentialiter compoſita ex pluribus notitijs partialibus. Probatur: quia nulla notitia ſimplex naturaliter ſignificat hominem currere, & hominẽ nõ currere. Sed mentalis hypothetica cui ſubordinatur hęc vocalis: homo currit, & homo non currit: naturaliter ſignificat, hominem currere, & hominem non currere: igitur illa mentalis non eſt notitia ſimplex. Minor, & cõſequẽtia ſunt notæ. Et maior probatur: quantum enim repugnat conceptui, qui eſt naturalis ſimilitudo hominis, ꝙ ſit naturalis & propria ſimilitudo aſini: tantum vel magis repugnat notitiæ, quæ ſignificat hominẽ currere, quòd ſignificet hominem non currere. Secundum dictum: cuiuslibet propoſitionis mentalis categoricę ſunt aliquæ partiales notitiæ, ex quibus ipſa eſſentialiter componitur tã quam ex partibus. Probatur: aliqua enim categorica mentalis componitur modo prędicto: & non eſt maior ratio de vna quàm de alia: igitur. Maior patet: nulla enim notitia ſimplex eſt naturaliter ſignificans: vt currens & non currens. hominem & non hominem. Sed mẽtalis categorica eſt, cui ſubordinatur iſta vocalis: currens eſt, non currens, homo eſt non homo: & huiuſmodi: igitur. Maior probatur: quia ſi eſſet eadem notitia ſimplex naturaliter repræſentatiua hominis: & non hominis, nõ oporteret ponere niſi vnam notitiam numero ſimpliciſſimam ad repræſentandum omnes res mundi. Tertium dictum: non obſtantibus

C D

E illis poſſibile eſt, aliquā notitiā ſimplicem eſſe propoſitionem mentalem proprie dictam, & categoricam : & poſſibile eſt talem notitiam ſimplicem eſſe mentalem hypotheticam. Patet non enim videtur aliqua repugnantia ſeu cōtradictio, ꝙ Deus poſſit in intellectu humano producere huiuſmodi notitiam ſimplicem repreſentatiuam tātum, quantum plures notitiæ partiales; talis enim notitia eſſet vera vel falſa : igitur eſſet propoſitio hypothetica vel categorica. Et ſi talis eſſet notitia, diceretur æquiualenter complexa : quia æquiualeret in ſignificando pluribus conceptibus ſeu notitijs partialibus ſpecie diſtinctis. Sic igitur realiter loquendo, propoſitio mentalis eſt compoſita ex notitia ſubiecti, & prædicati, & F actu ſyncategorematico copulę : tenēdo ꝙ puro ſyncategorematí non correſpondet notitia in mente, licet bene ſibi correſpondeat actus: ita ꝙ iſti volūt dicere, quod propoſitio mētalis cui ſubordinatur iſta vocalis: homo eſt animal, cōponitur ex duobus cōceptibus : & vno actu ſeu ex vno ſyncategoremate mentali. Quod adhuc probant: quia ſubiectum huius vocalis homo eſt animal, correſpondet, & ſubordinatur alicui conceptui : ergo, & prędicatum ſubordinabitur alicui conceptui: & per conſequens mentalis cui ſubordinatur iſta vocalis homo, eſt animal, componetur ex duobus conceptibus. Alia eſt opinio : dicens, quòd propoſitio mentalis non eſt eſſentialiter compoſita ex pluribus notitijs partialibus, quarum vna ſit ſubiectum

Sc. l. 3. d. 14. q. 2. & 3. Et qd Chriſtus uni co actu i verbo omnia nouit.

& alia prædicatum. Probatur G ſic : quia tunc eſſet poſſibile, eſſe duas propoſitiones mentales naturaliter ſignificantes, omnino ſimiles: quarum vna eſſet poſſibilis & vera, & alia impoſſibilis: ſed hoc eſt abſurdum: nam tales propoſitiones adæquatè, idem ſignificarent. Patet conſequentia: quia iſtæ duæ mentales, quibus ſubordinantur iſtæ duæ vocales, omnis homo eſt ens, & omne ens eſt homo, ſunt omnino ſimiles : quia habent partes omnino ſimiles, & eiuſdem ſpeciei: cum intellectu non fit ordo notitiarum ſeu conceptuum, & tamen vna eſt poſſibilis & alia impoſſibilis : igitur. Iſta ratio non videtur concludere; nam partes illarum propoſitionum non ſunt eiuſdem ſpeciei accidentalis; conceptus enim cui ſubordinatur ly homo in prima, accipitur confuſe, H & diſtributiue; & in ſecunda confuſe tantum. Et ſimiliter diceretur de conceptu, cui ſubordinatur ens; & ſic partes differunt ſpecie accidētali; ſic quòd non ſunt penitus ſynonymæ: ſicut poſſet dici de recto, & obliquo. Sed diceres; ſi propoſitio mentalis non eſſet compoſita ex pluribus notitijs partialibus, ſequeretur ꝙ non magis deberet dici complexa quàm notitia nominis ſimplicis; ſed hoc ē falſum. Rñdet ꝙ aliquid dr̄ cōplexū duobus modis. Vno mō formaliter & intrinſecè; quia in ſe habet plures ꝑtes ex ꝗbus cōponitur. Alio modo extrinſece, & accidētaliter; q̄a. ſ. eſt de obiecto cōplexo, vel ęquiualet ī ſignificādo pluribus notitijs partialibus; & iſto modo propoſitio men-

A mentalis dicitur complexa.

An ſit aliqua propō ex pluribus ꝓpoſitionibus compoſita.

DVBITATVR ſecundò, vtrum aliqua propoſitio ſit cōpoſita ex pluribus propoſitionibus; ita quod propoſitio ſit pars propoſitionis. Ad dubium reſpōdent aliqui dicentes; quòd propoſitio nullo modo eſt pars propoſitionis neq; categoricæ neq; hypotheticæ. Et quando dicit, propoſitio hypothetica componitur ex pluribus categoricis. Reſpondetur quod verū eſt ad iſtum ſenſum, propoſitio hypothetica componitur ex pluribus orationibus: quæ ſi ſeorſum ſumerentur, eſſent propoſitiones categoricæ veræ vel falſæ, quòd probant: quia ſi aliqua propoſitio hypothetica componeretur ex pluribus categoricis, ſequeretur quod idē diceretur ſimul verum & falſum, poſſibile

B & impoſſibile: nam ſi Socrates dicat iſtam diſiunctiuam, homo ē aſinus, vel Deus eſt, dicit verū & neceſſarium: quia dicit iſtam, Deus eſt: & dicit falſum: qa dicit iſtā, hō eſt aſinus. Et qn̄ arguit contra eos ad veritatem copulatiuæ, requiritur veritas vtriuſq; partis. Reſpondent, qđ ad veritatē copulatiuę requiritur, qđ vtraque pars ſit vera ſi ſeorſum ſumeretur. Alij ſunt dicētes & melius quod partes propoſitionis hypotheticæ bene ſunt propoſitiones: quæ aliquando ſunt duæ categoricæ; aliquando duæ hypotheticæ, & aliquando categorica & hypothetica, & hoc probant ex communi vſu fere omniū logicorum. Dicit ēt Ariſt. in textu qđ propoſitio vna coniūctione i. hypothetica eſt quę cōponitur ex his, ideſt, categoricis. Sed ad rationē alterius opinio-

C nis dicitur; qđ non eſt inconueniens idem ſimul dicere verū & falſum ſecundū diverſas ſignificationes. Dr̄. n. verū, ſecundū ſignificationem partialē, & falsū ſecundum ſignificationē totalē vel econtra. Sed reſtat aliud dubium, an aliqua pars propoſitionis categoricæ ſit propoſitio, vt eſt pars illius categoricæ. *Dubitatio.* Dicunt aliqui quod non, quod probant: quia hoc videretur eſſe verum de iſta categorica, nullus homo ē animal, & de parte eius ſcilicet homo eſt animal, ſed hoc non, quia ſi ſit, tunc homo eſt animal, quæ eſſet pars illius, nullus homo eſt animal. eſſet affirmatiua vel negatiua, non negatiua, quia in ea non ponitur negatio, nec affirmatiua, quia copula eius negatur per ſignū pręcedens, ſed iſta ratio non multū

D cogit. Ideo dicunt aliqui multū probabiliter, quod pars propoſitionis categoricæ poteſt bene eſſe propoſitio, vt homo eſt animal, eſt pars illius totalis propoſitionis, nullus homo eſt animal. Pro iſta tamen opinione ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima; orationes compoſitæ ex ſubiecto & ly eſt vt habet purā rationem copulæ, non ſunt propoſitiones vt hæc oratio, homo eſt, in hac propōne homo eſt, nō eſt propoſitio, cum nullum ſit prædicatū, quia ly eſt vt eſt copula, eſt purū ſyncategorema, Secunda propō, pars propōnis categoricę pōt eſſe propō, qa oē verum vel falſum eſt propō, ſed pars ꝓpoſitionis categoricæ aliqn̄ eſt vera vel falſa, vt patet de iſta ꝓpōne, homo eſt animal, q̄ eſt pars huius. oīs hō eſt animal. Tertia ꝓpō, cuiuslibet propōnis

E vniuerſalis vel particularis, totum reſiduum pręter ſignum eſt propoſitio. Quarta propoſitio, cuiuslibet propoſitionis categoricę de disiuncto copulato vel conditionato extremo aliqua pars eſt propoſitio. Quinta propoſitio, quęlibet pars propoſitionis ſignificans vere vel falſe, ſiue ſignificatione totali ſiue ſignificatione partiali eſt pars propoſitionis, ſiue ſit pars propoſitionis categoricæ vel hypotheticæ.

An ūlis propoſitio æquiualeat hypotheticæ copulatiuæ.

DVBITATVR tertio, vtrũ propoſitio vniuerſalis æquiualeat hypotheticæ copulatiuę cõpoſitæ ex ſuis ſingularibus; & vtrum propoſitiones exponibiles ſint categoricæ vel hypotheticæ; vtrum ſit ponenda aliqua propoſitio realis, in qua res ſubijciatur vel prædicetur.

F Quantum ad duas primas partes ſatis viſum eſt in Summulis, quid ſit dicendum in principio tractatus propoſitionum exponibilium. Sed quantum ad tertiam partem, in qua quæritur vtrum ſit ponenda aliqua propoſitio realis. Reſpondetur per aliquas propoſitiones: prima propoſitio, aliquam eſſe realem propoſitionem, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo quòd ſit aliqua res, quæ vocetur propoſitio, quę cõponatur ex tribus rebus: quarum vna ſit ſubiectum, alia copula, & alia prædicatum, ſic qđ tales res non ſint ſigna, & ſic nõ eſt intelligendum. Alio modo poteſt intelligi aliquam propoſitionem eſſe realem ad iſtũ ſenſum, quòd res concipiantur in ordinem ad ſe inuicẽ. Et ſi quis dicat contra, res prædicantur de ſe inuicem: ergo oportet ponere

G vnam propoſitionem compoſitam ex rebus. Reſpondetur qđ res ſecundum eſſe cognitum earum bene ſubijciuntur & prædicantur .i. intelligũtur vel cognoſcuntur in ordine ad inuicem. Nam res ſubijci vel prædicari non eſt aliud, quàm res concipi in ordine ad inuicem: ſed propter hoc non oportet ponere vnam propoſitionem realem, in qua res ſubijciatur & prædicet; quia res ſic ſufficienter prædicantur & ſubijciuntur in propoſitione mentali, per quàm ſic intelliguntur vel concipiuntur. Et ſi quis dicat tales res non ponuntur in propoſitione mẽtali, neq; propoſitio mentalis conſtruitur ex talibus rebus. Reſpondetur, quod tales res non ponuntur formaliter in propoſitione menta-

H li, tamen bene obiectiuè & extrinſece, quod ſufficit ad hoc quod res ſubijciãtur vel prædicẽtur. Ex quo ſequitur quod res poni obiectiuè in propoſitione mentali, non eſt aliud quàm res concipi in ordine ad ſe inuicem mediãte propoſitione mentali. Et hæc de ſecundo art. Quantum ad tertium articulum ſit

Art. 3.

CONCLVSIO reſponſalis, Diffinitio orationis & enunciationis & eius diffinitiones ſunt a philoſopho in textu ſufficienter aſſignatæ. Ad rationes. Ad primam & ſecundam patet ſolutio in primo art. & ét ad tertiam. Ad quartam dicitur, quod licet illa propoſitionalis eſt b, ſumatur pro oratione: tñ non eſt oratio vera vel falſa de vſu logicorum: tamen de rigore logicæ eſt ſimpliciter falſa: ſed ſumitur a logicis ex terminis non ſignificatiuis ad denotandum

Digitized by Google

A tandum quod ſyllogiſmus ſimpliciter dictus non recipit veritatem vel falſitatem propoſitionum. Ad quintam patet ſolutio pro prima parte. Ad ſecundam partem dicitur quòd in textu diuiditur enunciatio de copula ſimplici, & nō de copula mixta, modo iſta Socrates eſt vel non eſt aſinus, eſt de copula mixta: ideo non oportet ipſam ſimpliciter eſſe affirmatiuam, vel negatiuam, ſed eſt ſimul affirmatiua & negatiua, vt alias videbitur in libris Priorum.

Quoniam autem eſt enunciare, & quod eſt eſſe, & quod eſt non eſſe, & quod non eſt non eſſe, &c.

Iste eſt ſecundus & vltimus tractatus huius libri, in quo philoſophus determinat de op-
B poſitionibus & legibus enunciationis. Et diuiditur in tria capitula. In primo determinat de oppoſitione diffinitiuè, & diuiſiuè. Et primo præmittit vnam ſuppoſitionem ad intelligendum diffinitionem oppoſitionis: dicens, quòd omni affirmationi eſt negatio oppoſita, & omni negationi eſt affirmatio oppoſita, quòd probat, quia quod contingit enunciare quod eſt eſſe, contingit enunciare quod non eſt eſſe. Et quod contingit enunciare, quod eſt non eſſe, contingit enunciare, quod non eſt non eſſe. Et addit philoſophus, quòd ſicut ex parte huius verbi eſt, præſentis temporis, poſſunt formari quattuor modi enūciandi, ita in aliis temporibus, ſcilicet præterito & futuro. Et ſubdit conſequenter quod quis affirmauerit, con- C
tingit & negare. & quod quis negauerit contingit affirmare: ergo omni affirmationi eſt negatio oppoſita, & omni negationi affirmatio oppoſita. Ex illo diffinit oppoſitionem ſub nomine contradictionis: dicens, quod contradictio eſt affirmatio & negatio oppoſitæ eiuſdem de eodem, & non æquiuoce. Deinde determinat de ſpeciebus oppoſitionis, & diuiditur in duas partes. In prima parte præmittit duas diuiſiones: quarum prima eſt, rerum aliæ ſunt vniuerſalia, & aliæ ſunt ſingularia. Vniuerſale eſt quod natum eſt prædicari de pluribus, Singulare eſt quod non eſt natum prædicari de pluribus, ſed ſolum de vno ſolo: vt Plato. Secunda diuiſio: enunciationum quædam eſt de ſubiecto vniuerſali, in qua enun- D
ciatur aliquid de aliquo eorum quę ſūt vniuerſalia: alia vero de ſubiecto ſingulari, in qua enunciatur aliquid de aliquo eorum quæ ſunt ſingularia. Conſequenter determinat de ſpeciebus oppōnis. Et primo diffinit contraria dicens, quod contraria ſunt, in quibus enunciatur aliquid, id eſt aliquod prædicatum, quoniam eſt aut non eſt, id eſt affirmatiuè vel negatiuè de aliquo ſubiecto vniuerſali vniuerſaliter tento. Vnde terminum teneri vniuerſaliter ē ipſum teneri cū ſigno vniuerſali vel ipſū teneri diſtributiuè: vt oīs homo albus eſt, nullus homo albus eſt. Sed ſubcontrariæ dn̄r, in quibus enunciatur idē prædicatum affirmatiuè & negatiuè de eodem ſubiecto vniuerſali vniuerſaliter ſumpto: vt homo eſt aīal, homo non eſt aīal,

Vniuerſale, & ſingulare quid.

quę ſecundum rem poſſunt dici E contrarię: nam indefinita in materia naturali æquiualet vniuerſali: ideo contingit ſubcontraria eſſe contrarias ſupple, ſecundum legem. Deinde remouet vnum dubium: quia quis poſſet dubitare, Vtrum terminus teneatur vniuerſaliter quando a parte ſui ſubiecti vel parte prædicati additur ſignum vniuerſale. Reſpondet, quòd nulla affirmatio erit vera, in qua de vniuerſali vniuerſaliter ſumpto prædicatur vniuerſale vniuerſaliter ſumptum: vt omnis homo eſt omne animal. Finaliter diffinit contradictoria, dicens quod contradictoria ſunt affirmatio & negatio: quarum una vniuerſaliter ſignificat, alia vero non vniuerſaliter, & iſtæ contradicunt: omnis homo albus eſt, & non F omnis homo albus eſt, & iſtæ, omnis homo albus non eſt, & non omnis homo albus nō eſt.

Contrariè vero dico opponi vniuerſalem affirmationẽ, et vniuerſalem negationem.

ISTVD eſt ſecundum capitulum, in quo philoſophus determinat de legibus oppoſitionum. Et diuiditur in tres partes. In prima determinat de ipſis oſtendendo, qualiter enunciationes ſe habent ad poſſe eſſe ſimul veras aut falſas. Et primo ponit legem contrariarum, dicens: quòd impoſſibile eſt duas contrarias eſſe ſimul veras. Secundo dat legem ſubcontrariarum: dicens, his vero oppoſitę. ſ. ſubcontrariæ poſſunt ſimul eſſe veræ. Et hoc probat tribus exemplis. Primum: homo eſt albus, homo non eſt albus. Secundum G eſt: homo eſt probus, homo non eſt probus iſtæ ſunt ſimul veræ: quia ſi aliquis homo eſt turpis non eſt probus. Tertium eſt de iſtis: homo eſt pulcher, homo non eſt pulcher: quia ſi hō eſt fœdus homo non eſt pulcher. Tertio dat legem contradictoriarum: dicens quod in contradictoriis neceſſe eſt alteram eſſe veram, & alteram falſam: & hoc ſiue ſit in contradictorijs vniuerſalium ſiue ſingularium. Conſequenter remouet dubium, ꝙ licet iſtæ ſint ſimul veræ: homo eſt albus, homo non eſt albus: iſtæ tamen non ſunt ſimul verę: eſt homo albus, & nemo eſt albus. In ſecunda parte ponit hanc concluſionem: vnius affirmationis eſt vna negatio oppoſita. quod probat: quia illud oportet negare negationem, quod affirmat H affirmatio & de eodem: ſiue illud idem ſit vniuerſale vniuerſaliter ſumptum ſiue non: ſiue ſingulare ſingulariter ſumptum. Quod probat: quia ſi negatio negaret aliud de eodem vel idem de alio, tunc talis non erit oppoſita illi affirmationi, ſed erit ab ea diuerſa. Conſequenter epilogat quæ dicta ſunt: dicens, ꝙ ex prædictis patet, ꝙ oppoſitarum propoſitionũ aliæ ſunt contrarię, aliæ contradictoriæ, & aliæ ſubcontrariæ. In tertia parte oſtendit quid ſit affirmatio vna, & negatio vna dicẽs, quod affirmatio una, & negatio vna eſt, quæ vnum de vno ſignificat, ſiue ſit vniuerſale, ſiue non: vt omnis homo eſt albus, non omnis homo eſt albus. Ex quo infert talem concluſionem: quòd enunciatio quæ eſt de termino

Digitized by Google

A mino æquiuoco non eſt vna ſi-
cut illa in qua ponitur nomen
impoſitum ad ſignificandum di
uerſa: ſicut ſi tunica imponeret
ad ſignificandum hominem &
equum, tunc hæc non eſſet vna,
tunica eſt alba: quia illo caſu po
ſito non referret dicere iſtam,
tunica eſt alba, & iſtas duas, ho-
mo eſt albus, equus eſt albus, ſed
iſtæ duæ nō ſunt propoſitio vna
ſed plures: igitur prima erit pro-
poſitio plures & non vna.

An ſpecies oppoſitionis. & leges earundem bene in text. ponantur.

QVAERITVR Vtrum ſpe
cies oppoſitionis & leges ea-
rum ſint a philoſopho ſufficien
ter aſſignatæ in text. Arguitur
primo quòd non: quia oppoſi-
B tio ſubalterna eſt oppoſitio; &
tamen nō aſſignantur hic à phi-
loſopho: igitur. Item oppoſitio
relatiua & priuatiua, ſunt oppo-
ſitiones, & tamen non hic aſſi-
gnantur a philoſopho: igitur. Se
cundo ſic, Iſtæ duæ, ego ſum Io-
annes, ego non ſum Ioannes ſcri
ptæ in pariete opponuntur, & ta
men nulla ſpecie oppoſitionis
aſſignata à philoſopho oppo-
nuntur: igitur. Minor patet:
quia non videtur, ꝙ opponant
alia ſpecie oppoſitionis quàm
oppoſitione contradictoria ſed
hoc non, eo ꝙ ambæ poſſunt ſi-
mul eſſe veræ, ſi à diuerſis legan
tur quorum vnus vocetur Ioan-
nes & alius non. Tertio ſic:
Iſtæ contradicunt: Socrates cur
rit, & Socrates non currit, & ta-
men ſimul poſſunt eſſe veræ: er
go lex contradictoriarum non
eſt ſufficienter aſſignata. Antece
dens patet: quia pro quocunque C
tempore pōt Socrates currere,
poteſt etiam non currere: ergo
etiam pro quocunq; inſtanti vna
poteſt eſſe vera & reliqua.
Quarto ſic contradictoriæ poſ-
ſunt ſimul eſſe veræ: igitur lex
contradictoriarum non eſt be-
ne aſſignata. Antecedens patet:
quia iſtæ duæ contradicunt, iſte
tribulus eſt ſapidus, & iſte tribu
lus non eſt ſapidus, & tamē ſunt
ſimul veræ: igitur. Minor patet:
quia illud quod iudicatur ab ali
qua tota ſpecie, eſt verum, ſed
omnes aſini iudicant tribulum
eſſe ſapidum: ergo hoc eſt ve-
rum. Etiam homo à tota eius
ſpecie, iudicat hunc tribulum nō
eſſe ſapidum: ergo iudicium eſt
verum, & per conſequens iſta e-
rit vera, iſte tribulus non eſt ſa-
pidus, & ſic iſtæ duæ contra-
dictoriæ erunt ſimul veræ. D
Quinto ſic, contradictoriæ non
repugnant in falſitate: ergo poſ
ſunt ſimul eſſe falſæ. Antecedens
patet: quia iſtæ duæ contradi-
cunt, ego dico falſum, & ego non
dico falſum; cum ſint ſingula-
res diuerſæ qualitatis: & tamen
ſunt ſimul falſæ: igitur. Minor
patet primo, quòd iſta ſit falſa,
ego dico falſum: quia poſito ca-
ſu, quòd Socrates nullā aliam di
cat niſi iſtam, ego dico falſum:
tunc erit falſa cum falſificet ſeip
ſam. Probatur etiam quod ſua ne
gatiua. ſ. iſta, ego non dico falſū,
ſit falſa: qa Sorcates nihil aliud
dicit quàm iſtam propoſitionē,
ego dico falſum, quę cum ſit fal
ſa, erit falſum: dicere Socratē nō
dicere falſum, & per conſequēs
hæc propoſitio non dico falſum
eſt falſa, & ſic habetur propoſi-
tum. In oppoſitum eſt Ariſtot.

E in text. in quæſtione ſicut in ceteris erunt tres art. Quantum ad primum.

Arti.1. PRIMO ſciendum pro declaratione diffinitionis oppoſitionis ꝙ ſolum hic eſt ſermo de oppõne propoſitionum & non terminorum, quam philoſophus diffinit ſub noĩe contradictionis: eo ꝙ cõtradictio inter oẽs oppõnes eſt principalis oppõ. Et ideo aduerte ꝙ hæc propõ, cõtradictio eſt affirmatio, & negatio oppoſitæ, non debet eſſe copulatiua: quia tunc eſſe falſa: nam ſenſus eſſet, contradictio eſt affirmatio, & contradictio eſt negatio, modo quælibet earum eſt falſa; ſed eſt categorica de copulato prædicato. Et aduerte, quod quã do dicitur contradictio eſt affirmatio & negatio oppoſitæ, ibi eſt prædicato accidẽtalis & non

F eſſentialis: nam contradictio formaliter non eſt niſi repugnantia duarum propoſitionum ad eſſe ſimul veras vel falſas. Et dicitur notanter oppoſitæ, ad denotandum quod nõ quælibet affirmatio & negatio eſt contradictio, ſed ſolum affirmatio, & negatio, quæ habent repugnantiam ad eſſe ſimul veras vel falſas. Ex quo ſequitur quòd oppoſitio ſubalterna non eſt propriè propoſitio: quia eſt tantum affirmatio, vel tantum negatio, modo oppoſitio debet eſſe affirmatio & negatio. Et aduerte vlterius, quòd oppoſitio debet eſſe eiuſdem de eodem: non nominis tantum, nec rei tantum, ſed rei & nominis ſimul. Ex quo ſequitur, quòd quattuor cõtradictiones generales requiruntur ad oppoſitionẽ Prima: quòd propoſitiones oppoſitæ ſint de

G eiſdem extremis & de eadem copula adæquatè ſecundum rẽ & vocem ſimul. Secunda conditio: quod termini ſupponant eodem genere ſuppoſitionis. Ex quo ſequitur quod illæ non opponuntur homo eſt ſpecies, nullus homo eſt ſpecies. Tertia, ꝙ termini teneantur æquè amplè & æquè ſtrictè. Ex quo ſequitur quod illæ non opponuntur, cũs homo currit, nullus homo, currit: quia homo in prima ſupponit tam pro viris, quàm pro mulieribus; ſed in ſecunda ſupponit tantùm pro viris. Quarta ꝙ propoſitiones ſint de ſimplici quantitate, & de ſimplici copula, & quòd non ſint de contingẽti ſpecialiter dicto: quia ſi eſſent de contingenti ſpecialiter dicto non opponerentur, niſi forte ſecundum modum & non ſecundum legem, vt poſtea patebit.

H Aduerte etiam, quod oratio in qua ponitur terminus æquiuocus à caſu non reſtrictus non habet propoſitionem ſibi oppoſitam: quia non eſt propoſitio, ſed propoſitio plures: vt illa, canis eſt ſubſtantia non habet contradictoriam: quia non eſt propoſitio.

SECVNDO ſciendum quod circa dicta incidunt aliquę difficultates. Prima difficultas vtrum Ariſt. faciens mentionem de propoſitionibus oppoſitis & legibus earum, locutus fuerit vniuerſaliter de omnibus propoſitionibus oppoſitis. Ad quam breuiter reſpondetur, quod non: ſed ſolum de propoſitionibus categoricis ſimplicis qualitatis aut quantitatis: falſum enim eſt, ꝙ vna contrariarum eſt vniuerſalis affirmatiua, & alia vniuerſalis *Dubitationes.*

Digitized by Google

A lis negatiua. Similiter de ſubcontrarijs & contradictorijs, vna enim non eſt affirmatiua ſi ſit mixtæ qualitatis, ſed affirmatiua & negatiua ſimul. Similiter dicendum eſt de quantitate, loquitur etiã philoſophus de propoſitionibus oppoſitis & legibus earum, quæ non ſunt diuiſę de contingenti ſpecialiter capto: nam in illis de contingenti ſpecialiter capto, poſſibile eſt duas contrarias ſimul eſſe veras, & ſubcontrarias ſimul eſſe falſas, vt ſunt iſtæ, omnis Deus cõtingenter non eſt Deus, & omnis Deus non contingenter non eſt Deus, quæ ſunt ſimul veræ. Et ſi arguatur, duæ contrariæ ſunt ſimul veræ, & ad ipſas ſequuntur duæ particulares, quæ ſunt ſimul veræ: ergo duæ con-
B tradictoriæ, ſunt ſimul veræ quod eſt impoſſibile. Reſpondetur, quòd non ſemper ad contrarias ſequuntur ſuæ ſubcontrariæ, nec ad vniuerſalem ſua particularis: ſed hoc ſolum habet veritatem in illis, quæ non ſunt de contingenti ſpecialiter capto. Iſta enim vniuerſalis, nullus Deus contingenter non eſt Deus, conuertibiliter ſe habet cum hac diſiunctiua, omnis Deus neceſſario eſt Deus, vel omnis Deus impoſſibiliter eſt Deus, quo ad veritatem & falſitatem. Et quicquid ſequitur ad diſiunctiuam, ſequitur ad illam de contingenti, & econtra: iſta enim eſt affirmatiua indefinita de contingenti, Deus contingenter eſt Deus. Et ſimiliter ſua particularis, quidam Deus contingenter eſt Deus, quæ eſt ſubalterna primę videlicet huius, nullus Deus

C contingenter non eſt Deus: conuertibiliter ſe habet quo ad veritatem & falſitatem, & conſequẽtiam cum iſta copulatiua, Deus non neceſſario eſt Deus, & Deus non impoſſibiliter eſt Deus: modo iſta copulatiua non ſequitur ad diſiunctiuam: ergo nec iſta particularis, quidam Deus contingenter eſt Deus, ad ſuam vniuerſalem; cui ſubalternatur. Ex quo patet iſtas duas contrarias ſimul eſſe veras, nullus Deus contingenter eſt Deus, nullus Deus contingenter non eſt Deus. Etiam ſubcontrarias, Deus contingenter eſt Deus, & Deus contingenter non eſt Deus, ſimul eſſe falſas: illæ enim particulares conuertuntur ad inuicem: modo affirmatiua eſt falſa, cum
D copulatiua ſibi æqualens eſt falſa, igitur & negatiua. Dicunt tamen aliqui, quòd propoſitiones de contingenti ſpecialiter capto ſunt hypotheticę: ſed hoc non videtur multum probabile: licet tales propoſitiones de contingenti ſpecialiter capto inferant hypotheticam, non tamen ſunt hypotheticæ, ſed ſimpliciter categoricæ.

Particularis propoſitio in naturali materia an æquiualeat vniuerſali.

TERTIO ſciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima, vtrum particularis in materia naturali æquiualeat vniuerſali. Et videtur quod non: quia non ſubordinantur vni & eidem mentali. ergo non æquiualent. Reſpondetur breuiter, quòd particularis in materiali, naturali, & vniuerſalis non æquiualent in ſignificando: quia non ſubordinantur eiſdem mentali: neque ſubie-

cta

Digitized by Google

E ƈta & prædicata eodem modo ſupponunt, tamen bene æquiualent in inferendo ſeu in veritate & falſitate. Et ſimiliter dicendum eſt de materia remota, & hoc volebat habere Ariſt. in textu. Secunda difficultas eſt, vtrũ ſi vna contradictoriarum ſit vera, reliqua ſit falſa, vel econtra. Et videtur quòd non, quia poteſt eſſe vna contradictoriarum non exiſtente alia, quo facto vna erit vera, & tamen reliqua non erit falſa, cum non formetur. Reſpondetur quod ſi vna contradictoriarum ſit vera, reliqua erit falſa, ſupple, ſi formetur. Et ſi quis dicat: iſtę ſunt contradictoriæ, diu eſt quòd fuiſti aſinus, & non diu eſt ꝙ fuiſti aſinus, & tñ ſunt ſimul falſæ: de prima notũ eſt: de ſecunda probatur, quia ad eam ſequitur falſum. ſ. iſta nouiter fuiſti aſinus: ergo ſecũda eſt falſa. Reſpondetur quod iſta, nõ diu eſt quòd fuiſti aſinus, eſt vera; quia ſignificat quòd in nulla parte temporis, neq; in nullo tẽpore fuiſti aſinus; & negatur qđ ad ipſam ſequitur vna falſa, puta illa, nouiter fuiſti aſinus. Et ſi quis iterum dicat iſtæ ſunt contradictoriæ; Socrates dicit falſum, Socrates non dicit falſum, & tamen ſunt falſæ; poſito caſu quod Socrates non dicat niſi iſtam propoſitionem, Socrates dicit falſum; quia illo caſu poſito eſt poſitio falſificãs ſeipſam. Reſpondetur. quod iſta propoſitio Socrates dicit falſum, & ſimiliter aliæ propoſitiones falſificantes ſeipſas non ſunt categoricę, ſed ſunt hypotheticæ, vt aliàs magis videbitur. Et ſi quis iterum dicat, iſtę duæ ſunt contradictoriæ; caput habet omnis homo, & nullum caput habet omnis homo; & tamen ſunt ſimul falſæ; de prima notum eſt: de ſecunda patet; quia eius deſcendentes ſunt falſæ, puta iſtæ; nullum caput habet iſte homo, vel iſte homo, & ſic de alijs. Reſpondetur quòd illæ nõ ſunt eius deſcendentes, ſed iſtæ; nullum caput habet iſte homo, & iſte homo & iſte homo; & ſic de alijs.

Dubitatio. (margin, beside the second difficulty)

F (margin, beside "ter fuiſti aſinus")

G (margin, beside "mo, & nullum caput habet omnis homo")

Oppoſitio propoſitionũ duplex.

QVARTO ſciendum, quòd oppoſitio propõnũ eſt duplex, quædam eſt ſumpta pœnes prædicata contraria, priuatiua, vel cõtradictoria; vt Socrates eſt ſanus. Socrates eſt ęger: Socrates ẽ cęcus, Socrates eſt videns, Socrates eſt currens, Socrates eſt non currens & de iſta non eſt hic ſermo: alia eſt oppoſitio data pęnes modos enunciandi oppoſitos, & de iſta eſt hic ſermo, & non de alia. Et aduerte vlterius quòd propoſitiones dicuntur adhuc opponi dupliciter. Vno modo propriè: quia ſunt de oppoſito modo enunciandi prædicatũ de ſubiecto: vt iſtæ duæ: quilibet homo eſt albus, & nullus homo eſt albus. Alio modo non quantum ad modum enunciandi, ſed quãtum ad legem, quæ ſic ſe habẽt quod ſunt propoſitiones categoricæ, vtroq; termino participantes ſecundum eundem ordinẽ, quibus quãtum eſt de forma earum repugnat, quòd ſint ſimul verę vel falſæ, & hoc proportionabiliter ad leges, vt iſtæ propõnes, nullus homo currit iſte homo currit. Supponitur vlterius, ꝙ per legem oppõnis non intelligitur, niſi regula vel natura ꝓpoſitionũ oppoſitarũ; ita quòd lex contrariorum non eſt aliud quàm natura vel regula contra-

H (margin, beside "de iſta eſt hic ſermo")

riotum

Digitized by Google

A ſiorum. Vnde quando dr̄, quòd lex contrariarum eſt talis quòd impoſſibile eſt contrarias ſimul eſſe veras; debet ſic intelligi, ꝙ ſi duæ propõnes contrariæ ad-inuicem ſint in rerum natura; ſi vna eſt vera reliqua eſt falſa, vel ſic, duarum propoſitionum ad-inuicem contrariarum impoſſibile eſt vnam eſſe veram quin reliqua ſit falſa ſi formetur; & eodem modo dicendum eſt de alijs legibus. Ex quo patet, quòd propõnes ad inuicem cõtrariæ, ſic ſe habent ad inuicem, quòd eis formaliter repugnat gratia formæ acceptionis terminorũ ſtare ſimul in veritate. Vnde illæ propõnes dicuntur ad inuicẽ repugnare in veritate; quæ non poſſunt ſimul eſſe veræ, ſed illę dicuntur repugnare formaliter in veritate quæ ſic ſe habent, ꝙ B nec ipſe nec ſibi ſimiles in forma poſſunt ſimul eſſe verę. Vnde ex parte formę propoſitionis ſe tenent qualitas quantitas ſimilitudo copularum; & extremorum numerus, & ſitus terminorum. Et hoc de primo articulo. Quantum ad ſecundum,

Art. 2. DVBITATVR primo. vtrum duę contrariæ poſſint ſimul eſſe veræ. Et videt̃ quòd ſic: nam iſtæ ſunt contrariæ; omnis homo eſt animal, omnis homo animal non eſt; & tamen ſunt ſimul veræ. Pro ſolutione eſt aduertendum, quòd ad propõnes ad inuicem eſſe contrarias, plures conditiones requirunt. Quarum prima eſt ꝙ propoſitiones ad inuicem contrarię participẽt vtroq; termino ſecundum eundem ordinem .i. quòd habeant ſubiecta, & prędicata ſynonyma. Secunda cõditio, quòd tales

An duę contrariæ poſſint ſimul eſſe veræ.

propõnes ſint diuerſarum qualitatum; ad talem ſenſum; videlicet quòd quælibet copula principalis negata in vna, affirmetur in alia, & econuerſo. Ex quo ſequitur, nullas affirmatiuas eſſe contrarias ad inuicem. Sequitur etiam nullas negatiuas ad inuicem eſſe cõtrarias. Tertio ſequitur, quòd ſtat propoſitiones adinuicem contrarias eſſe eiuſdẽ qualitatis in genere, licet non in ſpecie; vt patet de iſtis duabus quæ ſunt mixtæ qualitatis: omnis homo eſt vel non eſt albus: omnis homo non eſt, vel eſt albus. Tertia cõditio; quòd termini non accipiantur ęquiuocè nõ diſſimiliter reſtringantur neq; amplientur, neque diſſimiliter appellent ſuas rationes formales; propter ſecundum iſtæ non ſunt contrariæ; omnis homo D currit; nullus homo currit: quia dato quòd ſolæ mulieres eſſent & quælibet curreret, & nullus vir eſſet; tunc iſtæ eſſent veræ, omnis homo currit, & nullus homo currit: nam in iſta, nullus homo currit ly hõ reſtringitur ad ſtandum tantum pro viris. Propter defectum tertię particulæ iſtæ non contrariantur, nihil quod eſt vel fuit homo eſt ens, omnis homo eſt ens: eo ꝙ ly homo in negatiua ampliatur & non in affirmatiua. Propter quartum defectum iſtę non contrariantur, omnis homo ſedentem percutit, nullus homo percutit ſedentem: quia in aliquo caſu poſſunt ſimul eſſe veræ. Similiter iſtæ non contrariantur, omnis homo venientem cognoſcit, omnis homo nõ cognoſcit venientem, quia poſito, quòd quilibet homo habeat cõceptũ

entis

E entis & nullus homo habeat cõceptum venientis: prædictæ ſimul eſſent veræ. Quarta conditio eſt: quòd tales propoſitiones plus habeant de vniuerſalitate, quàm de particularitate; quod debet intelligi ad ſenſum conditionalem: ſic quòd ſi in eis ponantur vniuerſalitates & particularitates: numerus vniuerſalitatum debet excedere numerum particularitatũ. Vnde vniuerſalitas eſt terminus communis diſtributus non exiſtens ps alicuius complexi vnica acceptione accepti: vt in iſta: omnis homo eſt animal, ly homo debet teneri vniuerſaliter. DF notanter nõ exiſtens pars complexi vnica acceptione accepti: qa ly homine ĩ iſta Socrates differt ab homine, non eſt vniuerſalitas: quia eſt pars complexi vnica

F acceptione accepti. Aduerte quòd ad vniuerſalitatem requiritur, quòd non ſit complexum diuerſis acceptionibus acceptũ: qa hoc totũ hoĩs aſinus in iſta propõne cuius libet hominis aſinus currit, non eſt vniuerſalitas. ſed ſolũ pars eius .ſ. ly hominis: ſed in iſta cuiuslibet aſinus hominis currit, ly hominis aſinus eſt vniuerſalitas: quia eſt complexum vnica acceptione acceptum: ſed hominis aſinus eſt complexum diuerſis acceptionibus acceptum: modo regula eſt in oppoſitionibus, quòd quando in aliqua popoſitione ponitur complexũ vnica acceptione acceptu, debet computari pro vniuerſalitate vel particularitate. Quinta conditio: ſi in propoſitione affirmatiua ponatur vna particularitas, in negatiua ſibi oppoſita nulla debet poni particularitas: Defectu cuius iſtæ non ſunt contrariæ ad inuicem:

G omnis homo eſt animal: omnis homo animal non eſt: & per hoc ſoluitur ratio, quæ prius fiebat. Nec iſtæ: omni tempore riſibile eſt omnis homo: omnĩ tpe riſibile nõ eſt oĩs homo: eo ꝙ ſunt ſimul veræ. Sexta conditio: quòd quælibet particularitas ĩ vna, ſit vniuerſalitas in alia. Vnde particularitas non eſt niſi terminus communis ſtans cõfuſè tantum vel determinatè, non exiſtẽs pars complexi vnica acceptione accepti: nec exiſtens aggregatum ex diuerſis partibus diuerſis acceptionibus acceptis; Defectu cuius iſtæ non contrariantur: cuiuslibet hominis aſinus currit: cuiuslibet hominis aſinus non currit. cum poſſint ſimul eſſe veræ, poſito

H quòd quilibet hõ haberet duos aſinos quorum vnus curreret: & alius non curreret. Septima conditio: ſi in huiuſmodi propoſitionibus ponatur diſiunctũ copulatum vel conditionatum, quòd in ambabus accipitur vnica acceptione, totũ debet diſtribui; vel ſi ſolum prima pars diſtribuatur, in alia negatio debet ferri ad coniunctionem: Defectu cuius iſtæ non contrariantur ad inuicẽ, omnis homo vel aſinus currit, omnis homo vel aſinus non currit, diſtribuendo ſolum primam partem diſiuncti. Octaua conditio, quòd ſi in huiuſmodi propoſitionibus ponantur modi ad copulam, requiritur, ꝙ huiuſmodi propõnes ẽt ſint contrariæ ex parte modorum: Defectu cuius iſtæ non cõtrariantur, omnem hominem poſſibile eſt currere, omnẽ ho-

minem

A minem poſſibile eſt nõ currere, nec iſtæ; omnis homo aliqñ currit, omnis homo aliqñ non currit. Ex iſtis ſequitur, ꝙ non cĩs propoſitio habet contrariam, ſed ſolum illa, in qua ponitur aliqua vniuerſalitas. Sequitur ſecũdo, ꝙ omnis propõ in qua ponitur aliqua vniuerſalitas, habet contrariam capiendo contrarietatem largè. Ex hoc ſequitur, ꝙ de quolibet genere qualitatis dabilis eſt propoſitio habens contrariam. De vniuerſali vt iſta, omnis homo eſt animal, habet iſtam ſibi contrariam, omnis homo non eſt animal. De particulari, vt aliquis homo eſt omne animal, habet iſtam ſibi contrariam; nullus homo eſt animal. De inde finita, vt iſta, homo eſt omne animal, habet iſtam ſibi contrariam, omnis B homo non eſt animal, & ſic de alijs.

Duæ contradictoriæ vtrum poſſint ſimul eſſe veræ vel falſæ.

Dubitatur ſecundo, vtrum duæ contradictoriæ poſſint ſimul eſſe veræ vel falſæ. Et arguitur, quòd poſſint ſimul eſſe veræ, nam iſtæ duæ contradicunt, Socrates currit, Socrates non currit, & poſſunt ſimul eſſe veræ, quia pro illo inſtanti in quo vna poteſt eſſe vera, etiã reliqua põt eſſe vera, ergo poſſunt ſimul eſſe veræ. Pro ſolutione ſupponitur, quòd ad contradictorias multæ conditiones requirũtur à poſteriori. Prima, ꝙ participent vtroq; termino ordine eodem. Secunda ꝙ termini non diſſimiliter reſtringantur, amplientur, & appellent ſuas rationes formales: Defectu primi iſtæ non contradicunt, omnis homo currit, quidam homo nõ currit, Defectu ſecundi iſtæ nõ

C contradicunt cĩs homo animal fuit, homo non fuit aĩal, quia ly animal in affirmatiua ampliatur & non in negatiua. Defectu tertij iſtæ non contradicunt, nullus homo cognoſcit venientem, quidam homo venientem cognoſcit, cum poſſint ſimul eſſe veræ. Tertia conditio, quòd ſi in talibus ponatur vniuerſalitas & particularitas ꝙ habeant æquè de vniuerſalitate ſicut de particularitate. Quarta conditio eſt, quilibet terminus diſtributus in vna contradictoriarum, non debet diſtribui in alia, & ſi non diſtribuatur in vna, debet diſtribui in alia, & hoc niſi talis terminus ſit determinatio accepta vnica acceptione cum ſuo determinabili, quia ſi ſic diſtribuatur in vna, diſtribuetur in alia, & ſi non diſtribuatur in D vna, non diſtribuetur in alia, vt in iſtis Socrates videns omnem hominem currit, Socrates videns omnem hominem non currit. Quinta conditio, ſi in vna contradictoriarum ponatur aliquis terminos ſtans confusè & diſtributiuè à parte vnius extremi in ordine ad alium terminum ſupponentem confusè tantum, tunc ille terminus qui ſtabat confusè & diſtributiuè, debet ſtare determinatè in altera contradictoriarum, vt omnis homo eſt animal, homo non eſt animal, Sexta conditio, ſi aliquis terminus accipiatur confusè & diſtributiuè in vna contradictoriarum à parte vnius extremi in ordine ad alium terminum ſupponentem determinatè à parte alterius extremi tunc

in

Digitized by Google

E in altera contradictoriarum debet ſtare confuſè tantum, defectu cuius iſtæ non contradicũt, Socratẽ videt omnis aſinus, aſinus non videt Socratẽ. Septima conditio, ſi in vna contradictoriarum ponatur terminus collectiuè acceptus, quòd etiam in reliqua teneatur collectiuè, vt hæc omnes apoſtoli Dei ſunt duodecim. Ex quo patet, ꝙ dabiles ſũt duæ propoſitiones contradictoriæ de extremis cõmunibus totalibus, quorum neutrũ tenetur diſtributiuè, & hæc conditio ꝓbabiliter ponitur. Octaua conditio, ſi aliquis terminus ſupponat confuſè tantum reſpectu ꝓprij ſigni confuſiui, in contradictoria debet ſupponere confuſè, & diſtributiuè, diſtributione in F completa, ſeu diſtributione oppoſita ſuppoſitioni confuſæ tantum; vt iſta, promitto tibi equũ: cuius cõtradictoria eſt iſta, ego non promitto tibi equum, & nõ iſta, nullum equum tibi promitto, quia tunc duæ cõtradictoriæ eſſent ſimul veræ. Nona conditio, ſi tales propõnes ſint modales, oportet quod ſint de modis contradictorijs, defectu cuius iſtæ non cõtradicunt: omne ens neceſſario eſt ens, ens impoſſibiliter eſt ens. Decima conditio, ſi in huiuſmodi propoſitionibus ponatur diſiunctũ copulatum, vel conditionatum, quòd ſi illud totũ diſtribuatur in vna & particularizetur in alia, & ſi ſolum prima pars diſtribuatur, quòd tunc in alia parte particularizetur, & quòd negatio feratur ſupra coniunctionem. Vnde diſtribuendo totum diſiunctũ, iſtæ contradicunt: omnis homo vel aſinus currit, homo vel aſinus non currit, ſed diſtribuendo ſolum primam partem diſiũctı, cõtradictoria primæ eſt iſta, homo non; vel aſinus currit. G Iſtis ſuppoſitis ſupponitur finaliter quòd contradictorias poſſe eſſe ſimul veras, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, vt ly ſimul, determinat ly poteſt, & ſic poſſunt ſimul eſſe veræ, vel vt determinat ly eſſe, & ſic non poſſunt ſimul eſſe veræ, & per hoc ſoluitur ratio, quæ prius fiebat.

An ſ[ub]contra[ria] ſint ſ[imul] fal[ſæ]...

Dvbitatvr tertio, vtrum duæ ſubcontrariæ poſſunt ſimul eſſe falſæ. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd ad hoc quòd aliquæ propoſitiones ſint ad inuicem ſubcontrariæ, multæ conditiones requirũtur à poſteriori. Prima quòd participent vtroq; termino eodem ordine. H Secunda, ꝙ termini non teneantur æquiuocè, non diſſimiliter reſtringantur, neq; amplientur, neque appellent ſuas rationes formales, defectu primi iſtæ non ſunt ſubcontrariæ, canis eſt animal latrabile, canis non eſt animal latrabile, capiendo ly canis aliter in vna quàm in alia. Defectu ſecũdi iſtæ nõ ſunt ſubcontrariæ, homo currit, quidam homo non currit, Defectu tertij iſtæ non ſunt ſubcontrariæ, homo eſt albus, homo non fuit albus, Defectu quarti iſtæ nõ ſunt ſubcontrariæ, homo album videt, homo non videt album. Tertia conditio, quòd habeant plus de particularitate quàm de vniuerſalitate, & hoc debet intelligi in ſenſu conditionali, ſic videlicet, quòd ſi habeant vniuerſalitates, & particularitates, quòd numerus particularitatum ſit

A ſit maior; non tamen oportet hoc ſimpliciter & abſolute fieri. Quarta conditio, ꝙ quælibet vniuerſalitas in vna, ſit particularitas in alia: defectu cuius iſtæ non ſunt ſubcontrariæ, aliquo tẽpore riſibile eſt omnis hõ, aliquo tempore nullum riſibile eſt hõ. Quinta conditio: ſi in affirmatiua ponatur vniuerſalitas, nulla vniuerſalitas debet poni in negatiua: defectu cuius duæ immediatæ dictæ non ſunt ſubcontrariæ. Sexta conditio: quòd ſi huiuſmodi propoſitiones ſint modales, quòd ſint de modis ſubcontrarijs: defectu cuius iſtæ non ſunt ſubcontrariæ, hominẽ neceſſe eſt currere, hominem impoſſibile eſt currere. Ex iſtis ſequitur quòd non omnis propoſitio habet ſubcontrariam: vt patet de iſta, Socrſes eſt B hoc album: Sequitur ſecundo, ꝙ omnis propoſitio, in qua ponitur particularitas, habet ſubcontrariam. Ex quo ſequitur ꝙ de quolibet genere quantitatis dabilis eſt propoſitio habens ſubcontrariam. De conditionibus autem quæ ad ſubalternam requiruntur, ſatis viſum eſt in Summulis. Et hæc de ſecundo art. Quantum ad tertium ſit

Arti.1. CONCLVSIO reſponſalis: Species & leges oppoſitionis ſunt a philoſopho ſufficienter & conuenienter aſſignatæ. Patet hæc concluſio ex præcedentibus articulis. Ad ratiõnes ante oppoſitum. Ad primam patet ſolutio pro vtraque ſui parte. Ad ſecundam dicitur ꝙ illæ propoſitiones ſcriptæ ſunt contradictoriæ, ſi ſint ſcriptæ ab eodem: nec poſſunt ſimul eſſe veræ vel falſæ a quocunq; legantur: quia ſicut pronomina vocalia primę perſonę, nũquam ſupponunt niſi pro illis, qui proferunt ea: ſic nec ſcripta ſupponunt niſi pro illis, qui ea ſcripſerunt. Et ſi dicatur contra hoc: quia aliquis ſæpe ſcribit litteras obligatorias pro alio, aut etiam legit: & tamen pronomina primæ perſonæ ibi poſita non ſupponunt pro illo: quia aliter obligaret ſeipſum. Reſpondetur quòd in illo caſu illa pronomina non ſupponunt propriè & de rigore logices, niſi pro legente aut ſcribente: tamen ex vſu loquendi permiſſum eſt quòd ipſa ſupponant pro illo homine, cuius ſit obligatio: aut pro illo ad cuius intentionem attribuitur ſententia. Ad tertiam patet ſolutio in ſecũdo dubio. Ad quartam dicitur, negando minorem: nam iſtæ nunquam ſunt veræ, iſte tribulus eſt ſapidus: & iſte tribulus non eſt ſapidus, cum ly ſapidus ſupponat confuſe & diſtributiue: nec valet dicere, iſte tribulus non eſt ſapidus homini: ergo non eſt ſapidus: quia arguitur a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Ad quintam patet ſolutio in primo articulo, vbi viſum eſt quòd propoſitiones falſificantes ſeipſas non ſunt categoricæ, ſed hypotheticæ.

C D

In his ergo, quæ ſunt, & quæ facta ſunt, neceſſe eſt affirmationem veram vel falſam eſſe.

ISTVD eſt vltimum capitulum huius tractat. in quo phi.

E losophus oſtẽdit qualiter ſe habeant enũciationes quo ad eſſe verum determinate, vel falſum. Et diuiditur in duas partes. In prima oſtendit quibus contradictorijs conuenit ꝙ vna pars eſt determinate vera & altera falſa: dicens ꝙ in omnibus contradictorijs de præſenti & præterito neceſſe eſt vnam partem eſſe veram & alteram falſam. In ſecunda parte arguit ad vtramque partem de contradictorijs ſingularibus de futuro contingenti: & primo ꝙ non ſit neceſſe in talibus alteram partem eſſe veram & alteram falſam: dicens ꝙ in contradictorijs ſingularibus de futuro contingenti non eſt neceſſe alteram partem eſſe determinate veram & alteram determinate falſam: quia ſi
F omnis affirmatio vel negatio de futuro contingẽti eſſet determinate vera vel determinate falſa, ſequeretur, ꝙ omnia neceſſario euenirent: ſed cõſequens eſt falſum: igitur. Conſequentiam probat duabus rationibus. Prima: quia poſito caſu ꝙ aliquis dicat hoc erit: & alius dicat, hoc non erit: ſi omnis affirmatio vel negatio de futuro contingenti ſit determinate vera aut falſa, neceſſe eſt alterum ipſorum dicere verum & non vtrumq; cum ipſi capiant contradictoria, quæ non contingit ſimul eſſe vera. Secũda ratio: ſi omnis affirmatio & negatio ſit determinate vera vel falſa, ſequeretur ꝙ de illo quod eſt modo album, ſemꝑ fuit verum dicere hoc erit album, & ſi ſic, non potuit non, fieri album: & ſi non potuit non fieri album, impoſſibile fuit ipſum non fieri album: & ſi impoſſibile fuerit ipſum non fieri album, neceſſe fuit album: & ſic neceſſario eueniet: & per cõſequens nihil erit ad vtrumlibet, vel a caſu. Deinde probat oppoſitum dicens: in contradictorijs de futuro contingenti neceſſe eſt alteram partem eſſe verã: & non poteſt dici, ꝙ neutra ſit vera: probat duabus rationibus. Prima: quia ſi affirmatio ſit falſa; negatio erit vera; & ſi negatio erit vera, affirmatio erit falſa; igitur non contingit neutram earum non eſſe determinate veram. Secunda ratio: ſi neutra eſſet vera tolleretur ratio contingentis ad vtrũlibet; nam ſi verum eſt dicere ꝙ hoc eſt album, oportet quòd ſit album. Et ſi erit cras verum, dicere quòd eſt album, oportet quòd cras ſit album. Si autem verum eſt dicere de tali futuro quòd neque erit neq; non erit, tunc ipſum nõ poterit eſſe, nec poterit non eſſe; quod eſt contra rationem contingentis ad vtrumlibet. Deinde remouet duas cauillationes. Prima eſt contra ſecundam rationem in qua dictum eſt: quòd ſi omnis affirmatio vel negatio ſit determinatè vera vel falſa, ſequeretur quod de illo quod nunc eſt album, ſemꝑ fuit verum dicere quòd hoc erit album. Poſſet aliquis dicere quòd hoc eſt verum in tempore propinquo præcedente illud nunc, ſed non in tẽpore remoto. Remouet hanc cauillationem dicens, quòd quãtum ad tempus nihil refert etiã ante millesimum annum: quia ſemper manet eadem veritas. Secunda cauillatio eſt contra primam rationem; dictum eſt

G

H

enim

A enim quòd ſi quis dicat quòd hoc erit: & alius dicat quòd hoc non erit, neceſſe eſt al terum illorum verum dicere. Poſſet aliquis dicere, quòd hoc ideo eſt: quia dicunt contradictoria: ſed ſi nihil dicerent, nullum inconueniens ſequeretur. Hanc cauillationem remouet dicens, quòd ſi quis affirmauerit vel negauerit, nihil propter hoc mutatur in re: quia propter noſtrum affirmare vel negare, nihil mutatur in re. Deinde oſtendit quod non omnia eueniant de neceſſitate, tripliciter. Primo ſic: nos ſumus principia multorum, & conſiliamur de multis, quod non faceremus ſi omnia neceſſario euenirent. Secundo, multa ſunt entia, quæ non ſunt ſemper in actu, ſed ſunt in potentia;
B ſic quòd poſſunt fieri, & non fieri, eſſe & non eſſe: ergo non omnia de neceſſitate eueniunt. Exemplificat, vt veſtis poteſt incidi, & tamen non inciditur, ſed vetuſtate conſumitur. Et hoc exemplum poteſt ſumi pro tertia ratione. Deinde oſtendit quomodo ſe habent propoſitiones ad veritatem & falſitatem. Pro cuius ſolutione præmittit quomodo ſe habent res ad neceſſitatẽ. & primo, quomodo ſecundum ſe, & abſolutè ſe habent ad neceſſitatem. Secundo quomodo per comparationem ad ſua oppoſita ſe habent: dicens primo, quòd res ſe habent ad neceſſitatem ſecundum ſe, & abſolutè: ſic, quòd non ſunt ſimpliciter neceſſe, ſed ex ſuppoſitione: quia omne quod eſt, quando eſt, neceſſe eſt eſſe. Secundo dicit, quod res ſe habent ad neceſſitatem per comparationem C
ad ſua oppoſita: ſic quòd non ſunt neceſſariæ ſimpliciter, ſed ex diſiunctione ad ſua oppoſita: illud enim quod non habet determinatam rationem neceſſitatis, fit neceſſarium ſub diſiunctione ad ſuum oppoſitum: vt neceſſe eſt nauale bellum cras eſſe futurum, vel nauale bellum cras non eſſe futurum. Ex his concludit, quòd eodem modo eſt in rebus & enunciationibus: quia ſicut ſunt quædam res, quæ non ſunt determinatè ad eſſe, neque ad non eſſe: cuiuſmodi ſunt illæ, quæ ſunt ad vtrumlibet: ita etiam ſunt quædam orationes quæ non ſunt determinatè ad veritatem, vel falſitatem. Ex prædictis infert duo corollaria. D
Primum quòd non neceſſe eſt in omnibus contradictorijs vnam partem eſſe determinatè veram, & alteram falſam. Secundum corollarium, quod non eſt ſimile de contradictorijs de præſenti, & præterito, & de contradictorijs de futuro contingenti.

An de futuris contingentibus ſit determinata veritas, vel falſitas.

QVÆRITVR vtrum aliqua propoſitio de futuro contingenti ſit determinatè vera aut determinatè falſa. Arguitur, primo quòd ſic: quia hæc eſt determinatè vera, dies iudicij erit: & ſimiliter iſta, ſol orietur cras, & tamen ſunt de futuro contingenti: igitur. Item

Digitized by Google

E hæc diſiuncta eſt determinate vera, ſol orietur cras, vel non orietur cras: ergo altera pars eſt determinate vera. Secundo ſic: Omne quod ſic eſt verum, quòd ipſum non eſt falſum eſt determinate verum: ſed aliqua propoſitio de futuro contingenti eſt determinate vera. Maior eſt nota, & minor probatur: quia ſint iſtæ duę, Socrates curret cras, Socrates non curret cras, quælibet earum eſt de futuro contingenti: & tamen vna earum eſt determinate vera: quia ſunt contradictoriæ, quarum neceſſe eſt vnam eſſe veram. Tertiò ſic: Sicut ſe habet res ad eſſe, vel ad non eſſe fore vel non fore, ſic ſe habet propoſitio ad eſſe verum vel nō eſſe verum: ſed aliqua res determinate ſe habet ad fore aut non

F fore: igitur aliqua propoſitio determinate ſe habebit ad eſſe verum vel non eſſe verum. Minor probatur: quia quamlibet rem non exiſtentē, poſſibile tamen exiſtere, neceſſe eſt fore aut nō fore. Quarto ſic: Omne futurum de neceſſitate eueniet: ergo omnis propoſitio de futuro contingenti eſt determinate vera. Antecedens patet: quia omne quod eſt de neceſſitate futurum, de neceſſitate eueniet: ſed omne futurum de neceſſitate eſt futurum: ergo omne futurū de neceſſitate eueniet. Quinto ſic. Hęc propoſitio eſt determinate vera vel falſa, Socrates curret cras: ergo aliqua propoſitio de futuro contingenti eſt determinate vera. Antecedens patet: qa aut Deus ſcit ꝙ Socrates curret cras, aut non curret cras: ſi ſciat ꝙ curret cras: ergo iſta erit determinate vera Socrates curret cras: ſi neſciat tunc iſta erit determinate vera, Socrates non curret cras, & quælibet eſt de futuro contingenti: igitur. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione quemadmodum in cæteris erunt tres articuli. G

Primo ſciendum, quòd ꝑ ſolutione primæ partis quæſtionis ſupponitur prima, ꝙ triplices ſunt propoſitiones. Quadā ſunt de pręterito, quorum copula eſt præteriti temporis. Quædam de præſenti, quarum copula eſt præſentis temporis. Quædam de futuro, quarum copula eſt futuri temporis. Ex quo ſequitur ꝙ refert dicere aliquam propoſitionem eſſe de præterito, de præſenti, aut de futuro: & ipſam eſſe præteritam præſentem, aut futuram: quia aliqua eſt præſens, quæ eſt de præterito: vt patet de illa à me prolata: Socrates ſcripſit, & ſimiliter de alijs. Secundo ſupponitur quòd duplex eſt futurum. ſ. futurum contingens, & futurum neceſſarium. Futurum neceſſarium eſt illud quod impoſſibile eſt non fore: ſicut Antichriſtus erit animal. Sed futurum cōtingens eſt triplex. ſ. rarum quod in pauciorıbus accidit: & magis determinatum eſt ad non eſſe, quàm ad eſſe: vt foſſorem inuenire theſaurum. Aliud eſt cōtingens vt in pluribus: quòd magis determinatū eſt ad eſſe quàm ad non eſſe: ſicut hominem naſci cum quinq; digitis in vna manu, & cū duobus oculis in vno capite: & ſic de alijs. Aliud eſt contingēs ad vtrumlibet: quòd ſecūdū ſe eſt indeterminatum ad eſſe & ad non

Art. 1.

H

Futurū quotuplex.

Digitized by Google

A ad nõ eſſe: vt Socratem curſurũ cras. Et proportionabiliter triplex poteſt eſſe propoſitio de futuro contingenti ſ. raro, in qua ponitur contingens rarũ in pluribus, & ad vtrumlibet, in qua ponitur aliquod illorum. Tertio ſupponitur quod propoſitio de futuro contingenti ad vtrumlibet eſt duplex. Quædam eſt de ſubiecto vniuerſali, cuiuſmodi eſt iſta, nauale bellum erit cras. Alia eſt de ſubiecto ſingulari, cuiuſmodi eſt iſta, Socrates curret cras, & de iſta principaliter quęrit quæſtio. Ex quo ſequitur qđ propoſitio de futuro contingenti, de qua hic loquimur, eſt propoſitio ſingularis contingẽs ſimpliciter vna, cuius copula eſt verbum futuri temporis. Dicitur ſecundo, quod nullum futu- B rum neceſſarium eſt futurũ contingens: quia quod impoſſibile eſt non fore, non eſt futurum cõtingens: ſed neceſſarium ſimpliciter impoſſibile eſt non fore, igitur neceſſarium ſimpliciter non eſt contingens.

Propoſitio quot modis dicitur determinatè vera.

SECVNDO ſciendum, quod pro declaratione ſecundæ partis quęſtionis ponit̃ hęc diſtinctio, aliqua propoſitio dicit̃ determinate vera tripliciter. Primo: qa ſic eſt vera quòd impoſſibile eſt eã non eſſe veram pro qualibet tpis differentia, & ſic propoſitio neceſſaria dicit̃ determinate vera, ſicut iſta, homo eſt animal. Secundo modo dicitur determinate vera: quia poſtquam fuit vera, impoſſibile eſt ipſam eſſe falsã, & ſic omnis propoſitio de præterito vera, dicitur determinate vera: vt Adam fuit, & intelligit̃ de propoſitionibus de pręterito, in quarum extremis non ponit̃ ſignum vniuerſale, vt patet de C iſta, Adam fuit omnis homo, q̃ ſemel fuit vera, & tamen nunc eſt falſa. Tertio modo ꝓpoſitio dicitur determinate vera ſic, qđ non eſt falſa, poteſt tamen eſſe falſa pro illo inſtanti, pro quo eſt vera, & ſic propoſitio de futuro contingenti poteſt dici vera, & oppoſito modo dicatur de propoſitione falſa. Ex iſtis dicit̃ primo, quod omnis propoſitio copulatiua cõpoſita ex partibus contradicẽtibus eſt determinate falſa: quia ſic eſt falſa qđ impoſſibile eſt eã eſſe verã. Ex quo ſequitur qđ copulatiua cõpoſita ex cõtradictorijs de futuro contingẽti eſt determinate falſa. Et ſi dicatur; ex indeterminate falſis non poteſt fieri determinate falſum, ſed vtraq; pars contradictionis de futuro cõtingenti eſt D indeterminate falſa: ergo. Reſpondetur, quod maior eſt falſa, ſicut ex poſſibilibus bene fit impoſſibile. Dicitur ſecundo quod omnis propoſitio diſiunctiua cõpoſita ex partibus contradicentibus eſt determinate vera; quia impoſſibile eſt eã eſſet falſam, vt Ioannes legit, vel non legit. Dr̃ tertio qđ omnis ꝓpõ de pręterito vera, cuius veritas non depẽdet ab aliqua de futuro, & cuius extremũ alterũ non tenetur vniuerſaliter, eſt determinate vera. Et dr̃ notanter nõ dependẽs ab aliqua de futuro: quia ſi dependeret ab aliqua de futuris, idem eſſet iudicium de ea quoad veritatem & falſitatem, ſicut de illa de futuro, ſicut iſta: Deus pręſciuit Antichriſtum fore. Vnde illa propoſitio de præterito dr̃ dependere ab vna de futuro, in qua ponitur verbum vel partici-

E pium futuri temporis. Dicitur quarto, quòd propoſitio de futuro contingenti eſt determinatè vera, tertio modo ſeu determinatione de ineſſe; quia ſic eſt vera quòd non erit falſa: tamen cum hoc ſtat quòd poteſt eſſe falſa, ideo non eſt determinatè vera determinatione de poſſibili.

Quaeſtio de infallibilitate ſcientiæ dei. TERTIO ſciendum, quòd circa prædicta incidit vna difficultas; an ſtante infallibilitate ſcientiæ Dei ſtet contingentia in rebus & liberum arbitrium in hominibus. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quòd contingens dicitur, quòd poteſt eſſe, & non eſſe: ita quòd res dicitur contingens quando non neceſſariò eſt, nec neceſſariò non eſt, vt patet ex diffinitione contingentis in primo

F Priorum. *Contingẽs qd.* Contingens eſt quo non exiſtente neceſſario, poſito tamen ineſſe, nihil propter hoc erit impoſſibile. Supponit ſecundo, quod libertas eſt duplex. Quædam eſt libertas contradictionis, quæ ſcilicet aliquid poteſt in effectu & in oppoſitum eius. Alia eſt libertas complacẽtiæ, quæ ſcilicet aliquid poteſt in aliud libere, ſiue poſſit in eius oppoſitum ſiue non; His ſuppoſitis, dicitur primo, quòd Deus habet infallibilem noticiam de futuris contingentibus; quia nõ nouit aliter facta, quàm fienda. Vnde futura contingentia ſunt res futuræ quæ aliquando erũt; ita quod ad futurum contingens duæ conditiones requiruntur, ſcilicet quod ſit futurũ, & quod aliquando ſit, vt Antichriſtum fore. Dicitur ſecundo, quod quãuis Deus habeat infallibilem & certiſſimam noticiam de futuris

G contingentibus: tamen illa euenient contingen ter & non neceſſario: quia eodem modo euenient, ſicut Deus ſcit; ſed Deus ſcit contingenter: ergo eueniẽt contingenter. Minor probatur: quia Deus ſcit ea quemadmodũ voluntas diuina determinauit: ſed voluntas diuina determinauit contingenter, igitur. Et ſi arguatur, ſi futura contingentia quæ Deus ſcit, poſſint nõ euenire, ponatur quòd non eueniant: tunc ſequeretur quòd Deus non ſciat plus illa eſſe futura: ergo oportebit dicere quòd Deus eſt mutabilis vel quòd Deus poteſt decipi. Reſpondetur, quòd ſi ponatur in eſſe, iam ponetur ineſſe, quòd Deus ea nunquam ſciuit, & per conſequens ſi non eueniant nõ decipitur Deus. Vnde ſi nõ eue-

H niant, nunquam propoſitio de futuro contingenti quæ ſignificabat ea euenire, fuit vera, & per conſequens numquam ſcita. Dicitur tertio, quòd voluntas diuina eſt libera libertate contradictionis, licet forte philoſophi non concederent, & etiam *Sco. lib. 1. d. 38. & 39.* libera libertate complacentiæ: nam Deus producit multos effectus quos potuit non producere, & producet multos, quos poteſt non producere, & poteſt multos damnare, qui ſaluabuntur, & econtra.

QVARTO ſciendum, quod quæſtio, quam pertractat Ariſto. intelligenda eſt de propoſitionibus ſingularibus de futuro in materia contingenti. Vnde propoſitio pęnes eius quidditatẽ diuiditur in propõnem categoricam & propõnẽ hypotheticã ſed penes qualitatem in affirmati-

A natiuam & negatiuam: pænes eius quantitatem in vniuerſalē particularem indefinitam & ſingularem. Et pænes tempus in propoſitionem de pn̄ti, præterito & futuro, & pænes materiam in propoſitionem neceſſariam contingentem, & remotam ſeu impoſſibilem: Et quia veritas non eodem modo ſe habet in neceſſarijs & contingentibus p̄ſentibus, præteritis & futuris, ideo Ariſt. conuenienter propoſuit quæſtionem, de qua fuit magna diſcordia inter Peripateticos & Stoicos, ſcilicet de futuris contingentibus. Peripatetici, quorum Ariſto. fuit princeps, ponebant aliqua neceſſario euenire, & aliqua contingenter. Sed Stoici ponunt omnia quadam neceſſitate & prouidentia euenire: contra quos dicit A-
B riſtotel. quòd tunc non oporteret conſiliari, neque negotiari ad aliquid faciendum, & ideo negantes talia manifeſta, indigent pœna vel ſenſu. Et hęc de primo art. Quantum ad tertium articulum,

Art. 2. DVBITATVR primo, Vtrum omne futurum contingens ſit aliqualiter determinatum antequam ponatur ineſſe.

An futurum contingens ſit determinatũ ante quã ponatur ĩ eſſe.

Reſpondetur breuiter, quòd futurum contingens conſideratũ ſecundum ſe, id eſt ſecundum eius propriam rationem nõ eſt magis determinatum ad vnam partem contradictionis, quàm ad aliam: quia ex eo dr̄ futurũ contingens, quia poteſt indifferenter eſſe & non eſſe. Dr̄ ſecundo: q̄ ſi futurum contingens ſit determinatum ad vnam partem contradictionis oportet, q̄ hẽat aliam cauſam à ſe determinantē ipſum ad eſſe, vel nõ eſſe, cũ ex ſe non magis determinetur ad eſſe quàm ad non eſſe. C Et ſi quis dicat, ſi aliquod futurum contingens determinaretur ad vnã partem contradictionis, puta ad eſſe, vel ad non eſſe, ſequeretur quòd non plus eſſet futurũ contingens, cum eſſet determinatum ad vnam partem contradictionis. Reſpondetur q̄ talis determinatio non tollit ipſum eſſe futurum contingens, quia cum hoc, quòd determinetur ad vnam partem, ſtat potentia ad aliam partem: ideo dato, quòd voluntas diuina determinet Antichriſtum fore: tamen cũ hoc ſtat Antichriſtum poſſe non fore: ita q̄ iſtæ duæ propoſitiones ſimul ſtant, Antichriſtus erit, Antichriſtus p̄t nõ eſſe. Aduerte vlterius pro ſolutione multorum argumentorũ, H
quòd aliqua propoſitio de futuro contingenti poteſt dici dupliciter determinatè vera, ſcilicet determinatione de ineſſe, & determinatione de poſſibili. Vnde illa propoſitio de futuro contingenti dicitur determinatè vera determinatione de ineſſe, quæ ſignificat ita fore ſicut erit. Sed illa dicitur determinatè vera determinatione de poſſibili, quæ ſignificat ita poſſe fore, quòd impoſſibile eſt eius oppoſitum euenire. Et ſic dico, quòd propoſitio de futuro contingenti, poteſt eſſe determinatè vera determinatione de ineſſe: nulla tamen propoſitio de futuro contingẽti eſt determinatè vera determinatione de poſſibili: quia cuiuslibet propoſitionis de futuro contingenti oppoſitum poteſt eueni-

Digitized by Google

E re: nam propoſitio de futuro cõtingenti poteſt eſſe falſa in illo inſtanti, in quo eſt vera. Sed pro ampliori declaratione ponuntur aliquæ propoſitiones multum probabiles. Prima, omnis propõſitio ſingularis de futuro contingenti eſt vera vel falſa: quia ad veritatem propõnis ſequitur eſſe rei, & ad nõ eſſe rei cõcomitatur falſitas propõnis: ergo, ſi propõ de futuro contingenti ſicut iſta, Antichriſtus erit, nõ ſit vera, neq; falſa, tunc Antichriſtus neque erit, neque non erit: quod eſt manifeſte falſum. Secunda propõ: omnis propõ de futuro contingenti vera ſi fuerit formata, ſemper fuit vera, puta in quolibet tempore præcedenti illam de præſenti veram. Tertia propõ, nulla propõ ſingularis, neque particularis, vel vniuerſalis

F de futuro cõtingenti enuncians aliquod verè futurum contingens eſt neceſſario vera: quia cuiuslibet talis contradictoria eſt poſſibilis, vt cõtradictoria iſtius: Antichriſtus erit, quæ eſt Antichriſtus non erit, eſt poſſibilis. Ex quo ſequitur, ꝙ omnes iſtæ ſunt contingentes, omne contingens futurum erit: omne contingẽs futurum eſt futurũ: aliquod futurum contingens eſt futurũ, dummodo capiatur futurum ꝑ aliqua entitate contingente futura. Quarta propõ, quælibet propoſitio ſingularis de futuro contingenti poteſt numquam fuiſſe vera: quia quælibet talis enunciat aliquid fore, & illud poteſt non eſſe, igitur propõ enuncians illud fore, poteſt nunquam fuiſſe vera.

Dubitatur ſecundo, Vtrum aliquod futurum contingens ſit neceſſario futurum. Arguitur G primo, quòd ſic: Quodlibet contingens fore vel non fore, eſt a Deo determinate ſcitum: ergo quodlibet futurum contingens neceſſario eſt futurum. Conſequentia patet: quia ſi non eſſet neceſſario futurum, ſequeretur quod Deus poſſet decipi ſic arguendo: Deus ſcit, Petrum cras currere, & Petrus poteſt cras non currere: ergo Deus poteſt decipi. Secundo ſic. Hæc eſt neceſſaria, omne futurum eſt futurum: ergo omne futurum neceſſario eſt futurum. Pro ſolutione ſupponitur primo, quod quodlibet contradictorium futurorum contingentium ad vtrumlibet, ẽ æqualiter determinatæ veritatis pro quocunque inſtanti ſicut aliud: ita ꝙ potentia determinãs aliquod futurum cõtingentium

An futurum contingens ſit neceſſario futurum.

H ad aliquam partem eſt potens determinare eius oppoſitũ. Supponitur ſecundo, quod Deus habet infallibilem notitiam de futuris contingentibus: quia Deus non nouit aliter facta quam fienda, ſed nouit facta infallibiliter: ergo nouit fienda infallibiliter. Supponitur tertio, quòd quãuis Deus habeat infallabilem & certiſſimam notitiam de futuris cõtingentibus, tamen illa euenient contingenter & non neceſſario. Patet, quia ſcientia Dei non imponit rebus ab ipſo ſcitis aliquã neceſſitatem. Vnde quãuis Deus ſciat futura contingentia, nõ tamen ſcit ea neceſſario, ſed contingenter: ideo poteſt ipſa non ſcire: quia Deus ſcit futura contingentia, ſicut voluntas diuina determinat, ſed voluntas diuina determinauit ea merè contingẽter & libere: ideo Deus ſcit futura

tura

A tura contingentia mere contingẽter & libere. Ex quo ſequitur, quòd omne illud, quod deus ſcit eſſe futurum, poteſt nunquã ſciuiſſe eſſe futurum, & hoc, in ſenſu diuiſo: quia, quicquid, poteſt non eſſe, poteſt nũquã fuiſſe ſcitum à deo. Sed quicquid ſcitur a deo eſſe futurum, poteſt nõ eſſe: ergo quodlibet tale poteſt non eſſe ſcitum à deo. His ſuppoſitis dr̃ primo ꝙ omne futurum contingens eſt contingenter futurũ: quia quicquid pt non eſſe futurum illud non eſt neceſſario futurum, & illud quod non eſt neceſſario futurum eſt contingenter futurum, ſed quodlibet futurum contingens poteſt non eſſe futurum: ergo quodlibet futurum contingens eſt contingenter futurum. Dicitur ſecundo

B I. quòd futurum cõtingens eſt contingens, & quando eſt, & quãdo non eſt. Patet: quia illud dr̃ contingens, quod quando non eſt, poteſt eſſe, & quando eſt, poteſt non eſſe: licet quodlibet futurũ contingens eſt huiuſmodi: igr̃. Ad rationes. Ad primã dicitur, quod ſi ponatur futurum contingens a Deo ſcitum non euenire, tunc etiam ponetur ineſſe, quòd deus nũquam ſciuit ipſum eſſe futurum, & per conſequens ſi nõ eueniat, non decipitur. Si enim res eueniat, Deus contingenter ſcit, & ſemper ſciuit ipſam futuram: ſi vero nunquam eueniat, non ſciuit ipſam eſſe futuram. Ad ſecundam dr̃ negando conſequentiam: quia ibi ſit fallacia diuiſionis, arguẽdo à ſenſu compoſito ad ſenſum diuiſum falsũ.

C *Dubit. de veritate vel falſitate iſtius propoſitionis omne quod eſt quando eſt. &c.*

Dubitatur tertio, vtrum iſta propoſitio ſit vera, omne, quod eſt, quando eſt neceſſe eſt eſſe. Pro cuius declaratione ſupponitur quòd talis propõ poteſt eſſe categorica, vel hypothetica temporalis: ſi categorica hoc ẽ dupliciter: quia vel hoc quod eſt, quando eſt determinat compoſitionem implicitam in hoc quòd eſt: ita ꝙ ſit ſenſus, omne quod eſt, quando eſt, neceſſario eſt: ita quod ly eſt, denotatur dici neceſſario de totali ſubiecto, omne quod eſt, quando eſt, & tunc eſt falſa; vel determinat cõpoſitionem principalem ſignificatam per hoc quod eſt eſſe, & tunc eſt ſenſus, omne quod eſt neceſſario eſt quando eſt: ita ꝙ totum iſtud prædicatum, eſt qñ eſt, denotatur dici neceſſario de ſubiecto, & tunc eſt vera, nec ſequitur, omne quod eſt, neceſſario eſt, quando eſt: ergo omne, quod eſt, neceſſario eſt, ſed eſt fallacia ſcđm quid ad dictũ ſimpliciter.

D Ex quo ſequitur quòd nullus ſenſus verus huius propõnis denotat ſimpliciter aliqđ eſſe neceſſario in inſtanti, in quo eſt. Alio modo poteſt eſſe hypothetica temporalis, & hoc dupliciter. Vno modo vt ly neceſſe, dicit neceſſitatem conſequentiæ, & tunc eſt vera, & eſt ſenſus, iſta eſt neceſſaria, omne quod eſt in aliquo tempore, eſt & tunc illud eſt. Alio modo poteſt denotare neceſſitatem conſequentis: & tũc eſt ſenſus, omne quod eſt, in aliquo tempore eſt, & tunc illud neceſſario eſt, & ſic eſt falſa. Et proportionabiliter poteſt dici de iſta, animal currere, ſi homo currit eſt neceſſarium: ſi ſit categorica tunc eſt ſenſus, animal neceſſario currit, ſi homo currit, & tunc eſt vera: Si hypothetica, hoc eſt dupliciter: vel ſi

Sco. li. 1. d. 39.

neceſ-

E neceſſarium dicit neceſſitatē cō ſequentiæ, & tunc eſt vera, & eſt ſenſus: hæc eſt neceſſaria, aīal currit, ſi homo currit, vel dicit neceſſitatem conſequentis, & tunc eſt falſa, & eſt ſenſus, aīal neceſſario currit, ſi homo currit. Et hæc de ſecundo articulo.

Quantum ad tertium ſit

Arti.3. CONCLVSIO reſponſalis ad quæſitum. Ois propoſitio ſingularis de futuro cōtingenti, eſt determinatè vera, aut determinatè falſa; vt patet in duobus primis articulis. Ad rationes. Ad primam dicitur, quod illæ ſunt bene determinatè veræ determinatione de ineſſe, non tamen determinatione de poſſibili. Dicitur vlterius, ꝙ vna diunſictiua bene pōt eſſe vera determinatione de G poſſibili, tamen nō ſequitur aliquam eius partē eſſe determinatè veram tali determinatione: & ſimili modo dicatur ad ſecundam. Ad tertiam & quartam dī. negando antecedens, & ad eius probationem poteſt dici, ꝙ hæc propoſitio: Omne futurum neceſſario eſt futurum, eſt diſtinguenda ſecundum ſenſum compoſitum, vel diuiſum; ipſa n. in ſenſu diuiſo eſt falſa; quia ſenſus eſt, de quocunq. verum eſt dicere quod eſt futurum, de illo verū eſt dicere, quod eſt neceſſario futurum. Sed ſenſus compoſitus eſt: hæc eſt neceſſaria, omne futurum eſt futurum. Ad quintam patet ſolutio ex dictis.

F

LIBER SECVNDVS PERIHERMENIAS.

H

QVoniam autem de aliquo eſt affirmatio ſignificās aliquid: hoc aūt eſt nomē vel inopinabile. Vnum oportet eſſe & de uno, hoc quod eſt in affirmatione. Nomen autem dictum eſt & inominabile prius.

Diuiſio lib. ISTE eſt ſecundus liber Perihermenias Ariſt. in quo ipſe determinat de enunciationibus, quarum alterum extremum eſt compoſitum. & etiam de propoſitionibus modalibus. Et diuiditur in tres tractatus. Primus continet duo capitula. In quorum primo determinat de enunciatione habente aliquod extremum compoſitum ex termino finito & negatione infinitate. Et docet multiplicare propoſitiones pęnes ſubiectum finitum & infinitum, & etiam pęnes prædicatum. Et primo ponit talem concluſionem: Omnis affirmatio conſtat ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine: quia omnis enunciatio enunciat aliquod prædicatū de ſubiecto, & tale ſubiectū non eſt niſi nomen vel nomen inominabile. i. infinitum: igitur. Et ſubdit etiā, quod omnis enunciatio eſt ex verbo: quia in omni enūciatione oportet ponere eſt, fuit, vel erit, vel ali-

A aliquod proportionabile illis, ſed quodlibet tale eſt verbũ ſignificatur. Conſequenter docet multiplicare propoſitiones. Et primo de eſt ſecundo adiacente, ponẽs duas propoſitiones & quattuor enunciationes, in quarũ prima affirmatur hoc verbum eſt, de ſubiecto finito, vt homo eſt. In ſecunda negatur hoc verbũ eſt, de ſubiecto finito, vt homo non eſt. In tertia affirmatur ly eſt, de ſubiecto infinito, vt non homo eſt. In quarta negatur ly eſt, de ſubiecto infinito, vt non homo non eſt. Et ſubdit quod ſimiliter poſſunt multiplicari in vniuerſalibus, vt omnis homo eſt, oĩs homo non eſt, omnis nõ homo eſt, omnis non homo nõ eſt, & dicit quòd ſicut multiplicantur enunciationes de verbo pręſen-
B tis, ita poſſunt multiplicari de verbo pręteriti & futuri tẽporis. Conſequenter docet multiplicari propoſitiones de eſt tertio adiacente, dicens, qđ ſunt in duplo plures quàm illæ de eſt ſecũdo adiacente, quia non ſolum multiplicantur pęnes ſubiectũ, ſed etiam pęnes prædicatum: ideo fiunt octo enunciationes & quattuor oppoſitiones. Prima oppoſitio eſt inter affirmationẽ & negationem eiuſdem prædicati finiti de ſubiecto finito, vt homo eſt iuſtus, homo non eſt iuſtus. Secunda eſt, inter affirmationem & negationem prædicati infiniti de ſubiecto finito, vt homo eſt non iuſtus, homo non eſt non iuſtus. Tertia eſt, inter affirmationem & negationem prædicati finiti de ſubiecto infinito, vt non homo eſt iuſtus, non homo nõ eſt iuſtus. Quarta eſt, inter affirmationem & negationem eiuſdem prædi- C
cati infiniti de ſubiecto infinito, vt non homo eſt non iuſtus, non homo non eſt non iuſtus. Et ſubdit quòd in duabus primis oppoſitionibus ad affirmatiuas ſequuntur negatiuæ ipſis ſubalternæ, vt ad iſtam, homo eſt iuſtus, ſequitur iſta, homo non eſt non iuſtus. Et ad iſtam, homo eſt non iuſtus, ſequitur iſta homo non eſt iuſtus: ſed ad negatiuas non videntur ſequi affirmatiuæ. Et ſubdit, quòd ſimili modo poſſunt multiplicari propoſitiones vniuerſales, vt iſtæ, omnis homo eſt iuſtus, omnis homo non eſt iuſtus, & hoc etiã ſecundum figuram quadrangularem. Dicit tamen quod nõ eſt ſimile de vniuerſalibus particularibus, & vniuerſalibus indefinitis: quia in indefinitis contingit angulares ſimul eſſe veras, D
ſed nõ in vniuerſalibus. Et vocat propoſitiones angulares propoſitiones oppoſitas ad modum cõtrariatum vel contradictoriarũ. Deinde docet multiplicare propoſitiones de eſt tertio adiacente, variando ſubiectum pęnes finitum & infinitum, dicẽs quod illæ quæ ſunt de ſubſtantia infinito ſunt extra illas, quæ ſunt de ſubiecto finito & econtra: ita quòd inter illas enunciationes quæ differunt pęnes ſubiectum finitum & infinitum, non eſt conſequentia, ſicut inter illas quæ differunt pęnes prædicatum finitum & infinitum. Deinde docet multiplicare enunciationes de alijs verbis ab hoc verbo eſt, ſcilicet de verbis adiectiuis: dicens, quòd eodem modo multiplicantur propoſitiones de verbis adiectiuis,

ſicut

Digitized by Google

E ſicut illæ, in quibus ponitur hoc verbũ eſt, vt omnis homo currit, omnis homo non currit: oĩs non homo currit, & omnis non homo non currit, & ſic de alijs. Deinde remouet vnum dubiũ: quia quis poſſet dubitare, vtrum negatio in multiplicatione taliũ propoſitionum debeat addi ſigno vniuerſali. Reſpondet quòd non, ſed debet addi ſubiecto, & non ſigno: quia negatio ſupple infinita, debet addi dictioni categorematicæ: omnis autem ſignificat poſitionẽ vniuerſaliter. i. denotat terminum cui additur teneri vniuerſaliter. In ſecunda parte declarat aliqua prius dicta, mouendo aliqua dubia. Primo declarat vnum, quod prius dixit ſcilicet, quod angulares vniuer-

F ſales non poſſunt ſimul eſſe veræ: nam iſtæ duæ, omne animal eſt iuſtũ, nullum animal eſt iuſtum, ſunt contrariæ, & non poſſunt ſimul eſſe veræ, igitur. Deinde probat quòd ad negatiuam ſequitur affirmatiua de prædicato ſibi oppóſito: nam cum quocumque non ſtat vnum conuertibilium, nec reliquum, ſed iſtæ ſunt conuertibiles, nullum animal eſt iuſtum, & omne animal eſt nõ iuſtum: quia vna ſequitur ad aliam, & econtra: igitur cum quocumq; non ſtat vna, nec reliqua, & per conſequens ſicut iſtę duæ, & omne animal eſt iuſtum, nullũ animal eſt iuſtũ, non ſtant ſimul, ſic nec iſtę omne animal eſt iuſtum, & omne animal eſt non iuſtum. Et quòd ad iſtam nullum animal eſt iuſtum, ſequatur iſta, omne animal eſt nõ iuſtum, probat: quia aliàs oppoſitũ conſequentis ſtaret cum antecedente: quòd eſt falſum. Deinde remouet aliqua dubia. Primum G

eſt circa illud, quod dictum eſt, ſcilicet, quod negatiua de prædicato finito infert affirmatiuam de prædicato infinito: ideo poſſet aliquis dubitare, Vtrũ ex reſponſione negatiua data ad aliquam quæſtionem affirmatiuã, ſemper liceat inferre affirmatiuam de prædicato infinito. Reſpõdet quòd ſic in ſingularibus, ſed non in vniuerſalibus, vt ſi quæratur, eſt ne Socrates ſapiẽs? Et reſpondeatur, non: conuenienter infertur: ergo Socrates eſt non ſapiens. Et ſi quæratur, eſt ne omnis homo ſapiens? Et reſpondetur, non: tunc non conuenienter infertur: ergo omnis homo eſt non ſapiens: ſed bene infertur, non omnis homo eſt ſapiens: quia iſta contradicit primæ, modo contradicto- H

ria nõ poſſunt ſimul ſtare in veritate, neq; in falſitate, iſta verò omnis homo eſt non ſapiens, poteſt eſſe falſa cum iſta, omnis homo eſt ſapiens, & ex iſto elicitur hæc auctoritas. Non refert præponere aut poſtponere negationem termino ſingulari, ſed bene termino communi. Secundum dubium eſt: nam quis poſſet credere quòd nomina infinita eſſent enũciationes negatiuę. Reſpondet quòd non: quia omnis negatiua eſt vera vel falſa, ſed nomina infinita non ſunt vera vel falſa, quia qui dicit, non homo: non magis dicit quoad verum vel falſum, quam qui dicit homo. Conſequenter, declarat vnum, quod prius dixit. ſ. qđ propõnes de ſubiecto finito & infinito, ſunt extra ſe inuicem. i. non ſequuntur ſe inuicem: quia hęc propõ de ſubiecto infinito,

An r mina i finita ſint e ciationes negatiuæ.

omnis

A omnis non homo eſt iuſtus, nulli propõni de ſubiecto finito eſt eadem. Deinde remouet aliud dubium; nam aliquis poſſet credere, quòd nomina, & verba trãſpoſita variarent veritatem, oppõnem, & conſequentiam, ſicut negatio in vniuerſalibus. Hoc remouet dicens: quòd nomina & verba tranſpoſita idem ſignificant: vt iſtæ idem ſignificant, eſt homo albus, & eſt albus homo: quia ſi idem non ſignificarent, tunc vnius affirmationis eſſent plures negationes oppoſitæ; nam iſtæ non eſt homo albus, & non eſt albus homo: opponuntur iſti eſt homo albus: verum eſt tamen, quòd iſta ratio parum concludit: quia poſſet aliquis dicere, quòd iſta, non eſt hõ albus, eſſet negatio iſtius, eſt homo albus: & non iſtius eſt albus homo: quia ſunt diſtinctæ
B põnes. Ideo videtur quòd philoſophus præſupponat, quòd deberet probare: & ideo videtur petere principium: nam deberet probare, quòd illæ negationes ſunt eædem, & illud præſupponit, ſed hic poſſet dici, ꝙ philoſophus capiebat pro principio manifeſto, ꝙ iſta negatiua non eſt homo albus, ſit negatio huius affirmationis eſt albus homo: ꝙ idem negatur de eodem.

At vero vnum de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare, &c.

ISTVD eſt ſecundum capitulũ, in quo determinat de enũciationibus habẽtibus alterum extremorum compoſitũ: Et diuiditur in tres partes. In prima oſtendit, quid eſt enunciatio plures: dicens quòd enunciatio plures, eſt in qua affirmantur, vel negantur plura de eodem, vel vnum de pluribus: dummodo illa plura non coniungãtur, vel quòd non ſe habeant ſicut determinatio & determinabile: vt iſta, homo eſt animal manſuetum, quæ non eſt propoſitio plures, ſicut iſta, homo eſt albus ambulans, quæ eſt propoſitio plures: quia illa enunciatio non eſt vna, ſed eſt plures: ad quam dialecticè interrogatam non datur vna reſponſio, ſed ad illam dialecticè interrogatam non debet dari vna reſponſio: igitur. Vnde interrogatio dialectica ẽ, qua quæritur de vtraq. parte cõtradictionis: & petit alteram determinatè ſibi dari. Sed quæſtio quid eſt ſolum præſupponit vnã partem contradictionis: vt ſi q̃ratur, quid eſt animal, ibi eſt qõ quid eſt. Si vero quæratur, vtrũ homo ſit animal, vel non, ibi eſt quæſtio dialectica. In ſecunda parte oſtendit qualiter valet cõſequẽtia à diuiſis ad coniuncta, mouendo talem quæſtionem. Vnde eſt, quòd aliquando valet conſequentia à diuiſis ad coniũcta, & aliquando non. Et quòd valeat, probat duobus exẽplis. Primum eſt: quia bene ſequitur: Socrates ẽ animal, & Socrates ẽ bipes: ergo Socrates ẽ animal bipes. Secundum exemplum, q̃a bene ſequitur, Socrates ẽ homo, & Socrates eſt albus: ergo eſt homo albus. Et ꝙ non valeat, probat exemplo, & ratione. Exemplo, quia nõ ſequitur, Socrates ẽ citharedus & eſt bonus: ergo eſt citharedus bonus. Ratione probatur, ſic, quia tunc ſequeretur, quòd eſſet proceſſus in infinitũ

C *Quid ẽ enũciatio plures.*

Interrogatio dialectica quid.

D

ſeque-

Digitized by Google

E ſequeretur etiam negatio. Quod ſequeretur proceſſus in infinitum probat duobus exemplis. Primum: nam cum homo eſt homo & albus; & iterum homo eſt homo & albus: & ideo homo eſſet homo homo albus albus; & ſic in infinitum. Secundum exemplũ: cum Socrates ſit albus & muſicus, & ambulans, ſequeretur, ꝙ eſſet albus muſicus citharædus ambulans. & ſic in infinitum; ſed ꝙ ſequatur nugatio, patet ſic arguendo: Socrates eſt homo, & eſt bipes; ergo eſt homo bipes. Deinde ſoluit iſtam quæſtionem ponendo duas regulas quarum Prima eſt: quandocumque prædicata diuiſa prædicantur de ſe inuicem per accidens, vel de vno ſecundo; tunc ex diuiſis non licet in-

F ferre coniunctum; vt patet exẽplis ſupradictis: Sed quando diuiſa prędicata de ſe inuicem aut de tertio non prædicantur per accidens, tunc ex ipſis licet inferre coniunctum, vt bene ſequitur, Socrates eſt animal & bipes; ergo eſt animal bipes. Secunda regula; quandocumque vnũ prædicatorum, ſ. ſecundum, includitur in primo, non valet conſequentia propter nugationem: nõ non ſequitur. Socrates eſt hõ & eſt bipes; ergo eſt homo bipes. In tertia parte oſtendit quomodo valet conſequentia arguendo a cõiunctis ad diuiſa dicens, ꝙ aliqñ a coniunctis licet inferre diuiſa; quia bene ſequitur, Socrates eſt hõ albus, ergo Socrates eſt hõ, & eſt albus. Et dicit philoſophus ꝙ ad hoc, ꝙ valeat conſequẽtia a coniunctis ad diuiſa, duæ conditiones requiruntur. Prima, ꝙ non ſit repugnantia in adiecto, ideo non ſequitur, Adã eſt homo mortuus, igitur Adã eſt homo & mortuus. G

Et ponit tria documenta ad cognoſcendum quando eſt repugnantia in adiecto. Primum, qñ contradictorium determinabilis prædicatur de coniuncto ex determinatione & determinabili, vt dicendo homo mortuus eſt non homo. Secundũ ſi propoſitio quæ affirmat determinabile de coniunctis, ſit falſa, vt homo mortuus eſt homo Tertium ſi diffinitio determinationis repugnet determinabili, vel econtra. Secũda conditio, quod vnũ coniunctorum non inſit alteri ſecundum accidens, vel quòd determinatio, non ſit dictio ampliatiua, vel determinatio ſecũdum quid. *Repugnãtia in adiecto quã do.*

An ſit conſequentia à negatiua de prædicato finito ad affirmatiuam de prædicato infinito, & econtra. H

QVAERITVR vtrum à negatiua de prædicato finito ad affirmatiuam de prædicato infinito ſit bona conſequentia & ecõtra. Arguitur primo, quòd non; quia non ſequitur, Socrates nõ videt equum; ergo Socrates videt non equum; nam antecedens poteſt eſſe verum, poſito quòd Socrates nihil videat, cõſequente exiſtente falſo. Secundo arguitur. Non ſequitur, homo non eſt albus: ergo homo eſt non albus. Antecedens. n. poteſt eſſe verum, nullo homine exiſtente; & tamen conſequens erit falſum ſi nullus homo ſit: quia bene ſequitur, hõ eſt non albus; ergo homo eſt, à pro-

Digitized by Google

A propoſitione de eſt tertio adiacente ad propõnem de eſt ſecũdo adiacente in propoſitionib⁹ accidentalibus: nam in iſta, homo eſt non albus: homo ſtat ꝑ præſentibus ſicut in iſta, homo non eſt albus. Tertio ſic arguitur: non ſequitur, chymæra nõ eſt homo: ergo chymæra eſt non homo. Antecedens patet: quia negatiua nihil ponit: ideo ad veritatem eius ſufficit ſubiectum pro nullo ſupponere: ſed affirmatiua ponit aliquid. i. ſubiectum debet pro aliquo ſupponere: ergo non valet conſequẽtia. Quarto ſic arguitur, quòd ab affirmatiua non inferatur negatiua variãdo prædicatum penes finitum & infinitum: quia tunc ſequeretur, ꝙ alicuius boni ſyllogiſmi ambæ præmiſſæ eſſent affirmatiuæ; cuius concluB ſio eſſet negatiua; quod eſt falſum. Conſequentia probatur, ſic arguendo; omnis homo eſt non aſinus, ſed homo eſt homo: ergo homo non eſt aſinus, præmiſſæ ſunt ambæ affirmatiuæ; & tamen concluſio eſt negatiua: igitur. Quinto ſic arguitur: non ſequitur, in Sequana ſunt non piſces: ergo in Sequana non ſunt piſces: cum antecedens ſit verum & conſequens falſum. In oppoſitum arguitur, auctoritate Ariſtotelis in textu. In quæſtione, ſicut in ceteris erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Arti. 1.

Propoſitio duplex.

PRIMO ſciendum, quòd ꝓ declaratione quæſtionis ſupponitur, quòd duplex eſt propoſitio, ſcilicet de eſt ſecundo adiacente, & de eſt tertio adiacente. De eſt ſecundo adiacente eſt, in qua non ponitur aliud C prædicatum materiale ab hoc verbo eſt. Et dicitur de eſt ſecundo adiacente; non quia illud verbum, eſt, ponatur in ſecundo loco: quia tũc omnis propoſitio eſſet de eſt ſecundo adiacente: ſed ideo dicitur de eſt ſecundo adiacente: quia hoc verbum eſt, eſt prædicatum materiale vel ſaltẽ includens. Sed propoſitio de eſt tertio adiacente, eſt, in qua præter illud verbum, eſt, ponitur aliud prædicatum materiale: vt homo eſt animal. Et dr̃ de eſt tertio adiacente; quia ꝑter illud verbum, eſt, ponitur aliud prædicatum materiale. Supponitur ſecundo, ꝙ nomen finitum eſt nomen categorematicum: vt equus, bos. Ex quo ſequitur, ꝙ ſolum nomen categorematicũ eſt D propriè nomen finitum. Sequitur ſecundo, ꝙ ſoli termini categorematici poſſunt infinitari: ideo dicebatur in textu, quòd ſyncategorematico non poteſt addi negatio infinitãs; ideo nõ congruè dicitur, non omnis: capiendo ly non, infinitanter. Sequitur tertio ꝙ tranſcendentia ſunt termini categorematici: quia ipſis poteſt addi negatio infinitans: vt dicendo, non ens, non verum. Sed nomen infinitum, eſt nomen compoſitum ex nomine finito & negatione infinitante: vt non homo, non lapis; totum iſtud aggregatum, non homo, non lapis, dicitur nomen infinitum: & illud cui additur negatio infinitans, dicitur nomen infinitatum, vt lapis. Sed de iſto nomine infinito ſunt aliquæ difficultates. Prima quid ſigni-

Digitized by Google

E
Sc. li. 1. d. 28. q. 1. ar. 1.

ſignificet nomen infinitum, vt quid ſignificet non homo. Reſpondetur breuiter, quòd non homo de ſignificato formali, & primario ſignificat negationem humanitatis vel hominis, ſed de ſignificato materiali ſignificat, omne aliud ab homine, vt non homo de ſignificato materiali

Sc. li 1. d. 23.

ſignificat lapidem, bouem, leonem, capram; & ſic de alijs. Ex quo ſequitur, quòd nomen infinitum non dicit primo aliquem conceptum poſitiuum, ſed ſolum negatiuum, vt non homo, non Socrates. Et aduerte quòd ſicut in conceptibus poſitiuis inueniuntur vniuocationes, ita & in negatiuis, vnde non Socrates eſt aliquid vniuocũ ad omnia alia entia à Socrate, etiam ad non entia. Vnde illa negatio eſt vni⁹ rationis, qua repugnat affirma-

K' F

tioni vnius rationis, & quia nõ Socrates repugnat Socrati, & Socrates eſt vnius rationis; ideo nõ Socrates eſt vnius rationis.

SECVNDO ſciendum, quòd quando negatio infinitans additur alicui termino magis communi; tunc nomen infinitum

Notabile de negõne infinitante.

cõpoſitũ ex ipſo, & negatione infinitante, eſt minus commune, & quando additur termino minus communi, tunc nomen cõpoſitum ex ipſo & negatione infinitante, eſt magis commune, vt homo eſt cõmunius Socrate. Sed ſi dicatur, non homo, tunc non homo eſt minus commune quã non Socrates, quia non Socrates prædicatur de pluribus quã non homo, quia dr̄ de omnibus alijs à Socrate, ſed non homo dr̄ ſolum de alijs ab homine. Ex quo ſequitur, ꝙ ibi arguitur à ſuperiori ad inferius, non Socrates currit; ergo non homo currit.

G

Supponitur vlterius, ꝙ ſecundũ iſtos terminos infinitos fiũt duę figuræ quadrangulares, ſicut põt videri in textu, & in qualibet poſſunt fieri conſequentiæ taltẽ inter ſubalternas, quæ inferent ſe inuicem. Vnde, ſicut bene ſequitur: Socrates eſt non iuſtus; ergo Socrates non eſt iuſtus; & econtra in prima figura; ita bene ſequitur, non Socrates eſt nõ lapis; ergo non Socrates non eſt lapis in ſecunda figura. Et aduerte, ꝙ in nulla illarum figurarum debet ſubiectum mutari: immo ſemper ſubiectum debet eſſe terminus finitus, ſicut in prima figura, vel infinitus, ſicut in ſecunda figura: quia ſi mutaretur ſubiectum, tunc non fierent conſequentiæ. Sed reſtat vna difficultas, quõ intelligitur, ꝙ nomina

H Dubit.

& verba tranſpoſita idẽ ſignificant. Reſpondetur breuiter, ꝙ nomen vbicũque ponatur, ſemper idem ſignificat, ſed non ſemper pro eodem vel eiſdem, vel eodem modo accipitur, vt homo, vbicumque ponatur ſemper idem ſignificat: ſed non ſemper pro eodem, vel eiſdem, vel eodẽ modo accipitur: propter quas acceptiones diuerſas aliquando propoſitio, in qua ponitur; eſt vera, & aliquando falſa, vt iſta eſt vera: homo currit: licet iſta ſit falſa, omnis homo currit, & tamen homo in vtraque idẽ ſignificat, ſed non eodem modo accipitur in vna ſicut in alia, nam in iſta, homo currit; homo accipitur pro omnibus hominibus diſiunctiuè, & in iſta omnis homo currit: etiam accipitur pro omnibus hominibus, ſed alio modo. ſ. copulatiuè.

TER-

A

An conſequentia de coniunctis ad diuiſa ſit bona.

TERTIO ſciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima vtrum a cõiũctis ad diuiſa valeat conſequẽtia. Pro cuius declaratione ſupponitur primo, ꝙ aliqua poſſunt dici coniuncta dupliciter. Vno modo poſitiuè: quia coniunguntur per aliquam coniunctionem poſitam inter ea: vt Socrates eſt albus & muſicus. Secundo modo dicuntur coniuncta negatiuè, quia inter ipſa non ponitur aliqua copula vel cõiunctio cõiungens ea, immò vnum immediatè additur alteri per modum determinationis & determinabilis, vt dicendo, homo albus, & ſic accipiuntur coniuncta in ꝓpoſito: ita ꝙ arguere à coniunctis ad diuiſa eſt arguere ab antecedente, in quo ponuntur plura prædicata ſine coniunctione

B

ad conſequens, in quo ponũtur cum coniunctione vt ſic arguẽdo, Socr̃es eſt homo albus: ergo Socr̃es eſt homo & eſt albus. Secũdo ſupponitur, quòd ad hoc, ꝙ talis conſequentia ſit bona, tres conditiones requiruntur. Prima, quòd non ſit repugnantia in adiecto, id eſt, ꝙ determinatio non ſit alienans ſuum determinabile, neque repugnans, neq; diminuens: defectu cuius non ſequitur, Adam eſt homo mortuus: ergo Adam eſt homo & eſt mortuus: & hoc capiendo ly mortuus, nominaliter: qđ tantum valet ſicut priuatus vita. Secunda conditio, quòd talis determinatio non ſit ampliatiua: defectu cuius non ſequitur, chimæra eſt ens inopinabile: ergo chimæra eſt ens, & eſt inopinabile. Tertia conditio, quòd determinatió non capiatur æquiuocè in coniuncto

C

& diuiſo: ſeu quòd non varietur appellatio: defectu cuius non ſequitur, iſte eſt bonus faber: ergo iſte eſt bonus, & eſt faber: quia ly bonus aliter appellat in coniuncto, quàm in diuiſo. Poteſt tamen addi quarta conditio, quòd nullus terminus ſit æquiuocus: ideo non ſequitur, hoc eſt canis latrabilis: ergo hoc eſt canis & eſt latrabile: cum prima pars conſequentis ſit propoſitio plures, quæ nõ eſt propoſitio, neq; vera, neque falſa. Poteſt iterum addi alia cõditio, ꝙ oportet arguere in illis, quæ ſunt ſimpliciter, & nõ ſcđm accidens. Vnde coniunctum dr̃ conuenire ſimpliciter, quando quælibet pars dicitur de ſubiecto: ideo non ſequitur, eſſentia diuina eſt pater generans: ergo

D

eſt pater & eſt generans: quia ſecunda pars diuiſi eſt falſa.

Dubitatio.

Sed quæreret aliquis: vtrũ ſic arguẽdo, Socrates eſt homo alb⁹: ergo Socrates eſt homo & eſt alb⁹, arguatur debitè à coniunctis ad diuiſa. Et videtur ꝙ non; quia alterum coniunctorum dicitur de alio per accidens; puta, albus de homine: ergo non bene arguitur, vt videtur dicere text. Reſpondetur ꝙ, aliquid dici de altero per accidens poteſt intelligi dupliciter. Vno modo: quia accidentaliter prædicatur de illo; & ſic albus bene conuenit homini per accidens. Alio modo: quia non conuenit alteri, ſicut determinatio conuenit determinabili: & ſic dico, quòd albus non conuenit per accidens homini, ſed per ſe: & hoc vult habere textus.

QVARTO ſciendum, quòd ſe-

Conſequentia à diuiſis ad coniuncta an ſit bona

E ſecunda difficultas eſt talis: an valeat conſequentia a diuiſis ad coniuncta. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo quòd aliqua prædicata poſſunt dici diuiſa dupliciter. Vno modo per poſitionem alicuius coniunctionis mediantis inter ea: vt Socrates eſt homo & albus, & ſic capiuntur hic diuiſa. Alio modo dicuntur diuiſa ſcilicet non coniuncta per coniunctionem: vt homo albus: & ſic non capiuntur hic diuiſa. Supponitur ſecundo quòd arguere à diuiſis ad coniuncta, eſt arguere ab antecedente in quo ponuntur plura prædicata mediante coniunctione ad conſequens, in quo ponuntur ſine coniunctione: vt Socrates eſt homo & eſt albus: ergo eſt homo albus.

F Supponitur tertio quòd ad hoc quòd talis conſequentia ſit bona, tres conditiones requiruntur. Prima: quòd diuiſa ſe habeant ſicut determinatio & determinabile; ideo non ſequitur, Socrates eſt ambulans & eſt muſicus: ergo Socrates eſt ambulans muſicus: cum conſequens: ſit propoſitio plures, quæ nec eſt vera neq; falſa. Secunda conditio, quòd determinatio non capiatur æquiuoce, ſeu q non fiat variatio appellationis: ideo non ſequitur, iſte canis eſt pater & eſt tuus: ergo eſt pater tuus: quia in antecedente ly tuus, appellat te tanquam poſſeſſorem canis: & in conſequente appellat te tanquam genitum a cane. Tertio quod non fiat nugatio: vt non ſequitur Socrates eſt hõ & eſt bipes: ergo eſt homo bipes: nec etiã ſequitur Socrates ẽ homo & animal: ergo eſt homo animal. Et aduerte q tanta eſt nugatio dicendo, animal homo, ſicut homo animal: nam ſi diffinitiones ponantur loco terminorum erit nugatio: ergo illi termini important nugationem. G

Dubitatio.

Tertia difficultas quomodo valet conſequentia ab eſt de tertio adiacente ad propoſitionem de eſt ſecundo adiacente. Reſpondetur q in propoſitionibus neceſſarijs non valet: ideo non ſequitur Adam eſt homo: ergo Adam eſt: ſed in propoſitionibus contingentibus valet, ſeruatis tamen aliquibus conditionibus; quarum prima eſt q prædicatũ non ſit terminus ampliatiu⁹: defectu cuius nõ ſequeretur, Adã eſt mortuus: ergo Adã eſt: ẽt non ſequitur roſa cognoſcitur: ergo roſa eſt. Secunda conditio q principalis pars prædicati non ampliet: defectu cuius nõ ſequit. Adã eſt album, quod eſt, vel fuit: ergo Adã eſt. H Tertia conditio, q ſubiectũ nõ ſit termin⁹ ampliatiuus: defectu cuius non ſequitur mortuũ eſt homo quod fuit; ergo mortuũ eſt. Poteſt addi etiã alia cõditio ſcilicet, q prædicatum nõ ſit terminus infinitus: ideo non ſequitur, chimæra eſt non alba: ergo chimæra eſt. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Arti. 2

Sc li. 1 d. 4. q. 1 & d. 2

Dvbitatvr primo vtrũ a negatiua ad affirmatiuam ſubiecto manente eodem & prędicato variato penes finitum & infinitum, valeat conſequentia, Reſpondetur breuiter q talis conſequentia eſt bona aliquibus conditionibus obſeruatis. Prima, q totale prædicatũ infinitetur: & per hoc non ſequit.

Socrates

Digitized by Google

A Socrates non videt equũ : ergo, Socrates eſt videns non equum. Secunda conditio quod non ſit aliquis terminus ſupponens confuſe tantum, defectu cuius non ſequitur cuiuslibet hominis aſinus non eſt aſinus : ergo cuiuſlibet hominis aſinus eſt non aſinus : antecedens eſt verum, & conſequens falſum : antecedens enim ſequitur ad iſtam, cuiuslibet hominis omnis aſinus aſinus non eſt : quæ eſt vera, cum ſua contradictoria ſit falſa.ſ. iſta alicuius hominis aliquis aſinus eſt omnis aſinus. Et quod ſequatur ad illam patet : quia ſunt propoſitiones eiuſdem qualitatis, & quantitatis, & de eiſdem terminis ſimiliter ſupponentibus : igitur vna ſequitur ad aliã. Etiam non ſequitur a homo nõ

B eſt homo : ergo a homo eſt non homo : cum antecedens ſit verum & conſequens falſum. Et ꝙ antecedens ſit verũ patet : quia bene ſequitur, omnis homo hõ non eſt : ergo a hõ non eſt hõ : & añs eſt verũ, cum quælibet eius ſingularis ſit vera : & etiã ſua cõtradictoria eſt falſa. Et ꝙ ſequatur patet : ſunt enim propoſitiones eiuſdem qualitatis de eiſdẽ terminis, ſimiliter omnino ſupponentibus : igitˀ &c. Sed quæreret aliquis vtrũ in tali conſequẽtia oporteat ponere cõſtantiã ſub iectis in conſequẽte, ſicut dicūt aliqui ſic arguẽdo : Socrates nõ ẽ lapis, & Socrates ẽ, ergo Socrates ẽ non lapis. Rñdetˀ, ꝓbabiliter, ꝙ non eſt neceſſe ponere illã conſtãtiã : quia dicit Ariſ. in poſt ꝑdicamẽtis, ꝙ ſiue Socrates ſit ſiue non ſit : neceſſe eſt ipſum lãguere vel non languere, iõ non videtˀ ꝙ debeat poni illa cõſtãtia. Sed

Dubitatio.

contra hoc arguitur : quia tunc

C bene ſequeretˀ chimæra non eſt alba, ergo chimæra eſt nõ alba : ſed hoc nõ quia añs ẽ verũ & cõſequẽs falsũ : quia ad ipsũ ĩ bona cõña ſequitˀ vna falſa : vt bñ ſequitˀ chimæra eſt non alba : ergo chimæra eſt. Rñdetˀ ꝙ nõ ſequitˀ vt iã viſum eſt. Et dico vlterius, ꝙ in ꝓpõne affirmatiua de prædicato infinito oportet arguere ſicut in negatiua : & dico ꝙ ipſa propõ de ꝑdicato infinito habet tot cãs veritatis ſicut negatiua : quia aliter arguendo a negatiua ad affirmatiuã, de prædicato infinito argueretˀ a propõtione habente plures cauſas veritatis ad propõnẽ haben ẽ tãtum vnam cauſã veritatis. Et ſi quis dicat : ſi hoc eſſet verũ ſequeretˀ ꝙ duæ contradictoriæ eſſent ſimul veræ, patet : quia iſta eſt vera per te chimæra eſt non alba : & etiam

Sc. l. 5. d. 2. q. 1.

D iſta eſt vera, nulla chimera eſt non alba : quæ eſt eius contradictoria : regula, quia omnis propõ negatiua, cuius ſubiectum pro nullo ſupponit eſt vera. Dico, ꝙ illa regula eſt vera in propõnibus de prædicatis finitis, & non infinitis. Et ſi quis dicat, ſenſus quem facit iſta propoſitio, chimæra eſt nõ alba eſt falſus : quia ſenſus eius eſt, chimæra eſt ens, quod non eſt album, & illa eſt falſa. Rñdetur quòd ſicut non album eſt vniuocũ ad omne ens, & non ens, quòd non eſt album, ita etiam ſupponit pro eis : ideo ſenſus eſt, chimæra eſt ens, vel non ens, quòd eſt non album. Ex quo videtur probabiliter dici, quòd nomẽ infinitum in ſuo cõceptu includat conceptũ entis, & non entis, & non ſolum entis vt aliqui dicunt.

Regula.

Digitized by Google

E DVBITATVR ſecundo Vtrum ab affirmatiua ad negatiuam, ſubiecto manente eodem, & prædicato variato penes finitum, & infinitum, valeat conſequentia. Et videtur quòd non: quia non ſequitur, Socrates fuit non albus; ergo Socrates nõ fuit albus: quia añs poteſt eſſe verũ, conſequente exiſtente falſo; nã poſito caſu quod Socrates ante heri fuerit niger, & poſtea alb⁹: antecedens eſt verum, & conſequens falſum. Item non ſequitur Socrates erit nõ albus: ergo Socr̃es nõ erit albus, proportionabiliter ponendo caſum ſicut prius. Item non ſequitur Socrates poteſt eſſe non albus: ergo Socrates non poteſt eſſe albus. Reſpondetur breuiter, quòd arguendo ab affirmatiua ad negatiuam tali modo bene valet conſequẽtia, aliquibus condõnibus F obſeruatis. Prima, ꝙ totum prædicatum infinitetur: ideo non ſequitur Socrates videt non equũ: ergo Socrates non videt equũ. Secunda, quòd in affirmatiua addatur iſta particula, in qualibet parte temporis præſentis ſi ſit copula præſentis: vel præteriti: ſi ſit præteriti: vel futuri ſi ſit futuri: vt ſic arguendo, Socrates in qualibet parte temporis præteriti fuit non albus: ergo Socrates non fuit albus. Tertia: quòd ſi arguatur in modalibus debet obſeruari quòd negatio ponatur poſt modum: vt ſic arguẽdo, Socrates poteſt eſſe non albus: ergo Socrates poteſt non eſſe albus: & per hoc ſoluuntur inſtantiæ. Sed quæreret aliquis. Vtrum ab affirmatiua ad negatiuam prædicato manente eodem, & ſubiecto variato penes finitum, & infinitum, valeat G conſequentia. Reſpondetur breuiter, quòd bene valet conſequentia, qñ prædicatum eſt terminus ſingularis, & dummodo copulę addatur iſta particula in qualibet parte temporis præſentis, præteriti, & futuri, proportionabiliter ad copulam: vt bene ſequitur, non album pro qualibet parte temporis præſentis eſt Socrates: ergo album non eſt Socrates: quia ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis. Dicitur ſecundo, quòd ſi prædicatum ſit terminus communis, non valet conſequentia: vt non ſequitur non album in qualibet parte temporis præſentis eſt ens: ergo album non eſt ens. Etiam non ſequitur in ſequana ſunt nõ piſces: ergo in Sequana nõ ſunt piſces, nam ibi arguitur ab affirmatiua H ad negatiuum variando ſubiectum penes finitum, & infinitum, & non variando prædicatum, cum non piſces ſit ſubiectum. Dicitur tertio quòd à negatiua ad affirmatiuam prædicato manente eodem, & ſubiecto variato penes finitum, & infinitum, non valet conſequentia reſpectu etiam quorumcũque terminorum: ideo, non ſequitur, album non eſt Socrates: ergo non album eſt Socrates.

An a negatiua ad affirmatiuam ſubiecto eodẽ manente, & prædicato variato, ſit bona cõſequẽtia.

DVBITATVR tertio Vtrum valeat iſta cõſequentia, Socrates ẽ hõ mortuus: ergo Socrates nõ eſt homo, & iſta Socrates eſt homo mortuus: ergo Socrates ẽ homo & eſt mortuus. Reſpondetur breuiter quòd iſte terminus mortuus, poteſt capi dupliciter. Vno modo nominaliter: & ſic tantum valet ſicut carens

An hec cõſequentia ſit bona, Socr̃es ẽ hõ mortuus: ergo non eſt hõ.

vita

A vita, id eſt animal aptum natum tamen recipere eam, & ſic dico quòd libet mortuum reſpectu hominis, vel animalis eſt determinatio diſtrahens alienans, vel diminuens: & ſic capit philoſophus in textu cum dicit, quòd mortuum diſtrahit de ratione hominis: immo eſt determinatio totaliter repugnans homini, vel animali, ſicut cęcũ eſt determinatio repugnans lapidi: & tunc dico quòd iſta eſt vera, homo mortuus non eſt homo: quia tunc homo mortuus importat rationem impoſſibilem: modo de ratione impoſſibili nihil dicitur vere; & tunc etiam bene ſequitur, Socrates eſt hõ mortuus: ergo Socrates non eſt homo, ſed non ſequitur Socrates eſt homo mortuus: ergo eſt homo & mortuus: quia tunc eſt

Mortuus quot modis capit

B repugnantia in adiecto. Alio modo capitur ly mortuus, particulariter, veniens de morior moreris: & tantum valet ſicut corruptus corrupta corruptum: & tunc non eſt determinatio diſtrahens; immo poteſt addi verè cum ly homo: vt communiter dicitur: aliquis homo eſt mortuus, Adam eſt homo mortuus: & tunc habet uim ampliandi ſicut alia participia præteriti temporis: & tunc dico quòd iſta eſt vera & conceditur, Adam eſt homo mortuus. Et dico, quòd bene ſequitur Adam eſt homo mortuus: ergo Adam eſt homo, & eſt mortuus. Et ſi quis dicat, iſta eſt falſa Adam eſt homo, cum ſubiectum pro nullo ſupponat. Dico, quòd eſt vera ut aliàs viſum eſt, & quomodo ad propoſitiones neceſſarias nõ requiritur, quod termini ſupponant, pro aliquo exiſtente. C Dico tamen, quod illa conſequentia non eſt formalis, ſed ſolum materialis: quia ad bene arguendum a coniunctis ad diuiſa, requiritur quòd determinatio non ſit ampliatiua, vt viſum eſt. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit.

Art. 3.

Conclusio reſponſalis: a negatiua ad affirmatiuã; & econtra ſubiecto manente eodem, & variato prædicato pœnes finitum, & infinitum eſt bona conſequentia: conditionibus tamen aliquibus obſeruatis, vt viſum eſt in ſecundo articulo. Ad rationes. Ad primam patet ſolutio: nám totale prædicatum non infinitatur. Ad ſecundum dicitur, quòd nullo homine exiſtente iſta eſt adhuc vera, homo eſt albus, vel non albus, vt viſum eſt in ſecundo articulo. D Dico etiam, quòd non ſequitur, homo eſt non albus: ergo homo eſt. Et ſimiliter dicatur ad tertiam. Vnde propoſitionem negatiuam nihil ponere, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo: quia termini non ſupponant: & ſic non intelligitur hic. Alio modo: quia ad eius veritatem ſufficit ſubiectum pro nullo ſupponere. Ad quartam dicitur, quòd illæ præmiſſæ primo, & per ſe, habent inferre affirmatiuam. Ad quintam patet ſolutio in ſecundo art.

His verò determinatis perſpiciendum eſt quemadmodum ſeſe habeant affirmatio, &c.

Quomodo habet contradictio in modalib.

E ISTE EST ſecundus tractatus huius libri, in quo determinat de oppoſitionibus & conſequentijs propoſitionum modalium. Et diuiditur in tria capitula. In primo determinat de oppoſitione propoſitionũ modalium mouendo talem dubitationem: Vtrum ad habendam contradictionem in modalibus negatio ſit ferenda ad verbum, vel ad modum. Et primo arguit, quòd verbum: quia in illis de ineſſe ſumitur contradictio ponendo negationem ad verbum: ergo ſimiliter in modalibus. Antecedens probat exemplariter primo in illis de eſt ſecundo adiacente: quia negatio iſtius homo eſt, iſta, homo non eſt, vel non eſt homo. Secundo probat in illis de eſt, tertio adiacente: quia negatio iſtius, eſt homo F albus: eſt iſta, non eſt albus homo, & non iſta, eſt non albus homo. Deinde probat in alijs propoſitionibus de verbo adiectiuo, quia negatio iſtius ambulat homo, eſt iſta, non ambulat homo, & non iſta; ambulat nõ homo. Ex quibus concludit philoſophus, quòd ſi ſit ſimile in illis de ineſſe & modalibus, negatio iſtius poſſibile eſt eſſe, erit iſta, poſſibile eſt non eſſe, & non iſta. non poſſibile eſt eſſe. In oppoſitum arguit, quia ſi contradictio in modalibus eſſet ſumenda ponendo negationem ad verbum, & non ad modum ſequeretur quòd contradictoria eſſent ſimul vera, conſequẽs eſt impoſſibile. Conſequentiã probat; quia idem eſt poſſibile eſſe & poſſibile non eſſe, vt omne quod poſſibile eſt eſſe vel ambulare, poſſibile eſt non eſſe, vel non ambulare. Conſequenter G ſoluit hanc dubitationem, dicens, quòd negatio iſtius, poſſibile eſt eſſe: eſt iſta, non poſſibile eſt eſſe, & ſimiliter dicatur in alijs modis, ita quòd ad dandum contradictionem in modalibus ſaltem eiuſdem modi negatio eſt facienda ad modum. Quod probat primo tali ratione, ſicut ſe habent eſſe & non eſſe in illis, de ineſſe, ita ſe habet modus in modalibus, ſed in illis de ineſſe ſumitur cõtradictio ponendo negationem ad eſſe, ita in modalibus ſumitur contradictio ponendo negationem ad modum. Maiorem probat, quia ſicut eſſe & non eſſe in illis de ineſſe ſunt appoſitiones hoc eſt copulæ, & ſubiectum & prædicatum ſunt res ſubiectæ, id eſt, ſunt illa inter H quæ copula copulat; ſic in modalibus eſſe & non eſſe ſunt ſubiecta, id eſt determinabilia; & modi, ſcilicet contingens poſſibile impoſſibile, & neceſſe ſunt appoſitiones, hoc eſt ſunt determinationes verborum illorum. Et ſicut in illis de ineſſe, ex parte eſſe, vel non eſſe ſumitur veritas, ſic in modalibus ex parte modorum ſumitur veritas, & contradictio, vt iſtius Socratem poſſibile eſt eſſe, negatio eſt iſta, Socratem non poſſibile eſt eſſe, & proportionabiliter dicatur de alijs.

Conſequentia vero ſecundum ordinem fiunt ita à ponentibus: illi enim, quæ eſt, poſſibile eſt eſſe.

IN ISTO ſecundo capitulo de-

De conſequentijs, & æquipollentijs propoſitionum modalium.

A lo determinat philoſophus de æquipollentijs, & conſequentijs propoſitionum modalium. Et primo ſecundum opinionem antiquorum, dicens quòd antiqui qui ordinauerūt propoſitiones modales in primo rotulo ſecundum exigentiam huius dictionis Amabimus, & in ſecundo ſecundum exigentiam huius dictionis Edentuli. Deinde determinat ſecundum eius opinionē, dicens, quòd propoſitiones de poſſibili & contingenti æquipollent propoſitionibus de impoſſibili modo vnius affirmato & alterius negato, vt iſtæ duæ æquipollēt, Socratem impoſſibile eſt eſſe, & Socratem nō poſſibile eſt eſſe. Similiter iſtæ, Socratem poſſibile eſt eſſe, & Socratem nō impoſſibile eſt eſſe, ita quod vult B ordinare propoſitiones modales de primo rotulo ſecundum exigentiam huius dictionis Amabimus, & propoſitiones de ſecundo ſecundum exigentiam huius dictionis Edentuli. Ex quo ſequitur, quod antiqui male ordinauerunt propoſitiones de poſſibili & neceſſario in primo & ſecundo rotulis: quia illæ de neceſſario ſic ab ipſis ordinatæ nō æquipollent illis de poſſibili in illis duabus primis lineis; vt iſta, non neceſſe eſt eſſe in prima linea, non æquipollet iſti, poſſibile eſt eſſe; nec iſta, non neceſſe eſt non eſſe; non æquipollet iſti, poſſibile eſt non eſſe in ſecunda linea. Quod probat tribus rationibus. Prima, iſtæ ſunt ſimul veræ neceſſe non eſſe, & non neceſſe eſſe; & ſequuntur ad inuicem cum poſſint dici ſubalternæ, cum ergo poſſibile eſſe in prima linea & ne- C ceſſe non eſſe, de tertia linea cōtradicant: ſequitur, quod iſtæ non æquipollent nec ſunt in eadem linea, poſſibile eſſe, & non neceſſe eſſe, & per conſequens male ponuntur in prima linea. Secunda rō; neceſſe & impoſſibile opponuntur contrariè: ergo æquipollent ponendo negationem addictum, & poſtponendo modo; ſicut illæ de ineſſe poſtponendo negationem ſigno vniuerſali æquipollent: ergo ſi in primo ordine negetur impoſſibile, & affirmetur eius dictum, etiam negabitur neceſſe, & cum hoc eius dictum. Tertia ratio, ſi ſic iſtæ contradicerent, neceſſe non eſſe de tertia linea, & nō neceſſe eſſe de prima, quod eſt falſum: quia tunc duæ contradictoriæ ſequerētur ſe inuicem, quod eſt impoſſibile. Cōſequentiam probat: quia bene ſe- D quitur, neceſſe eſſe: ergo poſſibile eſt: ſi ergo ſequatur poſſibile eſſe: ergo non neceſſe eſſe: ergo de primo ad ultimum ſequeretur neceſſe eſſe: ergo non neceſſe eſſe, quod eſt falſum. Ex quibus ſequitur, quod antiqui male ordinauerunt propoſitiones de poſſibili & neceſſe in primo & ſecundo rotulis.

An antiqui bene ordinauerūt propōnes de primo & ſecundo rotulis.

Dubitabit autem aliquis, ſi illud, quod eſt neceſſarium eſſe poſſibile ſequitur &c.

Vtrum ad neceſſe eē ſequitur poſſibile eſſe.

IN HOC capitulo philoſophus ſoluit vnam dubitationem, vtrum ad neceſſe eſſe ſequatur poſſibile eſſe. Et arguitur primo quod ſic: quia ſi ad neceſſe eſſe non ſequatur poſſibile eſſe, tunc oppoſitum conſequentis. ſ. non

E poſſibile eſſe ſtabit cum neceſſe eſſe: quod eſt falſum, cum ſit contrarium antecedentis. Deinde arguit ad partem negatiuam: illud quod poteſt eſſe, poteſt non eſſe. Si ergo ad neceſſe eſſe ſequatur poſſibile eſſe, & ad poſſibile eſſe ſequatur poſſibile non eſſe: ſequitur de primo ad vltimum ad neceſſe eſſe poſſibile non eſſe, & per conſequens non neceſſe eſſe; quare unum contra dictoriorum ſequitur ad reliquũ Soluit dictam dubitationem; dicens, quod non omne poſſibile hoc eſt non omnis potentia valet ad oppoſita, ſed ſunt aliquæ potentiæ, quæ non ſunt ad oppoſita: Ideo ponit vnam diuiſionẽ potentiarum, ſcilicet, quod quædam ſunt rationales, & quædam irrationales. Rationales, vt po-

F tentiæ humanæ, & illæ poſſunt ad oppoſitum. Irrationales ſunt duplices, quædam ſunt ſemper in actu, ut ignis ſemper eſt in actu calefaciendi, & illæ non poſſunt ad oppoſita. Aliæ ſunt, quæ quandoque ſunt in actu, & quandoque in potentia, & tales poſſunt in oppoſita, ſicut ſunt potẽtiæ animalium aliorum ab homine. Ex quo ſoluit dubitationem, dicens, quod ly poſſibile capitur dupliciter. Vno modo large pro omni illo, quod non implicat contradictionem eſſe. Alio modo ſtrictè, pro illo, quod poteſt eſſe & non eſſe. Vnde poſsibile primo modo eſt magis commune quam ly neceſſe eſſe; ideo hoc modo ad neceſſe eſſe ſequitur poſsibile, ſed non econtra. Etiam nõ ſequitur poſſibile ſecundo modo capium. Ex quo infert aliam diuiſionem: dicens, quod entium quædam ſunt quæ ſemper ſunt in actu, vt Deus & intelligentiæ. Quædam G quæ quandoque ſunt in actu & quandoq. in potentia: ſicut ſubſtantiæ corruptibiles, & in illis potentia naturaliter prior eſt actu, & actus poſterior via generationis, licet ſit prior via perfectionis: ideo actus ſimpliciter præcedit potentiam. Alia ſunt entia quæ nunquam ſunt in actu perfecto ſeu in eſſe permanenti, ſicut eſt motus.

An pro contradictione modalium negatio ponenda ſit ad modum.

QVAERITVR Vtrũ ad habendũ contradictionẽ in modalibus neceſſe ſit ferre negationẽ ad modum. Et arguitur primo q̃ nõ: iſtæ ſunt contradictoriæ, Sr̃tem poſsibile eſt currere, Sr̃tem poſſibile eſt non currere, & tñ negatio in nulla fertur ad modum, igitur. Maior probatur, quia ſunt H ſingularis affirmatiua, & ſingularis negatiua ſimilium ſubiectorũ & prædicatorum: ergo contradicunt ad inuicem. Secundo ſic arguitur: Sicut eſt in illis de ineſſe, ita eſt in modalibus, ſed ad dandum contradictionem in illis de ineſſe negatio ferenda eſt ad uerbum: ergo etiam in modalibus. Tertio arguitur ſic: Illę contradicunt ad inuicem, Socrates neceſſario eſt currens, Socrates poſſibiliter non eſt currens; & tamen in neutra earum negatio fertur ad modum: igitur. Quarto ſic arguitur: Iſtæ non ſunt cõtradictoriæ: Socrates eſt de neceſſitate currẽs, Socrates ẽ non de neceſsitate currens. & tamen negatio fertur ad modum;

Digitized by Google

A igitur ad habendum contradictionem in modalibus non eſt neceſſe negationem ferri ad modum: minor & conſequentia notæ ſunt. Maior patet: quia ambę ſunt affirmatiuæ, & poſſunt ſimul eſſe falſę, poſito caſu, ꝙ Socrates non ſit. Quinto ſic arguitur: Iſtę non ſunt cōtradictoriæ, ens non poſſibiliter eſt Deus, ens poſſibiliter eſt Deus; cum ſint ſimul veræ: & tamen negatio fertur ad modum: igitur. In oppoſitum eſt Ariſtoteles in textu. In quæſtione, ſicut in ceteris, erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione quęſtionis ſupponitur primo ꝙ propoſitio categorica ſeſt duplex. ſ. modalis & de ineſſe. Modalis eſt, cuius copula ē modificata aliquo iſtorū modorū. ſ. poſſibile, & impoſſibile &c. Sed propō de ineſſe

Propoſitio categorica quotuplициter

B eſt illa, cuius copula nō eſt modificata aliquo iſtorū modorum prędicatorum: vt Socrates eſt albus. Et dicitur de ineſſe, ſeu de ſimplici inhęrentia, quia prędicatū denotatur ineſſe ſimpliciter ſubiecto: vel quia copula non eſt modificata: vt homo eſt albus, denotatur prędicatum ſimpliciter ineſſe ſubiecto: ſed cum dico hominem poſſibile eſt eſſe albū, denotatur albū poſſibiliter ineſſe homini. Supponitur, ſecundo, quòd iſti modi, ſcilicet poſſibile impoſſibile, contingens, & neceſſe poſſunt capi dupliciter. Vno modo ſecundę intentionaliter, prout dicunt poſſibilitatem contingentiā vel impoſſibilitatem, vel neceſſitatem propoſitionis: & ſic accipiuntur in modali compoſita, vt dicendo, Socratē currere C eſt poſſibile: ibi denotatur quòd talis propoſitio eſt poſſibilis. Alio modo capiuntur primę intentionaliter, & hoc dupliciter. Vno modo categorematice, prout dicunt poſſibilitatem, contingentiā, impoſſibilitatem aut neceſſitatem entis: & iſto modo non faciunt propoſitionem modalem, ſed ſunt differentiæ entis. Alio modo capiuntur ſyncategorematice, vt ſunt propria ſigna ſolam denotantia poſſibilitatem aut neceſſitatem vnius prædicati cum ſubiecto: & iſto modo faciunt propoſitionem modalem. Sed reſtat vna difficultas, quid ſit copula in propoſitionibus modalibus. Reſpondetur quòd duplex eſt modus dicendi; vnus dicit quòd aggregatum ex verbo & modo eſt principalis copula; & quòd modus eſt pars D copulæ; ita quòd ſi modus ſit nominalis aggregatum ex modo & hoc verbo, eſt & verbo infinitiui modi, eſt copula. Si vero modus ſit aduerbialis, aggregatum ex modo & iſto verbo eſt, eſt copula. Et dicit iſte modus, ꝙ aliquæ ſunt propoſitiones cōtradictoriæ, quæ non ſunt de ſynonymis copulis. Alius eſt modus magis probabilis, qui tenet quòd ſicut ſignum vniuerſale, vel particulare additum ſubiecto, vel prędicato non eſt pars ſubiecti, ſed determinatio eius: ſic in modalibus diuiſis modus eſt determinatio copulæ ſe tenens ad copulā; ſicut huiuſmodi ſyncategoremata omnis, nullus ad ſubiectum; & quòd non ſunt partes copulæ, ſed ſolum determina-

Dubitatio.

E minationes earum. Et ſic copula in modalibus quando modus tenetur nominaliter, eſt aggregatum ex iſto verbo eſt & verbo infinitiui modi, & hoc ſi modus ſumatur in concreto. Sed ſi modus teneatur aduerbialiter, vel modus nominaliter in abſtracto, tunc iſtud verbum eſt, eſt copula, & ſic ſecundum iſtum modum omnes propoſitiones contradictorię & æquipollentes ad inuicem habent copulas ſynonymas.

An propoſitio modalis, & propō de ineſſe diſtinguantur.

SECVNDO ſciendum, quod circa textum incidunt aliquæ difficultates. Primo: an propoſitio modalis, & propoſitio de ineſſe diſtinguantur ſpecie. Ad quam poteſt probabiliter reſponderi quod ſic: quia propoſitiones modales & de ineſſe magis differũt quam affirmatio, & negatio, ſed F affirmatio & negatio differunt ſpecie; igitur propoſitio modalis, & propoſitio de ineſſe differunt ſpecie. Secunda difficultas, utrum propoſitiones modales diuiſæ in eadem linea poſitæ æquipolleant.

Dubitatio.

Et arguitur quod non: quia iſtæ propoſitiones, Socratem impoſſibile eſt eſſe, & Socratem neceſſe eſt non eſſe, ponuntur in eadem linea, & tamen non æquipollent: quia vna eſt affirmatiua & alia negatiua. Nam illa de impoſſibili eſt affirmatiua, cum in ipſa nulla ponatur negatio. Secundo ſic: Iſtæ non æquipollent, Socrates contingenter non eſt curren, & Socrates non neceſſario eſt currens, cum ad iſtam Socrates contingenter non eſt currẽs, ſequitur iſta, Socrates cõtingenter eſt currens quę non ſequitur ad illam de neceſſario, & tamen ſunt in eadem linea: G igitur. Tertio ſic: Iſtæ non æquipollent omne ens, & non poſſibiliter non eſt ens, & ens neceſſario eſt ens, ex quo vna eſt vera, & altera falſa, & tamen ſunt in eadem linea puta in quarta: igitur. Ad hoc reſpondetur, quod propoſitiones modales diuiſæ de diuerſis modis in eadem linea dummodo ſint ſimilium ſubiectorum & prædicatorum & obſeruentur proprietates logicales requiſitæ ad æquipollentias, æquipollent. Vnde modales diuiſæ de diuerſis modis in eadem linea ordinatæ debent eſſe ſimilium qualitatũ & quantitatum; ſimilium ſubiectorum & prædicatorum ſimiliter ſe habentium quo ad proprietates logicales terminorũ. Hoc ſuppoſito reſpondetur ad H rationes. Ad primam negatur minor; & ad probationem negatur, quòd illa de impoſſibili ſit affirmatiua; & etiam negatur, quòd negatio non addatur verbo: quia impoſſibile, eſt modus negatiuus includens negationem. Ad ſecundum diſtinguitur maior, vel capiendo iy contingens ſpecialiter, vt diſ[p]arate ſe habet ad neceſſarium ad quod bene ſequitur: contingens non eſſe, & tale ponitur in lineis: aut capiendo contingens generaliter, vt ſe extendit ad omne illud, quòd non eſt impoſſibile, & tale non ponitur in lineis. & propoſitio in qua ponitur tale contingens, non conuertitur in oppoſitam qualitatem. Ad tertium dicitur concedendo totum argumentum: quia titulus quæſtionis intelligitur; dummodo termi-

A termini eodem modo ſupponãt in vna ſicut in altera.

TERTIO ſciendum, quòd licet ſint plures alij modi facientes propoſitionem modalem, quàm iſti quattuor, poſſibile, impoſſibile, contingens & neceſſe: cuiuſmodi ſunt verum falſum & ſcitum: tamen communiter determinatur ſolum de illis quatuor; quia inter omnes illos quattuor modos per præpoſitionem negationis aut poſtpoſitionem, vel per præpoſitionem & poſtpoſitionem ſimul ſiunt oppoſitiones & æquipollentiæ: non autem ſecundum alios modos. Et aduerte quod propoſitio modalis non dicitur ideo modalis, eo quòd à parte ſubiecti vel prædicati, vel copulę ponatur modus: quia tunc iſtæ eſſent modales, Socrates albus currit, Socrates

Propoſitio modalis cur dicta.

B currit velociter, Socrates heri fuit: quod eſt falſum, ſed dicitur modalis: quia à parte copulæ ponitur modus determinans verbũ gratia compoſitionis copulæ & actus cõplexi: ſicut ſunt iſti modi poſſibile, impoſſibile. Ex quo ſequitur, quòd illi qui dicunt, quòd propoſitio modalis dicitur ideo modalis: quia à parte copulæ ponitur modus verificabilis de tota propoſitione inquantum propoſitio, non bene dicunt: quia tunc iſta non eſſet modalis, Socratem poſſibile eſt currere: quia ille modus poſſibile, qui ibi ponitur, non eſt verificabilis de tota propoſitione: quia poſſibile qui verificatur de tota propoſitione, capitur ſecundæ intentionaliter & non capitur primæ intentionaliter: quemadmodum capitur in illa, Socratem poſſibile eſt currere. Ideo dixerunt aliqui, quòd modalis dicitur ideo modalis; quia à parte copulæ ponitur modus incluſus in diffinitione modi verificabilis de tota propoſitione inquantum propoſitio. Vnde poſſibile primæ intentionaliter captum includitur in diffinitione de poſſibili ſecundæ intentionaliter capto, qui verificabilis eſt de tota propoſitione. Nam poſſibile ſecundæ intentionaliter captum eſt, propoſitio ſic ſe habens quòd qualitercumque per ipſam ſignificatur eſſe poſſibile eſt ita eſſe: ecce ibi quomodo in iſta diffinitione includitur poſſibile primæ intentionaliter captum, & debet intelligi dummodo illi modi habeant proportionabilitatem ad inuicem. Et per hoc remouetur qualitercumque, qui ponitur in diffinitione de poſſibili. Sed reſtat vna difficultas vtrum iſta, Socrates poteſt eſſe, ſit modalis vel de ineſſe. Reſpondetur breuiter, quòd talis in propria eius ſignificatione eſt de ineſse, & non modalis: quia eius copula eſt merè ſimplex: vt patet reſoluendo: reſoluitur enim in iſtam, Socrates eſt potens eſse: ibi ly eſt, eſt copula: & potens eſse, eſt prædicatum. Ex quo ſequitur quod in aliqua propoſitione ponitur iſte modus poſſibile vel poteſt, quæ non eſt modalis, neque diuiſa, neque compoſita: vt patet de iſta Socrates eſt poſſibilis, & de iſta, Socrates eſt potens eſse. Et ſi dicatur iſta propoſitio, Socrates poteſt eſse, communiter conceditur modalis. Dico quòd quando conceditur modalis

Dubitatio.

capitur

E capitur loco iſtius, Socratem poſſibile eſt eſſe, & non in propria eius ſignificatione.

QVARTO ſciendum, quòd diuiſio, qua diuiditur propoſitio modalis in compoſitam & diuiſam, non eſt diuiſio generis in ſpecies, ſed æquiuoci in æquiuocata; quia propoſitio modalis compoſita non eſt propoſitio modalis, cum in ipſa ſit copula ſimplex: ideo ipſa eſt ſimpliciter de ineſſe. Et aduerte quòd inter modalem compoſitam & diuiſam multiplex ſolet aſſignari differentia. Prima in modalibus compoſitis hoc verbum, eſt, vel aliquod verbum ſibi æquiualens ſine aliquo modo determinante ipſam, eſt copula principalis, vt in iſta. animal eſſe hominem eſt poſſibile: ly eſt, eſt copula principalis, ſed in diui-

Differētia inter propoſitionem modalem cōpoſitā, & diuiſam.

F ſis hoc verbum eſt, vel hoc aggregatum eſt eſſe, determinatū aliquo modo eſt copula, vt iam ſuperius viſum eſt. Secunda differentia, in modalibus compoſitis modus eſt ſubiectum, vel prædicatum, in diuiſis vero modus eſt determinatio copulæ. Tertia differentia: quia in modalibus compoſitis vnum extremorū ſumitur materialiter, vel ſaltem principalior pars extremi, in diuiſis vero non. Vnde quando dicitur, Socratem currere eſt poſſibile, totum iſtud extremū, Socratem currere tenet materialiter pro iſta propoſitione Socrates currit. Quarta differentia, modi in compoſitis non tenentur ampliatiuè, ſed ſecūdæ intentionaliter, & categorematicè, in diuiſis vero ampliatiuè tenentur & ſyncategorematicè, & primè intentionaliter. Ex

G omnibus iſtis ſequitur, quòd ſecundū modales compoſitas nō debent fieri rotulæ, neq; æquipollent ad inuicem ſaltem ſecūdum propoſitionem & poſtpoſitionem negationis ad modum: licet bene ad inuicem ſequātur ratione aliquarum regularum logicalium. Quarum prima eſt: ſi aliqua propoſitio eſt poſſibilis, ipſa non eſt impoſſibilis, & ecōtra: quia poſſibile & impoſſibile ſunt ad inuicem diſparata: ideo bene ſequitur Socratem currere eſt poſſibile: ergo Socratem currere non eſt impoſſibile. Secunda regula: ſi aliqua propoſitio eſt poſſibilis, ſua contradictoria ſi ſit, non eſt neceſſaria: ideo bene ſequitur, Socratem currere eſt poſſibild: ergo Socratem non currere nō eſt neceſſe. Tertia regula, ſi aliqua propoſitio eſt neceſſaria, ſua contradicto- H ria eſt impoſſibilis: ideo bene ſequitur, Socratem eſſe animal eſt neceſſe: ergo Socratem non eſſe animal eſt impoſſibile. Quarta regula, ſi aliqua propoſitio eſt impoſſibilis, ſua contradictoria ſi ſit, eſt neceſſaria: ideo bene ſequitur Socratem eſſe aſinum eſt impoſſibile: ergo Socratem non eſſe aſinum, eſt neceſſe. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Art. 2.

Quomodo accipitur oppoſitio in modalib.

DVBITATVR primo, qualiter accipienda ſit oppoſitio in modalibus ꝑpoſitionibus. Pro cuius ſolutione ponūtur aliquæ regulæ: Quarum prima eſt: propoſitiones modales diuiſæ de ſubiectis ſingularibus & modis contrarijs, obſeruatis alijs conditionibus ad oppoſitionem cōtrariam contrariantur ſaltem ſecundum legem: quia omnes ꝑpoſitio-

poſitio-

Digitized by Google

A poſitiones vtroq; termino participantes oppoſitæ quæ non opponuntur ſubcontrariè, neque contradictoriè, nec ſubalternæ opponuntur contrariè, ſed tales ſunt huiuſmodi: igitur. Minor patet: quia poſſunt ſimul eſſe falſæ: igitur non opponuntur nec contradictoriè, nec ſubcontrariè. Antecedẽs patet de iſtis, Socratẽ impoſſibile eſt currere, Socratem neceſſe eſt currere. Et ſi quis dicat, huiuſmodi propoſitiones ſunt ſingulares: igitur nõ opponuntur contrariè. Ad hoc, reſpondetur, quòd licet ſint ſingulares ex parte ſubiecti, ſunt tamen vniuerſales, ex parte modi. Secunda regula: propoſitiones modales diuiſæ, de ſubiectis ſingularibus, & de modis contradictorijs, obſeruatis conditionibus requiſitis ad oppõnẽ con B tradictoriam, ſunt contradictoriæ. Et de modis ſubcontrarijs, obſeruatis conditionibus, ad oppoſitionem ſubcõtrariam, ſunt ſubcontrariæ, & de modis ſubalternis ſubalternæ. Et poteſt hęc regula probari ſicut prima. Tertia regula, propoſitiones modales diuiſæ habentes ſubiecta communia diuerſæ qualitatis, & quantitatis tam ex parte ſubiecti, quàm modi, obſeruatis cõditionibus ad oppoſitionem cõtradictoriã, ſiue vna ſit vniuerſalis tam ex parte ſubiecti, quam modi: & alia particularis ex parte vtriuſque: ſiue vna ſit vniuerſalis ex parte ſubiecti, & particularis ex parte modi, & talia contradictoriè ſe habeant, ſunt contradictoriæ, gratia formæ: quia non poſſunt ſimul eſſe veræ, neq; falſæ. Quarta regula, propoſitiones modales diuiſæ de ſubiectis cõmunibus, de modis contrarijs, obſeruatis conditionibus requiſitis, ad contrariã C oppoſitionẽ ſunt contrariæ, &c. Et aduerte, quòd ad dandũ contradictionem, in modalibus diuiſis de ſimilibus modis, oportet negationem ferri ad modũ, licet non oporteat in alijs, de diuerſis modis: poſitio tamen negationis ad modum nõ ſufficit, ſed requiruntur conditiones ad contradictorias. Quinta regula & vltima: propoſitiones modales diuiſæ vniuerſales, ex parte ſubiecti & particulares ex parte modi: ſimiliter particulares, vel indefinitæ ex parte ſubiecti, & vniuerſales ex parte modi, non opponuntur gratia formæ: quia tales ſunt aliquando ſimul veræ & aliquando ſimul falſæ. Ex omnibus patet, quòd propoſitiones D modales diuiſæ à tertia. & quarta lineis, obſeruatis conditionibus ad oppoſitionem, contrariã ſunt contrariæ. Et de prima, & ſecunda lineis ſunt ſubcontrariæ, & de prima, & tertia lineis contradictoriæ: ſimiliter de ſecunda etiam quarta: de prima & quarta ſubalternæ: ſimiliter de ſecunda & tertia.

An neceſſariũ, & impoſſibile amplietad quodlibet tps.

DVBITATVR ſecundo; Vtrum iſti modi neceſſarium & impoſſibile amplient, ad quodlibet tempus, & poſſibile, & contingens ſolum ad præſens, & futurum. Pro ſolutione ſupponitur, ꝙ ſicut ſigna, vniuerſalia videlicet omnis, & nullus quando adduntur ſubiectis, vel prædicatis, denotant ipſa accipi pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſibi conuenientibus pro tempore verbi; dũmodo aliundè, non impediantur, ita quòd diſtribuunt, terminos

E nos quibus adduntur, & faciunt eos ſtare vniuerſaliter: ita etiam iſti modi neceſſe, & impoſſibile ſe habent circa copulam diſtribuendo ipſam pro quolibet tẽpore importato per eam: faciunt enim copulam cui adduntur, accipi vniuerſaliter ꝓ quolibet tempore importato, vel connotato per ipſam copulam. Et ſicut quoddam eſt ſignum particulare, non diſtribuens terminum cui additur, ſed facit ipſum teneri pro ſuis ſuppoſitis diſiunctiuè, ſic iſti modi poſſibile, & contingens ſe habent circa copulam quo ad tempus importatum per ipſam; ita quòd denotant copulam cui adduntur, accipi pro omni tempore importato, vel connotato per

F ipſam diſiunctiuè: ita quòd quando dicitur Socratem poſſibile eſt currere, ly poſſibile denotat ly eſt accipi pro quolibet tempore importato per ly eſt .ſ. pro tempore præſenti diſiunctiuè. Supponitur vlterius, quòd iſti modi poſſibile impoſſibile contingens, & neceſſe ampliant terminos: puta ſubiectum, & prædicatum ad æquales differẽtias temporum, aliàs enim propoſitiones conſtitutę ex ipſis non opponerentur, neque æquipollerent. Et per hoc patet ſolutio ad dubium. Sed reſtat adhuc vna difficultas, vtrum iſtæ propoſitiones ſunt affirmatiuæ, vel negatiuę. Socratem poſſibile eſt non eſſe. Socratẽ poſſibile eſt nõ currere. Et arguitur primo, quòd ſint affirmatiuæ, quia contradictoriæ earum ſunt negatiuæ, vnde cõtradictoria primæ eſt iſta, Socratem non poſſibile eſt non eſſe: quæ eſt negatiua cum in

Poſſibile, impoſſibile, contingẽs, &c. quomodo amplient terminos.

Dubiũ.

ipſa ponatur negatio. Secundo ſic, omnis propoſitio in qua copula vel principalis pars copulæ non negatur, non eſt negatiua: iſta eſt huiuſmodi, quod patet, quia copula eſt totum hoc poſſibile eſt eſſe: & principalis pars copulæ eſt ly eſt verbum præſentis temporis: igitur non ſunt negatiuæ. In oppoſitum arguitur, quia ad veritatem iſtius, Socratem poſſibile eſt non eſſe, ſufficit ſubiectum pro nullo ſupponere: igitur ipſa eſt negatiua. Antecedens probatur, quia iſta eſt vera, chimæram poſſibile eſt non eſſe: cum ſua contradictoria ſit falſa, ſcilicet omnem chimæram neceſſe eſt eſſe: & tamẽ ſi ipſa eſſet affirmatiua, ipſa eſſet falſa, cum ſubiectum poſſit pro nullo ſupponere. Secundo ſic: Contradictoria iſtius, Socratem poſſibile eſt non eſſe, eſt affirmatiua: vt patet, quia ſua contradictoria eſt iſta, Socratem neceſſe eſt eſſe, quæ eſt affirmatiua. Item æquipollet negatiuæ, ergo ipſa eſt negatiua. Antecedens probatur, quia ipſa æquipollet huic, Socratem non neceſſe eſt eſſe, quæ eſt negatiua, igitur talis eſt negatiua. Ideo breuiter reſpondetur, quòd tales propoſitiones ſunt ſimpliciter negatiuæ, & ad rationes prius factas. Ad primam negatur quòd iſta ſit negatiua Socratem non poſſibile eſt non eſſe, ſed eſt ſimpliciter affirmatiua, cum in ipſa ponantur duæ negationes cadentes, ſupra eandem copulam. Ad ſecundam negatur, quòd copula ſit totum hoc poſſibile eſt eſſe, negatur etiam, quòd ly eſt ſit pars principalis copulæ, ſed tota co-

ta co-

Google

Quō ordi antur propōes de contin. gēti cū alijs.

A ta copula eſt ly eſt eſſe, & principalis pars eſt infinitiuus.

DVBITATVR tertio, Vtrum propoſitiones de contingenti debeant ordinari cum alijs propoſitionibus aliorū modorum ſecundum æquipollentias. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd contingens poteſt capi dupliciter. Vno modo large, vt conuertitur cum poſſibili; puta pro illo quod non eſt impoſſibile, & ſic propoſitiones de contingenti non ordinantur cum alijs ſecundum æquipollentias, & propoſitiones de tali contingenti non conuertuntur in oppoſitam qualitatem. Alio modo capitur ſtrictè pro illo quod non eſt impoſſibile, neque neceſſariū, & tunc propoſitiones de tali contingenti bene ordinantur cum alijs ſecundum

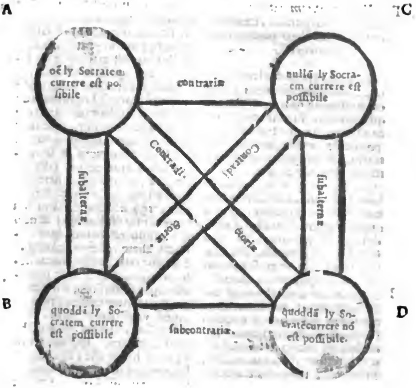
B æquipollētias. & propoſitiones, de tali contingenti conuertuntur in oppoſitam qualitatem, vt Socrates contingenter currit, ſi ſit de cōtingenti ſpecialiter capto tunc cōuertitur in iſtā, Socrates contingenter non currit. Et aduerte, quòd ad conuertendum tales propoſitiones in oppoſitā qualitatem, numquam oportet ponere negationem ad modum. Et ſi quis quærat vlterius. Vtrū propoſitiones de contingenti ſpecialiter capto ordinentur ad inuicem ſecundum oppoſitionem, vel etiam cum alijs. Vnde aduerte, quòd dicunt aliqui, quòd propoſitiones de contingenti ſpecialiter capto ſunt hypoteticæ, quia inferunt hypoteticas, & æquipollent hypoteticis, vt iſta Socrates cōtingenter currit, æquipollet iſti Socrates poſſibiliter currit, & Socrates poſſibiliter non currit, vel iſti

C Socrates nō neceſſario currit, & Socrates non impoſſibiliter currit. Et ſic in ipſis ſumitur oppoſitio contradictoria, ſicut in alijs hypoteticis. Alij dicunt, & magis probabiliter, quòd ſunt categoricæ, & eſt verum, & dicunt quòd propoſitiones de contingenti ſpecialiter capto quibus conueniunt conditiones requiſitæ ad oppoſitionem contradictoriam ſunt contradictoriæ, ad contrariam contrariæ: ad ſubcontrariā ſubcontrariæ, ad ſubalternam ſubalternæ. Et diligenter aduertendum, quòd cum dicitur, quòd propoſitiones de contingenti ſpecialiter capto ſunt contrariæ, vel ſubcōtrariæ, debet accipi oppoſitio cōtraria & ſubcontraria largè, vt ſe extendit ad oppoſitionem cōtrariam ſecundum modum enū-

D ciandi, & ſubcontrariam ſecundū modū enunciandi, & non ſecundū legem; quia duæ contrariæ de cōtingenti ſpecialiter capto ſunt aliqñ ſimul veræ, ut omnis Deus non contingenter non eſt Deus, & oīs Deus non contingenter eſt Deus, & aliqñ ſimul falſæ, vt oīs homo non cōtingenter non eſt currens, & oīs homo non contingenter eſt currens. De ſubcontrarijs patet: nam iſtæ ſunt ſimul falſæ, Deus cōtingenter eſt Deus, & Deus cōtingenter nō eſt Deus, & aliquę ſimul veræ, ut homo contingenter eſt currens, homo contingenter non eſt currens. Et aduerte, quòd omnis propoſitio de contingenti ſpecialiter capto, in qua negatio non ponitur ad contingens, æquiualet vni hypoteticæ copulatiuæ, cuius

prima

E prima pars eſt affirmatiua de
poſſibili, & ſecunda negatiua, in
qua poſſibile non negatur: vt
iſta, Socrates contingenter cur-
rit: æquiualet illi, Socrates poſ-
ſibiliter currit, & Socrates poſſi-
biliter non currit. Vel (vt di-
cunt aliqui) æquiualet copula-
tiuæ, cuius prima pars eſt nega
tiua de neceſſario, & ſecunda ne
gatiua de poſſibili. vt prædicta
æquiualet iſti, Socrates non ne-
ceſſario currit, & Socrates non
impoſſibiliter currit. Sed ſi ne-
gatio ponatur ad contingens,
tunc æquiualet diſiunctiuæ cõ-
poſitæ ex partibus contradicen-
tibus partibus copulatiuæ; vt So
crates non contingenter currit:
æquiualet iſti, Socrates impoſ-
ſibiliter currit, vel Socrates ne-
ceſſario currit. Sed pro quanti-
tate modalium diuiſarum ſup-
F ponitur, ꝙ tripliciter poteſt at-
tendi. ſ. ex parte ſubiecti: & ſic
accipiatur ſicut in illis de ineſ-
ſe. Secundo ex parte & modi, &
ſic illæ de iſtis modis neceſſe, &
impoſſibile ſunt uniuerſales, &
illæ de poſſibili & contingenti
ſunt particulares. Tertio poteſt
attendi ex parte vtriuſque. Sed
de quantitate modalium com-
poſitarum. Reſpondetur, quòd
debet addi ſignum ſicut in illis
de ineſſe, & attendi eodem mo- G
do quantitas. Et aduerte, quòd
talia ſigna debent accipi in neu-
tro genere cum iſta particula
ly. Aduerte vlterius, quòd om
nis modalis compoſita eſt inde-
finita, niſi ponatur ſignũ in neu
tro genere, quia tunc illa poſſet
diſtingui: vnde iſta, Socratem
currere eſt poſſibile, eſt indefi-
nita: quia ſenſus eius eſt: talis
propoſitio; Socrates currit, eſt
poſſibilis. Et ſi debeat eſſe vni-
uerſalis, debeo dicere, omne ly
Socratem currere eſt poſſibile,
& eſt ſenſus, omnis talis propo-
ſitio Socrates currit eſt poſſibi-
lis: & proportionabiliter dica-
tur de aliis, vt omnem homi-
nem currere eſt poſſibile, eſt in-
definita. Et ſi quis dicat, ibi
ponitur ſignum vniuerſale: er-
go eſt vniuerſalis. Reſponde- H
tur negando conſequentiam:
quia tale ſignum accipitur ma-
terialiter, & non vniuerſaliter,
ſeu ſignificatiuè. Aduerte, ꝙ
ad hoc, quòd aliqua propoſitio
modalis ſit compoſita, requiri-
tur, quòd copula non modifice-
tur: ideo iſta non eſt modalis
compoſita, Deum eſſe Deũ, poſ-
ſibile eſt eſſe neceſſarium. Et
hæc de ſecundo art. Quantum
ad tertium ſit.

Conclvsio reſponſalis: Ad dandum contradictionem in modalibus de eodem modo, oportet ponere negationem ad modum: ſeruatis tamen alijs cõditionibus requiſitis ad contradictorias. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam negatur maior: & ad probationem dicitur, quòd licet in illis de ineſſe ſingularis affirmatiua, & ſingularis negatiua ſimilium ſubiectorum contradicant: non tamen oportet in modalibus: quia hoc non ſufficit. Ad ſecundam patet ſolutio. Ad tertiam conceditur totum argumentum; nec hoc eſt contradicta: quia concluſio intelligitur in modalibus de ſimilibus modis: non ſic autem eſt in prædictis igitur. Ad quartam conceditur totum argumentum: non enim ſufficit, dato quòd requiratur, ſed oportet, quòd negatio feratur ad totum aggregatum ex verbo, & modo. Ad quintam negatur conſequentia: non enim obſeruantur aliæ conditiones requiſitæ ad oppoſitionem contradictoriam: quia ly ens, in neutro diſtribuitur, quòd tamen requiritur ad dandas contradictorias.

Art. 3.

E *Vtrum autem contraria eſt affirmatio negationi, & oratio orationi, quæ dicit quoniam omnis homo iuſtus eſt.*

Iste eſt tertius & vltimus tractatus huius libri continens vnicũ capitulum, in quo mouet talem quæſtionem. Vtrum propoſitioni affirmatiuæ contrarietur propoſitio de modo enunciandi cõtrario, aut propoſitio affirmatiua de prædicato contrario: vt, vtrum huic propoſitioni, omnis homo eſt iuſtus cõtrarietur iſta, nullus homo eſt iuſtus: aut iſta omnis homo eſt iniuſtus. Reſpõdetur, quòd poſtquam illa, quæ ſunt in voce, ſequuntur illa quæ ſunt in anima: ideo ſi opiniones .i. propoſitiones mentales F cõtrarientur mentalibus de modo enunciandi, vel de extremis contrarijs: ita etiam & vocales: ſed mentales contrariantur mẽtalibus de modo enunciandi; quod probat octo rationibus. Prima: opiniones contrariæ nõ poſſunt ſimul eſſe veræ, ſed opiniones de extremis contrarijs poſſunt ſimul eſſe veræ: vt iſtæ, bonum eſt bonũ, malum eſt malum: igitur non ſunt contrariæ. Secunda ratio: huic propoſitioni, bonum eſt bonum, contrariatur, bonum non eſt bonum: ergo nulla alia ſibi contrariatur, quia uni tantũ vnũ contrariatur. Tertia ratio: propoſitiones, in quibus primo eſt veritas, & falſitas, maximè contrariantur: ſed ſic eſt de illis quæ ſunt de contrarijs modis enunciandi, & nõ de alijs: igitur. Quarta ratio: propoſitioni ſecundum ſe veræ opponitur propõ ſecundum ſe falſa, & non ſecundum accidẽs: ſed illa, bonum eſt, bonum eſt ſe G cundum ſe vera: & illa bonũ nõ eſt bonum ſecundum ſe falſa: igitur opponitur primæ, & non illa bonum eſt malũ, quæ eſt ſecundũ accidẽs falſa. Quinta rõ: opiniones contrariæ debent plurimum diſtare: ſed opiniones de contrarijs modis enunciandi magis diſtant quàm illæ, quæ ſunt de extremis contrarijs: igitur. Sexta rõ opinioni veræ, & ſimplici contrariatur opinio falſa, & ſimplex, ſed iſta propoſitio bonum eſt bonum, eſt vera & ſimplex, ergo ſibi contrariatur iſta bonum non eſt bonum: & non iſta, bonum eſt malum, quæ implicat aliam, & non econtra. Septima ratio: contrarietas debet vniformiter ſumi in omnibus oppoſitionibus: ſed penes H contrarietatem extremorum nõ poteſt vniformiter ſumi, cum multa ſint extrema, quæ nõ habent contraria. Octaua ratio: ſicut ſe habet iſta, bonum eſt bonum, ad iſtam non bonũ eſt bonum: ita iſta bonum non eſt bonum, ad illam non bonum, non eſt bonum: ergo per locũ à transmutata proportione, ſicut ſe habent iſtæ duæ, non bonum eſt bonum, & non bonum non eſt bonũ, ita ſe habent iſtæ duæ, bonum eſt bonum, & bonũ non eſt bonum, ſed duæ primæ contrariantur: igitur duæ ſecundæ. Et ſubdit quòd nihil refert, tales propõnes ſint vniuerſales vel indefinitæ: quia æque bene in illis ſumitur oppoſitio penes extrema contraria. Et ſubdit finaliter, quod enunciatio vera non contrariatur enunciationi veræ: Quia omne verum omni vero conſonat.

Penes

A *Penes quod ſumitur contrarietas in enunciationibus.*

QVAERITVR: Vtrum contrarietas in enunciationibus ſit ſumenda penes cõtrarietatem extremorum, aut penes modos enunciandi contrarios. Arguitur primo ſic: Nullæ ſunt enunciationes contrariæ: ergo in eis non eſt ſumenda contrarietas, nec penes contrarietatem extremorum, nec penes modos enunciandi contrarios. Antecedens patet: quia omnis enunciatio vocalis eſt vox, ſed nulli voci eſt alia vox contraria: ergo, &c. Secundo ſic: Omnes enunciationes contrariantur ad inuicem, aut aliquæ, & aliquæ non: non omnes, vt notum eſt, nec aliquę,
B quia non videtur maior ratio de aliquibus quàm de omnibus, cũ non magis repugnent aliquæ propoſitiones ad eſſe ſimul in eodem ſubiecto quàm aliæ: ergo nullæ propoſitiones ſunt contrariæ. Tertio ſic: Dicit philoſophus in poſtprædicamẽtis, quòd iſtæ ſunt contrariæ, Socrates eſt languidus, Socrates eſt ſanus: ergo contrarietas eſt ſumenda penes extrema contraria, & non penes modos enunciandi. Quarto ſic: Illę propoſitiones magis debent dici contrariæ, quæ contrarietate rerum magis ſunt repugnantes, ſed enunciationes de extremis contrarijs ſunt huiuſmodi: igitur. Quinto ſic, enunciationes, quæ ſunt de extremis contrarijs, habent maiorem diſtantiam, & magis opponuntur, quàm illæ, quæ ſunt de contrario modo enunciandi: quia plus requiritur ad verificandum affirmatiuam de prædicato contra-
C rio quam ad verificandum negatiuam: igitur. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione ſicut in ceteris erunt tres art. Quantum ad primum,

Arti. 1.

Opinionis acceptiones.

PRIMO ſciendum, quod pro declaratione quæſtionis ſupponitur primo, quod opinio poteſt capi dupliciter. Vnomodo pro propoſitione mentali, cui ſubordinatur propoſitio vocalis, & ſic accipitur in textu opinio. Alio modo accipitur pro aſſenſu, vel diſſenſu; quo aſſentimus, vel diſſentimus alicui complexo, ſiue talis aſſenſus, vel diſſenſus ſit cum formidine de oppoſito ſiue non. Alio modo capitur pro aſſenſu, vel diſſenſu, quo aſſentimus alicui complexo cum formidine de oppoſito:
D qui quidem aſſenſus non eſt niſi notitia adhæſiua vel iudicatiua, qua iudico affirmatiuè de aliquo complexo; & diſſenſus qua iudico negatiuè de aliquo complexo, & hoc reſpectu eiuſdem ſubiecti. Secundo ſupponitur, quod capiendo opinionem primo modo, ſcilicet pro propoſitione mentali, dupliciter poteſt intelligi vnam opinionẽ contrariari alteri. Primo quo ad eſſe ſimul in eodem ſubiecto, & hoc modo opiniones non contrariãtur etiam de modis enunciandi contrarijs: quia tales poſſunt ſimul eſſe in intellectu: nã intellectus pt formare propoſitionem hypotheticã cõpoſitã ex contrarijs, vel contradictorijs. Alio mõ pt intelligi, ꝙ cõtrarienť quo ad hoc, ꝙ nõ pñt ſimul eſſe veræ, & hoc mõ opiones de cõtrario mõ enũciandi bñ cõtrariant. Tertio ſupponitur, ꝙ ſi capiatur opinio ſecũdo modo, ſcilicet, pro aſſen-

E ſu vel diſſenſu, tunc opiniones contrariæ, quæ non ſunt niſi aſſenſus, vel diſſenſus contrariantur quantum ad hoc, quod eſt eſſe ſimul in intellectu, & quo ad hoc, quod eſt verè ſimul enunciari. Vnde non poteſt intellectus ſimul de eodem complexo habere aſſenſum, & diſſenſum.

Propoſitiones q̃ modis dicantur contrariæ.

SECVNDO ſciendum, quod propoſitiones poſſunt dici contrariæ dupliciter. Vno modo ex parte materiæ .i. ex parte extremorum, & ſic illæ propoſitiones dicuntur contrariæ, quæ sũt de contrario extremo vel contrarijs extremis: vt Socrates eſt ſanus, Socrates eſt languidus: bonum eſt bonum, & malum eſt malum. Vnde extrema contraria ſunt, quæ ſimul de eodem verificari non poſſunt, & ſe habent poſitiuè vt album, nigrum,
F ſanum, & languidum. Secundo modo propoſitiones poſſunt dici contrariæ gratia formæ, id eſt ratione modi enunciandi contrarij. cuiuſmodi ſunt vniuerſalis affirmatiua, & vniuerſalis negatiua, vt quilibet homo currit, nullus homo currit, & de iſtis eſt dubitatio textus, Vtrum magis opponantur tales propoſitiones: ſeu vtrum ab ipſis magis ſit ſumenda contrarietas quàm a propoſitionibus de extremis cõtrarijs. Pro cuius declaratione eſt vlterius aduertendum, quòd aliqua dicuntur contrariari ad inuicem dupliciter. Vno modo contrarietate incomplexa, ſeu, terminorum, & ſic propoſitiones de extremis contrarijs magis contrariantur. Alio modo contrarietate complexa, quæ ſe tenet ex parte copulæ, & ſic propoſitiones de contrarijs modis enunciandi dicuntur magis contrariari: & ex parte ipſarũ magis debet attendi cõtrarietas, quàm ex parte aliarum: quia magis repugnãt ad eſſe ſimul veras, cum nunquam poſſint ſimul eſſe veræ, & tamen illæ de extremis contrarijs poſſunt ſimul eſſe veræ: vt iſtæ ſunt ſimul veræ: bonum eſt bonum, malum eſt malum: quæ ſunt de extremis contrarijs. G

TERTIO ſciendum, quod quando dicitur in textu, quod iſtæ duæ ſunt contrariæ: bonum eſt bonum, & bonum non eſt bonum: ibi accipit Ariſtoteles contrarietatem largè, vt ſe extendit ad propoſitiones quæ participant legem cõtrariorũ, & illud ſibi ſufficit ad ſuum propoſitum. Pro cuius declaratione eſt aduertendum, quod propoſitiones poſſunt dici contrariæ dupliciter. Vno modo ſecundum legem, & modum ſimul: H quæ ſic ſe habent, quòd vna eſt vniuerſalis affirmatiua, & alia vniuerſalis negatiua conſimilium ſubiectorum, & prædicatorum: obſeruatis tamen alijs conditionibus requiſitis ad contrarias. Et ſic iſtæ non ſunt contrariæ; bonum eſt bonum, & bonum non eſt bonum. Alio modo dicuntur propoſitiones contrariæ ſecundum legem, puta quæ ſunt diuerſæ qualitatis, & conſimilium terminorum, quæ non poſſunt eſſe ſimul veræ. Et ſic illæ propoſitiones bonum eſt bonum, & bonum non eſt bonum, ſunt contrariæ.

QVARTO ſciendum, quòd adhuc circa textum incidũt aliquæ difficultates. Prima: an iſtæ duæ omnis homo eſt iuſtus,

omnis

Dubia de propoſitionibus contrarijs.

A omnis homo eſt iuſtus, ſint de prædicatis cōtrarijs, vt videtur dicere textus. Pro ſolutione ſupponitur, quòd omnis terminus compoſitus ex iſta præpoſitione in, & termino poſitiuo, pōt capi tripliciter ſcilicet cōtrariè priuatiuè & negatiuè. Et ideo iſte terminus iniuſtus, poteſt capi tripliciter. *Iniuſtꝰ quotupliciter.* Vno modo contrariè, vt importat habitum cōtrariū iuſtitiæ: & ſic illæ propoſitiones: omnis homo eſt iuſtus, omnis homo eſt iniuſtus: ſunt bene de extremis contrarijs. Alio modo capitur priuatiuè, pro illo, qui non habet iuſtitiam, natus eſt tamen habere: & ſic puer dicitur iniuſtus. Alio modo negatiuè: & ſic tantum valet ſicut nō iuſtus: quemadmodum lapis dicitur iniuſtus.

B Secunda difficultas, quomodo intelligitur, quòd H propoſitiones de modo enunciādi contrario ſunt primo veræ, q̄ propoſitiones de extremis contrarijs. Reſpondetur, quòd ratio eſt; quia propoſitiones de modo enunciandi contrario magis appropinquant ad primum principium, quàm propoſitiones de extremis contrarijs: quia in ipſis propoſitionibus de modo enūciandi contrario ſemper idem affirmatur, & negatur de eodem, quod non fit in propoſitionibus de extremis contrarijs. Tertia difficultas quomodo intelligitur, quòd iſta propoſitio, bonum eſt bonum eſt ſecundū ſe vera: & iſta bonum, non eſt bonum, ſecundum ſe falſa: & iſta bonum eſt malum, ſecundum accidens falſa. Reſpondetur, quòd ideo dicitur ſecundum ſe vera, vel ſecundum ſe falſa: quia manifeſtiꝰ eſt vera, vel manifeſtius falſa. C Vnde iſta eſt manifeſtius falſa: bonum eſt nō bonum: quàm iſta, bonum eſt malum: ideo dicitur ſecundum ſe falſa. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Dubitatio. DVBITATVR primò, Vtrum enunciationes vocales, & ſcriptę eodem modo contrarientur ſicut mentales. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod ſicut propoſitiones vocales & ſcriptę non dicuntur veræ, neque falſæ; niſi quia ſubordinantur mētalibus veris, vel falſis: ita quòd veritas, & falſitas primo conueniunt propoſitioni mentali, quā propoſitioni vocali, vel ſcriptæ: ſic etiam propoſitiones vocales, vel ſcriptæ non dicuntur contrariæ: niſi quia ſubordinantur mentalibus contrarijs. D Ex quo ſequitur, quòd contrarietas primo conuenit mentalibus, q̄ vocalibus & ſcriptis: & quia cōuenit mentalibus ſecundum cōtrarios modos enunciandi: vt probant octo rationes in textu; ideo conuenit vocalibus & ſcriptis ſecundum modos enunciādi.

Dubitatio. Sed reſtat alia difficultas, quomodo intelligitur, quòd propoſitiones de contrarijs modis enunciandi magis diſtant, quàm propoſitiones de extremis contrarijs; vt iſtæ, magis diſtant: bonū eſt bonum, bonum non eſt bonum: quàm iſtæ, bonum eſt bonum, bonum eſt malum. Reſpōdetur, quod ſic intelligitur: quia affirmatio, & negatio magis diſtāt quàm affirmatio, & affirmatio. Sed propoſitiones de modis contrarijs enunciandi ſe habent ſicut affirmatio & negatio: non autem propoſitiones de contrarijs extremis. Sed adhuc eſt

E alia difficultas, quomodo intelligitur ꝙ iſta, bonum non eſt bonum, eſt ſimplicior quã iſta, bonũ eſt malum, cum in iſta, bonũ non eſt bonum, ſint plures termini quã in iſta, bonum eſt malũ, ſaltem officialiter. Reſpondetur ꝙ iſta, bonũ eſt malũ, dicitur minus ſimplex, q̃a implicat iſtã propoſitionẽ, bonũ non eſt bonum: ideo dr̃ magis compoſita, q̃ iſta, bonum non eſt bonũ, quia iſta, bonum non eſt bonum, nõ implicat iſtã. bonum eſt malũ: ideo dicitur eſſe ſimplicior.

DVBITATVR ſecundo. Vtrum argumentum à trãſmutata ꝓportione, quo Ariſt. vtitur in octaua rõne teneat vniuerſaliter in omnibus terminis. Pro cuius ſolutione ſupponit̃ ꝙ proportio eſt habitudo vnius quantitatis ad aliã, vt habitudo duorum ad quatuor dicitur proportio. F Sed proportionabilitas, eſt habitudo vnius proportionis ad aliam: vt ſicut ſe habent octo ad quatuor, ita ſex ad tria. Sed tranſmutata proportio, eſt qñ facta proportione primi ad ſecũdum, & tertij ad quartum, tranſmutatur primũ ad tertiũ, & ſecundũ ad quartũ, vt ſicut ſe habent ſex ad tria, ita duo ad quatuor, ſed ſex excedunt quatuor in tertia parte. ergo tria excedunt duo in tertia parte. Hoc ſuppoſito dicitur, quòd argumentum à tranſmutata proportione propriè tenet in quãtitatibus. Dico etiam quod bene tenet in terminis cõtradictorijs. & terminis conuertibilibus, & hoc eſt, quod cõiter dr̃, qđ iſtud argumentũ tenet in omnibus quantum ad contradicere, & cõuerti. i. in terminis cõtradictorijs & cõuertibilib. ſed

Sco. lib. 1. d. 36. q. vnica in ſolu. arg.

in alijs nõ oportet, quod teneat, G ſed magis committitur fallacia conſequentis, vt patet arguendo ſic, ſicut ſe habet homo ad non hominem, ſic animal ad nõ animal, ergo per locum a trãſmutata proportione, ſicut ſe habet homo ad animal, ita non homo ad non animal, ſed omnis homo eſt animal, ergo omnis non homo eſt non animal. Similiter nõ ſequitur, ſicut ſe habet ſuperficies ad hanc ſuperficiem, ſic color ad hunc colorem, ſed ſuperficies non poteſt eſſe ſine colore: ergo hæc ſuperficies non poteſt eſſe ſine hoc colore. Similiter non ſequitur, ſicut ſe habet corpus ad hoc corpus, ita locus ad hunc locum, ſed corpus non poteſt eſſe ſine loco, ergo hoc corpus non poteſt eſſe ſine hoc loco. Similiter non ſequitur: ſicut ſe habet ens & non ens, ſic H poſſibile ad impoſſibile, ſed omne ens eſt poſſibile, ergo omne non ens eſt impoſſibile.

Vide Sco. lib. 4. d. 43. q. 3. in reſpon. cuiuſdam argum.

DVBITATVR tertio circa illud dictum, quod omne verũ omni vero conſonat, & nullum verum repugnat vero, vtrum ſit verum Et vr̃ qđ non: quia ſi omne verũ omni vero conſonaret, ſequeretur qđ omne verũ ſequeretur ad omne verum. i. qđ quælibet ꝓpoſitio vera ſequeret̃ ad propõnem veram, qđ eſt falſũ, non. n. ſequitur Socrates eſt homo, ergo Socrates bibit, & tamẽ ambę propõnes poſſunt ſimul eſſe veræ. Et qđ non ſequatur patet, quia añs poteſt eſſe verũ cõſequẽte exiſtente falſo. Et qđ ſequatur probatur per aliud dictũ cõe. Quodlibet cũ quolibet, vel eius oppoſitum ſtat, ſi. n. ad propoſitionem veram, non ſequeretur

Digitized by Google

A tur propoſitio vera, tunc oppoſitum eius quod erit falſum ſtabit cum illo, quod non videtur probabile. Pro reſponſione ſupponitur quod quando dicitur, omne verum omni vero conſonat ſic intelligitur.i. quod nulla propoſitio vera repugnat propoſitioni veræ, ſed poteſt cum ea ſtare. Et ſi quis dicat duæ propoſitiones veræ poſſunt opponi ad inuicem, vt patet de duabus ſubcontrariis & ſubalternis, & etiam de duabus contrariis de contingenti ſpecialiter capto. Reſpondetur, quod non ſequitur iſtæ propoſitiones opponuntur ad inuicem, ergo repugnant, quia propoſitiones repugnare non eſt eas non poſſe eſſe ſimul veras, quia tunc iſta propoſitio, nulla propoſitio eſt negatiua, vel iſta omnis B propoſitio eſt particularis repugnarent cuilibet propoſitioni, eo non poſſent eſſe ſimul veræ cum aliis propoſitionibus, & ita oppoſita earum ſequerentur ad quodlibet: quod eſt falſum, non.n.ſequitur, chimæra non eſt, ergo aliqua propoſitio eſt affirmatiua. Sed dicuntur propoſitiones repugnare quæ ſic ſe habent, quod impoſſibile eſt ita eſſe ſicut adæquatè ſignificatur per vnam, dum ita eſt ſicut ſignificatur per aliã. Etiam quando dicitur, quodlibet cũ quolibet, vel eius oppoſitum ſtat, non eſt idem ſtare, ſicut ſequi. Vnde propoſitiones ſimul C ſtare non eſt aliud, quam ad inuicem non repugnare. ideo non ſequitur: ſta propoſitio ſtat cum illa: ergo ſequitur ad illam. Et hæc de ſecundo artic. Quantum ad tertium ſit

CONCLVSIO reſponſalis: In enunciationib. vocalibus & *Art.3.* ſcriptis ſumenda eſt contrarietas penes modos enunciandi contrarios, quia taliter ſumitur in mentalib. vt probatum eſt in textu. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur, quod enunciationes non dicuntur cõtrariæ intrinſecè, & formaliter, vel ex eo quod nõ poſſunt ſimul eſſe in eodem, ſed quia non poſſunt ſimul eſſe veræ. Similiter dicatur ad ſecundam. Ad tertiam dicitur, quod D philoſophus non intellexit eas eſſe ſimpliciter contrarias, ſed intellexit quod ſunt enunciationes de prædicatis contrarijs. Ad quartam dicitur, quod licet propoſitiones de prædicatis contrariis magis repugnent ex parte materiæ, ſeu terminorum, tamen contrariæ de modo enunciandi magis repugnant repugnantia, quæ ſe tenet ex parte formæ, ſeu in veritate. Et ſimiliter dicatur ad quintam.

Digitized by Google

E

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS

G

LIBER PRIMVS.

PRimum. Oportet dicere circa quid, & de quo, eſt intentio. Quoniam circa demonſtrationem, & de demonſtratiua diſciplina. Deinde determinare quid eſt propoſitio, & quid terminus, & quid ſyl
F *logiſmus, & quis perfectus, & quis imperfectus.*

Diuiſio iſtius li.

ISte eſt primus liber Priorum Analyticorum Ariſt. in quo determinatur de ſyllogiſmo ſimpliciter dicto. Et diuiditur in duos libros partiales. In primo determinat de ſyllogiſmo ſimpliciter dicto. In ſecundo determinat de poteſtatibus, ſeu de proprietatibus ipſius ſyllogiſmi: & etiam de ſpeciebus argumentationis. Primus diuiditur in duas partes.ſ.ĩ partẽ proœmialem, & partem executiuam. In parte proœmiali ſic procedit. Oportet primum.i.primo dicere circa quid eſt, & de quo eſt intentio huius libri: quoniam eſt circa demonſtrationem, & de diſciplina demonſtratiua. Deinde oportet dicere, quid eſt propoſitio, quid terminus, quid ſyllogiſmus, quid ſyllogiſmus perfectus, quid ſyllogiſmus imperfectus, quid de omni, quid de nullo. Pars autem executiua diuiditur in ſeptem tractatus. In primo determinat de principijs materialibus ipſius ſyllogiſmi, & etiam formalibus. Et diuiditur in quatuor capitula. In primo determinat de principijs mate- H
rialibus ipſius ſyllogiſmi, quæ ſunt propoſitio & terminus. Et primo de propoſitione; dicens, quod propoſitio eſt oratio affirmatiua, vel negetiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo. Deinde diuidit eam dicẽs, quod propoſitionum alia eſt vniuerſalis, alia particularis, & alia indefinita. Propoſitio vniuerſalis eſt illa, quæ omni aut nulli ineſſe ſignificat. Particularis, eſt illa, quæ alicui aut alicui non ineſſe ſignificat mediante ſigno particulari. Indefinita eſt, quæ ineſſe aut non ineſſe ſignificat ſine ſigno vniuerſali, aut particulari: vt contrariorum eadem eſt diſciplina. Deinde incidentaliter ponit conuenientiam & differentiam inter propoſitionem dialecticam & demonſtratiuam: dicens, quod propoſitio demonſtratiua eſt altera pars contradictionis

ctionis ſcilicet vera & neceſſaria. A Quod probat, quia demonſtrator non interrogat reſpondentem, ſed ſumit ſibi alteram partem contradictionis, quæ eſt vera & neceſſaria. Sed propoſitio dialectica, eſt interrogatio contradictionis: eſt enim altera pars contradictionis, quæ eſt probabilis: modo ſtat bene vtramque partem contradictionis eſſe probabilem & apparere veram: ideo vtraq. pars contradictionis põt dici propoſitio dialectica. ideo communiter dicitur, quod propoſitio dialectica eſt, quæ interrogat vtranq. partem contradictionis. Deinde ponit conuenientiam: dicens, quod ex vtraq. parte fit ſyllogiſmus. Nam qui demonſtrat, & etiam qui interrogat, ſyllogizat. Deinde diffinit terminum: dicens Terminus eſt in q̃m B reſoluitur propoſitio, vt in prædicatum & ſubiectum, appoſito eſſe, vel non eſſe. i. mediante copula affirmata, vel negata.

Syllogiſmus vero eſt oratio, in qua poſitis aliquibus, aliud quidem a poſitis ex neceſſitate conſequitur ex ipſis eſſe.

IN HOC ſecundo capitulo philoſophus tria facit. Primo diffinit ſyllogiſmum: dicens: Syllogiſmus eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis, aliud quidem ab his, quæ poſita ſunt ex neceſſitate accidit, eo quod hæc ſunt, id eſt eo quod præmiſſæ ſunt totaliter diſpoſitæ. Deinde innuit diuiſionem ſyllogiſmi in ſyllogiſmum perfectum, & ſyllogiſmũ imperfectum. Et diffinit membra huius diuiſionis. Vnde ſyllogiſmus perfectus eſt, qui nullius alterius indiget præter ea, C quæ ſumpta ſunt, vt appareat neceſſarius. Sed ſyllogiſmus imperfectus eſt, qui indiget vnius aut plurium, quæ quidem ſunt neceſſaria per ſumptos terminos, & non per ſumptas propoſitiones. Deinde determinat de principiis regulatiuis ſyllogiſmi dicens, quod dici de omni eſt quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur prędicatum. Sed dici de nullo eſt, quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, à quo non remoueatur prædicatum.

An ſyllog. termini, & propoſitionis diffinitiones ſint a philoſopho ſufficienter aſſignatæ.

QVAERITVR: Vtrum diffinitiones ſyllogiſmi, termini D & propoſitionis ſint a philoſopho ſufficienter aſſignatæ. Arguitur primo contra diffinitionem propoſitionis: quia ipſa nõ conuenit ſoli propoſitioni, nec omni: igitur non eſt bene aſſignata. Antecedens patet: quia conuenit iſti orationi Deum nõ eſſe, & etiam concluſioni, quæ non eſt propoſitio: quia ipſa non ponitur pro alio. Quod autem non conueniat omni, patet: quia non conuenit propoſitioni hypotheticę: etiam iſti, chimęra eſt chimæra. Secundo ſic arguitur contra diffinitionem termini: copula eſt terminus: & tamen ſibi non conuenit diffinitio termini: igitur. Similiter termini ſimplices ſunt termini: & tamen ipſis non conuenit prædicta diffinitio. Tertio ſic arguitur: ſi diffinitio termini eſſet bona, ſeque-

Digitized by Google

E ſequeretur quod propoſitio ſolum componeretur ex ſubiecto & prædicato; conſequens eſt falſum: quia ẽt componitur ex copula. Quarto ſic contra diffinitionem ſyllogiſmi: nullum complexum diffinitur: ſed ſyllogiſmus ẽ quid complexum: igitur. Itẽ conclusio contingenter ſequitur ex præmiſſis: ergo male dr̃, quod de neceſſitate ſequitur. Quinto ſic arguitur: ipſa non conuenit omni ſyllogiſmo, cum non conueniat enthymemati quod eſt vere ſyllogiſmus vt dicitur. i. poſteriorum. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli.

Tex. 1.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quod hic ſolum diffinitur propoſitio categorica de ſimplici copula: cuius ratio eſt, quia ſolum hic philoſophus determinat de ſyllogiſmis categoricis, adquorũ cõpoſitionẽ ſufficiunt propoſitiones categoricæ, licet tamẽ ipſe ſyllogiſmus ſimpliciter ſit vna propoſitio hypothetica puta conditionalis vel rationalis: nec tamen ſequitur quilibet ſyllogiſmus eſt propoſitio hypothetica; ergo quilibet ſyllogiſmus eſt hypotheticus. Nam ſyllogiſmus non dicitur hypotheticus, eo quod ſit propoſitio hypothetica, ſed quia componitur ex pluribus hypotheticis, cuiuſmodi ſunt argumentationes, quib. arguimus a tota copulatiua, a tota diſiunctiua, a tota conditionali, & ſic de aliis conſequentiis hypotheticis: ſimiliter ſyllogiſmus non dicitur ideo categoricus eo quòd ſit propoſitio categorica: ſed quia componitur ex pluribus categoricis. Aduerte vlterius quod ly vel, in diffinitione propoſitionis

Propõ categorica ſimplici copula quid. F

debet capi vt coniungit inter terminos & non ut coniungit inter propoſitiones. Nam ſi coniungeret inter propoſitiones, eſſet diſiunctiua falſa: cum quælibet pars eius eſſet falſa: partes eius eſſent iſtæ, omnis propoſitio eſt affirmatiua alicuius de aliquo, vel omnis propoſitio eſt negatiua, &c. modo notum eſt quod quælibet pars eſt falſa. Diffinitur ẽt propoſitio indicatiua, & per hoc remouetur iſta, hominem eſſe currentem: & in eius diuiſione diuiditur propoſitio de ſubiecto ſimplici & non de ſubiecto mixtæ quãtitatis Vnde philoſophus ſub indefinita comprehẽdit propoſitionem ſingularem, quæ ſignificat aliquid ineſſe vel non in eſſe ſine ſigno vniuerſali aut particulari. Vnde ſicut propoſitio particularis aut indefinita ſit apta intrare ſyllogiſmum: ita & ſingularis: ideo debet intelligi dictum commune quod de particularibus indefinitis & ſingularib. idem eſt iudicium, quantum, ſupple, ad ſyllogizandum de medio communi. Ex his patet quod diffinitio propoſitionis ſic eſt intelligenda: propoſitio categorica ſupple indicatiui modi de copula ſimplici & ſimplicis quãtitatis eſt oratio affirmatiua alicuius prædicati, & non plurium de aliquo ſubiecto & non de pluribus: vel negatiua alicuius prædicati, & nõ plurium de aliquo ſubiecto & non de pluribus. Et dr̃ alicuius de aliquo ad differentiã ꝓpoſitionis hypotheticæ, in qua plurima prædicantur, & etiam ad differentiã ꝓpoſitionis, in qua enunciantur plura de vno, vel vnum de pluribus, vel plura de pluribus inconiunctè. Aduerte quod

G

H

Digitized by Google

A quod in diffinitione propoſitionis magis ponitur affirmatiuum, & negatiuum, quàm verum vel falſum: quia ſyllogiſmi magis dicuntur variari penes affirmatiuum, & negatiuum, quàm penes verum & falſum, cum ibi determinetur de ſyllogiſmo ſimpliciter, qui non reſpicit veritatem propoſitionum.

Vtrum propoſitio poſſit ſimul eſſe affirmatiua & negatiua

SECVNDO ſciendum, circa diffinitionem propoſitionis incidit talis difficultas: an eadẽ propoſitio ſimul ſit affirmatiua, & negatiua vniuerſalis & particularis: ſicut iſta propoſitio, chymęra eſt, vel non eſt: verũ ſit affirmatiua vel negatiua. Reſpondẽt aliqui, quod eſt affirmatiua. Quod probant, q͂a iſtius propoſitionis principalis pars copulæ non negat: igitur eſt affirmatiua. Antecedens patet, quia in illa B propoſitione ly, vel, quod principalior pars copulæ non negatur. Secundo ſic: omnis propoſitio eſt affirmatiua vel negatiua, ſed talis non eſt negatiua: igitur eſt affirmatiua. Alij reſpondent & probabilius, quòd talis propoſitio non eſt affirmatiua, nec negatiua: ſed affirmatiua & negatiua ſimul. Et quòd non ſit affirmatiua tantum patet, quia nulla affirmatiua contingens eſt vera, ſubiecto eius pro nullo ſupponente: ſed illa eſt vera, chymæra eſt, vel non eſt. Nec eſt dicendum, quod hypothetica, quia volo q̃d ſit ly, vel, coniungat inter terminos, & nõ inter propoſitiones. Quod autem non ſit negatiua patet, quia nulla categorica merè de ineſſe ſimpliciter negatiua ſequitur ad propoſitionem categoricam merè de ineſſe affirmatiuam, quæ eſt

Scot. 1. diſ. 2. q. 2. in ſolu. arg.

ſimilis ſubiecti, & prædicati cũ C illa, ſed illa eſt huiuſmodi, quia bene ſequitur: chymæra eſt aſinus, ergo chymæra eſt, vel non eſt aſinus: cum oppoſitum conſequentis non poſſit ſtare cum antecedente. Et quod ſit affirmatiua & negatiua ſimul, patet, q͂a talis propoſitio habet copulam, cuius ſunt duæ partes æque principales, quarum vna eſt affirmatiua, & altera negatiua, modo non eſt maior ratio, quod denominetur affirmatiua, quàm negatiua. Secundo nulla categorica de eſt ſecundo adiacente, quæ ſolum eſt affirmatiua, poteſt indifferẽter affirmari iam de ente exiſtente, quàm de ente non exiſtẽte: ſed iſta poteſt indifferenter affirmari: igitur. Minor patet: quia verum eſt dicere, quòd chymæra eſt, vel non eſt. Et ſimiliter de Socrate qui eſt, verum eſt dicere, quòd Socrates eſt, vel nõ D eſt. Ex quibus ſequitur, quòd poteſt eſſe aliqua propoſitio mixtę quantitatis, & aliqua mixtæ qualitatis, quæ ſimul erit affirmatiua, & negatiua. Ad rationes alterius opinionis. Ad primam negatur, quòd principalior pars copulæ non negetur, & negatur quòd hæc coniunctio, vel, ſit copula principalis: quia non coniungit propoſitiones, ſed ſolum terminos. Ad ſecundam negatur maior, quia ipſa ſolum habet veritatem de prępoſitionibus categoricis ſimplicis qualitatis: modo talis eſt mixtæ qualitatis.

Termini acceptiones.

TERTIO ſciendũ, quod pro declaratione diffõnis termini, ſupponit, q̃d terminus põt capi dupliciter. Vno m̃õ large. ſ. indifferenter pro ſubiecto, prędicato,

& co-

E & copula propoſitionis, vel pro
parte, vel determinatione alicu-
ius illorum. Et hoc modo copu-
la, ſigna vniuerſalia, & particu-
laria, & adiectiua adiectiuè, ten-
ta ſunt termini: immò breuiter
omne illud, ex quo conſtituitur
propoſitio ſiue ſit categorema,
ſiue ſyncategorema: dicitur ter-
minus. Alio modo capitur ſtri-
ctè pro extremis terminantibus
propoſitionem. ſ. pro ſubiecto,
& prædicato: & ſic capitur hic.
Et debet ſic intelligi, terminus
eſt illud, in quod tamquã in ex-
tremũ propoſitio categorica eſt
immediatè reſolubilis median-
te copula verbali; & hoc modo
capitur hic terminus. Et dicitur
immediatè, ad remouendum li-
teras & ſyllabas: quia licet pro-
poſitio reſoluatur mediatè in li-
F teras & ſyllabas, non tamen im-
mediatè: ideo literæ, & ſyllabæ
non dicuntur termini. Etiam li-
cet propoſitio hypotheca reſol-
uatur in terminos mediatè, non,
tamẽ immediatè, ſed reſoluitur
immediatè in propoſitiones, ſeu
in proportionabilia propoſitio-
nibus Et aduerte quòd licet ter-
minus ordine naturæ præcedat
propoſitionem, non tamen or-
dine doctrinæ: immo ipſa pro-
poſitio præcedit, quia in diffini-
tione termini ponitur propoſi-
tio: ideo prius oportet ſcire pro-
poſitionem quàm terminum,
cum diffinitio debeat eſſe no-
tior ſuo diffinito.

Oratio quę ponitur ĩ diffinitione ſyllogiſmi.

QVARTO ſciendum, quod
pro declaratione diffinitionis
ſyllogiſmi, ſupponitur primo,
quod in eius diffinitione ponit̃
oratio loco generis: & licet non
ſit oratio categorica, eſt tamen
oratio hypothetica: & in hoc cõ-
uenit cum alijs ſpeciebus argu- G
mentationis: Et ponitur in qua
quibuſdam, ad differentiam en-
thymematis, in quo non ponit̃,
niſi vna propoſitio: Et ponitur
poſitis, quod tantum valet ſicut
diſpoſitis, ad differentiam indu-
ctionis & exempli, in quibus pro-
poſitiones non ſunt ordinatæ in
modo & figura. Pro hoc etiam
excipiuntur combinationes in-
utiles: Et ponitur de neceſſitate
accidit, quod non debet capi pri-
mè intentionaliter, ſed ſecundè
intentionaliter, vt tantum valet
ſicut hoc complexum in conſe-
quẽtia bona, & neceſſaria: ita ꝙ
ſit ſenſus. Syllogiſmus eſt ora-
tio, in qua quibuſdam poſitis. i.
diſpoſitis, aliud. ſ. concluſio ſeq-
tur de neceſſitate in conſequen-
tia bona, & neceſſaria. Et aduer-
te, quod (vt iam viſum eſt) ſyl- H
logiſmus categoricus nõ eſt pro
poſitio categorica, ſed eſt propo
ſitio hypothetica rationalis, vel
conditionalis: vt ſi omnis ho-
mo eſt animal, & Petrus eſt ho-
mo: ergo Petrus eſt animal. Vn
de ſtat aliquãdo eſſe bonum ſyl
logiſmum, & eſſe falſam ratio-
nalem: vt omnis homo eſt lapis,
Petrus eſt homo: ergo Petrus eſt
lapis: ibi eſt bonus ſyllogiſmus,
& tamen eſt falſa rationalis cũ
ad veritatẽ eius requiratur vtrã-
que partem eius eſſe veram: ali-
quando etiam eſt vera rationa-
lis vbi eſt malus ſyllogiſmus. Ex
iſtis ſequitur, qđ non omnis ſyl-
logiſmus eſt conſtitutus ex pro-
poſitionibus, vt ſi omnis homo
curreret, & Petrus eſſet hõ: er-
go Petrus curreret: ibi eſt bo-
nus ſyllogiſmus, & non conſti-
tuitur ex propoſitionibus, cum
nulla præmiſſarum eius ſit vera,

vel

Digitized by Google

A vel falſa. Ex quo ſequitur ꝙ dabilis eſt bonus ſyllogiſmus cuius nec añs nec conſequens eſt propoſitio, & per conſequens tales propõnes non ſunt cõcedendæ, neq; negandæ. Aduerte finaliter ꝙ ſyllogiſmus põt dici perfectus dupliciter. Vno modo ꝑfectione eſſentiali: & ſic omnis ſyllogiſmus bonus, ſiue primæ figuræ, ſiue ſecundæ, ſiue tertiæ figuræ eſt perfectus: cum cuilibet tali conueniat diffinitio ſyllogiſmi: & ſit cõſequentia bona & formalis. Alio modo dr̃ perfectus, ſeu dici põt perfectus perfectione accidentali, quæ eſt perfectio euidentiæ: ita ꝙ ille dicatur ꝑfectus, qui euidenter, & manifeſte concludit cõcluſionem, ſeu qui immediatè regulatur ꝑ dici de omni, vel per dici de nullo, & ſic ſoli ſyllogiſmi primę figurę ſunt perfecti: & ille dicitur

Syl. ꝑfectus dupliciter

B imperfectus, cui immediatè nõ regulatur per dici de omni aut per dici de nullo. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecũdum articulum.

Dvbitatvr primo. Vtrum ſyllogiſmus ſimpliciter dictus ſit ſubiectum ſcientię librorum Priorum. Et videtur ꝙ nõ: quia ſubiectum alicuius ſciẽtiæ, debet partialiter cauſare notitiam ſuam: ſed ſyllogiſmus ſimpliciter dictus, non poteſt cauſare notitiam ſuam, cum non ſit: igitur non eſt ſubiectum huius ſciẽtiæ. Item vel per ſyllogiſmũ ſimpliciter ĩtelligis ſyllogiſmũ demõſtratiuum dialecticũ & ſophiſticum, vel aliquid aliud: ſed nullum illorum eſt dicendum, non primum, quia talis ſyllogiſmus eſt ſubiectũ totius logicæ: vt patet per communiter loquẽtes: nec ſecundum, quia non videtur, quia ſyllogiſmus eſſet cũ ſibi debeat conuenire diffinitio ſyllogiſmi quæ conuenit omni ſyllogiſmo. Pro ſolutione ſupponitur primo, quòd ſyllogiſmus

Syllogiſmus ſimpliciter dictus an ſit ſubiectũ librorũ Priorũ.

C poteſt capi dupliciter. Vno modo primæ intentionaliter, & ſic non eſt aliud quàm ſyllogiſmus mentalis, vocalis vel ſcriptus. Alio modo capitur ſecundæ intentionaliter: & ſic non eſt niſi quoddam intẽtionale, quod per intellectum attribuitur ſupple ꝑ denominationẽ ſyllogiſmo mẽtali, vocali, vel ſcripto, & tũc eſt ſubiectum huius ſcientiæ. Supponitur ſecundo, ꝙ quando dicitur ſyllogiſmus ſimpliciter: ibi ly ſimpliciter poteſt capi, vt tantũ valet ſicut vniuerſaliter, vel indeterminatè ſeu incontractè: vniuerſaliter: quia eſt commune

D ad omnes alios ſyllogiſmos: indeterminatus, vel incõtractus, quia poſtquam eſt commune ad omnes alios ſyllogiſmos, quantum eſt de ſe, non eſt determinatus ad aliquam materiam illorũ: puta neq; ad materiam probabilem. i. ad propoſitiones probabiles, neq; ad propoſitiones veras, neq; neceſſarias, neq; cõtingentes, ſed indifferenter poteſt fieri ex omnibus talibus propoſitionibus, ſiue ſint veræ, ſiue falſæ, ſiue neceſſarię, ſiue contingẽtes vel impoſſibiles, & ad hoc oſtendendum Ariſt. ſyllogizauit per terminos non ſignificatiuos puta per litteras: reſpicit tamen, ꝙ tales propoſitiones ſint diſpoſitæ in modo, & figura. Supponitur tertiò ꝙ in ſyllogiſmo duo inueniuntur, ſ. modus, & figura: quæ dicuntur principia formalia ſyllogiſmi: inueniuntur etiã

pro-

E propoſitiones ex quibus fit talis ſyllogiſmus, qui dicuntur principia materialia ſyllogiſmi. Et ſecundum hoc poteſt dici probabiliter, ꝙ ſyllogiſmus pōt determinari, & diuidi per duplices differentias. ſ. per differentias: quæ cōſequuntur formā ſyllogiſmi ſeu principia formalia ſyllogiſmi, & ſic dico probabiliter, ꝙ ſyllogiſmus ſm̄ tales differentias diuiditur in Barbara, Celarēt, Darij, & Ferio. Vnde ſicut ſyllogiſm⁹ vniuerſaliter capt⁹ nō reſpicit, vtrū propoſitiones ex quibus fit, ſint veræ vel falſæ: ita neq; Barbara, neq; Celarent: ſed ſolum diſpoſitionem propoſitionū. Poteſt ēt diuidi per differētias materiales, & conſequentes materiam ſyllogiſmi ſeu propoſitiones. Et ſic di F co, ꝙ ſyllogiſmus diuidı̄ in ſyllogiſmum demonſtratiuum, dialecticum, & ſophiſticum, ſaltem peccantem in materia tantum: quia ſyllogiſmus ſophiſticus peccans in forma, non eſt ſyllogiſmus. Et ſic patet quomodo ſyllogiſmus poteſt habere plures ſpecies: quaſdam quæ cōſtituuntur per differētias formales. i. cōſequētes formā ſyllogiſmi ſeu diſpoſitionē ꝓpoſitionū, & quaſdā quæ conſtituuntur per differentias materiales i. conſequētes ꝓpoſitiones: quælibet tamen talis differentia pt̄ dici dr̄ia eſſentialis. Aduerte tn̄, ꝙ ſpecies quæ cōſtituuntur per dr̄ias materiales, īcludunt ſeu pſupponūt alias ſpecies formales, & nō pt̄ eſſe ſyllogiſmus demr̄atiuus qn̄ fit in mō & in figura: nec etiā dialecticus. Et per hoc pōt r̄nderi ad rōnes. Ad primam dr̄, ꝙ non oportet in ſcientijs rōnalibus, ꝙ ſubiectum cauſet ſuam notitiam vt aliàs iā viſum eſt. Ad aliam dr̄, ꝙ ſyllogiſmus cōmunis ad ſyllogiſmū demr̄atiuū, & dialecticū, & ēt ad Barbara, Celarēt, Darij, & ſic de G alijs, eſt ſubiectum huius ſciētię. Et qn̄ dr̄, ꝙ talis eſt ſubiectū totius logicę, dr̄, ꝙ nō eſt verū, vt aliàs viſum eſt; ſed modus ſciēdi eſt ſubiectum totius logicæ.

An ōis ſyllogiſm⁹ reguletur p dici de oī, vel de nullo.

DVBITATVR ſecundo, vtrum omnis bonus ſyllogiſmus reguletur per dici de omni, vel per dici de nullo. Et videtur, quod nō; quia ſyllogiſmus expoſitorius ē bonus ſyllogiſmus: & tamen nō regulatur, neq; per dici de omni, neque per dici de nullo: quia in ſyllogiſmo expoſitorio medium debet eſſe ſingulare ſingulariter tantum, ſub quo nihil poteſt ſub ſumi. Secundo ſic: multi ſunt ſyllogiſmi hypothetici boni, quorum nullus regulatur per dici de H omni, aut per dici de nullo. Item ſyllogiſmi concludentes cōcluſionem de modo loquendi incōſueto, ſunt boni ſyllogiſmi, & tamen non regulātur, neq; per dici de oī, neq; per dici de nullo. Itē ſyllogiſmi ſecūdæ, & tertiæ figuræ ſūt boni ſyllogiſmi, & cōſequētiæ formales, & tn̄ nō regulantur per dici de omni neq; per dici de nullo: igitur. In oppoſitum videtur eſſe Ariſt. Pro cuius ſolutione eſt aduertēdum, quòd dici de omni, dupliciter accipitur. Vno modo pro propoſitione vniuerſali, in qua ſubiectum complete diſtribuitur, & ſic in quolibet bono ſyllogiſmo categorico de medio communi in quacunq; figura fuerit, dummodo ſit modus vniuerſalis affirmatiuus, reperitur dici de omni, & in negatiuo reperitur dici de nullo, captum pro propoſitione vniuer-

A vniuerſali, in qua ſubiectum diſtribuitur diſtributione completa, & perfecta. Alio modo capitur dici de omni, aut dici de nullo pro principijs regulatiuis ſeu probatiuis conſequentię, & eius euidentię: vt dici de omni ꝑ iſto principio. Quicquid dicitur de ſubiecto diſtributo in maiore, dicitur de quolibet contento ſub eo in cõcluſione. Et dici de nullo pro iſto principio. Quicquid remouetur a ſubiecto diſtributo ĩ maiore remouetur a quolibet cõtẽto ſub eo in concluſione. Et ſic dico, ꝙ capiẽdo dici de omni, & dici de nullo iſto modo, quatuor modi primæ figuræ regulantur per dici de omni, vel per dici de nullo. Vnde ſyllogiſmum regulari ꝑ dici de omni non eſt aliud q̃ de ipſo verificari iſtud principium. B Quicquid dicitur de ſubiecto diſtributo in maiore, dicitur de quolibet contento ſub eo in concluſione. Sed ſyllogiſmũ regulari per dici de nullo nõ eſt aliud q̃ de ipſo verificari iſtud principium. Quicquid remouetur à ſubiecto ĩ maiore, remouetur à quolibet cõtento ſub eo in cõcluſione. Et aduerte, quod differentia eſt inter propõnẽ vniuerſalem, & propoſitionẽ eſſe de oĩ quia ad propoſitionem vniuerſalem ſufficit prædicatũ dici de quolibet cõtẽto eſſẽtialiter ſub ſubiecto. Sed ad propoſitionem eſſe de oĩ requiritur quòd prædicatum dicatur de quocunque dicitur ſubiectum, ſiue illud cõtineatur eſſẽtialiter ſub ſubiecto ſiue nõ. Et iſtud exprimitur per iſtud complexum, de quocũque verum eſt dicere. Vnde iſta propoſitio omnis eſſentia diuina eſt pater: ſi ſit vniuerſalis eſt vera: C quia prædicatũ ſcilicet pater, dicitur de quacunque eſſentia diuina cum non ſit niſi vna. Si autẽ ipſa ſit de omni, eſt falſa: & eſt ſenſus: de quocunq; verũ eſt dicere, quòd eſt eſſentia diuina, verum eſt dicere quòd eſt pater & illa eſt falſa. cum de filio ſit verũ dicere quòd eſt eſſentia diuina. Et dico vlterius quòd ad hoc, quòd ſit bonus ſyllogiſmus affirmatiuus, nõ ſufficit alteram præmiſſarum eſſe vniuerſalem; ſed requiritur, quòd ſit de omni. Ex hoc dicitur primo quòd ſyllogiſmi primę figurę directè cõcludentes manifeſte & immediate regulantur per dici de omni, & per dici de nullo: quia de ipſis verificantur principia ſupra dicta. Dicitur ſecundo quòd ſyllogiſmi primæ figuræ indirectè concludentes nõ regulantur D immediatè per dici de omni, vel per dici de nullo, ſed ſolum mediatè, & reductiuè. Dr̃ tertio quòd ſyllogiſmi ſecundæ, & tertiæ figurarum non regulantur immediatè per dici de omni, vel per dici de nullo, ſed ſolum mediatè, puta reducendo eos ad modos primę figuræ: Et aduerte ꝙ quando tales ſyllogiſmi reducũtur, ſemper debent manere cõſimiles termini, ſed non oportet quòd maneant conſimiles propoſitiones: ideo dicitur ĩ textu: quòd ſyllogiſmus imperfectus eſt, qui vnius aut plurium indiget quæ ſunt neceſſaria per ſumptos terminos; & non per ſumptas propoſitiones.

DVBITATVR tertio, an ſyllogiſmus expoſitorius ſiue affirmatiuus, ſiue negatiuus teneat in qualibet figura, & an cõcluſio ſit de eſſentia ſyllogiſmi.

Contra

Digitized by Google

An ſyllogiſmus expoſitorius teneat in qualibet figura. Et an cõcluſio ſit de eſſentia ſyllogiſmi.

E Contra primã partem arguitur iſte ſyllogiſmus eſt expoſitorius in tertia figura, iſta eſſentia diuina eſt pater, iſta eſſentia diuina eſt filius: ergo filius eſt pater, & tamen non valet: cũ antecedens ſit verum, & cõſequens falſum, igitur: ſecundo ſic, non ſequitur iſte homo vel aſinus eſt aſinus, & iſte homo uel aſinus eſt homo ergo homo eſt aſinus. Tertio ſic non ſequitur, iſtius hominis oculus eſt dexter: & iſtius hominis eſt oculus ſiniſter: ergo oculus ſiniſter eſt oculus dexter: & tamẽ arguitur expoſitorie: igitur. Quarto ſic, non ſequitur Socrates eſt animal, & aſinus nõ eſt Socrates: ergo aſinus non eſt animal. Quinto ſic: nõ ſequitur ãnimal eſt Socſes, & aſinus non eſt Socſes: ergo aſinus non eſt animal: ergo ſyllogiſmus expoſitorius non eſt bonus.

F In oppoſitũ arguitur auctoritate omnium logicorum dicentiũ ſyllogiſmum expoſitorium eſſe bonum. Pro ſolutione eſt aduertẽdum ꝙ ſyllogiſmus expoſitorius eſt ſyllogiſmus, cuius medium eſt terminus ſingularis ſingulariter, & vniuoce tentus. Et eſt duplex ſcilicet affirmatiuus, & negatiuus. Affirmatiuꝰ cuius quælibet pars eſt affirmatiua. Negatiuus cuius vna præmiſſarum eſt negatiua. Et aduetre ꝙ ad hoc ꝙ ſyllogiſmus expoſitorius ſit bonus, tres conditiones requiruntur. Prima eſt quòd medium ſit terminus ſingularis ſingulariter & vniuoce tentus: defectu cuius non ſequitur, iſte homo vel aſinus eſt aſinus: & iſte homo vel aſinus eſt homo: ergo homo eſt aſinus: quia ſingularizatur ſolum prima pars diſiuncti. Si autem totum diſiunctum ſingularizetur

G vel æquiuoce capiatur in præmiſſis, tunc conſequentia non valet: vel capiatur vniuoce: & tunc conſequentia eſt bona, ſed ſicut concluſio eſt falſa, ita & altera præmiſſarum. Secunda conditio: ꝙ medium in altera præmiſſarum ſit totale extremum: defectu cuius ĩ tertio argumẽto ante oppoſitum non eſt ſyllogiſmus expoſitorius. Tertia eſt, ꝙ a præmiſſa affirmatiua, in qua ponitur huiuſmodi terminꝰ ſingularis an vnam de omni, valeat conſequentia: vel ad vnam de nullo, ſi ſit negatiua: defectu cuius in primo argumẽto ante oppoſitum non eſt ſyllogiſmus expoſitorius. Vnde duo ſunt principia relatiua ſyllogiſmorum expoſitoriorum, vnũ pro affirmatiuis: & eſt iſtud. Quæcunq; vni & eidem ſunt eadẽ, iſta inter ſe ſunt eadem: pro negatiuis eſt iſtud. Quęcunq; negantur de eodem tertio, illa negãtur de ſe inuicẽ. *Regula* H *Regula*

Aduerte vlterius quòd iſtæ propoſitiones multum differũt: ſyllogiſmus expoſitorius valet in qualibet figura, & in qualibet figura valet ſyllogiſmus expoſitorius. Nam prima eſt falſa, cum nullus ſit ſyllogiſmus, qui fiat in tribus figuris: & tamen ſecunda eſt vera. Ex iſtis dicitur, ꝙ in qualibet figura valet ſyllogiſmus expoſitorius, tã affirmatiuus quàm negatiuus, ſeruatis tribus conditionibus prius dictis. Et etiam ſaluando, quod quando arguitur expoſitorie in ſyllogiſmo negatiuo, non arguatur a non diſtributo ad diſtributum: quia tunc nõ bene argueretur, ſed ad bene concludendũ, debet cõcludi cõcluſio de modo loquendi inconſueto:

A ſueto: vt ſic arguendo, Socrates eſt aĩal. aſinus non eſt Socrates: ergo aſinus animal non eſt: & non ſic, ergo aſinus non eſt animal. Et per hoc patet ſolutio ad duo vltima argumenta ante oppoſitum: & per conſequens ad omnia argumenta. Ad ſecundam partem quęſtionis reſpondetur ꝙ ſyllogiſmus pt capi dupliciter. Vno modo pro præmiſſis tantum quemadmodum capit Ariſt. in ſecũdo Priorum. Et ſic dico ꝙ concluſio non eſt de eſſentia ſyllogiſmi. Alio mõ capitur pro aggregato ex præmiſſis & concluſione ſimul: & tunc dico ꝙ concluſio eſt bene de eſſentia ſyllogiſmi cũ ſit vna pars ipſius ſyllogiſmi. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit

Syl. lo. quot modu capitur

Arti. 3.

B CONCLVSIO reſponſalis: ꝙ diffinitiones ꝓpoſitionis, termini, & ſyllogiſmi: & et diuiſio propoſitionis ſunt ſufficienter aſſignatæ a philoſopho: vt patet in primo articulo. Ad rationes ante oppoſitum quęſtionis. Ad primam, ſecundã, tertiã, & quartam patuit ſolutio in primo articulo. Ad quintam dicitur quòd enthymema eſſe ſyllogiſmum poteſt intelligi dupliciter. Vno modo formaliter: & tunc non eſt verum. Alio modo virtualiter puta, per appoſitionem vnius præmiſſę; & ſic bene verum eſt.

Diuiſio propoſitionum

Quoniam autem omnis propoſitio eſt aut de ineſſe: aut neceſſario ineſſe: aut contingenter ineſſe.

ISTVD eſt tertium capitulũ huius tractatus, in quo determinat de conuerſione propoſitionum de ineſſe. Et diuiditur in tres partes. In prima ponit tres diuiſiones propoſitionum. Primam propoſitionum categoricarum alia de ineſſe, alia de neceſſario, & alia de contingenti. C Et ſub propoſitione de contingenti comprehendit propoſitionem de poſſibili: & per propoſitionem de neceſſario propoſitionem de impoſſibili; ex eo ꝙ neceſſariũ & impoſſibile cõtrariãtur ad inuicẽ. Secunda diuiſio ē propoſitionum categoricarum de ſimplici copula, ſiue ſint de ineſſe, ſiue de neceſſario, ſiue de contingenti, alia eſt affirmatiua, & alia negatiua. Tertia diuiſio: propoſitionum categoricarum ſimplicis quantitatis, alia eſt vniuerſalis, alia particularis, & alia indefinita. In ſecũda parte ponit quattuor regulas conuerſionum propoſitionũ de ineſſe. D Quarum prima eſt talis; vniuerſalis negatiua conuertitur vniuerſaliter in vniuerſalem negatiuam; vt nulla voluptas eſt bonum; ergo nullum bonum eſt voluptas. Secunda regula: vniuerſalis affirmatiua conuertitur in terminis in particularem affirmatiuam: vt ſi omnis voluptas bonũ eſt: quoddam bonum eſt voluptas. Tertia regula: particularis affirmatiua conuertitur in particularem affirmatiuam: vt, ſi quædam voluptas eſt bonum; quodda bonum eſt voluptas. Quarta regula particularis negatiua non conuertitur in terminis: quia non oportet, quòd ſi animal non ſit homo, quòd homo non ſit animal. In tertia parte probat prædictas regulas. Et primo primam: quia

Digitized by Google

E ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis: nã ſi aliquod bonum eſt voluptas: aliqua voluptas eſt bonũ, quòd eſt oppoſitum antecedentis ſcilicet iſtius: nulla voluptas eſt bonum. Secundam regulam probat: quia ſi non ſequatur, tunc contradictorium conſequentis, ſcilicet iſta, nullum bonum eſt voluptas ſtabit cum antecedente. Et ad iſtam nullum bonum eſt voluptas, ſequitur, iſta nulla voluptas eſt bonum: quæ eſt cõtraria iſtius, omnis voluptas eſt bonum; & per conſequens duo contraria erunt ſimul. Tertiam regulam probat; quia ſi non ſequatur, tunc duo cotradictoria erunt ſimul vera; quia tunc contradictorium conſequentis, ſcili-
F cet, nullum bonum eſt voluptas ſtabit cum antecedente & ad ipſam ſequitur iſta, nulla voluptas eſt bonum; quæ eſt contradictoria iſtius: quædam voluptas eſt bonum. Quartam regulam probat; quia non oportet, quòd ſi animal non ſit homo, quòd homo non ſit animal.

Eodem aũt modo habetur et in neceſſario propoſitionibus: nã vniuerſalis quidem priuatiua vniuerſaliter conuertitur.

Propõnes de neceſſario qũo conuertuntur. ISTVD EST quartum capitulum huius tractatus, in quo philoſophus determinat de conuerſione propoſitionum modalium. Et diuiditur in duas partes principales. In prima determinat de conuerſione propoſitionum de neceſſario, dicens, ꝙ propoſitiones de neceſſario eodem modo conuertuntur ſicut propoſitiones de ineſſe, puta vniuerſalis negatiua in vniuerſalem negatiuã; vniuerſalis affirmatiua in particularẽ affirmatiuã; & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuam. De vniuerſali negatiua probat; quia bene ſequitur, nullum b, eſſe a, eſt neceſſe: ergo nullum a, eſſe b, eſt neceſſe; quia ſi non ſequatur oppoſitum contradictorium cõſequentis, ſcilicet aliquod a, eſſe b, eſt neceſſe, ſtabit cum antecedente. Et ultra ſequitur aliquod a. eſſe b, eſt neceſſe; ergo aliquod b, eſſe a, eſt neceſſe; quod eſt oppoſitum contradictorium antecedentis. Deinde probat de vniuerſali affirmatiua & particulari affirmatiua: qa ex oppoſito cõtradictorio cõſequẽtis ſequitͬ oppoſitũ antecedẽtis: nã ſi nõ ſequatur oẽ b, eſſe a, eſt neceſſe; vel aliquod b, eſſe a, eſt neceſſe; ergo aliquod a eſſe b, eſt neceſſe; tunc cõtradictoriũ cõſequentis ſtabit cũ antecedẽte; & ad ipsũ ſequitur cõtradictoriũ antecedentis, igitur. Et aduerte, ꝙ in propõne non loquitur Ari. de modalib. diuiſis, quia aliter conuertunt, vt videbitur in ꝓpõne; ſed ſolũ loquitur de modalibus cõpoſitis. Et adhuc nõ loquitur de cõuerſione taliũ, quæ eſt mutatio principalis ꝓdicati in ſubiectum, & econtra: ſed de conuerſione, quæ attẽditur ex parte dicti. In ſecunda parte determinat de conuerſione propõnũ de contingenti. Et dicit primo, ꝙ cõtingens capitur tripliciter. Primo m͞o, vt eſt, neceſſariũ. Secundo modo, quod non eſt neceſſariũ, neq; impoſſibile. Tertio modo pro omni illo quod non eſt impoſſibile. Et dicit primo, ꝙ affirmatiuæ de continenti: vtroq;

G

H *Dubit.*

Cõtingẽs capitur tripliciter.

modo

A modo capto, ſcilicet de cõtingē
ti primo & tertio modo capto
eodē mō conuertuntur ſicut il-
lę de ineſſe; vt bene ſequitur om
ne b, eſſe a, eſt cõtingēs: ergo ali
quod a, eſſe b, eſt contingens: qa
ex oppoſito contradictorio con
ſequentis inferť oppoſitũ antece
dentis: nam bene ſequiť, nullũ a
eſſe b eſt cõtingēs: ergo b nõ eſ-
ſe a, eſt contingens, qđ eſt con-
tradictorium antecedentis. De-
inde determinat de negatiuis; di
cens, ꝙ negatiuæ de contingen-
ti ſaltem de primo & tertio mo
dis: ſimiliter conuertuntur ſicut
illę de ineſſe, vel ſicut de neceſſa
rio: vt bene ſequitur nullum ho
minem eſſe equum, eſt contin-
gens: ergo nullum equũ eſſe ho
minem, eſt contingens; quia ex
oppoſito contradictorio conſe-
B quentis ſequiť oppoſitũ cõtradi-
ctoriũ antecedētis, ſed negatiuæ
de contingēti ſecũdo mõ dicto
nõ ſimiliter cõuertunť ſicut illę
de neceſſario: ſed magis conuer
tunť in oppoſitã qualitatem. Cõ
ſequenter remouet vnũ dubiũ:
dubitaret enim aliquis, vtrũ iſta
eſſet negatiua nullũ b eſſe a, eſt
contingens. Reſpondet ꝙ tales
non ſunt negatiuæ: ſed habent
figurã affirmatiuã: hoc eſt ſunt
ſimpliciter affirmatiuæ; quia co-
pula principalis non negatur.
Et ꝙ ſint affirmatiuę, probat; qa
ſicut ſe habet eſſe in illis de in-
eſſe: ita modus in modalibus;
ſed propõ de ineſſe eſt affirmati
ua, ſi copula eius non negetur;
ergo modalis de cõtingenti erit
affirmatiua ſi modus non nege-
tur. Vnde ſi philoſophus per ly
contingit intelligat modum, &
loquatur de modalibus compo-
ſitis; tunc ratio ſua non valet;

quia modus in modalibus com- C
poſitis non ſe habet ſicut eſſe in
illis de ineſſe, cũ ſemper ſit ſub
iectum vel prædicatum materia
le: dicitur ergo ꝙ per ly con-
tingit intelligit modum, & cum
hoc verbum quod vnit prædi-
catum materiale cum ſubiecto;
vult enim dicere, ꝙ in modali-
bus compoſitis ſi verbum quod
vnit prædicatum materiale cũ
ſubiecto non negetur; hoc eſt,
ſi negatio non feratur ad modũ
& ad verbũ propoſitio non erit
negatiua, ſed affirmatiua.

An regulæ pro conuerſione pro-
poſitionem de ineſſe bene D
aſſignentur.

QVAERITVR vtrum re-
gulę de conuerſione propoſitio
num de ineſſe ſint a phyloſo-
pho ſufficienter aſſignatæ. Et
arguitur primo ꝙ non; conuer-
ſio non eſt poſſibilis; igitur: An
tecedens probať; quia conuer-
ſio eſt quando de ſubiecto in
prædicatum & econtra; ſed de
ſubiecto nunquam poteſt fieri
prædicatum, nec econtra; igř. Se
cundo ſic argř: in cõuertente &
cõuerſa nõ manent idē termini;
ergo nulla eſt conuerſio. Ante-
cedens ꝓbatur; qa voces ꝓlatę
ſemel non poſſunt iterũ ꝓferri:
igitur. Tertio ſic arguēdo cõtra
primã regulã; quia non ſequitur
nullus homo eſt oē animal; er-
go nullum animal eſt hõ; nec ſe
quiť oĩs hõ ſubiecta nõ eſt: ergo
oĩs ſubiecta hõ nõ eſt. Similiter
nõ ſequiť nullus hõ eſt mulier;
ergo nulla mulier eſt homo. Si-
militer non ſequitur nullus ho-
mo eſt ſpecies; ergo nulla ſpe-
cies eſt homo. Similiter non

E ſequitur, nullus murus eſt in lapide: ergo nullus lapis eſt in muro. etiam non ſequitur, nulla eſſentia diuina eſt generans: ergo nullum generans eſt eſſentia diuina: cum in omnibus iſtis antecedens poteſt eſſe verum ſine conſequente. Quarto ſic cōtra ſecundam, & tertiam regulam. Primo contra ſecundam: quia quotiens arguitur a termino ſupponente confuſe tantum ad ipſum ſupponentem determinate non valet conſequentia, ſed ſi arguitur ſecundum ſecundam regulam: igitur. Secundo ſic contra tertiam regulam: iſta G eſt particularis affirmatiua: aliquis homo eſt mortuus, & tamen non conuertitur in iſtam: ergo aliquod mortuum eſt ho-F mo: quia conuertens eſt falſa. Quinto ſic arguitur cōtra quartam regulam: quia bene ſequitur: homo non eſt aſinus: ergo aſinus non eſt homo: ergo particularis negatiua conuertitur in particularem negatiuā. Etiā bene ſequitur, homo nō eſt animal: ergo homo animal non eſt. In oppoſitum arguitur auctoritate philoſophi in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. I. *Cōuerſio quot modis capitur.* PRIMO ſciendum, quòd cōuerſio poteſt capi dupliciter. Vno modo primæ intentionaliter, quemadmodū dicimus malum conuerti in bonum: aquam in vinum. Alio modo capitur ſecundæ intentionaliter: & hoc dupliciter. Vno modo vt attribuitur terminis: quemadmodum dicimus quòd homo, & riſibile conuertuntur. Vnde illi termini dicuntur conuerti ad inuicem qui de ſe inuicem vniuerſaliter affirmantur: vt homo, & riſibile. Alio modo vt attribuitur propoſitionibus: & hoc tripliciter ſecundum quòd propoſitiones dicuntur conuerti ad ſe inuicem tripliciter. Vno modo; quia componuntur ex terminis cōuertibilibus: quemadmodum diceremus quòd iſtæ duæ propoſitiones conuertuntur, omnis homo eſt albus, & & omne riſibile eſt album. Secundo modo, propoſitiones dicuntur conuerti in oppoſitam qualitatem, ſicut sūt propoſitiones de contingenti ad vtrumlibet: de quibus ſatis viſum eſt in ſecundo Perihermenias in ſecū do tractatu dubita. tertia. Alio modo propoſitiones dicuntur conuerti in terminis; quia de ſubiecto fit prædicatum, & de prædicato ſubiectum: vt homo H eſt animal: ergo animal eſt homo. Et aduerte quòd prædicatum mutari in ſubiectum vel econtra poteſt intelligi dupliciter. Vno modo capiendo ſubiectum, & prædicatum ſecundæ intentionaliter. Alio modo capiendo ſubiectum, & prædicatum primæ intentionaliter: & tunc ſubiectum mutari in prædicatum vel econtra poteſt intelligi dupliciter. Vno modo quòd terminus qui ponitur ante copulam, fiat terminus qui ponitur poſt copulam, & ſic non eſt intelligendum. Alio modo quòd terminus qui denominabatur ſubiectum, quando ponebatur ante copulam, denominetur prædicatum vel eius ſynonymum: & ſic eſt intelligendum. Et diffinitur ſic communiter. Conuerſio eſt duarum propoſitionum vtroq; termino parti-

A *Diffinitio conuerſionis.*

participantium ordine econuerſo vnius ad alteram formalis cõſequentia. Ex quo patet, qđ per hoc quòd dicitur formalis conſequentia, quòd tantũ ſunt duæ conuerſiones ſcilicet ſimplex & per accidens: quia conuerſio per contrapoſitionem non eſt formalis conſequentia: quia nõ ſequitur: omnis homo eſt exiſtẽs: ergo omne non exiſtens eſt nõ homo: cum antecedens ſit verum, & conſequens falſum. Nã Antichriſtus eſt non exiſtens, & tamen non eſt non homo, & propter hoc Ariſt non enumerauit eam inter alias cõuerſiones. Et aduerte, quod ad talem conuerſionem tria requiruntur, ſcilicet conuerſa quæ eſt antecedens, & conuertens quæ eſt conſequens, & nota illationis quæ deuotat vnam ſequi ad aliam.

B *An conuerſio ſit poßibilis.*

SECVNDO ſciendũ, quod ſoluendæ ſunt aliquæ difficultates. Prima: vtrum conuerſio ſit poſſibilis. Et videtur quòd non: quia ibi eſt bona conuerſio, homo eſt aſinus, ergo aſinus eſt homo, & tamen talis non eſt poſſibilis: quia tã antecedens quam conſequens ſunt impoſſibilia: ẽt qualitercumq; per ipſas ſignificatur eſſe, impoſſibile eſt ita eſſe. Reſpondent aliqui qđ aliqua cõuerſio eſt neceſſaria, vt iſta homo eſt animal: ergo animal eſt homo. Aliqua contingens, vt hõ currit: ergo currẽs eſt homo. Et aliqua impoſſibilis, vt homo eſt aſinus: ergo aſinus eſt homo. Aliter tñ dicitur, qđ conuerſio eſt poſſibilis & neceſſaria, & qđ nulla eſt impoſſibilis neq; contingens: qa qualitercumq; per conuerſionẽ ſignificatur ſignificatione totali & proportionali, poſſibile & neceſſe eſt, ita eſſe. C Vñ per cõuerſionẽ ſignificatione totali ſiguificatur ꝙ hĩtudo ſequelę antecedentis ad conſequens eſt neceſſaria: ideo iſta hõ eſt aſinus: ergo aſinus eſt hõ nõ ſignificat hoĩem eſſe aſinũ ſignificatione totali: ſed ſignificat talem habitudinem antecedentis ad conſequens eſſe neceſſariam, quẽadmodũ ſignificant alię cõſequẽtiæ. Alia difficultas qũo debent conuerti propoſitiones in quibus ponũtur pronomina primæ & ſecundæ perſonæ. Reſpõdetur per aliquas propoſitiones: Prima propõ, propõ in qua ſubijcitur pronomen primæ vel ſecũdæ perſonæ, a proferente ipſam põt eodẽ modo conuerti ſicut quæcumq; alia, vt iſta, ego ſum Ioannes: ergo Ioannes eſt ego. Secunda propoſitio, ꝓpoſitio in qua ſubijcitur pronomen primæ vel ſecundæ perſonæ manente identitate categorematum vocalium non poteſt a quocumq; alio quam a proferente eodem modo conuerti ſicut & aliæ. Si tamen non maneret identitas categorematum mentalium, poſſet a quocumq; alio eodem modo conuerti, vt patebit in practica. Poſſet tamen poni vnus modus ſubtilis, ſupponendo qđ antecedens & conſequens ſemper debeant fieri ab eodem: ita quòd ſi aliquis petat alicui, conuerte iſtam, ego ſum Ioannes: alter non debet reſpondere Ioannes: eſt ego: quia tunc vnus faceret antecedens & alius conſequens. Sed debet reſpondere, tu petis nunc quòd ego conuertam iſtam, ego ſum Ioannes, ſic debet conuerti ego ſum Ioannes: ergo Ioannes eſt ego, &

Q̃uo cõuertuntur propoſitiones; in quibus ponuntur pronomina prima, vel ſecunda perſona.

D

Digitized by Google

E tunc eſt bona conſequentia: ſed ſicut conſequens eſt falſum: ita & antecedens.

Quomodo conuertuntur propoſitiones, in quibus ponuntur termini obliqui.

TERTIO ſciendum, quòd incidunt aliæ difficultates. Prima, qualiter debeant conuerti propoſitiones in quibus ponuntur termini obliqui. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod propoſitiones de terminis obliquis ſunt in multiplici differentia: quædam enim ſunt de verbis impersonalibus; & aliæ de verbis perſonalibus. Item illarum quæ ſunt de verbis imperſonalibus: quædam ſunt de verbis imperſonalibus actiuæ vocis, & quædam paſſiuæ vocis. Vnde tenendum eſt pro regula: quòd omnes propoſitiones de terminis obliquis & verbis imperſonalibus, F ſiue actiuæ vocis, ſiue paſſiuæ vocis, antequam conuertantur, debent reſolui in propoſitiones de verbis perſonalibus & terminis rectis, & poſtea conuerti, vt iſta, tædet animam meam vitæ meæ: debet ſic reſolui: anima mea habet tædium de vita mea, tunc ſic conuertitur; ergo habens tædium de vita mea eſt anima mea. Similiter iſta, me pœnitet peccati: ſic reſoluitur: ego doleo de peccato, & tunc ſic conuertitur, dolēs de peccato eſt ego: regis intereſt benefacere, ſic reſoluitur: aliquod ſpectans ad regem eſt benefacere: ergo benefacere eſt aliquid ſpectans ad regem. Si vero tales ſint de verbis imperſonalibus paſſiuæ vocis etiam ſunt reſoluendæ, vt campana pulſatur: ſic reſoluitur, campana pulſatur ab aliquo, & ſic conuertitur: ergo quòd pulſatur ab aliquo eſt campana. Similiter iſta, lectio legitur, ſic re G ſoluitur lectio legitur ab aliquo: ergo quòd legitur ab aliquo eſt lectio. Si vero ſint de verbo perſonali, & huiuſmodi obliquus ponatur in principio dictionis, & ſit determinatio non accepta vnica acceptatione, vt iſta, cuiuslibet hominis aſinus currit, tunc obliquus debet mutari in rectum, & rectus debet poni pro prædicato, & totum reſiduum cum hoc addito aliquid cuius à parte ſubiecti, vt iſta ſic cōuertitur, aliud cuius aſinus currit, eſt homo: vel poteſt dici & clarius quòd etiam tales propoſitiones debent conuerti, ſicut illę de rectis, vt iſta ſic debet conuerti: ergo currens eſt aſinus hominis. Secunda difficultas quomodo conuertitur iſta, nulla eſſentia diuina eſt generans, non poteſt dici, quòd conuertatur in iſtam: ergo nullum H generans eſt eſſentia diuina, cū antecedens ſit verum & conſequens falſum. Reſpōdetur quòd ly generans poteſt capi dupliciter, ſcilicet ſubſtantiuè, & adiectiuè. Si capiatur ſubſtantiuè: tunc bene conuertitur, ſed ſicut conſequens eſt falſum, ita & antecedens. Si capiatur adiectiuè, tunc dat intelligere ſubiectum ſcilicet eſſentia: ita quòd totum prędicatum eſt eſſentia generās, & tunc non bene conuertitur: nullum generans eſt eſſentia diuina, ſed debet ſic conuerti: ergo nulla eſſentia generans eſt eſſentia diuina. Et ſi quis quærat quomodo conuertitur iſta, nullus homo falſæ eſt animal. Dicō quod non debet conuerti in iſtā: ergo nullum animal falſæ eſt homo: cū antecedēs ſit verū & con-

A conſequens falſum,ſed ſic: ergo
nihil quod eſt falsè: animal, eſt
homo. Et ſi quis dicat de præci-
ſo prædicato nō ſit præcisè ſubie
ctum: ergo non bene conuerti-
tur. Reſpondetur quod duplex
eſt conuerſio: quædam eſt pro-
pria quando de præciſo ſubiecto
ſit præcisè prædicatum; & econ-
tra nihil addendo, neq. remouē
do. Alia eſt impropria ſeu redu-
ctiua, quando ſubiecto, vel præ-
dicato additur aliquid.

QVARTO ſciēdum, quod ter
tia difficultas eſt de conuerſione
aliquarum propoſitionum. Et
primo de iſta, nullum a eſt præ-
Dubiū de aliquarū propōnum cōuerſione.
dicatum: poſito caſu, ꝙ a non ſit
prædicatum in aliqua propōne:
ſi dicatur ꝙ conuertitur in iſtā,
nullum prædicatum eſt a, con-
tra, quia antecedens eſt verum,
& conſequens falſum: cū in con
ſequente a ſit prædicatum. Re-
B ſpondetur negando quòd conſe-
quens ſit falſum, & etiam quod
conſequens ſit: q̄a hoc repugnat
caſui: ideo repugnat, ꝙ iſta pro-
poſitio ſit nullu prędicatum eſt
a. Et ſi dicatur iſta, nullū a eſt p̄-
dicatum, conuertitur in iſtā, nul
lum prædicatum eſt a: ergo illa
conuerſio eſt, & per conſequens
tā antecedens, quam conſequēs
erunt. Reſpondetur in veritate,
ꝙ tam añs quàm conſequēs ſunt
tñ quia repugnant caſui: ideo v-
trunque debet negari. Secundo
de iſta ad equitandum requiri-
tur equus? Dicunt aliqui quòd
primo debet reſolui in iſtam: im
poſſibile eſt equitare ſine equo,
& tunc ſic conuertitur: ergo e-
quitare ſine equo eſt impoſſibi-
le. Alii dñt ꝙ ex quo iſtud ver-
bū requiritur cōfundit terminū
ꝙ in ipſo includit aliquod ſynca

tegorema quod non eſt pars, ne- C
que prædicati, neq. ſubiecti: ideo
oportet ipſam reſoluere in vnā,
in quā ipſum ponatur: ideo reſol
uitur in iſtā, ad equitādum cōue
niens eſt equus: ergo cōueniens
ad eqtandū eſt equ⁹. Tertio de i-
ſta ſp̄ fuit hō. R̄ndetur ꝙ dēt ſic
reſolui: oī t̄pe fuit hō, & poſtea
ſic conuertitur; ergo aliquo t̄pe
exñs fuit hō. Et ſi quis dicat, illę
propōnes nō participant ordine
econuerſo. R̄ndeo quòd immo,
cuius rō eſt: quia illud quod eſt
ſubiectum in vna, eſt ſimile p̄di
cato alterius; ideo participāt or-
dine ecōuerſo: q̄a ad hoc quod
propōnes participēt ordine ecō
uerſo; non oportet quod illud
quod ponit̄ ante copulā in vna
ponatur præcisè in alia, ſed q̄d
illud quod eſt ſubiectū in vna,
ſit ſimile prędicato alterius. Si-
militer dicatur de iſta propōne: D
omnem equum videt homo; er
go aliquid quod eſt videns oēm
equum, eſt homo, & non in iſtā,
homo videt aliquem equū; quia
tales ſunt ſimilium ſubiectorū,
& prædicatorū. Sed iſta, p̄teritū
eſt præteritū, ſic conuertitur, q̄d
fuit prętéritū, eſt vel fuit p̄teritū.
Similiter iſta, hō eſt generādus:
ſic conuertitur; ergo quod erit
generandum eſt vel erit homo;
ſimiliter iſta, nullus ſenex erit
puer: ſic conuertitur, nihil quod
erit puer, eſt, vel erit ſenex.
Sed difficultas eſt quomodo de-
beat conuerti iſta, a, eſt riſibile;
poſito quòd à parte ſubiecti ſigni
Iſta propō, a eſt riſibile quo cōuertitur.
ficet hominem, & a parte prædi-
cati ſignificet aſinum. Reſpon-
detur quod ſic conuertitur: ergo
riſibile eſt hō: vbi licet de ſubie
cto vocaliter non fiat prædica-
tū, tamen bene mētaliter. Et ad-

E uerte etiam quod quando dr̄, ꝙ vniuerſalis negatiue cõuertitur, ſimpliciter debet intelligi de vniuerſali negatiua de modo loquendi conſueto: quia de modo loquendi inconſueto non conuertitur, vt non ſequitur, omnis ſol planeta non eſt: ergo omnis planeta ſol non eſt, cum antecedens ſit verum & conſequens falſum. Sed iſta, homo eſt pict^a: ſic conuertitur: pictum eſt hõ pictus: & non in iſtam, pictum eſt homo: quia in iſta, homo eſt pictus, homo reſtringitur ad ſtandum pro hominibus pictis. Sed iſta, bis cantaui miſſam, ſic conuertitur: ergo bina vice cantans miſſam eſt vel fuit ego. Et iſta, Pariſijs & Romæ venditur piper, ſic conuertitur: ergo quod venditur altero iſtorum locorũ eſt piper. Dicunt tamen aliqui

E ꝙ debet ſic conuerti: quod vendit Pariſijs & Romæ, eſt iſtud vel iſtud piper. Sed hoc non videtur verum, cum iſta videatur falſa, cum ſubiectum pro nullo ſupponat: nam de nullo verum eſt dicere: hoc venditur Pariſijs & Romæ. Sed iſta, neuter iſtorum eſt albus; conuertitur ſic, nullum album eſt alter iſtorum. Et ſic per tales poſſunt cõuerti fere omnes aliæ propoſitiones, vnum tamen cauendum eſt, ꝙ non arguatur a magis amplo ad minus amplum ſine diſtributione magis ampli. Etiam quòd nõ arguatur a minus amplo ad magis amplum cum diſtributione magis ampli. Vñ magis amplum ſe habet ſicut ſuperius, & minus amplum ſicut inferius: ideo in ipſis proportionabiliter debent fieri conſequentiæ: ſicut fiunt à loco a ſuperiori ad inferius & econtra. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum G

Dvbitatvr primo qualiter conuertendę ſunt propoſitiones modales. Reſpondetur quod propoſitiones modales ſunt duplices, quædam ſunt compoſitæ, quædam ſunt diuiſæ. Vnde compoſitæ poſſunt dupliciter cõuerti. Vno modo quo ad ſe totas, ſcilicet faciendo de ſubiecto prædicatum, & de prædicato ſubiectũ, vt hominem eſſe animal eſt poſſibile, ergo poſſibile eſt animal hominem eſſe. Et iſto modo, modales compoſitæ omnino eodẽ modo conuertuntur ſicut illę de ineſſe: quia ſunt mere de ineſſe: ſed iſtum modum non docuit Ariſt. Alio modo conuertuntur quo ad partes dicti. ſ. transponẽdo partes dicti modo ſimiliter ſe habente: vt hominem eſſe animal eſt poſſibile: ergo animal eſſe hominem eſt poſſibile. Pro H quo tamen eſt aduertendũ quod modalis compoſita de iſto modo falſum & impoſſibile, non cõuertuntur ex parte dicti eodem modo ſicut illæ de ineſſe: quia non ſequitur omne animal eſſe hominem eſt falſum vel impoſſibile, ergo hominẽ eſſe animal eſt falſum vel impoſſibile. Et ſi quis dicat, propoſitiones correſpondentes dictis iſtarum propoſitionum inferunt ſe inuicem: ergo & illæ propoſitiones. Antecedens patet: quia bene ſequitur, omne animal eſt homo, ergo homo eſt animal: quæ eſt propoſitio neceſſaria, quæ ſequitur ad quamlibet. Reſpondetur, negando conſequentiam, & ratio eſt: quia non oportet, ꝙ ſi ad aliquid antecedens ſequitur cõſequens,

Arti. 2.

Quõ cõuertendæ ſunt propõnes modales.

quod

A ꝙ ad illud antecedẽs eſſe falſum
cõtingẽs vel impoſſibile ſequat
conſequẽs eſſe falſum vel impoſ
ſibile. Aduerte vlterius, ꝙ propõ
nes modales cõpoſitæ de iſto mo
po poſſibile & neceſſario conuer
tuntur eodem modo ex parte di
cti ſicut illæ de ineſſe: dũmodo
ponatur in antecedente conſtan
tia propoſitionis pro qua ſuppo-
nit dictum conſequentis: quia
aliàs non ſequeretur: vt non ſe-
quitur omnem hominem eſſe
animal eſt poſſibile, ergo aliqd
animal eſſe hominem eſt poſſibi
le, ſtante poſito caſu, quod iſta pro
poſitio ſit homo eſt animal, &
non iſta animal eſt pomo, ante-
cedens eſt verum & conſequẽs
falſum: quia ſubiectum conſe-
Dubit. quentis pro nullo ſupponeret.
Sed quęritur quomodo conuerti
B tur iſta, Sr̃tes eſt poſſibilis: vbi
ly poſſibile capitur primæ intẽ-
tionaliter vt eſt dr̃ia entis. Dico
ꝙ ſic conuertitur: ergo poſſibile
eſt vel poteſt eſſe Sr̃tes. Ex quo
patet, quòd quando poſſibile ca-
pitur primæ intentionaliter vt ẽ
differentia entis, ampliat ſubie-
ctum pro illo quod eſt & poteſt
eſſe: ſed quando eſt dr̃ia propõ-
nis & capitur ſecundæ intentio-
naliter, non habet aliquam vim
ampliandi: ſicut in iſta Sr̃tem
currere eſt poſſibile: ibi ly poſſi-
bile nullam vim habet amplian-
di. Sed diceret aliquis, iſta pro-
põ eſt indefinita, omnem homi-
nem eſſe animal eſt poſſibile, &
etiam iſta eſt affirmatiua, nullũ
b eſſe, a, eſt neceſſe cum propõ
quam facit in ſenſu, ſit affirmati
ua: nam ſenſus eſt: nulla talis
propoſitio b eſt a, eſt poſſibilis.
Reſpõdetur ꝙ verum eſt, quòd
talis eſt indefinita, omne animal
eſſe hominem eſt poſſibile: ſed C
quia hñt figuram vniuerſalium
negatiuarum. Ariſt. vtebatur ac ſi
eſſent vniuerſales, vel negatiuę.

Dubitatur ſecundo quo- *Quo cõ*
modo conuertantur propoſitio *uerten*
nes modales diuiſæ. Pro cuius *da ſunt*
ſolutione ſupponitur, quod iſti *propõ-*
modi poſſibile, & impoſſibile, *nes mo*
contingens & neceſſe facientes *dales*
propõnes modales diuiſas, am- *diuiſæ.*
pliant extrema ad omnem dr̃ã
temporis: vel ſaltem ad illud qđ
eſt, & poteſt eſſe. Et ſi quis dicat,
prædicatum alicuius propoſitio
nis debet præciſè accipi ſecundũ
exigentiam copulæ: ergo tales
modi non ampliant prædicatũ.
Reſpondetur, quòd illa regula,
eſt vera, quando non ponitur ali
qđ ſyncategorema habens vim
ampliandi terminum poſitum à
parte poſt. Et ſi quis dicat ſi ne- D
ceſſe, ampliaret prædicatum, ſe-
queretur quòd iſta eſſet vera,
Deum neceſſe eſt eſſe creantem:
quia ſenſus eius eſt: Deum ne-
ceſſe eſt eſſe illud quod eſt, vel
poteſt eſſe creans, & illa eſt ve-
ra. Reſpondetur, quod amplia-
tio prædicati non debet ſic ex-
plicari: ſed ſic Deum neceſſe eſt
eſſe creans quod eſt vel poteſt
eſſe: ita quòd neceſſitas non fe-
ratur in ſuppoſitum prædicati,
ſed in formam, quæ ſignificatur
per illud prędicatum vel conno
tatur. Supponitur vlterius quod
ad hoc ꝙ, prædicti termini am-
plient extrema, tres conditiones
requiruntur. Prima, ꝙ talia ex-
trema ſupponant: ideo dicendo,
chimęram poſſibile eſt eſſe: ibi
ly chimęram non ampliatur, cũ
non ſupponat. Secunda, quod
talis terminus qui dicitur am-
pliari, habeat ſignificatum vel ſi

gni-

E gnificata correſpondentia pro diuerſis differentijs temporum diuiſimus iō dicendo Antichriſtum poſſibile eſt eſſe, ly Antichriſtum non ampliatur. Tertia quòd talis terminus non reſtringatur ad ſtandum ꝑcisè, pro vna dr̃ia temporis; ideo dicendo qđ eſt homo poſſibile eſt eſſe, ibi ly homo non ampliatur, cum reſtringatur ad vnam dr̃iam tp̃is. Iſtis ſuppoſitis ponuntur aliqua dicta. Primum dictum; propoſitiones affirmatiuè de neceſſario diuiſæ in quibus nulla ponit̃ negatio, non conuertuntur formaliter in propoſitiones de neceſſario. Patet; quia nulla vniuerſalis affirmatiua conuertitur gratia formæ in vniuerſalem affirmatiuam, ſed propoſitiones affirmatiuæ de neceſſario in quibus nulla ponitur negatio, ſunt vniuerſales ex parte modi: igit. F Etiam danda eſt inſtantia, vt nō ſequitur creans neceſſario eſt Deus; ergo Deus neceſſario eſt creans, ſed debet ſic conuerti; ergo Deus poſſibiliter eſt creãs, cum debeat conuerti in particularem de modo ſiue illa de neceſſario ſit vniuerſalis ſiue particularis ſiue ſingularis ex parte dicti. Secundum dictum; propoſitio de neceſſario diuiſa, in qua ponitur duplex negatio; vna ad verbum, & alia ad modum; debet omnimode conuerti ſicut illa de poſſibili, in qua nulla ponitur negatio; vt iſta, omnem Deum non neceſſe eſt non eſſe creantem; conuertitur eodem modo ſicut iſta; omnem Deum poſſibile eſt eſſe creantē; ſic valet, creantem non neceſſe eſt non eſſe Deum. Tertium dictum; propoſitio de neceſſario negatiua; in qua negatio ponitur ad verbum tantum, conuertitur, ſicut illa de impoſſibili, in qua non ponitur negatio explicita; vt iſta, omnem Deum neceſſe eſt non eſſe creantem conuertitur ſicut iſta, omnem Deum impoſſibile eſt eſſe creantem, cum tali æquipolleat, & cum talis ſit vniuerſalis negatiua ſaltē de modo conuertetur ſimpliciter in vniuerſalem. Quartum dictum, propoſitio de neceſſario, in qua negatio ponitur ad modũ nō conuertitur in terminis cum talis ſit particularis negatiua, vt iſta, quendam Deum non neceſſe eſt eſſe creantem, non conuertitur cum ſit particularis negatiua cum æquipolleat vni de poſſibili non negato. G

DVBITATVR tertio, qualiter conuertendæ ſunt propoſitiones modales diuiſæ de impoſſibili, & poſſibili. Pro cuius ſolutione ponuntur aliqua dicta. Primum: propoſitiones de impoſſibili, in quibus nulla ponitur negatio, conuertuntur per conuerſionem ſimplicem: cum tales ſint vniuerſales negatiuę, ex parte modi; vt iſta omnem hominem impoſſibile eſt eſſe aſinum, ſic conuertitur; ergo omnem aſinum impoſſibile eſt eſſe hominem. Secundum dictum; propoſitiones de impoſſibili, in quibus negatio ponitur ad modum, tantũ conuertuntur ſicut illæ de poſſibili quibus æquiualent, vt iſta, hominem non impoſſibile eſt eſſe aſinum: cõuertitur ſicut iſta, hominē poſſibile eſt eſſe aſinũ; ſic valet, aſinum non impoſſibile eſt eſſe hominem. Tertium dictũ; propõnes de impoſſibili in qui-

Propoſitiones modales diuiſæ de impoſſibili quõ cõuertãtur H

A in quibus negatio ponit̃ ad modum & ad verbum, non conuertuntur, cum tales ſint particulares negatiuę ſaltem ex parte modi, vt iſta, hominem non impoſſibile eſt non currere, non conuertitur, cum ęquiualeat iſtę hominem poſſibile eſt non currere, quæ non conuertitur. Quartum dictum: propoſitiones de impoſſibili, in quibus negatio explicitè ponitur ad verbum, conuertũtur ſicut illę de neceſſario in quibus nulla ponitur negatio: ſed ſic eſt, vt viſum eſt, quòd propoſitiones de neceſſario in quibus nulla ponitur negatio non conuertuntur in ſeipſas, ſed in illas de poſſibili. Etiam tales de impoſſibili conuertuntur in propoſitiones de poſſibili; vt iſta creantem impoſſibile eſt nõ eſſe
B Deũ; conuertitur in iſtam, Deũ poſſibile eſt eſſe creantem. Sed pro alijs de poſſibili ponuntur quattuor dicta. Primũ: propoſitiones de poſſibili in quibus nulla ponitur negatio conuertũtur ſimpliciter, ſicut illę de ineſſe: vt hominem poſſibile eſt currere: ergo currentem poſſibile eſt eſſe hominem. Secundũ dictum: propoſitiones de poſſibili in quibus negatio ponitur tantum ad verbum, non conuertũtur in terminis: cũ tales ſint particulares negatiuę ex parte modi. Tertium dictũ: propoſitiones de poſſibili in quibus negatio ponitur ad modum tantum cõuertuntur, ſicut illę de impoſſibili, cũ æquiualeant illis; vt iſta, hominem non poſſibile eſt currere; conuertitur ſicut iſta, hominem poſſibile eſt currere. Quartum dictum, propoſitiones de poſſibili in quibus ponitur negatio tam ad modum, quam ad C
verbum, conuertuntur in propoſitiones de poſſibili in quibus nulla ponitur negatio, vt iſta, omne creans non poſſibile eſt non eſſe Deum, conuertitur ſic, Deum poſſibile eſt eſſe creantem. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit

CONCLVSIO reſponſalis. Regulæ conuerſionum propoſitionum tam de ineſſe quàm modalium ſunt ſufficienter aſsignatæ à philoſopho, vt ſatis patet in primo articulo, & in ſecundo. Ad rationes ante oppoſitũ. Ad primam & etiam ad ſecundam patet ſolutio ex dictis. Ad tertiã dr̃ quòd illa nullus homo eſt oẽ animal; conuertitur in iſtam nihil qđ eſt omne animal eſt homo: ſed de alijs ſatis patet qualiter debeant conuerti. Ad quartam reſpondetur, quòd arguẽdo D
a termino ſupponente confuſè tantum ad ipſum ſupponẽte determinatè, non valet conſequentia, & hoc ſigno confuſiuo remanente: quia ſi ſignum confuſiuũ mutetur, bene poteſt valere cõſequentia. Ad quintam dicitur quod bene ſequitur gratia materiæ, ſed non gratia formæ.

His vero determinatis dicendum eſt iam per quæ, & quando, & quomodo ſit omnis ſyllogiſmus.

ISTE EST ſecundus tractatus huius libri in quo docet formare ſyllogiſmos ex propoſitionibus de ineſſe, & diuiditur in quattuor capitula. In primo docet formare ſyllogiſmos primæ figurę diffiniens: primã figuram dicens: Prima figura eſt, qñ *Prima figura.*

trea

E tres termini ſic ſe habent: ꝙ poſtremus eſt in toto medio, & medius in toto primo ſic, vel nō ſic neceſſe eſt eſſe ſyllogiſmum perfectum. Vnde per poſtremū intelligitur minor extremitas: quę eſt in toto medio. i. ſubijcitur reſpectu medij. Deinde diffinit medium primę figuræ dicens, quòd medium primæ figuræ eſt, quòd eſt in alio, & aliud in ipſo, ideſt, quod ſubijcitur in vna & prædicatur in alia. Et maior extremitas eſt, in qua aliud eſt tantum, ideſt, quod tantum prædicatur. Et minor extremitas, eſt quod ē in alio tantū. i. tantum ſubijcit. Deinde ponit modos primæ figuræ. Et primo modos vniuerſales tam vtiles quàm inutiles: dicens, quòd quando ambæ præmiſſæ ſunt vniuerſales affirmatiuæ inferentes vniuerſalem affirmatiuā, eſt bonus ſyllogiſmus, F & vocatur Barbara. Secundus modus eſt maiore vniuerſali negatiua, & minore vniuerſali affirmatiua, ſequitur concluſio vniuerſalis negatiua, & vocatur Celarent. Deinde ponit modos inutiles. Primus eſt maiore vniuerſali affirmatiua, & minore vniuerſali negatiua, non ſequitur aliqua concluſio gratia formæ: quia ibi ſunt dabiles termini in quibus omni. ſ. animal, homo, equus, & in quibus nulli. ſ. animal, homo, lapis Secundus modus inutilis, quando ambæ præmiſſę ſunt vniuerſales negatiuę, tunc non fit bonus ſyllogiſmus: cum ibi ſint repetibiles termini in quibus omni, vt ſcientia, linea medicina, & etiam in quibus nulli, vt ſcientia, linea, vnitas. Deinde determinat de modis particularibus, dicens, ꝙ quādo maior eſt vniuerſalis, ſiue affirmatiua, G ſiue negatiua, & minor particularis affirmatiua, eſt bonus ſyllogiſmus, & valet iſta regula pro Darij & Ferio, & ſubdit quòd ſi maior ſit particularis, & minor vniuerſalis, vel ambæ particulares nō erit bonus ſyllogiſmus. Ex quo paſſu eliciuntur duæ regulæ. Quarum prima eſt maiore exiſtente particulari in prima figura, nihil ſequitur directè cōcludendo. Secunda, ex puris particularibus nihil ſequitur, & ſyllogizat Ariſ. in prima figura iſtis litteris a, b, c, capiendo b, pro medio a, pro maiori extremitate, & c, pro minori extremitate, & ſubdit quòd ſi minor fuerit indefinita æque bene erit bonus ſyllogiſmus ſicut ſi ipſa eſſet particularis. Ex quo paſſu elicitur iſta auctoritas, de particularibus H & indefinitis idem eſt iudicium quantum ſupple ad ſyllogiſmū. Deinde ponit modos particulares inutiles. Primus, maiore exiſtente particulari ſiue affirmatiua. ſiue negatiua, & minore vniuerſali ſiue affirmatiua, ſiue negatiua, non eſt bonus ſyllogiſmus: quia ibi ſunt dabiles termini in quibus omni: vt bonus habitus & prudentia, & termini in quibus nulli, vt ſunt bonus habitus, & diſciplina. Secundus modus inutilis eſt, quando maior eſt vniuerſalis, ſiue affirmatiua ſiue negatiua, & minor particularis negatiua, non valet ſyllogiſmus: quia ibi ſunt repetibiles termini in quibus omni, & in quibus nulli, in quibus omni, vt homo, animal, & albus, in quibus nulli, vt animal, homo, nix. Probat etiam iſtos modos eſſe inutiles ex indefinito. Vnde

pro

A ꝓbare aliquid ex indefinito eſt, oſtendere quòd illud, quod non ſequitur ex vniuerſali, non ſequitur ex particulari: modo maiore vniuerſali affirmatiua, & minore vniuerſali negatiua nihil ſequitur: ergo nec ex maiore vniuerſali, & minore particulari. Tertius modus inutilis, ambabus præmiſſis exiſtentibus negatiuis: quarum vna eſt vniuerſalis, & alia particularis, nihil ſequitur: quia ibi ſunt dabiles termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Quartus modus: ſi ambæ præmiſſæ ſunt particulares ſiue affirmatiuæ ſiue negatiuę, ſiue vna affirmatiua, & alia negatiua, nihil ſequitur, quia ibi ſunt dabiles termini in quibus omni & in quibus nulli. Ex iſtis infert, quòd in prima figura con-

B cluditur omne genus propoſitionis, puta vniuerſalis affirmatiua, vniuerſalis negatiua, particularis affirmatiua, particularis negatiua.

Quando autem idem huic quidem omni, illi vero nulli ineſt: vel vtriq; omni vel nulli: figuram quidem huiuſmodi voco ſecundam.

cũda gura.

ISTVD eſt ſecundum capitulum huius tract. in quo docet formare ſyllogiſmos ſecũdæ figuræ. Et diffinit primo ſecundã figuram: dicens, ꝙ ſecunda figura eſt quando idem huic quidẽ omni, huic vero nulli ineſt, vel vtrique omni, vel vtriq; nulli. Et conuenit hæc diffinitio, tam combinationibus vtilibus, quã inutilibus. Deinde diffinit medium, dicens: Medium in hac figura eſt, quòd prædicatur de vtraq; extremitate. Sed maior extremitas eſt, quæ poſita eſt iuxta medium: ipſa enim conuenit cum medio in hoc quòd aliquando prædicatur. Sed minor extremitas, eſt quæ poſita eſt lõgius à medio; quia nunquã prædicatur. Ex quo ſequitur ꝙ nullus ſyllogiſmus ſecundæ figuræ regulatur immediatè per dici de omni, vel per dici de nullo. Deĩde docet formare ſyllogiſmos, & primo vniuerſales: dicens, quòd ex ambabus vniuerſalibus ſi vna ſit affirmatiua, & alia negatiua ſit bonus ſyllogiſmus: & per hoc habentur Cęſare, & Cameſtres, qui ſunt boni ſyllogiſmi: de cæſare probat reducendo ipſum ad celarent maiore conuerſa ſimpliciter: de cameſtres probat reducendo ipſum ad celarent minore conuerſa ſimpli- D citer, & per tranſpoſitionem prę miſſarum: probat etiam eos per impoſſibile. Deinde ponit duos modos inutiles vniuerſales. Primus eſt, quando ambæ præmiſſæ ſunt vniuerſales negatiuę. Deinde determinat de particularibus: dicens quòd quando maior eſt vniuerſalis, & minor particularis, ſiue fuerit affirmatiua, ſiue negatiua, ſit bonus ſyllogiſmus: & per hoc habentur duo modi. ſ. Feſtino, Baroco, de Feſtino probat reducendo ipſũ ad Ferio minore conuerſa ſimpliciter: de Baroco probat reducendo eum per impoſſibile ad Barbara, & ſyllogizat Ariſtot. per iſtas tres literas n, m, p. Conſequenter ponit modos particulares inutiles: quorum primus eſt: maiore exiſtente particulari, ſiue fuerit affirmatiua, ſiue negatiua, ſiue minor fuerit vniuer-

E vniuerſalis, ſiue particularis, nihil ſequit: cũ ibi dandi ſunt termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Secundus eſt, quando ambæ præmiſſæ ſunt affirmatiuę, vel negatiuę, ſiue vna ſit vniuerſalis, & alia particularis, non ſit bonus, ſyllogiſmus, quia ibi ſunt dabiles termini in quibus omni, & in quibus nulli. Et ex iſto habetur ꝙ ex puris affirmatiuis in ſecunda figura, nihil ſequitur. Tertius modus eſt, quãdo ambæ præmiſſæ ſunt particulares, ſiue ſint affirmatiuę, ſiue negatiuę, ſiue vna ſit affirmatiua, & alia negatiua, non ſit bonus ſyllogiſmus: quia dabiles ſunt termini in quibus omni, & ĩ quibus nulli. Ex iſtis infert duo corollaria. Primum: ſyllogiſmi ſecundæ figuræ ſunt imperfecti, ſed perficiuntur per conuerſio-

Corrollaria de eiſdem.

F nem, vel per impoſſibile. Secundum corollarium; nullus ſyllogiſmus ſecundæ figuræ eſt affirmatiuus. i. concludens affirmatiuè, ſed ſolum negatiuè.

Si autem eidem hoc quidẽ omni illud vero nulli ineſt, vel ambo omni vel nulli figuram quidem huiuſmodi voco tertiam &c.

Tertia figura.

ISTVD eſt tertium capitulum, in quo philoſophus docet formare ſyllogiſmos in tertia figura. Et deſcribit tertiam figurã dicens: Tertia figura eſt, quando idem hoc quidem omni illud vero eidem, nulli vel ambo omni vel nulli ineſt ideſt tertia figura eſt, quando medium vnitur, cũ extremitatib. vniuerſaliter, vel particulariter, vel cũ vna vniuerſaliter, & cũ alia pticulariter af- G firmatiuè, vel negatiuè: vel cum vna affirmatiuè, & cũ altera negatiuè. Et per hoc tangit tã combinationes vtiles, quàm inutiles. Deinde deſcribit mediũ, dicens: Medium eſt, de quo ambo extrema ꝑdicant: maior extremitas é, q̃ longius ſita eſt à medio: quia nunq̃ ſubijcitur ſicut mediũ, & minor extremitas eſt q̃ propinquius ſita eſt cũ medio: qa ſubijcitur in concluſione. Deinde docet formare modos vniuerſales: dicens, ꝙ qñ ambæ pręmiſſæ sũt vniuerſales affirmatiuę valet ſyllogiſmus ad cõcludendum particularem affirmatiuam. Et vocatur talis modus darapti, & ſyllogizat iſtis literis. ſ. s, pro medio, x pro maiori extremitate r, ꝓ minori. Et iſtũ modũ probat tripliciter. Primo per conuerſionem, quia minore conuerſa per H accidens ſit bonus ſyllogiſmus in Darij Secundo per impoſſibile. quia ex oppoſito contradictorio concluſionis pro maiore & minore, pro minore infertur oppoſitum maioris. Tertio probat per ſyllogiſmũ expoſitoriũ: ſumendo ſub medio aliquod ſingulare. Deinde ponit ſecundam cõbinationem vtilem: dicens, ꝙ qñ maior eſt vniuerſalis negatiua, & minor vniuerſalis affirmatiua, ſequitur concluſio particularis negatiua, & vocatur Felapton, & ꝓbat ipſum tripliciter. Primo per conuerſionem reducendo cum ad Ferio minore cõuerſa per accidens. Secundo per impoſſibile, Tertio expoſitoriæ: Deinde ponit modos inutiles vniuerſales, quorum primus eſt qñ ambæ pręmiſſæ sũt vniuerſales, & minor eſt negatiua, nõ ſit

ſyllo-

A ſyllogiſmus in tertia figura. Secundus qñ ambæ præmiſſæ ſunt vniuerſales negatiuę non fit ſyllogiſmus ĩ tertia figura, quia ibi ſunt dandi termini in quibus oĩ, & in quibus nulli. Conſequenter docet formare ſyllogiſmos ex altera vniuerſali, & altera particulari, dicens, quòd qñ vna præmiſſarum eſt vniuerſalis, & altera particularis, & ambæ ſunt affirmatiuę, & tũc eſt bonus ſyllogiſmus, & per hoc tanguntur duo modi. ſ. Datiſi, & Diſamis: quos docet reducere ad Darij per conuerſionem. Deinde tãgit alios modos particulares: dicens, ꝙ maiore exiſtente particulari, & minore vniuerſali, affirmatiua fit bonus ſyllogiſmus, & vocatur Bocardo, quem probat reducẽdo per impoſſibile. Alius
B modus eſt, quãdo maior eſt vniuerſalis negatiua, & minor particularis affirmatiua, valet ſyllogiſmus, & vocatur iſte modus Feriſon, qui reducitur ad Ferio minore conuerſa ſimpliciter. Conſequẽter ponit modos inutiles, quorum primus eſt; ambabus præmiſſis negatiuis, qualitercunq; diſponitur, non fit bonus ſyllogiſmus. Secundus eſt, quando ambæ præmiſſę ſunt particulares, qualitercũque diſponãtur non fit bonus ſyllogiſmus; quia ibi ſunt dabiles termini in quibus omni, & in quibus nulli. Tertio eſt, maiore particulari affirmatiua, & minore vniuerſali negatiua, non valet ſyllogiſmus: etiã vniuerſali affirmatiua, & minore particulari negatiua, non fit bonus ſyllogiſmus in tertia figura: quia ibi ſunt dãdi termini in quibus omni, & in quibus nulli. Ex iſto infert, ꝙ minore negatiua in ter- C
tia figura nihil ſequitur. Secundo infert, ꝙ oẽs ſyllogiſmi huius figuræ ſunt imperfecti, ſed perficiuntur, ſcilicet per conuerſionem per impoſſibile & expoſitorie. Secundum corollarium, in tertia figura numquam concluditur vniuerſaliter.

Palam autem eſt quoniam in omni figura quando non fit ſyllogiſmus, &c.

ISTVD EST quartum capitulũ huius tractatus in quo philoſophus ponit quædam corollaria. Primum; ex puris indefinitis particularibus, & ſingularibus non fit bonus ſyllogiſmus de medio cõi. Secundũ corollarium; maiore affirmatiua, ſiue vniuerſali, ſiue particulari, & minore negatiua fit bonus ſyllogiſmus in qualibet figura indirectè, D
concludendo particularem negatiuam. Tertium corollarium de particulari & indefinita idẽ eſt iudicium quo ad ſyllogizandum. Quartum corollarium: omnes ſyllogiſmi imperfecti pficiuntur per reductionẽ ad modos primæ figuræ directè cõcludentes. Ex quo ſequitur, ꝙ omnes ſyllogiſmi ſecũdæ, & tertiæ figuræ, & etiam primæ indirectè cõcludentes reducuntur ad modos primæ figuræ.

An quattuor modi primæ figuræ ſint conſequentiæ formales.

QVAERITVR, vtrum quattuor modi primæ figuræ ſint cõſequentiæ formales. Arguitur primo contra tertium modum: quia non ſequitur cuiuslibet cõtradi-

E tradictionis altera pars eſt vera, ſed falſum eſt altera pars contradictionis: ergo falſum eſt verum. Item non ſequitur vtrũq; animal eſt aſinus, vterq; homo eſt animal: ergo vterq; hõ eſt aſinus. Item non ſequitur omne currens eſt aſinus, omnis homo eſt currens: ergo omnis homo eſt aſinus: cũ conſequens ſit impoſſibile, & antecedens poſſibile: cum quælibet pars ſit poſſibilis. Itẽ omnia animalia ſunt rationalia, vel irrationalia: omnis homo, & equus ſunt animalia: ergo omnis homo, & equus ſunt rationalia vel irrationalia. Secundò ſic cõtra eundẽ modum. Non ſequitur: quicũque dicit te eſſe animal, dicit verum, ſed quicũque dicit te eſſe aſinum, dicit te eſſe animal: ergo quicũque dicit te eſſe aſinum, dicit verum. F Item non ſequitur, nihil quod viuit obijt: omnis homo viuit: ergo nullus homo obiit: cum antecedens ſit verũ & conſequens falſum. Tertio ſic contra ſecundum modum: Non ſequitur, nullum animal dum dormit vigilat omnis homo eſt animal dum dormit: ergo nullus homo vigilat, cum antecedens ſit verum & conſequẽs falſum. Itẽ nõ ſequitur nulla aqua bibit vinũ, omnis homo bibit aquam: ergo nullus homo bibit vinum. Quarto ſic contra tertium modum: Non ſequitur, omnes apoſtoli Dei ſunt duodecim, Petrus & Paulus ſunt Apoſtoli Dei: ergo Petrus & Paulus ſunt duodecim. Item non ſequitur, omne quod fuit eſt, Adam fuit: ergo Adam eſt. Quinto ſic arguitur contra quartum modum: Nõ ſequitur nullum animal eſt ſpecies, quidam homo eſt animal: ergo homo non eſt ſpecies; G In oppoſitũ eſt philoſophus in textu. In quæſtioae erunt tres articuli. Quantum ad primum,

PRIMO ſciendum pro declaratione illorũ quæ dicta ſunt quòd Ariſt. non enumerat omnes modos primæ figuræ: nam ſyllogiſmus expoſitorius eſt bonus ſyllogiſmus primæ figuræ, ut ſic arguendo, Socrates eſt homo: quoddam animal eſt Socrates: ergo quoddam animal eſt homo. Etiam ſyllogiſmi reducibiles ad eum ſunt boni ſyllogiſmi. vt homo currit: Socrates eſt idem homo: ergo Socrates currit. Similiter modi cõcludentes concluſionẽ de modo loquendi inconſueto, vt aſinus eſt animal: homo non eſt aſinus: ergo homo animal non eſt, ſed ſolũ enumerat modos, ſupple, non expoſitorios, neque ad eos reducibiles, neque concludentes concluſionẽ de modo loquendi inconſueto; neque diſtinguendo ſi in minore ſubſumatur particularis indefinita, vel ſingularis. Ideo ſolum enumerat quatuor directè concludentes, & duos indirectè, ſcilicet ſapeſmo, & friſeſomorum. Et ſi quis dicat quare ipſe non enumerat baraliptõ, celantes, & dabitis: cum ſint & modi primæ figuræ indirectè cõcludentes. Reſpondetur, quòd ratio eſt, quia ſolum enumerat modos, qui diſtinguũtur ex parte præmiſſarum cum alijs modis directè concludentibus: cuiuſmodi non ſunt iſti tres. Ex quo patet, ꝙ quinque ſunt modi indirectè concludentes primæ figuræ: licet Ariſt. non enumeret, niſi duos propter cauſam prædictam H

Arti. 1

An ph loſoph enumerauerit oẽs modos primæ figuræ.

A dictam. Vnde concludere directè eſt maiorem extremitatem prædicari de minori extremitate in concluſione. Sed indirectè concludere eſt minorem extremitatem prædicari de maiori extremitate in cōcluſione. Et aduerte vlterius ꝙ aliquis ſyllogiſmus dicitur dupliciter eſſe in aliqua figura. Vno modo directè & proprie; valet, quando mediū & extremitates ſunt toralia extrema præmiſſarum. Alio modo impropriè & reductiuè, quando in tali ſyllogiſmo medium & extremitates non ſunt toralia extrema. Ex quo ſequitur, ꝙ omnis ſyllogiſmus categoricus cōſtitutus ex terminis ſimplicibus finitis, & rectis, eſt proprie in aliqua trium figurarum. Dicitur

B notanter categoricus: quia ſyllogiſmi hypothetici non ſunt in aliqua trium figurarum. Dicitur notāter compoſitus ex terminis ſimplicibus & rectis: quia ſi componeretur ex terminis cōplexis, non oporteret quòd eſſet proprie in aliqua trium figurarum: vt iſte: cuiuslibet hominis oculus eſt dexter: Socrates eſt homo: ergo Socratis oculus eſt dexter. Si etiam componatur ex obliquis, non eſt proprie in aliqua triū figurarum: vt omnem hominem videt equus: Socrates eſt homo: ergo Socratem videt equus.

Modi primæ figuræ indirectè concludentes qui.

SECVNDO ſciendum, quòd quinq; modi indirectè concludentes primæ figuræ & etiam modi ſecundæ & tertiæ figurarum ſunt modi imperfecti & de ſe ineuidentes: ideo indigent reduci ad alios modos. Vnde ſyllogiſmum reducere ad alium ſyllogiſmum; non eſt de vno ſyllogiſmo facere alium, ſed eſt ipſum probare per alium ſyllogiſmum: ſeu oſtendere illam concluſionem ſequi ex præmiſſis per præmiſſas alterius ſyllogiſmi: vt Cæſare reducitur ad celarent maiore conuerſa ſimpliciter: nam quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentię ſequitur ad eius antecedens. Sed de præmiſſis de Cæſare maiore conuerſa ſimpliciter, ſequuntur præmiſſę de Celarent: & ad præmiſſas de Celarent, ſequitur concluſio de Cæſare: ergo de primo ad vltimum ad præmiſſas de Celarent, ſequitur concluſio de Cæſare: & ſimiliter dicatur de alijs. Et aduerte quòd Ariſt. ponit quattuor modos reducendi ſyllogiſmos imperfectos ad perfectos, ſcilicet per conuerſionem, per tranſpoſitionem præmiſſarum, per impoſſibile: qui modus debet dici propriè conuerſiuus, & per ſyllogiſmum expoſitoriū. Vnde aliquē ſyllogiſmū reducere per impoſſibile nō eſt aliud quam ex oppoſito contradictorio concluſionis cum altera præmiſſarum inferre oppoſitum alterius præmiſſæ; vnde quando reducimus ſyllogiſmos ſecundæ figuræ per impoſſibile ad modos primæ figurę debemua accipere maiorem pro maiore; & oppoſitum contradictorium concluſionis pro minore inferendo oppoſitum maioris. Sed quando reducimus modos tertiæ figuræ, debemus accipere oppoſitum contradictorium concluſionis pro maiore: & minorem pro minore, inferendo oppoſitum maioris. Aduerte quòd talis reductio dicitur reductio per

C D

Digitized by Google

E im poſſibile: quia impoſſibile eſt opp ſitum contradictorium cō c'uſionis ſtare cum vtraq; præmiſſarum.

Conſequētia bona quotu plex eſt

TERTIO ſciendum φ conſequentia bona eſt duplex. ſ. materialis & formalis. Cōſequentia formalis, eſt bona conſequentia quæ ſic eſt bona quòd quælibet ſibi ſimilis in forma etiam eſt bona. Ex quo ſequitur φ illi male diffiniunt cōſequentiam formalem, qui dicunt φ conſequentia formalis, eſt quæ tenet in omnibus terminis conſimili forma arguendi retenta: cum nulla ſit conſequentia, quæ teneat in omnibus terminis, quia illa quæ ſit in aliquibus terminis, non eſt illa quæ ſit in alijs terminis. Et quia conſequentia de barbara & etiam conſequen- F tia aliorum modorum tam primæ, quam ſecundæ, quam tertiæ figure ſunt conſequentiæ bonæ, quæ ſic ſunt bonæ quòd quælibet ſimilis ipſis in forma eſt bona: ideo ſunt cōſequentiæ formales non addēdo medio iſtud aggregatum quod eſt, quod tamen volūt aliqui: dummodo tñ altera præmiſſarū ſit de omni, ſeu cuius ſubiectū diſtribuit diſtributione completa & perfecta: quæ ſit in termino & extra terminum in numero & extra numerum. Et per hoc ſoluitur iſte paralogiſmus, omnis eſſentia diuina eſt pater: omnis filius in diuinis eſt eſſentia diuina: ergo omnis filius in diuinis eſt pater. Vnde ſi maior ſit de omni, eſt bonus ſyllogiſmus: ſed ſicut concluſio eſt falſa, ita & maior: quia ſenſus maioris eſt, de quocunq; verum eſt dicere: quòd eſt eſſentia diuina de illo verum eſt dicere quòd G eſt pater: modo illud eſt falſum, cum de filio in diuinis ſit verū dicere φ eſt eſſentia diuina: & tamen non eſt verū dicere quòd ſit pater. Et ſi quis dicat ſubiecto attribuitur ſignum vniuerſale: ergo eſt de omni. Reſpondetur, negando conſequentiam: ſed bene ſequitur: ergo eſt vniuerſalis: ideo ſi maior ſit vniuerſalis & non de omni non valet conſequentia. Si quis replicet, ibi eſt diſpoſitio de barbara: omne animal ſi eſt rudibile eſt aſinus: omnis homo eſt animal ſi eſt rudibile: ergo omnis homo eſt aſinus: & tamen cōſequentia non eſt bona: cum antecedens ſit verum & conſequens falſum. Reſpondetur ibi communiter præſupponendo, quòd maior ſit categorica de H ſubiecto conditionato quòd cōſequētia eſt bona: quia ſicut cōcluſio eſt falſa ita & maior: quia ſenſus maioris eſt, de quocunq; verum eſt dicere φ eſt animal ſi eſt rudibile, de illo verum eſt dicere, φ eſt aſinus: & illa eſt falſa. Dicūt tamen aliqui quòd maior eſt vera, ſic ſe habens φ pro quocūq; ſubiectū ſupponit, ꝓ illo ſupponit prædicatū: & eſt ſenſus: omne rudibile eſt aſinus, ſed minor eſt falſa: quia ſenſus eſt: omnis hō eſt aīal rudibile. Et iſtud probant: quia aliàs ſubiectū iſtud ſupponeret ꝓ chimęra & ꝓ quolibet ente mundi, cū de quolibet verum eſt dicere φ eſt aīal ſi eſt rudibile. Rñdeo tñ ꝓbabiliter ſuſtinendo primū modū, φ illud nō eſt incōueniens, Dico vlterius, φ iſtud conditionatū, aīal ſi eſt rudibile, nō facit iſtum ſenſum, animal rudibile de

A de rigore ſermonis: quia fruſtra poneretur illa coniunctio; ſi immo opporteret negare aliquam eſſe propoſitionem de conditionato ſubiecto.

An ões & ſoli, ſyllog tertiæ fig. probatur per ſyllog. expoſit.

QVARTO ſciendum quòd circa textum incidunt duæ paruæ difficultates. Quarum prima eſt: an omnes, & ſoli ſyllogiſmi tertiæ figuræ, poſſunt probari per ſyllogiſmum expoſitoriũ. Pro cuius ſolutione ponuntur aliquæ regulæ. Prima: quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ ſequit̃ ad eius añs. Secunda regula: in probatione alicuius ſyllogiſmi per ſyllogiſmum expoſitoriũ ſunt tres proceſſus. Primus eſt a præmiſſis ſyllogiſmi probandi ad præmiſſas ſyllogiſmi expoſitorij: & tenet virtute huius regulæ: omnis ꝓpoſitio vniuerſalis aut particularis ſiue indefinita infert vnam præmiſſam ſyllogiſmi expoſitorij. Secundus eſt à

B præmiſſis ſyllogiſmi expoſitorij ad concluſionem probandã. Tertius eſt à præmiſſis ſyllogiſmi probandi a i concluſionem eius: & tenet virtute huius regulæ: quicquid ſequitur ad conſequẽs bonæ cõſequẽtiæ ſequit̃ ad eius antecedẽs: Ex iſtis dicitur, ꝙ ſoli ſyllogiſmi, & omnes ſyllogiſmi tertiæ figuræ poſſunt ꝓpriè probari per ſyllogiſmum expoſitorium, eo quòd in ſolis illis eſt idem ſubiectum vtriuſq; præmiſſarum.

Difficultas.

Secunda difficultas vtrum omnis ſyllogiſmus poſſit reduci per impoſſibile. Reſpõdetur per aliquas propoſitiones. Prima omnes modi ſecundæ figuræ, poſſunt reduci ꝑ impoſſibile. ſ. accipiendo oppoſitũ contradictoriũ cõcluſionis pro

C minore, & maiorem pro maiore, inferẽdo oppoſitum alterius præmiſſæ. Secunda propoſitio: omnes ſyllogiſmi tertiæ figuræ poſſunt reduci per impoſſibile ſcilicet accipiendo oppoſitum contradictorium concluſionis pro maiore & minorẽ pro minore inferendo oppoſitum maioris. Tertia propoſitio: modi primæ figuræ indirectè concludentes poſsunt reduci per impoſſibile. Et ſiquis dicat, nonne quatuor modi primæ figuræ ſcilicet barbara, celarent, darij, & ferio poſſunt reduci per impoſſibile. Reſpondeo quòd ſic: nam Barbara poteſt ſic reduci: nam ex oppoſito contradictorio concluſionis cum altera præmiſſarum infertur oppoſitum maioris in Bocardo. Aduerte tamen quòd non reducitur per impoſ-

D ſibile, vt oſtendatur quòd ſit modus euidẽs: ſed vt oſtendatur ꝙ conſequentia eſt bona. Nam reductio ꝑ impoſſibile eſt vnus modus probandi aliquam conſequentiam eſſe bonam, ſi quis eam negare vellet. Vnde ſiquis vellet negare conſequẽtiam de Barbara non habeo faciliorem modum ad probandum conſequentiam dicendo ex oppoſito contradictorio concluſionis, cũ altera præmiſſarum infertur oppoſitum alterius præmiſſæ: ergo cõſequẽtia eſt bona: ſed hoc nõ eſt niſi reducere ſyllogiſmũ per impoſſibile: igitur. Et hęc de primo art. Quãtum ad ſecũdũ,

Art. 2. An dẽ quarta figura.

DVBITATVR primo, vtrum ponenda ſit quarta figura diſtincta ab alijs figuris. Pro cuius ſolutione ſupponitur quòd prima figura capitur dupliciter. Vno modo

E large, vt eſt diſpoſitio trium terminorum ſic ſe habẽtium quòd medium ſubijcitur in vna præmiſſarum, & prædicatur in alia; ſiue hoc ſit in maiore, ſiue in minore. Alio modo capitur ſpecialiter, vt eſt diſpoſitio trium terminorum ſic ſe habẽtium quòd medium ſubijcitur in maiore & prędicatur in minore. Hoc ſuppoſito reſpondetur ad dubium per aliqua dicta. Primum, capiendo figuram largè quarta figura non eſt diſtincta à prima figura, ſed continetur ſub ea. Secundum dictum, capiendo primam figuram ſpecialiter ponenda eſt quarta figura diſtincta à prima; vnde quarta figura eſt quando medium prædicatur in maiori, & ſubijcitur in minori; vt omnis homo eſt animal: omne animal eſt ſubſtãtia: ergo omnis homo eſt ſubſtãtia. Tertium

F dictũ, quatuor ſunt modi quartę figurę, ſcilicet bamana, camene, dimari, fimeno: & reducũtur ad modos primæ figuræ per ſolam tranſpoſitionem præmiſſarum: vt bamana reducitur ad Barbara per tranſpoſitionem præmiſſarum: Camene ad Celarent, Dimarius ad Darij: & Fimeno ad Ferio. Et ſi quis dicat ſola trãſpoſitio prẹmiſſarum non ponit diuerſitatem in figuris: quia tũc ſequeretur quod Caſare, & Cameſtres eſſent in diuerſis figuris cum differant ſolum per tranſpoſitionem præmiſſarum: ſed quia modi quartæ figuræ non differunt à primis modis primæ figuræ niſi per tranſpoſitionem præmiſſarum: ergo videtur quòd non ſint alterius, & alterius figuræ. Reſpondetur quòd ſola tranſpoſitio præmiſſarum

G non ponit diuerſitatem figurarum, ſed bene tranſpoſitio præmiſſarum cum alia habitudine medij ad extremitates ponit bene diuerſitatem figurarum: & quia eſt alia habitudo medij quartæ figuræ ad extremitates quam ſit in prima figura; ideo modi quartæ figuræ dicunt eſſe alij à modis primæ figuræ; cum ibi ſit alia habitudo medij ad extremitates; Ex iſto ĩfertur quòd modi quartæ figuræ ſunt euidẽtiores quam modi ſecundæ, & tertiæ figuræ; quia ad reducendum eos ad modos primæ figuræ paucioribus indigent quam modi ſecundæ, vel tertiæ figuræ; quia ſolum indigent tranſpoſitione præmiſſarum. Et quia iſta figura poteſt ſufficienter intelligi per primam: ideo Ariſtoteles eam non enumerauit.

An ex puris negatiuis, & particularibus aliquid ſequat.

H DVBITATVR ſecundo, vtrum ex puris particularibus aliquid ſequatur; & etiam ex puris negatiuis. Ad primam dicitur quòd ex puris particularibus nihil ſequitur ſyllogiſticę: exceptis quinq; caſibus; prima pars patet: quia non oportet ſi aliqui duo termini vere vniantur cum vno termino particulariter ſumpto pro diuerſis ſignificatis eius quòd propter hoc vere vniantur inter ſe, eo quòd in huiuſmodi combinatione ſtat antecedens eſſe verum, conſequente exiſtente falſo; quia ſunt dabiles termini in quibus omni, & in quibus nulli idē ſtante tali diſpoſitione præmiſſarum, quandoq; cum præmiſſis ſtat in veritate concluſio vniuerſalis affirmatiua: vt in iſtis terminis animal homo riſibile: & ſtante tali diſpoſitione præmiſſarum

ſarum

Digitized by Google

A ſarum quandoq; cum præmiſſis ſtat concluſio vniuerſalis negatiua in veritate in iſtis terminis, animal, homo, aſinus. Primus caſus, quando aliquid ſequitur ex puris particularibus, eſt quãdo medium eſt terminus ſingularis ſingulariter tentus, ſicut in ſyllogiſmo expoſitorio ſecundę figuræ, vt bene ſequitur; aliquod animal eſt Socrates, aliquis homo eſt Socrates: ergo aliquis homo eſt animal. Secundus caſus eſt, quando in minori propoſitione additur medio relatiuum identitatis ſubſtãtiæ, vt bene ſequitur, animal eſt homo, & aſinus eſt idem animal, ergo aſinus eſt homo. Tertius caſus eſt, quando maior eſt affirmatiua, & minor negatiua & concluſio de modo loquendi in

B conſueto, vt animal eſt homo, & ſubſtantia non eſt animal; ergo ſubſtãtia homo nõ eſt. Quartus caſus eſt, quando in maiori aliquis terminus completè diſtribuitur ſub quo ſubſumitur in minori: vt bene ſequitur homo videt omnem aſinum, Brunellus eſt aſinus, ergo Brunellum videt homo. Quintus caſus eſt, quando medium diſtribuitur in minori propoſitione, vt bene ſequitur, animal eſt homo, aſinus eſt omne animal: ergo aſinus eſt homo. Et quid dicendum eſt ad Ariſt. qui dicit, quòd ex puris particularibus nihil ſequitur. Reſpondetur, quòd intelligebat exceptis illis quinque caſibus. Vel poteſt dici, quòd non intelligebat de particularitate propoſitionum, ſed de particularitate medij, modo in nullo tali caſu medium tenetur particulariter. Ad ſecundam partem dicitur, quòd ex puris negatiuis nihil ſequitur ſyllogiſticè, niſi in tribus caſibus. Primus caſus eſt, quando medium variatur penes finitum & infinitum, vt bene ſequitur nullum non riſibile eſt homo, nullus aſinus eſt riſibilis: ergo nullus aſinus eſt homo. Secundus caſus eſt, quando ambæ præmiſſæ ſunt de contingenti ad vtrumlibet, vt omnem hominem contingit non eſſe currentem & aliquod album contingit non eſſe hominem: ergo quoddam album contingit non eſſe currens. Tertius caſus eſt, quando vna præmiſſarum eſt de contingenti ad vtrumlibet, & alia neceſſario negatiua ſequitur formaliter negatiua de contingenti ad vtrum libet, vt bene ſequitur omnem hominem neceſſe eſt non eſſe aſinum, & aliquod album contingit non eſſe hominem: ergo aliquod album contingit non eſſe aſinum. Et quare ex puris particularibus nihil ſequitur niſi in iſtis caſibus ratio eſt: quia dabiles ſunt termini in quibus omni & in quibus nulli. Etiam non oportet, quòd ſi aliqui duo termini vere negatiua vniantur quod vere inter ſe vniantur negatiue. C D

Dubitatur tertio. Vtrum in omni combinatione inutili ſint dabiles termini in quibus omni & in quibus nulli. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd dare terminos in quibus omni eſt dare tres terminos ex quibus conſtituuntur duæ præmiſſæ verę diſpoſitæ, ſecundum exigentiam illius combinationis ex qua volumus ſyllogizare cum quibus ſtat vna

An in omni combinatione inutili ſint dabiles termini in quibus omni, & in quibus nulli.

E vniuerſalis affirmatiua in veritate conſtituta ex extremitatibus illarum præmiſſarum. Sed dare terminos in quibus nulli, eſt dare tres terminos ex quibus conſtituuntur duæ præmiſſæ veræ, cum quibus ſtat vniuerſalis negatiua in veritate conſtituta ex extremitatibus illorum præmiſſarum, vnde iſti termini in quibus omni & nulli, ſunt datiui caſus: ſenſus enim eſt, termini in quibus omni, id eſt termini in quibus, ſupple, maior extremitas conuenit omni ſuppoſito minoris extremitatis. Termini in quibus nulli, id eſt termini in quibus ſupple maior extremitas nulli ſuppoſito minoris extremitatis conuenit. Supponitur ſecundo, quòd ad dandum terminos in quibus omni, vel in quibus nulli ponun- F tur quattuor regulæ, quæ vt in plurimum ſunt veræ: licet aliquando inueniatur inſtantia. Prima quando ambæ præmiſſæ ſunt affirmatiuæ, ad dandum terminos in quibus omni debent capi tres termini ſubordinati. Sed ad dandum terminos in quibus nulli, debent capi genus, & differentia & ſpecies extranea illius differentiæ. Secunda regula, quando ambæ præmiſſæ ſunt negatiuæ, oportet capere genus, ſpeciem, & vnum extraneum; ſicut animal, homo, lapis. Sed ad dandum terminos in quibus nulli, oportet capere tria extranea: ſicut lapis, equus, aſinus. Tertia regula: quando maior eſt affirmatiua, & minor negatiua, termini in quibus omni ſunt genus, & duæ ſpecies, ſed in quibus nulli, ſunt genus, ſpecies, & vnum extraneum. G

Quarta regula: quando maior eſt negatiua & minor affirmatiua, termini in quibus omni ſunt genus ſpecies, & differentia illius ſpeciei: ſed in quibus nulli, ſunt genus & duæ ſpecies. His ſuppoſitis dicitur, primo quod in omni combinatione inutili, dabiles ſunt termini in quibus omni: & termini in quibus nulli. Sed diceret aliquis, quòd inconueniens eſt reperire terminos in quibus omni, & in quibus nulli. Reſpondetur, quòd duo ſunt inconuenientia, ſcilicet duo contraria, vel duo contradictoria eſſe ſimul vera, vel quòd ex vero in conſequentia formali ſequatur falſum. Et ſic poſſumus practicare, vt ſi aduerſarius dicat, conſequentiam inutilem eſſe bonam, petatur ab eo vel tenet gratia materiæ, vel gratia formæ: ſi dicat, materiæ nihil eſt dicere: cum nullus dubitet de hoc: ſi dicat quòd tenet gratia formæ: tunc petatur ſibi: quæ concluſio ſequitur, vel affirmatiua, vel negatiua, ſi dicat affirmatiua tunc debent capi termini in quibus nulli, & tunc dicere: ergo tenet iſtis terminis, cum ſit conſequentia formalis: & tunc debet formare combinationem: quo facto, videbis, quòd ex vero ſequitur falſum. Si dicat, quod ſequitur negatiua, tunc debes accipere terminos in quibus omni, & eodem modo producere ſicut in terminis in quibus nulli, & ſi ipſe concedat quòd ex vero bene poteſt ſequi falſum: tunc habebis contra eum quòd duo contradictoria vel contraria erunt H

ſimul

A ſimul vera, vt ſatis patet practicando. Et hęc de ſecundo articulo Quantum ad tertium ſit

Arti. 1. CONCLVSIO reſponſalis: Modi primæ, ſecundæ, & tertiæ figuræ ſunt conſequentiæ formales, vt patuit in primo articulo. Ad rationes. Ad primam dr̄, ꝙ ibi deficit vna conditio requiſita ad bonum ſyllogiſmum: quia plus eſt prædicatum minoris quam ſit ſubiectum diſtributionis maioris: ideo deberet ſic ſubſumi, falſum eſt contradictio Ad ſecūdam dicitur: negando quod ſit barbara: quia maior non eſt de omni, cum ſubiectum ſolum diſtribuatur pro duobus: quia iſtud ſignum vterq., eſt diſtributiuum tantum duorum. Ad aliā dicitur, concedendo conſequētiam. & ad improbationem cum B dicitur quod cōſequens eſt impoſſibile, & antecedens poſſibile reſpondetur quod antecedēs eſt impoſſibile, licet quælibet pars eius ſit poſſibilis. Ex quo ſequitur ꝙ ad poſſibilitatem copulatiuæ non ſufficit poſſibilitas partium, ſed requiritur, quod tales partes ſint cōpoſſibiles ad inuicē .i. quod poſſint ſe ſimul cōpati in veritate, ſed ſic non eſt hic. Ad aliam dicitur, quod conſequentia eſt bona, ſed ſicut concluſio eſt falſa, ita altera pręmiſſarum. ſ. maior, puta iſta, omnia animalia ſunt rationalia vel irrationalia. Et ſi quis probet ipſam eſſe veram: quia iſta eſt vera, omne animal eſt rationale vel irrationale: ergo iſta erit vera, omnia animalia ſunt rationalia vel irrationalia: quia ſi ſingulare de ſingulari vere prædicetur: ita plurale de plurali vere. Dicitur quod illud non eſt vniuerſaliter verū. Primo non eſt verum quando ſin- C gulare eſt terminus communis non habens, niſi vnum ſuppoſitum, vt non ſequitur, luna lucet: ergo lunæ ſunt lucentes. Etiam non eſt verum quando tam ſingulare quam plurale ſupponunt confuſe & diſtributiuè. Nec iſta diuiſio eſt ſufficiens, animalium quædam ſunt rationalia, quædam irrationalia: ſed debet poni tertium membrum .ſ. quædam ſunt aĩalia, quorum vnum eſt rationale, & aliud irrōnale. Ad ſecundam dicitur: ꝙ ſicut concluſio eſt falſa, ita & altera præmiſſarum, puta, minor: puta iſta, quicunq. dicit te eſſe aſinum dicit te eſſe animal: quia ſenſus eſt, quicunq. dicit iſtam propoſitionem, tu es aſinus: dicit iſtam propoſitionem, tu es animal: & illud eſt falſum. Ad D aliam dicitur: ꝙ arguitur a minus amplo ad maius amplū ideo nō ſequitur. Ad tertiam dr̄ quod maior poteſt eſſe hypotetica tēporalis, & tunc non bene arguitur, cum celarent non conſtet ex propoſitionibus hypoteticis, vel poteſt eſſe categorematica de ſubiecto tpali, & tunc eſt falſa, quia ſenſus eſt, de nullo de quo verum eſt dicere ꝙ eſt aĩal dū dormit: de nullo tali verū eſt dicere quòd vigilat: & ille ſenſus eſt falſus. Dicunt tamen aliqui quod maior eſt vera & eſt ſēſus, nullū animal quod dormit vigilat, ſed tunc minor erit falſa, cum ſit ſenſus, omnis homo eſt aĩal qđ dormit. Ad aliam dicitur quod male arguitur: q͞a prædicatū minoris in plus ſe hēt ꝙ ſubiectum diſtributum maioris: quia ſubiectum maioris eſt aqua, & prædicatum minoris ē bibens

E aquã. Ad quartam dr̃ ꝙ ly omnes in maiori põt capi diſtributiuè, vel collectiuè: ſi diſtributiuè, bene ſequitur, ſed ſicut concluſio eſt falſa, ita & maior, ſi tenerur collectiuè, tunc maior eſt vera, & tamẽ non ſequitur; quia nulla præmiſſarum eſt vniuerſalis. Ad aliam dicitur, quod ibi arguitur a magis amplo ad minus amplum, vel ſaltem reſpectu copulatiuæ ampliatiuæ ad copulã nõ ampliatiuã. Similiter dicatur de iſta; omne natum eſt: Adam eſt natus, ergo Adam eſt. Vnde natum ſupponit tantum pro præſentibus, & eſt vera, ſicut diceretur de iſta, omne quod erit eſt, vbi totum ſubiectum ſupponit ſolum pro præſentibus. Et ſi quis dicat: ly natum ſupponit indifferenter pro præſentibus, F & prætetitis; igitur erit falſa. Negatur antecedens, & ad probationem, quia ſi poneretur poſt ly eſt, ſupponeret indifferenter pro præſentibus, & præteritis, ergo quando ponitur ante, quia ſiue ponatur ante, ſiue poſt, ſemper ſupponit in ordine ad iſtud verbum eſt. Reſpondetur quòd licet ſupponat ſemper in ordine ad iſtud verbum eſt, ſiue præcedat, ſiue ſequatur, tamen aliter; & aliter, nam quando præcedit, reſtringitur præcisè. pro natis, qui ſunt; ſed quando ſequitur, licet ſupponat in ordine ad iſtud verbum eſt, nõ tñ ſupponit ita reſtrictè. ſ. pro natis præcisè qui ſunt ſed indifferenter pro omnibus natis, ſiue ſint, ſiue non ſint, & tota cauſa eſt modus concipiendi, ſeu accipiendi terminũ, in quo fundatur tota natura reſtrictionum & ampliationum. Ad quintam dicitur concedẽdo quod non ſequitur: quia fit variatio generis ſuppoſitionis à perſonali ad ſimplicem. G

Quoniam autem diuerſum eſt ineſſe, & ex neceſſitate ineſſe, & contingere ineſſe.

ISTE EST tertius tractat⁹ huius libri, in quo determinat de formatione ſyllogiſmorum ex propoſitionibus de neceſſario, & continet duo capitula. In primo determinat de generatione ſyllogiſmorum ex ambabus de neceſſario, dicens primo quod ſicut propoſitiones de ineſſe de contingenti, & neceſſario, ſunt diuerſæ, ita ſyllogiſmi conſtituti ex ipſis. Dicit ſecundo quod ex propoſitionibus de neceſſario fere ſimiliter fiunt, & non fiunt ſyllogiſmi ſicut ex illud ineſſe. Dicit notanter fere: quia ꝓ- H poſitiones de neceſſatio addunt iſtum modum neceſſe ſupra illas de ineſſe, & intelligitur de illis de neceſſario diuiſis, in quibus talis modus non negatur. Et ſubdit philoſophus quod ſicut ex illis de ineſſe fiunt ſyllogiſmi perfecti & ſyllogiſmi imperfecti, qui perficiuntur per reductionem, ita ex ambabus de neceſſario fiunt ſyllogiſmi perfecti & etiam imperfecti, qui eodem modo perficiuntur ſicut illi qui fiunt ex propoſitionibus de ineſſe, exceptis Baroco, & Bocardo, qui non reducũtur eodẽ modo, quia non reducuntur per impoſſibile, ſicut quando fiunt ex illud ineſſe, ſed perficiuntur per exponẽtẽ, vnde per exponẽtem aliqui intelligunt ſyllogiſmum expoſitorium. Alij intelligunt ꝙ ſub ſubiecto particula-

Quõ formantur ſyllog ex ambabus de neceſſario.

ris

A ris negatiuè debeat aliquid ſumi à quo prædicatum vniuerſaliter negatiuè remoueatur: & tunc faceret ſyllogiſmũ in cameſtres: & tunc illa negatiua eſt exponens particularem negatiuam. Sed in Bocardo, eſt accipere ſub ſubiecto maioris aliquid de quo prædicatum vniuerſaliter negetur, & tunc faceret ſyllogiſmum in Felapton.

Accidit autem quandoque & altera propoſitione neceſſaria neceſſarium fieri ſyllogiſmum uerum.

Quõ formãtur ſyllogiſ. in prima figura ex una de ineſſe, & alia de neceſſario.

ISTVD EST ſecundum capitulum huius tracta. in quo determinat de formatione ſyllogiſmorum ex vna de ineſſe, & alia de neceſſario, & diuiditur in tres partes. In prima docet formare B in prima figura, & intendit quattuor concluſiones. Prima, in modis vniuerſalibus primæ figuræ maiore, de neceſſario, & minore de ineſſe, ſequitur concluſio de neceſſario, & exẽplificat in litteris, & hoc dummodo propõnes de neceſſario ſint diuiſæ. Secunda concluſio, præmiſſis exiſtẽtibus vniuerſalibus, ſi maior ſit de ineſſe, & minor de neceſſario non ſequitur cõcluſio de neceſſario. Hoc probat, quia non ſequitur, omne animal mouet. omnis homo neceſſario eſt animal; ergo omnis homo neceſſario mouetur: tertia concluſio, in modis particularibus maiore de neceſſario & minore de ineſſe, ſequitur concluſio de neceſſario, quod probat in litteris. Quarta concluſio, in modis particularibus maiore de ineſſe, & minore de neceſſario, non ſequitur cõcluſio de neceſſario, quia ex vero ſequeretur falſum, vt omnis homo mouetur, quoddam aĩal neceſſario eſt homo, ergo quoddam animal neceſſario mouet. & hoc intelligitur gratia formę. C In ſecunda parte, docet formare in ſecunda figura, & intendit quattuor concluſiones. Prima, in modis vniuerſalibus ſecundæ figuræ negatiua exiſtente de neceſſario & affirmatiua de ineſſe, ſequitur concluſio de neceſsario, qui probantur per conuerſionem ſicut illi de ineſse. ſecunda concluſio, in modis vniuerſalibus affirmatiua exiſtente de neceſsario, & negatiua de ineſse, non ſequitur concluſio de neceſſario, cuius duplicem rationem aſſignat. Prima: quia reducendo tales modos ad modos primæ figuræ, oportet maiorem eſſe de neceſsario, quod non eſset D ſi affirmatiua eſset de neceſsario. Secunda ratio: quia ex veris ſequeretur falſum: vt omnis homo de neceſſitate eſt animal: nullum album eſt animal: ergo nullum album de neceſſitate eſt homo. Tertia concluſio, in modis particularibus ſecundæ figuræ uniuerſali exiſtente de neceſſario, & particulari de ineſſe, ſequitur concluſio de neceſſario, & hoc maxime in feſtino. Quarta concluſio, in Baroco non ſequitur concluſio de neceſsario quæcunq. fuerit præmiſsa de neceſsario, quod probat in litteris. In tertia parte determinat de tali generatione ſyllogiſmorũ in tertia figura, & intẽdit quattuor concluſiones. Prima in tertia figura ex ambabus vniuerſalibus affirmatiuis altera exiſtente de neceſ-

E neceſſario, ſequitur cõcluſio de
neceſſario, quod probat in litte-
ris: ſecunda cõcluſio: qñ ambę
præmiſſæ ſunt uniuerſales vna
affirmatiua & altera negatiua, ſi
negatiua ſit de neceſſario, ſeqˀ
concluſio de neceſſario in Fela-
pton, ſed ſi affirmatiua ſit de ne-
ceſſario, & negatiua de ĩeſſe, nõ
ſequitur cõcluſio de neceſſario,
quod probat dupliciter, quia in
ſyllogiſmis negatiuis primæ fi-
guræ affirmatiua exñte de neceſ
ſario, nõ ſequiˀ cõcluſio de ne-
ceſſario: ergo nec in illis tertiæ
figuræ, cũ tales reducanˀ ad mo
dos primę figuræ ꝑ cõuerſionẽ.
Secundo probat, quia ex uero ſe
queretur falſum, vt ſic arguẽdo,
nullus equus eſt bonus: poſito
F caſu, ꝙ oĩs equus ſit claudus, oĩs
equus de neceſſitate eſt aĩal: er-
go quoddã animal de neceſſita-
te nõ eſt bonũ. Tertia cõcluſio,
in modis particularibus affirma
tiuis vniuerſali exñte de neceſ-
ſario ſequiˀ cõcluſio de neceſſa-
rio, & ſi particularis ſit de neceſ
ſario, nõ oportet cõcluſionẽ eẽ
de neceſſario. qđ probat duplici-
ter, quia in prima figura particu
lari exñte de neceſſario, non ſe-
quitur concluſio de neceſſario:
ergo nec in tertia figura. Scđm,
quia ex vero ſequereˀ falſum vt
pt diligẽter videri: & hoc ꝓprie
hẽt verũ ĩ Datiſi, & nõ Diſamis,
vt oĩs Deus eſt creans: quidam
Deus neceſſario eſt eẽntia diui-
na: ergo eẽntia diuina neceſſario
eſt creãs. Quarta cõcl. in modis,
particularib. negatiuis ſi vniuer-
ſalis negatiua ſit de neceſſario,
cõcluſio erit de neceſſario ſicut
in Feriſon, ſed ſi vniuerſalis affir
matiua, vel particularis negatiua
fuerit de neceſſario, nõ oportet
cõcluſionẽ eẽ de neceſſario, vt G
patet, quia ex vero ſequereˀ fal-
ſum, vt nullũ albũ vigilat: aliqđ
albũ de neceſſitate eſt aĩal: ergo
aliquod aĩal de neceſſitate nõ vi
gilat, tñ iſtud exẽplũ vr̃ nõ eſſe
bonũ. Ex iſto patet, ꝙ in Baroco
nunꝗ ſequitur cõcluſio de neceſ
ſario, quæcũq; præmiſſa fuerit
de neceſſario. Ex iſtis infert tria
corollaria. Primũ, ad inferendũ
cõcluſionẽ de ineſſe oportet v-
trãque pręmiſſarũ eſſe de ineſſe:
ſed ad inferendum concluſionẽ
de neceſſario ſufficit alteram eſ-
ſe de neceſſario. Secundũ corol-
larium, in omni ſyllogiſmo, ſiue
affirmatiuo, ſiue negatiuo. opor
tet cõcluſionẽ eſſe ſimilẽ alicui
præmiſſarum. Tertium corrol-
larium nunquam infertur con-
cluſio de neceſſario, niſi altera
præmiſſarum ſit de neceſſario. H

An ex ambabus de neceſſario, vel ex vna de neceſſario, & alia de ineſſe valeat conſequentia.

QVAERITVR vtrum ex
ambabus de neceſſario, vel ex
vna de neceſſario, & alia de ineſ
ſe valeat ſyllogiſmus in oĩ figu-
ra. Arguitur primo quòd nõ, qa
non ſequitur, oẽ albũ de neceſſi
tate eſt coloratum, oẽ album
de neceſſitate eſt ſubſtãtia: ergo
ꝗdam ſubſtantia de neceſſitate
eſt colorata, ꝑmiſſæ ſunt verę &
concluſio falſa, igitur. Scđo ſic
quia ſic, puta, quòd ex ambabus
de neceſſario ſeqˀretur cõcluſio
de neceſſario, tũ tales ſyllogiſmi
deberent probari ſicut illi de in-
eſſe, qđ non eſt verum, vt patet
de Bocardo & Baroco. Tertio
ſic: nõ ſequitur, omnis hõ de ne-
ceſſitate eſt animal: omne gram

mati-

A maticum eſt homo: ergo omne grammaticum de neceſſitate eſt animal. Nec ſequitur, omnis grammaticus de neceſſitate eſt grammaticus: quidam grammaticus eſt homo: ergo quidã homo de neceſſitate eſt grammaticus. Quarto ſic: nullus homo de neceſſitate eſt aſinus: omne currens eſt aſinus; ergo nullum currẽs de neceſſitate eſt homo. Quinto ſic: aut illa de ineſſe debet eſſe de ineſſe ſimpliciter vel de ineſſe vt nunc, non primum quia talis æquiualet vni de neceſſario, & tunc non eſſet alius modus ſyllogizãdi ex ambabus de neceſſario, & vna de neceſſario & alia de ineſſe. Nec poteſt eſſe vna de ineſſe, vt nunc, vt videntur aliquæ rationes probare. In oppoſitum eſt philoſo-

B phus in textu. In quæſtione ſicut in ceteris erũt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione quæſtionis ſupponitur primo, quòd triplices ſunt ſyllogiſmi categorici, quidam qui fiunt ex propoſitionibus merè de ineſſe, alij qui fiunt ex propoſitionibus merè modalibus, alijs qui fiunt ex vna de ineſſe & alia modali, vel ex alia & alia modali, & tales vocantur ſyllogiſmi mixti. Secundo ſupponitur, quòd duplices ſunt propoſitiones de neceſſario, quędam ſunt compoſitę, alię ſunt diuiſæ. Diuiſæ adhuc ſunt duplices; quædam ſunt de neceſſario affirmato, & de illis præciſè eſt hic ſermo: nam ſolum ex talibus fiunt ſyllogiſmi. Alię sũt de neceſſario negato, & de illis non eſt hic ſermo: quia ex ipſis non debent fieri ſyllogiſmi.

Quot sũt ſyllogiſmi categorici.

Vnde refert dicere propoſitionem neceſſariã, & propoſitionẽ de neceſſario, quia propoſitio dicitur neceſſaria: quia qualitercũque ipſam ſignificatur eſſe, neceſſe eſt ita eſſe. Sed propoſitio dicitur de neceſſario; quia eius copula determinatur per iſtum modum neceſſario, ſiue talis ſit vera, ſiue falſa. Et ſi obijciatur: quia philoſophus in hoc primo Priorũ determinat de ſyllogiſmo ſimpliciter dicto: ſed ſyllogiſmus ſimpliciter abſtrahit ab omni materia, ideſt, non determinatur ad propoſitiones neceſſarias neq; poſſibiles: igitur hic malè determinatur de ſyllogiſmis cõpoſitis ex illis de neceſſario. Reſpondetur negando conſequentiã. Et ratio eſt: quia tales modi capti primæ intentionaliter, & ſyncategorematicè, vt hic capiũtur, non reſpiciunt aliquã materiam magis quàm iſta ſigna, omnis, nullus: ideo ſyllogiſmi cõpoſiti ex ipſis non magis ſunt determinati quam compoſiti ex alijs propoſitionibus. C D

SECVNDO ſciendũ, quòd circa prædicta incidit hæc difficultas: an ex modalibus compoſitis de neceſſario eodem modo ſit ſyllogizandum, ſicut ex illis de ineſſe. Reſpondetur qđ ex compoſitis dupliciter poſſumus arguere. Vno modo ex parte totius propoſitionis, & tunc ex propoſitionibus compoſitis de neceſſario fiunt eodem modo ſyllogiſmi ſicut ex illis de ineſſe, vt ſic arguendo, omne animal eſſe ſubſtantiam eſt neceſſe: omnem hominem eſſe animal eſt eſſe ſubſtantiam: ergo omnẽ hominem eſſe ſubſtantiã eſt neceſſe. Aliud exẽplũ: oẽ impoſ-

Dubiũ de ſyllogizatione ex illis de neceſſario, & de ineſſe.

E impoſſibile eſt falſum, hominẽ eſſe aſinum eſt impoſſibile, ergo hominẽ eſſe aſinum eſt falſum. Et aduerte quòd ad bene arguendum debet propriè poni conſtantia propoſitionis pro qua ſupponit dictum concluſionis, & etiã maioris, & minoris. Alio modo poteſt ſyllogizari ſolum ex parte dicti, vt omne animal eſſe ſubſtantiam eſt neceſſe: omnem hominem eſſe animal eſt neceſſe: ergo omnem hominem eſſe ſubſtantiam eſt neceſſe. Et aduerte quòd ex talibus compoſitis propriè non fiunt ſyllogiſmi, niſi addatur ſignum in neutro genere, cum omnes tales de rigore ſermonis ſint indefinitæ; ideo propriæ talis modus arguẽdi ſolum tenet virtute talis regulæ, quod ſi præmiſſæ ſint neceſ-
F ſariç, concluſio erit neceſſaria, cum ex neceſſario non ſequatur niſi neceſſarium. Dicitur vlterius, quod ex propoſitionibus modalibus diuiſis de neceſſario in quibus non ponitur negatio admodum, valent ſyllogiſmi ſicut in illis de ineſſe. Et dicitur notanter, in quibus negatio non ponitur ad modum, quia tunc non ſequeretur, vt non ſequitur, & nullus Deus neceſſario eſt creans, omnis eſſentia diuina non neceſſario eſt creans; ergo omnis eſſentia diuina non neceſſario eſt Deus, cum prçmiſsç ſint verç & conſequens impoſſibile. Aduerte tamen, quòd ſyllogiſmi affirmatiui, qui fiunt in tertia figura de neceſſario nõ poſſunt perfici per ſyllogiſmos primç figuræ conſtitutos ex ambabus de neceſſario, cum propoſitiones de neceſſario in quibus nulla ponitur negatio, non conuertatur in illas de neceſſario, ſed in illas de poſſibili. G

Tertio ſciendum: quod circa textũ incidit talis difficultas: an ex ambabus de poſſibili fiant ſyllogiſmi in prima figura ſicut ex illis de ineſſe. Reſpõdetur breuiter, quod ex ambabus de poſſibili compoſitis, accipiendo qualitatem, & quantitatem ex parte totius propoſitionis; eodẽ modo eſt ſyllogizandũ in qualibet figura ſicut ex illis de ineſſe, quia non reperitur inſtantia, & etiam tales ſunt merè de ineſse: igitur, vt omne poſſibile eſt hominẽ eſſe currentem, ſed verum eſt poſſibile: ergo verum eſt hominem eſſe currentem. Secundo dicitur, quòd ex ambabus de poſſibili compoſitis, accipiendo qualitatem & quantitatem ex parte dicti videtur conſequentia non valere, vt H non ſequitur, omne currens eſſe aſinum eſt poſſibile; omnem hominem eſse currentẽ eſt poſſibile; ergo omnem hominem eſse aſinũ eſt poſſibile. Dicunt tamen aliqui quòd bene ſequitur, ſicut conſequens eſt impoſſibile, ita totale antecedens: cum partes ſint in toto ſimiles ad inuicem. Dicitur tertio, quòd ex ambabus de poſſibili diuiſis in prima & tertia figuris, valet ſyllogiſmus, vt bene ſequitur, omne currens poſſibile eſt eſse aſinum, omnem hominem poſſibile eſt eſse currentem: ergo omnem hominem poſſibile eſt eſſe aſinum. Et aduerte, quòd iſta propoſitio, omne currens poſſibile eſt eſse aſinum, debet ſic manifeſtari virtute dici de omni: de quocumque verum eſt dicere, qđ poteſt eſse currẽs,

[Dubiũ de formatione ſyllegiſmorum ex illis de poſſibili, & neceſſario.

de illo

A de illo verum eſt dicere ꝙ poteſt eſſe aſinus: modo illud eſt falſum immo impoſſibile. Et aduerte ꝙ omnes modi tertiæ figuræ poſſunt probari ſicut illi de ineſſe, excepto Bocardo: tamen omnes tam Bocardo quam alij poſſunt probari per expoſitionem. i. per ſyllogiſmum expoſitorium: ſi .n. in affirmatiuis dico; oē c, poteſt eſſe a, & omne c. poteſt eſſe b: igitur quoddam b, poteſt eſſe a: neceſſe eſt in virtute præmiſſarum concedere, quod idem c, poteſt eſſe a, & poteſt eſſe b. Et iſto modo ſeruato arguitur ſic: hoc c, poteſt eſſe a: hoc idem c, poteſt eſſe b: ergo b, poteſt eſſe a. In ſecunda autem figura non ſequitur: vt in Cæſare non ſequitur, omnem eſſentiā diuinam poſſibile eſt non creare: omnem patrem

Quo probantur modi tertiæ figuræ.

B in diuinis poſſibile eſt creare: ergo omnē patrem in diuinis poſſibile eſt non eſſe eſſentiam diuinam. Conſiderandum eſt tamen: ꝙ ſi ſubiecta propoſitionū de poſſibili prohibeantur ampliari per ly quod eſt, tunc ſyllogiſmi nō valent in barbara. Eſt .n. inſtātia: quia poſito ꝙ omne currens eſſet equus, tunc verum eſt dicere ꝙ omne currens poteſt eſſe equus: & omne quod eſt homo poteſt eſſe currens: & tunc non ſequitur, omne quòd eſt homo poteſt eſſe equus. Similiter poſſet dari exemplum in celarent: vt poſito ꝙ ſol non ſit ſuper noſtrum hemiſphęriū, iſtę præmiſſę ſunt verę, omne ꝙ eſt planeta ſuper noſtrum hemiſphęrium poteſt nō eſſe ſol: omne quod eſt maximus planeta poteſt eſſe planeta ſuper noſtrum hemiſphęrium: no ſequitur omne quod eſt maximus C planeta poteſt non eſſe ſol. Et ſimiliter poſſet dari inſtantia in alijs modis.

QVARTO ſciendum ꝙ circa textum incidit talis difficultas, vtrum ex vna de poſſibili & vna de ineſſe valeant ſyllogiſmi. Pro ſolutione ſupponitur quòd poſſe cōmunius eſt quam eſſe: ſequitur .n. ad eſſe tam in propoſitione affirmatiua quam negatiua: bene enim ſequitur eſt ergo poteſt eſſe. Aduerte tamen ꝙ ad vniuerſalem de ineſſe non ſequitur vniuerſalis de poſſibili; quia ſubiectum in illa de ineſſe eſt minus amplum, & in illa de poſſibili modo arguere a minus amplo ad magis amplum cum diſtributione magis ampli, non valet cōſequentia: vnde ſi nullum animal curreret niſi equus, iſta eſſet vera: omne D currens eſt equus, & iſta falſa, omne currēs poteſt eſſe equus, quæ valet iſtam, omne quod poteſt eſſe currēs pōt eſſe equus, q̄ eſt manifeſtè falſa niſi forte prohibeatur ampliatio: quia tunc bene ſequeretur: vt bene ſequitur, omne currens eſt equus: ergo omne, quod eſt currens poteſt eſſe equus. Ex iſto ſequitur quòd quando arguimus ex minori de ineſſe, & concluſio debeat eſſe de poſſibili debet addi ſubiecto concluſionis quod eſt ſaltē in modis vniuerſalibus: quia alis argueremus a minus amplis ad magis amplum cum diſtributione magis ampli. Hoc ſuppoſito reſpondetur per aliqua dicta. Primum in prima figura maiore exiſtente diuiſa de poſſibili & in minore de ïeſſe, valet ſyllogiſmus ad dire-

An ſyllogiſmi ex vna de poſſibili & altera de ineſſe ſunt boni.

E directè concludendum concluſionem diuiſam de poſſibili obſeruatis conditionibus generalibus requiſitis ad bonum ſyllogiſmum. patet: quia in tali modo arguendi non reperitur inſtantia. Et dicitur notanter ad concludendum diuiſam: quia ad concludendam compoſitam non valet, vt non ſequitur, omnem hominem poſſibile eſt eſſe album: & nigrum eſt homo: ergo nigrum eſſe album eſt poſſibile. Dicitur notanter, directè cõcludendo, quia indirectè non valet, niſi talis concluſio de poſſibili poſſit cõuerti ſimpliciter: vt non ſequitur, omnem deum poſſibile eſt non eſſe creantem, eſſentia diuina eſt Deus: ergo creantem poſſibile eſt non eſſe eſſentiam diuinam. Aduerte ta-

F men ꝙ dicunt aliqui, ꝙ ex vna de ineſſe, & alia de poſſibili, nõ ſequitur concluſio de poſſibili, niſi illa de ineſſe ſit de ineſſe ſimpliciter. Et hoc debet intelligi quando maior eſt de ineſſe. Secundũ dictũ, in ſecunda figura. non valet mixtio ex vna de poſſibili, & altera de ineſſe, & obſeruatis cõditionibus generalibus: quia in tali mõ arguendi reperitur inſtantia, vt nõ ſequitur, omnem eſſentiam diuinam poſſibile eſt non eſſe creantẽ, oĩs pater eſt creans: ergo omnem patrem poſſibile eſt non eſſe eſſentiam diuinam. Tertium dictum: in tertia figura, ex vna de poſſibili, & altera de ineſſe ad concludendum diuiſam de poſſibili valet ſyllogiſmus: dũmõ illa pręmiſſa quæ ſit maior in prima figura ꝑ reductionẽ, ſit de poſſibili diuiſa. Et hoc quo ad modos qui reducantur ad primam figuram per conuerſionẽ: quia in tali mõ G arguẽdi non eſt dabilis inſtãtia: Aduerte tamẽ quòd in Bocardo maiore de poſſibili, & minore de ineſſe, ſequitur concluſio de poſſibili, ſed non ſi maior ſit de ineſſe, & minor de poſſibili. Sed reſtat alia parua difficultas vtrũ in qualibet figura valet mixtio ex vna de poſſibili, & altera de neceſſario. Reſpondetur per tria dicta. Primum, in prima figura ex vna de poſſibili, & altera de neceſſario diuiſis ſequitur concluſio directè, concludendo diuiſam, quæ eſt ſimilis maiori. Et dicitur notanter ad concludendum diuiſam: quia ad concludendam compoſitam nõ valet, vt non ſequitur, omnis eſſentia diuina neceſſario eſt Deus: & omne creans poteſt eſſe eſſentia diuina: ergo omne creans eſſe D. um eſt neceſſe. Secundum dictum: in ſecun- H da figura valet mixtio ex vna de poſſibili, & altera de neceſſario diuiſis ad inferendum diuiſam de neceſſario, quomodocunque præmiſſæ diponantur. Tertium dictum: in tertia figura in quolibet modo ex vna de poſſibili, & altera de neceſſario diuiſis ſequitur concluſio ſimilis maiori. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum

Dubitatio.

DVBITATVR primo Vtrum eodem modo ſit ſyllogizandum ex vna de neceſſario, & altera de ineſſe in prima figura. Pro cuius ſolutione ſupponitur quòd ad omnem propõnẽ de neceſſario ſequitur propõ de poſſibili, ſeruata eadẽ qualitate & quãtitate ſubiecti: ꝗ ſ. n. neceſſe eſſe: ergo poſſibile eẽ, vel neceſſe

Art. 2. Dubiũ; de mixtione aliquarũ propõnum.

A neceſſe eſt non eſſe: ergo poſſibile eſt non eſſe: quia ibi eſt ſub alternari quantum ad modos: vt alias viſum eſt. Aduerte vlterius quòd modi facti ex illis de neceſſario ſic reſoluuntur, omne b, neceſſe eſt eſſe a: omne c, neceſſe eſt eſſe b: ergo omne c, neceſſe eſt eſſe a: ſic reſoluitur omne quod, poteſt eſſe b, neceſſe eſt eſſe a: & omne quod poteſt eſſe c neceſſe eſt eſſe b: ergo omne ꝙ poteſt eſſe c neceſſe eſt eſſe a. Et aduerte, ꝙ iſta maior omne b neceſſe eſt eſſe a; virtute de omni ſignificat ꝙ de quocunque poteſt dici b, de illo neceſſario dicitur a. Et minor non ſolum ſignificat ꝙ b, neceſſario dicatur de c, ſed de omni illo de quo poteſt dici c. Similiter poſſet dici de iſta in celarent: omne b, neceſſario eſt non eſſe a: ſigni-

B ficat ꝙ a neceſſario negandum eſt de omni illo, de quo poteſt dici b. Hoc ſuppoſito ponuntur al qua dicta. Primũ dictum; maiore exiſtente de neceſſario diuiſa & minore de ineſſe, ſequitur gratia formæ concluſio de neceſſario directe concludendo in prima figura: & hoc tam in modis vniuerſalibus quam particularibus, conditionibus generalibus obſeruatis: quia in tali modo arguendi non eſt dabilis inſtãtia; ſiue illa de ineſſe ſit de ineſſe ſimpliciter ſiue de ineſſe vt nunc. Pro cuius declaratione eſt aduertendum ꝙ duplex eſt propoſitio de ineſſe ſcilicet de ineſſe ſimpliciter, quæ non poteſt falſificari ſicut eſt propõ neceſſaria: ſed propoſitio de ineſſe vt nunc, eſt, q pro aliquo tẽpore eſt vera, vel poteſt eſſe vera; vt omnis homo currit. Et

Quotuplex eſt propoſitio de ĩeſſe.

C quòd Ariſto. intelligat de omni propoſitione de ineſſe patet: quia ſi ſolum intelligeret de illis de ineſſe ſimpliciter, tũc malè diceret, quòd maiore exiſtente de ineſſe & minore de neceſſario, non ſequitur concluſio de neceſſario: quia ſi maior ſit de ineſſe ſimpliciter, & minor de neceſſario, ſequitur cõcluſio de neceſſario, ac ſi maior eſſet de neceſſario. Et dicitur notanter, diuiſa: quia maiore de neceſſario & minore de ineſſe, non ſequitur concluſio de neceſſario compoſita, vt nõ ſequitur, omnem deum neceſſe eſt eſſe eſſentiam diuinam: omne creans eſt deus, ergo oẽ creãs eſſe eſſentiam diuinã eſt neceſſe, quia pręmiſſæ ſunt verę & concluſio falſa. Secundũ dictum; maiore de ineſſe & minore de neceſſario,

D nõ ſequitur concluſio de neceſſario gratia formæ in prima figura; quia dabilis eſt inſtantia: vt in barbara non ſequitur, omne animal eſt coloratũ: oĩs homo neceſſario eſt animal: ergo oĩs homo neceſſario eſt coloratus. Etiam non ſequitur in celarent, nullum animal currit, hoc poſito omnis homo neceſſario eſt aĩal: ergo oĩs homo neceſſario non currit cũ pręmiſſæ poſſint eſſe veræ & concluſio falſa; cũ ęquipolleat iſti, omnis hõ impoſſibiliter currit, & ſic de alijs. Aduerte tamen, quòd ſi maior eſſet de ineſſe ſimpliciter, cum bene ſequeretur concluſio de neceſſario, ſed hoc non eſſet gratia formæ, cum non ſequatur concluſio de neceſſario maiore exiſtente de ineſſe vt nunc: niſi forte diceretur quòd propoſitiones de ineſſe ſimpliciter

&

E & de ineſſe vt nunc non ſunt eiuſdem formæ: quod non videtur multum probabile.

Dubiũ de concluſione, propõnis. de ĩeſſe & neceſſario in prima fig.

Dvbitatvr ſecundo, Vtrum ex vna de neceſſario, & alia de ineſſe in ſecunda figura ſequatur cõcluſio de neceſſario. Pro cuius ſolutione ponitur talis regula in modis vniuerſalib⁹ ſecundæ figuræ negatiua exiſtẽte de neceſſario, & affirmatiua de ineſſe, ſequitur concluſio de neceſſario diuiſa: dũmodo ſemper caueatur quòd negatio non ponatur ad modum: quia ſi ſic, non oporteret cõſequentiam valere, cum illæ propoſitiones æquiualeant aliquibus alijs propoſitionibus, quæ non eſſent de neceſſario. Etiam iſta regula eſt vera in Feſtino: nam maiore exiſtente de neceſſario, & minore F de ineſſe, ſequitur concluſio de neceſſario: quia in tali modo arguendi non eſt dabilis inſtantia. Secunda regula: in modis ſecundæ figuræ affirmatiua exiſtente de neceſſario, & negatiua de ineſſe, non ſequitur concluſio de neceſſario: niſi forte illa de ineſſe eſſet de ineſſe ſimpliciter: ſed tunc non ſequeretur, niſi gratia materiæ: quia ſi ipſa eſſet de ineſſe vt nunc, non ſequeretur, vt patet in Ceſare, nullũ creans eſt eſſentia diuina: poſito ꝙ De⁹ nihil creat: omnis Deus de neceſſitate eſt eſſentia diuina: ergo omnis Deus de neceſſitate non eſt creans: præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa, cum æquiualeat iſti: omnis Deus impoſſibiliter eſt creans. Similiter in Cameſtres non ſequitur, oĩs Deus de neceſſitate eſt eſſentia diuina, nullum creans eſt eſſentia diuina, poſito priori caſu; ergo omne creans de neceſſitate non eſt Deus. Tertia regula, in Baroco numquam ſequitur cõcluſio de neceſſario, quæcunq; ẽt præmiſſa fuerit de neceſſario. Exemplum, quando maior eſt de neceſſario; vt, non ſequitur, omne creans de neceſſitate eſt deus; quoddam creans non eſt Deus, poſito, ꝙ deus nihil creet; ergo creans de neceſſitate non eſt creans. Exemplum, quando minor eſt de neceſſario, vt poſito, ꝙ modo nulla ſit ſubſtantia, niſi actu intelligens, & ꝙ omnes aĩæ ſint annihilatæ, ſed poſſint cras creari & creabuntur animæ plantarum, tunc non ſequitur: omnis ſubſtantia eſt intelligens, quandam ſubſtantiam neceſſe eſt non eſſe intelligentem .ſ. animam plantæ; ergo quandã ſubſtantiam neceſſe eſt non eſſe ſubſtantiam, præmiſſæ ſunt veræ & concluſio falſa: igitur. G H

Dubiũ de mixtione aliquarũ propoſitionum 3 fig.

Dvbitatvr tertio; Vtrum in tertia figura valeat mixtio ex vna de neceſſario, & alia de ineſſe. Ad quam reſpondetur, ponendo aliquas regulas. Prima regula, in iſtis quatuor modis. ſ. Darapti, Felapton, Datiſi, & Feriſon, maiore de neceſſario, & minore de ineſſe ſequit concluſio de neceſſario, quia in tali, modo arguendi non eſt dabilis inſtantia, vt viſum eſt in textu. Secunda regula: in talibus modis maiore de ineſſe, & minore de neceſſario, non ſequitur concluſio de neceſſario gratia formæ. Exemplum in Darapti, vt non ſequitur: omnis Deus eſt creans; omnem Deum neceſſe eſt eſſe primam cauſam: ergo primam cauſam neceſſe eſt eſſe creantem: præmiſſæ ſunt veræ,

&

A & concluſio falſa. Et ſi quis dicat; dicit Ari. in textu ꝙ quęcunque præmiſſa fuerit de neceſſario in darapti, ſequitur concluſio de neceſſario. Reſpondetur quòd intelligebat ſi illa de ineſſe eſſet de ineſſe ſimpliciter. Exẽplum in felapton; vt poſito caſu ꝙ Deus nõ creet Socratem; quẽ tamen poteſt creare: tunc non ſequitur nullum creans Socratẽ eſt Deus; & omne creãs Socratẽ neceſſe eſt eſſe primam cauſam: ergo primã cauſam neceſſe eſt nõ eſſe Deum: præmiſſę ſunt veræ, & concluſio falſa. Ex illo ſequitur ꝙ etiam in feriſon & bocardo maiore de ineſſe, & minore de neceſſario, non ſequitur concluſio de neceſſario: & poſſet dari exemplum per idẽ exẽ-
B plum de felapton. Tertia regula in Diſamis & Bocardo maiore exiſtente de neceſſario & minore de ineſſe non ſequitur concluſio de neceſſario. Exemplum primo in Diſamis non ſequitur, quędam planetam exiſtentem in cancro neceſſe eſt eſſe ſolem; & omnis planeta exiſtẽs in cancro eſt luna, poſito caſu ꝙ ita ſit: ergo lunam neceſſe eſt eſſe ſolem. Exemplum in Bocardo, quendam planetam exiſtentem in cãcro neceſſe eſt non eſſe ſolẽ: & omnis planeta exñs in cãcro eſt maximus planeta; ergo maximũ planetã neceſſe eſt non eſſe ſolem. Ex quo ſequitur ꝙ in bocardo nunquã ſequitur cõcluſio de neceſſario grã formę. Etiam in Diſamis: quia maiore exñte de ineſſe & minore de neceſſario, nõ ſequitur cõcluſio de neceſſario grã formæ; vt non ſequitur, Deus eſt creãs, oĩs Deus de neceſſitate eſt pri-

ma cauſa: ergo prima cauſa de neceſſitate eſt creans; cum præmiſſę ſint veræ & concluſio falſa. Et ſi quis dicat: dicit Ariſt. in textu ꝙ minore de Diſamis exiſtente de neceſſario & maiore de ineſſe ſequitur concluſio de neceſſario. Dico ꝙ hoc intelligitur, ſi illa de ineſſe ſit de ineſſe ſimpliciter; ſed tunc non ſequitur gratia formæ. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium articulum ſit C

CONCLVSIO reſponſalis ad quæſitum: Ex ambabus præmiſſis de neceſſaria vel vna de neceſſario & alia de ineſſe ſit bonus ſyllogiſmus: vt ſatis patet in quæſtione. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primã dicitur: ꝙ ſicut concluſio eſt falſa, ita altera præmiſſarũ, ſcilicet maior. Dicunt tamen aliqui ꝙ non ſequitur, ex eo ꝙ illa de ineſſe nõ eſt de ineſſe ſimpliciter; ſed prima ſolutio eſt melior. Ad ſecundã dicitur ꝙ Ari. non vult negare ꝙ illi modi non poſſint reduci per impoſſibile: ſed hoc ideo dicit: quia ſi reducantur, non reducentur per impoſſibile p illã de neceſſario. Ad tertiã & quartam dicitur: ꝙ ſicut concluſio eſt falſa: ita & altera præmiſſarum. Ad quintã dicitur, ꝙ oportet accipere illam de ineſſe indifferenter, ſi debeat fieri ſyllogiſmus gratia formæ. Arti. 3. D

Poſt hoc dicemus de contingenti, quando & quomodo, & per quæ erit ſyllogiſmus. Dico autem contingere & contingens quo, &c. Contingentis diffinitio.

ISTE, eſt quartus tractatus hui' libri, in quo determinat de

E gñatione ſyllogiſmorũ examinabus de contingenti: & continet quatuor capitula. In primo ponit diffinitionem contingentis, dicens: Contingens eſt, quo non exiſtente neceſſario, tamen poſito ineſſe, nullũ ſequitur impoſſibile. Ex quo ſequitur quòd ibi determinat de contingenti ad vtrumlibet: quod pōt tam eſſe q̃ nõ eſſe & non de cõtingenti poſſibili: & eſt ſuperius ad neceſſe, de quo determinatum eſt in ſecundo Perihermenias. Et ſubdit quòd propoſitiones de cõtingenti ad vtrumlibet conuertuntur in oppoſitam qualitatem; dummodo modus vniformiter ſe habeat, vt Socratem cõtingit currere: ergo Socratẽ contingit non currere, Et iſtud probat phyloſophus: quia quod contingit eſſe non eſt neceſſe eſſe neq; impoſſibile: & quòd nõ eſt neceſ F ſe eſſe neq; impoſſibile eſſe, contingit non eſſe: ergo de primo ad vltimum quod contingit eſſe cõtingit nõ eſſe, Et ſubdit quòd talis, Socratẽ contingit non eſſe habet figuram affirmatiuam .i. non eſt affirmatiua, ſed eſt ſimpliciter negatiua. Conſequenter diuidit tale contingens: dicẽs, quòd tale cõtingens ad vtrũlibet eſt triplex ſcilicet natum, rarum, & indefinitum ſeu indeterminatum. Natũ quòd magis ſe habet ad eſſe quam ad non eſſe: vt hominem caneſcere in ſenectute. Et propoſitio de tali contingenti conuertitur in propoſitionem de contingẽti raro: vt Socratẽ cõtingit caneſcere in ſenectute: ergo Socrẽ cõtingit non caneſcere in ſenectute, qua eſt de cõtingenti raro. Contingens rarũ, eſt ꝙ magis ſe habet ad non eſſe quàm ad eſſe, vt G hominem non caneſcere in ſenectute, & propoſitio de tali cõtingenti conuertitur in propoſitionem de cõtingenti nato. Sed cõtingens indefinitum eſt quòd tam ſe habet ad eſſe, quàm ad non eſſe: vt hominem currere: & propoſitio de tali contingenti conuertitur in propoſitionẽ de contingenti nato vel aliquando rato. Et ſubdit ꝙ licet ex talibus propoſitionibus non fiant demonſtrationes, tamen bene fiunt ſyllogiſmi dialectici: quia circa tales ꝓpoſitiones poſſunt fieri conſiderationes topicæ. Et ſubdit finaliter ꝙ propoſitiones de tali contingenti poſſunt habere duplicem ſenſum. Vnus eſt, in quo denotatur prædicatum contingenter cõuenire ſub H iecto. Alius eſt, in quo denotatur prædicatum non ſolum conuenire ſubiecto, ſed omni illi ꝙ poteſt eſſe ſubiectum, vt omne currens contingit eſſe hominẽ: vnus ſenſus eſt, ꝙ omne illud quod eſt currens, contingit eſſe hominem: hoc eſt verum prohibendo ampliationem. Alius eſt ꝙ omne quod poteſt eſſe currens, contingit eſſe hominẽ: & iſte eſt verus de rigore ſermonis non probibendo ampliationem.

Quando ergo a contingit omni b. & b omni c, ſyllogiſmus erit perfectus: quoniam a contingit omni c.

Concluſiones de generatione ſyllogiſmorum de cõtingẽti ad vtrumlibet.

ISTVD eſt ſecundum capitulum huius tractatus, in quo philoſophus determinat de generatione ſyllogiſmorũ de contingenti in prima figura. & diuiditur

ditur

Digitized by Google

A ditur in tres partes. In prima ponit primo talem cõcluſionẽ: ex ambabus præmiſsis vniuerſalibus affirmatiuis de contingenti ad vtrunlibet diuiſis, ſequitur concluſio vniuerſalis affirmatiua de contingenti. Secunda concluſio: maiore vniuerſali negatiua de contingenti, & minore vniuerſali affirmatiua, ſequitur concluſio uniuerſalis negat iua de contingenti. Tertia concluſio: maiore vniuerſali affirmatiua & minore negatiua, non fit perfectus ſyllogiſm. niſi minor conuertatur in oppoſitã qualitatem. Quarta cõcluſio; ex ambabus vniuerſalibus præmiſſis negatiuis non fit ſyllogiſmus perfectus, niſi minor cõuertatur in oppoſitam qualitatem. Alia cõcluſio: maiore vniuerſali ſiue affirmatiua, ſiue negatiua, &
B minore particulari affirmatiua de contingenti, ſequitur particularis affirmatiua, vel negatiua de contingenti: & hoc in Darij vel Ferio. ſed ſi minor ſit negatiua, nõ fit ſyllogiſmus perfectus, niſi conuertatur in oppoſitã qualitatem. Et ſi maior ſit particularis, & minor uniuerſalis, vel ambæ particulares, vel indefinitæ, non fit bonus ſyllogiſmus: quia ibi ſunt dabiles termini in quibus oĩ & in quib. nulli: Et ibi debet accipi contingens ad vtrũlibet, & nõ contingens neceſſariũ vel poſſibile. In ſecunda parte determinat de generatione mixta ſyllogiſmorũ ex una de ineſſe & alia de contingenti. Et ponit aliquas regulas. Prima, maiore vniuerſali de contingenti, & minore de ineſſe fit ſyllogiſm. perfectus concludens concluſionẽ de contingenti ad vtrumlibet. Secunda regula: maiore de ineſſe, & minore de cõtingenti in eiſdem modis fit bonus ſyllogiſmus imperfectus cõcludens concluſionem de contingenti poſſibili, & non ad vtrumlibet. Conſequenter ponit aliqua documenta ad perficiendum huiuſmodi ſyllogiſmos. Primũ, cuiuslibet bonæ conſequẽtiæ ſi añs eſt poſſibile, cõſequens non erit impoſſibile: quia ſi detur oppoſitum, ſ. quod añs ſit poſſibile, & conſequens impoſſibile, tũc a pt eſſe nõ exiſtente b, cũ ſit impoſſibile, & ſic ad añs bonæ conſequentiæ non ſequit̃ conſequẽs. Deinde remouet vnã cauillationẽ; quia eo quod dictũ eſt, quod ad a ſequitur b, quis poſſet credere, quod per a philoſophus intelligeret vnã ſolã propoſitionẽ, quæ debeat eſſe añs. Dicit, quòd non: quia ex uno nihil
D ſequitur ſyllogiſtice ſupple. Secundũ documentũ: quamuis ex antecedente falſo, non tñ impoſſibili bene ſequatur falsũ, non tñ ſequitur impoſſibile. Cõſequenter probat, quòd mixtio ex vna de ineſſe, & alia de cõtingenti in Barbara ſit bona, & hoc duabus rõnibus, quarum Prima eſt; quia ex oppoſito contradictorio cõcluſionis cũ minore poſita ineſſe, infertur oppoſitũ maioris in Bocardo. Et hoc probat literis. Secundo probat reducendo ad ipſummet Barbara, mutando minorẽ de cõtingenti in vnã de ineſſe. Probat et de Celarẽt; quia ex oppoſito concluſionis cũ minore poſita ineſſe, ſequitur cõtradictoria maioris in Diſamis. Et ſubdit, quod ad hoc, quòd iſto mõ debite arguatur, duæ cõditiones requiruntur. Prima, quòd maior non ſit de ineſſe, vt nunc: quia

quia

E ꝙ tunc eſſent dabiles termini ĩ quibus omni, & in quibus nulli. Secunda conditio, ꝙ concluſio capiatur pro contingenti poſſibili, quod probat dupliciter: ꝗa ex oppoſito huius concluſionis de contingenti, nullũ c contingit eſſe a, ſumitur hæc, quoddã c, neceſſe eſt eſſe a; quod nõ fieret ſi illa de contingenti non eſſet de cõtingenti poſſibili. Secũdo probat per exemplum: vt nullum intelligens eſt coruus: omnem hominẽ contingit eſſe intelligentem: ergo nõ omnem hominẽ cõtingit nõ eſſe coruũ. Tertia regula maiore vniuerſali negatiua de ineſſe vel affirmatiua & minore vniuerſali negatiua de contingenti, fit ſyllogiſmus imperfectus; qui debet perfici

F conuertẽdo minorem in oppoſitam qualitatem. Quarta regula, quæ eſt de modis particularibus: maiore vniuerſali ſiue affirmatiua, ſiue negatiua de contingenti, & minore particulari affirmatiua de ineſſe fit bonus ſyllogiſmus in datij, vel in ferio: ſed ſi maior ſit particularis negatiua de contingenti, fiet ſyllogiſmus imperfectus. In tertia parte principali determinat de formatione ex vna de neceſſario, & alia de contingenti, ponendo aliquas regulas. Prima regula; ſi maior ſit vniuerſalis affirmatiua de neceſſario, & minor vniuerſalis affirmatiua de contingenti, fit ſyllogiſmus imperfectus ad concludendum cõcluſionem de contingenti poſſibili. Secunda regula: ſi maior fuerit vniuerſalis affirmatiua de contingenti: & minor vniuerſalis affirmatiua, fit ſyllogiſmus perfectus ad concludendum cõ-

G cluſionem de contingenti ſpecialiter capto. Deinde oſtendit qualiter arguendum eſt in negatiuis ponens aliquas regulas. Prima: ſi maior ſit vniuerſalis negatiua de neceſſario: & minor affirmatiua de cõtingẽti, poteſt ſequi duplex concluſio, ſcilicet de contingenti, & de ineſſe. Secunda regula; quod ex maiore vniuerſali negatiua de contingenti; & minore vniuerſali affirmatiua de neceſſario fit ſyllogiſmus perfectus concludens concluſionem de contingenti ſpecialiter capto, & hoc in Celarent. Tertia regula: ſi in illa mixtione minor ſit negatiua de contingenti, fit ſyllogiſmus imperfectus: qui perficit conuertendo minorem in oppoſitã qualitatem: ſed ſi minor ſit negatiua de neceſſario non fit bonus ſyllogiſmus. Deinde docet formare ſyllogiſmos particulares ponens tres regulas. Prima: maiore vniuerſali negatiua de neceſſario, & minore particulari affirmatiua de contingenti ſequitur concluſio de contingenti large capto, & etiam de ineſſe: Secunda regula: maiore vniuerſali negatiua de contingenti; & minore particulari affirmatiua de neceſſario, ſequitur concluſio de contingenti ſpecialiter capto. Tertia regula; ſi vniuerſalis affirmatiua ſit de neceſſario, & particularis de contingenti, ſequitur concluſio de contingenti, & non de ineſſe. Ex iſtis infert quòd maiore particulari de neceſſario, non fit ſyllogiſmus directe concludendo; quia dandi ſunt termini in quibus omni, & in quibus nulli. Etiam non ſequitur, maio-

Regula. *Regula.* H

Digitized by Google

A maiore de contingenti particulari; & minore vniuerſali negatiua de neceſſario. Infert tertio quòd in eiſdem modis valet mixtio ex vna de contingenti, & altera de neceſſario; ſicut ex vna de contingenti, & altera de ineſſe.

In ſecunda autem figura quando contingentes quidem ſumuntur vtraque propoſitiones, nullus erit ſyllogiſmus.

Quõ formatur ſyllog. in 2. figura.

ISTVD eſt tertium capitulum huius tractatus: in quo philoſophus determinat de formatione ſyllogiſmorum ex ambabus de contingenti in ſecunda figura; Et diuiditur in tres partes. In prima ponit aliquas regulas: B quarum prima talis eſt: ex ambabus de contingenti qualitercunque diſpoſitis non fit ſyllogiſmus in ſecunda figura gratia formæ. Secunda regula: ex affirmatiua de ineſſe & altera de contingenti in ſecunda figura nullus fit ſyllogiſmus: ſed bene poteſt fieri vniuerſali negatiua exiſtente de ineſſe. Tertia regula: in mixtione de neceſſario & contingenti eodem modo ſyllogizandum eſt, ſicut ex vna de ineſſe, & alia de contingenti: & infert quòd contingens eodem modo debet capi in hac figura, ſicut in prima ſcilicet pro contingenti ſpecialiter dicto. Deinde probat tribus rationib. quòd vniuerſalis negatiua de contingenti, non conuertatur ſimpliciter in terminis faciendo de ſubiecto prædicatum, & e contra. Et debet intelligi de negatiua, vbi negatio non ponatur ad modũ. C Prima ratio: quia ſi vniuerſalis negatiua conuerteretur ſimpliciter in terminis, tunc etiam vniuerſalis affirmatiua conuerteretur ſimpliciter: quod eſt falſum: conſequentiam probat: quia vniuerſalis affirmatiua, & vniuerſalis negatiua de contingenti ad vtrumlibet æquipollẽt. Secunda ratio: quia tunc ex vero ſequeretur falſum: nam ſi iſta conuertatur, omnem hominem contingit non eſſe album. ergo omne album contingit non eſſe hominem, ex vero ſequeretur falſum: cum antecedens eſt verum & conſequens falſum. Tertia ratio: quia illa conſequẽtia non eſt bona in qua ex oppoſito contradictorio conſequentis non infertur oppoſitum antecedentis: D ſed iſta eſt huiuſmodi, igitur & hoc probat in litteris: quia oppoſitum contradictorium iſtius, omne a contingit nõ eſſe b: eſt iſtud non omne a contingit non eſſe b: ad quod non ſequitur iſtud, quoddam b neceſſe eſt eſſe a, quod eſt oppoſitum antecedentis. Conſequenter in ſecunda parte principali determinat de generatione in ſpeciali ſyllogiſmorum ex vna de ineſſe & alia de contingenti: in ſecunda figura ponendo aliquas regulas quarum prima eſt: In modis vniuerſalibus ſecundę figuræ affirmatiua exiſtente de ineſſe: & negatiua de contingenti non valet ſyllogiſmus: quia ibi ſunt dabiles termini in quibus omni & in quibus nulli. Secunda regula, in eiſdem modis propoſitione de ineſſe exiſtente affirmatiua fit bonus ſyllogiſmus. Tertia regula: ex ambabus exiſtentibus negatiuis

Regula

E uis in eiſdẽ modis altera de contingenti,& altera de ineſſe,fit ſyllogiſmus imperfectus: qui debet perfici conuertendo negatiuam de cõtingenti,in oppoſitam qualitatem. Quarta regula ex ambabus præmiſſis affirmatiuis altera de contingenti,& altera de ineſſe, non fit bonus ſyllogiſmus. Quinta regula:eodem modo ſyllogizandum eſt in particularibus ſicut in vniuerſalibus: ita quod ſi illa de ineſſe ſit affirmatiua nõ fit bonus ſyllogiſmus. Sexta regula:ſi ambæ præmiſſæ ſint particulares,non fit bonus ſyllogiſmus. In tertia parte principali determinat de mixtione ſyllogiſmorum: ex vna de neceſſario & alia de contingenti; & intendit quatuor regulas. Prima; in modis
F vniuerſalibus ſecundæ figuræ ſemper valet ſyllogiſmus negatiua exiſtente de neceſſario ad concludendum concluſionem de contingenti & etiam de ineſſe. Secunda regula ſi ambæ ſint negatiuæ,fit ſyllogiſmus imperfectus:qui perficitur conuertendo illam de contingenti in oppoſitam qualitatem. Tertia regula: affirmatiua exiſtente de neceſſario,nunquam valet ſyllogiſmus in ſecunda figura. Quarta regula eodem modo ſyllogizandum eſt ex vna particulari & altera vniuerſali in modis particularib. ſiue vniuerſalibus.

In poſtrema autem figura & vtriſq; contingentibus vel altera erit ſyllogiſmus.

ISTVD eſt quartum capitulum huius tractatus in quo philoſophus determinat de formatione ſyllogiſmorũ ex illis de cõ G
tingenti in tertia figura. Et diuiditur in tres partes. In prima docet formare ſyllogiſmos ex ambabus de contingenti,ponẽdo aliquas regulas. Prima eſt:in tertia *Regula*
figura ambabus præmiſſis exiſtẽtibus de contingenti,aut altera tãtum,erit bonus ſyllogiſmus ſiue ſint affirmatiuæ ſiue negatiuæ. Secunda regula:ex ambabus de contingenti altera exiſtente particulari & altera vniuerſali, ſiue ambæ ſint affirmatiuæ ſiue negatiuæ,ſiue altera tantum, ſemper fit bonus ſyllogiſmus. Tertia regula. quando ambæ præmiſſæ ſunt particulares vel indefinitæ, nunquam fit bonus ſyllogiſmus. In ſecunda parte determinat de formatione mixta ſyllogiſmorũ ex vna de ineſſe & altera de con H
tingenti in tertia figura. Et ponit tres regulas. Prima:in omnibus modis tertiæ figuræ ex vna de ineſſe & altera de contingenti: dũmodo illa de ineſſe ſit de ineſſe ſimpliciter, fit bonus ſyllogiſmus. Secunda regula: ſi ambæ ſint negatiuæ, quarum prima ſit vniuerſalis; dummodo minor ſit negatiua de contingenti, fit ſyllogiſmus imperfectus,qui perficitur conuertendo propoſitionem de contingenti in oppoſita qualitatem. Tertia regula:ex ambabus particularibus vel indefinitis non fit bonus ſyllogiſmus. In tertia parte determinat de generatione mixta ſyllogiſmorum ex vna de neceſſario, & alia de contingenti in tertia figura:& intendit quatuor regulas. Prima: in modis affirmatiuis tertiæ figuræ altera exiſtente de neceſſario, & altera de contingenti, ſemper fit concluſio de contingenti.

Se-

A Secunda, in modis negatiuis, ſi affirmatiua ſit de neceſſario, ſequitur ſolum concluſio de contingenti, ſi vero negatiua ſit de neceſſario, ſequitur concluſio tam de ineſſe quam de contingenti. Tertia regula, minore negatiua de contingenti, fit ſyllogiſmus imperfectus, qui perficitur per conuerſionem in oppoſitam qualitatem. Quarta regula, eodem modo ſyllogizandum eſt in modis particularibus, ſicut in modis vniuerſalibus.

An diffinitio contingentis, & regule de formatione ſyllogiſmorũ ſint ſufficiẽter aſſignata.

QVAERITVR vtrum diffinitio contingentis, & regulæ, de formatione ſyllogiſmorum ex ambabus, vel altera de contingenti
B vel de neceſſario, ſint a philoſopho ſufficiẽter aſſignatæ. Arguitur contra primã partẽ: quia diffinitio contingentis cõuenit Socrati, ex quo Socrates non eſt, quid neceſſariũ, & ipſo poſito in eſſe, nullũ ſequitur impoſſibile. Itẽ vel ibi diffinitur cõtingens primæ intentionaliter, vel ſecũdæ intentionaliter; ſed nullum illorum eſt dicendũ: igitur. Secundo ſic cõtra aliam partẽ: quia non ſequitur omne albũ contingit eſſe hominem, omne riſibile contingit eſſe albũ: ergo oẽ riſibile contingit eſſe hoĩem, cum antecedẽs ſit verũ, & conſequẽs falſum, cũ ex ipſa ſequitur iſta, oẽ riſibile cõtingit non eſſe hominem, quod eſt falſum. Tertio ſic: Non ſequitur omne currens eſt homo: oẽ aſinum contingit eſſe currentẽ: ergo omnem aſinum contingit eſſe hominẽ. Quarto ſic: In oĩ bono ſyllogiſmo concluſio dẽt eſſe ſimilis alicui præmiſſarum: ergo quando præmiſſæ ſunt de cõtingenti, vel de neceſſario, non poteſt ſequi concluſio de ineſſe. C Quinto: Non ſequitur oẽ ſuppoſitũ in diuinis eſſe Deũ: eſt cõtingens: quælibet perſona diuina neceſſario eſt ſuppoſitum: ergo quamlibet perſonem diuinam eſſe Deum, eſt contingens. In oppoſitũ eſt philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

PRIMO ſciendum, quòd quñ diffinitur contingens diffinitur contingens captũ ſecundæ intẽtionaliter, & non primæ intentionaliter; puta vt differẽtia entis, vel vt eſt quoddã ſyncategorema determinans copulam, vel cõpoſitionem prædicati cũ ſubiecto. Vnde cõtingens ſecundæ intentionaliter captum non eſt D aliud quã propoſitio cõtingens, quæ non eſt neceſſaria neq; impoſſibilis. Vnde ꝓpoſitio cõtingens eſt, quæ qualitercumq; per ipſam ſignificat eſſe ſignificatione totali contingit ita eſſe, & illud ita eſſe neq; eſt neceſſarium neq; impoſſibile neq; ad ita eſſe ſequitur aliquod impoſſibile. Ex quo ſequitur, quod ibi non diffinitur propoſitio de cõtingenti: quia omnis propoſitio de cõtingenti eſt neceſſaria, vel impoſſibilis. Et ſi qs dicat: illa diffinitio implicat cõtradictionẽ: igit. Antecedẽs probat; quia denotat qđ ſi nullum neceſſariũ ſit, quod ipſa põt poni ineſſe: qđ eſt falſũ, et denotat, quod ſi nullũ ſit neceſſariũ, nullũ ſequitur impoſſibile, qđ eſt falſum; cũ ad impoſſibile ſequatur quodlibet. Reſpõdet, qđ non facit illum ſenſum,

Art. 1. Contingens quomodo diffinitur.

E ſed facit iſtum:contingens .pro poſitio contingens, eſt quæ nõ eſt neceſſaria, & poſito ita eſſe ſi cut per ipſam ſignificatur: nullum ſequitur impoſſibile. Vnde propoſitionem poni ineſſe, poteſt tripliciter intelligi. Vno modo propoſitio poteſt ſic poni ineſſe, dum profertur vel ſcribitur, & ad ipſam ſic poni ineſſe, non ſequitur aliquod impoſſibile, Alio modo quod ipſa ponat ineſſe vero, puta qđ ponatur qđ ipſa ſit vera, & ſic non oportet. Nam ſecundum aliquos multæ ſunt propoſitiones poſſibiles, q̃ nunquam poſſunt eſſe veræ, vt illa, nulla propoſitio eſt vera, q̃ nunquam poteſt eſſe vera, & tñ eſt poſſibilis ſecundum eos: quia qualitercunq. per ipſam ſignificatur eſſe, poſſibile eſt ita eſſe: F quia poſſibile eſt, quod nulla propoſitio ſit negatiua. Alio modo propoſitio dicitur poni ineſſe: quia ponitur ita eſſe ſicut per propoſitionem ſignificatur eſſe vel fuiſſe, vel fore, & ſic capitur hic. Vnde ad põnem eius quod ſignificatur per propoſitionem cõtingentem vel poſſibilem, nullum ſequitur impoſſibile.

Quot modis intelligitur propoſitionem poni in eſſe.

Secvndo ſciendum, quod circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima: an ex poſſibili ſequatur impoſſibile. Et videtur quod ſic: quia bene ſequitur, omnis propoſitio eſt affirmatiua: ergo nulla eſt negatiua, & tamen antecedens eſt poſſibile, & conſequens impoſſibile: quia quandocunq. ponetur ſemper ſignificatur aliter eſſe quàm ſit. Item bene ſequitur, in iſtam partem continuum poteſt diuidi & in iſtam partem, & ſic de alijs, ergo in omnem partem continuum põt diuidi; & tñ antecedẽs ẽ poſſibile & cõſequens impoſſibile: igr. Itẽ G bene ſequitur, heri fuiſti extra ciuitatem: ergo tunc non fuiſti intra ciuitatem: poſito quod heri nõ fueris extra ciuitatem, ſed in ciuitate, antecedens eſt poſſibile & conſequens impoſſibile, cum ſit vna propoſitio de præterito falſa: cuius contradictoria eſt neceſſaria: puta iſta, ego fui heri intra ciuitatem, cum omnis propoſitio de præterito vera ſit neceſſaria. Item bene ſequitur, nulla propoſitio eſt vera: ergo chimęra eſt, cum oppoſitum conſequentis non poteſt ſtare in veritate cum antecedente, & tamẽ añs eſt poſſibile, & conſequens impoſſibile: igitur. In oppoſitũ eſt philoſophus in textu: poſſet probari ratione: nam ſi añs ſit poſſibile, & conſequens impoſſibile, poterit ita eſſe ſicut per conſequens ſignificatur: dato quod non ita ſit ſicut per conſequens ſignificatur, quòd eſt impoſſibile in bona conſequentia, ideo reſpondetur ad rationes. Ad primam dr̃, ꝙ licet conſequens ſit falſum, cum ſit propõ falſificans ſeipſam tñ non eſt impoſſibile. Alij dñt & melius ꝙ ꝓpriè nõ ſequitur: quia argueret ab vna hypothetica copulatiua ad aliã copulatiuã: q̃a ꝓpões falſificantes ſe ipſas ſunt hypotheticæ copulatiuæ, vel ſaltem ſunt propões plures. Ad ſecundam dr̃ quod licet omnes illæ ſingulares ſint poſſibiles, tamen ſunt incompoſſibiles ad inuicem: ideo copulatiua compoſita ex ipſis eſt impoſſibilis. Et per hoc hr̃, ꝙ ad hoc ꝙ ꝓpõ vniuerſalis de poſſibili ſit vera nõ ſufficit oẽs partes eius eſſe veras, ſed requiritur quod ſint H

Vtrum ex poſſibili ſequatur impoſſibile.

com-

A compoſſibiles. Dicunt tñ aliqui quod ſufficit quod illæ ſingulares ſeorſum ſint poſſibiles; ideo ad ponendū propoſitionem vniuerſalem de poſſibili ineſſe, ſufficit ꝙ ponatur ineſſe per ſingulares ſumptas ſine coniunctione; melius tñ eſt quod ponatur ineſſe per ſingulares compoſſibiles ad inuicem. Vnde ad ponendum aliquas propoſitiones ineſſe ponuntur aliquæ regulæ. Prima, quando alicuius propoſitionis ſubiectum & prędicatum repugnant, tunc debet mutari ſubiectum in hoc pronomen hoc, ut album poteſt eſſe nigrum; ponitur ſic ineſſe, hoc eſt nigrum; meretrix erit virgo, hoc erit virgo, & ſic de aliis. Etiam quando ponitur aliqua determinatio repugnans illi de præſenti debet
B remoueri, vt ego bibam cras ſic ponitur ineſſe, ego bibo, & iſta, ſine pedibus homo poteſt ambulare; ponitur ſic, homo ambulat. Etiam propoſitio de copulato debet poni per partes ſumptas ſine coniunctione; vt Adam & Noe fuerunt ſic ponitur ineſſe; Adam eſt, Noe eſt. Ad aliam dicitur quod proprie conſequentia non valet, cum antecedens in aliquo caſu poteſt eſſe verum conſequente exiſtente falſo; vt ſi Deus faceret hominem in diuerſis locis. Ad aliam dicitur, quod licet conſequens non poſſit ſtare in veritate cum antecedente; hoc tamen non ſufficit ad bonam conſequentiam, ſed requiritur quod repugnet antecedenti. Et ſi dicatur, antecedens non poteſt eſſe verum ſine conſequente; igitur. Reſpondeo, ꝙ hoc non ſufficit ad bonam conſequentiam, ſed requiritur quod qualitercunq. per antecedens ſignificatur eſſe impoſſibile eſt eſſe quin ita ſic, ſicut per conſequens ſignificatur. C

Tertio ſciendum quod proprie ex propoſitionibus de vero & falſo non fiunt aliter ſyllogiſmi quam ex illis de ineſſe ſaltem ex illis de vero: vnde illa propoſitio, omnem hominem verum eſt eſſe animal, poteſt habere iſtū ſenſum, talis propoſitio, omnis homo eſt animal, eſt vera, & eſt ſenſus compoſitus. Si autem ſumatur ſignificatiuè, tunc ſenſus eſt, omnis homo eſt animal. Similiter de iſta, hominem falſum eſt eſſe animal; talis propoſitio, homo eſt animal, eſt falſa, vel nullus homo eſt animal. Ex quo ſequitur quod idem ſignificatur per iſtam hominem verum eſt eſſe animal; & per iſtam, homo eſt animal; & per iſtam hominem falſum eſt eſſe animal, & per iſtam, nullus homo eſt animal. Et ſic patet quod reducendo iſtas de vero & falſo ad illas de ineſſe ſimpliciter ſyllogizandum eſt ex ipſis. Sed reſtat dicere de ſcito, opinato, & imaginato; vnde ad omnem propoſitionem de ſcito cum iſta implicatione quod eſt ſine affirmatione vel negatione, ad propoſitionem de ineſſe eſt bona conſequentia, vt bene ſequitur, oē quod eſt b ſcio eſſe a, ergo oē b eſt a; vnde iſte terminus ſcio, ampliat ſubiectum ad ſupponendum non ſolū pro præſentibus, ſed ēt pro præteritis, & futuris. Et ideo ſi non ponatur ly quod eſt, non valet conſequētia, vnde dato quod Deus nunc nihil crearet; tñ iſta eſt vera, omne creans nūc nō ſcio eſſe Deū; & tñ iſta eſſet falſa, omne creans D

Quomodo fiat ſyllog. ex propōnibus, de vero et falſo.

eſt

E eſt Deus: ideo nõ ſeqtur ꝙ ſi ego ſciam omnem hominem eſſe coloratũ ꝙ omnem hominẽ ſciam eſſe coloratũ: ſequitur, enim ꝙ omnem hominem, ſiue mortuũ, ſiue generandum ſcio eſſe coloratum. Et ideo magna eſt dĩa inter iſtas duas ꝓpoſitiones ſcio omnem numerum denariorum exiſtentium in burſa tua eſſe parem: & omnem numerum denariorum exiſtentium in burſa tua ſcio eſſe imparẽ. Ex iſtis ſequitur quòd in qualibet figura ex ambabus de ſcito ſit bonus ſyllogiſmus: dummodo caueatur ne varietur appellatio: quia appellat prædicatum ſecundum ſententiã propriam rationem. Sed de opinato non poſſunt fieri boni ſyllo-
F giſmi. Nam pono caſum, quòd ego videam vnum lapidem a lõge, & opinor eum eſſe animal & cum hoc ego opinor omnem lapidem eſſe inanimatum, tunc ex vero ſequitur falſum: ſic arguendo, hunc lapidem opinor eſſe inanimatum, & hunc lapidem opinor eſſe animal: ergo animal opinor eſſe inanimatum.

Quomodo valet conſequentia a propoſitione de ineſſe ad propoſitionem de contingenti.

QVARTO ſciendum, quòd circa textum incidũt aliquæ paruæ difficultates. Prima: vtrum a propoſitione de ineſſe ad propoſitionem de contingenti valeat conſequentia. Reſpondetur, quod a propoſitione de ineſſe indefinita particulari, vel ſingulari ad vnam de contingenti particularem indefinitam, vel ſingularem eſt bona conſequentia: vt bene ſequitur homo eſt albus: ergo hominem contingit eſſe album, ſed ab vniuerſali ad vniuerſalem non valet conſequẽtia: quia argueretur a minus amplo ad magis amplum cũ diſtributione magis ampli: etiam ex G vero ſequeretur falſum ſicut dictum eſt ſuperius ex vniuerſali de ineſſe ad vniuerſalem de poſſibili: vt non ſequitur, omne albũ eſt equus: dato ꝙ nihil ſit album niſi equus: ergo omne albũ contingit eſſe equum: quia cõſequẽs eſt falſum, cum ſenſus ſit omne quod poteſt eſſe album cõtingit eſſe equũ.

Hominem eſſe, an ſit contingens.

Alia difficultas: vtrũ hominem eſſe ſit vnũ contingẽs. Et vř ꝙ non quia non pt non eſſe: igitur. Antecedens patet: quia poſſet non eſſe qñ eſt vel quãdo non eſt: non quando eſt: quia ſi aliquid quando eſt poteſt non eſſe: ergo quando aliquid poteſt eſſe, poteſt non eſſe: ergo aliquid ſimul & ſemel poteſt eſſe & non eſſe. Dicunt aliqui concedẽdo totũ argm̃ in ſenſu diuiſo: ſed non in H ſenſu compoſito Dĩt tamen aliqui, quòd non ſequitur aliqd ſimul & ſemel poteſt eſſe & non eſſe: quia ſignetur illud tale & demonſtretur: & demonſtrato ſic arguitur: hoc poteſt eſſe & non eſſe: ergo iſta eſſe poſſibilis, hoc eſt & non eſt. Patet conſequentia: quia quælibet ſingularis cuius ſubiectum eſt nomen proprium aut pronomen demõſtratiuũ, ſi eſt verã, habet aliquã de ineſſe poſſibilem. Et iſti dĩt ꝙ non ſequitur quando aliquid poteſt eſſe, poteſt non eſſe: ergo aliquid ſimul & ſemel poteſt eſſe & non eſſe: ſed bene ſequitur concluſio, aliquid ſimul poteſt eſſe & nõ eſſe. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundũ. *Art. 2.*

DVBITATVR primo. Vtrum propoſitio de contingenti ad vtrumlibet poſſit cõuerti in oppoſitã qualitatẽ. Et arguit primo ꝙ nõ: quia non ſequitur chimæ-

tam

A ram contingit non eſſe: ergo chymæram contingit eſſe. Secundo ſic: Non ſequitur nullum hominem contingit eſſe album: ergo omnem hominem contingit eſſe album, igitur. Tertio ſic: Ex negatiua nunquam ſequitur affirmatiua formaliter: igitur iſta conſequentia non valet hominem contingit non currere ergo hominem contingit currere Nã negatiua hẽt duas cauſas veritatis, & affirmatiua habet tm̃ vnã cauſam veritatis. Quarto ſic: Vnum oppoſitorum non infert reliquum: ſed iſta opponuntur omnem chymæram cõtingit nõ eſſe & omnem chymæram contingit eſſe: igitur. Quinto ſic arguendo: Omnem hominem contingit eſſe album: ergo omnem

B hominem contingit non eſſe album, arguitur à non diſtributo ad diſtributum: ergo conſequentia non eſt bona. In oppoſitum eſt philoſophus in textu Pro cuius reſponſione ſupponitur primo, quòd propoſitiones de contingenti ſpecialiter capto compoſitæ quoad ſe totas eodẽ modo cõuertuntur, ſicut illæ de ineſſe: ſed quo ad dictũ non eodẽ modo cõuertuntur ſicut illæ de ineſſe. Nam illæ propoſitiones quarum dicta poſſunt conuerti ſimpliciter etiam conuertuntur ſimpliciter, poſita conſtantia propoſitionis pro qua dictum conſequentis ſupponit, & tenet iſta conſequentia per iſtam regulã: Sicut vnum conuertibilium eſt contingens ita & reliquum: ſed propoſitiones de contingenti, quarum dicta non conuertuntur ſimpliciter, non conuertuntur in terminos quoad dictum: quia non oportet ſi antecedens

[...num poſi... decõ... gẽti v... in ... t con... rta... i q ... ſitam ... alua... m.]

ſit contingens quòd conſequens ſit contingens: ideo non ſequitur omne exiſtens eſſe Deum eſt cõtingens: & hæc propoſitio Deus eſt exiſtens eſt: ergo Deum eſſe èxiſtentem eſt contingens; cum antecedens ſit verum, & conſequens falſum. Vnde tales propoſitiones compoſitæ non conuertuntur in oppoſitam qualitatẽ, vt non ſequitur, omne exñs eſſe Deum eſſe contingens: ergo nullũ exiſtens eſſe Deum eſt cõtingens. Sed diuiſæ de contingenti ſpecialiter capto conuertũtur in oppoſitam qualitatem: dummodo caueatur ꝙ in tali conuerſione modus ſimiliter ſe habeat in conuertente & conuerſa: vt ſi vna negatio non præponatur modo nec etiam in altera: ſed verbũ debet ſe habere diſſimiliter: ita ꝙ in vna debet immediatè præponi negatio & in alia nõ: vt Deus cõtingẽter eſt creans: ergo Deus contingenter non eſt creans: ſimiliter nullum creãs contingenter eſt Deus, ergo nullum creans contingenter non eſt Deus. Vnde conuerſio in oppoſitam qualitatem, eſt duarum propoſitionum categoricarum diuiſarum de contingenti ad utrumlibet vtroq; termino participantiũ eodẽ ordine oppoſitarũ qualitatũ, in quibus modus ſimiliter ſe habet, vnius ad alterã formalis conſequentia. Sed quæreret aliquis: vtrum tales propõnes diuiſæ de cõtingenti ſpecialiter capto conuertantur in terminis. Reſpondetur, ꝙ vniuerſalis negatiua de contingenti, in qua modus non negatur nõ conuertitur in termi nis vt ſatis probat Ariſt. Etiã vniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua nõ cõuertũtur in termi-

E terminis, cum ad affirmatiuam ſequatur negatiua,& econtra. Similiter vniuerſalis negatiua de contingenti in qua modus negatur, non conuertitur in terminis: quia non ſequitur, oē creans non contingenter eſt Deus: ergo omnis Deus non contingenter eſt creans, cum antecedens ſit verum & conſequens falſum: igitur. Ad rationes. Ad primam negatur antecedens, quòd non ſequatur: quia ſicut vna eſt falſa ita,& alia. Ad ſecundam dicitur, qđ non bene arguitur: quia modus non ſe habet vniformiter. Ad tertiam dicitur, quòd ad negatiuam non ſequitur affirmatiua formaliter, tamen bene materialiter,& hoc quando negatiua, & affirmatiua conuertibiliter ſe habent. Et ſimiliter dica-

F tur ad quartam & ad quintam.

Quõ ſumatur ſyllog. ex ambabus de contingenti, vel altera de contingenti, vel altera de neceſſario vel de ineſſe.

Dvbitatvr ſecundo. Vtrum ex ambabus de contingenti, vel altera de contingenti, & altera de ineſſe, vel altera de neceſſario fiat bonus ſyllogiſmus in prima figura. Pro cuius reſponſione ſupponitur primo, quòd ex ambabus de contingēti compoſitis, attendendo qualitatem, & quantitatem ex parte totius propoſitionis valet ſyllogiſmus, ſed non attendendo ex parte dicti. Prima pars patet: quia nullibi reperitur inſtantia: ſecunda patet: quia nō ſequitur, eſſe currens eſſe aſinum eſt contingens,& omnem hominem eſſe currentem eſt contingens: ergo omnem hominem eſſe aſinū eſt contingens, cum præmiſſæ ſint veræ, & concluſio falſa. Sed ex ambabus diuiſis de contingenti valet ſyllogiſmus ad inferendum concluſionem de contingenti ſpecialiter capto, & di- G
rectè concludendo, vt patet inducendo in omnibus modis. Et dī notanter directè concludendo: nam indirectè non ſequeretur, vt non ſequitur, omne albū contingit eſſe coloratum, omnē hominem cōtingit eſſe album: ergo omne coloratum contingit eſſe hominem. Etiam tales propoſitiones de cōtingenti ſpecialiter capto non conuertūtur in terminis: ideo non oportet, ꝙ cōcludatur indirectè. Supponitur ſecūdo, qđ in quolibet modo primæ figuræ maiore de cōtingenti diuiſa,& minore de ineſſe, ſequitur cōcluſio diuiſa de contingenti ſpecialiter capto directè concludendo, ſed maiore de ineſſe,& maiore de cotingēti non valet conſequentia ad inferendum concluſionem de cōtingenti ſpecialiter capto: ſed H
bene ad inferendum concluſionem de cōtingenti poſſibili: dūmodo illa de ineſſe ſit de ineſſe ſimpliciter, & hoc videtur velle Ariſt. quod tamen forte non eſt verum, vt non ſequitur nullum creās eſt Deus,& omnis eſſentia diuina contingenter eſt creans: ergo omnis eſſentia diuina contingenter nō eſt Deus: cum præmiſſæ ſint veræ, & cōcluſio falſa: ſiue capiatur cōtingēs generaliter, ſiue ſpecialiter. Videtur etiam ſibi cōtradicere quia dicit, quòd illa de ineſſe, debet eſſe de ineſſe ſimpliciter, & poſtea exemplificat per iſtam, nullum intelligens eſt coruus: ideo videtur ibi ſolum loqui diſputatiuè. Tertiò ſupponitur, qđ maiore de contingenti,& minore de neceſſario ſequitur concluſio de contingenti in prima

figura;

A figura, & hoc de cõtingenti ſpecialiter capto, ſed maiore de neceſſario, & minore de contingẽti ſequitur concluſio de contingenti poſſibili, & aliquando concluſio de ineſſe: ſed quando ſeqtur concluſio de ineſſe, tunc eſt ſyllogiſmus imperfectus, qui nõ regulatur per dici de omni, ſed quia concluſio non eſt ſimilis alicui præmiſſarum: modo oportet ſemper concluſionem ſaltem de ineſſe eſſe ſimilem alicui præmiſſarum, & hoc in qualitate ſed non in quantitate: quia in Darapti concluſio eſt particularis: & tamen nulla præmiſſarũ eſt particularis. Quarto ſupponitur, quod ex ambabus de contingenti compoſitis in ſecunda figura attendẽdo qualitatem, & B quãtitatem ex parte dicti ſimul, ex ambabus de contingenti diuiſis, in quibus modus non negatur: non valet ſyllogiſmus in ſecunda figura, ſed bene ex ambabus diuiſis, in quibus modus negatur. Quinto ſupponitur ꝙ ex vna de contingenti, & altera de ineſſe, ſiue negatiua fuerit de ineſſe, ſiue de contingenti: non valet ſyllogiſmus gratia formæ in ſecunda figura: exemplum quando negatiua eſt de contingenti, vt non ſequitur, omnis homo contingenter nõ eſt albus, omnis aſinus eſt albus: ergo oĩs aſinus contingenter non eſt homo: cum præmiſſæ ſint veræ, & concluſio falſa. Exemplum quãdo negatiua eſt de ineſſe: vt non ſequitur nullus homo eſt currens, omnis aſinus contingenter eſt currens: ergo omnis aſinus contingenter non eſt homo. Si tñ illa de ineſſe eſſet de ineſſe ſimpliciter, forſan valeret conſequẽtia: ideo quando dicit Philoſophus in textu, quòd negatiua de ineſſe, & alia de contingenti valet ſyllogiſmus: hoc ſemper debet intelligi gratia materiæ. Supponitur ſexto, quòd in ſecunda, figura vniuerſali negatiua exiſtente de neceſſario, & affirmatiua de contingenti diuiſis, ſequitur concluſio de contingenti largè capto, & etiam de ineſſe, ſed nõ alio modo videtur ſequi gratia formæ. G

Quō valet ſyllogiſmus in tertia figura ex ambabus de contingenti, & alia de ineſſe, & neceſſe, &c.

DVBITATVR tertio, Vtrum ex ambabus de contingenti vel vna de contingenti, & alia de ineſſe, vel de neceſſario valeat ſyllogiſmus in tertia figura. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo quòd ex ambabus de contingenti diuiſis in tertia figura valet ſyllogiſmus, nec eſt dabilis inſtantia. Secundo ſupponitur, D quòd maiore de contingenti, & minore de ineſſe valet ſyllogiſmus ad inferendum concluſionem de contingenti ſpecialiter capto, & quando maior eſt de ineſſe ſimpliciter, & minor de cõtingenti valet ſyllogiſmus ad inferendum cõcluſionem de cõtingenti poſſibili, quia non reperitur inſtantia, & reducuntur ad primam figuram per conuerſionem, demptis Bocardo, & Diſamis, qui reducuntur per impoſſibile, & per ſyllogiſmũ expoſitorium. Tertio ſupponitur, ꝙ in quolibet mõ tertiæ figuræ maiore diuiſa de cõtingẽti ſpãliter capto, & minore diuiſa de cõtingẽti ſpãliter capto: ſequitur cõcluſio diuiſa de cõtingenti ſpãliter capto: quia nõ eſt reperibilis inſtãtia. Et reducuntur tales ſyllogiſmi per ſyllogiſmũ expoſitorium, & per impoſſibile, ſed quã præ-

E premiſſa quæ debet conuerti eſt de neceſſario: tunc p̄t reduci per conuerſionem. Seu qñ maior eſt de neceſſario & minor de cõtingenti ſequitur concluſio de neceſſario; quia non eſt dabilis inſtantia. Et hæc de ſecundo articulo Quantum ad tertium ſit

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis ad q̄ſitum; Diffinitio contingentis & regulæ de formatione ſyllogiſmorum ex ambabus vel altera de contingenti de ineſſe vel neceſſario ſunt à philoſopho ſufficienter aſſignatæ. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam patet ſolutio quia ibi diffinitur cõtingens, quod eſt propoſitio, & non primæ intentionaliter. Ad ſecundam dicitur quòd bene ſequitur, ſed maior eſt falſa: quia ſenſus eſt, omne quod poteſt eſſe album, poteſt eſſe homo. Ad tertiam, & quartam patet ſolutio ex dictis. Ad quintam dicitur, q̄ ibi arguitur in compoſitis ex parte dicti ideo non valet. Etiam ſicut concluſio eſt falſa. ita & altera præmiſſarum. F

Syllogiſmi quò reſoluũtur. *Quoniam igitur qui in his figuris ſunt ſyllogiſmi, perficiuntur per eos, qui in prima figura ſunt, vniuerſales ſyllogiſmos.*

ISTE EST quintus tractatus huius libri, in quo docet philoſophus reſoluere ſyllogiſmũ in ſua principia. Et diuiditur in quatuor capitula. In primo probat hãc concluſionẽ q̄ oĩs ſyllogiſmus ſit in aliqua trium figurarum: ſic omnis ſyllogiſmus affirmatiuus, negatiuus, vniuerſalis, particularis, oſtenſiuus & ex hypotheſi ſit in aliqua trium figurarũ, ſed omnis ſyllogiſmus eſt huiuſmodi: igitur Maiorem declarat in ſyllogiſmo oſtẽſiuo: ſic in oĩ ſyllogiſmo oſtenſiuo oſtenditur aliquod prædicatũ de aliquo ſubiecto in concluſione per aliquod medium ſumptum in præmiſſis: vel ergo illud medium ſubijcitur in vna & prædicatur in alia præmiſſarum & ſic eſt prima figura: vel prædicatur in vtraque, & ſic eſt in ſecunda: vel ſubijcitur in vtraque, & ſic eſt in tertia figura: & ſi aliquo aliorum modorum fiat, præmiſſæ erunt impertinentes: ergo omnis ſyllogiſmus oſtenſiuus eſt in aliqua trium figurarũ. Declarat cõſequenter in ſyllogiſmo ex hypotheſi: & in primo in ſyllogiſmo ad impoſſibile: ſic, oĩs ſyllogiſmus oſtenſiuus eſt in aliqua trium figurarũ. ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile ſcd̄m aliquẽ ſui proceſſum eſt oſtẽſiuus: ergo eſt in aliqua triũ figurarum. Minor probat̃ primo in ſyllogiſmo ad impoſſibile, ſic, ſicut ſe hẽt diameter ad ſymetrũ: ita abũdãs ad perfectũ: ſed diameter eſt ſymeter vt ſupponitur, ergo abundãs eſt perfectũ. Deinde declarat in ſyllogiſmo a tranſſumpto: nam iſte ſyllogiſmus quo ad primum ſui proceſſum eſt oſtenſiuus: ergo oportet ipſum fieri in aliquã triũ figurarũ. Ex quibus infert philoſophus quòd omnis ſyllogiſmus ſit in aliqua trium figurarum. G H I

Amplius autem in omni ſyllogiſmo oportet aliquem terminorum prædicatiuum eſſe & vniuerſalem. Sine vniuerſali enim non erit ſyllogiſmus.

Digitized by Google

A ISTVD EST ſecũdũ capitulũ huius tract. in quo probat philoſophus, ꝙ ĩ quolibet ſyllogiſmo neceſſe eſt aliquã ꝑmiſſarũ eſſe vniuerſalem. & aliquã affirmatiuam, & primo probat primã partẽ: quia ſi alicuius ſyllogiſmi nulla ꝑmiſſarũ eſſet vniuerſalis, ſeq̃ret aliquod iſtorũ inconuenientium. ſ. vel ꝙ non oñderetur ꝓpoſitum, vel ꝙ fieret petitio principij. hoc probat duobus exemplis: primum eſt morale, vt ſi quis velit probare ꝙ muſica voluptas eſt ſtudioſa, & arguat ſic, voluptas eſt ſtudioſa. muſica voluptas eſt voluptas: ergo muſica voluptas eſt ſtudioſa, vel ergo accipiebatur in maiore voluptas pro muſica voluptate: & ſic eſt petitio principij, vel pro aliqua alia voluptate, & ſic non oſtenditur propoſitum, & per B conſequens non valet ſyllogiſmus. Aliud eſt exemplum mathematicũ. & eſt tale: anguli cõſtituti ſupra circunferentiam ſemicirculi ſunt æquales, ſed anguli æquicruri ſunt huiuſmodi: ergo anguli æquicruri ſunt æquales, aut ergo anguli conſtituti accipiuntur pro angulis æquicruris, & ſic eſt petitio principij, vel pro alijs angulis: & ſic non oſtenditur propoſitum. Et quòd ex puris negatiuis nihil ſequatur, probat, quia dabiles ſunt termini in quibus omni, & in quibus nulli. Ex iſtis infert duo corollaria.

Primum: vniuerſale: non ſyllogizatur niſi ex præmiſſis vniuerſalibus: ideo ſi concluſio ſit vniuerſalis, oportet ambas præmiſſas eſſe vniuerſales. Secundum corollarium, in omni ſyllogiſmo oportet concluſionem eſſe ſimilem alicui præmiſſarum. C

Palam autem, & quoniam omnis demonſtratio erit per tres terminos, & non poſſibiles niſi per alia, & alia eadem concluſio fiat. *Tres termini ſyllogiſmorum.*

ISTVD EST tertium capitulum, in quo oſtendit quod in omni ſyllogiſmo ſunt tres termini: & duæ propoſitiones. Primam partem probat, quia in cõcluſione ſunt tantum duo termini, ſed ad inferendum duos terminos, in concluſione ſufficit vnus terminus, quia ſi ſumerentur plures termini, non eſſet iam vnus ſyllogiſmus, immo alter terminus ſuperflueret, ſecundam partem probat: puta quod in ſyllogiſmo ſint tantum duæ propoſitiones; quia ex tribus terminis non fiunt niſi duæ D propoſitiones partim conuenientes, & partim differentes: igitur in ſyllogiſmo ſunt tantum duæ propoſitiones. Ex quo infert, quod numerus propoſitionum in ſyllogiſmo eſt perfectus, quia eſt numerus par, ſed numerus terminorum eſt numerus imperfectus, quia eſt numerus impar: cum in ſyllogiſmo ſunt tres termini, & duæ propoſitiones.

Quoniam autem habemus de quibus ſyllogiſmi, & quales in vnaquaq; figura, & ꝙ modis mõſtratur manifeſtum nobis eſt, & quæ propoſitio difficile, & quæ facile argumentabilis eſt.

ISTVD EST quartum capitulum huius tractatus, in quo ex præ-

E ex præcedentibus infert, quæ ꝓpoſitio eſt facilis ad concludendum, & quæ eſt difficilis, dicens, quòd illa quæ in pluribus figuris, & modis poteſt concludi eſt facilis, & illa quę in pluribus modis, & figuris non poteſt concludi eſt difficilis, & cum vniuerſalis affirmatiua tantum concludatur in una figura, & in vno modo, ſequitur ꝙ eſt magis difficilis ad concludendum: & cũ particularis negatiua concludatur in pluribus figuris, puta in tribus, & pluribus modis, ſequitꝰ quòd eſt magis facilis ad cõcludendum, & per oppoſitum magis difficilis ad deſtruendum, & vniuerſalis affirmatiua magis facilis ad deſtruendum. Ex quo inferrt quòd facilius eſt cõſtrue-
F re particularia quàm vniuerſalia: & difficilius eſt deſtruere particulare quàm vniuerſale. Ex quo infert, quòd facilius eſt deſtruere quàm conſtituere.

Quomodo autem idonei erimus ſemper ſyllogizare ad propoſitum, & per quam viã ſumemus, quæ circa vnumquodque ſunt principia, nunc iam dicendum.

ISTE EST ſextus tractatus, in quo docet inuenire medium ad ſyllogizandum vnamquãque concluſionem. Et diuiditur in tria capitula. In primo ponit talem concluſionem: tradenda eſt ars, per quam erimus prompti ad ſyllogizandum vnãquãq; concluſionem.i. per quam ſciemus inuenire media ad ſyllogizandum vnamquamque concluſionem. Secundo ponit talem diuiſionẽ: entium quædam de G
nullo prędicantur vt indiuidua, vt Socrates, & Plato, niſi ſecũdũ accidens, vt album iſtud eſt Socrates: quædã quæ de pluribus prædicãtur, vt genera & ſpecies: quædam de alijs prædicantur, & nulla de ipſis, ſupple prædicatione directa, vt ſunt tranſcẽdentia. Secunda diuiſio: eorum quæ prædicantur quædam prædicantur eſſentialiter, vt ſuperiora dè inferioribus, & quædam accidẽtaliter, vt album, nigrum. Deinde põnit talẽ conſiderationem: ad inueniendum medium oportet aſpicere ad diffinitiones, & conuertibilia terminorum: deinde ad antecedentia, conſequentia, & extranea terminorum concluſionis. Ex quo infert, quod quanto aliquis magis abundat H
antecedentibus, conſequentibus & extraneis: tanto magis erit promptus ad inueniendum medium. Conſequenter ponit alias conſiderationes ſpeciales: quarum prima eſt, ſumendo conſequens ad aliquem terminum, debemus ſumere tale, quod ſit conſequens ad totum ipſum terminum.i. quòd prædicetur de eo uniuerſaliter: ſimiliter ſumendum eſt antecedens, quod vniuerſaliter antecedat. Secunda conſideratio, ſignum vniuerſale non eſt apponendũ conſequẽti.i. prædicato, ſed antecedenti, .i. ſubiecto; quia talis propõ eſſet falſa ſi eſſet affirmatiua, & prędicatum haberet plura ſuppoſita, dummodo ſubiectum nõ ſupponeret confuſè tantum, vt homo eſt omne animal, quæ eſt falſa. Tertia conſideratio, ſi velimus ſumere conſequens ſubiecti, nõ debemus ſumere cõſeqñs prædi-

A prædicati, licet quicquid ſequatur ad prædicatum, ſequatur ad ſubiectum. Ex qua conſideratione elicitur talis auctoritas. Quicquid ſequitur ad cõſequẽs bonæ conſequentiæ: ſequitur ad eius antecedens. Quarta conſideratio; ſi velimus ſumere extraneum; debet ſumi tale extraneum quod ſit propriũ vni termino concluſionis; & cum hoc maxime extraneum alteri.

Quinta conſideratio; ſi velimus ſumere antecedẽs prædicati nõ debemus ſumere añs ſubiecti; licet quicquid ſit añs ãñtis, ſit antecedẽs conſequẽtis. Ex quo ſumitur talis auctoritas. Quicquid antecedit ad antecedens antecedit ad conſequens. Sexta conſideratio; non oportet ſumere illa quæ ſemper conſequũ

B tur: neq; ſumenda ſunt conſequentia quæ conſequuntur ad omnia: vt ſunt tranſcendentia: quia ex talibus argueretur ex puris affirmatiuis in ſecunda figura. Conſequenter docet alias conſiderationes ad inueniendũ medium ſpecialiori modo. Prima: ad ſyllogizandum vniuerſalem affirmatiuam, ſumendum eſt medium quod eſt antecedẽs ad prædicatum concluſionis & conſequens ad ſubiectum eiuſdem, & ſit diſpoſitio primi modi primæ figuræ: & deſignatur per iſtam dictionem Secana. Secunda conſideratio: ad concludendum particularem affirmatiuam, ſumendum eſt mediũ quod eſt antecedens ad vtrumque ſcilicet tam ad ſubiectum quam ad prædicatum concluſionis: & deſeruit pro Darapti, Datiſi & Diſamis. In Darij debet ſumi ſicut in barbara: & ſi-

C gnatur hic conſideratio per iſtã dictionem Cageti. Tertia conſideratio: ad ſyllogizandum vniuerſalem negatiuam ſumẽdum eſt medium quod eſt conſequẽs ad ſubiectũ extraneum ad prædicatum concluſionis: & hoc in Celarẽt Ferio & Cæſare: & deſignatur per hãc dictionem Daſenes: vel ſumẽdum eſt medium quod eſt extraneum ſubiecto cõcluſionis & conſequens ad prædicatum eiuſdem, & hoc in Cameſtres & Baroco: & deſignatur per hãc dictionem Hebare. Quarta conſideratio: ad ſyllogizandum particularem negatiuã ſumẽdum eſt medium quod eſt antecedens ad ſubiectum: extraneum ad prædicatum concluſionis: & hoc in Felapton Bocardo & Feriſon; & deſignatur per hanc dictionẽ Gedaco. Quinta conſideratio ad concludendũ indirecte particularem affirmatiuam ſumendum eſt medium quod ſit antecedens ad ſubie-

D ctum & conſequens ad prædicatum, & deſignatur per hanc dictionem Gebali. Conſequẽter declarat iſtas conſiderationes per exempla. Et primo ponit aliquas litteras quę ſunt iſtę a.b.c.d.e.f.g.h. Vnde hæc littera a q̃n ponit̃ in fine alicuius dictionis, ſignificat qualis & quãta ſit concluſio inferenda; puta ꝙ ſit vniuerſalis affirmatiua: & per e vniuerſalis negatiua: per i particularis affirmatiua; per o particularis negatiua. Sed quando a & e ponuntur in duabus primis ſyllabis dant intelligere ſubiectum & prædicatum concluſionis, per e ſubiectum & per a prædicatum: & ſumuntur cũ alijs conſonantibus; vt a cum

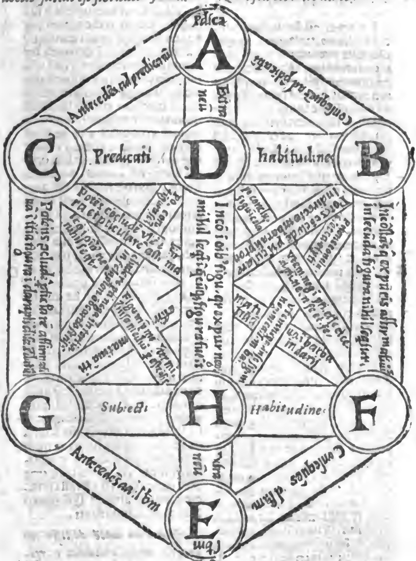
E iſtis tribus b,c,d : quando ponitur b, denotatur, quòd medium debet eſſe conſequens reſpectu prædicati, & quando ponitur c, denotatur, quòd debet eſſe antecedens ad prædicatum; & quã do ponitur d, quòd ſit extraneũ reſpectu prædicati. ſimiliter hæc litera e, ponitur cum tribus conſonantibus, ſcilicet, f. g. h. per f, denotatur, quòd medium debet eſſe conſequens ad ſubiectum concluſionis: per g, quòd ſit antecedens: per h, quòd ſit extraneum reſpectu ſubiecti cõcluſionis. Deinde ponit alias conſiderationes medij quæ ſunt inutiles. Quarum prima eſt, ſi medium ſit conſequens ad ambas extremitates: & ſignatur per hanc dictionem Febas per quam ſignatur argui ex puris affirmatiuis in ſecunda figura. G Secunda conſideratio: ſi medium ſit antecedens ad prædicatum extraneum ad ſubiectũ: & ſignatur per hanc dictionem Hecas per quam argueretur minore negatiua in prima figura. Tertia conſideratio, quando eſt extraneum vtrique extremitati: & ſignatur per hanc dictionem Hedas per quam argueretur ex puris negatiuis in qualibet figura. Vt ars inueniendi medium cunctis ſit facilis plana, atque perſpicua, ad manifeſtationem ponitur ſequens figura, quæ communiter propter eius apparentem difficultatem pons aſinorum dicitur, licet intellectis dictis in hoc paſſu omnibus poſſit eſſe familiaris ac intellecta.

Non

Digitized by Google

Nõ pergent aſini per põtẽ ſint niſi cauti
Fontẽ vel caueant præteriundo cadent
Impedit hic oculos ſes⁹ firmat dat et al
In doctis ſaltus eſt ſibi nulla ſalus, eos

Horret equus talẽ valiũ⁹ certe incubãtẽ
Dum gradium cernere ſit licet ire pot s
Nõ igitur rurſum dico reuitant aſi…
Qui, ſed eos retro nunc remanere volo.

Aſinus pergens
Mutat ab omni dũ pons eo parte tremit.
Si nũc vadã; labar cum cito regrediar

Aſinus cadens
Heu me qd faciã ruo nec pbet mihi q ſ-
Auxiliũ, nõ iter q̃ dedit experior (nuã

A *Eodem autem modo ſe habent, & qui ad impoſſibile deducunt ſyllogiſmis oſtenſiuis.*

ISTVD eſt ſecundum capitulum huius tractatus, in quo oſtendit prædictam artem inueniendi medium eſſe ſufficiẽtem ad omnem ſyllogiſmum: & primo probat, quo ad ſyllogiſmum ad impoſſibile: quia ipſa eſt generalis ad omnem ſyllogiſmum oſtenſiuum; ergo ad omnem ſyllogiſmum ad impoſſibile? quia eadem concluſio oſtenſa per ſyllogiſmum oſtẽſiuum ex eiſdem terminis oſtenditur per ſyllogiſmum ad impoſſibile: vt probat in concluſione particulari affirmatiua, & vniuerſali negatiua: vt ſi hæc concluſio: nullum e eſt a fuerit ſyllogizata in Came- B ſtres per medium b h: ſic arguẽdo: omne a eſt b h: nullum e eſt b h: ergo nullum e eſt a: talis autem cõcluſio per eoſdem terminos ſyllogizatur per impoſſibile, capiendo contradictoriam concluſionis cum maiore ad inferendum oppoſitum minoris: & faciendo omnes proceſſus qui requiruntur ad ſyllogiſmum ad impoſſibile: & tunc in vltimo talis concluſio erit ſyllogizata: & procedit ſyllogiſmus ex impoſſibili ſemper ex vna falſa ad concludendum vnam falſam: ideo vocatur ſyllogiſmus mendacij. Conſequenter probat, dictam artem eſſe generalem ad alios ſyllogiſmos ex hypotheſi, ſicut ſunt ſyllogiſmi a tranſumpto, & ſecundum qualitatem in ſubiectis; quia eodem modo inuenitur medium in ipſis, ſicut in ſyllogiſmis oſtenſiuis. Eſt tamen differentia: quia in ſyllo- C giſmo a tranſumpto non ſumitur conſequent a antecedẽtia, & extranea terminorum: ideo talis ſyllogiſmus non oſtendit ſuã concluſionem principalem per hanc artem: ſed ſumit conſequẽtia antecedentia; & extranea terminorum concluſionis, ad quã ſe trãsfert. Similiter ſyllogiſmus ſecundum qualitatẽ in ſubiectis ſumit medium conuertibile cũ minori extremitate inferens ex maiore vniuerſali, & minore particulari cõcluſionem vniuerſalẽ in tertia figura: vt hic, omnis homo eſt animal, hõ eſt riſibilis: ergo oẽ riſibile eſt animal. Conſequenter dicit iſtam artem eſſe generalem ad ſyllogiſmos cõpoſitos ex modalibus vel ex vna de ineſſe, & alia modali, qui ſunt oſtenſiui: nam eodem modo ſumitur mediũ: ſicut D in alijs ſyllogiſmis compoſitis ex ambabus de ineſſe. Ex quo infert, quòd iſta ars eſt generalis ad omnem ſyllogiſmum; etiam eſt generalis ad inueniendum medium circa philoſophiam, id eſt, circa ſciẽtias ſpeculatiuas, & circa artem. i. ſcientias factiuas, & circa diſciplinã i. circa ſcientias morales. Sed quæreret aliquis, vtrum per iſtam ſcientiam poſſit ſyllogizari ad pñcipia ſciẽtiarũ. Hoc remouet; dicens, ꝙ non: quia principia ſciẽtiarũ cognoſcuntur per viã ſenſus memoriæ & experientiæ: tñ ex ipſis principijs poteſt aliquid ſyllogizari & aliquid demonſtrari.

Quoniam autẽ diuiſio per genera parua quadam particula eſt dicta methodi, facile eſt videre.

Illud

An ſyllog. ſit ſufficiens ad inueniēdū medium.

A ISTVD eſt tertium capitu-
lum in quo philoſophus oſten-
dit, ꝙ diuiſio.i.ſyllogiſmus non
eſt ſufficiens ad inueniendū me
dium, propter hoc, quòd non va
let ad demonſtrandam diffini-
tionem de diffinito, circa quod
ponit talem concluſionē. Diui-
ſio non valet ad inueniendum
medium ſyllogiſmi: quia diui-
ſio.i. ſyllogiſmus diuiſiuus eſt
ſyllogiſmus infirmus, eo quòd
petit principium. Deinde oſten
dit, quòd talis ſyllogiſmus non
eſt vtilis ad oſtendendū diffini-
tionē de diffinito; quia nullus
ſyllogiſmus capiens mediū cō-
munius maiori extremitati ſyl-
logizat vniuerſalem affirmatiuā,
ſed ſyllogiſmus diuiſiuus eſt hu
iuſmodi; igitur. Secundo pro-
bat, quia in ſyllogiſmo diuiſiuo
petitur principium; igitur, & ꝙ
capiat medium communius ma
B iori extremitati: & quòd petat
principium, probat duobus exē-
plis ſic arguendo: omne animal
eſt mortale, vel immortale: ho-
mo eſt animal: ergo homo eſt
mortalis vel immortalis, ſed nul
lus homo eſt immortalis, ergo
eſt mortalis: in primo proceſſu
medium.ſ. animal eſt cōius ma-
iori extremitati finalis conclu-
nis, & in ſecundo proceſſu eſt
petitio principij, quia deberet ꝓ
bare, quòd nullus homo eſt mor
talis; & illud aſſumit tanquam
notū. Secundum exemplū, om-
ne animal mortale eſt habens
pedes, vel non habens pedes,
ſed omnis hō eſt animal morta-
le: igitur om̄nis homo eſt ha-
bens pedes, ſed non eſt non ha-
bens pedes: igitur eſt habens pe-
des. Deinde oſtēdit diuiſionem
non eſſe utilem ad ſyllogizan-
dum accidens de ſubiecto, nec G
aliquod aliud prædicatum; ut
puta genus vel proprium; quia
in tali modo arguendi non con-
cluditur propoſitum, vel petitur
principium: nam ſi aliquis du-
bitaret, vtrum diameter ſit ſy-
meter.i. commenſurabilis coſtę
quadrati; & arguitur, omnis lon
gitudo eſt Symetra, vel Aſyme-
tra; Diameter eſt longitudo;
ergo Diameter eſt Symetra, vel
Aſymetra, ſed non eſt Symetra;
ergo eſt Aſymetra; ibi eſt peti-
tio principij cum æque ignotū
ſit, Diametrū eſſe ſymetriam ſi-
cut Aſymetram. Ex quo infert,
quòd per diuiſionem non po-
teſt ſyllogizari diffinitio de dif-
finito.

An Ariſtot. ſufficienter probarit omnem ſyllog. eſſe alicuius figuræ & an ſatis tradiderit artem inueniendi mediū. D

QVAERITVR, vtrum Ariſto.
ſufficiēter docuerit omnem ſyl
logiſmum eſſe alicuius figuræ,
& ſufficienter tradiderit artem
inueniendi medium. Arguitur
primo quòd non: quia iſte eſt
bonus ſyllogiſmus: nullum riſi
bile eſt homo, nullus aſinus eſt
riſibilis: ergo nullus aſinus eſt
homo, & tamen non eſt in aali-
qua figura, cum non reduca-
tur ad aliquem modum primæ
figuræ. Secundo ſic; Iſte eſt
bonus ſyllogiſmus, ſi a eſt, b.
eſt, ſed a eſt, ergo b eſt: & tamē
non reducitur ad primam figu-
ram; igitur. Tertio ſic; Iſta
ſcientia eſt ſcientia reſolutoria:
ergo ipſa non eſt inuentiua: &
per conſequens non docet in-
uenire medium. Quarto ſic.

E Hæc ſcientia tractat de reſolutione conſequentię & non conſequentis: ergo non habet reſoluere ſyllogiſmum in ſua principia materialia, & per conſequẽs non habet docere artem inueniendi medium. Quinto ſic: In iſta ſcientia determinatur de ſyllogiſmo ſimpliciter dicto: ſed regulæ ibi datę de inuentione medij non poſſunt ad ipſum applicari: igitur. Item in terminis conuertibilibus non requiruntur antecedentia nec conſequentia: igitur iſta ars non eſt generalis ad omnes ſyllogiſmos. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres art. Quantum ad primum.

Art. I.

Syllogiſ. duplex.

Primo ſciendum, q̃d duplex eſt ſyllogiſmus. ſ. categoricus, & hypotheticus de quibus alias viſum eſt, ſed ſyllogiſmus categoricus adhuc eſt duplex: F quidam eſt oſtenſiuus, qui. ſ. ex duabus præmiſſis in modo & figura diſpoſitis oſtendit ſuã concluſionem non præſuppoſita aliqua hypotheſi, vt ſunt ſyllogiſmi, qui fiũt in aliqua trium figurarum. Alius eſt ſyllogiſmus ex hypotheſi, qui ſcilicet facta aliqua hypotheſi, id eſt aliqua ſuppoſitione ex duabus præmiſſis infert concluſionem, & eſt triplex. ſcilicet ad impoſſibile de quo videbitur in ſecundo huius à tranſumpto & ſecundũ qualitate in ſubiectis. Vnde ſyllogiſmus à tranſumpto eſt ille in quo aliquis ſe transfert ad probandũ aliquã concluſionẽ extra principale propoſitũ ex qua mediante cõceſſione vel admiſſione reſpõdentis finaliter concluditur propoſitum, vt ſi quis habeat probare, q̃d aĩa Socratis eſt immortalis, & faciat talẽ ſuppoſitionẽ, G ꝙ ſi probauerit aĩam Petri eſſe immortalem, & probauerit ſufficienter aĩam Socratis eſſe immortalẽ: quo admiſſa à reſpondente transferat ſe opponens ad probandum iſtam: anima Petri eſt immortalis ſic arguendo: omne beatũ eſt immortale, anima Petri eſt beata: ergo anima Petri eſt immortalis & per conſequẽs anima Socratis eſt immortalis. Sed ſyllogiſmus ſecundũ qualitatem in ſubiectis dr̃ ille, cuius mediũ & minor extremitas ſunt termini cõuertibiles ratione cuius conuertibilitatis infert concluſio vniuerſalis in tertia figura, vt, omnis hõ eſt animal, oĩs homo eſt riſibilis: ergo omne riſibile eſt animal. Vel ſic ſyllogiſmus ſecundũ qualitatem in ſubiectis eſt, quando opponens ſe H transfert ad probandũ aliquam concluſionẽ, quæ eſt ſimilis qualitatis, veritatis & falſitatis cum concluſione principal, quæ etiã conuenit in ſubiecto cum concluſione principali: ideo dicitur ſyllogiſmus ſecundum qualitatẽ in ſubiectis: quia propoſitio ad quam ſe transfert eſt ſimilis qualitatis, & ſimilis ſubiecti cũ concluſione probanda.

Secvndo ſciendũ, quòd circa textum incidũt aliquæ difficultates. Prima: an omnis ſyllogiſmus diuiſiuus generaliter omnis ſyllogiſmus ſit in aliqua trium figurarũ. Pro cuius ſolutione ſupponit̃ primo, q̃d in quo libet ſyllogiſmo diuiſiuo ſunt duo proceſſus. Primus eſt ſyllogiſticus, in quo capitur diuiſiuũ pro medio & eius mẽbra coniũctim cũ maiore extremitate & vnũ ſuppoſitum diuiſim pro mi

An omnis ſyllogiſmus ſit in aliqua triũ figurarũ.

non

A nori extremitate. Sed pro ſecundo proceſſu ſumitur concluſio præcedentis proceſſus pro prima propoſitione,& pro ſecunda: negatur alterum membrorũ diuidentium de illo ſuppoſito: & pro cõcluſione capitur alterum membrorum de eodem ſuppoſito, vt patet in exẽplis textus, & ſic ſyllogiſmus diuiſiuus quo ad primũ proceſſum eſt ſyllogiſticus,ſed quo ad ſcdm proceſſũ petit principiũ. Et iõ quo ad illũ vocatſyllogiſmus infirmus. Supponitur ſecũdo, quod dupliciter pt intelligi aliquẽ ſyllogiſmũ eſſe in aliqua triũ figurarum. Vno modo propriè & directè: qñ.ſ. medium & extremitates ſunt totalia extrema.ſ.ſubiecta vel prædicata. Et ſic non omnis ſyllo-B giſmus eſt in aliqua trium figurarum,vt patet de ſyllogiſmo ex obliquis. Alio modo impropriè ſiue reductiuè: qñ.ſ.medium & extremitates non ſunt totalia extrema, & de hoc iam viſum eſt in principio huius libri. Ex iſtis dr primo, ꝙ nullus ſyllogiſmus ex hypotheſi quo ad ſe totũ eſt in aliqua trium figurarum: quia in quulibet tali ſunt plures proceſſus quorum vnus eſt ſyllogiſticus, alij ſunt nõ ſyllogiſtici. Dicitur ſecũdo,quod omnis ſyllogiſmus categoricus oſtẽſiuus eſt propriè vel impropriè & reductiuè in aliqua trium figurarum. Dr tertio, ꝙ nullus ſyllogiſmus hypoteticus eſt in aliqua trium figurarum,quia in eo non eſt aliquod medium ordinatum ſecundum diſpoſitionem alicuius figuræ. Secunda difficultas: an in omni ſyllogiſmo ſint tantum tres termini & duæ propoſitiones. Arguitur primo quod non:quia in ſyllogiſmo ex oppoſitis non ſunt niſi duo termini, C vt patebit in ſecundo huius: igr. Secundo ſic. In omni ſyllogiſmo ſunt duę propoſitiones, ſed in qualibet propoſitione ſunt duo termini:igitur ſunt plures q̃ tres. Pro ſolutione ſupponitur, ꝙ non oportet terminos ex quibus componitur ſyllogiſmus diſtingui vocaliter vel ſecundum ſignificatum,ſed ſufficit quod diſtinguãtur officialiter, ita quod tria diſtincta officia exerceant, vnus officium medij, alter officium maioris extremitatis & alter minoris extremitatis. Ex iſto patet, quod licet in ſyllogiſmo ſint ſimpliciter plures termini quam tres,non computando copulã pro termino, tamen officialiter ſunt tantum tres termini:& D per hoc ſoluuntur rationes.

Tertio ſciendum, quod ad inueniendum medium ad concludendum quamlibet propoſitionem oportet capere octo lras .ſ.a.b.c d.e.f.g. h. Vnde per a & e, & etiam per i, & o, qñ in fine iſtarum dictionum ponuntur.ſ. Setana, Cageti, &c. denotatur qualis & quanta debet eſſe concluſio concludenda, per a intelligimus, quod propoſitio concludenda ſit vniuerſalis affirmatiua, per e vniuerſalis negatiua, per i particularis affirmatiua, per o particularis negatiua. Sed qñ a & e ponuntur in principio vel medio,per a intelligitur prædicatum, per e ſubiectum. Vnde ex parte de ly a ſe tenent tres litteræ.ſ.b.c.d. per b,intelligitur conſequens ad prædicatum, per c añs ad prædicatum, & per d extraneum. Et ẽt ex parte de ly e ſe tenent tres litteræ, ſcilicet f g. *Modus inueniendi mediũ in qualibet propoſitione.*

E lr. per f. intelligimus conſequens ad ſubiectum, per g antecedens per h extraneum: verſus.

Prædicat a, b ſequitur, c præcedit, d quoque ſit extra. Et ſubdit f ſequitur g præcedit h quoque ſit extra.

Vnde antecedẽs eſt terminus ad quẽ alius terminus ſequitur; vel de quo alius terminus vniuerſaliter & affirmatiuè prędicatur. Sed conſequens eſt terminus qui ſequitur ad aliũ, vel qui vniuerſaliter & affirmatiuè prædicatur de alio. Sed extraneum eſt terminus qui non põt ſubijci neq; pdicari reſpectu alterius, vere & affirmatiuè vt homo aſinus. Et aduerte, quod ſex dictiones triſyllabarum in verſibus ſequentibus va- F lent ad inueniendum medium, ad inferendum quamlibet concluſionem, ſed dictiones D ſſyllabæ valent ad cognoſcendum combinationes inutiles, verſus: Fecana Cageti Daſenes Hebare Gedaco Gebali fiunt. Sed non conſtant Febas Hecas & Edas: vt patet in textu.

An principia omnium ſciẽtiarum ſint ſyllogizabilia.

QVARTO ſciendum, quod circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima, vtrum principia omnium ſcientiarum ſint ſyllogizabilia per artẽ inueniendi medium traditam a philoſopho. Pro cuius ſolutione ſupponitur quod aliud eſt propoſitionem eſſe ſyllogizabilem & eſſe ſyllogizabilem per artem inueniendi medium: quia omnis propoſitio, quæ poteſt eſſe concluſio ſyllogiſmi alicuius, eſt ſyllogizabilis, ſed ſolum propoſitio eſt ſyllogizabilis per artem inueniendi medium cuius ſubiectum & prædicatum habent antecedentia & conſequentia vel extranea, per quæ talis propoſitio eſt ſyllogizabilis. Hoc ſuppoſito dicitur, ꝙ licet omnia principia ſcientiarum ſint ſyllogizabilia, cum quælibet propoſitio poſſit eſſe concluſio ſyllogiſmi: tamen ipſa non ſunt ſyllogizabilia per artem inueniendi medium, ſaltem in illa ſciẽtia cuius ſunt principia, cum non habeãt mediũ ꝙ ſit añs vel conſequens alterius extremorum. G Secunda difficultas, vtrum illa regula logicalis quæ habetur in textu ſit vera: in qua dicitur, quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ ſequitur ad eius antecedens. Et videtur ꝙ non: quia tunc ſequeretur, quod vnum contradictorium ſequeretur ad reliquum vt bene ſeqneretur, ſi tantum pater eſt non tantum pater eſt: quia ad iſtã, tm̃ pater eſt ſeqtur pater eſt, & ad iſtam, pater e, ſequit̃ filius eſt, & ad iſtã filius eſt ſequit̃ non tm̃ pr̃ eſt: ergo ad iſtã tm̃ pr̃ eſt ſequit̃ iſta non tm̃ pater eſt. H Rñdeo, ꝙ regula logicalis eſt vera. Et dico vlterius; ꝙ omnis propoſitio de impoſſibili poteſt inferre ſuum contradictorium, cum ad impoſſibile ſequatur quodlibet; ideo dico quod bene ſequitur, tantum pater eſt, ergo non tm̃ pater eſt: qa antecedens eſt impoſſibile. Aduerte vlterius, ꝙ virtute iſtius regulæ ſit una conſequentia q̃ vocatur de primo ad vltimũ, q̃ eſt bona tribus conditionibus obſeruatis. Prima, quod cõſequens primæ conſequentiæ ſit præciſe antecedẽs ſecũdæ conſequentiæ nihil mutãdo. Secunda, ꝙ conſequentiæ intermediæ ſint bonæ. Tertia, ꝙ ꝑpõnes ſp accipiantur in eodem ſenſu: ideo non ſequitur

Difficultas.

Correllariũ.

Digitized by Google

A quitur omnis homo eſt animal: ergo nō Deus eſt. Et vltra bene ſequitur non Deus eſt: ergo homo eſt aſinus: ergo de primo ad vltimū bene ſequitur, homo eſt animal; ergo homo eſt aſinus. Dico ꝙ nō ſequitur: quia in prima conſequētia illa negatio nō accipitur infinitanter, & alia neganter. Et hæc de primo artic. Quantum ad ſecundum,

Arti. 2.

An dabilis ſit ars inueniendi mediū ad ſyllogizandū quālibet propōnem.

DVBITATVR primo: Vtrum ſit danda ars inueniendi mediū ad ſyllogizandum quālibet propoſitionem. Arguitur primo, ꝙ non: quia non eſt danda ars inueniendi extremitates: ergo nō eſt danda ars inueniendi medium. Secundo ſic: Non eſt difficile inuenire medium: ergo nō eſt danda ars: quia ars & doctrina ſunt circa difficilia. Antecedens patet: quia quilibet terminus reſpectu cuiuslibet alterius poteſt eſſe medium: & ſic non B eſt difficile inuenire. Item ad ſyllogizandum aliquam concluſionem ſufficiunt figura, & modus: ergo nō eſt danda ars; quia fruſtra daretur. In oppoſitum arguitur per philoſophum in textu. Pro cuius declaratione ponūtur aliquæ regulæ. Prima, terminus qui eſt antecedens ad prædicatum concluſionis, & conſequēs ad ſubiectum, eſt cōueniens medium ad inferendum vniuerſalē affirmatiuam in prima figura: vt ad concludendum iſtam, oīs homo eſt ſubſtātia capiatur pro medio animal, quod eſt antecedens ad prædicatum. ſ. ad ſubſtātiam & conſequens ad ſubiectū, .ſ. ad hominem, & datur intelligi iſta regula per iſtam dictionem Sequana quæ valet ad Barbara, & Darij, vt ſatis patet in textu. Et ſimiliter fiant regulæ de C alijs dictionibus, puta, Cageti, Daſenes, Debare, Gedaco, & Gebali: de quibus viſum eſt in textu: de dictionibus quæ valent ad combinationes inutiles. ſ. Febas, Hecas, & Hedas, ſatis etiam dictum eſt. Aduerte, tamē, ꝙ in ipſis non ponuntur, niſi duæ vocales, ad denotandum, ꝙ concluſio in illis combinationibus inutilibus aliquando pōt eſſe vniuerſalis aliquando particularis: ideo ſolum ponuntur litteræ ꝓ præmiſſis, & poſſunt omnes iſtę regulæ videri in quadam figura ſub arte inueniendi medium.

His præmiſſis reſpōdetur ad dubium, quòd danda eſt ars inueniendi mediū ad ſyllogizandū concluſionem ex veris: quia illa ars eſt danda in iſto libro, quæ facit hominem promptū, & habilem ad ſyllogizandum quamlibet concluſionem veram, ex D veris: ſed iſta ars eſt huiuſmodi: igitur. Ex quo ſequitur, quòd non eſt iſta ars generalis ad cōcludendum quamlibet concluſionem indifferenter: ſed ſolum veram ex veris. Ad argumenta dicitur: ad primum concedendo antecedens, & negando conſequētiam: & ad probationē dr̄, ꝙ non eſt ſimile, quia quicūque habet concluſionē ſyllogizandā, ille habet extremitates: ſed non adhuc habet mediū. Ad ſecundā dr̄, ꝙ valde difficile eſt inuenire medium ad concludendum quamlibet concluſionem veram ex veris: ſed inuenire medium ad quamlibet concluſionem ſiue ex veris, ſiue ex falſis non eſt difficile: & etiam ad ſic ſyllogizandum ſufficit modus, & figura.

DVBI-

An in quolibet ſyllog. neceſſario altera præmiſſarum dẽat eſſe vniuerſalis.

E DVBITATVR ſecundo vtrum in quolibet ſyllogiſmo neceſſe ſit alteram præmiſſarum eſſe vniuerſalem. Et uidetur quod nõ: quia ibi eſt bonus ſyllogiſmus: animal eſt ſubſtantia, homo eſt animal; ergo homo eſt ſubſtantia. Nec ſolum valet dicere quod ſolum tenet gratia materię: quia ſi maior eſſet vniuerſalis, eſſet darij, ſed talis, particularis æquiualet vniuerſali, igitur. Nam dicit Ari. primo periherme. quod particularis in materia naturali æquiualet vniuerſali. Item ſyllogiſm⁹ expoſitorius eſt bonus ſyllogiſmus, & tamẽ nulla præmiſſarum eſt vniuerſalis: igitur. Item dictum eſt ſuperius quod in quinque caſibus fit bonus ſyllogiſmus ex puris particula-

F ribus. Item ad iſtam, animal eſt ſubſtantia, ſequitur iſta, omne animal eſt ſubſtantia, & ad iſtam homo eſt animal ſequitur iſta omnis homo eſt animal, & ad illas duas uniuerſales gratia formæ, ſequitur iſta vniuerſalis in Barbara: omnis homo eſt ſubſtantia: ergo ex illis duabus particularibus gratia formæ, ſequitur illa vniuerſalis affirmatiua: quia quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ, ſequitur ad eius antecedens, ſed illę duæ vniuerſales ſequuntur ad illas duas particulares: ergo ad illas duas vniuerſales gratia formæ ſequitur illa uniuerſalis affirmatiua: igitur. Pro ſolutione ſupponitur primo vt alias viſum eſt quòd particularis in materia naturali non ęquiuale vniuerſali in ſignificando, ſed ſolũ in inferẽdo. Dico vlterius, quod non oportet quod ſi particularis gratia materiæ inferat vniuerſalem ad quam gratia formæ aliquid ſequatur quod etiam ſequatur ad particularem, gratia formæ. G Supponitur ſecundo quod nullus ſyllogiſmus de medio cõmuni eſt bonus niſi altera præmiſſarum ſit vniuerſalis, niſi in quinq. caſibus ſuperius dictis, vbi oſtenſum eſt ꝙ ex puris particularibus quinq. modis fit bonus ſyllogiſmus. Supponitur tertio ꝙ illa regula logicalis in qua dicitur, quod quicquid ſequitur tur ad conſequens bonæ conſequentiæ, ſequitur ad eius antecedens eſt bona: ſed tamen non oportet ꝙ ſi ad conſequens alicuius conſequentiæ ſequatur aliquid gratia formæ, ꝙ illud ſequatur ad antecedens illius conſequentis gratia formæ, ſed ſufficit H quod ſequatur gratia materię vel gratia formæ. Et per hoc etiam faciliter poſſet ſolui dubitatio, puta in quolibet bono ſyllogiſmo oportet alteram præmiſſarum eſſe affirmatiuam, cum dictum ſit quod ex puris negatiuis in tribus caſibus ſit bonus ſyllogiſmus.

DVBITATVR tertio, Vtrum Diameter ſit Aſymeter, & quid intelligit philoſophus per angulos ęquicruros. Pro ſolutione primæ partis ſupponitur primo, quod quadratum eſt figura habens quattuor latera equalia Diameter autem quadrati eſt linea longiſſima in quadrato diuidens ipſum in duas partes æquales, protenſa ab vno Cono ad alium Conum ſibi contrarium. Coſta quadrati eſt vna de illis lineis, qua clauditur quadratum. Symeter eſt idẽ quod commenſurabile coſtæ. Sed Aſymeter eſt idem ꝙ incommenſurabile.

A rabile: Ex quo ſequitur, quod Diametrū eſſe ſymetrum, nihil aliud eſt, quam ipſum eſſe incōmenſurabilem coſtæ, & ipſum eſſe Aſymetrum eſt ipſum eſſe incommenſurabilem coſtæ. His ſuppoſitis dicitur, quòd Diameter eſt incommenſurabilis coſtę & non commenſurabilis: quia tunc numerus perfectus eſſet nūmerus abundans quod eſt falsū; igitur. Vnde numerus perfectus non eſt niſi numerus par, & numerus abundans eſt numerus impar. Pro ſolutione ſecundæ partis oportet ſupponere vnum circulum, a cuius centro ad circumferentiam ducantur duæ lineæ rectè quaſi duo ſemidiametri, & ponatur ex parte vnius a, & in extremitate alterius b. Deinde inter extremitates illarum B linearum a, & b, ducatur tertia linea, quæ faciat triangulum æquicrurum, ideſt, æquarum tibiarum, eo quod illæ lineæ ſunt æquales. Hæc autem linea ducta a puncto a, ad punctum b, concludens vnam portionem circuli, vocatur baſis trianguli inciſionis, eo quod diuidit circulum per portiones. Anguli autem cauſati ex incidentia baſis ſuper circulum ex vtraque parte vocātur Anguli inciſionis, & ſignantur per c, & d. Ex quo patet, quod per Angulos æquicruros intelligit philoſophus Angulos conſtitutos ex incidentia duarum linearum rectarum æqualium. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſic C Art. 3.

Conclvsio reſponſalis ad quæſitum: Philoſophus ſufficienter docuit reductionem ſyllogiſmorum in modos vniuerſales primæ figuræ cum arte inueniendi medium, & hic concluſio patet ex dictis. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur, quod ille eſt bonus ſyllogiſmus gratia materiæ, & non gratia formæ. Ad ſecundam dicitur, quod Ariſt. intellexit ſuam concluſionem de ſyllogiſmo categorico, & non hypothetico. Ad tertiam dicitur, q̄d quamuis hæc ſcientia docet artem inuenēdi medium, tamen iſta eſt ſimpliciter reſolutoria & non inuentiua: quia non docet inuenire medium, vt ſit ſtatus: ſed vt componat ſyllogiſmum, & poſt compoſitionem ipſum D finaliter reſoluat in ſua principia. Et ſimiliter dicatur ad quartam. Ad quintam pro prima parte patet ſolutio. Ad aliam dicitur quod conſequens poteſt dupliciter capi. Vno modo ſine præciſione, & ſic illud, dicitur conſequens, quod ſequitur ad aliud ſiue inferat ipſum ſiue nō, & iſto modo in conuertibilibus bene reperitur conſequens. Alio modo capitur conſequens cum præciſione puta, quòd ſic eſt cōſequens, quòd ſemper ſequitur, & nunquam poteſt eſſe antecedens, & hoc modo in conuertibilibus non reperitur conſequens.

A ceſſario ſequitur concluſio:& tamen non ſunt ſyllogiſticæ. Nõ enim oportet omne inferens cõcluſionem neceſſario eſſe ſyllogiſmum. Conſequenter dicit, quòd in reductione ſyllogiſmorum ex parte terminorum accipiendi ſunt tres termini: quorũ vnus dicitur mediũ; alter maior extremitas,& alius minor extremitas, & ſi medium ſubijciatur in vna, & prædicetur in alia, reducitur ad primam figuram, ſi prædicetur in vtraq; ad ſecundã figurã, & ſi ſubijciatur in vtraq; ad tertiam figuram. Ex quo infert quòd nulla oratio dicitur ſyllogiſtica, niſi idem frequẽter dicatur, hoc eſt niſi medium bis ſumatur. Conſequenter ſubdit, quòd frequenter contingit decipi credendo, aliquas argumentationes eſſe ſyllogiſticas,& tamẽ
B non ſunt. Quod probat per duo exempla. Primum eſt: Ariſtomenes intelligibilis ſemper eſt, & Ariſtomenes eſt Ariſtomenes ĩtelligibilis: igitur Ariſtomenes ſemper eſt. Secũdum exemplũ: Micalus muſicus corrumpetur cras,& Micalus eſt Micalus muſicus: ergo Micalus corrumpet cras: ibi non ſunt ſyllogiſmi, licet videantur eſſe propter ſimilem diſpoſitionem terminorũ: & tamen non ſunt, quia neutra præmiſſarum ſumitur vniuerſaliter. Subdit conſequenter, quòd etiam contingit decipi quando termini nõ capiuntur vniformiter in pręmiſſis, & concluſione: ſed variantur ſecundum concretionem & abſtractionem: vt nõ ſequitur in prima figura: nulli ægritudini ineſt ſanitas: omnis homo eſt ſuſceptiuus ægritudinis: ergo nullus homo eſt ſanus.

C Similiter non ſequitur in ſecunda figura: nulli ægritudini contingit ineſse ſanitatem, & omni homini cõtingit ineſse ſanitatẽ: ergo nulli homini contingit ineſse ægritudinem. Similiter non ſequitur in tertia figura, omni homini contingit ineſse ſanitatem:& omni homini contingit ineſse ægritudinem :ergo alicui ægritudini contingit ineſse ſanitatem.

Ineſſe autem primum medio, & hoc poſtremo non oportet ſumere.

Modus ſyllogizãdi ex obliqs.

ISTVD eſt ſecundũ capitulũ, in quo docet ſyllogizare ex obliquis. Primo in prima figura ponens tres regulas. Prima: maiore de recto, & minore de obliquo valet ſyllogiſmus ad inferẽ- D dum concluſionem de obliquo: vt omnis ſophia eſt diſciplina: boni eſt ſophia: ergo boni eſt diſciplina. Secunda regula, maiore de obliquo, & minore de recto valet ſyllogiſmus ad inferendũ cõcluſionem de obliquo, vt omnium contrariorum eſt eadem diſciplina: bonum & malum ſũt contraria: ergo boni,& mali eſt eadem diſciplina. Tertia regula, ex ambabus de obliquo ĩ prima figura fit bonus ſyllogiſmus ad emerendum concluſionem de obliquo,& qñq; de recto. Exemplum primi; vt cuiuſcunq; eſt diſciplina, illius eſt genus; boni eſt diſciplina; ergo boni eſt genus. Exemplum ſecundi; vt cuiuſcũque eſt diſciplina, hoc eſt genus; boni eſt diſciplina; ergo, bonũ eſt genus. Deinde docet ſyllogizare in ſecunda figura; dicens, quòd negatiua præmiſſa exiſtẽ-

tede

E te de obliquo valet ſyllogiſmus. Quod probat duobus exemplis. Primũ nullius motus eſt motus: ſed voluptatis eſt mot⁹: ergo voluptas non eſt motus. Secundũ exemplum: nullius ſigni eſt ſignum ſed ipſius viſus eſt ſignũ: ergo viſus non eſt ſignum. Deinde docet ſyllogizare ex obliquis in tertia figura: dicens quòd bene valet ſyllogiſmus; vt probat vno exemplo: vt Deo non eſt tempus opportunum: Deo eſt ęſtas: ergo ęſtas non eſt tempus opportunũ. Et ſubdit quòd ad reducendum iſtos ſyllogiſmos opportet mutare obliquos in rectos.

Modus ſyllogizãdi ex reduplicatiuis.

Reduplicatum autem in propoſitionibus ad primam extremitatem ponendum.

ISTVD eſt tertium capitulum in quo Ariſt. docet ſyllogi- F zare ex reduplicatiuis: dicens, ꝙ ſyllogizando ex reduplicatiuis reduplicatio nunquam eſt addẽda prædicato reduplicãs ipſum. Quod probat tribus exemplis. Primum exemplum: bonum eſt diſciplina inquãtum bonum, & iuſtitia eſt bonum: ergo iuſtitia eſt diſciplina inquãtum bonum: talis reduplicatio non eſt addenda medio reduplicans ipſum dicendo: iuſtitia eſt bonum inquãtum bonum: cum ſenſus eſſet quòd iuſtitia eſſet omne bonũ: quod eſt falſum quamdiu ſunt plura bona. Secundum exemplum bonum eſt diſciplinatum inquantum bonum: ſalubre eſt bonum: ergo ſalubre eſt diſciplinatum inquantum bonum. tertium exemplum; omne non exiſtẽs eſt opinabile in eo quòd non exiſtens; hirco Ceruus eſt non exiſtens; ergo hircocervus eſt opinabilis in eo, quod non exiſtens. G Quartum exemplum: ſenſibile eſt corruptibile in eo quòd eſt ſenſibile; omnis homo eſt ſenſibile: ergo omnis homo eſt corruptibilis, in eo quod eſt ſenſibilis. Ex iſtis infert quòd aliter ſyllogizatur ex reduplicatiuis quam ex non reduplicatiuis: nam ad cõcludendum cum reduplicatione, debet poni reduplicatio in aliqua præmiſſarum: dummodo non ponatur ad prædicatum reduplicando ipſum prædicatum. Conſequenter ponit ſex documenta pro perfectiori reductione ſyllogiſmorum. Primum: in ſyllogiſmis pro vno termino minus noto, debet capi vnus terminus magis notus: & etiam pro oratione minus nota, debet capi oratio magis nota: vt non refert di- H cere ſuſpicabile non eſt genus opinabilis: & ſuſpicabile non eſt opinabile. Secudum documentum: in ſyllogizando refert ſumere propoſitiones vniuerſales vel particulares: quia ex vniuerſalibus poteſt concludi concluſio: non autem ex particularibus. Tertium documentum: non enim oportet expoſitione exemplorum inconueniens accidere: non enim ſumuntur exempla vt vera ſint. Exempla enim non ponimus vt vera ſint: ſed vt ſentiant qui addiſcunt. Quartum documentum: quando præmiſſæ alicuius ſyllogiſmi probant per alios ſyllogiſmos, & vnus ſyllogiſmus perficitur per alium: non oportet huiuſmodi ſyllogiſmos fieri in eadem figura. Quintum documentum: ad videndum in

qua

A qua figura debet fieri ſyllogiſmus, vel reduci multum confert aſpicere ad concluſionem: quia, ſi concluſio ſit vniuerſalis, non poteſt eſſe in tertia figura: ſi fuerit affirmatiua, non poteſt eſſe in ſecunda: ſi fuerit vniuerſalis affirmatiua, ſolum poteſt eſſe in prima figura. Sextum dictum, ſeu documentum, ad interimendum vnam diffinitionem ſufficit vnam partem interimi, vt ad interimendum iſtam, aqua eſt potus humidus: ſufficit oſtendere, quòd aqua non ſit potus ſic arguendo: omnis potus eſt tranſmutabilis in ſubſtantiam viuentis, ſed aqua non eſt huiuſmodi: igitur non eſt potus; & per conſequens non eſt potus humidus. Ex quibus infert quod ſyllogiſmi ex hypotheſi ſecundum ſe totos non reducuntur ad aliquã B trium figurarum.

Quæcunque aũt in pluribus figuris concluduntur, &c.

Syllogiſmorum reductio ad ſe inuicem.

ISTVD eſt quartum & vltimũ capitulũ, in quo docet reducere ſyllogiſmos vniuſcuiuſque figuræ ad ſe inuicẽ, & primo ſyllogiſmos primæ fig. dicẽs, ꝙ qñ aliqua concluſio pt concludi in pluribus figuris: tunc ſyllogiſmus concludens eam in vna figura, poteſt reduci ad aliam, vt celarent, & ferio reducuntur ad ſyllogiſmos ſecundæ figuræ, puta celarent ad Cæſare maiore conuerſa ſimpliciter, & ferio ad feſtino maiore conuerſa ſimpliciter, ſed Barbara, & Darij, non poſſunt reduci ad ſecundã figuram; quia in ſecunda figura non concluditur, niſi negatiuè. Ex quo ſequitur etiam quòd Barbara non reducitur ad aliquam aliam figuram: quia nulla alia figura à prima concludit vniuerſalem affirmatiuam, niſi prima; ſed Darij & Ferio reducuntur ad ſyllogiſmos tertiæ figuræ, puta Darij à datiſi minore conuerſa ſimpliciter; Ferio ad Feriſon minore conuerſa etiam ſimpliciter. Conſequenter dicit, quòd omnes ſyllogiſmi ſecundæ figuræ reducuntur per conuerſionem ad ſyllogiſmos primæ figuræ dempto Baroco, qui non poteſt reduci per conuerſionem: licet bene per impoſſibile, vt iam ſuperius oſtenſum eſt. Syllogiſmi etiam tertiæ figuræ reducuntur ad ſyllogiſmos primæ figuræ per conuerſionem, dempto Bocardo, qui non poteſt reduci per conuerſionem cum maior primæ figuræ non poſſit eſſe particularis licet bene per impoſſibile. D

Differt autem in conſtruendo, & deſtruendo opinari, aut idem, aut diuerſum ſignificare.

ISTVD eſt quintum, & vltimum capitulum, in quo docet ſyllogizare ex terminis ĩfinitis: & ponit primo talem concluſionem: propõ de prædicato infinito affirmatiua nõ eſt eadẽ cũ propoſitione negatiua de prædicato finito, vt iſtæ duę nõ ſunt eędẽ: hõ eſt nõ albus, & hõ nõ eſt albus. Qđ probat duabus rationibus. Prima ſicut ſe habẽt iſtæ duæ, Socratẽ poſſibile ẽ ambulare, & Socratẽ poſſibile eſt nõ ambulare, ita iſtæ duæ homo eſt non albus, & homo non eſt albus, ſed duæ primæ non ſunt eędẽ; licet bene ſequantur ſe ad inui-

E inuicem; ergo etiam aliæ duæ non ſunt eædem. Secunda ratio: non eſt idem eſſe non æquale: & non eſſe æquale, quia huic quod eſt eſſe non æquale, aliquid ſubiacet, ſ. inæquale; & huic quod non eſt eſſe æquale, nihil ſubiacet. Tertia ratio: ab affirmatiua de prædicato finito, ſequitur aliquid quod non ſequitur ad negatiuam de prædicato finito; ergo illæ propoſitiones non ſunt eędem. Añs patet; quia ad iſtam, hoc eſt lignum non album, ſequitur iſta hoc eſt lignũ; & tamen illa nõ ſequitur, ad iſtã hoc non eſt lignum album.

Conſequenter oſtendit philoſophus qualiter valet conſequẽtia à propoſitione de prædicato finito ad propoſitionem, de prædicato infinito; & econtra, & ponit quattuor regulas. *Regula.* Prima; ab affirmatiua de prædicato infini- F to ad negatiuam de prædicato finito eſt bona conſequentia; vt bene ſequitur hoc eſt non albũ; ergo non eſt album. Secũda regula; a negatiua de prædicato finito ad affirmatiuam de prædicato infinito, non valet cõſequẽtia; & hoc quando ſupple totale prædicatum non infinitatur; vt non ſequitur, hoc non eſt lignum album; ergo hoc eſt lignum non album, demonſtrando per ly hoc lapidem. Tertia regula; ab affirmatiua de prædicato finito ad negatiuam de prædicato infinito, eſt bona conſequentia; vt bene ſequitur hoc eſt album; ergo hoc non eſt album; quia oppoſitũ conſequentis, non poteſt ſtare cum antecedente. Quarta regula; a negatiua de prædicato infinito non ſequitur affirmatiua, de prædicato finito; vt non ſequitur hoc eſt G lignum non album; ergo eſt lignum album; & hoc quando totale prædicatum non infinitatur. Et ſubdit quòd ſicut fiunt conſequẽtiæ in propoſitionibus, de prædicato, finito & infinito; ſic etiam fiunt de terminis, priuatiuis & terminis poſitiuis; vt bene ſequitur hoc eſt iniuſtum; ergo nõ eſt iuſtum; & ſic de alijs. Cõſequenter ſubdit, quòd ex ꝓpoſitionibus de terminis infinitis vel priuatiuis eodem modo ſyllogizandum eſt ſicut ex propoſitionibus de terminis finitis; vt ſicut bene ſequitur, omne animal eſt muſicum, omnis homo eſt animal; ergo omnis homo eſt muſicus; ita etiam bene ſequitur omne animal eſt nõ muſicum; omnis homo eſt animal; ergo omnis homo eſt non muſicus. *Regula.* Finaliter ponit quattuor regulas generales. Prima; ſi ad H añs ſequatur conſequens; tunc ad oppoſitum conſequentis, ſequitur oppoſitum antecedentis. Secunda regula; non oportet, ꝙ ad oppoſitum añtis ſequatur oppoſitum conſequentis. Tertia regula; oppoſitum conſequentis repugnat, ſeu non poteſt ſtare cum antecedente. Quarta regula; contradictorium añtis bene poteſt ſtare cum conſequente. Primam, regulam probat; quia ad oppoſitum conſequentis ſeq̃tur oppoſitum añtis, vel ipſum oppoſitum conſequentis ſtabit cum añte, ſed hoc non, quia oppoſitum conſequẽtis, repugnat conſequenti; ergo etiam añti ꝑ illam maximam; Quicquid repugnat cõſequẽti, repugnat antecedenti. Secundã regulã, probat; quia ſi oppoſitum antecedentis

A dentis fiet cũ conſequente; tunc ad oppoſitum antecedentis nõ ſequitur oppoſitũ conſequentis: quia ſi ad oppoſitũ contradictoriũ añtis ſequeretur oppoſitum conſequentis: tunc contradictoriæ eſſent ſimul veræ: quia dato oppoſito añtis vero, tũc ex quo ſequit̃ oppoſitũ conſequentis, ipſum cõſequens, & ſuũ oppoſitũ ſimul ſtabunt, quod eſt falſum. Tertia regula probatur: quia contradictorium conſequentis repugnat conſequenti: ergo & antecedenti. Quarta regula patet; quia ad oppoſitum antecedẽtis non ſequitur oppoſitum conſequentis: ergo oppoſitum antecedentis põt ſtare cũ cõſequente Deinde ponit vnã obiectionem contra ſecundã regulã, quę eſt hæc, ponamus ꝙ a, & b, contra-
B dicant ipſi ſic, vero & d, contradicant h: tunc arguitur ſic, ad c ſequitur a: ergo ad f, ſequitur h, & per cõſequens ad d, ſequit̃ b: quare de primo ad vltimũ ſi ad c ſequitur a: ad d ſequitur b, qđ eſt contra ſecundã regulam, quę dicit ꝙ ad oppoſitum antecedẽtis non ſequitur oppoſitũ conſequentis. Soluit non admittendo caſum: quia duæ propoſitiones non poſſunt habere vnam contradictoriam: quod tamen ſupponebatur in caſu.

An regula de formatione ſyllogiſmorum ex propoſitionibus de obliquis, &c. ſint ſufficienter aſſignatæ.

QVAERITVR, Vtrum regulæ de formatione ſyllogiſmorum ex propoſitionibus de obliquis, & propoſitionibus reduplicatiuis, & propõnibus de terminis infinitis ſint ſufficienter aſſignatæ a philoſopho. Arguit̃ primo ꝙ non: quia tũc arguẽdo ex obliquis ex vero ſeq̃retur falſũ: ſic arguẽdo: nullus equus eſt aſinus: cuiuslibet hoĩs eſt equus: ergo nullius hoĩs eſt aſinus. Secũdo ſic: dictio reduplicatiua eſt quoddã ſyncategorema ſicut alia ſyncategoremata: ergo vr̃ ꝙ poſſit addi ita addi prædicato ſicut additur alteri termino. Tertio ſic: Reduplicatio ẽ nota cauſæ inhærentiæ pędicati ad ſubiectũ: ſed talis cauſa quæritur in pręd icato: ergo dictio reduplicatiua nõ poteſt addi prædicato. Quarto: Affirmatiua de prædicato infinito hẽt concluſionem in modo negatiuo, non aũt affirmatiua de prædicato finito: ergo non eodẽ mõ eſt ſyllogizandũ ex propoſitionibus de prædicato infinito, & de prædicato finito. Antecedens probatur: quia in ſyllogiſmo negatiuo ſyllogizatur, concluſio negatiua de prędicato finito, & ad ipſam ſequitur propoſitio negatiua de prædicato infinito: igitur. Quinto ſic; ſyllogiſmus ex terminis finitis, & ambabus negatiuis nõ eſt bonus: ergo ſyllogiſmus qui fit ex vna negatiua, & altera affirmatiua de prædicato infinito non erit bonus: quia præmiſſæ vtriuſque ſyllogiſmi inferunt ſe ad inuicem. In oppoſitũ eſt philoſophus in textu. In quæſtionẽ erunt tres articuli. Quantum ad primum. *Art. 1.*

PRIMO ſciendum, ꝙ pro ſolutione primæ partis ſupponitur, primo, quòd non omnino eõdem modo eſt ſyllogizandum ex obliquis ſicut ex rectis: quia ex obliquis quandoque poteſt *An ex rectis, & obliq. eodẽ modo ſyllog.*

E ſieri bonus ſyllogiſmus amba-
bus exiſtentibus particularibus
aut indefinitis; nec oportet ꝙ
ſit præciſe idem ſubiectum in
vna, & prædicatum in alia; aut
ꝙ ſint tres termini quorum qui
libet ſit præciſe ſubiectum vel
prædicatum. Aduerte tamen,
ꝙ ex obliquis non valet ſyllogiſ
mus gratia formæ, niſi aliquis
terminus diſtribuatur in præ-
miſſis: & ſub illo termino fiat
ſumptio in minore: ideo, iſte ſyl
logiſmus non valet cuiuslibet
hominis aſinus currit, Brunel-
lus eſt aſinus: ergo Brunellus
currit: nam præmiſſę poſſunt eſ
se veræ concluſione exiſtente
falſa. Ex iſto ſequitur vna regu-
la generalis: ex omni propoſi-
Regu- tione de termino diſtributo, ſiue
la. ille ſit rectus ſiue obliquus, cum
F vna alia in qua ſubſumitur alius
terminus ſub termino diſtribu-
to eſt bonus ſyllogiſmus ſiue il-
le terminus ſit ſubiectum ſiue
prædicatum: ſiue pars ſubiecti
ſiue pars prædicati. Ex iſtis di-
citur primo ꝙ nõ oportet in ſyl
logiſmis ex obliquis, ꝙ maior,
vel minor extremitas vel me-
dium ſit totale extremum. i. tota
le ſubiectum vel totale prædica.
tum: nec oportet ꝙ medium ſyl
logiſticũ ſit ſubiectum vel præ-
dicatum in maiore: ſed ſufficit,
ꝙ ſe teneat ex parte ſubiecti vel
prædicati: nã in hoc ſyllogiſmo
homo omnem equũ eſt videns;
Brunellus eſt equus: ergo Bru-
nellum homo eſt videns: iſte ter
minus equum eſt mediũ, & Bru-
nellus minor extremitas: & hoc
totum reſiduum eſt maior ex-
tremitas. Scđo dicitur, ꝙ tales
ſyllogiſmi, qui ſic ſiunt ex obli-
quis, dicuntur eſſe in aliquo mo
do vel in aliqua figura: quia ha- G
bent ſimilitudinem talis figuræ
vel talis modi. Dicitur tertio ꝙ
tales ſyllogiſmi ex obliquis non
dicuntur proprie & directe eſ-
ſe in aliqua trium figurarum, ca
piendo figuram eodem modo,
quo communiter diſſinitur; ſed
ſolum reductiuè, inquantum ſ.
præmiſſæ de terminis obliquis
habent reſolui in præmiſſas de
terminis rectis.

SECVNDO ſciendum, quòd
in prima figura maiore de obli-
quo, cuius medium eſt terminus
obliquus, & minore de recto, ſe-
quitur concluſio de obliquo: dũ
modo obliquitas in concluſio-
ne cadat ex parte eiuſdem extre
mi ſicut in maiore: & dummo-
do obſeruetur talis obliquitas. H
Et dicitur notanter, dummodo *Notabi*
obliquitas cadat ex parte eiuſ- *le de o-*
dem extremi: quia ſi caderet ex *bliquo*
parte alterius, non oporteret cõ *in pri-*
ſequentiam valere: vt non ſequi *ma fig.*
tur cuiuslibet hominis aſinus
currit: Socrẽs eſt hõ; ergo Socra
tes eſt aſin⁹ qui currit. Dicitur
notanter, dummodo ſeruetur ta
lis obliquitas; quia ſi variaretur,
non oporteret conſequentiam
valere: vt non ſequitur cuiusli-
bet hominis eſt aſinus, Socrates
eſt homo: ergo in Socrate eſt aſi
nus. Et hoc intelligitur per iſtã Regu-
regulam generalẽ: quandocunq; la.
in maiori propoſitionis aliquis
terminus fuerit diſtributus in
obliquo ſiue affirmatiuè, ſiue ne
gatiuæ de quocunq; alio termi-
no rectus illius obliqui dicitur:
tunc quicquid affirmabitur de
obliquo in maiori, affirmabi-
tur de aliquo illius vltimi ter-
mini Similiter ex maiore de re
cto & minore de obliquo, in
que

A quo minor extremitas ponitur in obliquo, valet ſyllogiſmus ad inferendum concluſionem, in qua minor extremitas ponitur in obliquo, vt bene ſequitur, omnis aſinus eſt animal, & hominis eſt aſinus: ergo hominis eſt animal. Sed ex duabus præmiſſis in quibus medium tenetur in obliquo gratia formæ, non valet conſequentia: vt non ſequitur, omnem aſinum videt equus: omnis homo videt aſinum: ergo omnis homo eſt equus. Præter illos modos ponuntur adhuc tres alij modi, quorum primus eſt; maiore vniuerſali negatiua, cuius medium eſt terminus obliquus, & minore affirmatiua, in qua medium ponitur in
B obliquo, valet conſequentia ad inferendum concluſionem de recto: vt bene ſequitur, nullum hominem videt aſinus: & omne riſibile videt hominem: ergo nullum riſibile eſt aſinus. Secundus modus, quando maior eſt vniuerſalis negatiua, in qua maior extremitas ponit in obliquo, & minor eſt affirmatiua, in qua minor extremitas ponitur in obliquo, valet conſequentia ad inferendum concluſionem de recto: vt bene ſequitur nullus aſinus videt hominē: & omne riſibile videt aſinus: ergo nullum riſibile eſt homo, ſed ſi ambæ præmiſſę fuerint affirmatiuę non valet conſequentia, vt non ſequitur, omnis homo videt aſinum, & omnē equum videt homo: ergo omnis equus ē aſinus. Tertius modus, quādo maior ē vniuerſalis affirmatiua de recto, & in minore medium eſt in obliquo, valet conſequentia, in qua maior extremitas ponit in obliquo, vt bene ſequitur omnis ho- C mo eſt animal: aſinus eſt hominis: ergo aſinus eſt animal, ſed in modo negatiuo non valet, vt non ſequitur nullum riſibile eſt aſinus: omnis homo videt riſibile: ergo nullus homo videt aſinum, & iſta debent intelligi de prima figura: tamen iſti modi non ſunt proprie ſyllogiſtici: quia non ſeruant generales conditiones ſyllogiſmi.

Notabile de obliquo in 2 figura. Tertio ſciendum, quòd in ſecunda figura duabus præmiſſis de obliquo in quibus extremitate ſunt termini obliqui, valet ſyllogiſmus ad inferendū, concluſionem de recto; vt cuiuſlibet hominis eſt equus, & nullius aſini eſt equus: ergo nullus aſinus eſt homo. Secunda regula, medio exiſtente in obliquo
D in ambabus præmiſſis, valet conſequentia ad inferendum concluſionem de recto, vt bene ſequit, nullus aſinus eſt hominis: oīs bos eſt hominis: ergo nullus bos eſt aſinus. Similiter maiore affirmatiua de recto & minore negatiua de obliquo, valet ſyllogiſmus ad inferendum concluſionē de obliquo, ſeruata obliquitate ex parte eiuſdem extremi, vt omnis aſinus eſt animal, & nullius hominis eſt animal, ergo nullius hominis eſt aſinus. Secundum exemplum, omnis homo eſt animal, & nullus aſinus eſt animal: ergo nullus aſinus eſt hominis. Sed pro tertia figura ponuntur, aliquæ regulæ, prima, maiore de obliquo, ſiue mediū ponatur in obliquo ſiue maior extremitas, & minore de recto, valet ſyllogiſmus ad inferendum concluſionem de obliquo, dummodo eadē obliquitas *Regula p 3. fig.*

E ſe teneat ex parte eiuſdem extremi, vt in Darapti, cuiuslibet hoīs eſt aſinus: oīs hō eſt aīal: ergo aīalis eſt aſinus. Itē quilibet aſinus eſt hoīs, aſinus eſt rudibilis: ergo rudibile eſt hoīs. Secunda regula: ex duabus de obliquo, in quibus mediū ponitur in obliquo, non valet conſequentia: nō .n. ſequitur cuiuslibet hoīs eſt aſinus, cuiuslibet hoīs eſt equus: ergo equus eſt aſinus. Et ſi minor ſit de obliquo ex parte ſubiecti, ſequitur concluſio de obliquo, ponendo obliquitatē in pdicato: vt omnis homo eſt animal, hominis eſt aſinus: ergo aſinus eſt animalis, ſed ſi obliquitas ſe teneat ex parte prædicati, ſequitur cōcluſio, in qua minor extremitas ponitur in obliquo, vt omnis homo eſt animal: qui-

F libet homo eſt aſini: ergo aſini eſt animal.

Dubiū de iſto ſyllog. Micalus muſicꝰ corrumpetur, & cet.

QVARTO ſciendum, ꝙ circa textum incidit vna difficultas: qualiter eſt ſaluabilis hic ſyllogiſmus, micalus muſicus corrumpetur cras: micalus eſt Micalus muſicus: ergo Micalus corrumpetur cras, nō eſt bonus ſyllogiſmus, cum videatur eſſe ſyllogiſmus expoſitorius, cum medium ſit terminus ſingularis, ſingulariter, & vniuocè tentus. Reſpōdetur, ꝙ ille ſyllogiſmus non eſt bonus: quia concluſio pōt eſſe falſa præmiſſis exiſtentibus veris: vt ſi ponatur, quòd nūc Micalus ſit muſicus, & cras eius muſica corrumpetur, & nō ipſe Micalus: tunc cōcluſio erit falſa, & præmiſſæ veræ. Dicitur ſecundo, ꝙ ad ſyllogiſmum expoſitorium nō ſufficit medium eſſe terminum ſingularem ſimpliciter, & vniuocè tentum, ſed

G requiruntur aliæ tres conditiones. Prima, quòd ab vna præmiſſarum ad vnam de omni, valeat conſequentia, quæ ibi deficit; quia ad iſtam Micalus muſicus corrumpetur cras, non ſequitur iſta, omne quod eſt Micalus muſicus corrumpetur cras. Et ſi quis dicat, numquam ad ſingularem poteſt ſequi illa de omni eiſdem terminis; ergo illa conditio non valet. Antecedens ꝓbatur: quia termino ſingulari non congrue poteſt addi ſignū vniuerſale, vt non congrue dicitur, omnis Socrates. Reſpondetur, quòd licet termino ſingulari, ſingulariter tento, & incomplexo non poſſit addi ſignum vniuerſale, tamen bene termino ſingulari complexo, cuius vna pars eſt terminus communis, vt omne ens, quod eſt; Socrates currit. Vnde iſtud ſubie-

H ctum, ens quod eſt Socrates dicitur ſupponere diſcretè: quia ex modo ſuæ ſignificationis repugnat ſibi ſupponere pro pluribꝰ ratione illius termini Socrates: ita ꝙ ille terminus ens capitur ſingulariter ratione determinationis ſibi additæ. Et ſi quis dicat, iſta eſt vniuerſalis omne ens quod eſt Socrates currit: igitur ſubiectum non ſupponit diſcretè: neque eſt terminus diſcretus. Reſpondetur, ꝙ eſt ſimpliciter ſingularis, & non vniuerſalis: niſi capiēdo propōnem vniuerſalem largè pro omni propoſitione, cuius ſubiecto additur ſignum vniuerſale, ſiue diſtribuatur, ſiue nō. Ex quo ſequitur, ꝙ ſicut ibi eſt ſyllogiſmus expoſitorius. Socrates currit, hō eſt Socrates; ergo hō currit: ita ibi, oē ens quod eſt Socrates currit,

A rit, homo eſt ens, qđ eſt Socrates, ergo homo currit. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum,

Art. 2.

Quõ arguitur ex reduplicatiuis.

Dvbitatvr primo, qualiter arguendum eſt ex reduplicatiuis. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod propoſitio reduplicatiua eſt, in qua ponitur ſignum reduplicatiuum reduplicatiue tentum, vt ſunt iſta, intantum, inquantũ, eo quod. Supponitur ſecundo, quod ſyllogiſmi reduplicatiui. i. in quibus ponunť propoſitiones reduplicatiuæ; habet fieri proprie in prima figura, & in omnibus modis, dũ modo reduplicatio ſe teneat ex parte maioris extremitatis, & non medij, nec minoris extremitatis. Exemplum in Barbara; B vt omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis ſecũdum, qđ triangulos: iſoſceles eſt triangulus: ergo iſoſceles habet tres angulos æquales duobus rectis inquantum triangulus. Similiter omne animal eſt viuens inquantum animatũ, omnis homo eſt animal; ergo omnis homo eſt viuens inquantum animatum. Exemplum in celarent, nullum animal eſt ſenſitiuum inquantum eſt animatum, omnis homo eſt animal: ergo nullus homo eſt ſenſitiuus inquantum animatus. Sed quęreret aliquis, quare reduplicatio non ſe tenet ex parte medij, ſeu non additur medio. Reſpondetur, qđ ratio eſt: quia tunc non concluderetur concluſio reduplicatiua cum medium non intret concluſionem: Secũdo quare non additur minori extremitati? Reſpondetur, qđ ratio eſt: quia reduplicatio ponitur ad deſignandum conuertibilitatẽ termini reduplicati ad prædicatũ, C & non ad ſubiectum: modo minor extremitas eſt ſubiectum, igitur. Supponitur tertio, quod tales ſyllogiſmi proprie non habent fieri in ſecunda figura: quia vel reduplicatio adderetur medio, vel extremitatibus, non medio, vt notum eſt: nec extremitatibus, cum ſubijciatur in præmiſſis, modo reduplicatio proprie nõ ſe tenet ex parte ſubiecti. Sed in tertia figura fiunt boni ſyllogiſmi; dummodo reduplicatio ſe teneat ex parte maioris extremitatis. Exemplum in Darapti, omne animal eſt viuens in quantum animatum; omne animal eſt ſubſtantia: ergo quædam ſubſtantia eſt viuẽs D inquantum animata.

Quõ fiũt ſyllogiſmi ex terminis infinitis.

Dvbitatvr ſecundo, qualiter arguendum eſt ex terminis infinitis. Pro cuius ſolutione ſupponitur, primo qđ ex terminis infinitis. fiunt eodem modo ſyllogiſmi in omni figura ſicut ex terminis finitis, dummodo tertius, qui eſt finitus, nõ muteť in terminũ infinitũ, nec terminus infinitus in terminũ finitũ, vt omne animal eſt nõ albũ, oĩs hõ eſt aĩal: ergo oĩs homo eſt nõ albus. Exẽplũ vbi oẽs termini ſunt infiniti, vt oẽ nõ albũ eſt nõ hõ oĩs nõ lapis eſt nõ albus; ergo oĩs non lapis eſt non homo. Sed quęreret aliquis, vtrũ poſſint fieri, boni ſyllogiſmi variando aliquam terminum penes finitum & infinitum. Reſpõdetur per aliqua dicta. Primum: in omni figura ex duabus præmiſſis vniuerſalibus negatiuis medio variato penes finitum & infinitũ, ſequitur concluſio nega-

E gatiua, vt nullum non albū currit, nullus homo eſt albus; ergo nullus homo currit. Dicitur ſecundo, quòd in prima & ſecunda figuris, ex maiori vniuerſali negatiua, & maiori particulari negatiua, ſequitur concluſio particularis negatiua, medio variato penes finitū & infinitum, vt nullum non albū currit, homo non eſt albus: ergo homo non currit. Sed in tertia figura medio ſic variato nihil ſequitur, vt non ſequitur, nulla non ſubſtantia eſt animal, quædam ſubſtantia non eſt homo: ergo quidam homo non eſt animal, ibi concluſio eſt falſa, & præmiſſę ſunt veræ: Dicitur tertio, ꝙ in prima & tertia figuris medio variato penes finitū & infinitū, ſi ambæ ꝑmiſſæ fuerint affirmatiuę, nihil F ſequitur. Sed in ſecunda figura ex ambabus præmiſſis affirmatiuis, ſequitur concluſio negatiua medio variato penes finitū & infinitū. Exemplum, vt, omnis homo eſt animal, lapis eſt non animal; ergo lapis nō eſt homo: Et ſi quis dicat, iſti ſyllogiſmi non ſunt in aliqua figura, cum ſint quattuor termini; & etiam non inuenitur ratio medij. Reſpondetur, quod de rigore non ſunt in aliqua figura neq; modo, ſed ſolum dicuntur eſſe in aliqua figura: quia habent ſimilitudinem alicuius figuræ.

An regula q̄bus arguitur à propoſitionibus de prædicatis ſinitis, etc. ſint ſufficiẽter poſita.

Dvbitatvr tertio, vtrū regulæ quibus arguitur a propoſitionibus de prædicatis finitis, ad propoſitiones de prædicatis infinitis ſint conuenienter poſitæ ab Ariſt. Pro cuius ſolutione dicitur primo, quòd a propoſitione affirmatiua ad negatiuam, & econtra variato prædicato penes finitum & infinitum, eſt bo- G na conſequentia, ſeruatis conditionibus, vt dictum eſt in ſecundo perihermenias, dummodo totale prędicatum infinitetur. Dicitur ſecundo, quòd duæ regulæ philoſophi, quibus dicit, quòd a negatiua ad affirmatiuā, non valet conſequentia debent intelligi quādo prædicatum eſt, complexum cuius tantum vna pars infinitatur, vt non ſequitur, lapis non eſt lignum album: ergo lapis eſt lignum non album, ſed bene ſequitur, hoc non eſt lignum album: ergo hoc eſt non lignum album. Et ſi quis arguat, non ſequitur Socrates eſt videns non aſinū; ergo Socrates nō eſt videns aſinum: quia antecedens poteſt eſſe verū, & conſequens falſum: poſito caſu quòd Socrates videat equum & aſinum, & H tū arguitur ab affirmatiua ad negatiuam, cuius totale prædicatum non eſt infinitum. Reſpondetur quòd tales regulæ propriè nō tenent in terminis obliquis, niſi totale prædicatum infinitaretur. Si quis etiam arguat dicit Ariſtot. in textu, quòd idem eſt iudicium de terminis priuatiuis & infinitis, vt de nōn æquale, & inæquale, & tamen non ſequitur, hoc eſt inæquale: ergo non eſt æquale cum idem poſſit eſſe æquale & inæquale, vt poſito caſu, quòd Ioannes ſit æqualis Petro & inæqualis Guillermo, tunc iſta eſt vera, Petrus eſt æqualis, & iſta eſt falſa Petrus eſt inæqualis. Reſpondetur, quòd licet idem reſpectu diuerſorum poſſit eſſe æquale & inæquale, non tamen reſpectu eiuſdem. Dicitur vlterius, quod non eſt intelligendum

quod

A quod in omnibus ſit idem iudicium de terminis infinitis & priuatiuis: ſed quantum ad aliqua benè poteſt eſſe idem iudicium. Sed quæreret aliquis quõ intellligitur dictum Ariſt. vbi dicit, quod huic qđ non eſt æquale aliqd ſubiacet. i. inæquale & nõ huic, quod eſt non eſſe æquale. Reſpondetur quod non debet intelligi, quod non æquale aliquid ponat ſeu ſignificet aliqđ poſitiuum, ſed intelligẽdum eſt quod inæquale ſubijcitur reſpectu huius quod eſt non æquale: C vt iſta conceditur, inæquale eſt non æquale. Et hæc de ſecundo art. Quantum ad tertium ſit.

CONCLVSIO reſponſalis Regulæ de formatione ſyllogiſmorum ex propoſitionibus de obliquis reduplicatiuis & terminis infinitis ſunt ſufficienter aſſignatæ a philoſopho, vt ſatis patet ex dictis. Ad rationes ante oppoſitum patet ſolutio quid ſit dicendum ex dictis. *Arti. 3.*

PRIORVM

ANALYTICORVM

ARISTOTELIS. D

B

LIBER SECVNDVS.

IN quantis ergo figuris, & per quales & quot propoſitiones, & quando, & quomodo ſit ſyllogiſmus: amplius autem per quæ perſpiciendum conſtruenti & deſtruenti, & quomodo oporteat quærere de propoſito.

ISTE EST ſecundus liber Priorum, in quo philoſophus determinat de poteſtatibus ſyllogiſmorum, & de peccatis contingentibus circa eas, & de ſpeciebus argumentationis aliis a ſyllogiſmo. Et diuiditur in tres tractat. Primus tractatus continet ſex capitula. In primo determinat de prima poteſtate ſyllogiſmi, quæ eſt, poſſe plura concludere, oſtendens primo, quot modis aliquis ſyllogiſmus dicitur plura concludere: dicens primo, quod omnes ſyllogiſmi vniuerſales poſſunt plura concludere per conuerſionẽ ſuæ concluſionis. Similiter & ſyllogiſmi particulares affirmatiui: quia concluſiones eorũ poſſunt conuerti in terminis: ſed ſyllogiſmi particulares negatiui non poſſunt plures concluſiones concludere per cõuerſionẽ; quia particularis negatiua non poteſt conuerti in terminis. Vnde quæcunq. præmiſſæ inferunt

E ſuas conuerſas eædem inferunt ſuas conuertentes, quod declarat per iſtas litteras a,b,c, deinde ſubdit alios modos plura concludendi, ponens tres concluſiones. Prima omnes ſyllogiſmi vniuerſales primæ figuræ poſſunt plura concludere in latus aſſumendo. i. ſumendo ſub medio. Etiam poſſunt plura concludere in poſtſumendo. i. ſumendo ſub minori extremitate. Secunda concluſio: omnes ſyllogiſmi vniuerſales ſecundæ figuræ poſſunt concludere plures concluſiones in poſt aſſumendo. i. ſumendo ſub ſubiecto concluſionis, ſed non poſſunt ſyllogizare manifeſte plures concluſiones ſumendo ſub medio: licet poſſint plures ſyllogizare
F immanifeſte. Patet: quia propoſitio in qua ponitur medium ſub quo ſubſumitur, non eſt concluſa per priorem ſyllogiſmū: ideo non concluditur manifeſte ſed immanifeſte. Tertia concluſio, nulli ſyllogiſmi particulares poſſunt plura concludere ſumendo ſub ſubiecto concluſionis; cum ipſum non diſtribuatur. Omnes tamen ſyllogiſmi tertiæ figuræ tam vniuerſales quam particulares poſſunt plura concludere ſumendo ſub medio, ſed non euidentur: quia nulla talis præmiſſarum eſt concluſa vel ſyllogizata. Subdit finaliter quod in tertia figura non poſſunt plura concludi ſumendo ſub minori extremitate; cū non diſtribuatur; ſed ſyllogiſmi concludentes propoſitionē, quæ poteſt conuerti, poſſunt plura concludere per conuerſionem

Eſt ergo ſic ſe habere ut vera ſint propoſitiones per quas ſyllogiſmus fit. G

Qua ē e cūda pīās ſyllogiſ.

Istvd eſt ſecundum capitulum huius tractat. in quo philoſophus determinat de ſecunda poteſtate ſyllogiſmorum, quæ eſt ex falſis poſſe ſequi verum. Et diuiditur in tres partes. In prima docet ſyllogizare verum ex falſis, in prima figura: ponens tres concluſiones, quas intendit probare in hoc capitulo. Prima, non contingit ſyllogizare falſum ex veris. Secunda, contingit ſyllogizare verum ex falſis. Tertia, non contingit ſyllogizare verum ex falſis, propter quid, ſed ſolum quia eſt. Primam concluſionem probat ſic: quia ſi antecedens eſt, neceſſe eſt H
conſequens eſſe, & ex oppoſito conſequentis neceſſario ſequitur oppoſitum antecedentis: ergo ſi antecedens ſit verum, conſequens erit verum, aut idem accidit ſimul eſſe aut nō eſſe: quod eſt impoſſibile, ſi enim a id eſt antecedens poneret verum, & b. i. conſequens falſum, ad a ſequeretur b, eſſe & b, non eſſe, & cum ad b, non eſſe ſequatur non a, eſſe, etiam ad a, eſſe ſequeretur nō eſſe. Deinde remouet vnum dubium, cum enim pro antecedente poſuit a, aliquis poſſet credere quod per a, intelligeret tantū vnam præmiſſam, hoc remouet, dicens quod non: quia ex vno nihil ſequitur ſyllogiſtice: Secundam concluſionem probat inductiuè in omni figura ponens quatuor concluſiones. Prima eſt, in modis vniuerſalibus ex ambabus præmiſſis in toto falſis: poteſt ſequi concluſio vera, & etiā

ex

A ex ambabus in parte falſis. Primam partem probat ſic, ſyllogizando in Barbara, omnis lapis eſt animal, omnis homo eſt lapis: ergo omnis homo eſt animal. Secunda concluſio: in modis vniuerſalibus primæ figuræ, ex maiore in toto falſa, & minore vera nunquam ſequitur concluſio vera, ſed bene ex maiore in parte falſa, & minore vera ſequitur concluſio vera. Dicitur autem propoſitio in toto falſa quæ pro quolibet ſuppoſito ſubiecti eſt falſa: & eius contraria eſt vera, vt iſta omnis lapis eſt animal. Sed illa dicitur in parte falſa, quæ ratione aliquorum ſuppoſitorum eſt falſa, non tamen ratione omninm, vt omne album eſt animal. Tertia concluſio
B maiore vera, & minore in toto falſa, aut etiam in parte falſa, ſequitur concluſio vera. Primam partem probat, capiendo ſpecies diſparatas, ſic arguendo, omnis equus eſt animal, omnis homo eſt equus, ergo omnis homo eſt animal, ſed in modis negatiuis debent ſumi duæ ſpecies non ſubalternæ & genus extraneum illarum, vt muſica, medicina, & animal. Secundam partem probat ſic arguendo, omnis homo eſt animal, omne greſſibile eſt homo: ergo omne greſſibile eſt animal. Quarta concluſio: in modis particularibus poteſt ſequi verum ex ambabus falſis ſiue in toto ſiue in parte, & ex altera vera & altera falſa, ſiue in toto ſiue in parte: probat inductiue formando ſyllogiſmos in modis particularibus. Conſequenter probat dictam concluſionem in modis ſecundæ figuræ ponendo hanc regulam: in omnibus modis ſecundæ figuræ poteſt ſyllogizari verum ex falſis tam ex ambabus in toto falſis, quam in parte falſis, & ex vna vera & altera falſa: ſiue in toto ſiue in parte, quæcunq. fuerit illa ſiue maior ſiue minor. Et probat inductiue in modis particularibus, conſequenter probat prædictam concluſionem in modis tertiæ figuræ. Et ponit hanc cõcluſionem: in omnib. modis tertiæ figuræ põt ſyllogizari verum ex falſis, ſiue ambæ præmiſſæ ſint falſæ, ſiue in toto, ſiue in parte, ſiue vna ſit vera & altera falſa. Ex quo infert duo corollaria. Primum: ſi concluſio ſit falſa neceſſe ẽ ambas, vel alteram pręmiſſarum eẽ falſam: quia falſum non ſequitur ex veris. Secundum corollariũ, q̃n concluſio eſt vera non eſt neceſſe vtranq. præmiſſarum, vel alteram eſſe veram: quia verum poteſt ſequi ex vero & ex falſo.
D Conſequenter probat tertiã concluſionẽ principalem. ſ. ꝙ ex falſo non ſequatur verum pp quid & vniuerſaliter, qa tũc ad idẽ verum affirmatũ, & negatũ, aut ad duo contradictoria ſequeretur idem & per conſequens vnum cõtradictoriorũ ſequeretur ad reliquũ, cõſequens eſt impoſſibile, igitur & añs. Et cõſequentia declaratur: quia ad añs eſſe verum, ſequitur conſequens eſſe verum, ſed ſi falſum inferret verum pp quid; tunc ad idem añs non eſſe verum, ſequeretur idem conſequens eſſe verum: ergo ad duo contradictoria ſequeretur idem: conſequentia patet: quia ſi ad eſſe albũ, ſequatur b, eſſe nigrum; & idẽ ſequat ad a, nõ eſſe albũ; tũc ex oppoſito cõſequentis primæ cõſequẽtiæ ſeq̃ oppoſitũ añ

tis.

E tis, vt ſi ſequitur a, eſt albū, ergo b eſt nigrum: etiā ſequitur b, non eſt nigrum, ergo a non eſt albū. Et vltra, a non eſt album: ergo b, eſt nigrum, ergo idem ſequeretur ad duo contradictoria.

Circulo autem & ex ſo. &c.

Quæ ſit tertia poteſtas ſyllogiſmorum. Istvd eſt tertium capitulum, in quo philoſophus determinat de tertia poteſtate ſyllogiſmorū, q̃ eſt poſſe circulariter ſyllogizari. Vñ ſyllogizare circulariter eſt ex concluſione prioris ſyllogiſmi cum conuertente alterius præmiſſæ inferre alteram præmiſſam. Et dat exemplum in Barbara, vt facto iſto ſyllogiſmo, omne b eſt a, omne c eſt b, ergo omne c, eſt a, ſic ſyllogizatur circulariter, omne c, eſt a, & omne b eſt c, ergo omne b F eſt a; ibi ex concluſione prioris ſyllogiſmi cum conuertente minoris infertur maior. Et ſubdit, quod ſyllogiſmus circularis, debet fieri ex terminis conuertibilibus ſi debeat procedere ex veris. Et primo docet ſyllogizare circulariter in prima figura: dicens, quod ex cõcluſione de Barbara, cum conuertente minoris infertur maior. Et ſimiliter ex eadem concluſione cum conuertente maioris infertur minor, vt patet faciendo ſyllogiſmū in Barbara, ſed ad ſyllogizādum in celarēt, dicit quod maior de celarent ſyllogizatur circulariter ex concluſione & conuertente minoris, ſed minor non poteſt ſyllogizari circulariter: quia tunc argueretur ex puris negatiuis, niſi maior de celarent conuertatur in vniuerſalē affirmatiuam de ſubiecto infinito:

G vt iſta nullum animal rationale eſt lapis, in iſtam, omnis non lapis eſt animal rationale. Deinde docet ſyllogizare circulariter in modis particularibus, dicens, quod in ipſis præmiſſa vniuerſalis non poteſt ſyllogizari circulariter: quia propoſitio vniuerſalis non concluditur niſi ex ambabus vniuerſalibus, etiam ex puris particularibus, nihil ſequitur ſyllogiſtice Deinde docet ſyllogizare circulariter in ſecunda figura, ponens quattuor concluſiones, prima, in ſecunda figura non poteſt ſyllogizari circulariter vniuerſalis affirmatiua, nec etiam particularis affirmatiua: quia tunc arगueretur ex puris negatiuis. Secundo concluſio: in modis ſecundæ figuræ negatiua eſt circulariter ſyllogizabilis. Quod probat in cameſtres faciendo H ſyllogiſmum, ex cuius concluſione cum conuertente maioris infertur minor, & eodem modo probat in Ceſare. Tertia concluſio, in ſyllogiſmis particularibus, vniuerſalis non poteſt ſyllogizari circulariter: quia tunc fieret ſyllogiſmus ex puris particularibus. Quarta concluſio in ſyllogiſmis particularibus, particularis negatiua bene poteſt ſyllogizari circulariter, ſed non particularis affirmatiua. Finaliter docet ſyllogizare in tertia figura, ponēs tres cõcluſiones; prima eſt, in modis vniuerſalibus tertiæ figuræ: vniuerſalis non põt ſyllogizari circulariter: quia cõcluſio ſemp eſt particularis in tertia figura. Secunda concluſio; in modis particularibus affirmatiuis particularis põt ſyllogizari circulariter.

Modus ſyllogizandi circulariter in modis particularib.

Ter-

A Tertia concluſio, in modis particularibus negatiuis, negatiua poteſt ſyllogizari ſi ſit particularis, ſed non affirmatiua. Deinde infert quædam corollaria. Primum, quod præmiſſæ primæ figuræ ſyllogizantur circulariter per tertiam & primam figuras, puta præmiſſa negatiua per primam, & affirmatiua per tertiam, in modis negatiuis, in affirmatiuis per primam figuram. Secundũ, in ſecunda figura quã ſyllogiſmus eſt vniuerſalis oſtenſio præmiſſæ ſit per tres figuras. Si particularis per primam & ſecundã figuras. Tertium: omnis oſtenſio præmiſſarum tertiæ figuræ ſit per tertiam figuram. Quartum, in ſecunda & tertia figuris non ſiunt ſyllogiſmi circulares perfecti: quia non infertur B altera præmiſſa in propria forma, ſed eius conuertens.

An tres primæ poteſtates ſyllogiſmorum à philoſopho ſufficienter aſſignentur.

QVAERITVR, Vtrum tres primæ poteſtates ſyllogiſmorũ ſint à philoſopho ſufficienter aſſignatæ. Et arguitur primo contra primam: quia idem ſyllogiſmus non poteſt inferre plures concluſiones, igitur. Antecedẽs patet: quia concluſio eſt effectus præmiſſarum: ergo eædem præmiſſæ non inferunt plures concluſiones: quia vnius cauſæ eſt tantum vnus effectus. Secundò ſic, nullus bonus ſyllogiſmus procedit ex falſis: ergo ſecunda poteſtas male aſſignatur. Antecedens patet: quia nec ſyllogiſmus demonſtratiuus, nec dialecticus: igitur nullus ſyllogiſmus procedit ex falſis. Tertio ſic, ex C falſo non poteſt ſequi verum: ergo nullus ſyllogiſmus cõcludit cõcluſionẽ verã ex præmiſſis falſis. Antecedens patet: quia ens & verũ conuertuntur & nõ ens & falſum, mõ nõ ens nõ eſt cauſa entis, ergo falſum non eſt cauſa veri. Quarto ſic, ſi in bona conſequentiã ex falſo ſequeretur verum, hæc conſequentia eſſet bona, hoc non eſt verum: ergo hoc non eſt falſum, ſed hoc eſt inconueniens: igitur conſequentia: quia ſi ex falſo ſequeretur verum: ergo ad diſtructionẽ veri conſequeretur deſtructio falſi, cum ad deſtructionem cõſequẽtis ſequatur deſtructio antecedentis, & per conſequens, ſi verum ſit cõſequens ad falſum, ſequitur hoc non eſſe verum. D Quinto ſic: ſyllogiſmus circularis non eſt bona conſequentia & formalis: igitur. Antecedens patet; quia non habet fieri, niſi in terminis conuertibilibus: etiam ſyllogiſmus circularis petit principium: ergo non eſt bonus, nec vtilis demonſtratori, nec dialectico. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1.

Quid eſt poteſtas ſyllogiſmi.

PRIMO ſciendum, qđ pro declaratione primæ poteſtatis ſupponit primo, quòd poteſtas ſyllogiſmi eſt quædam proprietas attributa ſyllogiſmo ad veritatis euidentiam & falſitatis oñſionem. Et ſunt ſex: quarũ prima eſt, poſſe plura concludere, q̃ poteſt fieri tribus modis. i. per conuerſionem concluſionis aut ſumendo ſubalternam eius. Secundo poteſt fieri ſubſumendo in latus, & hoc fit capiendo ſub-

medio

E medio diſtributo plures mino-
res extremitates. Tertio in poſt
ſumendo valet, quando ſub mi-
nori extremitate diſtributa ali-
quid ſubſumitur. Vnde ſub mi-
nori extremitate poteſt ſubſumi
dupliciter ſcilicet in concluſio-
ne, & in minori propoſitione.
Vnde ſi ſubſumatur in conclu-
ſione erit vnus & idē ſyllogiſ-
mus, capiendo ſyllogiſmū pro
præmiſſis; ſed ſi ſubſumatᷣ in mi
nori, tunc non erit vnus ſyllo-
giſmus, niſi capiendo ſyllogiſ-
mum pro parte principali.ſ.pro
maiori. Secundo ſupponitur ꝙ
oīs ſyllogiſmus poteſt plura cō-
cludere per cōuerſionem, cuius
concluſio poteſt conuerti: ſicut
eſt vniuerſalis, ſiue affirmatiua
ſiue negatiua, & particularis af-
F firmatiua. Et ſic oīs ſyllogiſmus
concludens aliq̄ illatum, poteſt
plura concludere per conuerſio
nem. Tertio ſupponitur, qđ duæ
ſunt regulæ conſequētiarum, in
quibus fundatur iſta poteſtas.
Prima: quicquid ſequitur ad cō-
ſequens bonæ conſequentiæ ſe-
quitᷣ ad eius aňs. Secunda: quic-
quid prędicatᷣ de ſubiecto diſtri-
buto, ēt prædicatur de quolibet
cōtento ſub eo. Ex oībus iſtis pa
tet, qui ſunt ſyllogiſmi, qui pñt
plura concludere ſub medio, cū
mediū in altera ꝑmiſſarum ſem
per diſtribuatur, & hoc debet in
telligi, ſiue euidenter ſiue ineui-
denter. Sed oēs ſyllogiſmi quo-
rū minor extremitas diſtribuitᷣ,
poſſunt plura concludere ſubſu-
mendo ſub ea, & omnes syllo-
giſmi quorū concluſio pōt con-
uerti, poſſunt plura concludere.

Secundo ſciendum, quod
circa primum poteſtatem inci-
dunt duæ difficultates, quarum
prima eſt, vtrum vnus & idem G
ſyllogiſmus poſſit plura conclu
dere immediatè. Ad quam dici-
tur breuiter, quod capiendo ſyl
logiſmū pro pręmiſſis tm̄; idem
syllogiſmus poteſt primo, & im
mediatè concludere plures con
cluſiones, ſicut præmiſſæ syllo-
giſmi facti in Barbara immedia-
tè inferunt vniuerſalem affirma-
tiuā, etiam poſſunt immediatè
inferre cōcluſionem particula-
rem affirmatiuam: quia minoris
virtutis eſt inferre particularem
quam vniuerſalem. Etiam ſi mi
nor de Barbara eſſet particula-
ris, immediatè inferret particula
rem: ergo à fortiori ſi ſit vniuer
ſalis, & ſimiliter dicatur de alijs
syllogiſmus, quorum concluſio
eſt vniuerſalis, vel quorū conclu
ſio pōt conuerti, vel ſub quorū H
minori extremitate pōt aliquid
subſumi. Secunda difficultas, an
syllogiſmus concludens plures
concluſiones ſit vnus & idē syl
logiſmus. Pro cuius ſolutione,
ſupponitᷣ, qđ syllogiſmus capitᷣ
dupliciter. Vno modo ꝓ aggre-
gato ex præmiſſis & concluſio
ne ſimul. Alio modo pro præ-
miſſis tātum. Hoc ſuppoſito di-
citur primo, quòd idē syllogiſ-
mus pōt inferre plures conclu-
ſiones, ſi capitur pro præmiſſis
tantum: quia præmiſſæ inferen-
tes vniuerſalem poſſunt inferre
particularem. Dicitur ſecundo,
quod ſumēdo syllogiſmum pro
præmiſſis & concluſione ſimul;
tunc nullus syllogiſmus poteſt
inferre concluſiones: quia vel
hoc eſſet per conuerſionem, vel
in latus, vel in poſtſumendo, ſed
nullum iſtorum poteſt dici: quia
tunc non manet idem syllogiſ-
mus: cum concluſio ſemper va-
rie.

An id ſyllog. poſſit plura concludere.

An ſyllog. plura concludēs ſit vnus.

A rietur. Dr̄ ſecũdo, quòd ſyllogiſmus concludens plures concluſiones ſumendo ſub medio plures minores extremitates, vel ſub minori extremitate ſumendo, ẽt alias minores extremitates, non eſt ſyllogiſmus ſimpliciter vnus ſed plures: pt tamen dici vnus, ſecũdũ qd, & gratia partis: quia tales plures cõcluſiones concluduntur per vnam maiorem. Qñ autẽ dicit philoſophus vnũ ſyllogiſmũ poſſe plura concludere, capit ſyllogiſmum pro pmiſſis, & nõ pro aggregato ex pmiſſis, & concluſione ſimul. Et aduerte ꝙ huius ptãtis duæ ſunt vtilitates. Prima: eſt ſcire multas concluſiones per eaſdẽ præmiſſas: ſecũda. eſt ad ſciẽdũ aliq cõſequẽtiã inferentẽ aliquã concluſionẽ ineuidenter eſſe bonã: nam ſi aliq̃ præmiſſæ inferũt aliquã concluſionẽ ineuidenter, q̃ B ſequeretur ad cõcluſionẽ prioris ſyllogiſmi: tunc prima conſequentia probat̃ eſſe bona per ſecundam in virtute huius ptãtis.

Tertio ſciendum ꝙ hic incidit talis difficultas. Vtru illa regula in qua fundatur iſta poteſtas. ſ. quicquid ſequitur ad cõſequens bonæ cõſequentiæ, ſequitur ad eius antecedẽs. ſit bona. Arguitur primo, quòd non: quia bene ſequitur homo eſt: ergo animal eſt. Et vltra, animal eſt: ergo genus eſt. & tamen non ſequitur, homo eſt: ergo genus eſt. ergo aliquid ſequitur ad conſequens alicuius bonæ conſequentiæ quod nõ ſequitur ad eius antecedens. Reſpõdetur quòd iſta conſequentia nõ valet animal eſt: ergo genus eſt. Nam pt eſſe animal: dato quòd non denominetur genus, & ad hoc

Alia difficultas de eodem.

quòd genus ſit; nã ad hoc quòd denominetur genus requiritur, quòd concipiatur vt vnum in multis, & de multis. Et ſi dicatur, impoſſibile eſt ita eſſe ſicut per antecedẽs ſignificatur, quin ita ſit ſicut per conſequens ſignificatur: quia ſi animal eſt, genus eſt; cum animal ſit genus: etiam ſi aliquid quod natum eſt prædicati de pluribus differẽtibus ſpecie eſt, ergo genus eſt. Reſpondetur quòd diffinitio bonæ conſequentiæ debet intelligi in ſenſu diuiſo; & non in ſenſu compoſito. Secundo ſic arguitur: nã C bene ſequitur; quadrupedale eſt; ergo bipedale eſt, & vltra, bipedale eſt: ergo pedale eſt ſua medietas, cum antecedens ſit verum, & conſequens falſum. Reſpondetur quòd li ſua pt eſſe relatiuum de bipedale, & tunc bene ſequitur; quia tunc ſenſus eſt, D quadrupedale eſt, ergo pedale eſt medietas de bipedale. Alio modo pt eſſe relatiuum de quadrupedale, & ſic non bene ſequitur, quia tunc ſenſus eſt, pedale eſt medietas de quadrupedale.

Qvarto ſciẽdum, pro declaratione ſecundæ poteſtatis ꝙ aliqua propõ dr̄ dupliciter falſa. ſ. in toto & in parte. Vnde illa propõ dicitur in toto falſa, cuius prædicatum non conuenit alicui contento ſub ſubiecto. Et illa dicit̃ in parte falſa, & ĩ parte vera, cuius prædicatũ conuenit alicui contento ſub ſubiecto, & alicui nõ, & hoc in affirmatiuis. Ex quo ſeq̃ ꝙ propõ non dr̄ in pte vera & in pte falſa, eo quòd ſimul, & ſemel ſit vera, & falſa, ſed quia prædicatũ alicui contento ſub ſubiecto conuenit, & alicui non. Sed dubitaret al quis; vtrum

Propoſitio quot modis dicitur falſa.

Dubitatio.

I vtrum vna, & eadem propoſitio ſinẽ æquiuocatione poſſit ſimul eſſe vera, & falſa. Et arguitur ꝙ ſic: poſito caſu, ꝙ Socrates dicat iſtam propoſitionem: Plato dicit falſum, & Plato iſtã, Socrates dicit falſum, & nihil aliud dicãt. Tunc arguitur ſic, ſupponendo, quòd ſi Socrates dicat verũ etiã, & Plato: & econtra: cum omnino dicãt ſimiles propoſitiones. Tunc arguitur, vel Socrates dicit verum vel falſum: ſi verum: ergo Plato dicit falſum, cum dicat quòd Socrates dicit falsũ. Et ſi Plato dicat falſum; etiam Socrates dicit falſum, cũ dicãt omnino ſimiles propoſitiones. In oppoſitum arguitur: quia tunc duæ cõtradictoriæ eſſent ſimul veræ, & ſimul falſæ: quia bene ſequitur: illa propoſitio quæ eſt

F ſimul vera, & falſa, eſt vera: ergo ſua contradictoria eſt falſa. Etiã bene ſequitur eſt falſa: ergo ſua contradictoria eſt vera: & per conſequens duæ cõtradictoriæ erunt ſimul veræ vel falſæ. Pro ſolutione ſupponitur, quòd ad omnem propoſitionem aſſerentem ſe eſſe falſam, ſequitur ꝙ ipſa eſt falſa. Supponitur ſecundo, quòd aliqua propoſitio aſſerit, ſe eſſe falſam dupliciter. Vno modo ex directo, ſicut propõ hñs reflexionẽ ſupra ſeipſam, vt iſta, omnis propoſitio ẽ particularis. Alio modo ex ĩdirecto. ſ. mediãte alia propoſitione: & ſic eſt in propoſito. Vnde propoſitio, quã dicit Socrates, puta, quod Plato dicit falſum: non aſſerit ſe ex directo eſſe falſam: ſed hoc quod aſſerit, Platonem dicere falſum, qui tamẽ dicit iſtam propoſitionẽ, Socrates dicit falſum. Ex iſtis poteſt poni iſta concluſio, quòd

Quot modis propõ aſſerit ſe eſſe falſam.

G nulla eadem propoſitio ſine æquiuocatione eſt ſimul vera, & falſa. Et ſi quis dicat, iſta propõ, non homo eſt animal, eſt ſimul vera, & falſa, quia habet ſenſum ſimul verum, & falſum cũ vnus ſenſus ſit, aliquid, quod non eſt homo eſt animal: alius eſt, nullus homo eſt animal. Reſpondetur quòd hoc eſt, ſecundum æquiuocationem de ly non, quæ poteſt eſſe negatio negãs, & negatio infinitans. Et dico quòd non eſt eadem propõ, quæ ſecũdum vnum ſenſum eſt vera, & ſecundum alium falſa, ſed eſt ꝓpoſitio plures. Et hæc de primo art. Quantum ad ſecundum.

Art. 2. Quid ẽ ſyllogiſmus circularis.

DVBITATVR primo, Vtrum ſyllogiſmus circularis ſit bonus & poſſibilis. Pro cuius ſolutione ſupponitur, primo, quòd ſyllogiſmus circularis, eſt ſyllogiſmus procedens ex concluſione prioris ſyllogiſmi cum cõuertente alterius præmiſſæ ad inferendum alteram præmiſſam, vt patet ſatis in textu per exempla. H Supponitur ſecundo, ꝙ in conuertendo præmiſſam in ſyllogiſmo circulari, præmiſſa, quæ conuertitur ſemper debet conuerti ſimpliciter ſiue fuerit vniuerſalis affirmatiua, ſiue negatiua, ſiue particularis. Vnde ſecundus proceſſus dr̃ circularis in ordine ad primum proceſſum: ita ꝙ ſyllogiſmus circularis de ſignificato materiali ſignificat primũ proceſſum, ſed de ſignificato formali, ſignificat ſecundum proceſſum. Ex hoc ſequitur quòd ſyllogiſmus circularis poteſt dici ſyllogiſmus ex hypotheſi: quia præſupponit vnum proceſſum. Et ſic patet ꝙ in quolibet ſyllogiſmo circulari ſunt duo proceſſus;

Quot sũt proceſſus ĩ quolibet ſyllogiſmo circulari.

A ſus. Primus: quo arguitur à præ
miſſis diſpoſitis in modo & fi-
gura. Secundus eſt: in quo ar-
guitur à cōcluſione ſyllogiſmi
prius facti cum conuertente al-
terius præmiſſæ ad inferendum
aliam præmiſſam, ſiue maiorem
ſiue minorem, dummodo rectè
ſyllogizari poſſit in tali modo,
vel in alio. Supponitur tertio,
ꝙ ſyllogiſmus circularis, ſi de-
beat aliquid oſtendere & proce
dere ex veris, non poteſt fieri ni
ſi ex terminis conuertibilibus;
quia debet fieri per conuerſionē
vniuerſalis ſimpliciter, quæ ſolū
cōuertitur ſimpliciter in termi-
nis conuertibilibus; nam, vt dr̄
in textu, ſi ſyllogiſmus circula-
ris fieret in terminis non cōuer
tibilibus, oporteret ꝓcedere ex
alia propoſitione indemonſtra-
bili; quia talis propoſitio eſſet
B falſa: falſum autem non poteſt
demonſtrari. His ſuppoſitis dr̄
primo, ꝙ ſyllogizare circulari-
ter eſt poſſibile, cū idem poſſit
eſſe notius & ignotius reſpectu
diuerſorum. Dicitur ſecundo, ꝙ
ſyllogiſmus circularis q̄tum ad
omnes proceſſus ſuos, ſimul nō
eſt ſyllogiſmus: ſed quantum ad
vnum proceſſum, eſt bene bo-
nus ſyllogiſmos.

An ex veris ſequatur falſum

DVBITATVR ſecundo,
Vtrum ex veris poſſit ſequi fal-
ſum Et videt ꝙ ſic; quia ex illo
quod eſt vel poteſt eſſe verum,
poteſt ſequi falſum; ergo ex ve-
ro poteſt ſequi falſum. Pro ſolu-
tione ſupponitur, ꝙ iſta eſt vera
ex vero poteſt ſequi falſum; qa
de rigore ipſa eſt diuiſa. Et ly ve
ro ampliatur ad illud, quod eſt
vel poteſt eſſe verum. Si autem
capiatur in ſenſu cōmpoſito, eſ-
ſet falſa, cum ſenſus ſit: talis pro
poſitio eſt poſſibilis, ex vero ſe- C
quitur falſum, & hoc eſt incon-
ueniens: ideo iſta eſt impoſſibi-
lis, ex vero ſequitur falſum; quia
ſi antecedens eſt verum: ita eſt
ſicut per ipſum ſignificatur: &
ſi conſequens eſt falſum; nō ita
eſt ſicut per ipſum ſignificatur:
ergo poſſibile erit ita eſſe, ſicut
ſignificatur per antecedens, dū
non erit ita ſicut per conſequēs
ſignificatur. Sed arguitur, ꝙ ex
vero ſequatur falſum: quia be-
ne ſequitur, Deus eſt vel tu es
aſinus; & nullus Deus eſt; ergo
tu es aſinus, & tamen conſequēs
eſt falſum, & antecedens verum
cum ſit vna diſiunctiua vera.
Et quòd bene ſequitur, patet: qa
arguitur à tota diſiunctiua cum
deſtructione vnius partis ad po
ſitionem alius. Reſpondetur, ꝙ
tale antecedens poteſt eſſe vna
diſiūctiuá, & ſic antecedens eſt D
verum. ſed non ſequitur, vel po-
teſt eſſe vna copulatiua, & ſic be
ne ſequitur, ſed ſicut antecedēs
eſt falſum: ita & conſequens, ſi-
cut ſi diceretur, Deus eſt & tua
poſitio eſt falſa; ergo tua poſi-
tio eſt falſa. Dr̄, concedendo cō
ſequentiam, ſed ſicut conſequēs
eſt falſum, ita & antecedens. Itē
bene ſequitur; non ſi homo eſt
animal homo eſt aſinus: & ta-
men antecedens eſt verū & con
ſequens falſum. Et ꝙ conſequen
tia ſit bona patet; quia ſua con-
tradictoria eſt mala conſequen-
tia. Reſpondetur, ꝙ talis propo-
ſitio bene eſt vera, ſed non eſt
conſequentia: vt ſuperius viſum
eſt. Item bene ſequitur hæc con
ſequentia eſt bona; ergo ex ve-
ro ſequitur falſum, demonſtran
do per ly hæc ipſammet conſe-
quentiam: & tamen antecedēs
eſt

E eſt verum: quia præciſe ſignificat illam conſequentiam eſſe bonam, & ita eſt: quod probo: quia ſi dicas, ꝙ illa conſequentia non valet: ergo impoſſibile eſt eã valere; ergo aſis dictę cõſequentiæ eſt impoſſibile: cũ ſignificet illam valere. Et vltra, antecedens eſt impoſſibile: ergo conſequentia eſt bona cum ad impoſſibile ſequitur quodlibet. Reſpondetur, ꝙ illa conſequentia eſt bona, ſed negatur ꝙ antecedens ſit verum: & ad probationem negatur, ꝙ præciſe ſignificet cõſequentiam eſſe bonam: quia omnis propoſitio, ſignificans aliquam conſequentiam eſſe bonam, & ita eſſe ſicut per eã ſignificat, ſignificat etiam conſequens eſſe verum: modo conſequens illius conſequentiæ eſt
F falſum: igitur.

An ad contradictoria ſequatur idem.

DVBITATVR tertio, vtrum ad idem affirmatum & negatum ſeu ad contradictoria ſequatur idem. Pro cuius ſolutione ſupponitur pro nunc ꝙ duplex eſt propoſitio ſ. neceſſaria & impoſſibilis. Vnde propoſitio neceſſaria non dicitur ideo neceſſaria, quia neceſſario ſit: quia tunc nulla eſſet propoſitio neceſſaria creata: cum quælibet propoſitio creata poſſit non eſſe, ſed dicitur neceſſaria, quia qualitercunq; per eam ſignificatur eſſe neceſſe eſt ita eſſe: & hoc ſi ſit affirmatiua de præſenti. Et aduerte quòd duplex eſt propoſitio neceſſaria: quædam eſt categorica, & quædam hypothetica. Categorica eſt duplex; quædã eſt rõne formali terminorum: vt homo eſt animal, & ſic de alijs. Quædam eſt neceſſaria, quæ non eſt ſic neceſſaria ratione formali termi- G norum: ſicut eſt propoſitio vera de præterito: vt Adam fuit. Alia eſt neceſſaria hypothetica: cuiuſmodi eſt diſiunctiua compoſita ex partibus contradicentibus, vt Socrates currit vel nõ currit. Hoc ſuppoſito dicitur ꝙ propoſitio neceſſaria ſi formaretur ſequitur ad quamlibet. i. ꝙ quælibet conſequentia eſt bona, cuius conſequens eſt propoſitio neceſſaria, vt bene ſequit. Socrates currit: ergo homo eſt animal: tua poſitio eſt falſa: ergo homo eſt animal. Et ſi quis dicat: ibi non eſt aliqua habitudo antecedentis ad conſequens: ergo non eſt bona conſequentia. Dico ꝙ verum eſt ꝙ ibi non eſt habitudo ex natura rei antecedentis ad conſequens: tamen bene eſt habitudo conſecutionis, ſicut alias viſum eſt. H Vnde conſequentia ſignificatione totali ſignificat, ꝙ habitudo ſequelæ antecedentis ad conſequens ſit neceſſaria. Item impoſſibile eſt ita eſſe, ſicut per antecedens ſignificat ſignificatione totali, quin ita ſit, ſicut per conſequẽs ſignificatur: igitur talis conſequentia eſt bona: Ex quo ſequitur, ꝙ propoſitio neceſſaria poteſt ſequi ad duo contradictoria, cum ſequatur ad quamlibet propoſitionem modi. Alia eſt propoſitio impoſſibilis: quæ nõ dicitur ideo impoſſibilis, quin poſſit formari: quia tunc nulla eſſet propoſitio impoſſibilis, ſed dicitur impoſſibilis: quia qualitercunque per eam ſignificatur eſſe impoſſibile eſt ita eſſe. Et iſta eſt duplex, ſcilicet categorica & hypothetica. Categorica eſt duplex Quædam eſt quæ ratio-

Duplex eſt propoſitio.

Propoſitio impoſſibilis duplex.

ratio-

A ratione formali terminorũ eſt impoſſibilis: vt homo eſt aſinus; & ad talem ſequitur quælibet propoſitio mundi. ꝙ omnis illa conſequentia eſt bona, cuius antecedens eſt propoſitio impoſſibilis, vt bene ſequitur, homo eſt aſinus; ergo tu es papa. Ex quo ſequitur ꝙ idem poteſt ſequi, etiam ad duo contradictoria, quando alterum eſt impoſſibile. Alia eſt impoſſibilis quæ ſic non eſt impoſſibilis, ratione formali terminorum, vt propoſitio de præterito, cuius contradictoria eſt vera & neceſſaria; vt Adam non fuit. Similiter talis, ſi Spiritus ſanctus nõ fuiſſet productus a filio nunquã productus fuiſſet: & ad talem non eſt neceſſe quamlibet propoſitionem mundi ſequi. Alia eſt hypothetica: vt copulatiua compoſita ex partibus contra-
B dicentibus vt Petrus currit, & Petrus non currit: & etiam ad talem poteſt ſequi quælibet propoſitio mundi, vt poterit videri practicando. Et quid dicendũ erit ad Ari. qui dicit ad idem affirmatum & negatum, non ſequitur idem. Dico ꝙ dictum Ari. eſt verum demptis iſtis duobus caſibus: puta, quando conſequens eſt propoſitio neceſſaria, vel antecedens eſt propoſitio impoſſibilis. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium fit.

Arti. 3. CONCLVSIO reſponſalis. Tres primæ poteſtates ſyllogiſmorum ſunt a philoſopho ſufficienter aſſignatæ in textu: vt ſatis patet ex dictis. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur: quòd quando dicitur, quòd præmiſſæ ſunt cauſa concluſionis, debet intelli- C
gi ꝙ notitia præmiſſarum eſt cauſa partialis notitiæ concluſionis. Ad ſecundam dicitur: ꝙ ſyllogiſmus ſimpliciter poteſt procedere ex falſis: quia nõ reſpicit niſi diſpoſitionem præmiſſarum in modo & figura. Vel poteſt etiam dici, ꝙ ſyllogiſmus ſophiſticus peccans in materia poteſt bene procedere ex falſis: & tamen eſt verè ſyllogiſmus: licet ſyllogiſmus ſophiſticus peccans in forma, non ſit ſyllogiſmus. Ad tertiam dicitur, ꝙ ens, & verum conuertuntur, capiendo verum pro paſſione entis, ſed non capiendo verum, vt eſt proprietas propoſitionis. Ad quartam dicitur; ꝙ bene probat, ꝙ præmiſſæ falſæ non inferunt concluſionem veram propter quid. i. vniuerſaliter, ſed ſolum quia eſt. i. D
in aliquibus: & non ratione falſitatis: ſed ratione diſpoſitionis talium præmiſſarum conſtitutarum ex talibus terminis. Ad quintam patet ſolutio in ſecundo articulo.

Conuertere autem eſt tranſponentem concluſionem facere quoniam vel extremum medio non, &c.

Quid eſt conuerſiue ſyllogizare.

ISTVD EST quartum capitulum huius tractatus: in quo philoſophus determinat de quarta poteſtate ſyllogiſmorũ, quæ eſt ſyllogizare conuerſiue: & primo docet in prima figura: dicens primo, quod conuerſiue ſyllogizare eſt ſumere oppoſitum contradictorium vel cõtrarium cõcluſionis prio-

E ris ſyllogiſmi cũ altera præmiſſarum, inferendo contrariũ, vel contradictorium alterius præmiſſæ: & hoc docet, primo, in primo modo, primæ figuræ: dicens, ꝙ in primo modo primæ figuræ ex oppoſito contrario concluſionis cum maiore põt conuerſiue ſyllogizari contrarium minoris in cameſtres. Sed ſi ſumatur oppoſitum contrarium cum minore interimitur maior in Felapton. Et ſubdit quòd maior de Barbara non põt interimi per ſuam contrariam cum ſolum interimatur in tertia figura in qua non concluditur vniuerſaliter; ſed ex oppoſito cõtradictorio concluſionis cũ altera pmiſſarũ pt conuerſiue ſyllogizari oppoſitũ contradictoriũ alterius præmiſſæ, & ſimiliter dicatur in celarent. Sed in modis

F particularibus ex contradictorio concluſionis cum altera præmiſſarum poteſt ſyllogizari contradictorium vtriuſque præmiſſæ: ſed non ex contrario, cum concluſiones eorũ non habeant contrarium. Sed ſi ſumeretur ſubcontrarium concluſionis, quæ eſt particularis cum maiore quæ eſt vniuerſalis: bene inferetur ſubcontrarium minoris, ſed non interimitur; quia duæ ſubcontrariæ poſſunt ſimul ſtare in veritate: ſed non poteſt ſumi cum minore: quia tunc ambæ præmiſſæ eſsẽt particulares. In ſecunda parte docet ſyllogizare conuerſiue in ſecunda figura, ponens quinq; concluſiones: Prima concluſio: ex oppoſito cõcluſionis cum minore nũquam poteſt ſyllogizari cõuerſiue oppoſitum contrarium maioris; quia talis diſpoſitio eſt in tertia

G figura in qua numquam concluditur vniuerſaliter. Secunda concluſio: ex contrario, vel cõtradictorio concluſionis cũ maiore in vniuerſalibus modis poteſt conuerſiue ſyllogizari contrarium, vel cõtradictorium minoris. Tertia concluſio: ex contradictorio concluſionis cũ minore poteſt conuerſiue ſyllogizari contradictorium maioris. Quarta concluſio: in modis particularibus numquam ex contrario cõcluſionis poteſt cõuerſiue ſyllogizari oppoſitum alterius præmiſſæ: quia non habent contrarium: & ſi ſumatur ſubcontrarium non interimitur propoſitum cũ duæ ſubcontrariæ poſſint ſimul eſſe veræ.

Quinta concluſio: in modis particularibus ex contradictorio concluſionis cum altera præmiſ-

H ſarum poteſt inferri cõtradictorium alterius præmiſſæ. In tertia parte, docet ſyllogizare conuerſiue in tertia figura; dicẽs primo, quòd neutra præmiſſarũ modorũ tertiæ figuræ ſiue vniuerſaliũ, ſiue particulariũ interimitur, ſumendo ſubcontrariã concluſionis, ex quo illa ſubcontraria eſt particularis, quæ non poteſt interimere ſuã ſubcontrariã; ſed vtraque poteſt interimi ſumendo contradictorium concluſionis. Vñ in darapti ſumẽdo contradictoriũ cũ minore interimitur maior in celarẽt, ſed cũ maiore interimitur minor in Ceſare. Ex quibus infert quædam corollaria. Primum, ſatis manifeſtum eſt qualiter ſyllogizãdũ eſt conuerſiue. Secundum, præmiſſæ ſyllogiſmorũ primæ figuræ interimuntur per ſecundã & tertiã figuras: maior per tertiã,

&

Digitized by Google

A & minor per ſecundam. Tertium, præmiſſæ ſyllogiſmorum ſecundę figuræ interimuntur per tertiam, & primam: minor per primam, & maior per tertiam. Quartum corollarium: præmiſſæ ſyllogiſmorum tertiæ figurę interimuntur per primam, & ſecundam figuras; maior per primam, & minor per ſecundam.

Modus ſyllogizãdi p impoſſibile.

Per impoſſibile autem ſyllogiſmus oſtenditur quando quidem contradicti ponitur concluſionis.

Istvd eſt quintum capitulũ huius tractat⁹ in quo philoſoph⁹ determinat de quinta poteſtate ſyllogiſmi, quæ eſt ſyllogizare per impoſſibile. Et diuiditur in quatuor partes. In prima docet ſyllogizare per impoſſibile ĩ prima figura: diffiniens primo ſyllogiſmum p impoſſibile dicens, B quod ſyllogiſmus ad impoſſibile eſt qui procedit ex contradictorio alicuius propoſitionis probãdæ pro vna præmiſſarum cum altera manifeſte vera ad inferendum concluſionem manifeſte falſam: cuius falſitate infertur falſitas vnius præmiſſæ, ex cuius falſitate infertur veritas ſuæ contradictoriæ. Secundo ponit differentiam, & conuenientiam inter ſyllogiſmum ad impoſſibile, & conuerſiuum. Differentia eſt: quia ſyllogiſmus cõuerſiuus pręſupponit verum ſyllogiſmũ, ex cuius oppoſito concluſionis cum altera præmiſſarum infertur oppoſitũ alterius pręmiſſæ; Sed ſyllogiſmus ad impoſſibile non ſemper præſupponit ſyllogiſmum: ſed aliquando ſolum pręſupponit aliquã propõnẽ probandã. Sed conuenientia ẽ: quia C tam ſyllogiſmus cõuerſiuus quã ſyllogiſmus ad impoſſibile fiunt in qualibet figura. Tertio docet ſyllogizare p impoſſibile in prima figura dicẽs: in oĩbus figuris qualibet propõ poteſt ſyllogizari p impoſſibile cuius contradictoria pt eſſe pręmiſſa in tali figura. Ex quo infert ꝙ vniuerſalis affirmatiua non pt ſyllogizari p impoſſibile in prima figura; quia cõtradictoria eius nõ pt eſſe præmiſſa in prima figura: ſed oẽs aliæ ꝓpõnes pñt bñ ſyllogizari p impoſſibile in prima figura. Ex quo infert duo corollaria. Primũ: ad ſyllogizandũ p impoſſibile capiendũ eſt oppoſitũ contradictoriũ concluſionis, & nõ cõtrariũ: quia iſta regula: de quolibet eſt affirmatio, & negatio vera, & de nullo ambo ſimul, ſupra quã fundatᷓ ſyllogiſm⁹ D ad impoſſibile nõ habet locũ niſi in cõtradictorijs, in quibus arguitᷓ a falſitate vnius ad veritatẽ alterius, & non in cõtrarijs. Secũdũ corollariũ: oẽs aliæ ꝓpoſitiones ab vniuerſali affirmatiua oſtẽduntur per impoſſibile in prima figura. In ſecunda parte docet ſyllogizare in ſecunda figura p impoſſibile: dicẽs, ꝙ vniuerſalis affirmatiua ſyllogizatur in ſecũda figura ſumẽdo contradictorium eius cum vna vniuerſali affirmatiua manifeſte vera, ex qua infertur particularis negatiua manifeſte falſa ĩ Baroco. Sed particularis affirmatiua ſyllogizatur per impoſſibile in Cameſtres ſumendo contradictorium eius cum vna manifeſte vera, ex qua infertur vna, manifeſte falſa. Sed vniuerſalis negatiua ſyllogizatur in fe-

Quid ẽ ſyllogiſm⁹ per impoſſibile.

E ſtino ſumendo cōtradictorium eius cum vna vniuerſali negatiua manifeſte vera ad inferendū particularem negatiuam manifeſte falſam. Sed particularis negatiua ſyllogizatur per impoſſibile in Ceſare, ſumendo contradictorium cum vna vniuerſali negatiua manifeſtè vera, ex qua infertur vna manifeſte falſa.

In tertia parte, docet ſyllogizare per impoſſibile in tertia figura; dicens primo, quòd vniuerſalis affirmatiua ſyllogizatur in Bocardo, ſumendo contradictorium eius cum vniuerſali affirmatiua manifeſte vera: ſed particularis affirmatiua ſyllogizatur in Felapton, vel Feriſon, ſumendo contradictorium eius pro maiore cum vniuerſali, vel particulari affirmatiua manifeſte vera. Sed vniuerſalis ne-
F gatiua ſyllogizatur in Diſamis ſumendo contradictorium eius pro maiore, cum vniuerſali affirmatiua manifeſte vera, ad inferendum vnam manifeſte falſam. Sed particularis negatiua ſyllogizatur per impoſſibile, ſumendo contradictorium eius cum vna manifeſte vera, ad inferendum vnam manifeſte falſam. In quarta parte comparat ſyllogiſmum oſtenſiuum, ad ſyllogiſmum ad impoſſibile, ponens duas differentias; quarum prima eſt; quia ſyllogiſmus oſtenſiuus poteſt procedere ex præmiſſis veris, ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile ſemper capit vnam manifeſte falſam.

Secunda differentia: in ſyllogiſmo oſtenſiuo non oportet opinari concluſionem eſſe veram vel falſam; ſed in ſyllogiſmo ad impoſſibile concluſio debet ſemper eſſe falſa. Deinde ponit conuenientiam: dicens quòd G
omnis concluſio ſyllogizata per impoſſibile poteſt ſyllogizari oſtenſiue.

In qua autem figura eſt ex oppoſitis propoſitionibus ſyllogizare, & in qua non eſt, ſic erit manifeſtum, *Sexta poteſtas ſyllogiſ.*

ISTVD eſt ſextum capitulum, & vltimum huius tract. in quo determinat de ſexta poteſtate ſyllogiſmi, quæ eſt ſyllogizare ex oppoſitis. Et continet quatuor partes. In prima docet ſyllogizare ex oppoſitis in prima figura: dicens, primo quòd quatuor ſunt oppoſitiones ſecundum affirmationem, & negationem: vt oppoſitio vniuerſalis affirmatiuæ, & vniuerſalis negatiuæ, & oppoſitio vniuer- H
ſalis affirmatiuæ, & particularis negatiuæ, vel vniuerſalis negatiuæ, & particularis affirmatiuæ, & oppoſitio particularis affirmatiuæ, & particularis negatiuæ. Deinde ſubdit, quòd in prima figura non poteſt fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis, primo in modis affirmatiuis; quia ſyllogiſmus affirmatiuus conſtituitur ex ambabus affirmatiuis præmiſſis, quæ non ſunt oppoſitæ: nec in negatiuis: quia in talibus modis non idem ſubijcitur, & prædicatur in præmiſſis: igitur. In ſecunda parte docet ſyllogizare ex oppoſitis in ſecunda figura: dicens, quòd in ſecunda figura fit ſyllogiſmus ex oppoſitis: tam contrarijs quam contradictorijs. Primam partem probat

in

A in modis vniuerſalibus, primo in Cameſtres; vt omnis diſciplina eſt ſtudioſa, nulla diſciplina eſt ſtudioſa: ergo nulla diſciplina eſt diſciplina. Deinde declarat ſecundam partem dicens, quòd in modis particularibus ex oppoſitis contradictorijs fit bonus ſyllogiſmus ex oppoſitis. In tertia parte docet ſyllogizare ex oppoſitis in tertia figura, & primo in modis affirmatiuis dicens, quòd in modis affirmatiuis non fit ſyllogiſmus ex oppoſitis, cum ambæ præmiſſæ ſint affirmatiuæ: ſed in modis negatiuis bene fit ſyllogiſmus ex oppoſitis, in vniuerſalibus quidem fit ex contrarijs, & in particularibus fit ex contradictorijs. In quarta parte ponit ſex documenta; quorum
B primum eſt, ſyllogizando ex oppoſitis, debemus ſumere oppoſita contraria, vel contradictoria, & non ſubcontraria: quia ſubcontrariæ ſunt particulares, ex quibus nihil ſequitur. Secundum documentum, ad hoc, quòd præmiſſæ alicuius ſyllogiſmi ex oppoſitis concedantur ab aliquo, oportet vtramque per aliquem ſyllogiſmum concludi, & vnam ſupponere, & aliam ſyllogizare. Tertium documentum, ex quo tres ſunt modi oppoſitionum ſcilicet duo contradictorij, & vnus contrarius: ideo contingit ſex modis iſta oppoſita combinari, in ſyllogiſmo ex oppoſitis variando maiorem affirmatiuam in negatiuam, & econtra, vt ſatis patet. Quartum documentum, ſyllogiſmus ex oppoſitis differt a ſyllogiſmo concludente verum ex falſis: quia licet in ſyllogiſmis ex oppoſitis vna C præmiſſarum ſit falſa, & alia vera, tamen ex illis oppoſitis numquam poteſt fieri concluſio vera. Quintum documentum: nihil prohibet in ſyllogiſmis ex oppoſitis inferre concluſionem contrariam, vel contradictoriam propoſitioni conceſſæ à reſpondente. Sextum documētum: præmiſſæ, oppoſitæ, quæ ſumuntur in ſyllogiſmo ex oppoſitis, non poſſunt concludi per vnum ſyllogiſmum, niſi maior ſumatur cum vtraque parte contradictionis ex parte prædicati. & ſi non concludantur ambo oppoſita in vno ſyllogiſmo: tunc oportet alterum oppoſitorum concedi a reſpondente, & alterum ſyllogizari, aut vtrumque ſyllogizari in diuerſis ſyllogiſmis: Exemplum primi, vt D omne animal eſt album, omnis homo eſt animal: ergo omnis homo eſt albus: Exemplum ſecundi, vt ſi concedatur illa, omnis diſciplina eſt opinio, tūc ſyllogizatur ſua contradictoria per accedens, nulla medicina eſt opinio.

An ſyllog. conuerſiuus, ad impoſſibile, & ex oppoſitis, ſint boni, & inter ſe diſtincti.

QVAERITVR Vtrum ſyllogiſmus conuerſiuus: ſyllogiſmus ad impoſſibile, & ſyllogiſmus ex oppoſitis, ſint boni ſyllogiſmi, & inter ſe diſtincti. Arguitur primo, quòd ſic. Syllogiſmus conuerſiuus, & ad impoſſibile fiunt in eiſdem figuris per eoſdem terminos: ergo non differunt. Secundo ſic: Omnis bonus ſyllo-

E gismus ſolum conſtat ex tribus terminis, & duabus propoſitionibus: ſed in syllogiſmo ad impoſſibile ſunt plures termini quam tres, cum in ipſo ſint tres proceſſus; ergo ſequitur quòd syllogiſmus ad impoſſibile non eſt bonus syllogiſmus. Tertio ſic: Omnis bonus syllogiſmus ſecundæ, aut tertiæ figuræ eſt reducibiliter ad syllogiſmos primæ: ſed syllogiſmus ex oppoſitis non eſt huiuſmodi, igitur non poteſt fieri in ſecunda, & tertia figuris. Quarto ſic: Omnis bonus syllogiſmus eſt in aliqua trium figurarum, ſed syllogiſmus ex oppoſitis non eſt huiuſmodi, igitur. Minor patet primo quia omnis syllogiſmus exiſtens in aliqua figura fit tantum ex tri-
F bus terminis, ſed in syllogiſmo ex oppoſitis ſunt tantum duo termini, igitur. Quinto ſic: syllogiſmus ex oppoſitis non eſt vtilis: igitur non eſt ponendus. Antecedens patet: quia non eſt vtilis demonſtratori, eo quòd demonſtrator ſemper procedit ex veris: neque dialectico: quia dialecticus procedit ex probabilibus, modo contraria, vel contradictoria non videntur eſſe probabilia, igitur. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli.

Quid eſt ſyllogiſmus cõuerſiuus.

PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione quartæ poteſtatis ſupponitur primo, quòd vt dictū eſt circa textum. Syllogiſmus conuerſiuus eſt syllogiſmus, qui ex oppoſito contrario, vel contradictorio cõcluſionis cum altera præmiſſarum infert oppoſitū contrariū, vel contradicto-
G rium alterius præmiſſæ, puta illius loco cuius accipitur contrarium, vel contradictorium concluſionis. Vnde syllogiſmus conuerſiuus de ſignificato materiali ſignificat primum proceſſum, de formali ſignificat ſecundum, in ordine ad primum: ita quòd ille ſecundus proceſſus in ordine ad primum poteſt dici syllogiſmus conuerſiuus: quia propter tale dicitur cõuerſiuus, vnde ſi syllogiſmus cõuerſiuus capiatur quantum ad materiale, & formale non eſt vnus proceſſus, ſed ſunt duo numero differentes, & etiam ſpecie, cum ſint ſemper in diuerſis figuris. Et ſic patet, q̃d syllogiſmus cõuerſiuus ſemper præſupponit vnum syllogiſmum prius factum in ordine ad quem dicitur conuerſiuus. Supponitur ſecundo, quòd
H ſi concluſio prioris syllogiſmi fuerit vniuerſalis, tūc poſſumus in tali dupliciter syllogizare cõuerſiue, ſcilicet ex oppoſito contrario, & ex oppoſito contradictorio: ſed ſi concluſio ſit particularis indefinita, vel ſingularis, tunc ſolū vno mō poſſumus syllogizare conuerſiue, ſcilicet ex oppoſito contradictorio. Et ſi quis dicat, nonne in tali modo poſſumus syllogizare conuerſiue ex ſubcontrario. Reſpondetur, quòd non: quia vna ſubcontraria non habet interimere alteram, cum duæ ſubcontrariæ poſſint ſimul ſtare in veritate. Ex quo ſequitur, quòd propoſitio tantum duobus modis poteſt interimi, ſcilicet per contrariū & per contradictorium. Supponit tertio, q̃d in oī bono syllogiſmo ex oppoſito contradictorio concluſionis cū altera præ-

A præmiſſarum, infertur oppoſitũ alterius præmiſſæ. Ex quo patet ꝙ quilibet ſyllogiſmus poteſt reduci per impoſſibile; nam ſyllogizare conuerſiue, & ſyllogiſmũ reduci per impoſſibile ſunt penitus idem, falſa eſt ergo illa opinio illorum, qui dicunt, quod modi primæ figurę non reducuntur per impoſſibile.

An ſyllog. conuerſiuus differat a ſyllog. per impoſſibile.

SECVNDO, ſciendum, quod circa prædicta incidit hic difficultas, an ſyllogiſmus conuerſiuus differat a ſyllogiſmo per impoſſibile. Ad quam reſpondetur breuiter, quod ſyllogiſmus conuerſiuus differt à ſyllogiſmo per impoſſibile multipliciter. Primo: quia ſyllogiſmus per impoſſibile non præſupponit aliquam cõcluſionem ſyllogizatam, neq. alium ſyllogiſmum, ex cuius cõcluſionis oppoſito procedat, ſed bene ſupponit aliquam propoſi- B tionem, ex cuius contradictorio cum vna vera infert vnam manifeſte falſam. Secundo differũt, quia ſyllogiſmus per impoſſibile ſemper procedit ex altera falſa: ideo eius concluſio ſemper ẽ falſa: ſed ſyllogiſmus conuerſiuus poteſt procedere ex ambabus veris: ideo eius concluſio poteſt eſſe vera. Tertio: quia ſyllogiſmus conuerſiuus valet ad oſtẽdendum bonitatem conſequentiæ: ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile valet ad oſtendendum veritatem alicuius oppoſiti. Conueniunt autem multipliciter. Primo, quia poſſunt fieri ex eiſdem terminis. Secundo, quia vterque procedit ex oppoſito alicuius. Tertio, quia ille ſyllogiſmus in numero aliquando eſt conuerſiuus, & aliquando ad impoſſibile. Et hoc debet intelligi quo ad vnum proceſſum, C vt iſte ſyllogiſmus quidam homo non eſt riſibilis: omnis homo eſt animal rationale: ergo quoddam animal rationale non eſt riſibile, poteſt deci ad impoſſibile, & conuerſiuus in ordine ad iſtum ſyllogiſmũ: omne animal rationale eſt riſibile: omnis homo eſt animal rationale; ergo omnis homo eſt riſibilis. Et ſi quis arguatur, ergo tales ſyllogiſmi non differunt. Negatur conſequentia, cuius ratio ẽ, quia licet conueniant in ſignificato materiali; non tamen in ſignificato formali, ſeu quo ad omnes proceſſus.

Syllog. conuerſiuus cur dictus.

TERTIO ſciendum, quod ſyllogiſmus non dicitur conuerſiuus, eo quod aliquæ præmiſſarum in ipſo conuertatur, ſed dicitur conuerſiuus ex eo, quod maior, vel minor mutatur in oppoſitum contrarium, vel contra- D dictorium concluſionis. Et iſto modo conuerſio attribuitur ſyllogiſmo, qui ex oppoſito concluſioni alicuius ſyllogiſmi prius facti cum altera præmiſſarum infert oppoſitum alterius præmiſſæ, vnde vtilitas huius ſyllogiſmi eſt ad probandum, ſeu ad oſtendendum bonitatem conſequentiæ prioris ſyllogiſmi: quia illa conſequentia eſt bona, in qua ex oppoſito conſequentis cum altera præmiſſarum infertur oppoſitum alterius præmiſſæ, & conſequenter totius antecedentis, quod eſt vna copulatiua: nam ex oppoſito illius præmiſſæ infertur vna diſiunctiua, cuius ipſa pars, & alia pars erit oppoſitum alterius præmiſſæ: & tunc erit vna diſiunctiua

Digitized by Google

E ua cõpoſita ex partibus contradicentibus, copulatiuæ exiſtentis totum antecedẽs. Et ad illam diſiunctiuam ſequitur copulatiua negatiua quæ contradicit totali antecedenti.

An omnis ſyl. ſit ex hypotheſi.

QVARTO ſciendum, quod circa duo vltima capitula ſeu circa duas vltimas poteſtates incidunt duæ paruæ difficultates. Prima: an omnis ſyllogiſmus ſit ex hypotheſi. Et arguitur primo, quòd ſic: quia omnis ſyllogiſmus eſt ex hypotheſi. Antecedens patet, quia omnis bonus ſyllogiſmus pſupponit tres terminos & duas propoſitiones, igitur. Secundo ſic: omnis ſyllogiſmus infert ſuam conclusionem principaliter intentam virtute alicuius ſuppoſitionis non expreſſæ in præmiſſis: F igitur omnis ſyllogiſmus eſt ex hypotheſi, conſequentia patet: quia ſyllogiſmus dicitur ex hypotheſi: quia infert ſuam conclusionem principaliter intenta virtute ſuppoſitionis non enumeratæ in præmiſſis. Antecedẽs patet: quia omnis bonus ſyllogiſmus ſi ſit affirmatiuus, infert ſuã concluſionem virtute iſtius ſuppoſitionis, quicquid affirmatur de ſubiecto diſtributo, affirmatur de quolibet contento ſub eo, & ſi ſit negatiuus infert virtute iſtius: quicquid vere negatur de diſtributo, negatur de quolibet cõtento ſub eo. Pro ſolutione huius ſupponit primo, quod hypotheſis idem eſt ꝙ ſuppoſitio, dicitur n. hypotheſis ab hypo quod eſt ſub, & theſis poſitio, quod ſuppoſitio. Supponitur ſecundo quod ſyllogiſmus poteſt dupliciter intelligi eſſe ex hypotheſi. Vno modo: quia G ſit ex ſuppoſitione trium terminorum & duarum propoſitionum vel virtute alicuius principij præſuppoſiti, & ſic omnis ſyllogiſmus oſtenſiuus poteſt dici ex hypotheſi. Alio modo dicitur ſyllogiſmus ex hypotheſi: quia infert concluſionem principaliter intentã virtute alicuius ſuppoſitionis extrinſecæ, non enumeratæ neq. intellectæ in præmiſſis, & ſic ſyllogiſmus ex hypotheſi diſtinguitur contra ſyllogiſmum oſtenſiuum. Et per hoc ſoluũtur rationes prius factæ: quę nihil aliud probant niſi quod omnis ſyllogiſmus ſit ex hypotheſi primo modo, & non ſecundo modo. Secunda difficultas, An ſyllogiſmus ex oppoſitis poſſit fieri in prima figura. H Et videtur ꝙ ſic: quia ſit in ſecunda & tertia figuris: ergo in prima, conſequentia patet: quia Syllogiſmi ſecundæ & tertiæ figurarum reducuntur ad ſyllogiſmos primæ figuræ. Ad hoc reſpondetur, ꝙ licet ex repugnantibus propoſitionibus poſſit fieri ſyllogiſmus in prima figura: non tamen ex oppoſitis: quia oppoſitæ dicũt participare vtroque termino ordine eodem, quę nõ poſſunt eſſe præmiſſæ in prima figura; cum illud quod ſubijcitur in vna prædicetur in alia: nec oportet ſyllogiſmos ex oppoſitis factos in ſecunda vel in tertia figuris reductos ad primam, eſſe ex oppoſitis: & ſic bene conceditur quod ſyllogiſmi facti in ſecunda & tertia figuris ex oppoſitis reducuntur ad primam figuram, ſed tunc non ſunt ex oppoſitis.

An ſyllogiſ. ex oppoſitis poſſit fieri in prima figura.

Et

A Et hæc de primo art. Quantum ad ſecundum,

Art. 2. An ſyllog per impoſſibile ſufficienter diffinatur

Dvbitatvr primo, Vtrũ diffinitio ſyllogiſmi per impoſſibile ſit à philoſopho ſufficienter aſſignata. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quòd ſyllogiſmus per impoſſibile põt capi dupliciter. Vno modo pro primo proceſſu, in quo arguitur ex oppoſito contradictorio concluſionis propoſitionis datæ à reſpondente, cum vna manifeſte vera ad inferendum vnam manifeſte falſam; & ſic eſt in aliqua trium figurarum: & tunc vocatur ſyllogiſmus mendacij a philoſopho in primo Priorum. Alio modo capitur pro tribus ꝓceſſibus; puta, pro primo ſyllogiſmo, & duobus enthymematibus neceſſario requiſitis ad

B concluſionem principalem probandum: & hoc modo capitur, cum dicitur, ꝙ ſyllogiſmus ad impoſſibile non eſt in aliqua trium figurarum. Et per hoc poteſt ſolui quæſtio in qua quærit: Vtrũ ſyllogiſmus ad impoſſibile ſit ſyllogiſmus: nam ſi capiatur ꝓ primo proceſſu eſt ſyllogiſmus; ſi autem capiatur pro aggregato ex illis tribus proceſſibus ſimul, non eſt ſyllogiſmus. Supponitur ſecundo, ꝙ ſyllogiſmus ad impoſſibile, & per impoſſibile idem ſunt ſecundum rem, ſed differũt ratione; quia dicitur ad impoſſibile, eo ꝙ concluſio eſt falſa, vel impoſſibilis, ſed dr̃ per impoſſibile, eo quòd vna præmiſſarum eſt ſemper falſa, vel impoſſibilis; Non tamen eſt intelligendum, ꝙ omnis ſyllogiſmus, qui procedit ex præmiſſa impoſſibili, vel qui infert concluſionem impoſſibilem, ſit per impoſſibile, ſed ſyllogiſmus ille

C qui procedit ex contradictorio concluſionis probandæ cũ vna manifeſte vera infert vnam manifeſte falſam. Supponitur tertio, quòd in quolibet ſyllogiſmo per impoſſibile ſunt tres proceſſus. Primus, eſt à contradictorio propoſitionis probandæ cũ vna manifeſtè vera, ad vnã manifeſtè falſam. Secundus eſt: à falſitate concluſionis ad falſitatem alterius præmiſſæ, & tenet per hanc maximam: quòd ex veris non ſequitur falſum; ergo ſi concluſio ſit falſa, neceſſe eſt alteram præmiſſarum eſſe falſam. Tertius eſt a falſitate illius præmiſſæ ad veritatẽ illius concluſionis probandæ, & tenet virtute iſtius maximæ, quòd

D nũquã duæ contradictoriæ ſunt ſimul veræ. Et ſi quis dicat, cõcluſio ſyllogiſmi ad impoſſibile non eſt ſemper impoſſibilis; ergo non ſemper debet dici ſyllogiſmus ad impoſſibile. Reſpondetur, quòd etiam non oportet, ſed ſufficit ipſam eſſe falſã: quia non dicitur ſolum ad impoſſibile, eo quòd concluſio ſit impoſſibilis, ſed quia procedit ex contradictorio cum vna manifeſte vera ad concluſionẽ falſam, vel impoſſibilem: cum etiam alijs duobus proceſſibus. Supponitur finaliter, ꝙ ad faciendum ſyllogiſmum per impoſſibile nos debemus accipere contradictoriũ & non contrarium, quia ſi haberetur contraria falſa concluſionis probandæ, adhuc non haberemus veritatẽ illius concluſionis: cũ non valeat cõſequẽtia: iſta eſt falſa: ergo ſua cõtraria eſt vera: qa duæ cõtrariæ pñt ſimul eſſe falſæ in materia contingẽti.

Dubi-

E *An vniuerſalis affirmatiua poſſit ſyllogizari per impoſſibile.*

DVBITATVR ſecundo. Vtrum vniuerſalis affirmatiua poſſit ſyllogizari & probari per ſyllogiſmum ad impoſſibile. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod ad probandum aliquam propoſitionem per impoſſibile, oportet quod contradictorium illius ſumatur pro una præmiſſa, vt patet per diffinitionem ſyllogiſmi ad impoſſibile. Sed propoſitionem ſyllogizari per impoſſibile non eſt aliud quam ipſam eſſe concluſionem ſyllogiſmi ad impoſſibile. Tunc ponuntur aliquot concluſiones. Prima, vniuerſalis affirmatiua non põt probari per impoſſibile in prima figura: quia eius contradictoria non poteſt eſſe præmiſſa in prima figura, cũ contradictoria eius ſit particularis negatiua, quæ nõ poteſt eſſe præmiſſa in aliquo modo primę

F figuræ. Secunda concluſio: vniuerſalis affirmatiua poteſt ſyllogizari per impoſſibile in prima figura: quia vniuerſalis affirmatiua falſa poteſt ſyllogizari in prima figura ex duabus præmiſſis, vna manifeſte vera, & alia manifeſte falſa, & ex falſitate concluſionis poteſt inferri falſitas alterius præmiſſæ, ex cuius falſitate poteſt inferri veritas propoſitionis ſibi contradictoriæ. Et ſic erit ibi vnus totus proceſſus ad impoſſibile cuius concluſio ſyllogiſticè illata eſt vniuerſalis affirmatiua. Ex quo patet, quòd non eſt idem ſyllogizare aliquam concluſionem per impoſſibile & ipſam probare per impoſſibile. Sed peteret aliquis quę concluſio in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſyllogizatur per impoſſibile & quę probatur. Reſpondetur quod concluſio prima illata ſyllogiſticè ſyllogi- G zatur per impoſſibile, & concluſio vltimo illata probatur per impoſſibile: ſcilicet illa quæ infertur in tertio proceſſu. Et ſi quis dicat, dixit Ariſtoteles in textu, quod vniuerſalis affirmatiua non poteſt ſyllogizari per impoſſibile. Reſpondetur quod Ariſtoteles ibi capit ſyllogizari ſtrictè prout idem eſt quod probari.

An ſyllogiſmus ex oppoſitis ſit bonus.

DVBITATVR tertio. Vtrum ſyllogiſmus ex oppoſitis ſit bonus ſyllogiſmus: & vtrum quælibet concluſio ſyllogiſmi ex oppoſitis ſit falſa. Pro ſolutione primæ partis ſupponitur primo, quod ſyllogiſmus ex oppoſitis eſt qui ex præmiſſis contrariis vel contradictoriis infert propoſitionem in qua idem negatur de ſeipſo. Vnde hoc complexum ſyllo- H giſmus ex oppoſitis de materiali ſignificato ſignificat ſyllogiſmum, connotando ipſum procedere ex contrariis, vel contradictoriis, & eſt duplex, ſcilicet illatiuus & probatiuus ſimul: alius eſt illatiuus tantum. Illatiuus tantum dicitur ille, cuius una præmiſſarum eſt formaliter ſynonyma cum concluſione. Et talis poteſt fieri in qualibet figura, ut patet de iſto, nullus homo eſt homo: omnis homo eſt homo: ergo nullus homo eſt homo, & de tali non loquitur Ariſtot. cum dicit quod ſyllogiſmus ex oppoſitis non ſit in prima figura. Sed ſyllogiſmus ex oppoſitis probatiuus, & illatiuus ſimul dicitur, ille cuius nulla præmiſſarum eſt formaliter ſynonyma cum concluſione, &

ſit ex

A ſit ex duobus terminis ſine termino ipſius diſſimili, & de iſto loquitur Philoſophus, cum dicit, quòd ſyllogiſmus ex oppoſitis non ſit in prima figura, ſed bene in ſecunda, & tertia; cuius vtilitas eſt componere ſyllogiſmum ex duobus terminis ſine termino ipſis diſſimili poteſt eſſe etiam vtilis ad ducendum reſpondentem ad maius inconueniens, quàm concedere duo contraria, vel contradictoria: puta, ad concedendum propoſitionem, in qua idem negatur de ſe ipſo: ſed talis vtilitas non eſt generalis cuilibet ſyllogiſmo ex oppoſitis. Ad ſecundam partem dubij reſpondetur quòd non ſemper oportet concluſionem ſyl-
B logiſmi ex oppoſitis eſſe falſam, immo aliquando eſt vera, vt puta, quando alterum extremum importat rationem impoſſibilem, ſeu quando termini pro nullo ſupponunt: vt iſta, nulla chimæra eſt chimæra, nullus Deus aſinus, eſt Deus aſinus: nullus homo irrationalis eſt homo irrationalis, quę ſunt veræ, & ſuæ contradictoriæ falſæ: nec oportet ſemper propoſitionem eſſe veram, in qua idem prædicatur de ſe ipſo. Sed multis modis idem poteſt negari de ſe ipſo. Primo, quando ſubiectum pro nullo ſupponit, vel importat rationem in ſe impoſſibilem, vel rationem in ſe falſam. Secundo, quando ſubiectum ſupponit confuſè tantum, vt a homo, non eſt homo. Tertio, in propoſitione de modo loquendi inconſueto: vt homo, homo non eſt. Quarto, in pro-
C poſitione modali de neceſſario reſpectu iſtius termini futurum, vt futurum de neceſſitate non eſt futurum: ideo in talibus concluſio ſyllogiſmi ex oppoſitis poteſt eſſe vera. Et ſi dicatur, ſi concluſio ſyllogiſmi ex oppoſitis eſſet vera: tunc non eſſet ſyllogiſmus ex oppoſitis, cum careret vtilitate ſua, quæ eſt ducere reſpondentem ad maius inconueniens: quam concedere duo contraria, vel contradictoria. Reſpondetur, vt viſum eſt, quòd illa vtilitas non eſt generalis cuilibet ſyllogiſmo ex oppoſitis; ſed ſolum aliquibus ſed vtilitas generalis eſt ſcire componere ſyllogiſmum ex duobus terminis ſine termino ipſis diſſimili. Et hoc de ſecundo artic. Quantum ad tertium ſit

D *Art. 3.* CONCLVSIO reſponſalis: Syllogiſmus conuerſiuus, ſyllogiſmus ad impoſſibile, & ſyllogiſmus ex oppoſitis: ſunt boni ſyllogiſmi, & inter ſe diſtincti: & hæc concluſio patet ex dictis.

Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam patet ſolutio. Ad ſecundam etiam dictum eſt, quòd ſyllogiſmus ad impoſſibile captus pro aggregato ex tribus proceſſibus non eſt vnus ſyllogiſmus, ſed bene ſi capiatur pro primo proceſſu, connotando tamen alios proceſſus. Ad tertiam dicitur, quòd ſyllogiſmus ex oppoſitis factus in ſecunda, & tertia figuris poteſt reduci ad primam figuram: ſed poſtquam eſt reductus non plus eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis: Ad quartam dicitur, quod licet in ſyllogiſ-

mo

E mo ex oppoſitis ſint ſolum duo termini diſtincti vocaliter, & in ſignificatione, ſunt tamen ibi tres diſtincti officialiter, eo quòd vnus ſemper exercet officium duarum. Ad quintam patet ſolutio ex dictis.

In principio autem petere, & accipere, eſt quidem vt in genere ſumere in eo, quod non eſt demonſtrare propoſitum.

Petere principium quot modis contingit.

ISTE eſt ſecundus tract. huius libri, in quo philoſophus determinat de tribus defectibus, ſeu peccatis incidentibus circa poteſtates ſyllogiſmorum, & cõtinet tria capitula. In primo determinat de primo defectu, qui eſt petere principium: qui incidit in ſyllogiſmo circulari. Et F primo oſtendit, quid eſt petere principium: dicens, quòd petere principium eſt non oſtendere propoſitum. Et contingit quatuor modis. Primo: quando omnino non ſyllogizatur, id eſt, ponitur aliquid ſine probatione. Secundo: quando idem oſtenditur per ignorantia, id eſt, per minus notum. Tertio, quando idem oſtenditur per ęquè ignota. Quarto, quando prius oſtenditur per poſterius. Nam omnis ſyllogiſmus probatiuus debet procedere ex prioribus, & notioribus. Deinde diuidit petere principium: dicens, quòd petitio principij eſt duplex: quædam eſt petitio principij ſtatim, & quędam non ſtatim. Petitio principij ſtatim eſt, quando idem re & nomine aſſumitur ad probandum ſeipſum: vt dicendo, a eſt, ergo a eſt. Sed petito principij non ſtatim eſt, quando aſſumitur aliquid ad probãdum aliquod propoſitum, per quod non eſt natum probari, immo magis ecõtra. G Et exemplificat dupliciter. Primo; vt ſi a oſtendatur per b, & b per c: & tamen a ſit natum oſtendi per c: tũc eſt petitio principij non ſtatim. Secundo, vt ſi quis probet lineas paralellas per hoc quod non eſt, cõcurrere ad inuicem, erit petitio principij non ſtatim: quia illud antecedens, lineæ paralellæ non concurrunt, natum eſt oſtendi per illud conſequens, iſtę lineę ſunt paralellæ, vt ſic arguendo, lineę ſunt paralellæ: ergo non concurrunt, & vltra non concurrunt: ergo ſunt paralellæ: igitur de primo ad vltimum bene ſequitur iſtæ lineæ ſunt paralellæ: ergo H ſunt paralellæ. Conſequenter oſtendit, qualiter contingit petere principium in omni figura ponens tres concluſiones. Prima: in modo affirmatiuo primæ figuræ ſi maior ſit ęquè dubia ſicut concluſio, & termini minoris ſint conuertibiles, tunc petitur principium: quia ex concluſione cum conuertente minoris oſtenditur maior. Secunda concluſio ſi minor ſit æquè dubia ſicut concluſio, & termini maioris conuertantur, petitur principium: quia ex concluſione cum conuertente maioris oſtenditur minor. Tertia concluſio; contingit petere principium in ſecunda & tertia figuris, ſicut in prima. Et ſubdit, quòd ſicut petitur principiũ in modis affirmatiuis; ita petitur principiũ in modis negatiuis. Subdit etiam finaliter, quòd differenter contingit

petere

A petere principium in demõſtratiuis, & dialecticis: quia in demõſtratiuis petitur principium ſecundum veritatem, & in dialecticis petitur principium ſecundum opinionem.

Quid ẽ nõ propter hoc accidere falſum.

Non autem propter hoc accidere falſum quòd ſæpe in diſputationibus ſolemus dicere.

ISTVD EST ſecundum capitulum: in quo philoſophus determinat de ſecũdo defectu qui dr, non propter hoc accidere falſum: oſtendens primo in quo ſyllogiſmo habet fieri: dicens, quòd fit in ſyllogiſmo ad impoſſibile, & oſtenſiuo, primum probat duabus rationibus. Prima: quia non propter hoc accidere falſum fit in illo ſyllogiſmo, in quo capitur pro præmiſſa cõtradictorium concluſionis: & in B quo ex falſitate concluſionis regreditur ad falſitatem alicuius præmiſſæ, inferendo veritatem principalis cõcluſionis, ſed hoc fit in ſyllogiſmo ad impoſſibile: igitur. Secunda ratio: nõ ꝓpter hoc accidere falſum dicitur propoſitio connumerata cum aliis præmiſſis: qua remota non minus ſequitur concluſio: ſed illa ſolet poni in ſyllogiſmo ad impoſſibile; igitur. Ex quo diffinit non propter hoc accidere falſum: dicens, quòd non propter hoc accidere falſum, eſt propoſitio ſuperflue poſita in ſyllogiſmo ad impoſſibile: ſic ſe habens quòd ipſa remota non minus accidit impoſſibile: ideo, ſi ex falſitate concluſionis inferatur falſitas talis propoſitionis: tunc cõmittitur ille defectus, qui non eſt propter hoc accidere falſum. Conſequẽter ponit duos modos huius. Primus: quando talis propoſitio non conuenit in aliquo C termino cum præmiſſis, vel concluſione ſyllogiſmi ad impoſſibile, vt ſi concluſio ſit iſta, impoſſibile eſt aliquod ſpatium pertranſire, vt hypotheſis ſeu non propter hoc accidere falſum ſit iſta, diameter non eſt aſymeter. Et arguitur ſic: diameter nõ eſt aſymeter nõ contingit infinita pertranſire: in quolibet ſpatio ſunt infinita: ergo non contingit aliquod ſpatium pertranſire. concluſio eſt falſa: ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta, diameter nõ eſt aſymeter: igitur hæc eſt vera, diameter eſt aſymeter. Secundus modus eſt, qñ talis propoſitio conuenit in aliquo termino cum concluſione, & hoc in ſubiecto vel prædicato. Et exemplificat Ariſt. in literis. Deinde remouet vnum D dubium: quis enim poſſet dubitare quòd falſum in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſequeretur propter propoſitionem veram ibi aſſumptam. Reſpondet philoſophus, dicẽs, quòd in ſyllogiſmo habente concluſionem falſam, ſequitur talis concluſio, propter falſum prius aſſumptum, & non propter verum, quia ſi concluſio eſt falſa, neceſſe eſt alteram præmiſſarum eſſe falſam. Conſequenter ponit duas cautelas reſpondentis, quibus debet cauere ne ducatur ad falſum. Prima: ſi reſpondens ignoret concluſionem quam vult concludere opponens, caueat concedere propoſitiones vno termino cõmunicantes. Secunda: ſi reſpõdens ſciat concluſionem quam vult inferre, opponẽs debet cauere, ꝙ non concedat duas propoſitiones

E nes communicantes in vno termino, & diſpoſitas in modo, & figura, ex quibus poſſet inferri illa concluſio. Deinde ponit duas cautelas opponentis. Prima opponens debet celare concluſionem quā vult inferre contra reſpondentem, ſecūda: ſi opponens habeat plura media, debet incipere a remotiori: quia per hoc magis latet reſpondentem. Finaliter, & incidentaliter determinat de elencho: dicens, quod eius notitia ſatis poteſt haberi ex notitia ſyllogiſmi: nam elenchus poteſt fieri ex duabus affirmatiuis, aut altera affirmatiua, & altera negatiua, ſicut ſyllogiſmus. Et ſi concluſio contradicat illi quod conceſſum eſt a reſpondente, iam eſt elenchus, quia elenchus addit ſupra ſyl-

Quō ſit elēch⁹.

F logiſmum, quod ſit ſyllogiſmus contradictionis: ideo ſi reſpondens non concedat affirmatiuam, non poteſt fieri elenchus, cum ex puris negatiuis nihil ſequatur. Similiter ſi reſpondens non concedat aliquam propoſitionem vniuerſalem, non poteſt eſſe elenchus: cum ex puris particularibus nihil ſequatur.

Accidit autem quandoq; quemadmodum in poſitione terminorum fallaciam ſum &c.

ISTVD eſt tertium capitulum huius tractatus in quo philoſophus determinat de tertio defectu qui dicitur fallacia contrariæ opinionis: & dicit quòd contingit aliquem decipi in opinione propoſitionum poſitarū in ſyllogiſmo ex oppoſitis. Et dicit vlterius quod talis fallacia cōtingit fieri dupliciter. Vno modo per media ad inuicē nō ſubordinata, ſecunda per media ſubordinata. G Declarat primo in medijs non ſubordinatis: vt ſi quis cognoſcat ſubſtātiam ineſſe animali, & ignoret cauſā ineſſe ſenſibili: & tamen ſciat ambo .ſ. animal & ſenſibile ineſſe alicui: puta homini. Secundo decipitur per diuerſos ſyllogiſmos ad opinandum contrarias propoſitiones: vt per iſtum ſyllogiſmum: omne animal eſt ſubſtantia: omnis homo eſt animal: opinabitur iſtam, omnis homo eſt ſubſtātia & per iſtum ſyllogiſmum, nullum ſenſibile eſt ſubſtantia: omnis homo eſt ſenſibilis, opinabitur iſtam: nullus homo eſt ſubſtantia, quæ eſt contraria primæ concluſioni. Exemplum qñ ſumuntur media ſubordinata; vt ſi quis ſciat, ſubſtantiam ineſ- H ſe animali, & ignoret ipſam ineſſe corpori: dum tamen ſciat ꝙ corpus, & animal conueniant homini, ducetur ad concedendum concluſiones contrarias ꝑ diuerſos ſyllogiſmos: affirmatiuam per iſtum, omne animal eſt ſubſtantia; omnis hō eſt animal: ergo omnis homo eſt ſubſtātia. Et negatiuam per iſtum, nullū corpus eſt ſubſtantia: omnis hō eſt corp⁹: ergo nullus hō eſt ſubſtantia. Deinde oſtēdit quòd aliquis ducit ad opinandum cōtrariam, vel cōtradictoriā alicuius ꝑmiſſæ: dicens ꝙ ſi quis opinetur ambas pręmiſſas ſyllogiſmi affirmatiui, non pōt opinari ambas præmiſſas ſyllogiſmi negatiui; quia tunc duceretur ad concedendum contradictoriam alicuius præmiſſarum, & cum hoc ipſam præmiſſam; quia ex con-

cluſio

A clusione syllogiſmi negatiua cũ minore syllogiſmi affirmatiui, concluderet contradictoriã maioris ſyllogiſmi affirmatiui:ſi q̃s concedat duas præmiſſas illius ſyllogiſmi, omne animal eſt ſubſtantiæ; oĩs hõ eſt animal: ergo oĩs homo eſt ſubſtantia, & ſimiliter iſtius, nullum ſenſibile eſt ſubſtantia; omnis homo eſt ſenſibilis: ergo nullus homo eſt ſubſtantia: tunc debet capi iſta concluſio, nullus homo eſt ſubſtantia, cum minore prioris ſyllogiſmi; & inferatur particularis negatiua in Felapton. Conſequenter oſtendit, qualiter contingit opinari propoſitiones ſyllogiſmorum inferentium cõtrarias ſine inconuenienti: dicens ꝙ duo ſunt modi quib⁹ hoc eſt poſſibile. Primus, eſt qñ neutrũ opinatur in propria forma, ſed vtrũq; opinatur in ſuis ꝑmiſſis,

Quo lucitur mis ad opinandũ contrariã vel contradictoriã alicui præmiſſa.

B ſiue opinet eas in vno ſyllogiſmo, ſiue in diuerſis; declarat per duo exempla. Primum: vt ſi quis ſciret quòd omnis triangulus habet tres. Et ponamus ꝙ c ſit idem quod triangulus & ignorem ipſum eſſe triãgulum; tunc habeo ſcientiam in vniuerſali, quòd omnis triãgulus habet tres; & per conſequens de ipſo c:c tamen in propria forma credo c non habere tres angulos. Secundum exemplum; vt aliquis poteſt ſcire quòd omnis mula eſt ſterilis eo, quòd hęc mula ſit mula; videbitur tamẽ vnam mulam habere groſſum ventrem, propter quod putabit ipſam non eſſe ſterilem; & ſic opinabit̃ iſtas duas, omnis mula eſt ſterilis, & iſta aliqua mula ſi non eſt ſterilis, quam tamẽ credit in particulari eſſe mulã.

C Cõſequenter ponit aliquos modos ipſius ſcire, & ipſius ignorare. Primus modus; ſcire, eſt ſcire in vniuerſali; vt ſciendo iſtam, quòd omnis triangulus habet tres dicimus ſcire quòd iſoſceles habet tres. Secundus modus, eſt ſcire in propria forma; & vterque iſtorum modorum eſt duplex ſeu poteſt eſſe duplex, ſcilicet in habitu & in actu. In habere quando dormimus, vel quando circa illud actu non conſideramus. In actu, quando actu conſideramus; & tot modis dicitur etiam ignorare.

Et aduerte, quòd ſcire in vniuerſali & ignorare in particulari non opponuntur. Etiam ſcire in habitu, & ignorare in actu non opponuntur; ideo contingit eandem propoſitionem ſcire vno modo, & ignorare alio modo. Finaliter oſtendit quomodo contingit opinari contraria ſecundum materiam; hoc eſt ſecundum terminos; dicens, quòd dupliciter. Primo cum inconuenienti: vt ſi quis opinetur aliquem eſſe bonum, & eſſe malum; tunc debet opinari bonum eſſe malum: ſic arguendo, hoc eſt malum, & hoc eſt bonum; ergo bonum eſt malum. Secundo, ſine inconuenienti: vt ignoretur vnum per ſe, & aliud per accidens, vel vnum in propria forma, & aliud per accidens.

Quo contingit opinari ſecũdum materiam.

D

Quando autem conuertuntur extremitates, neceſſe eſt medium conuerti ad vtranque.

Iſte

Sex regulæ ex alijs ſpeciebus argumentationis.

E ISTE eſt tertius tractat. huius libri in quo philoſophus determinat de alijs ſpeciebus argumentationis a ſyllogiſmo. Et primo ponit ſex regulas. Prima: ſi extremitates alicuius ſyllogiſmi cōuertantur inter ſe, neceſſe eſt medium conuerti cum ambabus extremitatibus: Quod probat in barbara: quia ex conuertente coclufione cum minore poſita loco maioris, infertur conuertens maioris, ſed ex conuertente concluſionis cum maiore poſita loco minoris, infert conuertens minoris: quod non poſſet fieri, niſi medium conuertatur cum extremitabus: & debet propriè intelligi iſta regula in modo vniuerſali affirmatiuo; quia in alijs patitur inſtantiam. Secunda regula: ſi aliqua duo conuertantur inter ſe, ſicut genitum & corruptibile, ſimiliter & eorum oppoſita. ſ. ingenitum & incorruptibile. Tertia regula: ſi F ſumantur duo contraria ex vna parte, puta, genitū & ingenitū: & alia duo ex altera parte. ſ. corruptibile & incorruptibile: tunc ſi vnum contrariorum ex vna parte conuertatur cum vno cōtrariorum ex altera parte, puta genitū cum incorruptibili: tunc ingenitum conuertetur cum corruptibili: quia ſi non eſſet ita, tunc aliquid eſſet ingenitū quod non eſſet incorruptibile: & ſi nō eſſet incorruptibile, tūc eſſet corruptibile, & per conſequēs genitum, quod eſt falſum. Quarta regula: ſi aliquid dicat de duob⁹ vniuerſaliter & de nullis alijs, quando illa etiam dicantur de ipſis; tunc ſi illa duo conuertantur inter ſe, neceſſe eſt tertium conuerti cum vtroq; vt ſi rationale dicitur de omni G homine & omni riſibili, & de nullis alijs, de quibus non dicantur illa, ſi homo & riſibile conuertantur inter ſe ita & rationale. Quinta regula; ſi aliqua duo prædicata dicantur de eodē ſubiecto vniuerſaliter, & vnum illorum conuertatur cum tali ſubiecto; tunc alterum prædicabitur vniuerſaliter de ipſo, vt in iſtis terminis riſibile, rationale, & homo. Sexta regula, ſi ſunt aliqua duo oppoſita, puta a & b; quorum vnum eſt eligendum & alterum fugiendum, puta a eligendum & b fugiendum: & ſint alia duo oppoſita ex altera parte quorum vnum eſt eligēdum, ſ. d. & alterum fugiendum puta c: ſi a iunctum cum c ſit magis eligendum quàm iunctum cum b: a ſimpliciter eſt magis eligēdum quàm d. Declarat ratione & exemplo. Ratione ſic: oppoſitum conſequētis eſt falſum; H igitur conſequens eſt verum. Et quia oppoſitum conſequentis pt habere duas cauſas veritatis: aut quia a eſt ſimiliter eligendū ſicut b, aut minus, ſed vtrumque eſt falſum; igitur. Probat primo de primo; quia ſi a & b eſſent eligenda, æqualiter, tunc eorum oppoſita eſſent æqualiter fugienda, & [illegible] ſequeretur q a & c ſimul iuncta non eſſent magis eligenda [illegible] b & d, quod eſt contra [illegible] poſitum. De ſecūdo, quòd a [illegible] eligendum quam d probat, quia ſi ſic, ſequeretur quod [illegible] oppoſitum [illegible] ter minus fugiendum [illegible] c; quòd eſt oppoſitum ipſius b: cū minus [illegible] bono opponatur, & tunc ſequeretur q a & c: iuncta ſimul non eſſent magis

A magis eligenda quàm b & d: qđ eſt cōtra ſuppoſitum. Exemplo ſic declarat; vt ſit a velle bene agere, b nolle bene agere, c male agere, d bene agere, c male agere: ſi velle bene agere, & male agere ſit magis eligendum; quàm bene agere & nolle bene agere: tunc velle bene agere ſimpliciter erit melius quàm bene agere; quia voluntas bona ſine actione eſt magis eligenda quàm actio ſine bona voluntate. Ex quo infert, ꝙ dilectio ſecundum amorem eſt magis eligẽda quàm coitus; quia dilectio eſt finis coitus: & nō debet coitus appeti, niſi propter dilectionem.

Quoniam autem non ſolum dialectici, & demonſtratiui ſyllogiſmi per prædictas
B *ſunt figuras.*

ISTVD eſt ſecundum capitulum huius tractat. in quo philoſophus determinat de inductione, & diuiditur in duas partes. In prima ponit talem conclusionem, ꝙ non ſolum ſyllogiſmi dialectici & demonſtratiui ſunt in tribus figuris, ſed etiā rhetoricæ argumentationes: ſicut eſt enthymema & exemplum. Conſequenter diffinit inductionem: dicens, quòd inductio eſt argumentatio oſtendens maiorem extremitatem de medio per minorem, vt ſi eſſe longæuum oſtendatur de hoc complexo, animal non habens coleram: per illud complexum, iſte equus & ille equus: ſic arguendo, ille equus eſt longæuus: & ille æquus eſt longæuus: & ſic de alijs: Similiter iſte aſinus eſt longæuus, & iſte aſinus eſt longæuus: & ſic de alijs animalibus nō habentibus coleram: ergo omne animal nō habens coleram eſt longæuum. Et non capitur ibi medium pro termino inferente, ſed pro illo, quod ſecundum naturam mediat inter maiorem extremitatem & minorem. Et reducitur ad ſyllogiſmum ſumendo ſingularia pro medio: & poteſt fieri in tertia figura vel in prima, vt ſic arguendo, omne quod eſt ille equ⁹, & ſic de alijs eſt animal longæuum, ſed omne quod eſt ille equus, & ſic de alijs, eſt animal non habens coleram: ergo omne animal non habens coleram eſt longæuum. Et ſi quis dicat: concluſio eſt vniuerſalis, q̄ non poteſt concludi in tertia figura. Reſpondet quod prius dictum
D eſt: ſi duo prædicata inſunt vni ſubiecto vniuerſaliter: & vnum illorum conuertatur cum ſubiecto, neceſſe eſt alterū dici de altero p̄dicato vniuerſaliter: cuiuſmodi eſt longæuū, & nō hn̄s colerā. Conſequenter ponit duas dr̄ias in ſyllogiſmum & inductionem, quarum Prima eſt; inductio eſt probatiua propoſitionū immediatarum, ſed ſyllogiſmus propoſitionum mediatarū. Secunda differentia: inductio oſ̄dit maiorem extremitatē de medio, ſed ſyllogiſmus oſtēdit maiorē extremitatē de minori per medium. Ex quo infert ꝙ ſyllogiſmus procedit ex prioribus ſcd̄m naturā: inductio vero ex poſterioribus, tn̄ ex notioribus quo ad nos.

Quid eſt inductio

Differentia ſyllogiſmi & inductionis.

Exemplum autem, eſt quando medio extremum in-

Secunda pars. A a eſſe

E *eſſe oſtenditur per id quod eſt ſimili tertio.*

Exemplum quid.

ISTVD EST tertium capitulum, in quo philoſophus diffinit exemplum: dicens, quòd exemplum oſtendit maiorem extremitatem de medio per aliquod ſimile minori extremitati; & oſtendit maiorem extremitatem de minori per medium. Exemplum dat philoſophus: vt Athenienſes pugnare contra Thebanos malum eſt: ergo affines pugnare contra affines malum eſt, & vltra, affines pugnare contra affines malum eſt, ſed Phocenſes contra Thebanos pugnare eſt affines contra affines pugnare: ergo Phocenſes pugnare contra Thebanos malum eſt.

Diffinitio exẽpli ſub rõne exempli.

Conſequenter diffinit exemplum ſub ratione F exempli: dicens, quòd eſt argumentatio cuius antecedens non ſe habet ad conſequens vt pars ad totum: nec vt totum ad partẽ, ſed vt pars ad partem: hoc eſt quod ſolet dici, quòd exemplũ, eſt quando vnum particulare probatur per aliud, propter aliquod ſimile in ipſis repertum.

Inductio & exemplum quõ differant.

Finaliter ponit duas differentias inter inductionem & exemplum. Prima: inductio procedit ab omnibus ſingularibus ad vniuerſale: exemplum autem ab vno ſingulari ad aliud. Secunda differentia: quia inductio oſtendit maiorem extremitatem de medio per minorem. Sed exemplum oſtendit maiorem extremitatem de medio per aliquod ſimile minori extremitati, & cum hoc oſtendit maiorem extremitatem de minori per medium.

Deductio autem, eſt quando medio quidem primum palam eſt ineſſe: poſtreme autem medium dubium quidem &c. G

Quid ẽ deductio. Modi deductionis.

ISTVD EST quartum capitulum huius tractatus, in quo philoſophus determinat de deductione: dicens, quòd deductio eſt quando; maior eſt manifeſta & minor dubia; ſimiliter credibilis, aut magis credibilis concluſione: & ſunt duo modi eius. Primus eſt, quando minor eſt æqualiter, aut magis nota quàm concluſio. Secundus, eſt quando ad probationem minoris requiruntur pauciora media, quàm ad probationem concluſionis: dat exemplum de primo modo; vt omnis diſciplina eſt docibilis: iuſtitia eſt docibilis, ibi ergò iuſtitia eſt docibilis, ibi minor eſt dubia; eſt tamen ſimiliter magis credibilis quàm H concluſio. Dat exemplum de ſecundo modo: vt omne æquale rectæ lineæ poteſt quadrari; ſed circulus eſt æqualis rectæ lineæ; ergo circulus poteſt quadrari: ibi minor non requirit niſi vnum medium ad ſui probationem, ſcilicet quòd linea quæ eſt quarta pars circuli ſit æqualis rectæ lineæ, quæ eſt quarta pars quadrati; ſed ad probationem concluſionis requiruntur plura media. Et ſubdit finaliter, quòd ſi minor non ſit credibilior concluſione; aut ſi non probetur paucioribus medijs etiam concluſio: aut ſi ſit propoſitio immediata tunc non erit deductio; ſed demonſtratio.

Inſtantia

A *Inſtantia autem eſt propoſitio propoſitioni contraria: differt autem a propoſitione, quoniam inſtantiam quidem conuenit eſſe in parte.*

Inſtantia qd.

ISTVD EST quintum capitulum, in quo determinat de inſtantia: dicens, quòd inſtantia eſt propoſitio propoſitioni contraria, vel contradictoria propoſitioni reſpondentis. Et differt a propoſitione, contra quamfit; quia propoſitio contra quam fit, debet ſemper eſſe vniuerſalis; ſed inſtantia poteſt eſſe vniuerſalis, aut particularis. Et ſubdit, quòd inſtantia ſeu ſyllogiſmus inſtantiuus fit duobus modis, & per duas figuras; fit enim vniuerſaliter, & particulariter, eo quòd inſtantia ſemper opponitur propoſitioni contra quàm fit: & illa ſemper concluditur in prima, aut tertia figuris. Probat exemplariter: nam ſi propoſitio contra quam fit inſtantia ſit vniuerſalis affirmatiua: vt omnium contrariorum eſt eadem diſciplina: tunc fit ſyllogiſmus inſtantiuus in prima figura, arguendo ſic; nullorum oppoſitorum eadem eſt diſciplina: ſed omnia contraria sũt oppoſita: ergo nullorum contrariorum eadem eſt diſciplina: ſed ſi ſumatur contradictoria pro inſtantia, fiet ſyllogiſmus in tertia figura, arguendo ſic; noti, & ignoti non eſt eadem diſciplina; ſed omne notum, & ignotum contrariantur: ergo aliquorum contrariorum non eſt eadem diſciplina: ſed ſi fiat inſtantia contra negatiuam vniuerſalem per eius contrariam tunc fiet in Barbara, ſi per contradictoriam fiet tertia figura. Deinde probat ratione, quod ſyllogiſmus inſtantiuus fiat in prima, & tertia figuris; omnis inſtantia eſt vniuerſalis, vel particularis; ſed vniuerſalis fit in prima figura, & particularis in tertia; igitur. Minorem probat; quia ad inſtandum vniuerſaliter debet ſumi medium, quod eſt ſuperius ad ſubiectum propoſitionis contra quam fit inſtantia; & debet eſſe inferius ad prædicatum; ſed hoc non poteſt eſſe medium niſi in prima figura; igitur. Sed ad inſtandum particulariter debet ſumi medium ſub ſubiecto propoſitionis contra quam fit inſtantia, & debet ſe habere tanquam inferius ad ſubiectum, & prædicatum; ſed hoc non poteſt fieri niſi in tertia figura: igitur. Conſequenter oſtendit, quòd inſtantia euidenter fit in prima, & tertia figuris, & non in ſecunda; quia in illis figuris ſolum fit euidenter inſtantia quibus infertur oppoſitum propoſitionis cõtra quam fit inſtantia, ſed hoc ſolum fit in tertia, & prima figuris. igitur. Secunda ratio; omnis inſtantia debet eſſe ſtatim manifeſta, & non indigere longo ſermone, ſicut fit in ſecunda figura. Finaliter dicit quòd inſtantia generaliter dicta bene fit per ſyllogiſmum ex hypotheſi, puta per ſyllogiſmum ad impoſſibile, per locum ab oppoſitis; etiam per locum ab auctoritate. Dicit etiam, quod ſi capiatur inſtantia largè tam pro ſyllogiſmo iuſtā-

B C D

 tiuo,

E tiuo, tam euidente, quàm ineuidente, bene poteſt fieri in ſecunda figura.

Icos autem, & ſignum non idem eſt: ſed icos quidem eſt propoſitio probabilis quod enim vt in pluribus ſciunt, ſic factum eſſe.

Signũ, & icos quomodo differunt.

ISTVD eſt ſextum capitulum, in quo Philoſophus determinat de enthymemate. Et dicit primo quod icos, & ſignum non ſunt idem: quia icos eſt propoſitio probabilis: ſed ſignum poſitio probabilis: ſed ſignũ dicitur eſſe propoſitio neceſſaria vel probabilis. Ex quo infero diffinitionem enthymematis: dicens. Enthymema, eſt ſyllogiſmus ex icotibus, & ſignis. Secun-
F do oſtendit quot modis fit enthymema: dicens quod enthymema poteſt fieri in tribus figuris. Ponit exemplum in prima; omnis mulier habens lac peperit: hæc mulier habet lac, ergo peperit. In tertia pſittacus eſt ſapiens: pſittacus eſt ſtudioſus: ergo ſtudioſus eſt ſapiens. Deinde remouet dubium; dicens quod arguentes enthymematicè, non ſumunt ambas præmiſſas: ſed vnam ſumunt, & reliquam ſupplent. Dat exemplum in ſecunda figura, omne pariens eſt pallidum: hæc mulier eſt pallida; ergo hæc mulier peperit. Et dicit, quod talis ſyllogiſmus ſolum apparet eſſe in ſecunda figura, ſed non eſt, quia fit ex ambabus affirmatiuis. Conſequenter ponit differentiam enthymematis ad ſyllogiſmum & differẽtiam enthymematum

Enthymema quid, et quotuplex.

inter ſe, dicens quod enthymema, & ſyllogiſmus differũt, quia enthymema ſolum ſumit vnam propoſitionem: ſed ſyllogiſmus ſumit duas, vnde per additionẽ vnius propoſitionis fit ſyllogiſmus. Sed differentia enthymematum inter ſe eſt, quia enthymema factum in prima figura; ſi debite fiat, eſt inſolubile, ſiue difficulter ſolubile, cum antecedens eius ſit neceſſarium. Sed in tertia figura eſt probabile, & ſolubile; quia ſolum concludit particulariter. In ſecunda vero eſt apparens, & non omnino inſolubile, & hoc ſi fiat ex puris affirmatiuis. G

Naturas aut cognoſcere poſſibile eſt: ſi quis: concedat ſimul tranſmutare corpus, & animam quacunq; naturales ſunt paſſiones. H

Documenta ad ſigna naturaliũ paſſionum inuenienda.

ISTVD eſt vltimum capitulum, in quo docet inuenire ſigna paſſionum naturalium, quæ poſſunt eſſe media enthymematum. Et ponit duas ſuppoſitiones. Prima, paſſio naturalis habet ſignum in ſubiecto cuius eſt. Secunda vnius paſſionis eſt vnicum ſignum; Vnde ponit duo documenta ad inueniendum ſigna paſſionum naturalium. Primum, ſi aliqua paſſio inſit alicui ſubiecto vniuerſaliter, & velimus ſcire proprium ſignum illius paſſionis, oportet conſiderare, cui ſpeciei vniuerſaliter non conuenit talis paſſio, ſed aliquibus indiuiduis eius, & aliquibus non, & videre quid ſequitur illam paſſionem in illo ſubiecto cui

A eri ineſt: quia illud debet poni ſignum illius paſſionis, vt fortitudo reperitur in omnibus leonibus, & in aliquibus hominibus, & in aliquibus non: ideo ſi habere maximas ſpatulas, ſeu ſummitates, ſequatur hominem fortem, tunc illud erit ſignum fortitudinis. Secundum documentum; ſi ſint duæ paſſiones vnius ſubiecti, ad cognitionem ſigni vnius, videndum eſt in quo ſit vna paſſio, & non alia, & quod ſignum conſequatur eã in illo ſubiecto; quia illud debet poni ſignum eius in illo ſubiecto, cui ambæ inſunt, ſicut leoni inſunt duæ paſſiones, ſcilicet fortitudo, & liberalitas, ſi ergo velimus cognoſcere, quæ ſunt ſigna illarum, debemus aſpicere ad ſubſtantias, in qui- B bus illæ paſſiones diuiſim reperiuntur.

An philoſophus ſufficienter aſſignarit defectus poteſtatum ſyllogiſmorum.

Qvaeritvr; tertio & vltimo, vtrum philoſophus ſufficienter determinet de peccatis incidentibus circa poteſtates ſyllogiſmorum; ſimiliter de alijs ſpeciebus argumentationis alijs a ſyllogiſmo. Arguitur primo contra primam partem; Petitio principij nullo modo peccat contra ſyllogiſmum; ergo male dicitur, quod eſt peccatum contra ſyllogiſmum. Secundo; Si petitio principij peccaret contra ſyllogiſmum, aut maximè eſſet ex eo, quòd non eſſet probatiua ſuæ concluſionis, ſed hoc non; quia illud non requiritur ad rationem ſyllogiſmi. C Tertio ſic; Nulla eſt fallacia contrariæ deceptionis; ergo ipſa non deficit a perfecta ratione ſyllogiſmi. Antecedens patet; quia nulla eſt fallacia contrarij ſenſus, nec intellectus: ergo a ſimili nec opinionis. Quarto ſic arguitur. Deductio & inſtantia ſunt ſpecies argumentationis diſtĩctæ ab alijs, & a ſyllogiſmo: ergo Ariſt non ſufficienter enumerat ſpecies argumentationis. Item inductio non eſt poſſibilis, cum non ſit poſſibile numerare omnia ſingularia. Etiam exemplum non eſt conſequentia neceſſaria: igitur. Antecedens patet: quia ex vno ſingulari non neceſſario ſequitur aliud: igitur. Quinto ſic: Enthymema eſt vere ſyllogiſmus D ſecundum philoſophum, ideſt, *Text. 6.* poſteriorum: ergo non debet *1.* poni ſpecies diſtincta a ſyllogiſmo. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1.

Primo ſciendum, quòd pro declaratione primæ particulæ quæſtionis mouetur hic difficultas: an petitio principij peccet contra ſyllogiſmum ſimpliciter. Et ſi non, quare ergo hic philoſophus determinat de ea? Pro ſolutione ſupponitur primo, quòd non eſt de ratione ſyllogiſmi ſimpliciter quòd ſit probatiuus ſuæ concluſionis: quia tunc omnis ſyllogiſmus ſimpliciter eſſet probatiuus: quod eſt falſum: cum multi ſyllogiſmi fiant ex falſis, & impoſſibilibus. Etiam de ratione ſyllogiſmi ſimpliciter non eſt habere tres terminos

An principij petitio peccet ſimpliciter cõtra ſyllogiſmum.

E vocaliter diſtinctos, ſed ſufficit quod ſint diſtincti officialiter, vt multotiens viſum eſt. Secundo ſupponitur, quòd non eſt de ratione ſyllogiſmi ſimpliciter concluſionem eſſe ſimpliciter aliam vocaliter a qualibet præmiſſarum, vt ſatis patet in multis ſyllogiſmis, & maximè in ſyllogiſmo expoſitorio illatiuo tantum. Sed de ratione ſyllogiſmi ſimpliciter ſolum eſt diſpoſitio duarum propoſitionum in modo & figura. Ex omnibus iſtis dicitur, quod fallacia petitionis principij, ſiue ſtatim ſiue non ſtatim, non peccat cõtra ſyllogiſmum ſimpliciter; licet bene contra ſyllogiſmum demonſtratiuum & dialecticũ. Et ſi quis arguat, peccat contra ſyllogiſmum demonſtratiuum & dialecticum: ergo contra ſyllogiſmum ſimpliciter: conſequentia patet, ab inferiori ad ſu-

F perius. Reſpondetur, quod indebitè arguitur, quia arguitur cum diſtributione ſuperioris, propter negationem incluſam in ly peccat, & ideo facit terminum ſequentem ſe ſupponere confuſæ diſtributiuæ. Et ad ſciẽdum quomodo ly peccat, includit negationem, debet exponi dicendo ſic: Petrus peccat contra regem, id eſt, Petrus non ſeruat mandata regis: Petrus peccat contra Deum, id eſt, Petrus non ſeruat mandata Dei. Et etiam quando dicitur: petitio principij peccat contra ſyllogiſmum dialecticum &c. id eſt non ſeruat conditiones, ſiue principia ſyllogiſmi dialectici, & demonſtratiui. Pro ſecunda parte dicitur, quod philoſophus non determinat hic, neque alibi de petitione principij ſiue ſtatim G ſiue non ſtatim, eo quòd peccet contra ſyllogiſmum ſimpliciter, ſed quia peccat contra ſyllogiſmum demonſtratiuum, & dialecticum. Et quia hæc ſcientia ordinatur ad ſcientiam poſteriorum: ideo hic de ipſa determinatur.

Secundo ſciendum, quod pro declaratione ſecundi defectus ſupponitur, quòd ly non propter hoc accidere falſum, de virtute ſermonis capitur pro omni re propter, quam non accidit falſum. Et ſic omnis res mundi propter quam non infertur concluſio, falſa eſt, non propter hoc accidere falſum, & ſic non capitur in textu. Alio modo capitur pro propoſitione cõnumerata cum præmiſſis ſyllogiſmi cuius concluſio eſt falſa, nihil faciens ad illationem illius concluſionis falſæ: ideo ſi ex falſitate concluſionis inferatur falſitas illius propoſitionis, tunc H dicitur committere talem fallaciam. Et, ſic capitur in textu, nõn propter hoc accidere falſum, quod eſt ſynonymum cum hoc quod eſt non cauſa, vt cauſa. Supponitur ſecundo, quòd iſte defectus ſolum reperitur in ſyllogiſmo ad impoſſibile, vt probat Ariſtot. in textu. Et ſi quis arguat: ſyllogiſmus ad impoſſibile habet tantum duas præmiſſas diſpoſitas in modo & figura, cum primus proceſſus eius ſit ſyllogiſticus; ergo non debet poni talis præmiſſa. Reſpondetur, quod talis defectus nõ fit in quolibet ſyllogiſmo ad impoſſibile: quia non reperitur in ſyllogiſmo ad impoſſibile nõ ſuperfluo: quia talis defectus ſolum

A lũ fit in ſyllogiſmo: vbi ex falſitate cõcluſionis infertur falſitas præmiſſæ nihil facientis ad illationem, ſed hoc non fit in ſyllogiſmo ad impoſſibile non ſuperfluo; quia in tali infertur propoſitio faciẽs aliquid ad illationem concluſionis: relinquitur ergo quòd ſolum fit in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſuperfluo: cũ non fiat in ſyllogiſmo oſtenſiuo, nec in ſyllogiſmo ad impoſſibile non ſuperfluo.

Cognitio duplex.

TERTIO ſciendum, quòd declaratione tertij defectus incidentis circa ſyllogiſmum ex oppoſitis. Supponitur primo, quòd duplex eſt cognitio: Quædam eſt apprehenſiua, per quam intellectus apprehẽdit, vel cognoſcit aliquid, & poteſt eſſe tam circa complexum, quàm incomplexum. Et ſic poſſibile eſt in- B tellectum ſimul cognoſcere cõtraria, vel contradictoria, cum intellectus ponat differentiam inter duo contraria, vel contradictoria. Alia eſt cognitio adhæſiua ſeu iudicatiua, quæ non eſt aliud quàm aſſenſus, vel diſſenſus, quo aliquis aſſentit, vel diſſentit alicui. Et ſic non videtur eſſe poſſibile intellectum ſimul aſſentire, ſeu ſic cognoſcere duo contraria, vel contradictoria, & ſi taliter contingeret tunc fieret fallacia contrariæ opinionis.

De iſta materia vide latius Sco. in 1. d. 3. q. 4. ar. 2.

Aduerte tamen, quòd opiniones poſſunt dici contrariæ dupliciter. Vno modo; quia per eas aſſentimus oppoſitis; vt opinio qua aliquis aſſentit iſti, omnis mula eſt ſterilis; & opinio qua aliquis aſſentit iſti, aliqua mula, non eſt ſterilis. Alio modo dicuntur contrariæ, quarum vna eſt aſſenſus de ali- C quo, & altera eſt diſſenſus de eodem; vt opinio qua aſſentimus alicui propoſitioni, & opinio qua diſſentimus eidem: & ſic impoſſibile eſt, opiniones contrarias eſſe in eodem intellectu. Secundo ſupponitur, quod aliquid poſſumus ſcire dupliciter, ſcilicet in vniuerſali: & in propria forma, ſeu in particulari. Scire in vniuerſali, eſt ſcire aliquod prædicatum ineſſe alicui inferiori, eo quòd ſcimus ipſum ineſſe ſuperiori diſtributo. Vnde quando quis ſcit vniuerſalem, dicitur ſcire particularem in vniuerſali, vt ſi quis ſciat iſtam, omnis mula eſt ſterilis: ſciet iſtam in vniuerſali aliqua mula eſt ſterilis: ſeu mula papæ eſt ſterilis quam nunquam vidit. Etiam quando præmiſſæ D ſciuntur, dicitur ſciri concluſio in vniuerſali. Sed ſcire in propria forma, ſeu in particulari, eſt ſcire aliquid ſecundum, quod per proprios terminos repræſentatur. Et quodlibet iſtorum eſt duplex, ſcilicet in actu, & in habitu: vt viſum eſt in textu. His ſuppoſitis dicitur, quòd non videtur eſſe poſſibile intellectum ſimul opinari duo contraria, vel contradictoria in propria forma in actu. & hoc experimur in nobis. Secundum dictum; non eſt impoſſibile intellectum ſimul aſſentire duobus contradictorijs; uni in propria forma, & alteri in vniuerſali; vt ſatis viſum eſt in textu. Dico vlterius, quòd aſſenſus, & diſſenſus contradictariorum, vnius in vniuerſali, alterius in particulari

Digitized by Google

E non ſunt contraria: quia aſſentire in vniuerſali, quod omnis mula eſt ſterilis, & in particulari, quod aliqua mula non eſt ſterilis propter groſſum ventrem non eſt inconueniens.

An ſyllog. inductio. etc ſint ſpecies argum.

QVARTO ſciendum, quod circa textum incidit vna difficultas: vtrum ſyllogiſmus, inductio enthymema, & exemplum. ſint ſpecies argumētationis ſic quod argumētatio ſit genus ipſarum. Pro cuius declaratione ſupponitur quod argumentatio capitur dupliciter. Vno modo large pro omni bona cōſeqnētia ſiue eius antecedens ſit probatiuum conſequentis, ſiue non. Et iſto modo dico, ꝙ argumentatio eſt genus ad illa quatuor. vnde in qualibet argumentatione infertur conſequens ex vna propoſitione expreſſa in antecedente vel ex plu-
F ribus. Si ex vna, hoc eſt dupliciter; quia vel infertur ratione ſimilitudinis inter res ſignificatas per terminos antecedentis & cōſequentis, & ſic eſt exemplum: vel non infertur ratione talis ſimilitudinis, & ſic eſt enthymema. Si inferatur ex pluribus propoſitionibus, hoc eſt dupliciter: quia vel illæ propoſitiones ſunt ſyllogiſticè ad inuicem ordinatę & ſic eſt ſyllogiſmus; vel non, & ſic eſt inductio. Alio modo capitur argumētatio ſtrictè pro omni bona conſequentia, cuius antecedens eſt probatiuum conſequentis, & ſic non eſt genus ad illa quatuor: quia diſiunctum ex illis quatuor excedit argumētationem ſic captam: nam aliquis eſt ſyllogiſmus qui non eſt probatiuus: ergo non eſt argumētatio illo modo dicta. Etiam aliqua eſt inductio, quæ non eſt probatiua; & etiam aliquod enthymema, & etiam aliquod exemplum. Et ſi quis petat: quæ ergo erunt ſpecies argumentationis ſic ſtricte captæ. Reſpondeo quod ſunt ſyllogiſmus probatiuus, inductio probatiua, enthymema probatiuum, & exemplum probatiuum. Ex quo ſequitur quod quælibet illarum ſpecierum poteſt capi dupliciter, ſcilicet large, & ſtricte. Vnde inductio large capta eſt conſequentia illatiua propoſitionis vniuerſalis ex ſua ſingulari, vel ſuis ſingularibus, ſiue ſit probatiua; ſiue non, mediante iſta particula, & ſic de alijs, vel aliquà ſibi equiualente. Sed inductio ſtrictè capta eſt conſequentia probatiua propoſitionis vniuerſalis ex ſua ſingulari, vel ſin- H
gularibus mediāte, iuuamine intellectus ſupplentis vicem bonitatis conſequentiæ. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Arti. 2. Inductio an ſit bona conſequētia.

DVBITATVR primo, vtrum inductio ſit bona conſequentia Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quod per inductionem intelligitur vnus alius modus arguendi ſibi oppoſitus, qui vocatur deſcenſus, qui procedit ex vniuerſali ad ſingularem, qui fit ſicut locus a toto in quantitate; vt omnis homo currit, & Petrus eſt hō, ergo Petrus currit. Et aduerte, quod iſte deſcenſus fit aliquando ſolum ad ſpecies, vt quando prius diſtribuitur ſolum pro ſpeciebus: & aliquando ad ſpecies, & indiuidua, quando talis terminus diſtribuitur tā pro ſpeciebus quàm pro indiuiduis; ſimiliter dicat de inductione: nam inducitur aliquando a ſingu-

A ſingularibus, aliquando ſolum à ſpeciebus. Et ſi quis dicat, tunc non erit inductio, cum non fiat a ſingularibus, ſed a ſpeciebus. Reſpondetur, quod ſingulare capitur dupliciter. Vno modo pro ſingulari ſimpliciter, cuiuſmodi ſunt Socrates, Plato, & ſic de alijs. Alio modo pro ſingulari in reſpectu, quod nõ eſt aliud quam minus cõmune, reſpectu magis communis, & tunc ſpecies bene dicuntur ſingularia, ſuppl. in reſpectu. Supponitur vlterius, qđ inductio poteſt fieri dupliciter. Vno modo inferendo propoſitionem vniuerſalem ex ſuis ſingularibus ſine explicatione huius particulæ, & ſic de aliis, vel alterius ſibi æquiualentis. Et ſic dico, quod nulla talis inductio ſub ratione inductionis

Singulare quot modis capiat.

Inductio quot modis fiat.

B eſt bona conſequentia, ſed ſi aliqua talis ſit bona, hoc eſt, quia vel antecedens eſt impoſſibile, vel cõſequens neceſſarium, vel quia ſingulare ſeorſum infert vniuerſale. Alio modo poteſt formari inductio, inferendo vniuerſalẽ ex ſingularibus mediante iſta particula, & ſic de aliis, vel aliqua ſibi æquiualente, & hoc fit quando non enumerantur omnia ſingularia; ſed quando omnia enumerantur, ponitur tunc iſta particula, & non ſunt plura. Et ſi quis petat, quid intelligitur per iſtam particulam; & ſic de aliis. Reſpondeo, quod intelligitur vna propoſitio vniuerſalis ſignificans eſſe, ſicut ſignificatur per alias ſingulares non formaliter expreſſas. vt Socrates currit, Petrus currit, & ſic de aliis: ergo omnis homo currit, ſenſus eſt, Socrates currit; Plato currit, & quilibet homo, alius a Socrate, & Platone currit: C ergo omnis homo currit. Et ſi quis dicat, ergo in inductione procedìtur ab uniuerſali in vniuerſalem. Dico, quod illa vniuerſalis in antecedente, dr̃ ſingularis in reſpectu, & nõ ſimpliciter: q̃a eſt minus vniuerſalis, quam uniuerſalis illata: ideo dicitur ſingularis in reſpectu.

DVBITATVR ſecundo, Vtrũ inductio ſit conſequentia formalis addendo etiam particulam, & ſic de aliis. Reſpondetur breuiter (vt aliàs viſum eſt in Summulis) quod inductio poteſt fieri dupliciter. Vno modo à ſingularibus in ſignificando, & ſupponendo ſimul: cuiuſmodi ſunt nomina propria; vt ſic arguẽdo, Socrates currit, Plato currit: & ſic de aliis, ergo omnis homo currit. Et ſic dico, quod non D eſt conſequentia formalis; quia in ſimili forma, eſt dabilis, inſtantia: vt nõ ſequitur, Socrates currit, Plato currit, & ſic de aliis: ergo omnis aſinus currit: tamẽ ſeruatur ſimilis forma. Et ſi quis dicat, ibi variatur ſuperioritas, & inferioritas: ergo nõ ſeruatur ſimilis forma. Reſpondetur, q̃ ſuperioritas non ſe tenet ex parte formæ conſequentię, vt aliàs viſum eſt. Alio modo poteſt fieri a ſingularibus in ſupponendo tantum, vt iſte homo currit, & iſte homo currit, & ſic de alijs: ergo omnis homo currit, & tũc dico, quòd eſt conſequentia formalis. Et ſi quis dicat, in ſimili forma eſt dabilis inſtantia: quia non ſequitur, iſte homo currit, & iſte homo currit, & ſic de aliis: ergo omnis aſinus currit. Reſpondetur, quod ibi non ſeruatur conſimilis forma: quia variatur

An inductio ſit conſequentia formalis, addendo hãc particulam, & ſic de alijs.

riatur

Digitized by Google

E riatur numerus terminorum, qui ſe tenet ex parte formæ conſequentiæ. Vnde in prima ſolum ſunt duo termini, ſaltem computando terminos ſynonimos pro eodem termino: ſed in ſecunda ſunt tres, ſcilicet, homo, currit, aſinus. Sed quæreret aliquis, vtrum inductio probatiua ſit bona conſequentia? Reſpondetur breuiter, quod non: quia omnis inductio fit mediante iſta particula, & ſic de alijs, & tunc eſt bona conſequentia, ſed non probatiua: cum antecedens non ſit notius conſequente: vnde iſta eſt mihi æque nota, Socrates currit, Plato currit, & quilibet homo alius a Socrate, & Platone currit, ſicut iſta, omnis homo currit, & è contra. Alio modo fit ſine iſta particula, & ſic de aliis, & ſic non eſt bona conſequentia, vt

An probatiua Iductio ſit bona conſequētia.

F iam viſum eſt ſuperius, licet bene ſit probatiua. Et ſi quis quærat, nonne vniuerſalis ſit nota ex ſingularibus? Dicitur quod ſic: ſed tunc quantum eſt de ſe, non eſt bona conſequentia, ſed naturalis inclinatio intellectus ducit ad veritatem vniuerſalis, & eius illationem; cum non videat inſtantiam in alijs ſingularibus. Vnde aduerte, quod ad hoc, quod aliquid notificetur nobis per inductionē, quatuor conditiones requirūtur. Primo, requiritur iudicium actuale intellectus, puta, quod iudicet, vel aſſentiat iſtum ignem eſſe calidum. Secundo, requiritur experientia, puta, quod videt iſtum ignem eſſe calidum. Tertio, memoria de ſingularibus, & eorum ſenſationibus. Quarto, requiritur ꝙ intellectus aliarum ſingularium inferat veritatem vniuerſalis, ex quo non videt rationem G diuerſitatis in alijs, & mediantibus iſtis quatuor inductio non eſt ꝓbatiua propoſitionū immediatarū, ſaltē quæ ſunt per ſe notæ, ſicut ſunt prima principia, ut de quolibet affirmatio, & negatio: quia talia cognoſcuntur cognitis terminis, ſed eſt probatiua propoſitionum immediatarum non per ſe notarum, ſicut iſta, omnis ignis eſt calidus: vel iſta, omne reubarbarum ſonat coleram.

DVBITATVR tertio: vtrum diffinitio enthymematis ſit ſufficienter aſſignata. Pro cuius declaratione ſupponitur, quod enthymema capitur tripliciter. Vno modo large pro omni conſequentia bona, in qua ex una ꝓpoſitione in antecedente expreſſa vel ex pluribus non ſyllogiſticæ combinatis infertur alia propoſitio, & ſic capitur enthyme- H ma cum dicitur, quod omnis cōſequentia eſt ſyllogiſtica, vel enthymematica. Alio modo capit ſtrictè pro omni conſequentia bona non inductiua, nec exemplari in qua ex una propoſitione cathegorica, vel ex pluribus non ſyllogiſticæ combinatis infertur alia, & ſic capitur cum dicitur, ꝙ omnis bona conſequentia, vel eſt ſyllogiſmus enthymema, inductio, vel exemplum, & iſto modo conuerſiones æquipollētiæ, & conſequētię quę fiunt in hypotheticis dicuntur enthymemata. Alio modo capitur ſtrictiſſime pro omnia conſequentiā in qua ex vna ſola propoſitione cathegorica in antecedente expreſſa infertur aliqua concluſio: cui ſi aliqua alia propoſitio addatur, eſſet bonus ſyllogiſ-

An diffinitio enthy. ſit bona.

mus

A mus ad eandem concluſionẽ inferendam, & ſic capitur in textu cũ dicitur, ꝙ eſt ſyllogiſmus ſupple imperfectus. Et ſi quis dicat, nonne bene ſequitur eſt ſyllogiſmus imperfectus; ergo eſt ſyllogiſmus. Dico, quòd non: quia ly imperfectus diminuit.

Et aduerte, quòd icos poſitũ in diffinitione eius idẽ eſt, quòd propoſitio probabilis, quæ videtur omnibus pluribus, aũt maxime notis. Sed ſignum vocatur propoſitio ex qua neceſſario ſequitur concluſio. Ex quo patet, quod eadem propoſitio, ſecundum aliam, & aliam rationem conſiderata poteſt dici icos, & ſignum: vocatur icos, inquantum eſt propoſitio probabilis, & dicitur ſignum, vt neceſſario infert aliam propoſitionem. Et ponitur icotibus in numero plurali, B ad denotandum, quòd illa præmiſſa quæ infert concluſionem virtualiter eſt plures præmiſſæ ſaltem in inferendo: quia infert talem concluſionem ſicut duæ.

Supponitur finaliter, quòd exemplum poteſt capi dupliciter. Vno modo large pro omni bona conſequentia, in qua infertur concluſio propter ſimilitudinem repertam inter res ſignificatas per terminos antecedentis, & conſequentis: ſiue antecedens, & conſequens ſint propoſitiones vniuerſales, ſiue particulares. Et ſic eſt ibi exemplum: Pariſienſes ſunt diuites; ergo Rothomagenſes ſunt diuites: quia vtrique ſeſe exercent in mercantijs. Alio modo capitur ſtricte pro conſequentia bona probatiua cõcluſionis particularis ex alia propoſitione particulari, vel particularibus. Et aduerte, quòd exemplum, vt communiter ſolet fieri non eſt bona conſequentia, ſed ſolum eſt quędam probabilitas per quam vna ſingularis probatur per aliam: ideo inter omnes alias ſpecies argumentationis eſt debilior: quia ſolum tenet per modum ſimilitudinis: modo talis argumentatio multis modis claudicat. Quantum ad tertium articulum ſit Art. 3.

Conclvsio reſponſalis ad quæſitum: Philoſophus ſufficienter determinauit de tribus D defectibus incidẽtibus circa ſyllogiſmos, & de alijs ſpeciebus argumentationis a ſyllogiſmo. Hæc concluſio patet ex dictis.

Ad rationes ante oppoſitum. Ad duas primas patet ſolutio. Ad tertiam dicitur, ꝙ non eſt ſimile de ſenſu, & intellectu, vt aliàs videbitur. Ad quartam dicitur, quòd ſi deductio, & inſtantia capiantur pro ſyllogiſmo deductiuo, & inſtantiuo, nõ ſunt aliæ ſpecies a ſyllogiſmo: licet aliquid connotent ſupra ſyllogiſmum. Ad quintã patet ſolutio.

ANA-

E ANALYTICORVM G

POSTERIORVM ARISTOTELIS.

LIBER PRIMVS.

Text. conc. 1. & ide

OMnis ars, & omnis diſciplina intellectiua ex preexiſtente fit cognitione. Manifeſtum eſt autem hoc ſpeculantibus in omnes: mathematica enim quæcumque ſcientia per hunc modum fiunt, & aliarũ vnaquæque artium.

F ISTE eſt primus liber Poſteriorum Analyticorum, id eſt, de poſteriori reſolutione, quæ eſt reſolutio conſequẽtis. Et diuidit in duas partes, ſcilicet proœmialẽ, & executiuã; in prima parte proœmiali ponitur primo talis concluſio. Omnis diſciplina, & oĩs doctrina intellectiua fit ex præexiſtenti cognitione, quã concluſionẽ probat inductiuè tã in ſcientijs ſpeculatiuis, quã practicis. In ſpeculatiuis probatur etiam inducendo: nam in mathematicis ex cognitione principiorum deuenimus in cognitionem concluſionis, & etiam in ſcientijs dialecticis, ſicut ſunt ſcientiæ, quæ habentur per ſyllogiſmum, & inductionem, & ẽt in ſcientijs rhetoricis, ſicut ſunt ſcientiæ, q̃ habẽtur per enthymema, & exẽplum. Vnde enthymema vere eſt ſyllogiſmus. i. virtualiter, & ſic ẽt probatur in ſcientijs practicis, in quibus notitia concluſionis habetur ex notitia principiorũ. Conſequenter ſubdit, qđ duæ ſunt præcognitiones in demonſtratiuis, ſcilicet quid eſt, & quia eſt. Et ſecundũ hoc tria inueniuntur in demonſtratione, ſcilicet dignitates, ſeu præmiſſę, paſſio, & ſubiectũ, de quibus pręſupponitur aliqua præcognitio. Conſequenter ponit ordinem cognitionis præmiſſarum ad concluſionem: dicens, quòd maior, vel minor prius tempore cognoſcuntur, quàm concluſio. Sed maiore, & minore ſimul cognitis, ſimul tempore cognoſcitur concluſio. Finaliter remouet vnum errorem antiquorum qui dixerunt, nos nihil poſſe ſcire de nouo, cuius rationem aſſignat Plato in Mẹnone, id eſt, in tali libro: quia ſi ſciremus aliquid de nouo, maximè eſſent cõcluſiones: ſed hoc non: quia ſi concluſiones ſciremus de nouo, ſic quòd prius neſciuerimus eas, ſequitur, quòd non magis aſſentiremus eis de nouo, quàm ſuis oppoſitis, vt probat per ſimile de ſeruo fugitiuo reperto a magiſtro, quem non cognoſceret is,

Text. conc. 2. Text. conc. 3. Text. conc. 4. & ind. H

nisi

A niſi prius eum cognouiſſet. Ad hanc rationem reſpondet. Ariſtot. dicens, quòd concluſiones ante demõſtrationem quodam modo ſcimus, ſcilicet in vniuerſali, ſed ignoramus in propria forma, & in particulari.

An omnis doctrina, & oĩs diſciplina fiat ex præexiſtenti cognitione.

QVAERITVR Primo, vtrum omnis doctrina, & omnis diſciplina fiat ex præexiſtente cognitione? Et arguitur primo quòd non: quia vel fieret ex præexiſtenti cognitione intellectiua, vel ſenſitiua. Non primum: quia illa fit ex alia, & ſic eſſet proceſſus in infinitum. Nec ſecundum: quia de multis habemus ſcientiam, de quibus non habemus aliquam notitiam ſenſitiuam, ſicut de Deo, & de Angelis. Secundo ſic: Aliqua notitia ſenſitiua poteſt fieri nulla alia præexiſtente: igitur, & intellectiua, conſequentia patet, B quia non videtur quare intellectus non poſſit habere notitiam ſuam, non præſuppoſita alia cognitione: ſicut eſt ſenſus, qui eſt potẽtia inferior ad intellectum. Tertio, Si notitia intellectiua fieret ex præexiſtenti cognitione, hoc maxime eſſet ex præexiſtenti cognitione ſenſitiua: ſed hoc non, quia vel ly ex, diceret circumſtantiam cauſæ efficientis, finalis, formalis, vel materialis, ſed nullum illorum eſt dicendum: igitur. Quarto ſic; Si ſic: ſequeretur quod notitia incomplexa fieret ex alia notitia incõplexa, quod videtur eſſe falſum: quia vna notitia non generatur ex alia, niſi mediante diſcurſu: ſed diſcurſus ſolum eſt complexorum: igitur. Quinto ſic: Non eſt poſſibile nos aliquid ſcire de nouo: igitur. Antecedens patet: quia ſcire debet eſſe C per cauſam, ſed cauſæ non poſſunt ſciri quia tunc oporteret, quod ſcirentur per alias cauſas, & ſic in infinitum. In oppoſitum arguitur auctoritate philoſophi in textu. In quæſtione erunt tres arti. Quantum ad primum.

Art. I.

PRIMO ſciendum, quod pro declaratione quæſtionis ſupponitur. Primo, quod doctrina, & diſciplina capiuntur pro eodem. ſcilicet pro notitia concluſionis ſyllogiſmi demonſtratiui, ſed differunt ratione: nam dicitur doctrina, vt procedit a doctore: & diſciplina vt recipitur in diſcipulo: Supponitur ſecundo quod duplex eſt notitia. Quædam ſenſitiua, & eſt, illa, quam habet ſenſus de obiecto ſenſibili: cuiuſmodi eſt audire, videre, & ſic de alijs. Alia eſt intellectiua, quam habet intellectus de intelligibili, ſiue præſente in ſe, ſiue in ſua ſpecie, ſiue in aliquo alio. *Vide latius I 2. & 3. de anima.* D Notitia ſenſitiua eſt duplex, ſcilicet interior, & exterior. Interior eſt illa, quam habet ſenſus interior de obiecto, ſicut phantaſia. Exterior, eſt quam habet ſenſus exterior de obiecto: vt viſus de colore, & auditus de ſono. His ſuppoſitis, dicitur primo quod omnis doctrina intellectiua fit ex præexiſtente cognitione. Vnde doctrina, & diſciplina capiũtur in textu pro notitia concluſionis demonſtratæ, quæ fit ex præexiſtẽti cognitione præmiſſarũ. Et licet hæc concluſio poſſit intelligi de omni cognitione ĩtellectiua, ſaltem habita ex ſenſibilibus: tamen philoſophus ſolum loquitur hic de cognitione concluſio-

E cluſionis. Dicitur tertio quod cognitio terminorum intellecti ua fit ex ipſorum cognitione ſẽſitiua interiori. Sed cognitio ſẽſitiua interior fit ex præexiſtenti cognitione ſenſitiua exteriori, quæ non præſupponit aliam cognitionem. Nam ad hoc quòd aliquis videat albedinem, non requiritur aliqua alia notitia ſeu cognitio: Dicitur vlteriùs, quòd cognitio intellectiua principiorum fit ex præexiſtenti cognitione ſuorum terminorum.

Omnis doctrina &c. an ſit vera. SECVNDO ſciendum, quòd circa textum incidit vna difficultas: vtrum illa propoſitio ſit vera, ſcilicet omnis doctrina, & omnis diſciplina fit ex præexiſtenti cognitione? Et videtur quòd non: quia ipſa eſt incongrua: quia ſingulare geminatum æquiualet plurali: ergo deberemus dicere fiunt, & non fit. Item doctrinam quam ego habeo, non fit ex præexiſtenti cognitione: quia ipſa non fit, cum iam ſit facta. Pro ſolutione ſupponitur quòd ly, & in illa propoſitione non capitur complexiuè, ſed diuiſiuè: vt eſt vna hypothetica copulatiua, & non vt eſt vna categorica de ſubiecto copulato: quia tunc eſſet incongrua. Vnde quando ly, & tenetur complexiue, bene requirit numerum pluralem: ſed non quando tenetur diuiſiuè. Secundo dico quòd illa propoſitio debet intelligi de doctrina, & ſcientia, quæ actu acquiritur, & non de illa, quæ iam actu acquiſita eſt: niſi diceretur, quòd eſſet ſenſus, omnis doctrina ſit vel fiebat ex præexiſtenti cognitione. Sed reſtat vnum dubium, cum dictum ſit, quòd doctrina, & diſciplina ſunt idem, ſcilicet notitia concluſionis. Quis poſſet arguere, quod non: quia omnis forma denominat ſubiectum, in quo eſt; ſed ſic eſt, quod diſciplina eſt in diſcipulo, per quam denominatur diſcipulus: ergo etiam doctrina erit in diſcipulo, & per conſequens diſcipulus vocabitur docens à doctrina. Reſpondetur, quod non oportet ſemper formam denominare ſubiectum, in quo eſt ſecundum omnem modum ſuum: ſed ſufficit, quod denominet ſecũdum aliquem modum, ideo talis denominat ſecũdum modum diſciplinæ.

Vtrũ ſit poſſibile aliquid ſcire de nouo. TERTIO ſciendum, quod circa textum incidit vna difficultas; vtrum ſit poſſibile nos aliquid ſcire de nouo. Et videtur quod non: quia ſi poſſemus aliquid ſcire de nouo: hoc eſſet per viam ſenſus, aut per viam intellectus. Non primum: quia ſenſus poteſt decipi circa ſuum proprium obiectum. Nec ſecundum: quia notitia intellectiua præſupponit notitiam ſenſitiuam: ergo ſi notitia ſenſitiua deficit, ita, & intellectiua. Secundo ſic: ſequeretur quòd intellectus noſter eſſet mutabilis: & per conſequẽs alterabilis, quod videtur falſum. conſequentia patet, quia tũc mutaretur de ignorantia in ſcientiam. Tertio ſic: ſi intellectus noſter non omnia ſciret a principio ſuæ creationis, ſequeretur, quòd fuiſſet creatus imperfectus, quod non videtur probabile. Quarto ſic: principia ſunt nobis nota a natura

A tura, & per conſequens multa ſcimus a natura. In oppoſitum eſt experientia; experimur enim nos multa ſcire de nouo experimur enim, quòd per labores ſucceſſiue acquirimus ſcientias: ideo reſtat ſoluere rationes.

Sc.li.1. d.3. q.4. per totum.

Ad primam dicitur, quòd tam per viam ſenſus, quàm per viam intellectus, multa ſcimus de nouo. & ad improbationem dicitur, quòd licet ſenſus quandoq; decipiatur circa ſuum proprium obiectum, propter indiſpoſitionem medij, vel organi, vel propter nimiam diſtantiam ad obiectum: non tamen ſemper decipitur, ſed multa de nouo certitudinaliter pcipit, & cognoſcit.

Ad ſecundam dicitur, quòd licet intellectus alteretur, & mutetur alteratione perfectiua: nõ tamen alteratione corruptiua:

B quando enim intellectus mutatur de ignorantia in ſcientiam: tunc dicitur perfici ſaltem accidentaliter Et per hoc poteſt ſolui tertia ratio: nam non eſt inconueniens intellectum fuiſſe creatum imperfectum perfectio ne accidentali: tamen fuit verè creatus perfectus perfectione eſſentiali. Ad quartam dicitur, quòd dupliciter poteſt intelligi nos ſcire principia à natura. Vno modo, ꝙ à natura habeamus notitiam actualem de primis principijs, & ſic non eſt verum. Alio modo, quòd à natura inclinemur ad eorum cognitionem propter magnam euidentiam illorum in veritate, & ſic bñ conceditur, ꝙ principia ſunt nobis nota à natura.

An idè intellectus poſſit ſcire iſtam &c.

QVARTO ſciendum, quòd incidit alia difficultas: vtrum ſit poſſibile vnum, & eũdem intellectum ſcire iſtam: C omnis dualitas eſt par: & ſimul ignorare iſtam, iſta dualitas eſt par. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd aliquid dicitur ſciri dupliciter. Vno modo in vniuerſali: alio modo in propria forma, & in particulari, vt prius viſum eſt. Vnde ad hoc, quòd propoſitio vniuerſalis dicatur ſcita in propria forma, requiritur, quòd omnes eius ſingulares ſint ſcitæ in propria forma. Sed ad hoc, quòd ſciatur in vniuerſali, ſufficit, quòd aliquæ ſingulares ſcianlur: & quòd non appareat inſtantia in alijs ſingularibus. Secundo ſupponitur, quòd ſicut impoſſibile eſt totale antecedens eſſe verum conſequente exiſtente falſo: ita impoſſibile eſt totale antecedens eſſe cognitum concluſio D ne incognita: & hoc ſi cognoſcatur bonitas conſequentiæ, & quòd intellectus aduertat circa tale conſequens: & quod non ſit indiſpoſitus, neque voluntas diuertat eum. Et ad rationem illius ſuppoſitionis ponit Sco. quòd concluſio non eſt niſi partialis cognitio præmiſſarum. Tertio ſupponitur, quòd ſicut in conſequentia ſyllogiſtica non eſt neceſſe, quòd ſi vna præmiſſarum ſit cognita, quòd propter hoc cognoſcatur cõcluſio. Ex quo ſequitur, quòd non eſt poſſibile ſcire iſtam, omnis dualitas eſt par: & ignorare iſtã ĩ vniuerſali, iſta dualitas eſt par. Dicitur ſecundo, quòd poſſibile eſt ſcire hãc propoſitionem, omnis dualitas eſt par: & ignorare iſtam in propria forma, iſta dualitas eſt par: quia poteſt ignora-

Sc.li.1. di.viij. q.v. alias iiij

A ri, vtrum iſta dualitas ſit dualitas; iō impoſſibile eſt ſcire iſtā., omnis dualitas eſt par: & hæc dualitas eſt dualitas, ignorando iſtam, hæc dualitas eſt par, dummodo intellectus aduertat ad bonitatem conſequentiæ, & nō ſit indiſpoſitus, neq; volūtas eū diuertat. Ex quo ſequitur, quòd multum differt dicere, omnem dualitatem tu ſcis eſſe parem, & tu ſcis omnem dualitatem eſſe parem, quia prima eſt falſa, & hoc loquendo de ſcientia in particulari. Sed ſecunda poteſt eſſe vera, & eſt compoſita, & eſt ſenſus, tu ſcis iſtam propoſitionē, quòd omnis dualitas eſt par: & illa eſt vera. Similiter dicatur de iſtis, omnem numerum turonorum in burſa Platonis exiſtentium quilibet ſcit eſſe parem, & quilibet ſcit omnem numerum B turonorum exiſtentium in burſa Platonis eſſe imparē. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Art. 4. Dvbitatvr primo, Vtrum de ſyllogiſmo demonſtratiuo ſit hæc ſcientia tanquam de ſubiecto attributionis per demonſtrationem acquiſita. Et videtur quòd non, quia omnis ſcientia acquiritur per demonſtrationē: ergo ſi de demonſtratione, ſiue de ſyllogiſmo demōſtratiuo ſit ſcientia, hoc erit per demonſtrationē, & tunc quæreretur de illa demonſtratione, vtrum ſit ſcientia. In oppoſitum arguitur per communes expoſitores, dicētes; ſyllogiſmum demōſtratiuū eſſe ſubiectum in hac ſcientia. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quòd iſte liber ſic intitulaſ. Iſte eſt liber Poſteriorum analyticorum Ariſt. i. de poſteriori

Vtrum hac ſcientia ſit de ſyll. demonſtratiuo.

reſolutione. i. reſolutionē conſequentis. Vnde reſolutio conſequentis eſt, qñ oſtenditur, quòd præmiſſæ ſunt veræ, & principia concluſionis. C Supponitur ſecundo, quòd ſyllogiſmus demōſtratiuus dupliciter poteſt capi. Vno modo ꝓ denominato, ſeu primæ intentionaliter, & ſic nō eſt ſubiectum huius ſcientiæ. Alio modo capitur ſecundæ intentionaliter, vt eſt vnum intentionale, ſeu ſecunda intentio attributa ſyllogiſmo demōſtratiuo mentali, vocali, vel ſcripto, & ſic bene eſt ſubiectū in hac ſciētia, cuius propria paſſio eſt, generatiuum ſcientiæ: & de eius diffinitione poſtea videbitur. Supponitur tertio, quòd cuiuſlibet ſciētię duplex eſt ſubiectū. ſ. totale, quod nihil aliud eſt, quā cōcluſio alicuius ſyllogiſmi demonſtratiui, aliud eſt partiale, D quod nihil aliud eſt, quàm ſubiectum illius concluſionis. Et hoc eſt quod communiter dicitur, quòd duplex eſt ſcibile. ſ. totale, & partiale. Totale eſt ipſa concluſio, vel res ſignificata per ipſam. Sed ſcibile partiale eſt ſubiectum illius concluſionis.

Iſtis ſuppoſitis reſpondeo ad rationem, quòd de demonſtratione ſecundæ intentionaliter capta habetur ſcientia tanquàm de ſcibili remoto: & hoc per demonſtrationem primæ intentionaliter captam; de qua demonſtratione primæ intentionaliter capta non eſt ſcientia, cum ſit quoddam aggregatum ex præmiſſis mentalibus, vocalibus, vel ſcriptis.

Dvbitatvr ſecundo, vtrum ſint tantum duæ præcognitiones principiorum materialium

An tātū duæ ſint præcognitiones.

rialium

A terialium ingredientium demõſtrationem, ſcilicet quod eſt, & quia eſt. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo quòd præcognitio poteſt capi dupliciter. Vno modo impropriè, ſcilicet pro re præcognita & ſic præmiſſæ ſyllogiſmi demonſtratiui dicuntur præcognitiones. Alio modo capitur propriè, & hoc dupliciter. Vno modo large pro quacunq; notitia præuia requiſita ad habendum notitiam concluſionis: ſiue hæc ſit demonſtratiuo, ſiue dialecticè & ſic non capitur hic. Alio modo ſtrictè: & ſic non eſt aliud quam notitia intellectualis actualiter, vel habitualiter requiſita ad habendum ſcientiam de aliqua concluſione per demonſtrationem: & ſic capitur hic: & ſunt duæ, B ſcilicet, quid eſt, & quia eſt.

Sco. li. 4 d.1.q. 2. pariũ ante 3. princi pale.

Et ſi quis dicat: quid eſt, & quia eſt, ſunt quæſtiones ſcibiles, vt videbitur in ſecundo huius: ergo non ſunt præcognitiones. Reſpondetur quod duplex eſt, quia eſt: quoddam eſt quia eſt dignitatis vel ſubiecti; & tale eſt præcognitio: aliud eſt quia eſt concluſionis, & tale eſt quæſtio Etiam duplex eſt quid eſt: ſcilicet quid nominis, & quid rei, quid rei eſt quæſtio: quid nominis eſt præcognitio: & dico etiã quòd quid rei eſt præcognitio: & quod non eſt inconueniens idem quòd ſit quęſtio & præcognitio: ſub alia tamen ratione.

Quid eſt, & quia ẽ, duplex

Sed circa iſta ſunt aliqua parua dubia. Primum eſt quid eſt præcognoſcere: quia eſt dignitatis. Ad quòd dicitur: quòd quia eſt dignitatis nihil aliud eſt; quam cognitio adhæſiua maioris, & minoris alicuius demonſtrationis tanquam veræ & neceſſariæ. C Secundum dubiũ, vtrum de dignitate poſſit præſupponi quid eſt. Reſpondetur, quòd de dignitate poteſt præſupponi quid nominis, id eſt quid per dignitatem ſignificatur ſed non quid rei. Vnde præcognitio quid nominis dignitatis: non eſt aliud quam notitia, per quam ego cognoſco quid dignitates ſignificent: vt notitia, per quam ego cognoſco, quid ſignificet: omne animal rationale eſt riſibile, vocaretur præcognitio quid nominis dignitatis.

Aduerte tamen, quòd dignitas poteſt capi dupliciter: vno modo ſtrictè, & propriè, & ſic prima principia vocantur dignitates: & ſic non capitur hic. Alio modo capitur large, & ſic dignitates vocantur præmiſſæ ſyllogiſmi demonſtratiui, & ſic D capitur hic. Tertium dubium quid eſt præcognoſcere, quid eſt ſubiecti, & quia eſt ſubiecti. Dico, quod quid eſt ſubiecti eſt duplex, ſcilicet quid rei, & quid nominis: quid rei eſt notitia per quam ego cognoſco diffinitionem illius ſubiecti. Sed quid nominis eſt notitia per quam ego cognoſco quid ſignificetur per nomen ſubiecti: ſed quia eſt ſubiecti, eſt notitia per quam ego aſſentio iſti propoſitioni ſubiectum natum eſt eſſe, vel poſſibile eſt eſſe ſic, quòd non implicet contradictionem: nam ſi implicaret contradictionem, tunc veriſſime eſt nihil, & ſibi repugnat eſſe in intellectu, & extra. & per hoc ſoluitur argumentum de ſecundis intentionibus. Aduerte tamen, quòd aliquando, quia eſt non præ-

E præſupponitur in demonſtratione, & hoc eſt quando de ſubiecto demonſtratur eſſe ſecundũ adiacens dicens aptitudinem. Aduerte finaliter, quòd de paſſione præſupponitur quid nominis. Vnde præcognitio quid nominis paſſionis eſt notitia, per quam ego cognoſco quid ſignificetur per nomẽ paſſionis. Ex omnibus iſtis patet, quòd, quia eſt, dicitur vniuocè de qa eſt dignitatis & ſubiecti & præcognitio quid eſt dicitur æquiuoce de præcognitione quid rei, & quid nominis.

An cognitis maiori, & minori ſimul tẽpore cognoſcatur concluſio.

DVBITATVR tertio, vtrũ maiore, & minore ſimul cognitis neceſſe ſit ſimul tempore cognoſcere concluſionem. Pro cuius ſolutione ſupponit. primo quòd maior. & minor, dupliciter poſsũt cognoſci Vno modo F ſeorſum, & diuiſim in quãtum ſunt quædam enunciationes, & non ſecundum quod diſponuntur in modo & in figura, & ſic dico, quòd bene poſſunt cognoſci non cognita cõcluſione. Alio modo poſſunt cognoſci, vt ſunt diſpoſitæ in modo & in figura: & hoc dupliciter, Vno modo cognitione apprehenſiua ſic dico, quòd non eſt inconueniens præmiſſam ſic cognoſcere nõ cognita concluſione. Alio modo poſſunt cognoſci cognitione adhæſiua, & ſic dico, quod maiore & minore ſic cognitis cum cognitione bonitatis conſequentiæ ſimul tempore cognoſcitur concluſio, dummodo intellectus aduertat circa concluſionem; & non ſit indiſpoſitus, neque voluntas cum diuertat. Ex quo ſequitur, quòd notitia adhæſiua concluſionis non ſolum dependet, ſeu cauſatur à G notitia adhæſiua præmiſſarum, ſed etiam a notitia adhæſiua bonitatis conſequentiæ. Sequitur ſecundo, quod licet ſimul tempore ſic cognoſcantur præmiſſæ, & concluſio, tamen prius natura cognoſcuntur præmiſſæ, & bonitas conſequentiæ, quam cognoſcatur concluſio, quia notitia præmiſſarum, & notitia bonitatis conſequentiæ ſunt cauſa partialis notitiæ concluſionis, modo cauſa ſemper præcedit natura ſuum effectũ. Sequitur tertio, quod intellectus ſimul, & ſemel plura cognoſcit diuerſis etiam cognitionibus, ſcilicet maiorem, minorem, bonitatem conſequentiæ & ipſam concluſionem. Et hoc non eſt inconueniens intellectum ſimul multa cognoſcere, ſaltem quæ habent ordinem adinuicem De non habentibus ordinem dubitant aliqui dico tamen probabiliter, vt aliàs videbitur, quod H intellectus ſimul poteſt plura cognoſcere etiam inordinata, vt legendo ſimul, & ſemel cognoſcit albedinem, & nigredinem cum ſenſus hoc cognoſcat, non tamen dico ita diſtincte, ſicut ſi ſeorſum illa cognoſceret. Dico vlterius, quòd per vnum actum intelligendi comparatiuũ poſſum ſimul plura cognoſcere, vt per vnum actum intelligendi poſſum ſimul cognoſcere præmiſſas in ordine ad concluſionem ſuam, & etiam ipſam concluſionem, & ille actus vocatur ſapientia, de qua fuit dictum ſatis aliàs. Et hæc de ſecũdo articulo. Quantum ad tertium ſit

Sc. li. 1. diſt. 5. q. 4.

CONCLVSIO reſponſalis, *Art. 3.*

A lis. Omnis doctrina, & omnis diſciplina intellectiua fit ex præexiſtenti cognitione, ſcilicet præmiſſarum, & hoc ſatis probatum eſt in quæſtione. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primã dicendum eſt, quòd deueniendum eſt ad notitiam ſenſitiuam exteriorem, quæ non præſupponit aliam notitiam.

Ad ſecundam dicitur, quod non eſt ſimile de intellectu, & de ſenſu, nam in cognoſcendo intellectus præſupponit ſenſũ, & non è contra, & vnde hoc veniat, videbitur in libris de Aĩa.

Ad tertiam dicitur, quòd illa propoſitio ex ꝟ proprie non dicit circumſtantiam alicuius, cauſæ reſpectu notitiæ intellectiuæ, quia notitia intellectiua non cauſatur ex notitia ſenſitiua, licet bene præſupponat B eam, dico tamen hoc, quòd ly ex, in propoſitione Ariſt. in qua dicitur, omnis doctrina, &c. dicit circumſtantiam cauſæ efficientis. Nam notitia concluſionis cauſatur partialiter a notitiis præmiſſarum. Ad quartam negatur, quòd vna notitia incomplexa non poſſit cauſari ex alia: negatur etiam quòd notitia non poſſit cauſari, niſi per diſcurſum, vt videbitur in primo Phyſic. Ad quintam patet ſolutio ex dictis.

Te. cõ. 7. & inde *SCIRE autem opinamur vnumquodque ſimpliciter, (ſed non ſophiſtico modo, quod eſt ſecundum accidens) cum cauſam arbitramur cognoſcere propter quam res eſt, & quoniam illius eſt cauſa, & non eſt contingere hoc aliter ſe habere.* C

ISTA eſt pars executiua huius libri, quæ diuiditur in tres tractatus. In primo, determinat de demonſtratione, & diuiditur in duodecim capitula. In primo determinat de ſcire, dicens. Scire autem vnũquodq; opinamur ſimpliciter, & non ſophiſtico modo, cum cauſam arbitramur cognoſcere, propter quam res eſt, & quoniam illius eſt cauſa, & non eſt contingere hoc aliter ſe habere, quam diffinitionem probat, quia tam ſcientes quàm ignorantes vtuntur aliquo modo ſcire, & non niſi iſto modo quia ſcientes, & non ſcientes non credunt ſe aliquid ſcire, niſi cauſam cognoſcant, & cum cauſam cognoſcunt, credunt ſe aliquid ſcire. D Secunda diffinitio ſcire, ſcire eſt per demonſtrationem intelligere. In ſecunda parte ponit, duas diffinitiones demonſtrationis, quarum prima dicitur formalis ſumpta à fine, & eſt hæc. Demonſtratio eſt ſyllogiſmus apodicticus, ideſt ſyllogiſmus faciens ſcire. Secunda diffinitio eſt materialis. Demonſtratio eſt ſyllogiſmus procedẽs ex primis, veris, ĩmediatis, prioribus notioribus, cauſiſque concluſionis. Et dicit, quòd prædictæ particulæ non conueniunt ſyllogiſmo demonſtratiuo inquãtum ſyllogiſmus eſt: ſed inquantum eſt demonſtratiuus. Et quòd procedat ex veris probat, quia concluſio vera non ſcitur, niſi ex veris: ſed concluſio demonſtrationis eſt vera: ergo

Scire quid.

Demõſtratio quid.

E non ſcitur niſi ex veris. Minorem probat: quia quod non eſt, id eſt quod non eſt verum, non contingit ſcire. Et quòd procedat ex primis, id eſt ex indemõſtrabilibus probat: quia cõcluſio non ſcitur, niſi per demonſtrationem: vel ergò præmiſſę illius concluſionis ſunt indemonſtrabiles, vel non: ſi primum, habetur intentum, ſi nõ, ſequitur proceſſus in infinitum. Quod procedat ex cauſis, & immediatis, probat: quia idem eſt primum, & immediatum: ſed procedit ex primis: igitur de cauſis prioribus, notioribus: probat per diffinitionem ſcire. Et ſubdit, quòd aliqua dicuntur notiora dupliciter. Vno mõ ſimpliciter, alio modo, quo ad nos, quæ ſunt propĩquiora ſenſui. cuiuſmodi sũt ſingularia. Sed illa ſunt notio-

Notiora dupliciter

F ra ſimpliciter, quæ ſunt remota a ſenſu. cuiuſmodi ſunt vniuerſalia. Ex quo infert, quòd vniuerſale, & ſingulare opponuntur ad inuicem. In tertia parte diffinit quędam principia materialia demonſtrationis, & primo ponit octo diffinitiones, Quarum Prima eſt, propoſitio immediata eſt, qua non eſt altera prior, id eſt, carens medio, per quod poſſit oſtendi. Secunda, propoſitio eſt altera pars enunciationis, enuncians vnum de vno. Tertia, propoſitio dialectica eſt propoſitio indifferenter capiens vtramque partem contradictionis: hoc eſt ambæ partes contradictionis ſunt propoſitiones dialecticæ, dummodo non ſint impoſſibiles. Quarta, propoſitio demonſtratiua eſt quæ capit tantum vnam partem contradictionis, ſcilicet veram.

Propoſitio immediata quid

Quinta, enunciatio eſt, quæ capit quamlibet partem contradictionis, id eſt, quælibet pars cõtradictionis eſt enunciatio, ſiue ſit poſſibilis, ſiue impoſſibilis. Sexta contradictio eſt oppoſitio, cuius ſecundum ſe non eſt dare medium. Septima affirmatio eſt enunciatio alicuius de aliquo. Octaua, negatio eſt enunciatio alicuius ab aliquo. G

Deinde diuidit propoſitionẽ immediatam in propoſitionẽ & dignitatem. Poſitio eſt propoſitio, quam non contingit demõſtrare ſaltem in illa ſcientia, in qua eſt poſitio, & non eſt neceſſe quemlibet edocendum eam habere. Dignitas eſt propoſitio, quam non contingit demonſtrare: & eſt neceſſe quemlibet edocendum eam habere. Deinde diuidit poſitionem: dicens, quòd poſitionum quædam eſt ſuppoſitio & quædam eſt diffinitio: Suppoſitio eſt enunciatio enuncians aliquid de aliquo affirmando, vel negando. Sed diffinitio non affirmat, neque negat aliquid de aliquo. In quarta parte infert tria corollaria. Primum, in omni demonſtratione principia ſunt magis nota, quàm concluſio: quia propter vnumquodq; tale, & illud magis: ſed concluſio ſcitur propter principia: ergo principia ſunt magis nota. Secundum corollarium eſt: neceſſe eſt magis credere præmiſſis, quàm concluſioni: quia neceſſe eſt magis ſcire principia, quàm concluſionem. Tertium corollarium: nihil debet eſſe magis notum capienti ſcientiam per demonſtrationem, quàm oppoſita principiorum eſſe falſa: quia

H *Poſitio quid, et quotuplex.*

qui

Digitized by Google

A qui dubitat de falſitate vnius oppoſitorum, debet dubitare de veritate alterius: ſed nullus debet dubitare de veritate principiorum: igitur nullus debet dubitare de falſitate ſuorum oppoſitorum.

Text. com. 18 Deinde

Quibuſdam autem propter id, quod oportet prima ſcire non videtur ſcientia eſſe.

Errores ãtiquorũ circa ſciẽtiam.

Istud eſt ſecundum capitulum, in quo ponit duos errores antiquorum. Primus eſt principiorum eſt ſcientia. Secundus error eſt, quòd principiorum eſt ſcientia per demonſtrationem. Ratio primi erroris fuit: quia ſi ſciatur aliqua concluſio, oportet, quòd ſciatur per aliqua principia: & ſic oportet iſta principia eſſe ſcita, aut eſ B ſet proceſſus in infinitum: quod non eſt dicendum. Ratio ſecundi erroris fuit quia ſicut concluſio ſcitur per principia, ita principia per concluſionem.

Deinde reprobat dictos errores ponendo duas concluſiones. Quarum prima eſt, aliqua ſciuntur ſine demonſtratione: quia primorum principiorum demonſtrationis non eſt demonſtratio: & tamen ipſa ſciuntur ſine demonſtratione. Principia enim cognoſcimus in quantum terminos cognoſcimus. Secunda concluſio, impoſſibile eſt demonſtrare circulariter, quod probat tribus rationibus. Prima, quia demonſtratio procedit ex notioribus: ſed impoſſibile eſt aliquid eſſe prius, & notius ſeipſo: quod tamen contingeret ſi demonſtraretur circulariter. Secunda ratio, in demonſtratione circu- C lari fit regreſſus ſuper alterum principiorum: ſed concluſio non habet vim demonſtrandi, niſi ſecundum quod eſt demonſtrata per tale principium: igitur tale principium æquivaleter demonſtraretur per ſe ipſum quod eſt impoſſibile. Tertia ratio, demonſtratio circularis non habet fieri, niſi in his, quæ conuertuntur, ut dictum eſt in ſecundo Priorum: cap. 3. ſed talia ſunt pauca, & propter talia non eſt fienda demonſtratio. Ex quo paſſu elicitur hæc auctoritas: propter pauca non eſt ponendum vnum genus demonſtrationis. Finaliter remouet vnum dubium, quoniam dictum eſt, quòd demonſtratio circularis fit in terminis conuertibilibus D crederet aliquis, quòd ex vno poſſet ſequi concluſio; hoc remouet, dicens: quòd ex vno nihil ſequitur ſupple ſyllogiſticè.

Auctoritas.

Vtrum ſcire, & demonſtrationis diffinitiones ſufficienter aſſignentur.

Quaeritur, Vtrum diffinitiones ſcire, & demonſtrationis, ſint à Philoſopho ſufficienter aſſignatæ. Arguitur primo, quòd non: quia ſi ſic, ſequeretur, quòd demonſtratio, quia eſt, faceret ſcire: ſed conſequens eſt falſum: igitur. Minor patet, quia omnis demonſtratio eſt ſyllogiſmus faciens ſcire: ſed demonſtratio eſt demonſtratio: ergo facit ſcire. Secundo ſic arguitur.

E Quia ſequeretur, quòd de non habentibus cauſam non habere mus ſcientiam; ſed hoc eſt falſum: quia de Deo poſſumus habere ſcientiam: & tamen Deus non habet cauſam: igitur.

Tertio ſic: Noſtrum ſcire ſit magis per nota nobis: ſed cauſa eſt minus nota nobis quàm ſit effectus: quia eſt minus ſenſibilis: igitur noſtrum ſcire non debet eſſe per cauſam. Quarto ſic: Scire non eſt effectus demonſtrationis: ergo demonſtratio non eſt ſyllogiſmus faciens ſcire. Antecedens probatur: quia ſcire eſt cauſa demonſtrationis: igitur non eſt effectus eius. Itẽ ſcire cauſatur ab obiecto & potentia: ergo non eſt effectus demonſtrationis.

F Quinto ſic: Diffinitio demonſtrationis non conuenit omni demonſtrationi: ergo non eſt benè poſita. Antecedens patet: quia non conuenit demonſtrationi ad impoſſibile, cum iſta non procedat ex veris, ſed ſemper ex aliquo falſo: etiam multæ demonſtrationes non procedunt ex primis: vt patet de demonſtrationibus quæ procedunt per effectus. In oppoſitum arguitur auctoritate Philoſophi in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1. *Scire quadruplciter*

PRIMO ſciendum, quòd ſcire capitur quatuor modis. Vno modo prout idem eſt, quod aſſentire alicui propoſitioni veræ ſiue illa ſit contingens, vt in pluribus, ſiue in paucioribus, ſiue ad vtrumlibet: quemadmodum eſſet aſſenſus huius propoſitionis, omnis mater diligit filium ſuum. Secundo modo, vt idem eſt, quòd aſſentire alicui propoſitioni veræ, & neceſſariæ, ſiue ſit per demonſtrationem, ſiue non: & hoc modo capit ſcire Philoſophus in textu: cum dicit, quòd neceſſe eſt magis ſcire præmiſſas, quàm concluſionem. Tertio modo capitur ſcire, vt idem eſt quòd aſſentire alicui propoſitioni veræ, & neceſſariæ: dum modo fiat per demonſtrationem: ſiue hoc ſit per demonſtrationẽ propter quid, ſiue quia eſt: & hoc modo capit ſcire Philoſophus in textu: cum dicit, quòd ſcire eſt per demonſtrationem intelligere. Quarto modo ſumitur propriiſſime, vt idem eſt quòd aſſentire alicui propoſitioni veræ & neceſſariæ, & hoc per demonſtrationem propter quid: H & ſic capitur ſcire in prima eius diffinitione. Supponitur ſecundo, quòd quatuor conditiones requiruntur ad hoc, quòd de aliquo habeamus ſcientiam: quæ fuerunt viſæ in procemio huius libri: *Pag. 2. ſ* Et ex illis quatuor conditionibus elicitur diffinitio propoſitionis ſcibilis, quæ eſt hæc. *Sec. 6. prolo.* Propoſitio ſcibilis eſt propoſitio neceſſaria dubitabilis nata fieri euidens per propoſitiones neceſſarias, & euidentes ad ipſam applicatas, per diſcurſum ſyllogiſticum.

Supponitur tertio: quòd ſcire eſt duplex ſcilicet per ſe, & per accidens. Scire per ſe: eſt ſcire aliquid ex propoſitionibus per ſe: vt ſcire iſtam omnis homo eſt riſibilis, ex iſtis: omne animal rationale eſt riſibile. omnis homo eſt animal rationale: ergo omnis homo eſt riſibilis. Sed ſcire per accidens, eſt ſcire aliquid

quid

A quid ex propoſitionibus per accidens vt ſic arguendo: ædificator ædificat, ędificator eſt albus; ergo album ędificat; Et ad illud reducitur ſcire ſophiſticum, quod eſt ſcire conclusionem ſyllogiſmi ſophiſtici; vt ſic arguendo. ædificator per ſe ædificat ædificator eſt albus, ergo album per ſe ædificat, & iſtud ſcire ſophiſticum non eſt ſcire.

Quõ demoſtratio facit ſcire. SECVNDO ſciendum, quòd quando dicitur, quòd demonſtratio facit ſcire; ibi capitur demonſtratio pro præmiſſis tantũ & non pro aggregato ex præmiſſis & cõcluſione; quia ſic nõ facit ſcire. Supponitur ſecundo, quòd prima diffinitio demonſtrationis datur tã de demonſtratione propter quid, quàm quia eſt. Et dicitur formalis, non quia detur per cauſam formalem, vel per formam ſyllogiſmi B demonſtratiui; q̃ ſunt modus, & figura; ſed quia datur per finem qui reducitur ad cauſam formalem: unde facere ſcire dicitur finis demonſtrationis; Sed ſecunda diffinitio datur ſolum de demonſtratione propter q̃d, & dicitur materialis: quia datur per illa, quæ ſequuntur materiã ſcilicet præmiſſas, & terminos, ſicut eſt veritas, immediatio, & neceſſitas. Supponitur tertio, quòd in qualibet demonſtratione duplicia ſunt principia, quædam ſunt incomplexa, & ſic sũt ſubiectum eius, diffinitio eius, & eius paſſio. ſed principia complexa ſunt præmiſſæ conſtitutæ ex illis terminis & illa vocantur etiam principia in aliqua ſcientia, ita, quod cum quæritur, de principiis ſcientiæ quæritur de illis incomplexis vel cõ- C plexis. Supponitur quarto, quòd demonſtrationem procedere ex cauſis, poteſt ĩtelligi dupliciter, vno modo, quia procedit ex pręmiſſis, quarum notitia eſt cauſa notitiæ concluſionis, & ſic quælibet demonſtratio dicitur procedere ex cauſis. Et ſic proprie intelligitur illud dictum in quo dicitur, quòd præmiſſæ ſunt cauſa concluſionis, & ſic quælibet demonſtratio dicitur procedere ex cauſis. Et ſic proprie intelligitur illud dictum in quo dicitur, quòd præmiſſæ ſunt cauſa concluſionis, id eſt notitia præmiſſarum eſt cauſa notitiæ concluſionis. Alio modo dicitur procedere ex cauſis, quia procedit ex præmiſſis, vel medio, quorum res ſignificatę ſunt cauſa rerum ſignificatorum per concluſionem. Et ſic ſola demõſtratio propter quid, dicitur pro- D cedere per cauſas.

Principiũ duplex.

TERTIO ſciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima, verum non ens ſeu quod non eſt poſſit ſciri. Pro *An de non ente ſit ſciẽtia* cuius declaratione ſupponitur primo, quod aliqua dicũtur dupliciter primo nota. Vno modo naturę, alio modo nobis. Vnde illa ſunt primo nota naturæ, quę ſunt priora in eſſe, cuiuſmodi ſunt cauſæ quæ prius ſunt in eſſe ſuis effectibus. Et illa ſunt nobis primo nota quæ ſunt magis ſenſibilia, vel facilius deducibilia ex ſenſibilibus. Ex quo ſequitur, quòd aliqua poſſunt eſſe prius nota naturę, & nobis, vt quando cauſæ ſunt ſenſibiliores ſuis effectibus. Supponitur ſecundo, quòd demonſtratio eſt

E duplex, ſcilicet, propter quid, & quia. Vnde demonſtratio propter quid eſt, cuius præmiſſæ, vel medium exprimunt cauſam rerum ſignificatarum per concluſionem. Sed demonſtratio quia eſt: eſt cuius præmiſſæ, vel medium, exprimunt effectum, vel cauſam remotam rerum ſignificatarum per concluſionem. Et ſi quis arguat; omnis demonſtratio debet procedere ex notioribus nobis: ſed demonſtratio propter quid, non procedit ex notioribus nobis: quia procedit per cauſam, modo cauſæ ſunt nobis minus notæ, quàm effectus. Reſpondetur quòd effectus ſunt nobis primo noti quo ad quia eſt, ſeu quo ad eſſe: vnde primo cognoſcimus effectum eſſe quàm cauſam, & inde venimus ad cognitionem cauſæ. Alio modo quantum

F ad propter quid: & ſic cauſæ ſunt prius notæ, etiam quo ad nos: quia non poſſumus ſcire propter quid de effectu, niſi per cauſam. Supponunt tamen aliqui, quod illa propoſitio eſt ſimpliciter prior: cuius prædicatum dicitur immediatiori modo de ſubiecto: vt iſta eſt ſimpliciter prior, homo eſt riſibilis, quàm iſta Petrus eſt riſibilis. Vlterius ſupponitur quòd cum dicit Ariſtotel. in tex. quod non eſt, non contingit ſciri: per non eſt, non intellexit non ens: ſed intellexit propoſitionem falſam, ita quòd eſt ſenſus, quod non eſt verum, non contingit ſciri.

Qvarto ſciendum, quòd circa demonſtrationem propter quid, ſunt duo modi dicendi. Dicunt aliqui, quòd ad hoc, quòd aliqua demõſtratio dicatur propter quid, requiritur, quòd in vna præmiſſarum, & concluſione ponatur terminus cauſalis importans cauſam ita eſſendi, ſicut per concluſionem ſignificatur. Et ſic debet fieri: omne animal rationale eſt riſibile propter animam rationalem: ſed omnis homo eſt animal rationale, ergo omnis homo eſt riſibilis propter animam rationalem: quia niſi fieret iſto modo poſſet quis ignorare, vtrum medium, vel præmiſſæ ſint cauſa rerum ſignificatarum per concluſionem. Alius eſt modus dicendi; qui videtur eſſe conformis Ariſtotel. dicens, quòd ad hoc, quòd demonſtratio dicatur propter quid, non requiritur talis expreſſio: ſed ſufficit, quòd ſignificatum per medium ſit cauſa ita eſſendi, ſicut per concluſionem ſignificatur: & quòd ipſe intellectus hoc percipiat. vide licet quòd intellectus ſe reflectat ſupra ſignificatum per medium, & ipſum comparet ad ſic eſſe ſicut per concluſionem ſignificatur tanquàm ad ſuum effectum: vt omne animal rationale eſt riſibile, omnis homo eſt animal rationale: ergo omnis homo eſt riſibilis. Aduerte tamen, quòd talis demonſtratio non formaliter, & manifeſtè, & virtute propria facit ſcire propter quid: ſed ſolum virtute intellectus reflectentis ſe ſupra ſignificatum ipſius medij: comparando ipſum ad ſignificatũ concluſionis: videtur tamen, quòd primus modus ſit multum vtilis: dicendo ad Ariſtot, quòd nolebat

G *Demonſtrationes propter q[uid] q[u]a[m] quin[que] tu..*

H

A lebat intelligere ꝙ tales demonſtrationes eſſent ſimpliciter propter quid, ſed cum modica additione: puta addendo terminum cauſalem in vna præmiſſa & cõcluſione. Secunda difficultas an hæc propoſitio quam ponit philoſophus in textu, propter vnũquodque tale & illud magis, ſit vera. Ad quam breuiter reſpondetur, quòd ipſa eſt vera tribus conditionibus obſeruatis. Prima: quòd prædicatum in quo fit comparatio, conueniat vtrique comparabilium: defectu cuius non ſequitur homo eſt ebrius propter vinum: ergo vinum eſt magis ebrium. Secunda conditio eſt, quòd tale prædicatum ſuſcipiat magis, & minus: defectu cuius nõ ſequitur, Socrates eſt homo propter patrem ſuũ: ergo pater ſuus eſt magis homo. Tertia, quòd vnum illorum

Propter quid v. unum. quodq. &c.

B quæ comparantur adinuicem, ſit cauſa totalis propter quam illud prædicatum cõueniat cauſato, ideo non ſequitur: ferrum eſt calidum propter ignem: ergo ignis eſt magis calidus. Quantum ad ſecundum art.

Art. 2.

An ſit neceſſe credere magis principijs quàm concluſioni.

DVBITATVR primo. Vtrum ſit neceſſe magis credere principijs quàm concluſioni. Pro cuius declaratione ſupponitur primo, quòd ibi ly neceſſe, non dicit neceſſitatem abſolutam, ſed conditionatam: ita quòd eſt ſenſus, ſi velimus aſſentire concluſioni per præmiſſas, neceſſe eſt magis aſſentire præmiſſis, cum oporteat quòd per notitiam ipſarum deueniamus in notitiam concluſionis. Aduerte tamen, quòd aliquando magis aſſentimus concluſioni quàm præmiſſis: & hoc

C eſt, quando concluſio eſt demonſtrata pluribus demonſtrationibus potentibus generare ſcientiam concluſionis cum quælibet earum ſit euidens & clara, tunc poſſibile eſt magis aſſentire concluſioni quàm principijs ſaltem vnius demonſtrationis: tamen quando concluſio ſcitur ſolum per vnam demonſtrationem, neceſſe eſt magis aſſentire præmiſſis quàm concluſioni. Aduerte tamen: quòd talis propoſitio, videtur eſſe impropria: cum notitia præmiſſarum & concluſionis non ſunt eiuſdem ſpeciei. Sed reſtat alia difficultas: vtrum omnis demonſtratio faciat ſcire. Et videtur quòd non: quia ſi quis faciat demonſtrationem non aduertendo ad eam: illa non faciet ſcire. Reſpondetur, quòd demonſtratio facit ſcire: dummodo intellectus aduertat ad eam. Et ſi quis arguat iterum, quòd non: quia volo, quòd vna & eadem concluſio poſſit demonſtrari per duas demonſtrationes: vnam claram & euidentem, quæ generet intenſam ſcientiam de concluſione: & alia non ſit ita clara & euidens; tunc illa ſecunda non generabit ſcientiam, neque intendet eam, licet forte conſeruabit eam: quia prima demonſtratio continet totam euidentiam illius ſecundæ demonſtrationis. Reſpondetur vno modo, quòd omnis ſcientia generat ſcientiam, dummodo non fuerit prius genita: Vel poteſt dici aliter, quod licet actu non generet ſcientiam, tamen eſt in potentia ad generandum: ideo poſ-

An demõſtratio faciat ſcire.

D

ſet dici

E ſet dici, ꝙ actu non eſt demõſtratio, ſed ſolum in potẽtia Si quis iterũ arguat, aliquis poteſt credere proceſſum demonſtratiuũ eſſe dialecticum, quo facto talis proceſſus non facit ſcire, ſed magis opinari. Reſpondetur, quòd quando dicitur, quòd omnis ꝓceſſus demonſtratiuus facit ſcire, debet intelligi dummodo apprehendatur tanquam proceſſus demonſtratiuus. ſicut diceretur de proceſſu dialectico, quem non eſt neceſſe generare opinionem & ſcientiam. Et hoc eſt quando talis proceſſus apprehenditur tanquã ſophiſticus.

Dignitas & ſuppoſ. an bene deſinian.

DVBITATVR ſecundo vtrum diffinitiones dignitatis, & ſuppoſitionis ſint a philoſopho ſufficienter aſſignatæ. Pro cuius ſolutione ſupponitur] primo, ꝙ propoſitio immediata eſt duplex', quædam eſt per ſe nota. F alia eſt non per ſe nota. Propoſitio per ſe nota, eſt propoſitio quæ ex proprijs terminis qui ſunt aliquid eius, & non per aliquid aliud quod eſt ex proprijs terminis habet euidentem veritatem. Ex quo ſequitur quòd nõ dicitur per ſe nota. ſic, quod ly per ſe excludat notitiam ſimplicem terminorum; quia nulla propoſitio eſt quę poſſit cognoſci non cognitis terminis, dicit enim Ariſtot. in textu principia cognoſcimus inquantum terminos cognoſcimus, ſed dicitur per ſe nota prout ly per ſe excludit notitiam quæ eſt extra per ſe conceptum terminorum. Sequitur ſecundo quòd non dicitur per ſe nota, eo quòd ſemper actualiter ſit nota, ſed quia quãtum eſt ex natura ſuorum terminorum nata eſt facere euidẽtem veritatem in quocunque intellectu concipiente terminos. G Ex quo ſequitur, ꝙ ſi nullus cõciperet propoſitionem per ſe notam, non minus eſſet per ſe nota. Sed propoſitio immediata non per ſe nota, eſt, quæ ex proprijs terĩs eius non habet euidẽtem veritatem, cuiuſmodi ſunt propõnes immediatę cõtingentes; unde ad propõnem immediatam requiruntur duæ conditiones. Prima ꝙ talis propõ ſit vera. Secunda, ꝙ eius prædicatum de nullo prius prędicetur quam de eius ſubiecto. Ex quo ſequitur, ꝙ nulla propoſitio demonſtrabilis demonſtratione propter quid, eſt immediata, licet tamen multæ propoſitiones ĩ quibus paſſio prædicatur de ſubiecto ſint immediatæ, ſicut ſunt illæ, in quibus prædicantur paſſiones ſimplices entis de ente. ſicut ens eſt vnum. Sequitur ſecũdo, ꝙ oĩs propõ in qua prædicatur paſſio adęquata de diffinitione ſubiecti, eſt ĩmediata, quia de nullo põt prius prædicari. H Sed ad propõnem per ſe notã requiruntur tres conditiones. Prima eſt, ꝙ ſit propõ immediata, ex quo ſequitur ꝙ nulla propõ demõſtrabilis eſt per ſe nota. Secunda, ꝙ talis propoſitio ſit nata habere euidentẽ veritatem ex terminis proprijs. per quod excluduntur propõnes contingentes quæ nõ ſunt notę alicui ſine notitia alicuius extrinſeci, puta per experientiam & per ſenſum. Tertia, quod talis propoſitio ſit nata cognoſci abſq. euidentia notitiæ alicuius extrinſeci. Ex quo ſequitur, quòd nulla propoſitio indigens, ſenſu aut experientia ad ſui notitiam eſt per ſe nota,

Scot. li. 1. d. 1. q. 1.

Scot. li. 3 diſ. 7. q. 1.

Propoſ. per ſe nota cõdit.

Et

A Et ſi quis arguat, quælibet propoſitio indemonſtrabilis eſt per ſe nota, ſed quęlibet propoſitio immediata eſt indemonſtrabilis. ergo quęlibet talis eſt per ſe nota. Maior patet, quia ſi propoſitio indemonſtrabilis eſſet non ta per aliud, eſſet demõſtrabilis. Reſpondetur quòd maior eſt falſa. Et ad probationem dicitur quòd non ſequitur, cũ poſſint ſciri per ſenſum aut per experientiam. Pro ſolutione dubii ſupponitur quòd poſitio dicitur propriè propoſitio intrans demonſtrationem, ſed dignitas eſt propoſitio indemonſtrabilis conſtituta ex terminis communiſſimis, cuiuſmodi ſunt prima principia, vt de quolibet affirmatio & negatio. Supponitur finaliter quòd licet poſito diuidatur in ſuppoſitionem, & diffinitionem tamen diffinitio non eſt poſitio, ideo eſt ibi diuiſio ęquiuoci in ęquiuocata.

B

An detur demõſtratio circularis

DVBITATVR tertio vtrum ſit poſſibile demonſtrare circulariter. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quòd quatuor modis poteſt fieri demonſtratio circularis. Primo mutando demonſtrationem propter, quid in demonſtrationem quia eſt, uel ecõtra hoc eſt quòd prima demonſtratio ſit propter quid & ſecunda quia eſt. Secundo fit, quando variantur genera cauſarum, vt quando una demonſtratio procedit per cauſam finalem, & altera per aliam cauſam, ut ſic arguendo, omnis ſyllogiſmus faciens ſcire eſt, ſyllogiſmus procedens ex primis veris & immediatis prioribus &cæt. ſed demonſtratio eſt ſyllogiſmus faciens ſcire. ergo demonſtratio procedit ex primis veris, &cęt. C iſta dicitur procedere per cauſam formalem, ſed iſta omnis ſyllogiſmus procedens ex primis veris, &cet. eſt ſyllogiſmus faciens ſcire, ſed demonſtratio eſt huiuſmodi, igitur demonſtratio facit ſcire. & iſta dicitur procedere per cauſam materialem. Tertio modo, quando vna conclusio demonſtrationis oſtenditur per plures demõſtrationes, tunc per ipſam poteſt oſtendi vna præmiſſa vnius demonſtrationis, per quam prius concluſio demonſtrabatur. & iſtis tribus modis non eſt inconueniens demonſtrare circulariter. Quarto modo poteſt fieri, quando manet idem genus demonſtrationis & etiam eędem cauſę, & concluſio non oſtenditur per plures demonſtrationes, & hoc modo non contingit demonſtrare circulariter. Sed reſtat alia difficultas, vtrum ſcientia ſit habitus concluſionis tãtum, vel concluſionis, & præmiſſarum ſimul. D

An ſciẽtia ſit habitus concluſionis tantũ.

Et videtur quòd ſit concluſionis & præmiſſarum ſimul, quia per ſcientiam propter quid nõ ſolum ſcimus quòd ita eſt, ſed etiam propter quid ita eſt: ſed per concluſionem nõ ſcitur propter quid: igitur. Secundo quia per talem demonſtrationẽ omne animal rationale eſt riſibile. omnis homo eſt animal rationale. ergo omnis homo eſt riſibile: aſſentimus tãtum hominem eſſe riſibilem: & ſic eſt demonſtratio quia eſt: vel aſſentimus hominem eſſe riſibilẽ propter ipſum eſſe rationalem: & pręmiſſarum. Ad iſtas rationes dicitur quòd in concluſione demonſtrationis propter quid, opor-

E oportet exprimere terminũ cauſalem: vel ſaltem ſubintelligi in concluſione. Et aduerte, ꝙ ſecũdum iſtum modum dicendi, vnius & eiuſdem concluſionis nõ poſſunt eſſe plures demonſtrationes propter quid, habentes diuerſa media, diuerſas cauſas importãtia: quia ſi ſint diuerſa media, etiam erunt diuerſæ cõcluſiones: cum ille terminus cauſalis debeat exprimi in concluſione. Et hæc de ſecundo artic. Quantum ad tertium ſit

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis ad q̃ſitum. Diffinitiones ſcire & demonſtrationis ſunt a philoſopho ſufficienter aſſignatæ; vt patet ex dictis. Ad rationes. Ad primam dicitur, quòd prima diffinitio ſcire, ſolum datur de ſcire propter quid & potiſſimo. Ad ſecundam dicitur: quòd de Deo
F habemus bene ſcientiam. Et qñ dicitur, quòd Deus non habet cauſam. Dico quòd verum eſt capiendo cauſam proprie, ſed capiendo cauſam large pro medio exprimente aliquam diffinitionem: ſic bene habet cauſam. Ad tertiam dicitur, quòd effectus ſunt nobis prius noti quã cauſæ, quantum ad quia eſt: ſed cauſæ ſunt nobis prius notæ, quantum ad propter quid eſt: Et etiam dico, quòd cauſæ quo ad quia eſt, ſunt prius notæ quã effectus quo ad propter quid. Ad quartam dicitur negando antecedens. Et ad primam probationem dicitur, quod licet ſcire ſit cauſa finalis demonſtrationis, tamen eſt effectus eius in genere cauſæ efficientis. Dicitur vlterius, quòd licet ſcientia cauſetur ab intellectu, & obiecto: non tamẽ propter hoc ſequitur quin à præmiſſis cauſetur. Ad quintam dr̃, negãdo antecedens: G & ad probationem dr̃, ꝙ diffinitiones demonſtrationis dantur de demonſtratione oſtenſiua.

Quoniam autem impoſsibile eſt aliter ſe habere cuius eſt ſcientia ſimpliciter. *Tex cõmẽ. 28. et inde.*

ISTVD eſt tertium capitulum huius tractat. in quo philoſophus probat demonſtrationẽ procedere ex neceſſariis: quia *Demõſ. ẽ ex neceſſariis.* omnis ſyllogiſmus faciens ſcire procedit ex principiis neceſſariis: ſed omnis ſyllogiſmus demonſtratiuus facit ſcire: ergo procedit ex neceſſariis. Maior patet: quia omnis ſyllogiſmus faciens ſcire, facit ſcire concluſionem neceſſariam; ſed conclu H ſio neceſſaria non ſcitur niſi per principia neceſſaria: igitur Conſequenter diffinit de omni, di- *De omni quid* cens: De omni quidẽ dico, quod vtique ineſt, non in quodam qui dem ſic, nec in quodam quidẽ non, nec aliqñ quidem ſic, nec aliqñ quidem non, ſed de omni & ſemper: vt homo eſt aĩal, in omni linea eſt punctus. Hoc declarat a ſiguo: quia nos non ferimus inſtantias contra demonſtratorem, niſi ſumat aliq̃ propoſitionem in qua prædicatum conueniat alicui ſuppoſito ſubiecti & alicui non. Conſequenter ponit *Quot sũt modi p ſe.* modos per ſe: dicens, ꝙ quatuor ſunt modi per ſe. Primus quãdo prædicatũ eſt de ratione ſubiecti vt linea per ſe ineſt triangulo, & pũctus lineę, ꝗa ſubſtantia eorum ex his eſt. i. in diffinitione ſubſtãtiali trianguli ponit̃ linea: & in diffinitione lineæ punctus. Secundus modus per ſe eſt, ꝗñ pro-

A propria paſſio pdicatur de ſubiecto. Et dat quatuor exēpla. Primum eſt, rectum vel circulare reſpectu lineæ. ſcd'm, par vel im par reſpectu numeri. tertiū eſt primū vel compoſitum reſpectu numeri. quartū, æquilaterū vel altera parte longius reſpectu trianguli. & iſti duo modi per ſe dñr modi dicēdi. Tertius eſt: qñ illud quod dr̄ per ſe non dr̄ de aliquo ſubiecto per quod exiſtat, cuiuſmodi ſunt ſubſtantiæ primæ: & iſte modus dr̄ modus eſſendi per ſe. Quartus eſt, qñ in ſubiecto includitur cauſa, vel ratio propter quā prædicatū ſibi ineſt; vt interemptum interijt. Et ſubdit, ꝙ in ſimpliciter ſcibilibus. i. in demonſtrationibus reperiunt duo modi per ſe ſ. primus & ſecundus. Subdit ēt, ꝙ quæcunq; per ſe inſunt, neceſſa-
B rio inſunt: quia quæcunq; per ſe inſunt, non contingit non ineſſe: igitur neceſſario inſunt. Antecedens eſt notum de his quę per ſe primo inſunt: ſed de his quæ per ſe ſecundo inſunt patet: qa talia prędicata aut ſunt ſimplicia aut cōpoſita ex duobus oppoſitis diſiunctim: & vtroque modo iſta neceſſario inſunt: vt lineæ neceſſario ineſt rectum vel obliquū.
Quid ē vniuerſale. Conſequenter diffinit vniuerſale, dicens, ꝙ vniuerſale eſt quod eſt de omni de per ſe, & de ſecūdum ꝙ ipſum. i. conuertibiliter ſe habens cum ſubiecto; Secundam partem probat per exempla: nam punctus per ſe ineſt lineæ & ſcd'm ipſum ſimiliter & rectū & curuū inſunt p ſe lineę & ſcd'm ꝙ ipſum. Et ſubdit, p ſe & ſm̄ ꝙ ipſū idē ſunt; ſed nō cōuertibiliter: qa in plus ſe habet de per ſe, quam ſm̄ ꝙ ipſum.

Oportet autem non latere, quoniam multotiens contingit peccare, & non eſſe vniuerſale, C *Tex. cō mē. 38. et inde.*

ISTVD eſt quartum capitulū, in quo remouet tres errores incidentes circa aſſignationē vniuerſalis. Primus error eſt: quando ſub aliquo ſuperiori nō poſſumus inuenire niſi vnū ſingulare: ſi illi ſingulari aſsignetur paſſio ſuperioris tanquam ſubiecto adæquato eſt error: vt ſi habere tres aſsignaretur per ſe adæquatē primo iſoſcheli eſt error. *Quō erratur circa vniuerſale.* Secundus error eſt: quando aliqua paſsio ineſt pluribus differentibus ſpecie, quorum ſuperiori non eſt nomen impoſitum: ſi contingat demonſtrare illam paſsionem ſuperioris de aliquo D illorum tanquam de ſubiecto, primo eſt error: vt cōmutarim proportionari ineſt numeris, lineis, corporibus, & temporibus; & illa non habent ſuperius nominatum, de quo huiuſmodi paſsio primo poſsit demonſtrari: ideo ſi de vno illorum demōſtretur, eſt error. Tertius error contingit, ſi paſsio inferioris demonſtretur de ſuperiori tanquam de ſuo primo ſubiecto: vt ſi non concurrere quod eſt paſsio linearum paralellarum, demonſtretur de lineis rectis tanquam de ſubiecto primo, error eſt. Finaliter ponit duo documenta ad debite aſsignandum vniuerſale. Primum; ſi aliqua duo ſubiecta ſint penitus idēm: tunc ſi aliqua paſsio demonſtretur de vno tanq̃ de ſubiecto primo, & poteſt demōſtrari de alio

tam:

F tanq̃ de ſubiecto prius. Scd̃m documentum: ſi aliqua paſſio inſit pluribus ſubiectis: & velimus ſcire cui illorũ ineſt tanq̃ ſubiecto primo, vidẽdũ eſt quo illorũ poſito ponaẽ paſſio: & quo remoto, ipſa remouet: quia tũc illud eſt ſubiectũ: vt iſtis tribus, figuræ, triangulo, & iſoſcheli, ineſt hæc paſſio habere tres: q̃ ponitur poſito triangulo: & remouetur ipſo remoto: ideo triangulus eſt eius primum ſubiectum.

Vtrum diffinitiones de omni, & vniuerſalis et modorum per ſe bene aſsignentur.

QVAERITVR Vtrũ diffinitiones de oĩ vniuerſalis & modorũ p ſe cõuenienter aſſignenẽ in textu: Agitur primo ꝙ nõ, quia E diffõ de oĩ non cõuenit oĩ cõtẽto ſub diffinito: q̃ iſta eſt de oĩ oĩs hõ currit, cũ ſit vniuerſalis: & tñ ſibi nõ conuenit diffinitio, cũ p̃dicatũ non inſit cuilibet ſuppoſito ſubiecti. Etiã iſtę ſũt d̃ oĩ, hõ eſt aĩal, hõ eſt riſibilis: & tñ non conuenit ipſis diffinitio de oĩ: cũ non ſint vniuerſales. Secũdo ſic: Non ſunt quatuor modi p ſe: ergo male aſſignanẽ quatuor in textu. Aña patet: quia tm̃ ſũt tres modi p accñs: ergo tm̃ ſunt tres modi per ſe, cũ per ſe, & p accñs opponantur. Tertio ſic: Per ſe & ſcd̃m ꝙ ipſum idẽ ſũt: ſed non ſunt quatuor modi sm̃ ꝙ ipſum: ergo nõ ſunt quatuor per ſe. Quarto ſic: Diffõ vniuerſalis non conuenit oĩ contento ſub diffinito: q̃ hæc eſt vniuerſalis, oĩs hõ eſt aĩal: & tñ nõ eſt sm̃ ꝙ ipſum: igitur. Quinto ſic: Rectũ & curuũ eſt quoddã vniuerſale reſpectu lineæ: & tũ non ineſt ſibi ſecundũ ꝙ ipſum: igitur: Antecedens patet: quia ineſſe ſecundum ꝙ ipſum idem eſt, ꝙ ineſſe adæquatẽ. ſed rectum, & curuum non ineſt adæquatẽ lineæ: quia nulla linea eſt recta, & curua: igitur. In oppoſitum arguitur per philoſophũ in tex. In quæſtione erunt tres articuli Quantum ad primum. G

Art. 1.

PRIMO, ſciendum, ꝙ pro declaratione huiuſmodi diffinitionem ſupponitur primo, ꝙ duplex eſt de oĩ ſ. prioriſticum & poſterioriſticũ. Vnde de oĩ prioriſticum eſt qñ prædicatum denotatur dici de quocunq; dẽ ſubiectũ. Ex quo ſequitur, ꝙ dña eſt inter de omni prioriſticum, & propoſitionẽ vniuerſalem: de quo ſatis viſũ eſt in primo priorum. Sed de oĩ poſterioriſticum eſt, qñ prædicatum conuenit cuilibet contento ſub ſubiecto pro qualibet dña tpis, ſiue vniuerſaliter, ſiue particulariter: vt hõ eſt aĩal hõ eſt riſibilis, & iſtud eſt de quo determinatur in textu, & non de omni prioriſtico. H

De omni quo duplex.

Sed reſtat dubium. Vtrũ iſta ſit de oĩ, oĩs eclypſis lunæ eſt propter diamatralem interpoſitionem terræ inter ſolem & lunã: & vtrũ ſit de omnĩ poſterioriſtico. Et vſ ꝙ non: quia prædicatũ non conuenit ſubiecto pro quālibet differentia temporis: igitur. In oppoſitum arguitur: quia eſt propoſitio affirmatiua quæ demonſtratur: igitur. Reſpondetur, ꝙ talis propoſitio ſecundum propriũ ſenſum non eſt demonſtrabilis, nec de omni poſterioriſtico: ſed iſta conditionalis, vel temporalis eſt bene demonſtrabilis, qñ luna eclypſaẽ luna eclypſatur,

Dubitatio.

A pſatur, ſi luna eclypſatur, luna eclypſatur. Similiter dicatur de iſta: omnis luna eclypſatur: niſi fortè diceretur quòd ibi illud verbum eſt abſolutum à connotatione temporis.

Modus dicēdi per ſe quid. SECVNDO ſciendum, quòd pro declaratione modorum dicendi per ſe: Supponitur, ꝙ modus dicendi per ſe non eſt aliud quàm prædicatum propoſitionis per ſe veræ: vel quidam modus prædicandi ſpecialis alicuius prędicati de aliquo ſubiecto. Quod patet: quia idem eſt modus dicendi per ſe & modus prędicandi per ſe. Ex quo ſequitur, quòd qn̄ dr̄ aliq̄ propoſitionem eſſe in aliquo modo dicendi per ſe: ibi ly in capitur pro de: ita ꝙ eſt ſenſus: propoſitio eſt de aliquo modo dicendi per ſe, i. prædicandi. Supponitur ſecundo, ꝙ

B primus modus dicendi per ſe, eſt quando prædicatum eſt de diffinitione quidditatiua ſubiecti ſiue prædicetur in recto ſiue in obliquo, ſiue ſit cauſa efficiēs materialis formalis aut finalis; vel quando ſuperius prædicatur de inferiori: vnde de iſto modo dicendi per ſe, ſunt omnes propoſitiones, in quibus tota diffinitio vel pars diffinitionis prædicatur de diffinito. Etiam omnes propoſitiones in quibus ſuperius p̄dicatur de inferiori. Et aduerte ꝙ propoſitio aliquo modo dicē di per ſe, non debet conuerti in propoſitionem de modo dicendi per ſe: ideo non oportet ꝙ ſi iſta ſit de per ſe, eſt homo animal ꝙ iſta ſit de per ſe animal eſt hō; ideo iſta homo eſt per ſe animal conuertitur in iſtam, animal eſt homo, & non in iſtam, animal eſt per ſe homo. Supponitur tertio: quòd ſecundus modus dicendi per ſe, eſt quando propria paſſio prædicatur de ſuo ſubiecto vel de aliquo contento ſub eo: vt homo eſt riſibilis, Petrus

C eſt riſibilis; vnde omnis propoſitio in qua propria paſſio prædicare de ſuo ſubiecto adæquate vel de aliquo eius inferiori eſt de iſto modo dicendi per ſe. Dicunt etiam aliqui quòd propoſitio in qua prædicatur paſſio de ſuperiori ſumpto particulariter, eſt in iſto ſecundò modo, vt animal eſt riſibile: quod tamen non videtur verū: cum omnis talis non ſit de omni poſterior iſti conſiſi diceretur, quòd propoſitio per ſe non præſupponit propoſitionem de omni. Et iſti duo modi vocantur modi dicendi. Supponitur quarto: quod omne quòd habet eſſe per ſe: ſic quòd non in alio

D ſicut accidens in ſubiecto vel ſuperius in ſuo inferiori, eſt per ſe tertio modo: ſicut ſunt primæ ſubſtantiæ: vnde iſte tertius modus vocatur modus eſſendi, & non modus dicendi. Ex quo ſequitur, quod non oportet quærere aliquam propoſitionem de iſto tertio modo per ſe: quia ſolū incomplexa cuiuſmodi ſunt primæ ſubſtantiæ ſunt in iſto modo per ſe. Supponitur quinto, quòd quartus modus dicendi per ſe, qui proprie dicitur modus cauſandi, eſt quando ſubiectum eſt cauſa vel includit rationem quare prædicatū ſibi ineſt: vt voluntas vult, florens floret, loquens loquitur, interemptum interiit. Sed modi per accidens ſunt. Primus: quando prædicatur accidens de ſubiecto. Secundus eſt quando prædi-

E prædicatur ſubiectum de accidente: Tertius quando prædicatur accidens de accidente; vt album eſt dulce.

TERTIO ſciẽdum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates: Quarum prima eſt: vtrum iſta ſit per ſe chymera eſt chymera, vacuum eſt vacuum.

Chimera ē chimera an ſit propoſitio per ſe.

Et videtur quòd ſic: nam omnis propoſitio videtur eſſe per ſe, quæ eſt neceſſaria & quæ infert ſeu ex qua fit bona conſequentia: ſed ex talibus propoſitionibus fiunt bonæ conſequentiæ & propoſitiones neceſſariæ; nam ex terminis huius chymera eſt chymera fit iſta conſequẽtia ſi chimera eſt, chymera ẽ chimera: etiã ſic vacuũ eſt, vacuum eſt vacuum. Pro ſolutione huius ſupponitur, ꝙ propoſitio per ſe, eſt propoſitio directo habens

Propoſitio per ſe, quid.

F ex ſignificatione terminorum, quòd non poſsit eſſe falſa: & ſic ſe habens quòd qualitercunque per ſuum cõtradictorium ſignificatur impoſsibile eſt ita eſſe: Et dicitur notãter directa: quia nulla propoſitio indirecta: eſt in aliquo modo dicendi per ſe: ideo licet iſta, homo eſt animal, ſit in primo modo dicendi per ſe, non tamen iſta, animal eſt homo. Dicitur notanter habens ex ſignificatione terminorum, &c. ad remouendum propoſitiones contingentes quæ non habent ex ſignificatione terminorum, quòd non poſsint eſſe falſæ. Remouentur etiam iſtæ propoſitiones, chymera eſt chymera, vacuũ eſt vacuum: quæ ex ſignificatione terminorum non determinant ſibi quòd non poſsint eſſe falſæ: licet ex earum terminis fiant bonæ conſequentiæ neceſſariæ. Dicitur notanter, ſic ſe habens &c. G ad remouendum iſtam propoſitionem, aliqua propoſitio eſt particularis: quæ licet ex ſignificatione terminorum determinet ſibi quòd non poſſit eſſe falſa: tamen non eſt per ſe, cũ poſſibile ſit ita eſſe ſicut per contradictorium eius ſignificatur puta per iſtam, nulla propoſitio eſt particularis, quæ eſt eius cõtradictoria. Ex omnibus iſtis patet: quòd non ſunt per ſe, corpus eſt coloratum, homo eſt coloratus, neque neceſſariæ: immo merè contingentes, & poſſunt eſſe falſæ: licet prædicatum pro aliqua differentia temporis conueniat cuilibet contento ſub diffinito.

An propoſitio, in qua prædicatur paſſio de ſubiecto, ſit immediata.

QVARTO ſciendum quòd ſecunda difficultas eſt talis: vtrũ propoſitio in qua prædicatur H paſſio de ſubiecto, ſit immediata. Et videtur quòd ſic: quia prędicatum de nullo alio prius dicitur quàm de ſubiecto adæquato. Reſpondetur, quòd licet talis propoſitio ſit immediata immediatione ſubiecti: non tamẽ eſt immediata immediatione cauſæ neque immediatione euidentiæ: immo iſta eſt euidẽtior, omne animal rationale eſt riſibile. Aduerte tamen ꝙ ſubiectum poteſt dici primũ reſpectu paſſionis dupliciter. Vno modo primitate perfectionis: & ſic dico ꝙ illud eſt ſubiectum primũ, quod eſt perfectius inter illa ſubiecta quibus ineſt paſſio; quemadmodum diceretur quòd homo eſſet ſubiectum primum reſpectu ſenſibilis; quia eſt perfectius inter omnia illa, quibus conuenit illa paſſio. Alio modo dicitur ſubiectum primum primitate

A adæquationis,& eſt illud cũ quo conuertitur paſſio; quemadmodum animal reſpectu huius paſſionis ſenſibile, & homo reſpectu huius paſſionis riſibile.

Tertia difficultas: Vtrum non concurrere ſit paſſio omnium linearum rectarum. Reſpondetur, ꝙ non,ſed eſt paſſio linearũ paralellarum, & non quarumcũque linearum rectarum. Vnde propriæ lineæ paralellæ ſunt, q̃bus ſuperueniens linea recta facit triangulũ. Quantũ ad 2.art.

Art. 2. *Dubiũ de prædicatione ſuperioris differẽtiæ.*

DVBITATVR primo, Vtrũ dr̃ia ſupior ꝑdicetur ꝑ ſe de dr̃ia inferiori, & vtrũ dr̃ia per ſe includat genus.i.vtrum iſta ſit per ſe, rõnale eſt aĩal. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd iſti termini rõnale, ſenſibile,& alij termini dr̃iarũ ſunt termini eſſentiales. Vñ termini eſſentiales ſũt q̃ vltra illud, pro quo ſupponũt B nihil connotant extrinſecè per modum adiacentis, vel non adiacentis. Dr̃ notanter extrinſecè: quia intrinſecè bene pñt cõnotare. Supponitur ſecũdo, q̃d iſti termini de rigore ſermonis ſupponunt pro ſuppoſitis. Quod patet, quia terminus dr̃ ſupponere pro illo, quod dat primo intelligere, ſeu pro illo quod primo cognoſcimus, ſed tales termini dãt primo intelligere ſuppoſitũ; nã qñ dr̃ rõnale eſt ſenſibile: intellectus immediatè ĩtelligit, quòd hñs rationem eſt ſenſibile,& ſic diceretur, ꝙ iſta eſſet per ſe: rõnale eſt ſenſibile,& ſibi ſimiles. Ex quo ſequitur ꝙ tales termini de rigore non ſupponunt ꝓ ſuis ſignificatis formalibus, ſed pro quibuſdam realitatibus: determinantibus realitates illorũ,quę diuidunt. Vnde rõnale de per ſe ſignificato, ſeu de ſignificato formali ſignificat realitatem.q̃ formaliter non eſt homo, nec aĩal: C ſed eſt quædã realitas, vel formalitas determinans aĩalitatem; tñ quia intellectus eſt principale agens in iſtis proprietatibus logicalibus, poteſt præciſè accipere illos terminos pro ſuis per ſe ſignificatis. ſ. pro illis realitatib. ita ꝙ rationale ſupponat ꝓ vna realitate, & nõ pro habente animam rõnalem, & ſic vr̃ moueri dubium. Ad quod breuiter reſpondetur, ꝙ dr̃ia ſuperior non prędicatur ꝑ ſe primo de dr̃ia inferiori, neq; dr̃ia inferior per ſe includit dr̃iam ſuperiorẽ, vt iſta non eſt per ſe, rationale eſt ſenſibile, ſic capiendo terminos: quia de cõceptu ſimpliciter ſimplici nihil dr̃ quidditatiuè, ſed iſtæ differentiæ important conceptũ ſimpliciter ſimplicem.i. non reſolubilẽ in alios conceptus: quo D rũ vnus ſit determinans, & alius determinabilis. Ad ſecundã partem reſpondetur, quòd dr̃ia per ſe nõ prędicatur de genere quod diuidit: neque ecõtra, vt iſta nõ eſt per ſe: rationale eſt aĩal, neq; iſta: aĩal eſt rationale. Et ſi quis arguat, bene ſequitur, omnis homo per ſe eſt animal, omnis hõ per ſe, eſt rationalis: ergo rationale per ſe eſt animal: conſequentia eſt formalis,& præmiſſę ſunt veræ, ergo concluſio eſt vera. Reſpondetur, quòd conſequẽtia non eſt bona: immo committitur fallacia accidentis: non.n. oportet quòd ſi extremitates vniantur cum medio ſub aliquo modo ſpeciali prædicandi, ſeu cum aliqua determinatione hoc denotante, quòd extremitates ſic vniantur inter ſe.

E *An propō, in qua paſſio prædicat͂ de ſubiecto, ſit demonſtrabilis.*

Dubitatur ſecundo, Vtrum omnis propō in qua prædicatur paſſio de ſubiecto ſit demonſtrabilis. Et videtur, ꝙ ſic; quia oīs talis eſt dubitabilis; ergo talis eſt demr̄abilis. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd oīs propō demonſtrabilis demonſtratione propter quid, eſt dubitabilis, & efficitur certa per notitias aliquarum propōnū. Vnde nota, ꝙ intellectus nō pōt aſſentire propōni dubiæ, niſi determinetur per notitias aliarum propōnum inferentiū talē propōnē in conſequentia formali, & euidenti: nam licet intellectus naturaliter inclinetur ad aſſentiendum cuilibet vero, & diſſentiendum cuilibet falſo; tn̄ quantum eſt de ſe, non magis determinat͛ ad aſſentiendum vni propōni q̄ F ſuæ oppoſitæ; ergo indiget notitia propōnum inferentiū talē propōnem dubiā in conſequentia bona, & formali. Et iō quia propō demr̄abilis debet eſſe dubia, dicit Scot. ꝙ principia prima, quę nō ſunt dubiā, non pn̄t demr̄ari demonſtratione, q̄ a eſt. Supponitur ſecundo, ꝙ duplices ſunt paſſiones, quædā ſunt tranſcēdentes, ſicut ſunt poſitiones entis, & iſtæ ſunt duplices: quædam ſunt ſimplices, vt vnū bonū verum: aliæ ſunt diſiūctæ, ſicut cōtingens, vel neceſſariū, cauſa vel effectus, creatum vel increatū. Et de oībus iſtis dico, ꝙ tā ēs propōnes in quibus prædicātur iſtæ paſſiones, tā ſimplices, quā diſiunctæ de ipſo ente ſunt immediatę, & indemr̄abiles; vt iſta eſt immediata, ens eſt creatū, vel increatum; cuius tn̄ multi nolētes intelligere Scot. dn̄t oppoſitū. Vnde dicit, ꝙ paſſiones conuertibiles entis immediate dicū- G tur de ente: quia ens hēt conceptum ſimpliciter ſimplicē, ideo nō poteſt eſſe medium inter ipſum & ſuam paſſionē, quia neutrius eſt diffinitio, quæ poſſit eē medium; nec eſt dicendū, quòd paſſio prima poſſit accipi ad demōſtrandū alias paſſiones; quia difficile eſt videre talem ordinē inter paſſiones, quia credo, quòd nullus talis eſt, & dato, quòd eſſent certę propoſitiones compoſitæ ex ipſis, non viderētur mul to euidentes, quam concluſio. Sed aliqui Scotizantes ſumunt pro ſe illum paſſum Sco. in 1. q. prol. vbi dicit, ꝙ medium eſſentialiter ordinatum; eſt quando diffinitio eſt medium vel paſſio prior. Aliæ ſunt paſſiones limitatæ, & tunc dico quòd propoſitiones in quibus tales paſſiones prædicantur, ſunt bene demonſtrabiles, & dubitabiles. H

An concluſio poſſit ſciri an. actualē demonſtrationem.

Dubitatur tertio, Vtrum concluſio demonſtrationis poſſit ſciri aliquo modo ante actualem demonſtrationem. Et videtur quòd non: quia intellectus non poteſt aſſentire alicui propoſitioni dubiæ, niſi per notitiam propoſitionum per quas poteſt deduci in conſequentia bona & neceſſaria; vt ſupra viſum eſt, igitur non poſſumus ſcire propoſitionem demonſtrabilem, quæ eſt propoſitio dubia, niſi per demonſtrationem. Reſpondetur breuiter, quòd concluſio demōſtrationis ante actualem demōſtrationem poteſt aliquo modo ſciri quo ad quia eſt: & hoc per experientiam, vel aliquam inductionem, aut per aliquas propoſitiones probabiles, ſed non perfe-

A perfectè: tamen quo ad propter quid non poteſt ſciri niſi per demonſtrationē. Sed quæreret aliquis vtrū notitia quam quis habet de concluſione demonſtrationis ante demonſtrationem ſit eiuſdem ſpeciei cum illa quam quis habet de eadem concluſione per demonſtrationem. Et videtur quod nō; quia notitia quā quis habet per experientiam de illa cōcluſione, nō vocatur ſciētia, ſeu notitia ſciētifica, ſed illa quæ habetur de illa eadem concluſione per demōſtrationē vocatur ſciētifica. Sed in oppoſitū arguitur: quia notitia quæ habetur de concluſione per demonſtrationem; & quæ habetur de eadē per experientiā, non differunt, niſi quia à diuerſis cauſis producuntur, ſed illud non eſt ſufficiens ad faciendum differētiam ſpecificam inter aliqua duo: vt patet de calore producto à ſole, & ab igne, qui ſunt eiuſdem ſpeciei, & tamen producuntur à diuerſis cauſis. Reſpondetur ergo probabiliter quod tales notitiæ ſunt eiuſdem ſpeciei, & quod notitia de illa concluſione intēdit notitiam quæ habebatur de eadē concluſione prius per experientiam; nec eſt inconueniens quod vna vocetur ſcientifica, ſeu ſciētia, & alia notitia experimētalis, & non ſcientifica, ſeu ſcientia: quia fortè ſcientia non connotat vltra notitiam niſi modum habendi, ſeu acquirendi talis notitiæ, quæ non eſt ſufficiens facere differentiā eſſentialē: ſi tamē diceres quod notitia concluſionis, non ſolum tranſit ſuper concluſionem ſimpliciter, ſed ſuper concluſione cum reduplicatione cauſæ, ſic aliud eſſet: dicendum. Et hæc de ſecundo artic. Quantum ad tertium ſit

Dubitatio.

B

C Art. 5.

CONCLVSIO reſponſalis. Diffinitio de omni, & vniuerſalis, & modorum per ſe ſunt ſufficienter poſitæ in textu, vt patet ex dictis. Ad rationes. Ad primā patet ſolutio ex dictis: nam iſta, omnis homo currit, eſt bene de omni prioriſtico, ſed iſta, homo eſt animal, eſt de omni poſterioriſtico. Ad ſecundam dicitur, quòd modi per ſe, & modi per accidens, non opponuntur, ſed magis ſe habent vt diſparata. Ad tertiam dicitur, quòd licet per ſe, & ſecundum quòd ipſum, ſunt idē, non tamen ſunt idem conuertibiliter. Ad quartā dicitur, quòd ibi non diffinitur vniuerſale pro propoſitione vniuerſali, ſed magis pro prædicato, quod conuertibiliter ſe habet cum ſubiecto, ita quod illa propoſitio eſt de vniuerſali, in qua prædicatum cōuertitur cum ſubiecto. Ad quintam dicitur, quòd licet rectum non ſit paſſio lineæ, neque curuum; tamen rectum, vel curuum eſt paſſio lineæ ſub illa diſiunctione. D

Si igitur eſt demonſtratiua ſcientia ex neceſſarijs principijs; quod enim ſcitur non poteſt ſe habere aliter.

ISTVD EST quintum capitulum, in quo Philoſophus oſtendit quod omnis demōſtratio eſt ex propoſitionibus per ſe. Et intendit ſeptem concluſiones: Prima eſt, demōſtratio procedit ex propoſitionibus per ſe, quia demonſtratio eſt ex neceſſarijs, ſed propoſitiones per ſe, ſunt neceſſariæ, ergo procedit ex ꝓpoſitionibus per ſe. Maiorē probat dua-

Demonſtratio ꝓcedit ex propoſit. per ſe.

E bus rationibus, & vno ſigno. Prima eſt; quia illud quod demonſtratur, puta ipſa, concluſio eſt neceſſaria: ergo demōſtratio eſt ex neceſſarijs: quia neceſſarium non ſcitur niſi ex neceſſarijs. Secunda ratio: quia demonſtratio procedit ex illis quæ ſunt per ſe: ſed illa quæ ſunt per ſe inſunt per ſe primo vel ſecundo modo: & quodlibet illorum eſt neceſſarium: igitur. Deinde probat à ſigno: quia ex illis eſt demonſtratio, propter quorū defectum ferimus inſtantiā cōtra demonſtratorē, & hoc eſt qn̄ præmiſſæ nō ſunt neceſſariæ: igitur. Secunda concluſio: neceſſarium non ſcit̄ niſi ex neceſſarijs: probat duabus rationibus. Prima: nullus ſcit aliquid niſi cognoſcat illud propter quod eſt verum, ſed neceſſarium non eſt verum ꝓpter medium contingēs, igitur oportet tale medium eſſe neceſſariū. F Secunda ratio: quia ſi res ſit ſalua .i. ſcibilis, & tu ſis ſaluus .i. nō corruptus, & nihil ſis oblitus; & illud medium contingēs ſit mutatum, per quod tu ſciebas concluſionem: tunc nihil es oblitus, & tamē tu neſcis illud medium: quia eſt mutatum; ergo tu non ſciuiſti illam concluſionem per illud mediū. Et ſubdit quòd nō impedit ſi ponatur tale medium cōtingens eſſe falſum; quia poſſibili poſito ineſſe, nullum ſequitur impoſſibile. Tertia cōcluſio, quamuis neceſſarium nō demōſtretur niſi ex neceſſarijs; tamen bene ſyllogizatur ex non neceſſarijs. Quod probat per ſimile; quia verum bene ſyllogizatur ex non veris. Quarta concluſio: ex neceſſarijs non ſyllogizatur niſi neceſſariū, ſicut ex veris nō ſyllogizatur niſi verū. Quinta concluſio ſit concluſio non ſit G neceſſaria ꝑmiſſæ nō ſunt neceſſariæ: patet ꝑ cōcluſionē ꝑcedētem. Sexta concluſio; concluſio demonſtrationis eſt per ſe; quia omnis ꝓpō neceſſaria ſaltem intrans demōſtrationem eſt per ſe: ſed concluſio demonſtrationis eſt neceſſaria: igitur. Septima concluſio: demonſtratio eſt ex propoſitionibus per ſe; quia demonſtratio eſt ex propoſitionibus neceſſarijs; ſed omnes propoſitiones neceſsariæ, quæ ſuple intrant demonſtrationē propter quid ſunt huiuſmodi; igitur Si quæreret quis quare ergo quæritur de conſenſu reſpondentis circa præmiſsas contingentes, ſi non poteſt demonſtrari concluſio neceſsaria per pręmiſſas contingentes. Reſpondent per Ari. ꝙ hoc ideo eſt; quia ſi præmiſsæ H concedantur, oportet concedere concluſionem, & non ꝙ concluſio neceſsaria demonſtretur per ipſas. Et ſic infert, quod nulla eſt demonſtratio cōcluſionis contingentis: cum poſſit aliter ſe habere: nec contingentes erūt demonſtrationis medium.

Secūda concluſionis probatio per rationes.

Propter ipſum autem oportet, & medium tertio, & primum medio ineſſe. *Tex. cō mē. 56 & ide.*

ISTVD eſt ſextum capitulum, in quo philoſophus oñdit demōſtrationem ꝓcedere ex vniuerſalib⁹, & intēdit ſex cōcluſiones. Prima: oīs demſtatio eſt ex vniuerſalibus; qa omnis demſtatio ꝑꝑ quid, & potiſſima eſt ex propōnibus q̄ ſūt ꝑ ſe, & ſecūdū ꝙ ipſum: ergo oīs demſtatio eſt ex propōnibus vniuerſalibus Scda cōcluſio, nō cōtingit demſtatorem

A rem deſcendere de genere in genus, ſic quod per principia vnius ſcientię non poteſt demonſtrari concluſio alterius ſcientię. Et dicit, ꝙ in demõſtratione ſunt tria ſcilicet dignitas, paſſio, & ſubiectum. Concluſionem probat: in qualibet demonſtratione propter quid extrema debeat eſſe eiuſdem generis cũ medio: hoc eſt, debent cõuerti cum medio: ſed impoſſibile eſt, quod mediũ vnius ſcientię conuertatur cum extremis alterius ſcientiæ: igitur. Ex quo infert duo correlaria. Primum vna ſcientia nõ demonſtrat aliquid de ſubiecto alterius ſcientiæ, vt geometria nõ demonſtrat, quod contrariorũ eadem eſt diſciplina per mediũ proprium eius. Secundũ corrolariũ, vna ſcientia non demõſtrat

B omnia de ſuo ſubiecto, quæ ſibi inſunt: ſed ſolũ quæ ſibi inſunt, quòd ipſum ſecundũ cuiuſmodi ſunt paſſiones: vt geometer non demonſtrat rectam lineam eſſe pulcherrimã. Tertia concluſio; neceſſe eſt concluſionẽ demonſtrationis eſſe perpetuã: quia demõſtratio eſt ex vniuerſalibus, & neceſſarijs, quæ ſunt perpetua; igitur. Quarta concluſio, corruptibiliũ nõ eſt demonſtratio nec ſcientia: quia ſcientia eſt ex vniuerſalibus, & neceſſarijs, quæ ſunt perpetua: igit. Ex quo infertur vnũ correlariũ, qđ diffinitio non eſt corruptibiliũ: quia diffinitio eſt principiũ, vel finis demonſtrationis, vel tota demõſtratio põne differens. Et ſi quis obijciat, illorũ quæ aliqñ ſunt, & aliqñ non ſunt eſt ſcientia, vt de eclipſi lunæ: igit non eſt ex his, quæ ſunt incorruptibilia. Reſpondet, ꝙ quamuis eclipſis lunæ, & ſimilia nõ ſemper ſint: tñ C inquantũ de ipſis eſt demrãtio, ſemper ſunt. Quinta concluſio, demonſtratio propter quid non debet conſtitui ex principijs cõmunibus: quia vnũquodq; dẽt demonſtrari ex his, quæ faciunt ſcire ſecundũ qđ ipſum: ſed principia cõia licet ſint vera, & indemonſtrabilia, non tñ faciunt ſcire ſecundum quod ipſum; igitur, &c. Sexta concluſio; nulla ſcientia habet demonſtrare ſua principia: quia ſcientia procedit ex prioribus & notioribus; ſed in ſcientia nihil eſt prius aut notius ſuis principijs: igitur.

Difficile autẽ eſt noſcere ſi ſciuit aut nõ, difficile eſt enim noſcere, ſi ex vniuſcuiuſque. Tex. cõment. 72. & inde.

ISTVD eſt ſextum capitulũ, in quo philoſophus oſtẽdit quõ ſcientiæ ſpeciales vtuntur principijs communibus. D Et dicit primo, quod demonſtratio nõ deſcendit de genere in genus: niſi vbi vna eſt ſubalternans, & altera ſubalternata, vt arithmeticæ ſubalternatur muſica. Et dicit, ꝙ difficile eſt cognoſcere, quando aliquid ſcimus vel non: quia non ex quibuſcumq; principijs etiam immediatis contingit ſcire; ſed ſolum ex principijs proprijs. Vnde propria principia alicuius ſcientię ſunt propoſitiones veræ: quas non cõtingit demonſtrare. Ex quo ponit aliquas ſuppoſitiones. Prima; principiorũ alia ſunt propria, & alia ſunt cõinia. Exemplũ de proprijs, vt geometria linea eſt longitudo ſine latitudine, cuius extremitates ſunt duo pũcta; ſimiliter iſta, rectum eſt cuius medium non

Sciẽtiæ ſpiritualis quõ vtuntur principij communib.

E exit ab extremis. Exemplum de communibus, ſi ab æqualibus æqualia demas quæ remanēt ſunt æqualia, & eſt commune geometriæ & arithmeticæ. Secunda ſuppoſitio; nulla ſcientia ſpecialis vtitur principio cōi manente in ſua communitate; ſed ſolū vtitur eo cōtracto per terminos proprios. Primā partem probat, quia principiū commune manēs in ſua communitate, eſt indifferens ad diuerſas ſcientias ſpeciales: igitur vna non poteſt magis vti eo, quam alia. Secundā partem probat: quia ſi contrahatur per terminos proprios iā appropriatur tali ſcientię. Vnde in geometria ſic contrahitur, ſi ab æqualibus magnitudinibus, &c. ad arithmeticam ſic contrahitur, ſi ab æqualibus numeris, &c. Tertia ſuppoſitio, principia propria

F alicuius ſcientiæ ſpecialis ſunt illa, de quibus præſupponitur quid eſt, & quia eſt; vt arithmetica præſupponit de vnitate, quid eſt, & quia eſt; & ſimiliter dicatur de alijs ſcientijs; vt geometria preſupponit quid eſt, & quia eſt, de magnitudine. Ex quo infertur, quòd tria ſunt in demonſtratione de quibus aliqua præſupponunt, ſcilicet ſubiectum, paſſio, & dignitas. Et ſi q̃s quærat, vtrū in qualibet ſciētia oporteat illa in principio narrare, ſeu de ipſis mentionem facere. Reſpondet philoſophus quod non; quia illa aliquando ſunt ita nota, ꝙ non oportet de ipſis mentionem facere. Quarta ſuppoſitio, dignitas, ſuppoſitio, & petitio in aliquo conueniunt, & in aliquo differunt. Conueniunt in hoc, ꝙ ſunt propoſitiones per ſe veræ, ſed differunt, q̃a dignitas eſt propoſitio omnibus per ſe nota, non æges aliquo extrinſeco, ſed ſufficit ei ratio, quæ eſt in anima, & contra eam non fit inſtantia, non autem ſuppoſitio, & petitio; nam dignitas eſt principium verū ex ſe euidēs ab omnibus communiter conceſſum, vt de quolibet affirmatio, & negatio, & de nullo ambo ſimul. Sed ſuppoſitio eſt principiū in aliqua ſcientia, nec ita euidens quin non indigeat aliqua probatione: quia non eſt ab omnibus conceſſum. Sed petitio eſt propoſitio cui neq; addiſcens aſſentit: neq; contrariū eius opinat᷑. Deinde ponit differētiam inter poſitionem, petitionē, & quæſtionē. Vnde poſitio dr̄ ſuppoſitio, vt eſt cōceſſa ab addiſcente, ſed dr̄ petitio prout, nec eſt negata, nec conceſſa ab addiſcente, ſed dicitur quæſtio prout eſt ab eo negata. Conſequenter ponit tres differentias inter diffinitionem, & ſuppoſitionē. Prima; quia ſuppō dicit eſſe, vel ineſſe: hoc eſt, eſt affirmatiua, vel negatiua: diffinitio vero non. Secunda: quia diffinitio non ſubordinatur conceptui complexo complexione diſtante, ſed bene ſuppoſitio. Tertia: quia ex ſuppoſitionibus debitè ordinatis infert᷑ concluſio, ſed nō ex diffinitionibus. Et ſi quis dicat, in ſcientijs aliquando ſupponuntur falſa: ergo male dicitur, quòd ſuppoſitio eſt vera. Antecedens patet: nā geometer aliquando ſupponit lineam eſſe bipedalem, quæ non eſt bipedalis. Reſpondet philoſophus quod geometer nō ſupponit de linea ſcripta in pariete, quòd ſit bipedalis; ſed ſupponit illud de linea, quæ per eam intelligitur.

Tria ſunt in oī demōſtratione.

G *Dignitas ſuppoſitio, petitio, & diffinitio quō differunt.*

H

Conſe-

A Conſequenter & finaliter infert
vnum correlarium contra Plato
nem: dicens, ꝙ propter demon-
ſtrationem non eſt neceſſe pone
re vniuerſalia eſſe aliquid vnum
extra animam; licet vniuerſale
ſit unum in multis de multis, vt
aliàs viſum eſt.

An demonſtratio procedat ex ne
ceſſarijs, & incorru-
ptibilibus.

QVAERITVR Vtrum demon-
ſtratio procedat ex neceſſarijs &
incorruptibilibus. Arguitur pri-
mo quod non; quia aliqua demō
ſtratio eſt ex contingentibus er
go non quælibet eſt ex neceſſa-
rijs. Antecedens probatur: quia
quælibet propoſitio poteſt non
eſſe: ergo poteſt non eſſe vera,
& per conſequens nulla eſt ne-
B ceſſaria. Etiam tales propoſitio-
nes poſſunt eſſe falſæ, ſubiectis
pro nullis ſupponentibus. Secun
do ſic; Si demonſtratio procede
ret ex neceſſarijs, ſequeretur ꝙ
omne ſcibile eſſet neceſſarium
& impoſſibile aliter ſe habere,
ſed conſequens eſt falſum: igitur
falſitas conſequentis patet: quia
omnia entia naturalia ſunt ſcibi
lia, & tamen poſſunt aliter ſe ha
bere; igitur. Tertio ſic; Si ali-
quod ſcibile eſſet neceſſarium,
vel illud eſſet vniuerſale, vel ſin
gulare, non ſingulare: quia ſin-
gularia ſunt corruptibilia, nec
vniuerſale: quia vniuerſale eſt
corruptibile ad corruptionem
ſuorum ſingularium. Quarto
ſic contingit deſcendere de ge-
nere in genus: ergo male dicit
Ariſt. ꝙ non contingit demon-
ſtratorem deſcendere de genere
in genus. Antecedēs patet: quia
per principia ſcientiæ ſuperioris C
contingit demonſtrare paſſionē
de ſubiecto ſcientiæ inferioris,
etiam per principia ſcientiæ ſub
alternantis contingit demonſtra
re paſſionem de ſubiecto ſcien-
tiæ ſubalternatæ. Quinto ſic:
concluſio demonſtrationis ali-
quando fuit, & aliquando non e-
rit: ergo nulla concluſio demon
ſtrationis eſt perpetua & neceſ-
ſaria. In oppoſitum arguitur au-
ctoritate philoſophi in textu. In
quæſtione erunt tres art. Quan-
tum ad primum.

PRIMO ſciendum, quod pro *Arti. 1.*
declaratione quæſtionis ſoluen- *An va*
dæ ſunt aliquæ difficultates: *leat.*
Prima an hæc conſequentia ſit *Hoc in*
bona, hoc ineſt per ſe: ergo de *eſt per*
neceſſitate. Dicitur quod talis *ſe, ergo*
conſequentia eſt bona: quia ibi *de ne-*
arguitur ab inferiori ad ſupe- *ceſſita-*
rius affirmatiuè: nam de per ſe *te.*
infert neceſſe. Et ſi quis dicat D
ſi talis conſequentia eſſet bona,
ſequeretur, quod philoſophus
peteret principium: nam ex pro
poſitionibus de neceſſario infert
propoſitiones de per ſe, & ex
propoſitionibus de per ſe, infert
propoſitiones neceſſarias: er-
go videtur quod arguat circulari
ter. Ad hoc reſpondetur, ꝙ iſta
conſequentia non eſt formalis:
hæc propoſitio eſt de neceſſa-
rio: ergo de per ſe; quia ibi ar-
guitur a ſuperiori ad inferius af-
firmatiuè, licet talis poſſet eſſe
materialis. Nam quando philo-
ſophus probat propoſitiones de
per ſe, ex propoſitionibus de ne
ceſſario, ibi capit propoſitiones
de neceſſario, vt intrant demōſtra-
tionem: modo tales ſunt de per
ſe. Et quando ſi dicitur ꝙ petit princi-
piū, negatur: nā ex propoſitionibus de

E neceſſario, quæ pluribus rationibus ſunt probatę, infert propoſitiones de per ſe nondum aliquo modo probatas: & ex propoſitionibus de per ſe infert ſeu probat propoſitiones neceſſarias: modo propoſitiones neceſſariæ quæ pluribus rõnibus ſunt probatæ, ſunt notiores illis de per ſe nondum vel vnica ratione probatis.

Socrates ē corruptibilis, an ſit per ſe.

SECVNDO ſciendũ, ꝙ ſecunda difficultas eſt talis: vtrũ iſta ſit per ſe: Sortes eſt corruptibilis. Et videtur ꝙ non: quia nõ eſt neceſſaria: ergo non eſt per ſe. Antecedens probatur: quia poteſt falſificari: nã Socrẽ mortuo iſta eſt falſa, Sortes eſt corruptibilis: igitur. Pro reſponſione iſtius & multarum talium propoſitionum ſupponitur ꝙ ſi ly corruptibile dicat aptitudinem, F ipſa ē neceſſaria: ſicut iſta: Socrates eſt riſibilis & eſt per ſe ſecundo modo: ſed ſi ly corruptibile diceret quandam diſpoſitionem vel principium ad corrumpi: illa non eſſet per ſe. Et ſi quis dicat ſi iſta eſſet per ſe, Sortes eſt corruptibilis: ſequeretur ꝙ iſta eſſet vera: Sortes de neceſſitate eſt corruptibilis: quod eſt falſum: quia ſua contradictoria eſt vera, ſcilicet Socrates põt eſſe non corruptibilis: quia iſta eſt vera, ſortes poteſt non corrumpi: ergo etiã iſta erit vera: Socrates poteſt eſſe nõ corruptibilis. Reſpondetur ꝙ nõ ſequitur Socrates poteſt non corrumpi: ergo Socrates põt eſſe non corruptibilis: qa ly corrumpi dicit actũ, & corruptibile dicit aptitudinē vt præſuppoſitum eſt. Et ſi quis dicat, Socrates de neceſſitate eſt corruptibilis: ergo non poteſt non eſſe corruptibilis: ergo poteſt eſſe corruptibilis. G quæ eſt falſa: poſito ꝙ Socrates non ſit. Dico ꝙ illa eſt vera, & bene ſequitur: & dato ꝙ Socrates nõ ſit, adhuc poteſt corrumpi. Si tñ vlterius inueſtigaretur forte eſſet difficile ſaluare tales propoſitiones: ideo illi qui dicunt, ꝙ requiritur in talibus propoſitionibus, ꝙ ſubiectum pro aliquo ſupponat, faciliter ſe expediunt & multum probabiliter.

Diffinitio quõ principium, finis, ſeu demonſtratio.

TERTIO ſciendum, quòd circa textum eſt alia difficultas talis. qualiter intelligitur, ꝙ diffinitio ſit principium demonſtrationis: & finis ſeu concluſio & tota demonſtratio poſitione differens. Pro cuius ſolutione ſupponitur quòd duplex eſt diffinitio; quædam eſt incomplexa conſtituta ſolum ex vno genere diffinitionum: ſicut eſt iſta: animal rationale, vel iſta faciens ſcire: & talis bene poteſt eſſe H principium demonſtrationis; & etiam concluſio ſiue finis demonſtrationis: ſi ſumatur cum ſuo diffinito. Alia eſt diffinitio complexa, quæ componitur ex pluribus generibus diffinitionum, ſeu quæ componitur ex duabus diffinitionibus, vnius diffiniti. Vnde vnum diffinitum poteſt habere duas diffinitiones: ſicut pro exemplo, ſyllogiſmus demonſtratiuus habet duas diffinitiones ſcilicet faciens ſcire, & procedens ex primis veris: & tunc per vnam poteſt demonſtrari alia de diffinito; & tunc illa quæ erit medium dicitur principium demonſtrationis: & alia ſumpta cum diffinito dicitur finis ſeu concluſio demonſtra-

Digitized by Google

A monſtrationis, & nulla talis po- teſt eſſe ordine monſtratio poſitione differens: ſed ex illis duabus fit vna totalis diffinitio, quę ſumpta cũ diffinito erit totalis demõſtratio poſitione differens, id eſt ordine terminorum; qui ſi ordinentur, tunc ex ipſis poterit fieri vna totalis demonſtratio: vt patet ſic dicendo: ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt faciens ſcire tanquam procedens ex veris, &c. & tunc poteſt ſic fieri tota demonſtratio, omne procedens ex veris &c. eſt faciens ſcire; ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt huiuſmodi: ergo ſyllogiſmus demonſtratiuus facit ſcire.

An ſcientia ſpecialis utatur principijs communibus. QVARTO ſciẽdum, quod pro declaratione textus adhuc ſoluẽdæ ſunt aliquę difficultates. Prima, an ſcientia ſpecialis vtatur aliquo modo principijs communibus. Reſpondetur, quod ſcientiæ ſpeciales aliquo modo vtun-
B tur principijs communibus: non in ſua communitate manentibus: ſed vt determinantur per terminos proprios talis ſcientiæ ſpecialis. Prima pars patet: quia ſcire ſimpliciter eſt ſcire per cauſam propriam: ſed principia cõmunia manentia in ſua communitate non poſſunt eſſe cauſa propria, & adæquata alicuius ſcientiæ ſpecialis: igitur non poſſunt accipi in aliqua ſcientia pro propriis, & adæquatis principijs.

Omnis triãgulus primo habet tres, an ſit concedẽda. Secunda difficultas: vtrũ iſta ſit concedenda, omnis triangulus primo habet tres, ſeu omnis homo eſt primo riſibilis. Ad quam reſpondent aliqui, quod hæc propoſitio, omnis triangulus primo habet tres, eſt concedenda, & ſub ea non debet ſic fieri deſcenſus: ergo iſoſceles primo habet tres, quia illa eſt falſa, ſed ſic, ergo iſoſceles inquantũ triangulus primo habet tres. C
Aliter tamen poteſt dici, & magis de rigore ſermonis, quod in iſta propoſitione, omnis triangulus primo habet tres, ſi ly primo tantum valet, ſicut ly per ſe, illa eſt vera: quia ſenſus eſt, omnis triangulus per ſe habet tres: ſi autem ly primo dicat immediationem, vel adæquationem: tunc illa eſt falſa: omnis triangulus primo habet tres: quia iſoſceles primo, id eſt adæquatè non habet tres: Et hæc de primo art. Quantum ad ſecundum

Arti. 1. *An ſcibile ſit æternũ.* DVBITATVR primo: vtrum ſcibile, ſeu illud, de quo habemus ſcientiam, ſit æternum, & perpetuum, & incorruptibile. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod ſcibile capitur dupliciter. Vno modo pro concluſione demonſtrabili. Alio modo pro ſubiecto, vel re ſignificata per terminum concluſionis. Hoc ſuppoſito dicitur, quod quando Ariſtot. dicit, quod ſcientia eſt ingenerabilium, & incorruptibilium; intelligit de ſcibili primo modo, puta de concluſione demonſtrabili, quæ vocatur ſcibile totale: nam talis concluſio demonſtrationis propter quid eſt ingenerabilis, id eſt infalſificabilis: quia nunquam poteſt eſſe falſa: ideo capitur ibi incorruptibile logicaliter, vt tantum valet, ſicut infalſificabile: vt iſta, homo eſt riſibilis, dicitur eſſe incorruptibilis, id eſt infalſificabilis, q. nunquam poteſt eſſe falſa. Et ſi quis dicat, talis propoſitio poteſt eſſe oĩno vera: cũ poſſit non eſſe; ergo poteſt eſſe falſa: non valet conſequentia. Si quis iterũ D

dicat,

E dicat talis propoſitio erit falſa, terminis pro nullo ſupponentibus. Reſpõdetur, quod ad tales propoſitiones non requiritur, q̄ termini pro aliquo exiſtente ſupponant, ſed ſufficit, quod ſuppodant pro aliquo inneſſe cognito, ut aliàs viſum eſt de conſimilibus propoſitionibus. Et ſi quis quærat de ſcibili remoto, ſcilicet, de ſubiecto, vel re ſignificata per ſubiectum concluſionis vtrum ſit generabile, & corruptibile. Reſpondetur, quod quodlibet tale creatum ſecundum proprium eſſe poteſt corrumpi, & deſinere eſſe: etiam quantum ad eſſe cognitum, quod habet in intellectu creato eſt corruptibile, cum quilibet intellectus creatus poſſit deſinere illud cognoſcere, ſed ſecundum eſſe cognitum, quod habet in mente diuina numquam corrumpetur, impoſſibile eſt, enim Deum non intelligere talia ſcibilia remota. Vnde res cognita participatiue, & obiectiue habet tale eſſe, quale habet cognitio, per quam cognoſcitur: ſed cognitio Dei eſt æterna, & ipſe Deus, ideo talia ſcibilia participatiue dicuntur eſſe æterna. Et ſimiliter dicatur de diffinito, quod eſt æternum, & incorruptibile.

Sc. li 4. d. 1. q. 1.

F

DVBITATVR ſecundo, Vtrum illud, de quo habemus ſcietiam, ſit ipſa concluſio, vel vtrum ſit res ſignificata ad extra per talem concluſionem. Et quod ſit ipſa concluſio probatur: quia nihil ſcitur, niſi verum, ſed ſola propoſitio eſt vera; igitur. Secundo ſic, illud ſcitur per demonſtrationem, quod iudicatur eſſe verum, ſed ſola concluſio iudicatur eſſe vera: igitur. Item illud ſcire per demonſtrationem, in quo prædicatur paſſio de ſubiecto: ſed ſolum illud eſt concluſio: igitur. Item quod omnino nihil eſt, nõ ſcitur per demonſtrationem, ſed illud, quod ſignificatur per concluſionem, ut plurimum nihil eſt: igitur. In oppoſitum arguitur: nam ſi concluſio eſſet obiectum ſcientiæ, ſeu illud, quod ſcitur, ſequeretur, quod quilibet ſciens actu ſcientia acquiſita per demonſtrationem apprehenderet ipſam concluſionem, ſed hoc eſt falſum, vt patet per experientiam: quamuis enim demonſtret concluſionem: tamen non reflectitur ſuper ipſam concluſionem, immo intellectus primo figit ſe circa ſignificatum concluſionis: & primo verſatur circa illud. Item vel apprehenderetur ſola apprehenſione ſimplici, quod non eſt dicendum, cum talis non ſit ſcientia, vel iudicatiua, qua iudicaret ipſam eſſe veram, ſed hoc non: quia notum eſt, quod demonſtrans non ſemper habet ta le iudicium. Item illud eſt ſcibile propinquum, de quo prius habetur ſcientia, ſed de re ſignificata per concluſionem prius habetur ſcientia: quia non poſſumus ſcire aliquam concluſionem, niſi ſciendo prius, ita eſſe, ſicut per illam ſignificatur.

Quid ſcitur concluſio, an res ſignata per concluſionem.

G

H

Pro reſpõſione dicitur, quod propoſitio non dicitur ſcibile propinquum, eo quod intellectus prius circa eam verſetur, quà n circa res ad extra: nam bene ſtat intellectum aſſentire vni propoſitioni antequam conſideret circa illam propoſitionem. Vnde ruſticus ſcit multas pro-

A propoſitiones quas non ſcit ſe ſcire. Dicitur ſecundo, quòd propoſitio, ſeu concluſio dicitur eſſe ſcibile propinquū: quia prius apud intellectum formatur, quā ſciatur ita eſſe in rebus ad extra, ſicut per eam ſignificatur. Ex iſtis faciliter poteſt intelligi, quando dicitur, quòd de concluſione habemus ſcientiam non tamquam de illo, circa quod primo verſatur intellectus: ſed tamquā de illo, quod primo formatur ab intellectu antequam ſciatur ita eſſe, ſicut per talem concluſionem ſignificatur.

An cōtingat demonſtratorem deſcendere de genere in genus. DVBITATVR tertio, vtrū contingat demonſtratorem deſcendere de genere in genus. Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd duplex eſt genus, ſcilicet genus prædicabile, quod natum eſt de pluribus prædicari, & de iſto non eſt hic ad propoſitum: Aliud eſt genus ſcibile,

B quod non eſt aliud, quàm ſubiectum attributionis alicuius ſciētiæ: ſic quòd illa, quæ ad ipſum attribuuntur, dicuntur eſſe vnius generis ſcibilis, & de iſto eſt hic ad propoſitum. Supponitur ſecundo, quòd demonſtratorem deſcendere de genere in genus, nihil aliud eſt, quàm per propria principia vnius ſcientiæ demonſtrare aliquid de ſubiecto alterius ſcientiæ. Supponitur tertio, quòd ſubiectum vnius ſcientiæ aliquando continetur ſub ſubiecto alterius ſcientiæ, ſiue eſſentialiter, ſiue accidētaliter, quemadmodum ſubiectum ſcientiæ ſubalternatæ. Et ſic dico, quòd tunc bene contingit demonſtratorem deſcendere de genere in genus. Vnde per propria principia metaphyſicæ poſſunt demonſtrari paſ-

C ſiones de ſubiectis aliarum ſcientiarum; non dico paſſiones proprias: ſed tranſcendentes, ſeu cōmunes. Similiter dicitur, quòd per principia ſcientiæ ſubalternantis poſſunt demonſtrari concluſiones in ſcientia ſubalternata. Aliæ ſunt ſcientiæ, quarum ſubiecta ſunt totaliter diuerſa, ſicut Geometria, cuius ſubiectum eſt magnitudo, vel linea, & arithmetica, cuius ſubiectum eſt numerus, & in talibus non contingit demonſtratorem deſcēdere de genere in genus. Sed

An quinque ſint principia demonſt. quæreret aliquis circa principia demonſtrationis, vtrum ſint quinque, ſcilicet dignitas, ſuppoſitio, petitio, quæſtio, & diffinitio. Et videtur, quòd non: quia dignitas non ingreditur demonſtrationem: ergo non videtur, quòd ſit principium demonſtrationis. Item principia ſunt, quę

D cum ſint vera, non contingit demonſtrare; ſed diffinitio non eſt vera: igitur non eſt principiū demonſtrationis. Etiam diffinitio non poteſt eſſe præmiſſa demonſtrationis: ergo videtur, quòd non ſit principium. Reſpondetur breuiter, quòd dignitas poteſt capi dupliciter. Vno modo proprie, & tunc non eſt principium ingrediens demonſtrationem, licet bene præſupponatur. Alio modo capitur largè pro omni propoſitione immediata, & ſic bene ingreditur demonſtrationem. Dicitur vlterius, quòd licet principia materialia, & propinqua demonſtrationis ſint vera, ſicut præmiſſæ demōſtrationis, non tamē principiū remotū cuiuſmodi eſt diffinitio. Aduerte finaliter, ꝙ iſta

A principia maxime attenduntur ex parte addiſcentis: nam propoſitio demonſtrabilis quando capitur ab addiſcente, vt probabilis dicitur ſuppoſitio non ſimpliciter, ſed quo ad addiſcentem: ſed ſi addiſcens non diſſentiat, neque aſſentiat, dicitur petitio; ſed ſi addiſcens habeat contrariam opinionem, dicitur quæſtio. Et hæc de ſecundo articulo, Quantum ad tertium ſit.

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis, demonſtratio procedit ex neceſſarijs incorruptibilibus, & proprijs. Et hæc concluſio ſatis relinquitur probata ex dictis in articulis. Etiam ad rationes patet quid ſit dicendum in dictis articulis.

tex. cō. 85. & inde. *Contingere autem idem ſimul affirmare, & negare, neque vna quidem recipit demonſtratio.* B

Primū principiū quō aggreditur demōſtrationem. ISTVD eſt octauum capitulum, in quo Philoſophus oſtendit quomodo primum principium intrat demonſtrationē: dicens, quod iſtud principium. Non contingit idem ſimul eſſe, & non eſſe, non ingreditur demonſtrationem oſtenſiuam. Quod probat, quia aliqua demonſtratio oſtenſiua vteretur illo principio, hoc eſſet ex parte maioris extremitatis: ſic arguendo, omnis homo eſt animal, & non eſt non animal; Callias eſt homo; ergo Callias eſt animal, & non eſt non animal. Vel eſſet ex parte medij in maiori propoſitione, vel minoris in minori: ſed nullum illorum eſt dicendum, quia negatio ſumpta cū affirmatione nihil facit quo ad veritatem: C licet virtute præmiſſarum aliquid faciat ad inferendum talem, vel talem concluſionem. Deinde ponit talem concluſionem: primum principium bene ingreditur demonſtrationem ad impoſſibile, ſi contrahatur in tali demonſtratione: quia in tali demonſtratione aliquid demōſtratur verum per hoc, quod eius oppoſitum eſt falſum, quod non poteſt fieri ſine primo principio. Sed quòd debeat eſſe contractum, patet, quia demonſtratio oſtenſiua fit ex proprijs terminis: ergo, & demonſtratio ad impoſſibile; patet, quia demonſtratio ad impoſſibile, & demonſtratio oſtenſiua fiunt ex eiſdem terminis.

Finaliter ponit quædam incidentia. D Primum, omnes ſcientiæ ſpeciales in hoc conueniunt: quia communicāt in principijs comunibus, quibus vtuntur nō in ſua cōmunitate manentibus, ſed contractis ex illis, ex quibus demōſtrant. Secundū incidens: Dialectica, & etiā Metaphyſica quæ ſunt ſcientiæ communes, vtuntur his principijs; non tamen, quod demōſtrent illa principia. cum demonſtrent tantum vnam partem contradictionis, ſcilicet veram. Nam demonſtrator non interrogat de vtraque parte contradictionis; dialectica vero vtranque concludit; nō per eundem ſyllogiſmum, ſed per diuerſos. Et ſubdit finaliter, quòd dialectica non eſt circa determinatum genus, ſicut ſunt aliæ ſcientiæ ſpeciales. Et hoc intelligitur de dialectica utente & quo ad applicationem: quia diale-

Digitized by Google

E dialectica eſt applicabilis ad omnes alias ſcientias ſyllogizando, & demonſtrando ex terminis aliarum ſcientiarum.

T. cõ. 85. & inde. *Si autem idem eſt interrogatio ſyllogiſtica, & propoſitio contradictionis.*

Cuiuſlibet ſciẽtia propria interrogationes. Istvd eſt nonum capitulum, in quo Philoſophus oſtendit, quòd ſicut demonſtratio requirit propria principia: ita requirit proprias interrogationes ponẽs talem concluſionem. In qualibet ſcientia ſunt propriæ interrogationes. Probat, quia vnaquæque ſcientia habet proprias propoſitiones: ergo proprias interrogationes. conſequentia patet: quia illud quòd primo eſt interrogatio, eſt poſtea propoſitio differunt autem interrogationes F a principijs: quia principia alicuius ſcientiæ non poſſunt demonſtrari in illa ſcientia: ſed interrogationes bene demonſtrantur. Ex quo infert aliqua corollaria. Primum, non omnis interrogatio eſt geometrica, nec medicinalis, & ſic de alijs: ſed illa dicitur geometrica, quæ ex proprijs principijs geometriæ demonſtratur, vel quo ex proprijs termini geometriæ eſt conſtituta, & proportionabiliter dicatur de alijs interrogationibus. Secundum corollarium, non pertinet cuilibet artifici facere quamlibet interrogationem, neque ad quamlibet reſpõdere: ſed ſolum ad determinatas, & proprias illius ſcientiæ. Tertium corollarium, ſi aliquis diſputet cum habente geometriam per principia geometriæ, tunc bene diſputat: ſed ſi non diſputet per principia geometriæ, non bene diſputat: quia per talem diſputationem non poterit geometer redargui: etiam de tali diſputatione non poteſt cognoſci, an aliquis male, aut bene diſputet. G

Quæſtiones. Cõſequenter mouet tres quæſtiones circa ĩterrogationes ſciẽtiarum. Prima, vtrum ſicut ſunt aliquæ interrogationes geometricæ: ita etiam ſint aliquæ non geometricæ, & ſimiliter in alijs ſcientijs. Secunda quæſtio: Vtrũ interrogationes facientes ignorantiam in geometria ſint non geometricæ. Tertia quæſtio, vtrum ſyllogiſmus procedens ex oppoſitis principiorum alicuius ſcientiæ, dicatur peralogiſmus, aut ſyllogiſmus ſecundum ignorantiam. Reſpondet primo, quo ad primam quæſtionem, quòd H aliqua eſt interrogatio non geometrica: quia interrogatio muſica eſt interrogatio non geometrica: igitur. Ad ſecundam dicit, quòd dupliciter interrogationes aliquæ poſſunt dici non geometricæ. Vno modo, quia nullo modo ſunt geometricæ, ſicut illæ, quæ non conſtituuntur ex terminis geometricis. Alio modo, quia aliquid habent de geometrica, tamen praue, ſicut ſunt interrogationes compoſitæ ex terminis geometriæ, quæ tamen ſunt falſæ, quod declarat per ſimile. Nam arithmõ vno modo dicitur, quod nullo modo ſonat, alio modo, quia praue ſonat. Ad tertiam reſpondet, quòd ex quo interrogationes facientes errorem in geometria ſumunt oppoſita principiorum: ſyllogiſmus procedens ex illis dicitur ſyllogiſmus

E giſmus ſecundum ignorantiam.

Sciētia doctrinales, & dialectica diſcrimina. Finaliter ponit quinque differentias inter ſcientias doctrinales,& dialecticas. Prima, quia in ſcientijs doctrinabilibus, ſiue demonſtratiuis, non fit peralogiſmus . ſed bene in dialecticis . Quod probat , quia in ſcientijs doctrinalibus maior extremitas dicitur vniuerſaliter de medio , & medium de minori extremitate; ſed hoc excludit omnem dubitationem in ſyllogiſmo: igitur . Minor probatur per ſimile : quia ſicut in paralogiſmis , puta in iſto, omnis circulus eſt figura ; carmen homeri eſt circulus ; ergo carmen homeri eſt figura : excluditur dubitatio per demōſtrationem ad ſenſum ; puta demonſtrando aliquem circulum in pariete deſcriptum : ita in ſcientijs F demonſtratiuis excluditur dubitatio, ſeu latentia per diffinitionem . Vnde circulus accipitur dupliciter . Vno modo pro metro, ſicut carmen homeri dicitur circulus . Alio modo capitur circulus pro linea circulari . Secunda differentia , in ſcientijs doctrinalibus non infertur inſtantia , niſi vniuerſalis ; ſed in dialecticis infertur inſtantia tam vniuerſalis, quàm particularis; igitur . Tertia differentia, quia in ſcientijs doctrinalibus frequenter obmittitur forma ſyllogiſtica, vt probat per exemplum Zenonis , qui arguebat ex puris affirmatiuis in ſecunda figura, quæ eſt bona argumētatio gratia materiæ cum termini ſint conuertibiles . Arguebat ſic ; omne quod generatur in multiplicata analogia cito generatur ; ſed ignis cito G generatur ; ergo ignis generatur in multiplicata analogia : Sed in dialecticis non poteſt ita obmitti forma ſyllogiſtica. Vnde illa ſunt generata in multiplicata analogia , quando magnitudo eſt multiplex ad magnitudinem eius , ex quo generatur ; ſicut ignis genitus ex aere in decuplo eſt maior ipſo aere, ex quo generatur . Quarta differentia, in demonſtrationibus doctrinalibus fit facilior reſolutio , quàm in dialecticis : quia in doctrinalibus fit reſolutio tantum ad vnum , ſcilicet ad verum: ſed in dialecticis poteſt fieri reſolutio,& ad verum, & ad falſum : modo facilius eſt reſoluere in vnum , quam in multa : igitur . Quinta differentia, demonſtrationes doctrinales non poſſunt augeri per diuerſa media , cum in demonſtratione propter quid , & potiſſima ſit tantum vnum medium : ſed in ſcientijs dialecticis poſſunt ſyllogiſmi dialectici augeri per diuerſa media , cum eadem concluſio poſſit per diuerſa media dialecticæ augeri ; poſſunt tantum demonſtrationes doctrinales augeri in poſt aſſumendo, & in latus aſſumendo . H

Sed quia differt , & propter quid ſcire primum quidem eadem ſcientia, & in hac dupliciter . T.cō.95 & ide.

Istvd est decimum capitulum, in quo Philoſophus ponit duas differentias inter demon-

Demõſtratio propter quid, et quia quomodo differunt.

A monſtrationem propter quid, & demonſtrationem quia eſt. Prima demonſtratio propter quid, procedit per cauſam propinquam; ſed demonſtratio quia eſt; procedit per cauſam remotam, vt omne quod reſpirat, eſt animal, ſed nullus paries eſt animal; ergo nullus paries reſpirat: ecce quomodo ibi iſta demonſtratio procedit per cauſam remotam; quia non eſſe animal non eſt cauſa non reſpirandi; ergo nec eſſe animal eſt cauſa propinqua reſpirandi; quia ſicut ſe habet affirmatio ad affirmationem, ita negatio ad negationē. Dat aliud exemplum apud Scythas non ſunt vites: ergo apud Scythas non ſunt ſibilatores. Secunda differentia: quia demonſtratio propter quid, procedit per cauſam, ſed demonſtratio, quia eſt,
B procedit per effectum, vt ſi arguatur ſic: quæcunque ſtellæ non ſcintillant ſunt prope nos: ſed planetæ non ſcintillant, ergo planetæ ſunt prope nos: hic enim demonſtratur cauſa per effectum, cum non ſcintillare ſit effectus, & eſſe prope nos eſt cauſa: ſi aut conuertatur argumentum erit demonſtratio propter quid. Dat aliud exemplum ſic arguendo: quicquid creſcit, & decreſcit per portiones arcuales eſt circularis figuræ, ſed luna creſcit, & decreſcit p portiones arcuales: ergo luna eſt circularis figuræ; ibi eſt demonſtratio, quia eſt: quæ ſi conuertatur, erit demonſtratio propter quid. Ex iſtis infert vnum corollarium, dicens, quòd demonſtratio propter quid pertinet ad ſcientiam ſubalternantem, & demonſtratio, quia eſt, ad ſcientiam ſubalternatam. Dat exemplum de ſcientia ſubalternante, vt Geometria reſpectu perſpectiuæ, & Arithmetica reſpectu Muſicæ, & aſtrologia ſcientiæ naualis, quæ conſiderat ſigna ſerenitatis, & tempeſtatis. Vnde iſtæ ſcientiæ ſic ſe habent, quòd vna earum conſiderat ſpeciem, & alia conſiderat genus, id eſt, ſubiectum ſcientiæ ſubalternantis contrahitur ad ſubiectum ſcientiæ ſubalternatæ, per differentiam accidentalem. Deinde remouet vnum dubium, quia ex quo dictum eſt, quòd demonſtratio propter quid, pertinet ad ſcientiam ſubalternantem: & quia eſt, ad ſcientiam ſubalternatam; ideo crederet aliquis, quòd in ſcientia ſubalternata nunquàm fieret demonſtratio
D propter quid. Reſpondet, quòd demonſtrationes propter quid, bene etiam fiunt in ſcientia ſubalternata, & hoc capiendo ſcientiam ſubalternatam large, quia ſcientia ſubalternata reſpectu vnius, bene poteſt eſſe ſubalternans reſpectu alterius: vt perſpectiua, quæ eſt ſubalternata geometriæ, eſt ſubalternans reſpectu ſcientiæ de Iride. Ex iſtis finaliter infert, quòd demonſtratio propter quid, & demonſtratio quia eſt, fiunt in ſcientijs, quarum vna eſt ſubalternans, & alia ſubalternata: fiunt etiam in ſcientijs diſparatis, vt ſunt medicina, & geometria. Vnde medicus cognoſcit; quia eſt illius concluſionis; vulnera circularia tardius ſanantur, quam oblonga, ſed geometer cognoſcit talem propter quid,

FIGV-

E *Figurarum autem magis faciens ſcire, maxime eſt prima: mathematica enim ſcientiarum, &c.*

T.com. 103. & inde.

ISTVD eſt vndecimum capitulũ, in quo Philoſophus determinat de forma ipſius demõſtrationis, oſtendendo, in qua figura habeat fieri: ponens talem concluſionem. Prima figura, id eſt primus modus primæ figuræ facit magis ſcire, quàm aliquis alius, probat vno ſigno, & tribus rõnibus. Signo, mathematicæ ſcientiæ, q̃ maximeſunt ſcientiæ faciunt demonſtrationes per primum modum primę figuræ. Prima ratio, illa figura maxime facit ſcire, quæ facit ſcire propter quid, ſed prima figura facit ſcire propter quid: igitur demonſtratio debet fieri in
F tali figura. Secunda ratio, illa figura maxime facit ſcire per quã demonſtratur diffinitio de diffinito, ſed prima figura eſt huiuſmodi: igitur Minorem probat: quia diffinitio p̃dicatur vniuerſaliter, & affirmatiue de diffinito, ſed ſolus primus modus primę figurę poteſt cõcludere vniuerſalem affirmatiuã. Tertia ratio: illa figura magis facit ſcire, qua indigent aliæ figuræ, & quę non indiget alijs figuris, ſed prima figura eſt huiuſmodi; igitur.

Demõſtratio, in qua figura fiat.

T.com. 104. & inde.

Sicut autem a in b eſſe contingit indiuidualiter ſic, & non eſſe conceditur.

ISTVD eſt vltimum capitulum huius primi tractatus, in quo Philoſophus oſtendit aliquam propoſitionem negatiuam eſſe immediatam: ponens talem concluſionem: ſicut aliquæ propoſitiones affirmatiuæ ſunt immediatæ: ita aliquæ negatiuæ: & ſicut ſunt aliquæ affirmatiuæ mediatæ: ita aliquæ negatiuę mediatæ. Et ſubdit, quòd propoſitio negatiua tribus modis dicitur mediata. Primo quãdo ſubiectũ eſt in aliquo toto. 1. cõtinetur ſub aliquo ſuperiori: & prædicatum non continetur ſub illo: vt nullum animal eſt quantitas. Secundo: quando prędicatum eſt in aliquo toto, ſub quo non eſt ſubiectum, vt nulla ſubſtantia eſt albedo. Tertio: quando prædicatum eſt in aliquo toto, ſub quo non eſt ſubiectum, ſed eſt ſub alio, vt nullum animal eſt caliditas. Ex quo infert, q̃ extremum propoſitionis poteſt contineri ſub aliquo, ſub quo non continebitur aliud extremum; quia coordinationes H prædicamentorum ſunt impermixtæ. Finaliter declarat, quòd aliquæ propoſitiones negatiuę ſunt immediatæ, dicens, quòd quando neutrum extremorum propoſitionis continetur ſub aliquo toto, tũc illę propoſitiones dicuntur immediatæ, vt nulla ſubſtantia eſt quantitas. Quod probat: quia ſi tales propoſitiones haberent medium, tunc neceſſe eſſet alterum extremorum eſſe in aliquo toto, in quo non eſt aliud, & ſic poſſet ſyllogizari in aliqua figura, quod eſt falſum; igitur.

G *Propoſitio negatiua immediata dabilis.*

Ignorantia autem non ſecundum negationem, ſed ſecundum diſpoſitionem dicta eſt, &c.

T. com. 109. & inde.

A Syllog. ignorātiæ quis

Iste eſt ſecundus tractatus huius libri, in quo philoſophus determinat de ſyllogiſmo ignorantiæ: & continet vnicum capitulum quod diuiditur in duas partes. In prima parte dicit, quòd duplex eſt ignorantia: quædam eſt puræ negationis: alia eſt prauæ diſpoſitionis. Et primo ponit ſex concluſiones de ignorantia prauæ diſpoſitionis. Prima concluſio; vniuerſalis affirmatiua falſa in prima figura in ſyllogiſmo ignorantiæ concluditur ex duabus falſis ſiue in toto, ſiue in parte. Secunda concluſio; vniuerſalis negatiua falſa in prima figura concluditur per ſyllogiſmum ignorantiæ ex ambabus falſis; vel ex vna vera, & altera falſa. Tertia concluſio: vniuerſalis negatiua

B falſa in ſecunda figura concluditur per ſyllogiſmum ignorantiæ ex ambabus in parte falſis, & ex vna vera & altera falſa, ſiue fuerit maior ſiue minor. Quarta cōcluſio; vniuerſalis negatiua falſa concluditur in prima figura ex ambabus negatiuis per ſyllogiſmum ignorantiæ in parte falſis. Quinta concluſio; vniuerſalis negatiua falſa concluditur per ſyllogiſmum ignorantiæ in ſecunda figura ex ambabus negatiuis falſis, ſiue ex vna vera & altera falſa. Sexta concluſio; vniuerſalis affirmatiua falſa concluditur in prima figura per ſyllogiſmum ignorantiæ ex ambabus falſis, & ex vna vera, & altera falſa per mediū non proprium. Vnde medium proprium eſt per quod fit ſyllogiſmus contradictionis ad oſtendendum contrariam vel contradictoriam concluſionis. In ſe-

Secunda pars.

C cunda parte oſtendit quomodo cauſetur in nobis ignorantia puræ negationis: dicens, quòd deficiente nobis aliquo ſenſu a natura, neceſſe eſt ſcientiam nobis deficere de propriis ſenſibilibus illius ſenſus. probat: quia nos non capimus ſcientiam niſi per demonſtrationem, aut inductionem, ſed deficiente nobis aliquo ſenſu, non poteſt fieri aliquid notum nobis de ſenſibilibus illius ſenſus per demōſtrationem, aut inductionem. Probat primo de inductione: quia inductio procedit ex ſingularibus, quæ cognoſcuntur per ſenſum. De demonſtratione probat: quia demonſtratio procedit ex propoſitionibus vniuerſalibus: ſed propoſitiones vniuerſales cognoſcuntur per ſuas ſingulares, & ſingularia per ſenſum.

D

Vtrum ea, quæ in textu dicta ſunt ſint vera.

Qvaeritvr Vtrū ea quæ dicta ſunt in textu præcedenti ſint vera, & ſufficienter poſita. Arguitur primo, quòd non, quia eiuſdem rei dari poſſunt plures diffinitiones, ſed quælibet diffinitio poteſt eſſe medium ad demonſtrandum paſſionem de ſubiecto: ergo demonſtrationes poſſunt augeri per diuerſa media. Quinto ſic: Affirmatio non eſt cauſa affirmationis: nec negatio negationis: ergo male dicitur in textu, quod ſicut ſe habet affirmatio ad affirmationē: ita negatio ad negationē. Tertio deficiēte ſenſu nō oportet deficere ſcīam ſenſibilis illius ſenſus: igitur poterimus hře ſcīam de illo, cō-

ſequentia patet: quia anima ſeparata habet ſcientiam a ſenſibilibus, & tñ non habet ſenſum: igitur. Quando ſic: Aliquis homo põt acquirere ſcĩam de coloribus & de figura, ſenſu viſus deficiente: igiẗ. Antecedens patet: poſito caſu ꝙ Socrates efficiaẗ çęcus adhuc põt remanere ſpecies colorum in eius phantaſia mediãtibus quib. intellectus poterit cognoſcere colores. Quinto ſic: Ponaẗ caſus ꝙ Socrates à natiuitate careat auditu, viſu, & olfactu, tamẽ Deus poterit creare in anima eius ſcientiã de ſenſibilibus illarum potentiarum: igitur. In oppoſitum eſt philoſ. In quæſtione erunt tres artic. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO ſciendum, ꝙ pro declaratione illorũ quæ dicta ſunt F in textu, ſupponitur ꝙ duplex eſt demonſtratio. ſ. oſtenſiua, & ad impoſſibile. Vnde demõſtratio oſtenſiua eſt quæ facit ſcire concluſionẽ ex præmiſſis ſcitis: vt omne aĩal rationale eſt riſibile: omnis homo, eſt animal rõnale: ergo omnis homo eſt riſibilis. Sed demonſtratio ad impoſſibile eſt ex oppoſito concluſionis probandæ cum vna neceſſaria infert vnã falſam & impoſſibilem ex cuius falſitate vel im poſſibilitate infertur falſitas, & impoſſibilitas alterius p̃miſſæ, ex cuius falſitate infertur veritas, & neceſſitas concluſionis probandæ: vt ſi quis velit demõſtrare iſtam, omnis homo eſt riſibilis per impoſſibile, accipiat iſtam, quidam homo non eſt riſibilis cum iſta, omnis homo eſt rationalis, & tunc arguat ſic; quidam homo non eſt riſibilis, omnis homo eſt rationalis; ergo quoddam rationale G non eſt riſibile: concluſio eſt falſa, & impoſſibilis: ergo altera præmiſſarum: & non minor puta iſta, omnis homo eſt rationalis: ergo maior puta iſta, quidam homo non eſt riſibilis: & vltra iſta eſt falſa, quidam homo non eſt riſibilis: ergo ſua cõtradictoria eſt vera, ſcilicet iſta, omnis homo eſt riſibilis: & tenet iſta vltima conſequentia virtute primi principij, in quo dicitur quòd impoſſibile eſt idem affirmare, & negare de eodem. Ex quo ſequitur quòd duo contradictoria, non poſſunt ſimul eſſe vera. Iſto modo tale principium intrat demonſtrationem ad impoſſibile, non in ſua communitate manens, ſed vt contrahitur.

Sed circa illud dicit Ariſt. quòd H non intrat demonſtrationem oſtenſiuam: quia vel eſſet ex parte medii vel maioris vel minoris extremitatis: ſed hoc non quia negatio nihil facit ad euidentiam concluſionis neque alicuius præmiſſæ: quia affirmatio ſumpta cum negatione nihil facit ad euidentiam concluſionis, vel præmiſſarũ, id eſt, nõ habet maiorem euidentiam quàm propoſitio ſumpta ſine tali negatione, vt iſta, omnis homo eſt animal & non eſt non animal nõ eſt mihi magis euidens, quàm iſta, omnis homo eſt animal: ideo dicebat. Ariſt. quòd affirmatio ſumpta cum negatione nihil facit ad euidentiam.

Demõſtrationis pro pter quid cõditiones. SECVNDO ſciendum, pro declaratione illorum, quæ dicta ſunt in textu ſupponitur, quòd ad hoc quòd demonſtratio dicatur propter quid, nõ ſufficit,

Demõſtratio duplex

A ficit quòd mediũ importet cauſam ſic eſſendi, ſicut ſignificatur per concluſionem, ſed requiritur quòd in vna præmiſſarum, & concluſione ponatur terminus cauſalis importans cauſam ſic eſſendi, ſicut per reſiduum concluſionis ſignificatur: quia demonſtratio propter quid facit ſcire concluſionem propter qd: modo ad ſcire propter quid, nõ ſufficit cognoſcere effectus per cauſam, ſed vltra hoc requiritur cognoſcere, effectum eſſe à tali cauſa, & talem cauſam eſſe cauſam illius effectus. Ex iſto ſequitur, quòd licet eiuſdẽ rei ſint diuerſæ cauſæ ſecundum diuerſa genera cauſarum: tamen eiuſdẽ concluſionis non poſſunt eſſe diuerſæ demonſtrationes pro

B pter quid, quæ quidem demonſtrationes habeant diuerſa media, diuerſas cauſas importãtia, quia ſecũdũ quòd fuerit aliud, & aliud medium cauſæ, ſecundũ hoc alter terminus ponetur in concluſione, vel ſaltem ſubintelligetur: Et ſic ipſa concluſio diuerſificabitur, & per cõſequẽs non erit eadem demonſtratio. Et hoc forte volebat Ariſtotel. cum dicebat ꝙ demonſtrationes non pſſt augeri per diuerſa

Dubitatio. media. Ex iſto patet ſolutio cuiuſdam dubij, quòd ſolet quæri, Vtrum eadem concluſio poſsit demonſtrari p pluribus demõſtrationibus. Ad quod dr̃ tenendo iſtum modum ꝙ non, quia ſecũdum diuerſitatem demonſtrationum propter quid etiam diuerſificantur concluſiones.

Demõſtratio, quia, quotuplex. TERTIO ſciendum, quod demonſtratio, quia eſt, poteſt fieri multis modis. Primo: quando eſt demonſtratio cauſati per ſuam cauſam nõ immediatam,

C ſed remotam, & iſte modus ſatis patet in textu. Et ſi quis dicat talis demonſtratio poteſt eſſe propter quid: quia in concluſione poteſt poni terminus cauſalis qui facit ſcire, propter quid. Dico quòd verum eſt, quòd poteſt poni. ſed hoc non ſufficit ad hoc, quòd ſit demõſtratio propriè propter quid: ſed requiritur, quòd ſit terminus cauſalis cauſæ immediatæ. Secundus modus eſt: quando eſt demonſtratio cauſæ per effectum, & iſte modus ſatis patet in textu. Et aduerte, quòd iſtis duobus modis demonſtratio propter quid, & quia eſt fiunt ex eiſdem terminis.

D Tertius modus eſt: quando non eſt demonſtratio cauſati per cauſam, neque cauſæ per effectum: & iſto modo demonſtrationes mathematicæ dicuntur demonſtrationes, quia eſt: quia in ipſis propriè non proceditur à cauſis ad effectum, nec econtra, ſed proceditur à præmiſsis naturali ordine magis cognitis concluſione: ideo cõmuniter dicuntur demonſtrationes propter quid; non tamen propriè, immo magis propter ſimilitudinem, & conformitatem, quam habent ad demonſtrationes propter quid: quia procedunt ex præmiſsis ordine cognoſcendi magis notis concluſione ſicut demonſtrationes propter quid. Exemplum: triangulus demonſtratur habere tres angulos per hoc quòd angulus extrinſecus æquiualet duobus angulis extrinſecis ſibi oppoſitis: modo certum eſt, quòd ille angulus extrinſecus non eſt cau-

E ſi quare triangulus habet tres: quia ſi nunquam fuiſſet ille angulus extrinſecus non minus triangulus habuiſſet tres angulos æquales. Et ſi quis dicat, ſcientia præmiſſarum in talibus demonſtrationibus cauſat ſcientiam concluſionis: ergo procedit a cauſa ad effectum. Nego conſequentiam: quia propter hoc non dicitur demonſtratio procedere a cauſa: vt iam aliàs viſum eſt; quia tunc omnis demonſtratio diceretur procedere a cauſa; & per conſequens diceretur propter quid. Quartus modus eſt; quando eſt demonſtratio cauſati per cauſam etiam propriam & immediatam, ſed non notificat, quoniam illius eſt, cauſam; & tunc iſta eſſet demonſtratio quia eſt, omne animal rationale eſt riſibi-F le, omnis homo eſt animal rationale: ergo omnis homo eſt riſibilis.

Quot modis ſcia dicitur alteri ſubalternari. QVARTO ſciendum quòd aliqua ſcientia dicitur ſubalternari alteri multis modis. Primo; quando vna ſcientia conſiderat de aliquo propter quid: & alia conſiderat de eodem quo ad quia eſt: tunc illa quæ conſiderat de illo quo ad propter quid, dicitur ſubalternans reſpectu illius quæ conſiderat de eodem quo ad quia eſt: vt naturalis cõſiderat de iride, quod eſt corpus vel portio arcus quo ad quia eſt: quia illud eſt notum quo ad ſenſum. Sed perſpectiua conſiderat de eodem quo ad propter quid: quia per perſpectiuã oſtenditur quare iris eſt portio arcus: & omnes rationes quas fecit Ariſt. in tertio meteorum de iride ſunt perſpectiuæ. Nota etiã quòd vna & eadem ſcientia habet conſiderare de eodem quo G ad quia eſt, & quo ad propter quid eſt: vt luna eclipſatur pertinet ad naturalem: quo ad quia eſt: quia cognoſcitur per ſenſum & quo ad propter quid eſt; ſed hoc diuerſimode: nam illa propoſitio quo ad quia eſt pertinet ad ſcientiam naturalem tanquã principiũ illius ſcientiæ: ſed quo ad propter quid, pertinet ad eandem ſcientiam tanquam cõcluſio demonſtrata in tali ſciẽtia: & ſic patet ꝙ vna & eadem propõ in vna & eadem ſcientia poteſt eſſe principium & cõcluſio. Secundo modo aliqua ſcientia dicitur alteri ſubalternari, quia vna eſt de genere, & alia de ſpecie. Vnde illa quæ eſt de genere dicitur ſubalternans: & illa quæ eſt de ſpecie dicitur ſubalternata. Tertio modo, quia vna cõſiderat de aliquo ſimplici, & alia H de eodẽ contracto, ſiue hoc ſit ꝑ ſe, ſiue per accidens. Quarto modo vna ſcientia dicitur ſubalternans: quia per principia vel concluſiones eius demõſtratur aliqua concluſio in alia ſcĩa: & ſic geometria dr̃ ſubalternans reſpectu chirurgiæ. Nam per principia geometriæ demonſtratur iſta in chirurgia: vulnera rotunda tardius ſanantur, quã oblonga per hoc, ꝙ partes vulnerum circularium magis diſtant, quam partes vulnerum oblõgorum: & hæc de primo art. Quantum ad ſecundum,

Art. 2. DVBITATVR primo, Vtrum ſcientia ſubalternata dicatur proprie ſcientia. Et videtur ꝙ non; quia de ente per accidens non de ſcientia, vt habet Ariſt. 6. Metaph. ſed ſcientia ſubalter-

A alternata eſt dè ente ꝑ accidens: quia eſt de ſubiecto contracto ꝑ dñam accidentalem cuiuſmodi eſt muſica quæ eſt de numero ſonoro Pro reſponſione eſt aduertendum. ꝙ ſcīa poteſt dupliciter hñi de aliquo. Vno modo tanquā de ſcibili remoto, cuiuſmodi eſt ſubiectum talis ſciētiæ:& ſic non eſt inconueniens ſcīam haberi de ente per accidens. Alio modo tanquā de ſcibili totali,& ſic hī de totali cōcluſione, & tunc ſcientiam eſſe de ente per accidens, nō eſt aliud quam ſciam eſſe de concluſione contingenti, & tunc dubium eſt, vtrum de tali poſſit haberi ſcīa: nam ſcīa ſubalternata ſit de aliquo contracto per dñam accidentalem, de quo nihil poteſt dici niſi contingenter: vī ſequi, ꝙ ſcientia ſubalternata ſit de concluſione contingenti. Nā

An ſcië tia ſub altern. a ſit propriè ſcientia.

Aliquid ſci tur du pliciter

B de iſto ſubiecto, quod eſt numerus ſonorus nihil poteſt dici, niſi contingenter, & propōnes, quæ ſunt de tali: poſſunt eſſe falsæ ſubiecto pro nullo ſupponente: vī ēt ſequi, ꝙ ſcientia ſubalternata propriè dicta non ſit vna vnitate generis, vel ſpeciei, cum ſubiectū eius ſit ens per accñs, qđ non eſt neque genus neque ſpecies. Vnde ad ſcīam propriè ſubalternatam duæ conditiones requiruntur. Prima ꝙ ſubiectum ſcīæ ſubalternatæ contineatur ſub ſubiecto ſcīæ ſubalternantis ſicut pars in modo. Scđa conditio ꝙ principia ſcientiæ ſubalternatæ capiantur à principijs ſciētiæ ſubalternantis. Nam vbi finit ſcientia ſubalternās incipit ſciētia ſubalternata: immo, qđ magis eſt nullus pōt hñe ſcientiam ſubalternatam niſi habeant ſcié-

tiam ſubalternantem: vt dicit Scot. in 3. diſtinct. 2. Ex iſto ſequitur, quòd nullæ propoſitiones in ſcientia ſubalternata ſunt per ſe notæ: quia tales demonſtrantur per principia ſuperioris ſciētiæ:& de hoc magis videbitur in 6. metaph. ideo pro nunc maneat materia. C

Dvbitatvr ſecundo qualiter intelligenda eſt regula Ariſtotel in qua dicitur, quòd ſi affirmatio ſit cauſa affirmationis, negatio erit cauſa negationis. Ad unam dī breuiter, ꝙ illa regula intelligitur, qñ affirmatio eſt præciſa, & adæquata cā affirmationis, vt, ſi habere pulmonē ſit cauſa præciſa reſpirandi: tunc non habere eſt cauſa non reſpirandi, & non eſt intelligenda regula de cauſis non adæquatis: ideo non ſequitur, ignis eſt cauſa caloris: ergo non ignis eſt cauſa non caloris, quia ſol non eſt ignis: & tamen eſt bene cauſa caloris. Poteſt etiam exponi logicaliter, ſic videlicet ſi propoſitio affirmatiua inferat propoſitionem affirmatiuam, contradictoriam eius infert contradictoriā cōſequentis, & tūc ſolum habet verum in propoſitionibus compoſitis ex terminis conuertibilib. Sed reſtat alia difficultas, vtrum demonſtratio poſſit augeri per media. Et arguitur primo, quòd ſic, quia ad eādem cōcluſionem demonſtrandam poſſunt fieri plures demonſtrationes, quarū vna datur per cauſam, altera per effectum. Item aliqua concluſio eſt demonſtrabilis inter cuius ſubiectum, & prædicatum ſunt plura media per quorum quodlibet poteſt demonſtrari. vt iſta: omnis homo eſt ſubſtantia, quæ D

Si affir mario cā affir mario nis, etc.

poteſt demonſtrari per hoc medium animal & corpus. Item eadem concluſio demonſtratur in diuerſis ſcientiis per diuerſa media; ideo demonſtrationes poſſunt augeri per diuerſa media. Ad iſtam dubitationem reſpondetur breuiter, quod tenendo ea quæ dicta ſunt, puta quod ad hoc quod ſit demonſtratio propter quid proprie dicta requiritur quod in vna præmiſſa & concluſione ponatur terminus cauſalis; quod nulla demonſtratio poteſt augeri per diuerſa media, vt iam viſum eſt. Si autem alia pars teneretur. i. ſi non poneretur terminus cauſalis in concluſione, poſſet dici, quod eadem concluſio poſſet demonſtrari per diuerſa media incompleta, & nõ totalia; & etiam in diuerſis ſcientiis in vna per medium propter quid, & in alia per medium quia eſt. Dubium eſt etiamquomodo demonſtratio augeatur in poſt ſumendo & in latus aſſumendo: cum nullo illorum modorum maneat eadem demonſtratio neque demonſtratur eadem concluſio.

Deficiente ſenſu quomodo ſcientia deficit. DVBITATVR tertio qualiter intelligendum eſt quòd deficiente nobis aliquo ſenſu a natura, neceſſe eſt deficere ſcientiam de ſenſibilibus illius ſenſus, cum non videatur quòd ſenſus poſſit deficere: cum non ſit aliud quàm ipſa anima. Reſpondetur quòd dupliciter poteſt intelligi quòd deficiat nobis aliquis ſenſus. Vno modo a natiuitate, & tunc ſenſus eſt; an deficiente nobis aliquo ſenſu a natiuitate poſſimus habere ſcientiam de proprio ſenſibili illius ſenſus: & hoc poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſupernaturaliter: & ſic dico quòd non eſt neceſſe deficere nobis ſcientiam de tali ſenſibili: nam Deus poteſt in nobis cauſare notitias talium ſenſibilium. Alio modo naturaliter & hoc dupliciter. Vno modo quo ad conceptus communes & confuſos: & ſic dico quod non eſt neceſſe deficere nobis ſcientiam de tali ſenſibili: nam cæcus a natiuitate cognoſcit colores quo ad conceptus confuſos; quia cognoſcit colorem eſſe ens. Vnde cognoſcendo ens cognoſcimus omnia inferiora ad ens quo ad conceptum confuſum. Alio modo poteſt intelligi, quo ad conceptus proprios & diſtinctos: iſto modo intelligebat Ariſtot. puta ſi a natiuitate deficiat nobis aliquis ſenſus, neceſſe eſt nobis deficere ſcientiam naturaliter & quoad conceptus proprios de ſenſibilibus illius ſenſus. Supponitur vlterius, quod ſenſus poteſt capi dupliciter. Vno modo pro actu ſentiendi ſeu notitia ſenſitiua: & iſto modo non videtur capere Ariſtoteles. Alio modo pro potentia ſenſitiua, quæ eſt quoddam compoſitum ex quadam realitate animæ & parte corporis: vt videtur habere Scot. in 4. & diſtinguitur realiter ab anima. & poteſt iſta corrumpi corrupta parte corporis: & ſic videtur capere Ariſtot. & de illis potentiis magis videbitur in libris de anima. Et hæc de ſecundo arti. Quantum ad tertium ſit

Scot. li. 4. d. 44. q. 2. Et li. 1. d. 3. q. 6.

CONCLVSIO reſponſalis ſit illa quæ dicta ſunt ab Ariſtotele in textu, ſunt ſufficiẽter *Art. 3.*

poſi-

A poſita. quod ſatis patet ex dictis. Ad rationes ante oppoſitum ſatis patet ſolutio in articulis.

Tex. cũ mẽ. 11. Omnde *EST autem omnis ſyllogiſmus per tres terminos, & hoc quidem demonſtrare poſſibile eſt.*

ISTE EST tertius tractatus huius libri, in quo philoſophus oſtendit non eſſe proceſſum in infinitum in medijs demonſtrationis; & diuiditur in tria capitula. In primo hoc principaliter oſtendit ponendo aliquas ſuppoſitiones.

In medijs demoſtrationum non eſt procedendum in infinitum.

Prima. ſyllogiſmus eſt ex tribus terminis. Secunda affirmatiua ſyllogizatur ex duabus affirmatiuis; negatiua ex vna negatiua & alia affirmatiua, & hoc in demonſtratione ſyllogiſtica: quia non oporteret in demonſtratione enthymematica. Tertia ex tribus terminis fiunt duæ propoſitiones quæ ſunt principia demonſtrationis. Quarta; ſyllogiſmus demonſtratiuus & dialecticus differunt: quia ſyllogiſmus demonſtratiuus non eſt ex his quæ prædicantur per accidens, licet bene dialecticus. Deinde mouet tres quæſtiones. Primam: vtrum dato infinito ſubiecto, ſit proceſſus in infinitum ſurſum aſcendendo in prædicatis. Secunda quæſtio, vtrum dato ſupremo prædicato ſit proceſſus in infinitum, deſcendendo per ſubiecta illius prædicati. Tertia quæſtio: vtrum extremis determinatis, poſſibile ſit media eſſe infinita. Et ſubdit quod prædictæ quæſtiones poſſunt moueri tam in negatiuis quàm in affirmatiuis; ſed non debent moueri in terminis conuertibilibus: quia inter ipſos non eſt ſupremum nec infimum ſubiectum. Conſequenter ſoluit prædictas quæſtiones. Ex primo ſoluit tertiam: dicens quod in affirmatiuis determinatis extremis impoſſibile eſt media eſſe infinita: quia ſi media eſſent infinita, nunquam contingeret deuenire ad vltimum, cum ſit impoſſibile infinita pertranſire; ergo ſi ſint extrema determinata neceſſe eſt media eſſe finita. Deinde hoc probat in negatiuis, dicens quod ſi ſit ſtatus in affirmatiuis, etiam erit ſtatus in negatiuis. Probat inductiue in omni figura: primò in prima: quia in prima concluſio negatiua oſtenditur ex maiore negatiua, & minore affirmatiua; ſed ſi in illa affirmatiua ſit dabile ſubiectum, de quo primo dicatur prædicatum: etiam hoc erit in negatiua; cùm omnis negatiua habeat reduci ad affirmatiuam: & hoc declarat in terminis non ſignificatiuis.

Quæſtio.

Sed poſſet declarari in terminis ſignificatiuis: vt ſi ſit hæc concluſio, nullus homo eſt quantitas: concludendo in prima figura per hoc medium corpus, ſic arguendo: nullum corpus eſt quantitas: omnis homo eſt corpus: ergo nullus homo eſt quantitas: huius ſyllogiſmi maior eſt mediata, quę iterum poteſt probari aſſumendo

E illud medium de quo primo negatur vniuerſaliter q̃titas. Et arguatur ſic, nulla ſubſtantia eſt: quantitas: omne corpus eſt ſubſtantia: ergo nullũ corpus eſt q̃titas. Deinde ſoluit quandã obiectionem: poſſet enim aliquis dicere ꝙ licet ſit ſtatus in eadẽ figura, non tamen in diuerſis: vt ſyllogizando nunc per vnã, nũc per alia. Reſpondet ꝙ ſi quælibet illarũ ſit finita, etiam omnes ſimul ſumptæ erunt finitæ. Finita enim finities ſumpta nõ ſunt infinita. Conſequenter oſtendit eſſe ſtatũ in ſurſum & deorſum ponens hanc concluſionẽ: in prædicationibus & demõſtrationibus affirmatiuis extrema ſunt determinata: ita ꝙ nõ proceditur in infinitum in prædicatis aſcendendo, neq; in ſubiectis deſcendendo. Et hoc probat tribus rationibus: quarum prima eſt quia ſi eſſet proceſſus in infinitum, hoc maxime eſſet in p̃dicationibus eſſentialibus, ſed hoc non: quia tunc non contingeret aliquid diffiniri: q̃ in diffinitione alicuius debẽt poni oĩa prædicata eſſentialia eius. Et licet non ponantur explicitẽ: tamen oportet reſoluere ad vnum quouſq; deueniamus ad irreſolubile. Sed ſi poneretur proceſſus in infinitum in ſurſum nunquam deueniremus ad finem reſolutionis: & tunc nihil poſſet perfectæ diffiniri. Deinde ponit aliquas ſuppoſitiones. Prima eſt: eorum quæ prædicantur de aliquo: quædam prædicãtur ſecundum accidens ſicut quando ſubiectum prædicatur de accidente, vel accidens de accidente, quædam prædicantur ſecundum ſe, vt accidentia de ſubiectis.

Obiectio tacita.

F

Suppoſitiones.

G Secundo ſuppoſitio eorum quæ prædicantur, quædam prædicantur in quid, quædã in quale, quædam in quãtũ, & ſic de aliis prædicamentis. Differũt aũt illa q̃ prædicantur in quid ab aliis: quia q̃ prædicantur in quid, dicunt totã eſſentiam ſubiecti, aut aliquid eſſentiæ ſubiecti, alia vero non. Ex quo infert falſitatem erroris ponentium vniuerſalia eſſe ſeparata a ſingularibus quia tunc non prædicarentur in quid de ipſis, nec eſſent de eſſentia ipſorum ideo dicit de illis derſoriẽ Gaudeant genera & ſpecies, quia ſi ſic ſunt, monſtra ſunt ſcilicet nihil ſunt. Secunda ratio, ſi in prædicatis eſſentialibus eſſet proceſſus in infinitum ſequeretur quod concluſio non poſſet ſciri per demonſtrationem cum eius eſſent infinita media. Tertia ratio, quæcunque prædicantur in demonſtratione, vel H prædicantur per ſe primo modo vel ſecundo modo, ſed in nullo iſtorum modorũ eſt proceſſus in infinitum, igitur. Ex iſtis infert tria corollaria. Primum. non omne illud quod ineſt pluribus & non vni per alterum, ineſt eis per aliquod commune, quia tunc eſſet proceſſus infinitus. Genus ineſt primo & immediate ſuis ſpeciebus & non vni per alterum, & tamen non ineſt illis per aliquod commune: vnde hæc eſt communis regula: Omne quod ineſt pluribus & non vni per alterum: ineſt illis per aliquod commune; quæ ſolum habet verum in paſſionibus. Secũdum corollarium: cuiuslibet concluſionis demõſtrabilis tot ſunt elementa quot ſunt media ad

A ad demonſtrandum illam con cluſionem, & dicuntur elementa in propoſitio propoſitiones vniuerſales immediatæ. Tertiũ corollarium, in nulla demõſtratione medium eſt foras extremitatum, aut extraneum vtriq; extremitati: nam in demonſtrationibus medium conuertitur cum extremis. Finaliter ponit duo documenta ad reducendũ propoſitiones mediatas ad immediatas. Primum eſt, ad reducendum propoſitiones affirmatiuas mediatas ad immediatas: dicens quòd in talibus neceſſe eſt capere aliquid, quod prius prædicetur de ſubiecto, quàm prædicatũ illius propoſitionis. Secundum, ad reducendum propoſitiones negatiuas mediatas capiendum eſt medium, a quo prius remoueatur altera extre-
B mitatum.

T. com. 160. & inde.

CVM autem ſit omnis demonſtratio: alia quidẽ vniuerſalis: alia vero particularis.

Quã potior demõſtratio vniuerſalis an particularis.

ISTVD eſt ſecundum capitulum huius tractatus, in quo comparat demonſtrationem ad inuicem. Et primo comparat demonſtrationem vniuerſalem ad particularem. Et arguit primo tribus rationibus, quòd particularis ſit potior. Prima illa demõſtratio eſt potior, quæ magis facit ſcire rem: ſed demonſtratio particularis eſt huiuſmodi: igitur. Minor patet: quia res magis ſcitur quando ſcitur ſecundum ſe, quam quando ſcitur ſecundum aliud: ſed demonſtratio particularis facit ſcire rem ſecundum ſe & non eſt vniuerſa- C lis: igitur. Secunda ratio, illa demonſtratio eſt potior quæ eſt de veriori ente, q̃ illa, quæ eſt de minori ente: ſed demonſtratio particularis eſt huiuſmodi: igit. Singularia.n. verius ſunt, quam vniuerſalia. Nã vniuerſale ſi ſit, nõ eſt aliquid præter ſingulare. Tertia ratio, illa demõſtratio eſt potior quæ minus dat cauſam errandi: ſed demõſtratio particularis eſt huiuſmodi reſpectu vniuerſalis: Nã eo quod demõſtratio vniuerſalis demonſtrat aliquid de aliquo cõi, quis poſſet credere, ꝙ illud commune eſſet ſeparatũ a ſingularib⁹: & tũc erraret: igitur. Conſequenter ſoluit prædictas rationes. Et primo primam, negãdo minorem. Et ad probationem dicitur, ꝙ demonſtratio vniuerſalis facit ſcire rem ſecundum ſe, ſicut & D particularis, & adhuc perfectiori modo: quia facit ſcire ſecundum quòd ipſum, ſed non particularis. Ad ſecundam dicitur, quod ſingulare bene eſt verius ens, id eſt perfectius ens, quàm vniuerſale: ſed ex hoc non ſequitur, ꝙ demõſtratio particularis ſit potior, quàm vniuerſalis.

Ad tertiam dicitur, quòd licet demõſtratio vniuerſalis demonſtret aliquid de vniuerſalis id eſt de ſubiecto adæquato, non tñ propter hoc eſt imaginandum, quòd vniuerſale ſit ſeparatũ a ſingularibus, cum vniuerſale nihil ſit, niſi per intellectum.

Conſequenter probat rationibus quod demonſtratio vniuerſalis eſt potior particulari. Prima ratio, illa demonſtratio eſt potior, quæ facit ſcire paſſionẽ de ſubiecto proprio per propriã cau-

E cauſam; ſed demonſtratio vniuerſalis eſt huiuſmodi: igitur. Secunda ratio: illa demonſtratio eſt potior quæ procedit per cauſam, vltra quam non contingit aliquid quærere propter quid; ſed vniuerſalis eſt huiuſmodi: igitur. Maior patet; quia cum habemus vltimũ propter quid; non contingit plus quærere: vt ſi quæratur propter quid aliquis venit: & reſpondeatur vt recipiat argentum: contingit quærere vltra ſcilicet propter quid vult recipere argentum: & reſpondeatur, vt ſoluat creditori ſuo: tunc ibi erit ſtandum. Tertia ratio: quanto magis deſcenditur ad particularia, tanto magis itur ad infinita: ſed hoc fit in demonſtratione particulari, & non vniuerſali: igitur. Quarta ratio; illa demonſtratio eſt potior

F quæ plura facit ſcire: ſed demonſtratio vniuerſalis eſt huiuſmodi: quia facit ſcire vniuerſale & particulare: igitur. Quinta ratio, illa demonſtratio eſt potior quæ eſt ex immediatis; ſed demonſtratio vniuerſalis eſt huiuſmodi: igitur. Sexta ratio: cognoſcens vniuerſale, cognoſcit particulare ſaltem in vniuerſali ſeu conceptu confuſo: igitur demonſtratio vniuerſalis eſt potior particulari. Septima ratio: ſicut intellectus eſt dignior ſenſu: ita demonſtratio quæ eſt per medium intelligibile eſt potior ea quæ eſt per medium ſenſibile: ſed demonſtratio vniuerſalis eſt huiuſmodi: igitur. Conſequenter comparat demonſtrationem affirmatiuam ad negatiuam ponendo hanc concluſionem: demonſtratio affirmatiua eſt potior negatiua. Quod probat

Demonſtratio affirmatiua potior negatiua.

quinque rationibus. Prima: illa demonſtratio eſt potior quæ eſt paucioribus indigens: ſed demonſtratio affirmatiua eſt huiuſmodi: igitur, quia ipſa eſt ſolum ex vno genere propoſitionum: puta affirmatiuarum, negatiua vero ex duobus generibus, ſ. affirmatiuarum, & negatiuarum. Secunda ratio, ex duabus affirmatiuis bene fit ſyllogiſmus: ſed non ex duabus negatiuis. Tertia ratio illud, per quod aliud demonſtratur, & quo indiget eſt potius illud, ſed negatiua indiget affirmatiua, & non econtra: igitur. Quarta ratio, illa demonſtratio eſt potior quæ procedit ex prioribus, & notioribus, ſed demonſtratio affirmatiua eſt huiuſmodi, cum ipſa procedat per affirmatiuas: igitur. Quinta ratio, illa demonſtratio eſt potior, quæ procedit ex propoſitionib. prioribus: ſed affirmatiua eſt huiuſmodi: igitur. Finaliter comparat demonſtrationem oſtenſiuam ad demonſtrationem ad impoſſibile ponens hanc concluſionem: demonſtratio oſtenſiua eſt potior demonſtratione ad impoſſibile. Et hoc probat ponendo differentiam inter ipſas: quia demonſtratio oſtenſiua procedit ex prioribus ſecundum naturã, & ex veris: ſed demonſtratio ad impoſſibile procedit ſaltem ex vna falſa; conueniunt tamen in hoc, quia poſſunt fieri ex eiſdẽ terminis. G H

Demonſtra. certior ducente ad impoſſibilib.

Certior autem eſt ſcientia, & prior quæ, ipſius quia, & propter quid eadem eſt. T. cen. 108 & inde.

ISTVD eſt vltimum capitulum huius tractatus in quo cõparat Philoſophus ſcientias ad inui-

A inuicem & ad alios habitus intel lectuales, & primo cóparat con cluſiones adinuicem ponés tres modos, quibus vna ſcientia eſt certior altera. Primus modus, il la ſcientia eſt certior, quæ facit ſcire quia eſt & propter quid, q̃ illa, quæ ſolum facit ſcire pro pter quid alicuius cõcluſionis. Secundus modus, illa ſcientia eſt certior, quæ eſt de ſubiecto nõ contracto, quàm illa quæ eſt de ſubiecto contracto, vt ſciẽtia quæ eſt ſubalternans, eſt certior, quàm ſcientia, quæ eſt ſubalter nata. Tertius modus, illa ſcien tia quæ eſt de ſimpliciori eſt cer tior illa, quæ eſt de minus ſim plici. Dat exẽplũ de geometria, & arithmetica, arithmetica. n. cõ ſiderat de vnitate, & geometria

Quæ ſciẽtia certior.

B de puncto, modo vnitas habet ſimpliciorem rationem q̃ pun ctum quia punctũ vltra vnitatẽ dicit poſitioné in continuo. Cõ ſequenter oſtendit a quo ſciã cõ tinens in ſe diuerſas concluſio nes, & demonſtrationes dicitur vna, & a quo ſcientiæ dicantur diuerſæ, ponens duas conclu ſiones. Prima, ſcientia totalis continens in ſe plures habitus concluſionũ dicitur vna: ex eo, q̃ eſt vnius generis ſubiecti, cu ius ſunt partes paſſiones & prin cipia, de quibus omnibus talis ſcientia cõſiderat. Secunda cõ cluſio, illæ ſcientiæ ſunt diuer ſæ quarum principia ſunt diuer ſa non dependentia ex alijs, nec ex ſe inuicem. Et ſubdit Philo ſophus: ad eandem ſcientiã per tinent plures demonſtrationes. põt. n. vna, & eadem concluſio demonſtrari pluribus demõſtra tionibus, & per plura principia: & hoc cõtingit dupliciter: Vno

Sciẽtia unde habet uni tatem.

modo capiendo plura media e iuſdem ordinis ſicut ſunt ſupe rius & inferius. Secundo modo capiendo plura media diuerſorũ ordinũ. Dat exẽplũ vt illa cõclu ſio, lætans tranſmutatur, poteſt vno modo ſic demonſtrari: om ne, quod mouet tranſmutatur, ſed lætãs mouet, ergo lætãs trãſmu tat. Alio modo põt ſic ꝓbari, oẽ quieſcẽs trãſmutat, ſed lætãs q̃e ſcit, ergo letãs tranſmutatur. & capitur ibi quieſcẽs, vt tm̃ valet, ſicut hoc cõpletũ, trãſiẽs de mo tu in quietem. Conſequenter oſtẽdit de quibus hr̃ ſcientia, po nens duas concluſiones. Quarũ prima eſt, eorũ, quæ ſunt a caſu, & fortuna non eſt ſciã, quia cĩs demonſtratio eſt ex neceſſarijs, & de neceſſarijs, ſed cauſalia, & fortuita nõ ſunt neceſſaria: ergo

C

Quorũ eſt ſciẽtia.

D de illis nõ eſt ſciã. Vñ per cauſa lia, & fortuita debemus proprie intelligere propoſitiones cõtin gẽtes, de quibus non eſt proprie ſciã. Sedã concluſio per ſenſum nõ põt haberi ſciã: probat tribus rõnib⁹. Prima, ſciã eſt de vniuer ſalibus, q̃ ſunt vbiq; & ſemper, ſenſus vero eſt de illis, quæ sũt hic, & nunc, ergo ꝑ ſenſum non poſſum⁹ hr̃e ſciam. Sedã rõ, ſciã eſt cognitio ꝑꝑ quid concluſio nis, ſed talis nõ pot haberi a ſen ſu ergo ꝑ ſenſum nõ valem⁹ ha bere ſciam. Minorẽ probat per duo exẽpla. Primũ quia ſi ꝑ ſẽ ſum poſſemus percipere, q̃ tria gulus habeat tres, adhuc quære mus ꝑ ꝗd hr̃et tres. Secundũ exemplum, quia ſi quis eſſet ſu pra lunã, & videret terrã inter poſitã inter ſolẽ & lunã, adhuc quæreret propter quid vniuerſa liter luna eclipſatur. Tertia ra tio, vniuerſale eſt honorabilius

quàm

E quàm ſingulare: ex quo vniuerſale eſt prima cauſa paſſionum inexiſtentium ſuis ſingularibus: ſingulare vero non: ergo ſcientia eſt honorabilior quàm notitia ſenſitiua, quæ eſt ſingulariũ: ergo ſcientia differt a cognitione ſenſitiua: & per conſequens per ſenſum non habemus ſcientiam. Non eſt tamen intelligendum, quòd ſenſus nõ requiratur ad ſcientiam: ſed quòd ſcientia non eſt notitia ſenſitiua Et ita ſenſus quodammodo ordinatur ad ſcientiam: quia de quibuſdam quærimus propter quid de quibus ſi ea vidiſſemus non quæreremus propter quid: vt ſi videremus poros qui ſunt in vitro, per quos tranſit lumen non quæreremus propter quid vitrum eſt tranſpa-

F rens. Et ponitur hoc exemplum propter illos qui ponebant vitrum eſſe perforatum: & plenũ paruis poris. Deinde ponit hanc concluſionem: impoſſibile eſt omnium ſyllogiſmorũ eſſe eadé principia. Probat octo rationibus. Quarum prima eſt ſyllogiſmorum alij ſunt veri & alij ſunt falſi: ſed verorum principia ſunt vera, & falſorum falſa: igitur. Secunda ratio cõcluſiones falſæ poſſunt eſſe cõtrariæ adinuicem: ſed concluſionum contrariarum principia ſunt contraria: igitur. Tertia ratio, diuerſorum generum diuerſa ſunt principia: ſed multi fiunt ſyllogiſmi de diuerſis generibus: igitur. Quarta ratio ſi omnium ſyllogiſmorum verorum eſſent eadem principia: hoc maxime eſſet verum de principijs communibus, ſed talia principia ſunt diuerſa ſecundũ quòd

Omniũ ſyllog. non eadé principia.

capiuntur in ſyllogiſmis factis in diuerſis ſcientiis: quia non ingrediuntur demonſtrationem, niſi ſecundum quòd ſunt appropriata ad certum genus. Quinta ratio: principia non ſunt multum minora cõcluſionibus: ſed concluſiones ſunt diuerſæ: ergo etiã principia. Sexta ratio: principiorum alia ſunt neceſſaria, alia contingentia igitur nõ omnium ſyllogiſmorum eadem ſunt principia. Septima ratio: geometriæ, & medicinæ ſunt alia, & alia principia: igitur. Octaua ratio: quod ſi omnium cõcluſionum eſſent eadem principia: tunc ex quibuſcunq; principiis poſſet demonſtrari quælibet concluſio, quod eſt falſum: quia non quæcunq; demõſtrantur ex omnibus principiis. Ex quo infert, quòd vniuſcuiuſq; ſcientiæ principia ſunt diuerſa, & propria. Finaliter Philoſophus comparat ſcientiam ad alios habitus intellectuales: & ponit primo talem concluſionem: Scibile, & ſcientia differũt ab opinabili, & opinione: quia ſcientia eſt vniuerſaliũ, & neceſſariorum; opinio vero eſt poſſibilium aliter ſe habere. Secũda concluſio: intellectus non eſt ſcientia nec opinio: quia intellectus eſt habitus propoſitionum indemonſtrabilium: ſcientia vero, & opinio non: differunt tamen ſcientia, & intellectus ab opinione: quia ſcientia, & intellectus ſunt circa verum, & neceſſarium: opinio vero circa verũ aut falſum contingens.

G

H

Sciẽtia quomodo ſe habet ad habitus intellectuales.

Deinde mouet duas dubitationes: quarum prima eſt: vtrum contingat idem ſimul opinari, & ſciri. Secunda eſt: quare

Scien-

A ſciētia non eſt opinio. Et probat q̃ cõtingat idem ſimul ſciri, & opinari ſic. Omne illud, quod aliquis ſcit, ante quàm habuerit de illo demõſtrationem, potuit opinari: ergo idem poteſt ſciri, & opinari. Conſequenter ſoluit ſecundam dubitationem: dicens quòd ſi velimus habere notitiā concluſionis neceſſario oportet habere per medium neceſſariū cuiuſmodi ſunt diffinitiones. Sed ſi haberemus notitiam concluſionis non neceſſariæ per medium contingens: tunc eſt opinio, & non ſcientia: igitur. Deinde ſoluit primam dubitationem dicēs, quòd quodam modo eiuſdem eſt opinio, & ſcientia. Dein de ſubiungit quomodo ſe habeat ſcientia ad alios habitus intellectuales ſcilicet ſapientiam, prudentiam, & artem: & dicit,

Cur ſciētia non eſt opinio.

B quòd hoc non pertinet ad logicum determinare. Deinde deſcribit ſolertiam: dicens, quòd ſolertia eſt quædam ſubtilitas inueniendi medium in non perſpecto tempore: declarat tribus exemplis. Primum, quia aliquis videns, quòd luna ſemper eſt illuminata verſus ſolem, ſtatim intelligit propter quid hoc eſt, ſcilicet quia illuminatur a ſole: ipſe habet ſolertiam. Secundum exemplum, ſi aliquis videat diuitem diſputantem cum paupere: & ſtatim intelligat quòd hoc ē, quia diues mutuauit pecuniā pauperi quam non reſtituit: talis dicitur ſolers. Tertium exēplum, ſi aliquis videns duos qui prius erant inimici eſſe amicos: ſi intelligat ſtatim, quòd hoc eſt quia facti ſunt inimici alicuius tertij ille dicitur ſolers.

C *An de eodem obiecto poſſit ſimul, & ſemel haberi ſcientia, & opinio.*

QVAERITVR, vtrum de eodem obiecto poſſit haberi ſcientia, & opinio ſimul, & ſemel, vel ſucceſſiue. Et arguitur primo, q̃ ſimul, & ſemel: quia ſimul & ſemel poſſum cognoſcere illas duas ꝓpoſitiones, homo eſt riſibilis, & homo currit: ergo de eodem ſimul, & ſemel habetur ſciā & opinio: puta de homine. Secūdo ſic. Ex opinione fit ſcientia; igitur de eodem obiecto ſimul habetur opinio, & ſcientia. Antecedens ꝓbat, quia ex notitia īcerta, & non firma fit notitia certa.

Tertio ſic, quia ſi de eodē obiecto non poſſet ſimul, & ſemel haberi ſciētia, & opinio, hoc maxime eſſet propter iſtam contra-D dictionem, quòd aſſentiret concluſioni ſine formidine & nō aſſentiret ſine formidine; ſed hoc non ſequitur, quia licet bene ſequatur, iſte habet opinionem de iſta propoſitione; ergo aſſentit cum formidine; non tamen ſequitur, iſte habet ſcientiam de eadem propoſitione; ergo aſſentit ſibi ſine formidine: ſed ſolum ſequitur: ergo aſſentit illi propoſitioni ſine formidine per ſcientiam. Quarto ſic. Illud, quod ſcitur ab vno, opinatur ab alio. & eidem ab eodem poteſt ſciri, & opinari in diuerſis temporibus. igitur de eodem poteſt haberi ſcientia, & opinio.

Quinto ſic. Actus ſcientialis eſt actui opinatiuo compoſſibilis reſpectu eiuſdē obiecti. ergo ſcientia, & opinio ſunt compoſſibiles adinuicē. Añcedēs patet, quia

irrationalis: nullus homo eſt irrationalis: ergo omnis homo eſt rationalis: vnde iſta demonſtratio eſt affirmatiua, ex quo concluſio eſt affirmatiua, & tamen altera præmiſſarum eſt negatiua ſcilicet minor. Secūda, quòd non arguatur in terminis infinitis: variando medium penes finitum & infinitum: nam ſi ſic, bene ſtaret, quòd ambæ præmiſſæ eſſent affirmatiuæ, & quòd concluſio eſſet negatiua; & etiā è contra, vt patuit in prioribus. Tertia, quòd huiuſmodi demōſtratio ſit oſtenſiua, & non ad impoſſibile, quia ſi demonſtratio ſit ad impoſſibile inferens finale in concluſionem negatiuā, tunc ambæ præmiſſæ, & eius cōcluſio primi ſyllogiſmi erunt affirmatiuæ: & tamen tota demōſtratio erit negatiua, & ex quo concluſio erit negatiua: & ſi talis demonſtratio ad impoſſibile

B inferat concluſionem finalem affirmatiuam: tunc vna præmiſſarum, & concluſio primi ſyllogiſmi erunt negatiuæ: & tamen tota demonſtratio erit affirmatiua, ex quo concluſio finalis erit affirmatiua. Aduerte etiam, quod demonſtratio affirmatiua poteſt eſſe triplex: & etiam negatiua, ſcilicet quædam eſt de præſenti, quædam de præterito, & quædam de futuro: vt iſta luna eclypſatur; infertur per hoc, quòd terra interponebatur inter ſolē, & lunam. Et proportionabiliter dicatur de alijs.

Demonſtratio affirmatiua, & negatiua triplex.

Tertio ſciendum, quòd reſtat vna difficultas, quomodo propoſitio affirmatiua dicitur eſſe propoſitio prior propoſitione negatiua. Reſpondetur, quòd aliqua propoſitio dicitur prior alia dupliciter. Vno modo, quia eſt ſimplicior: & ſic omnis affirmatiua eſt prior ſua negatiua; quia negatiua includit aliquid, quod non affirmatiua: puta negationem. Alio modo aliqua propoſitio dicitur prior alia, quia eſt euidentior: & ſecundū hoc ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima, propoſitio negatiua eſt firmioris euidentiæ, quā affirmatiua ſibi correſpondens: vt iſta, nullum ens eſt non ens, quā iſta, omne ens eſt ens, quia negatiua eſt euidens gratia formæ, cum teneat in omnibus terminis, & alia gratia materiæ: quia iſta eſt falſa, chymæra ē chymera. Et dicitur probabiliter, puta tenendo vnam regulam, quòd a negatiua ad affirmatiuam variato prædicato penes finitum, & infinitum debet poni conſtantia ſubiecti: quia forte eſt vera, ſi inſtantiæ bene ponderentur. Et etiam poſſet dari ratio huius propoſitionis: quia negatiuæ ad ſui veritatem non indigēt aliqua ſuppoſitione, ſicut affirmatiuæ. Secunda propoſitio, quæ magis cōceditur ab omnibus, quod propoſitio de eſt, eſt euidentior, quàm propoſitio de ineſſe: verbi gratia, ſicut conſueuimus dicere, quod homo eſt animal: ita logici conſueuerunt dicere quòd animal ineſt homini: vbi debet capi ineſt, pro prædicari: aliter non videtur propoſitio vera. Tertia propoſitio, quæ poteſt probabiliter poni, quòd propoſitio de poſſibili affirmatiua eſt euidentior, quàm affirmatiua de ineſſe: nam dato, quòd Deus adnihilaret omnes aſinos aliquis dubitaret de iſta, aſinus eſt animal, vbi non dubitabit

C

Affirmatio an prior negatione.

D

Scot. li. 1 d. 38. q. 1. arg. 1 ante oppoſitum

E de iſta, aſinum poſſibile eſt eſſe animal. Quarta propoſitio, propoſitio d' hypothetico extremo eſt euidentior ſimplici categorica, vt iſta, quod licet eſt, vel nõ eſt, eſt euidentior, quam iſta q᷑ licet eſt. Quinta propoſitio, propoſitio hypothetica de ineſſe, eſt euidentior propoſitione hypothetica modali compoſita ex contradictorijs, vt iſta Socrates currit, vel Socrates non currit, eſt euidentior, quàm iſta Socrates poteſt currere, vel Socrates non poteſt currere. Vltima propoſitio, eſt de ſecũdo adiacente, eſt euidentior, quàm propoſitio de eſt tertio adiacente. nam aliqui conceſſerunt multa eſſe, de quibus non conceſſerũt eſſe entia.

F QVARTO ſciendum, quòd circa textum incidit talis difficultas. Vtrum opinio, & ſcientia poſſint eſſe de eodem.

An ſcientia, & opinio poſſint eſſe de eodem.

Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd opinio poteſt capi dupliciter. Vno modo large pro omni aſſenſu alicuius propoſitionis, ſiue contingentis ſiue neceſſariæ, cum formidine de oppoſito. & ſic dico, quòd ſcientia, & opinio poſſunt eſſe de eodẽ tanquam de ſcibili vel opinabili propinquo. & etiam remoto, nõ tamen ſimul, ſed ſucceſſiue. Alio modo capitur opinio pro aſſenſu alicuius propoſitionis contingentis cum formidine de oppoſito. & tunc dico, quòd ſcientia, & opinio non poſſunt eſſe de eodẽ tanquam de ſcibili, vel opinabili propinquo, licet bene tanquàm de ſcibili, vel opinabili remoto, cuius ratio eſt: quia ſcientia propriè dicta non eſt de contingentibus. Ex iſto ſequitur, quòd

Sco. li. 3 diſt. 24

G nec ſcientia, nec opinio dicuntur propoſitio, cum ſint aſſenſus, & hoc tenendo, quòd aſſenſus nõ eſt propoſitio. Ex iſtis poteſt clare videri, quomodo differunt ſcientia, & opinio. Vnde opinio poteſt haberi ſine argumentatione præuia, non autem ſcientia. Prima pars patet, quia aliter eſſet proceſſus in infinitũ, quia opinio proprie dicta eſt aſſenſus propoſitionis uel ergo ille aſſenſus eſt genitus ſine argumentatione præuia, & ſic habetur intẽtum, vel cum argumentatione præuia, & tunc eſſet proceſſus in infinitum, ſed ſcientia non poteſt haberi ſine demonſtratione, ſaltem mediate vel immediate. Et dicitur notanter mediate, quia non omnis ſcientia immediate habetur per demonſtrationem, ſicut patet de ſcientia

H habituali quæ immediate generatur ex actibus frequenter reiteratis. Secundo patet de ſcientia actuali, quæ fit ex inclinatione ſcientiæ habitualis, cum habitus inclinet ad conſimiles actus, ex quibus generatur. Differunt ſecundo, quia ſcientiæ eſt aſſenſus certus, & euidens, non autem opinio. Vnde ad hoc, quòd aliquis aſſenſus ſit certus, duæ cõditiones requiruntur. Prima, q᷑ ſit ſine formidine de oppoſito. Secunda, quòd ſit reſpectu propoſitionis firmiter veræ. Vnde euidentia eſt aſſenſu, quo aſſentimus alicui propoſitioni propter aliquam rationẽ cogentem vel propter manifeſtam veritatem. Primum dicitur propter propoſitiones euidentes euidentia intrinſeca, ſicut ſunt prima principia. Differunt etiam quia ſcientia non poteſt eſſe niſi in

Conditiones aſſẽſus certi.

reſpe-

Digitized by Google

A in reſpectu propoſitionis veræ: ſed opinio poteſt eſſe, & reſpectu propoſitionis veræ, & falſæ. Quantum ad ſecundum articulum.

Arti.2. *An ſimul, & ſemel eiuſdẽ ſit ſcientia, & opinio.* DVBITATVR primo, vtrum de eodem ſimul, & ſemel quis poſſit habere opinionem, & ſcientiam. Pro cuius declaratione ſupponitur, quod opinio, & ſcientia capiuntur dupliciter. Vno modo pro opinione, aut ſcientia actuali, qua intellectus actualiter aſſentit ipſi propoſitioni. Alio modo pro opinione, vel ſcientia habituali, quæ eſt quædam qualitas habitualis genita ex aſſenſibus actualibus inclinans ad actus conſimiles illis, ex quibus generatur. hoc ſuppoſito dicitur primo, quòd opinio actualis non eſt compoſſibilis ſcientiæ actuali: nec habitualis habituali reB ſpectu eiuſdem propoſitionis, & in eodem intellectu: quia non eſt poſſibile aliquem intellectum naturaliter aſſentire alicui cum formidine, quod eſt euidẽter, & ſine formidine ſibi notũ. *Scot. vt ſupra.* Nam tunc prædicamenta cõtradictoria dicerentur de eodem. Dicitur ſecundo, quòd ſcientia actualis eſt bene compoſſibilis cum opinione habituali: quia non ſemper neceſſe eſt actum ſcientiæ eſſe tam intenſum, quòd cito corrumpat opinionẽ. Dicitur tertio, quòd opinio actualis bene ſtat cum ſcientia habituali, quòd poteſt probari ſicut prima. Dicitur quarto, quòd opinio habitualis, & ſcientia habitualis non ſtant ſimul in eodem reſpectu eiuſdẽ: quia illi habitus habent ad inuicem repugnantiam: quorum actus ad inuicem ſunt actus repugnãtes, ſed actus ſcientificus, & C actus opinatiuus in eodem repugnant: igitur & habitus. Sed reſtat talis difficultas, vtrum ad aliquem habere ſcientiam, & opinionem ſimul de aliquo tan quàm de ſcibili propinquo, vel de opinabili propinquo ſequatur illa contradictio, quæ communiter ſolet inferri: puta, quòd aliquis ſimul aſſentiret alicui cum formidine, & ſine formidine: quia per opinionem aſſentimus cum formidine, & per ſciẽtiã ſine formidine: ergo talis aſſẽtit cum formidine, & ſine formidine. Dico quòd nõ ſequitur: nec poteſt aliud inferri, niſi quòd per opinionem aſſentit cum formidine, & per ſcientiam ſine formidine, ſed illa non contradicũt, igitur: Et ſimiliter poſſet dici de ſcientia, & fide: quis D enim poſſet aſſentire alicui euidenter per ſcientiam, & ſine euidentia per fidem: ſed non ſequitur: ergo aſſentit euidenter, & non euidenter. *Dubitatio.*

An omnis opinio ſit cũ formidine. DVBITATVR ſecundo, probando, quòd non omnis opinio ſit cum formidine: quia tunc ſequeretur, quòd aliqua opinio alicuius veri eſſet falſa: & volo, quòd ſit iſta propoſitio, homo eſt animal: & de ipſa quis habeat opinionem: tunc talis opinabitur illud poſſe aliter ſe habere, quia aliàs non haberet formidinem de ipſa. Secundo ſic, aliquis eſt actus quo intellectus conſiderat præciſe propoſitionem eſſe veram, non conſiderando contingentiam: & talis eſt ſine formidine: quia

E non reſpicit contingentiam ſui
oppoſiti: & talis actus eſt opina
tiuus? cum per ipſum, & ſimilis
generetur habitus opinatiuus:
cum non videatur aliquis alius
habitus generari. Tertio ſic:
poteſt augeri opinio non aug-
mentata formidine: igitur formi
do non eſt de eſſentia opinio-
nis. Antecedens probatur: quia
ſi quis dubitet de aliqua con-
cluſione: quanto plures ratio-
nes probabiles adducentur: tan-
to diminuetur formido, & au-
gebitur opinio: quia talis aſſen-
ſus per tales rationes intendi-
tur. Quarto ſic: actus opinati-
ui non corrumpunt ſcientiam:
igitur ſunt ſine formidine, cōſe-
quentia patet: quia ſi haberem
formidinem corrumperē ſcien-
F tiam; cum actus alicuius habi-
tus corrumperet habitum op-
poſitum. Antecedens patet: quia
Ariſtot. adducit multas ratio-
nes probatiuas, & opinatiuas
ad habendam ſcientiam.

Pro ſolutione ſupponitur:
quod opinio aliquando capitur
pro præſumptione, qua quis
præſumit ſe ſcire aliquid, quod
non ſcit: & ſic non eſt niſi aſ-
ſenſus temerarius, quo quis aſ-
ſentit, ſe habere ſcientiam de
aliquo, & non habet: & ſic
non capitur hic: quia tunc eſt
quædam ſpecies erroris. Alio
modo accipitur pro aſſenſu
cum formidine de eius oppo
ſito: & ſic capitur hic, & tunc
reſpondetur ad rationes. Ad
primam dico, quòd opinio po-
teſt eſſe de aliquo vero neceſſa-
rio: & dico, quòd non eſt neceſ-
ſe, quòd opinans aliquid exi-
ſtimet illud poſſe aliter ſe habe-
re, nec ad hoc ſequitur, quod G
opinetur ſine formidine: Aliud
enim eſt timere de oppoſito, &
illud exiſtimare poſſe aliter ſe
habere. Ad ſecundam dici-
tur, quòd ſi tales conſideratio-
nes ſint cum formidine de oppo
ſito, ex ipſis generabitur opi-
nio, ſi ſine formidine, generabi-
tur alius habitus, & non ipſa
opinio. Ad tertiam dico, quòd
intelligendo formidinem eſſe
de eſſentia opinionis, id eſt per
ſe conſequens opinionem: nego
conſequentiam: & hoc patet in-
ſtantia, & maxime de ſuſpicio-
ne, quæ non eſt ſine formidine;
& tamen quanto aliquis magis
ſuſpicatur, tanto minus formi-
dat. Et ſi quis dicat: ergo po-
terunt adduci tot rationes pro-
babiles, ꝙ nihil erit de formidi-
ne, & ſic erit opinio ſine formi- H
dine. Dico, quòd ſi deſinat eſſe
formido, non plus erit opinio,
ſed vnus alius habitus. Ad
quartam dicitur, quòd actus opi
natiuus corrumpit ſcientiā ſi in
ueniat eam: & ad improbatio-
nem dicitur, quòd illæ rationes
quas adducit Ari. ad habendam
ſcientiam non ſunt opinatiuæ,
neq; capiuntur cum formidi-
ne: vnde ſecundum Commenta
torem in ſciētijs demōſtratiuis
Ariſt. adducit rationes probabi-
les aliquando ante demonſtra-
tionem ad exercitandum, & du-
bitandum: aliquando poſt, vt fa-
ciat conuenire ſermones proba
biles cum demonſtratiuis. Et ſi
quis prius habuerit ſcientiam
de concluſione, & tunc poſtea
fierent probationes dialecticæ,
quæ habeant generare opinio-
nem. Dico, quòd illæ probatio-

A nes tunc nihil cauſant: quia impeditur effectus ipſarum.

Sc. l. 3. diſt. 24. An de caſu, et fortuna, & fortuitis ſit ſciētia.

D V B I T A T V R, tertio, vtrum de fortuna, & caſu, & etiam de alijs, quæ ſunt a caſu, & a fortuna ſit ſcientia. Et reſpondetur breuiter, ꝙ caſus, & fortuna,& etiā alia,quæ sūt a caſu, & fortuna poſſunt capi dupliciter. Vno modo logicaliter, & ſic dico,ꝙ non ſunt aliud quàm propoſitiones contingentes veræ,& in paucioribus,& ſic de caſu,& fortuna,& de alijs quæ sūt a caſu, & fortuna, non eſt proprie ſcientia. Alio modo capiuntur phyſicaliter,& quodam modo primè intentionaliter:& hoc dupliciter. Vno modo pro per ſe ſignificato, & ſic fortuna non eſt aliud,quàm reſpectus agentis liberi ad effectum productū
B non intentum ab eo. Et caſus eſt reſpectus agens naturalis ad effectum ab eo productum præter intentionem ſeu inclinationem. Alio modo capiuntur pro denominato,& ſic fortuna non eſt niſi agens liberum producēs aliquem effectum ab eo non intentū,& caſus non eſt niſi agens naturale producens aliquem effectum ab eo non intentum: & ſic dico, quòd de caſu, & fortuna poteſt eſſe ſcientia tanquàm de ſcibili remoto:de quo magis videbitur in ſecundo Phyſicorum.

Alia difficultas,vtrum demōſtratio oſtenſiua ſit potior demonſtratione ad impoſſibile. Et videtur,quòd non, quia demonſtratio ad impoſſibile magis cogit cum fundetur in primo principio. Reſpondetur, quòd non magis cogit, quia nulla eſt ſpecies argumentationis, quæ ſit C ita efficax ad inferendum, vel concludendum, ſicut ſyllogiſmus oſtenſiuus, & etiam propter hoc vna demonſtratio non dicitur potior alia: vt viſum eſt in textu. Alia difficultas, vtrum ſolertia ſit vnus habitus. Reſpōdetur, quòd ſolertia poteſt capi dupliciter. Vno modo pro quadam promptitudine,ſeu habilitate inueniendi medium, ſeu cauſam alicuius in non perſecto tempore, ideſt,paruo tempore, & ſic dico, quod non eſt habitus. Alio modo accipitur pro quadam qualitate acquiſita ex frequētatione illorū actuum & ſic bene eſt habitus. Alia difficultas: vtrum omnium ſyllogiſmorum ſint eadem principia. Ad quam reſpondetur breuiter, quòd omnium ſyllogiſmorum poſſunt eſſe eadem pricipia formalia ſaltem in genere quæ sūt modus,& figura:ſed non eadem principia materialia, cum non omnium ſyllogiſmorum ſint eædem propoſitiones. D

An ſolertia ſit vnus habit⁹.

An ſyllogiſmi ſint eadē principia.

Alia difficultas, & vltima: vtrum per ſenſum poſſumus habere ſcientiam? Pro cuius reſpōſione ſupponitur,quod illa propoſitio habet duplicem ſēſum. Vnus ſenſus eſt:vtrum ſenſus requiratur, ſeu conferat ad ſcientiam habendam, & ſic dicitur, quod ſic. Alius ſenſus eſt:vtrum aliqua notitia ſenſitiua dicatur ſcientia? Et videtur,quod ſic: nam aliqua eſt notitia ſenſitiua adhæſiua certa, & euidens alicuius propoſitionis:igitur. Reſpondetur, quod iſta nomina, ſcilicet ſcientia, & opinio, ſunt impoſita ad placitum, ſcilicet

An ſciētia ſit per ſenſum.

E ſolum pro noticijs intellectualibus, & ſic nulla noticia ſenſitiua dicitur ſcientia. Quantum ad tertium articulum ſit

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis ad quæſitum. Aliquando de eodem poteſt eſſe ſcientia, & opinio ſaltem ſucceſſiue, & in diuerſis, & aliquando non, ſecundum quòd diuerſimode capitur F opinio. Ad rationes. Ad primam patet ſolutio. Ad ſecundam dicitur, quòd verum eſt, ſi ly ex, dicat circumſtantiam ordinis: ſed non ſi dicat circumſtantiam cauſæ: ita quòd non eſt aliud dicere, quàm quòd idem actus intellectus continuatus ab ipſo intellectu poteſt eſſe primo opinatiuus: ſed deſtructa formidine propter aliquas rationes, ille idem actus poteſt dici ſcientificus. Ad tertiam dicitur, quòd non ſequitur illa cõtradictio, ſed poteſt dici, alia cõtradictio, ſcilicet, quod eadem propoſitio eſſet euidens, & non euidens eidem intellectui. G

Ad quartam, & quintam patet ſolutio. Et aduerte, quod dato quod in eodem intellectu ſimul, & ſemel eſſet medium probabile, & neceſſarium: adhuc H tamen non ſequeretur, quod generetur ſcientia, & opinio de eodem obiecto in eodem intellectu: quia medium neceſſarium eſt fortius: ideo generaret ſuum effectum, ſcilicet ſcientiam: & hoc ſuppoſita naturali inclinatione intellectus, quæ eſt ad magis aſſentiendũ vero, quã falſo.

Digitized by Google

A POSTERIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS.

LIBER SECVNDVS.

QVæſtiones æquales ſunt numero his, quæcumque verè ſcimus. Quærimus autem quatuor: quia propter quid, ſi eſt, & quid eſt. Cum enim vtrum hoc inſit, aut hoc quærimus in numerum ponen- B *tes, vtrum ſol deficiat, aut non, ipſum quia quærimus.*

ISSTE eſt ſecundus liber Poſteriorũ, in quo philoſophus determinat de quæſtionibus verè ſcibilibus. Et diuiditur in tres tractatus. In primo determinat de numero ipſarum, & intendit duas cõcluſiones, quarum prima eſt, quæſtiones verè ſcibiles ſunt æquales his, quæ verè ſcimus. Et ſunt quatuor quæſtiones verè ſcibiles, ſcilicet ſi eſt, quid eſt, quia eſt, & propter quid eſt. Exẽplum de ſi eſt, vt cum quæritur, vtrum Deus eſt, & quæritur de eſſe rei ſimpliciter. Exemplum de quæſtione quid eſt, vt cũ cognoſcimus, quòd Deus eſt, quærimus quid eſt Deus. Exemplum de propter quid eſt, vt qñ cognoſcimus, quòd ſol eclipſatur, quærimus propter quid ſol eclipſatur. Secunda concluſio, omnes quæſtiones ſcibiles quærunt de medio, quod probat ratione, & ſigno. Ratione ſic, omnis quæſtio verè ſcibilis quærit de cauſa: ſed medium in demonſtratione eſt cauſa: ergo omnis quæſtio quærit de medio. Maiorem probat, quia omnis quæſtio D quærit de illo, quod requiritur ad habendum ſcientiam de concluſione demonſtrabili: ſed omne tale dicitur quodãmodo cauſa ſcientiæ: igitur. Et ſubdit, quod quid eſt, & propter quid eſt, idem quærunt: nã per idem reſpondetur ad vtramq; nam ſi quæratur, quid eſt eclipſis lunæ? Reſpondebitur, quòd eſt priuatio luminis in luna, propter interpoſitionem terræ inter ſolem, & lunam. Et ſi quæratur propter quid luna deficit: etiam reſpondetur propter priuationem luminis in luna, ꝓpter interpoſitionem terræ inter ſolem, & lunã. Signo ſic probat: quia ſi medium ſit nobis notũ, ceſſat omnis quæſtio: ergo ſignum eſt, q̃d omnis quæſtio eſt quæſtio medij. Antecedẽs probat exemplo: quia ſi eſſemus ſupra lunam, &

Quæſtiones ſcibiles quæ & quot.

E videremus interpoſitionem terræ inter eam & ſolem: tunc non quæreremus, vtrum luna eclipſetur: neque propter quid eclipſatur. Finaliter remouet paruum dubium, quia dictum eſt ſuperius quòd per ſenſum non habemus ſcientiam: nam ſi quis eſſet ſupra lunam, & videret lunam eclipſari, adhuc non haberet ſcientiam, & tamen hic dicitur, quòd non quæreret propter quid: reſpondetur, quòd nō quæreret propter quid eſt talis eclipſis lunæ, tamen adhuc dubitaret, vtrum vniuerſaliter ſic fiat eclipſis lunæ.

An tantum ſint quattuor quæſtiones verè ſcibiles.

F QVAERITVR; Vtrum tantum ſunt quattuor quæſtiones verè ſcibiles? Arguitur primo, quòd non: quia plura ſunt dubitabilia, quàm quattuor: igitur plures erunt quæſtiones ſcibiles. Secundo ſic: omnis quæſtio eſt quæſtio medij: ſed tantum eſt vnum medium: igitur tantum erit vna quæſtio. Tertio ſic: ſi eſt, & quid eſt, non ſunt quæſtiones verè ſcibiles: igitur non ſunt quattuor. Antecedēs probat: quia ſi eſt, & quid eſt nihil præſuppon ūt, per quod poſſint ſciri: igitur nō ſunt quęſtiones. Maior patet de ſi eſt: quia cum ſit prima quæſtionum, nihil præſupponit ante ſe: ſed de quid eſt patet: quia non præſupponit, niſi eſſe per quod non poteſt demonſtrari: cum eſſe cuiuslibet rei creatæ accidit. Quarto ſic: quia vel quæſtio ſi eſt, quęrit de eſſe eſſentiæ, vel de eſſe exiſtentiæ, non de eſſe eſſentię: G quia non diſtingueretur a quæſtione quid eſt: nec de eſſe exiſtentiæ, cum tale accidat rei. Quinto ſic: quid eſt, & propter quid eſt non differunt: igitur nō ſunt quattuor. Antecedens probatur, quia quælibet quærit de medio, quod medium non eſt ſcibile: igitur. In oppoſitum eſt Philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione primæ partis quæſtionis ſupponitur primo, quòd quæſtio poteſt capi dupliciter. Vno modo, communiter pro omni propoſitione ſumpta cum ſigno interrogatiuo, ſiue ſit de contingentibus, ſiue neceſſarijs, ſiue impoſſibilibus, & ſic non capitur hic. Alio modo ſpecialiter pro aggregato ex propoſitione neceſſaria ſcibili, & ſigno interrogatiuo: & adhuc ſic non capitur hic, ſed capitur pro propoſitione neceſſaria ſcibili, cui additur ſignum quęſitiuum. Supponitur ſecundo, quòd verè ſcibile capitur dupliciter. Vno modo pro illo, quod per veram demonſtrationem eſt ſcibile: cuiuſmodi eſt concluſio demonſtrabilis, & ſic ſola cōcluſio eſt vere ſcibilis. Alio modo capitur vere ſcibile pro omni illo, quod eſt certitudinaliter cognitū, habita actuali demōſtratione, & ſic capitur hic. Ex quo patet, quòd non ſolū quæſtiones dicuntur in propoſito verè ſcibiles. Supponit tertio, quòd duplex eſt, quia eſt, ſcilicet principiorum, & illud eſt pręcognitio. Et quia eſt paſſionis, & illud eſt quæſtio. Etiam duplex eſt quid eſt,

Art. 1.

Quæſtio dupliciter

H

A eſt, ſcilicet quid rei: & illud eſt quæſtio. Et quid nominis, & illud eſt præcognitio: licet etiam quid rei poſſit dici præcognitio: vt viſum eſt in primo. His præſuppoſitis dicitur, quod habita actuali demonſtratione quatuor verè ſcimus: capiendo ſcire large. Primum ſibi eſt ſubiecti. Secūdū, quid eſt ſubiecti. Tertium, quid eſt paſſionis, id eſt quod paſſio ineſt ſubiecto. Quartum, propter quid paſſio ineſt ſubiecto: quia omnis demonſtratio oſtendit cauſam propter quam paſſio ineſt ſubiecto. Et hæc omnia ſcimus elicitiue demonſtratione habita.

Secvndo ſciendum, quod cum dicimus, ad quam quæſtionem eſſe ſi eſt, vt quærendo, ſi
B homo eſt, ibi proprie debet capi ſi, pro vtrum & eſt ſenſus: ſi homo eſt, id eſt vtrum homo eſt. Ex quo ſequitur, quod quæſtio ſi eſt, non habet ſuum quæſitiuum: licet bene quæſtio quid eſt: & ſimiliter quæſtio propter quid.

Sed videtur etiam, quòd improprie quęratur quia eſt, de aliquo: vt non proprie quærimus: quia homo eſt riſibilis: ergo non debet poni aliqua talis quæſtio quia eſt. Reſpondetur, quod nomina ſunt ad placitum inſtituta, & ideo Ariſt. & ſui translatores vſi ſunt hoc nomine quia eſt: pro tali genere quæſtionis, ſiue talis vſus ſit conformis modo loquendi noſtro, ſiue non Aduerte, quod demonſtrator, & dialecticus diuerſimode formant ſuas quæſtiones: nam dialecticus format ſuas quæſtiones, quærendo de vtraque parte contradictionis ſub quadam disiunctione: ſed demonſtrator quærit ſolum C de vna parte contradictionis proponendo determinate vnam partem contradictionis, puta vera, & neceſſariam; vt vtrum homo eſt riſibilis, quam ipſe vult demōſtrare, vel ſcire per demonſtrationem.

Quō differūt prædictæ qōnes

Tertio ſciendum, quod prædictæ quæſtiones multipliciter differunt inter ſe. Primo: quia quæſtio ſi eſt, & quid eſt, ſe tenent ex parte ſubiecti, ſed quæſtio propter quid, & quæſtio quia eſt, ſe tenent ex parte prædicati. Primum patet, quia quæſtio ſi eſt; quærit de eſſe ſubiecti, & quid eſt, quærit de quidditate eius. Secundum patet: quia quæſtio quia eſt, quærit de inhærentia prædicati ad ſubiectum, & propter quid quærit de cauſa illius inhærentię. Secundo D differunt, quia quæſtio ſi eſt, & quæſtio quid eſt, ſunt quæſtiones non ponentes in numerum, id eſt quærentes ſecundum adiacens: ſed quæſtio quia eſt, & propter quid eſt, ſunt quæſtiones ponentes in numerum: quia illud, quod quærunt, importat aliquid, vel aliquam diſpoſitionem circa illud, de quo quæritur. Et ſic patet, quod duæ ſunt quæſtiones ponentes in numerum, & duæ non ponentes, ſcilicet ſi eſt, & quid eſt. Et ex iſtis poteſt uideri qualiter differant tales quæſtiones ad inuicem.

Quot ſunt qōnes ſcibiles.

Qvarto ſciendum, Vtrum tantum ſint quatuor quæſtiones ſcibiles, & an ſint æquales numero his, quæ verè ſcimus. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod iſta propoſitio. Tãtum ſunt quatuor quæſtiones ſcibiles, habet

E duplicē ſenſum, ſcilicet propriū, & improprium. Proprius ſenſus eſt, quatuor ſunt quæſtiones ſcibiles, & non plures, quam quatuor, & ſic ille ſenſus eſt falſus. Alius ſenſus eſt improprius: & eſt, quatuor ſunt quæſtiones ſcibiles non coincidentes in ſuis rationibus formalibus, & non ſunt plures ſic diſtinctæ in ſuis rationibus formalibus. Ex quo ſequitur, quod cum dicitur, quod non ſunt niſi quatuor quæſtiones ſcibiles: hoc non eſt intelligendum de diſtinctione numerali: quia ſic ſunt multo plures, quam quatuor: nec eſt etiam intelligēdum de diſtinctione ſpecifica quæſtionum: quia etiam ſic ſunt multo plures, quam quatuor: nam quæſtiones metaphyſicales diſtinguuntur ſpecie ſpecialiſſima a
F quæſtionibus naturalibus, debet ergo accipi ad ſenſum prius datum. Ex quo patet quomodo debet intelligi propoſitio Philoſophi, in qua dicitur, quòd quæſtiones verè ſcibiles ſunt ęquales numero his, quæ vere ſcimus, quæ habet duos ſenſus: Vnus eſt, quòd tot ſunt in numero quæſtiones ſcibiles, quot ſunt ſcibilia, & ſic non capit Ariſtotel. Alius ſenſus eſt, quòd tot ſunt genera quæſtionum ſcibilium, quot ſunt genera ſcibilium. Et ſic volebat capere Ariſtot. vel ſic, quòd omnis quæſtio ſcibilis eſt propoſitio ſcibilis, & è contra. Et hoc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Art. 2. Dvbitatvr primo. Vtrum omnis quæſtio ſit quæſtio medij. Pro cuius declaratione ſupponitur, quod quæſtio ſcibilis propriè eſt propoſitio dubitabilis cum ſigno dubietatis conſtituta. G Ex quo patet, quod quæſtio eſt propoſitio mediata, quę medio inuento fit nobis certa: dummodo tale medium bene applicetur. Et quia in omni quæſtione quærimus habere euidentiam de illo, quo quærimus: ideo omnis quæſtio eſt quæſtio medii quærens illud medium, per quod habetur euidentia de tali quæſtione. Supponitur ſecundo, quod medium capitur dupliciter. Vno modo, pro termino, qui bis ponitur in præmiſſis alicuius ſyllogiſmi, & ſic non capitur medium cum dicitur, quod omnis quæſtio eſt quæſtio medii: quia ibi capitur medium pro illo, quo inuento ceſſat dubitatio, modo bene ſtat, quòd habeatur tale medium, vbi non ceſſaret dubitatio. Alio modo capitur pro omni illo, quod inſtrumentaliter requiritur, & ſufficit, ad hoc, quod H habeatur ſcientia de aliqua concluſione, ſeu propoſitione mediata, & ſic capitur, cum dicitur, quod omnis quæſtio eſt quæſtio medii: vnde cum quærimus: vtrum homo ſit: quærimus ſcientiam huius, quod eſt, homo eſt. Et cum quærimus, vtrum homo eſt riſibilis, quærimus ſcientiam huius, quod eſt, homo eſt riſibilis, & ſic de aliis quęſtionibus.

An oīs qō ſit qō medij.

Dvbitatvr ſecundo: Vtrum quæſtio quid eſt, & quæſtio propter quid eſt, ſint quæſtiones per demonſtrationem verè ſcibiles ad inuicem diſtinctæ. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo quod aliquid dicitur eſſe ſcibile dupliciter. Vno modo proprie tanquam illud quod ſcitur; cuiuſ-

Dubiū de qōne quid ē, & quia eſt.

Digitized by Google

A cuiuſmodi eſt concluſio ſcibilis per demonſtrationem, & ſic ſolum quęſtio quia eſt, eſt proprè ſcibilis. Alio modo dicitur aliquid ſcibile per demonſtrationem elicitiuę: quia per demonſtrationem poteſt elici eius notitia, & ſic quatuor quęſtiones dicuntur ſcibiles per demonſtrationem quia ex quo per demſ̄tationem habetur notitia de concluſione tanquam de eo quod directe ſcitur, ſtatim habetur elicitiuè notitia aliarum quæſtionum. Aduerte tamen quod iſtæ quæſtiones non dicuntur ſciri per demonſtrationem nec elicitiuè, nec directè, eo quod forma-
B liter ingrediuntur demonſtraſtrationem, ſed quia per demontionem ſciuntur illa de quibus quęrunt: & ſic terminantur per demonſtrationem ideſt notificantur. Supponitur ſecundo, quod iſtas quæſtiones quid eſt, & propter quid eſt, eſſe diſtinctas poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ex parte quæſiti, & ſic dico quod non ſunt diſtinctę, cum quærant de eodem puta de medio: nam ipſum quid eſt, & propter quid eſt ſæpe coincidunt: & ſic intellexit Ariſt. iſtas quæſtiones non eſſe diſtinctas. Alio modo ex parte modi quærendi, & ſic ſunt quæſtiones diſtinctæ; quia habent diſtinctos modos quærendi. Nam quæſtio quid eſt quærit de quidditate rei ſimpliciter & abſolutè, & eſt quæſtio propter quid, poteſt quęrere illud idem ſub illa ratione qua eſt cauſa ſic eſſendi, ſicut ſignificatur per concluſionem, & ſic bene diſtinguuntur. Ex quo patet quod quæſtiones ſcibiles ſunt terminabiles per demonſtrationem ideſt notificabiles vel directè vel elicitiuæ. C

An qō ſi eſt, ſit terminabilis per demōſtrationē.

Dvbitatvr tertio. Vtrum quæſtio ſi eſt, ſit terminabilis per demonſtrationem. Pro cuius declaratione ſupponitur, quod quęſtio ſi eſt, quærit de eſſe exiſtentiæ aptitudinali, vel poſſibili ſubiecti: ita quod ſit ſenſus, Vtrum homo eſt, i. vtrum homo ſit natus, vel poſſit eſſe. Et eſt duplex eſſe exiſtentiæ. ſ. actuale & aptitudinale: quæſtio enim ſi eſt, nō quærit de eſſe exiſtentiæ actuali: nam tali dicitur merè contingenter de ſubiecto ſupponente pro recreata; quia de deo dicitur merè quidditatiuè & neceſſario: ſed quærit de eſſe exiſtentiæ aptitudinali, quod cōuenit rei per ſe D ſecundo modo: quod non eſt aliud quàm reſpectus aptitudinalis quo aliquid dicitur, formaliter aptum natum exiſtere, & ſic dr̄ quod pt demonſtrari propter quid: quia oīs talis reſpectus, ſeu propoſitio in qua eſt talis prædicatio eſt demonſtrabilis per diffinitionē ſui ſubiecti. Ex quo ſeqtur quod quæſtio ſi eſt, eſt terminabilis per demonſtrationē: nam quæſtionem ſi eſt, terminari per demonſtrationem, non eſt aliud quam talem propoſitionem puta homo natus eſt eſſe, vel aliquam ſibi ſimilem demonſtrari. Et ſi quis dicat, ſi quęſtio ſi eſt poſſet terminari demonſtratiuè, hoc maxime eſſet per quid eſt; ſed hoc non: quia ſi eſt prius cognoſcitur, quam quid eſt. A hoc dicitur quod licet ſi eſt, prius cognoſcatur quam quid eſt, cognitione imperfecta, & quo ad quia eſt tamen perfectè & quo ad propter quid cognoſcitur per ipſum quid eſt. Et hæc de ſe

Eſſe exiſtentia duplex.

cun-

E cundo articu. Quantum ad tertium ſit

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis. Tantum ſunt quattuor quęſtiones verè ſcibiles, vt ſatis patet in articulis. Ad rationes Ad primam patet ſolutio & etiam ad ſecūdam, vel poſſet dici quod licet eſſet tā tum vna quæſtio generalis puta medij, tñ poſſunt eſſe plures ſpeciales. Ad tertiam dicitur, quod licet ſi eſt, & quid eſt nihil præſupponant in ordine quærendi; tñ propter hoc non ſequitur, quin non ſint quæſtiones, quia aliquid præſupponunt in ordine cognoſcendi. Ad quartam & quintam patet ſolutio in art.

Quomodo autem quod quid eſt demonſtratur. & quis modus introductionis: & quid eſt diffinitio. F

Quod quid eſt quō determinatur. ISTE eſt ſecundus tractatus huius libri, in quo philoſophus determinat quomodo quòd qd eſt determinetur. Et diuiditur in ſeptem capitula. In primo ponit tres concluſiones, quarum prima eſt; Non omnis cuius eſt demonſtratio, eſt diffinitio; probat quatuor rationibus. Prima eſt; demōſtratio eſt alicuius propoſitionis negatiuæ, & ēt alicuius affirmatiuę, ſed illorum non eſt diffinitio: igitur. Secunda ratio: eorum quę ſunt, eſt demonſtratio, ſed diffinitiones ſunt ſine eſſe, vel non eſſe: igitur. Tertia ratio, aliquid ſcitur per diffinitionem, quod non ſcitur per demonſtrationem, & ſolet aliquid ſciri per demonſtrationem, quod nunquam ſcietur per diffinitionem; ergo non oē quod ſcitur per demonſtrationē, ſcitur per diffōnem. Quarta rō; ſolius ſubſtantiæ, & incomplexi eſt diffō, nō āt demſatio; ergo nō oīs cuius eſt demſatio eſt diffō. G

Ex iſto paſſu hr̄ ꝙ ſolius ſubſtantię eſt diffō, vbi dēt capi ſubſtantia largè pro oī incomplexo. Secunda concluſio, non oīs cuius eſt diffinitio, eſt demſatio, ꝑbat duabus rōnibus. Prima eſt, quia tunc ſeq̄retur ꝙ illud quod natū eſt cognoſci per demſationem, cognoſceret̄ non habita demſatione; quia natum eſſet cognoſci per diffinitionem; ſecūda rō, diffōnes ſunt principia demſationū, ſed principia demſationū non ſunt demonſtrabilia, cum alias eſſet proceſſus in infinitū; ergo diffinitiones non ſunt demonſtrabiles, & per conſequens nō oīs cuius eſt diffinitio, eſt demonſtratio. Tertia cōcluſio, nullius & eiuſdē eſt diffinitio & demonſtratio, probat tribus rationibus. Prima ratio: quia diffinitio facit cognoſcere quid eſt: ſed demonſtrationes præſupponunt illud: igitur. Secunda ratio: omnis demonſtratio oſtendit aliquid de aliqua: ſed diffinitio hoc non facit, igitur. Tertia ratio, demonſtratio oſtendit quia eſt, & diffinitio quid eſt, ſed iſta ſunt diuerſa, neque vnum eſt pars alterius: ergo eiuſdem, non eſt demonſtratio & diffinitio. Et hoc remouet philoſophus vnum dubium: aliquis poſſet dubitare, an diuerſorum poſſit eſſe eadem demonſtratio. Dicit philoſophus quod non, niſi vnum ſit pars alterius, i quod vnum ſit ſub alio ſicut eſt pars ſubiectiua ſub ſuo toto, vt ſi oſtenſum fuerit triangulum habere tres angulos, etiā poteſt oſtendi de iſoſcele, vnde infert quod diffinitio & demonſtratio non ſunt idem. H

Ipſius

A *Ipſius autem quòd quid eſt, vtrum ſyllogiſmus ſit, & demonſtratio aut non: ſicut nūc ratio ſuppoſit.*

An qđ quid ē poſſit demonſtrari de eo, cuius eſt.

ISTVD eſt ſecundum capitulum, in quo philoſophus inquirit diſputatiuè, vtrū quod quid eſt, ſeu diffinitio poſſit demõſtrari de eo, cuius eſt.i. de diffinito in ratione, quod quid eſt.i. ſub rõne diffinitionis, & intēdit quattuor concluſiones. Prima. eſt qđ quid eſt non poteſt demonſtrari de eo cuius eſt, in eo quod qđ eſt, per ſyllgiſmum reduplicatiuum, qa vel in tali ſyllogiſmo premiſſę ſumerentur cū reduplicatione, vel ſine reduplicatione. Non ſecundū, quia tunc ex ipſis non ſequeretur reduplicatio. Nec primū, quia tunc in tali proceſ- B ſu eſſet petitio principij, quia in minore prædicaretur diffinitio, de diffinito cū reduplicatione, vt arguendo: ſic omnis numerus ſe ipſum mouens eſt cauſa viuēdi ſibi ipſi in eo, quòd quid eſt, ſed anima eſt numerus ſeipſum mouens in eo, quòd quid eſt, ergo anima eſt cauſa viuendi ſibi ipſi in eo, quod quid eſt: ibi ſumitur petitio principij, igitur. Secundo concluſio, quòd quid eſt, nō oſtenditur ſyllogiſticè de eo cuius eſt per ſyllogiſmum diuiſiuū, qod probat: quia arguendo per diffinitionē concluſio non ſequitur de neceſſitate ex pręmiſſis immo petitur principiū: quia ſemper aliquid ſumitur tamquā probatū, quod non eſt probatū vt: ſic arguendo: corporū aliud eſt animatū aliud inanimatum: ſed homo non eſt corpus inanimatum: ergo homo eſt corpus animatū; ibi non ſequitur concluſio, niſi reſpondens concedat C iſtā, homo eſt corpus: immo petitur principiū. Tertia cõcluſio, quod quid eſt, non pōt oſtendi de eo cuius eſt in eo, quod quid eſt ꝑ diffinitionē: probat duob. rationibus. Prima: quia in tali proceſſu eſſet petitio principij; quia in antecedēte ſumeretur illud quod dēt concludi. Secunda rō: qa ſyllogizādo concluſionē affirmatiuam, vel negatiuam nō oportet capere diffinitiones ſyllogiſmi: ergo ad concluderdū, quod quid eſt, de aliquo nō oportet capere diffinitionē ipſius diffinitionis; probat ēt: quia quòd quid eſt, nō pōt demonſtrari de eo cuius eſt in eo, quod qđ eſt ꝑ diffinitionē contrarij: quia ibi eſſet petitio principij, quod declarat per exemplū: vt ſi aliquis D cōcederet, quòd oē indiuiſibile eſt quod quid eſt ipſius mali, añs erit ita notū, ſicut & cõſequens, igitur. Quarta concluſio; quod quid eſt non pōt concedi de eo cuius eſt per ſyllogiſmū demõſtratiuū: probat quadrupliciter. Primo: quia qđ quid eſt nō demonſtrabile de eo cuius eſt: quia non pōt ſyllogizari de eo cuius eſt in eo qđ quid eſt: igitur. Secūdo ſic: diffinitio vnū ſolum concedit, ſ. euidditatē rei: ergo a ſimili demõſtratio vnū ſolū oñdit. ſ. oñdit, quia eſt; ergo non oñdit quid eſt. Pro tertia rõne ſupponit, quod nō pōt ſcire de aliquo quòd quid eſt, niſi ſciatur quia ipſum eſt; tunc arguitur ſic: illud quod præſupponitur in demonſtratione non demonſtratur: ſed quòd quid eſt præſupponitur in demõſtratione, igiť. Quarta ratio: ſicut ſe habet diffinitio ad quia eſt, ita demõſtratio ad quid eſt: ſed diffi-

diffinitio non oſtendit quia eſt; ergo demonſtratio non oſtendit quid eſt.

Iterum autem ſpeculandũ eſt, quid eorum dicitur bene, & quid non bene.

ISTVD eſt tertium capitulũ, in quo oſtẽdit philoſophus quõ terminatur, quod quid eſt, & ponit duas cõcluſiones quarũ. Prima eſt, ꝙ quid eſt põt demõſtrari de eo, cuius eſt per aliud quod quid eſt, ſed nõ in eo, quòd quid eſt: probat: quia ſtat aliquod diffinitum habere plures diffinitiones, quarũ vna demonſtratur de diffinito per aliam: ideo quòd quidẽ, demonſtratur de eo cuius eſt per aliud quod quid eſt, & ſubdit, quod talis modus arguendi non eſt propriè demonſtratio, ſed ſyllogiſmus dialecticus. Secunda concluſio: ſicut impoſſibile eſt cognoſcere ꝓpter quid: non cognoſcendo quia eſt; ita impoſſibile eſt cognoſcere quid eſt, nõ cognoſcendo ſi eſt, licet bene econtra. Et hoc declarat p exempla. Primũ: vt ſi ſciatur defectus luminis in luna ꝓpter interpoſitionẽ terræ inter ſolem, & lineã, cito ſcitur, qđ luna eclipſatur, vt ſic arguendo, omne carens lumine propter interpoſitionẽ terræ inter ſolẽ & lunã, eclipſatur, ſed luna eſt huiuſmodi; igitur luna eclipſatur. Secundũ exemplum, vt ſi cognoſcamus, quòd tonitru eſt ſonus factus in nube, propter incluſionẽ ignis in nube, cito ſciemus, quòd tonitru eſt. Et ex iſtis infert, quòd diffinitionũ quædam eſt quid rei, alia quid nominis. Quid rei, quædã eſt dicens quid tantum; quædam vero propter quid tantũ, quædam eſt dicens quid, & propter quid ſimul. prima poteſt eſſe concluſio demonſtrationis, vt tonitru eſt ſonus factus in nube. Secunda poteſt eſſe principiũ demonſtrationis: vt tonitru fit extinctione ignis in nube. Tertia vero eſt, tota demonſtratio poſitione differens, vt tonitru eſt ſonus factus in nube propter extinctionem ignis in nube.

Quod quid ẽ, quõ terminatur.

F

G

Quoniam autem ſcire opinamur cum ſciamus cauſam: cauſæ autem quatuor ſunt.

ISTVD EST quartum capitulum, in quo oſtendit philoſophus, quòd contingit idem demonſtrari per plures cauſas, & intendit quinque concluſiones. Prima: cum ſint quatuor cauſæ, quælibet illarum poteſt eſſe medium demonſtratiuũ, quod probat ratione & exemplo. Ratione ſic: quia per medium demonſtrationis ſcitur concluſio: ſed ſcire opinamur cum cauſam rei credimus cognoſcere: igitur mediũ demonſtrationis eſt cauſa. Exẽplo probat in omnibus cauſis. Primo in cauſa materiali, vt omnis triangulus, qui eſt medietas duorum angulorum rectorum eſt rectus, ſed omnis triangulus cadens in ſemicirculo eſt medietas duorum angulorum rectorum: ergo omnis triangulus cadens in ſemicirculo eſt rectus. Vnde in iſto ſyllogiſmo fit demõſtratio de toto per partes, & ideo dicitur fieri per cauſam materialẽ, quia partes comparatæ ad totũ habent rationem materiæ. Exemplũ de cauſa efficiẽte: vt quicũq; prius commiſerunt

Idẽ poteſt demonſtrare per plura cauſas.

H

bellum

A bellum iniuſtum in Medos, u ſte debellātur a Medis; ſed Athe nienſes ſunt huiuſmodi; igitur: vnde commiſiſſe bellum iniuſtum, eſt cauſa efficiens huius quod eſt iuſte debellari. Exemplum de cauſa finali: vt ſi demonſtraretur propter quid homo deambulat poſt cenam, per hoc quod vult ſanari, eſt demonſtratio per cauſam finalem: vt ſic arguendo, omne quod facit non eminere cibum iuxta os vētris eſt cauſa ſanitatis; ſed ambulatio poſt cenam eſt huiuſmodi: igitur. Secunda concluſio: contingit idem demonſtrari per plures cauſas: probat duobus exemplis. Primum; vt hæc concluſio, lumen apparet per pellem lucernæ: poteſt oſtendi per cauſam materialem, omnem corpus minorum partium neceſſario tranſit per poros largiores: ſed lumē

B eſt huiuſmodi: ergo neceſſario tranſit per poros largiores: vt ſūt pori lucernæ; poteſt etiam oſtēdi per hoc, vt non lędamus pedem de nocte: ſic arguendo oē quod facit non lędere pedem de nocte exit per pellem lucernæ: ſed lumen lucernæ facit non lędere pedem de nocte: igitur lumen exit per pellem lucernæ. Secūdum exemplum eſt de hoc quod ē tonare; poteſt enim oſtēdi per cauſam efficientem ſcilicet per extinctionē ignis in nube; poteſt etiam oſtendi per cauſam finalem. Vnde ſecūdum Pythagoram cauſa finalis tonitrui eſt vt terreantur illi qui ſunt in inferno. Tertia concluſio: quilibet effectus exiſtens ſimul cum ſua cauſa poteſt demonſtrari per illam ſecundum omnem differētiam tēpis tam quo ad eſſe, q̄ quo ad fieri: probat exemplo de cryſtallo, cuius cauſa eſt acqua denſa propter defectum caloris: ſequitur enim bene, aqua eſt denſa propter defectum caloris: ergo cryſtallus eſt; etiam bene ſequitur, condenſatio aquæ propter defectum caloris fuit; ergo, cryſtallus fuit; etiam condenſatio propter defectum caloris erit, ergo cryſtallus erit: etiam bene ſequitur condenſatio aquę propter defectum caloris fit: ergo cryſtallus fit, & ſic de alijs tēporibus. Et videtur iſtud exemplum procedere per cauſam materialem: quia aqua condenſata propter defectum caloris eſt materia cryſtalli. Quarta cōcluſio: in cauſis & cauſatis quæ non ſimul ſunt per cauſam, non poteſt demonſtrari effectus ſecūdū eſſe, nec ſecūdū fieri: licet bene p

D effectū demonſtretur cauſa quo ad eſſe vel fieri. Primam partem probat: quia ad talem cauſam nō ſequitur effectus: ergo effectus non poteſt demonſtrari per illā cauſam. Antecedēs probat; quia vel ſequeretur in tempore finito vel infinito; Non infinito; vt notum eſt: nec finito; quia quocunq; tempore finito dato ſiue ſit præſens, ſiue præteritum, ſiue futurum, ſtat illam cauſam eſſe ſine effectus: nam forte anno præſenti ſunt lapides deciſi, & non eſt murus eodem anno: igitur. Deinde probat pro illa parte; quia fieri cauſæ non ſimul exiſtentis cum effectu, non infert fieri ipſius effectus; ergo per illam cauſam non demonſtratur ille effectus. Deinde probat ſecundam partem principalem, ſcilicet quod per effectum demonſtretur cauſa quo ad

E ad eſſe vel fieri;& ponatur quòd a ſit inciſio lapidum,& b ſit murus vel fundamentum,& c vltimus effectus : tunc arguitur ſic: ex c ſequitur b ; & ex b ſequitur a:ergo ex c ſequitur a:quia quicquid anteceditad antecedens antecedit ad conſequens . Quinta concluſio: in cauſis ; & cauſatis circulariter ſe habentibus,poſſibile eſt circularis demonſtratio. probat per exemplum;vt ex pluuia generatur vapor , & ex vapore generatur nubes:& ex nube generatur pluuia : ergo talia circulariter ſe habent , & vnum demonſtratur per aliud . Finaliter remouet vnum dubium ; nã diceret aliquis quòd non ſemper ex pluuia generatur vapor, nec ex vapore nubes:nec ex nube pluuia;ergo iſta non demon-
F ſtrant ſe inuicem. Reſpondetur quòd eorum,quæ fiunt,quædam fiunt ſemper: vt eclipſis lunæ; alia fiunt frequenter;vt iſta tria: vnde illa , quæ fiunt ſemper demonſtrantur per medium vt ſemper , & illa quæ frequenter , demonſtrantur per medium vt frequenter .

An quod quid eſt aliquo modo de eo cuius eſt,poſſit demonſtrari.

QVAERITVR Vtrum, quòd quid eſt,poſſit demonſtrari aliquo modo de eo cuius eſt . Arguitur primo quòd non; quia eiuſdem non poteſt eſſe diffinitio,& demonſtratio :quia diffinitio eſt incomplexi : demonſtratio eſt complexi. Secundo ſic : quod quid eſt poteſt demõſtrari de eo cuius ẽ:igitur. Antecednes patet ; quia omne quod habet cauſam, poteſt demonſtrari per illam , ſed quòd quid eſt , habet cauſam, quia omne aliud a Deo habet cauſã, igit. Tertio ſic,concluſio demſ̃ationis põt demſ̃ari , ſed aliqua eſt diffinitio quæ ẽ concluſio demonſtrationis : ergo quòd quid eſt, põt demõſtrari de eo cuius eſt. Maior patet de demonſtratione in qua demonſtratur diffinitio materialis per formalem . Quarto ſic , & quòd ipſum poſſit,oſtendit per ſyllogiſmum diuiſiuum , quia ſyllogiſmus diuiſiuus ſufficienter accipit omnia prædicata eſſentialia diffiniti, igitur per ipſum poterit demonſtrari quòd quid eſt, de eo cuius eſt. Quinto ſic,cauſa finalis non poteſt aliquid demonſtrare: ergo male dicitur ꝙ quęlibet cauſã poteſt eſſe mediu demõſtrationis : Antecedẽs patet,q̃a demſ̃atio ꝓcedit ex prioribus , ſed finis habet rationem vltimi:igitur . In oppoſitum eſt. Ariſt. in textu. In q̃one erũt tres artic. Quantum ad primum.

PRIMO ſciendum.quòd diffinitio diuiditur in diffinitionẽ quid nominis, cauſalem, deſcriptiuam , & quidditatiuam: vnde diffinitio quid nominis eſt, qua cõuertibiliter , & ſynonymè explicat quid,qualiter, & quomodo per diffinitũ ſignificatur implicitè, & capitur ibi quid nominis largè, vt ſe extendit ad omnẽ dictionem , ita quòd diffinitio quid nominis propriè dicta, & interpretatio ad inuicem conuertuntur : vt alias viſum eſt in Sũmulis . Ex quo ſequitur:quod quicquid ſignificatur per diffinitionem quid nominis, ſignificat etiam pręcisè per diffinitum. Ex quo videtur ſequi, quod diffini- *Diffinitio quo tuplex.*

A tio chymęrę, in qua dicitur, chymęra eſt ens compoſitum, ex impoſſibilibus poſſe componi ſignificat omne ens, & omne cõpoſitum, cum ipſa ponatur ens compoſitũ, & per conſequens ẽt iſte terminus chymera, & ſic põt dici ꝓbabiliter, ꝙ ſic diffiniẽdo chymerã. ꝙ chymęra nõ ſignat chymęram: quia illo modo chymęram eſſe eſt impoſſibile, ſiue imaginabile, modo hoc verbum ſignificat, nõ ampliat vltra imaginabilia. Et ſi quis dicat, dr̃.n. cõtrer quòd chymæra eſt ens imaginabile. Dr̃ quòd tunc capitur chymæra ꝓ cõpoſito ex cauda draconis, & capite leonis, & ſic de alijs, & tunc chymæra bene ſignificat chymæram. Supponitur vlterius, quòd nullus terminus ſimplex propriè diffini-
B tur diffinitione quid nominis, ſed ſolum terminus complexus qui ſubordinatur conceptui cõplexo Ex quo ſequitur quòd terminus, & diffinitio quid nominis propriè debent ſubordinari eidem conceptui. Vltimus notatur, quòd diffinitio quid noĩs prædicatur de ſuo diffinito, non ſolum ſecundum ſuppoſitionẽ perſonalem, ſed etiam ſecundũ ſuppoſitionẽ materialem, quia nõ oportet diffinitionẽ quid nominis, & ſuum diffinitum pro aliquo ſupponere. & tunc illa diffinitio non eſt verificabilis de diffinito ſecũdum ſuppoſitionẽ perſonalem. Ex quo patet, quòd qñcũq; diffinitio quid nominis demõſtratur de diffinito mediãte iſto verbo eſt: tunc hoc verbũ eſt, debet reſolui in hoc verbũ ſignificat: ita quòd capitur actus exercitus pro actu ſignato: vt cum dicitur chymęra eſt ens cõ poſitũ, &c. i. iſta dictio chymęra ſignificat tantum quantum hoc cõplexum ens compoſitum, &c. C

SECVNDO ſciendum, quòd diffinitio cauſalis, eſt quæ datur per terminum vel terminos, cauſam, vel cauſas diffiniti ſignificantes. vnde in tali diffinitione primus terminus ſe hẽt vt genꝰ: & omnia alia, vt differentiæ, & determinationes, ita ꝙ qñ volumus aliquid diffinire, debemus primo termino diffinitionis tot alios terminos addere donec talis diffinitio conuertatur cum diffinito, & ſicut quadruplex eſt cauſa, ita quadruplex poteſt eſſe diffinitio cauſalis. Et aduerte, quòd termini ſignificantes cauſam vel cauſas, debent poni in obliquo: quia ſi poneretur in recto, tunc illa diffinitio non eſſet bona, cum deberet ſupponere pro eodem, modo terminus cauſalis, & terminus effectus nunq̃ poſſunt ſupponere pro eodem. D Aduerte vltimò, ꝙ aliqua diffinitio cauſalis aliqñ ſolum datur per vnũ genus cauſæ, vt demonſtratio eſt ſyllogiſmus faciens ſcire, vbi communiter dr̃, quòd datur per cauſam finalem. Dicunt tñ aliqui ꝙ eſt effectualis, .i. data per effectum; quia ſcire eſt effectus demr̃ationis, & non cauſa; & faciliter poſſet exẽplificari de oĩbus alijs cauſis. Et aduerte; ꝙ illę diffinitiones cauſales; valẽt ad demr̃andum ꝓpter quid: quia demonſtratio ꝓpter quid debet manifeſtare cãm quare ita eſt, ſicut per cõcluſionẽ ſignificatur, & vna diffinitio cãlis qñq; demr̃atur per aliã. Aduerte tñ, ꝙ inter oĩa genera diffinitio nũ, diffinitio qd noĩs eſt notiſſima deo ꝓ ipſam põt demõſtra-

Diffinitio cãlis qd.

Digitized by Google

E ri aliæ diuiſione de diffinito. Aduerte finaliter, quòd diffinitio quæ datur per cauſam efficientem, formalem, & finalem vocatur communiter diffinitio formalis; eo quòd illæ cauſæ coincidunt cum forma.

Diffō quidditatiua quid.

TERTIO ſciendum, ꝙ diffinitio quidditatiua, eſt oratio indicans quid eſt eſſe rei per eſſentialia. Pro quo eſt aduertendū: quòd per quid eſſe rei non intelligo, niſi rem ſeu ipſum diffinitum; vt quid eſt eſſe rei hominis, eſt ipſe homo. Vnde iſta definitio quidditatiua quandoq; ſolum datur per vnum genus & vnam differentiam: & tunc primus terminus eſt genus, & ſecūdus dfīa: qn̄q; datur per plures dfīas: tunc vltima ſemper debet conuerti cum diffinito: vt hō eſt ſubſtantia aīata corporea rōnalis. F Et ſi quis dicat; quilibet terminus dfīalis eſt terminus connotatiuus ſaltē, vt in pluribus; ergo ſequitur ꝙ non dēt poni in diffinitione quidditatiua. Reſp. ꝙ licet tales termini ſint connotatiui connotatione intrinſeca: puta, quia connotant partem eſſentialem & formalē; quæ cōnotatio non impedit diffinitionē dari per eſſentia, tn̄ nō conotant connotatione extrinſeca. Et ſi quis adhuc dicat: in diffinitione quidditatiua dēt poni illud per quod reſpondetur proprie ad interrogationem factam per propter quid, quod propriæ quærit de eſſe rei: ergo ſolum debet poni genus, & nō differentia, cum differentia dicat quale. Reſp. quod de rigore ſolū deberemus reſpondere per genus; & ꝙ qō proprie dicta diffiniti debet eſſe iſtud aggregatū, quale quid. G Sed reſtat vna difficultas, vtrum terminus debeat dici diffinitum, vel res pro qua ſupponit. Reſpondetur, ꝙ diffinitum poteſt capi dupliciter. Vno modo pro illo de quo prædicatur diffinitio: & ſic dico, quòd terminus bene dicitur diffinitum. Alio modo pro illo quod manifeſtatur per diffinitionem; & tunc res bene dicitur diffinitum, vt viſum eſt a principio ſummularum.

Difficultas.

pag. 4

QVARTO ſciendum, quòd diffinitio deſcriptiua, eſt oratio indicans quid eſt eſſe rei per accidentalia, ſeu per effectus ſimpliciter poſteriores. Et aduerte, quòd diffinitio deſcriptiua poteſt capi dupliciter. Vno modo ſtricte: & communiter dicitur, ꝙ datur per genus & proprium; vt diffinitio deſcriptiua hominis eſt animal riſibile. Alio modo capitur large pro omni oratione indicante quid eſt eſſe rei per accidentalia, & poſteriora, quæ ſunt nobis magis nota; vnde talis eſt nobis magis nota quàm quidditatiua; quia datur per illa quæ magis cadunt ſub cognitione noſtra. Ex quo ſequitur, ꝙ prima pars talis diffinitionis debet poni in recto, non ꝙ ſemper ſit genus: quia in tali diffinitione hoc non requiritur. Vnde nota, ꝙ quælibet diffinitio debet eſſe ex notioribus nobis, & non Deo, vel angelis, quia ipſa debet eſſe notificatiua diffiniti. vnde cauſa dicitur ſimpliciter notior ſuo effectu: vt videbitur 1. Phyſic. tn̄ in genere notitiæ, quia eſt effectus, eſt notior nobis ſua cauſa, ſed in genere notitiæ propter quid cauſa eſt notior. Ex quo ſequit̃ quòd

Diff deſcriptiua quid et quotu pliciter capiat

H

cauſa

A cauſa poteſt diffiniri per effectum. Vnde illud dicitur ſimpliciter notius altero, ſine cuius notitia non poteſt ſciri alterum ſecundum tale genus, vel talem ſpeciem. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

A

Quid requiritur ad aſſentiendũ perfecte concluſioni.

Dvbitatvr primo, quid requiritur ad aſſentiendũ, perfecte alicui concluſioni: vtrum requiratur, quòd ſciamus omnes cauſas cõcluſionis. Ad hoc breuiter reſpondetur, quòd non requiritur, quòd ſciamus omnes cauſas cõcluſionis: nec etiam, quòd ſciamus omnes cauſas rei ſignificatæ per concluſionem: quia per demonſtrationem geometricam tu aſſentis perfecte illi concluſioni: omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis; & tamen

B in tali demõſtratione non oportet te cognoſcere omnes cauſas illius concluſionis: quia cauſæ illius concluſionis, & principaliores ſunt, Deus, intellectus, phantaſia, & multa alia, quæ nos neſcimus, & cauſæ ita eſſe ſicut per illam concluſionem ſignificatur ſunt Deus, & illæ lineæ, & faciens talem figuram, de quibus nihil intendit illa demonſtratio. Ex iſto ſequitur, ꝙ ad perfecte aſſentiendum alicui cõcluſioni non oportet oẽs cauſas illius cognoſcere: neque cauſas per ſe, neque per accidens. Sed diceret aliquis: quid requiritur ad perfecte cognoſcendum rem ad extra, vt ad perfecte cognoſcendum pluuiam. Reſpon. breuiter, quod ad hoc, vt aliquid perfecte ſciatur etiam in genere perfectionis humanæ, oportet ſcire omnes cõcluſiones ſcibiles de illa re, quarum termini vel terminus ſupponunt pro illa re: C quia ſi aliqua talis propoſitio ꝓponatur alicui, qui eam non cognoſceret non perfecte cognoſcit illam rem. Ex quo ſequitur, quòd ad perfecte cognoſcendũ talem rem oportet omnes cauſas per ſe cognoſcere: quia in quolibet genere cauſæ poteſt formari aliqua talis concluſio.

An per quamlibet cauſam poſſit demõſtrari effectus.

Dvbitatvr ſecundo: vtrum per quamlibet cauſam poſſit demonſtrari effectus. Pro cuius ſolutione ſupponitur, ꝙ illa propoſitio habet multos ſenſus. Vnus eſt, vtrum quælibet cauſa poſſit eſſe medium ad demonſtrandum aliquid de ſuo cauſato: & tunc dicitur, quòd per quamlibet cauſam quæ ſimul eſt in actu cum ſuo effectu demonſtratur effectus quo ad eſſe, vel fieri: vt interpoſitio terræ D inter ſolem, & lunam eſt: ergo eclipſis lunæ eſt. Alius ſenſus eſt: vtrum quælibet cauſa poſſit eſſe medium ad inferendum aliquam paſſionem de ſuo cauſato, & hoc ſyllogiſtice, & ad iſtum ſenſum reſpondetur, quòd nulla cauſa præciſè ſumpta poteſt eſſe totale medium ad demonſtrandum aliquam paſſionem de ſuo ſubiecto, niſi conuertatur cum cauſato: vel niſi accipiatur cum quibuſdam circumſtantijs, & determinationibus per quas determinatur, & conuertitur cum cauſato, vt ſic arguendo, omne compoſitum ex anima rationali eſt riſibile: homo eſt huiuſmodi: igitur, & tunc dico, quòd quælibet cauſa immediata ſic capta poteſt eſſe ſufficiens mediũ ad demonſtrandum aliquid de cauſato.

Sed reſtat alia difficultas:

Digitized by Google

E vtrum vna, & eadem concluſio poſſit demonſtrari per plures cauſas. Reſpondetur, quòd hoc poteſt intelligi dupliciter. Vno modo per plures cauſas facientes vnam totalem diffinitionem, & ſimul ſumptas pro vno totali medio: & tunc vna concluſio poteſt demõſtrari per plures cauſas. Alio modo poteſt intelligi, quod aliqua concluſio poteſt demonſtrari per tales cauſas ſcorſum captas pro diuerſis medijs, & tunc dicitur tenendo, quòd in concluſione debet addi terminus cauſalis, ſi debeat eſſe propter quid, quòd nulla concluſio poteſt demonſtrari per plures cauſas ſaltem propter quid: quia tunc ſicut variaretur medium, variaretur concluſio totalis, licet bene maneret concluſio partialis. Et ſi quis dicat, hoc videtur eſſe contra Ariſ in textu qui dicit; quòd idem poteſt demonſtrari per plures cauſas. Ad hoc dicitur probabiliter tenendo modum ſupradictum, quòd loquitur de demonſtratione: quia eſt largo modo capta, vt iam viſum eſt in primo, & non de demonſtratione propter quid, & potiſſima, quæ facit ſcire quoniam illius eſt cauſa.

An eadē concluſio poſſit demonſtrari p plures cauſa.

F

An q̃d quid ē poſſit demõſtrari de eo cui⁹ eſt

DVBITATVR tertio, vtrũ vtrum, quòd quid eſt poſſit demonſtrari de eo cuius eſt per aliud quòd quid eſt? Et videtur, quòd non: quia in omni demonſtratione oſtend r paſſio de ſubiecto, ſed q̃ qd eſt non eſt paſſio: igitur. Item quælibet propoſitio in qua prędicatur diffinitio de diffinito eſt per ſe nota, & immediata: igitur ſequitur, quòd diffinitio non poteſt demonſtrari de eo cuius eſt. In oppoſitum arguitur per Philoſophum in textu. Ad quod breui er reſpondetur, quòd diffinitio quidditatiua, & diffinitio exprimens cauſam, non habens aliam cauſam priorem, vel notiorem, vel exprimens omnes cauſas rei, non poteſt demonſtrari de ſuo diffinito demonſtratione propter quid, & potiſſima, & de illa diffinitione Socrate verũ eſt, q̃ propoſitio, ĩ qua prædicatur talis diffinitio de diffinito eſt per ſe nota, & immediata. Sed diffinitiones cauſales exprimentes cauſam habentem aliam cauſam priorem, & euidentiorem, poſſunt demonſtrari de ſuo diffinito per aliud, quòd quid eſt, & ſic intelligebat Ariſt. Sed reſtat alia difficultas, vtrum alicuius eiuſdem ſit diffinitio, & demonſtratio? Et arguitur, quòd ſic: quia paſſionis eſt diffinitio, & demonſtratio: ergo eiuſdem eſt diffinitio, & demonſtratio. Secundo ſic: illud, quòd ſcitur per demõſtrationem, etiam ſcitur per diffinitionem cum diffinitio ſit medium; & pars demonſtrationis. Pro cuius ſolutione eſt aduertendum, quòd alicuius eſſe demonſtrationem poteſt intelligi dupliciter. Vno modo tanquam illius, quòd directe, & immediate ſcitur; cuiuſmodi eſt concluſio, & ſic dico, quòd nullius talis eſt diffinitio, & demonſtratio. Alio modo alicuius poteſt eſſe demonſtratio tanquam ſcibilis remoti, ſeu tãquàm illius, quod dicitur de alio, vel de quo illud dicitur; cuiuſmodi eſt paſſio, & ſubiectum, & ſic dico, quòd alicuius

G

H

An eiuſdem ſit diffinitio, & demonſtratio.

talis

Digitized by Google

A talis poteſt bene eſſe diffinitio, & demonſtratio. Vnde alicuius eſſe diffinitionem, & demonſtrationem non eſt aliud, quàm aliquid ſciri per diffinitionem, & demonſtrationem, & per hoc ſoluitur prima ratio. Ad ſecundam dicitur; quod licet illud, quod ſcitur per demonſtrationem tanquàm per inſtrumentum totale ſciatur per diffinitionem tanquàm per inſtrumentum partiale: non tamen tanquàm per inſtrumentum totale. Quantum ad tertium articulum ſit

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis, ꝙ quid eſt non poteſt oſtẽdi de eo, cuius eſt, in ratione, ꝙ quid eſt per aliquam viam, vt ſatis patet in articulis. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam patet ſolutio. Ad ſecundam dicitur, ꝙ B quid eſt, bene poteſt demõſtrari de eo, cuius eſt in rõne prędicati eſſentialis, non tamẽ in ratione ꝙ quid eſt, ideſt, in ratione diffinitionis, oſtendendo, ꝙ illud eſt diffinitio, & manifeſtatiuum diffiniti. Et ſimiliter dicatur ad tertiam. Ad quartam dicitur negando conſequentiam: nã non oportet, quod ſi diuiſio capiat omnia prædicata eſſentialia diffiniti: ꝙ propter hoc demonſtret, quod quid eſt, de eo, cuius eſt in ratione, quod quid eſt. Ad quintam dicitur, quod licet cauſa finalis ſit poſterior quãtum ad eſſe reale; non tñ quãtum ad eſſe cognitum: etiã per ipſam non põt fieri demonſtratio propter quid, & potiſſima, neq; per cãm efficiẽtẽ.

T. cõ. 69. & inde. *Quomodo autem oportet venari in eo, quod quid eſt prædicantia, nunc dicemus.*

ISTVD eſt quintum capitulum huius tractatus, in quo docet inueſtigare, quod quid eſt, & ponit tres concluſiones. In prima docet, qualia debent eſſe illa, ex quibus conſtituitur, quod quid eſt: dicens, quod ad conſtituendum diffinitionem alicuius debent accipi talia prædicata, quod vnumquodque illorum ſit in plus quàm diffinitum: non tamen extra genus, & omnia ſimul capta conuertantur cũ diffinito, vt numerus ternarius bene ſic diffinitur, quod eſt numerus impar vtrobique prius: & tamen quælibet pars diffinitionis ſeorſum eſt in plus, quàm diffinitum, licet tota oratio ſit conuertibilis cum diffinito. Vnde aliquis numerus dicitur primus dupliciter. Vno modo, quia non numeratur ab aliquo numero præterquàm ab vnitate, & ſic quinarius dicitur numerus primus, & multi alij numeri impares. Alio modo dicitur primus, quia non componitur ex alijs numeris, & hoc modo ternarius eſt numerus primus, & etiam binarius.

Quod quid ẽ, quomodo inueſtigandum. C

D

Secunda concluſio, ad inueſtigandum, ꝙ quid eſt alicuius per viam diuiſionis, oportet primo capere genus illius, deinde differentias, quibus tale genus diuiditur, & ſi dñæ eius ſint ignotæ, oportet capere paſſiones; quo facto ſi dña, vel paſſio ſupplẽs differentiã, quę conuenit diffinito, iuncta generi, non reddat totum conuertibile cum diffinito; tunc tale totum iterum eſt diuidendum, quouſq; deueniatur ad differentiam, quæ reddit totum conuertibile cum diffinito, & tunc illud erit, quod quid eſt. Et ſubdit, quod in tali inueſti-

E ueſtigatione duo ſunt cauenda, ſcilicet inordinatio prædicatorum, diminutio eorundem. Primam partem probat: nam in diffiniendo non parum refert quid prius, aut quid poſterius ponatur: nam refert dicere, homo eſt animal manſuetum bipes, & dicere, bipes eſt homo manſuetum animal: quia in primo modo eſt cõueniens ordinatio, & in ſecundo eſt negatio. Secunda pars patet, quia diminutio fit omittẽdo aliquam differentiam, & diuidendo aliquod genus per differentias generis inferioris: vt puta diuidendo animal per differentias auis, aut piſcis: dicendo, animalium aliud eſt totum pennatum, id eſt habens pennas integras: cuiuſmodi eſt veſpertilo: aliud eſt diui-
F ſum pennis: cuiuſmodi eſt coruus. Conſequenter tangit duos errores circa inueſtigationem ipſius quod quid eſt. Primus eſt, quorundam dicentium, quòd non ſit poſſibile accipere omnes differentias alicuius: quod probant, quia non cognoſcitur differentia vnius ab alijs, niſi cognoſcantur illa alia: ſed non eſt poſſibile cognoſcere omnia alia a quibus differt: igitur. Reſpondet Philoſophus, quod nõ oportet cognoſcere omnia alia a diffinito poſitiue: ſed ſufficit cognoſcere ipſa priuatiue. Secundus error fuit quorundam dicentium, quòd oportet in diuiſionibus repetere, quòd omne ſuppoſitum diuiſi incidit in membra diuiſionis. Reſpondet Philoſophus, quòd non oportet: quia non neceſſe eſt omne ſuppoſitum diuiſi incidere in membra diuiſionis, & hoc ſi ſint differentiæ immediatæ. Deinde ſubdit tres conditiones requiſitas ad ipſum quod quid eſt. Prima, quòd omnia poſita in diffinitione, prædicentur in quid de diffinito. Secunda, quòd talia prædicata ſint debite ordinata: ita quòd magis commune præcedat, & minus commune ſequatur. Tertia, quòd nihil omittatur de his, quæ pertinent ad quod quid eſt, & tunc iſtis conditionibus obſeruatis erit bonum quod quid eſt. Tertia concluſio, in qua docet inueſtigare, quòd quid eſt per viam reſolutionis: dicens, quòd ſi per viam reſolutionis velimus inuenire diffinitionem alicuius, inſpiciendum eſt ad ſingularia illius diffinibilis, accipiendo aliqua, quæ ſunt ſimilia, & aliqua quæ ſunt diſſimilia, & tunc inſpiciendum eſt, vtrum in aliqua ratione cõmuni conueniant, & ſi ſic, tunc H
illud erit principium diffinitionis: ſi non, tunc illud erit æquiuocum. Exemplum, vt ſi quæratur, quid eſt magnanimus: debemus conſiderare quoſdam magnanimos: vt Herculem, Achillem, Aiacem: illi enim habẽt vnum commune, ſcilicet nõ tolerare iniurias: cuius ſignum eſt, quòd Hercules dimicauit, Achilles inſaniuit, & Aiax ſeipſum interfecit. Iterum debemus conſiderare alios magnanimos: vt Alexandrum, & Socratem: illi enim habuerunt aliquod commune, ſcilicet æqualiter ſuſtinere proſpera, & aduerſa, & tunc debemus conſiderare, ſi omnes iſti cõueniant in aliqua ratione communi: quia ſi ſic, tunc illud erit principium diffinitionis magnanimitatis: ſi non tunc magnani-

gnani-

Digitized by Google

A gnanimitas non habebit vnam rationem. Deinde remouet vnũ dubium, ex quo dicit, quòd reſpiciẽdum eſt ad ſingularia: crederet aliquis, quòd ſingulare poſſet diffiniri, hoc remouet philoſophus dicens, quòd omnis diffinitio eſt ipſius vniuerſalis, vt medicus non diffinit ſanitatem in oculo, ſed diffinit ſanitatem. Et ſubdit, quòd facilius eſt diffinire minus vniuerſale, quàm magis vniuerſale, eo quòd in magis vniuerſali plures latent æquiuocationes, quàm in minus vniuerſali. Subdit finaliter, quòd diffinitio non debet dari per metaphoram: quia ſicut non contingit diſputando vti metaphoris: ita non contingit diffinire vtendo metaphora.

B

Text. conclu. 85. & inde. *Vt autem habeamus propoſita eligere oportet deciſiones, & diuiſiones,*

ISTVD eſt ſextum capitulum, in quo philoſophus oſtẽdit, quomodo oportet inueſtigare propter quid, ponendo tria documenta. Primum, ſi aliqua paſſio habeat aliquod commune ſubiectum vniuocum, & nominatum, illud erit medium dicens, propter quid talis paſſio eſt in pluribus: vt animal erit medium propter quid ſua paſſio ineſt homini, & equo. Secundum documẽtum, ſi aliqua paſſio inſit pluribus, quæ habeant ſubiectum vniuocum, ſed non nominatum, oportet circumloqui tale ſubiectum: & ipſum accipere pro medio dicente; propter quid illa paſſio ineſt pluribus: vt iſtæ paſſiones habere

Propter qd quõ inueſtigandũ.

duos ventres, & non habere dẽtes in ſuperiori mandibula inſunt omnibus animalibus habẽtibus cornua: ideo habere cornua poteſt accipi ad circumloquendum nobis ſubiectum innominatum. Tertium documẽtum: ſi aliqua paſſio inſit aliquibus analogice, tunc accipiendũ eſt medium analogum, per quod demonſtratur illa paſſio de illis: vt iſtis tribus, oſſi, ſepioni, ſpinæ, conuenit ſuſtentare partes molles analogicæ: ideo oportet accipere aliquod medium, per quod illud demonſtretur, quod ſit analogum, ſcilicet habens duritiem ſic; omne habens duritiem ſuſtentat partes: os eſt huiuſmodi: igitur. C

Finaliter ponit duas concluſiones. Prima, plura problemata conueniũt in idem medium, quod eſt diuerſarum rationum, vt iſta tria, propter quid eſt ſonus Echô: propter quid ſit Iris: propter quid videtur res in ſpeculo. Reſpondetur, propter reflexionem: & ſic reflexio eſt medium illorum trium problematum. Secunda concluſio. aliqua ſunt problemata, quibus competunt plura media ſubordinata: vt ſi quæratur, propter quid Nilus fluit magis in fine menſis. Reſpondetur, quia tunc menſis eſt magis pluuialis: huic concluſioni ſubordinatur alia, ſcilicet propter quid menſis eſt magis pluuialis. Reſpondetur, quia tunc deficit luna. D

De cauſa autem, & cuius cauſa eſt, dubitabit aliquis, nunquid cum cauſatum eſt, et cauſa eſt. *Tex. cõ clu. 90. & ind.*

E *An ex cauſato ſequatur cauſa, & ecõuerſo.*

ISTVD eſt ſeptimum capitulum, in quo philoſophus mouet quaſdam quæſtiones, quarum prima eſt: vtrum ex cauſato ſequatur cauſa, ſiue econtra. Reſpõdet philoſophus per duas concluſiones. Prima in vnius cauſati ſit tantum vna cauſa ſufficiens, tunc ex cauſato ſequitur cauſa, ſicut econtra, dat exemplum: vt eclipſis lunæ eſt, ergo terra interponitur inter ſolem, & lunam. Aliud exemplum, folia arboris cadunt: ergo illa folia ſunt lata. Secunda concluſio, ſi eiuſdem effectus ſint plures cauſæ, quarum quælibet per ſe ſit ſufficiens ad eſſe cauſati: tunc ex cauſato non ſequitur cauſa, licet econtra.

Vnius concluſionis an vnũ mediũ, vel plura.

Secunda quæſtio, vtrum vnius concluſionis de-F monſtrabilis ſit tantum vnum medium propriũ, per quod poſſit demonſtrari: vel vtrum ſint plura media. Reſpõdet per duas cõcluſiones; quarum prima eſt: ſi demonſtratio ſit, ſecundum quod ipſum, & potiſſima, tunc vnius concluſionis erit vnicum medium, propter quid & potiſſimum: per quod talis concluſio poterit demonſtrari; ſed ſi demonſtratio ſit ex propoſitionibus, quæ non ſunt ſecundum quod ipſum, tunc vna, & eadẽ concluſio poteſt demonſtrari per diuerſa media. Primam partem probat; quia talis concluſio demonſtratur per rationem vltimi termini, ideſt per diffinitionem ſubiecti, quę ſolum eſt vna. Proba. per exempla, v ſi hæc paſſio, habere tres angulos, demonſtretur de triangulo, hoc erit per vnum medium, puta per rationem vltimi termini, ſed ſi demonſtretur de inferioribus ſubiecti, puta de iſoſcele, ſcaleno, vel iſopleuro; tunc poterunt eſſe plura media. G

De principijs autem qualiter ſunt cognita: & quis eſt cognoſcentis habitus. *Tex. cõ cl. 101. & ind.*

ISTE eſt tertius, & vltimus tractatus huius libri continens vnum capitulum; in quo mouet quaſdam quæſtiones; quarum prima eſt, qualiter principia indemõſtrabilia ſunt nobis cognita. Secunda, vtrum ſit idem genus cognitionis, quo ſcimus cõcluſiones, & principia; vel vtrũ alterum, & alterum genus. Tertia, vtrum notitia principiorum ſit nobis innata à natura.

Principia prima quomodo nobis innoteſcunt.

Soluit has quæſtiones ponendo quatuor concluſiones. Prima concluſio; notitia principiorum non ineſt nobis a natura; H quia talis notitia eſt certiſſima, cũ oporteat magis credere principijs, quàm concluſioni, modo abſurdum eſt dicere, quòd actu habeamus notitiam certiſſimam de aliquo, & quod lateat nos habere illam. Secunda concluſio, actualis notitia principiorũ non acquiritur in nobis per doctrinam propriè dictam: quia omnis notitia acquiſita per doctrinam fit ex cognitione aliquorũ principiorum magis notorum: ſed principia non habent alia principia notiora: quia tũc eſſet proceſſus in infinitum: igitur. Tertia concluſio, a natura ineſt nobis potentia, per quã determinamur naturaliter ad aſſentiendũ illis principijs. Probat, quia omnes naturaliter aſſentiunt primis principijs cognitis terminis, quod nõ eſſet niſi nobis ineſſet

A eſſet aliquod principium, ſeu potentia, per quam ſic determinamur ad ſic aſſentiendum: vnde omnibus animalibus innata eſt quædam potentia naturalis, per quam omnia animalia poſſunt iudicare de ſenſibilibus ſibi præſentatis, & illam vocamus ſenſum. Vnde animalium ſenſum habentium quædam ſunt ſine memoria, & illa nullam habent notitiam niſi in præſentia ſenſibilium: alia ſunt quæ habent memoriam, & illa ſunt duplicia: quia quædam præter memoriam habent intellectum, ſicut homines: alia habent memoriam, ſed non intellectum, vt alij qua bruta. Vnde principium vniuerſale ſic fit nobis notum: nam primo habemus notitiam ſenſitiuam de aliquo ſenſibili;
B vt ille ignis eſt calidus, & ſic in memoria conſeruamus: deinde alium ignem, & ſeruamus in memoria, & tunc quando videmus alium ignem iudicamus, quod eſt calidus abſque hoc, quòd percipiamus eius calorem per experientiam ſiue iudicium experimentale: deinde formamus vnam propoſitionem vniuerſalem: puta, quod omnis ignis eſt calidus, & illud vocamus principium artis. Quarta concluſio: notitia principiorum non fit in nobis ex aliis principiis euidentioribus: ſed mediante ſenſu, memoria, & experimento, quod probat, quia ex ſenſu fit memoria, & ex memoria experimentum, & ex experimento fit principiũ artis: probat etiam per ſimile: quia facta oſtẽſione belli, cũ vnus immobiliter incipit ſtare, ſine fugiendo, alius ſtatim ſibi adiungitur, & cũ eo ſtat, & deinde alter, & ſic deinceps: ita ꝙ faciunt principium belli: ſic etiam in memoria ſeruatur notitia vnius particularis: deinde aduenit notitia alterius particularis, ſic quod tandem habetur principiũ vniuerſale, & immediatũ: & ſubdit, ꝙ quamuis potẽtia ſenſitiua ſit vniuerſalis, tñ actus ſentiendi nõ eſt niſi ſingularis. Finaliter declarat, ꝙ habitus, quo cognoſcuntur principia, non eſt ſciẽtia proprie dicta, quia ſcĩa hr̃ per demonſtratiõnẽ: ſed principia non ſciuntur per demonſtrationem: igitur. Ex quo infert, quod habitus quo cognoſcuntur principia non eſt ſcientia, ſed intellectus. C

An diffinitio ſubiecti ſit medium in demonſtratione potiſſima. D

QVÆRITVR vltimo: vtrum diffinitio ſubiecti ſit medium in demonſtratione propter quid, & potiſſima. Et arguitur primo, quod non: quia diffinitio paſſionis eſt medium in demonſtratione potiſſima: ergo non diffinitio ſubiecti. Antecedens patet, quia mediũ debet eſſe cauſa propria, & immediata paſſionis: ſed diffinitio paſſionis eſt huiuſmodi: igitur. Secundo ſic: Medium in demonſtratione potiſſima debet eſſe medium poſitione: ſed ſola diffinitio paſſionis eſt huiuſmodi: quia eſt prior paſſione, & poſterior ſubiecto: igitur eſt medium poſitione. Tertio ſic: Per illud medium quod eſt condenſari in tactu folii ad ramum demonſtratur fluxus folij: ſed illud eſt diffinitio paſſionis, igitur. Quarto ſic: Si diffinitio eſſet medium in demonſtratione propter quid, &

E & potiſſima, ſequeretur, quod in omni tali demonſtratione eſſet petitio principij, ſed hoc eſt inconueniens: igitur. Conſequentia patet: quia diffinitio, & diffinitum important vnam & eandem rem: ergo ſi diffinitio ſumatur ad probandum aliquid de diffinito, idem ſumetur ad probandum aliquid de ſeipſo.

Quinto ſic: Si ſola diffinitio ſubiecti eſſet medium in demonſtratione potiſſima, & propter quid: ſequeretur, quod metaphyſica non eſſet ſcientia, quia ſubiectum metaphyſicæ, quod eſt ens inquantum ens, nullam habet diffinitionem. In oppoſitum videtur eſſe Ariſtotel. in textu: dicens, quòd medium in demon F ſtratione eſt ratio vltimi termini: ſed vltimus terminus eſt ſubiectum: igitur. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO ſciendum, quod circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima: vtrum quodlibet primum principium ſit euidentiſſimum. Pro cuius declaratione ſupponitur, quòd non eſt tantum vnum primum principium indemonſtrabile: quia in omni demonſtratione ſunt duæ præmiſſæ: vel ergo illæ præmiſſæ ſunt indemonſtrabiles, & ſic habetur intentum; vel demonſtrabiles, & tunc demonſtrabuntur per alias: de quibus iterum quæretur, vtrum ſint demonſtrabiles, vel non: ſi non, habetur intentum: ſi ſic, erit proceſſus in infinitum: vnde principium in demonſtratione eſt propoſitio non habens præmiſſas notiores ſe, & priores, per quas poſſit demonſtrari. Et ſi quis dicat Ariſt. in 4. meta. videtur po- G nere tantum vnum principium indemonſtrabile communiſſimum, euidentiſſimum, & firmiſſimum: ergo non ſunt plura. Dico, quòd non omne principium indemonſtrabile dicitur principium ratione communitatis ſic, quòd ſit communiſſimum: nec quodlibet tale dicitur principium ratione demonſtrationis, & firmitatis, ſed in propoſito dicitur principium indemonſtrabile propter carentiam alicuius prioris, per quod poſſit demonſtrari: & de iſtis ponitur communiter talis concluſio. Tot ſunt principia indemonſtrabilia quot ſunt concluſiones demonſtrabiles: quia infinitæ videntur eſſe concluſiones demonſtrabiles, ideſt non tot quin plures: etiam H videntur eſſe infinita principia, ideſt non tot quin plura: & per conſequens non ſunt plures concluſiones demonſtrabiles quam principia. Et ſi quis dicat, principia poſſunt inferre multas concluſiones: vt iſta, omne animal rationale eſt riſibile, omnis homo eſt animal rationale, quæ inferunt iſtam, omnis homo eſt riſibilis: etiam inferunt iſtam Socrates eſt riſibilis. Reſpondetur primo, quòd euidentia illarũ præmiſſarum non ſufficit ad euidentiam concluſionis, ſed requiritur euidentia conſequentiæ quæ eſt vna propoſitio hypothetica: & ſi ſit per ſe euidens, erit vnum principium demonſtrationis: ſi non ſiet euidens per alia principia. Ex quo ſequitur, quod vnus totalis ſyllogiſmus, & totalis conſequentia poteſt eſſe vna concluſio.

An quodlibet primũ principium ſit euidentiſſimum

SECVNDO ſciendum quod ad huc

An oĩa ſciarũ principia ſint euidentiſſima

A huc eſt alia difficultas. Vtrum omnia principia ſcientiarum ſint euidentiſſima. Pro cuius declaratione ſupponitur, quod duplicia ſunt principia: quædam ſunt ſimpliciter prima quibus intellectus immediate aſſentit apprehenſis terminis ex naturali inclinatione ſine ſenſatione, memoria & experientia præuia: ſed alia ſunt non ſimpliciter prima quibus ad aſſentiendum intellectus indiget ſenſatione & memoria: vt ſunt multa principia in philoſophia: vt omnis ignis eſt calidus. Et eſt aduertendũ, quòd principia alicuius ſcientiæ accipiuntur dupliciter. Vno modo pro præmiſſis alicuius demonſtrationis factæ in tali ſcientia, & ſic iſta, omnis ignis eſt calidus, non eſt principium ſcientiæ. B Alio modo accipiuntur principia pro propoſitionibus, quæ ſupponuntur tanquam veræ & euidentes in tali ſcientia, ſicut ſunt præmiſſæ veræ demonſtrationis, & ſic prædicta propoſitio bene eſt principium in philoſophia. Et dico quod habitus, qui habetur de talibus non dicitur proprie intellectus: niſi capiendo intellectum largè pro omni aſſenſu alicuius propoſitionis veræ acceptæ in aliqua ſcientia, tanquam per ſe & verè. Sequit̃ et ex hoc ꝙ non oĩa principia ſcientiarum ſunt euidentia q̃n primo proponuntur: immo aliqua ſunt dubia & opinantur eſſe falſa: ſicut clare patet de principijs in moralibus circa q̃ contingit mẽtiri: immo multi negãt illa: ſicut iuuenis propter defectum experientiæ, & paſſionatus propter vehementiam paſſionum. Et iſtud non ſolum eſt verũ in principijs practicis, ſiue artis, & prudentiæ, C ſed iſtud cõtingit in principijs ſcientiarum ſpeculatiuarum: nam principia ſcientiæ naturalis quandoq. ſunt multum dubia & indigentia magna inquiſitione per ſenſus, memoriam, & experientiam.

Q̃ñ no bis ieſt notitia euidẽs primorũ principiorũ

Tertio ſciendum quod notitia euidens primorum principiorum non ineſt nobis a natura. Nã intellectus in principio ſuæ creationis eſt tãquam tabula in qua nihil depictum eſt, depingibilis tamen ſcientia & virtute, & ſic à natiuitate in intellectu non eſt actus, neq; habitus. Et ſi quis dicat, dr̃ communiter quod principia inſunt nobis a natura. Reſpondetur, ꝙ principia nobis ineſſe à natura poteſt intelligi dupliciter. Vno modo, ꝙ talis notitia inſit intellectui noſtro com producta, & ſic non eſt intelligendum. D Alio modo, ꝙ a natura inſit nobis quædam potentia & inclinatio, per quam faciliter deueniemus ad notitiam primorũ principiorum, mediante tamen apprehenſione eorum & ſignificatione terminorum, & ſic bene verum eſt. Ex quo ſequitur quod notitia principiorũ non ineſt nobis per doctrinam propriè dictam: nam doctrina propriè dicta acquiritur per aliquã præuiam argumentationem cogentem ipſum intellectum ad eſſentiẽdum alicui propoſitioni quæ proprie procedit à magiſtro. Ex quo ſequitur, quod aſſenſus primorum principiorum acquiritur ex inclinatione intellectus & eorum apprehenſione & ſignificatione terminorum & miniſtratione ſenſus, & hoc loquẽdo de principijs ſimpliciter primis:

E mis: nam ad aſſentiendum principijs non ſimpliciter primis intellectus indiget ſenſu, memoria & experientia, vt omnis ignis eſt calidus. Vnde ex notitia alicuius ignis quem, ſenſus meus ſentit eſſe calidum & ex eius memoria & etiam ex alia cognitione, & memoria alterius ignis, ego infero quòd ille ignis quem non tetigi eſt calidus: mediantibus quibus etiam infero, quòd omnis ignis eſt calidus.

Principiorum diuiſio. QVARTO ſciendum, quòd principiorum quædam ſunt nota mediante ſenſatione, & memoria, & ſine experientia, vt poſito caſu, quòd Socrates ceperit equum Platonis contra eius voluntatem: & etas Plato videat eum coram iudice, & memoretur, F quòd heri ceperit ſuum equum: ex tali ſenſatione & memoria formabit talem propoſitionem, contra voluntatem Socrates cepit equum meum, quæ eſt ſibi euidens, & ex tali euidenti, & indemoſtrabili quadam ratione prudentiæ infert iſtam concluſionem: tu propones coram iudice quòd iſte cepit equum tuum. Ex omnibus iſtis infertur, quòd principiorum quædam ſunt ſingularia: vt iſte ignis eſt calidus quædam indefinita: quædam particularia; quædam vniuerſalia. Vnde ſingularia ſunt nota per exemplum: nam in exemplo ex propoſitione ſingulari infertur alia propoſitio ſingularis ratione alicuius ſimilitudinis repertę inter res ſignificatas: vt cum ad ſenſum notum eſt quòd iſte ignis eſt calidus; infert, ergo iſte ignis eſt calidus demonſtrando vnum alium ignem. Sed principia particularia vel indefinita ſunt nota ex G abſtractione a ſingularibus. Nam intellectus habens hoc principium, iſte ignis eſt calidus, faciliter acquirit iſtud, ignis eſt calidus. Sed vniuerſalia ſunt nota per inductionem virtute intellectus: vnde cum intellectus vidit aliqua ſingularia, & in nullo ſimili inuenit inſtantiã infert vniuerſalem: vt quia vidit iſtum ignem eſſe calidum: & iſtum, & ſic de alijs: & non vidit inſtantiam, infert iſtam, omnis ignis eſt calidus. Ex quo ſequitur, ꝙ exemplum per quod probatur ſingulare, & talis inductio, non ſunt demonſtrationes propriæ dictæ; quia demonſtratio debet eſſe ſyllogiſmus, & conſequentia bona: modo tales argumentationes ſunt ſyllogiſmi, nec conſequentiæ bonæ: vt viſum eſt in ſecundum H priorum: nec ſunt argumentationes dialecticæ: quia argumentationes dialecticæ habent cauſare opinionem: ſed tales generant firmam notitiam; ideo poſſunt dici argumentationes probatiuæ. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

DVBITATVR primo, vtrum aliquid euidenter poſſit à nobis cognoſci. *Art. 2.* Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quòd duplex eſt euiden- *Euidẽtia eſt duplex* tia, ſimpliciter, ſcilicet, & abſoluta, qualis eſt euidentia primi principij vel reducibilis ad eam. Alia eſt conditionata vel ſecundum quid. Vnde notitia euidens abſoluta, poteſt ſic deſcribi: ꝙ eſt aſſenſus verus ſine formidine naturaliter cauſatus quo

non

A non eſt poſſibile intellectum aſſentire, & in ſic aſſentiendo decipi, vel errare, & ad talem euidentiam quatuor cōditiones requiruntur. Prima ꝙ ſit aſſenſus verus; & per hoc differt ab errore. Secunda, quòd ſit ſine formidine, & per hoc differt ab opinione. Tertia; quòd ſit cauſatus naturaliter. i. à cauſis neceſſitātibus intellectum ad ſic aſſentiendum. & per hoc differt à fide. Quarta, quòd non ſit poſſibile intellectum in ſic aſſentiendo decipi. Sed euidentia conditionata eſt aſſenſus verus ſine formidine naturaliter, cauſatus quo non eſt poſſibile ſtante Dei influētia generali, & nullo facto miraculo intellectum aſſentire, & in ſic aſſentiendo decipi. Hoc ſuppoſito dicitur primo, quòd poſſibile eſt, B nos non ſolum de primo principio; immo etiam de multis alijs veritatibus habere euidentiam abſolutam: quia aliter ſequeretur omnes ſcientias perire, quod eſt inconueniens; etiā quilibet experitur nō ſolum primum principium eſſe ſibi euidens, ſed etiam multas conſequentias, ſicut conſequentiæ petentes principiū, vt Socrates eſt; ergo Socrates eſt; ſi hō eſt; homo eſt. Dicitur ſecundo, quòd poſſibile eſt nos de multis veritatibus contingentibus habere euidentiā abſolutā, vt quòd ego ſum, quòd ego cogito, quòd ego viuo; & ſic de multis alijs. Dicitur tertio, quòd impoſſibile eſt, nos aliquod extrinſecum nobis ſenſibile euidēter cognoſcere euidentia abſoluta: licet bene euidentia conditionata, probatur; quia ſtat ſine contradictione aliquid apparere & aſſentire ſic eſſe, & tamen non ſic erit.

Sc. li. 1. d. 3. q. 4 de 2. ar.

C DVBITATVR ſecundo, Vtrum aliquod principium poſſit eſſe nobis euidens aliqua euidentia. Et arguitur ꝙ non: quia maximè eſſet primū princip ū; ſed hoc non: quia non eſt euidēs aliquid eſſe primum principiū: igitur. Aňs probatur: quia non eſt nobis euidens principiū eſſe aňs aut conſequēs: igitur nō eſt nobis euidens aliquid eſſe primum principium. Cōſequentia probatur: quia nihil pt eſſe euidens tali euidentia niſi ſit propō deducta per aliq̄ conſequentiam. Item aliqui negauerūt primum principium, vt patet. 4. metaph. igitur non eſt euidens. Itē dubiū eſt, quid ſit primum principium: igitur non eſt euidens. Item illud nō eſt nobis euidēs, cui intellectus pōt firmiter diſſentire, ſed intellect' pt firmiter D diſſentire primo principio: quia Deus pōt cauſare ī intellectu talem diſſenſum: quo facto diſſentiet primo principio. Itē nullum falſum pt nobis eſſe euidens: ergo neq; verum. Aňs probatur: quia pōt eſſe tanta apparentia de falſo, quòd ſit verum ſicut de vero, quia non refert quædam falſa eſſe probabiliora quibuſdam veris. Ad iſta reſpondetur per ordinem. Ad primam dicitur negando conſequentiam. Ad probationem dico quòd aliquis pōt ſcire euidēter aliq̄ propoſitionem, neſciendo, Vtrum ſit propoſitio: aliquis etiam poteſt ſcire primum principium, neſciēdo tamē quid ſit primum principium. Dico vlterius, ꝙ aliquis poteſt ſcire euidenter

An prīcipiū poſſit nobis eſſe euidens.

E denter aliquam propoſitionem neſciendo tanta euidentia vtrū ſit vera vel falſa. Ad aliud dico, quod antiqui philoſophi ſolum ore negauerunt primum principium: ſed non mente. Ad aliud patet ſolutio. Ad aliud dico pro nunc, quòd Deus ſine cauſis ſecundis, & naturaliter agentibus non poteſt cauſare aſſenſum propter connotationem huius termini aſſentire: qui connotat agere; nam ſi aliquis aſſentit agit. Ad tertiam dicitur, intellectus poteſt aſſentire alicui falſo: ſed ex hoc non ſequitur, quod talis aſſenſus ſit euidens: quia ad eſſe euidens non ſufficit apperere præciſe ſic eſſe quantumcumq; talis apparentia ſit intenſa: ſed requiritur, quòd talis apparentia ſit vera.

F DVBITATVR tertio, quid ſit proprium medium demonſtrationis propter quid, & potiſſimæ vtrum diffinitio ſubiecti, vel diffinitio paſſionis. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod dicunt aliqui, quod diffinitio completa paſſionis eſt mediū demōſtrationis propter quid & potiſſimæ: vt probant rationes ante oppoſitum quæſtionis, licet diffinitio incompleta paſſionis nō debeat eſſe medium. Vnde diffinitio completa paſſionis: eſt quę datur per ea, quæ ſunt eiuſdem generis cum ſubiecto, & cū hoc per illa, quæ ſunt eiuſdem generis cum paſſione: vt iſta diffinitio animal rationale aptum natum ridere, eſt completa diffinitio huius paſſionis ꝙ eſt riſibile. Sed diffinitio in completa paſſionis eſt illa, quæ datur per illa, quæ ſunt eiuſdem generis cum paſſione, vt iſta diffinitio aptum natum ridere eſt diffinitio incōpleta huius paſſionis, quod eſt riſibile. Sed quia iſta opinio nō videtur eſſe de mente. Ariſt. ideo contra eā arguitur ſic: Sicut paſſio eſt demonſtrabilis de ſubiecto: ita diffinitio paſſionis eſt demonſtrabilis de ſubiecto; ergo non debet eſſe mediū. Item propriæ paſſiones important conceptum ſimpliciter ſimplicē: ideò non hēnt propriā diffinitionē: licet poſſint habere quaſdam deſcriptiones, & fortè diffinitiones quid nominis: igitur nō debent eſſe medium in demōſtratione: Relinquitur ergo, quod diffinitio cauſalis ſubiecti, vel quidditatiua dās intelligere cauſā quare ita eſt ſicut per concluſionē ſignificatur, debet eſſe medium demonſtrationis propter quid.

Mediū demonſtrationū potiſſima quid.

H Sed reſtat vna parua difficultas quomodo intelligitur, ꝙ ſentire eſt ſingularis, & ſenſus eſt vniuerſalis. Dūt aliqui quod ſic dēt intelligi, potentia ſenſitiua non eſt magis determinata ad ſentiēdum vnum ſenſibile, quā aliud; vt viſus non eſt magis determinatus ex ſui natura ad ſentiendum vnum colorem quam alterum: ſed actus ſentiendi eſt ipſius ſingularis: quia eſt vnius ſenſibilis ſic, quod non alterius. Poteſt tamen aliter dici quòd ſingulare ſub ratione ſingularitatis nō eſt per ſe obiectum ſenſus: ſed per ſe obiectum ſenſus eſt aliquod vniuerſale: verū eſt tamen, quòd ſingularitas eſt id ſine quo non ſit ſenſatio. Vnde natura eſt ratio agendi in ſenſum, & mouendi ipſum: ſed ſingularitas eſt conditio agendi. Nam natura non ſentitur ſine ſingularitate. Et hæc de ſecundo articulo

Sco. lib. 2. diſt. 3. q. 6. in ſol. angul. ante 4 poſi.

A culo. Quantum ad tertium ſit CONCLVSIO reſponſalis ad quæſitum: Diffinitio ſubiecti ſcibilis eſt medium in de- Art. 3. monſtratione propter quid; & potiſſima: quæ relinquitur probata in ſecundo art. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam patet ſolutio. Ad ſecundam negatur maior: ſed ſufficit quòd medium demõſtrationis ſit mediũ in ratione cognoſcibilitatis: ita quòd paſſio notius inſit medio, C & medium ſubiecto quàm paſſio ipſi ſubiecto. Ad tertiam dr̃, quod illę demonſtrationes nõ ſunt propter qd, & potiſſimæ, vt notum eſt. Ad quartum dr̃, quòd licet diffinitio, & diffinitum idẽ realiter importent: tamen diſtinguuntur formaliter, vel important alium, & alium cõceptum. Ad quintam patet ſolutio.

TOPICORVM ARISTOTELIS

LIBER PRIMVS.

B *Propoſitum quidem negocij eſt, methodum inuenire a qua poterimus ſyllogizare de omni problemate ex probabilibus. Et ipſi diſputationes ſuſtinentes, nihil dicemus repugnans. Primum igitur dicendum, quid eſt ſyllogiſmus, & quæ eius differentiæ, quatenus ſumatur dialecticus ſyllogiſmus: hunc enim quærimus ſecundum propoſitum negocium, &c.*

ISTE eſt liber Topicorum Ariſtot. in quo philoſophus determinat de ſyllogiſmo dialectico ponens primo intentum ſuum: dicens, quòd propoſitum huius negocij eſt in- D uenire artem breuem, & compendioſam, a qua poterimus faciliter de omni problemate ſyllogizare. Et primo diffinit ſyllogiſmum, & ſpecies eius. Vnde ſyllogiſmus eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis aliud quidẽ ab his, quæ poſita ſunt de neceſſitate accidit eo, quòd hæc ſunt: de qua diffinitione ſatis viſum eſt in primo priorum Sed ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt, q. ſit ex primis veris. aut ex talibus quæ per aliqua prima vera principium ſuæ cognitionis ſumpſerunt: de quo ſatis viſum eſt in primo poſteriorũ. Syllogiſmus dialecticus eſt, qui ex probabilibus eſt ſyllogizatus. Vnde prima vera ſunt, quæ non per alia, ſed per ſeipſa fidem habent .i. q̃ cognoſcũtur cognitis terminis.

Sed

E Sed probabilia ſunt, quæ videntur pluribus, aut omnibus aut ſapientibus vel maxime notis. Deinde deſcribit ſyllogiſmum litigioſum; dicẽs, ꝙ ſyllogiſmus litigioſus eſt, qui ex his quæ videntur eſſe probabilia, & non ſunt; aut ex his quæ videntur eſſe probabilia, eſt apparens. Et debet ſic intelligi; ſyllogiſmus litigioſus eſt, qui procedit ex ꝓpoſitionibus quæ videntur eſſe probabiles, & veræ, & tamen nõ ſunt aut ex propoſitionibus quę ſunt verę, & probabiles, ſed non bene diſpoſitæ. Ex qua diffinitione oſtẽditur, ꝙ triplex eſt ſyllogiſmus litigioſus, ſcilicet peccans in materia tantum: peccãs in forma tantum; & peccans in materia, & in forma ſimul. Sed ſyllogiſmus falſigraphus eſt, qui procedit ex propoſitionibus cõ

F ſtitutis ex proprijs terminis alicuius ſcientiæ; quæ quidem propoſitiones vel non ſunt verę, vel ſunt male intellectæ, vt iſte ſyllogiſmus; omnes lineæ ductę ab eodem puncto in eundem punctum ſunt æquales; ſed chorda, arcus, & coſta ſunt huiuſmodi: ergo chorda, arcus & coſta ſunt æquales. Reſpondetur quòd hęc ſcientia eſt falſa: cum ſolum habeat veritataem de lineis ductis per idem medium. Deinde ponit modum procedendi in hac ſcientia; dicens, quòd de nullo eorum, quæ tractantur in hac ſcientia, eſt danda ratio demonſtratiua; ſed debemus procedere figuraliter, & groſſo modo, cum talis cognitio ſecundũ propoſitum ſit ſufficiens. Et dicit, quòd hæc ſcientia eſt vtilis ad tria, ſcilicet ad exercitationes, ad obuiationes; & ad ſecundum philoſophiam diſciplinas. G

Primum probat; quia illa ſcientia valet ad exercitationes per quam faciliter poterimus argumentari de quolibet propoſito: iſta eſt huiuſmodi; igitur. Secundum probat; quia omne illud per quòd poſſumus reſpondere ex principijs doctrinæ ad ea, quæ nõ videntur nobis bene dici, eſt vtile ad obuiationes, ſed iſta eſt hmõi: igitur. Tertium ꝓbat duabus rõnibus. Prima; oẽ illud per quod poſſumus arguere, ſiue reſpondere ad vtranque partem contradictionis eſt vtile ad ſecundum philoſophiã diſciplinas, ſed dialectica eſt hmõi; igitur. Secunda ratio: omne illud per quod poſſumus inquirere de primis principijs vniuſcuiuſq; diſciplinæ, eſt vtile ſecundũ philoſophiã diſciplinas, ſed dialectica eſt huiuſmodi: igitur. Minorem probat; quia propriũ H eſt dialecticæ hře viam ad principium omnium methodorum; quia per dialecticã ex terminis cuiuſcũque ſcientiæ poſſumus facere ſyllogiſmum. Deinde remouet vnum dubium: an aliquis dicatur habere dialecticã, niſi ſciat quamlibet concluſionem probare, vel improbare. Reſpondet, quòd nõ oportet ad hoc ꝙ aliquis habeat ſcientiam dialecticam perfectè, ꝙ ſemper probet, vel improbet concluſionem, ſed ſufficit quòd nihil omittat de his quæ requiruntur ad probandum illam concluſionem, uel improbandum. Quod probat per ſimile: nã antequã aliquis dicat bonus rhetor nõ oportet quòd ſemper vincat perſuadendo: ſed ſufficit, quod nihil omittat de his, quæ ſunt

necceſ-

A neceſſaria ad vincendum, probat etiam. q̃a ad hoc quod aliq̃s dicat bonus medicus, non oportet quòd ſemper ſanet, ſed ſufficit quòd nihil omittat de his, q̃ requiruntur ad ſanandum.

An ſyllogiſmus dialecticus ſit ſubiectum adæquatum in his lib.

QVAERITVR Vtrum ſyllogiſmus dialectic⁹ ſit ſubiectũ adæquatum huius ſcientiæ. Arguitur primo quòd non: q̃a nullus ſyllogiſmus dialecticus eſt ſubiectũ ſcientiæ huius libri: igr̃ ſyllogiſmus dialecticus non eſt ſubiectum ſcientiæ huius libri. Secũdo argr̃. Syllogiſmus demõſtratiuus eſt ſubiectũ huius ſciẽ quia eſt primo conſideratum in hac ſciã: igr̃. Tertio ſic: Si ſyl-
B logiſmus dialecticus eſſet ſubiectum huius ſciæ quæ vocat dialectica, ſeq̃retur q̃ eſſet ſubiectũ logicè: q̃a dialectica, & logica ſunt termini conuertibiles ad inuicẽ. Quarto ſic: Oĩs ſyllogiſmus, ſi eſt ſyllogiſmus, eſt vnus: ſed ſyllogiſm⁹ dialecticus ẽ ſyllogiſmus, ſi eſt ſyllogiſm⁹; ergo eſt vnus, ſed conſequens vr̃ eſſe falſum, q̃a vel eſſet ille, quẽ Petrus facit, vel quẽ Ioannes facit quod eſt falſum: igitur. Quinto ſic: Oĩs propõ indefinita p̃t hr̃e aliq̃ ſingularẽ veram, ſed iſta eſt indefinita, ſyllogiſmus dialecticus eſt ſubiectũ huius ſciæ: igit debet hr̃e aliq̃ ſingularẽ, verã, ſed hoc eſt falſum: igr̃. In oppoſitum videtur eſſe Ariſtot. in textu. In iſta q̃one erunt tres artic. Quantum ad primum.

Arti. 1. PRIMO ſciendũ quòd ſyllogiſmus dialecticus p̃t capi dupliciter. Vno modo primæ intentionaliter, & ſic non eſt aliud q̃ ſyllogiſmus dialecticus mẽtalis vocalis vel ſcriptus: & ſic non eſt ſubiectum in hac ſciã. Alio mõ capitur ſyllogiſmus dialecticus ſecũdæ intentionaliter, & ſic nõ eſt aliud q̃ aliquod intentionale attributum per intellectum ſyllogiſmo dialectico mẽtali, vocali, vel ſcripto. Ex quo ſequitur q̃ iſte terminus ſyllogiſmus dialecticus de formali ſignificato importat intẽtionem ſecundã, ſed de materiali ſignificato importat omnem ſyllogiſmum dialecticum mentalem vocalem, vel ſcriptum. Secundo ſupponitur, quòd propria paſſio ſyllogiſmi dialectici eſt generatiuum opinionis i notitiæ adhæſiuæ cum formidine de oppoſito, Pro quo tamen aduertẽdum eſt, quòd ad hoc quòd aliquæ p̃miſſæ generent opionẽ de concluſione, ſeu notitiam cũ formidine oportet, quòd p̃miſſæ accipiantur cũ formidine de oppoſito; q̃a oĩs adhęrens præmiſſis ſine formidine adhęret cõcluſioni ſine formidine quã cognoſcit ſeq̃ ex p̃miſſis & hoc dr̃ a ſyllogiſmo demonſtratiuo qui eſt gñatiuus ſciẽtię ſeu notitiæ adhæſiuę ſiue formidine de oppoſito. Ideo ſequit q̃ ſyllogiſmus poteſt procedere ex probabilibus dupliciter. Vno modo ex probabilibus acceptis cum formidine: & ſic ſyllogiſmus dialecticus debet procedere ex probabilibus. Alio modo ex probabilibus acceptis generaliter, ſiue ſint cum formidine, ſiue non; & ſic ſyllogiſmus demonſtratiuus poteſt dici procedere ex probabilibus, cum procedat ex neceſſarijs, q̃ generant

C S. l dialectic⁹ dupliciter.

D

Digitized by Google

E rant ſcientiam de concluſione.

Secvndo ſciendum quòd circa textum incidunt aliq̃ difficultates; Prima; vtrum propoſitio quam ponit Ariſt. in textu ſit vera: in qua dicitur quòd iſta arte poterimus diſputare de omni problemate. Et videtur ꝙ non: quia iſta ſcientia non habet conſiderare de omni problemate. Et videtur quòd non; quia iſta ſcientia non habet conſiderare de omni problemate; ergo non habet ſyllogizare de omni problemate. Reſpõdetur quod problemata ſiue ꝓpoſitiones dubię & probabiles poſſunt conſiderari dupliciter. Vno modo quantum ad proprias rationes terminorum & ſic iſta ſcientia non habet conſiderare de omni problemate. Alio modo F quantum ad rationes communes: vt puta quia termini ſunt G de tali vel de tali prædicato: & ſic iſta ſcientia habet bene conſiderare de omni problemate; quia per illas rationes communes & probabiles poterimus de omni tali problemate diſputare; puta reſpondendo de ipſis; oſtendendo etiam aliquid de ipſis: & etiam obuiando rationibus quæ de ipſis fient. Secunda difficultas: quomodo poteſt ſtare, ꝙ ſyllogiſmus dialecticus ſit ſubiectum huius ſcientię: cum de eo non præſupponatur quid eſt; ſed oſtenditur in textu quid ſit ſyllogiſmus dialecticus. Reſpondetur, ꝙ aliquã ſcientiã ſupponere quid eſt de ſubiecto ſuo, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo quantum ad proceſſum demonſtratiuum: & ſic præſupponit quid eſt de ſuo ſubiecto: nam antequam fiat demonſtratio oportet ſcire quid eſt ſubiectum. Alio modo quantum ad proceſſum doctrinalem & acquiſitiuum; & ſic non oportet ſcientiã præſupponere quid eſt de ſuo ſubiecto: ſed oportet quærere quid ſit.

An arte Topica poſſit diſputari de omni problemate.

Quõ ſyllog. dialecticus poſſit eẽ ſubiectũ: cũ de eo nõ præſupponat qd eſt.

G Tertio ſciendum ꝙ pro declaratione diffinitionis probabilium ſupponitur, ꝙ in tali diffinitione ponũtur multæ particulæ, per quas intelliguntur multa probabilia; per hoc ꝙ dicitur, quæ videntur omnibus, intelliguntur probabilia, quæ ſunt ꝓbabilia apud omnes vulgares: vt ꝙ ignis eſt calidus. Aliqua ſunt quæ ſunt probabilia apud ſapientes, ſicut omnis mater diligit filium ſuum: vel iſtud, ſol eſt maior tota terra: & iſta tanguntur per iſtam particulam pluribus. Alia ſunt quæ H ſunt probabilia ſolum ſapientibus: & illa tanguntur per illam particulam ſapientibus. Et iſta ſunt triplicia. Nam quædã ſunt probabilia ſapientibus: quędam ſapientioribus, quædam ſapientiſſimis. Supponitur ſecundo, ꝙ aliqua ſcientia dr̃ eſſe inuentiua dupliciter. Vno modo; quia docet de pluribus medijs per q̃ poſſunt terminari. i. probari plura problemata: & ſic omnis ſciẽtia dr̃ inuentiua Alio modo: qa docet modum per quem inueniuntur plura media ad terminandum problemata: & hoc modo iſta ſcientia dr̃ eſſe inuẽtiua; quemadmodum ſcientia priorum & poſteriorum dicitur reſolutoria.

Qvarto ſciendum, ꝙ circa textum incidit vna difficultas: An ſyllogiſmus bene diuidatur in ſyllogiſmum demonſtra-

ſtra-

A ſtratiuum, dialecticum, litigioſum, & falſigraphum. Et videtur ꝙ non: quia ſyllogiſmus tẽtatiuus eſt ſyllogiſmus: & tñ nõ ponitur in illa diuiſione: igitur. Secundo ſic; Diuiſum debet verificari de membris diuidentib. ſed ſyllogiſmus non verificatur de ſyllogiſmo litigioſo, igitur. In oppoſitum eſt philoſophus.

An ſyllogiſ. ſit bene diuiſus ĩ demonſtratiuũ, dialecticũ, &c.

Pro cuius declaratione ſupponitur ꝙ prædicta diuiſio ſyllogiſmi eſt ſufficiens, ſumẽdo talem diuiſionem ex parte materiæ ſyllogiſmi, quæ eſt neceſſitas & probabilitas. Ad rõnes dubij dr̃, quòd ſyllogiſmus tentatiuus reducitur ad aliquam iſtarũ ſpecierum: puta ſi procedat ex probabilibus, ad ſyllogiſmũ dialecticum: ſi ex neceſſarijs, ad ſyllogiſmum demonſtratiuũ, & ſic de alijs. Si tñ ſumatur diſtin- B ctio ſpecierũ ſyllogiſmi ex parte finis, tunc ſyllogiſmus tentatiuus eſt bene ſpecies diſtincta ab alijs: nam finis ſyllogiſmi tẽtatiui eſt alius a fine alterius ſpeciei ſyllogiſmi: cum finis eius ſit generare experientiã de ſciã, vel ignorantia rñdentis. Sed finis ſyllogiſmi Dialectici eſt generare opinionem. Finis litigioſi generare apparentem ſophiam. Finis falſigraphi, ſeu Sophiſtici eſt ignorantia prauæ diſpoſitionis. Finis demonſtratiui eſt generare ſcientiam. Ad ſecundam dicitur, quòd licet in diuiſione vniuoci, diuiſum debeat verificari de membris diuidentibus; nõ tamen in diuiſione æquiuoci: modo ſyllogiſmus diuiditur in ſyllogiſmum demonſtratiuũ, dialecticum & litigioſum diuiſione æquiuoci: nam ſyllogiſmus litigioſus non eſt ſyllogiſmus, ſaltem ſyllogiſmus litigioſus peccans in forma. Et hæc C de primo artic. Quantum ad ſecundum.

Art. 2.

Dvbitatvr primo, Vtrum ſyllogiſmus peccans in materia & ſyllogiſmus peccans in forma, ſint boni ſyllogiſmi. Pro cuius ſolutione ſupponitũr primo quòd aliquem ſyllogiſmũ peccare in materia, poteſt intelligi dupliciter: Vno modo, quia in eo nõ ſunt tres termini, vel tres propoſitiones, & ſic non capitur hic ſyllogiſmus peccans in materia. quia tali modo ſyllogiſmus dr̃ ẽt peccare in forma, cũ non habeat terminos, & propoſitiones diſpoſitas in modo & figura, & ſic omnis ſyllogiſmus amittens aliquid de materia, vel etiam aliquid habens ſuperfluũ, diceret peccare in materia iſto D modo. Alio modo ſyllogiſmus dr̃ peccare in materia: quia peccat in illis, quæ ſe tenent ex parte materiæ, ſicut in probabilitate, vel neceſſitate: ita quòd ille ſyllogiſmus dicitur peccare in materia, cuius præmiſſæ nõ ſunt probatiuæ concluſionis, ſicut eſt fallacia petitionis principij ſtatim, vt ſic arguendo: omnis homo eſt homo, & omnis homo eſt homo: ergo omnis homo eſt homo: vnde ſyllogiſmus ſic peccans in materia, dicitur bene; bonus ſimpliciter. Sed dicitur peccare contra ſyllogiſmum probatiuum, ſiue Dialecticum. Supponitur vlterius, ꝙ forma ſyllogiſmi ñ eſt aliud, q̃ modus & figura: ideo ille ſyllogiſmus dr̃ peccare in forma, cuius ꝑmiſſæ nõ ſunt diſpoſitæ in modo & figura, cuiuſmodi ſunt omnes combinationes inutiles: & de tali ſyl-

An ſyllog. peccans in materia, vel forma ſit bonus.

E ſyllogiſmo dicitur ꝙ nõ eſt ſyllogiſmus: ſicut homo pictus nõ eſt homo: ideo diuiſio qua diuiditur ſyllogiſmus in ſyllogiſmũ demonſtratiuum, dialect. cum & litigioſum, ſeu ſophiſticum, peccantem in forma eſt diuiſio æquiuoci in æquiuocata.

An idẽ ſyllog. poſſit eſſe dialecticus & demõſtratiuus.

DVBITATVR ſecundo. Vtrum idem ſyllogiſmus poſſit eſſe dialecticus, & demonſtratiuus. Et arguitur quod non: quia tunc idem ſyllogiſmus eſſe ex neceſſarijs & poſſibilibus aliter ſe habere: conſequens eſt falſum igitur. Conſequentia patet: quia ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt ex neceſſarijs, & ſyllogiſmus dialecticus eſt ex probabilibus; ſed probabilia poſſunt aliter ſe habere: igitur. Secundo, quia tunc ſequeretur ꝙ de eodem haberemus ſcientiam & opinionẽ: ſed cõſequens eſt falſum; ergo & antecedens: conſequentia patet: quia ſyllogiſmus demonſtratiuus F generat ſcientiam, dialecticus generat opinionẽ, falſitas conſequentis patet: quia ſcientia & opinio ſunt habitus oppoſiti. Tertio ſic: membra diuiſionis non debent coincidere, ſed ſyllogiſmus demonſtratiuus & dialecticus diuidunt ſyllogiſmum, igitur. In oppoſitum arguitur: quia propoſitiones ex quibus fit ſyllogiſmus demonſtratiuus, ſunt probabiles, cum ipſis conueniat diffinitio probabilis, & per conſequens idem ſyllogiſmus procedit ex neceſſarijs, & probabilib. ergo ſimul erit demonſtratiuus & dialecticus. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd ſyllogiſmus demonſtratiuus & dialecticus poſſunt capi dupliciter vno modo ſecundæ intentionaliter, & ſic vnus non eſt alius. Alio G modo primæ intentionaliter: puta pro ſyllogiſmo mentali, vel ſcripto; & tunc dico, ꝙ ſyllogiſmũ demõſtratiuũ eſſe dialecticũ, põt intelligi dupliciter. Vno mõ reſpectu diuerſorum, & tunc dico, quòd idem ſyllogiſmus põt eſſe demonſtratiuus & dialecticus, cum vnus poteſt aſſentire p̃miſſis ſyllogiſmi demonſtratiui ſine formidine de oppoſito, & alter poteſt ipſis aſſentire cũ formidine de oppoſito. Alio mõ reſpectu eiuſdem: & hoc dupliciter, ſcd̃m ꝙ probabile põt capi dupliciter. Vno modo largè, pro propoſitionibus probabilib. ſiue cum formidine, ſiue ſine formidine, & ſic vnus & idem ſyllogiſmus reſpectu eiuſdem bene diceretur demõſtratiuus, & dialecticus. Alio modo capiendo probabile ſtrictè pro propoſitione probabili quæ eſt cum formidine. Et ſic dico, quòd vnus & idem ſyllogiſmus reſpectu eiuſ H dem non poteſt dici demonſtratiuus & dialecticus. Ad rationes. Ad duas primas patet ſolutio. Ad tertiam dicitur: quòd ſyllogiſmus demonſtratiuus & dialecticus, vt diuidunt ſyllogiſmum, capiuntur ſecundæ intentionaliter, & non primæ intentionaliter; ideo vt ſunt membra diuidentia, numquam verificantur de ſe inuicem.

An ſciẽtia topica proſit obuiationib. & diſciplinis.

DVBITATVR tertio, Vtrum dialectica, ſeu iſta ſcientia ſit vtilis ad obuiationes, & ad ſecundum philoſophiam diſciplinas. Et videtur quòd non: quia aliquis poteſt exercitari in medicina, vel in rhetorica, vel in aliqua alia ſcientia ſine dialectica: vt patet per experientiam. Item per

de-

A demonſtrationem poſſumus obuiare poſitionibus reſpondentis: ergo non oportet eſſe talē ſcientiam. In oppoſitum eſt philoſophus in textu, vbi dicit, ꝙ iſta ſcientia eſt vtilis ad tria, ſ. ad exercitationes, obuiationes & ad ſecundum philoſophiam diſciplinas. Ideo reſpondetur ad rationes. Ad primam dicitur, ꝙ licet aliquis poſſit exercitari in medicina vel in aliqua alia ſciētia ſine dialectica imperfectè, & non ſcientificè, non tamen poteſt perfectè & ſciētificè ſine iſta ſcientia. Ad aliam dicitur, quòd licet per demonſtrationem poſſimus obuiare pōni falſæ non tamen pōni veræ, ſicut poſſumus per dialecticam. Sed dubitaret aliquis, quomodo poſſumus habere ſcientiam de ſyllogiſmo dialectico: cum ſyllogiſmus dia- *Dubitatio.* B lecticus ſit generatiuus opinionis. Reſpondetur, ꝙ ſcientia propriè dicta communiter non habetur niſi de concluſione, in qua demonſtratur paſſio de ſubiecto: & ſic de cōcluſione in qua demonſtratur paſſio ſyllogiſmi dialectici de ipſo ſyllogiſmo dialectico: vt puta de tali, ſyllogiſmus dialecticus eſt generatiuus opinionis: habetur ſcientia quæ vocatur dialectica: capiendo dialecticam ſtrictè: quia dialectica largè capta, eſt idem quòd logica, quæ habetur de omnibus concluſionibus demonſtrabilib. in tota logica. Et ſic patet quòd de ſyllogiſmo dialectico non habemus ſcientiam niſi tanquam de ſcibili remoto: & hoc in ſyllogiſmo demonſtratiuo: & cum hoc ſtat quòd ſyllogiſmus dialecticus eſt bene generatiuus opinionis. i. præmiſſæ ſyllogiſmi dialectici generant opinionem C de concluſione ſyllogiſmi dialectici. Et hæc de ſecundo art. Quantum ad tertium ſit

CONCLVSIO reſponſalis: Syllogiſmus dialectus eſt ſubiectū *Art. 3.* in hac ſcientia, cum primo. i. adequatæ conſideretur in hac ſcientia. Ad rationes autem oppoſitum. Ad primam dicitur, negando conſequentiam: quia cōmittitur fallacia figuræ dictionis, variando genus ſuppoſitionis. Ad ſecundam dicitur ꝙ licet ſyllogiſmus demōſtratiuus conſideretur primò in hac ſcientia, vt ly primò dicit ordinē ad ſecundum, non tamen ut idem eſt ꝓ adequatē. Ad tertiam dicitur, ꝙ ſciētia quæ ibi habetur bene vocatur dialectica: capiendo dialecticam ſtrictè & propriè: ſed non capiendo dialecticam largè ut conuertitur cum logica. Ad quartam dicitur, ꝙ D ſyllogiſmus dialecticꝰ eſt vnus vnitate generis vel ſpeciei, & hoc capiendo ſyllogiſmum dialectū ſecundæ intentionaliter. Ad quintam dr̄, ꝙ licet omnis propoſitio indefinita cuius ſubiectum ſupponit perſonaliter, poſſit habere aliquam ſingularem: non tamen indefinita, cuius ſubiectum ſupponit ſimpliciter.

Primum ergo conſiderandum ex quibus eſt methodus.

ISTA EST pars executiua huius libri, quæ diuiditur in octo libros partiales: quorum primꝰ diuiditur in tres tractatus. In primo determinat de principijs ſyllogiſmi dialectici. Et primo probat, ꝙ propoſitiones dialecticæ, & problemata ſunt in æqua

E

Propõſitiones, & problemata æqualia numero.

li numero. Quod probat, quia quæcunque fiunt ex æqualibus numero, ſunt in æquali numero, ſed propõſiões dialecticæ fiũt ex æqualibus numero, quia fiũt ex æqualibus prædicatis: ergo propoſitiones dialecticę, & problemata, ſunt in æquali numero. Secundo ſic: illa quorum vnum poteſt fieri reliquum, & è contra ſunt in æquali numero, ſed ſic eſt de propoſitione dialectica, & problemate, vt illa propõ dialectica vtrũ homo ſit animal, ſit problema, dicendo vtrũ homo ſit animal, vel non. Conſequenter mouet aliqua dubia.

Primo, vtrũ aliquod problema poſſit fieri de differentia. Reſpõdet quòd dĩa eſt reducenda ad genus: ideo problemata de differentia reducuntur ad genus. Secundum dubium: quare enumerando prædicata non enumerat diffinitionem, quæ tñ eſt prædicatum.

F

Propriũ duplex.

Reſpondet ꝙ cõtinetur ſub proprio, & dicit ꝙ duplex eſt propriũ, quoddam eſt ꝙ indicat quid eſt eſſe rei, & illud vocatur termin⁹ ſeu diffinitio, aliud eſt ꝙ non indicat quid eſt eſſe rei, conuerſim tamen prædicatur de illo cuius eſt, cuiuſmodi eſt proprii paſſio vt riſibile reſpectu hominis. Ex quo paſſu elicitur talis regula, ꝙ ſi aliquid ſit commune duobus, & vni illorum non ſit nomen impoſitum, tunc illud aſſumit nomen communis. Ex quibus concludit quod quatuor ſunt prędicata ſcilicet terminus, ſiue diffinitio, genus, proprium, & accidens. Et ſubdit ꝙ differentia eſt inter propoſitionem dialecticã, & problema: nã ꝓpoſitio dialectica ſolum quærit vnam partẽ contradictionis: vt hic, eſt ne homo animal greſſibile bipes. Sed problema quærit vtramque partem contradictionis, vt vtrum animal greſſibile bipes, ſit diffinitio hominis, vel non.

G

Termin⁹ quid

Conſequenter diffinit terminum, ſeu diffinitionẽ dicens ꝙ terminus eſt oratio indicans quid eſt eſſe rei, & ſubdit ꝙ non ſolum incõplexa ſed etiã complexa habent diffinitionem: nam poſſibile eſt ea quæ ſub oratione ſignificantur terminari id eſt diffiniri. Et dicit, quòd illi qui vtuntur vno ſolo nomine pro diffinitione, nõ benè diffiniunt, eo quòd omnis diffinitio eſt oratio. Secundo dicit, quòd idem, & diuerſum ſũt annexa diffinitionis, quia illud eſt annexum diffinitionis, per quod fit maximus labor circa diffinitionem ſed per idem, & diuerſum fit maximus labor, igitur.

H

Item idem, & diuerſum, terminantur per eandem methodum, per quam terminatur diffinitio, quia ſi probauerimus aliqua eſſe eadem, vel diuerſa, faciliter poterimus diſputare de diffinitione; & ſi oſtenderimus aliqua non eſſe eadem ſufficienter, oſtendemus ea non habere eandem diffinitionem.

Proprium quid.

In ſecunda parte determinat de ſecũdo prædicato, ſcilicet de proprio, dicens, quod proprium eſt quod non indicat quid eſt eſſe rei; ſoli autem ineſt, & conuerſim prædicatur de re, ut ſuſceptibile diſciplinæ eſt propriũ hominis Et ſi quis quærat Vtrũ illud quod cõuenit alicui ſicut dormire conuenit homini, ſit proprium eius. Reſpondet, quòd bene eſt proprium quando, vel proprium ad aliquid,

ſicut

Digitized by Google

A ſicut eſſe a dextris. Ex quo infert ꝙ triplex eſt proprium, ſcilicet proprium ſimpliciter, proprium quando: & proprium ad aliquid. In tertia parte determinat de tertio prædicato, quod eſt genus, dicens, quòd genus eſt quod ꝑdicat̃ de pluribus differẽtibus ſpecie in eo quod quid: vt animal reſpectu hominis & bouis. Vltimam partẽ probat: quia illud prędicatur in quid, ꝑ quod conuenienter reſpondetur ad quæſtionẽ factam per quid: ſed genus eſt huiuſmodi, igitur. Et ſubdit, ꝙ idem & diuerſum genere, ſunt annexa generis, quia terminantur per eandem methodum per quam terminantur problemata de genere: quia ſi oſtenderimus ꝙ animal eſt genus hominis & bouis: & oſtenderimus ꝙ homo & bos ſunt

Genus qu.d.

B idem genere. Etiam ſi oſtenderimus, ꝙ animal eſt genus bouis & non eſt genus lapidis, & oſtenderimus ꝙ homo & lapis, non ſunt idem genere. In quarta parte determinat de quarto prædicato, quod eſt accidens. Et ponit duas diffinitiones eius Quarum prima eſt; accidens eſt quod nec eſt diffinitio, neque propriũ, neq; genus, ineſt autem rei. Secunda, accidens, eſt quod contingit eidem ineſſe & non ineſſe vt ſedere. Et dicit ꝙ illa diffinitio eſt melior quam prima: quia ad cognoſcẽdum primam neceſſariò eſt ſcire quid ſit diffinitio, quid genus, & quid proprium. Secunda eſt per ſe determinata ad cognoſcendum accidens. Et infert ꝙ problemata, quæ fiunt de prędicatis comparatis ad ſubſtantiã ſecundum magis & minus, reducuntur ad problemata accidentis: vt, vtrum vita quæ eſt ſecundum virtutem ſit melior vita, q̃ eſt ſecundum brutalitatem. i. ſecundum delicias ſenſitiuas. Ex quo patet, quòd magis & minus ſunt annexa accidentis. Et ſubdit finaliter, quòd non refert proprium quando, & proprium ad aliquid, eſſe accidens.

Accidens quid

C

Non autẽ lateat nos, quoniã quæ ad proprium genus & accidens, omnia & ad diffinitiones conuenit dici.

Oĩa prædicata reducũtur ad difinitionẽ.

ISTVD EST ſecundum capitulum, in quo oſtendit, ꝙ iſta tria prędicata, genus, proprium, & accidens, reducuntur ad diffinitionem & diuiditur in tres partes. In prima oſtendit, quòd alia prædicata a diffinitione reducuntur ad diffinitionem:

D Nam ſi quis oſtendat, quòd aliquid non conuenit alicui conuertibiliter ſicut eſt proprium: per hoc oſtendit, quòd ſibi non conuenit vt diffinitio; quia diffinitio debet conuertibiliter conuenire diffinito: etiam ſi quis oſtendat quòd aliquid non conuenit alteri eſſentialiter, ſicut eſt genus, oſtendit quòd illud non conuenit vt diffinitio: quia diffinitio dicitur conuenire diffinito eſſentialiter. Etiam ſi quis oſtendat, quòd aliquid conuenit alicui accidentaliter oſtendit quòd illud non eſt diffinitio: quia diffinitio non debet conuenire diffinito accidentaliter. Vnde iſta tria prædicata reduci ad diffinitionem, non eſt aliud, quam per conſiderationes iſtorum prædicatorum terminare aliqua ꝓblemata d̃ diffinitione:

E non tũ ſufficit pro oĩbus prædicatis eſſe vnã cõem conſiderationẽ: quia illa inutilis eſſet: & eſſet nimis difficilis, igitur

In ſecunda parte determinat de eodem, quod eſt annexũ diffinitionis: dicens, ꝙ idem dicit tripliciter. ſ. idem numero, idẽ ſpecie, & idem genere. Eadẽ numero ſunt, quorum res eſt vna, nomina verò plura: vt tunica & veſtis: eadem ſpecie ſunt, quæ ſub eadem ſpecie continentur, vt Petrus & Socrates. eadem genere ſunt, quæ ſub eodem genere continentur, ut homo & equus, ſub animali. Et remouet vnum dubiũ; poſſet. n. quis credere, ꝙ eſſent plures modi indẽtitatis; quia aquæ exeuntes de diuerſis fontibus, plus differunt,

Idẽ tripliciter dicatur

F quam aquæ exeuntes de eodem fonte, & tamen ſunt eiuſdẽ ſpeciei: ergo vr, ꝙ ſit aliqua identitas minor identitate numerali. Rñdet philoſophus, ꝙ omnis aqua, omni aquæ eſt eiuſdem ſpeciei, & illæ aquæ de diuerſis fontib. non differunt niſi accidẽtaliter, quia vna eſt dulcior altera.

In tertia parte diuidit idẽ numero: dicens, ꝙ idẽ numero dr multipliciter, ſ. nomine diffinitione, proprio, & accidente. Eadem nomine ſunt, quæ eodem noĩe nominantur, vt Socrates & Socrates: eadẽ diffinitione: quorum vnum eſt de diffinitione alterius, vt homo & rationale: eadem proprio: quorum vnum eſt proprium alterius, vt homo & riſibile; eadem accñte: quorũ vnũ eſt accñs alterius, vel ambo sũt accñtia vni tertio: vt Socrat. & ſua albedo. Et dñr eadẽ numero, quia ꝑ cognitionẽ vnius, venimus in cognitionẽ alterius.

Quoniam autem ex prius dictis ſunt orationes, & per hæc & ad hæc vna quidem fides eſt. G

ISTTV EST tertium capitulũ huius tractatus, in quo probat Ariſt. duabus rationibus, ꝙ tm̃ ſint quatuor prædicata. ſ. Inductione & Syllogiſmo. Inductione ſic: omnis propoſitio dialectica, & ſimiliter omne problema, eſt de genere, aut proprio, aut diffinitione aut accidente. Syllogiſmo ſic: omne prędicatũ quod dicitur de aliquo, conuenit illi conuertibiliter, aut non conuertibiliter. Si primum, hoc eſt dupliciter: aut indicat quid eſt eſſe rei, & ſic eſt diffinitio: aut nõ indicat, & ſic eſt proprium: Si ſecũdum, aut ponitur in diffinitione ſpeciei, & ſic eſt genus; aut non, & ſic eſt accidens. Deinde dicit, quòd cuilibet prædicato conuenit ratio alicuius prædicati, & reducuntur ad quatuor prædicata. Deinde remouet vnum dubium: poſſet enim aliquis dubitare verum prædicari in quid, conueniat cuilibet prædicato. Reſpondetur ꝙ ſic: nã quodlibet ſuperius prædicatur in quod, de ſuis inferioribus: ſed in quolibet prędicato ſunt quædam inferiora, & quædam ſuperiora, igitur.

Quatuor tãtũ ſunt prædicata.

H

An prædicatorum numerus, cum eorum diffinitionibus ſufficienter aſſignetur.

QVAERITVR, vtrum numerus prędicatorum cum eorũ diffinitionibus, ſit ſufficienter aſſignatus. Arguitur primo ꝙ nõ: quia plu-

A plura ſunt prædicata, q̃ quatuor: igitur numerus prædicatorum non eſt ſufficiens. Antecedens ꝓbatur quia ſpecies eſt prædicabile igitur eſt prædicatum. Etiã tot ſunt prædicata, q̃t ſunt propoſitiones dialecticę: ſed plures ſunt propõnes dialecticæ quam quatuor: igitur. Secundo ſic: Diffinitio non eſt prædicatum ergo erunt quatuor: Añs patet: quia diffinitio non eſt prædicabile: ergo nõ eſt prædicatũ. Tertio ſic: Diffinitio nõ eſt diffinibilis, cum ſit quoddam complexum: igitur diffinitio eius eſt male poſita: et ſi eſſet diffinibilis, ſequeretur ꝙ diffinitio eſſet diffinitum: cũ omne diffinibile ſit diffinitũ. Quarto ſic: Si diffinitio diffinitionis eſſet ſufficienter poſita, ſequere- B tur quod aliquid cõuertibile cũ aliquo, eſſet ſuperius ad ipſum: conſequens eſt falſum, igitur. Conſequentia patet: quia diffinitio eſt conuertibilis cum diffinitio, ergo diffinitio diffinitionis eſt conuertibilis cum ipſa diffinitione, quæ diffinitur: & tñ diffinitio eſſet ſuperior ad ipſam cum ſit ſuperius ad oẽm diffinitionem. Quinto ſic: propriũ cõuenit omni indiuiduo ſpeciei cuius eſt proprium: ergo non ineſt ſoli. In oppoſitum argr̃ auctoritate philoſophi. in textu in quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum,

Art. 1. Primo ſciendum, quòd prædicatum põt capi dupliciter. Vno modo primò intentionaliter. Alio modo ſecundò intentionaliter. Primæ intentionaliter eſt terminus mentalis, vocalis vel ſcriptus, q denotat dici de alio: ſiue illud ſit genus, vel aliquod aliud prædicatorũ, ſiue non: & ſic indiuiduum, vel terminus ſingularis, põt eſſe prædicatũ. Alio C modo põt capi primæ intentionaliter adhuc magis ſtrictè, pro termino mẽtali, vocali, vel ſcripto: qui denotatur dici de alio, tanq̃ genus, vel aliquod prædicatorũ: & ſic indiuiduũ non eſt ꝑdicatum. Sed prædicatum captũ ſecundæ intentionaliter, non eſt niſi vnum intentionale, quod attribuitur termino, qui denotat dici de alio tanq̃ genus, propriũ, diffinitio, vel accidẽs: & iſto modo capitur prædicatum cum dicitur, quòd tãtum ſunt quatuor prædicata: quæ ſuo modo debet exponi, ſicut iſta: tm̃ ſunt quinq; ꝑdicabilia. Vnde genus propriũ & accidens, ſunt aliæ ſecundę intentiones, quæ ſunt prædicata, & quæ ſunt ꝑdicabilia: quia vt ſunt D ꝑdicabilia, attribuunt̃ alicui in q̃tũ natũ eſt de pluribus ꝑdicari: ſed vt ſunt prædicata, attribuuntur eidem, vt eſt natum ineſſe ſuo ſubiicibili eſſentialiter, vel accidentaliter, conuertibiliter, vel non conuertibiliter. Et ſic patet, ꝙ diffinitiones eorum non ſunt omninò eędem, quia in diffinitione iſtorũ inquantũ ſunt ꝑdicabilia intelligitur vniuerſale ſub rõne generis: & ĩ diffinitione ꝑdicatũ intelligit̃ ꝑdicatorũ. Dico vlterius, ꝙ licet idẽ ꝓ denominato ſeu primę intẽtionaliter poſſit dici prædicatorũ, & prædicabile: non tamen propter hoc ſequitur ꝙ ſecundæ intentiones ſint eędẽ: immo vna ꝑt alicui attribui, dato ꝙ alia non ſibi attribuatur; nam poſſibile eſt intellectum noſtrũ intelligere aliquid ſub ratione qua poteſt de pluribus prædicari: & non ſub ratione ſub qua conuenit ſuo

E ſubiicibili eſſentialiter vel accidentaliter:quo facto,poterit prędicabile alicui attribui, dato, quòd prædicatum non ſibi attribuatur.

Ad prædicatum dialecticum, quid requiratur.

SECVNDO ſciẽdum, quòd tres conditiones requiruntur ad hoc, ꝙ aliquid ſit prædicatum dialecticum. Prima: quòd ſit natum prædicari de aliquo prædicatione directa & ordinata:quæ fit quando ſuperius prædicatur de ſuo inferiori: vel qñ aliquod prædicabile prædicaẗ de aliquo ſuo ſubiicibili: ideo nullũ indiuiduum eſt prædicatum proprie dictũ, niſi caperetur prædicatũ large pro omni illo ꝙ poteſt dici de alio ſiue prædicatione directa ſiue non. Secunda conditio, ꝙ propoſitio in qua prædicatur huiuſmodi prædicatũ de ſuo ſubiicibili, ſit terminabilis per artem F dialecticam. Vnde illa propoſitio eſt terminabilis per artẽ dialecticam, quæ poteſt eſſe conſequens alicuius cõſequentiæ dialecticæ, & probari per aliquem locum dialecticum. Quinta cõditio eſt, ꝙ tale prædicatum nõ ſit reducibile ad aliquo prius eo ſcd̃m eaſdem conſiderationes: ideo annexa prædicatorum nõ ſunt p̃dicata: q̃a ad ipſa prædicata reducunẗ:& propõnes ex ipſis conſtitutę terminantur per eaſdem conſiderationes ſicut propoſitiones de prædicatis.

An propõnes et problemata dialectica ſit æqualia numero.

TERTIO ſciendum, quòd circa textum incidũt aliquæ paruæ difficultates. Prima: vtrum propoſitiones dialecticæ ſint in æquali numero cum problematibus dialecticis. Et videtur, quòd non: quia quis poteſt formare propoſitionem dialecticam non formando problema: igitur non ſunt in æquali numero. G Reſpondetur breuiter quòd propoſitiones dialecticas eſſe in æquali numero cum problematibus poteſt dupliciter intelligi. Vno modo in numero ſic, quòd ſi quis faciat propoſitionem dialecticam ipſe, vel vnus alter formaret problema dialecticum: & ſic non eſt intelligendum. Alio modo in genere, vel in ſpecie:& ſic eſt intelligendum quod tot,quot poſſunt eſſe manieries propoſitionum dialecticarum, poſſunt eſſe problemata; cum fiant ex conſimilibus terminis: & vnum poteſt fieri ex reliquo:& ſic intelligitur. Secunda difficultas: an diffinitio poſſit dari per vnam vocem:& an diffinitio poſsit diffiniri. Ad primam partem dicitur, quòd diffinitio non poteſt dari per vnam vocẽ incomplexam:quia omnis diffinitio debet eſſe oratio explicans H diſtincte eſſentiam rei: quod nõ poteſt fieri per vnicam vocem: Ideo dicit Philoſophus.8.metaphyſ. quòd diffinitio eſt ſermo longus. Ad aliam partem dicitur, quòd diffinitio poteſt capi dupliciter. Vno modo ſecundæ intẽtionaliter & ſic diffinitio bene diffinitur: cum tunc ſit quoddam incomplexum intentionale. Alio modo capitur primæ intentionaliter:& ſic diffinitur: cũ ſit quoddam complexum compoſitum ex pluribus: quemadmodum eſt animal rationale,& aliæ diffinitiones.

An diffinitio diffiniatur.

Tex. cõmen. 9.

An idẽtitas numeralis ſit maxime idẽtitatũ.

QVARTO ſciendum quòd circa modos eiuſdem incidunt duæ paruæ difficultates. Prima vtrũ identitas numeralis ſit maxima identitas: cum diuerſitas numeralis non ſit maxima diuer-

A diuerſitas cum non arguat alias diuerſitates: quia non ſequitur iſta differunt numero: ergo differunt ſpecie, vel genere. Ad hoc dicitur, quòd identitas numeralis eſſentiæ, quæ eſt identitas numeralis nomine diffinitione, vel proprio eſt maxima identitas, & infert alias identitates: ſed idẽtitas numeralis accidente nõ eſt maxima identitas: immo illa non infert quamque aliam identitatem: vt non ſequitur, Socrates, & ſua albedo ſunt idem numero: ergo ſunt eiuſdem ſpeciei. Secunda difficultas: quomodo accidens, & ſubiectũ poſſunt eſſe vnum, & idem numero: cum poſſint ſeparari ab inuicem. Reſpondetur breuiter, quòd accidens, & ſubiectum eſſe vnũ numero poteſt intelligi dupliciter. Vno modo, quòd ſint vna

Quõ accidẽs, et ſubiectũ ſint vnũ numero.

B res: & ſic non eſt verum. Alio modo, quòd faciant vnum non vnitate per ſe, ſed vnum per accidens: & ſic dicuntur vnum numero: & tunc non debet concedi accidens & ſubiectum eſſe vnum numero: quia talis vnitas non eſt propriè vnitas: imò magis ibi committitur fallacia ſecundum quid ad dictũ ſimpliciter. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Art. 2.

Arguit quatuor prædicata ſufficiẽter a Philoſopho aſſignãtur.

DVBITATVR primo, vtrum quatuor prædicata ſufficienter diffiniantur a Philoſopho. Et videtur, quòd non: primo de diffinitione: quia diffinitio eſt quid complexum: igitur. Item diffinitio non eſt propoſitio: ergo non indicat, quid eſſe rei: cum ſola propoſitio hoc faciat. Item diffinitio non eſt diffinitum: ergo non diffinitur. Maior patet: quia diffinitio, & diffinitum non ſunt termini oppoſiti. Item alia

C prædicata habent eaſdem diffinitiones ſicut prædicabilia: ergo non differunt a prædicabilibus. Pro ſolutione ſupponitur primo, quòd diffinitio poteſt capi dupliciter, ſcilicet primæ intentionaliter: & ſic eſt quid complexum, & non diffinitur. Alio modo ſecundæ intentionaliter, & ſic bene diffinitur: & conceditur, quòd diffinitio eſt diffinitum ſaltem prædicatione denominatiua: & dummodo vnum accipiatur, vt, quid, & aliud, vt modus. Secundo ſupponitur, quòd communiter aſſignatur triplex eſſe, ſcilicet eſſe pro poſitionale: quod denotatur, per copulam propoſitionis: & tale non importatur per diffinitionem: ſed ſolum per propoſitionem. Aliud eſt eſſe exiſtentiæ, quòd habet res quando eſt

Definitio dupliciter

Eſſe triplex.

D extra cauſam ſuam: nam exiſtere connotat rem habere eſſe extra propriam cauſam: & tale non importatur per diffinitionem: quia ſiue res exiſtat ſiue non, eſt diffinibilis: vt patet de tonitruo non exiſtente. Aliud eſt eſſe eſſentiæ, quod non eſt aliud, quàm res ipſa, vt eſſe eſsẽtiæ hominis eſt ipſe homo: & tale importatur per diffinitionem ſaltem in eſſe cognito. Et quando dicitur diffinitio, eſt oratio indicans, quid eſt eſſe rei, ſenſus eſt indicans, id eſt manifeſtans, quæ res eſt diffinitum vt animal rationale manifeſtat, quæ res eſt homo. Et ſi quis dicat, eſſe eſſentiæ, & eſſe exiſtentiæ idem ſunt. Dico, quòd verum eſt: ergo ſi vnum importatur per diffinitionem, & reliquum. Dico negãdo conſequentiã: quia eſſe diffiniti

E nitio non importatur per diffinitionem ſecundum eſſe reale, quod habet extra cauſam, ſed ſolum ſecundum eſſe cognitum: nam ad hoc, quòd aliquid diffiniatur, ſufficit quòd habeat eſſe cognitum. Supponitur tertiò q in diffinitione prædicatorũ ſem per ly. quod, dat intelligere prædicatum, quod eſt genus ad ipſa prædicata: ideo non habent eandem diffinitionem ſicut prædicabilia: quia in diffinitione prædicabilium ſemper intelligitur vniuerſale pro genere.

An ſpecies, proprium quãdo, et ad aliquid ſint prædicata.

Dvbitatvr ſecũdo: Vtrum ſpecies ſit prædicatum ab aliis diſtinctum: & vtrum proprium, quando, & proprium ad aliquid faciant prædicatum proprii. Ad primam partem dicitur, quòd ſpecies eſt prædicatum: & propoſitio, in qua prædicatur eſt terminabilis per aliquem locum dialecticum, ſicut per locum a toto in quantitate: Philoſophus tamen non facit mentionem de ea explicite, neque eam enumerat: quia habet eundem modum inhærendi, & prædicandi, ſicut genus: ideo ſufficienter intelligitur per genus. Dicitur etiã, quod differẽtia intelligitur per genus. Et ſi quis dicat, vtrum differentia ſit annexum generis. Dico proprie, quòd non, cum habeat proprium modum prædicandi, & facit etiam vnum prædicabile diſtinctum a genere: videtur etiam quòd faciat vnum prædicatum diſtinctum a genere. F

Sco. lib. 1. d. 1. q. 3.

Genus dupliciter capitur.

Aduerte tamen, quòd genus poteſt capi dupliciter. Vno modo large pro omni incomplexo limitato, quod prædicatur eſſentialiter, non conuertibiliter de ſuo ſubiicibili, cui ineſt eſſentialiter. Et ſic poteſt dici, quòd genus, differentia, & ſpecies, non faciunt niſi vnum prædicatum, ſcilicet generis cum ipſis cõueniat vnus modus eſſendi ſuo ſubiicibili, & vnus modus prædicandi, ſcilicet eſſentialiter. G

Alio modo capitur ſtricte pro incomplexo limitato, quod prædicatur in quid de pluribus differentibus ſpecie: & ſic poteſt dici, quòd ſpecies, & differentia facerent duo prædicata diſtincta a genere. Pro ſecunda parte dicitur, quòd proprium, quando, & proprium ad aliquid, faciunt prædicatum accidentis, & non prædicatum proprij, cum non ſint proprium ſimpliciter: etiam ipſis non conuenit diffinitio proprii. H

An cũlib. prædicatũ hẽat aliquod annexum

Dvbitatvr tertio vtrum quodlibet prædicatum habeat aliquod annexum. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod vt annexum communiter dicitur, eſt prædicatum minus principale prædicato cui annectitur non totaliter idem, nec totaliter diuerſum, terminabile per eaſdem conſiderationes vel per ſimiles, quibus eſt principale prædicatum. Ex quo ſequitur, quòd non oportet ſemper, quòd conſiderationes, per quas terminantur problemata prædicari ſint totaliter idem cum cõſiderationibus quibus terminantur problemata annexi. Secundo ſupponitur, quod tres conditiones requiruntur ad hoc, quòd aliquid dicitur annexum alteri. Prima, quòd problemata, quæ ſunt de annexo fere ſint terminabilia ſimilibus conſiderationibus, ſicut problemata, quę ſiũt de prædicato principali. Secunda,

A da, quòd illud prædicatum, cui dicitur eſſe annexum ſit principalius, quàm illud annexũ. Tertia, quòd prædicatum principale & annexum non habeant omnino ſimiles modos prædicandi: quia tunc magis deberent dici vnum prædicatum, quàm prædicatum, & annexum.

Supponitur tertiò, ꝙ nõ quodlibet prædicatum habeat annexũ quia proprium non habet annexum. Et ſi quis dicat nonne idẽ, & diuerſum proprio poſſunt eſſe annexo ipſi proprio. ſicut idẽ, & diuerſum genere ſunt annexa generi. Reſpondetur, quòd nõ: quia idem & diuerſum proprio non dicuntur primò conuenire ipſi proprio: ſed magis ſpeciei illius proprii. vnde nihil dicitur B primo idem, & diuerſum cum riſibili, niſi quia primo eſt idẽ, vel diuerſum cum ſpecie; puta cum homine. Et hæc de 2. artic. Quantum ad tertium ſit

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis: Numerus prædicatorum cum diffinitionibus eorum eſt ſufficiẽter aſſignatus a Philoſopho

Ad rationes. Ad primam, & ſecundam, & tertiã patet ſolutio, & etiam ad quartam.

Ad quintam dicitur, quòd ly ſoli, in diffinitione proprii nõ refertur ad indiuidua: ſed ad ſpeciẽ: puta ꝙ ſit ſenſus ſoli ſupple ſpeciei, & oĩ ſupple indiuiduo.

PRIMVM ergo determinetur, quid eſt propoſitio dialectica, & quid problema dialecticum.

ISTE eſt ſecundus tractatus huius libri, in quo determinat Ariſt. de principijs cõplexis ſyllogiſmi dialectici: & diuidit in C duo capitula. In primo, oſtendit quid ſit propoſitio dialectica, & problema dialecticum pp hoc, ꝙ non oĩs propoſitio eſt dialectica: nec omne problema eſt dialecticum: quia nullus proponeret per modum problematis, quod eſt oĩbus, vel nulli notũ, quia omne problema debet habere aliquam dubitationem.

Deinde diffinit propõnem dialecticam dicens. Propoſitio dialectica eſt interrogatio probabilis, quæ videtur oĩbus, aut pluribus, aut ſapientibus: & his omnibus, vel pluribus, vel maxime notis cum formidine non extranea, id eſt non contraria opinionibus plurium ſapientum. Deinde diuidit propoſitiones dialecticas, D dicens, quod quædam ſunt propoſitiones dialecticæ ſecundum ſe probabiles: vt omnis mater diligit filium ſuum: aliæ ſunt ſimiles probabilibus: vt ſi ſit probabile, quod contrariorum ſit eadẽ diſciplina, probabile erit, ꝙ eorum ſit vnus ſenſus. Aliæ ſunt ꝓbabiles, quæ ſunt contrariæ probabilibus id eſt de terminus contrarijs, vel ſecundum contradictionem protenſæ. Exemplum ex parte ſubiecti: vt amicis oportet benefacere, inimicis oportet benefacere: ex parte prædicati: vt amicis oportet benefacere: amicis oportet malefacere. Exemplũ de illis, quæ ſunt protenſę ſecundum cõtradictionem, vt amicis oportet benefacere, inimicis nõ oportet benefacere: amicis oportet benefacere amicis non oportet malefacere. Et ſubdit ꝙ ſicut vna eſt probabili, ita & reliquę.

Conſequenter diffinit proble-

Propoſitiones dialectica quid, et quotuplices

mata

mata dialectica, dicẽs, ꝙ proble- E ma dialecticũ eſt ſpeculatio cõ tendens ad electionẽ, vel fugã, vel ad veritatẽ & ſciã: aut vt ipſum ſit adminiculans, ut ad aliquid aliud huiuſmodi. Vnde per hoc, ꝙ dicit ad electionem, vel fugam tãgit problemata mo ralia: & per hoc, quod dicit ad ve ritatem & ſcientiam tangit pro blemata naturalia: & per hoc, quod dicit adminiculans, tangit problemata ſcientiarum ſermo cinalium. Conſequenter diuidit problemata. Primo ex parte no ſtræ cognitionis. Secundo ex par te finis. De primis dicit quòd quoddam eſt problema, de quo neutro modo opinamur: & ſo let vocari problema neutrum, eo quòd nullam rationem ha bemus ad alteram partem con- tradictionis: vt vtrum aſtra ſint F paria, vel imparia: vel quia habe mus rationes æque fortes ad v- tranque partem contradictio- nis: ut utrum mundus ſit æter nus, vel non. Alia ſunt de quib. habentur contrariæ opiniones: & illa ſunt triplicia: quædam ſunt de quibus plurimi vulga res contrariantur ſapientibus, vt vtrum ſapientia ſit melior di uitijs, vel non: alia ſunt de quib. plurimi vulgares contrariantur inter ſe, vt vtrum ars ſutoria ſit melior pelliparia: alia ſunt de q̃ bus ſapientes contrariantur in- ter ſe, vt ſunt problemata phyſi calia & metaphyſicalia: vt vtrũ mundus ſit ab æterno, vel nõ, & vtrum genus ſit vnum vni- uerſale, vel non. Deinde diuidit problemata ex parte finis dicẽs, quòd quædam problemata or- dinantur ad electionem, vel fu- gam: vt vtrum oporteat parentes reuereri, vel non: quædam G non ordinantur ad finem pro- pter ſcire, ſed propter operari: vt vtrum voluptas ſit eligenda, vel non: & quędam ordinantur ad ſcire tantum, vt ſunt proble- mata naturalia.

Poſitio autem eſt extranea opinio alicuius ſecundum Phi loſophiam.

ISTVD eſt ſecundum capi- tulum, in quo Philoſophus de- terminat de poſitione: dicens: po ſitio eſt opinio extranea aliquo- rum notorum ſecundum Philo ſophiam, id eſt, poſitio eſt opi- nio aliquorum peritorum, vel alicuius periti in Philoſophia: & dat tria exempla. Primum non contingit eſſe contradictio nem, vt dicit Antiſthenes. Secun dum eſt, ꝙ omnia mouentur, vt dicit Heraclitus. Tertium: quòd H omnia ſunt vnum, vt dicit Meliſ ſus. & de iſtis dicit Ariſt. quòd eſ ſe ſolicitum eſt magis ſignum ſtultitiæ quàm ſapientiæ. Deinde comparat poſitionem ad pro- blemata: dicens quòd omnis po ſitio eſt problema: ſed non econ tra. Secundam partem probat: quia aliqua ſunt problemata de quib. neutro modo opinamur: & illa non ſunt poſitiones: quia poſitio eſt oratio, quæ per ratio nes probabiles videtur ab ali- quo reſpondente. Primam par- tem probat: quia omne illud de quo contrarij opinantur eſt pro blema: ſed poſitio eſt huiuſmo- di: igitur. Et ſubdit, quòd ſolum illa problemata ſunt dialectica, quæ poſſunt eſſe dubia ex parte rationis: & illa non ſunt diale- ctica, quæ ſunt dubia ex defectu ſenſus, vel pœnæ, ut dubitantes

Poſitio quid, et quomodo ſe habet ad proble- ma.

vtr

A vtrum oporteat Deos venerari, & parentes amare: tales non ſunt rationibus conuincendi: ſed verberibus ſunt puniendi. Similiter illa problemata quorũ demonſtratio eſt propinqua ſenſui, vel longe a ſenſu non ſunt dialectica: vt vtrum nix ſit alba.

2. Prio. Deinde determinat de ſpecieb. argumentationis dialecticæ: dicens, quòd duæ ſunt ſpecies argumentationis dialecticæ, ſcilicet ſyllogiſmus, & inductio: quid ſit ſyllogiſmus dictum eſt prius. Sed inductio eſt progreſſio a ſingularibus ad vniuerſale. Finaliter comparat inductionẽ ſyllogiſmum, dicens, quòd inductio eſt planior & veriſimilior quã ſit ſyllogiſmus: ſed ſyllogiſmus eſt valentior, & ad contradicendum efficatior.

Instrumenta autem per B *quæ abundemus ſyllogiſmis, ſunt quatuor.*

Iste eſt tertius tractatus huius libri, in quo Philoſophus determinat de inſtrumentis abundandi in ſyllogiſmis dialecticis: dicens, quòd inſtrumenta quibus abundamus in ſyllogiſmis dialecticis ſunt quatuor, ſ. propoſitionum ſumptio, multiplicis diſtinctio, differentiarum inuentio, & ſimilitudinis conſideratio: & reducit tria vltima ad primum dicens, quòd tria vltima reducuntur ad ſumptionem propoſitionum: quia per vnumquodq; ipſorum poſſunt fieri diuerſæ propoſitiones ſi enim diſtinguatur multiplex, vt puta bonum indelectabile, & vtile ſumuntur duæ propoſitiones, ſcilicet bonum delectabile eſt eligendum, & bonum vtile eſt eligendum. Similiter inuenta differentia inter aliqua C multiplicantur propoſitiones: vt ſi ſit inuenta differentia inter ſenſus, & diſciplinã talis, quod amiſſo ſenſu non poſſumus ipſum recuperare: ſed amiſſa diſciplina poſſumus ipſam recuperare, tunc eliciuntur duæ propoſitiones: Similiter inuenta ſimilitudinis conſideratione inter aliqua multiplicatur propoſitiones: vt ſi conſideretur ſimilitudo ſanatiui ad ſanitatem, & euechini ad euechiam, tunc fiũt plures propoſitiones.

Instrumenta abũdandi ĩ ſyllogiſm. quæ & quot.

Ergo quidem propoſitiones eligendum quotiens determinatum eſt in propoſitione.

Istvd eſt ſecundum capitulum, in quo Philoſophus determinat de primo inſtrumento abundandi quòd eſt propoſitionum ſumptio, & ponit ſex modos quibus abundamus in propoſitionibus dialecticis. Primus: eſt ſumẽdo propoſitiones probabiles: aut omnibus, aut pluribus, aut ſapientibus aut his pluribus, aut maxime notis.

D *In propoſitionibus dialecticis quotmodis abũdamus.*

Secundus: eſt ſumendo propoſitiones contrarias probabilibus protenſas ſecũdum contradictionem: nam ſi vna contrariarum eſt probabilis, & reliqua, Tertius modus, eſt ſumendo propoſitiones ſimiles propoſitionibus probabilibus: vt ſi iſta ſumatur tanquam probabilis, contrariorum eadem eſt diſciplina: tunc iſta ſumenda eſt tanquam probabilia, contrariorum idem eſt ſenſus.

Quartus modus: eſt ſumendo opiniones communes. Nam reſpon-

E reſpondentes ad huiuſmodi pro
poſitiones faciliter concedunt,
nec ad eas multum aduertunt.

Quintus modus eſt, ſumen-
do deſcriptiones eorum, de qui-
bus diſputamus vt ex eis facere
poſſimus propoſitiones proba-
biles. Sextus modus, eſt aſpi-
ciendo ad propoſitiones dictas
ab expertis in aliqua ſcientia in
qua diſputamus. Conſequẽter
oſtendit quòd omne problema
aut eſt phyſicũ, aut morale, aut
ſermocinale: exemplũ de phy-
ſico, vtrum mũdus ſit æternus,
vel non. Exemplũ de morali,
vt, utrum oporteat magis obedi-
re parentibus, quàm legibus, ſi
diſſentiant: exemplũ de ſermo
cinali: vel logico vt vtrum cõ-
trariorum ſit eadem diſciplina,
F vel non. Conſequenter ſoluit v-
nam quæſtionem: poſſet.n quis
quærere, quomodo talia proble
mata differunt ad inuicem. Re-
ſpondet, quòd non eſt facile hoc
aſſignare, ſed ſufficit ea cogno-
ſcere inductione & exemplo: &
dicit, quòd dialecticus ſolum cõ
ſiderat talia ſimpliciter, id eſt
quantum ad eorum opinionẽ,
& probabilitatem Et ſubdit fi
naliter, quòd in argumentatio-
nibus dialecticis ſumendæ ſunt
ꝓpoſitiones vniuerſales, vt ſub
ipſis poſſint ſumi propoſitiones
particulares, vt omnium oppoſi
torum eſt eadem diſciplina, ſub
qua ſumuntur iſtæ: omniũ con
trariorum eadem eſt diſciplina:
omnium priuatiue oppoſitorũ
eadem eſt diſciplina.

*Quotiens autem negotian-
dum eſt, non ſolum quæcun-
que dicuntur ſecundum diuer
ſum modum.*

Istud eſt tertium capitu- G
lum, in quo determinat de ſecũ
do inſtrumento abundandi, ſci-
licet de diſtinctione multiplicis,
ponens aliquas conſiderationes
Prima, ad cognoſcẽdum, vtrum *Multiplex quomodo cognoſcẽdum.*
aliquod nomen propoſitum di-
catur multipliciter, inſpiciendũ
eſt ad ſuum contrarium, quia ſi
ſuum contrarium dicatur mul
tipliciter, id eſt habeat plura ſi-
gnificata: tunc etiam tale nomẽ
dicitur multipliciter, exemplũ
acutum dicitur æquiuoce de a-
cuto in voce & de acuto in ma
gnitudine, ergo etiam obtuſum
dicetur æquiuoce. Secundum
exemplum, bonũ dicitur æqui-
uocè de bono in animali & bo-
no in domo, cui contrariatur pe
ſtilens, & bono in animali con-
trariatur fœdum: ergo etiam ma H
lum dicetur æquiuoce. Tertiũ
exemplum, album dicitur æqui
uoce de albo in colore, & albo
in uoce: ſi tum habeat contra-
rium ſecundum vnam ſignifica
tionem, & non ſecũdum aliam
ipſum eſt multiplex & dat duo
exempla. Primum eſt, delecta-
tioni, quæ eſt in potu contraria-
tur triſtitia, quæ eſt in ſiti, dele-
ctationi vero, quæ eſt in ſpecu-
lando nihil eſt contrarium: ideo
hoc nomen delectatio dicitur
multipliciter. ſecundum exem
plum huic quòd eſt amare ſecũ
dum animam: contrariatur odi-
re ſecundum animam: ſed ama-
re ſecũdum corporalem actum
nihil eſt contrarium. Tertia con
ſideratio, ſi nomina contraria in
vna ſignificatione habent me-
dium, & non in alia, tunc dicun
tur æquiuoce, vt albũ, & nigrũ
i colore habent medium, ſed
non in voce; ideo dicuntur æqui

uocæ

A uocæ. Quarta cõſideratio, ſi cõtraria in vtraque ſignificatione habeant medium; & illud non ſit idem tunc illa contraria ſunt multiplicia. Quinta conſideratio, ſi contraria in vna acceptione habeant plura media, & in alia non habeant niſi vnum medium, tunc illa ſunt multiplicia. Deinde ponit vnam conſiderationem ex parte cõtradictionũ, quæ talis eſt, ſi contradictoriũ alicuius nominis ſit multiplex etiam & tale nomen, vt non videre vno modo idem eſt, quod non habere viſum. Alio modo, idem eſt, quòd non vti viſu; ergo videre dicitur multipliciter.

Deinde ponit vnam conſiderationem ex parte priuatiue oppoſitorum: ſi vnum priuatiue oppoſitorum dicatur multipli-B citer, & reliquum: vt ſi ſenſibile dicatur æquiuoce de ſentire ſecundũ animã, & ſentire ſecundum corpus: ita inſenſibile dicetur multipliciter: Deinde ponit vnam conſiderationem inſpiciendo ad caſum, quæ talis eſt: ſi aliquod principale dicatur multipliciter, caſus ab eo deſcendens dicetur multipliciter, vt patet de ſanatiuo & ſanitate. Deinde ponit tres conſiderationes ex parte prædicamentorum. Prima, ſi oppoſitũ propoſiti ſit in diuerſis generibus, ipſum eſt multiplex. Secunda, ſi propoſitum conueniat rebus diuerſorum generum non ſubalternatim poſitorũ, ipſum eſt multiplex, vt hoc nomen aſinus quod in vna ſignificatione ſua eſt idem quod animal; & in alia eſt quoddam genus vaſis. Tertia, ſi terminus contrarius termino propoſito reperiatur in diuerſis generibus non C ſubalternatim poſitis, eſt multiplex, quia ſi vnum contrariorum dicatur multipliciter, etiã & reliquum.

Differentias autem & in ipſis generibus, quæ ſunt ad ſe inuicem, perſpiciendum.

ISTVD eſt quartum capitulum, in quo Philoſophus determinat de aliis duobus inſtrumentis abundandi, ſcilicet de differentiarum intentione, & ſimilitudinis conſideratione. Et primo ponit duas conſiderationes de differentiarum inuentione. Prima conſideratio, conſideranda eſt differentia illorũ, quæ ſunt eiuſdem generis: vt differentia de iuſtitia, fortitudine, prudentia, & temperantia, quæ D ſunt ſub virtute. Secunda conſideratio, conſideranda eſt differentia illorum, quæ ſunt diuerſorum generum. Deinde ponit duas conſiderationes ex parte conſiderationis ſimilitudinis. Prima eſt, quòd ſimilitudo quærenda eſt in illis, quæ ſunt diuerſorum generum propinquorum, reſpiciendo vtrum vnum ſic ſe habeat ad aliud, ſicut reliquum ad aliud, vt ſicut ſe habet diſciplina ad diſciplinatum ita ſenſus ad ſenſatum; & ſicut ſe habet viſus in oculo, ita mens in anima. Secunda conſideratio: oportet reſpicere ad illa, quæ ſunt in eodem genere; & ſi in illis aliquid idem reperiatur, illa ſunt ſimilia, vt homo, & aſinus in animali.

Differentia, & ſimilitudines quomodo inuenienda

Vtile,

E *Vtile autem quotiens di- tur quidem conſideraſſe ad manifeſt...*

ISTVD eſt quintum capitulum, & vltimum huius libri, in quo determinat de vtilitatibus prædictorum inſtrumẽtorum, dicens primo, quòd multiplicis diſtinctio eſt vtilis ad tria. Primo, ad manifeſtandum propoſitum; quia per manifeſtationem multiplicis fit manifeſtatũ, quod oſtenditur. Secundo eſt vtilis ad hoc, quòd fiat diſputatio ad rẽ, & non ad vocem, ſeu nomen. Tertio eſt vtilis ad nõn paralogizari; quia ſi reſpondens diſtinguat multiplex, non paralogizatur. Et ſubdit quòd non contingit per vera multiplicia paralogizari ſed ſolum per illa, quæ ſunt in vno ſenſu vera, & in altero falſa. Secũdo ſubdit quòd paralogizare non ſpectat ad dialecticum ſed magis ſpectat ad ſophiſticum. Conſequenter dicit quòd differentiarum inuentio eſt vtilis ad duo. Primo, ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo, quia oſtendens diuerſitatem aliquorum habet media ad oſtẽdendum illa non eſſe eadẽ. Secũdo, vtilis eſt ad diffinitiones: quia vnumquodq; diffinitur per differentias proprias, per quas differt ab aliis. Conſequenter dicit, quòd ſimilitudinis conſideratio vtilis eſt ad tria, ſcilicet ad inductionem, ad ſyllogiſmos ex hypotheſi, & ad diffinitiones. Primum probat, quia per inductionem aliquo ſimili reperto in ſingularibus infertur vniuerſale. Secundum probat, quia per ſyllogiſmos ex hypotheſi, ſiue per ſyllogiſmos a tranſumpto oſtẽditur quod illud, quod conuenit vni, ſimiliter conuenit alteri. Tertium probat, quia in diffinitione primo ponitur genus, vel aliquid loco generis, in quo multa ſunt ſimilia.

Vtilitas in ſtrumẽtorum abũdã di in ſyllog.

F

G

An diffinitiones propoſitionis dialecticæ, & problematis ſint optimè aſſignatæ.

QVAERITVR vtrum diffinitiones propoſitionis dialecticæ, & problematis ſint a Philoſopho ſufficienter aſſignatæ.

Arguitur primo, quòd non, quia nulla propoſitio dialectica eſt interrogatio, quia omnis interrogatio habet modum quæſtionis ſed cum propoſitio dialectica ponatur in ſyllogiſmo, nõ habet modũ quæſtionis, igitur.

Secundo ſic, diffinitio problematis non eſt bona, igitur. Antecedens patet, quia problema eſt propoſitio ſpeculabilis, ergo male dicitur, quòd eſt ſpeculatio.

H

Tertio ſic: ſi omne problema eſſet ſpeculatio, ſequeretur, quod non haberemus aliqua problemata ſciẽtiarum prædictarum, quod eſt falſum, igitur.

Quarto ſic, ibi diffinitur problema dialecticum, ergo male dicitur, quòd problema dialecticum eſt vnum membrum diuidens problema.

Quinto ſic, ſi diffinitio problematis eſſet bona, ſequeretur, quòd omne problema eſſet morale, cum ſolum problema morale contendat ad electionem, vel fugam. In oppoſitum eſt Philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantũ ad primum.

PRIMO ſciendum, quod *Art. 1.* pro

A pro declaratione diuiſionis propoſitionis dialecticæ ſupponitur primo, quòd interrogatio capitur dupliciter Vno modo pro poſitione, cui additur ſignum interrogatiuum: & ſic capitur in diuiſione propoſitionis dialecticæ: ita quòd eſt ſenſus propoſitio dialectica eſt interrogatio, id eſt propoſitio, cui additur ſignum interrogatiuum Alio modo capitur pro aggregato ex ſigno interrogatiuo, & propoſitione interrogata: & ſic non capitur in diffinitione propoſitionis dialecticæ: quia vt ſic non poteſt poni in ſyllogiſmo dialectico. Supponitur ſecũdo, quod probabile capitur dupliciter. Vno modo, vt eſt proprium propoſitionis dialecticæ conuertibile cum ipſa propoſitione dialectica: & ſic nõ capitur in diffinitione propoſitionis dialecticæ: quia tunc eſſet nugatio, cũ diffinitio adderetur immediate diffinito. Alio modo capitur large pro omni propoſitione quæ eſt apparenter probabilis: & ſic capitur in diffinitione propoſitionis dialecticæ: ita, quòd eſt ſenſus propoſitio dialectica eſt interrogatio probabilis .i. propoſitio interrogata apparenter, ſeu vere probabilis. Tertio ſupponitur, quòd aliquid eſſe manifeſtum omnibus poteſt intelligi dupliciter. Vno modo certitudinaliter, & indubitanter: & ſic propoſitio quæ videtur ſic omnibus, nõ eſt dialectica. Alio modo cum formidine de oppoſito, & ſic propoſitio, quæ videtur omnibus iſto modo, dicitur eſſe dialectica. Ex quib. patet, quod diffinitio propoſitionis dialecticæ eſt ſufficienter poſita.

Interrogatio dupliciter

Probabile dupliciter

B

Manifeſtum dupliciter.

C Secvndo ſciendum quòd pro declaratione diffinitionis problematis ſupponitur primo, quòd Philoſophus hic accipit problema dialecticum pro propoſitione probabili cum formidine terminabili per rationes proprias, & dialecticas, ſiue cõponatur ex terminis logicalib. ſiue non: & ſic capitur problema dialecticum, cum diffinitur in textu. Alio modo põt capi pro propoſitione probabili cùm formidine terminabili per proprias rationes compoſitas ex terminis logicalibus: & ſic capitur, cũ dicitur, quòd problema dialecticum eſt vnum membrum diuiſionis problematis.

Supponitur ſecundo, quòd in diffinitione problematis non capitur ſpeculatio, prout diſtinguitur contra praxim ſed capitur pro propoſitione ſpeculabili, vel cognoſcibili per rationes probabiles ad vtramque partem contradictionis. Supponitur tertio, quòd problema accipit vtramq; partem contradictionis, ſcilicet affirmatiuam & negatiuam: inter quas fit diſputatio & contentio: ideo in diffinitione problematis ponitur iſte terminus contendens. Ex quo patet, quòd per prædictam diffinitionem Philoſophus nihil aliud intendit, niſi quòd problema eſt propoſitio ſpeculabilis pro vtraq; parte contradictionis Aliæ particulæ ſunt declaratæ in textu: nam per hoc, quod dicit ad electionem, vel fugam, tangit problemata moralia: quæ poſſunt diſputari per rationes probabiles ad vtranq; partem. Et per hoc quòd dicit ad veritatem & ſcientiam, intelligit pro-

D

Digitized by Google

E blemata phyſicalia, quæ per rationes probabiles poſſunt probari ad vtramq; partem contradictionis: & per hoc, quòd dicit adminiculans tanguntur problemata dialectica. Ex quo patet quòd diffinitio problematis eſt ſufficienter poſita.

An omnis propoſitio dicatur dialectica.

Tertio ſciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates Prima, vtrum omnis propoſitio poſſit dici dialectica? Et arguitur primo ꝙ ſic, quia omne illud quod conſtituitur ex aliquo prædicatorũ, eſt dialecticum: ſed omnis propoſitio eſt huiuſmodi: vt patet per Philoſophum ĩ principio huius, dicentem ꝙ prædicata ſunt, ex quibus fiunt propoſitiones & problemata. Ad dubium dicitˀ, aliquàm eſſe propoſitionem dialecticam poteſt intelligi dupliciter. F Vno modo quia conſtituitur ex terminis logicalibus, & iſto modo non omnis propoſitio eſt dialectica; nec iſto modo capit Philoſophus propoſitionem dialecticam. Alio modo capitur propoſitio dialectica pro omni propoſitione probabili per rationes generales, & probabiles quæ non ſunt demonſtratiuæ; & iſto modo omnis propoſitio conſtituta ex aliquo prędicatorum: exiſtens tamen dubia probabilis, dicitur dialectica: & iſto modo capitur propoſitio dialectica a Philoſopho in textu.

An ſi vnum oppoſitorum dicitur multipliciter & reliquum.

Qvarto ſciendum quod ſecunda difficultas eſt iſta: vtrum ſi vnum oppoſitorum dicatur multipliciter, & reliquum id eſt quod ſub aliis verbis dicitur, quòd tot modis dicitur vnum oppoſitorum, quot modis dicitur & reliquum. Et videtur, ꝙ non; quia tunc eſſent tot homines albi ſicut nigri: cum album, & nigrum ſint oppoſita. G Pro ſolutione dicitur breuiter quòd vnum oppoſitorum dici tot modis ſicut & reliquum, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo quantum ad multitudinem oppoſitorum: & ſic non oportet: non enim oportet ꝙ ſi ſint quatuor albedines vel tria alba, vel quattuor alba, quòd tot ſint nigredines, vel tot nigra: Alio modo poteſt intelligi quantum ad ſignificata, & ſic dico, quòd tot modis dicitur vnum oppoſitorum, quot modis dicitur, & reliquum, id eſt ſi vnum oppoſitorum ſit æquiuocum ad tria ſignificata etiam & reliquum. Et hoc de primo artic. Quantũ ad ſecundum.

Art. 2. An tantum ſint duæ ſpecies argumentationis

H Dvbitatvr primo, vtrum tantum ſint duæ ſpecies argumentationis. Et videtur, ꝙ nõ: quia Ariſt. in 2. Priorum ponit quatuor. Vnde pro ſolutione ſupponitur (vt viſum eſt in Summulis) quòd omnis propoſitio, cuius ſubiecto additur dictio excluſiua, eſt diſtinguenda, quia poteſt eſſe de ſubiecto excluſo, vel excluſiua: vnde ſi iſta ſit de ſubiecto excluſo, eſt vera: & eſt ſenſus, aliqua, quæ tantũ ſunt duo, ſunt ſpecies argumentationis: ſi ſit excluſiua, eſt falſa: & eſt ſenſus, duæ ſunt ſpecies argumentationis; & non ſunt plures: nec Ariſt. poſuit illã excluſiuam: ſed bene dicit, quòd ſunt duæ ſpecies argumentationis & per illas duas intelligit alias duas, puta per ſyllogiſmũ, enthymema: & per inductionem, exemplum; de iſtis ſatis viſum

A ſum eſt in 2 Priorum. Et ſi arguatur: impoſſibile eſt nō, ſi tantum duæ ſunt ſpecies argumentationis, duæ ſunt ſpecies argumentationis: ergo iſta eſt neceſſaria ſi tantum duæ ſint ſpecies argumentationis duæ ſunt ſpecies argumentationis: ergo iſta eſt neceſſaria tantum ſunt duæ ſpecies argumentationis. Pro ſolutione ſupponitur, ꝙ conditionalis eſt duplex: quædam eſt affirmatiua, & quædam eſt negatiua. Vnde ad veritatem conditionalis affirmatiuę requirit, ꝙ qualitercunq; per antecedens ſignificatur eſſe, impoſſibile eſt ita eſſe, quin ita ſic ſicut per cōſequens ſignificatur. Ex quo ſequitur, ꝙ omnis conditionalis affirmatiua vera eſt bona conſequentia. Sed ad veritatem conditionalis negatiuæ requiritur illud, quod requiritur ad falſitatē affirmatiuæ: puta, ꝙ poſſibile ſit ita eſſe ſicut per antecedens ſignificatur, quin ita ſit ſicut per conſequens ſignificatur. Et ad falſitatem illud, quod requiritur ad veritatem affirmatiuæ. Ex quo ſequitur, ꝙ quando dicitur ꝙ omnis conditionalis vera eſt neceſſaria, hoc intelligitur de conditionali affirmatiua: nam nulla conditionalis negatiua eſt conſequentia neceſſaria, vt dicunt aliqui: Nam ad hoc, quòd aliqua propoſitio ſit conſequētia requiritur, ꝙ in ea nota illationis teneatur illatiue ſic ꝙ negetur: ideo ibi non eſt conſequētia, impoſſibile eſt non, ſi tantū duæ ſunt ſpecies &c. Sed dicunt aliqui, ꝙ ibi eſt tantum vna propoſitio categorica ſignificans, quòd hæc eſt impoſſibilis, ſi tantum duæ ſunt ſpecies argumentationis duæ ſunt ſpecies argumentationis: ſed magnum eſt dubiū quomodo illa ſit categorica: cū contradicat hypotheticæ: ideo reſolutionem quære.

Conditionalis duplex.

B

C

Dvbitatvr ſecundo, vtrum iſta ſit vera duæ ſūt ſpecies argumentationis? Et arguitur primo quòd non bene ſequitur: non duæ ſunt ſpecies argumentationis, vel duæ ſunt ſpecies argumentationis: ergo non duæ ſunt ſpecies argumentationis: conſequentia probatur: quia ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis: igitur. Cōſequentia probatur: quia oppoſitū conſequentis eſt iſtud: duæ ſunt ſpecies argumentationis & ad iſtam, duæ ſunt ſpecies argumentationis, ſequitur, iſta: duæ ſunt ſpecies argumentationis, vel duæ ſunt ſpecies argumentationis, quia quælibet categorica infert vnam diſiunctiuam, cuius ipſa eſt pars. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod duplex eſt diſiunctiua, ſcilicet affirmatiua, & negatiua. Vnde ad veritatē diſiunctiuæ affirmatiuæ ſufficit alteram partē principalem eſſe veram, ſed ad falſitatem requiritur vtramq; partem principalē eſſe falſam, ſed ad veritatem diſiunctiuæ negatiuæ, ſufficit & requiritur, ꝙ vtraq; pars eius principalis ſit vera: & hoc ſecundum illos qui tenent, quod negatio poſita in prīcipio hypotheticæ negat omnes copulas, tam categoricas quam hypotheticas, & per oppoſitum dicetur de eius falſitate.

Duæ ſunt ſpecies argumentationis an ſit vera.

D

Diſiunctiua duplex.

Supponitur ſecūdo, quod diſiūctiua affirmatiua æquiualet copulatiuæ affirmatiuæ de partibus cōtradicentibus, & hoc in

E conſequendo, ſed non in ſignificando: ſed diſiunctiua negatiua æquiualet etiam copulatiuæ: id poteſt reſponderi, quod prima conſequentia eſt bona: puta, nō duæ ſunt ſpecies argumentationis, vel duæ ſunt ſpecies argumentationis; ergo non duæ ſunt ſpecies argumentationis. Et ſi quis dicat, ibi arguitur a tota diſiunctiua ad alteram partem. Reſpōdetur quod verum eſt a tota diſiunctiua negatiua quæ æquiualet copulatiuæ: ideo bene ſequit.

An quatuor tātū ſint inſtrumenta abundādi in ſyllog.

DVBITATVR tertio, vtrū ſint tantum quatuor inſtrumēta abundandi in ſyllogiſmis dialecticis. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo quod inſtrumentum abundandi, eſt regula per quam abundamus, vel ſcimus inuenire prompte plures propoſitiones dialecticas: & quia aliqua concluſio poteſt multis modis probari: ideo dialecticus indiget F inſtrumentis, quibus faciliter poterit ſyllogizare, & probare illam concluſionem. Supponitur ſecundo, quod ſumptio propoſitionū capitur dupliciter. Vno modo generaliter, pro quacumque acceptione propoſitionum, ſiue neceſſariarū, ſiue probabilium, ſiue verarum ſiue falſarum: & ſic conuenit tam demonſtratori, dialectico, quàm ſophiſtæ: nec iſto modo capitur hic. Alio modo capitur pro acceptione propoſitionum dialecticarum, & probabilium, quibus abundamus in ſyllogiſmis dialecticis, & ſic capitur hic: Et ſi quis quærat, vtrum ſumptio G terminorum debeat dici inſtrumentum abundandi, ſicut ſumptio propoſitionum. Reſpondetur quòd ſic, & intelligatur per ſumptionem propoſitionum. Supponitur tertio, quòd differētiarum inuentio, & ſimilitudinis conſideratio dupliciter capiuntur. Vno modo ſecundum quod inueſtigantur per eorū propria principia: & ſic pertinēt ad metaphyſicū: Alio modo in quantū per ipſas poſſumus accipere multas propoſitiones dialecticas ex quibus poſſumus facere ſyllogiſmum dialecticum, & ſic pertinent ad dialecticum. Similiter diſtinctio multiplicis pertinet ad ſophiſtam, vt redarguat aut caueat redargui, & pertinet ad dialecticum ſecundum quod ex eius diſtinctione poſſunt ſumi plures propoſitiones dialecticę. H Quarto ſupponitur, quod cum dicit Philoſophus in textu, quod tria vltima inſtrumenta abundandi reducuntur ad ſumptionē propoſitionum, non debet intelligi formaliter, ſed quodam modo ordinatiue quia ordinantur ad ſumptionem propoſitionū. Et hæc de ſecundo arti. Quantum ad tertium articulum ſit

Art. 3.

CONCLVSIO Reſponſalis: Diffinitiones propoſitionis dialecticæ, & problematis ſunt a Philoſopho in textu ſufficienter aſſignatæ: vt patet in articulis. Et ad rationes ante oppoſitum patet ſolutio in articulis.

A TOPICORVM C
ARISTOTELIS
LIBER SECVNDVS.

SVnt autem problematum alia quidem vniuerſalia: alia vero particularia. Vniuerſalia quidem, vt quoniam omnis voluptas bonum eſt, & quoniam voluptas bonum. Particularia vero, vt quoniam quadam B *voluptas bonum & quoniam quadam voluptas non bonum.*

ISTE eſt ſecundus liber Topicorũ Ariſtotel. in quo docet terminare problemata accidentis, & problemata ſimplicis inhærentiæ. Et diuiditur in quatuor tractatus. Primus continet vnum capitulum, in quo primo ponit talem diuiſionem. Problematũ quædam ſunt vniuerſalia, & q̃dam particularia. Exemplum de vniuerſalibus, vt vtrum omnis voluptas ſit bona, vel non. Exemplũ de particularibus, vt vtrũ aliqua voluptas ſit bona, vel non. Et ſubdit, quòd quodlibet illorum eſt duplex, ſ. affirmatiuum, & negatiuum. Subdit ẽt ꝙ prius determinandum eſt de problematibus vniuerſalibus negatiuis, quàm affirmatiuis: quia illa magis pertinent ad opponentes: cum opponens magis habeat probare partem negatiuam, quàm affirmatiuã. Deinde cõparat problemata accidentis ad problemata aliorum prædicatorum, dicens, quòd difficile eſt terminare problemata accidentis: quia in ipſis non valet D conſequentia ab ineſſe ad eſſe: vt nõ ſequitur, albedo ineſt Aethiopi: ergo Aethiops eſt alb. ſed in problematibus aliorum prædicatorum ab ineſſe ad eſſe valet conſequentia, vt bene ſequitur, animal ineſt homini: ergo homo eſt animal. Deinde ponit duo peccata, quæ poſſunt accidere in problematibus dialecticis: primum eſt mentiri, ſecundum eſt tranſgredi communem locutionem: hoc eſt, appellare res nominibus extraneis, vt nominare hoĩem platanum. i. arborẽ euerſam. Et ponit talem conſiderationem: ſi aliquid aſſignetur ineſſe vt accidens, & inſit ſecundum modum alterius prædicati, problema eſt deſtruendũ: etiã ſi genus aſſignetur ineſſe ſuę ſpeciei, vt accidens, problema eſt deſtruendum: quia aſſignare genus ſuæ ſpeciei per modum denominatiui, mala eſt aſſignatio, vt ſic dicẽdo, albedo coloratur. Ex iſto textu elicitur iſta auctoritas: Genus non prædicatur denominatiuo de ſua ſpecie.

E *Aliis vero locus eſt inſpicere, quibus ineſſe, aut omnibus aut nulli dictum eſt.*

Problema ſimplicis inhærẽtia quomodo terminanda.

Iſte eſt ſecundus tractatus, in quo docet terminare problemata ſimplicis inhærentiæ. Et diuiditur in quinque capitula. In primo docet terminare problemata per locum a toto in quantitate, ponens talem conſiderationem. Si aliquod prædicatum aſſignetur ineſſe omni, aut nulli, videndum eſt ſi ſit inſtantia in ſpeciebus, & poſtea in indiuiduis, & ſi non ſit inſtantia conſtruendum eſt problema ſi vero ſit inſtantia, deſtruendum eſt vt vtrum omnium oppoſitorũ ſit eadem diſciplina, reſpiciendum eſt ad ſpecies oppoſitorum, & poſtea ad F indiuidua & ſi non ſit inſtantia, conſtruendum eſt: ſi vero ſit inſtantia deſtruendum eſt. Et ſubdit, quòd prius inſpiciendum eſt ad ſpecies, quam ad indiuidua: quia ſpecies ſunt pauciores quàm indiuidua: modo facilius eſt inſpicere ad pauca, quàm ad plura

Alius, diffinitiones facere accidentis, & cui accidit, aut vtriuſque ſecundum vtrumque, aut alte.

Iſtud eſt ſecundum capitulum, in quo docet terminare problemata ſimplicis inhærentiæ per locum a diffinitione, ponens talem conſiderationem. Si aliquod prædicatum aſſignetur ineſſe ſubiecto, videndum eſt ſi diffinitio talis prædicati conueniat ſubiecto: ſi ſic, conſtruendũ eſt problema; ſi non, deſtruendum eſt, vt ſi quis dicat, Deum G facere iniuſtitiam: oportet videre, quid ſit facere iniuſtitiã. Vnde facere iniuſtitiam, eſt alteri ſponte nocere: & quia Deus nulli nocet: ideo nulli facit iniuſtitiam. Aliud exemplum, vt ſi velimus ſcire vtrum ſtudioſus ſit inuidus oportet videre quid eſt inuidia. Vnde inuidia eſt triſtitia de apparenti proſperitate alicuius: & quia hoc non cõuenit ſtudioſo: ideo ſtudioſus non eſt inuidus. Aliud exemplum, vt ſi velimus ſcire, vtrum reprehenſor ſit inuidus, oportet ſcire qd ſit inuidus. Vñ inuidus, eſt qui triſtatur de proſperitatibus bonorum: & reprehenſor eſt qui triſtatur de proſperitatibus malorum: ideo reprehenſor nõ eſt inuidus. Deinde ponit tria documenta. Primum ſi in diffinitione ponatur aliquod ignotum, tunc loco illius debet poni manifeſtum. Secundũ, ſi aliqua propoſitio vniuerſalis habeat inſtãtiam & velimus per ipſam aliquid probare, ſumenda eſt cum ſua inſtantia: nam inſtantia quærit argumentum reſpondentis. Tertium, in diffinitionibus vtẽdum eſt nominibus, ut plures. H Nam loquendum eſt vt plures: ſapiendum vero ut pauci.

Amplius ſi multipliciter dicatur aliquid propoſitum, poſitum autem ſit, quoniam ineſt, &c.

Eſtud eſt tertium capitulũ, in quo docet terminare problemata ſimplicis inhærentiæ, inſpiciendo ad multiplex. Et docet primo inſpicere ad multiplex ſecũdum æquiuocationẽ, ponens talem conſiderationem.

Si

A Si in aliqua propoſitione ponatur aliquid multiplex ſecundum æquiuocationem & quòd lateat reſpondentem: tunc opponens poteſt ipſam conſtruere in vno ſenſu, & deſtruere in alio ſẽſu. Aduerte tamẽ quòd ſi debeat conſtrui in vno ſenſu, & deſtrui in alio, oportet quòd reſpondẽs cõcedat eam eſſe veram in vno ſenſu. Secundo ſubdit aliam cõſiderationem: ſi multiplex non lateat reſpondentem, tunc opponens debet ipſam diſtinguere: & diſtinctione facta, debet ipſam conſtruere, vel deſtruere: vt ſi quæratur vtrum omne opportunum ſit expediens: ibi ex parte illius termini, expediens, diſtinguendum eſt: quia expediens dicitur æquiuoce de expediente vtili, & de expediente honeſto: & ſecundum hoc poſſunt conſtrui propoſitiones, vel deſtrui.

B Deinde ponit vnam conſiderationem, inſpiciendo ad multiplex amphilogicum, dicens, ꝙ ſi multiplex amphibologicum lateat reſpondentem, tunc debemus diſtinguere: & ſi velimus conſtruere, debemus aſpicere ad ſignificationem, ſecundum quã prædicatum ineſt ſubiecto: & ſi velimus deſtruere, debemus aſpicere ſignificationem, ſecundum quam prædicatũ non ineſt ſubiecto: vt vtrum diſciplina ſit vna plurium, talis eſt diſtinguenda, quia diſciplina poteſt eſſe vna plurium, vnius, vt finis: & alterius, vt medij ordinati in finẽ: ideo ad conſtruendum eam ſufficit aliquem vnum ſenſum concludere: ſed ſi velimus illam deſtruere, oportet oſtẽdere, quòd nullo illorum modorum diſciplina eſt vna.

C Finaliter ponit vnam conſiderationem circa locum a tranſumptione: dicens, quòd ſi aliquid ponatur ineſſe alicui ſubiecto ſub nomine obſcuro, nos debemus illud nomen transferre ad nomen euidentius, ſiue notius, vt loco huius termini, inueſtigare, debemus ponere illum terminum, inquirere.

Ad oſtendendum autem contraria eidem ineſſe, conſiderandum in genere.

Istvd eſt quartum capitulũ, in quo docet determinare ꝓblemata ſimplicis inhærentiæ per locum a genere ad ſpeciem. Et ponit primo talem conſiderationem: ſi contraria aſſignentur ineſſe alicui ſpẽi, videndum eſt vtrũ inſint generi eiuſdem ſpeciei: ſi ſic, conſtruendum eſt problema: ſi non, deſtruendum eſt: vt ſi velimus videre an rectum, & non rectum inſint ipſi ſentire, D videndum an inſint iudicare, eo ꝙ iudicare eſt genus ad ſentire: qui n. ſẽtit, iudicat. Scd̃a cõſideratio, ſi aliquid aſſigneť generi, videndũ eſt ſi inſit ſpeciei: ſi ſic, conſtruendum eſt problema: ſi non, deſtruendũ eſt problema.

Scd̃o, ponit tres regulas, quarum Prima eſt, ſi genus prædicetur de aliquo, oportet aliq̃ ſpẽm eius de eodem prædicari. Scd̃a eſt, quæcunq; habent aliquod genus, neceſſe eſt habere aliquam ſpeciẽ illius generis. Tertia, de quocunq; prædicatur genus denominatiue, de illo prædicatur aliqua ſpecies denominatiue, vt ſi q̃s dicat Aĩam moueri neceſſe ẽ eã aliqua ſpẽ mot⁹ moueri. *Regula*

E *Conſiderandum autem in propoſito, quo exiſtente, neceſſe eſt poſitum eſſe.*

Problema ſimplicis inhærentiæ quo terminanda. ISTVD eſt quintum capitulum, in quo Philoſophus docet terminare problemata ſimplicis inhærentiæ per locum ab antecedente & conſequente, ponendo aliquas conſiderationes: quarum prima eſt, ſi velimus conſtruere conſequens: debemus primo conſtruere antecedens: nam antecedente conſtructo, & probato, & conſequens erit probatum. Secunda, ſi velimus deſtruere antecedens, debemus primo deſtruere conſequens: nam deſtructo conſequente, antecedens erit deſtructum. Tertia eſt, in aſſignando conſequens, vel antecedens, inſpiciendum eſt ad tēpus, ſ. vtrum antecedens poſſit F eſſe verum in aliquo tempore ſine conſequente & ſi ſic, male eſt aſſignatum pro antecedente, vt ſi nutriri aſſignetur pro antecedente ad hoc, quod eſt augeri, mala eſt aſſignatio: nam animalia ſemper nutriuntur, ſed non ſemper augentur. Deinde ponit *Cautela opponentis.* vnam cautelam opponentis, dicens quòd opponens debet ducere reſpondentem ad illud quod eſt ſibi magis manifeſtū. Et hoc debet fieri, quando reſpondens, negat illud, quod eſt neceſſariū ad oſtendendum propoſitum, vel ſaltem apparens. Deinde ponit vnum documentum: dicēs, quòd oportet opponentem cauere ne aſſignet antecedens difficilius ad probādum, quam ſit conſequens: quia tunc mala eſſet aſſignatio. Finaliter ponit alias cōſiderationes. Prima, ſi dubiū ſit vtrum vnum contrarioG rū inſit, vel nō inſit ſubiecto, facile poterit oſtēdi poſita conſtātia ſubiecti. Secūda opponēs dēt transferre nomen obſcurum in nomē clarū, vt facilius poſſit ſumere argumentū ad probādum propoſitum: vt loco huius termini, magnanim⁹, dēt poni hoc cōplexū, habens magnū animū.

An in accidētibus ab ineſſe ſit bona conſequentia.

QVAERITVR, vtrum in accidētibus ab ineſſe ad eſſe valeat conſequentia. i. vtrū iſta conſequentia ſit bona: albedo ineſt homini: ergo homo eſt albus. Et arguitur primo, quod ſic, quia idē eſt in eſſe, & prædicari vt vult Ariſto. 1. Prio. ergo bene ſequitur, quod ſi *Cap. 1.* albedo ineſt hoī, quod homo eſt albus. Scdo ſic bene ſequitur homo nō eſt albus: ergo hō eſt nullū album, & ultra hō eſt nullū H album, ergo homo nullam hēt albedinē, & per cōſequēs nulla albedo ineſt homini: igit ex oppoſito conſequentis, infertur oppoſitū antecedētis. ſ. albedo ineſt homini: ergo homo eſt albus.

Tertio ſic albedo ineſt hoī ſimpliciter: ergo hō eſt albus: igitur bene ſequitur, albedo ineſt hoī: ergo homo eſt albus. Quarto ſic, ſi talis cōſequētia nō valeret hoc maxime eſſet, quia albedo īeſt homini ſcdm partē, ſed hoc nō quia ſimitas īeſt hoī ſcdm partem: & tn̄ bene ſequitur, ſimitas ineſt hoī, ergo homo eſt ſimus.

Quinto ſic, quia ſi albedo inſit ſcuto pro media parte totū ſcutū eſt albū: ergo ineſſe ſcdm partem non impedit, quin accidens prædicetur de ſubiecto. Antecedens patet: quia ſcutum pro

me-

A media parte album eſt coloratum: ergo aliquo colore, & non niſi albedine: ergo ſcutum eſt album. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione tituli quæſtionis ſupponitur primo, ꝙ ineſſe capitur dupliciter. Vno mō ſecundò intentionaliter, vt idē eſt ꝙ p̄dicari: & iſto modo non capit: hic: quia idē eſſet q̄rere vtrum valeat conſequentia a p̄dicari ad p̄dicari. Alio mō capit̄ primò intentionaliter, vt idē eſt ꝙ eſſe in alio ſcd̄m aliquē modū eſſendi in. Supponit ſecundo ꝙ q̄rere vtrū ab ineſſe ad eſſe valeat cōſequētia in accñtib. eſt q̄rere, vtrū à propōne ſignificante accñs inhærere ſubiecto ad propōnē, in B qua p̄dicatur accidens de ſubiecto, valeat conſequentia: cuiuſmodi eſt iſta, albedo ineſt hoī, ergo homo eſt albus. Supponitur tertio, ꝙ triplicia ſunt accidentia, quædam ſunt q̄ determinant ſibi partem principalem: ut ſciētiæ q̄ determinat ſibi animam, & de iſtis dr̄, ꝙ ab ineſſe ad eſſe valet conſequentia, vt bene ſequitur, ſcientia ineſt animæ hominis, ergo hō eſt ſciēs. Alia ſūt q̄ determinant ſibi partē minus principalē, vt cæcitas, ſurditas, & ſimitas, & de iſtis dr̄ ꝙ ab ineſſe ad eſſe valet conſequentia, vt bene ſequitur, ſimitas ineſt homini, ergo homo eſt ſimus. Alia ſunt quæ indifferenter conueniunt toti & parti, cuiuſmodi eſt albedo & nigredo, & de iſtis dicitur, quòd ab ineſſe ad eſſe non valet conſequentia, vt non ſequitur, albedo ineſt homini, ergo homo eſt albus. C Alia ſunt etiam accidentia reſpectiua quæ determinant ſibi totum captum categorematicè, cuiuſmodi eſt paternitas & filiatio, & de iſtis dicitur quòd ab ineſſe ad eſſe valet conſequentia, vt bene ſequitur, paternitas ineſt homini, ergo homo eſt pater.

Accidēs triplex.

SECVNDO ſciendum, ꝙ circa textum incidit talis difficultas, vtrum ſcutum pro media parte albū, & pro media parte nigrū, ſit album vel nigrum? Et videt̄ quòd ſit album, quia habet albedinem, igitur eſt albū eadem ratione probatur, quòd ſit nigrū, quia habet nigredinem, igit. &c. In oppoſitum arguitur, quia nō videtur quòd magis debeat dici album quàm nigrum, igitur non eſt album, neque nigrum.

An ſcutū partim nigrū, & partim album, ſit nigrum, vel album.

Pro ſolutione ſupponitur quòd D de ſcuto ſic pro media parte albo & pro media parte nigro bene conceditur quòd eſt coloratum, quia omne viſibile eſt coloratum, lucidum, lux lumen, vel ſpecies viſibilis, ſed ſcutum videtur, ergo eſt aliquod illorum, ſed non niſi coloratum, igitur debet concedi quòd eſt coloratum, & non ꝙ ſit colorata vt dicunt aliqui. Nam regula eſt ꝙ ad multiplicationem formæ non ſequitur multiplicatio ſuppoſiti. vnde licet anima habeat plures ſcientias etiam ſpē diſtinctas, non tamen dicitur ſcientes, ſed ſciēs. Etiam dato ꝙ ſcutum habeat plures colores, non debet concedi quòd eſt colorata, ſed ꝙ eſt coloratum. Et ſi quis arguat, quia dicit Ariſtot. quòd de quocunque dicitur genus, de eo debet dici aliqua species illius

Regula

Sot li. 3 d 6 q. 1 in ſol. 1 Arg.

E illius generis, ergo ſi concedat, quòd eſt coloratum, côceditur quòd ē albū vel nigrū. Dr quòd illa regula Ariſt. dēt ītelligi quo ad eſſe, vel īeſſe, ideo bene ſequitur, ſcutum eſt coloratum, ergo eſt album vel nigrum, vel albedo vel nigredo ſibi ineſt. Dnt tamen aliqui quòd tale ſcutum eſt album & nigrum, vt eſt vna de prædicato copulato. Et quando arguit contra eos, quia tunc contraria verificarentur de eodem, quod videtur eſſe contra Ariſt. Reſpondent quòd non eſt inconueniens contraria de eodem verificari reſpectu diuerſarum partium.

F TERTIO ſciendum ꝙ in diuiſione problematis, in qua dr ꝙ problema diuiditur in vniuerſale & particulare, ibi diuidit problema dialecticum, & non hypotheticum, etiam in tali diuiſione per problema particulare intelligi problema indefinitum & ſingulare. Sed quæreret aliquis quid ſit problema accidentis & quid problema ſimplicis inherētiæ. Reſpondetur breuiter, quòd problema accidentis eſt, in quo quæritur an aliquod prædicatū inſit vel non inſit ſubiecto cum expreſſione alicuius quatuor ꝑdicatorum puta, generis, diffinitionis, proprij, vel accidentis, vt ſi quæratur an animal inſit homini vt genus, vel non, & ſic de alijs prædicatis. Et ſi quis quærat quare ergo tale problema dicitur magis problema accidentis quam generis. Reſpondetur, quod hoc eſt propter conueniētiam quam habet cum problemate ſimplicis inhærentiæ, in quo quæritur de inhærentia ꝙ magis conuenit prædicato accidentis quam alijs prædicatis, & ideo talia problemata dicuntur problemata accidentis. Sed problema ſimplicis inhærentiæ, eſt in quo quæritur an prædicatū inſit uel non inſit ſubiecto ſine expreſſione alicuius quatuor prædicatorum, vt ſi quæratur vtrum animal inſit homini, vel non, & ſic de alijs. G

Problema accidentis & ſimplicis inherētia qd.

QVARTO ſciendum ꝙ circa textum incidit talis difficultas, vtrum ſit de mente Ariſt. quòd iſta ſit vera, omne animal fuit in archa Noe. Reſpondetur breuiter quòd non eſt de mente Ariſtot. concedere talem propoſitionem, cum ſit inſtātia de multis indiuiduis, quæ nunquā fuerunt in archa Noe: ideo ſimpliciter & de rigore ſermonis tale ſophiſma eſt falsū, omne animal fuit in archa Noe. Dicūt tamen aliqui quòd eſt verum, & dicūt quod ly omne, diſtribuit pro generibus ſingulorum. i. pro ſpeciebus & non pro indiuiduis, ſed hoc alias fuit reprobatum in Summulis; vbi fuit dictū quòd nullum ſignum diſtribuit ſolū pro ſpeciebus, niſi includat in ſe iſtum terminum ſpecies, ſed illud ſignum, omne, non includit, igitur non poteſt ſolum diſtribuere pro ſpeciebus. Et ſi quis dicat, viri Sancti in ſacra ſcriptura concedunt talem propoſitionem, igitur videtur eſſe vera. Reſpōdetur, quòd de rigore ſermonis non concedunt, ſed ſolū eſt in ſenſu pro quo accipiebāt, vnde accipiebant eam in iſto ſenſu, de qualibet ſpecie animalis perfecti fuit aliquod animal in archa Noe. Sed reſtat alia difficultas, utrum iſta ſit vera, aliquod animal non fuit in archa

Oē aial fuit in archa Noe, an ſit vera

H

Pa 151. f. 161. b

Noe?

A Noe? Et videtur quòd non, quia ad hoc quòd propoſitio ne gatiua ſit vera, requiritur, quòd ſit aliqua diuiſio in rebus ſignificatis per terminos, ſed ibi nulla eſt diuiſio: quia dato quòd nullum animal eſſet, adhuc illa eſſet vera. Reſpondetur per aliquas propoſitiones. Prima, ad hoc quòd propoſitio affirmatiua ſit vera, non requiritur aliqua compoſitio in rebus, quia iſta eſt vera, Deus eſt Deus: & tamen ibi nulla eſt compoſitio. Secunda: ad veritatem negatiuę non requiritur quòd aliqua ſit diuiſio in re: quia dato quod nullus equus, nec aſinus eſſet, adhuc illa eſſet vera, equus nō eſt aſinus: dummodo formaretur. Et ſi dicatur Ariſt. habet oppoſitum in 6. Metaph. Dico quòd non habet. & dico quod per cōpoſitionem intelligit eſſe idem, B pro quo termini ſupponunt: & per diuiſionem, non eſſe idem pro quo termini ſupponunt: ſic quòd illa propoſitio affirmatiua eſt vera, cuius termini pro eodem ſupponunt: & negatiua vera, cuius termini pro eodem non ſupponunt: & hoc ſi aliquis modus grammaticalis, vel logicalis, vel diſtinctio formalis, vel rationis non impediunt. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Ali quod aīal fuit in archa Noe, an ſit vera

Tex. cōment. 8

Art. 2.

An a genere ad ſpeciē valeat cōſequentia, & ecōtra.

Dvbitatvr primo. Vtrum a genere ad ſpeciem valeat conſequentia, & econtra, quemadmodum videtur dicere. Ariſto. ſeu ab inferiori ad ſuperius? Et videtur primo quod non; quia non ſequitur, Socrates differt a Platone: ergo differt ad homine: cum antecedens ſit verum, & conſequens falſum. Item non ſequitur, Socrates incipit eſſe albus, ergo Socrates incipit eſſe coloratus: quia antecedens pōt eſſe verum, conſequente exiſtē te falſo: poſito caſu quòd Socrates prius fuerit niger. Item non ſequitur, Socrates venit Pariſijs: ergo facit Pariſijs, & tamen arguitur ab inferiori ad ſuperius: cum venire ſit minus commune reſpectu huius quod eſt facere. Pro ſolutione ſupponitur, C quòd arguendo ab inferiori ad ſuperius affirmatiuè bene valet conſequentia: dummodo arguatur ſine diſtributione ſuperioris. Dico vlterius quòd ab inferiori ad ſuperius tenet negatiuè, duabus conditionibus obſeruatis. Prima, quòd ponatur conſtantia inferioris: ideo non ſequitur, Adam non eſt: ergo homo non eſt: quia antecedens eſt verum & conſequens falſum: nam iſta eſt falſa, homo non eſt: cum ſua contradictoria ſit vera, ſcilicet D omnis homo eſt. Secunda: quòd non arguatur cum diſtributione ſuperioris: ideo non ſequitur, Petrus eſt extra iſtam domum: ergo eſt extra domum: quia ly extra, facit terminum ſequentem diſtribuibilem ſupponere confuſè, & diſtributiuè. Dico vlterius quòd a ſuperiori ad inferius valet conſequentia tam affirmatiuè quam negatiuè: dūmodo ſuperius diſtribuat: quia ſi non diſtribueretur, non valeret conſequentia. Ad rationes dicitur, ad duas primas, quòd malè arguitur: quia arguitur cum diſtributione ſuperioris propter illas dictiones differt, & incipit. Ad tertiam dicitur, quòd non arguitur ad idem prædicatum: nam prædicatum in prima

eſt

E eſt totum hoc verſus Pariſijs: & illud non eſt prædicatum in ſecunda.

Pariſiis & Romæ venditur piper ergo venditur aliquid an valeat conſequentia.

Dvbitatvr ſecundo. Vtrum iſta conſequentia valeat, Pariſijs, & Romæ venditur piper: ergo Pariſijs & Romæ venditur aliquid. Et videtur ꝙ ſic: quia arguitur ab inferiori ad ſuperius ſine diſtributione ſuperioris. Sed in oppoſitũ arguitur: quia antecedẽs eſt verum, & conſequens falſum: igitur. Et ꝙ conſequens ſit falſum, patet: quia bene ſequitur, Pariſijs, & Romæ venditur aliquid; ergo Pariſiis, & Romæ venditur hoc vel hoc, & ſic de aliis: Et vltra Pariſiis & Romæ venditur hoc, vel hoc, vel hoc, & ſic de aliis; ergo hoc, vel hoc, vel hoc, venditur Pariſiis, & Romæ per conuerſionem: ſed iſtud eſt falſum: F igitur. Ad hoc dicitur, ꝙ bene ſequitur ad probationem, negatur, ꝙ conſequens ſit falſum. Ad probationem conceditur prima conſequentia, ſed negatur ſecunda; quia arguitur a confuſa tantum reſpectu multitudinis, ad determinatam reſpectu eiuſdẽ multitudinis. Et ſi dicatur, ꝙ tenet virtute conuerſionis: dicitur, ꝙ non bene conuertitur: ſed ſic debet cõuerti: ergo hoc, vel hoc venditur Pariſiis, vel Romæ: q̃a ly Pariſiis & Romæ, ſe habent per modum ſigni multitudinem importantis copulatiuè: ideo in conuertente debet mutari in terminum illam multitudinẽ importantem diſiunctiuè. Et aduerte ꝙ iſta propoſitio communiter conceditur, Pariſiis & Romæ venditur piper: vt viſum eſt in Prioribus, quæſtione de conuerſionibus. Sed tamen facio vnam rationem, quam ſolues ſi G vis: illa propoſitio affirmatiua eſt falſa, cuius ſubiectum pro nullo ſupponit: ſed iſta eſt huiuſmodi: quia ly piper, quod eſt ſubiectum pro nullo ſupponit: vel des illud pro quo ſupponit, quod non videnr: quia nullum eſt piper, quod vendatur Pariſiis, & Romæ. Item de nullo de quo verum eſt dicere: hoc eſt, quod venditur hic & Romæ, verum eſt dicere, quod eſt piper. Similiter hæc eſt falſa, quod venditur hic, & Romæ, eſt piper: & per conſequẽs iſta eſt falſa, quod venditur hic & Romæ eſt hoc vel hoc piper? cum in omnibus iſtis alterius extremum pro nullo ſupponat.

An ad deſtruẽdũ, vel cõſtruẽdũ multiplex.

Dvbitatvr tertio, Vtrum ad deſtruendum, vel conſtruen- H dũ multiplex oporteat cõſtruere, vel deſtruere in vtroque ſenſu: Reſpondetur quòd duplex eſt multiplex ſcilicet incomplexum ſiue æquiuocum: vt canis. Aliud eſt complexum ſiue amphibologicum: vt oratio truncata habens diuerſos ſenſus: ſicut eſt iſta, vellem pugnantes me accipere. Hoc ſuppoſito dicitur, quòd ſi multiplex ſit tale quòd eius multiplicitas lateat aliquẽ; tunc ad deſtruendum, vel conſtruendum apud illum quem latet: ſufficit conſtruere, vel deſtruere in vno ſenſu: ſed ſi multiplicitas ſit manifeſta, debet in vtroque ſenſu conſtrui, vel deſtrui in vno conſtrui, & in alio deſtrui. Vnde iſta propoſitio, diſciplina eſt vna plurium non dicitur multiplex proprie: quia non habet diuerſos ſenſus ex truncatione terminorum: ſed ſolum eſt multiplex, capiendo

mul-

Digitized by Google

A multiplex large pro omni oratione habente diuerſos ſenſus: ſiue hoc fiat propter truncationem dictionum, vel non. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit

Art. 3. CONCLVSIO reſponſalis: Ab ineſſe ad eſſe aliquando valet conſequentia & aliquando non: vt viſum eſt in primo articu. in quo ſufficienter poſſunt ſolui rationes, quæ fiebant ante oppoſitum.

Quoniam autem verū quidem alia ſunt ex neceſſitate alia autem, vt in in pluribus: alia vero vtrumlibet.

Problemata quo terminanda per locos extriſecos. ISTE EST tertius tract. huius libri: in quo docet terminare problemata per locos extrinſecos. In primo ponit aliquas conſiderationes, quarum prima B eſt: ſi aliquod prædicatum in eſt alicui ſubiecto, de neceſſitate & illud aſſignetur ineſſe, vt accidens, deſtruendum eſt problema. Secunda: ſi aliquod prædicatum aſſignetur ineſſe alicui ſubiecto, vt in pluribus, conſiderandum eſt, ſi inſit, vt in paucioribus: quia ſi ſic, deſtruendum eſt: quia omnia talia ſunt diſparata quorum vnum vere negatur de alio: vt ſi bonum aſſignetur ineſſe homini, vt in pluribus deſtruendum eſt problema: quia homines ſunt mali, vt in pluribus: & boni, vt in paucioribus. Tertia: ſi aliquid aſſignetur ineſſe ſibi accidentaliter, deſtruendum eſt problema: quia idem non prædicatur de ſeipſo accidentaliter. Et ſi quis aſſignet voluptatem accidentaliter ineſſe gaudio, iucunditati, vel lætitiæ, deſtruendum eſt problema: quia illa ſunt idem. C

Quoniam autem contraria complectuntur quidem ſibi inuicem.

Contraria quot modis ad inuicem cōplectuntur. ISTVD EST ſecundum capitulum in quo docet aſpicere ad contraria. Et dicit quòd cōtraria ſecundum prędicationem & ſubiectionem poſſunt complecti ad inuicem ſex modis. Primo, quando duo contraria prædicantur de duobus contrarijs. Et hoc dupliciter: vt amicis eſt bene facere: inimicis eſt malefacere: vel econtra: & ſic ſunt duæ complexiones quæ nō cōtrariantur: quia illa quæ ſunt eligenda, non contrariantur inter ſe: ſed iſta ſunt huiuſmodi: igitur. Eligibile enim non eſt alteri eligibili contrarium. Secundo, quando ambo contraria prædicantur de eodem; & hoc etiam dupliciter: vt amicis oportet malefacere, & amicis benefacere. Et dicit, quòd tales non contrariantur: quia ambæ ſunt ſpernendæ: modo ſpernendum ſpernendo non eſt contrarium; niſi forte vnum dicatur ſecundum ſuperabundantiam, & aliud ſecundum defectum cuiuſmodi eſt prodigalitas, & illiberalitas. Tertio, quando vnū contrarium de vtroq; prædicatur; & hoc dupliciter: vt amicis eſt benefacere, & inimicis eſt benefacere, vel econtra: & ſic ſunt duæ complexiones, quæ bene cōtrariātur. Finaliter ponit tres conſiderationes, quarum Prima D

ma

E ma eſt.ſi alicui ſubiecto aſſignetur ineſſe aliquod prædicatum quod habet contrarium, conſiderandum eſt ſi illud contrariū inſit ſubiecto:quia ſi ſic deſtruēdum eſt:ſi non conſtruendum eſt: quia impoſſibile eſt contraria ineſſe ſimul eidem ſubiecto. Secunda; ſi aliquod prædicatum aſſignetur ineſſe alicui ſubiecto, videndum eſt ſi ex illo ſequantur contraria, vel contradictoria, & ſi ſic, deſtruendum eſt: vt ſi quis dicat, quòd ideæ ſeparatæ ſunt in nobis, hoc eſt deſtruendum: q̃a ſi eſſent in nobis eſſent mobiles: nã motis nobis, mouent̃ omnia q̃ in nobis ſunt. & etiam eſſent immobiles, cum Plato, & omnes alii ponant ipſas eſſe immobiles. Tertia: ſi aliqđ prædicatum aſſignetur ineſſe ali F cui ſubiecto, & illud habeat contrarium; videndum eſt vtrum illud contrarium poſſit ineſſe eidem ſubiecto:& ſi nō, deſtruendum eſt:quia cōtraria nata ſunt fieri circa idem: & cōtrariorum eadem eſt potentia. Deinde docet terminare problemata inſpiciendo ad oppoſita quantum ad conſequentiam:& primo in contradictoriis ponens talem conſiderationē:ſi aliquid aſſignetur ſequi ad aliud, reſpiciendum eſt ſi ad oppoſitum conſequentis ſequatur oppoſitū antecedentis:& ſi ſic bona eſt aſſignatio, & ſolet vocari conſequentia econtrario. Dinde ponit vnam cōſiderationē: inſpiciendo ad contraria: dicens, quòd ſi aliquod conſequēs ſequatur ad aliquod antecedens, conſiderandum eſt ſi ad contrarium antecedentis ſequatur contrariū cōſequentis: & hoc ꝑ conſequentiam in ipſo; & ſi ſic, conſtruendum eſt problema:ſi non: G deſtruendum eſt. Conſequenter ponit conſiderationem inſpiciendo ad priuatiuè oppoſita dicēs: quòd ſi aliud ſequatur ad aliud: videndum eſt ſi ad priuatiuè oppoſitum antecedentis ſequatur oppoſitum priuatiuè conſequētis:& ſi ſic, tunc bona eſt aſſignatio:ſi non, mala eſt.

Finaliter ponit cōſiderationem inſpiciendo ad relatiuè oppoſita; dicens quod in relatiuè oppoſitis, valet conſequentia in ipſo; vt ſi aliquid eſt duplum, aliquid eſt multiplex. ergo ſi aliquid eſt ſubduplum, aliquid eſt ſubmultiplex.

Rurſum in coniugatis, & in caſibus, & interimenti, & conſtruenti. H

Cōſiderationes problematis y locos medios

Iste est quartus tractatus, in quo docet terminare problemata per locos medios: & continet quatuor capitula. In primo ponit duas conſiderationes. Prima eſt: ſi opponens velit conſtruere, vel deſtruere aliquod prædicatum de aliquo ſubiecto, conſiderandum eſt ad caſus, & ad coniugata: nam ſi coniugatum vnius ineſt coniugato alterius: ꝙ caſus ineſt caſui: & principale principali:vt ſi iuſtum eſt bonum, iuſte agere erit benefacere. Secunda, ſi opponens velit conſtruere, aut deſtruere aliquod prædicatum de aliquo ſubiecto: non ſolum reſpiciendum eſt ad caſus & coniugata: ſed etiam conſiderandum eſt, ſi contrarium vnius ineſt contrario alterius; vnde ſi bonum non eſt de neceſſitate

ſuauc,

A ſuaue, nec malum erit de neceſſitate triſte.

Amplius in generationibus, & corruptionibus, & corrumpentibus, & efficientibus.

Problemata quō terminanda per locos a generatione et corrup.

ISTVD eſt ſecundum capitulum, in quo docet terminare problemata per locos à generatione, & corruptione. Et ponit tres conſiderationes. Prima: ſi velimus oſtendere bonitatem, vel malitiam aliquorum, debemus inſpicere ad generationes: quia ſi generatio ipſorū ſit bona, ipſa ſunt bona, ſi vero ſit mala, ipſa ſunt mala. Secūda: ſi velimus oſtendere bonitatem, vel malitiā aliquorū inſpiciendū eſt ad corruptiones: quia ſi ſunt bonæ, illa ſunt mala, & ſi ſint malę, ipſa ſūt bona: nā cuius corruptio eſt bona, ipſum totū malū eſt. Tertia, inſpiciendum eſt ad generantia, & corrūpentia: quia quorū gñatio eſt bona, ipſa ſunt bona, & quorum mala, ipſa ſunt mala. B

Rurſum in ſimilibus, ſi ſimiliter ſe habent, vt ſi diſciplina vna plurium, & opinio.

Cōſiderationes iſpiciēdo ꝑ locum a ſimili.

ISTVD eſt tertiū capitulū, in quo ponit duas conſiderationes inſpiciēdo per locū à ſimili. Prima: conſiderandū eſt in ſimilib. ſi ſimiliter ſe habeāt: vt ſi diſciplina ſit vna pluriū, opinio erit vna plurium: Scđa: in ſimilibus non ſolum oportet inſpicere ad vnum, ſed ēt ad multū: quia aliqñ aliqua conueniunt in aliquo, & tñ differunt in alio: ſicut contingit plura ſcire, intelligere aūt non. Conſequenter docet inſpicere per locū a magis & minus. C Et ponit quatuor conſiderationes. Prima: ſi aliquod prædicatū aſſignatū ineſt alicui ſubiecto: videndum eſt ſi ad intentionē ſubiecti ſequatur intentio prædicati: ſi ſic, conſtruendum eſt problema: ſi non deſtruēdum eſt: vt ſi voluptas eſt bona, maior voluptas eſt magis bona: Ex quo paſſu elicitur hæc auctoritas: ſi ſimpliciter ad ſimpliciter & magis ad magis: quæ debet intelligi in ꝑdicationibus per ſe. Secunda: ſi aliquod ꝑdicatū aſſignetur ineſſe duobus ſubiectis, conſiderandum eſt ſi ineſt illi ſubiecto cui magis vr̄ ineſſe, & ſi nō, deſtruēdum eſt problema. Tertia ſi duo prædicata aſſignentur ineſſe alicui ſubiecto, videndum eſt ſi illud quod minus vr̄ ineſſe inſit: D quia ſi ſic, conſtruendum eſt ꝓblema. Quarta: ſi velimus videre de duobus ꝑdicatis an inſint duobus ſubiectis, videndum eſt ſi prædicatū quod minus vr̄ ineſſe ſuo ſubiecto, ei inſit; quia ſi illud quod magis vr̄ ineſſe non ineſt nec reliquum inerit.

Amplius autem ex appoſitione ſi alterum, ad alterum appoſitum facit bonum, vel album.

Cōſiderationes de his quæ alicui ineſſe videntur.

ISTVD eſt quartum capitulum, & vltimum, in quo ponit aliquas conſiderationes inſpiciendo ad ea quæ videntur ineſſe alicui. Prima; ſi aliquod oppoſitum alteri faciat ipſum tale, & prius non erat tale, appoſitum eſt tale. Secunda; ſi appo-

A non eſt conſequentia formalis. Sed cōſequentia econtrario propoſitionum eſt, quando antecedens infert conſequens, & ex oppoſito contradictorio conſequentis infertur oppoſitum cōtradictorium antecedentis; vt ſi homo eſt, animal eſt: ſed nullum animal eſt: ergo nullus homo eſt, & iſta tenet in omnibus conſequentijs. Conſequentia in ipſo etiam eſt duplex, ſcilicet, terminorum & propoſitionum. Terminorum eſt, quando in antecedente aliquod prædicatum dicitur de ſubiecto, & in conſequente oppoſitum prædicati dr̃ de oppoſito ſubiecti, vt iuſtitia eſt virtus: ergo iniuſtitia eſt vitium. Sed conſequentia in ipſo propoſitionum eſt, qñ ex ante infertur conſequens, & ex oppoſito añtis infertur oppoſitum cōſequentis, vt ſi homo eſt, B riſibile eſt, ſed nullus homo eſt: ergo nullum riſibile eſt.

An conſequentia ī ipſo terminorū valeat in contrarijs.

SECVNDO ſciendum, quòd incidit talis difficultas, vtrum cōſequentia in ipſo terminorū valeat in contrarijs. Ad quam breuiter reſpōdetur, ꝙ tenet in omnibus contrarijs, tribus conditionibus obſeruatis. Prima, ꝙ arguatur in prædicatis per ſe: defectu cuius non ſequitur, album eſt dulce: ergo nigrum eſt amarum. Secunda quòd extrema vnius contrarietatis non contineantur ſub vno membro alterius contrarietatis: ideo non ſequitur, prodigalitas eſt uitium: ergo illiberalitas eſt virtus: quia prodigalitas, & illiberalitas continentur ſub vitio. Tertia quòd in utroque ſit idem modus oppoſitionis: defectu cuius non ſequitur, illiberalitas eſt defectus: ergo liberalitas eſt ſuperabundantia. C Sed conſequentia in ipſo propoſitionum non eſt formalis: non enim oportet ex oppoſito antecedētis inferre oppoſitum conſequentis, niſi eſſent termini conuertibiles: vt non ſequitur, ſi homo eſt, animal eſt, ergo ſi nullus homo eſt, nullum animal eſt.

An eādē conſequentia valeat in priuatiuè, & relatiuè oppoſitis.

TERTIO ſciendum, quòd adhuc incidit alia difficultas: vtrum conſequentia in ipſo terminorum valeat in priuatiuè oppoſitis: & etiam in relatiuè oppoſitis. Reſpondetur quòd in priuatiuè oppoſitis valet talis conſequentia, duabus conditionibus obſeruatis. Prima, quòd arguatur in propoſitionibus per ſe; defectu cuius non ſequitur, videns eſt audiens: ergo cæcus eſt ſurdus. Secunda quòd priuatio ſuperioris habitus reſtringatur per habitum inferioris: defectu cuius non ſequitur, Socrates videns eſt ſenſibilis: ergo Socrates cæcus eſt inſenſibilis: ſed debet ſic argui: ergo Socrates cæcus eſt inſenſibilis ſenſu viſus. Ad aliam partem dicitur, quòd conſeqnentia in ipſo terminorum valet in relatiuè oppoſitis tribus conditionibus obſeruatis. Prima quòd arguatur in propoſitionibus per ſe: ideo non ſequitur, pater eſt dominus: ergo filius eſt ſeruus. Secunda, quòd ambo extrema non contineantur ſub vno mēbro alterius oppoſitionis, vt non ſequitur: duplum eſt totū: ergo ſubduplum eſt pars. Tertia, quòd arguatur in relatiuis ſecundum eſſe: ideo non ſequi

E tur, ſenſibile eſt ſcibile: ergo ſenſus eſt ſcientia.

Quō cōtingit plura ſcire, ĩtelligere vero non.

QVARTO ſciendum, quòd iſtius propoſitionis cōtingit plura ſcire, intelligere vero non, ſunt diuerſi ſenſus. Primus eſt, ſecundum ꝙ illa negatio nō eſt negatio cadens ſupra hoc totū, contingit plura intelligere: ita, ꝙ ſit ſenſus: contingit plura ſcire, & non contingit plura intelligere: & iſte ſenſus implicat, & eſt falſus: quia nulla contingit ſcire, quin non contingat intelligere. Alius ſenſus eſt: capiendo ly non infinitanter: ita quòd ſolum cadat ſupra ly, plura, infinitando ipſum: ita quòd ſit ſenſus, contingit plura ſcire, & contingit intelligere non plura; & iſte ſenſus eſt verus: quia contingit intelligere vnum quod eſt non plura. Et per hoc ſoluitur tale ſophiſma: F quatuor ſunt prædicabilia, & non plura; & multa ſimilia: in quibus ſi ly non, ſit negatio negans, falſa ſunt: ſi infinitans, vera ſunt. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum,

Art. 2.

An ſi aliquid apponatur alicui, qđ pri' nō erat tale, &c.

DVBITATVR primo. Vtrum illa conſideratio ſit vera in qua dicitur: quòd ſi aliquid apponatur alicui, quod prius nō erat tale, & appoſitum reddat ipſum tale: vtrum illud, quòd apponatur ſit tale. Et videtur quòd non: quia albedo additur parieti, & facit parietem album: & tamen albedo non eſt alba? Reſpondetur, ad hoc quòd talis conſideratio ſit vera, tres conditiones requiruntur. Prima, quòd appoſitum ſit ſuſceptiuum denominationis, quam dat alteri; defectu cuius non ſequitur, albedo addita parieti facit parietē G album: ergo albedo eſt alba. Secunda, ꝙ arguatur in cauſis ſufficientibus: defectu cuius nō ſequitur, ignis facit aquam tepidam; ergo ignis eſt tepidus: quia ignis non eſt cauſa totalis tepiditatis. Tertia, quòd arguatur in cauſis vniuocis; defectu cuius non ſequitur, ſol calefacit hæc inferiora: ergo ſol eſt calidus. Et ſimiliter dicendum eſt de illa conſideratione, quòd ſi aliquid addatur, alteri, & faciat ipſum magis tale, tunc additum eſt magis tale, & ſimiliter de illa de ſuperlatiuo, & proprie habent fieri illæ duæ vltimæ cōſiderationes in illis; quæ ſuſcipiunt magis, & minus.

H

An locus à poſitiuo ad comparatiuū valeat, & ecōtra.

DVBITATVR ſecundo, Vtrum locus a poſitiuo ad comparatiuum valeat: & etiam locus à comparatiuo ad poſitiuū. Pro cuius ſolutione ſupponitur quòd locus à poſitiuo ad comparatiuum eſt bonus, & tenet tantum negatiuè: ſicut locus à toto in modo ad ſuam partem, vt bene ſequitur, hoc non eſt album; ergo hoc non eſt magis album. Supponitur ſecundo quòd locus à comparatiuo ad poſitiuum ſimiliter eſt bonus, & tenet tantum affirmatiuè: ſicut locus à parte in modo ad ſuum totū: vt bene ſequitur hoc eſt magis album: ergo hoc eſt album. Et per hoc patet, quid ſit dicendum ad iſtas conſequentias; iſta propoſitio, Deus eſt, eſt magis vera quàm iſta, homo eſt aſinus; ergo iſta homo eſt aſinus, eſt vera. iſta propoſitio, Deus eſt diabolus, eſt magis falſa quam iſta, Deus

eſt

Digitized by Google

A eſt, ergo iſta eſt falſa, Deus eſt. Reſpondetur quod iſtę conſequentiæ ſunt bonæ: ſed ſicut cõſequens eſt falſum, ita & antecedens: vnde iſta eſt falſa: iſta propoſitio Deus eſt, eſt magis vera quàm iſta, homo eſt aſinus; & hoc propriè capiendo ly magis, & in rigore logicali. Sed reſtat vna difficultas vtrum iſta regula ſit vera: ſi ſimpliciter ad ſimpliciter, & magis ad magis, & maximum ad maximum. Et videtur quód non: quia non ſequitur, homo eſt animal: ergo magis homo eſt magis animal. Similiter durum eſt extenſum: ergo magis durum eſt magis extenſum. Reſpondetur quod regula eſt vera, aliquibus conditionibus obſeruatis. Prima quod ar-

Sicut ſimpliciter ad ſimpliciter & magis ad magis, &c.

B guatur in terminis ſuſcipientibus magis, & minus: defectu cuius non ſequitur; homo eſt animal: ergo magis homo eſt magis animal: quia homo, & animal non ſuſcipiunt magis, & minus. Secunda, quod arguatur in propoſitionibus per ſe: defectu cuius non ſequitur, album eſt dulce: ergo magis album eſt magis dulce: nec ſequitur, bibere eſt bonum: ergo magis bibere eſt magis bonum. Tertia, quod terminus poſitiuus qui prædicatur, non prædicetur de oppoſito ſubiecti: ideo non ſequitur, album eſt coloratum: ergo magis album eſt magis coloratum.

An a dicto ſecundũ quid ad ſimpliciter valeat cõſequentia.

DVBITATVR tertio. Vtrum arguendo a dicto ſecundũ quid, ad dictum ſimpliciter, ſit bonus locus. Et videtur quod non: quia non ſequitur, æthiops eſt albus ſecundum dentes: ergo

C æthiops eſt albus, & ſi militer de multis alijs. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod dictum ſecundum quid, accipitur tripliciter. Vno modo pro termino ſumpto cum aliqua determinatione, qualiſcunq; ſit illa, & ſic homo pictus, homo albus ſecundum dentes, ſunt dicta ſecundũ quid, & ſic dico quod arguendo a dicto ſecundum quid, ad dictum ſimpliciter, aliquando valet conſequentia, & aliquando non. Secundo modo poteſt capi dictum ſecundum quid, pro termino ſumpto cũ determinatione reſtringente, & non diminuẽte, ampliante aut diſtrahente: & ſic bene valet conſequentia: vt bene ſequitur, Socrates albus currit: ergo Socrates currit. Vnde determinatio reſtringens eſt, q̃ addita termino, facit ipſum ſta-

D re pro paucioribus, quam ſi ſibi non adderetur: vt in iſta propõne, homo albus currit: ly albus, eſt determinatio purè reſtringens reſpectu de ly homo. Sed determinatio diſtrahens, eſt illa quæ facit terminum cui additur, ſtare pro ſuis ſignificatis minus principalibus; vt in iſta oratione, imago eſt homo pictus: ibi ly pictus, eſt determinatio diſtrahens reſpectu de ly homo. Sed determinatio amplians, eſt illa quæ facit terminum, cui additur, ſtare pro ſuis ſignificatis quæ non ſunt, ſed erunt, fuerunt, vel poſſunt eſſe. Sed determinatio diminuẽs eſt, quæ reſtringit terminum ad partem minus principalem: vt æthiops eſt albus ſecundum dentes: ibi ſecundum dentes eſt determinatio diminuens reſpe-

E ctu de ly albus. Tertio modo ſumitur dictum ſecundum quid, pro termino ſumpto cum determinatione ampliante, reſtringente, & diminuente, & ſic ab ipſo ad dictum ſimpliciter, non eſt bonus locus dialecticus, ſed ſophiſticus. Et hæc de ſecundo art. Quantum ad tertium ſit G

CONCLVSIO reſponſalis: Conſequentia econtrario tenet gratia formæ in propoſitionibus: ſed in terminis ſolum tenet gratia materiæ: vt viſum eſt. Ad rationes ante oppoſitum patet ſolutio in primo art. *Arti. 3.*

TOPICORVM ARISTOTELIS

LIBER TERTIVS.

F *Vtrum autem ſit magis eligendũ aut melius duũ aut plurium ex his perſpiciendum: primum autem determinetur: quoniam conſiderationem facimus non de plurimum diſtãtibus, & magnam ad inuicem differentiam habentibus: nullus enim dubitat vtrum beatitudo, vel diuitiæ magis appetendum ſed de his quæ propinqua ſunt.*

ISTE eſt tertius liber Topicorum, in quo philoſophus determinat de problematibus contractis ad materiam eligibilitatis. Et diuiditur in tres tract. Primus in duo capitula. In primo ponit aliquas conſiderationes. Prima: illud ꝙ eſt diuturnius, eſt magis eligendum quam illud quod eſt minus diuturnum: dummodo ſint eiuſdem ſpeciei. Secunda: illud eſt magis eligendum quod vir prudens eligit, vel quod vir bonus, vel quod lex recta præcipit, vel quod ſtudioſus eligit vel ſciẽtes magis eligunt: vt in medicis illa quæ plures medici eligunt ſunt magis eligenda. Vnde illud eſt ſimpliciter, & magis eligendum quod eſt ſecũdum meliorem diſciplinam: licet vnicuiq; illud ſit magis eligendum, quod eſt ſecũdum propriã diſciplinã: vt fiſtulator magis eligit fiſtulã q̃ librũ. H *Quid magis eligendum.* Deinde ponit cõſiderationẽ inſpiciendo ad bonũ dicens: illud eſt magis eligendum quod eſt in genere quã illud quod non eſt ĩ genere; vt iuſtitia eſt magis eligẽda quã iuſtum; cum iuſtitia ſit in genere boni, & non iuſtum. Et capitur hic iuſtũ pro illo qui põt habere iuſtitiam, & tñ nõ habet. Et aduerte quod ex tali conſideratione eliciunt aliqui, quod con-

Digitized by Google

A concreta non ſunt in genere, id eſt, in prædicamento: ſed male capiunt. Ariſtot cum loquatur de genere moris. Alia conſideratio, illud eſt magis eligendum quod propter ſe eſt eligendum: quàm illud quod propter aliud eſt eligendum, vt ſanari eſt magis eligendum, quam exercitari. Alia conſideratio: illud quod eſt per ſe eligendum, eſt magis eligendum eo, quod eſt per accidens eligendum, vt amicos eſſe iuſtos, eſt magis eligendum quam inimicos eſſe iuſtos: quia iſtud ſecundum eſt eligendum per accidens, puta vt inimici non noceant nobis. Conſequenter ponit conſiderationes inſpiciendo ad cauſam boni. Prima: illud eſt magis eligendum quod eſt per ſe cauſa boni, quam quod

Cauſa boni.

B eſt cauſa per accidens: vt virtus eſt magis eligenda quam fortuna. Secunda, illud eſt magis fugiendum quod eſt per ſe cauſa mali, quam illud quod eſt cauſa per accidens, vt vitium eſt magis fugiendum quam caſus. Conſequenter ponit duas conſiderationes aſpiciẽdo ad cauſas boni in ſpeciali. Prima: illud quod eſt ſimpliciter bonum, eſt magis eligendum quam illud quod eſt bonum alicui, vt ſanari eſt magis eligendum quam ſecari. Secunda: illud eſt magis eligendum quod eſt bonum per ſuam naturam, quam illud quod non eſt bonum per naturam ſuam: vt iuſtitia eſt magis eligenda iuſto. Et ſunt iſtæ duæ conſiderationes de cauſa formali boni. Deinde ponit tres conſiderationes inſpiciendo ad cauſam, materialem boni. Prima: illud qđ conuenit meliori eſt magis eligendum: vt illud quod conuenit Deo, eſt magis eligendum q̃ illud quod conuenit homini: Secunda: illud quod eſt proprium melioris, eſt magis eligendum, vt illud quod eſt proprium Dei, eſt magis eligendum, quam illud quod eſt propriũ hominis. Tertia: illud quod ineſt prioribus eſt magis eligendum: vt ſanitas eſt magis eligenda quam robur, & quam decor: quia ſanitas conſiſtit in prioribus, ſcilicet in commenſuratione calidi, frigidi, humidi, & ſicci, & decor conſiſtit in commenſuratione membrorum exteriorum, & robur conſiſtit in neruis, & oſſibus. Deinde ponit conſiderationes inſpiciendo ad cauſam finalem boni. Prima: finis eſt magis eligendus his, quæ ſunt ad finem. Secunda: mediorum ordinatorum in finem, illud quod eſt propinquius fini, eſt magis eligendum. Tertia: medium poſſibile eſt magis eligendum quam medium impoſſibile, ideſt quam medium difficile.

C

D

Amplius duobus effectiuis exiſtentibus cuius finis melior, & ipſum melius.

ISTVD EST ſecundum capitulum, in quo ponit duas conſiderationes ex parte cauſæ efficientis boni. Prima, duobus exiſtentibus effectiuis: cuius finis eſt melior: ipſum eſt magis eligendum, vt virtus eſt magis eligenda quam medicina: quia virtus eſt effectiua beatitudinis, & medicina ſanitatis. Secunda: ſi ſint duo effectiua, quorum finis vnius ſuperet finem alterius: illud eſt magis eligendum.

E Deinde ponit alias conſiderationes. Prima: ſi ſint aliqua duo bona, & aliquis neſciat quod eſt magis eligendum, debet reſpicere ad quod ſequitur maius bonum, & illud eligere. Secunda: plura bona ſunt paucioribus eligenda: dum tamen illa non ordinentur ad vnum finem: quia plura bona ad vnum finem ordinata, non ſunt magis eligenda quam finis, ad quem ordinantur. Ex qua conſideratione elicitur hæc auctoritas, vbi vnū propter alterum, ibi tantum vnum eſt. Tertia: nihil prohibet quædam non bona quibuſdam bonis eſſe magis eligenda: ſicut beatitudo & triſtitia, quæ ſunt non bona, ſunt magis eligenda quā fortitudo, & triſtitia. Quarta: bonum quod poſſidetur cum

F delectatione, eſt magis eligendum quam illud, quòd poſſidetur cum triſtitia, vt virtus eſt magis eligenda quàm pecunia. Quinta: vnumquodque eſt magis eligendum in tempore, in quo magis proficit, quàm in tempore in quo non proficit: vt prudentia eſt magis eligenda in ſenectute, quàm in iuuentute: quia ſenes communiter capiuntur ad tegendum Rempubl. & non iuuenes. Nemo enim iuuenes eligit duces, cum non conſtet eos eſſe prudentes: ſed fortitudo magis proficit in iuuentute quàm in ſenectute. Sexta: illud quod proficit in omni tempore, eſt magis eligendum, vt iuſtitia & temperantia ſunt magis eligenda, quàm fortitudo. Septima: poſitis duobus bonis: illud quo habito non indigemus altero, eſt magis eligendum illo quo habito adhuc indigere-

G mus altero: vt iuſtitia eſt magis eligenda fortitudine: nam ſi omnes eſſemus iuſti, non indigeremus fortitudine; ſed ſi omnes eſſemus fortes, adhuc indigeremus iuſtitia, & hoc loquendo de fortitudine corporali.

Amplius quando duo aliqua fuerunt valde ſibimetipſis ſimilia.

ISTVD EST tertium capitulum, in quo philoſophus docet terminare problemata de eligendo & fugiendo, inſpiciendo ad conditiones accidentales boni. Et primo ponit talem conſiderationem: illud eſt magis eligendum quod eſt propinquius, & ſimilius bono, & hoc in bonis, & non in malis, ſeu ridiculoſis: nam licet ſimia ſit ſimi-

H lior homini quàm equus in ridiculoſis: non tamen in bonis. Alia conſideratio: illud quod cum difficultate acquiritur, magis eſt eligendum eo, quod faciliter acquiritur, poſtquam ſuple eſt acquiſitum. Alia conſideratio: ſi aliquid eſt melius alio: etiam optimum illius erit melius optimo alterius: vt ſi homo ſit melior equo: optimus homo erit melior optimo equo. Alia conſideratio, bonum ex circumſtantia, ideſt, determinatione non diminuente, eſt magis eligendum quàm bonum neceſſarium: vt bene viuere eſt magis eligendum quàm viuere. Et ſubdit, quòd aliquando meliora non ſunt magis eligenda; vt philoſophari eſt ſimpliciter melius quàm ditari: tamen indigenti eſt magis eligendū ditari quàm philo-

Quo terminantur problemata ī eligendo, vel fugiendo, circa conditiones accidentales boni.

A philoſophari. Ex quo habetur hæc auctoritas. Melius eſt ditari quam philoſophari ſupplem indigenti. Alia conſideratio; ſi amittamus aliqua duo bona de quorum amiſſione ſumus triſtes, illud eſt melius de cuius triſtitia minus vituperamur. Alia conſideratio: illud eſt magis eligendum: cuius vſus, actus, & operationes ſunt magis eligenda. Alia conſideratio: illud eſt magis eligendum, cuius ſuperabundantia eſt magis eligenda, vt amicitia eſt magis eligenda pecuniis; quia ſuperabundãtia amicitiæ eſt magis eligenda quàm ſuperabundantia pecuniarum. Alia conſideratio, illud eſt magis eligendum, quod eſt propter ſe eligendum quam illud quod eſt propter aliud eligendum, vt gloria eſt magis eligenda quam decor. Alia conſideratio: illud quod eſt propter melius bonum, eſt magis eligendum, quam illud quod eſt propter minus bonum: vt illud quod eſt propter virtutem, eſt magis eligendum, quam illud quod eſt propter delectationẽ corporalẽ.

An conſiderationes de bono magis eligendo ſint rectè poſita.

QVAERITVR. Vtrum conſiderationes poſitæ in textu ſunt ſufficientes. Arguitur primo, quod non: quia minus diuturnum eſt magis eligendum quam magis diuturnum; igitur. Antecedens patet: quia ferrũ eſt diuturnius pane, & tamen non eſt magis eligendum. Secundo ſic: bonum ſimpliciter, & bonum alicui cõuertuntur: igitur vnum eorum non eſt melius & eligibilius altero: cuius tamen oppoſitum dicitur in vna conſideratione. Antecedens patet: quia omne bonum ſimpliciter eſt bonũ alicui: ſimiliter bonum alicui, eſt bonum ſimpliciter. Tertio ſic: iniuſtitia eſt in genere, & iuſtum nõ eſt in genere: vt patet per philoſophum, & tamen iuſtum eſt melius iniuſtitia: igitur. Quarto ſic: non bona non ſunt eligibilia: ergo non ſunt bonis eligibiliora. tenet conſequentia: quia comparatiuus præſupponit ſuum poſitiuum. Antecedens patet: quia nullum non bonum eſt eligibile: ergo non bona non ſunt eligibilia. Quinto ſic: illud non eſt melius, quod habet conditionem mali ſibi annexam, ſed illud quod eſt difficilius ad acquirendum, habet conditionem mali ſibi annexam: puta laborem: igitur. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres artic. Quantum ad primum.

C

D

PRIMO ſciendum, quod pro declaratione quæſtionis ſupponitur primo quod Ariſt. in iſto tertio oſtendit qualiter terminantur problemata cõtracta & comparata, contracta & non comparata, comparata & non contracta: Et dicuntur contracta: quia terminantur per rationem eligibilitatis & fugibilitatis: ſeu in quibus ponuntur iſti termini, eligendum & fugiendum. Sed comparata tantum ſunt quæ fiunt ſecundum magis & minus, & talia propriè pertinent ad accidens: cum magis & minus ſint annexa accidentis, nec eſt inconueniens in diuerſis libris determinare de

Arti. 1.

Quid in iſt tertio intendat Ariſt.

Digitized by Google

E prædicato, & de annexo. Et ſi quis quærat, quare philoſophus melius determinat de problematibus contractis per eligibile, & fugibile, quam per aliquid aliud. Reſpondetur, quòd ratio eſt: quia problemata magis diſtinguuntur per eligibile, & fugibile, quam per aliquid aliud, cum eligibile, & fugibile ponãtur in diffinitione problematis. Et ſi quis dicat: talia problemata ſunt moralia: ergo male de ipſis hic determinatur. Reſpondetur negando conſequentiam: quia hic determinatur de ipſis inquantum habent rationem probabilitatis: vt iam aliàs viſum eſt.

SECVNDO ſciendum, ꝙ difficile eſt ſaluare omnes conſiderationes poſitas in textu eſ- F ſe veras: ideo dicũt aliqui, quòd tales conſiderationes ſunt indefinitæ: ad quarum veritatem ſufficit veritas alicuius ſingularis. Poſſet tamen probabiliter dici, ꝙ tales debent intelligi vniuerſaliter cum tamen quadam modificatione: vt propoſitis duobus bonis eiuſdem rationis & ſpeciei, non habentibus dr̃ á niſi ſecundum diuturnitatem, vel certitudinem: illud quod eſt diuturnius & certius eſt magis eligendum: & cum tali modificatione conſideratio eſt vniuerſaliter vera. Et ſi quis quærat de veritate huius conſiderationis, bonum ſimpliciter eſt magis eligẽdum q̃ bonum alicui, cum bonum alicui videatur eſſe bonũ ſimpliciter: vt bene velle eſt bonũ ſimpliciter: & tñ eſt bonũ ét alicui. Dr̃ ꝙ bonũ ſimpliciter capit̃ dupliciter. Vno modo, vt ſimpliciter tñ valet ſicut ſine addito: & ſic non capitur in illa conſideratione. Alio modo capitur, vt tantum valet ſicut uniuerſaliter. ſ. pro bono quod eſt bonũ pluribus & pluribus tp̃ibus: & ſic omne bonũ ſimpliciter. i. qđ cõuenit pluribus & pluribus tp̃ibus eſt melius q̃ illud, qđ cõuenit vni ſoli, & ꝑ uno tẽpore. G

Quõ ſaluantur prædictæ cõſiderationes.

Bonum ſimpliciter, dupliciter.

TERTIO ſciendum, quòd cũ dr̃ in textu, ꝙ illud ꝙ eſt in genere, magis eſt eligendũ, quã illud qđ eſt extra genus; nõ capitur hic genus pro genere logicali: cuiuſmodi ſunt decem prædicamẽta, ſed pro genere morali: cuiuſmodi ſunt bonũ, & malũ: ita ꝙ vult habere illud quod eſt ſub genere boni cuiuſmodi eſt iuſtitia eſt magis eligendum, q̃ illud quod non continetur ſub tali genere, quemadmodũ eſt iuſtum. Aduerte tñ, ꝙ iuſtum in tali conſideratione nõ capitur pro homine iuſto, ſeu pro illo qui habet iuſtitiam, ſed pro illo qui poteſt habere iuſtitiam. H Aduerte etiam quòd talis conſideratio intelligitur de genere boni, & nõ mali: ideo non ſequitur iuſtitia non eſt ſub generi mali, & tamẽ iniuſtitia eſt ſub genere mali: ergo eſt magis eligenda, quam iuſtitia. Sed diceret aliquis an iſta conſideratio ſit vera finis: eſt magis eligendus his quæ ſunt ad finem: cum dicat Ariſtot. ꝙ plura bona ſunt eligibiliora paucioribus bonis, ſed media ſunt plura bona, quàm illa quæ ordinantur ad finem. Etiam dicit in Ethicis quòd electio non eſt ipſius finis, ſed tantum mediorum ad fidem. Ad primam dicitur quòd plura bona ſunt eligibi-

An finis ſit magis eligendus his, quæ ſũt ad finẽ.

A gibiliora paucioribus bonis, ſi talia bona non ordinantur ad illud vnum bonum. Ad ſecundã dicitur, quòd electio poteſt capi dupliciter. Vno modo ſtrictè: & ſic verum eſt; quòd eſt tantum mediorum ad finem. Alio modo large pro quacumq; volitione, & ſic dico, quòd poteſt eſſe ad finem.

Non bona eligibiliora quibuſdam bonis, quõ

QVARTO ſciendum, quòd circa textũ incidit talis difficultas, qualiter nõ bona ſunt eligibiliora quibuſdam bonis. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd ad hoc, quòd aliqua dicantur non bona, non requiritur, quòd vtrumque ſit non bonum, ſed ſufficit, quòd tantum vnum ſit non bonum: quia illis duobus demonſtratis verum eſt dicere, quòd ſunt bona, vel non bo-

B na, cùm inter contradictoria non ſit dare medium, ſed non ſunt bona: ergo ſunt non bona. Nec ad iſtam, iſta ſunt non bona ſequitur copulatiua, ſed magis ſequitur propoſitio de ſubiecto copulato, quia ly &, incluſum in ly iſta, non capitur copulatiue, ſed complexiue, & idem dicendum eſt de quodam ſophiſmate, quod mouet Ariſt. in Elenchis, vt poſito, quòd ſint nouem videntes, & vnus cecus. Reſpondet, quòd illo caſu plures ſunt non videntes quàm videntes: quia illi decem non ſunt videntes, ſed tantum nouem, & tamen illi decem ſunt non videntes: quia non ſunt videntes: ergo ſunt non videntes: per locum a contradictorijs. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

DVBITATVR primo, vtrum bonum ex circumſtantia ſit magis eligendum quàm bonum neceſſarium, & vtrum hic maxima ſit vera, bonum proprium eſt melius bono communi.

C

Qu ad magis eligendum bonum ex circumſtãtia, an neceſſariũ propriũ vel cõe.

Ad primam partem, dicitur, quòd bonum ex circumſtantia poteſt capi dupliciter. Vno modo, generaliter pro bono ſumpto cum quacumque determinatione, ſiue ſit diminuens, ſiue diſtrahens, ſiue alterius modi: & ſic non oportet bonum ex circumſtantia eſſe magis eligendum, quàm bonum ſimpliciter. Alio modo capitur pro bono ſumpto cum determinatione tantum reſtringente: & ſic tale bonum eſt magis eligendum quàm bonum ſimpliciter, vt bene velle eſt magis eligendum quàm velle. Ad ſecundam partem reſpondetur, quòd duplex

D eſt bonum commune: quoddam eſt tale, quod plures poſſunt ſimul, & ſemel eo vti ſic, quòd vſus vnius non impedit vſum alterius, ſicut eſt pax, & de tali non intelligitur regula cum illud ſit magis eligendum quàm bonum proprium. Et ſic capitur illud dictum commune, cũ dicitur, quòd bonum commune eſt magis eligendum bono proprio. Aliud eſt bonum commune quo non poſſunt plures vti ſimul, & ſemel: ſed vſus vnius impedit vſum alterius, & de tali intelligitur regula; puta, quòd bonum proprium eſt magis eligendum quàm tale bonum commune: cuius vſus vnius impedit vſum alterius.

Bonum nobilius magis eligendum bono minus no-

DVBITATVR ſecundo, vtrum iſtæ maximè ſint veræ: bonum nobilius eſt magis eligendum bono minus nobili. Et ſi omnes eſſemus iuſti non

indi-

E indigeremus fortitudine. Ad primam dicitur, quod triplex eſt nobilitas: quædam quæ acquiritur per pecunias: vt cum quis acquirit potentiam, vel dignitatem per diuitias, & de iſta dicit Boetius: Si nobilis es, lauda parentes, ſi diues, lauda fortunam: ſi bonus, lauda teipſum. Alia eſt quæ non eſt niſi diſpoſitio, & inclinatio ad bonas operationes, quæ eſt acquiſita a progenitoribus, & de iſta dicit Boetius, quòd nobilitas eſt laus ex meritis parentum proueniens. Alia eſt animi, quę non eſt niſi ipſa virtus, & de iſtis duabus intelligitur conſideratio. Pro ſecunda parte ſupponitur, quod duplex eſt fortitudo, ſcilicet corporalis, quæ conſiſtit in neruis, & offibus: & de tali non intelligitur conſideratio: nam ſi omnes eſſemus iuſti adhuc indigeremus tali fortitudine ad prouidendum nobis de neceſſarijs. Alia eſt fortitudo virtus, per quam reſiſtimus iniuſtis: & per quam aggredimur terribilia vbi oportet, & quando oporter, & de tali intelligitur conſideratio: nam ſi omnes eſſemus iuſti non oporteret reſiſtere iniuſtis: cum nullus eſſet iniuſtus.

Nobili. Et ſi omnes eſſemus, etc. an vere propoſitiones.

F

DVBITATVR tertio, vtrum iſta conſequentia ſit bona: Aliud ab animali currit: ergo aliud ab homine currit. Et videtur, quod ſic: quia ibi arguitur ab alietate ſuperioris ad alietatem inferioris. Sed quod non ſequatur probatur: quia ſi nullus homo eſſet, antecedens poſſe eſſe verum, cõſequente exiſtente falſo: igitur. Reſpõdetur, quod ad hoc, quod bene arguatur, requiritur conſtantia inferioris: ideo debet ſic argui, aliud ab animali currit, & homo eſt: ergo aliud ab homine currit. Et ſi quis dicat: non ſequitur: aliud a vero erit falſum, & iſta propoſitio, Deus eſt, eſt alia a vero: quia eſt alia ab illo vero, hominem eſſe animal: ergo iſta propoſitio, Deus eſt, erit falſa. Reſpondetur, bene ſequitur, ſed ſicut conſequens eſt falſum, ita & maior, & minor: quia ly vero, in vtraq. ſupponit confuſe, & diſtributiue: & etiam in maiori ampliatur pro omni vero, quod eſt, vel erit. Et ſi quis iterum dicat, non ſequitur Socrates differt ab animali, & homo eſt; ergo Socrates differt ab homine. Antecedens probatur: quia aliquid differt ab animali, quod non differt ab homine: ergo non ſequitur. Socrates differt ab animali: ergo Socrates differt ab homine. Aſſumptum patet: quia aſinus differt ab animali, quod non differt ab homine, & aſinus eſt: ergo aliquid differt ab animali quod non differt ab homine. Maior patet, a Sc̃re differt aſinus: ergo aſinus differt ab animali, quod non differt ab homine. Dico, quod conſequentiæ intermediæ non ſunt bonæ propter terminos, qui diſtribuuntur ab illo termino Differt, vt patet intuenti. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit.

Aliud ab aĩali currit, ergo aliud ab homine currit an valeat.

H

CONCLVSIO reſponſalis: Conſiderationes poſitę in textu ſunt ſufficienter poſitæ ab Ari. vt patet in artic. Rationes etiam in articulis ſunt ſolutę.

Arti. 3.

Idem autem loci utiles, & ad demonſtrandum quodlibet eligendum, & fugiendum.

ISTB

A Iste eſt ſecundus tractatus huius libri, in quo philoſophus docet terminare problemata cõparata de accidente: ponens aliquas conſiderationes, quarum Prima eſt: ſi aliquid ſecundum naturam eſt tale, illud eſt magis tale, quàm quod non eſt tale ſecundum naturam. Secũda, illud quod facit alterum cui additur magis tale, eſt magis tale, quam illud quod additum alteri non facit ipſum tale. Tertia, duobus appoſitis vni rei, illud quod facit totum magis tale, eſt magis tale, quàm illud, quod non facit totum tale. Quarta, illud quo ablato reſiduum fit minus tale, illud eſt magis tale, quàm reliquum, quo ablato reſiduum nõ fit minus tale. Quinta, illud quod eſt minus admixtum ſuo B contrario, eſt magis tale, quàm illud quod eſt magis admixtum: vt illud eſt albius, quod eſt nigro impermixtius. Sexta, duobus, vel pluribus ſuſcipientibus aliquam rationem ſiue diffinitionem, illud quod magis ſuſcipit eã, eſt magis tale, vt diffinitio albi eſt color diſgregatiuus viſus, ideo, quod eſt magis diſgregatiuum viſus, illud eſt albius.

Proble. comparata de accidẽte, quo terminãtur.

Si autem particulariter, & non vniuerſaliter problema ponatur.

Iste eſt tertius, & vltimus tractatus huius libri, qui diuiditur in duo capitula. In primo docet terminare problemata particularia: dicens primo, quòd omnes conſiderationes valentes ad demonſtrandum, vel conſtruendum problema vniuerſale, valent etiam ad conſtruendum, vel deſtruendum C problema particulare: nam ſi aliquis oſtendit aliquid ineſſe omni, etiam oſtẽdit, illud ineſſe alicui. Et ſubdit, quòd locus ab oppoſitis a caſibus, a coniugatis, a generatione, & a corruptione, valent ad terminandum problemata particularia: vt ſi aliquis oſtendat generationem alicuius eſſe bonam, etiam oſtẽdet, quòd illud eſt bonum, & per conſequens terminabit problemata particularia. Conſequenter ponit aliquas cõſiderationes, quarum Prima eſt, ſi aliquid in aliquo genere videatur magis eſſe tale, quàm aliud in alio genere: ſi ipſum non fuerit tale, nec reliquum, vt ſi diſciplina videatur eſſe magis bona, quàm voluptas, & non ſit bona, neque voluptas erit bona. Secunda, ad terminandum problema particulare: non ſolum oportet ſumere ea, quæ ſunt in diuerſis generibus, ſed quæ ſunt in eodem D genere: vt ſi ponatur, quòd diſciplina eſt bona, & oſtendatur, quòd prudentia non eſt bona, etiam oſtendetur, quòd diſciplina non eſt bona, per locum a maiori: quia ſi aliquid prædicatum non ineſt illi, cui magis videtur ineſſe, nec etiam illi, cui minus videtur ineſſe. Tertia, problemata particularia poſſunt terminari per hypotheſim: vt ſupponendo, quòd ſi ſit ita, in vno, ita erit in reliquo. Et ſubdit, quòd qui vtitur hypotheſi ad probandum problema particulare, probat etiam vniuerſale; vt ſi quis concedat, quòd ſi prædicatum ineſt alicui, quòd etiam inerit alteri, tũc oſtendit vniuerſalem, puta quòd inerit omni.

Quo terminantur problemata particularia.

Cum

A *Cum autem indefinitum eſt problemata, vno modo deſtruere contingit.*

Quo terminantur problemata indefinita, & particularia.

ISTVD eſt vltimum capitulum huius libri, in quo docet terminare problemata indefinita: dicens quòd problema indefinitum poteſt tantum deſtrui per ſuum contradictorium: ſed poteſt conſtrui dupliciter. Vno modo per ſuum vniuerſale, vt ſi quis probet, quòd omnis voluptas eſt bona: etiam probat, quòd voluptas eſt bona. Alio modo poteſt probari particulariter, vt ſi quis probet, quòd quædam voluptas eſt bona, etiam probat, quòd voluptas eſt bona. Deinde docet terminare problema indefinitum ſumptum cum determinatione ponens tres cõſiderationes. Prima, problema B indefinitum ſumptum cum vna determinatione interimit duobus modis: vt iſta: vna voluptas eſt bona: poteſt deſtrui per vniuerſalem negatiuam ſumptam ſine determinatione: & per vniuerſalem ſumptam cum tali determinatione. Secunda, problema indefinitum ſumptũ cum duobus determinationibus, deſtruitur tripliciter: vt iſta, tantum vna voluptas eſt bona: deſtruitur per iſtam, nulla voluptas eſt bona, & per iſtam, non vna voluptas eſt bona, & per iſtam, non tantum vna voluptas eſt bona. Tertio, problema indefinitum ſumptum cum tribus determinationibus, interimitur quadrupliciter, vt iſta, ſola prudentia, quæ eſt vna virtutum, eſt ſcientia, interimitur per iſtam, omnis virtus eſt ſcientia, & iſtam, nulla virtus eſt ſcientia: & per iſtam, aliqua C alia virtus a prudentia eſt ſcientia, & per iſtam, prudentia non eſt ſcientia. Conſequenter ponit vnum documentum ad probandum problema particulare: ſi a parte ſubiecti problematis ponatur terminus communis, inſpiciendum eſt ad inferiora illius termini communis, & ſi prædicatum ineſt alicui, tunc problema conſtruitur: etiam ſi prædicatum ſit terminus communis, inſpiciendum eſt ad inferiora illius, & ſi aliquod inferius illius inſit ſubiecto, tunc problema conſtruitur: vnde ſequitur, quòd ad veritatem particularis ſufficit veritas vnius.

An ſuſceptio magis, & minus in formis intenſibilibus, &c. fiat, per additionem gradus ad gradum: vel ex minori admixtione ſuo contrario. D

QVAERITVR; vtrum ſuſceptio magis, & minus in formis intenſibilibus, & remiſſibilibus fiat per additionem gradus ad gradum, vel quia minus admiſcetur ſuo contrario. Et arguitur, quod fiat per additionem gradus, quia nullus gradus poteſt addi tali formæ, quia formæ ſunt ſimplices, & indiuiſibiles.

Secundo ſic, ſi talis ſuſceptio fieret per additionem gradus ad gradum, vel gradus præexiſtens corrumperetur, vel non. Non primum, quia tunc nulla forma intenderetur. Nec ſecundũ, quia ex pluribus realiter diſtinctis, quorum vnum non eſt in potentia ad aliud, non poteſt fieri vnũ.

Tertio ſic, talis intenſio fit per diſpoſitionem ſubiecti: vt pa-

tet

A tet ad ſenſum, cum videamus vnum ſubiectum maiorem formam recipere, quàm aliud: ergo non fit per additionem gradus ad gradum. Quarto ſic, talis intenſio fit per ſeparatione con trarij a contrario: vt videtur dicere Ariſt. in textu cum dicit, quòd illud eſt albius quod eſt nigro impermixtius. Quinto ſic, talis intenſio fit per maiorem radicationem in ſubiecto: quia quanto aliqua forma eſt magis radicata in ſubiecto, tanto eſt magis talis. In oppoſitum eſt Philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

PRIMO ſciendum, quòd forma dicitur intendi per additionem gradus ad gradum in eodem loco, & ſitu, ſe penetrantes ad inuicem: vt quando albedini additur vnus gradus albedinis, id eſt vna pars albedinis, tunc intenditur albedo. Et ſi quæras, quis eſt ille gradus albedinis? Dico, quòd ille gradus eſt vna pars albedinis, quæ de nouo acquiritur cum alia præcedenti in eodem loco, & ſitu penetrans ſimul aliam, cum qua facit maiorem albedinem. Et ſi quæras, vtrum iſti gradus diſtinguãtur? Dico, quòd omnes gradus, per quos aliqua forma intelligitur, diſtinguũtur realiter, quia vnus poteſt eſſe ſine alio, immo vnus aduenit poſt alium, & prius generatur vnus quàm alius. Dico tamen, quòd ex omnibus illis fit vna totalis forma, quæ eſt diuiſibilis in illos gradus, qui ſunt partes integrantes illam totalem formam.

Sc. li. 1. d. 17 q. 1. & 2.

B

Forma intē diſ

SECVNDO ſciendum, quòd iſta propoſitio de rigore ſermonis eſt falſa, forma intenditur, quod ego probo, quia vel pars præexiſtens intenditur, vel pars de nouo adueniens, vel compoſitum ex vtraque. Non præexiſtens, quia illa præexiſtens non eſt, maior: hoc eſt, non habet plures gradus poſt aduentum, quàm ante: licet ſit alicui coniuncta, cui prius non erat: vnde ſignetur illa pars præexiſtens: & ſit a, & pars adueniens ſit b, compoſitum ex vtraque ſit c: tunc manifeſte apparet, quòd a non intenditur, cum non ſit maior pars, quàm prius: nec b, quia non præfuit, nec eadem ratione c: ideo proprie, & de rigore ſermonis iſta eſt falſa, forma intenditur, ſeu augetur. Et ſi quis dicat: quomodo: ergo intellexerunt omnes Doctores, qui dicunt formam intendi. Dico, quòd intellexerunt ad iſtum ſenſum, quòd forma compoſita ex forma præcedenti, & forma de nouo genita; eſt perfectior, quàm forma, quæ prius exiſtebat. Ex quo patet, quòd forma, quæ ſic componitur ex forma præcedenti, & forma ſequenti, non eſt eadem numero cum forma præexiſtẽti, cum forma præexiſtens ſit pars illius formæ, & eam tempore præcedat.

C an ſit bona propoſitio.

D

TERTIO ſciendum, quòd formarum, quæ intenduntur, & remittuntur: quædam indiuiſibiliter acquiruntur: vt formæ ſpirituales, quæ in anima recipiuntur. Aliæ ſunt, quæ ſucceſſiue acquiruntur, ſicut ſunt formæ corporales: vt caliditas, & frigiditas, quæ ſucceſſiue in aliquo ſubiecto acquiruntur. Aliæ ſunt, quæ partim indiuiſibiliter acquiruntur, & partim ſucceſ-

Formarum intẽſarũ & remiſſarũ diuiſio.

ſiuè

Digitized by Google

E ſiue, vt ſi crearetur vnum corpus luminoſum in inſtanti in aere, cuius propinquę partes eſſent diſpoſitæ ad terminum: tũc in inſtanti illuminaret illas partes propinquas, & ſucceſſiue partes remotas, & tunc ex omnibus illis luminibus fit vnum lumen: cuius vna pars in inſtanti acquiritur, & alia ſucceſſiue. Vndæ formæ, quæ in inſtanti acquiruntur, habent primum inſtans ſui eſſe: in quo verum eſt dicere, hæc forma nunc eſt, & immediate ante hoc non fuit, & etiam habent primum inſtans ſui non eſſe, in quo verum eſt dicere: hæc forma nunc non eſt, & immediate ante hoc fuit. Sed formæ, quæ ſucceſſiue acquiruntur, habent vltimum inſtans ſui non eſſe, in quo verum eſt dicere, F hæc forma nunc non eſt, & immediate poſt hoc erit, & primum inſtans ſui non eſſe. Sed de formis, quæ partim ſucceſſiue acquiruntur, & partim in inſtanti acquiruntur, cum diligentia videndum eſt quæ inſtantia habent.

Q̃uo aliquid dicitur magis tale ſine additione gradus.

QVARTO ſciendum, quòd non eſt inconueniens aliquid dici magis tale ſine additione gradus: vt ſi eſſent duo alba: quorum vnum habet quinque gradus albedinis, aliud ſex, tunc illa ſunt ſimilia: deinde volo, quòd illud, quod habet ſex gradus, deperdat vnum gradum, tunc illud erit magis tale; quia erit magis ſimile alteri albo. Et ſi quis dicat: ergo male dictum eſt prius, quòd forma intenditur per additionem gradus, cum illud dicatur magis tale, non per additionem gradus, ſed magis per remotionem. Dico negando cõſequentiam; quia illud intelligitur de illis, quę per G ſe, & primo intenduntur; & non de illis, quæ intenduntur ratione alterius, ſicut ſunt talia relatiua. Et ſi quis dicat, volo quòd ſit vnum lignum calidum, cuius tota caliditas ſit decem graduum: tunc arguo ſic: illa caliditas eſt intenſior, quàm ſua medietas, & ſua medietas eſt remiſſior; ergo idem ſubiectum ſimul habebit caliditatem intenſam, & remiſſam; & ſic erit intenſe calidum, & remiſſe calidum. Reſpondetur cõcedendo, quòd totalis caliditas eſt intenſior, quàm ſua medietas. Et quando tu infers; ergo in eodem eſt caliditas intenſa, & remiſſa: poteſt concedi, & quando tu infers: ergo idem ſubiectum ſimul erit H intenſè calidum, & remiſſè calidum, negatur conſequentia: quia ſubiectum debet denominari ſecundum exigentiam ſuæ totalis formæ, & non ſecundum exigentiam partis. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum,

Art. 1. Q̃uo illud dicitur albius quod ẽ nigro impermixtius.

DVBITATVR primo, quo modo intelligitur dictum Ariſtot. in textu, quòd illud eſt albius, quod eſt nigro impermixtius, cum ex illa auctoritate videantur duo ſequi. Primo, quod forma ſuſcipiat magis, quæ eſt minus permixta ſuo contrario. Secundo, videtur ſequi, quod contraria poſſent ſimul eſſe in eodem: quia videtur dicere, quod album permiſcetur nigro, quod non eſſet, niſi album, & nigrum eſſent in eodem ſubiecto. Reſpondeo, quod licet illa duo videantur ſequi; tamen nullum illorum voluit habere Ariſtot.

De

A De primo probatur, quia tunc ſequeretur, quòd nulla forma, poſſet intendi, nec acquiri, niſi ſimul acquireretur ſuum contrarium; quia quando forma acquireretur, vel eſſet intenſa, vel remiſſa, ſi remiſſa; ergo eſt magis permixta ſuo contrario; ſi intenſa; ergo minus: & ſic ſemper ibi eſſet contrarium. Nec videtur ſecundum, cum videatur ſonare in multis locis, quòd contraria non poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto, & in eadem parte ſubiecti. Dico ergo breuiter, quòd dictum Ariſt. ſic intelligitur: illud eſt albius, quòd eſt nigro impermixtius, id eſt nigro diſſimilius.

Dubitatur ſecundo: vtrum contraria poſſint ſimul eſſe in eodem ſubiecto, & B in eadem parte ſubiecti. Reſpondetur pro tunc ſine argumentis, quòd contrarietas non eſt niſi quædam oppoſitio, ſeu repugnantia. Et pro nunc eſt triplex: ſcilicet propoſitionũ, terminorum, & formarum, ſeu rerum. Et oppoſitio propoſitionum ad repugnantia propoſitionum ad eſſẽdum ſimul veras: Sed terminorũ, eſt repugnantia terminorum in prædicando ſimul vere de eodem ſubiecto. Sed formarum, eſt repugnantia duarum formarum in eſſendo ſimul in eodem ſubiecto. Et aduerte, quòd ad quamlibet talem oppoſitionem non ſufficit repugnantia, ſed requiritur etiam maxima diſtantia, & quòd ſint natæ fieri circa idem. Vnde propoſitiones contrariæ dicuntur fieri circa idem: quia debent eſſe de eodem vel conſimili ſubiecto, & etiam contradictoriæ, vnde

An contraria poſſint ſimul eſſe ĩ eodem ſubiecto.

C contrariæ magis videntur diſtare, quàm contradictoriæ: quia diſtant ſecundum omnia ſuppoſita, ſed contradictorias non oportet diſtare, niſi ſecundum vnum ſuppoſitum. Vnde ſi accipiamus duas contradictorias duarum contrariarum, illæ mediant inter duas contrarias. Vnde ſi dicas, quòd omnis homo currit: & ego dicam, nullus homo currit: alter mediabat dicendo, quòd nec ſic, nec ſic; ſed quòd aliquis homo currit, & aliquis homo non currit: ſic dicatur de terminis, quòd ſint nati ſucceſſiue dici de eodem ſubiecto, & maxime diſtant: ſic ſunt termini ſignificantes formas extreme contrarias, vt album, & nigrum.

Dubitatur tertio, quæ formæ ſint contrariæ? Reſpondeo, quòd formæ, quæ natæ ſunt D fieri ſucceſſiue circa idem ſubiectum: & quæ maxime diſtant ſecundum intẽſionem graduum: ita quòd non omnis caliditas eſt omni frigiditati contraria, ſed ſumma caliditas ſummæ frigiditati: verum eſt tamen, quòd loquendo large de contrarietate dicimus ſæpe, quòd media prædictorum contrariorum ſunt contraria ad inuicem. Et hoc eſt quod dicitur, quòd contraria ſunt compoſſibilia in gradibus remiſſis, ſed non intenſis, ſeu ſummis, vnde imaginatur, quòd ſumma caliditas ſit duodecim graduum, & etiam frigiditas. Dico, quòd ĩ illis gradibus non ſunt compoſſibiles ſaltem naturaliter: quia in illa intenſione, ſeu latitudine graduum contrariantur, ſed in alijs ſunt compoſſibiles; quia in illis pro

Quæ formę ſint cõtraria.

E proprie non contrariantur: &
ſic caliditas, vt decem eſt com-
poſſibilis frigiditas, vt duode-
cim: quia propriè in illis gradi-
bus non ſunt contraria. Sed
reſtat vna difficultas quæ nigre
do contrariatur albedini in pa-
riete; non nigredo in alio parie
te: quia tales non poſſunt fieri
circa idem ſubiectum, cum acci
dentia non migrent, de ſubie-
cto in ſubiectum: nec nigredo
quæ poſtea erit in illo ſubiecto:
Quæ nigredo contrariatur nigredini in pariete. quia illa nihil eſt: modo quod
nihil eſt, nulli eſt contrarium.
Reſpondetur, quòd omnis albe-
do perfecta eſt omni nigredini
perfecte contraria: & omnis ca-
liditas perfecta omni frigiditati
perfecte cõtraria: propter, quod
dicimus, quòd contraria ſunt
ſibi inuicem corruptiua. Et ſic
F debet exponi iſta auctoritas,
contraria nata ſunt fieri circa
idem: hoc eſt dictu, quòd for-
mæ contrariæ poſſunt eſſe ſuc-
ceſſiue in eodem ſubiecto, vel
ſibi ſimiles. Et hæc de ſecun-
do articulo. Quantum ad ter- G
tium ſit

CONCLVSIO reſponſalis
ad quæſitum: Intenſio formę fit
per additionem gradus ad gra-
dum, id eſt partis formæ alteri
formæ. Ad rationes. Ad pri- *Arti.* 1.
mam dicitur, quòd forma eſt be-
ne ſimplex, & indiuiſibilis in
partes eſſentiales, puta in mate-
riam, & formam, ſed non in par-
tes integrales. Ad ſecundam
dicitur, quod ex pluribus, quo-
rum vnum non eſt in actu, nec
aliud in potentia, non poteſt fie
ri vnum totum eſſentiale: ta-
men bene vnum totum per ſe,
quod vocatur totum integrale.

Ad tertiam dicitur negando,
quòd intenſio fiat per diſpoſitio
nem ſubiecti: licet bene talis di
ſpoſitio ſubiecti iuuet ad inten-
ſionem formæ. Ad quartam H
patet ſolutio in ſecundo artic.

Ad quartam dicitur negando
antecedens, puta, quòd intenſio
formæ fiat per maiorem ra-
dicationem.

TO:

Digitized by Google

A TOPICORVM C
ARISTOTELIS
LIBER QVARTVS.

POST hæc autem de his, quæ ad genus, & proprium perſpiciendũ: ſunt autem hæc elementa eorum, quæ ſunt ad diffinitiones: de eiſdem autem his raro conſiderationes fiunt diſputationes.

B

ISTE eſt quartus liber Topicorũ, in quo philoſophus docet determinare ꝓblemata generis. Et diuiditur in tres tractatus. Primus in tria capitula. In primo, põnit conſiderationes inſpiciẽdo ad genus. Prima, ſi aliquid aſſignetur eſſe genus alicui ſpeciei, inſpiciendum eſt, an illud prædicetur de quolibet contento ſub ſpecie: & ſi ſic, conſtruendum eſt problema. Secunda, ſi aliquid aſſignetur eſſe genus alicuius; & non prædicetur in quid de ſpecie, problema eſt deſtruẽdum; vt album non eſt genus ad niuem, cum non prædicetur de niue in quid. Tertia, ſi genus non ponatur in eodem prædicamento cum ſpecie, mala eſt aſſignatio. Deinde ponuntur conſiderationes de ſpecie, quarum Prima eſt, ſi ſpecies prædicetur de genere in quid, mala eſt aſſignatio. Secunda, ſi ſpecies prædicetur de aliquo, de quo non prædicatur genus, mala eſt aſſignatio; vt ſi opinabile ponatur ſpecies ad ens, mala eſt aſſignatio; quia opinabile prædicatur de aliquo, vt puta de chymæra, de quo non prædicatur D ens. Tertia, ſi nulla ſpecies generis aſſignati prædicetur de illo, cui tale genus aſſignatur, mala eſt aſſignatio. Quarta, ſi genus, & ſpecies de æqualibus prædicentur, mala eſt aſſignatio. Quinta, ſi illud quod aſſignatur eſſe genus, prædicetur ſolum de pluribus differentibus numero, mala eſt aſſignatio. Sexta, ſi aliquid aſſignetur eſſe genus alicuius, videndum eſt ſi ſuperiora eius prædicentur in quid de illo; & ſi non, mala eſt aſſignatio.

Conſiderationes inſpiciendo ad genus, & ſpeciẽ.

Rurſum ſi differentiam, vt genus aſſignauit, vt ſi immortale genus Dei.

ISTVD eſt ſecundum capitulum, in quo Philoſophus docet determinare problemata ge-

E neris ſuſpiciendo ad differentiam ponens aliquas conſiderationes, quarum Prima eſt, ſi aliquis aſſignauerit differentiam pro genere, mala eſt aſſignatio; vt rationale pro animali: cum genus prædicetur in quid, & differentia in quale. Secunda, ſi differentia ponatur ſub genere, mala eſt aſſignato. Tertia, ſi aliquis poſuerit genus ſub ſpecie, mala eſt aſſignatio; vt animal ſub homine. Quarta, ſi quis ponat differentiam ſub ſpecie, mala eſt aſſignatio. Etiam ſi quis ponat genus ſub differentia, mala eſt aſſignatio. Alia conſideratio, ſi ſpecies participet aliquid de contrario generis, mala eſt aſſignatio. Alia conſideratio, ſi ſpecies ſit æquiuoca ad genus, mala eſt aſſignatio: quia genus, & ſpecies debent eſſe vniuoca. Alia conſideratio, ſi genus habeat tantum vnam ſpeciem, & non ſit natum habere plures, tunc non eſt genus ad illam ſpeciem. Alia, ſi genus dicatur tranſumptiue de ſpecie, mala eſt aſſignatio: quia omne genus proprie de ſpecie prædicatur.

Quō problemata ſint determinanda ī reſpectu ad differentiam.

F

Amplius ſi ſit contrarium ſpeciei aliquid conſiderandum, eſt autem multipliciter conſideratio.

ISTVD eſt tertium capitulum, in quo Philoſophus docet determinare problemata, inſpiciendo ad contraria ipſius generis, quarum Prima eſt, ſi aliquid non habens contrarium, ponatur genus alicuius habentis contrarium: inſpiciendum eſt ſi illud contrarium ſit in eodem genere; & ſi non, eſt mala aſſignatio. Alia, ſi habens contrarium ſit genus habentis contrarium, conſiderandum eſt ſi contrarium ſpeciei ſit in cōtrarium generis: & ſi non, mala eſt aſſignatio. Alia eſt, ſi contrarium ſpeciei non ponatur in genere aſſignato, mala eſt aſſignatio. Alia, ſi genus, & ſpecies habeāt contrarium, tunc videndum eſt: ſi aliquod eſt medium generis, & non ſpeciei, vel econtra: & ſi ſic, mala eſt aſſignatio. Alia, ſi genus habeat contrarium, ſpecies vero non, mala eſt aſſignatio. Conſequenter ponit conſiderationē inſpiciendo ad coniugata: dicens, quòd ſi aliquod principale aſſignetur gen⁹ principalis, tunc videndum eſt ſi cōcretum prædicatum ſit genus concreti ſubiecti; & ſi ſic, bona eſt aſſignatio: ſi non, mala eſt.

Quō ſint determinanda problemata inſpiciē

G do ad contraria generis, ad coniugata, ad generationē, & corruptionē, ad priuatiue oppoſita, & relatiuè.

H

Deinde ponit conſiderationem, inſpiciendo ad generationem, & corruptionem, dicens, quòd ſi aliquid importans generationem, vel corruptionem aſſignetur genus alterius, conſiderandum eſt, ſi deſcendentia ab illo ſunt genera illorum, quę deſcendunt a ſubiecto; & ſi ſic, bona eſt aſſignatio: ſi non, mala eſt aſſignatio; vt ſi operari aſſignetur genus reſpectu huius, quòd eſt ædificari: vidēdum eſt ſi operarū eſſe ſit genus ad ædificatū eſſe. Conſequenter ponit conſiderationes, inſpiciendo ad priuatiue oppoſita. Prima, ſi priuatio oppoſita ſpeciei ſit in eodem genere cum ſpecie, ma-

A la eſt aſſignatio. Alia, ſi aliquid habens oppoſitum priuatiue po natur genus alicuius ſpeciei habentis oppoſitum priuatiue, cõſiderandum eſt, ſi oppoſitum ſpeciei ſit in oppoſito generis: ſi non, deſtruendum eſt problema: vt ſi cæcitas ſit inſenſibilitas ſenſus viſus, tunc viſus eſt ſenſus: quia ſicut oppoſitum in oppoſito, & propoſitum in propoſito.

Conſequenter ponit conſiderationem, inſpiciendo ad contradictoria: ſi oppoſitum contradictorium alicuius ſpeciei aſſignetur ſpecies alicuius generis, cuius non ſit genus ad oppoſitum contradictorium generis, non valet aſſignatio: vt B ſi ſuaue aſſignetur genus huius, quòd eſt bonum, tunc oportet videre ſi non bonum ſit genus ad non ſuaue, & ſi ſic, bona eſt aſſignatio: ſi non, mala eſt aſſignatio.

Conſequenter ponit ſeptem conſiderationes, inſpiciendo ad relatiue oppoſita. Prima eſt, ſi ſpecies alicuius generis dicatur ad aliquid, etiam genus debet dici ad aliquid; & ſi non, mala eſt aſſignatio. Secunda, ſi ſpecies dicatur relatiue, & non id, ad quod dicitur genus, mala eſt aſſignatio. Tertia, ſi ſpecies refeatur ad aliquid, tunc omnia genera illius ſpeciei debent dici ad aliquid. Quarta, ſi genus, & ſpecies referantur ad idem, debent referri ad idem in eodem caſu. Quinta, ſi relatiuum, & correlatiuum dicantur ad cõuertentiam ſecundum ſimiles caſus, bona eſt aſſignatio. Sexta, ſi relatiuum poſitum genus ad ſuum correlatiuum, non dicatur ad conuertentiam, mala C eſt aſſignatio. Septima, ſi oppoſitum ſpeciei ſit in oppoſito generis, bona eſt aſſignatio: & ſi non, mala eſt aſſignatio, vt ſi ſenſus ſit ſcientia, ſenſibile erit ſcibile: licet quædam ſenſibilia non ſint ſcibilia.

Rurſum ſi habitum in actum, poſuit autem actum in habitum, vt ſenſum motum per corpus.

ISTE eſt ſecundus tractatus huius libri, qui diuiditur in duo capitula. In primo, ponit aliquas conſiderationes inſpiciendo ad actum, & habitum. Prima ſi habitus ponatur ſpecies actus, vel econtra, mala eſt aſſignatio; vt ſi quis ponat ſenſum eſſe ſpeciem motus, cum ſenſus ſit habitus, motus verò actus, mala eſt aſſignatio. Secunda, ſi habitus ponatur ſpecies potentiæ, mala eſt aſſignatio. Tertia, ſi ſpecies participet genus ſecundum quid, mala eſt aſſignatio. Quarta, ſi genus aſſignatum ſit pars integralis illius, cuius aſſignatur, mala eſt aſſignatio, vt corpus, ſecundum quod eſt pars materialis, non eſt genus animalis. Conſequenter ponit adhuc aliquas conſiderationes de genere. Prima, ſi aliquid vituperabilium, vel fugiendorum ponatur ſub poſſe, tanquàm ſub genere mala eſt aſſignatio: vt ſi quis dicat, poſſe furari eſſe genus ad latro- *Cõſideratio nes circa actũ & habitum.* D

E cinandum, mala eſt aſſignatio: quia Deus, & ſtudioſus poſſunt praua agere: & tamen non ſunt praui, neq; mali: & debet intelligi de illis Dijs, quos antiqui colebant. Secunda, ſiquis ponat poſſe eſſe genus alicuius, quod eſt propter ſe eligendum, mala eſt aſſignatio: quia poteſtas eligenda eſt propter aliquod, ſcilicet propter actum. Tertia, ſi aliquid ſit in pluribus generibus, & ponatur in vno ſolo, mala eſt aſſignatio.

Rurſus, ſi quod omnia ſequatur genus, vel differẽtiam dixit: plura enim ſunt, quæ omnia ſequuntur.

F *Alia cõſiderationes de genere magiscões.* Istvd eſt ſecundum capitulum, in quo Philoſophus ponit aliquas conſiderationes de genere magis communes. Prima, ſi aliquid quod ſequitur ad omnia aſſignetur eſſe genus, mala eſt aſſignatio, vt ens non eſt genus entium: quia omnia eſſent eiuſdem generis. Secunda, ſi genus aſſignatum ſit in ſpecie, vt accidens in ſubiecto, mala eſt aſſignatio. Tertia, ſi aſſignatum pro genere non ſit vniuocum, mala eſt aſſignatio. Quarta, ſi genus, & ſpecies habeant cõtraria, quorum vnum ſe habet, vt melius, & alterum, vt peius: ſi contrarium melioris ponatur in loco peioris, mala ẽ aſſignatio. Quinta, ſi ſpecies ſimiliter ſe habeat ad duo genera; quorum vnum ſe habet, vt peius, & aliud, vt melius: ſi ipſa ponatur ſub peiori, mala eſt aſſignatio. Sexta, G ſi genus ſuſcipiat magis, & minus: ſpecies vero non, mala eſt aſſignatio.

Amplius ad conſtruendum perſpiciendum, ſi de quibus aſſignatum eſt genus in eo, quod quid eſt.

Cõſiderationes conſtructiue ad terminãda problemata generis. Iste eſt vltimus tractatus huius libri, in quo ponit conſiderationes conſtructiuas ad terminandum problemata generis. Quarum prima eſt, ſi aliquid aſſignetur pro genere alicuius videndum eſt, ſi prædicetur in quid de illo, & etiam ſi prædicetur de pluribus differentibus ſpecie, & ſi ſic, difficile eſt ſaluare quin illud ſit genus. H Secunda conſideratio, ſi nomen principale aſſignetur eſſe genus alicuius, videndum eſt, ſi caſus ab eo deſcẽdẽs ſit genus ad caſum alterius: & ſi ſic, bona eſt aſſignatio, vt ſi ſcientia dicatur genus muſicæ, videndum eſt, ſi ſciens dicatur genus muſici. Et ſubdit vnum documentum, quòd ſi aliquid ſemper ſequatur ad aliud, & non conuertibiliter: licet difficile ſit oſtendere, quòd non ſit genus, non tamen oportet, quod ipſum ſit genus: quia non ens ſequitur ad omne, quòd ſit, vt bene ſequitur, domus ſit: ergo domus non eſt, vel domus eſt non ens, & tamen non ens non eſt genus reſpectu illius, & hoc habet rerum in permanentibus, & non ſucceſſiuis: quia illud, quòd ſit in ſucceſſiuis, quando ſit, eſt ens.

An

A *An ſufficienter aſſignatæ ſint terminationes problematum generis.*

QVAERITVR, vtrum cõſiderationes poſitæ ad terminandũ problemata generis ſint ſufficienter aſſignatæ. Arguitur primo, quòd non: quia aliquod eſt genus, quod non prædicatur in quid de ſuis ſpeciebus: igitur. Antecedens patet, quia coloratum eſt genus, & tamen nõ prędicatur in quid de pluribus, ſed in quale. Secundo ſic: Aliquando genus eſt ad aliquid, & non ſpecies: vt ſcientia dicitur ad ſcibile, & non grammatica, & logica, quæ ſunt eius ſpecies: ergo non oportet, quòd genus,& ſpecies ſint in eodem genere. Tertio ſic: Species aliquando eſt ad aliquid: & non genus, vt ſcientia,quæ eſt ſpecies habitus eſt ad aliquid ad tamen habitus,qui eſt de genere qualitatis non dicitur ad aliquid. Quarto ſic: Non eſt neceſſe genus prædicari de pluribus, quàm ſpecies: igitur. Antecedens probatur: quia tam genus, quàm ſpecies ſunt ſpecies eiuſdem generis, ſcilicet vniuerſalis. Quinto ſic: Differentia participat genus, cum ſuſcipiat rationem generis, vt patet dicendo,rationale eſt ſubſtantia animata ſenſibilis: ergo male dicitur, quod differentia non debet participare genus. In oppoſitum arguitur per philoſophum in textu. In quæſtione erunt tres art. Quantum ad primum.

B

Art. 1. PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione quæſtionis, & eorum, quæ dicta ſunt in textu ſoluendæ ſunt aliquæ difficultates. Prima, an genus, & ſpecies vniuerſaliter ſint in eodem prędicamento. Ad quam breuiter reſpondetur, quòd ſic: quia omne genus prædicatur in quid de omnibus ſuis ſpeciebus: ſed quod eſt in vno prędicamento non prędicatur in quid de eo, quod eſt in alio prædicamẽto: igitur. Ex quo ſequitur,quòd non eſt poſſibile aliquam ſpeciem eſſe ad aliquid, quin ſuum genus ſit ad aliquid, nec econtra. Aduerte tñ, quòd nihil prohibet vnum terminum ſecundum vnam ſignificationem eſſe ad aliquid,& non ſecundum aliam,& hoc vult habere Ariſt. quòd aliqua dicuntur ad aliquid ſecundum genus, vt ſcientia: non tamen, vt ſpecies: vt grãmatica, & logica ſunt ſpecies ſcientiæ,& tamen non ſunt ad aliquid, vbi ſcientia eſt ad aliquid ſecundum vnam ſignificationem quam habet, non tamẽ ſecundum illam, ſecundum quã dicitur genus ad illa. Secunda difficultas, an genus prædicetur de pluribus quam ſpecies. Et videtur, quòd non: quia genus nõ prædicatur de pluribus:quia hoc eſſet in vna propoſitione,vel in pluribus, non in vna: quia ſolum prædicatur de vno ſubiecto, nec in pluribus, cum idem non poſſit poni in pluribus propoſitionibus. Reſpõdetur,quod in pluribus,& licet ſecundum ſe non ponatur in pluribus: tamen beue ſecundum ſuum ſynonymum.

C *An genus & ſpecies ſint in eo prędicamẽto.*

D *An genus prædicetur de pluribus, quam ſpecies.*

SECVNDO ſciendum,quòd alia difficultas eſt talis: an differentia participet genus. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd participare capitur tripliciter. Vno modo, vt idem eſt quòd partem capere, & ſic non

E capitur hic. Alio modo, vt idem eſt, quòd prędicationem alterius ſuſcipere, ſiue denominatiue, ſiue non, & iſto modo differentia participat genus: quia iſta eſt vera rationale eſt animal. Alio modo, vt idem eſt, quòd prædicationem in quid, ſeu per ſe alterius ſuſcipere. Et ſic dico, quòd differentia nō participat genus: quia iſta non eſt per ſe, nec in quid, rationale eſt animal, vt ſuperius viſum eſt.

An diffinitio particet per genus.

Alia difficultas, an habitus, & priuatio ſint in eodem genere, ſeu prædicamento. Ad quam reſpondetur breuiter, quòd habitus, & priuatio ſunt in eodem prædicamento reductiue: vt in illo prædicamento, in quo eſt viſus per ſe, in illo reductiue eſt cęcitas. Et aduerte, quòd in termi-F nis priuatiuis, & negatiuis poteſt inueniri genus, & ſpecies ſuo modo, ſicut in terminis poſitiuis.

An habitus, et priuatio ſint in eadē praeicamento.

Tertio ſciendum, quòd alia difficultas eſt talis: an omne medium inter contraria ſit in eodem genere cum extremis. Arguitur, quòd non, quia ægeſtas, & ſuperabundantia ſunt de genere mali, & medium de genere boni. Secundo ſic, lapis eſt medium inter ſanum, & ęgrum, & tamen non eſt in eodem genere cum extremis. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. Pro reſponſione eſt aduertendum, quod non oportet, quòd mediū ſit in eodem genere mo ris cum extremis, licet bene in eodem genere prædicamentali, & hoc intelligendo de medio conuenientiæ per participationem acceſſus, & receſſus, non de medio per abnegationem, non enim oportet, quòd lapis qui eſt G medium per abnegationem ſani, & ægri, ſit in eodem prædicamento ſicut ſanum, & ægrū.

An medium inter contraria ſit in eodem genere cū extremis.

Qvarto ſciendum, quòd adhuc ſunt duæ paruæ difficultates. Prima, an ens dicatur de omnibus ſecundum vnam, & eandem rationem. Ad quam breuiter reſpondetur, quod ens nō habet rationem, ideſt diffinitionem, licet bene habeat conceptum quidditatiuum, qui non eſt aliud quàm ipſummet ens cognitum, vel cognoſcibile. Ex quo ſequitur, quòd quando dicitur, quòd ens habet conceptum, illa debet capi loco iſtius, ens eſt conceptus quidditatiuus prædicans in quid de omnibus non habentibus conceptum ſimpliciter ſimplicem, cuiuſmodi ſunt H differentiæ, & paſſiones.

An ens dicatur vniuoce.

Secunda difficultas: vtrum genus dicat totam eſſentiam ſpeciei. Ad quam reſpondent aliqui quòd ſic: tamen ſub alio modo: nam genus dicit totam eſſentiā ſpeciei ſub modo diſtinguibili, & ſpecies ſub modo iam determinato. Sed iſta opinio eſt falſa: nam ſi genus diceret totam eſſentiam ſpeciei, fruſtra in eius diffinitione poneretur differentia, quæ tamen ſecundum Ariſt. ponitur. Ideo dicitur, quòd genus non dicit totam eſſentiam ſpeciei, ſed ſolum vnam partem: nam ſpecies componitur ex genere, & differentia tamquam ex duabus realitatibus: quarum vna eſt potentialis, alia actualis, puta differentia. Et hæc de primo artic. Quantum ad ſecundum,

Genus an dicat totam eſſentiā ſpeciei.

Dvbitatvr primo, vtrum ſpecies participet genus ſecundum quid, & vtrum eadem

Art. 2.

ſpecies

Species quo participet genus, & an una, & eadem poſſit eſſe in diuerſis generibus.

A ſpecies poſſit eſſe in diuerſis generibus. Pro ſolutione primæ partis ſupponitur, quod differentia eſt inter participare genus in quid, & ſecundum quid: quia illud participat genus in quid, de quo genus in quid prædicatur: ſed illud dicitur participare genus ſecundum quid, cui genus conuenit ſecundum partem. Ex quo dicitur, quòd ſpecies bene participat genus in quid: quia genus de ea quidditatiue prædicatur, ſed non participat ſecundum quid: quia genus non conuenit ſpeciei ſecundum partem: non enim animal conuenit homini ſecundum partem aliquã: ſed homo dicitur animal ſecundum totam rationem animalis. Ad ſecundam partem dicitur, quòd eadem ſpecies non poteſt B poni in diuerſis generibus: licet ſit poſſibile idem nomen importare res diuerſorum generum: cuiuſmodi eſt corpus. Vnde terminorũ ſignificantium res prædicamentales, quidam ſignificãt æquiuoce, & quidam vniuoce: & quidã de ſuo ſignificato principali vnum, & aliud de ſignificato materiali: cuiuſmodi ſunt concreta accidentium: vt cenare importat comedere: qui quidem actus forte non eſt, niſi quidam motus, & tunc ſignificat tẽpus: puta tempus ſerotinum: ratione cuius eſſet in prædicamento quantitatis, & etiam importaret reſpectum rei temporalis ad tempus, & ſic eſt in prædicamento quando, & ſimiliter dicatur de multis aliis terminis.

An ens ſit gen⁹ ad oĩa entia.

DVBITATVR ſecundo, vtrum ens ſit genus ad omnia entia? Et videtur, quòd ſic: quia ſecundũ Philoſophum habetur, quod ſi aliquid prædicetur de pluribus, difficile eſt ſaluare quin C illud non ſit genus: ſed ens eſt huiuſmodi: igitur. Item ens prædicatur de aliis ſecundum modum alicuius prædicati, & non niſi generis: igitur. Pro ſolutione dicitur primo, quod ens nullo modo eſt genus: nam non eſt quid limitatum, neq. diuiditur per differentias formales: quod tamen requiritur ad hoc, quod aliquid ſit genus. Ideo reſpondetur ad rationes. Ad primam, dicitur, quod licet ſit difficile ſaluare quin ens ſit genus, tamen non eſt impoſſibile. Ad aliam dicitur, quod non prædicatur ſecundum modum alicuius prædicati: cum non ſit prædicatum, neque prædicabile, niſi forte capiendo prædicatum, & prædica- D bile large, vt alias viſum eſt.

An Socratẽ cõtingit non currere, ergo Socratem contingit currere.

DVBITATVR tertio, vtrum iſta conſequentia valeat Socratẽ contingit non currere: ergo ſortem contingit currere. Et videtur, quòd non: cum ibi arguatur à propoſitione habente plures cauſas veritatis ad propoſitionem habentem tantum vnam cauſam veritatis. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quod vt in propoſito ſufficit: illud eſt cauſa veritatis, quod infert aliud, ſeu ad quod ſequitur ita eſſe ſicut ꝑ aliud ſignificatur ſententia totali in bona conſequentia. Ex quo ponuntur aliquæ propoſitiones. Prima, propoſitiones habentes eaſdem cauſas veritatis mutuo ſe inferunt. Secunda propoſitio, omnes ꝓpoſitiones mutuo ſe inferentes habent eaſdem cauſas veritatis. Ex quo ſequitur, ꝙ copulatiua negatiua, & diſiunctiua affirmatiua, de partibus

E contradicentibus illius copulatiue ante aduentum negationis habent eaſdem cauſas veritatis. Sequitur ſecundo, quod propoſitio affirmatiua de prædicato infinito, & negatiua de prædicato finito habent eaſdem cauſas veritatis. Sequitur tertio, quod propoſitio affirmatiua, & negatiua de contingenti ſpecialiter capto, vbi modus vniformiter ſe habet, habent eaſdem cauſas veritatis. Tertia propoſitio, non ab omni propoſitione habente pauciores cauſas veritatis ad propoſitionem habentem plures, valet conſequentia: quia iſta, omnis aſinus currit, habet pauciores cauſas, quàm iſta, nullus homo currit, & tamen non valet conſequentia. Quarta propoſitio, a propoſitione habente pauciores cauſas veritatis ad propoſitionem habentem plures: F dummodo illæ pauciores ſint partes illarum plurium, bene valet conſequentia. Ex quo ſequitur, quod ab omni propoſitione ſupponente determinate ad propoſitionem de termino ſupponente confuſe tantum, valet conſequentia ceteris paribus. G Quinta propoſitio, a propoſitione habente plures cauſas veritatis ad propoſitionem habentes pauciores, non valet conſequentia formaliter. Ex quo ſequitur, quod a propoſitione de termino ſupponente confuſe tantum ad propoſitionem de termino ſupponente determinate, non ualet conſequentia. Sexta propoſitio, negatiua habet tres cauſas veritatis. Prima, quòd ſubiectum pro nullo ſupponat. Secunda, quòd prædicatum pro nullo ſupponat. Tertia, quod prædicatum, & ſubiectum pro eodem non ſupponant. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium, ſit H

Arti.3.

Conclusio reſponſalis: Conſiderationes in textu poſitę, ſunt ſufficienter aſſignatæ: vt patet in articulis, in quibus etiam ſoluuntur rationes ante oppoſitum.

A SOPHISTICARVM C

REDARGVTIONVM,

Siue (vt vocitant) Elenchorum Ariſtotelis

LIBER PRIMVS.

De Sophiſticis autem elenchis, & de his, qui uidentur elenchi, ſunt autem paralogiſmi, ſed non elenchi dicemus incipientes ſecundum naturam a primis.

B *Quoniam ergo alij quidem ſunt ſyllogiſmi, alij autem cum non ſint, videntur, manifeſtum eſt.*

Iste eſt liber Elenchorum Ariſtot. in quo determinat de ſyllogiſmo ſophiſtico. Et diuidit in duos libros. Primus diuiditur in duas partes. ſ. procemialem & executiuam. Et primo dicit, ꝙ dicēdum eſt de ſophiſticis elēchis: & de his qui vſr ſophiſtici elenchi, ponens talem cōclusionem. Syllogiſmorū quidam ſunt veri: alii apparent veri, ſed non ſunt, quam concluſionē probat quatuor rationibus. Prima: ſicut eſt in rebus, ita eſt in orationibus ſyllogiſticis: ſed aliquæ res ſunt tales, quales apparent, & aliquæ non ſunt tales, quales apparent, ergo ē ſic eſt in ſyllogiſmis. Minorē probat primo in animatis, tam ex parte animæ, quam ex parte corporis, ex parte animæ: quia quidam videntur habere habitum & etiam habent, alii vero videntur habere habitum & non habent. Ex parte corporis: quia quidam videntur eſſe pulchri, & de facto ſunt pulchri: alij videntur eſſe pulchri & non ſunt pulchri. Secundo probat in inanimatis: quia quædam apparent argentea, & etiam ſunt: quædam apparens eſſe argentea & non ſunt. Secunda ratio, ſicut longè diſtantes a rebus iudicant de illis; ſic imperiti in arte ſyllogizandi iudicant de ſyllogiſmis, ſed longe diſtantes a rebus aliter iudicant quàm ſit: ergo etiam imperiti in arte ſyllogizandi male iudicant de ſyllogiſmis. Tertia ratio: quandocunq. credimus ſic eſſe in reb. ſicut in nominibus, decipimur per ſyllogiſmum ſophiſticum: ſed aliquando credimus ſic eſſe in rebus, ſicut in nominibus: ergo aliquando decipimur per ſyllogiſmū ſophiſticum: ergo eſt aliquis ſyllogiſmus ſophiſticus. Minorem probat: quia ex quo non poſſumus portare res nobiſcum. ideo in diſputatione utimur nominibus D

Syllogiſmorum genera.

pro

E pro rebus, & quia nomina ſunt finita res autem infinitæ: ideo neceſſe eſt idem nomen plura ſignificare. Et ſubdit ꝙ ſicut ignorantes artē numerandi decipiuntur à ſcientibus: ita illi qui virtutes nominum ignorant de facili paralogizantur. Quarta ratio: quia aliqui in diſputando faciunt apparentes elenchos: ergo aliqui ſunt apparentes elenchi. Antecedens probat: quia aliqui ſunt qui magis volunt videri ſapientes, & non eſſe: quam eſſe & non videri: eſt n. ſophiſtica ſcientia apparens & non exiſtens Sed ſophiſta eſt vir copioſus a ſapientia apparente & non exiſtente. Et ſubdit, quòd duo ſunt opera ſapientis. Primum eſt, non mentiri de notis, & illud pertinet ad reſpondentem. Secundum, F eſt mentientem poſſe manifeſtari: & illud pertinet ad opponentem. Ex quo infert quod illi, qui volunt ſophiſticè arguere, neceſſe eſt quod quærant ſophiſticas diſputationes: quia per illas facilius conſequuntur finem illorum, qui eſt vana gloria. Conſequenter determinat de generibus diſputationis: dicens: quòd quattuor ſunt genera diſputationis, ſcilicet doctrinalis, dialectica, tentatiua, & litigioſa. Vnde diſputatio doctrinalis eſt, quæ ſyllogizat ex proprijs principijs alicuius ſcientiæ, & non ex his quæ videntur reſpondenti: oportet enim eum credere qui diſcit. Dialectica eſt, quæ eſt collectiua contradictionum. Tentatiua eſt, quæ ſyllogizat ex his quæ videntur reſpondenti, & neceſſe eſt eum ſcire qui ſe ſimulat habere ſcientiam. Litigioſa eſt, quæ ſyllogizat ex his quæ videntur

Stīa ſophiſtica quid.

Opera ſapientis.

Genera diſputationis.

eſſe probabilia & non ſunt. G Finaliter determinat de fine diſputationis, qui dicitur meta, dicens quod quinque ſunt metæ, ſ. redargutio, falſum, inopinabile, ſolłœciſmus, & nugatio: per primum opponens ſophiſta vult videri redarguere reſpondentem: per ſecundum vult ſibi oſtendere falſum: per tertium vult ꝙ dicat aliquid contra propriam opinionem, vel opinionem ſapientum: per quartum vult ipſum barbarizare: per quintum vult ipſum idem frequenter dicere.

Modi autem arguendi ſunt duo: nam alij quidem ſunt ſecundum dictionem, alii verò extra dictionem.

H Iſta eſt pars executiua huius libri, quę diuiditur in quattuor tractatus. Primus in quatuor capitula. In primo determinat de ſex fallacijs in dictione. Et diuiditur in dictione. Et diuiditur in octo particulas. In prima enumerat modos arguendi ſophiſticè: dicens quod duo ſunt modi arguendi ſophiſticè: ſcilicet in dictione, & extra dictionem. In dictione ſunt ſex, ſcilicet æquiuocatio, amphibologia, compoſitio, diuiſio, accentus, & figura dictionis. Quod probat dupliciter. Primo inductiuè: quia æquiuocatio eſt fallacia in dictione, amphibologia, & ſic de alijs: & non ſunt plures: ergo tantum ſunt ſex fallaciæ in dictione. Secundo probat ſyllogiſmo: qa omnis deceptio facta ex eo, quod ex eiſdem nominibus, vel orationibus non idem ſignificatur, eſt fallacia in dictione: ſed æqui-

Modi arguendi ſophiſticè.

qui-

A quiuocatio, amphibologia, & ſic de alijs ſunt huiuſmodi: igitur ſex ſunt fallaciæ in dictione. In ſecunda parte determinat de æquiuocatione, & amphibologia ſimul, dicens, quod tres ſunt modi ipſarum. Primus: quando nomen, vel oratio plura principaliter ſignificat. Secundus: quando nomen, vel oratio ſignificat aliquid tranſumptiuè. Tertius: quando compoſitum plura ſignificat hoc eſt quando dictio, vel oratio per ſe ſumpta vnum ſignificat: iuncta vero cum alia plura ſignificat. in Tertia parte ponit exempla de æquiuocatione, & primo de primo modo, & ponit duo exempla. Primum ſcientes diſcunt Diſcere enim eſt æquiuocum ad dare diſciplinam, & B recipere diſciplinam. Secundũ exemplum, vt quæ expediunt ſunt bona, mala expediunt: ergo mala ſunt bona. De ſecundo non ponit exempla: quia tranſumptiones apud diuerſos ſunt diuerſæ. De tertio ponit duo exempla. Primum ſedens ſurgebat. Secundum laborans ſanabatur: ſecundum quem ſic paralogizatur, quicumque ſurgebat ſtat, ſedens ſurgebat: ergo ſedens ſtat, quicumque ſanabatur ſanus eſt, laborans ſanabatur: ergo laborans ſanus eſt. In quarta parte ponit exempla amphibologiæ, de primo ponit vnum exemplum, vellem me accipere pugnantes, & ſic paralogizatur, quoſcumque vellem me accipere, vellem, quòd acciperent me, ſed pugnantes vellem me accipere: ergo vellem quòd acciperent me. De Secundo non exemplificat: quia tranſumptiones apud diuerſos ſunt

Aequiuocatio

diuerſæ. De tertio ponit duo C exempla primum: quod quis ſcit hoc ſcit: ſecundum quem ſic paralogizatur, quicquid ſcit aliquid hoc ſcit, ſęculum ſcit: ergo ſęculum hoc ſcit. Secundũ exemplum, quicquid videt hoc videt. In quinta parte determinat de fallacia compoſitionis, ponens duo exempla de primo modo. Primum eſt, poſſibile eſt ſedentem ambulare. Secundum eſt, poſſibile eſt non ſcribentem ſcribere: quæ debent diſtingui ſecundum compoſitionem, vel diuiſionem. In ſexta parte determinat de fallacia diuiſionis ponendo duo exempla de primo modo. Primum: quæcumque ſunt duo, & tria ſunt paria imparia: ſed quinque ſunt duo & tria: ergo quinque ſunt paria D & imparia. Secundum exemplum: omne quod eſt tantũdem alicui, & amplius eſt maius & æquale, & ſed aliquid eſt alicui tantundem & amplius, ergo aliquid eſt alicui maius & æquale. De ſecundo ponit duo exempla. Primũ: poſui te ſeruũ exiſtẽtem liberum: ſecundum quem ſic parologizatur, quemcumq; poſui exiſtentẽ ſeruũ liberũ factus eſt ex libero ſeruus: ſed te poſui ſeruũ exiſtentem liberum: ergo de te libero feci ſeruum. Secundum exemplum, quadraginta virorum centum reliquit diuus Achilles in bello. In ſexta parte determinat de fallacia accentus ponendo duo exempla: & dicitur primo quòd fallacia accentus minus decipit in ſcripto, quam in prolatione, & huius ſunt duo modi. Primus prouenit ex eo, quòd aliqua dictio poteſt regi diuerſis ac-

Fallacia cõpoſitionis.

Fallacia figure diuiſionis.

Fallacia accentus.

Digitized by Google

E ſis: accentibus vt: *Metuo longa-uas pereūte noctes lidia dormis*: vt habetur ab Horatio. Aliud exemplum a Vergilio.

Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi.

Secundus modus prouenit ex eo, quod aliquid poteſt eſſe dictio, vel oratio, vt tu es, qui es, ſed quies eſt requies: ergo tu es requies. Similiter quicquid Deus fecit inuitè, fecit coactè: ſed Deus fecit racemos in vite: ergo Deus fecit racemos in vite coactè. In octaua parte determinat de fallacia figuræ dictionis, & ponit duos modos. Primus: quando maſculinum interpretatur fœmininum, vel neutrum, vel econtra. Secundus eſt quando quale interpretatur quantum, vel econtra.

F

Eorum vero qui extra dictionem ſunt: paralogiſmorū ſpecies ſunt ſeptem.

ISTVD eſt ſecundum capitulum, in quo philoſophus determinat de fallacijs extra dictionem, & diuiditur in ſeptem partes. In prima determinat de fallacia accidentis: dicens, quod fallacia accidentis fit ex eo, quod indifferenter tributum attribuitur rei ſubiectæ & accidenti, & dat exemplum, vt Choruſcus eſt alter a Socrate, & Socrates eſt homo: ergo Choruſcus alter eſt ab homine. In ſecunda parte determinat de fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter: dicens quod fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter fit ex eo, quod non procedit bene a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter: Nā quandocunq; arguitur à dicto

Fallacia extra dictionē.

ſecundum quid ad dictum ſimpliciter, & econtra fit illa fallacia. Et ponit duo exempla. Primum: chymæra eſt opinabilis: ergo chymęra eſt. Secundū: aſinus non eſt homo: ergo aſinus non eſt aliquid. Dat etiam exēplum ſecundum partem integralē: vt æthiops eſt albus ſecundū dentes: ergo eſt albus. Et ſubdit, quod quādo ambo contraria inſunt ſecundum quid, & ex illis infertur, quod inſunt ſimpliciter: tunc committitur illa fallacia. Sed quando duo contraria æqualiter inſunt vni, ſicut ſcuto pro media parte albo, & alia parte nigro, tunc difficile eſt cognoſcere fallaciam. In tertia parte determinat de fallacia ignorantiæ elenchi: dicens, quod habet fieri ſecundum omiſſionem alicuius particulę diffinitionis elenchi, in qua dicitur: Elenchus eſt contradictio vnius & eiuſdem: nō nominis tantum, nec rei tantum, ſed nominis & rei ſimul: non ſynonymi, ſed ex his quæ data ſunt de neceſſitate accedere: non connumerato, quod erat in principio, ad idem ſecundum idem ſimiliter, & in eodem tempore: quæ diffinitio ſic intelligitur: Elenchus eſt ſyllogiſmus ꝓbatiuus, & contradictiuus poſitioni reſpondentis. Vnde mittēs aliquam iſtarum particularum paralogizat ſecundum illam fallaciam, & dat duo exempla. Primum: duo ſunt duplum vnius, & non ſunt duplum trium: ergo ſunt duplum, & non duplum. Secundum exemplum: hoc eſt duplum ſecundum longitudinē & non eſt duplum ſecundum latitudinem: ergo eſt duplum, & non duplum. In quarta parte deter-

G

Fallacia ignorantia elēchi. H.

A determinat de fallacia petitionis principij: dicens quod habet fieri tot modis, quot modis contingit petere principium; de quo viſum eſt ſatis in Sũmulis. In quinta parte determinat de fallacia conſequentis: dicens quod fallacia conſequentis fit, quando credimus conſequentiam conuerti, quæ non conuertitur: vt quãdo credimus quod ſicut ex antecedente ſequitur cõſequens: ita ex conſequẽte ſequitur antecedẽs, & dat tria exempla. Primum, ſi mel eſt, rubeum ẽ, ergo ſi rubeũ eſt, mel eſt; etiam ſi pluit, terra ẽ madida: ergo ſi terra eſt madida pluit. Secundo dat exemplum in rhetoricis: vt ille eſt corruptus: ergo eſt adulter, vel ille eſt errabundus de nocte, ergo eſt fur. Tertio dat exemplum Meliſſi

Fallacia petitionis principij.

Conſequẽtis.

B in ſpeculatiuis: vt quod factum eſt habet principium: ergo quòd non factum eſt, non habet principium. In ſexta parte determinat de fallacia ſecundum non cauſam, vt cauſam: dicens quòd talis fallacia fit quando illud ꝙ non eſt cauſa, accipitur tanquam cauſa ad inferendum concluſionem, & a falſitate concluſionis fit regreſſus ad eam, tanquam ad præmiſſam cauſam, & dat exemplum, omne contrarium corruptioni eſt generatio, ſed vita eſt contraria corruptioni, & vita, & anima ſunt idem: ergo vita eſt generatio: conſequẽs eſt falſum: ergo, & aliquæ premiſſarum, & non niſi iſta, vita, & anima ſunt idem: igitur. Et de iſta ſatis viſũ eſt in ſecundo Priorum: quomodo ſolum fit ĩ ſyllogiſmo ad impoſſibile. In ſeptima, & vltima parte determinat de fallacia ſecundum plures interrogationes

Fallacia ſecũdũ plures interrogationes.

vt vnam, dicens quod hæc fallacia fit ex eo quòd plures interrogationes reputantur vna, & de his datur vna reſponſio: vt, ſunt ne illa bona aut non bona; demõſtrato vno bono, & vno malo. Conſequenter oſtendit, quomodo hęc fallacia committitur

C ex eo quòd aliquis credit terminum numeri pluralis ſimiliter diffiniri, ſicut terminus numeri ſingularis, vt ſicut cæcus eſt nõ videns aptus natus tamen videre, & credat quòd cęca ſunt non videntia apta nata videre: tunc ſi quæratur, Vtrum iſta ſint cæca, aut videntia demonſtrato vno cæco, & alio vidente, & ſi dicatur quod ſunt cæca, vel quod ſunt videntia: tunc committitur talis fallacia.

An de Elencho ſophiſtico ſit ſcientia.

D QVAERITVR, Vtrum de Elencho ſophiſtico ſit ſcientia ſpecialis tanquam de ſubiecto attributionis huius ſcientiæ. Arguitur primo quòd nõ; quia ſi de ſyllogiſmo ſophiſtico eſſet ſciẽtia, ipſa eſſet ſophiſtica, ſed ſcientia ſophiſtica non eſt ſcientia, cum dicat philoſophus in textu, quòd ſcientia ſophiſtica eſt tantum ſcientia apparens. Secundo ſic: De ſubiecto ſcientiæ debet præſupponi quid eſt, & quia eſt, ſed de ſyllogiſmo ſophiſtico nõ preſupponitur quid eſt, & quia eſt: cum philoſophus probet in textu, ipſum eſſe.

1. Poſt. tex. c. 2.

Tertio ſic: de non ente nõ poteſt eſſe ſciẽtia: ſed ſyllogiſmus ſophiſticus eſt non ens: vt patet per philoſophum in textu dicentem; quod ſyllogiſmus ſophiſticus eſt apparens, & non exiſtẽs. Quarto ſic: Syllogiſmus ſophiſticus

1. Poſt. tex. c. 10.

E ſticus eſt apparens, & non exiſtens. Quarto ſic: Syllogiſmus ſophiſticus non eſt niſi priuatio ſyllogiſmi dialectici: ergo non videtur de ipſo eſſe ſcientia diſtincta a ſcientia ſyllogiſmi dialectici, cum dicat Ari. primo de anima, quod habitus, & priuationis eadem eſt ſcientia. Quinto ſic: In omni ſcientia ſunt ſyllogiſmi ſophiſtici: ergo ſcientia ſophiſtica nõ eſt ſcientia ſpecialis diſtincta ab alijs. In oppoſitum eſt philoſophus tradens nobis ſcientiam de ſyllogiſmo ſophiſtico. In quæſtione erunt tres art. Quantum ad primum.

Art. 1.

Verus Elẽch⁹ qd, & quotuplex.

PRIMO ſciendum, quòd pro declaratione quæſtionis ſupponitur primo, quod verus elenchus eſt ſyllogiſmus contradictorius poſitioni reſpondẽtis: ita ꝙ ſupra ſyllogiſmum addit probationem, & ſupra ſyllogiſmũ F dialecticum addit contradictionem poſitioni reſpondentis. Ex quo ſequitur ꝙ Elẽchus tria includit ſcilicet illationem inquãtum eſt ſyllogiſmus: & probationem inquantum eſt dialecticus: & contradictionem inquantum eſt Elenchus: ita ꝙ cõtradictio eſt vltima differentia conſtitutiua eius: ſed Elenchus ſophiſticus ſeu ſyllogiſmus ſophiſticus ꝙ idem eſt, eſt apparens Elenchus, & non exiſtẽs: ex hoc quia non ſyllogizat: vel quia nõ probat concluſionem contradicentem poſitioni reſpondentis. Ex quo ſequitur, quòd duo requiruntur ad hoc quod dicatur Elenchus ſophiſticus. Primum quòd appareat eſſe Elenchus. Secundum, quòd non ſit ſicut apparet. Per primum tangitur cauſa apparentiæ ſyllogiſmi ſophiſtici ſeu Elenchi. Per ſecundum G tangitur effectus eius. Ex iſtis patet quòd triplex eſt Elenchus ſophiſticus ſcilicet peccans in forma tantum, & talis non eſt ſyllogiſmus: alius in materia tantum ſcilicet in probatione concluſionis contrariæ vel contradictoriæ poſitioni reſpondẽtis. & talis bene eſt ſyllogiſmus: alius peccans in materia, & forma ſimul.

Syllog. ſophiſticus dupliciter capitur

SECVNDO ſciendum, quòd ſyllogiſmus ſophiſticus dupliciter accipitur. Vno modo vt eſt quædam obliquitas ſeu defectus ſyllogiſmi dialectici, & iſto modo ſe habet ad ſyllogiſmum dialecticum ſicut priuatio ad habitum, & ſic de ipſo ſic capto non eſt ſcientia diſtincta ab Elencho: cum habitus, & priuatio pertineant ad eandem H ſcientiam. Alio modo capitur pro ſyllogiſmo apparenti generatiuo deceptionis: & hoc dupliciter. Vno modo primò intentionaliter; & ſic nõ eſt aliud quam ſyllogiſmus ſophiſticus, mentalis, vocalis, vel, ſcriptus, cuiuſmodi eſt iſte: omne ſanum eſt animal: vrina eſt ſana: ergo vrina eſt animal. Alio modo capitur ſecundò intentionaliter, & ſic nihil eſt aliud quàm quædam ſecunda intentio attributa per intellectum quo ad denominationẽ ſyllogiſmo ſophiſticomentali, vocali, vel ſcripto: cuius propria paſſio eſt generatiuum deceptionis, & ſic de ipſo eſt ſcientia tanquam de ſubiecto attributionis huius ſcientiæ. Supponitur ſecundo quod duplex eſt ſcientia ſophiſtica ſcilicet vtens, & docens. Vtens eſt habitus concluſionis per vſum argu-

Scia ſophiſtica duplex.

A argumentationis ſophiſticæ acquiſitus vt eſſent habitus iſtius concluſionis, vrina eſt ſana. facta per iſtum ſyllogiſmum: omne ſanum eſt animal, vrina eſt ſana: ergo vrina eſt animal, & ſic non eſt vera ſcientia, ſed ſciētia ſolum apparens. Alia eſt docens quæ eſt habitus acquiſitus per demonſtrationē, docens formare argumentationes ſophiſticas, & eas debite ſoluere. Ex quo ſequuntur duæ vtilitates ſcientiæ ſophiſticæ. Prima vtilitas: quia docet formare argumentationes ſophiſticas. Secunda: quia docet ſoluere argumentationes ſophiſticas.

An ſyllogiſ ſophiſtic⁹ ſit ſubiectū in hoc.

TERTIO ſciendum, quòd circa textum incidūt aliquæ difficultates. Prima quomodo eſt poſſibile quòd ſyllogiſmus ſophiſticus poſſit eſſe ſubiectum huius ſcientiæ. cum Ariſt. quærat de ipſo qd eſt, & ipſum pro-

B bet. Ad hoc reſpondetur (vt aliàs viſum eſt) quòd de ſubiecto ſcientię debet pręſupponi quid eſt & quia eſt in proceſſu demonſtratiuo & ſcientifico, ſed non in proceſſu acquiſitiuo & diſciplinabili. Secunda: quare Elenchus magis dicitur ſyllogiſmus contradictorius quàm aliquis alius: cum quilibet ſyllogiſmus concludat aliquam cōcluſionem, quæ contradicit vel poteſt contradicere alicui poſitioni reſpondentis. Reſpondetur quòd ſyllogiſmus poteſt dici contradictorius quadrupliciter. Primo: quia infert concluſionem, quæ habet vel poteſt habere contradictoriam: & ſic omnis ſyllogiſmus poteſt dici contradictorius. Secundo qa infert cōcluſionem negatiuam,

Sap. pa. c. 32. F

C quæ magis denotat cōtradictionem quàm affirmatiua: & ſic omnis ſyllogiſmus cuius cōcluſio eſt negatiua, poteſt dici contradictorius. Tertio: quia infert concluſiones contradictorias: & ſic nullus eſt ſyllogiſmus cōtradictorius. Quarto: quia infert concluſionem contradicentem vel ſaltē contrariantē pōni reſpōdētis: & iſto mō Elenchus dicit ſyllogiſmus cōtradictori⁹.

An neceſſe ſit vnū nomen ſignificare plura.

QVARTO ſciendum quòd circa textum incidit talis difficultas; vtrum neceſſe ſit vnū nomen plura ſignificare? Et videtur ꝙ non; quia nomen mere contingenter ſignificat: qa mere ad placitum: igitur non eſt neceſſe ipſum plura ſignificare. Reſpondet, ꝙ ibi capitur ly neceſſe, pro conuenienti: ita ꝙ ſit ſenſus: conueniens eſt vnum nomen plura ſignificare, ſi res ſupple excedant nomina. Vnde nomen dicitur ſignificare ſuum ſignificatū ſignificatione, quæ nō eſt aliud quàm reſpectus rōnis vocis ſignificatiuę ad rem ſignificatam; ita ꝙ tot ſunt ſignificationes in voce ſaltem denominatiue, quot ſignificata ſignat: & iſta ſignificatio nō fit ꝑ intellectū, ſed per voluntatē impōnētis vocē ad ſignificādū. Ex quo ſequit, ꝙ nō oīs reſpectus rōnis ſeu ſecunda intentio fit per intellectum, ſed qnq; per voluntatem, Secunda difficultas: vtrum nomen æquiuocū ſignificet ſua ſignificata copulatiuè vel disiunctiuè. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, vt aliàs viſum eſt, ꝙ nomen ęquiuocum, eſt nomen plura ſignificans, non importans aliquid ipſis cōmune. Vel ſic: Terminus æquiuocus

D

eſt

E eſt terminus ſignificans ſua ſignificata mediantibus diuerſis conceptibus non ſynonymis & totalibus. Vnde iſte terminus, canis, ſignificat canem latrabilem & piſcem marinū mediantibus diuerſis conceptibus. Et dicitur notanter non ſynonymis: quia aliter ſequeretur ꝙ iſte terminus hō, eſſet ęquiuocus ad Socratem qui eſt Romę, & Platonem qui eſt Pariſijs, cum ſignificet mediantibus diuerſis conceptibus. Dicitur notanter totalibus, ad differentiam orationum, quæ ſignificāt ſua ſignificata mediātibus diuerſis conceptibus partialibus conſtituentibus tamen vnum totalem conceptum.

Sup. pa. 55. g. li. 57. e Supponitur vlterius ꝙ duplex eſt nomen ęquiuocum ſcilicet a caſu, & a cōſilio, de quibus aliàs ſatis viſum eſt. Supponitur inſuper, F ꝙ nomen æquiuocum ſignificare ſua ſignificata copulatiuè, poteſt ītelligi dupliciter. Vno modo ꝙ ſignificet vnū & alterum, vel vnum vel alterum: & tunc bene ſignificat copulatiuè vel diſiunctiuè. Alio modo ꝙ ſubordinetur cupulationi vel diſiunctioni plurium terminorum mentaliū ſignificātiū ſeorſum ſua ſignificata: & ſic dico ꝙ non ſignificat neq; copulatiuè neq; diſiunctiuè; quia tunc nulla propoſitio in qua poneretur terminus æquiuocus eſſet diſtinguenda: cum nulla talis eſſet propoſitio plures, cum eſſet quædam copulatiua vel diſiunctiua. Et hæc de primo articulo. Quantum ad ſecundum.

Arti. 3. DVBITATVR primo. Vtrum iſte terminus canis æquiualeat aggregato ex iſtis tribus *An hoc nomen* terminis, animal latrabile, ſydus cęleſte, belua marina inconiunctè ſumptis: ſic ꝙ canis correſpondeat tribus conceptibus in G coniunctè ſumptis. *canis, ęquiualeat aggregato ex tribus ſuis ſignificatis.* Reſpondetur breuiter ꝙ non: quia tunc ſequeretur ꝙ iſte terminus, canis, non poſſet reſtringi per iſtam determinationem latrabile, ad ſtandum pro latrabilibus, quod eſt falſum: quia tunc iſta, canis latrabilis eſt ſubſtantia, non eſſet propoſitio: cuius tamen communiter oppoſitum dicitur, conſequentia tamen probatur: quia aggregatum ex illis tribus terminis non poteſt reſtringi per talem determinationem: ergo nec ille terminus. Et ſi quis petat: quare ergo talis terminus dicitur æquiuocus, cū non æquiualeat tali aggregato? Reſpondetur, ꝙ ratio eſt, eo ꝙ ſubordinat diuiſim & ſeorſum cuilibet conceptui. Ex quo ſequitur H ꝙ iſta oratio, canis eſt ſubſtantia, poteſt eſſe oratio vna: pura ſi cōſideretur in ordine ad vnū ſuorum conceptuum: & plures, ſi conſideretur in ordine ad omnes ſuos conceptus. Sed reſtat parua difficultas quomodo iſta oratio laborās ſanabatur, poſſet facere aliquem modum fallaciæ æquiuocationis? *Sc. li. 4. d. 9. q. 2* Reſpondetur quòd ex eo, ꝙ aliqua dictio, vel aliquis terminus propter adiunctionem eius cum alia & alia dictione ſumitur pro diuerſis ſuis ſuppoſitis: quæ tamen ſic ſumpta, ſignificat vno conceptu, vt quicunq; ſanabatur ſanus eſt: laborans ſanabatur: ergo laborans ſanus eſt: ibi laborans in minore ampliatur pro laborantibus qui ſunt, & qui fuerunt, ſed in concluſione ſtat ſolum pro laborantibus qui ſunt: ideo ſecun

dum

Digitized by Google

A dum talem orationem ſit tertius modus æquiuocationis; & hoc eſt quod dicit Albertus de Saxonia, ꝙ talis tertius modus quandoq; fit eo quòd arguitur a magis amplo ad minus amplum.

An ſex ſint fallacia i dictiõe, & ſeptem extra dictionẽ. DVBITATVR ſecundo. Vtrum ſint tantũ ſex fallaciæ in dictione, & ſeptem extra dictionem? Et videtur quòd nõ; quia omnis fallacia eſt in dictione; igitur. Antecedens patet: quia omnis fallacia eſt paralogiſmus: ſed omnis Paralogiſmus eſt in dictione: igitur. Secundo ſic: omnis fallacia eſt extra dictionem: igitur. Antecedens patet, quia omnis fallacia eſt deceptio: omnis autem deceptio eſt in decepto & non in dictione: igitur. Item infinitis modis cõtingit arguere ſophiſticè; igitur infinitæ ſunt fallaciæ. Tenet B conſequentia: quia fallacia non eſt aliud quam argumentatio ſophiſtica. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quòd fallacia capitur tripliciter. Vno modo pro loco ſophiſtico, ſeu argumẽtatione, vel oratione ſophiſtica, per quam aliquis decipitur; & ſicut locus dialecticus diuiditur per locum maxima, & locum differentia maximæ, ita locus ſophiſticus. Vnde locus ſophiſticus differentia maximæ, non eſt niſi argumentatio ſophiſtica, vel habitudo illorum terminorum. Sed locus ſophiſticus maxima, eſt propoſitio falſa confirmatiua, ſeu probatiua alicuius conſequentiæ ſophiſticæ: cuiuſmodi eſt iſta: ſi nomen ſit unum ſignificatum erit vnum. Secundo modo capit pro aſſenſu quo credimus ꝙ aliquis ꝓceſſus ſyllogiſticus valeat ad concludendum illud, ꝙ concludit, & tamẽ non valet. & ſic fallacia eſt deceptio, ſeu aſſenſus falſus cãtus in reſpondente. Tertio modo capitur pro idoneitate per quã quis eſt promptus ad decipiendum reſpondentem: & ſic eſt in opponente: & ſic communiter diffinitur, quòd fallacia eſt idoneitas faciendi credere de non ente quòd ſit ens, vel econtra.

Supponitur ſecundo, ꝙ fallaciatũ duplex eſt cauſa, ſcilicet cauſa apparentiæ, & cauſa defectus. Vnde cauſa apparentiæ eſt principalis: & per ipſam ſumitur diſtinctio fallaciarum, eo quòd ſophiſta magis intendit apparere quàm eſſe. Supponitur tertio quòd fallaciæ in dictione nõ dicuntur in dictione, eo quòd fiant per dictiones: quia ſic omnis fallacia eſſet in dictione: D ſed dicuntur in dictione: quia ſumunt cauſam apparentiæ ex parte dictionis. Similiter fallaciæ extra dictionem non dicuntur extra dictionẽ, eo ꝙ fiant ſine terminis, ſed quia ſumunt cauſam apparentiæ ex parte rei, vel quia poſſunt fieri ſine dictionibus. Et ex iſtis patet, quid ſit dicendum ad rationes.

DVBITATVR tertio. Vtrum aliqua oratio ſit diſtinguenda in qua ponitur terminus æquiuocus. Reſpondetur per aliquas propoſitiones. Prima: nulla propoſitio in qua ponitur terminus æquiuocus a conſilio de rigore eſt diſtinguenda ſupple ratione illius termini æquiuoci: quia vel ille terminus æquiuocus ponitur per *An oratio æqui uoca ſit diſtinguẽda.*

E ſe.i. ſine determinatione diſtrahente, & tunc ſtat pro ſuo ſignificato principaliori per illam regulam: Omne analogum per ſe poſitum ſtat pro famoſiori ſuo ſignificato: quæ regula ſic debet intelligi: quando æquiuo. cum a conſilio ponitur ſine determinatione diſtrahente, tunc ſtat pro ſuo ſignificato principaliori, & ſic quando dr̄, homo currit: ibi homo ſtat pro homine viuo, vel talis terminus ponitur cū dictione diſtrahēte: vt dicendo, homo eſt pictus, vel homo pictus eſt: & tunc de rigore ſtat pro illo ſignificato minus principali. Et notanter dicitur de rigore: quia ſecundum vſum communem logicorum ſæpe talis diſtinguitur. Secunda: F omnis oratio, in qua ponitur terminus æquiuocus à caſu non reſtrictus, eſt diſtinguenda: vt iſta oīs canis eſt ſubſtātia. Vnde terminꝰ æquiuocus dr̄ capi cū reſtrictione, quando capitur reſpectu alicuius, quod ſolum ſibi conuenit pro vno ſignificatorum, vel duorū, ſic ꝙ non oīum: vt canis eſt latrabilis: ibi capitur reſpectu dictionis ſibi conuenientis ſcd̄m vnū ſignificatū tm̄: & tūc non eſt diſtinguenda virtute illius regulæ: talia ſunt ſubiecta qualia permittuntur à ſuis prædicatis. Dn̄t tamen aliqui, ꝙ adhuc talis eſt diſtinguenda: & ꝙ determinatio non poteſt terminum determinare, niſi ſibi immediatè addatur: tn̄ iſta eſt diſtinguenda: canis eſt coloratus: licet accipiatur reſpectu determinationis. Et ratio eſt: quia ly coloratum, conuenit ſibi pro pluribus ſignificatis, ſed terminus æquiuocus dicitur poni ſine reſtrictione, quando ponitur reſpectu alicuius, ꝙ conuenit ſibi ꝑ omnibus ſuis ſignificatis, vt canis eſt ſubſtantia. Et hæc de ſecundo artic. Quantum ad tertium ſit G

Regula.

CONCLVSIO reſponſalis: De ſyllogiſmo ſophiſtico eſt ſcientia tāquam de ſcibili remoto, Ad rationes ante oppoſitum patet ſolutio in artic. *Art. 3.*

Ergo ſic dicendum, eſt apparentes ſyllogiſmos & elenchos, aut omnes reducendum eſt: &c.

ISTVD eſt tertium capitulum, in quo philoſophus docet reducere oēs fallacias ad ignorantiā elenchi, oſtendendo qūo deficiunt cōtra verum elenchū. Et primo ponit talem concluſionem: omnes paralogiſmi fallaciarum peccant contra verum elenchum, quod probat ſyllogiſmo, & inductione. Syllogiſmo ſic: omnes ſyllogiſmi immodificati peccant contra verum elenchum, ſed omnes paralogiſmi omnium fallaciarū ſunt immodificati: ergo omnes peccant cōtra verum elenchum. Inductione ſic: primo de fallacijs in dictione: quia æquiuocatio, amphibologia, & figura dictionis hn̄t identitatē vocis, ſed non ſignificati, quæ requiritur ad verum elenchum: compoſitio, diuiſio, & accentus non ſunt eadem oratio aut idem nomen, quod requiritur ad verum elenchum. Secundo probat de fallacia accidentis, quæ peccat contra ſyllogiſmum: ergo contra elenchū. Tenet cōſequentia: quia omnis elēchus eſt ſyllogiſmus. Ans ꝓbat

Fallacia ōes reducūtur ad elēchū. H

A bat per exemplum: quia non ſequitur: triãgulus hẽt primo tres: triangulus eſt figura: ergo figura habet primo tres: cũ concluſio ſit falſa, & pmiſſæ veræ. Et ſubdit ꝙ ſecũdũ iſtã, fallacia ſciẽtes ab inſcijs redarguũtur. Tertio ꝓbat de fallacia ſecũdũ quid ad ſimpliciter: q̃a negatio ſecũdũ quid alicuius nõ ẽ negatio ſimpliciter: quod requiritur ad verum elẽchũ. Quarto probat de fallacia ignorantiæ Elenchi: quia ipſa omittit aliq̃ particulã poſitam ĩ diffinitione Elenchi. Quinto ꝓbat de fallacia ſecũdũ nõ cãm vt cãm: quia in omni Elẽcho oportet concluſionẽ de neceſſitate ſequi ex pręmiſſis: quod non fit in fallacia ſecũdũ nõ cãm vt cãm. Sexto probat de fallacia petitionis principij: quia in Elencho B non debet connumerari in concluſione, quod erat connumeratũ in pmiſſis Septimo probat de fallacia conſequentis: quia fallacia accidentis peccat contra Elenchum: ergo, & fallacia conſequentis: tenet cõſequentia: quia fallacia cõſequentis eſt pars fallaciæ accidentis: quod debet ſic intelligi ꝙ ex quibuſcunq; terminis pt fieri fallacia conſequentis: ẽt põt fieri fallacia accñtis, ſed non econtra: differũt tñ in hoc: quia ad fallaciã accñtis non oportet facere plures conſequẽtias: ſed in fallacia conſequentis vt plurimum fiunt plures conſequentiæ. Octauo probat de fallacia ſecũdũ plures ĩterrogationes vt vnam: quia paralogiſmi huius fallaciæ non fiunt ex propõnib. ergo peccant contra Elẽchum. Añs patet: quia fiunt ex propõnibus plures, q̃ nõ ſunt propõnes. Et ſubdit philoſophus, ꝙ ſicut idem eſt oratio, & oratio vna, ita C idẽ eſt diffinitio, & diffinitio vnius rei: vt diffõ hoĩs, & vnius hoĩs, & capitibus vnũ, tranſcendẽter. Et ex iſto textu elicitur hæc auctoritas; eadẽ eſt propõ, & propõ vna, & diffõ, & diffõ vna, & per conſequens propõ plures nõ debet dici propoſitio.

Fallacia autem fit in his quidem, qui ſunt ſecundum æquiuocationem, & orationẽ.

ISTUD eſt quartum capitulũ, ĩ quo philoſophus oñdit cãs apparentię oĩum fallaciarum, & intendit talẽ concluſionẽ: in oĩ fallacia eſt cã deceptionis in intellectu noſtro, quod probat inductiuè, quia in fallacia æquiuocationis, & amphibologiæ accidit deceptio, eo ꝙ neſcimus diſtinguere inter dictionẽ multiplicem, vel orationẽ; Sed in fallacia cõpõnis, & diuiſionis, ex D eo, ꝙ neſcimus diſtinguere ĩter orationẽ cõpoſitam, & diuiſam. In fallacia vero accentus, ex eo ꝙ neſcimus diſtinguere inter dictionẽ accentu diuerſo prolatã. In fallacia figuræ dictionis ex eo quod neſcimus diſtinguere, quid ſimile, & quid diſſimile. Et ſubdit, quòd ſcire diſtinguere inter ſimilia, & diſſimilia eſt prope dicere verum, ex eo quòd ad cognitionem veritatis maximè facit cognitio ſimilitudinis, & diſſimilitudinis. Et infert quod fallacia figuræ dictionis eſt fallacia in dictione, quod probat dupliciter. Primo, illa fallacia eſt in dictione, in qua fit magis deceptio cum aliquo diſputando quàm cum ſeipſo, ſed talis eſt huiuſmodi, igitur. Secundo,

Cauſa apparẽtia fallaciarũ.

E quia talis fallacia figuræ dictionis cauſatur ex ſimilitudine dictionis cum dictione : ergo eſt fallacia in dictione. Sed in fallacia accidentis accidit deceptio : quia neſcimus an extrema iuncta cum medio debeant conuenire inter ſe, vel ſeparari in concluſione : Sed in fallacia conſequentis ex eo quòd neſcimus diſtinguere inter antecedens, & conſequens ; ita quòd credimus quòd ſicut antecedens infert cō ſequens: ita econtra. Sed in fallacia ignorantiæ elenchi, & ſecundū quid, ad ſimpliciter, eo ꝙ neſcimus diſtinguere inter dictum ſecundum quid, & dictū ſimpliciter: aut inter apparentem cōtradictionem, & veram contradictionem: Sed in fallacia petitionis principij, & ſecūdū nō cauſā vt cauſam, ex eo quòd neſcimus
F diſtinguere quid notum, & quid ignotum, & quæ præmiſſa aliquid facit ad illationem, & quæ non : Sed in fallacia ſecundum plures interrogationes ad vnam decipimur ex eo quòd neſcimus diſtinguere inter interrogationem plures, & inter interrogationem vnam. Ex omnibus iſtis patet quomodo cauſatur in nobis deceptio per iſtas fallacias.

Quoniam autem habemus ſecundum quot fiunt apparentes ſyllogiſmi.

Syllog. ſophiſtici diuiſio.

ISTE eſt ſecundus tractatus, qui diuiditur in tria capitula. In primo ponit talem concluſionem, quod ſecundum eadem principia fiunt ſillogiſmi ſophiſtici peccantes in materia, & peccantes in forma. Pro cuius declaratione ponit quandam diuiſionem ſyllogiſmi ſophiſtici: dicens quòd aliqui ſunt ſyllogiſmi G ſophiſtici peccantes in forma, & quidam peccantes in materia, & quidam peccantes in materia, & forma ſimul, & oſtendit qui ſūt peccantes in materia, dicens quod illi peccant in materia, qui procedunt ex falſis, vel ex illis qui non probant cōcluſionem ; & tales ſunt qui demonſtrant ignorantiam reſpondentis, quod eſt proprium tentatiuæ. Ex quo remouet dubium : poſſet enim aliquis dicere, quod tentatiua eſt pars dialecticæ, ſed dialectica procedit ex probabilibus, ergo, & tentatiua. Ad hoc reſpondet, quod tentatiua bene procedit ex probabilibus alicui: puta reſpondenti, non tamen ſimpliciter ſicut dialectica. Ex inde infert dr̄iam inter ſyllogiſmos ſophiſticos peccantes in materia, & peccantes in forma: dicens H quod ſyllogiſmi peccātes in forma non ita monſtrant ignorantiam reſpondentis ſicut peccantes in materia, quia docti multotiens decipiuntur, & magis in ſophiſticis peccantibus in forma quàm in materia. Conſequenter oſtendit ſuam principalem concluſionem .ſ. quod ſunt eadem principia ſyllogiſmorū peccantium in materia, & forma, quia ſunt iidem loci ſophiſtici qui faciunt deceptionem in ſyllogiſmo peccante in materia, & peccante in forma. Ex quo infert ꝙ eodem modo aliquis decipitur per ſeipſum diſputando, & cum alio diſputando. Infert ſecundo, in quibus ſophiſticis apparet ſtatim defectus, vt in fallacijs in dictione, in quibus faciliter poteſt videri defectus. Tertio infert

fert

A fert quòd syllogiſmus ſophiſticus peccans in forma non dicitur syllogiſmus licet bene ſophiſticus peccans in materia.

Secundum autem quæ arguunt qui Elenchis vtuntur, non oportet tentare.

Ad quę, & quō ſpectat cōſideratio de Elenchis.

ISTVD EST ſecundum capitulū, in quo vult probare iſtā concluſionem, quòd ad nullam vnam artē pertinet conſiderare omnes Elenchos ſecundum rōnes ſuas ſpeciales ſupple terminorum, quod probat: quia ex terminis cuiuslibet ſcientiæ poſſumus facere Elenchos, ſed tales non pertinēt ad aliquam vnam artem, niſi omnes dicantur vna ars ſiue ſcientia. Minorem probat: quia infinita ſunt ex quibus

B conſtituūtur Elenchi omnium ſcientiarū: ergo poſſunt eſſe infiniti Elenchi, ſed de infinitis nō habemus ſcientiā: igitur. Et ſubdit, quod ſi Elenchi ſint infiniti etiam Elenchi ſophiſtici erunt infiniti, & per conſequens non pertinent ad vnam ſcientiā. Subdit conſequēter quos Elenchos dēt conſiderare dialecticus quātum ad rationes proprias terminorum, & quos nō. dicens quod debet conſiderare Elenchos cōſtitutos ex terminis logicalibus, & non ex terminis aliarum ſcientiarum. Finaliter concludit, quòd ad artem dialecticam pertinet conſiderare omnes Elēchos ſophiſticos: quia ad ipſam pertinet cōſiderare ſyllogiſmos dialecticos, contra quos peccāt Elenchi ſophiſtici.

Non eſt autē differentia orationū, quam dicunt quidā eſſe: has quidem ad nomen &c.

C ISTVD eſt tertium capitulū, in quo philoſophus reprobat opiniones antiquorum diuidentium orationem in orationē diſputabilem ad nomen, & in orationem diſputabilem ad intellectum, & etiam quorundā dicentium, ꝙ nulla oratio erat diſputabilis ad nomē, ſed ſi eſſet aliqua talis oratio multiplex, tunc opponens debebat diſtinguere tale multiplex, vel reſpondens. Vnde illa oratio diſputat̄ ad nomen, quando opponens, & reſpondēs ferunt ſuos intellectus ad diuerſos ſenſus eiuſdē rationis, ita quòd vnus capit illam in vno ſenſu, & alius in alio, ſed illa diſputatur ad intellectum quādo opponens, & reſpondens ferunt ſuos intellectus ad eundem ſenſum eiuſdem rationis. Deinde reprobat primam opinionē

Antiquorū error ī oratione.

D ponendo talem concluſionem, diuiſio orationis in orationem diſputabilem ad nomen, & diſputabilem ad intellectum, non eſt ſufficiens, quod probat tribus rationibus. Prima: quia eadem eſt oratio diſputabilis ad nomē, & ad intellectum: igitur talis diuiſio non eſt bona, cum non detur per oppoſita. Antecedens patet: quia opponens & reſpondens poſſunt credere illam orationem eſſe multiplicem, & capere eam pro diuerſis ſenſibus. Secunda, omnis oratio eſt diſputabilis ad intellectum, & omnis oratio eſt diſputabilis ad nomen, igitur. Primam partem probat: quia poſſibile eſt, quòd in qualibet oratione opponens & reſpondens ferant intellectus ſuos ad idem. Secundam partem probat: quia poſſibile eſt, quod in qualibet oratione

E opponens, & reſpondens ferant intellectus ſuos ad diuerſos ſenſus. Tertia: oratio nō multiplex poteſt diſputari ad nomen, quia pōt capi a diſpitationib. vt multiplex: igitur. Conſequenter re- reprobat ſecundam opinionem, & intendit talem cōcluſionem, opponens arguendo contra reſpondentem, non tenetur diſtinguere multiplex, quod probat tribus rationibus. Prima: nullus tenetur diſtinguere quod ignorat, ſed poſſibile eſt, quod opponēs ignorat multiplicitatē termini, vel orationis: igitur. Secūda: opponens non tenetur docere reſpondentem, ſed diſtinguē do multiplex ipſum doceret: igitur. Tertia: in nō multiplicibus poteſt fieri diſputatio ad nomē: ergo diſtinguendo multiplex non tollitur diſputatio ad no-

F men. Finaliter ponit differentiam inter diſputationem demōſtratiuam, dialecticam & tentatiuam, dicens, quòd in diſputatione demonſtratiua, qui docet, non interrogat: ſed in diſputatione dialectica ille qui diſputat, interrogat, ſed in diſputatione tentatiua quæritur experimentum de ſcientia, vel ignorantia reſpondentis.

An compoſitio, diuiſio, accentus, & figura dictionis ſint fallacia.

QVAERITVR vtrum cōpoſitio, diuiſio, accentus, & figura dictionis ſint fallaciæ ad inuicem, & ab alijs diſtinctæ. Arguitur primo, quod non, quia compoſitio, & diuiſio non ſunt fallaciæ in dictione: igitur. Antecedens patet: quia fiunt in oratione, igitur non ſunt fallaciæ in dictione. Secundo ſic. Fallacia cōpoſitionis & diuiſionis habēt eoſdem modos, & eaſdem cauſas apparentiæ: igitur non ſunt diſtinctę fallaciæ. Tertio ſic: Fallacia accentus fit in ſcripturis: igitur talis fallacia non eſt fallacia in dictione, igit. Quarto ſic? Fallacia figurę dictionis non eſt fallacia in dictione, igitur. Antecedens patet; quia oīs fallacia in dictione fit ex eo, ꝙ eiſdē noībus vel oṙonibus nō idē ſignificamus, ſed hoc non fit in tali fallacia, igitur. Quinto ſic. Omnis fallacia in dictione ſumit cauſā apparētiæ ex parte dictionis, ſed iſta non eſt huiuſmodi, quia pōt fieri in conceptibus, qui nō ſunt dictiones, igitur. In oppoſitum eſt philoſophus in textu. In quęſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum. G

PRIMO ſciendum, quòd ꝓpoſitio faciens fallaciam compoſitionis, eſt diuidendorum falſa vnio, ideſt, acceptio terminorum ſecūdum compoſitionem, ſecundū quam faciūt ſenſum falſum; qui ſi acciperent ſecundum diuiſionē, facerent ſenſum diuiſum verū, vt in iſta oratione, album eſſe nigrum eſt poſſibile. Vnde ſi album & nigrum diuidātur, ſic quod ly poſſibile, ponat ad copulam, tunc erit vera; & de omnibus iſtis ſatis viſum eſt in Summulis. Vnde fallacia compoſitionis committitur quando arguitur a ſenſu diuiſo vero ad ſenſum compoſitum falſum. Et fallacia diuiſionis, quando arguitur a ſenſu compoſito vero, ad ſenſum diuiſum falſum. Vñ oratio dicitur facere ſenſum cōpoſitum, quando accipitur ſecūm ſenſum

H *Art. 1. Propoſitio faciēs fallaciam compoſitionis quid.*

Pagin. 107.

A ſenſum magis debitum, qui fit, quando coniunctio vel aduerbiũ coniungit inter terminos: vel quando determinatio determinat determinabile, poſt quod ponitur, vel quando aliquis modus determinat totam propoſitionem, vel quando aliqua negatio poſita in principio orationis cadit ſupra totum, ſed ſi cadat ſolum ſupra ſubiectum, facit ſenſum diuiſum: Etiam quando negatio poſita in principio hypotheticæ, ſi cadat ſupra totum, facit ſenſum compoſitum, ſi cadat ſupra primam partem, facit ſenſum diuiſum. Fit etiam quando in aliqua hypothetica ponũtur plures categoricæ quam duæ per duas coniunctiones, vel aduerbia: tunc ſi duæ primæ categoricæ accipiantur pro una parte, tunc facit ſenſum compoſi-B tum: ſi vero prima categorica accipiatur pro una parte, tunc facit ſenſum diuiſum, vt omnes homines ſunt aſini, uel homines & aſini ſunt aſini.

Tatum deũ eſſe deũ, eſt verum.

SECVNDO ſciendum quod circa talem fallaciam mouetur tale ſophiſma: tantum deum eſſe deũ eſt verum. Quod probatur: quia verum eſt tantum deum eſſe deũ igitur tantum deum eſſe deum eſt verum, per conuerſionem. Improbatur: quia eius exponentes ſunt falſæ, igitur ipſa eſt falſa. Reſpondetur quod hoc complexum, tantum deum eſſe deum, poteſt capi perſonaliter, & ſic nihil aliud eſt quàm deus, & ſic nõ eſt concedenda: quia deus non eſt verum neq. falſum: capiendo verum & falſum vt ſunt differentiæ propoſitionis. Secundo modo poteſt capi materialiter, & hoc dupliciter. Vno modo pro tali oratione & ſibi ſimili, & tunc C ſophiſma eſt falſum: quia tale cõplexum non eſt propoſitio. Alio modo pro propoſitione, quæ ſubiacet tali dicto: puta pro illa, tantum deus eſt deus, & hoc dupliciter: quia vel vt eſt propoſitio excluſiua, & ſic eſt falſa, vel vt eſt propoſitio de ſubiecto excluſo & ſic eſt vera & eſt ſenſus: illud quod eſt talis propoſitio, & non eſt non talis propoſitio, eſt verum. Et ex iſto patet, quod omnis oratio de infinito eſt diſtinguenda: vt hominem eſſe animal eſt verum, & ſic de alijs.

An terminus poſſit ſupponere pro ijs, quæ non ſignificat.

TERTIO ſciendum, quod circa fallaciam accẽtus incidit talis difficultas: Vtrum terminus poſſit ſupponere pro aliquo vel aliquibus, quæ vel quod non ſignificat? Et videtur, quod ſic: quia hoc complexum, propoſitio ſi D eſt neceſſaria, ſupponit pro quolibet ente mundi, & etiam pro chimęra, & tñ non ſignificat chimęram. Item iſte terminus, homo in iſta propoſitione: homo imaginatur aſinus, ſupponit pro aſino ratione ampliationis: ex quo propoſitio eſt vera ſtante caſu, quod veniat Socres indutus pelle aſini gradiens ad modũ aſini: tunc illa eſt vera, homo imaginatur eſſe aſinus, & tunc ſubiectum & prædicatum ſupponunt pro eodem, & tamen homo non ſignificat aſinum: igitur. In oppoſitum arguitur: quia bene ſequitur iſte terminus ſupponit pro illo: ergo ſignificat illud, ab inferiori ad ſuperius. Pro ſolutione ſupponitur, quod iſtæ propoſitiones differunt, homo ſignificat aſinum, & aſinum homo ſignificat: quia prima valet tantũ ſicut hõ ſignificat rẽ, quæ eſt aſi-

E nus, ſub illa ratione qua eſt aſinus, & hoc eſt falſum. Secunda eſt vera ratione ampliationis: qui quando ponitur ante ampliatur, ſed non appellatur. Secundo ſupponitur quod ille terminus ſignificat, importat actũ, qui poteſt ferri ſupra illa quæ ſunt, vel fuerunt, vel erunt, vel poſſunt eſſe, vel imaginari eſſe, & ſic iſta propoſitio, aſinum homo ſignificat: valet tãtum ſicut, homo ſignificat illud quod eſt, vel fuit, vel erit, vel poteſt eſſe, vel imaginari eſſe aſinus, & ſic eſt verum in caſu poſito. Supponitur tertio, quod omne complexum ſignificat omne illud, quod ſignificant ſeu partes, quia complexum non videtur ſignificare niſi ratione partium. Ex quo ſequitur ꝙ iſtud complexum, omnis propoſitio ſi eſt neceſſaria ſignificat omnem propoſitionem F & rõne coniunctionis ſignificat principaliter omne illud de quo verum eſt dicere, quod ſit propoſitio ſi eſt neceſſaria. Supponitur vlterius quod quilibet terminus ſupponens pro aliquo dicitur ſignificare illud, & hoc capiendo ſignificare large, vt idẽ eſt quod intellectum de re conſtituere, & non capiendo ſignificare ſtrictè, ſic quod ſit impoſitũ ad ſignificandum illud & per hoc poteſt ſolui difficultas.

An iſta ſit vera tu hodie comediſti crudũ.

QVARTO ſciendum, quod circa fallaciam figuræ dictionis dubitatur, vtrum iſta ſit vera: tu hodie comediſti crudum; poſito caſu, quod hodie comederis coctum quod heri fuit crudum. Et arguitur quòd ſit vera, ſic arguendo; quod heri emiſti hodie comediſti: ſed crudum heri emiſti: ergo crudum hodie comediſti. Reſpondetur quòd iſtæ duæ multum differunt: tu hodie comediſti crudum; & tu hodie crudum comediſti: nã in iſta, tu comediſti crudum: ly crudum, appellat cruditatem per modum adiacentis rei quam comediſti, & hoc pro tempore comeſtionis, ſed in illa, crudum comediſti: ly crudum, appellat cruditatem per modum adiacentis pro tempore præſenti ſub diſiunctione ad præteritum: ita quod appellat cruditatem ineſſe vel in fuiſſe rei quam comediſti. Ex quo patet quod in dicto caſu iſta eſt falſa, comediſti crudum: vbi iſta eſt vera, crudum comediſti: ſimiliter dicatur de iſta. Papam verberaui, & ego verberaui Papam. Et hæc de primo articul. Quantum ad ſecundum. G H

Arti. 2. An ſit aliqua propoſitio mentalis diſtinguẽda.

DVBITATVR primo, Vtrum aliqua propoſitio mentalis ſit diſtinguenda? & videtur quòd non: quia nullus conceptus mentalis vltimatus eſt æquiuocus: cum quilibet talis ſignificet naturaliter modo nihil videtur eſſe naturalis ſimilitudo diuerſorum. Item omnia illa quæ ponuntur in mente, explicite ponuntur: igitur. In oppoſitum arguitur: quia niſi ſic eadem propoſitio eſſet ſimul vera & falſa, vt iſta, omnes homines ſunt aſini, vel homines & aſini ſunt aſini: quæ ſi non diſtinguatur, erit vera & falſa. Reſpondetur quod de hoc ſunt duo modi dicendi: vnde dicunt aliqui quod ad identitatem propoſitionis vocalis vel ſcriptę ſufficit identitas, & ordo terminorum vocalium, & ſic dicunt præ dictam

Digitized by Google

A dictam propoſitionem eſſe vnã, & eandem, quando eſt categorica, vel hypothetica: ſed ad mentalem hoc non ſufficit, ſed requiritur eadem pauſa, & ſic dicunt, quod non eſſet eadem propoſitio, & iſti dicunt, quod eadem propoſitio vocalis eſt ſimul vera, & falſa, ſed non eadem mentalis. Alij dicunt, quod ad identitatem vocalis, vel ſcriptæ requiritur identitas conceptuum. Et iſti ponunt talem propoſitionem, quod ſi nulla mentalis eſt vera, neq. vocalis, & dicũt, quod nulla, & eadem propoſitio eſt ſimul vera, & falſa, & de illa propoſitione dicunt, quod ſecundum quod aliter, & aliter pauſatur; & ſit ordinatio, ſecundum hoc eſt alia, & alia propoſitio, &
B ſic non diſtinguitur niſi ad oſtendendum, quod reſpondens non ignoret talem, & talem pauſationem ſeu ordinationem terminorum, & de bonitate intellectus, & intelligentis talem pauſationem.

An iſta ſit concedẽda Soſes ẽ equum nõ currere.

DVBITATVR ſecundo, vtrũ iſta ſit concedenda, Socrates eſt equum non currere? Et videtur, quod ſic: quia bene ſequitur, Soſes eſt, & Soſes non eſt equum currere: ergo Soſes eſt equum non currere. conſequentia patet a negatiua de prædicato finito ad affirmatiuam de prædicato infinito. Item bene ſequitur, Soſes eſt nullum equum currere: ergo Soſes eſt omnem equum nõ currere: per legem æquipollentiarum. Et vltra bene ſequitur, Soſes eſt omnem equum non currere: ergo Soſes eſt equum non currere, tenet conſequentia a dicto vniuerſali ad dictum particulare, vel indefinitum. In oppoſitum arguitur: quia Socrates non eſt equus non currens. ergo nõ eſt equum non currere. Pro ſolutione ſupponitur, quod ly equum non currere, poteſt capi dupliciter. Vno modo materialiter: & hoc dupliciter. Vno modo pro ipſa oratione, & qualibet ſibi ſimili. Alio modo pro iſta propoſitione, equus non currit: & qualitercunq. capiatur, propoſitio eſt falſa. Alio modo capitur perſonaliter pro iſta oratione, equus non currens, & ſic eſt propoſitio eſt falſa: quia ſenſus eſt, Soſes eſt equus non currens, & illa eſt falſa. Vnde ad rationes, Ad primam dicitur, quod non bene arguitur: quia totum prædicatum nõ infinitatur. Ad ſecundam dicitur, quod iſta eſt falſa, Soſes eſt nullum equum currere, & etiam iſta Socrates eſt omnem equum non currere, & per conſequens iſta, Soſes eſt equum non currere. Dico vlterius, quod ad dictum vniuerſale non ſequitur dictum particulare. D

An terminus æquiuocus poſſit diſtribui quãdoque pro quolibet ſuo ſignificato.

DVBITATVR tertio, vtrum terminus æquiuocus in aliqua propoſitione poſſit diſtribui pro quolibet ſuo ſignificato. Et arguitur primo, quod ſic: quia terminus æquiuocus indifferenter accipitur ſiue ſignificat ſua ſignificata: igitur poteſt diſtribui pro quolibet ſuo ſignificato conſequentia patet; quia talis terminus poteſt accipi cum ſigno vniuerſali, modo non videtur quare tale ſignum faciat illum terminum accipi pro omnibus ſuis ſignificatis. Secundo ſic. In iſta propoſitione, omnis canis eſt latrabilis: ibi ly canis, diſtribuitur pro ſuis ſignificatis; igitur

E igitur. In oppoſitum arguitur: quia tunc ſequeretur, quòd omnis propoſitio in qua ſic ſumeretur terminus æquiuocus æquiuocè tẽtus, eſſet propoſitio vna: quia quælibet talis æquiualeret propoſitioni copulatiuæ. Pro ſolutione ſupponitur, quòd propoſitio poteſt capi dupliciter. Vno modo ſtrictè pro propoſitione vna; & ſic ibi non eſt propoſitio, canis eſt ſubſtantia: cum non ſit propoſitio vna. Alio modo capitur large pro omni oratione, quæ habet modum propoſitionis: & ſic dicitur, quòd iſta oratio, canis eſt ſubſtãtia eſt propoſitio, & bene diſtinguenda.

Supponitur ſecundo, quòd titulus dubij habet duplicem ſenſum. Vnus eſt, vtrum terminus æquiuocus in propoſitione categorica vnica diſtributione poſ-
F ſit diſtribui pro quolibet ſuo ſignificato: vt in iſta, omnis canis ẽ ſubſtantia. Secundus ſenſus eſt, vtrum terminus æquiuocus in propoſitione hypothetica pluribus diſtributionibus poſſit diſtribui pro quolibet ſuo ſignificato: vt in iſta copulatiua, omnis canis eſt latrabilis: & omnis canis eſt ſydus cæleſte: & omnis canis eſt belua marina. Iſtis ſuppoſitis ponitur talis cõcluſio: impoſſibile eſt terminũ æquiuocum æquiuocè tentum, in propoſitione categorica vnica diſtributione diſtribui pro omnibus ſuis ſignificatis: quia tunc nullus talis poſſet reſtringi, neque talis propoſitio eſt diſtinguenda: ſed in propoſitione hypothetica diuerſis diſtributionibus poſſet diſtribui, vt patet per exemplum. Et ſi quis dicat: terminus æquiuocus à cõ-
G ſilio poteſt diſtribui in propoſitione categorica: ergo etiam terminus æquiuocus a caſu. Reſpondetur, quòd non eſt ſimile: quia nulla propoſitio, in qua ponitur terminus æquiuocus à cõſilio eſt diſtinguenda: quia talis terminus ponitur ſine determinatione, & ſic accipitur pro ſignificato principaliori, vel cum determinatione, & hoc dupliciter, vel cum deternatione diſtrahente, & ſic capitur pro ſignificato minus principali, vel cũ aliqua alia, & ſic capitur pro ſignificato principaliori. Nã analogum per ſe poſitum, i. ſine determinatione diſtrahente ſtat pro famoſiori ſignificato. Et hęc de ſecũdo art. Quãtũ ad tertiũ.

CONCLVSIO reſponſalis: *Art.4.* Fallacia compoſitionis, diuiſionis, accentus, & figuræ dictio-
H nis ſunt ſufficienter aſſignatæ, & ſunt a ſe inuicem diſtinctæ, ut ſatis patet in textu. Ad rationes. Ad primam patet ſolutio. Ad ſecundam dicitur, quòd non eſt incõueniens eundem paralogiſmum fieri ſecundum diuerſas cauſas apparentiæ, & ſecundum hoc fieri ſecundum diuerſas fallacias. Ad tertiam dicitur negando conſequentiam: quia ibi non capitur dictio ſtrictè: ſed, vt ſe extendit ad ſcripturas. Ad quartam dicitur, quòd licet fallacia figuræ dictionis non fiat ex eo, quòd eiſdem nominibus, vel orationibus plura ſignificamus in veritate: tamen bene ſecundum apparentiam. Ad quintam patet, quid ſit dicendum de tali paralogiſmo.

LITIGIOSVS autem, qui quodammodo ſic ſe habet

ad

C

A *ad dialecticam, vt falſigraphus ad geometriam.*

Syllogiſmorum aliquorum ad inuicē comparatio.

Iste eſt tertius tractatus huius libri, qui continet vnicum capitulum, in quo comparat aliquos ſyllogiſmos ad inuicem. Et ponit quinque concluſiones. Prima, ſyllogiſmorum litigioſorum quidam eſt peccãs in materia; & quidam in forma, & quidam in materia, & forma ſimul, Et ſubdit, quòd ſyllogiſmus tentatiuus eſt ſophiſticus, quia quicumque ſyllogiſmi videtur eſſe ſecundum propria principia artium ſpecialium, & tamen non ſunt, ſemper ſunt ſyllogiſmi ſophiſtici: ſed ſyllogiſmus tentatiuus eſt huiuſmodi: igitur. Secunda, ſyllogiſmi falſigraphi non ſunt ſophiſtici: quia illi ſyllogiſmi, B qui procedunt ex proprijs principijs ſcientiarum ſpecialium non ſunt litigioſi, ſed ſyllogiſmi falſigraphi ſunt huiuſmodi, igitur. Minorem probat per duo exempla. Primum eſt Hypocratis, qui voluit probare circulum poſſe quadrari, vt omnes lineæ ductæ ab eodem puncto ad idem punctum, ſunt æquales, ſed quarta pars circuli, & quarta pars quadrati ſunt huiuſmodi, igitur illa argumentatio procedit ex principijs geometriæ; male tamen intellectis: quia maior debet intelligi de lineis ductis per idem punctum. Secundum exemplum eſt exemplum Bryſſonis ſic dicẽtis, vbicumq; eſt reperire maius, & minus, ibi eſt reperire æquale; ſed eſt reperire quadratum maius circulo, & quadratum minus circulo; ergo eſt ibi reperire quadratũ æquale circulo. ecce quomodo maior malè intelligitur, & quia debet intelligi in illis, q̃ ſunt eiuſdem rationis. Tertia, idem eſt ſyllogiſmus ſophiſticus, & litigioſus ſub alia tamen, & alia ratione. Dicitur enim litigioſus inquantum finis eius eſt apparens victoria, & dicitur ſophiſticus inquantum finis eius eſt apparens gloria. Quarta, ſyllogiſmus litigioſus ſic ſe habet ad dialecticũ, ſicut falſigraphus ad demonſtratiuum: quia litigioſus paralogizat ex principijs dialecticæ, ſed falſigraphus ex principijs demonſtratiuæ. Ex quo infert differentiam illorum: quia falſigraphus non poteſt applicari ad plures artes, cum ſit ex proprijs principijs alicuius artis, ſed litigioſus bene poteſt applicari ad plures artes. Quinta; quatuor ſunt conditiones D dialecticæ. Prima, dialectica non eſt alicuius generis determinati. Secunda, nullius concluſionis eſt oſtenſiua. Tertia, quòd non eſt talis, qualis eſt ſcientia vniuerſalis, ſcilicet Metaphyſica. Quarta, quòd ipſa eſt interrogatiua. Et ſubdit, quòd tales conditiones poſſunt conuenire tentatiuæ: quia multis non habentibus artes ſpeciales conuenit tentatiua; vt patet de idiota. Ex quo infert, quòd omnes ſcientes, & idiotæ poſſunt vti dialectica; quia omnes vtentes ſermone nituntur diiudicare, & cognoſcere quid verum, & quid falſum, & etiam idiotæ.

Conditiones dialecticæ.

Falſum autem in aliquo eſt oſtendere, & orationem ad inopinabile ducere.

Iste

E ISTE eſt vltimus tractatus q diuiditur in quatuor capitula. In primo vult oſtendere de cautelis. Et primo ponit quinq; cautelas ad ducendum aliquem ad metam falſi. Prima, quòd opponens debet latenter interrogare ſuum reſpondentẽ. Secunda, q opponens debet multa interrogare: quia in multiloquio non deeſt peccatum. Tertia, quòd opponẽs debet laudare ſolutiones reſpondentis. Quarta, opponẽs debet ſe transferre ad materiam, in qua eſt idoneus. Quinta, opponens debet dicere reſpondẽti, quòd non diputet contra ipſum, vt ducat ipſum ad falſum. Conſequẽter ponit cautelas, per quas opponens ducit reſpondentẽ ad metam inopinabilis. Et ſunt quinq;. Prima, quòd opponens

Cautela ducẽdi aliquẽ ad metam falſi.

F debet videre de qua ſecta ſit reſpondens, & contra ipſum allegare opinionẽ plurium. Secunda, opponens dẽt videre ad contrarietatem, quæ eſt in voluptatibus, & dictis. Non enim eadẽ volunt, & dicunt homines: dicũt enim quaſdã decoratiſſimas orationes, & volunt ea, quæ vñr ſibi prodeſſe, vt voluptuosè viuere. Tertia, ſi reſpondens dicat aliquid ſecundum naturam, tũc ducendus eſt ad contrarietatem quæ eſt ſecundum legem, vt iuſtitia eſt bona ſecundum legem, non tamen ſecundum naturam. Quarta, opponens debet conſiderare contrarietatem, quæ eſt inter plures, & ſapientes. Sapientes enim dicunt magis eſſe obediendum legibus quàm patri, dicunt etiam, quòd melius eſt iniuriam pati quàm alteri nocere. Quinta, opponens debet interrogare ea, quæ habent vtramq; partem probabilem, vt vtrum G ſit magis obediendum Deo, quàm legibus ſi diſſentiant.

De facere autem nugari, & quid dicimus nugari, iam monſtrauimus.

ISTVD eſt ſecundum capitulum, in quo oſtendit quomodo aliquis ducitur ad metam nugationis, & primo, quomodo ducitur vere. Secundo, quomodo ducitur apparenter. Præmittit ergo talem ſuppoſitionem: opponens ſophiſta volens ducere reſpõdentem ad metam nugationis debet ſupponere, quod nomẽ in oratione ſemper idem ſignificat, & dat exempla. Primũ eſt de duplo, duplum enim per ſuppoſitionem factam idem ſi- H gnificat per ſe ſumptum, & in oratione, ſed per ſe tantum valet ſicut duplum dimidij: ergo & in oratione cum illo termino dimidij dicendo duplum dimidij, & tunc eſt nugatio: quia ſenſus eſt, duplum dimidij, dimidij duplum. Secundum exemplum eſt de ſubiecto, & propria paſſione, vt abundans per ſe ſumptum tantum valet, ſicut numerus habens medium: ideo ſi dicatur quaternarius eſt numerus abundans, erit nugatio cum ſit ſenſus, quaternarius eſt numerus, numerus habens medium.

Quo ducitur ad metam nugationis.

Conſequenter oſtendit quomodo aliquis apparenter ducitur ad metham nugationis: nam ſi concedatur ſuppoſitio prius dicta, tunc non concluditur nugatio, niſi apparenter.

SOLECISMVS autẽ quale quid eſt, dictum eſt prius

Digitized by Google

A *prius: eſt autem hoc facere, & non facientem videri.*

ISTVD eſt tertium capitulum, in quo docet ducere reſpondentem ad metam ſolœciſmi. Et dicit, quòd ſolœciſmorum quidam ſunt veri, & quidam apparentes. De apparentibus dat duo exempla. Primum: Cecilianus dicit ficus eſſe ſecundæ declinationis maſculini generis: ideo ſi quis diceret, ficus maturas apparenter duceretur ad ſolœciſmum. Et ponit duas cautelas. Prima, maxime poſſumus ducere reſpondentem ad ſolœciſmum vtendo neutro genere pro maſculino: quia neutrum in aliquibus habet conuenientiam cũ maſculino. Secundo, opponens aliquando debet mutare locutionem, vt iſtam, lapis eſt: in iſtam, lapidem eſſe.

Quõ du cimur ad metas ſolæciſmi.

B *Differt autem non parum ſi ordinentur quodam modo ea quæ circa interrogationem ſunt.*

ISTVD eſt vltimum capitulum, in quo ponit cautelas ducentes ad redargutionem, & diuiditur in tres partes. In prima, dat quaſdam cautelas contra quemlibet reſpondentem. Prima, quòd opponens debet ponere ſuas præmiſſas ſine ordine: vt reſpondens credat, quòd ex ipſis nihil poſſit concludi. Secunda, opponens debet interrogare multa: quia difficile eſt ſimul multa conſpicere. Tertia, opponens debet feſtinare ſuum reſpondentem. Quarta, opponens debet turbare ſuum reſpondentem, & facere ipſum iratum: conturbati enim, & irati minus de veritate ſentiũt. Quinta, opponẽs debet occultare ſuũ propoſitum. In ſecũda parte ponit cautelas contra reſpondentes proteruos. Prima, ſi opponẽs velit habere propoſitionem affirmatiuam, ipſe debet interrogare negatiuam, & econtra. Secunda, ſi reſpondens conceſſerit plures ſingulares vnius vniuerſalis, tunc opponens cõtra eum debet inferre vniuerſalem, ac ſi omnes ſingulares conceſſiſſet. Tertia, ſi velimus aliquam propoſitionem concedi a reſpondente, nos debemus eam interrogare cum ſua contraria: quia falſitas ſuæ contrariæ facit ipſam videri probabiliorem: ex quo habetur iſta auctoritas: Oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Deinde dat duas cautelas contra reſpondentes fatuos. Prima, ſi reſpondens conceſſerit aliquod inprobabile, oportet laudare ſuam concluſionem. Secunda, oportet inſpicere ſi dixerit aliqua contraria. In tertia parte ponit quinque cautelas cõtra reſpondentes ſubtiles. Prima, opponens debet ſibi dare aliquod multiplex, & ſemper in alio ſenſu capere quàm reſpondens. Secunda, ſi opponens videat ſolutionem reſpondentis, oportet, quòd non inſtet contra eum, ne reſpondens det illam ſolutionem. Tertia, quod opponens ſe transferat ad propoſitum, in quo poſſit arguere, ſicut fecit Lycophron, qui cum neſciret niſi tangere lyram, & proponeretur ſibi aliud inſtrumentum, ſemper extollebat lyram inter omnia alia inſtrumẽta. Quarta, ſi reſpondens quærat ab opponente quam concluſionem vult

Cautela ducẽtes ad redargutionem.

Cautela cõtra reſpõdẽtes ſubtiles.

E vult inferre, debet eam tacere. Quinta, non oportet interrogare concluſionem, neque præmiſſas: ſed oportet vti eis tanquàm conceſſis.

An omnis ſyllogiſmus ſophiſticus ſit bonus.

QVAERITVR, vtrum omnis ſyllogiſmus ſophiſticus ſit bonus ſyllogiſmus. Arguitur primo, quòd ſyllogiſmus peccans in materia, non ſit bonus ſyllogiſmus: quia in omni ſyllogiſmo oportet cõcluſionem ſequi propter præmiſſas: ſed in ſyllogiſmo peccante in materia, concluſio non ſequitur propter præmiſſas, cum præmiſſæ ſint falſę: igitur. Secundo, ſyllogiſmus peccans in materia, non eſt argumentatio: ergo non eſt ſyllogiſmus. Antecedens patet, quia ſyllogiſmus peccans in materia, non facit fidem de re dubia, cũ procedat ex falſis: & falſum de nullo facit fidem. Tertio ſic, ſyllogiſmus peccans in materia deficit etiam in forma; igitur nõ eſt bonus ſyllogiſmus. Antecedẽs patet, quia materia ſyllogiſmi ſunt duæ propoſitiones, & tres termini: modo ſi aliquis ſyllogiſmus in hoc deficiat, non eſt bonus. Quarto ſic, omnis ſyllogiſmus eſt bonus, in quo ſeruatur, natura ſyllogiſmi ſimpliciter, ſed in ſyllogiſmo peccante in forma, ſeruatur natura ſyllogiſmi ſimpliciter: igitur. Minor patet, quia natura diuiſi debet ſeruari in vnoquunque diuidentiũ.

Quinto ſic, paralogiſmi peccantes circa fallaciam petitionis principij, ſunt boni ſyllogiſmi ſimpliciter, & tamen illi peccãt in forma: quia peccant in veritate, & probatione, quæ ſunt forma propoſitionis, & ſyllogiſmi: igitur. In oppoſitum eſt Philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

PRIMO, ſciendum, quòd ſyllogiſmus ſophiſticus poteſt capi dupliciter. Vno modo, vt ſophiſticus, idem eſt, quod apparens talis, qualis non eſt, & ſecundum hoc dicitur ſyllogiſmus ſophiſticus, qui apparet aliquid probare, & non probat. Alio modo, vt idem eſt, quòd apparens eſſe bonus, & non eſt: & ſecundũ hoc ſyllogiſmus ſophiſticus, qui videtur inferre cõcluſionem: quam tamen non infert dicitur ſophiſticus. Et aduerte, quòd ſicut habetur in textu. Triplex eſt ſyllogiſmus ſophiſticus ſcilicet peccans in materia, peccans in forma, peccans in materia, & forma ſimul. Vnde materia in propoſito capitur dupliciter. Vno modo, vt iam aliàs viſum eſt pro tribus terminis, & duabus propoſitionibus: & ſic dico, quòd ſyllogiſmus peccans in materia illo modo non eſt bonus ſyllogiſmus. Alio modo capitùr pro conditione materiæ, ſcilicet probabilitate, veritate, & neceſſitate: ſic videlicet, quòd ille ſyllogiſmus dicitur peccare in materia, qui peccat in probabilitate, id eſt cuius præmiſſæ nõ ſunt probatiuæ concluſionis. Sed per formã in propoſito nos intelligimus modũ & figurã: ſic videlicet, quòd ille ſyllogiſmus, qui non eſt diſpoſitus in modo, & in figura dicitur peccare in forma, & talis non eſt ſyllogiſmus. Ex quo ſequitur, quòd diuiſio

Syllog. ſophiſti. quot modis capit.

Triplex eſt ſyllog. ſophiſt.

H

A ſio ſyllogiſmi in ſyllogiſmũ peccantem in materia, & forma, eſt diuiſio æquoci, vt aliàs viſũ eſt.

Et aduerte, quòd ſicut ſyllogiſmus habet ſuam materiã, & formam: ita etiam dictio. Vnde materia dictionis ſunt litteræ, & ſyllabæ; ſed forma dictionis dicitur modus proferendi. Ex quo ſequitur, quòd identitas litterarum, ſyllabarum, & dictionum non facit orationem eſſe vnam formaliter, ſed materialiter, ſed modus proferendi facit orationem eſſe vnã formaliter. Ex quo, patet, quòd orationes, quæ habent aliũ, & alium modum proferendi ſunt diuerſæ: ſicut ſunt oratio compoſita, & diuiſa: aliàs eadem oratio eſſet ſimul vera, & falſa

B SECVNDO ſciendum, quòd pro ampliori declaratione quæſtionis mouetur talis difficultas: vtrum ſyllogiſmus peccans in materia ſit bonus ſyllogiſmus dialecticus, aut demonſtratiuus? Ad quam reſpondetur breuiter quòd neque eſt ſyllogiſmus dialecticus, neq; demonſtratiuus: quia omnis ſyllogiſmus dialecticus, aut demonſtratiuus debet eſſe probatiuus ſuæ cõcluſionis: ſed ſic non eſt de ſyllogiſmo peccante in materia: igitur; licet tamen poſſit eſſe bonus ſyllogiſmus ſimpliciter. Dicitur vltra, quòd ſi talis ſyllogiſmus videatur probare concluſionem, quã non probat, tunc peccat contra ſyllogiſmum dialecticum, & ẽt demonſtratiuum, ſed ſi videatur procedere ex neceſſarijs, & ſecundum quòd ipſum, peccat proprie contra ſyllogiſmum demõſtratiuum: non tamen oportet, ꝙ quilibet ſyllogiſmus peccans

Vtrum, ſyllog. peccãs in materia ſit bonus.

C in materia, ſiue procedens ex falſis, peccet contra ſyllogiſmum dialecticũ, vel ꝙ ſit ſyllogiſmus ſophiſticus, vt patet de ſyllogiſmo, qui ꝓcedit ex manifeſte falſis: in quo nulla eſt cauſa apparentiæ probabilitatis: non oportet etiam quemlibet ſyllogiſmũ ſophiſticum peccantem in materia procedere ex falſis, ſed ſufficit, quòd procedat ex præmiſſis, quæ videntur probare concluſionem, quam non probant.

TERTIO ſciendum, quòd cum quælibet fallacia ſit deceptio: quæreret aliquis quid intelligendum eſt per deceptionem? Reſpondetur, ꝙ deceptio eſt aſſenſus alicuius falſi, vel diſſenſus alicuius veri. Ex quo ſequitur, quòd contingit aliquem decipi dupliciter. Vno modo aſſentiendo falſo. Secundo, aſſentiendo vero. Sed quæreret aliquis

Quid per deceptionẽ intelligitur.

D vtrum talis aſſenſus ſit aſſenſus concluſionis, vel præmiſſarum. Et arguitur, quòd ſit concluſionis: nam fallacia debet eſſe aſſenſus illius à quo locus ſophiſticus denominatur, ſed denominatur a concluſione, & non a præmiſſis; igitur. Sed in oppoſitum arguitur, nam alicuius argumentationis ſophiſticæ concluſio eſt neceſſaria: ergo aſſenſus eius non eſt deceptio: quia nullus decipitur aſſentiendo vero, & neceſſario. Antecedens patet de oratione peccante penes fallaciam ignorantiæ elenchi, cuius concluſio, vt plurimum eſt neceſſaria. Reſpondetur breuiter, quòd fallacia eſt aſſenſus huius propoſitionis: hæ præmiſſæ probant hanc concluſionem, Nam aſſenſus eſt fallacia, per quã homo formaliter

de-

E deciperet, ſed in fallacia petitionis principij, & in multis alijs homo decipitur ſic aſſentiendo: igitur. Secundo, dicitur, quòd fallacia quandoq; eſt aſſenſus huius propoſitionis: hæ præmiſſæ probant hanc concluſionem contrariã, vel contradictoriam poſitioni rñdentis: patet in ſyllogiſmo peccante penes fallaciam ignorantiæ elenchi, vbi non eſt defectus niſi ex parte concluſionis. Dicitur tertio, ꝙ fallacia quandoq; eſt duo aſſenſus, ſcilicet huius propoſitionis, hę præmiſſæ probant hanc concluſionem, & aſſenſus concluſionis: quia ſi aliqua concluſio alicui ut paralogiſmi eſt falſa: hę præmiſſæ apparenter probant illam, cõcluſionem: ſic, quòd ibi cauſetur aſſenſus concluſionis, tunc homo in tali paralogiſmo decipitur accipiendo tali concluſioni.

F QVARTO ſciendum, quòd adhuc incidit talis difficultas: vtrum ſtet aliquam fallaciam eſſe in dictione, & extra dictionẽ. Pro cuius ſolutione ſupponitur, quòd fallacia in dictione ſumit cauſam apparentiæ ex parte dictionis: ſic quòd non poteſt fieri ſine dictionibus. Sed fallacia extra dictionem, eſt quę ſumit cauſam apparentiæ ex parte rei ſignificatę, vel intentionis, vel cõceptionis: ſic quòd poteſt fieri ſine dictionibus ad placitum inſtitutis, vel earum conſiderationibus. Hoc ſuppoſito reſpondetur ad dubium, quòd non: quia vocatur fallacia in dictione: quia non poteſt fieri ſine dictionibus ad placitum inſtitutis, vel earũ conſiderationibus. Sed vocatur fallacia extra dictionem: quia

Quid eſt fallacia in dictione. qd eſt fallacia extra dictionem.

G poteſt fieri ſine dictionibus ad placitum inſtitutis. Si ergo eadem fallacia eſſet in dictione, & extra dictionem, illa poſſet fieri ſine dictionibus ad placitum inſtitutis, & non poſſet fieri ſine dictionibus ad placitum inſtitutis, quod implicat contradictionem. Et ſi quis dicat: vna fallacia poteſt habere plures cauſas apparẽtiæ, quarum vna ſe tenet ex parte rei, & alia ex parte dictionis. Reſpondetur, quòd hoc non poteſt ſtare: quia tunc ſequeretur, quòd ſecundum diuerſas cauſas apparentiæ cauſarentur diuerſi aſſenſus: quorũ vnus eſſet fallacia in dictione, & alius fallacia extra dictionẽ. Ex quo patet falſitas illorum qui dicunt eundem ſyllogiſmum eſſe in dictione, & extra dictionem ſecũdum diuerſas cauſas apparentię. Et hæc de primo artic. Quantum ad ſecundum.

H DVBITATVR primo, vtrum dialectica non ſit alicuius generis determinati, nec alicuius cõcluſionis oſtẽſiua, nec talis qualis eſt metaphyſica: & vtrum nomen idem ſignificet ſecundum ſe, & iunctum alteri. Pro ſolutione primæ partis ſupponitur ꝙ duplex eſt dialectica, ſcilicet vtens, & docens. Docens, quæ docet diffinire, diuidere, arguere, & verum à falſo diſcernere; & iſta eſt vera ſcientia, & alicuius generis ſcibilis, ſicut ſunt aliæ ſcientię. Alia eſt vtens, quæ non eſt niſi notitia ſiue firma, ſiue formidoloſa, ſiue vera, ſiue falſa, acquiſita per vſum argumentationis: & talis non eſt vera ſcientia, neq; alicuius generis ſcibilis determinati, & de iſta intelligitur textus. Et talis non eſt

Arti. 2. An dialectica non ſit alicu' generis

A eſt oſtenſiuâ alicuius concluſionis, ſupple, ſcientificæ, & demõſtratiuæ: cum non ſit, licet bene poſſit eſſe oſtenſiua probatiua; quo ad rationes communes, & probabiles, & conſequentias probatiuas: & per hoc ſoluitur ſecunda pars. Ad tertiam dicitur, quòd metaphyſica, & dialectica non ſunt omnino ſimiles: nam metaphyſica dicitur eſſe communis propter communitatem ſubiecti; ſed dialectica dicitur eſſe communis per applicationem: quia applicatur ad omnes alias ſcientias, docendo componere argumẽtationes ex terminis cuiuslibet ſcientiæ.

Ad quartam dicitur, quòd nomen per ſe ſumptum, & nomen iunctum cum alio ſemper idem ſignificant: licet nõ ſemper pro eodem, & æqualibus accipiantur B propter proprietates logicales, reſtrictiones, ampliationes, determinationes, ſuppoſitiones, & diſtributiones.

Vtrum ſpecies generi appoſita cauſet nugationem. DVBITATVR ſecundo, vtrum ſpecies appoſita generi cauſet nugationem: vt ſic dicendo, animal homo. Ad hoc dicunt aliqui, quòd quamuis genus appoſitum ſpeciei faciat nugationem: nõ tamen ſpecies appoſita generi; cuius rationem aſſignant: quia ſpecies determinat ipſum genus: igitur. Item nulla oratio congrua eſt nugatio, ſed talis oratio eſt congrua: igitur. Item minus commune poteſt determinare magis commune: igitur. Aliter tamen eſt *Libr. 3.* dicendum de mente Scot. quòd ſicut genus additũ ſpeciei cauſat nugationem ita & ſpecies addita generi: & hoc probatur primo auctoritate Philoſophi 8. Topicorum, quòd ſi vniuerſali dicto addatur particulare, C ſuperfluum erit & nugatio. Etiã dicit ſeptimo metaph. quòd nugatio eſt in præponendo differentia *T. c. 43.* in ſuperiorem, & addendo inferiorem: vt animal habens duos pedes bipes. Etiam poteſt probari ratione quam facit 5. metaph. quia quãdocunq; *T. c. 34.* rationes poſitæ pro nominibus includunt nugationem: & ita illi termini. ſed ſic eſt, quòd rationes generis, & ſpeciei ſunt huiuſmodi: vt patet dicendo, ſubſtantia animata ſenſibilis animal rationale: ibi eſt vera nugatio, cum diffinitio ibi immediatè addatur diffinito: puta diffinitio animalis ipſi animali. Et ſi quis dicat, vtrum ſit ibi nugatio, animal rationale: quia ſicut homo includit animal: ita & rationale. Reſpondetur quòd D non eodem modo: quia differẽtia includit genus denominatiue: & ſpecies includit genus per ſe, & quidditatiue. Et per hoc ſoluuntur rationes alterius opinionis, negando omnes ſuas ſuppoſitiones. Et ſi quis dicat, ibi non eſt nugatio, homo animal: ergo neque animal homo. Antecedens probatur: quia aliàs non eſſent ponendæ propoſitiones de modo loquendi inconſueto: vt dicendo, omnis homo animal non eſt. Reſpondent aliqui, non admittendo tales propoſitiones, in quibus ſit talis nugatio: Poſſet tamen dici probabilius, quòd ibi vnum non additur alteri tanquãm pars vnius extremitatis: quia vnum eſt ſubiectum, & aliud prædicatum.

DVBITATVR tertio,

E Vtrum ſyllogiſmus tentatiuus ſit ſyllogiſmus ſophiſticus. Pro cuius ſolutione ſupponitur primo, quòd differentia eſt inter ſyllogiſmum falſigraphum, litigioſum, & tentatiuum: quia ſyllogiſmus falſigraphus eſt, qui procedit ex proprijs principijs alicuius ſcientiæ male intellectis; cuiuſmodi ſunt ſyllogiſmi Hypocratis, & Briſſonis, de quibus viſum eſt in textu. Sed ſyllogiſmus litigioſus eſt idem quòd ſyllogiſmus ſophiſticus. Sed tentatiuus eſt, qui quærit de ſcientia, vel ignorantia reſpondentis, vnde talis poteſt capi dupliciter. Vno modo quãtum ad ſuam materiam, puta ad terminos, & propoſitiones: & ſic non diſtinguitur contra demonſtratiuũ, vel dialecticum: vt viſum F eſt in primo Topicorum, & ſic non eſt ſophiſticus. Alio modo accipitur in quantum procedat ex communibus, & probabilibus, vt videtur procedere ex proprijs principijs alicuius ſciẽtiæ: & ſic poteſt dici quodam G modo ſyllogiſmus ſophiſticus; quia videtur procedere ex proprijs principijs alicuius ſcientiæ, & non procedit: & ſic capiebatur in textu. Et hæc de ſecundo articulo. Quantum ad tertium ſit

Vtrum ſyllog. tentatiu⁹ ſit ſyllog. ſophiſticus?

CONCLVSIO reſponſalis: Syllogiſmus peccans in forma, non eſt bonus ſyllogiſmus: & hęc relinquitur ſatis probata ex dictis. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur, quòd ex præmiſſis falſis etiam de neceſſitate bene poteſt ſequi concluſio, & nihil contra nos.

Ad ſecundam dicitur, quòd argumentatio poteſt capi dupliciter. Vno modo largè pro quacunque argumentatione ſiue ſit probatiua, ſiue non. Alio modo H ſtricte pro argumentatione probatiua: & hoc viſum eſt in ſecundo Priorum. Ad tertiam, & quartam patet ſolutio, & etiã ad quintam.

BLEN-

Digitized by Google

A ELENCHORVM C
ARISTOTELIS
LIBER SECVNDVS.

Vtilitates ſoluendi paralogiſmos.

De reſponſione autem, & quomodo oportet ſoluere: & ad quid, & ad quam vtilitatem huius orationes proſunt, poſt hæc dicendum: vtiles ergo ſunt ad philoſophiam propter duo. Primum quidem, quoniam ſæpe ſecundum dictio- B *nem fiunt, melius habere faciunt quotiens ſingulum dicitur, & quæ ſimiliter, & quæ aliter in rebus.*

Iſtius libri diuiſio.

ISTE eſt ſecundus liber Elenchorum, in quo Philoſophus determinat de ſolutionibus argumentationum ſophiſticarum. Et diuiditur in quatuor tractatus. Primus continet vnicum capitulum, in quo ponit vtilitatem ſoluendi paralogiſmos: dicens, quòd duæ ſunt vtilitates. Primo ſunt vtiles ad philoſophiam: quod probat de fallacijs in dictione: quia ſciens diſtinguere multiplex, ſcit faciliter diſtinguere aliter eſſe in rebus, & orationibus, quod eſt vtile ad philoſophiam. Secundo probat in fallacijs extra dictionem: nam per ſolutiones earum euitamus decipi per eas. Secundo, ſunt vtiles ad gloriam reſpondentis: quia ſolutio paralogiſmorum facit reſpondentem videri exercitatum circa omnia. Deinde remouet vnam cauillationem: nam aliquis poſſet dicere, quòd iſte ſecundus liber eſt, ſuperfluus; quia omnes prædictæ vtilitates videntur haberi, per primum librum: quia in primo libro manifeſtatur, ex quibus fiunt ſyllogiſmi ſophiſtici: & quomodo fiunt: modo ille qui cognoſcit alia, cognoſcit de- D fectus eorum. Reſpondet, quòd aliud eſt ſcire defectum paralogiſmi, & ſcire ſoluere eum in propria forma, quod habetur per iſtum ſecundum.

Cauillationis remotio.

Primum ergo quidem ſicut ſyllogizare dicimus probabiliter, quãdoque magis, quàm vere.

Quõ ſoluũtur qõnes ſophiſticæ.

ISTE eſt ſecundus tractatus, qui diuiditur in duo capitula. In primo ponit talem concluſionem: ad argumentationes ſophiſticas eſt danda apparens ſolutio, quia reſpondens debet illo modo ſoluere, quo opponens arguit: ſed opponens ſophiſta non arguit, ſed videtur arguere: ergo reſpondens non debet ſoluere, ſed debet videri ſoluere.

E Deinde remouet vnum dubiũ: crederet aliquis, quòd reſpondens nullo modo deberet ſoluere poſtquàm opponens non arguit. Reſpondet Philoſophus, quòd immo debet ſoluere, ne videatur redargui apud aſſiſtentes, & ne videatur ignorare ſolutiones talium paralogiſmorum, ſcilicet, quòd in diſputatione ſophiſtica reſpondens debet diſtinguere orationem multiplicem, ſi ſibi ponatur antequàm opponens concludat contra ipſum, quod probat duabus rationibus: Prima, reſpondens debet illud facere, per quod acquirit apparentem ſapientiam, ſed diſtinguendo multiplex, acquirit apparẽtem ſapientiam: quia oratio multiplex non diſtincta eſt vitioſa: ergo reſpondens ſophiſta debet vti reſponſione. Secunda, ſicut eſt de interrogatiõe plures: ita eſt de interrogatione multiplici, ſed ad interrogationes plures non eſt reſpõdendum vnica reſponſione: ergo nec ad orationem multiplicem eſt danda vnica reſponſio, ſed plures, quæ dantur per diſtinctionem. Finaliter remouet vnum dubium: poſſet enim quis credere, quòd ſi oratio eſſet vera in vtroq; ſenſu, non eſſet diſtinguenda. Hoc remouet Philoſophus dicens, quòd licet ſit vera in vtroq; ſenſu, tamen eſt diſtinguenda: quia faciendum eſt de oratione multiplici ſicut de quęſtione plures, ſed quęſtio plures eſt diſtinguenda, licet ſit vera in vtroq; ſenſu: igitur & oratio plures. F

Dubij remotio de eodem.

Alteri⁹ dubij, remotio.

Reſpondendum autem in his quidem; quæ videntur ſic dicentem: etenim ſic minime ad ſe fiet elenchus. G

ISTVD eſt ſecundum capitulum, in quo ponit aliquas cautelas reſpondentis ad euitãdum interrogationem vnam: & ſunt quinq;: Prima, ſi opponens proponat reſpondenti aliquam interrogationem probabilem, quę non videtur probabilis reſpondenti tunc ipſe reſpondens non debet ſimpliciter concedere, ne videatur duci ad opinabile: nec debet ſimpliciter negare, ſed debet dicere: videtur mihi. Secunda, ſi opponens proponat aliquod inopinabile, tunc reſpondens debet etiam dicere: videtur mihi. Tertia, ſi opponens velit probare aliquod negatum a reſpondente, tunc reſpondens habet ſibi dicere, ꝙ petit principium: quia tunc apparebit aſſiſtentibus, quòd reſpondens bene dicat. Quarta, ſi opponens aliquid inferat ex dictis a reſpondente per aliquam ſimilitudinem, tunc reſpondens debet dicere, quòd ipſe non capit in illo ſenſu, in quo dedit illam propoſitionem. Quinta, reſpondens non debet reſpondere niſi prius interrogatio fuerit perfecta: vt eſt ne homo animalium, vel eſt ne hoc, quod eſt Danaum, poſſeſſio Danaum, &c. H

Quinque reſpondētis cautela.

Quoniam autem recta ſolutio eſt manifeſtatio falſi ſyllogiſmi, ſecundum quam interrogationem accidit falſum.

ISTE eſt tertius tractatus huius libri, in quo docet naturam ſolutionũ paralogiſmorum. Et diuiditur in quattuor capitula. In primo dicit, quòd duplex eſt ſolu-

A ſolutio, ſcilicet recta, & non recta. Solutio recta eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi ſecundũ quãcumq; eius poſitionem, ſecundum quam accidit falſum, hoc eſt, ſolutio recta eſt falſitas argumentationis ſecundum omnem modũ, ſecundum quem talis argumentatio dicitur falſa. Deinde ponit diuiſionem ſyllogiſmorũ falſorum: dicẽs, quòd duplex eſt ſyllogiſmus falſus: quidã eſt peccans in materia, & quidam in forma. Et ſubdit, quòd ſyllogiſmi peccantes in materia ſoluuntur per interemptionem vnius præmiſſæ, vel ambarũ præmiſſarũ, & hoc ſi ſint falſę. Sed peccantes in forma, ſoluuntur per negationem conſequentiæ, vel per diſtinctionem, ſi ſit multiplicitas in ipſis. Finaliter remouet vnum dubium, poſſet enim
B aliquis credere, quòd ſolutiones paralogiſmorum ſatis habentur per primum librum. Ad hoc reſpondet, quòd multum differt ſoluere aliquam orationem ſtatim, & ſine præmeditatione longa, & ſoluere cum longa præmeditatione: nã immediate aliquid præuidere eſt difficile, & per exercitationem videre eſt facile: quia exercitatio habetur per iſtum ſecundum librum.

Quid eſt ſolutio recta.

Syllog. falſorũ diuiſio.

Horum igitur qui ſunt ſecundum æquiuocationem, & amphibologiam elenchorum: alij quidem habent interrogationem aliquam, &c.

Istvd eſt ſecundum capitulum, in quo philoſophus docet ſoluere paralogiſmos fallaciarum in dictione. Et diuiditur in quatuor partes. In prima ponit duas diſtinctiones. Prima, paralogiſmorum æquiuocationis, & amphibologiæ, quidã habent præmiſſas multiplices, & non concluſionem alij habent concluſionem multiplicem cum aliqua præmiſſarum. Secunda propoſitio multiplex aliquando eſt vera ſecundum vnum ſenſum, & falſa ſecundum alium: aliquãdo vera in vtroq; & aliquando falſa. Ex quo patet, quòd omnis oratio multiplex poſita in ſyllogiſmo eſt diſtinguenda, & concedenda in ſenſu vero, & negãda in ſenſu falſo. Ex quo patet, quomodo ſunt ſoluendi paralogiſmi fallaciarũ æquiuocationis, & amphibologiæ. Et ſubdit vnũ documentum, quod ſi multiplicitas lateat reſpondentem, & ipſe conceſſerit orationẽ multiplicem ſine diſtinctione, tunc ſi opponens fortiter inſtet, ſic quòd poſſit percipere multiplicitatẽ: tunc debet corrigere ſuam ſolutionem, & dicere, quòd cępit propoſitionem prius conceſſam in ſenſu vero. In ſecunda parte docet ſoluere paralogiſmos compoſitionis, & diuiſionis: dicens, quòd ſoluuntur oſtendendo, quòd non eſt eadem oratio compoſita, & diuiſa. Et ponit ſeptem exempla. Primum, quo vidiſti percuſſum, hic percuſſus eſt: ſed oculo vidiſti hunc percuſſum: ergo oculo hic percuſſus eſt. Secundum, quo percuſſus eſt hic, hoc tu vidiſti: ſed baculo percuſſus eſt hic: ergo baculo tu vidiſti. Soluit iſtos duos dicens, quod non eſt idem videre oculis illum, qui percuſſus eſt, & videre illum, qui percuſſus eſt oculo. Tertium, tu vidiſti nũc exiſtẽtes in piræo naues

Documentũ.

D

Quo ſoluuntur paralogiſmi compoſitionis, & diuiſionis.

E ues in Sicilia ens, hæc enim eſt diſtinguenda: quia ens poteſt referri: & hoc, quod eſt in Sicilia: & ſic eſt compoſita & falſa, poſito, ꝙ nunc ſis in Pirgo, vbi nõ videas naues exiſtẽtes in Sicilia, vel ens poteſt referri ad hoc, qđ eſt in Pirgo, & nunc eſt diuiſa, & vera. Quartum: bonus ſutor malus eſt: vnde ſi fiat pauſa poſt ly ſutor, eſt diuiſa, & falſa: ſed ſi fiat pauſa poſt ly bonus, eſt compoſita, & vera. Quintum: quicquid eſt malorum: illud eſt malum: ſed malorum eſt diſciplina bona: ergo diſciplina bona eſt mala. Sextum, quemcumq; nũc verè dico nunc factum eſſe, ille nunc factus eſt, ſed te vere dico nunc factum eſſe: ergo tu nunc factus es. Septimum, quicumq; poteſt citharizare, citharizat: F ſed non citharizans poteſt citharizare: ergo non citharizans citharizat. In tertia parte docet ſoluere paralogiſmos accentus: dicens, quod non fiunt multæ deceptiones in accentu, & ponit vnum exemplum, vt bonum eſt viros iuſtos pendere, & bonum eſt viros iuſtos non pendere: ergo bonum eſt idem pendere, & non pendere: Soluit: dicens, quod pendere non idem ſignat media breui, & media longa. In quarta parte docet ſoluere paralogiſmos figuræ dictionis, dicens, quod tales dicunt ſolui negando conſequentiam: na propter conuenientiam aliquorum in voce, non ſequitur conuenientia eorum in ſignificato, aut modo ſignificandi, vel econtra. Deinde docet ſoluere in ſpeciali, & primo quando mutatur vnum prędicamentum in aliud, & hoc patet per exempla: Contingit vnum, & idem videri, & videre: ergo cõtingit vnum idẽ facere, & fieri. Deinde ponit exẽpla, in quibus prædicamentum ſubſtantiæ mutatur in prædicamenta accidentis. Primũ; quicquid heri habuiſti, & modo non habes, amiſiſti, ſed heri habuiſti decem digitos, & modo non habes: ergo decem digitos heri amiſiſti: dicitur, quod ibi mutatur, quid in quantum: ideo neganda eſt conſequentia. Deinde ponit exẽplum, in quo quid mutat in aliquid, ſic: quicquid aliquis non habet, nõ dat illud: ſed vnum ſolum denarium aliquis non habet: ergo vnum denarium aliquis non dat: neganda eſt conſequentia: quia ibi mutatur quid in aliquid. Deinde ponit exemplum mutando ſubſtantiam in qualitatem, vt econtra, H quicumq; dat aliquid leuiter, cito dat, ſed illud, quod dat non habuit cito: ergo illud, qđ dat, non dat, ibi mutatur qualitas in ſubſtantiam: quia cito eſt de prędicamento qualitatis, & quod pertinet ad prædicamentũ ſubſtantiæ. Aliud exemplum, aliquem percuſſiſti ſola manu, ſed ſolam manum non habes: ergo percuſſiſti aliquem, per illud quod non habes: conſequenter ponit tres ſolutiones antiquorum. Prima, quòd tu habes vnã ſolam manum: quia qui habet plures, habet vnam ſolam manum. Secunda, concedit, quòd tu habes vnam ſolam manum qua percuſſiſti: negat tamen te habere vnã ſolam manum. Tertia concedit, quòd aliquid dat, quod non habet: quia ſi aliquis det alicui bonum vinum, quod poſtea fiat acetum, tunc ille dedit

G

Quo ſoluuntur paralogiſ. figuræ dictionis.

dit

A dit, quod non habuit. Iſtas tres improbat: quia non eſt recte ſoluere, ſed tantum ad hominem: ergo non bene. Antecedens patet: quia cōcedendo oppoſitum illarum ſolutionum adhuc poſſunt ſolui per diſtinctionē, quæ eſt inter prædicta. Conſequenter ponit vnum paralogiſmum, in quo mutatur quid in quale: vt iſte homo diſcit tarde, & non cito didicit, ergo didicit, quod diſcit. Conſequenter dat vnum exemplum, in quo mutatur quid in vbi: vt quicquid bibiſti eſt, in te, ſcyphū bibiſti: ergo ſcyphus eſt in te. Aliud exemplum, in quo mutatur ſingulare in plurale: vt quicquid ſciuiſti, per doctrinam, vel inuentionem ſciui ſti: ſed iſtas concluſiones ſciuiſti: ergo eas per doctrinam, vel inuentionem ſciuiſti: ſed tu nō

Alius paralogiſ. in quo qd in quale mutatur.

B ſciuiſti per doctrinam: ergo tu ſciuiſti per inuentionem, quod tamen eſt falſum per caſum, demonſtratis duabus concluſionibus: quarum vnam ſcis per doctrinam, & aliam per inuentionem. Soluit negando conſequentiam: quia numerus ſingularis mutatur in numerum pluralem: Conſequenter dat vnum exemplum, in quo mutatur quid in quale quid: vt coruſcus eſt alter ab homine: coruſcus eſt homo: ergo coruſcus eſt alter a ſe ipſo. Soluit negando conſequentiam: quia ibi mutatur quid in quale quid: omne enim commune eſt quale quid: & ſingulare. hoc aliquid. Ex prædictis, infert Philoſophus vnam ſolutionem generalem omnium paralogiſmorum in dictione: dicens, quòd reſpondens debet ſemper dicere, quod accipit pro poſitionem in ſenſu oppoſito, in C quo capit opponens.

An tantum ſint duo modi ſoluendi paralogiſmos.

QVAERITVR, vtrum ſint tantum duo modi ſoluendi paralogiſmos, ſcilicet per interemptionem. & per diſtinctionem. Et arguitur primo, quòd non: quia tot ſunt modi ſoluendi quot ſunt modi ſyllogiſmorum peccantium: ſed tres ſunt modi talium ſyllogiſmorum: quia quidam peccant in materia tantum: quidam in forma tantum: quidam in materia, & forma ſimul. Secundo ſic: Nullus ſyllogiſmus debet ſolui per diſtinctionē: ergo non ſunt duo modi ſoluendi. Antecedens probatur, q̄a oīs ſyllog. habens falſitatē, debet ſolui per interemptionē falſitatis: ſed omnis ſyllog. qui ſoluitur eſt falſus: igitur. Tertio ſic: Multiplex ſignificat ſua ſignificata diſiunctiue: ergo nullum multiplex debet diſtingui. Antecedēs patet per Philoſ. 2 Topi. dicentem, ꝙ ad conſtruendum, vel deſtruendū multiplex, ſufficit ipſum conſtruere vel deſtruere in vno ſenſu: quod non eſſet, niſi importaret ſua ſignificata diſiūctiue. Quarto ſic: multiplex ſignificat ſua ſignificatā copulatiue: ergo nullū multiplex eſt diſtinguendum. Antecedens probatur per Philoſ. 1. Periher. vbi dicit, ꝙ ſi tunica imponatur ad ſignificandū hoīem & equum: erit idē dicere, tunica eſt alba, & dicere, hō eſt albus, & equus eſt albus. Quinto ſic: Solutio ad hominem, & ad tempus ſunt ſolutiones rectæ: ergo ſunt plures, quàm duæ. D

E In oppoſitum eſt Philoſophus in textu. In quæſtione erunt tres articuli. Quantum ad primum.

Arti. 1.

Quid eſt ſolutio recta, & apparens.

PRIMO ſciendum, quod pro declaratione quæſtionis ſupponitur primo, quòd ſolutio recta eſt manifeſtatio falſi ſecundum quamcũque poſitionem accidat falſum: cuius declaratio viſa eſt in textu: ſed ſolutio apparens eſt manifeſtatio apparens alicuius falſi non reddendo cauſam. Secundo ſupponitur, quòd interemptio idem eſt, quòd negatio, & eſt duplex, ſcilicet interẽptio conſequentiæ, & propoſitionis poſitæ in conſequentia. Interemptio conſequentiæ habet fieri in ſyllogiſmis peccantibus in forma, & interemptio propoſitionis habet fieri in ſyllogiſmis, quorum aliquæ præmiſſæ ſunt falſę: Vnde interẽptio conſequẽtiæ habet fieri in omnibus F paralogiſmis fallaciæ figuræ dictionis, & in omnibus paralogiſmis fallaciarum extra dictionem: exceptis illis, qui fiunt penes fallaciam petitionis principij, qui directè, & immediatè non ſoluuntur, nec per interemptionẽ, nec per diſtinctionẽ, ſed reſpondens debet dicere opponenti, ꝙ petit principium. Iſte tamen modus ſoluendi reducitur ad interemptionem: quia dicendo, ꝙ petit principium, interimitur probabilitas: interemptio vero propoſitionis habet fieri in omnibus paralogiſmis accipientibus aliquam propoſitionem falſam. Tertio, ſupponitur, quòd diſtinctio eſt manifeſtatio alicuiꝰ multiplicis dictionis, vel orationis. Ex quo patet, quòd omnis ſolutio recta ſit per interẽptionem,

Quid eſt diſtictio.

aut per diſtinctionem. Et ſi quis G arguat, nulla eſt ſolutio recta: igitur. Antecedens patet: quia vel eſſet argumenti veri, vel apparentis, non apparentis: quia talis debet eſſe apparens, nec veri: quia argumentum verum eſt inſolubile. Dicitur, quòd ad argumentum apparens non ſolum debet dari ſolutio apparens, ſed etiam recta, vnde in ſyllogiſmo apparenti ſunt duo, ſcilicet cauſa apparentiæ, & cauſa defectus, quo ad primum debet dari ſolutio apparens: quo ad ſecundum debet dari ſolutio recta.

Difficultates circa textum incidẽtes.

SECVNDO ſciendum, quòd circa textum incidunt aliquæ difficultates. Prima, vtrum ſit neceſſe ibi determinare de ſolutionibus paralogiſmorum. Reſpondetur, quòd eſt neceſſe ſecundum quid, id eſt ſi velimus habere perfectam ſcientiam de H ſyllogiſmis ſophiſticis, & ſi nos non velimus redargui, ſed non eſt neceſſe ſimpliciter, cum poſſumus bene eſſe ſine talibus ſolutionibus. Et ſi quis arguat, quicunque ſcit aliquid cõponere, ſcit ipſum ſoluere: ſed per primum librum ſcimus componere ſyllogiſmos ſophiſticos: ergo ẽt per illum ſcimus reſoluere. Reſpondetur, quòd hoc fuit ſatis ſolutum in textu: poteſt tamen dici, quòd non oportet, quòd quicunq; ſcit, id eſt habet ſcientiam componendi, habeat etiam ſcientiam reſoluendi illud: immo multotiens videmus oppoſitum. Et ſi quis inferat: dialecticus habet conſiderare de iſtis ſolutionibus: quia habet conſiderare de illis, quæ peccant contra ſyllogiſmum

dia-

A dialecticum. Reſpondetur quod non oportet niſi forte per accidens, ſed habet conſiderare primo & per ſe qualiter componantur ſyllogiſmi dialectici.

Tertio ſciendum, quod ſecunda difficultas eſt iſta: vtrum aliquis ſyllogiſmus ſophiſticus ſit ſoluendus per negationē conſequētiæ? Et videtur quod non; quia hoc maxime eſſet: quia talis conſequentia appareret eſſe & non eſſe, ſed hoc non: quia nihil apparet eſſe aliud quam ſit; quia nihil apparet eſſe aliud quā ens; ergo nihil apparet eſſe aliud quàm eſt, conſequentia videtur eſſe bona ab æquiualentibus. Pro ſolutione ſupponitur, qđ iſta duo ſigna. ſ. idem & aliud, ſunt ſigna q̃ tantummodo referunt terminos ſubſtātiales: ideo

B dñr ſigna ꝑdicamenti ſubſtātiæ: ſicut iſta tale & quale dñr ſigna terminorum accidentalium, & non referunt niſi terminos accidentales. Exemplum primi: vt Sr̃tes eſt aliud q̃ Plato. i. Sortes eſt alia ſubſtantia q̃ Plato. Exēplum ſecundi: vt Sr̃tes eſt talis qualis eſt Plato. i. Sr̃tes eſt aliqualis & talis eſt Plato. Ex quo ſequitur quod differentia eſt inter iſtas duas propōnes, Sr̃tes apparet eſſe aliud quā ipſum eſt, & Socrates apparet eſſe aliud q̃ eſt. Prima valet tm̃ ſicut iſta, Sortes apparet eſſe ens alicuius ſpeciei, & ipſe non eſt illius ſpeciei, & ſecūda valet tantum, ſicut ſortes apparet eſſe aliud quam ens, & eſt falſa. Ex iſto ponuntur tres concluſiones. Prima aliquid apparet eſſe tale quale non eſt: vt ſyllogiſmus ſophiſticus apparet eſſe bonus & non eſt. Secunda, aliquid apparet eſſe aliud quam ipſum eſt: nam aliquid apparet

C eſſe alicuius ſpeciei, & tamen illius non eſt: vt ſi Sor̃tes a longe videatur gradiens ſicut aſinus & indutus pelle aſinina, appareret eſſe ſpeciei aſini, & tamen non eſſet. Tertia, aliquid non apparet aliud quam eſt: ideo iſta eſt falſa, aliquid apparet eſſe aliud quam eſt: quia ſenſus eſt, aliquid apparet eſſe aliud quam ens. Et per hoc ſoluitur difficultas.

Quarto ſciendum quod eſt alia difficultas: Vtrum iſta ſit concedenda, aliquis propoſitionem veram credit eſſe falſam? Et videtur quòd non: quia ex ipſa in bona conſequentia ſequitur vna falſa: igitur, &c. Antecedens probatur: quia bene ſequitur aliquis propoſitionem verā credit eſſe falſam: ergo aliquis credit propoſitionem veram eſſe falſam: ſed conſequens eſt falſum, & bona conſequentia: quia nomina & verba tranſpoſita idē ſignificant. Pro ſolutione ſupponitur quod dr̃ia eſt inter iſtas propōnes, aliquis credit propoſitionem eſſe falſam, & aliquis propoſitionem veram credit eſſe falſam: nam ſecunda eſt modalis diuiſa, & eſt ſenſus, aliquis propoſitionem quæ eſt vera, credit eſſe falſam, & hoc eſt verum. prima eſt modalis compoſita, & eſt ſenſus, aliquis credit iſtam propoſitionem eſſe veram: propoſitio vera eſt falſa, & in illo ſenſu eſt falſa, & per hoc ſoluitur difficultas: Vnde credere aliquam propoſitionem non eſſe veram non eſt aliud quam aſſentire firmiter illi propoſitioni tanquam veræ. Et hæc de primo art. Quantum ad ſecundum,

An iſta ſit concedenda. Aliquis propōnē verā credit eſſe falſam.

D

Dvbi-

Arti. 2.

Aliud dubiũ de iſta ad diſputandũ vocaliter requiritur ſermo.

E DVBITATVR primo. Vtrum iſta ſit concedenda ad diſputandum vocaliter requiritur ſermo. Et probat quod ſit vera: quia diſputatio vocalis non poteſt fieri ſine ſermone: ergo ad diſputandum vocaliter requiritur ſermo, conſequentia patet ab æquiualentibus. In oppoſitum arguitur: quia bene ſequitur, ad diſputandum vocaliter requiritur ſermo; ergo ſermo requiritur ad diſputandum vocaliter, conſequentia tenet per illam regulam: nomina & verba tranſpoſita idem ſignificant; ſed conſequẽs eſt falſum: cũ nullus ſermo requiratur ad diſputandum vocaliter. Item conuertens illius ad diſputandum vocaliter requiritur ſermo eſt falſa: igitur. Antecedens patet: quia conuertens eſt iſta quod re- F quiritur ad diſputandum eſt ille vel iſte ſermo: modo iſta eſt vna affirmatiua falſa cuius ſubiectum pro nullo ſupponit. Item contradictoria eius eſt vera: igitur ipſa eſt falſa. Antecedens patet: quia contradictoria eſt iſta, nullus ſermo requiritur ad diſputandum vocaliter: & iſta eſt vera: igitur. Pro ſolutione ſupponitur primo quod accuſatiuus poſitus poſt ly requiritur, & rectus a parte ante, ſupponit confuſe tantum. Supponit ſecundo quod aliqui dicunt quod propoſitio tantum valet ſicut iſta diſputatio vocalis non poteſt fieri ſine ſermone: vel ſicut iſta, impoſſibile eſt diſputationem vocalem fieri ſine ſermone. Alij dicunt quod ex quo iſtud verbum requiritur, confundit terminum ꝗ in ipſo includitur actus ſyncategorematicus; qui non eſt G pars extremi: ergo totum hoc quod requiritur ad diſputandum non eſt prædicatum, ergo debet reſolui in unam aliam vbi non ponitur talis actus ſyncategorematicus: puta in iſtam, ad diſputandum vocaliter conuenit ſermo, & poſtea tunc debet conuerti. Supponitur tertio quòd de iſta, nomina & verba tranſpoſita idem ſignificant diuerſi diuerſimode gloſſant. Nam dicunt aliqui quod ſic eſt intelligenda, nomina & verba vbicunq ponuntur, idem ſignificant, ſed non eodem modo. Alij dicunt quod eſt vera retenta eadem ſuppoſitione, ampliatione, & reſtrictione. Alij dicunt quòd eſt intelligenda, dum modo ponantur ex eadem parte extremi: & iſta magis videtur H eſſe de mente Ariſtotel. Et per iſta poſſunt faciliter ſolui rationes. De contradictoria al'à dictũ eſt quomodo terminus qui ſupponit confuſe tantum ratione ſigni confuſiui ſpecialis, in contradictoria debet ſupponere confuſe & diſtributiuè diſtributione imperfecta. Dicunt tamen aliqui quod non habet contradictorium niſi prius reſoluatur.

An propõ in qua ponitur terminus æquiuocus ſit diſtinguenda.

DVBITATVR ſecundo vtrum omnis propoſitio in qua ponitur terminus æquiuocus ſit diſtinguenda. Et arguitur quod ſic: quia aliqua propoſitio in qua ponitur terminus æquiuocus eſt diſtinguenda: ergo & omnis, conſequentia patet: quia nõ videtur maior ratio de vna quàm de alia. Item omnis propoſitio plures, eſt diſtinguenda: ſed omnis propoſitio in qua ponitur terminus æquiuocus eſt

pro-

A propoſitio plures: igitur omnis propopoſitio in qua ponitur c̃is talis terminus eſt diſtinguẽda. In oppoſitum arguitur: quia nulla propoſitio vna eſt diſtinguẽda, omnis propoſitio eſt propoſitio vna: igitur nulla propoſitio eſt diſtinguenda. Conſequentia tenet in celarẽt. Et minor probaẗ per philoſophũ dicentem, quod idẽ eſt propoſitio, & propoſitio vna: pro ſolutione ſupponitur ꝙ propoſitio capiẗ dupliciter. Vno modo ſtrictè, pro propõne vna, & ſic nulla eſt diſtinguẽda. Alio modo capitur largè pro oĩ oratione habente modũ propoſitionis, & ſic propoſitio plures eſt bene propõ. Supponitur ſecundo, quod cõiter dicitur, propoſitio dicitur æquiuoce de propoſiti-

B one vna, & propoſitione plures, & hoc a conſilio, ſcilicet de propõne vna primo, & de propõne plures ſecundario, & ſic tenẽdo illam regulã: talia ſunt ſubiecta qualia permittuntur a prædicatis tã in æquiuocis a cõſilio, quam̃ a caſu, iſta eſt concedenda; propõ eſt diſtinguenda, oĩs propoſitio eſt diſtinguenda, propõ eſt propoſitio plures, omnis ꝓpoſitio eſt propoſitio plures: qa in omnibus iſtis a parte ſubiecti ponitur terminus æquiuocus a conſilio, ſcilicet iſte terminus ꝓpoſitio, & prædicatũ, ſcilicet diſtinguenda, vel plures ſolũ conuenit ſibi pro vno ſignificato. ſ. pro propõne plures, & per cõſequens virtute illius regulæ, ꝑdicatũ reſtringit ſubiectum ad ſtã dũ ad propõnẽ plures: tñ logici non aduertẽtes ad talẽ acceptionẽ negant tales propõnes. Iſto ſuppoſito ponuntur aliquæ concluſiones probabiles. Prima, nul-

Concluſiones ex prædictis.

la propoſitio in qua ponitur terminus æquiuocus a conſilio eſt diſtinguenda, & iſta iam prius fuit probata ſecunda, aliqua propoſitio in qua ponitur terminus æquiuocus a caſu eſt diſtinguenda ratione illius termini æquiuoci: quia illi propoſitioni correſpondent plures conceptus propõnales coniuncti, vt iſta, canis eſt ſubſtãtia, pro quo poniẗ talis regula: Omnis propõ in qua poniẗ terminus æquiuocus cui correſpondẽt plures conceptus propõnales, eſt diſtinguenda. Tertiã, aliqua propõ in qua ponitur terminus æquiuocus reſtrictus eſt diſtinguenda, vt patet de iſta, canis eſt coloratus. Quarta: nulla propoſitio in qua ponitur terminus æquiuocus reſtrictus ad vnum ſolũ ſignificatum, eſt diſtinguendã, ſicut iſta, canis eſt latrabilis, & per iſtas propoſitiones faciliter ſoluuntur rationes.

C

D

QVAERITVR, tertio. Vtrum iſta ſit cõcedenda ſine quacumq; diſtinctione, homo eſt pictus? Et videtur ꝙ non: quia bene ſequitur, homo eſt pictus: ergo pictũ eſt hõ, ꝑ conuerſionem ſimplicẽ, conſequens eſt falſum, cum ſubiectũ nõ reſtringat prędicatũ, itã bene ſequiẗ, hõ eſt pictus: ergo aĩal rõnale eſt pictũ, ſed cõſequẽs eſt falſũ: igiẗ. cõſequentia patet ꝑ locũ a diffinitione. Itẽ nulla ſubſtantia aĩata eſt picta: oĩs hõ eſt ſubſtãtia animata: ergo nullus homo eſt pictus. In oppoſitum arguitur ꝑ illã regulã, talia ſunt ſubiecta, &c. quę ſic intelligiẗ, vt dicũt aliqui: qn a parte ſubiecti poniẗ terminus æquiuocus, & à pte ꝑdicati ponitur terminus ſibi conueniẽs ſolũ pro vno ſignificato, tũc ſtat ꝑ

ciſè

E ciſè pro illo: ſed homo eſt terminus æquiuocus ad hominem verum & hominem pictum; igitur. Sed contra hoc arguitur; quia ſi ſic, ſequeretur quòd iſta, eſſet concedenda, Deus eſt accidens, virgo Maria eſt lignum, & ſic de alijs; conſequens eſt falsũ; patet tamen conſequentia: quia iſte terminus Deus, æquiuoce ſignificat Deum, & iſtum terminum, Deus, & prædicatum ſolũ ſibi conuenit pro termino: igitur. Propter iſtam dicunt aliqui quod prædicta regula ſolum intelligenda eſt de termino æquiuoco a caſu: ideo dicunt, quòd iſtæ ſunt concedendæ, canis eſt ſydus cęleſte, canis eſt latrabilis. Secundo inferunt, quòd iſta eſt neganda, homo eſt pictus, & ſibi conſimiles. Alij ſunt, qui non vident rationem, quare in vna F magis reſtringat, quam in alia, ideo dicunt quod regula debet intelligi, ſi propoſitio affirmatiua categorica eſt vera pro aliquibus ſuppoſitis, & falſa pro aliquibus, tunc verificatio fiet pro illis ſuppoſitis, pro quibus propoſitio eſt vera, vt iſta, homo eſt currens, dato, quod aliqui homines currant, & aliqui non, & ſic poſſunt ſolui rationes: ideo videas quid tenendũ eſt. Et hęc de ſecũdo art. Quantum ad tertium ſit

Conclvsio reſponſalis ad quæſitum, tantum ſunt duo modi ſoluendi paralogiſmos ſcilicet per interemptionem, & per diſtinctionem. Et hæc concluſio relinquitur ꝓbata ex dictis. Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam dicitur, quod paralogiſmi peccantes in materia, & in forma ſoluuntur eiſdem ſolutionibus ſicut alij: ideo pro ipſis nõ eſt ponendus vnus modus ſoluendi. Dicitur vlterius, quòd G conceſſio non eſt ſolutio, ſed magis debet dici reſponſio, cum nõ ſit manifeſtatio falſi. Ad alias ſatis patet ſolutio in 1 articulo.

Ad illos autem, qui ſecundum accidens: vna quidem & eadem ſolutio eſt ad omnes.

Istvd eſt tertium capitulum, in quo docet ſoluere paralogiſmos extra dictionem, & diuiditur in ſeptem partes. In prima docet ſoluere paralogiſmos accidentis: dicens, quòd ad omnes paralogiſmos fallaciæ accidentis eſt vna ſolutio, ſcilicet negatio conſequentiæ: quia non oportet, quòd ſi præmiſſæ vniãtur, vel diuidantur cum medio in præmiſſis, quòd propter hoc H vniantur vel diuidantur inter ſe in concluſione, & ponit diuerſos paralogiſmos. Primus, tu ſcis bonum, & bonum eſt quod intendo interrogare: ergo tu ſcis illud quod intendo interrogare. Secundus, tu cognoſcis Coruſcum, & Coruſcus eſt veniens: ergo tu cognoſcis venientem, & ſoluuntur iſti duo: quia eſt variatio appellationis. Tertius, hæc ſtatua eſt opus, hæc ſtatua eſt tua: ergo ſtatua eſt opus tuũ. Quartus, ille canis eſt tuus, & eſt pater: ergo eſt pater tuus. Quintus, in foro ſunt raro pauca, & pauca ſunt pauca; ergo pauca ſunt raro pauca, & ibi committitur fallacia, eo quòd in ipſis indebitè arguitur a diuiſis ad coniuncta. Et ſubdit philoſophus, quòd ſi aliquid attribuatur accidenti, qđ non oportet

Quõ ſoluuntur paralogiſmi extra dictionem.

A ter illud attribui rei ſubiectæ, niſi ſubiectum, & accidens pro eiſdem adæquate ſupponerent. Deinde improbat tres ſolutiones antiquorum ad dictos Paralogiſmos. *Improbat ſolutiones antiquorum.* Prima, quòd non eſt inconueniens aliquem cognoſcere, & ignorare: ſed erat inconueniens aliquem cognoſcere, & ignorare ſecundum idem. Reprobat hanc ſolutionem: quia omnium paralogiſmorum eiuſdem fallaciæ debet eſſe idem modus ſoluendi generalis; ſed talis non eſt huiuſmodi; igitur. Et ſubdit, quod non eſt inconueniens eandem orationem habere plures defectus, & tunc talis non poterit ſolui per talem modum dicendi antiquorum. Secunda ſolutio antiquorum dicentium, omnia eſſe multum, & paucum, eo
B quòd multum, & paucum dicuntur relatiua. Reprobat hanc ſolutionem; dicens, quòd talis ſolutio nihil valet: quia non manifeſtat falſitatem. Tertia ſolutio antiquorum erat, quod iſta ē diſtinguenda, iſte canis eſt pater tuus. Hanc reprobat philoſophus: dicens, quòd ſolum nomen multiplex vel oratio multiplex eſt diſtinguenda: ſed ibi non eſt nomen, nec oratio multiplex: igitur. Subdit etiam, quòd nulla oratio truncata eſt diſtinguenda, ſicut iſta, prudentia eſt diſciplina malorum, vel iſta, aufert mihi iram. In ſecunda parte docet ſoluere paralogiſmos ſecundum quid ad ſimpliciter, & primo dat ſolutionem generalem, ſcilicet negando conſequentiam: quia non eſt idem dictum ſimpliciter, & dictum ſecundum quid: dicens quòd conſiderandum eſt ad contradictionem, ſi ſcilicet ſumatur in præmiſſis ſecundum quid, C & in concluſione ſimpliciter, & ponit nouem paralogiſmos. Primus, quòd non eſt, eſt opinabile: ergo quod non eſt, eſt. Secundus; aliquid quod eſt, non eſt homo: ergo aliquid, quod eſt, non eſt. Tertius, Socrates iurat ſe periurare: ergo bene iurat. Soluit negando conſequentiam: quia iurare, ſe periurare non eſt bene iurare ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum quid. Quartus, qui ſuadet furtum, diſſuadet non furtum: ergo qui ſuadet, diſſuadet. Quintus, ego dico falſum. Soluit; dicens quod ille qui dicit illam propoſitionem, dicit falſum ſimpliciter, & verum ſecundum quid. Sextus; diuitiæ ſunt bonæ bene vtenti; & non ſunt bonæ male vtenti: D ergo ſunt bonæ, & non bonæ. Septimus, iuſtum eſt magis eligendum, quam iniuſtum; ergo mori iuſte eſt magis eligendum quam mori iniuſte. Soluit: dicens quod mori eſt magis eligendum, quo ad agere quam iniuſtum, ſed non quo ad pati. Octauus, ſcio hanc rem eſſe mihi adiudicatam: ergo ſcio hanc rem eſſe meam. Vltimus, iniuſte paſſus dicit ſe fuiſſe paſſum iniuſta: ergo dicit iniuſta.

In tertia parte docet ſoluere Paralogiſmos ignorantiæ Elenchi: dicens, quod omnes ſoluuntur; quia obmittunt aliquam cōditionem neceſſario requiſitam ad contradictionem: vt tu ſcis de Coruſco, quod eſt veniens, & ignorans, quod eſt muſicus: ergo tu ſcis, & ſgnoras.

In quarta parte docet ſolueere Paralogiſmos petitionis; prin-

Digitized by Google

E principijs, dicens, quòd omnes ſoluuntur dicendo opponenti ꝙ petit principium. In quinta p̃te docet ſoluere peralogiſmos fallaciæ conſequentis: dicẽs ꝙ oẽs ſoluuntur per negationẽ conſequentiæ: quia licet prima conſequentia ſit bona, non tñ oportet ꝙ ſecũda ſit bona: vt qñ arguitur à deſtructione añtis, ad deſtructionem conſequentis: vel a põne conſequentis ad poſitionẽ añtis. In ſexta parte docet ſoluere paralogiſmos ſecũdũ nõ cãm vt cauſam: dicens ꝙ tales ſoluuntur dicendo, ꝙ pp ꝑmiſſam ſuperfluam non ſequitur impoſſibile. In ſeptima parte docet ſoluere paralogiſmos ſecũdũ plures ĩterrogationes vt vnam: dicẽs ꝙ ad paralogiſmos huius fallaciæ nõ eſt reſpondendum vnica reſpõ-

F ſione cum interrogatio fuerit plures: ſed debent dari plures reſponſiones. Et hoc probat per vnum ſimile: nam licet propoſitio habens terminum æquiuocum ſit vera in vtroq; ſenſu: vel falſa in vno, & vera in alio: non tñ debet dari vna ſolutio ſimpliciter. ſ. concedendo, vel negando, quia apparenter duceretur ad metam. Similiter dicendum eſt de interrogatione plures. Et ponit vnum exemplum: vt ſi quæratur, ſunt ne illa bona, vel mala demonſtrato vno bono, & vno malo: ſi reſpondeatur quòd ſunt mala: ergo bonum eſt malum, & ſi reſpondeatur quod sũt bona: ergo malum eſt bonum: ideo debet dici, hoc eſt bonum & hoc eſt malum.

In illis autem quæ ducunt ad idem frequenter dicere manifeſtum.

Istvd est quartum capitulum, in quo ſoluit parologiſmos ducentes ad nugationem, & ad ſolœciſmum: & intendit duas concluſiones. Prima, ad ſoluendum parologiſmos nugationis, oportet negare illud principiũ: ſophiſticum nomen ſignificat idem per ſe ſumptum & iũctum cum alio: quia illud non videtur verum ſaltem in relatiuis, & paſſionibus: quia duplum per ſe ſumptum ſignificat dimidium: iunctum vero cum dimidio non plus ſignificat ipſum. Patet etiam in paſſionibus: quia ſimitas per ſe ſignificat naſum: ſed quando iungitur cum iſto termino naſus, non ſignificat naſum. Secunda: volens euitare nugationem debet addere ſubiecto determinationem, vel nomen ad ſuum adiectiuum. Docet ſecundo ſoluere paralogiſmos ducentes ad ſolœciſmum: dicens quòd debet reſponderi, quod non bene arguit: quia incongruum non eſt verum, neq; falſum, & ponit exemplũ quod verè dicis eſſe, hoc eſt: ſed lapidem verè dicis eſſe: ergo lapis eſt.

G A

H

Oportet etiam intelligere; quoniam omnium orationum aliæ quidem ſunt faciles conſpici.

Iste est vltimus tractatus huius libri, in quo determinat de his quæ ſunt digna ſolutione: & de his quæ non ſunt, & de ſyllogiſmo fatuo, & diuiditur in tria capitula. In primo oſtendit quæ orationes ſunt faciles ad ſoluẽdum, & quæ diffi- *Quæ orationes faciliter ſoluuntur.*

A difficiles: & dicit primo, ꝙ omnes orationes, quæ fiunt ſecundum æquiuocationem ſunt faciles: vnde fere omnes orationes ſecundum dictionem ſunt faciles ad ſoluendum, & quaſi ridiculoſæ. Et ponit duo exempla de æquiuocatione. Primum, vir ſedens ferebatur gradatim: iſta eſt duplex: nam primo ſignificat, quòd ſedens ferebatur per gradus, & ſic poteſt eſſe vera. Secundo ſignificat, ꝙ vir ſedens gradiendo ferebatur, & ſic eſt falſa. Secundum exemplum, boreas non eſt purus: quia affligit pauperem. Vnde purus duo ſignificat. Vno modo idem eſt quod innocens: & ſic boreas non eſt purus, quia deſtruit pauperem. Alio modo idē eſt quod

B ſerenus, vel purgans, & ſic eſt purus. Subdit tamen, ꝙ aliquæ orationes factæ ſecundum æquiuocationem dicuntur difficiles: quia illæ ſunt difficiles de quibus ſapientes iudicant diuerſimode, ſed aliquæ orationes æquiuocationis ſunt huiuſmodi: nā zeno credebat, quòd ens tantum vnum ſignificaret: alij verò dicebant, quòd ens, & unum multipliciter dicebatur. Conſequenter ſoluit orationem ſolubilem: dicens, ꝙ duplex eſt, ſcilicet acris, & non acris. Vnde oratio acris, ſiue difficilis ad ſoluendum, eſt quæ, maxime dubitare facit; & reſpondentem maxime alligat. Et dicit, quòd eſt duplex, ſcilicet peccans in materia, & peccans in forma. Et dicit, quòd orationes peccantes in materia ſunt acriores, hoc eſt difficiliores ad ſoluendum quàm peccantes in forma: quia

Oratio ſolubilis quō ſoluitur.

peccantes in forma non decipiunt, niſi ignorantes logicam: C ſed per peccantes in materia peritiſſimi decipiuntur. Et dicit, quòd oratio peccans in materia dicitur eſſe acerrima quando ex præmiſſis valde probabilibus infertur propoſito valde improbabilis. Sed dicitur minus acris, quando præmiſſæ nō ſunt multum probabiles: ſunt tamen aliqualiter probabiles, & concludunt vnum manifeſte falſum. Dicit etiam quòd interrogationes peccātes in forma illa eſt maxime acris de qua eſt dubium ſi ſit ſyllogiſtica, vel non: ſed illa dicitur minus acris, quæ faciliter apparet, quòd non eſt ſyllogiſtica. Ex quo infert, quòd orationum peccantium in forma aliquæ ſunt dignæ ſolutione, & aliquæ non: vt in quibus non eſt aliqua præmiſſarum propter quam ſequatur concluſio: ſed iſta eſt digna ſolutione quando faciliter neſcimus diſtinguere an ſit ſyllogiſtica, vel non. D

Oratio nū peccantiū in forma diuiſio.

Et ſubdit incidentaliter diuerſos modos ſoluēdi, dicens, quòd aliquando fit ſolutio ad ipſam orationem aliquando fit ſolutio ad hominem, oſtendendo quòd male ordinat præmiſſas ſuas, ſicut in ſyllogiſmo fatuo: cuius præmiſſæ non ſunt bene ordinatæ: aliquando etiam fit ſolutio ad tempus, quando reſpondens neſcit ſoluere: & tamen cum multis dictis pertranſit tēpus. Et dicit philoſophus, quòd illa ſolutio eſt peſſima, quæ requirit plus temporis quam diſputatio exigat.

E *Ex quantis ergo & qualibus fiunt diſputantibus paralogiſmi & quomodo.*

Recapitulatio ISTVD eſt ſecundum capitulum, in quo philoſophus recapitulat ea, quæ dicta ſunt in iſtis libris, & libris Topicorum: dicens, quòd dictum eſt, ex quantis fallacijs fiunt deceptiones: dictum eſt etiam quomodo reſpõdens ducitur ad metam: dictum eſt etiam de cautelis, de ſolutionibus: & quæ ſit vtilis & quæ non: & quomodo ſoluuntur apparenter, & quomodo non: Etiã in Topicis dictum eſt de prædicatis, de propoſitionibus, & de problematibus quatuor prædicatorum, & de conſiderationibus ad arguendum de omni problemate, & de modo opponendi, &
F reſpondendi dialecticè.

Oportet autem nos non latere, quod accidit circa hoc negocium.

Qũo ab antiquis logica fuit inuenta. ISTVD eſt vltimum capitulum, in quo philoſophus oſtendit modum inuentionis logicæ, & dicit primo, quòd illa quæ primo inuenta fuerunt à primis inuentoribus, parua erant, ſed per ſucceſſionem temporis augmentum acceperunt: & dicit quòd primo inuenta fuerunt principia communia: & dicit quòd licet principia ſint parua in magnitudine, ſunt tamen maxima in virtute, & difficillima ad inueniendum: quibus inuentis facile eſt addere: & dicit quòd tempore ſuo de hac arte nihil erat traditum quod haberet aliquid ordinis: immo tradita erãt
G ſine ordine, puta habendo multas regulas, & multa argumenta ſine quocunque ordine. Ex quo infert quòd talis doctrina, quæ erat ab antiquis tradita, erat facilis: quia ibi non erant niſi quedã regulæ ſine demonſtratione. Et ſubdit, quòd de ſyllogiſmis ſophiſticis nihil penitus erat traditum ante tempus ſuum, ſaltẽ per modum artis: ex illo vult habere, quòd fuit verus inuentor huius ſcientiæ, & ſe compleuiſſe ſufficienter hanc artem: ideo concludit quòd de non bene dictis, & de omiſſis detur ſibi venia: & de inuentis & bene dictis dentur ſibi grates.

An philoſophus ſufficienter doceat ſoluere paralogiſmos extra dictionem.

H QVAERITVR, Vtrum philoſophus ſufficienter doceat ſoluere paralogiſmos extra dictionẽ. Arguitur primo, quòd non: quia paralogiſmi petitionis principij peccant in forma, & tales debẽt ſolui per diſtinctionem, vel per negationẽ conſequentiæ: igitur non bene docuit ſoluere tales ſyllogiſmos. Maior patet: quia omnis ſyllogiſmus ſophiſticus peccat in materia, vel forma: ſed paralogiſmus petitionis prĩcipij non peccat in materia: ergo in forma. Secundo ſic: Petitio principij peccat contra argumentationem: ergo peccat in forma. Antecedens patet: quia petitio principij non facit fidem de re dubia cum nihil probet: igitur. Tertio ſic: Petitio principij peccat contra ſyllogiſ-

A logiſmum ſimpliciter, ergo peccat in forma. Antecedens patet per philoſophū in textu, & præcipue in primo, vbi dicit, ꝙ omnes paralogiſmi ſunt immodificati. Quarto ſic: Ad interrogationem plures, danda eſt vna reſponſio. Antecedens patet: quia ad omnem propoſitionem, quę ſic eſt vera, ꝙ nullo modo eſt falſa, danda eſt vna reſponſio: ſed aliqua interrogatio plures eſt huiuſmodi, igitur. Minor patet, quia iſta eſt interrogatio plures. Vtrum iſti ſunt videntes, demonſtrato vno cæco, & vno vidente, & tamen eſt falſa; igitur. Quinto ſic. Interrogatio plures eſt propoſitio, cum propoſitio diuidatur in propoſitionem vnam, & propoſitionem plures: ſed ad omnem propoſitionem B reſpondendum eſt vna reſponſione: igitur. In oppoſitum eſt philoſoſophus in textu. In quæſtione erunt tres art. Quantum ad primum:

Arti 1. Primo ſciendum, quod circa textum incidunt aliquæ difficultates.

Propō, vt fa ciat fal laciam æquoc. vel am phibol. quid re quirtur. Prima, vtrum ad hoc ꝙ aliqua oratio faciat fallaciā æquiuocationis, vel amphibologiæ, requiritur, quod principaliter plura ſignificet. Et videtur quod non, quia æquiuocatio, & amphibologia poſſunt fieri ſecundum iſtam orationē, quicquid ridet, habet os: pratum ridet: ergo pratum habet os, & tamen ibi non eſt aliquis terminus, qui principaliter plura ſignificet; neque ipſa oratio principaliter plura ſignificat.

Ad hoc reſpondetur, quòd nunquam eſt æquiuocatio, vel amphibologia, niſi ſit aliquid diſtinguendum, & hoc ſaltem ſecundum principium, vel ſecundum modum. Dicitur ſecūdo, quòd non requiritur, quod terminus, vel oratio principaliter plura ſignificet. C

Secvndo ſciendum, quod ſecunda difficultas eſt talis; Vtrū iſta ſit concedenda, aliquid ſignificat, quod non ſignificat? Et videtur quod ſic, quia chymæra aliquid ſignificat, cum ſit nomen, & tñ nihil ſignificat; quia chymæra non eſt imaginabilis; ergo non eſt ſignificabilis. *Aliqd ſignificat, qd nōſignificat an cōcedēda.*

Conſequentia probatur, quia ad hoc, quòd aliquid poſſit ſignificari, oportet quòd imaginabile, & antecedens probatur, quia implicans contradictionē non imaginatur, ſed chymæra implicat contradictionem, ergo non imaginatur. Pro ſolutione ſupponitur, quod illa propoſitio poteſt habere multos ſenſus. Vnus eſt, quod iſte terminus, aliquid, ſignificat aliquid quod ſignificat iſte terminus non materialiter captus & ſic conceditur, nam aliquid ſignificat illā vocem, quæ nō ſignificatur per ſeipſam. D

Alius ſenſus eſt, quod aliqd ſignificat aliquod quod non eſt ſignificatiuum, quia ſignificat rem, quæ eſt lapis, quæ non eſt ſignificatiua. Alius ſenſus eſt, aliquid ſignificat aliquid & non ſignificat illud, & ſic eſt falſa, & ad improbationem viſum eſt alias, quomodo chymęra poteſt dupliciter diffiniri *Pa.224. A.*

Vno modo, quod eſt aliquid compoſitum ex capite leonis, &c. & ſic bene eſt imaginabile, & ſignificat.

Alio modo, vt eſt compoſi-

E tum ex impoſſibilibus poſſe cõponi & ſic eſt, imaginabilis, & ſignificabilis.

Oia ſũt eadẽ ſibi, an lateat aliqua fallacia. TERTIO ſciendum, quod tertia difficultas eſt iſta; Vtrum iſta propoſitio, omnia ſunt eadẽ ſibi: poſſit cauſare aliquam fallaciam.

Pro cuius ſolutione ſupponitur, ꝙ illud ſignum omnia, poteſt capi dupliciter. Vno modo collectiue & ſic eſt vna indefinita falſa, nã omnia ſimul collecta nõ ſunt eadem ſibi & iſto modo non cauſat proprie aliquam fallaciam, cũ ipſa ſit ſimpliciter falſa, vnde ly omnia, captum collectiue facit terminũ ſequentem ſupponere confuſe tantum, ſub quo debet fieri deſcenſus copulatus: vt omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim, ly

F Apoſtoli Dei ſupponit confuſe tantum, ſub quo fit talis deſcenſus: ergo iſti Apoſtoli Dei, & iſti Apoſtoli Dei ſunt duodecim. Alio modo capitur ly omnia, diſtributiuè, & ſic talis propoſitio eſt vera de rigore logicæ propter reciprocationem, quæ ſibi denotatur: & ſi iſto modo præciſe capiatur, non videtur facere aliquam fallaciam, ſi tamen caperetur ly omnia, vt ſubordinatur duabus propoſitionibus indiſiunctim captis, poſſet cauſare fallaciam æquiuocationis.

Principiũ inuenire, an difficilius, q̃ reliqua. Sed reſtat alia difficultas, an inuenire principium ſit difficilius, quam alia ſequentiã inuenire? Et dicitur, quod non, quia principia cognoſcuntur ab omnibus cognitis terminis; igitur. Ad difficultatem reſpondetur, quòd duplicia ſunt principia, quædam ſunt cõmunia, & ſimpliciter prima, & iſta inuenire G non eſt difficile, ſed forte multũ vtile. Alia ſunt principia propria alicuius artis & ſcientiæ & talia inuenire eſt difficile, & multum vtile, nam ipſis inuentis, facile eſt aliquid ipſis addere.

Oratio an ſit bene diuiſa. QVARTO ſciendum, ꝙ circa textum incidit talis difficultas; an diuiſio orationis in orationem faciliter ſolubilem & difficulter ſolubilem ſit ſufficiens? Et videtur quod non, quia eadem oratio poteſt eſſe difficulter ſolubilis, & faciliter ſolubilis, nam aliquis perfectiori modo poteſt intelligere vnam propoſitionem quam alter. Reſpõdetur quòd illa diuiſio eſt ſufficiens: ſi facillitas & difficultas ſumantur ex parte ipſarum orationum, & non ex parte intellectus.

H *Obiect.* Et ſi quis dicat: ſi hoc eſſet verum, ſequeretur quod difficultas intelligendi res prouenirent ex parte ipſarum rerũ, & nõ ex parte noſtri intellectus: quod eſt falſum, nam tota difficultas intelligendi res prouenit ex parte noſtri intellectus. Reſpondetur, quòd difficultatem cognoſcendi res prouenire ex parte intellectus intelligitur dupliciter.

Vno modo, quòd res non cognoſcatur ſub tam perfecto gradu cognitionis, ſub quo poteſt cognoſci, & ſic prouenit ex parte intellectus, vel quod non cognoſcatur ſub tanto gradu perfecto cognitionis ſicut illa res, & ſic prouenit ex parte rei. Et hæc de primo artic. Quantum ad ſecundum.

Art. 2. DVBITATVR primo: Vtrum hæc propoſitio, ego dico falſum ſit

A ſit vera, vel falſa: ſuppoſito, ꝙ nihil aliud dicam. Arguitur pri mo quod non: quia per illã propoſitionem taliter ſignificatur, qualiter eſt: ergo ipſa eſt vera. Antecedens patet: quia per eam ſignificatur, me dicere falſum, & ita eſt: ergo ipſa eſt vera: & ꝙ ſit falſa patet: quia falſificat ſeipſam: igitur.

Ego dico falsũ an uera

Pro ſolutione huius dubij eſt aduertendum, quod illud dubium quærit de veritate & falſitate propoſitionum inſolubilium: de quibus diuerſę ſunt opiniones, vt aliàs videbit in tractatu de inſolubilibus: Sed pro nunc ſupponitur quòd differentia eſt inter propoſitionem habentem reflexionem ſupra ſe, & inſolubilem. Vnde illa propoſitio dicitur habere reflexionem ſupra ſe, quæ aliquo modo ſeipſam ſignificat, vt omnis propoſitio eſt affirmatiua. Sed propoſitio dicitur inſolubilis, quæ ſignificat ſeipſam ſub ratione falſi. Et ex iſto ſequitur, quòd omnis propoſitio inſolubilis eſt habens reflexionem ſupra ſe: ſed non econtra: & dicitur inſolubilis, quia cum difficultate eſt ſolubilis. Et aduerte, quod propriè ad inſolubile tres conditiones requiruntur. Prima, quòd ſit ſophiſma, ex quo apparenter & non vere ſequatur contradictio, defectu cuius iſta propoſitio non eſt inſolubilis: homo eſt animal. Secunda, quòd aliqualiter ſeipſã ſignificat mediatè, vel immediatè: defectu cuius iſta nõ eſt inſolubilis: tantum pater eſt. Tertia, quòd ſignificet ſeipſam ſub ratione falſi: ideo iſta non eſt inſolubilis: omnis propoſitio eſt affirmatiua.

Propoſitio habens reflexionẽ ſuper ſe et propõ inſolubilis differũt

B

C Aduerte vlterius, quòd dicũt aliqui, quòd propoſitiones inſolubiles non ſunt propriè propoſitiones, ſed propoſitiones plures: vt ego dico falſum ſubordinatur iſtis duabus propoſitionibus indiſiunctim captis: ego dico falſum: & hæc propoſitio eſt falſa, demonſtrando per ly hæc primam propoſitionem. Alius eſt modus dicendi, quod quælibet propoſitio inſolubilis eſt vna copulatiua, cuius prima pars denotatur per inſolubile, & illa demonſtrat illam eandem propoſitionem: vt hæc propoſitio, ego dico falſum: & hæc propoſitio eſt falſa: demonſtrando per ly hæc primam propoſitionem: & iſti duo modi ſunt multum probabiles. Eſt tamen alius modus, qui tenet ipſas eſſe categoricas, ſed ille eſt magis difficilis: & de iſtis aliàs videbitur in Inſolubilib. Vnde tenendo ſecundũ modum pro nunc reſpondetur ad dubium, quod talis eſt falſa: ad probationem dicitur, quod ad propoſitionem eſſe verã non ſufficit taliter eſſe qualiter ſignificat: ſed requiritur taliter eſſe qualitercũq; ipſa ſignificat, & ꝙ non ſit falſificans ſeipſam, modo talis non eſt huiuſmodi: igitur Vnde ſtat aliquam propoſitionem eſſe falſam, quæ qualitercunque ſignificatur eſſe ita eſt: ideo hoc non ſufficit ad propoſitionem veram: ſed cum hoc requiritur, quod non falſificet ſeipſam.

D

Dubitatur ſecũdo Vtrum in aliqua bona conſequentia ex vero ſequatur falſum, ſiue ſit in propoſitionib inſolubilibus, ſiue non.

An ex vero ſequatur falſum

Et videtur ꝙ non per Philoſophum.

ſophum.2.Priorum. In oppoſi-
E tum arguitur; poſito caſu, quòd
non ſint niſi tres propoſitiones
vniuerſales, ſ. omnis homo eſt
aſinus, nullus homo eſt animal:
& hæc, oīs propoſitio vniuerſa-
lis eſt falſa: tunc arguitur ſic, be
ne ſequitur illa propoſitio vni-
uerſalis eſt falſa, & illa: & non
ſunt plures: ergo omnis propo-
ſitio vniuerſalis eſt falſa: conſe-
quentia patet inductiue, & ante
cedens eſt verum, & conſequēs
falſum: igitur. Item contradicto
rium conſequentis dictæ conſe
quentiæ repugnat antecedenti,
ſ. aliqua propoſitio vniuerſalis
non eſt falſa; igitur. Pro reſpon-
ſione eſt aduertendum, quod di
cunt aliqui, ꝙ in iſtis inſolubili
bus ex vero poteſt ſequi fal-
ſum. Sed aliter poteſt dici ſecū
F dum alium modum, ꝙ in bona
conſequentia ex vero non ſequi
tur falſum. Et faciliter reſpon-
detur ad rationes. Ad primam
dicitur, ꝙ ibi non arguitur in-
ductiue, cum conſequēs ſit vna
propoſitio hypothetica. Poteſt
etiam dici, ꝙ ibi committitur
fallacia ſecundū quid ad ſimpli
citer, quia per antecedens expri
mitur pars ſignificati conſequē
tis, & non totale ſignificatū con
quentis, ex quo conſequens eſt
vna propoſitio hypothetica co
pulatiua æquiualens iſti, om-
nis propoſitio vniuerſalis eſt fal
ſa, & hæc eſt falſa, demonſtran
do per ly hæc, primam partem
copulatiuæ.

Ad confirmationem dicitur,
ꝙ illa non eſt ſua contradicto-
ria: ſed iſta, omnis propoſitio v
niuerſalis eſt falſa, quæ eſt diſi-
unctiua de partib. contradicen-
tibus partibus copulatiuę.

Dvbitatvr tertio. Vtrum
G iſta conſequentia ſit bona: om-
nis propoſitio eſt affirmatiua: er
go nulla eſt negatiua. Arguitur
primo, quòd non, quia poſſibile
eſt antecedens eſſe verum, &
impoſſibile eſt conſequens eſſe
verum: igitur. Antecedens pa-
tet: nam poſſibile eſt, illam eſſe
veram: omnis propoſitio eſt af-
firmatiua, vt poſito caſu, quòd
ſolum ſit iſta propoſitio: om-
nis propoſitio eſt affirmatiua:
ſed impoſſibile eſt, illam eſſe ve
ram, nulla propoſitio eſt nega-
tiua, quandocunque formabi-
tur: ipſa eſt falſa, quia ſignificat,
quòd nulla propoſitio eſt nega-
tiua, & tamen ipſamet eſt negā
tiua. In oppoſitum argui-
tur; quia oppoſitum conſequē
tis repugnat antecedenti: igitur.
Reſpondetur ſemper tenendo
H primum modum, quòd talis
conſequentia nō eſt bona, quia
ibi arguitur ab vna propoſitio-
ne ad vnam copulatiuam: & i-
ſtud faciliter poteſt videri te-
nendo illum ſecundum modū.
Et hæc de ſecundo artic. Quan
tum ad tertium ſit

Oīs propō eſt affirmatiua, ergo nulla ē negatiua, aut contra.

Art. 3.

Conclvsio reſponſalis: Phi
loſophus ſufficienter docuit ſol
uere paralogiſmos extra dictio
nē: & hæc concluſio relinquitur
ſatis probata ex dictis.

Ad rationes. Ad primam di-
citur, quòd minor eſt vera, lo-
quendo de paralogiſmis, quorū
ſolutio cadit ſupra aliquā præ-
miſſarum: ſed paralogiſmi quo-
rum ſolutio cadit ſupra conſe-
quentiam debent ſolui per in-
teremptionem conſequentiæ.
Vnde non ſemper oportet ali-
quam præmiſſarum ſyllogiſmi
peccātis in materia eſſe falſam:

ſed

ſed ſufficit quòd non ſit magis probabilis quàm concluſio. Ad ſecundam dicitur, quòd petitio principij bene peccat contra argumentationem probatiuam, & propriè dictam: ſed non contra argumentationem generaliter dictam. Ad tertiam patet ſolutio. Ad quartã negatur antecedens: & ad probationem dicitur, quòd aliquando ad interrogationem plures bene poteſt dari vna reſponſio, non tamen ſic eſt reſpondendum: ne videamur redargui apud aſſiſtentes. Et dico quòd talis reſponſio vna erit reſponſio vna: & hoc nõ eſt inconueniens. Ad quintam patet ſolutio: nam interrogatio plures, neque propoſitio plures eſt propoſitio; cum non ſit propoſitio vna, modo dictum eſt in textu, quòd idem eſt propoſitio & propoſitio vna. Finis.

QVOTATIONES (VT VOCANT) ſiue mauis, citationes Commentariorum, quæ ſparſim in Summulis reperiuntur.

Pagella 19. F. De quo magis aliàs videbitur. Vide inferius, pagella 191 D, 193. D
Pag. 32. B. De quibus ſatis viſum eſt ſuperius, 17. B. C
Pag. 36. H. Quæ ponebantur in definitione tonitrui diſcreti 13. F
Pag 40 A. Quemadmodũ viſum eſt in materia contingenti, 19. F
Pag 4 . H. Viſum eſt aliàs, quid ſit dicendum, 3 . E, H
Pag. 61. A. Vt viſum eſt in primo tractatu, 14. C
Pag. 80. F. De quibus videbitur in exponibilibus. 173. E, 181. D
Pag. 83 H. Sicut dictum eſt in loco à toto in quantitate 82 D
Pag. 89. A. dictum eſt prius, 57. F
Pag. 124. E. Vt diffiniebatur in quarto tractatu, 60. F
Pag. 136. F Sed de hoc iam ſatis viſum eſt paulò ſuperius, ar. 2. A
Pag. 137. A, multoties patuit ſolutio, 12. C, G, 16. F, 30. F, 163, E
Pag. 139 C. Vt viſum eſt, 136. D
Pag. 153. D, Vt aliàs viſum eſt, 129. H
Pag. 156. C, Vt videbitur in conuerſionibus, 155. E
Pag. 166. F, Vt viſum eſt ſuperius, 161 F
Pag 169. C, Vt aliàs viſum eſt, 13. D
Ibid H. De quibus magis aliàs videbitur, 203. B. & in log. magna, 175. F, 176. F, 252. A, B
Pag. 175. C, Vt viſum eſt in ſuppoſitionibus, 136. B
Pag. 85. B. Vt viſum eſt, 184. F
Pag. 188. D, ſatis dictum eſt in ſuppoſitionibus, 135. H
Ibidem E, ſatis viſum eſt in tractatu diſtributionum, 166. H
Pag. 189. C, ſatis dictum eſt in tractatu Suppoſitionum, 128. G, 134 G

Ibidem

Ibidem E, Vt multoties viſum eſt, 130 H
Ibidem F, ſatis viſum eſt in ſuppoſitionibus, 130. H
Pag 190. D, tam hic, quàm in ſuppoſitionibus, 128. G
Ibidem H, Et de hoc magis viſum eſt in Summulis, 7. B, 125. B
Pag. 194. B, Vt poſtea videbitur, 200. B
Pag. 198. D Vt viſum eſt in Summulis, 21. B
Ibidem H, Vt ſuperius viſum eſt, 129. C, 196. H
Pag. 200. B, vt viſum eſt, 194. B
Ibidem C, Viſum eſt ſuperius, 195. C

QVOTATIONES

COMMENTARIORVM

MAGNAE LOGICAE.

PAgella 25. B De hoc tamen dictum eſt in Summulis Capitulo de genere Vide pagella 34. E
Pag. 26. B. Vnde data eſt regula in Summulis. pag. 128. F
Pag 30. B, quia regula eſt in Summulis. pag 174. A
Pag. 43. F. Sed de hoc ſatis viſum eſt ſupra. pag. 16. F
Pag. 50. D. Capitulo de ſuppoſitione perſonali. pag. 135 E. & inde, item 129 D
Pag. 52. E. viſum eſt in Summulis. pag 50. & inde.
Pag. 54. C. fuit diffinitum in Prædicabilibus. pag. 20. A
Pag. 57. F. vt ſuperius viſum eſt. pag. 55 G
Ibidem. viſum eſt in Prædicab. pag. 17. H
Pag. 59. D. Vt viſum eſt in Summulis, pag. 125. D
Pag. 61. E. Superius fuit ſoluta. pag 53. A
Pag. 63. B. vt viſum eſt in Summulis, pag 66. D. & alibi pluries.
Pag. 66. B. vt aliàs dictum eſt. pag. 53. D
Pag. 67. A. vt aliàs videbitur. pag 85. E
Ibidem. F. vt viſum eſt in Prædicab pag 48. D.
Pag 68 H. Vt viſum eſt in prædicab pag. 2[illegible]. E
Pag. 79. A & hoc viſum eſt in Summulis. pag. 52. C.
Ibid. E. Vt viſum eſt in prædicab. pag. 32. E. 41. F
Pag 80. D. vt iam ſæpe viſum eſt. pag. 5[illegible]. H
Pag. 85. H. Vt aliàs viſum eſt. pag 67. E
Pag 87. B. patuit ſolutio aliàs pag. 82. A
Ibid. H. viſum eſt in Summulis. pag. 56. B. & inde.
Pag. 90. G. Vt aliàs viſum eſt. pag. 256. E
Pag. 91. F. de quo magis aliàs videbitur vide ſuperius pag. 85. E. F. & infe-

& inferius 262 H.& 1.de Gener. & Corrupt.199.H & 2.de Anima.pag 25.E.
Pag.97.F.vt viſum eſt in Summulis.pag 80.F
Pag.98.C.ſicut aliàs viſum eſt.pag.68.E
Pag.100.B.de quo aliàs magis viſum eſt in Summulis pag.6.E
Ibidem.H.viſum eſt in Poſtprædicamentis.pag.92.E
Pag 102.H aliàs videbitur.pag.122.D
Pag 104 H. Vt iam ſuperius viſum eſt pag.103.D
Pag 105.B. vt ſatis viſum eſt in Summulis.pag 9.B
Ibidem.G. Vt iam ſuperius viſum eſt pag 98.C
Pag.107.F.ſatis viſum eſt in Summulis.pag.169.C.F
Pag.108.A.aliàs videbitur in libris Priorum.pag.134 B
Pag.109.H.vt poſtea patebit pag.110.A
Pag.110.F. vt aliàs magis videbitur.pag.175.F.176.F.282.A.B.& in Summulis.203.B.& inde.
Pag.113.B.ſatis viſum eſt in Summulis.pag.17.B
Pag.125.B.vt aliàs viſum eſt pag.50.B
Pag 126.F.vt iam ſuperius viſum eſt.pag.125.D
Pag.134.H.vt iam viſum eſt.pag 133.F
Pag.135.F.vt aliàs iam viſum eſt.pag.12 B
Ibid.G.vt aliàs viſum eſt pag 12 H
Pag.152.A.vt aliàs viſum eſt.pag.14 D.& inde.
Pag.157.G.ſicut dictum eſt ſuperius pag.151.C
Pag.163.F.de quibus aliàs viſum eſt pag.134 G
Ibid.de quo videbitur in 2.huius.pag.178.B.& inde.
Pag.164.B & de hoc iam viſum eſt in principio huius.pag.136.D.
Ibid.C.vt patebit in 2.huius.pag. 178.H
Pag.165.F.dictum eſt ſuperius.pag.146.H
Ibid.vt aliàs viſum eſt pag.110.D
Pag.168 C.vt ſuperius oſtenſum eſt.pag.145.B
Pag.171 G.in ſecundo Periher.pag.120.A
Pag.176.D.vt ſuperius viſum eſt, pag.145.H.242.A.B.& inde.& in Summulis.317.D
Ibidem G.ſicut aliàs viſum eſt. pag.134.G.& in Summulis.96.F.99 A.B
Pag.187. E.vt multoties viſum eſt.pag.164. C. præcipue.B.
Pag. 189.C.vt aliàs viſum eſt in ſummulis.pag. 74.C.F.75.
Ibid D.vt aliàs viſum eſt.pag.63.B
Ibid.F.vt iam viſum eſt ſuperius.pag 188.G
Pag 190 D.vt aliàs videbitur.Vide 2.de anima.q.3.art.1.
Pag.192.C.vt prius viſum eſt.pag.188.C
Ibid.H.poſtea videbitur pag 194.D 196 B
Pag.193.B.vt videbitur in 2.huius.pag.221.A
Ibid H.vt aliàs videbitur.Vide ſuperius 188.B.& 2.de anima.q 4.art.1.ibi.Quarto ſciendum
Ibid.De qua fuit dictum ſatis aliàs.pag.3.B

Pag.

Digitized by Google

Pag.154 A,videbitur in libris de anima lib.3.q.1.art. 2.ibi, Dubitatur ſecundo,
Ibid.B,vt videbitur in 1.Phyſic. pag.21.G
Pag.199.H,de quo ſatis viſum eſt in 2.Prior.pag.136.B
Pag.204.A,vt aliàs viſum eſt ſuperius pag.19.E,& inde.
pag.205.E,vt aliàs viſum eſt ſuperius,pag.13.G
Pag.210.E,vt iam aliàs viſum eſt,ſuperius pag 196.C
Pag.211.C.& de hoc magis videbitur in 6.Metaph.in fragmentis, quæ ad manus noſtras peruenere:non habetur.
Ibid.E,vt iam viſum eſt paulò ſuperius,pag.210.B
Pag.216.A,vt patuit in Priorib. pag.171 D
Pag.218.B,de quo magis videbitur in 2 Phyſic.pag.52.D,& inde.
Pag 220.A vt viſum eſt in primo, pag.193.B
Pag.223.H,vt aliàs viſum eſt in Summulis,pag.80.E
Pag.224.H,vt videbitur 1.Phyſic.pag.7.F
Pag.225.F,vt iam viſum eſt in primo,pag.210.B
Pag.229.H,vt viſum eſt in 2 Prior.pag.189.D,E,H
Pag.231.D,ſatis viſum eſt in 1.Prior.pag 134.F
Ibid.in 1.Poſterior.pag.195.D,& inde.
Pag.241.H,vt viſum eſt in Summulis,pag.170.F
Pag.242 A,de iſtis ſatis viſum eſt in 2.Prior.pag 185.E
Pag 246.G.vt uiſum eſt in Priorib.pag.140.F
Pag.252.F,ut iam aliàs uiſum eſt,pag.232 E
Pag.259.E,ut ſuperius uiſum eſt,pag.201.D
Pag.260.D,ut aliàs uiſum eſt,pag.27.E 31.H
Pag.263.A,de quo ſatis uiſum eſt in Súmulis,pag.118 D,& inde,
Ibid.B,& de iſta ſatis uiſum eſt in 2.Prior,pag.187.H
Pag.264 D,ut aliàs uiſum eſt,pag 56.E
Pag. 267. H. & de omnibus iſtis ſatis dictum eſt in Summulis, pag.107.D
Pag.271.H ut iam aliàs viſum eſt,pag.233.C
Pag.273.F,ut uiſum eſt in 1.Topic.pag.233.B
Ibid.H & de hoc viſum eſt in 2.Prior. pag.188.E
Pag.277.H,aliàs dictum eſt,pag.112.D

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

1471

Digitized by Google